

הרב מאיר כהנא

חייו ומשנתו

כרך ב: תשל"ו-תשמ"ג / 1976-1983

מאת ליבי כהנא

המכון להוצאת כתבי
הרב מאיר כהנא

ירושלים
תשע"ז

תרגמה מאנגלית: צפורה קפלן

המקור:

Rabbi Meir Kahane: His Life and Thought

Volume Two, 1976-1983

by Libby Kahane

ISBN-13 978-965-7044-16-2

תשע"ז – 2017

כל הזכויות שמורות

למחברת ליבי כהנא

אין לשכפל, להעתיק, לצלם, להקליט, לתרגם, לאחסן במאגר מידע
לסדר או לקלוט בכל דרך ובכל אמצעי אלקטרוני אופטי או מכני או
אחר – כל חלק שהוא מהחומר שבספר זה ללא רשות בכתב מהמחברת,
ליבי כהנא, ת"ד 39020, ירושלים / דוא"ל mrslkahan@yahoo.com

המכון להוצאת כתבי הרב מאיר כהנא

עמותה מס' 58-205219

ת"ד 39020, ירושלים

סדר ועימוד: משה קפלן

סייעו בהוצאת הספר:

נכדיה וניניה של

חיה שרה בת דוד

נלב"ע כ' בתשרי תשס"ה,

אישה צדקנית שאהבה את עם ישראל ואת ארץ ישראל
וזכתה להיקבר בהר המנוחות בירושלים.

שרגא ורבקה בלום

לזכר יעקב בן בנימין יצחק ולאה בת מנחם זאב (לבית פרידמן) בלום
שתמכו ברב כהנא, חתנם, ועמדו לצדו במשך כל שנות פעילותו.
בדוגמתם האישית הם חינו את ילדיהם ואת נכדיהם
לתורה ולמצוות, ליושר ולצניעות.

שמחה ושרה גולדרייך

רוברט ירחמיאל ואיליין חיה ג'ייקובס

לכבוד הערכים שלימד הרב כהנא
אותנו, את ילדינו, את נכדינו ואת הדורות הבאים.

ד"ר דוד ורייזי וויין ומשפחתם

נעמי מאור

לזכר הוריה, הרב שלום ואירין יטה קלאס,
שהעניקו במה רחבה לרב כהנא בעיתונם, ה'ג'ואיש פרס',
שהיה בעל תפוצה גדולה מאוד בקרב יהודי אמריקה,
וכך תרמו להפצת רעיונותיו ועמדותיו.

שלמה מרגלית, ירושלים

בהכרת תודה לרב מאיר,
שכמו כל נביאי ישראל, הקדים מאוד את זמנו.

שמואל ודבורה עזיאל

לכבוד סבא וסבתא היקרים,
ג'ורג' (יוסף) וביילע טופס.

הרב מאיר כהנא
כ"ח בתמוז תרצ"ב - ח"י בחשון תנש"א

ל ז כ ר ע ו ל ם

צפורה קפלן ז"ל

(כ"ח בשבט תשכ"א - ל' בסיוון תשע"ז)

בתו של **הרב מאיר כהנא** הי"ד זצ"ל
מתרגמת ספר זה

אשת התורה והחסד. הייתה אם וסבתא מסורה.
תמכה בכל מאודה בלימוד התורה של בעלה והייתה
שותפה מלאה במאמציו לקרב רחוקים לתורה.

ביתה היה פתוח לכול. בנועם הליכותיה ובמאור פניה
נתנה לכל אחד את ההרגשה שהוא רצוי במיוחד.
רבים זכו אצלה לאוזן קשבת ולדברי חיזוק ועידוד,
בהם גיורות שליוותה בדרכן ליהדות ועולות חדשות
שלהן עזרה להסתגל לחיים החדשים בארץ.

בחסדיה ייזכרו בפרט גמ"ח העריסות שניהלה לעזרת
יולדות ומשפחותיהן וקבוצת המייל השכונתית שהיא
ריכזה. קבוצה זו, שבה שמרה על נקיות התוכן והלשון,
אפשרה לה ולנשות השכונה להרבות במעשי
חסד ועזרה הדדית.

את הכול עשתה הרחק מאור הזרקורים,
במסירות מופלאה, בצניעות ובשמחה, באצילות
פנימית וטבעית ומתוך נאמנות לתורה.

תהא נשמתה צרורה בצרור החיים

תוכן העניינים

דברי תודה	י
מקורות	יז
הערות טכניות	יט
הקדמה	יז
מדור התמונות	265 אחרי עמוד
פרק א. פעילות ענפה בישראל אדר-סיוון תשל"ו / פברואר-יוני 1976	1
מגזין חדש ✦ מדיניות החוץ הישראלית ✦ ערביי ישראל: יום האדמה ✦ יהודי ברית המועצות ✦ הכנסת התשיעית: גיוס תומכים ✦ כנס היסוד של תנועת 'כך' ✦ סיורי אבטחה בעיר העתיקה בירושלים	
פרק ב. בית הספר למנהיגות תמוז-אב תשל"ו / יולי-אוגוסט 1976	15
עקרונות היהדות ✦ טיולים בארץ ✦ הזכות להתיישב בחברון ✦ תעלומה	
פרק ג. מימון מערכת הבחירות אלול תשל"ו - כסלו תשל"ז / ספטמבר-דצמבר 1976	26
ההכנות לביקור באמריקה ✦ קהלים באמריקה ✦ הנשיא קרטור והתנ"ך ✦ הירידה בפעילותה של הליגה להגנה יהודית ✦ העלייה ארצה: עיקרון יסודי	
פרק ד. יהודים בני ערובה בווישינגטון טבת-ניסן תשל"ז / ינואר-מרץ 1977	39
תמיכת הרב צבי יהודה קוק ✦ ישיבה מסוג אחר ✦ יהודים בני ערובה בווישינגטון	
פרק ה. הר גריזים ניסן-אייר תשל"ז / אפריל-מאי 1977	48
תעמולת בחירות בעיתונים ✦ 'אף שעל' ✦ התנחלות בשכם ✦ הר גריזים ✦ צו איסור כניסה לשכם ✦ צביון יהודי	
פרק ו. הרצאות ומאמרים תמוז תשל"ז - טבת תשל"ח / יוני-דצמבר 1977	61
מאבק בניאו-נאצים בסקוקי ✦ המכון לרעיון היהודי ✦ הספר 'למה להיות יהודי?' יוצא לאור ✦ הגירת הערבים - הפתרון היחיד ✦ תמיכה בחוף המערבי באמריקה	
פרק ז. ועידת היהודים האקטיביסטים טבת-אייר תשל"ח / ינואר-מאי 1978	75
החוג ✦ ריבונות יהודית ביהודה ושומרון ✦ חזרה לחברון, עיר האבות ✦ פורים בחברון ✦ ביקור באמריקה בליווי ערבי	
פרק ח. הניאו-נאצים שוב מאיימים אייר-אב תשל"ח / יוני-אוגוסט 1978	90
שיחות עם נוצרים ✦ הנאצים לא יצעדו! ✦ 'שמע עולם, שמע יהודי' ✦ אין זו אגדה: ועידת היהודים האקטיביסטים ✦ משפט שרנסקי ✦ קידום תכנית ההגירה בגליל ✦ ערכי היהדות מול תרבות המערב	

- 102 פרק ט. קמפ דייוויד אלול תשל"ח - כסלו תשל"ט / ספטמבר-דצמבר 1978
 הלחץ על בגין ✦ העלייה לחווארה עם גוש אמונים ✦ מדינת יהודה ✦ גיוס תרומות ✦ דירה בקריית ארבע ✦ סבב הרצאות מוצלח ✦ יום 'אין פלסטין' ✦ פרס החודש ✦ פרנסת המשפחה
- 117 פרק י. בחזית למען ארץ ישראל והר הבית טבת-אדר תשל"ט / ינואר-מרץ 1979
 קריית ארבע ✦ תמיכת סטודנטים ערבים באש"ף ✦ הרצאות באוניברסיטאות ✦ דגל האסלאם ✦ שלושה שבועות במעצר ✦ הר הבית
- 131 פרק יא. אין זה שלום ניסן-סיוון תשל"ט / אפריל-יוני 1979
 פילוג בליגה להגנה יהודית באמריקה ✦ כתיבה יצירתית ✦ רכב למסע הבחירות בשכונות ובמושבים ✦ הרצאות ברחבי אמריקה ✦ איסור כניסה לחברון
- 142 פרק יב. האויבים מבפנים תמוז-אלול תשל"ט / יולי-ספטמבר 1979
 כסאם שפעה ✦ ייחוד הגליל ✦ ששת אלפים ערבים בהפגנה בכנסת ✦ גזר דין בבית משפט ברמאללה ✦ האויבים מבפנים ✦ הערעור נדחה
- 153 פרק יג. שמחות במשפחה תשרי-טבת תש"ם / אוקטובר-דצמבר 1979
 ככלא מעשיהו ✦ שמחות משפחתיות ✦ הכתיבה בכלא ✦ לאחר השחרור ✦ אלון מורה וקריית ארבע
- 164 פרק יד. התחדשות הליגה להגנה יהודית טבת-אדר תש"ם / ינואר-מרץ 1980
 לוח זמנים עמוס הרצאות ✦ הרצאות לפני סטודנטים ✦ הנשיא קרטר ו'הקול היהודי' בבחירות באמריקה
- 175 פרק טו. מעצר מנהלי ניסן-סיוון תש"ם / אפריל-מאי 1980
 מהלכה למעשה ✦ ביקור ברמאללה ✦ טבח בחברון ✦ צו מעצר מנהלי ✦ חרושת שמועות ✦ חוק דרקוני ✦ ניסיון התנקשות בראשי ערים ערבים
- 190 פרק טז. בבתי משפט תמוז-אלול תש"ם / יוני-ספטמבר 1980
 משפט צבאי ✦ השפעת ה'ג'ואיש פרס' ✦ גזר דין בהרכב של שלושה שופטים ✦ הנהגת הליגה להגנה יהודית מהכלא
- 202 פרק יז. בכלא רמלה סיוון תש"ם - כסלו תשמ"א / יוני-נובמבר 1980
 ספר חדש: 'לשפים בעיניכם' ✦ אסיר ושמו מרדכי ✦ מכתבים למשפחה ✦ תנועת 'כך' ממשכה ✦ הכמיהה לחופש ✦ יומן שביבת הרעב בכלא
- 218 פרק יח. נואם בחסד עליון טבת-אדר ב תשמ"א / דצמבר 1980-מרץ 1981
 פעילות בישראל ✦ חרם מטעם הממסד היהודי באמריקה ✦ קהלים נלהבים ✦ הצלחה בגיוס תרומות ✦ הליגה מפגינה למען יהודי ברית המועצות ✦ להיות יהודי - מה זה ?

- 231 פרק יט. מערכת הבחירות אדר ב-סיון תשמ"א / מרץ-יוני 1981
פרסום מצע 'כך' ✦ מערכת הבחירות צוברת תאוצה ✦ אזכרה בחברון ✦ מועמדי רשימת
'כך' ✦ ועדת הבחירות המרכזית ✦ חמישה ימים בלוס אנג'לס ✦ מערכת הבחירות מגיעה
לסיומה
- פרק כ. מדינה יהודית או דמוקרטיה מערבית תמוז תשמ"א - כסלו תשמ"ב /
249 יולי-דצמבר 1981
כוחות אש"ף בדרום לבנון ✦ היועץ המשפטי יצחק זמיר ✦ משאל עם יהודי עולמי ✦ מחנה
קיץ של הליגה באמריקה ✦ חניית ביניים בלונדון ✦ קידום הספר החדש
- 266 פרק כא. מילואים ברמאללה טבת-שבט תשמ"ב / ינואר-פברואר 1982
חודש בשירות מילואים ✦ חייל המילואים עולה לכתרות ✦ החופשות במילואים ✦ שחרור
חפז משירות מילואים
- 277 פרק כב. הנסיגה מימית אדר-אייר תשמ"ב / מרץ-אפריל 1982
שיחות ודיונים בימית ✦ ההכנות לשהייה ארוכה ✦ איום של מעצר מנהלי ✦ 'מבצר קידוש
השם' ✦ במסוק לימית ✦ יורה בודד בהר הבית
- 287 פרק כג. צה"ל בבירות אייר תשמ"ב - תשרי תשמ"ג / מאי-ספטמבר 1982
מלחמת שלום הגליל ✦ יהודי סוריה ✦ נגד פשרה בלבנון ✦ טבח בסברה ושתילה ✦ מגוון
פעילויות בחודשי הקיץ ✦ היישוב אלנקם
- 302 פרק כד. ביקור נושא פרות באמריקה חשוון-טבת תשמ"ג / אוקטובר-דצמבר 1982
שיעורי קרטא לחברי הליגה ✦ הרצאה ראשונה: כבולטימור ✦ ביטולים בדטרויט ✦ בחזרה
לחוף המזרחי ✦ התנועה לאחדות יהודית
- 311 פרק כה. עימותים עם השמאל טבת-אדר תשמ"ג / ינואר-מרץ 1983
חורף קשה באלנקם ✦ תושבי אלנקם פונים לכלי התקשורת ✦ 'שלום עכשיר' נגד ממשלת
בגין ✦ 'כך' מעלה את חמת השמאל ✦ פיגועי אבנים ✦ הפגנת יחיד
- 324 פרק כו. המסרים מתפשטים ברדיו לקהל הרחב אדר-תמוז תשמ"ג / מרץ-יוני 1983
ביקור בזק ✦ השואה הרוחנית ✦ הר הבית – ערוץ פעולה חדש ✦ הצגת עמדות ברורות
ליהודי אמריקה ✦ שיחות עם מאוינים בתכניות רדיו ✦ שבת ב'קולומביה יוניברסיטי'
- 337 פרק כז. היעד: הציבור בישראל תמוז תשמ"ג - תשרי תשמ"ד / יולי-ספטמבר 1983
ידידי אבנים על חיילים ✦ רצח אהרן גרוס בחברון ✦ התקפת פרקליטות המדינה ✦ לספח
ולגרש ✦ הפצת עמדותיה של 'כך'

	פרק כח. מערכת הבחירות לכנסת האחת-עשרה חשוון-טבת תשמ"ד /
352	אוקטובר-דצמבר 1983
	וְנָסָה רַדְגֵּרִיב תּוֹבַעַת אֶת הַלִּיגָה ✧ ג'סי ג'קסון והיהודים ✧ אנשי 'בני ברית' נועלים דלתות ✧ יהודים צעירים נאבקים בשתלטנים ✧ סיכויים טובים בבחירות ✧ במבט קדימה
365	סימני מיקום המסמכים בספריות וארכיונים
366	הערות לפרקים א-כח
529	ארגונים ומוסדות המוזכרים בספר
530	ספרים מאת הרב מאיר כהנא
535	מפתח שמות ונושאים נבחרים

דברי תודה

אני מודה מקרב לב לכל מי שסייע לי בכתיבת ספר זה.

לכל מי שעזר לי למצוא מידע:

משה אניס, שרגא בלום, שולמית בונה, ברברה גינזברג, אסתר ויין, דינה מוסקוביץ, חנה מרכוס, דוד פיין, לאה שרה קפלן, איתמר שנייווייס.

לכל מי שמסר לי מידע בתחום מומחיותו:

בנימין (בנטון) ארנוביץ, ענף ההוצאה לאור
אברהם (אייברי) גרוס, משפט
ד"ר ברוך כהנא, הלכה וספרות תורנית
ד"ר מרדכי ניסן, מדינת ישראל והמזרח התיכון
גדליה (גלן) ריכטר, יהדות ברית המועצות

לכל מי שמסר לי חומר גלם לספר:

מכתבים, גזירי עיתונים, פליירים, מסמכים, הקלטות ותצלומים.

מכתבים ממאיר והתכתבות אתו:

טוביה (ברט) בקר, מאיר ג'ולוביץ, מרטין גרונשפכט ז"ל, ד"ר מיכאל דריסמן, יוסף (ג'ורג') טופס, הרב חיים צבי (קני) כהן, אייב (אברהם) לוי ז"ל, אלימלך (מל) ליבוביץ ז"ל, ג'יימס פרידמן, מיכאל פרידמן, שמעון רחמים, נפתלי (נט) רוזנווסר, שמואל (סם) שושן ז"ל.

גזירי עיתונים, פליירים ומסמכים אחרים:

טוביה (ברט) בקר, אבי ברורמן, דוד ברורמן ז"ל, חיים ברורמן, מנחם גוטליב, ראובן (בוב) דוכנוב, סלי זלוצובר ז"ל, יוסף (ג'ורג') טופס, דוד כהן, שרון כץ-מיטמן, אלימלך (מל) ליבוביץ ז"ל, שלמה מרגוליס, דוד סלבר, דוד פיין, נפתלי (נט) רוזנווסר, שמעון רחמים, שמואל (סם) שושן ז"ל, אברהם שיינמן.

קלטות של נאומים, הרצאות וראיונות של מאיר:

ג'רלד אפשטיין, אייב (אברהם) לוי ז"ל, דוד פיין.

תמונות שצילמו:

נחום בר ברל, חיים ברורמן, ברברה גינזברג, לואיס ונגר, חנוך יונג, אייב לוי ז"ל,

חנה מעוז, שמואל סיטריין, משה קפלן, סנדר שוורץ, אברהם שיינמן, והצלמים שמסרו תמונותיהם למאיר עוד בחייו ושמותיהם אינם ידועים לי.

לכל מי שחלק אתי את זיכרונותיו על פעילותו של מאיר בישראל:

תשל"ו-תשמ"ג (1976-1983): ברוך בן יוסף, ברברה גינזבורג, יוסף דיין, עורך הדין רחמים כהן, ברוך מרזל, גד סרבטמן.

תשל"ו-תשל"ז (1976-1977): טוביה (ברט) בקר, ראובן (בוב) דוכנוב, חנוך יונג, יואל לרנר ז"ל, דני סימקס, איירה פולק, מיכאל קניאל-קאופמן, נפתלי (נט) רוזנוסר. תשל"ט (1979): ד"ר מרדכי ניסן, שמואל סיטריין, גרשון פורטנוי, משה קפלן, אברהם שיינמן, דוד שיראל, עורכת הדין ליאורית דניאל.

תשמ"ם (1980): יוסף אלסטר ז"ל, מרטין גרונושפכט ז"ל, הרב אבי קסטנבאום.

תשמ"א (1981): הרב ישראל אריאל, מיכאל בן ארי.

תשמ"ב (1982): ברוך גורדון, יהודה ריכטר, ראובן שכטר.

תשמ"ב-תשמ"ג (1982-1983): שמואל בן ישי, אברהם הרשקוביץ ז"ל, נחמה הרשקוביץ, יצחק מעוז.

לכל מי שחלק אתי את זיכרונותיו על פעילותו של מאיר באמריקה:

תשל"ו-תשמ"ג (1976-1983): מלכה אייבלס, משה אניס, ג'רלד אפשטיין, גרשון (ג'רי) בלום, הרב צבי בלוק, הלל בלושטיין, בתיה בן זאב, טוביה (ברט) בקר, מרווין בקרמן ז"ל, דוד ברוורמן ז"ל, חיים ברוורמן, הרב חיים צבי (קני) כהן, שמואל סיטריין, שמואל (סטיב) סמייסון ז"ל.

תשל"ו-תשל"ח (1976-1978): הרב משה בליץ, דן גוטליב, מנחם גוטליב, גרשון פורטנוי, יצחק סלבר, אסתר סמסקי, רזיאל (רוסל) קלנר, ג'ניס שטרן.

תשמ"א-תשמ"ג (1981-1983): מיכאל אברמוביץ, מאיר ג'ולוביץ, לואיס ונגר, משה קסטנבאום, פרן רוזנבלט-סידמן.

לעורכים ולמו"לים של עיתונים בארץ ובחו"ל שנתנו לי רשות לצטט ממאמרים ומכתבות ולפרסם תמונות (פרטים במדור הערות).

ג'רוזלם פוסט, ידיעות אחרונות, לשכת העיתונות הממשלתית, מעריב.

American Jewish World (Minneapolis), Buffalo Jewish Review, Courier Express (State University of New York at Buffalo, Archives), Canarsie Digest (Brooklyn, N.Y.), Columbia University Spectator, Daily Sundial (California State University, Northridge), Jewish Advocate (Boston), Jewish Chronicle of Pittsburgh, Jewish Press (Omaha), Jewish Telegraphic Agency, Journal Inquirer (Manchester, Conn.), The Justice (Brandeis University), Long Island Jewish World, Miami SunPost, New York Times, Present Tense, St. Louis Jewish Light, State News (Michigan State University), The Ticker (Baruch College, City University of New York), Washington Jewish Week.

למו"ל של ה'ג'ואיש פרס' (ברוקלין, ניו יורק), שנתן לי רשות לפרסם את מאמריו של מאיר.

לסופרים שנתנו לי רשות לצטט ממאמרים שכתבו: לורי וייסברג, טום מונטיין.
(לא חסכתי מאמצים כדי לאתר סופרים שכתבו בעיתונים שחדלו להופיע.)

לספרנים ולארכיונאים על נכונותם לענות לכל פניותי ועל עזרתם החשובה בהכנת הספר:
שולמית ברגר, ארצות אוספים מיוחדים, ארכיון ישיבה יוניברסיטי, ניו יורק
חיה שרה קנטור, ספרנית, שטרן קולג', ניו יורק
עליזה היימן ורינת קליין, ארכיונאיות בארכיון לחקר הציונות הדתית, אוניברסיטת בר
אילן, רמת גן
ד"ר רבקה מרקוס, מנהלת ארכיון הכנסת
אמירה שטרן, מנהלת ארכיון, מכון ז'בוטינסקי בישראל
צוות הארכיונאים בארכיון המדינה, ירושלים
כל הצוות בספרייה הלאומית בירושלים

ספרנים וארכיונאים בחו"ל עזרו לי במציאת מידע על הרצאותיו של מאיר
באוניברסיטאות בארצות הברית. הם חיפשו בעיתוני הסטודנטים ושלחו לי כתבות
ומידע על ההרצאות. אני מודה לכולם מקרב לב. שמותיהם רשומים במדור ההערות
עם פרטי הכתבות והמידע ששלחו לי.

אני מודה לכל המסייעים בהבאת הספר לדפוס, כל אחד בתחומו:
צפורה קפלן, תרגום
שולה יעקובסון, עריכה לשונית
יהודית אורנשטיין, הגהה
דינה ספרקה, עריכת תמונות
ליאורה סייג וזהבה ולדמן, גרפיקה, מדור התמונות
משה קפלן, הכנת הספר לדפוס, סדר ועימוד, הכול במסירות ובסבלנות

אנשים שלא פגשתי מעולם עזרו לי למצוא מידע לספר זה. הנה דוגמה אחת מני רבות:

ביום שישי א' בכסלו תשל"ח (1 בדצמבר 1978) טס מאיר לשיקגו כדי להגיע לפיאוריה הסמוכה,
שבה היה אמור להתארח בשבת ולדבר בבית הכנסת 'קהילת אגודת אחים'. עקב סופת שלגים
באזור שיקגו נחת מטוסו באומהה שבמדינת נברסקה, ומאיר נאלץ להישאר שם בשבת. בדרכו
לפיאוריה בשנית, בתשל"ט, כתב לי מאיר:

בחורף שעבר הייתי אמור לדבר בפיאוריה, אך בגלל סופת שלגים בשיקגו שינה המטוס את
יעדו לאומהה... הודות לביקור הבלתי צפוי באומהה, ביקשה הקהילה היהודית שאחזור
לדבר שם...

שאלתי את עצמי: אם מאיר נאלץ לנחות באומהה ביום שישי, מה הוא עשה בשבת? מכתבו מעיד שהוא בילה את השבת בקהילה יהודית ולא נאלץ להישאר כל השבת בנמל התעופה. איך הוא יצר קשר עם קהילה יהודית שם? האם הוא הכיר מישהו שגר שם?

חיפשתי במחשב שלי ולא מצאתי שהיה לו כל קשר עם אנשים באומהה לפני סופת השלג, אך מצאתי דוא"ל משנת תשע"א (2011) שכתב הרב יונתן גרוס, רבו של בית הכנסת 'בית ישראל' באומהה, לאחר שקרא את כרך א של הספר שלי על מאיר. הוא כתב: "ביום שני הקרוב אתחיל ללמד סדרה של שיעורים המבוססים על תורתו של בעלך".

שלחתי דוא"ל לרב גרוס ב"א בתשרי תשע"ה (5 באוקטובר 2014), והוא ענה לי באותו יום. הוא כתב שרבו של בית הכנסת 'בית ישראל' בשנים תשכ"ו-תש"ן (1966-1990) היה הרב יצחק ניידוף, והוא שלח לי שמות של ותיקי הקהילה ומספרי טלפון שלהם. בהם היו הרבנית ג'נט ניידוף, אלמנתו של הרב, אַנָּט פטמן, אשתו של החזן ליאו פטמן, וד"ר פסח (פול) שייקן, נשיא בית הכנסת.

הוא שלח לי גם את כתובת הדוא"ל של אַנָּט דה קמפ-רייט, עורכת העיתון היהודי המקומי, ה'ג'ואיש פרס' של אומהה. היא מיד שלחה לי סריקה של הכתבה על ביקורו החוזר של מאיר בתשל"ט, ומאחר שלא הצלחתי ליצור קשר עם הוותיקים, היא פרסמה בעיתון במדור 'מכתבים למערכת' את מכתבי שבו בקשתי מידע על ביקורו הראשון של מאיר באומהה.

באחד הימים לאחר מכן חיפשתי חומר בנושא אחר. עיינתי בגיליון ניסן תשל"ז של מגזין 'כהנא' ופתאום צד את עיני שמו של הרב ניידוף. זה היה במאמר בנושא התבוללות בקרב יהודי ארצות הברית, שבו כתב מאיר בהערצה על מאמציו של הרב יצחק ניידוף למנוע נישואי תערובת בקרב הקהילה היהודית באומהה. מדברים אלו הבנתי שמאיר ידע על הרב ניידוף כבר קודם לכן, וכנראה התקשר אליו מנמל התעופה.

השערה זו אומתה בתשובות שקיבלתי מוותיקי הקהילה לאחר פרסום מכתבי בעיתון. ד"ר פסח (פול) שייקן התקשר אליי וסיפר שמאיר התארח בשבת ההיא בביתו של הרב ניידוף ולאחר התפילה דיבר עם מתפללי בית הכנסת על חשיבות החינוך היהודי. אַנָּט פטמן הודיעה לי שהרבנית ג'נט ניידוף עברה לשיקגו ומסרה לי את מספר הטלפון שלה שם.

התקשרתי לרבנית ניידוף, והיא ענתה באדיבות על כל שאלותיי. היא סיפרה שביום שישי ההוא הביאו היא ובעלה את מאיר מנמל התעופה לביתם, וזכרה שהם נהנו מאוד מהשבת במחיצתו. היא אפילו הכינה לו כריכים של חמאת בוטנים כשעזב את ביתם ביום ראשון בבוקר.

מקורות

1. ארכיונים

ארכיון ה'ג'רוזלם פוסט', ירושלים: הארכיון ממוחשב מאז תשרי תשמ"ח (אוקטובר 1988). לפני תאריך זה נשמרו מאמרים וכתבות בתיקים לפי נושאים. נעזרתי בתיקים 'מאיר כהנא' ו'הליגה להגנה יהודית'.

ארכיון המדינה, ירושלים. אוסף פרסומים והתכתבות של משרדי ממשלת ישראל סיפק לי תיעוד נדיר למהלך פעולותיו של מאיר.

ארכיון 'קול ישראל' וארכיון הטלוויזיה הישראלית, ירושלים. במפתחות לארכיונים אלה אפשר ללמוד על אילו נושאים ובאילו תאריכים זכה מאיר לחשיפה תקשורתית. בהקלטות ניכרים השינויים שחלו במראהו ובקולו של מאיר.

אוסף הליגה להגנה יהודית, ארכיון ישיבה יוניברסיטי, ניו יורק. האוסף מכיל מסמכים שתרמו ברטרם צווייבון, אייב לויין ז"ל וטוביה בקר. מצאתי כאן מסמכים שאי אפשר למצוא במקום אחר.

האוסף ע"ש הרב מאיר כהנא, הארכיון לחקר הציונות הדתית, אוניברסיטת בר אילן, רמת גן. כאן שמור החומר שמילא כעשר תיקיות משרדיות בחדר העבודה של מאיר בביתנו. כאן נמצאים פליירים, מודעות קיר, קטעי עיתונות על פעילויותיו של מאיר ומכתבים שהוא קיבל, לפי סדר כרונולוגי. כמו כן נמצאים כאן מאמרים וקטעי עיתונות מסודרים לפי הנושאים שהעסיקו את מאיר, כגון חינוך, נישואי תערוכת, בעיות החברה בישראל ויחסים בין-לאומיים. באוסף נמצאות גם הקלטות שמע והקלטות וידאו של נאומים ושל ראיונות של מאיר, שתרמו אייב (אברהם) לויין ז"ל ודוד פיין.

נספח לאוסף. תוך כדי כתיבת הספר קיבלתי מתומכיו של מאיר קטעי עיתונות, מסמכים ומכתבים שהוא כתב. קיבלתי גם מסמכים רשמיים ממשרד החוץ האמריקני ומהבולשת הפדרלית. פריטים אלה, שסיפקו לי מידע חשוב, משמשים נספח לאוסף הנ"ל.

הספרייה הלאומית, המחלקה לארכיונים ואוספים, ירושלים. כאן נמצאים מצעי מפלגות, מודעות ופליירים הקשורים למערכות הבחירות לכנסת.

2. עיתונות ישראלית

ידיעות בעיתונים מספקות מידע רב על פעולותיו של מאיר. את העיתונים 'ג'רוזלם פוסט', 'דבר', 'הארץ', 'הצופה', 'ידיעות אחרונות', 'מעריב', ו'על המשמר' אפשר למצוא בארץ בספריות אקדמיות ובספרייה הלאומית בירושלים. בארצות הברית עיתונים אלה נמצאים בספריות של אוניברסיטת הרווארד ושל אוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס. בספרייה ניו יורק פבליק לייבררי נמצאים 'ג'רוזלם פוסט', 'הארץ', 'הצופה', ו'מעריב'. 'דבר' נמצא באתר 'עיתונות יהודית היסטורית'.

3. עיתונות אמריקנית

'ג'ואיש פרס' (ברוקלין): מאיר כתב מאמרים וכתבות לשבועון יהודי זה מתשכ"א (1961) עד מותו בתשנ"א (1990). ציטטתי קטעים רבים ממאמריו אלו, המבטאים את רעיונותיו. עיתון זה נמצא במיקרופילם בספרייה הלאומית בירושלים, בספריית אוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס, בספריית 'קלאר' בסינסינטי ובספרייה 'ניו יורק פבליק לייבררי'.

'כהנא: המגזין לרעיון היהודי האמתי': ירחון שהפיץ מאיר בשנים תשל"ז-תש"ן (1976-1990) ובו הסביר את עמדותיו במגוון נושאים. הירחון נשלח לתומכים, לרבני קהילות, לראשי ארגונים יהודיים ולמנהיגים אחרים בקהילה היהודית באמריקה. המגזין נמצא בספריית הקונגרס ובמבחר ספריות אקדמיות באמריקה. בספרייה הלאומית בירושלים הוא נמצא בשלמותו.

'ניו יורק טיימס', 'ושינגטון פוסט', 'לוס אנג'לס טיימס': בעיתונים האלה פורסמו דיווחים רבים על מאיר. את ה'ניו יורק טיימס' ניתן למצוא במיקרופילם בספרייה הלאומית בירושלים ובספריות אקדמיות בארצות הברית. באתר של העיתון רשומים פרטים של כתבות מאז תר"א (1851) ויש גישה לטקסט המלא של כתבות שפורסמו אחרי 1981. באתר של ה'ושינגטון פוסט' יש גישה לכתבות שפורסמו מאז 1890 ובאתר של ה'לוס אנג'לס טיימס' יש כתבות שפורסמו מאז 1881.

סוכנות הידיעות היהודית (JTA): סוכנות זו מספקת לכלי תקשורת ברחבי העולם ידיעות בתחומים הקשורים ליהודים ולישראל מאז תרפ"ז (1927). באתר הסוכנות, במדור 'ארכיון', יש גישה לטקסט המלא של כל הכתבות שפורסמו מאז הקמתה – רבות מהם על מאיר.

הערות טכניות

שמות ומונחים לועזיים: שמות לועזיים כתובים בספר באותיות עבריות. הכתיב הלועזי שלהם מופיע במדור 'ארגונים ומוסדות' ובמדור 'הערות' בסוף הספר.

במדור 'הערות' כלולים מקורות ומסמכים הקשורים לתוכן הספר וכן מידע היסטורי. רשומות בו גם הופעותיו של מאיר על פי לוח הזמנים שלו.

מאמריו של מאיר ב'ג'ואיש פרס' מוזכרים בלי שם המחבר כשברור מהטקסט שהוא המחבר. מקומות הימצאם של עיתונים נפוצים בספריות גדולות בארץ ובחו"ל או באתרים במרשתת לא צוינו.

לגבי מקומות הימצאם של עיתונים שאינם נפוצים, צוין מספר התיק באוסף ע"ש הרב מאיר כהנא בארכיון לציונות הדתית.

השמטות בציטוטים: שלוש נקודות מצביעות על השמטת חלק מהמקור המצוטט.

ניו יורק: השם 'ניו יורק' מורה על העיר ניו יורק, אלא אם כן כתוב 'מדינת ניו יורק'. מְנֶהֱטָן, ברוקלין, קווינס, ברוקס, וסטטן איילנד הם חמשת מחוזותיה של העיר. בלונג איילנד נמצאים פרברי העיר; במונח 'ניו יורק רבתי' כלול אזור זה.

ווישינגטון: השם 'ווישינגטון' מורה על עיר הבירה של ארצות הברית ולא על מדינת ווישינגטון שבצפון מערב ארצות הברית, אלא אם צוין אחרת.

שרים ומשרדי ממשלה של ארצות הברית מכונים במונחי השלטון המקובלים בישראל. למשל: שר החוץ (במקום מזכיר המדינה), משרד החוץ (במקום מחלקת המדינה).

הקדמה

ספר זה הוא כרך המשך ל'הרב מאיר כהנא: חייו ומשנתו, תרצ"ב-תשל"ה (1932-1975)', שתיאר כיצד הקים מאיר את הליגה להגנה יהודית באמריקה בתשכ"ח (1968) כדי ללמד את היהודים איך להגן על עצמם מפני האלימות של לא-יהודים, שהייתה נפוצה אז. משנת תשל"ל (1970) החל מאיר להוביל את חברי הליגה בפעולות נועזות למען יהודי ברית המועצות המדוכאים. פעולות אלה הצליחו להסב תשומת לב ציבורית לרדיפתם הדתית והפוליטית, וזו הביאה את הממשלה הסובייטית להתיר ליהודים להגר. בד בבד עם פעילותו זו הזהיר מאיר מפני מגפת ההתבוללות ונישואי התערובת בקרב יהודים באמריקה, בגלל חוסר חינוך יהודי אמתי. התדמית של "לוחם" שנוצרה למאיר משכה יהודים רבים להרצאותיו, והמסר שלו על יהדות אמיתית הגיע לאלפי יהודים.

בשנים שבהן עוסק כרך זה, תשל"ו-תשמ"ג (1976-1983), המשיך מאיר להביא את הרעיון היהודי האמתי ליהודי אמריקה, אך הפנה מאמצים רבים לחיזוק אופייה היהודי של מדינת ישראל ולהגברת ההתיישבות היהודית בכל בשטחי ארץ ישראל. הוא יזם פעולות מקוריות במטרה לפרסם את עמדותיו בתקשורת, ולמרות ניסיונות החרמה והשתקה של אנשי שמאל הוא הצליח להביא עמדות אלו לתודעה הציבורית בישראל, ובתשמ"ד (1984) זכה במושב בכנסת.

להלן כמה מפעולותיו הבולטות בתקופה זו:

- שלושה ניסיונות התנחלות בבית הדסה בחברון למען חידוש ההתיישבות היהודית בעיר חברון. תשל"ו-תשל"ח, 1976-1978, פרקים ב, ז.
- במחאה על דרישותיו של הנשיא ג'ימי קרטז מ'ישראל' "להחזיר שטחים" יזם מאיר בארץ ובחור"ל הפגנות שהציגו לנשיא ג'ימי קרטז דרישה להחזיר את מדינתו, ג'ורג'יה, לשבטי האינדיאנים שגרו בה בעבר. תשל"ח, 1978, פרקים ז, ט.
- פעולות למען האסירים בכלא רמלה בתקופת המעצר המנהלי שהוטל עליו. הסיבה למעצר המנהלי מעולם לא נחשפה. תשמ"א, 1980, פרקים טו-יז.
- שירות מילואים ברמאללה שזכה לפרסום תקשורתי רחב. שבט תשמ"ב, פברואר 1982, פרק כא.
- לקראת הפינוי הסופי של העיר ימית הוטס מאיר לימית במסוק מיוחד בפקודת ראש הממשלה מנחם בגין. הוא שהה בבונקר 'קידוש השם' עם צעירים מתנועת 'כך' עד שחיילים הוציאו אותם בכוח. ניסן תשמ"ב, אפריל 1982, פרק כב.
- הפגנת יחיד בקלנדיה כדי למחות על יירווי האבנים של ערבים לעבר מכוניות של יהודים. שבט תשמ"ג, פברואר 1983, פרק כה.
- פרסום מאמריו בעמודי הדעות של ה'ניו יורק טיימס', 'הארץ' ו'ידיעות אחרונות' הביא לידעת ציבור רחב את הסתירה שבין מדינה יהודית למדינה מערבית-דמוקרטית. תשמ"ג, 1983, פרקים כה, כז.

בכרך זה, כמו בכרך א, מובאים מקורות לכל פרט. הפעולות שזים מאיר מתוארות על רקע האירועים שהתרחשו באותו זמן, ואילו ההיגיון שעמד מאחורי מעשיו מוגש במילים שלו,

בקטעים מספריו, ממאמריו וממכתביו האישיים. אמנם המכתבים אינם כתובים בסגנון הייחודי העשיר האופייני שלו, אך הם מספקים תובנות למניעיו ולשיקול דעתו. עיקר פעילותו של מאיר בתקופה זו היה בישראל, אך הוא טס פעמים רבות לאמריקה. מאיר נודע בהרצאותיו המרתקות, ורבים נהרו לשמוע אותו באוניברסיטאות ובבתי כנסת. בזכות סגנון דיבורו הכובש ועמדותיו הנועזות הוא היה אורח מבוקש בתכניות רדיו חשובות ברחבי אמריקה. אלה שימשו במה להפצת רעיונותיו לקהל רחב באמריקה, בקרב יהודים ולא-יהודים כאחד. מאיר לא נרתע מלדון בבעיות בוערות וקשות, ואותן בעיות שבאות לידי ביטוי בספר קיימות עד עצם היום הזה.

תקוותי היא שספר זה, תוצר של מחקר מאומץ, יהיה לתועלת לחוקרים ולהיסטוריונים, בצד מטרתו העיקרית להציג לציבור את דמותו המיוחדת של הרב כהנא, שראוי להידמות אליו. מי שיש לו מידע להוסיף על המידע שבספר מתבקש לכתוב אליי לכתובת המופיעה מעבר לדף השער.

פרק א
פעילות ענפה בישראל
אדו-סיוון תשל"ו / פברואר-יוני 1976

בט"ו באדר א תשל"ו (16 בפברואר 1976), לאחר כמעט שנה בכלא באמריקה, היה מאיר חופשי לחזור לישראל. באותו זמן נערכה הוועידה העולמית השנייה למען יהודי ברית המועצות בבריסל שבבלגיה. כבר לפני שחרורו ביקש מאיר ממארגני הוועידה לנאום בה, ותכנן חניית ביניים בבריסל, בדרכו לישראל. למרות כל שנות פעילותו למען יהודי ברית המועצות נדחתה בקשתו, כפי שנדחתה חמש שנים קודם לכן, כשנערכה הוועידה הראשונה. כמו אז, גם הפעם הוא הגיע לבריסל, נעצר וגורש מבלגיה. גירושו מהוועידה פורסם בכלי תקשורת ברחבי אמריקה ואירופה ובישראל.^א

עיתוני ישראל פרסמו כותרות כגון "מהומה באולם הוועידה בבריסל: הרב מאיר כהנא נגרר פנימה – והחוצה", "כל תחנות הגבול נצטוו: לגרש הרב כהנא", "היהודים המפוטמים והעשירים בועטים בי, זעק הרב כהנא". בתצלום אחד נראה מאיר נישא בידי וברגליו בידי ארבעה שוטרים בלגיים, ובתצלום אחר הוא נראה יושב בניידת המשטרה, ואגרופו מורם.¹ מאיר חזר לישראל תחת אור הזרקורים התקשורתי, ובעיתונים בארץ פורסמו מכתבי תמיכה בו. זלדה בוטמן, עולה מרוסיה, כתבה:

...אני וכמוני מאות ואולי אלפים שעלו לאחרונה מארצות "מסך הברזל" ואשר לנו עוד משפחות שם המשוועות ליציאה לחופש, מוקיעים בריש גלי את ראשי ועידת בריסל... לא השכילו להבין כי מקומו של הרב מאיר כהנא בנשיאות הוועידה. גירושו המחפיר של האיש אשר פעל כה רבות למעננו צבט בלבנות כולנו שהרי הוא הקטן הצליח בלי גב מפלגתי, בלי מימון מפלגות, בלי עיתון, בלי במת כנסת – לעורר את דעת הקהל העולמית ולהחיש את יציאתנו מברית המועצות...

במכתב אחר נכתב:

איש לא יוכל להכחיש שהרב כהנא הקדיש את חייו לשחרור יהודי ברית המועצות, ואיש לא יוכל להכחיש שבזכות ה"דמגוג" הזה הצטרפו יהודים צעירים רבים בארצות הברית למאבק לשחרור יהודי ברית המועצות... כשאדם בעל עבר כזה בא ומציע הצעות לפעולות ממשיות – בשעה שיש צורך דחוף בפעולות כאלה – הרי לכל הפחות יש לתת לו את הזכות להשמיע את דברו. [חתום] זאב צנקר, ירושלים.²

בריאיון עם מנחם רועי ב"דיעות אחרונות" הציג מאיר את עמדתו בעניין שטחי ארץ ישראל ששחררו במלחמת ששת הימים, עניין שהיה בשיח הציבורי בימים ההם:

"אם הממשלה תחזיר משטחי ארץ ישראל לערבים", הוא מכריז, "יתחלל שם שמים ושם ישראל. תהא זאת מצווה להתנגד לממשלה ולהחלטתה ולהפר כל חוק שבעולם ובלבד לסכל משימה זו. אין להירתע מפני הליכה לבית הסוהר. מאי נפקא מינה אם אני לומד תנ"ך או

^א פרטים על ועידת בריסל הראשונה ראה כרך א, עמודים 452-457.

מעייין בגמרא או במדרש כאן, בבית או בבית הסוהר? לא כל החבוש בבית האסורים משועבד, ולא כל המתהלך חופשי בשוק בן חורין.

רועי הציג את תמצית דבריו של מאיר:

לדבריו אנו חיים בתקופה של אתחלתא דגאולה... "עלינו... להתיישב ברחבי הארץ, ביהודה ובשומרון, בגולן ובסיני ובכל מקום שדרכה כף רגלנו בו. אם לא נעשה כן, גם אז גאולת ישראל תבוא, אלא שתתמהמה ותהיה כרוכה בצרות, במלחמות, בקרבנות יקרים"³.

מאיר תכנן להישאר בישראל שמונה חודשים ולשוב לאמריקה לאחר החגים. תכניותיו לקיץ בישראל כללו פעילות לקידום רעיונותיו והפעלת בית ספר למנהיגות לצעירים מאמריקה.

בשבוע הראשון לחזרתו הביתה קנה מאיר כוננית ספרים ותיקיה משרדית לאחסון הספרים, גזירי העיתונים והמסמכים שצבר בשהייתו הארוכה בנֶכֶךְ. עד מהרה הוא חזר לסדר יומו הקבוע, של לימוד וכתבה. חדר העבודה הקטן שלו היה צפוף אך נוח, וכאשר נדרש לו שטח עבודה נוסף, הוא נעזר בשולחן האוכל שבסלון.

לכתיבת מאמריו ל'ג'ואיש פרס' ומכתבים לתומכיו עשה מאיר שימוש רב במכונת הכתיבה הקטנה שהייתה בחדר עבודתו, בהקלדה במהירות בשתי אצבעות בלבד. בסרט הדיו במכונה היו שני פסים – האחד שחור והאחר אדום. כאשר נגמרה הדיו השחורה ולא היה לו סרט דיו חדש להחלפה, הוא השתמש בפס הדיו האדום, ולכן כמה ממכתביו מהתקופה היא מוקלדים בצבע אדום. מאיר הקליד את כל מאמריו על דפים בצירוף העתקי פחם, ולפעמים ההעתק היה ברור יותר מהמקור, שהוקלד בסרט דיו יבש. במקרים אלה הוא שלח למשרד ה'ג'ואיש פרס' את ההעתק במקום את המקור.⁴

כתיבתו של מאיר ל'ג'ואיש פרס' הייתה מקור פרנסתו העיקרי. בתקופה ההיא הוא כתב בטורו הקבוע מאמרים מצוינים על נושאים ביהדות ועל נושאים הקשורים ליהודי אמריקה ולמדינת ישראל, בהם "גויים, טשולנט ותורה", "קדום", "אדון מליק היקר" ו"רציונליות, אי רציונליות והיהודי".

בטורו 'ישראל בצחוק ובדמע', שפורסם בשם העט 'מאיר הכהן', כתב מאיר בטון הומוריסטי על הווי החיים הישראלי. סיפור זה, שנכתב כאשר איימה הממשלה לפנות את ההתנחלות 'קדום' שבשומרון, הוא דוגמה לסגנון סיפוריו בטור:

כשברקע השיח הציבורי על ההתנחלות קדום ה"בלתי חוקית", יצאה קבוצת חברי כנסת לסיור בקריית ארבע. בדרך, בעברם בכפר הערבי חלחול, חלה תקלה באוטובוס שבו נסעו. הם נאלצו לחכות זמן רב לתיקון התקלה, וחבר הכנסת בועז מואב מ'רצ' הציע בחינה: "יש לי רעיון: נודיע לממשלה שבאנו להתנחל בחלחול, והם ישלחו את הצבא לפנות אותנו"⁵.

מגזין חדש

בהיותו באמריקה החל מאיר לפעול לקידום שתי יזמות. במכתבים שכתב מכלא אלנווד בתשל"ה (1975) ביקש מתומכיו לעזור בהקמת מרכזי תודעה יהודית מקומיים, שבהם יוכלו יהודים צעירים לקרוא ספרים על יהדות, על ישראל ועל הציגונות, לשמוע מוזיקה יהודית, לקבל מידע על אירועים, וכן לשמוע שיעורים ולהשתתף בדיונים.

מאיר הצליח לגייס את הכסף הדרוש, ותומכיו בניו יורק מצאו מקום מתאים בגריניץ' וילג', קרוב לאוניברסיטת ניו יורק. המרכז נקרא 'מרכז צ'רסקי' לזכרו של אלן צ'רסקי, חייל צה"ל ליד אמריקה שנהרג במלחמת יום הכיפורים.

המרכז נפתח בכ"ה בניסן תשל"ח (2 במאי 1978), אך לא האריך ימים. "זה היה רעיון מצוין, אבל המקום ששכרו היה רחוק מהאוניברסיטה, ולא באו אנשים", סיפר יהודה (גי'ן) סינגר.⁶ היזמה השנייה שמאיר החל לקדם בהיותו באמריקה הצליחה הרבה יותר: הוצאת מגזין חדש לפרסום רעיונותיו ודעותיו. הוא בחר למגזין את השם 'כהנא', שם פשוט וברור, ואת המטרה שלו תיאר ב'ג'ואיש פרס': "זהו ירחון ייחודי וחשוב שנועד להשמיע את הקול היהודי האלטרנטיבי המיוחד... הוא יישלח חינם לרבני קהילות, למנהיגים יהודים ולאנשי ציבור, כדי שידעו את עמדתנו ויגיבו עליה, וכך יתקיים דיון אמתי וכולל בנושאים חשובים".

הגיליון הראשון של 'כהנא': מגזין הרעיון היהודי האמתי' הופיע בניסן תשל"ו (אפריל 1976), כמעט חודשיים לאחר שובו של מאיר לישראל. מאחר שמטרתו הייתה להפיץ את רעיונותיו ככל האפשר, הודגש בכל גיליון: "מותר להעתיק את כל החומר שבמגזין בלי רשות מהעורכים".⁷ מאיר החל בהכנות לפרסום המגזין כשהיה באמריקה. אייב פרידמן היה התורם העיקרי למימונו, ותומכים בניו יורק עזרו בעבודות הטכניות. שמואל קנופולר, שהיה גרפיקאי, עסק בעימוד, בגרפיקה ובהדפסה, ואייב לוין היה ממונה על הדיוור בשנים תשל"ו-תשל"ז (1976-1977). הוא סיפר:

הייתי אחראי על הצוות שהכין את המגזינים למשלוח בדואר. בכל פעם הייתי צריך לוודא שיש לנו אישור תקף להנחה הניתנת לתאגידים הפועלים בלי מטרות רווח ולהשיג שקי דואר, מדבקות וציוד נוסף. היה חשוב מאוד לדייק ברישום המיקוד, והעבודה העיקרית הייתה למיין את המגזינים לפי המיקוד... היה חשוב לעבוד בדייקנות, משום שכל הפרה קטנה של כללי הדואר הייתה עלולה לפסול את המשלוח כולו.⁸

מדיניות החוץ הישראלית

מאמריו של מאיר ב'ג'ואיש פרס' עסקו בנושאים הקשורים למדינת ישראל, ליהודי אמריקה וליהודי ברית המועצות. אחד מהם, שפורסם גם בעמוד הדעות של ה'ג'רוזלם פוסט', עסק ביחסיה של ישראל עם הממשל האמריקני:

הבה ננתח את המצב בכנות: מדינות ערב נחושות לחסל מדינה יהודית בכל גודל שהוא... ברית המועצות תתערב בכל מלחמה שידה של ישראל תהיה בה על העליונה, ואמריקה עייפה מהתערבות במלחמות לאחר מלחמת וייטנאם. על אמריקה נמאס במיוחד המטרד ששמו ישראל, המסכן את אספקת הנפט שלה ואת יחסי הסחר שלה עם מדינות ערב, ואף עלולה להכניסה לעימות עם מוסקבה... סכנת הערבים – הן 'ערביי ישראל' הן הערבים שבשטחים המשוחררים – גדלה עם אלימותם הגוברת.

... ה'רציונליים', אלה הסומכים על וושינגטון, המאמינים לערבים "מתונים" כמו סאדאת, הסומכים על "פלסטינים מתונים" ביהודה ובשומרון... הסומכים על תמיכתה של אמריקה בישראל בשעת סכנה... עוד כמה יהודים "רציונליים" כאלה ואבדנו.

מאז ומעולם היו יהודים "רציונליים" ו"פרקטיים"... הם מוזכרים בספרי הנביאים, כמו אלה שישעיה הנביא אמר עליהם: "הוי הירדים מצרים לעזרה, על סוסים ישענו, ויבטחו על רכב כי רב ועל פרשים כי עצמו מאד, ולא שעו על קדוש ישראל ואת ה' לא דרשו" (ישעיה לא א).

לאורך ההיסטוריה היו היהודים "לא רציונליים", ולכן הם שרדו. אילו היו אבותינו "רציונליים", הם היו זונחים את אמונתם הלא הגיונית בביאת המשיח, בשיבה לציון ובנצחיות העם הנבחר.

... ה"רציונליים" נושאים את עיניהם אל ושינגטון וממלמלים: "מקסינג'ר יבוא עזרי".
 ה"לא רציונליים" דבקים באמונתם ובביטחונם בריבון העולמים ועושים את מצוותו...
 ... הגיע הזמן להתיישב בכל ארץ ישראל ולומר לאלוקים: חזרנו. אליך ולארץ. זוהי הדרך הרציונלית האמתית, זוהי הדרך היהודית.⁹

מאיר עשה כל מאמץ להשמיע את דבריו לפני קהלים בישראל. בעקבות החשיפה התקשורתית שזכה לה לאחר גירושו מבריסל, הוא קיבל הזמנות להרצות בכמה מקומות. רק כמה מהרצאות אלה מתועדות, אך הן מלמדות על סוג הקהלים שלו בתקופה ההיא. הוא דיבר בבית ספר תיכון במושב מירון, באוניברסיטה העברית, באוניברסיטת תל אביב – שם נתקל בקריאות בוז של סטודנטים מהשמאל, ובפגישה של 'חוג חזון', קבוצה ציונית דתית, שנערכה בבית פרטי.¹⁰

למאיר היה חשוב לדבר גם לפני תיירים יהודים מאמריקה. הוא רצה לגייס את תמיכתם בתנועה חדשה שתכנן להקים באמריקה, שתפעל למען התיישבות בלתי מוגבלת בשטחים המשוחררים ותחזק את ממשלת ישראל נגד הלחץ האמריקני לסגת מהם. מאיר ידע שמזכירות הליגה באמריקה לא תממן פעילות זו, משום שהיא החליטה – בניגוד לדעתו – להגביל את פעילותה לנושאים הקשורים ליהודי אמריקה.¹¹

כדי לפרסם את הרצאותיו של מאיר שנמסרו באנגלית במלון 'המרכז' בירושלים, חילקו מתנדבים צעירים פליירים בבתי מלון ומאיר פרסם מודעות בעיתונים, כמו זו שהופיעה ב'ג'רוזלם פוסט':

קול הרעיון היהודי האמתי!
 בואו לשמוע את הרב מאיר כהנא –
 הדברים שלא תשמעו מאחרים
 כהנא: קול האפוזיציה היהודית!

באחת מהרצאותיו של מאיר במלון 'המרכז' נכח איש הקונסוליה האמריקנית שנשלח לסקר את ההרצאה. בדו"ח שלו הוא כתב: "כהנא תקף בחריפות את ראשי הממשל בישראל על פשרותיהם הטריטוריאליות בשיחות עם הערבים".¹²

מאיר האיץ ביהודי אמריקה להביע את התנגדותם לכל נסיגה ישראלית, אך הבין את רתיעתם ממתחת ביקורת על ממשלת ישראל. הוא כתב:

... רבים רואים בישראל נכס יקר ומוערץ ואינם מוכנים לשמוע עליה דברים "רעים".
 נאמונתם המעוותת לממשלת ישראל, לממשלה שהורסת את המדינה, מקבלת עידוד ממנהיגים יהודים המשוחזים על ידי הכבוד הגדול שמכבדים אותם ראשי הממשל בישראל...
 הם מובאים לביקורים בבסיסים "סודיים" של חיל האוויר... ורואים מטוסי פנטום. לאחר ביקורים אלה הם שבויים בידי ממשלת ישראל: איך אפשר לדבר נגד ממשלה שמראה לנו פנטומים?

מאיר הסביר את חובתם של יהודי אמריקה כלפי מדינת ישראל:

... יש הבדל בין מדינת ישראל לממשלת ישראל. חלילה לנו מלפגוע במדינה; אנו מוכנים למות למענה. ואולם הממשלה אינה אלא כלי שנועד לשרת את המדינה. כשכלי זה אינו מתפקד כראוי או פועל נגדה, עלינו לסלקו ולהחליפו.

איני רוצה לשמוע שוב את הטענה המבושת "אבל אין לי זכות לומר לישראל מה לעשות כשאני יושב באמריקה"... פעם אחת ולתמיד אענה על טענה זו:
מדינת ישראל אינה שייכת לממשלת ישראל או לכנסת ישראל ואף לא לאזרחי ישראל. היא שייכת לכל עם ישראל, לאלה שגרים בה (כפי שעל כולם לעשות) ולאלה שלא... דרישותיה של ישראל לתרומות מיהודי אמריקה מוצדקות. חובה על כל יהודי באמריקה לעשות את כל שבכוחו כדי לעזור לישראל.
... אך מה יועילו התרומות אם הממשלה נוקטת מדיניות הרסנית העלולה להביא אסון למדינה?

מאיר קרא לפעולה:

... הגיע הזמן להקים אופוזיציה באמריקה... אני מזמין יהודים מרחבי אמריקה להצטרף אליי בהקמת גוף בלתי אליים אך חזק ופעיל, שיאחד יהודים – מכל הזרמים – בעלי גאווה לאומית יהודית.¹³

אחד הצעדים לקראת הקמת גוף כזה היה עריכת הפגנת תמיכה בגרעין 'אלון מורה' של גוש אמונים. מאיר תמך בגוש אמונים מאז הקמתו לאחר מלחמת יום הכיפורים, ולא אחת הביע את הערכתו על פעילותו. חברי גרעין 'אלון מורה' הורשו להתיישב במחנה 'קדום' שבשומרון, אך מפלגות השמאל הפעילו על הממשלה לחץ לפנותם.
לקראת ישיבת הממשלה בט' באייר (9 במאי) בעניין גורלה של ההתנחלות ב'קדום', פרסם מאיר ב'מעריב' מודעת תמיכה במתנחלים. בימים ההם, לפני עידן האינטרנט, קראו אנשים עיתונים בכל יום, ומודעות בעיתונים היו אמצעי יעיל לפנייה לציבור בישראל.

יושם קץ לאנרכיה! כאן חייבת להיות מדינת חוק וסדר.
אנו מגישים מלוא התמיכה לשרים ואישי הציבור הלוהמים למען מדינת חוק וסדר.
אנו תובעים שמירה קפדנית על חוק העם הקובע "והורשתם את הארץ וישבתם בה
כי לכם נתתי את הארץ לרשת אותה" (במדבר לג).
אנו פונים לאלה שבממשלה שמפירים את החוק והסדר של עם ישראל בהגבלות ואיסורים על יישובים יהודיים בארץ ישראל וקוראים להם:
יושם קץ להפרת החוק! הלאה למבזי החוק והסדר!
ולמתנחלי אלון מורה (קדום) השומרים בקפדנות על חוקי ישראל -
חזקו ואמצו! לא תגורו מפני איש!

על המודעה היה חתום "הרב מאיר כהנא" בלבד וצוינו בה מספר תיבת דואר ומספר הטלפון שבביתנו.¹⁴

קבוצת יהודים באמריקה שהתנגדה להתנחלויות פרסמה מודעה ב'ג'רוזלם פוסט' נגד גוש אמונים ובעד פינוי 'קדום'. המודעה פתחה במילים "הגיע הזמן לומר לא לגוש אמונים". תגובתו של מאיר הייתה פרסום מודעה על הפגנת תמיכה בהתנחלות בקדום:

הגיע הזמן לומר לא למי שאומר לא...
 אנחנו, חברי תנועת 'כך', סבורים שהגיע הזמן לומר
 למי שמסכן את ציון ואת היהדות: לא.
 ביום שלישי, 18 במאי, ל"ג בעומר, תתקיים הפגנה היסטורית
 מול משרד ראש הממשלה, על יד הכנסת.
 ...נאמר "כן" לקדום, נאמר "כן" להתיישבות יהודית בלתי מוגבלת
 בארץ ישראל שלנו...
 אזרח, תושב, סטודנט, תייר:
 בוא להשמיע את קולך...

בפליירים לפרסום ההפגנה נכתב: "מטרתנו לגבש קבוצת יהודים באמריקה שתתנגד לממשלת רבין ולנסיגות, שתדרוש התיישבות יהודית בלתי מוגבלת בארץ ישראל כולה ושתתמוך בתכנית להעברת הערבים מארץ ישראל למדינות ערביות"¹⁵.

ערביי ישראל – יום האדמה

באותה תקופה עלה לסדר היום נושא יחסם של ערביי ישראל למדינת ישראל, בעקבות גל הפגנות אלימות של ערבים. המהומות פרצו במזרח ירושלים במחאה על החלטת בית המשפט להתיר תפילת יהודים בהר הבית. בהתפרעות חמורה בהר הבית באדר א (פברואר) הסתערו ערבים על שוטרים ויידו בהם אבנים. התסיסה הגיעה גם לערי יהודה והשומרון. סטודנטים ערבים השליכו אבנים על חיילי צה"ל בהפגנה אלימה בשכם בח' באדר ב (10 במרץ). המתפרעים הערבים זכו לתמיכתם של אנשי ציבור מהשמאל, כגון חבר הכנסת דב זכין ממפ"ם-מערך, שאמר שהדרישה להתפלל בהר הבית אינה אלא פרובוקציה.¹⁶

זמן קצר לאחר מכן, בכ"ח באדר ב (30 במרץ), פרצו אירועי 'יום האדמה' הראשון. ראשי המגזר הערבי הכריזו על שביתה כללית במחאה על הפקעת אדמות בגליל. תהלוכות ועצרות שערכו ערבים ברחבי הגליל הפכו להתפרעויות אלימות של ידוויי אבנים והשלכת בקבוקי תבערה לעבר כוחות הביטחון. המצב הידרדר במהירות, ובסופו של יום נהרגו שישה ערבים וכשבעים איש נפצעו, בהם שלושים שוטרים וחיילי צה"ל. זו הייתה המחאה הערבית האלימה ביותר בתולדות המדינה, וראש הממשלה יצחק רבין האשים את רק"ח, המפלגה הקומוניסטית הישראלית, בהסתה להתפרעויות. אירועי יום האדמה המחישו את העוינות הגוברת של התושבים הערבים למדינת ישראל.¹⁷

בידיעה ב'ג'ואיש פרס' הוצג פתרונו של מאיר לבעיה:

... כהנא אמר שעוינותם של הערבים לישראל היא בעיה בלתי פתירה, ושערביי ישראל הם הסכנה הגדולה ביותר לקיומה של מדינת ישראל. הוא אמר שהפתרון היחיד הוא הגירת הערבים מישראל.

כהנא הזהיר מפני הידרדרות בנוסח צפון אירלנד או קפריסין. הוא ציין שהעברת הערבים

מישראל תהיה למעשה חילופי אוכלוסין, "כפי שנעשה בין יוון לטורקיה בשנות העשרים ובין הודו ופקיסטן בשנת 1947..."¹⁸

מאיר הבהיר את הנושא במאמר במגזין החדש 'כהנא':

... תוצאות הבחירות האחרונות, שהעידו בבירור על עוינותם של הערבים לישראל, מוצגות בגאווה כראיה ל"דמוקרטיה" הישראלית. ערביי ישראל, שרוגמים חיילי צה"ל ומשליכים לעברם בקבוקי תבערה, מכונים "מיעוטים", והפתרון המוצע הוא "מאמץ מוגבר לשילובם בחברה..."

... שום הצעה לשיפור כלכלי או חברתי לא תוכל לפייס את הערבים, שהפכו למיעוט בארץ שהיו בה בעבר הרוב. אדרבה, ככל שהערבי יהיה משכיל יותר, הוא יהיה מתוסכל יותר – וקיצוני ומסוכן יותר. לא על הלחם לבדו חי הערבי; הוא רוצה ריבונות, מדינה, שלטון. לעולם לא נוכל לתת לו את הדברים האלה, ולכן אין פתרון מלבד הפתרון שהבינו הפולנים, הצ'כים וההונגרים, שהעבירו לא פחות משמונה מיליון גרמנים ממדינותיהם לאחר מלחמת העולם השנייה.

הגירת הערבים מישראל – זהו הפתרון היחיד...¹⁹

מיד לאחר מהומות 'יום האדמה' כתב מאיר לתומכו שמואל שושן על הקבוצה החדשה שרצה לגבש באמריקה:

... הבוקר היו בגליל התפרעויות חמורות של ערביי ישראל ה"נאמנים" כביכול... יש צורך בקבוצת אופוזיציה חזקה באמריקה כדי למנוע מממשלת ישראל להמשיך במהלכה... המטורפים...

גל פיגועי טרור התפשט בכל הארץ. ערבים בעיר העתיקה בירושלים תקפו יהודים בדרכם לכותל, דבר יום ביומו. בג' באייר (3 במאי) התפוצץ ברחוב בן יהודה בירושלים מטען חבלה שחובר לקטנוע. קלרה גניס, בת 32, נהרגה, ויותר מעשרים איש נפצעו.²⁰

סטודנטים ערבים באוניברסיטה העברית תמכו במתפרעים וערכו הפגנות אלימות. בי"ט באייר (19 במאי) הם ערכו הפגנת מחאה על הרג מפגינים ערבים בעימותים עם צה"ל, ומאיר נכח בהפגנת-הנגד שארגנו סטודנטים יהודים. כתב ה'ג'רוזלם פוסט' תיאר את התגרה האלימה שפרצה בין הצדדים: "יש דיווחים סותרים על זהות הקבוצה שפתחה ביידוי אבנים ובהנפת ענפים – שנתלשו מעצים, וצינורות גומי – שאינם גדלים על עצים". במהדורה מיוחדת של ביטאון הסטודנטים דווח שהערבים הגיעו מצוידים בשקי אבנים.

ה'ניו יורק טיימס' ציין שמאיר היה דמות מובילה בהפגנת הסטודנטים היהודים וציטט מדבריו בהפגנה: "מה שראינו פה היום מבטא בבירור את יחסם של הערבים למדינה. הפתרון היחיד הוא העברת כל הערבים מהארץ, כולל מהשטחים המשוחררים, למדינות ערב".²¹

מאיר ידע שאין די בהקמת "אופוזיציה" באמריקה, אלא יש לפעול גם בארץ. במכתב לתומכו נפתלי רוזנוסר הוא כתב: "יש פה אנשים שרוצים שאתמודד בבחירות לכנסת..." לאחר שלושה שבועות הוא כתב לו: "הוועדה התכנסה אמש, והחלטנו להתקדם בתכניות לכנסת. נפרסם את ההחלטה בחודש הקרוב".²²

יהודי ברית המועצות

מאיר המשיך לדאוג לגורלם של יהודי ברית המועצות. בימים ההם דיווחו כלי תקשורת באמריקה על כמה מעשי אלימות שנעשו נגד סובייטים בניו יורק: ירי לתוך בניין מגורים של דיפלומטים סובייטים; הנחת מטעני חבלה על יד הבניינים שבהם שכנו משרד הסחר הסובייטי וחברת התעופה הסובייטית; וירי לתוך בניין המשלחת הסובייטית לאו"ם. קבוצה שכונתה את עצמה 'ההתנגדות היהודית המזוינת' קיבלה עליה אחריות למעשים אלה, ונפוצו שמועות שהיא פלג של הליגה להגנה יהודית.²³

הסובייטים סברו שאילו רצה הממשל האמריקני לעצור את מבצעי המעשים האלה הוא היה יכול לעשות זאת, ולכן הם הגיבו בפעולות נגד נציגים אמריקנים. הם הטרידו דיפלומטים אמריקנים במוסקבה בשיחות טלפון אנונימיות באישון לילה, בהתראות שווא על מטעני חבלה ובהטרדות ברחוב. בתקרית אחת הקיפו כשבעה סובייטים דיפלומט אמריקני בכיר, החזיקו במעילו ואיימו עליו. בתקופה המדוברת היו היחסים בין ברית המועצות לארצות הברית מעורערים גם בגלל ההתנגדות לִרְטֶנְט שהובעה במערכת הבחירות לנשיאות של ג'רלד פורד.²⁴ מאיר רצה לנצל הזדמנות זו, של מתח בין המעצמות, כדי להשיג הגירה חופשית ליהודי ברית המועצות. הוא כתב למנהל הליגה רְסֶל קְלֶנֶר:

מגיעות אליי כל מיני שמועות על אנשי 'ההתנגדות היהודית המזוינת'. יש אומרים שהם עומדים להגביר את פעילותם. עולים מברית המועצות שדיברו אתי אמרו שהם מקווים מאוד שאכן יעשו כך, משום שהתגובה הסובייטית נגד אמריקנים במוסקבה מועילה מאוד. הפעילים כאן אומרים שעכשיו הזמן להגביר את המאמצים ולא להפסיק אותם. הם שולחים דרישת שלום ומקווים שהפעילים היהודים שם נזהרים ופועלים בשיקול דעת.²⁵

בי' באייר (10 במאי) כינס מאיר מסיבת עיתונאים בבית אגודת העיתונאים בתל אביב עם שלושה עולים מברית המועצות: סילבה זלמנסון, שבעלה, אדווארד קוונצוב, נאסר בכלא סובייטי לאחר ניסיון לחטוף מטוס בלנינגרד כדי לברוח מברית המועצות; אלכסנדר טיומקין, שבתו מרינה בת השש-עשרה הייתה מסורבת עלייה; ואברהם סוקיריינסקי, תושב ירושלים, שבניו נאסרו לאחר שהגישו בקשה לעלות לישראל.

מאיר אמר לעיתונאים שנמסר לו שפעילים מהליגה להגנה יהודית מאיימים לחטוף דיפלומטים סובייטים בשלב הבא של המאבק למען יהודי ברית המועצות. זלמנסון אמרה שהיא תומכת בליגה משום ש"לקרבן הזכות להגן על עצמו בכל אמצעי שבידו". טיומקין אמר: "זוהי השפה היחידה שהרוסים מבינים".²⁶

הודעתו של מאיר על איומי החטיפה פורסמה ב'קול ישראל' ובעיתונים בישראל ובאמריקה. מיד לאחר מסיבת העיתונאים הלך מאיר לשגרירות האמריקנית בתל אביב, כדי להיפגש עם הקונסול האמריקני. במברק שנשלח מהשגרירות למשרד החוץ בווישינגטון תוארה הפגישה:

מאיר כהנא הגיע לשגרירות בבוקרו של עשרה במאי, והקונסול ג'ון אדמס קיבל אותו. לאחר חילופי ברכות נימוסין אמר כהנא, שהגיע בלי ליווי, שהוא מודאג מאוד שתוגבר האלימות כלפי דיפלומטים סובייטים בארצות הברית אם לא תמותן המדיניות הסובייטית כלפי יהודים הרוצים לעזוב את ברית המועצות.

כהנא הדגיש שמבצעי המעשים האלימים חברים בקבוצה ששמה 'ההתנגדות היהודית המזוינת', ואינם חברים בליגה להגנה יהודית שלו. למרות זאת הוא טען שהקבוצה תציית

לו אם יפרסם בקשה להפוגה באלימות, דבר שהוא מוכן לעשות אם ממשלת ארצות הברית תבטיח לו שהמסר שלו הועבר לסובייטים...
הוא אמר שישלח לשגרירות רשימה של שישה-שבעה יהודים מסורבי עלייה... וביקש שנעביר אותה לממשל.²⁷

ארבעה ימים לאחר מכן הגיע לשגרירות האמריקנית מכתב ממאיר ובו שמותיחם של יותר מחמישים יהודים. משרד החוץ בווישינגטון הורה לקונסול להחזיר את המכתב למאיר בטענה ש"ארצות הברית לא תסחר בחיי אנשים ולא תערוך משא ומתן עם מי שתומך באלימות".
הקונסול החזיר את הרשימה למאיר וכתב: "נתבקשתי להודיע לך שממשלת ארצות הברית לא תשלח לממשלת ברית המועצות את רשימת היהודים הסובייטים ששלחת, והיא מוחזרת בזאת". מאיר צירף העתק של מכתבו של הקונסול להודעה לעיתונות שבה כתב: "מאחר שממשלת ארצות הברית, כנראה, אינה מעוניינת... אני מקווה שפעילינו יצליחו במאמציהם למען אחינו".²⁸

ביום שהודיע מאיר על האיום לחטוף דיפלומטים סובייטים, נאם יעקב מליק, השגריר הסובייטי לאו"ם, במועצת הביטחון. הוא דפק על השולחן בזעם, ותוך נפנוף במברק תקף את "המפיות הציוניות הפשיסטיות" המבצעות פעולות טרור ומאיימות על דיפלומטים רוסים במשלחת הסובייטית לאו"ם בניו יורק. הוא טען שהמברק הכיל איום על חייו ושהוא נשלח מכתובת הליגה להגנה יהודית, והטיל את האחריות על מאיר. הוא האשים את האמריקנים באי מניעת מעשי טרור אלה ואמר שהעביר את המברק לויליאם סקנרנטון, שגריר ארצות הברית לאו"ם. סקנרנטון מיהר להרגיעו: "ממשלת ארצות הברית מגנה את הצהרותיו של הרב כהנא... נעשה כל מה שאפשר כדי להגן על עובדי המשלחת הסובייטית ועל משפחותיהם".²⁹
"דיעות אחרונות" דיווח שמליק הגיש תלונה על מאיר גם לשגריר ישראל לאו"ם, חיים הרצוג. השגריר הרצוג ושר החוץ יגאל אלון פרסמו מיד התנצלויות והדגישו שממשלת ישראל מתנגדת ל"איומי האלימות" של מאיר.³⁰
מאיר הודה למליק על תגובתו הזועמת:

מר מליק היקר,

כרעם ביום בהיר קיבלתי את הידיעה ששמי הוזכר באספת מועצת הביטחון שדנה ב"רצח העם, באימפריאליזם ובהפרת זכויות האדם" שישראל מבצעת כביכול כמה שאתה קורא "הגדה המערבית" – מה שאנו היהודים קוראים יהודה ושומרון. בתוך רגע הצלחת להפוך הצגה משעממת לאירוע מרתק. דפיקות על השולחן, הנפת ניירות בעצבנות, צעקות על הנציג האמריקני המסכן... מועצת הביטחון לא זכתה להתפרצות כזאת מאז ההשתוללות שלך לפני ארבע שנים, כשנורו היריות הראשונות לתוך בניין המשלחת הסובייטית לאו"ם.

עליי לומר, מר מליק, שאני והליגה להגנה יהודית חבים לך חוב גדול. אפילו במיליון דולר לא היינו מצליחים להשיג את הפרסום שאתה השגת לנושא יהודי ברית המועצות... בתוך שעות ספורות מאז שהאשמת את "מאיר כהנא" בפעולות טרור נגד דיפלומטים סובייטים מסכנים בארצות הברית, שיחרו לפתחי כתבים מסוכנות רויטרס, מרשת CBS ומסוכנויות ידיעות אחרות כדי לבקש את תגובתי.

פעילים יהודים... מאיימים על האינטרס הגדול ביותר שלך – הדֶטֶנט... קיבלת הרבה מהדֶטֶנט ואתה מקווה עוד: טכנולוגיה, סחר, חיטה, דולרים, הפסקת העוינות המערבית לקומוניזם, החלשת נאט"ו... אתה יודע שאי אפשר לחזק את הדֶטֶנט בזמן שבכירים סובייטים

(אתה?) מותקפים. אתה מעצמת-על ויש לך גאוות-על, ולכן אתה מרגיש שאתה מוכרח להגיב בפעולות תגמול נגד האמריקנים – החזרת נציגים, פגיעה בדילומטים אמריקנים במוסקבה – דברים שאינך רוצה לעשות, משום שהם פוגעים בדטנט שאתה רוצה כל כך. ... שחררו את היהודים – ותוכלו להלך ברחוב בבטחה. לא תשחררו – מי יודע?...³¹

הכנסת התשיעית – גיוס תומכים

בבחירות לכנסת השמינית, שנערכו בתשל"ד (1973), היה שמה הרשמי של מפלגתו של מאיר 'הליגה להגנה יהודית בארץ ישראל'. לאחר שהפסיד בבחירות – הוא קיבל 12,811 קולות מתוך 15,360 הקולות הדרושים – הוא החליט להקים תנועה בעלת שם עברי, ובחר בשם 'כך', בגלל אותיות הקלפי של המפלגה, שהיו 'כך', ובגלל סיסמת הבחירות, שהייתה 'רק כך'.² אמנם במסיבת עיתונאים שנערכה בתמוז תשל"ד (יולי 1974) נמסרה הודעה רשמית על הקמת תנועת 'כך', אך בגלל מאסרו הממושך של מאיר באמריקה בשנה שלאחר מכן, היא לא נקלטה בתודעת הציבור בישראל. כדי להביא את התנועה לתודעה הציבורית כינס מאיר מסיבת עיתונאים בכ"ד באייר תשל"ו (24 במאי 1976). חבר מזכירות 'כך' יואל לרנר דיבר ראשון. הוא גינה את תכניות הממשלה לפנות את מתנחלי 'קדום', ואמר שפעילי הליגה בניו יורק איימו ש"אם תפונה קדום, תפונה גם הקונסוליה הישראלית בניו יורק".

מאיר דיבר על הבעיה הערבית והודיע ש'כך' תחתים אנשים על עצומות להעברת הערבים מישראל ותפרסם מודעות גדולות ב'מעריב' וב'ידיעות אחרונות', כדי להסביר מדוע העברת הערבים היא הפתרון היחיד. למחרת פורסמו המודעות, ובספח 'גזור ושלח' שהופיע בתחתיתן נכתב נוסח העצומה: "לראש ממשלת ישראל יצחק רבין... אני תומך בתכנית להעברת ערביי ארץ ישראל לארצות אחרות".³²

בכתבה ב'ידיעות אחרונות' הציג מנחם ברש את פתרונו של מאיר לבעיית הערבים:

אין פתרון לבעיית האיבה שבין יהודים וערבים בארץ ישראל אלא על ידי העברת הערבים לארצות הערביות השכנות... כל התכניות האחרות לארגעת הרוחות ולשיתוף פעולה עם הערבים – נאמר עוד בהודעתו של הרב כהנא – אינן אלא אשליות מסוכנות שסופן התהוות מהדורה חדשה של צפון אירלנד בארץ ישראל... אם נמשיך ללכת בדרך שהלכנו בה עד כה, תהיה התוצאה שערבים נוספים ייפגעו מיריות חיילי צה"ל ויהודים רבים יירצחו על ידי מחבלים ערבים.

בכתבה צוטטו דברים ממכתב פתוח ששלח מאיר לראש עיריית ירושלים טדי קולק:

תוקפנות הערבים בירושלים המזרחית גוברת והולכת, ויהודים בדרום אל הכותל המערבי מתקבלים באחרונה על ידי ערבים בעלבונות, בדיחות ואפילו במכות נמרצות. מטרת הערבים לעורר פחד ובהלה בקרב יהודים. ואכן, עובדה עגומה היא שיהודים חוששים ללכת בלילות דרך השוק הערבי אל הכותל המערבי ואל הרובע היהודי.

ברש כתב שיהודים בירושלים ביקשו מתנועת 'כך' לקיים סיורי אבטחה בעיר העתיקה. דבריו של מאיר בנושא הסיורים צוטטו ב'ג'רוזלם פוסט': "אם המשטרה וכוחות הביטחון אינם יכולים או אינם מוכנים להגן על אזרחים, נקים קבוצה פרטיזנית שתגן עליהם".

² על מערכת הבחירות לכנסת השמינית: ראה כרך א, עמודים 288-309.

לאחר יותר משבוע קיבל מאיר תשובה על המכתב שכתב לראש העיר קולק. היא נשלחה מלשכת ראש העיר, חתומה בידי עוזרו של קולק, וזה לשונה: "... הנושאים שהעלית במכתבך הנם בטיפולה של משטרת ישראל, ואנו מציעים לך לפנות אליה". מאיר לא נואש מהתגובה המתחמקת, אך דחה את נושא הסיוורים בעיר העתיקה, משום שהיה עסוק בהכנות לכנס היסוד של תנועת 'כך' לקראת מערכת הבחירות.³³

כנס היסוד של תנועת 'כך'

מועד הבחירות לכנסת התשיעית נקבע לחשוון תשל"ח (נובמבר 1977), אך פרשנים פוליטיים סברו שהבחירות יוקדמו בגלל מצבה העגום של מפלגת העבודה. באותה תקופה ראה הציבור בממשלת רבין מערכת שלטון מושחתת: שר השיכון אברהם עופר נחשד במעשי שחיתות, והמיועד לנגיד בנק ישראל, אשר ידלין, נמצא אשם בקבלת שוחד ונידון למאסר. רבין עצמו שיקר בעניין חשבון בנק באמריקה שהחזיקה רעייתו בניגוד לחוק.³⁴ למאיר היה חשוב להתחיל כבר אז – שנה לפני מועד הבחירות – בפעילות לקראת מערכת הבחירות. הוא הסביר לתומכיו באמריקה למה חשוב שהוא יהיה בכנסת:

... בלי כוח פוליטי אני חסר אונים. הממשלה כאן שולטת ברדיו ובטלוויזיה ויכולה לשתק ארגון כמו שלי במניעת אישורים להתקהלות ציבורית של יותר משלושה אנשים. כרגע אין לי במה, אין לי דרך להשמיע את הרעיון היהודי האמתי... אם אהיה חבר כנסת, תהיה לי חסינות, שתשים קץ למעצרים ולהטרדות שהיו מנת חלקי לאחרונה. נוכחותי בכנסת תשמש קטליזטור ליזמות נוספות בכנסת... עובדת היותי חבר כנסת תפתח לרווחה דלתות רבות באמריקה שהיו סגורות בפניי עד עכשיו.³⁵ ... מושב בכנסת יעניק לי ולמפלגה שאעמוד בראשה, 'כך', ייצוג בוועידות ובארגוני הגג הממסדיים, שכיום איני יכול להשמיע את קולי בהם...³⁶

עריכת כנס היסוד הייתה למעשה הצעד הראשון במסע הבחירות. מאיר כתב בהודעה לעיתונות שכנס היסוד של תנועת 'כך', זרועה הפוליטית של הליגה להגנה יהודית בישראל, ייערך בי"א בסיוון (9 ביוני) בבנייני האומה בירושלים. לקראת הכנס תכנן מאיר הפגנה מול הקונסוליה האמריקנית במזרח ירושלים, במחאה על הלחץ האמריקני המופעל על ישראל לפרק התנחלויות, נושא חשוב במצע של תנועת 'כך'. בהודעה לעיתונות גינה מאיר את סירוב המשטרה לאשר הפגנה במזרח ירושלים: "[זוהי] כניעה לאיום הערבי. אם יהודי כבר אינו יכול להפגין בכל אתר ואתר בירושלים בירתו, אז המצב הרבה יותר חמור מזה שחשבנו. ירושלים – כולה שלנו. אנחנו נפנה לבית המשפט ונפגין". חברי 'כך' באוניברסיטה העברית פרסמו בקמפוס את ההפגנה הצפויה, בפליירים בעברית, באנגלית וברוסית:

אנו קוראים להפגין נגד התערבותה של ארצות הברית בעניינים פנימיים של מדינה עצמאית – היא מדינת ישראל...
היום רוצים שנוריד את קדום
מחר – ירושלים
מחרתיים – ?³⁷

יומיים לפני הכנס נערכה ההפגנה במזרח ירושלים – בלי רישיון. הקונסול האמריקני תיאר אותה במברק למשרד החוץ בושינגטון:

בבוקרו של 7 ביוני הוביל הרב מאיר כהנא הפגנה שקטה של עשרים וחמישה מפגינים מול הקונסוליה שבדרך שכם. המשטרה הגיבה במהירות ופיזרה את הקבוצה...

באותו יום שידר 'קול ישראל' את דבריו של מאיר בהפגנה, ולמחרת פורסמו ידיעות על ההפגנה ב'הארץ', ב'ידיעות אחרונות' וב'מעריב'. מאיר קיווה שהפרסום יגביר את הנוכחות בכנס היסוד.³⁸

ביום הכנס פורסמו בעיתונים מודעות גדולות שבהן הוצגה 'תכנית יהודית', שהייתה למעשה המצע של 'כך'. מאיר פתח את המודעה בלשון נופל על לשון שכוון לשני מומחי ביטחון, יגאל ידין ועזר וייצמן:

הגם ידין בגואלים! ?^{בס"ד}

יהודי יקר! יגאל לא יגאלנו, ואף עזר לא יעזרנו, וגם 'שינוי' לא ישנה כלום. לא מכל ה"מומחים" תבוא הגאולה, כל עוד ילכו בדרכי ממשלת הזלה, ויסרבו להשמיע את המילה הקטנה והיחידה הפותחת לפנינו את שערי הגאולה השלמה, המהירה והמפוארת. רבין מצידן אותנו במבול של מילים, אך מילה זו חסרה. פרס נואם נאומים חוצבי להבות, אבל על דל שפתיו אין שומעים את המילה הקטנה. ידין פורץ לזירה הפוליטית כגואל וכמושיע, אך בפיו אין למילה העיקרית תקומה... המילה האחת שבלעדיה אין גאולה ואין ישועה:

ה', הקב"ה, אבינו שבשמים, א-ל ההיסטוריה, א-ל נקמות, בורא עולמות ומחריבם! הקץ למדיניות של היסוס, של פחד, של כריעת ברך, של התרפסות לפני הגוי! ... לא שפלות כי אם התרוממות! לא התרפסות כי אם גאווה! לא נסיגה כי אם ריבונות יהודית! לא חילול השם אלא קידוש השם! יהודי! השתתף ברגע היסטורי גאה. השתתף בכנס היסוד של תנועת 'כך' מייסודו של הרב מאיר כהנא.³⁹

ביום הכנס ערך מאיר עצרת באוניברסיטה העברית. נושאה פורסמו במודעות גדולות בקמפוס גבעת רם:

ערביי ישראל לאן?
עצרת
בעד חופש הביטוי
נגד השתלטות השמאל ברדיו ובטלוויזיה
בעד זכות ההגנה העצמית.

נושאי העצרת היו גם מנושאי נאומו של מאיר בכנס היסוד. בהודעה לעיתונות שפרסמה הליגה בניו יורק בט"ז בסיוון (14 ביוני) תיאר מאיר את הכנס:

בדברו לפני קהל נלהב של כחמש מאות איש בבנייני האומה בירושלים הודיע הרב מאיר כהנא על הקמת המפלגה החדשה 'כך'. היא תהיה הזרוע הפוליטית של הליגה להגנה היהודית בישראל, ויש סיכויים רבים שהיא תתמודד בבחירות הבאות לכנסת.

כהנא אמר לבאי הכנס שהגיע הזמן שיתמכו במפלגה שמבוססת על הרעיון היהודי האמתי ושלעולם לא תוותר על עקרונותיה. הוא אמר שרק האמונה באלוקים ובייעוד היהודי והציות לחוקי התורה יביאו את הגאולה השלמה... ושמונה זו מוכרחה להתבטא באופן מעשי בהחלטות אמיצות של קידוש השם שלא להיכנע לאויבי ישראל... הקהל הגיב במחיאות כפיים סוערות על הצהרתו של כהנא שכל החלטת ממשלה לפנות את מתנחלי אלון מורה (קדום) אינה חוקית, וששום החלטת ממשלה לא תוכל לבטל את מצוות התורה להתיישב בכל מקום בארץ ישראל⁴⁰.

מאיר תיאר את הכנס גם בכתבה שפורסמה ב'ג'ואיש פרס' בשם העט מאיר הכהן:

הרב מאיר כהנא זכה לתשואות סוערות כשהודיע שתנועת 'כך' שמה פניה לכנסת... הוא חזר על קריאתו ליצור תכנית ממשלתית להעביר את ערביי ארץ ישראל למדינות ערביות. בעניין הסיורים בעיר העתיקה בירושלים... הוא אמר: "במשטרה אומרים שזה התפקיד שלהם... אם זה התפקיד שלהם, שיעשו אותו. אם אינם יכולים לעשות את זה, מישהו אחר יעשה את זה. לא ייתכן שבישראל תוקפים יהודי בשל היותו יהודי".

מאיר ידע שלהצלחת מערכת הבחירות דרוש אדם כישרוני שיהיה ממונה על המשרד הראשי בירושלים ועל סניפי 'כך' ברחבי הארץ. הוא כתב לנפתלי רוזנוסר:

... יש לנו אדם מצויין לתפקיד המנכ"ל. הוא יתחיל לעבוד ב-1 באוגוסט, ואני מקווה שתקיים את הבטחתך בעניין משכורתו. כשדיברנו בטלפון, הצעת שבע מאות דולר לחודש למשכורת ולהוצאות (שתהייה גבוהות בגלל הוצאות הרכב, הדרוש לנסיעות בכל הארץ). אנא עשה הכול כדי שהמשכורת תשולם בקביעות. שמו משה פוטולסקי; הוא היה פעיל אצלנו בשנים האחרונות והוא בעל ניסיון רב; נשוי ואב לשבעה. הוא עבד עם [ד"ר ישראל] אלדד ב-1968 וערך את העיתון שלו. ... לא הצבתי יעד לסכום הכסף שצריך לגייס. מה שתשיג, תשיג. העיקר הוא משכורת קבועה למנכ"ל...⁴¹

סיורי אבטחה בעיר העתיקה בירושלים

תקיפות היהודים בעיר העתיקה בירושלים לא פורסמו במלוא חומרתן. על כך כתב מאיר ב'ג'ואיש פרס':

... המשטרה והממשלה מסתירות את הבעיה במכוון, כדי להוכיח שיהודים וערבים חיים בדו-קיום מוצלח בירושלים.

הוא ציטט מ'מעריב' דברים שכתב משה שמיר, דמות פוליטית וסופר ידוע שגר ברובע היהודי בעיר העתיקה: "רק אלה החיים כאן יוכלו אולי להעיד על ההחמרה במצב הביטחון השוטף"... מאיר סיפר על חמישה מקרי תקיפה, בהם מקרה רצח:

... ראובן אליהו בן ה-38 נמצא מת ליד שער ציון לאחר שיצא מביתו ברחוב פייר קניג 2 לכיוון הכותל בשבת חול המועד פסח, 17 באפריל. למרות העובדה ששני אחיו זיהו את הגופה ואמרו שהיה עליה דם והיו על ראשה סימני אלימות, דחה מפקד מרחב ירושלים במשטרה דוד קראוס את דרישתו של כהנא לחקירה...

בי"ז בסיוון (15 ביוני) כינס מאיר מסיבת עיתונאים במשרד 'כך' ברחוב אוסישקין כדי להודיע על תכניתו לארגן "משמר הגנה ליהודים במזרח ירושלים בתגובה על מגפת התקפות הערבים על יהודים בעיר העתיקה"⁴².

תגובת המשטרה לא איחרה לבוא. יומיים לאחר מסיבת העיתונאים קיבל מאיר פתק כתוב בכתב יד מרב-פקד יעקב רווה, ראש הלשכה לתפקידים מיוחדים במשטרת ירושלים. בפתק נתבקש מאיר להגיע למשרדו של רווה באותו יום בשעה ארבע אחר הצהריים. למחרת הודיע רווה לכלי התקשורת שהוא הזהיר את מאיר לבל יקים קבוצת הגנה פרטית לא חוקית. בכמה עיתונים פורסמו ידיעות על יזמתו של מאיר, וב'ידיעות אחרונות' דווח שרווה הציע לאנשי 'כך' להתנדב במשמר האזרחי בעיר העתיקה. עורך 'דבר', עיתונה של מפלגת העבודה, לעג למאיר במאמר מערכת שכותרתו 'הצבא הפרטי של הרב כהנא', אך פרסם מכתב מאת חייל שתמך במאיר:

הרב כהנא כצינוני וכאישיות לאומית ממדרגה ראשונה יודע אולי טוב מרבים היושבים לבטח במדינת ישראל, כי מדינת ישראל שרירה וקיימת ויש לקיים חוקיה ומשפטה, אך יש גם לבקר בצורה דינמית את הקורה בה. אמנם חוקיה כתובים, אבל הגופים המבצעים את החוקים שקועים במדיניות המנחיתה פקודות כושלות, ומלחמת יום הכיפורים היוותה זרקור אדום שבא להתריע עליהן. חתירתו של הרב כהנא אינה אולי חוקית מבחינת אכיפת החוק, אבל מבחינת המוסר הלאומי ודאי וודאי שכן. [חתום] נתן זומף, מרכז סיני.⁴³

לאחר כמה ימים שוב עלה שמה של תנועת 'כך' לכותרות. שלושה מחבריה נעצרו בעיר העתיקה לאחר שחילקו פליירים שבהם קריאה לתיירים שלא לקנות מבעלי החנויות הערבים בעיר העתיקה עד שהם יפרסמו גינוי לפגיעות ביהודים. כך נכתב בפליירים:

... בחודשים האחרונים סובלים יהודים בעיר העתיקה מהתקפות של כנופיות ערביות: דקירות, מכות, העלבות... תנו את הכסף שלכם לכלכלה הישראלית וליהודים נזקקים – קנו במערב ירושלים. לא נתמוך בתומכי אש"ף – אש"ף יכול לתמוך בהם...

מלשכת המסחר של מזרח ירושלים נשלחו מכתבי מחאה לשר התיירות משה קול, לראש העיר טדי קולק ולמפקד מרחב ירושלים במשטרה דוד קראוס. כל הרשויות האלה היו מעוניינות ב"שמירה על השקט" בעיר. המשטרה פנתה לבית המשפט והשיגה אישור לצו חיפוש. בכ"ד בסיוון תשל"ו (22 ביוני 1976), בשעה שש בערב, דפקו על דלת ביתנו שלושה שוטרים. מאיר היה בפגישה ולא היה בבית. הם הראו לי את צו החיפוש ונכנסו. על הצו נכתבה סיבת החיפוש: "הדפסת כרוזים והתארגנות נגד ערביי מזרח ירושלים". בדו"ח החיפוש, שחתמתי עליו, נכתב שנלקחו "מכונת כתיבה רמינגטון וטפסים שונים השייכים לארגון ההגנה היהודית"⁴⁴. מאיר נעצר ונחקר, ושוחרר לאחר שעתיים. המשטרה לא פרסמה את מעצרו, אך הוא פרסם אותה במודעה גדולה ב'מעריב'. הוא כתב: "המהדורה הישראלית של הגלות, פחד להלך ברחובות ערינו ופגיעות ביהודים המהלכים בהם היא חילול השם... כל אלה הם פרי מדיניותה הכושלת של ממשלת רבין וכניעתה לגוי האמריקני והתרפסותה בפניו". הוא הזמין את הציבור לעצרת ביום שני בערב, ל' בסיוון (28 ביוני), לשמוע "מדוע לא פרסמה המשטרה את דבר מעצרו", וכן לקבל תשובות על "שאלות גורליות נוספות"⁴⁵.

לקראת הקיץ התמקד מאיר בהכנות לבית הספר למנהיגות, תכנית לימודים לחדשי הקיץ לקבוצת צעירים מאמריקה.

פרק ב
בית הספר למנהיגות
תמוז-אב תשל"ו / יולי-אוגוסט 1976

בסיוון (יוני) החל מאיר בהכנות להפעלת בית הספר למנהיגות שתוכנן לקיץ, תכנית הכשרה לצעירים יהודים מאמריקה, במתכונת התכנית שפעלה בירושלים בתשל"ב (1972).^א מאיר כתב אז על מטרתיה:

גם אם באורח פלא תיעלם האנטישמיות באחד הימים, לא תיעלם הסכנה ליהודי אמריקה. רבים מדברים על מגפת ההתבוללות ועל התנתקות היהודים הצעירים ממורשתם ומעמם, אך מעטים בלבד מבינים את משמעותה החמורה. הדור הצעיר מנותק משורשיו, חסר זהות יהודית וגאווה יהודית, ולכן הוא רועה בשדות זרים ונמשך לאידיאולוגיות עוינות. בקמפוסים יש צורך דחוף במנהיגים יהודים המחברים לדור הצעיר, שיוכלו להשקיע מאמצים וזמן בחינוך ערכי יהודי. זה מה שחסר היום... כל עוד לא יהיו לנו מנהיגים כאלה, נמשיך להפסיד במאבק על הדור הצעיר.

בישראל נפתח בית ספר למנהיגות. תלמידים נבחרים מארצות הברית ומהעולם המערבי יוכשרו למנהיגות יהודית בתכנית אינטנסיבית וקשוחה. הם ילמדו תורת הנאום, מיומנויות הנחוצות לוויכוחים פומביים, כלים ארגוניים לעריכת אספות והפגנות... מסיימי תכנית ההכשרה יוכלו לתרום תרומה גדולה לעמם.¹

פעילים במרכז לתודעה יהודית² שייסד מאיר בתשל"א (1971), חברי הליגה להגנה יהודית לשעבר, ערכו בניו יורק דינר התרמה לתכנית ההכשרה למנהיגות, באדר ב (מרץ). הכסף שגויס בדינר המוצלח סייע בכיסוי ההוצאות הרבות של נסיעות, דיור ומזון, ואף את שכר הלימוד של רבים מהתלמידים.²

התכנית פורסמה במודעות כגון זו:

השנה הזו בירושלים!
המרכז לתודעה יהודית
בית הספר למנהיגות
בהדרכתו האישית של הרב מאיר כהנא
לתלמידים בני 16-25 שמוכנים לעסוק לאחר סיום הקורס
בחינוך יהודי בשכונותיהם ובקמפוסים
במטרה לשים קץ לאדישות היהודית.
1,300 דולר לעשרה שבועות – אפשרות למלגות.³

תשעה תלמידים התקבלו לתכנית ההכשרה למנהיגות: שמונה צעירים וצעירה אחת. מאיר היה

^א תכנית ההכשרה של תשל"ב: ראה כרך א, עמ' 232-235.

^ב המרכז לתודעה יהודית: ראה פרק ד, עמ' 43-44.

אז בישראל, ולכן המועמדים רואיינו ונבחרו על ידי חברי ועדה, בהם הילטון גולדמן, נשיא המרכז לתודעה יהודית, ושילה לידז, מנהלת המרכז. דני סימקס, שהיה אז בן שמונה-עשרה ופעיל בסניף הליגה בבוסטון, הגיע ליום הראיונות בניו יורק. הוא סיפר:

הופתעתי מההיערכות היסודית ליום הראיונות, שנערך במשרד בניו יורק. נדרשנו להגיש עבודות בכתב. השקעתי רבות בעבודה שלי ומסרתי אותה לרב לפני התחלת התכנית. העבודה הייתה על יהדות ברית המועצות, וישבתי שעות רבות בספריית בוסטון כדי להכינה.

תלמידים אחרים שהשתתפו בתכנית בישראל בקיץ ההוא היו טוביה בָּקָר, פעיל בסניף הליגה במיאמי; איירה פולק, שפתח סניף של הליגה בבית הספר התיכון שלו; וחנוך יונג, שהיה פעיל בתנועת הנוער בית"ר ונרשם לתכנית בעקבות מודעה שראה ב'ג'ואיש פרס'. שרון סילבר הייתה התלמידה היחידה בתכנית. היא השתתפה בתכנית ההכשרה למנהיגות שהתקיימה במחנה הליגה בניו יורק בקיץ תשל"ה (1975) והייתה רכזת סניף הליגה ב'קווינס קולג'.⁴ סימקס סיפר: "דמי ההשתתפות היו נמוכים – לפי יכולתנו. הרעיון שעמד מאחורי זה הוא שאנשים אינם מעריכים דברים שהם מקבלים חנים".⁵

בָּקָר סיפר שכל חברי הקבוצה טסו יחד לישראל. מאיר פגש אותם בנמל התעופה, והם נסעו לירושלים בשתי מוניות שירות. בָּקָר הכיר את מאיר רק ממאמריו ב'ג'ואיש פרס', וזו הייתה הפעם הראשונה שנפגש אתו. הוא זכר כמה התאכזב כשנדע לו שהוא לא בקבוצה הנוסעת במונית עם מאיר לירושלים.⁶

מאיר שכר דירה למגורי התלמידים ברחוב בר אילן בירושלים והעסיק בשבילים מבשלת. אף שהדירה הייתה מרוהטת, לא היו בה די מיטות וכיסאות, ומאיר קנה מיטות וכיסאות משומשים בחנות 'סמי' ברחוב יפו. לשרון סילבר, התלמידה היחידה, הוא מצא דירת שותפות לא רחוק מביתנו.⁷

הלימודים התקיימו במשרד תנועת 'כך'. סימקס כתב: "בכל בוקר נסענו באוטובוס לשיעורים ברחוב אוסישקין 31... הרב הגיע לדירה שלנו בכל ערב כדי ללמד שיעור ערב... אני זוכר שיואל לרנר לימד אותנו, ומדי פעם הגיעו מורים נוספים".⁸ תכנית ההכשרה השאירה רושם חזק על התלמידים. כשראיינתי את סימקס ובָּקָר שלושים וחמש שנה לאחריה, עדיין היו להם המחברות שבהן סיכומי השיעורים שלמדו.⁹ סימקס כתב:

מטרת התכנית הייתה להכין אותנו להיות מנהיגים אקטיביסטים של הדור הבא. למדנו להרצות, להכין הודעות לעיתונות, להקים תאי אקטיביזם יהודי בקמפוסים, להיות "ארגון של אדם אחד" ולמשוך אנשים לרעיונות. למדנו גם שיעורי תנ"ך ויהדות.¹⁰ אני מעלעל בסיכומים שלי ורואה את הנושאים של השיעורים: אידיאולוגיה, בעיות יהודיות עולמיות, מתודולוגיה, יהודי העולם, תנ"ך, שירים, גישת היהדות לאלימות, יהודי ברית המועצות, "מנהיגים" יהודים אמריקנים, גבולותיה של ישראל, מפות. לשם תרגול היה עלינו להכין נאומים, הודעות לעיתונות ופליירים.¹¹

איירה פולק סיפר: "השיעורים של הרב כהנא היו דינמיים ואינטנסיביים, אך תמיד היה שזור בהם הומור".¹²

במבחן הסיום בסוף התכנית נדרשו התלמידים לכתוב חיבורים. אלה כמה מהנושאים:

- מהי מטרת האדם לפי היהדות? שלב בחיבורך את המושגים קדושה, מטרת המצוות, אנוכיות ועוד.
- הבעיות שיהיה על מדינת ישראל להתמודד אתן בחודשים הבאים.
- השב על טענות אלו: פשרה טריטוריאלית תביא שלום; אפשר לסמוך על אמריקה; יש עם פלסטיני.
- איך להקים סניף של הליגה בקמפוס ובשכונה.
- כתוב הודעה לעיתונות על קריאת הליגה לעליית חירום; כתוב פלייר על עצרת למען התיישבות בלתי מוגבלת; כתוב מכתב לעיתון יהודי שבו אתה מציע להטיל חרם על הפדרציה המקומית והסבר למה.
- הזכות למתוח ביקורת על ממשלת ישראל.¹³

עקרונות היהדות

בקייץ ההוא היה חנוך יונג בן תשע-עשרה. באלול תש"ס (ספטמבר 2000) הוא שלח לי סיכום של העקרונות שלמד בתכנית למנהיגות:

אהבת ישראל: הרב הזהיר אותנו מפני אנשים שטוענים שהם אוהבים את כל היהודים בכל מקום שהם, יהודי ברית המועצות וסוריה הנרדפים, אבל שונאים יהודים יחידים: "הוא חזיר, הוא דפוק". הוא לימד אותנו שאהבת ישראל אמיתית היא לאהוב כל אחד מעם ישראל. ביטחון בה': דוגמה של ביטחון אמתי בשמירת כשרות: קל לשמור כשרות במקומות כמו ברוקלין, אבל יש מקרים שבהם שמירת הכשרות מבטאת הקרבה אמיתית וביטחון אמתי בה'. הרב תיאר מצב כזה: "אתה במשחק בייסבול של ה'יאנקיז'. יש לך סנדוויצ'ים שאמך הכינה לך. המשחק מתארך, וגמרת את כל האוכל שהבאת. "הזמן עובר ואתה רעב. מעולם לא היית רעב כל כך. מישהו בשורה שלך צועק למוכר הנקניקיות 'שתיים בבקשה'. הנקניקיות מועברות מאחד לאחד, וכשאתה מעביר אותן, אתה מריח את הריח הנפלא, כמה טעים! ואתה רעב מאוד. "ובכל זאת אינך קונה לעצמך. זה ביטחון. זה ביטחון אמתי בה'!"

קידוש השם לעומת חילול השם. לעתים קרובות הדגיש הרב מהו קידוש השם אמתי. לא די להיות אדם טוב, אלא צריך לקדש שם שמים באמת. לדוגמה, שחרור הארץ וההתיישבות בה.

לגבי השואה הוא אמר שהיהודים שנהרגו משום שהיו יהודים בוודאי מתו על קידוש השם, כמו יהודים רבים לאורך ההיסטוריה. ואולם ההשפלה של היהודים הייתה חילול השם גדול מאוד.

כל השפלה שמטרתה ללגלג "איפה אלוקים?" היא חילול השם.¹⁴

"אני רוצה להוסיף משהו", כתב חנוך יונג, שלימים נשא לאישה את שרון סילבר, "רק בזכות הרב, שרון ואני שומרי מצוות היום. בזכות השפעתו שָבו איך-ספור יהודים לתורה ולמצוות".¹⁵ סימקס סיפר על "שיעור" של מאיר בהתנהגות בין אדם לחברו, מעמודי התווך של היהדות:

אחד התלמידים בקבוצה סבל מהצקות של תלמידים אחרים. איני זוכר למה ואיך. הרב שמע על זה. איני חושב שהתלמיד עצמו התלונן.

באחד משיעורי הערב בדירה שלנו ברחוב בר אילן, לאחר שתכנן שהתלמיד המדובר לא יהיה בדירה, הוא "נתן לנו על הראש" בדברי תוכחה חריפים. הוא ציטט מקורות רבים שהסבירו את חומרת המעשים שלנו והשוו אותם לשפיכות דמים ממש. ההצקות המרושעות הפסיקו מיד.

מקרה זה חשף בפני סימקס "צד שלו שהעולם אינו מכיר. הרב כהנא היה טוב לב ורגיש. הוא הגן על המסכנים... הגן בתקיפות על זכויות אדם".¹⁶ אחד התלמידים גילה באותו קיץ שהוא אינו יהודי לפי ההלכה. הוא התרשם מהיחס הרגיש והעדין של מאיר אליו:

באותו זמן לא ידעתי הרבה על היהדות... למדנו את הסוגיה ההלכתית של "מיהו יהודי". אמי אינה יהודייה... הרב כהנא אמר לי שאתייעץ עם רב כשאחזור לאמריקה. לאחר מכן הוא לא התנהג אתי שונה מהאחרים.¹⁷

טיולים בארץ

בו' בתמוז (4 ביולי), ימים ספורים לפני שהגיעו התלמידים ארצה, נערך מבצע אנטבה המפורסם, שבו הצילו חיילי צה"ל יהודים חטופים שהוחזקו בנמל התעופה אנטבה שבאוגנדה. מאיר קיווה שיהיה המשך לקידוש השם העצום שהיה במבצע מופלא זה. הוא כתב:

במבצע אנטבה ראינו גדולת רוח; ראינו עצמה יהודית וגאווה יהודית... הבה נמשיך את זה. באותה רוח של קידוש השם נתיישב ביהודה ובשומרון בלי חשש מתגובות הגויים.¹⁸

מאיר הדגיש שוב ושוב את זכותו של כל יהודי להתיישב בכל חלקי ארץ ישראל בלי לחשוש מהממשל האמריקני. במאמר על ניסיונות ההתנחלות של גוש אמונים בשומרון הוא כתב:

ההתנחלות המבודדת אלון מורה, שהוקמה בשנה שעברה בקדום, היא היישוב היהודי היחיד בשומרון התנ"כית – תשע שנים לאחר שצה"ל שחרר אזור זה של ארץ ישראל, לכאורה... עכשיו רוצים לפנות אותם... משום שממשלת ישראל היא אוסף פוליטיקאים חילונים דוברי עברית, הפוחדים מקיסינג'ר...¹⁹

תלמידי התכנית למנהיגות נסעו לשבת לאלון מורה שבקדום כדי לראות מקרוב את ההתנחלות החדשה, ואף צוידו ברובי M14 כשעזרו בתורנות השמירה בלילה. נסיעה זו הייתה אחד מטיוליהם הרבים ברחבי הארץ עם מורה הדרך אהרן פיק, שליווה כל שעל בהסברים מפורטים. סימקס כתב: "פיק היה אדם חסון; לא גדול ממדים, אך איתן ומוצק. הוא היה אדם מדהים... איש ארץ ישראל אמתי, בעל קשר חי לארץ".²⁰

בטיולים עם אהרן פיק הודגשו האתרים ההיסטוריים בארץ. התלמידים ביקרו אתו ברובע היהודי העתיק של חברון, שננטש לאחר הטבח ביהודי חברון בתרפ"ט (1929). בטבח נהרגו שישים ושבעה יהודים ונפצעו רבים, ולאחר ששמונה מאות תושביה היהודים של חברון נאלצו לברוח, פלשו ערבים לבתיהם. עם כיבוש חברון במלחמת ששת הימים ניסו יהודים לחזור לגור בה, אך בתשל"א (1971) הם עברו לקריית ארבע, שנבנתה על גבעה הסמוכה לחברון. בחברון נפגשו התלמידים עם פרופסור בן ציון טבגר, שקיבל עליו לשקם את בית הקברות היהודי העתיק בחברון ולחשוף את בית הכנסת הקדום 'אברהם אבינו'. מאיר כתב:

בית הכנסת 'אברהם אבינו' נבנה בידי יהודי חברון ושימש מקום תפילה עד שהקהילה היהודית הותקפה בתרפ"ט (1929). ערביי חברון טבחו, אנסו ובזזו, ויהודי חברון נאלצו לנוס על נפשם... מבנה בית הכנסת הגזול הפך לדיר עזים, מלא גללים וטינופת...²¹

למרות הצחנה והטינופת עזרו התלמידים לטבגר לפנות אבנים גדולות ופסולת מהמקום.²² סימקס סיפר על טיולים אחרים עם פיק: "נסענו לוואדי קלט וחזרנו באוטובוס ערבי. פיק הרשה לי להחזיק את העוזה שלו, והכנסנו אותו לאחד התיקים כשעלינו לאוטובוס הערבי... בטיול לצפון ישנו בחוץ, ממש על יד חצר תל חי... אני זוכר את יללות התנים וקולות של ירי רחוק".²³

בְּקֶר זכר שפיק הסביר את הרקע ההיסטורי של היישובים תל חי, עין גב ונוב כשטיילו בצפון, והדגיש את חשיבותם האסטרטגית של יישובי בקעת הירדן כשביקרו במושב ארגמן.²⁴ בו' באב (2 באוגוסט) השתתפו מאיר והתלמידים בניסיון התנחלות של גוש אמונים ביריחו. חנוך יונג זכר את דבריו של מאיר על חשיבות האחיזה במקום:

הרב הביע דאגה מהאפשרות שבעתיד תמסור ממשלת ישראל לערבים חלקים מארץ ישראל. הוא חשש שיריחו עלולה להיות אחד המקומות הראשונים שיימסרו – וזה היה שבע-עשרה שנה לפני הסכם אוסלו!²⁵

ניסיון ההתנחלות שהשתתפו בו מאיר והתלמידים היה המשך לצעדת שלושים אלף איש ליריחו שערך גוש אמונים בחג הפסח, כדי לדרוש התיישבות יהודית באזור. לפני שיצאו לניסיון ההתנחלות הגיש גוש אמונים בקשה לאישור שהייה בת יומיים על יד יריחו, אך היא נדחתה.²⁶ למרות זאת יצאה למחרת בבוקר קבוצת אנשים מירושלים ליריחו, באוטובוס וברכבים פרטיים. בגלל המחסומים שהוצבו בדרכים הם נסעו בכבישי עפר עוקפים, אך תכניתיהם לא נשמרו בסוד ומסוק עקב אחריהם. חיילים חסמו את דרכם כשלושה קילומטרים לפני יריחו והורו להם לעלות לאוטובוסים כדי להחזירם. מאיר כתב:

לא היו תקיעות שופר ולא תרועות שמחה בניסיון ההתנחלות של גוש אמונים ביריחו בחודש שעבר, שבו השתתפתי גם אני. חיילי צה"ל עצרו את השיירה ופינו בכוח יהודים שביקשו ליישב את ארץ ישראל.

הוא הסביר את חשיבות ההתנחלות:

פעמים רבות כל כך אמרתי שהמשיח דופק, מבקש לבוא, אך אנו מפנים לו עורף. הנה עוד דוגמה לכך. מי חלם לפני תשע שנים, כשזכינו לנס השחרור של יהודה שומרון, שיהודים ימנעו מאחיהם לקיים את מצוות "וירשתה וישבת בה"? מי חלם שחלקים גדולים של ארץ ישראל התנ"כית יוכרזו "יודנריין" בפי יהודים? ... אנו מבקשים ממשלת ישראל לשוב לדרך היהודית של אמונה וביטחון, של גאווה לאומית – ולפתוח את השער למשיח.²⁷

מאיר כתב אנקדוטה מהאירוע:

פמליה גדולה של אנשי תקשורת, כולל כתבי חוץ, ליוותה אותנו... חבר הכנסת עדי אמוראי

²¹ שנה לאחר מכן, בתשרי תשל"ח (ספטמבר 1977), הוקם היישוב 'מצפה יריחו' סמוך ליריחו. תומכיו של מאיר היו ממקימי היישוב. ראה מדור התמונות.

מה'מערך' אמר: "במקום עיתונאים הם היו צריכים לקחת אתם שופרות, כמו יהושע, כדי להפיל את חומות יריחו". הרב כהנא הגיב: "תקיעות שופר מועילות רק נגד גויים. אילו המאבק שלנו היה רק נגד ערבים, היינו מסלקים אותם בקלות, אבל כאן אנחנו מול צה"ל".²⁸

איירה פולק סיפר על המעצרים:

כל מי שלא ציית להוראות החיילים לעזוב את המקום – נעצר. גם הרב כהנא נעצר, אך הוא הופרד מאתנו. הוחזקנו בתא גדול עם עצורים אחרים. למחרת הובאנו לפני שופט עם הרב כהנא ועורך דין. שוחררנו, ועזבנו את הכלא בשירה ובריקודים, מובלים על ידי הרב כהנא.²⁹

הזכות להתיישב בחברון

בסוף הקיץ נעצרו תלמידים בהפגנה אחרת, שנערכה בחברון, למען הזכות להתיישב בכל חלקי ארץ ישראל. בהרצאה שנשא מאיר באנגלית במלון המרכז בירושלים בערב שלפני ההפגנה, הוא האיץ בקהל להשתתף בה. דבריו פורסמו לאחר מכן ב'ג'ואיש פרס'. הוא פתח בסיפור תולדות בית החולים 'חסד לאברהם' שפעל בחברון ולימים נקרא בית הדסה. בנייתו הושלמה בתרע"א (1911) בעזרת הגביר היהודי יוסף אברהם שלום מבגדד, ושטר הקניין הופקד בידיהם של רבני חברון, הרב אליהו מני והרב אברהם פרנקו. בבית החולים טופלו יהודים וערבים. מאיר תיאר את שאירע בחברון בתרפ"ט (1929):

בית החולים, ששיכן את מרפאת הדסה, נשרף... בבניין הסמוך לו נרצח בעינויים בן ציון גרשון בן ה-65, הרוקח של חברון שעזר רבות לערבים... בתוך כמה ימים לא נותר אף יהודי אחד בחברון. כמעט שבעים נקברו, והשאר ברחו לירושלים. מאז הייתה חברון "יודנריין"...

לאחר שחרור חברון במלחמת ששת הימים לא התירה ממשלת ישראל ליהודים לגור בה. מאיר מתח ביקורת על ראשי המדינה דאז:

הם לא הבינו שהסירוב להרשות התיישבות יהודית בחברון בגלל החשש מתגובת העולם – מדיניות ה"ריאלפוליטיק" – הוא נסיגה מעצמה יהודית ומריבונות יהודית... ויביא אסון נורא ומיותר על מדינת ישראל.

יש בישראל יהודים טובים... הם שומעים את דפיקותיו של המשיח ומנהלים מאבק נגד הממשלה... אלה יהודי קריית ארבע, אנשי גוש אמונים, שחזרו ל'חסד לאברהם-הדסה', בידם האחת שטר הקניין של אברהם פרנקו, ובידם השנייה שטר הקניין של אברהם אבינו. זהו בניין יהודי, הם אומרים, זהו הבניין שלנו!...

הם נעצרו, וכשהגיעו עוד מתנחלים, נעצרו גם הם. צה"ל קיבל הוראות להקיף את הבניין בגדר תיל ולשמור עליו בכל עת...

מאיר האיץ בקהל, במיוחד באזרחים האמריקנים, לבוא להפגנה בבית הדסה שבחברון:

יהודים אמריקנים, בואו מחר לחברון... הניפו את דרכוניכם מול אלה שמזלזלים באזרחי ישראל אך זקוקים מאוד לתרומותיהם של יהודי אמריקה... אתם יכולים לעשות את מה שאחרים אינם יכולים לעשות. חברון אינה נושא ישראלי אלא נושא יהודי... בואו מחר לחברון ועזרו לפתוח את שערי של 'חסד לאברהם'.³⁰

כארבעים איש באו להפגנה. אחד היהודים האמריקנים שקראו על ההפגנה במודעה ב'ג'רוזלם

פוסט' והגיעו הוא עורך הדין אדוורד פיירשטיין מפילדלפיה, שייצג את מאיר פעם אחת בבית משפט בפילדלפיה. יהודי אמריקני אחר שהגיע היה רופא, ד"ר אלכס סיידמן. הוא אמר לחייל שעמד מחוץ לבית הדסה: "הבית הזה הוא רכוש יהודי".

החיילים לא ניסו למנוע את כניסת המפגינים לבית הדסה. בדיווח של ה'ניו יורק טיימס' נמסר שהמפגינים התפללו ורקדו על גג הבניין, וצוטטו דבריו של מאיר: "זוהי עיר יהודית. אברהם אבינו גר פה וגם אנחנו נגור פה. בבניין הזה נרצחו יהודים בידי ערבים".

לאחר כשעה הגיעה אל חיילים ההוראה לפנות את בית הדסה. כעשרים איש נעצרו, "רובם מניפים את דרכוניהם האמריקניים", והועלו למשאיות צבאיות. הם נלקחו לבית משפט בירושלים והואשמו בהשגת גבול פלילית. בתמונה ב'ניו יורק טיימס' נראה מאיר, שהופרד מהאחרים, יושב על יד חייל במשאית צבאית לאחר מעצרו.³¹

שניים מתלמידי תכנית ההכשרה למנהיגות שלחו לי את זיכרונותיהם מההפגנה. טוביה בקר כתב: "אני זוכר את תחושות הפחד כשהחיילים הוציאו אותנו. היו מאות ערבים בחוץ".³² דני סימקס כתב:

עלינו למשאית הצבאית, אך אני ועוד כמה קפצנו ממנה לפני שהיא התחילה לנסוע. החיילים היו אדישים לזה.

מאחר שכתבת הודעות לעיתונות הייתה מהנושאים שמאיר לימד אותנו, יישמנו (אני ואולי גם שרון) את מה שלמדנו וכתבנו הודעה על מעצר אזרחים אמריקנים חפים מפשע בידי ממשלת ישראל. אני זוכר שהלכתי לבית אגרון בירושלים והכנסתי את ההודעות לתאים של העיתונאים.

כך נכתב בהודעה לעיתונות:

חברון, 24 באוגוסט 1976. עשרים ותשעה אזרחים אמריקנים נעצרו היום כאן יחד עם הרב מאיר כהנא בגין השתלטות על בניין בית הדסה, בית חולים יהודי לשעבר. למרות אזהרות הצבא הוביל הרב כהנא את קבוצת האמריקנים לשטח הבניין כדי להדגיש שליהודים אמריקנים הזכות והחובה למתוח ביקורת על ממשלת ישראל... הושמעו קריאות של "חברון שלנו" ו"יהודים בחברון". ערבים שצפו בנעשה השליכו אבנים בתגובה...³³

העצורים הובאו לבית משפט השלום בבאר שבע. כל אחד נקנס באלף ל"י ושוחרר בערבות אישית. מאיר אמר לכתבים שחיכו מחוץ לבית המשפט שעל הממשלה להתיר תפילת יהודים במקום שנרצחו יהודים, ושמוניעת התיישבות יהודית בחברון היא חילול השם. הוא סיפר להם שהוא מתכנן לנסוע לאמריקה לאחר החגים ולקרוא ליהודים שם להפגין מול קונסוליות ישראליות ומול שגרירות ישראל בעד התיישבות יהודית בחברון.³⁴

הממשלה הגיבה. שר הביטחון שמעון פרס אמר בכנסת: "הם לא יכולים לקפץ על הגגות ולדלג על הגבעות כאילו הארץ הזאת הפקר... לא הרב לוינגר ולא הרב כהנא, עם כל הפומבי שניתן להם, לא הם יקבעו מדיניות וחוק במקום הכנסת ובמקום הממשלה". דבריו של פרס שודרו בטלוויזיה הישראלית, והנושא החשוב של חברון זכה לפרסום. במודעה שפרסם ב'גרזולם פוסט' כדי להודיע על הרצאה נוספת בנושא חברון, הזכיר מאיר את התנגדותו של פרס:

הרצאה מפי מאיר כהנא (באנגלית)

חברון יהודית – למרות פרס

שמעו את הדברים שלא תשמעו מאחרים

במוצאי שבת, 4 בספטמבר, 9:00 בערב
 רחוב אוסישקין 31, ירושלים
 (תרומה: 10 ל"י)³⁵

עיתונאים רבים מהשמאל גינו את מאיר על ההפגנה בבית הדסה. הוא תיאר את אחד המאמרים שפורסמו נגדו:

בשבוע שעבר הלכתי לחברון למחות על הטירוף: עיר יהודית, עיר האבות, בכנינת "יונדיין" – ממשלה יהודית אוסרת על יהודים לגור בה. הבאתי אתי כשלושים יהודים, כולם אזרחים אמריקנים.

כמה ימים לאחר מכן פרסם בועז עברון, בעל טור קבוע ב"דיעות אחרונות", מאמר ארסי נגדי... בהיותו תוצר החינוך החילוני בישראל, אופן חשיבתו של עברון הוא לא-יהודי בעליל. הוא זעם על השתתפותם של יהודים אמריקנים בהפגנה וכתב: "הבה נקבע פעם אחת ולתמיד: ישראל לישראלים". עברון קובע כאן כלל חשוב: לישראלי (אגב, גם לערבי ישראלי?) מותר להביע דעה בהחלטות הנוגעות למדינת ישראל. מי שאינו ישראלי, כלומר יהודי "זר", אמור לשתוק ולא להתערב בדברים "שאינם מענייניו".

"ישראל לישראלים". אכן – עד שרוצים כסף... אז שר מממשלת ישראל טס לחו"ל ובדניו התרמה ראוותני אומר לאלפיים יהודים ("זרים") בריאים ובעלי בשר: "אנחנו אחד. כולנו עם אחד. תרמו מכספכם".

כמובן, הוא צודק. עם ישראל הוא עם אחד, בלתי ניתן להפרדה... עברון אינו חולק על כך כשמדובר בכסף... אך אוי ליהודי ה"זר" המתערב בענייניה של מדינת ישראל בתמיכה בעמדה המנוגדת לעמדת הממשלה (או לזו של עברון). או אז נשמעת מחאה נמרצת: "ישראל לישראלים".³⁶

כרגיל, כלי התקשורת בחו"ל אימצו את עמדות השמאל הישראלי. כך נכתב במאמר מערכת בניו יורק דיילי ניוז:

מנהיג הליגה להגנה יהודית מאיר כהנא ממשיך לעשות צרות. הפעם הוא ערך הפגנה בגדה המערבית הכבושה – אזור רווי מתיחות.

הקיצוניים נעצרו בידי הרשויות בישראל, שבוודאי נמאסו עליהם תעלוליו חסרי האחריות של כהנא. אנו מקווים מאוד שהם יחזיקו אותו ואת אנשיו מאחורי סורג ובריה לתקופת הרגעה.³⁷

כז' באלול (2 בספטמבר), כשבוע לאחר סיום תכנית ההכשרה למנהיגות, דיבר מאיר לפני חברי האגודה ליחסי ציבור ולפני חברי אגודת העיתונאים בחיפה. הוא דיבר בעיקר על חברון, וחלק מדבריו צוטטו בקול ישראל. הוא שאל אותם: "איך נוכל לתבוע את זכותנו על תל אביב אם איננו תובעים את זכותנו על חברון?" הוא הראה להם מברק ששלח לארגון 'נשות הדסה' באמריקה ובו קרא לארגון לדרוש את החזרת בית הדסה ליהודים.³⁸

תעלומה

בט' בתמוז (7 ביולי), לפני שהגיעו ארצה תלמידי תכנית ההכשרה למנהיגות, כינס מאיר מסיבת עיתונאים בתל אביב כדי לפרט את מצע הבחירות של תנועת 'כך'. הדברים שהוא אמר הרגיוו אנשים רבים, בהם העיתונאי מיכאל ששר. במאמר ב"דיעות אחרונות" כתב ששר:

הרב מאיר כהנא... הכריז במסיבת עיתונאים: "אם אבחר לכנסת, יהיה שם שמח כל יום. וילנר, למשל, לא יזכה לדבר שם לעולם". וכדי שלא נחשוד בו כי הוא רק נאה דורש ואינו נאה מקיים וכי הוא מסתפק בסתימת פיות זולתו, הודיע לנו כהנא נוסף לזאת כי בדעתו ליטול את החוק לידי ולארגן משמרות הגנה ליהודי העיר העתיקה – תפקיד המוטל במדינת ישראל על המשטרה – כשאינו נתע מלהצהיר (כפי שפורסם בעיתונות) "אני מצפצף על המשטרה"...

מן הראוי אפוא לומר לכהנא דברים ברורים: במדינת ישראל, שממשלתה היא ממשלת היהודים, אין צורך בנותני עצות נוסח כהנא... מי שמך שופט לקבוע מה טוב ומה לא לעם היהודי? ³⁹!

ייתכן שהיה קשר בין דבריו החריפים של ששר לתקרית שאירעה למאיר שבוע לאחר מכן, ב"ז בתמוז (15 ביולי). בדרכו הביתה משיעור הערב הקבוע שלימד בדירת התלמידים תקפו אותו שלושה אנשים. הוא חזר הביתה לאחר טיפול רפואי בתחנת מגן דוד אדום, כשראשו חבוש וזרועו אדומה ונפוחה.

מיד זימן מאיר מסיבת עיתונאים. שבוע לאחר מכן פורסמה ב'ג'ואיש פרס' ידיעה מפורטת על התקרית:

למחרת בבוקר סיפר כהנא, ראשו וזרועו חבושים, שהלך ברחוב חנה בשכונת תל ארזה בירושלים לאחר שלימד שיעור...

בלכתו ברחוב החשוך הוא שמע מישהו רץ מאחוריו. כשהפנה את ראשו אחורה, הוא אמר, הוטל שק על ראשו. הוא הצליח להפיל את עצמו על הקרקע, וכך לא נתפס. שלושה אנשים קפצו עליו והפילאו את מכותיהם בראשו וזרועו. במקרה עברה שם מכונית באותו רגע, והתוקפים ברחו. כהנא נלקח לתחנת מגן דוד אדום לעזרה ראשונה כשהוא מדמם, ושם נחבש...

כששאלו אותו כתבים מי לדעתו אחראי לתקיפה, ענה מנהיג תנועת 'כך': "הם לא דרשו כסף, ולכן ברור שהם לא היו שודדים. מאחר שלא הושמעה שום קללה או סיסמה פוליטית, ברור לי שהם לא היו ערבים – שלא היו מגיעים לשכונה יהודית – וגם לא אנשים מהשמאל. "התקיפה הגיעה לאחר שהודעתי במסיבת עיתונאים שמצע הבחירות שלי יכלול התיישבות יהודית בלתי מוגבלת בכל חלקי הארץ; התנגדות למאמצי פינוי של יהודים מכל מקום בארץ; והוצאת כל הערבים המסרבים להכיר בריבונות היהודית הבלעדית על כל ארץ ישראל.

"התקיפה הגיעה גם לאחר שקיבלתי כמה פעמים אזהרות מאת שירות הביטחון הכללי. האחרונה שבאזהרות אלה הייתה באפריל [חודשיים לפני התקיפה], בתחנת המשטרה בצפון תל אביב".

על אזהרות אלה – ובמיוחד על הזימון ששלח לו איש שירות הביטחון הכללי שהציג את עצמו בשם ברנר – סיפר מאיר במאמרו 'חברי ברנר'. מאיר סבר שיש קשר בין אזהרות אלה לתקיפה. בידיעה ב'ג'ואיש פרס' צוטט המשך דבריו:

"מעטים בלבד ידעו את מקומי המדויק בשעת התקיפה. השתיקה המוחלטת של התוקפים והאופי המקצועי של התקיפה, וכן העובדה שלא הגיע שום שוטר לחקור אותי אף שהמשטרה קיבלה ממד"א הודעה על התקיפה – כל אלה אינם מותירים ספק ש'דרגים גבוהים' עמדו מאחורי התקיפה".

ברור שמאיר הוא שכתב את הידיעה הזו. הוא סיים:

משום מה לא דיווח על התקיפה אף כלי תקשורת אחד, ולו במילה אחת.⁴⁰

כשנוכח מאיר לדעת שהתקיפה לא פורסמה בכלי התקשורת, הוא החליט לעשות זאת בעצמו. הוא פרסם מודעה ב'מעריב':

...והידיים ידי עשיו

בשבוע האחרון, במוצאי הצום י"ז בתמוז, הרב מאיר כהנא הותקף בידי שלושה אלמונים בירושלים ונפצע קשה בראשו ובידו...

בשעה 10 בערב הלך הרב כהנא ברחוב חנה בירושלים, כשהתנפלו עליו שלושה בריונים ושק ואלות בידיהם. לא תבעו כסף או שום דבר אחר, וברור שלא באו למטרות שוד. הם ידעו בדיוק איפה הרב כהנא צריך היה להיות ומתי והמתינו לו. ואכן, עשו את מלאכתם במקצועיות...

לא הוציאו מפהם לא קללה ולא סיסמה פוליטית, אלא היכו מכות נמרצות בשקט ובמהירות.

מעניין שזמן מה קודם לכן קיבל הרב כהנא אזהרות אישיות מאיש ביטחון שהציג את עצמו בשם "ברנר".⁴¹

מה שמדאיג ביותר היא העובדה שאחרי מעשה זוועה זה על כל השלכותיו לא מוצא עיתון אחד ולא הרדיו והטלוויזיה מקום לפרסם את התקרית. כל הפרשה צועקת: דרשני... ובכן חשוב שהציבור – וכמובן גם הבריונים ושולחיהם – ידעו את תגובתם של הרב כהנא ותנועת 'כך'. נמשיך ללכת ביתר עוז ומרץ נגד שונאיהם של ישראל – כולם. ..."עוצו עצה ותופר דברו דבר ולא יקום – כי עמנו א-ל".

הקוראים נתבקשו למלא ספחי "גזור ושלח" שצורפו למודעה: "תשובה אחת יש לי לשונאיהם של ישראל והיא: הנני מתחייב בלי נדר להצביע עבורך ותנועת 'כך' בבחירות לכנסת".⁴² כך נודעה התקיפה לציבור בישראל. הרב צבי יהודה קוק, מנהיגו הרוחני של הציבור הדתי-לאומי בימים ההם, שלח לו ברכת רפואה שלמה:

לכבוד ידידי היקר והנעלה והדגול הרב ר' מאיר כהנא שליט"א,

מכל מעמקי לבבי ונפשי הנני מביע לכבודך שפעת ברכותי הנאמנות, ממקור אמירתך בתורה, ממרום משגב קדשנו ותפארתנו, לרפואה והבראה שלמה ומהירה, בכל רמ"ח אבריך וש"ס גידריך, בע"ה, וכמידת קווי ד' תחליף כוח מחודש ומרוענן, תתאושש ותגבר תתחזק ותאמץ, בהשראת גבורת שומרי ישראל ועוטרו בתפארה, תוסיף תשכלל קידוש שם ד' המופיע בתקומת עמו.⁴³

בדיווחו על התקרית ב'ידיעות אחרונות' תיאר העורך הרצל רוזנבלום את הפגיעה והוסיף את השערתו של מאיר:

שוחחנו עם הרב מאיר כהנא וראינו שהוא פצוע קשה מאוד בכל חלקי גופו. ידיו ורגליו נפוחות עד לזוועה ובחלק האחורי של ראשו חבורה עמוקה שנגרמה כנראה על ידי איזה מכשיר רצח כבד. בקושי הכרנו את האיש.

...הואיל וקודם להתנפלות זו הוא נקרא, לדבריו, לאחד ממוסדותינו הביטחוניים ו"הוזהר" על ידם "לבל ימשיך בפעולותיו", הנחתו היא שידיהם בכך.⁴⁴

כותרת דיווחו של רוזנבלום הייתה "משהו מוזר". אכן, התקרית כולה הייתה מוזרה ואפופה מסתורין. ואולם, כפי שכתב מאיר במודעה, היא חיזקה את החלטתו להתמודד בבחירות לכנסת. בקיץ ההוא השקיע מאיר את רוב זמנו בתכנית ההכשרה למנהיגות, שבה ראה חשיבות גדולה, אך בראש מעייניו עמדה מערכת הבחירות. כבר באדר ב (מרץ), לאחר דינר ההתרמה המוצלח לתכנית, הוא כתב לנפתלי רוזנווסר:

אני שמח מאוד שהדינר הצליח, אבל איזו תועלת יש לכסף כשהוא גויס למטרה אחת בלבד – בית הספר למנהיגות – שיהיו בו עשרה תלמידים (אולי) ולא יותר משלושה מוצלחים? אפילו אם כל התלמידים יהיו מוצלחים, השינויים שהם יכולים לעשות בקמפוסים יארכו שנים, ואין לנו זמן... כשרציתי לפתוח את בית הספר לפני חמש שנים,⁷ לא ראו אחרים את הצורך בו...

מאיר הדגיש במכתבו את חשיבות פרסומן של מודעות בעיתונים, לנוכח העובדה שבימים ההם קראו תושבי ישראל עיתון אחד לפחות בכל יום:

אילו היה לי כסף לפרסם מודעות בעיתונים בשבועיים האחרונים, יכולתי להגיע למאות אלפי ישראלים ולזכות בתמיכתם.⁴⁵

בתכנית ההכשרה למנהיגות הצליח מאיר להחדיר מסרים חשובים בקבוצת יהודים צעירים, אך מושב בכנסת היה אמצעי להגיע לעם כולו.

⁷ בית הספר לפני חמש שנים, ראה כרך א, עמ' 252-253.

פרק ג

מימון מערכת הבחירות

אלול תשל"ו-כסלו תשל"ז / ספטמבר-דצמבר 1976

בפעם הראשונה שהעלה מאיר את הרעיון להתמודד בבחירות לכנסת התשיעית,⁸ הוא ידע שהדבר כרוך במימון מערכת בחירות יקרה. ההוצאות הצפויות היו רבות: פרסום מודעות בעיתונים, הדפסת פליירים ומודעות קיר, וכן שכירת אולמות לכנסים ותשלום חשבונות טלפון גבוהים. נוסף על כל אלה הוא תכנן להעסיק עובד אחד לפחות בשכר. הוא כתב אז לנפתלי רוזנווסר:

כדאי שתקים כבר עכשיו ועדה לגיוס כספים ולקביעת מועדים לאירועי התרמה, כולל חוגי בית ודינר גדול, לביקור שאני מתכנן לאחר החגים.¹

ואולם לאחר חודשיים של מאמצים להשיג סיקור תקשורתי כדי להגדיל את מעגל תומכיו, החלו הספקות לנקר בו. הוא הסביר לרוזנווסר את סדרי העדיפות שלו:

אין לי רצון אמתי להיכנס לפוליטיקה, ובגישה כזאת אי אפשר לנצח בבחירות. כל העניין הזה, ההבטחות וה'דילים', לא מתאים לי...

אני רוצה להקדיש את כל זמני לכתיבה ולהרצאות כדי להעביר את המסר שלדעתי הוא הרעיון היהודי האמתי. הייתי רוצה לשהות זמן רב יותר באמריקה [כדי להשפיע שם]. אני רוצה להקדיש זמן רב יותר ללימוד תורה כדי שאוכל לחבר חיבורים בעלי השפעה ארוכת טווח יותר מהשפעתו של מושב בכנסת...

לבטיו ניכרים במכתב שכתב לד"ר ויליאם פרל, יושב ראש סניף הליגה בווישינגטון:

האמת היא שאני מבובל לגמרי לגבי העתיד. אני יכול להמשיך לכתוב, לדבר וכו' ולהמשיך להיות מתוסכל מחוסר התוצאות, או שאני יכול להתמודד בבחירות לכנסת – וכמעט בוודאות להפסיד שוב.²

רצונו של מאיר לדבר לפני יהודים באמריקה נבע בעיקר מהצלחתו לעוררם – פועל יוצא של הדחף הפנימי החזק שלו להשפיע עליהם. על הרצאתו של מאיר בשיקגו בטבת (דצמבר) כתב הרב אירווינג רוזנבאום: "יש לו יכולות ניתוח חדות, הידע שלו ביהדות טוב הרבה יותר מזה של רוב המנהיגים היהודים, הוא מלא מרץ, ויש לו קסם נדיר".³

ההכנות לביקור באמריקה

רוב הרצאותיו של מאיר באמריקה נקבעו מראש על ידי תומכיו. אחת מהם, ג'ניס שטרן, קבעה את תאריך נישואיה לו' בחשוון תשל"ז (30 באוקטובר) – לפי מועד ביקורו של מאיר באמריקה.

⁸ ההחלטה להתמודד בבחירות: ראה פרק א, עמ' 10-13.

היא פגשה את בעלה לעתיד, נחום שטרן, באחת מהרצאותיו של מאיר, והם רצו מאוד שהוא יסדר חופה וקידושין בחתונתם.
שטרן סיפרה כיצד קבעה למאיר אירועים והרצאות:

מאיר מסר לי רשימה של מקומות שדיבר בהם בעבר, ואני התקשרתי אליהם כדי לקבוע אירועים נוספים...

אחת ההרצאות שארגנתי לו הייתה בשיקגו, ובאותו זמן הייתה שם סופת שלגים. "אני מניחה שיש לך מעיל עבה ומגפיים", אמרתי לו לתומי, "אומרים שנמל התעופה מכוסה שלג". "לא", ענה מאיר, "אני לא לובש מעילים כאלה ואין לי מגפיים". כך הוא טס לשיקגו. מיד התקשרתי לאיש הקשר שם והכרחתי אותו לפגוש את מאיר בנמל התעופה ולהביא לו מעיל ומגפיים, כדי שלא יקפא למוות...⁴

סמוך למועד נסיעתו לאמריקה עשה מאיר מאמצים להשיג סיקור תקשורתי, משום שהוא למד מניסיונו שקהלים גדולים יותר מגיעים לשמוע אותו לאחר חשיפה תקשורתית, והיה חשוב לו לדבר לפני יהודים רבים ככל שאפשר.

כחודש וחצי לפני נסיעתו עלה נושא הערבים במדינת ישראל לכותרות בעקבות חשיפת דו"ח סודי שכתב ישראל קניג, הממונה על מחוז הצפון במשרד הפנים. קניג הזהיר מפני השינוי במאזן הדמוגרפי בגליל לטובת האוכלוסייה הערבית. הוא כתב שאחוז הערבים צפוי להגיע בשנת תשל"ח (1978) לחמישים ואחד אחוזים מכלל אוכלוסיית הגליל, והציע במסמך הצעות רבות, בהן דילול ריכוזי האוכלוסייה הערבית על ידי הרחבת ההתיישבות היהודית ואף עידוד הגירה. הוא כתב: "יש לזכור וללמוד מניסיונות מדינות אחרות שבתוכן יושבים מיעוטים לאומיים, כי ליברליות יתר לא מבוקרת אינה מוליכה למטרה שלה מתכוונים יוצריה, אלא להיפוכה".⁵
מאיר הגיב במאמרו ב'צ'ואיש פרס' על פרסום המסמך:

חשיפת מסמך קניג חוללה סערה בישראל. אני מברך על פרסומו. זוהי אזהרה ראשונה, אם כי מאוחרת מדי, למדינת ישראל על הסכנות האורבות לקיומה בגידול המיעוט הערבי.

על תגובתם הזועמת של אנשי שמאל הוא כתב:

מיד פרצו היהודים המזוכיסטים – הקיימים בישראל כמו בגלות – בזעקות שבר. ואולם אני טוען שההצעות שהוצעו במסמך מתונות מדי, ואין בהן די לפתרון הבעיה. יתרה מזו, הממשלה המפוחדת לא תיישם אפילו אותן...

מאיר ניצל את העובדה שנושא הערבים בישראל עלה לסדר היום הציבורי וכינס מסיבת עיתונאים ב"ט באלול (14 בספטמבר) בבית אגודת העיתונאים בירושלים, כדי "לקרוא לייסוד חברה יהודית עולמית למימון העברת הערבים בארץ ישראל". כך נכתב בהודעה לעיתונות:

הרב כהנא ישוחח על תכניתו לנסוע בעוד חודש לארצות הברית לשכנע יהודים שם לזיז את הקמת חברה עולמית למימון העברתם ההמונית של הערבים בארץ ישראל. בכנותו את מסמך קניג "צעד קטן בכיוון הנכון" גינה הרב כהנא את מתנגדי המסמך כ"גויים דוברי עברית מעוררי רחמים, בעלי דחף פנימי להרס עצמי"...

על ממשלת ישראל להחליט שערביי ישראל מהווים איום להמשך קיומה של המדינה ושהפתרון היחיד לבעייתנו-בעייתם טמון בהעברתם לארצות אחרות.⁶

יזמה זו הייתה גם נושאה של הרצאה באנגלית שפורסמה במודעה ב'גרזולם פוסט' כשבועיים לאחר מכן. הציבור הוזמן לשמוע את דבריו של מאיר על הקמת חברה יהודית עולמית כדי "לשים קץ לעימות הדמים הבלתי נמנע המאיים להפוך את ישראל לאירלנד הצפונית. לא עוד שפיות דמים! לא עוד התפרעויות בגליל. לא עוד עימותים בין חיילי צה"ל להמון ערבי. עזרו להקים חברה עולמית שתשלים את מהלך הטורנספר של האוכלוסיות היהודיות והערביות שהחל ב-1948".

מאיר ביקש מנפתלי רוזנווסר עזרה ביזמתו החדשה. הדברים שהוא כתב על הבעיה הערבית היו נבואיים:

בחודשים הבאים ובשנים הבאות יהיו לנו צרות רבות מנוכחותם של הערבים בארץ ישראל (כולל מדינת ישראל)... דרישתם בחודשים האחרונים לייצוג פרופורציונלי בכנסת ובממשלה (כלומר שמונה-עשר חברי כנסת וארבעה שרים) היא רק ההתחלה. בקרוב תגבר הדרשה לאוטונומיה ערבית בגליל בטענה שהערבים הם הרוב שם (כך יהיה ב-1978) וכן בטענה שהגליל המערבי היה חלק מהמדינה ה"פלסטינית" בתכנית החלוקה של האו"ם משנת 1947.

מאיר הציע צעדים מעשיים:

בבקשה ערוך מסיבת עיתונאים במלון במנהטן, בהשתתפות ארבעה-חמישה אנשי עסקים, ביום שאני מגיע, 20 באוקטובר [כ"ו בתשרי]. הם יגידו את שמותיהם ואת עסקיהם ויאמרו שהם מקימים חברה שתבדוק את נושא הגירת הערבים מארץ ישראל. הם יפרסמו את הצורך בתכנית להעברת הערבים, יגיטו לה כסף ויבררו את אפשרויות יישומה. חשוב שתוקם חברה כזו ולו רק לצורכי תעמולה. אני מציע שהחברה תיקרא "הוועדה לשלום במזרח התיכון על ידי הגירה ערבית". אולי אנשי העסקים האלו יהיו מוכנים להשתתף: ארני יונג, מייק שנקר, חיים שטרן, סימור קופרברג, ליאו גרינבלום, משה (מרטין) גרונושפט. גודל העסק אינו חשוב כל כך. העיקר שהם בעלי עסקים ושהנושא יתפרסם.⁷

לפני נסיעתו לאמריקה היה למאיר רעיון נוסף. הוא הבין שסיכוייה של תנועת 'כך' לזכות במושב בכנסת מעטים. הוא כתב לשמעון רחמים: "החלטתי שאי אפשר להמשיך ולהתקדם במסגרת של גוף קטן וצנוע. אנסה לנצל את המפד"ל".⁸

בכ"ג בתשרי תשל"ז (17 באוקטובר 1976), יום לפני נסיעתו לאמריקה, כינס מאיר מסיבת עיתונאים. הפעם הוא זימן אותה בבית אגודת העיתונאים בתל אביב, כדי שיגיעו כתבים רבים. הוא הודיע שהחליט להצטרף למפד"ל ושהוא עובר לגור בקריית ארבע. החדשות המפתיעות האלה דווחו בהרחבה בעיתונים וב'קול ישראל'.⁹

נימוקיו של מאיר פורטו בידיעה ב'גרזולם פוסט': בהצטרפות למפד"ל הוא קיווה לקבל כמה ציבורית לרעיונותיו ולקדם במפד"ל קו תקיף יותר בעניין ההתנחלויות. במעבר לקריית ארבע הוא רצה לעורר את תושביה לעמדה אקטיביסטית יותר מזו של הרב משה לוינגר. במאמר מערכת שפורסם למחרת ב'גרזולם פוסט' הובעה התקווה שהמפד"ל תדחה את בקשתו של מאיר להצטרף אליה: "דעותיו של כהנא מציבות אותו בקצה המטורף של הימין הישראלי... למרות מיעוט תומכיו, מאיר כהנא מציב בעיות חמורות לדמוקרטיה הישראלית".

לפי 'מעריב', תגובת המפד"ל הייתה "הסתייגות מעורבת בפליאה". יושב ראש המפד"ל, שר הפנים ד"ר יוסף בורג, אמר שהוא רוצה לבדוק את תקנון המפלגה לפני שיגיב על בקשת ההצטרפות.¹⁰

הידיעה פורסמה גם בעיתונים באמריקה. ה'ניו יורק טיימס' דיווח שמאיר מתכנן לעבור לגור ב"אזור חברון, מרכז המתח שבין יהודים לערבים בגדה המערבית", ומסר שמטרתו היא "לחזק את ההתנגדות למדיניות המתונה של ישראל".¹¹

קהלים באמריקה

מאיר הגיע לאמריקה בכ"ה בתשרי תשל"ז (19 באוקטובר 1976), ולמחרת הגעתו התארח בתכנית הרדיו הלילית של ג'ון נֶבֶל. יומיים לאחר מכן הוא כתב לי על הימים הראשונים של הביקור ועל היחס המיוחד אליו:

הטיסה הייתה בסדר... (טסתי במחלקה הראשונה לאתונה – הסוכן בתל אביב אוהב אותי). התיקים שלי לא נשקלו ולא נבדקו. ניו יורק הפתיעה אותי: 36 מעלות פרנהייט כאן אחרי 70 מעלות בישראל. כל השבוע ירד כאן גשם חזק והייתי עסוק... ביום רביעי בערב התארחתי בתכנית של ג'ון נבל (כל הלילה, היה טוב מאוד).

בהמשך מכתבו הוא סיפר על "השתתפותו" בוועידה של הפדרציה הציונית-אמריקנית:

בשש בבוקר [בכ"ז בתשרי] נסענו למלון גרוסינגר – שם נערכה ועידת הפדרציה הציונית-אמריקנית. זו הייתה דוגמה קלסית לרודנות הממסדית "במיטבה". הם דחו ביהירותם כל דעה שהייתה מנוגדת לקן שלהם. כשהם דחו הצעה שלא למסור שטחים, קמתי וחספתי את המיקרופון. אז החלה הוועידה באמת. פרצה מהומה. דיברתי, והוועידה הסתיימה מיד. באותו ערב דיבר שם אבא אבן, והפרענו גם לו. הערב אני מדבר אי"ה בבורו פארק.¹²

במאמרו ב'ג'ואיש פרס' הסביר מאיר את הרקע למהומה בוועידה:

הפדרציה הציונית-אמריקנית היא הארגון חסר המעש הגרוע מכולם... הם רואים בדמוקרטיה משהו שצריך להנהיג בגאנה [באפריקה] אבל לא במסדרונותיהם. הם החליטו שלא לערוך בחירות לקונגרס הציוני, ואחר כך גינו את התאחדות הציונים הרביזיוניסטים, שדרשה דמוקרטיה ותבעה אותם בבית המשפט... הלכתי לוועידה של הפדרציה כדי לדרוש שיכריזו בפה מלא: יש לעם ישראל זכות על ארץ ישראל כולה...

בהמשך המאמר הסביר מאיר את החלטתו להצטרף למפד"ל:

לאחר התלבטות ארוכה וקשה הגעתי למסקנה שהגיע הזמן להפסיק לפעול במסגרת של קבוצה קטנה המנסה לאלץ קבוצות ממסדיות גדולות, ותיקות, עייפות וחסרות מעש לפעול – אף שהיא נחלה הצלחה רבה בעבר. הבנתי שאם רוצים להציל את היהודים ולעשות את מה שצריך להיעשות, יש לפעול מבפנים. זו לא הייתה החלטה קלה, אך האידיאל והמטרה חשובים יותר מהאמצעי שבו נעזרים. לכן החלטתי להצטרף למפד"ל בישראל ולארגונה המקביל באמריקה, הסתדרות הציונים הדתיים באמריקה.

ההחלטה להצטרף לארגון באמריקה עוררה שיח ציבורי בקרב הקהילה היהודית שם, דבר שסיפק למאיר הזדמנות להביע את דעותיו לפני קהל רחב יותר.¹³ היה חשוב למאיר לדבר לפני כל היהודים באמריקה – אורתודוקסים, קונסרבטיבים ורפורמים

– והוא היה מוכן לדבר לפני קהל בכל גודל שהוא. בגלל מגוון התחומים שהקיפו הרצאותיו, הן היו ארוכות ודרך כלל נמשכו שעתיים כמעט. עובדה זו צוינה בשתי כתבות על הרצאותיו באותו ביקור.

על הרצאתו ב'ג'ואיש קומיוניטי סנטר' בלונג ביץ' שבקליפורניה נכתב: "הרצאתו בת השעתיים של כהנא התמקדה בעיקרון בסיסי של הליגה – הבטחת קיומם של מדינת ישראל ושל העם היהודי בכל דרך שתידרש". על הרצאתו ב'אמריקן יוניברסיטי' שבווישינגטון נכתב: "הקהל היה מוקסם ומרותק לגמרי לדבריו של כהנא. הייתה דממה באולם במשך כל הרצאתו, יותר משעה וחצי". כמעט בכל שבת דיבר מאיר בבית כנסת בשכונת שבה התארח, אך מטבען של שיחות אלה הן היו קצרות יותר.¹⁴

בכתבה על הרצאתו ב'טמפל בית אור', טמפל רפורמי בברוקלין, פורטו הנושאים שדיבר עליהם: הסכנות האורכות למדינת ישראל, הסיבות שבגללן אין לסמוך על ידידותה של אמריקה והחובה לעלות ארצה. בדבריו הוא החדיר מסרים של ביטחון ואמונה, כפי שלומדים מציטוט שהופיע בכתבה:

במלחמת השחרור לא היו לנו טנקים או מטוסים, אבל זכינו לנס ועם ישראל ניצל. אתם חושבים שדברים כאלה קורים סתם כך?¹⁵

למאיר היה חשוב מאוד לדבר לפני יהודים צעירים. ב' בחשוון (31 באוקטובר) הוא דיבר באוניברסיטת סירקיוז בהזמנת ארגון הסטודנטים היהודי 'הלל', ולמחרת דיבר לפני ארבע מאות סטודנטים באוניברסיטה בפופלו ביזמת איגוד הסטודנטים היהודים שם. עיתון יהודי בפופלו מסר:

להרצאתו של כהנא קדם מצעד שקט... של כארבעים תומכים של הפלסטנינים. הם נשאו שלטים שנכתב עליהם 'פלסטין לעד', 'השב את עמי', 'ציונות = גזענות' וקראו... "הגדרה עצמית לעם הפלסטניני".

הרצאתו של כהנא, שפורסמה בכותרת "אין פלסטין", כללה שלושה מהנושאים האהובים עליו ביותר: הצדקת אלימות יהודית, ביקורת על ממשלת ישראל וביקורת על מנהיגים יהודים באמריקה...

הוא אמר: "במשך שישים או שבעים שנה הטיפה המנהיגות היהודית האמריקנית לדבר אחד: כור ההיתוך [השתלבות בחברה האמריקנית]. זה היה הדיבר האחד-עשר: 'השתלב...' 'לדוגמה', אמר כהנא, "מנהיגים יהודים באמריקה עודדו הורים יהודים לשלוח את ילדיהם לבתי ספר ציבוריים ולא לבתי ספר יהודיים פרטיים, שבהם 'הילדים היהודים נשארים יהודים'. הם עודדו מפגשי 'שיח בין-דתי', שבהם למדו ש'אין הבדל בין נוצרים ליהודים'. "היהודים הצליחו כל כך במאמציהם להשתלב בחברה האמריקנית", אמר כהנא, "עד שהרחיקו לכת והתמוססו לגמרי: יש נישואי תערובת והתבוללות. יש יהודים למען ישו, יהודים למען הירח² ויהודים למען השמש. יש יהודים למען טרוצקי. יש יהודים למען לא כלום. יש יהודים שלא אכפת להם כלל שהם יהודים".

² יהודים רבים הצטרפו לפת של הכומר סון מיונג מון (ירח באנגלית), ומכאן משחק המילים. עוד על מון בעמ'

במכתב לבננו ברוך סיפר מאיר על ההרצאה בפולו:

אני כבר שבועיים פה, בריצה מתמדת של הרצאות רצופות. המשימה עצומה ומיידית: לנסות להסביר ליהודים דברים שהם פשוט אינם רואים.

אני טס עכשיו מבפולו לניו יורק. אמש ערכנו עצרת גדולה של סטודנטים יהודים נגד "פלסטין". היום "יום בלפור", שנקרא בשנים עברו גם "יום פלסטין".¹⁶ אמרתי ליהודים לציין "יום אין פלסטין" ביום שלפניו. זה הקפיץ את הזהות היהודית באלף אחוז...¹⁶

בניו יורק ערך מאיר סבב הרצאות ב'קולומביה יוניברסיטי', ב'קווינס קולג', ב'שיבה יוניברסיטי' וב'ברוך קולג'. כמעט מאתיים סטודנטים הגיעו להרצאתו ב'שיבה יוניברסיטי', שבה קרא לעלות ארצה ו"להביא את הגאולה". בהרצאתו ב'ברוך קולג' חילקו תומכיו טפסים לרכישת מינוי למגזין החדש 'כהנא'. ההרצאה סוכמה בביטאון הסטודנטים:

כהנא אמר שהשפעתם של יהודי אמריקה על הממשלה האמריקנית פחותה מכפי שהם חושבים. "אמריקה תתמוך בישראל כל עוד היא סבורה שתמיכתה משרתת את האינטרסים שלה. אי אפשר לדעת כמה זמן תימשך תמיכה זו – הרי לערבים יש שמונה מיליון דולר בבנקים באמריקה, והבתים באמריקה מחוממים בנפט ערבי..."

כשנשאל איך תגן ישראל על עצמה אם תסרב אמריקה לתת או למכור לה נשק, ענה כהנא: "נוכל לעשות מה שעשה קנדי ב-1962: הוא הפחיד את כל העולם באיומים שישתמש בנשק אטומי". כהנא ציין שאם יהודי אמריקה יבטחו באלוקים במידה שהם בוטחים באמריקה, מדינת ישראל תקיים לעד.¹⁷

ככ"ט בחשוון (22 בנובמבר) דיבר מאיר באוניברסיטת מיזורי שבקנזס סיטי. לקראת בואו פרסמה הלשכה ליחסי הקהילה היהודית, ארגון יהודי ממסדי מקומי, גינוי של הליגה להגנה יהודית, משום שמאיר הוצג תמיד כמקים הליגה:

אנחנו מגנים כל ארגון שנוקט אלימות או תומך בה. אנו שותפים לשאיפה שיגיע במהרה שלום בין ישראל לשכנותיה הערביות... בדרך של משא ומתן ופשרה. הליגה להגנה יהודית... היא ארגון קיצוני הנוקט שיטות פסולות המנוגדות לדעה הרווחת בקהילה היהודית.¹⁸

כתבה בקנזס סיטי טיימס' על הרצאתו של מאיר פתחה בתגובתו על הגינוי:

"הם אינם רוצים שאדבר כאן", אמר הרב כהנא, "משום שהם יודעים שאני אומר דברים נכונים, והם אינם רוצים לשמוע אותם"...

"1976 היא שנת אשליות גדולות. היהודים אוהבים להאמין באשליות, במיוחד באשליות נעימות כמו האשליה שארצות הברית תגביר את תמיכתה בישראל... השנה הזאת הייתה שנת בחירות. הנשיא פורד וג'ימי קרטר התחרו ביניהם על הקול היהודי – חבשו כיפות, אכלו בליניצ'ס והבטיחו הבטחות ליהודים. קרטר נבחר; הכיפה ירדה מראשו, הוא הפסיק לאכול בליניצ'ס, והוא אינו מקיים את הבטחותיו ליהודים".

¹⁶ בהצהרת בלפור ("ח"ב בחשוון תרע"ח - 2 בנובמבר 1917) הבטיחה בריטניה את תמיכתה בהקמת בית לאומי לעם היהודי בפלסטין (בשם זה כונתה אז ארץ ישראל). בכל שנה (עד הקמת המדינה) ציינו יהודים בתאריך זה את "יום פלסטין".

ההומור השנון של מאיר, מהמאפיינים הבולטים של הרצאותיו, סייע להעביר מסרים חשובים. בטענו שיש להשתמש בתרומות של יהודים למימון חינוך יהודי, הוא התקומם נגד שימוש הפדרציות היהודיות בכספים אלה להקמת בתי חולים הקרויים 'יהודיים', אך משרתים את כלל האוכלוסייה:

"מהו בית חולים יהודי?" שאל הרב. "בבתי חולים אלה מאושפזים יהודים, קתולים, פרוטסטנטים, בִּפְטִיסְטִים – וברוך ה' גם אתאיסטים. מימון בתי החולים חל על כולם..."

הוא הזכיר את העובדה שקרטור היה נוצרי אוהב תנ"ך:

"אנחנו בעצמנו איננו בקיאים במקורות שלנו. אנחנו כתבנו את התנ"ך וגיימי קרטור לומד אותה".

הכתב ציין שהקהל הגיב על דברי ההומור בצחוק ובמחיאות כפיים, ובסיום ההרצאה זכה מאיר בתשואות נלהבות.

הרצאתו של מאיר בקנזס סיטי סוקרה גם בעיתון יהודי מקומי, 'הקנזס סיטי ג'ואיש כרוניקל'. הכתב התרשם מדיבורו המתון והרגוע של מאיר, וציין שלעתים קרובות עוררו דבריו צחוק ומחיאות כפיים. גם בתיאור מצבם העגום של יהודי אמריקה תיבל מאיר את דבריו בהומור:

"יהודי אמריקה סובלים משני גידולים סרטניים: התבוללות ואנטישמיות. הסכנה ליהדות אמריקה אינה 'יהודים למען ישו' אלא 'יהודים למען לא כלום'.

הוא אמר שליהדות ארצות הברית אין מנהיגות. "מעולם לא הייתה קהילה יהודית גדולה כל כך שיש לה מנהיגים מעטים כל כך", הוא אמר. "מעט מאוד יהודים יודעים את שמו של נשיא 'בני ברית', ואין כמעט איש שידע מיהו אלמר וינטר¹⁹ – מלבד, אולי, גברת וינטר".¹⁹

מסרים דומים היו בהרצאתו של מאיר ב'אמריקן יוניברסיטי' בווישינגטון. הוא תקף את אדישותם של יהודי אמריקה, באמרו שמה שמעניין את רוב הקהל הוא רק "לימודים, חברים וחברות". באותו זמן גברו גילויי אנטישמיות מצד שחורים באוניברסיטה זו, וארגון הסטודנטים היהודים הזמין סטודנטים שחורים לשיחת "הידברות" למחרת הרצאתו של מאיר. תגובתו של מאיר על יזמה זו של הסטודנטים היהודים תוארה בכתבה על ההרצאה, שכותרתה הייתה "לירוק בחזרה":

הרב מאיר כהנא, ראש הארגון המיליטנטי 'הליגה להגנה יהודית', מתח אתמול ביקורת על החלטת איגוד הסטודנטים היהודים לערוך היום שיחה על "גזענות נגד יהודים מצד שחורים בקמפוס"...

"אם משהו יורק בפניך וקורא לך חזיר גזען, אתה יורק בפניו וקורא לו חזיר גזען", אמר כהנא לקהל בן שלושים האיש...

מאחר שהקהל היה קטן ישב מאיר קרוב אליו, "על קצה הבמה". דבריו נשאו פירות: חמישה-עשר סטודנטים נענו לקריאתו להקים סניף של הליגה בקמפוס.²⁰ בדרכו לחוף המערבי עצר מאיר באריזונה ודיבר בשתי אוניברסיטאות שם. העיתון 'אריזונה דיילי סטאר' ציטט את דבריו נגד שתיקתם של יהודי אמריקה בזמן השואה:

¹⁹ וינטר היה נשיא הוועד היהודי-אמריקני בשנים תשל"ב-תשל"ו (1972-1976).

"היהודים היו צריכים לערוך צעדת מחאה בשדרות פנסילבניה בווינגטון", הוא אמר. "היו עוצרים אותם, אבל", הוא הוסיף מניסיונו, "זה לא נורא כל כך". הוא הסביר שאילו עשו זאת, המחאה הייתה מתפרסמת בעמודים הראשונים של כל העיתונים הגדולים באמריקה.²¹

הנשיא קרט ורתנ"ך

במכתב אליו תיאר מאיר בסיפוק את הרצאותיו ואת הרעיון החדש שלו – "ביקור" בכנסייה של הנשיא ג'ימי קרט:

אני מדבר לפני קהלים טובים ורואה אור בעיניהם... ביום ראשון אהיה בעז'ה בפליינס שבג'ורג'יה, ואגיע לכנסייה של ג'ימי קרט כדי להגיד שישאל אינה זקוקה לתמיכתה של אמריקה, אלא הנוצרים צריכים – לטובתם – לתמוך בעם ישראל, המפתח לגאולה. היום יש מסיבת עיתונאים עם פט בון [נוצרי אוהד ישראל ידוע], ואנחנו מקימים תנועה, 'נוצרים למען ציון'.²²

מאיר המשיך מערבה, עד קליפורניה. במרכז הקהילתי היהודי בלונג ביץ' הוא סיפר על ביקורו המתוכנן בכנסייה הבפטיסטית של קרט. כתב שנכח בהרצאתו ציטט מדבריו:

"הבפטיסטים מאמינים גדולים בתנ"ך, ואני חושב שמר קרט יסכים שבספר יחזקאל [פרק לד] כתוב שאסור לגעת לרעה בעם ישראל", אמר כהנא.

"יכול להיות שייטנו לי לדבר רק בחוץ", אך אין ספק שאדוורדס [הכומר] וקרט יסכימו עם כל מילה שאגיד", אמר הרב.

"אינני הולך לדבר רק אל קרט, אלא לאנשים שבחרו בו. אנחנו רוצים שידעו שלישאל אסור לוותר על אף שעל של אדמתה... לערבים יש עשרים ואחת מדינות במזרח התיכון. לנו יש אחת, ואין לנו שום כוונה לוותר עליה", הוא אמר.²³

מאיר הגיע לכנסייה ביום ראשון בבוקר, י"ג בכסלו (5 בדצמבר), עם כמה חברים מהליגה ועם ויליאם בולר, כומר בפטיסטי מאריונה, שפגש מאיר כשדיבר באריונה כשבוע קודם לכן. הודעות נמסרו מראש לכלי התקשורת, וכתבים וצלמים חיכו לו מחוץ לכנסייה. בתצלום שהופיע בעמוד הראשון של ה'ג'ואיש פרס' נראה מאיר מוקף אנשים, מולו מצלמת טלוויזיה, ויד מושיטה אליו מיקרופון. כתב רשת NBC דיווח שבאותה שעה לימד קרט בכנסייה שיעור בתנ"ך, ולכן מסר מאיר לכומר הכנסייה, ברוס אדוורדס, עותק של הדברים שתכנן לומר, וכן קרא חלקים מהם באוזני הכתבים. בדברים נכתב ש"על קרט ועל כל הנוצרים האמריקנים המאמינים באמת האלוקית של התנ"ך לתמוך במדינת ישראל ובזכויותיה על השטחים ששחררה בתשכ"ז (1967)".²⁴

הבולשת הפדרלית עקבה אחרי ביקורו של מאיר בכנסייה של קרט. אמנם תיקו של מאיר כבולשת נסגר לאחר שנת מאסרו בתשל"ה-תשל"ו (1975-1976) ולאחר הירידה המשמעותית בתפקודה של הליגה להגנה יהודית, אך הבולשת, הממונה על ביטחוננו של נשיא ארצות הברית, חידשה את המעקב אחריו באירוע זה. בדו"ח הבולשת נכתב:

²¹ מאיר תכנן מראש לדבר מחוץ לכנסייה, משום שלפי ההלכה אין ליהודי להיכנס לכנסייה (שפתי כהן, יורה דעה, קמט א).

הרב כהנא מתכנן לטוס מניו יורק לפליינס שבג'ורג'יה ב-5 בדצמבר 1976 מוקדם בכוך עם ארבעה או חמישה מתומכיו... המקור לנ"ל הוא [השם מחוק], שצפוי ללוותו לפליינס.²⁵

ביקורו של מאיר בכנסיותו של קרט הגביר את החשיפה התקשורתית לדבריו ובעקבות זאת גם את הנוכחות בהרצאותיו בשבוע שלאחר מכן, באזור העיר ניו יורק ובשיקגו.²⁶

הירידה בפעילותה של הליגה להגנה יהודית

בביקורו באמריקה יזם מאיר שתי הפגנות עם חברי הליגה.

בכ"ה בחשוון (18 בנובמבר) ערכו חמישה מחברי הליגה שביתת שבת במשרדו של הסנטור אברהם ריביקוף בושינגטון, במחאה על הצעתו לממשלת קרט למנות את שר החוץ הנרי קסינג'ר לשליח מיוחד למזרח התיכון. בהודעה לעיתונות שפרסם מאיר באותו יום הוא הסביר את התנגדותה של הליגה להצעתו של ריביקוף, וכתב שריביקוף הוא "סכנה גדולה יותר לישראל מכל צבא ערבי".²⁷

שבוע לאחר מכן ערכו מאיר וקבוצה של חברי הליגה שביתת שבת במשרד היא"ס, ארגון יהודי ממסדי שהוקם כדי לסייע לפליטים יהודים. הם מחו על החלטת הארגון להפסיק סיוע ל"נושרים" – יהודים סובייטים שהצליחו לצאת מברית המועצות אך לא היגרו לישראל אלא לארצות אחרות. חברי הליגה חילקו פליירים בלשון זו: "ככעס ובכאב אנחנו מאשימים את היא"ס, את ממשלת ישראל ואת ההנהגה היהודית האמריקנית בבגידה צינית ואכזרית בפליטים יהודים סובייטים". מאיר כתב:

אין מי שמדבר על החובה לעלות לישראל יותר ממני, אך סירוב לתת סיוע ליהודי נזקק שאינו רוצה לעלות לישראל הוא כמעט בגידה... התפקיד שלנו הוא להוציא את היהודים מברית המועצות. אם הם הולכים לגור בברוקלין, לפחות יש סיכויים שילדיהם יישארו יהודים, אבל אם הם יישארו בלנינגרד, ילדיהם לא ילמדו שום יהדות.²⁸

למרות הפגנות אלה ניכר הצמצום בפעילותה של הליגה. להפגנות הגיעו חברים מעטים בלבד; חברים רבים נעצרו והועמדו לדין. בחודשים שבט עד אייר תשל"ו (ינואר עד מאי 1976) יוחסו לליגה כמה מעשי אלימות: רייות נורו לתוך המשלחת הסובייטית לאו"ם ולבית מגורים של עובדי המשלחת הסובייטית, ופצצות הונחו באמטורג, באירופלוט ובמשרדים סובייטיים אחרים בניו יורק. קבוצה שכונתה את עצמה 'ההתנגדות היהודית המזוינת' נטלה אחריות למעשים אלה, אך הרשויות קישרו אותה לליגה, משום שהקבוצה העבירה הודעות לעיתונות דרך משרד הליגה. בעקבות פעולות תגמול של הסובייטים נגד נציגים אמריקנים במוסקבה פתחה ממשלת ארצות הברית בניסיון "לשבור" את הליגה.²⁹

לשם השגת מטרה זו נעזר הממשל האמריקני אף בפרובוקטורים. בכ' בתמוז תשל"ו (30 ביוני 1976) נעצר ד"ר ויליאם פרל, בן 70, יושב ראש סניף הליגה בושינגטון, והואשם בקשירת קשר לירות לתוך בתייהם של שני דיפלומטים סובייטים בפרבר של וושינגטון. בבית המשפט טען פרל שהוא עורב בעניין על ידי אדם ששמו ראובן לבטוב, שהציע להיות היורה. מאיר כתב: "פרל אדם פיקח, אך מרוב תסכול וכאב לב על הפסקת המאבק למען יהודי ברית המועצות ומתוך אהבתו הגדולה ליהודים הוא הסכים להצעתו של לבטוב".³⁰

¹ על 'ההתנגדות היהודית המזוינת' ופעולות תגמול של הסובייטים במוסקבה ראה פרק א, עמ' 8.

באותה תקופה תפסה הבולשת הפדרלית את חברי הליגה סטיבן רמבם וסטיבן ארליך בשעה שהעבירו חומרי נפץ מניו ג'רזי לניו יורק. זו הייתה עברה פדרלית, ולכן דמי הערכות לשחרורם היו גבוהים: עשרת אלפים דולר לכל אחד. האיש שסיפק את חומרי הנפץ, תומס מקינטוש, נעצר גם הוא.³¹

באב (אוגוסט) עצרה הבולשת הפדרלית את מנהל הליגה רָסֶל קְלֶנֶר ואת חבר הליגה ג'פרי ויינגרטן. הם הואשמו – עם תומס מקינטוש, סטיבן ארליך ושריל, אשתו של מקינטוש – בקשירת קשר לירות לתוך המשלחת הסובייטית לאו"ם ולתוך מתחם המגורים של פקידי המשלחת. הם נקשרו גם לניסיון להניח מטען צינור במשלחת העיראקית לאו"ם ולהנחת מטען צינור בתחנת דלק של 'גולף אויל', חברה שהחרימה את ישראל. מאוחר יותר נודע להם שמקורן של חלק מהראיות נגדם היה האזנות סתר לשיחות טלפון מביתו של סטיבן רמבם. קלנר סיפר שבמשך שעות רבות הוא ישב והקשיב לקלטות של האזנות הסתר ורשם מידע בשביל עורך דינו, בוב גולדמן.³²

חברי ההנהלה של הליגה עשו מאמצים לגייס כסף לתשלום דמי הערכות וההוצאות המשפטיות של חבריהם. קלנר סיפר שמאיר התאמץ להשיג תרומות ונעזר במאמריו ב'ג'ואיש פרס' כדי לגייס תמיכה ציבורית בהגנת הנאשמים. אחת המודעות לבקשת סיוע בהוצאות פורסמה בכותרת "הם נאבקו בשבילך". מל ליבוביץ סיפר: "אנחנו, סטנלי ולוריין שומסקי ואנשים נוספים משכנו את בתינו כדי לשלם דמי ערכות... עדיין שמור אצלי צ'ק מבוטל של הליגה על סך אלף דולר ששולם לעורך הדין".³³

רסל קלנר, ג'פרי ויינגרטן, סטיבן רמבם, סטיבן ארליך ותומס מקינטוש החליטו להודות באשמה בעקבות הבטחת התובע שאם יעשו כן, הם יואשמו בהאשמות חמורות פחות. מאיר ועוד כמאה חברים מהליגה שנכחו בבית המשפט בהכרות גזרי הדין בכ"ג בכסלו (15 בדצמבר) הוצאו כשמחו בקולניות על חומרת העונשים. קלנר נידון לשלוש שנות מאסר באשמת העברה לא חוקית של רובה שנועד לשמש לירי לתוך המשלחת הסובייטית לאו"ם ולתוך מתחם מגורים של דיפלומטים סובייטיים. שלושת חברי הליגה האחרים נידונו לתקופות מאסר לא מוגדרות עד שש שנים, ותומס מקינטוש נידון למאסר על תנאי.

סביר להניח שמעצרו של ד"ר פרל וכן מעצרו של רמבם, קלנר, ויינגרטן וארליך היו תוצאה של עבודת פרובוקטור. כמה חברי ליגה חשדו כי תומס מקינטוש הוא משתף הפעולה, שכן הוא נידון למאסר על תנאי "משום ששתף פעולה עם הממשלה". לפי דיווח ב'לוס אנג'לס טיימס', הוא היה גר ומומחה לחומרי נפץ.³⁴

פרובוקטור אחר, ג'ון דִין, הרחיק לכת והציע להיות רוצח שכיר של הליגה. באייר (מאי) הוא ניגש לאירווינג רובין, מנהל הליגה בחוף המערבי, והציע להתנקש בחייו של מנהיג אש"ף יאסר ערפאת תמורת מאתיים וחמישים אלף דולר. רובין הודה שהוא נפגש עם דִין פעמיים לפחות, אך טען שאף באחת מפעמים אלה הוא לא שקל את העניין ברצינות, משום שלא היו סיכויים לגייס סכום גדול כל כך.³⁵

מאסרם של קלנר ושל האחרים היה גורם משמעותי בירידתה של הליגה, ירידה שהחלה כשעלה מאיר ארצה. בוני פכטר, יושבת ראש סניף הליגה בפילדלפיה, מונתה למנהלת הארצית של הליגה במקום קלנר בכסלו תשל"ז (דצמבר 1976). היא הייתה מסורה לערכי הליגה, אך בליגה נשארו חברים פעילים מעטים בלבד.³⁶

העלייה ארצה: עיקרון יסודי

מאיר הציג חלופה לליגה¹: 'החוג'. הוא כתב לנפתלי רוזנווסר:

הרעיון להקים ארגון שמטרתו אינה לצאת להפגנות אלא ללמוד אידיאולוגיה הוא רעיון מעולה. הוא הרעיון היחיד היעיל בזמן שאנשים אדישים ואינם רוצים לצאת להפגין ובזמן ששמה של הליגה מרתיע אנשים.

אחת ממטרות 'החוג' הייתה לעודד את העלייה ארצה. כך נכתב במסמך העקרונות של 'החוג':

קריאה לעליית כל היהודים מהגלות, משום שאינה רק מקום של מוות רוחני, אלא גם מקום המובטח להיות בית קברות פיזי.

קריאה להקמת תנועת עלייה חדשה ועצמאית, שאינה תלויה בממשלת ישראל, בסוכנות היהודית או בכל ארגון אחר. תרומות למימון התנועה תגענה מבתי כנסת ברחבי אמריקה.³⁷

בכל הרצאותיו הדגיש מאיר את חובת העלייה ארצה, אך קוראי ה'ג'ואיש פרס' הדתיים היו קשובים במיוחד לקריאותיו לעלייה בגלל מרכזיותה של ארץ ישראל בתפילות ובהלכה. מאמריו בנושא העלייה עוררו דיון רחב במכתבים למערכת.

באחד ממאמריו בנושא העלייה מתח מאיר ביקורת על מודעה שפרסמו יהודים תושבי שכונת פר רוקווי. בעקבות ריבוי תקיפות אלימות של שחורים בפר רוקווי החלו יהודים רבים לעזוב את השכונה, והיהודים שנשארו בה חששו לירידת ערך בתיהם. במודעה שפרסמו ב'ג'ואיש פרס' כדי לעודד יהודים לקנות בתים בשכונתם, הם כינו אותה "נתניה בניו יורק" בגלל סמיכותה לחוף הים.³⁸

השוואת המגורים בפר רוקווי למגורים בעיר בישראל קוממה את מאיר. הוא הזכיר לקוראי ה'ג'ואיש פרס':

לפני יותר ממאתיים שנה כתב תלמיד חכם גדול על הקהילות היהודיות בגרמניה, שבהן עשרות אלפי יהודים: "אחר ששכחנו דירת ארץ ישראל לגמרי אין אחד מאלף מתעורר להחזיק בה, להתיישב שם לדור... כמדומה לנו בהיותנו בשלווה בחוף ארץ שכבר מצאנו ארץ ישראל וירושלים אחרת דוגמתה".

תלמיד חכם זה הוא רבי יעקב עמדין, ואת דבריו אפשר למצוא בהקדמה לסידורו המפורסם 'בית יעקב'.

נזכרתי בדבריו של רבי יעקב עמדין כשקראתי את המודעה הנוראה והאיומה שפתחה במילים "נתניה בניו יורק". פורטו בה שפע שירותים ליהודים: תשעה-עשר בתי כנסת, חמישה-עשר בתי ספר, מקוואות חדישים, טיילת, בתים במחירים טובים... יהודים טיפשים חושבים שביכולתם להפוך את הגלות – שה' קבע שהיא קללה – לברכה; חושבים שביכולתם לשנות פסוק בתורה: "ובגוים ההם לא תרגיע ולא יהיה מנוח לכף רגלך".³⁹

בתגובה על מאמרו של מאיר התקבלו במערכת ה'ג'ואיש פרס' מכתבים רבים – בעד ונגד. מאיר הגיב על מכתב של קורא שהתנגד לדבריו:

אחד הקוראים כתב שיהודי פר רוקווי יהגרו לישראל, אך "בזקיפות קומה ולא מתוך איומי

¹ מאיר התפטר מהליגה בכ"ד בניסן תשל"ד (16 באפריל 1974). ראה כרך א, עמ' 329-330.

השמדה". דבריו הזכירו לי בצער את תגובתם של יהודים "זקופים" אחרים על קריאתו של ז'בוטינסקי להעלות ארצה את יהודי פולין בשנת 1936.
ב-19 באוקטובר 1936 עטה עיתון ההסתדרות 'דבר' את אצטלת היהודים "הזקופים והמיליטנטים" של פֶר רוקווי וטען בתוקף שהיהודים צריכים לעלות ארצה מרצונם ולא להיות מגורשים. הם התעקשו להגיע רק בקומה זקופה, אבל הם מעולם לא הגיעו...

הוא סיים:

אני מנסה להציל את חייכם! התביישו לכם, יהודי פֶר רוקווי, שאינכם מתביישים. חזרו הביתה, עכשיו.⁴⁰

באותה שנה חגגה ארצות הברית מאתיים שנה לעצמאותה. יהודים השתתפו בחגיגות לא רק באמריקה, אלא גם בישראל. החוג ללימודים אמריקניים באוניברסיטה העברית הקים ועדה לציון שנת המאתיים לאמריקה, ובמסגרת עבודתי בספרייה הלאומית, שהייתה אז חלק מהאוניברסיטה העברית, נתבקשתי לסייע בשני פרויקטים של הוועדה, במיוחד בגלל הרקע האמריקני שלי.

הראשון היה הכנת קטלוג לתערוכה של ספרים ופריטים בספרייה הלאומית ובארכיונים שלה המדגימים את הקשר של ההיסטוריה האמריקנית לעניינים יהודיים ולארץ ישראל. במוצגי התערוכה היו הסמל של אוניברסיטת יל, שעליו המילים "אורים ותומים" בעברית, ומפה של ארצות הברית שהודגשו בה המקומות ששמותיהם מהתנ"ך, כגון העיירה בית-אל שבפנסילבניה והעיר ציון שבאילינוי.

הפרויקט השני היה עריכת רשימה ביבליוגרפית של ספרים וחברות בעברית הקשורים לארצות הברית, בהם תרגומים של ספרות אמריקנית, ספרים על תולדותיה של ארצות הברית וחיבורים ייחודיים, כגון מחקר על גידול כותנה בארצות הברית.⁴¹ נהניתי מהמטלות המאתגרות, ומאיר חש בזה. הוא כתב לי:

אני מקווה שיש לך סיפוק רב מעבודתך. זה מקל עליי מאוד. שמרי על עצמך.⁴²

מאיר התנגד להשתתפותם של יהודי אמריקה בחגיגות המאתיים. הוא כתב:

כפילדלפיה ייחנך מוזיאון ההיסטוריה היהודית-אמריקנית כדי לתאר את חלקם של היהודים בהתפתחותה ובצמיחתה של אמריקה. טמפל עמנואל [בניו יורק] כבר הקים 'גן חירות' לציון מאתיים שנות עצמאות אמריקנית ואושר יהודי... הקהילה היהודית באמריקה מעורבת בחגיגות המאתיים; היא מביטה אחורה על מאתיים שנות חירות, וקדימה – על מה?

סגן הנשיא לשעבר של ארצות הברית [ספירו אגניו] אמר בחודש שעבר בתכנית טלוויזיה כלל-ארצית רבת מאזינים שיש קנוניה יהודית באמריקה ושהציונים משפיעים על כלי התקשורת. ארגוני הממסד היהודי, הרואים באגניו אדם שפל ובוזי [הוא התפטר ב-1973 בגלל עברות מס], מקווים שאמריקנים ששמעו את דבריו של אגניו יזכרו מי אמר אותם – איש שהודה בעברה פלילית ונאלץ להתפטר...

העיקר בכל זה הוא העובדה הבלתי ניתנת לערעור שספירו אגניו השמיע בטלוויזיה הארצית את מה שעשרות מיליוני אמריקנים חושבים... מאתיים שנות החירות של היהודים בסכנה...

היהדות היא מציאות, לא פולחן בלבד. ביהדות יש יסודות ומושגים ברורים וקבועים. אחד מיסודות היהדות הוא שהגלות היא קללה וחטא: היא קללה ועונש מה' כאשר הוא

מגלה את העם היהודי מארצו, ארץ ישראל, והיא חטא כאשר היהודי נשאר בחוץ לארץ בשעה שיש לו הזדמנות לשוב לארץ. לאחר מאתיים שנות גלות באמריקה יש אפשרות לשוב הביתה, לישראל.

מאיר מתח ביקורת על מעורבותם הנלהבת של ישיבות, רבנים ומוסדות יהודיים בחגיגות המאתיים. במאמר ב'ג'ואיש פרס' נגד השקיעה בגלות והזנחת העלייה ארצה הוא הביא לדוגמה את קהילת 'עדת ישורון' בשכונת וושינגטון הייטס שבמנהטן, קהילה של יהודים יוצאי פרנקפורט שבגרמניה שאפיינה קהילות יהודיות דתיות באמריקה. הוא כתב:

תורה באמריקה. היהודים מרוצים, מסודרים, יש להם חיים נוחים. ארץ ישראל היא מקום יפה לבקר בו, ללמוד בו במשך שנה, להפגין בשבילו או לנאום בשבילו – אבל לגור שם? יש רק מקום אחד ליהודי האמריקני התורני – "אמריקה שלנו". בת מאתיים ושלנו. והשען מתקתק ושעת הזעם מתקרבת.⁴³

חברי 'עדת ישורון' ראו במאמרו של מאיר עלבון לקהילתם. ד"ר רפאל מולר כתב: "בהיותי נשיא הקהילה שרבניה וחבריה הושמצו והוכפשו במאמר מאת מאיר כהנא... אני מבקש למחות מחאה נמרצת"... קורא אחר הביע טענה שרווחה בכמה חוגים דתיים: "כל עוד לא נשמעה קריאתו הברורה של המשיח, על היהודים להישאר בגלות..."

מכתבים בעד ונגד מאמרו של מאיר המשיכו לזרום למערכת. לאחר יותר מחודש כתב העורך: "קיבלנו כמות עצומה של מכתבים בעד ונגד טורו של מאיר כהנא על היהודים מגרמניה. לא נוכל לפרסם את כולם, מאחר שאותן טענות חוזרות שוב ושוב".⁴⁴

למאיר הייתה המילה האחרונה. הוא כתב בטורו השבועי: "אני אוהב את יהודי וושינגטון הייטס כפי שאני אוהב את כל היהודים. אני אוהב אותם כל כך עד שאני מבטיח להם שלא אתן להם מנוחה. אני רואה אסון באופק, ואיני רוצה שילדיהם של דור שנכחד בגלל חוסר חזון יחזרו על טעות אבותיהם. יש לנו ייעוד: לעלות לציון. הבה נברח ממעמקי וושינגטון הייטס ונעלה לציון".⁴⁵

מאיר דאג לא רק ליהודים הדתיים שלא עלו ארצה, אלא גם ליהודים שהיו מנותקים מיהדותם והלכו שבי אחר צידי נפשות שונים ומשונים. באותה תקופה נמשכו יהודים צעירים רבים באמריקה לכת הנוצרית של הכומר הקוריאני סאן מיונג מון. הוא שכנע את שומעי לקחו להתנתק ממשפחותיהם ומחבריהם ולמכור פרחים ברחובות כדי לגייס כסף לפת. מאות הורים, רבים מהם יהודים, התארגנו לנסות להוציא את ילדיהם מהכת התימהונית. לפני ששב ארצה הספיק מאיר להשתתף בעצרת הליגה נגד הכת של מון, "שווד הנפשות של יהודים צעירים".⁴⁶ לקראת שובו ארצה כתב לי מאיר:

הביקור מגיע לסופו, וכמו תמיד, זה הזמן שמתחילים לראות את פרות המאמצים של תחילת הביקור. כמה מתסכל! היזמות בעניין המפד"ל, 'נוצרים למען ציון' ו'החוג' מתחילות לפרוח רק עכשיו, ואני יודע שכשאעזוב את אמריקה הם ינבלו כמו בעבר. נו, ככה החיים.

כב' בטבת (23 בדצמבר), זמן קצר לאחר שקיבלתי את מכתבו, חזר מאיר הביתה, ובכוחות רעננים נרתם לפעילות בארץ.⁴⁷

פרק ד
יהודים בני ערובה בווינגטון
טבת-ניסן תשל"ז / ינואר-מרץ 1977

כאשר חזר מאיר ארצה כבר גמלה בלבו ההחלטה להתמודד בבחירות לכנסת התשיעית. תומכיו באמריקה הבטיחו לעזור בגיוס הכסף הדרוש, וההיענות החיובית של הקהלים בהרצאותיו חיזקה את נחישותו להפיץ את השקפותיו. במסיבת עיתונאים שערך כשבוע לאחר חזרתו הוא אמר שהוא מצפה לגייס "מיליוני לירות" מתורמים בחו"ל. כתב 'הארץ' שנכח במסיבת העיתונאים סיכם את עיקרי המצע של תנועת 'כך' שמאיר הציג:

- ❖ העם היהודי חייב ללכת בדרכי ה'.
- ❖ כינון מדינה יהודית ולא מדינת יהודים.
- ❖ שמירת שבת כהלכה והכרה בגיור כהלכתו.
- ❖ החלת ריבונות ישראל על כל חלקי ארץ ישראל ומימוש זכות התיישבות בלתי מוגבלת.
- ❖ מרי אזרחי לא אלים נגד כל ניסיון להגביל התיישבות יהודית.
- ❖ העברת ערביי ארץ ישראל מרצונם או שלא ברצונם.

כתב 'ידיעות אחרונות' שסיקר את מסיבת העיתונאים דיווח: "לדבריו, סיכווי להיבחר טובים, שכן בבחירות הקודמות לכנסת חסרו לו רק כמה מאות קולות כדי להשיג מנדט אחד. הרב כהנא סבור שהפעם האווירה נוחה יותר לבחירתו אחרי שהמוני בית ישראל נחלו אכזבה מהבטחות השווא של המפלגות השונות".¹

מאיר הסביר לנפתלי רוזנווסר מדוע החליט בסופו של דבר להתמודד בבחירות לכנסת:

הבוקר הודעתי שאני מתמודד בבחירות לכנסת. הייתי מוכרח לעשות את זה; איני יכול לשבת בשקט ולהביט מהצד על האסון המתקרב. אין שום מפלגה או מנהיג שיודעים את האמת או אומרים אותה.

מישהו מוכרח לומר את האמת הזו בכל יום מעל במת הכנסת. מישהו מוכרח להגיע לעם – אם ישמע ואם לאו. האם יש לי סיכוי? קשה לדעת, אבל דבר אחד ברור לי: אם לא אנסה להתמודד, בוודאי לא אגיע לכנסת, הנושאים החשובים לא יועלו במערכת הבחירות, ולא יהיו לי ההזדמנויות שחבר כנסת מקבל.

הוא העלה את נושא המימון:

אבקש ממך למצוא אנשים שיממנו מודעת עמוד שלם ב'ג'ואיש פרס' (היא מצורפת). אשלח עותק של המודעה לקלאס [המו"ל] ואבקש ממנו הנחה... אני בטוח שיש אנשים שמשוכנעים שאם אהיה בכנסת אוכל לעזור רבות ליהודים, גם באמריקה.²

המודעה ששלח מאיר לרוזנווסר פורסמה ב'ג'ואיש פרס' שבועיים לאחר מכן בכותרת 'תנו לסאדאת "מתנה" שתחנוק אותנו: מאיר כהנא בכנסת'. הופיעה בה תמונה של מאיר מעל המילים "פילוסוף, איש מעשה, בעל חזון" ונכתב בה:

יהודי אמריקה! גם לכם יש חלק בבחירות הבאות לכנסת. גם אתם זקוקים לנציג בכנסת. גם אתם יכולים לבחור!

בחירות אלה הן המכריעות שבתולדות מדינת ישראל. עתידם של ישראל ושל יהודי העולם תלוי בהן.

אנחנו חושבים שחינוי שהרב מאיר כהנא יהיה בכנסת. אנחנו חושבים שנוכחותו שם יכולה לשנות את עתידה של ישראל.

אם מאיר כהנא יהיה חבר כנסת –

- יישמע בכנסת הקול היחיד המשלב תורה ולאומיות יהודית – הרעיון היהודי האמתי.
- תהיה לו חסינות מהטרדות המשטרה וממעצרים, ודלתותיהם של ארגוני המסד היהודי ייפתחו לפניו. כך הוא יוכל לומר את הדברים שיביאו למהפכה, ינתצו את האלילים ויפיחו רוח חדשה ורעננה בהנהגה היהודית.
- יישמע בכנסת קולו של האדם היחיד שיש לו האומץ לומר את הדברים שאיש אינו מדבר עליהם.

בעזרתכם הוא יוכל לנצח. בלי עזרתכם – כולנו נפסיד.³

מאיר החל לרתום את תומכיו בישראל לסייע במסע הבחירות. הוא הדגיש לפנייהם את חשיבותה של מפלגה שתשמיע את האמת, כפי שכתב לרוזנווסר. יואל לרנר סיפר:

כך היה, למיטב זיכרוני: יום אחד – מיד לאחר שעברנו לגור בעיר העתיקה, בחנוכה, ינואר 1977 – צלצל הפעמון, ובפתח עמדו מאיר, נחמן [אחיו] ומשה ניימן. הזמנתי אותם להיכנס, וארבעתנו ישבנו בסלון ביתי.

מאיר הודיע: "אני רוצה להתמודד בבחירות הבאות". התווכחנו אתו: "בפעם הקודמת [1973, תשל"ד] היה לנו ארגון, היו חבריה שחילקו חומר, היו לנו אנשים בקלפיות, וכמעט הצלחנו. הפעם אין לנו כלום. אין סיכוי בכלל".

אחד מאתנו שאל את מאיר: "למה?" הוא ענה משהו שלעולם לא אשכח: "אסור שתהיה אף מערכת בחירות אחת שאין בה רשימה אחת לפחות שאומרת את האמת". המילים שלו עשו עליי רושם עצום. מיד אמרתי: "אני מסכים. אני אתך".⁴

תומכיו הקודמים של מאיר המשיכו לתמוך בו. אחת מהם הייתה ג'ולי טורנברג, שהייתה פעילה לפני ואחרי הבחירות בתשל"ד (1973). בחתונת בנה ב"ז בטבת (7 בינואר) בעיר העתיקה צולם מאיר עם אורח אחר בחתונה, ד"ר ישראל אלדד, סופר ועיתונאי ימני ידוע.⁵

שמעון רחמים, שהיה השני ברשימת תנועת 'כך' לכנסת השמינית בתשל"ד (1973), מונה לנציג התנועה לוועדת הבחירות המרכזית ולאחראי על הפצת החומר הרעיוני של מערכת הבחירות. ברשימת חברי הכנסת של 'כך' לכנסת התשיעית היה מאיר המועמד הראשון, ואחריו משה פוטולסקי, רחמים כהן ויואל לרנר.⁶

תמיכת הרב צבי יהודה קוק

אחד הדברים שהיה מקור לעידוד למאיר במערכת הבחירות היה 'גילוי דעת' שפרסם הרב צבי יהודה קוק, ראש ישיבת 'מרכז הרב' ומנהיגו הרוחני של גוש אמונים, בכ"ט בטבת (19 בינואר), ובו תמיכה במועמדותו של מאיר לכנסת. מכתבו של הרב קוק פורסם במודעות ובפליירים של תנועת 'כך'. במודעה ב'מעריב' פורסם צילום המכתב בכתב ידו של הרב קוק לצד טקסט מוקלד של המכתב.

הופעתו של הרב מאיר כהנא וכל תוקף דבריו על הבמה הכלל ישראלית בכנסת, בוודאי מוכנה להוסיף אומץ ותועלת במאבק המחויב והנשגב למשמרת נאמנותו והצלחתה למען כל שלמותה של ארץ חיינו כולה.

מתחת למכתב נכתב במודעה:

עבורנו הישיבה בכנסת אינה העיקר. החשוב מעל לכול הוא שלפחות גוף אחד בבחירות הללו ישמיע את האמת היהודית: לא על ידי נסיגות והתרפסות בפני האומות יובאו השלום והגאולה, אלא על ידי אמונה וביטחון באלוקי ישראל ובשמירת מצוותיו. ולגויים ייאמר: עוצו עצה ותופרו! דברו דבר ולא יקום – אף שעל!

יהודי יקר! איזה קידוש השם יהיה כאשר מילים אלה תיאמרנה מפיו של הרב מאיר כהנא מעל דוכן הכנסת. מי לה' אלינו!⁷

באותו שבוע כינס מאיר מסיבת עיתונאים בבית אגודת העיתונאים בתל אביב כדי להציג את נפתלי רוזנווסר ואת ראובן דוכנוב, שני אנשי עסקים יהודים מאמריקה שהקימו ועדה להעברת האוכלוסייה הערבית מישראל לארצות הברית. רוזנווסר פירט את מטרות הוועדה, וסיים: "רק העברת הערבים תבטיח את הסרת פצצת הזמן המתקתקת ממדינת ישראל". רוזנווסר אמר לי שהקמת הוועדה הייתה הרעיון של מאיר, ושנשי תקשורת רבים הגיעו למסיבת העיתונאים. כתב 'הארץ' מסר שרוזנווסר ודוכנוב הודיעו שהוועדה תפנה לחברי קונגרס באמריקה ותנסה להשיג מכסת מהגרים מיוחדת לרבע מיליון ערבים, כפי שהושגה לפליטים מקובה. הם אמרו שבכוונתם לגייס כסף מיהודי אמריקה לסיוע בדיוור למהגרים, וכן לבקש מממשלת ארצות הברית סיוע בתעסוקתם. הם הוסיפו שערבים המעוניינים להגר יוכלו לפנות אליהם במשרד שייפתח בירושלים.

מאיר דיבר אחרון במסיבת העיתונאים. הוא אמר שעידוד ההגירה יתרום רבות לפתרון הסכסוך היהודי-ערבי, שכן הערבים לעולם לא יהיו אזרחים שווים במדינת ישראל, ונוכחותם בישראל היא פצצת זמן מתקתקת.⁸

שבועיים לאחר מכן שידרה רשת הטלוויזיה NBC קטע ממסיבת העיתונאים הזאת בכותרת "הרב מאיר כהנא מבקש שערבים מישראל יורשו להגר לארצות הברית". בחלק ששודר אמר אחד המשתתפים, שהוצג כ"ידיד של מאיר כהנא": "אעזור לארגן ועדה להעברת הערבים מישראל משום שהם שונאים את המדינה".⁹

לפי התיעוד המועט הקיים למסע הבחירות הזה, מאיר דיבר בצפת ב"ד בטבת (4 בינואר) ובמבשרת ציון בכ"ח בשבט (16 בפברואר). במסיבת עיתונאים שערך בחיפה ב'ז בשבט (26 בינואר) – כנראה באחת מנסיעותיו לאספות עם בצפון – קרא מאיר לצעירי המפד"ל ולצעירי פועלי אגודת ישראל להצטרף אליו. הוא אמר שבכוונתו לפנות לחברי הכנסת יהודה בן מאיר, זבולון המר והרב קלמן כהנא "כדי לרונן באפשרות של הקמת גוש אחד לבחירות". קריאתו של מאיר שודרה ב'קול ישראל' וצוטטה בעיתונים רבים, אך כצפוי לא הייתה לה היענות.¹⁰

בשבט (פברואר) עשה מאיר מאמצים לרתום את תומכי 'כך' למעורבות פעילה יותר במערכת הבחירות. נשלחו מכתבים לחברי התנועה כדי להזמין לפגישות בתל אביב ובירושלים, ולטובת אלה שלא יכלו להגיע לפגישות פורטו במכתבים עיקרי מצע התנועה.¹¹

לקראת ביקורו של שר החוץ האמריקני סייروس ואנס בישראל בכ"ז בשבט (15 בפברואר) כינס מאיר מסיבת עיתונאים בתל אביב כדי למחות על הלחץ האמריקני המופעל על ישראל וכדי לפרסם את עמדתה של 'כך' נגד הנסיגה משטחי ארץ ישראל. בניגוד לשר החוץ האמריקני

הקודם, הנרי קיסינג'ר, שניסה להשיג הסכם שלום בין ישראל למדינות הערביות בתכנית שלבים, חתר ונס להסכם כולל. במסיבת העיתונאים הודיע מאיר על תכניתו להיפגש עם ונס, ומסר לעיתונאים העתקים של המכתב שהכין כדי לתת לו.

בתזכיר שנשלח מהשגרירות האמריקנית בתל אביב למשרד החוץ בוושטינגטון נמסר שבכ"ו בשבט (14 בפברואר), יום לפני ששר החוץ היה אמור להגיע, ביקר מאיר בשגרירות כדי לקבוע עמו פגישה. כשנאמר לו שהסיכויים לקיים פגישה עם ונס "מעטים מאוד", הוא השאיר לו את המכתב שהכין לו:

למען השלום חשוב מאוד ששר החוץ יבין שחלק גדול מהאוכלוסייה בישראל לא יסכים לשום נסיגה מחלקי ארץ ישראל, ושאינן בכוחה של שום ממשלה בישראל לאשר נסיגה. אם מר ונס רוצה בכנות להכיר את המצב בישראל לאמתו, עליו לדבר עם האנשים שמייצגים את הישראלים הרבים שיהיו מוכנים לנקוט מרי אזרחי כדי לעצור כל ניסיון לנסיגה, שהיא הפרת רצון הא-ל.

מאיר סיים את מכתבו במסר לנשיא קרט, נוצרי פונדמנטליסטי אדוק:

התמיכה בישראל היא אינטרס של אמריקה הנוצרית... ישראל אינה זקוקה לארצות הברית, אלא העם האמריקני צריך לתמוך בעמו של האלוקים כדי שלא תיגזר עליהם כליה.¹²

מספר הטלפון שנמסר במודעות ובנייר המכתבים של 'כך' בתחילת מערכת הבחירות היה המספר של ביתנו, משום שקו הטלפון שהיה במשרד ברחוב אוסישקין בוטל לאחר מערכת הבחירות הקודמת, מפאת חוסר תקציב. עם הזמן היה ברור שנחוץ טלפון במשרד, אך באותן שנים היה מחסור חמור בקווי טלפון בישראל וזמן ההמתנה להתקנת קו טלפון היה רב, בדרך כלל כשנה. בשנת תשל"ח (1978) המתינו מאתיים ועשרים אלף מתושבי ישראל לקווי טלפון.¹³ בסופו של דבר הותקן קו טלפון במשרד 'כך' בתוך זמן קצר מהרגיל. לפי תיק ההתכתבות שבארכיון המדינה כתב מאיר למר פרדס, מנהל מדור הטלפונים במשרד התקשורת, בד' באדר (22 בפברואר): "היות ורשימת 'כך' משתתפת בבחירות לכנסת... ולפי החוק אתה חייב להתקין טלפון במטה הבחירות, הנך נדרש להתקין טלפון מיד ולא יאוחר מ-1 במרץ 1977". מאיר שלח העתקים של המכתב לשר התקשורת אהרון אוזן, למבקר המדינה ולשופט אליהו מני, יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית. מכתבו הגיע לנציבות תלונות הציבור בכ"ו באדר (16 במרץ). במזכר פנימי הוסבר שהתקנת הקו עוכבה משום שתנועת 'כך' עדיין לא הייתה רשומה כגוף ציבורי. כחודש לאחר שליחת המכתב הותקן במשרד קו הטלפון שמספרו 02-33134, והוא נרשם של שמו של מאיר.¹⁴

היה חשוב שלתנועת 'כך' יהיה מעמד רשמי. עורך הדין רחמים כהן, שהיה המועמד השלישי ברשימת 'כך' לכנסת, פעל להסדרת מעמדה של תנועת 'כך', ואכן בתוך חודש קיבלה התנועה מעמד של אגודה עות'מנית, שנקראה כך בגלל החוק העות'מני מתרס"ט (1909), שעדיין היה בתוקף.¹⁵

כדי לגייס כסף למערכת הבחירות טס מאיר לאמריקה ב"א באדר (1 במרץ) לשלושה שבועות. הוא התקבל יפה בקרב תומכי גוש אמונים שם, בזכות מכתב התמיכה שכתב הרב צבי יהודה קוק. ידיעה קצרה בכותרת 'קוק תומך בכהנא' הופיעה בעלון השבועי של 'קהילת ישרון', בית כנסת גדול במנהטן, וצוטט בה מכתבו של הרב קוק: "הופעתו של הרב מאיר כהנא וכל

תוקף דבריו על הבמה הכלל ישראלית בכנסת, בוודאי מוכנה להוסיף אומץ ותועלת במאבק המחויב והנשגב למשמרת נאמנותו והצלחתה למען כל שלמותה של ארץ חיינו כולה".¹⁶

ישיבה מסוג אחר

האירוע הראשון שבו דיבר מאיר בכיקורו באמריקה היה דינר שנערך לכבוד כניסתם לתפקיד של חברי ההנהלה החדשה של המרכז לתודעה יהודית, הגוף החינוכי שהקים מאיר בתשל"א (1971) כדי להפיץ את הרעיון היהודי האמתי. אנשי המרכז לתודעה יהודית היו פעילי הליגה לשעבר, ומאיר היה מנהיגו הרוחני של המרכז.¹⁷

יותר משלוש מאות וחמישים איש הגיעו לדינר. הנשיא היוצא, הילטון גולדמן, הציג את הנשיא החדש, ד"ר מוריס מנדל. נפתלי רוזנווסר הציג את סגני הנשיאים החדשים יהודה (ג'ין) סינגר, ארנולד יונג, בן קרפן ושילה לידו. עורך הדין ברי סלוטניק, שייצג את מאיר במשפטים רבים, מונה ליושב ראש ההנהלה.

מטרותיו החינוכיות של המרכז לתודעה יהודית, שמממן את בית הספר למנהיגות בקיץ תשל"ו (1976)^x, פורטו בחוברות שחולקו למשתתפים בדינר:

- להנחיל ליהודים הצעירים ידע וערכים המבוססים על מורשתנו הנהדרת.
- לקדם את שילוב ערכי התורה והלאומיות היהודית.
- לפתח זן חדש של מנהיגים הנאמנים לעם ישראל.
- להפיץ את הרעיון היהודי בכל האמצעים.

אלה היו מטרותיה של ישיבת 'תורה ועזר' שמאיר שאף להקים. על הישיבה המיוחלת הוא כתב בטורו ב'ג'ואיש פרס':

שנים רבות אני מצר על העובדה שאין אף ישיבה אחת המבטאת את הרעיון היהודי האמתי. למדתי בבית הספר היסודי 'ישיבה דפלטבוש' (למדנו עברית, תנ"ך והיסטוריה – אך לא למדנו גמרא בעומק ולא חונכנו ליראת שמים אמיתית) ואחר כך בישיבת מיר (שם הודגשו יראת שמים ולימוד גמרא, אך נעדרו שאר התחומים הדרושים ליצירת יהודי שלם). אמנם יש כמות עצומה של ישיבות היום, אך אף אחת מהן אינה מחנכת לשלמות של הרעיון היהודי האמתי, שהוא שילוב הרכיב הדתי והרכיב הלאומי גם יחד.

אין אף ישיבה אחת המשלבת חינוך ליראת שמים, לקיום מצוות, ללימוד תורה בעומק ולאהבת התורה עם חינוך לאהבת ישראל המביא לעשייה למען העם, ולידיעת ההיסטוריה היהודית, כולל הכרת תקופת המחתרות שלפני קום המדינה... אין ישיבה המחנכת ל"תלמוד המביא לידי מעשה" ולעיקרון שעל כל יהודי לחוש את צערם של אחיו היהודים...

אנו זקוקים לישיבה כזאת! ישיבה שתחנך לבריאות שכלית, נפשית ופיזית, שתשמש מרכז ללימוד הרעיון היהודי האמתי ולהפצתו... בעזרת ה' נוכל בקרוב להתקדם לקראת פתיחת ישיבה ייחודית כזו.¹⁸

נשיאו החדש של המרכז לתודעה יהודית, ד"ר מוריס מנדל, היה תומך נלהב של התכנית להקמת הישיבה. בעלון המרכז, 'הדר', פורטו ההכנות הראשוניות לישיבה:

^x בית הספר למנהיגות, ראה פרק ב עמ' 15-21.

ד"ר מוריס מנדל, שנבחר לאחרונה לנשיא המרכז לתודעה יהודית, סיפר על התכנית להקמת ישיבה ייחודית שתכשיר צעירים למנהיגות יהודית. הישיבה, שתיקרא ישיבת 'תורה ועזר', אמורה להיפתח בסתיו הקרוב בניו יורק. השאיפה היא להתחיל בקבוצה של כעשרים תלמידים בעלי כישורי מנהיגות מוכחים. הרב משה בליץ, רב בית הכנסת 'פיקוויק ג'ואיש סנטר' בבולטימור, מונה לראש הישיבה בידי הנהלת המרכז לתודעה יהודית. נוסף על לימוד תורה כבכל ישיבה תחנך ישיבת 'תורה ועזר' לעשייה אקטיביסטית. התלמידים ילמדו היסטוריה יהודית ויהיו מעורבים במה שקורה במדינת ישראל ובבעיותיהם של יהודי התפוצות.¹⁹

בגלל בעיות תקציביות לא נפתחה הישיבה בשנה ההיא. רק לאחר עשור, בשנת תשמ"ז (1987), כאשר מאיר היה חבר כנסת, הוקמה בירושלים הישיבה שהגשימה את חזונו של מאיר, ישיבת 'הרעיון היהודי'.

בי"ח באדר (8 במרץ), יומיים לאחר הדינר של המרכז לתודעה יהודית, טס מאיר לסנט לואיס שבמיזורי כדי לדבר ב'ווישינגטון יוניברסיטי'. הזמנתו לדבר שם עוררה התנגדות, כפי שקרה לעתים קרובות. הסטודנט שיזם את ההזמנה, דניאל כץ, חתם על חוזה לשכירת אולם להרצאה לאחר ש'הלל' (ארגון של 'בני ברית') הסכים לתת שלוש מאות דולר, וארגוני סטודנטים אחרים הסכימו לתת את השאר. ברגע האחרון חזרו בהם אנשי 'הלל' מהתחייבותם, ורק בזכות הצעתו של אביו של כץ להשלים את הכסף החסר התקיימה הרצאתו של מאיר. העיתון היהודי המקומי 'סנט לואיס ג'ואיש לייט' דיווח על ההרצאה:

דבר אחד חייב להיאמר על הרב מאיר כהנא: הוא לא משעמם. הוא נואם פיקח ומרתק, רציונלי הרבה יותר ממה שמתנגדיו רוצים שנחשוב. הוא מתנגד לחלוטין לכל ויתור טריטוריאלי לערבים תמורת שלום. הוא אמר: "אין ערבים מתונים. יש רק ערבים חכמים יותר וערבים חכמים פחות. יש ערבי חכם, כמו הנשיא המצרי אנואר סאדאת, המוכן להיפגש בקהיר עם חברי קונגרס אמריקנים, כדי שאלה יחזרו לווישינגטון ויגידו לכולם כמה הוא רוצה שלום. "אני מזכיר לכם שמצרים ה'מתונה' החזיקה בכל גרגיר חול של סיני ועזה לפני מלחמת ששת הימים, ולמרות זאת יצאה למלחמה נגד ישראל. מה הם רצו אז?"²⁰

בביקורו באמריקה ערך מאיר כמה הפגנות עם הליגה להגנה יהודית, בעיקר נגד ראש הממשלה רבין, שביקר אז באמריקה. בהודעה לעיתונות שנכתבה על נייר המכתבים של הליגה נמסר: "הליגה להגנה יהודית מתכננת שבוע הפגנות נגד מדיניות הכניעה של רבין". בהפגנה הראשונה, שנערכה בי"ט באדר (9 במרץ), שפכו חברי הליגה ערמת אדמה על יד הכניסה לקונסוליה הישראלית בניו יורק והעמידו עליה שלט גדול שקרא: "רבין, אם אתה רוצה לתת לערבים אדמה, תן להם את זה. אף לא שעל אחד של אדמת ישראל!" שגריר ארצות הברית לאו"ם אנדרו יונג דיווח על ההפגנה לשר החוץ בווישינגטון. הוא תיאר את שבתת השבת בת השעה שערכו מאיר ושישה חברים מהליגה בלובי של הקונסוליה ואת ההפגנה שערכו לאחר מכן על המדרכה שלפני הקונסוליה עם עוד שישה חברים. יונג כתב: "שקיות אשפה מלאות אדמה (סמל לאדמת ישראל) רוקנו על המדרכה... במקום נכחו שוטרים, אנשי ביטחון ואנשי הבולשת... לא נעשו מעצרים".²¹

יהודים בני ערובה בווינגטון

ביום של הפגנת הליגה בקונסוליה בניו יורק אירע אירוע דרמטי בווינגטון. שנים-עשר מוסלמים חנפים² שחורים השתלטו על שלושה בניינים בקרבת הבית הלבן והחזיקו מאה שלושים וארבעה בני ערובה. מאה ושבעה מהם הוחזקו בבניין של הארגון היהודי 'בני ברית'. מנהיג החנפים, חמאס עבדול חאליס, ביקש לנקום את רצח שבעה מחברי קבוצתו ארבע שנים קודם לכן בידי קבוצה אחרת של מוסלמים שחורים. הרוצחים נשלחו לכלא, אך חאליס דרש שהם יוסגרו לידיו. במשך ארבעים שעות ההשתלטות נהרג אדם אחד (עיתונאי) וכמה אנשים נפצעו קשה. החנפים שחררו את בני הערובה בכ"א באדר (11 במרץ), לאחר משא ומתן ארוך שבו נכנעו הרשויות לדרישתו של חאליס שישוחרר בלי ערבות.²²

ככ"ב באדר (12 במרץ) דיווח ה'ניו יורק טיימס' לראשונה על אלמנטים אנטי-יהודיים במתקפת החנפים. ה'ווינגטון פוסט' מסר שאף שמטרת זעמם של החנפים הייתה קבוצה אסלמית שחורה יריבה, הושמעו מפיהם התבטאויות אנטי-יהודיות רבות. בבניין 'בני ברית' עברו החנפים מחדר לחדר, הוציאו את העובדים, וריכזו אותם בקומה השמינית של הבניין. רוב הגברים נקשרו בכבלי חשמל או בעניבות ונעזמו "כמו בעוגת שכבות". החנפים, שהיו חמושים בסכינים ובנשק אוטומטי, הכו את היהודים ובעטו בהם. הם איימו עליהם שיערפו את ראשיהם והעליבו אותם במילות גנאי. עשרה מבני הערובה נפצעו: אחד נפצע מירי בראשו, אחד נדקר, אחד נפצע ממכת קת של רובה, ואחד לקה כנראה בהתקף לב. כתבים שביקרו בבניין ראו את ההרס שחוללו החנפים: חורי ירי בקירות, דלתות מנופצות ורהיטים הפוכים ושבורים.²³

מאיר ראה במעשי השפלה אלה חילול כבוד ישראל וחילול השם. בתגובה נמרצת הוא תכנן לערוך "הפגנה זועמת" מול מטה החנפים בווינגטון ביום ראשון א' בניסן (20 במרץ), יומיים לפני מועד טיסתו חזרה לארץ. בהודעה לעיתונות על ההפגנה הוא כתב:

הזוועה שהתחוללה בווינגטון היא כפולה: נוסף על פרץ השנאה הגלוי מצד המוסלמים-נאצים שהכו, קיללו והשפילו יהודים, יש צד אחר, נתעב יותר. לאחר שהפושעים המוסלמים ביזו וקיללו יהודים ואילצו אותם לכרוע לפניהם – הכול בגלל היותם יהודים – לא קם שום ארגון יהודי לדרוש שיהודים או הרשויות יפעלו נגד הבריונים האנטישמים האלה. יש קשר שתיקה, תולדה של פחד ומנטליות גטואית.

מה שקרה בווינגטון היה יותר מהתקפה על כמה יהודים יחידים. הוא היה התקפה על היהדות ועל כלל העם היהודי; זה היה חילול השם – משום ששם ה' מושפל כשעמו מושפל. תאי הגזים הקטלניים של אושוויץ נבטו וצמחו ממסע דברי הבלע הנאציים נגד היהודים, שבזמנו לא נראה נורא כל כך. היעדר תגובה יהודית על ביזיונות והשפלות מגדיל יותר מכל דבר אחר את הסיכויים לתאי גזים חדשים.

מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס': "בני ברית' הותקף משום שהוא ארגון המסמל יהודים. אסור לבני הערובה לסלוח לתוקפיהם, כי הם לא היו הקרבנות העיקריים או היחידים... מוכרח לבוא תגובה".²⁴

² האסכולה החנפית היא אחת מארבע אסכולות באסלאם הסוני.

בשבוע שלפני ההפגנה השתתף מאיר באירוע התרמה מרכזי למערכת הבחירות – 'ערב אמנים למען כהנא לכנסת'. הערב נערך עם הזמרים רון אלירין והרב שלמה קרליבך ועם הברדן לונדון לי, במוצאי שבת כ"ב באדר (12 במרץ), ב'הונטר קולג'. בפליירים שחולקו בשכונות יהודיות נכתב שכרטיסים יימכרו בחנויות רבות באזור ניו יורק. מחירי הכרטיסים היו שישה עד שמונה דולרים לאיש, ומאחר שהיו באולם של 'הונטר קולג' אלפיים מושבים, ציפו המארגנים לגייס בערב אלפי דולרים.²⁵

שני אירועי התרמה אחרים לבחירות נערכו באותו שבוע. הראשון היה ביום שני כ"ד באדר (14 במרץ), במסעדה יוקרתית כשרה וחדשה במנהטן, 'לה דיפרנס', שהייתה בבעלות אחד מתומכיו של מאיר. במודעה על האירוע נכתב שהוא יכלול נאום מפי מאיר, הופעה של 'צמד רעים' וארוחה מלאה כשרה למהדרין כולל משקאות חריפים.²⁶

האירוע השני, 'ערב הוקרה לכבוד הרב מאיר כהנא', נערך ביום חמישי במלון אלג'רס במיאמי שבפלורידה בחסות המרכז לתודעה יהודית. נשיאו, ד"ר מוריס מנדל, דיבר אחרי מאיר באירוע. מנדל היה מומחה בגיוס תרומות, ויש להניח שבאירוע גויס סכום כסף משמעותי.²⁷

כרגיל, היה חשוב למאיר לדבר עם יהודים צעירים, ולמחרת הוא דיבר ב'בית הלל' באוניברסיטת מיאמי על הנושא 'אין פלסטיין'. בשבת הוא התארח בביתו של אחד מתומכיו במיאמי, וביום ראשון בבוקר טס לווינגטון להפגנה נגד המוסלמים החנפים.²⁸

ההפגנה פורסמה ביום שישי במודעה ב'ג'ואיש פרס' בכותרת 'ראינו את פניה של אושוויץ בווינגטון בשבוע שעבר'. לפי לשון המודעה ברור שמאיר הוא שניסח אותה:

השפילו יהודים בווינגטון; הכריחו יהודי לכרוע ולקרוא מהקוראן,
הסירו את כיפתו של רב, השמיצו, קיללו. זוהי יריקה בפנים של העם היהודי...
שום ארגון יהודי לא הגיב על האירוע המזעזע.
ביום ראשון 20 במרץ בשעה 11:30 בדיוק,
נראה למוסלמים שיש יהודים "אחרים". הצטרפו אלינו בקיום מצוות קידוש השם
מול מטה המוסלמים החנפים בווינגטון.
אוטובוסים יצאו בשעה 7:00 בבוקר בדיוק –
זו אינה שעה מוקדמת מדי ליהודי שיש לו גאווה יהודית.

בגלל סמיכותה של בולטימור לווינגטון פורסמה ההפגנה בעיתון היהודי 'בולטימור ג'ואיש טיימס'. המודעה פתחה במילים "בשבוע שעבר ירקו הנאצים המוסלמים בפנים של היהודים".²⁹ ידיעה שהופיעה ב'ניו יורק טיימס' ביום שישי סייעה בפרסום ההפגנה. הובא בה ציטוט מתוך מברק ששלח מאיר למנהיג החנפים חאליס: "מצפים להתנצלות מידית על הדברים והמעשים נגד העם היהודי ואלוקי ישראל. אנחנו לא 'בני ברית'. לעולם לא עוד". תגובת החנפים נמסרה באותה כתבה: אם תיערך ההפגנה, ייעשה "מרחץ דמים" בכל "היהודים הציונים".³⁰

עם הגיעו לווינגטון ביום ראשון בבוקר כינס מאיר מסיבת עיתונאים בנמל התעופה. דבריו צוטטו ב'וושינגטון פוסט': "לפני עשרה ימים קוללו, הוכו והושפלו יהודים. ברגע אחד ראינו מה עלול לקרות באמריקה אם לא נגיב". הוא הביע זעזוע מהעובדה שחאליס שוחרר בלי ערבות: "לא ייאמן שאדם המעורב ברצח ובחטיפה יוצא לחופשי בלי ערבות".

בשעה 11:30 התאספו עם מאיר כמאה עשרים וחמישה תומכים מול מטה המוסלמים החנפים וצעקו סיסמאות נגדם. כחמישים שוטרים הגבילו את המפגינים למדרכה שמול המטה. ההפגנה תוארה באריכות ב'וושינגטון פוסט' ובעיתונים בישראל, וחלק מנאומו בהפגנה שודר ב'קול ישראל'.

ג'רי אייזנברג מברוקלין הגיע להפגנה באוטובוס ששכרה הליגה. הוא כתב:

רכבים רבים הגיעו לפנינו. היו שם חברי ליגה מלוס אנג'לס וכמובן מושינגטון. היינו מאה עד מאה עשרים וחמישה איש. הצלמים צילמו בלי הרף – הקולות הזכירו יריות מקלע... היינו קולניים וצעקנו כל מיני איומים. המוסלמים החנפים לא יצאו מהמטה שלהם.

בתצלומים מההפגנה נראות מטריות רבות בגלל הגשם הקל שירד באותו יום, אבל מאיר חבש רק כיפה לראשו בשעה שדיבר אל הקהל. רבים מנושאי המטריות היו תושבי האזור, שלא היו קשורים לליגה כלל. אחד מהם הסביר לכתב ה'ושינגטון פוסט' את סיבת השתתפותו בהפגנה: "מעולם לא הייתי בהפגנה. אינני יהודי דתי. פשוט נמאס לי לראות יהודים נהרגים ונפגעים בגלל אמונתם".³¹

בו' בניסן (25 במרץ), שבעה שבועות לפני מועד הבחירות, חזר מאיר לישראל ופתח בתנופה מוגברת של פעילות לקראת הבחירות.³²

פרק ה
הר גריזים
ניסן-אייר תשל"ז / אפריל-מאי 1977

תעמולת בחירות בעיתונים

במערכת הבחירות לכנסת היה למאיר חיסרון ברור ביחס למפלגות הוותיקות, שהיו בעלות קהל בוחרים קבוע ונאמן. מערכות הבחירות הקודמות בישראל הוכיחו שהבוחרים בישראל נוטים לשמרנות ובדרך כלל בוחרים באותה מפלגה. נוסף על חיסרון זה, רוב מסריו של מאיר התאימו למגזר מוגדר מאוד, לציבור הדתי-לאומי. מאיר קיווה שהדגש של תנועת 'כך' על נאמנות מוחלטת לתורה ולשלמות ארץ ישראל ימשוך את תומכי גוש אמונים, במיוחד לאחר שהרב צבי יהודה קוק הביע בו תמיכה, אולם אנשים אלה היו בוחרים קבועים של המפד"ל, ולא היה קל לשכנעם לבחור במפלגה חדשה.

מאיר הקדיש חלק גדול מתקציבו לפרסום מודעות בעיתונים. בימים ההם קנו אנשים עיתון אחד לפחות בכל יום, ולכן פרסום מודעות בעיתונים היה כלי התעמולה חשוב של כל המפלגות. חלק מהמודעות של מאיר היו קצרות, בעלות שלוש או ארבע שורות בלבד, אך רובן התאפיינו בשורות טקסט צפופות שבהן נימוקים מפורטים להצביע ל'כך'. בחודשים ניסן ואייר (אפריל ומאי) הוא פרסם יותר מתשעים מודעות ב'מעריב' בלבד. ב'א באייר (29 באפריל), שבועיים לפני מועד הבחירות, פורסמו בגיליון סוף השבוע של 'מעריב' לא פחות משבע מודעות של 'כך'. במודעת רבע עמוד שפורסמה ב'דיעות אחרונות' בכ"א באדר (11 במרץ) השיב מאיר על הטענה שההצבעה לתנועת 'כך' היא "בזבוז קול":

אל תאמר: "אין סיכוי!"

...יש ויש סיכוי לתנועת 'כך' ולרב מאיר כהנא!

הידעת שפחות מאלפיים קולות חסרו בבחירות הקודמות לתנועת 'כך' כדי שהרב מאיר כהנא ייבחר לכנסת?

אין כל ספק שאילו אותם רכבות אוהדים שאמרו אז "אין סיכוי" היו מתגברים על החשש מפני בזבוז קולם, הייתה תנועת 'כך' מיוצגת בכנסת על ידי הרב כהנא יחד עם עוד שני נציגים לפחות.

אל תתפשר עם מצפונך!

אל תחזור על שגיאת ההססנות.

כיום, כשהמפלגות המתקראות דתיות הגיעו בהידרדרותן המתמדת לשפל המדרגה של התמכרות מוחלטת למלחמת עסקנים וכיתות, וכשהמחנה "הלאומי" מקפל את דגלו למען ה"תדמית" –

חשוב וחינוי יותר מאי פעם שבכית הנבחרים של העם היהודי יהיה לפחות יהודי אמיתי אחד, הרב מאיר כהנא, שירים קולו וייאבק ללא פשרות למען תורת ישראל וארץ ישראל.

אל תאמר: "אין סיכוי!"

תן לנו סיכוי ונצליח! הצבע 'כך'! אל תבזבז קולך על חצאי אמת –

המצביע בעד האמת לעולם אין קולו מבזבז!

כמו למודעות רבות אחרות צורף למודעה זו ספח 'גזור ושלח' בלשון זה: "אני מתחייב בלי נדר לבחור 'כך' בבחירות לכנסת התשיעית". קוראים רבים חתמו על הספחים ושלחו אותם, וסמוך למועד הבחירות פורסמו במודעות המספרים המעודכנים של החותמים, כדי לעודד את הבוחרים להצביע ל'כך'!

במודעה אחרת הוצגה תשובה שונה על החשש מ"בזבוז קול":

יהודי, יש רק אמת אחת, והמצביע בעד מפלגה שאינה דוגלת בה – הוא המבזבז את קולו...
אם לא נלך אחר האמת כולה, לא יעזרו לנו "חלקים" של האמת.
וזאת האמת:

רק הדבקות בה' וקיום מצוותיו הם הבסיס לישועה! אף שעל – לא לסגת משום חלק של ארץ ישראל, כולל הגולן וסיני! כל חוק הנוגד את ההלכה משולל תוקף חוקי ומוסרי!
הערבים בארץ ישראל הנם גיס חמישי ופצצת זמן, ויש להעבירם לארצותיהם!
אין להישען על הגוי בושינגטון!
המצביע בעד מפלגה שאינה אומרת כל זאת – הוא שבזבז את קולו!
...אנחנו עם העומד על האמת – בלי חשבונות. אנו עם המבין שה' ישוב אלינו אם נשוב אליו – באמת!²

'אף שעל'

כדי להדגיש את התנגדותה של תנועת 'כך' לנסיגה משטחי ארץ ישראל הקים מאיר את גרעין ההתנחלות 'אף שעל'. בט"ז בניסן (4 באפריל) הוא פרסם ב'מעריב' מודעה שכראשה נכתב 'תנועת כך' באותיות גדולות וזה לשונה:

התארגן ביזמתנו גרעין שיתנחל בקרבת שכם בלב השומרון המשוחרר של ארץ ישראל. נקדם בברכה כל יהודי ויהודייה המוכנים להתנחל בארץ ישראל, וזאת בפני התנגדות מצד כל גורם שהוא. חברי הגרעין נחושים בדעתם לשים לאל בכל מחיר את מדיניות "הספר הלבן".

כשבוע לאחר מכן, בכ"ב בניסן (10 באפריל), ערך מאיר מסיבת עיתונאים בבית סוקולוב בתל אביב. מאחר שמשרדי אגודת העיתונאים היו בבית סוקולוב, היו סיכויים רבים שיגיעו כתבים רבים לשמוע על מטרותיה של 'אף שעל'. בהודעה לעיתונות הוא כתב:

"עם ישראל הנו עם אלו-הי נבחר... האמונה והביטחון באלו-הי ישראל הריהם המפתח לגאולה שלמה, מהירה ומפוארת... אבל אנו קטני אמונה. אנו רועדים לפני וושינגטון... הנשיא קרטור מתכונן להביא עלינו פתרון כפוי הכרוך בנסיגה מלאה... יש לבלום את קרטור, ואפשר לבלום אותו על ידי בלימת רבין. יש להבהיר לארצות הברית שהעם בישראל לא ירשה לרבין להסכים לדרישותיו של קרטור..."

לשום ממשלה יהודית אין זכות להפקיר אפילו שעל אחד מאדמת עם ישראל. לשום ממשלה יהודית אין זכות למנוע מיהודים ההתיישבות בכל מקום בארץ ישראל.
על פי חוק התורה ועל פי רוח התורה הקובעת כי לדין תורה עדיפות מכל חוק או החלטה הסותרים אותו –

...אנו קוראים לאזרחים להתחייב למבצע התנגדות אזרחית שיקיף חסימת כבישים, השבתה כללית של מקומות עבודה, שביתות שבת במשרדי ממשלה וכו'.

אנו קוראים לחיילי צה"ל לסרב למלא אחר פקודות בלתי חוקיות להרוס ולהשמיד את ארץ ישראל.
 כשיצהירו רבבות יהודים על נכונותם לשבת בבתי הכלא כדי למנוע בגידה זו, ייבלם רבין. וגם קרט.
 במסירות נפש ובקידוש שם שמים, שהם תמצית האמונה, נחיש את הגאולה השלמה.³

מאיר המשיך לפרסם את חובת ההתנגדות לנסיגה. בכ"ד בניסן (12 באפריל) הוא ערך בתל אביב סימפוזיון בנושא 'זכות העם להתנגד לחוק המפר את תורת ישראל' ופרסם כמה מודעות שבהן קריאות לסירוב לפקודה, כדוגמת זו:

הם רוצים להפקיר את ארץ ישראל!
 אזרח וחייל!
 אל תיתנו להם!
 ההתנגדות לפקודות בלתי חוקיות –
 מצווה וחובה!⁴

באותו זמן הפיצה תנועת 'כך' חוברת בת עשרה עמודים ששמה "חוק וסדר בישראל", ובה הסביר מאיר שחוק התורה הוא מעל חוק המדינה.⁵

התנחלות בשכם

בכ"ה בניסן (13 באפריל) הבין מאיר שמכתבו של הרב צבי יהודה קוק לא יבטיח לו את קולותיהם של תומכי גוש אמונים, שכן המפד"ל הציבה במקום השני ברשימתה את הרב חיים דרוקמן, מראשי גוש אמונים, והרב קוק פרסם מכתב תמיכה בו: "ובכן עכשיו, עם כניסתו של מכובדנו הרב ר' חיים דרוקמן שליט"א לתוך הרשימה של היהדות הדתית הלאומית, ודאי פשוט וברור שכולנו מחויבים להצביע בעדה ולפעול בכל יכולתנו להצלחת הופעתה בבחירות אל הכנסת".⁶

לאחר הבחירות הבהיר הרב צבי יהודה קוק ש"ראוי והגון לתת אפשרות לרב כהנא להשמיע דבריו מעל במת הכנסת", אף שהוא אינו מסכים לחלוטין עם "פרטי דבריו". הוא הוסיף: "לקראת הידיעה על מאמצי פעילותו... בניסיון התחלת התאחות בסביבת שומרון [הר גריזים] שמחתי וכתבתי מכתב ברכה המשבח אותו ואת מעשיו... העיקר כי נוסף ונרבה לכבוד ולאהוב זה את זה גם אם [יש] חילוקי דעות וסגנונות מסוימים".⁷
 מאיר היה מאוּכזב מאוד; הוא סמך על תמיכתו של הרב צבי יהודה קוק. הילטון גולדמן, שריכז את גיוס הכספים באמריקה למערכת הבחירות של 'כך', ניסה לעודד אותו:

שמעתי שהתמיכה של גוש אמונים כך אינה מובטחת כבעבר ואתה מודאג מאוד. זה מובן, אבל פוליטיקה זה פוליטיקה...
 כולנו חוינו תסכולים בעבר... וזה לא מנע מאתנו להמשיך להפיץ את הרעיון היהודי.

אין יהודי בכל כדור הארץ שיש לו קהל תומכים נאמן כמו שיש לך. זכית לתמיכה זו לא בנסיגה, אלא במאבק נחוש ומתמיד נגד כל הסיכויים, וכשנדרש ממך – במאמצים כפולים ומכופלים.

מאיר ניתח את המצב במכתב לנפתלי רוזנווסר:

אנחנו מתקדמים, אך הציבור אינו מזועזע מספיק. אין לאנשים אמון ביכולתנו לקבל שמונה-עשר אלף קולות, ואיני יודע מה לעשות כדי לעורר אותם. כמובן, המודעות בעיתונים מועילות, אבל אין די בזה. אנחנו צריכים לעשות משהו "שישם אותנו על המפה".⁸

כדי "לשים את 'כך' על המפה" החל מאיר לפעול בעניין תכניתו לבקר בשכם ולקדם את התנחלות גרעין 'אף שעל'. הוא שלח מברק לראש עיריית שכם בסאם שפעה ופרסם את תוכנו בהודעה לעיתונות. במברק כתב מאיר שהוא יגיע לשכם ביום ראשון כ"ט בניסן (17 באפריל), כדי "להכיר את שכנינו החדשים", והוסיף: "אבקש להיפגש אתך בשעה 11:00 בבוקר לשוחח על המאורע ההיסטורי הזה – שיבת היהודים לחיק שכם, עירם".

ראש העיר שכעה סירב לקבל את המברק והתלונן לפני המושל הצבאי, אך נאמר לו ש"אין זו מדינת משטרה, והרב כהנא יכול ללכת לאן שירצה", ולא יינקטו צעדים למנוע את ביקורו כשם שלא ננקטו צעדים נגד חבר הכנסת מאיר פעיל, כשביקר בשכם כדי למחות על צעדת גוש אמונים בשומרון בחול המועד פסח.⁹

מאיר הגיע לבניין העירייה בשכם עם חמישה אנשים, שניים מהם חמושים, ושם המתינו לו כתבים. בסאם שפעה סירב לקבל אותו, והמון ערבי פורע מנע את כניסתו לבניין. מאיר הוציא מזוזה מכיסו, הרים אותה אל על ואמר לכתבים שהמזוזה נועדה לבית היהודי הראשון בשכם. משם הוא הלך להיפגש עם המושל הצבאי, אלוף משנה יוסף כהן, שניאות לבקשתו של מאיר לבקר בקבר יוסף ובהר גריזים. לכתבים שהתלוו אליו אמר מאיר שההתנחלות החדשה תוקם בהר גריזים.

במברק למשרד החוץ בווינגטון מסר הקונסול האמריקני בירושלים שמאיר התקבל בביתו של תושב שכם, חיכמת אל-מצרי. גם ה'גרזולם פוסט' דיווח על ביקור זה, אך ציין שהלה ביקש ששמו לא יפורסם. צעירים ערבים בשכם רגמו כלי רכב והבעירו צמיגים בתגובה על ביקורו של מאיר, וחיילי צה"ל נאלצו לפזר את המתפרעים בגז מדמיע.¹⁰ הממשלה חששה מהתפשטות ההתפרעויות. האלוף אברהם אורלי, מתאם הפעולות בשטחים, זימן את מאיר אליו למחרת והזהיר אותו לבל ייפגש עם ראשי ערים ביהודה ושומרון בלי רשות ממנו.¹¹

יומיים לאחר ביקורו בשכם פרסם מאיר את קריאתו לסירוב לפקודות בלתי חוקיות. הוא הזמין את נציגי כלי התקשורת להפגנת יחיד שלו בא' באייר (19 באפריל) מול משרדי שר הביטחון בתל אביב. שם הוא חילק לחיילי צה"ל פליירים שבהם קריאה "לא לציית לכל הוראה לסגת מאדמות ארץ ישראל, הוראה שהיא בלתי חוקית ומנוגדת לחוקת העם – תורת ה'". ב'קול ישראל' שודרה הכרזתו של מאיר ש"חוק התורה הוא מעל הכול".¹²

ביקורו של מאיר בשכם יצר חשיפה תקשורתית, ורבים באו לאספות עם שערך מאיר לקראת הבחירות. בדרך כלל קדמו לנאומיו של מאיר באספות אלה דברי פתיחה מפי משה פוטולסקי, מנכ"ל 'כך' ונואם מוכשר. בפרסומים לעצרת שנערכה בבני ברק נכתב שפוטולסקי ידבר על "מדינת ישראל: מציאות או אשליה" ומאיר ידבר על "לא תגורו מפני ממשלה". בנאומו הסביר מאיר שמרי אזרחי וסירוב לפקודה הם אמצעים למניעת נסיגה משטחי ארץ ישראל במקרה של כניעת הממשלה ללחצים המופעלים עליה. העצרת בבני ברק נערכה בכ"ט בניסן (17 באפריל), וביומיים שלאחר מכן דיבר מאיר בעצרות בבאר שבע ובאשדוד.

בו' באייר (24 באפריל) נפגש מאיר עם פעילים במשרד 'כך' בירושלים ובמשרד 'כך' החדש ברחוב רבי עקיבא בבני ברק, כדי לעדכן אותם על תכניתו לערוך טקס הנחת אבן פינה להתנחלות

חדשה של גרעין 'אף שעל' בהר גריזים, על יד שכם. בעצרת עם שנערכה באולם 'תל תלפיות' בירושלים יומיים לאחר מכן, הזמין מאיר את הקהל להגיע לטקס באוטובוסים שיצאו מבנייני האומה ביום שישי י"ח באייר (6 במאי), בשעה 9:00 בבוקר.¹³

הר גריזים

בח' באייר (26 באפריל) כינס מאיר מסיבת עיתונאים בירושלים. כתבים רבים, בהם כתבי חוץ, הגיעו כדי לשמוע על תכניותיו בעניין שכם. מאיר נתן להם העתקים של מכתבים ששלח ל"נכבדים ערביים" בשכם כדי להזמין לטקס הנחת אבן פינה ליישוב יהודי בהר גריזים, ובהם כתב:

לכל שכנינו לעתיד לבוא בעיר שכם,

כידוע לכם בוודאי, עם ישראל, אשר קיבל מהאלוקים את ארץ ישראל, גורש מארצו על ידי האויב הרומאי לפני אלפיים שנה בקירוב. בין ערי ישראל שנחרבו הייתה העיר שכם, העיר אשר היהודי הראשון, אברהם אבינו, בא אליה לפני כמעט ארבעת אלפים שנים... כבוד גדול לנו ושמחה גדולה לנו להודיע כי בעזרת ה', עשר שנים אחרי הנס האלוקי הגדול של שחרור יהודה והשומרון, חוזר עם ישראל להקים קהילה בשכם.

אנו מושיטים את ידנו בשלום לכל שכנינו הדרים בארץ ישראל והמודים בכך שהארץ היא ביתו של העם היהודי, מתת אלוקי ישראל. אנו שואפים לחיות בשלום ובשיתוף פעולה עם בעלי שאיפות דומות.

על כן כבוד גדול לנו להזמין אתכם ליטול חלק במאורע היסטורי:

טכס "ושבו בנים לשכם", הנחת אבן פינה בהר גריזים על ידי חברי גרעין אף שע"ל (שמעון עם לוי) שיערך בע"ה ביום ו', ל"ג בעומר, י"ח באייר תשל"ז (6.5.77) בשעה 10:30 בבוקר.

מי ייתן ויחיש אלוקי אברהם, יצחק ויעקב את בוא היום שכל אומות העולם ידעו כי הוא אחד ושמו אחד וישרור השלום לנצח.

מאיר אמר לכתבים שבכוונתו להקים יישוב יהודי בכל עיר ביהודה ושומרון, במטרה "להביא שלום לאזור". הוא סיפר להם שבביקורו בשכם הוא אמר לאלוף אברהם אורלי: "אם אין לי זכות בשכם, אין לי בתל אביב. הרי אברהם אבינו לא טייל בדיזנגוף".

למרות אזהרתו של האלוף אורלי הודיע מאיר שהוא לא יבקש אישור להגיע לשכם, ונימק: "ברגע שאצטרך אישור לנסוע לערד, אבקש גם אישור להגיע לשכם". הוא הצביע כלפי מעלה ואמר: "יש לנו הוראה מלמעלה. ארץ ישראל היא שלנו".¹⁴ מאיר ידע שהוא עלול להיעצר, ולכן כתב לאייב לוין, הממונה על הפצת המגזין 'כהנא' באמריקה:

האירועים של השבוע האחרון הגבירו את הסיכויים למעצרי. במקרה כזה אשלח לך בדואר את החומר ל'ג'ואיש פרס' ולמגזין פעמיים בחודש (עם דואר נוסף). כשתקבל ממני מאמר ל'ג'ואיש פרס', תביא להם אותו מיד.¹⁵

בעקבות ידיעות שפורסמו לאחר מסיבת העיתונאים נפוצו שמועות שמאיר מגיע "להתנחל בשכם" באותו יום. מאות מתפרעים ערכים יצאו לרחובות שכם, הבעירו צמיגים ויידו אבנים בכלי רכב אזרחיים וצבאיים, עד שחיילי צה"ל פיזרו אותם בגז מדמיע.¹⁶ ב' באייר (28 באפריל) נפגש הקונסול האמריקני בירושלים מייקל ניולין עם חיכמת אל-מצרי,

שאייר את מאיר בשכם בביקורו הראשון שם. ניולין דיווח על פגישתו במברק למשרד החוץ בושינגטון:

אל-מצרי אישר שמאז 17 באפריל [תאריך הביקור] נמשכות בשכם הפגנות והממשל הצבאי מדכא אותן.

אל-מצרי הזהיר שחיינו של כהנא בסכנה אם ינסה לחזור לשכם ב-6 במאי כמתוכנן.¹⁷

למשרד 'כך' הגיע מכתב מאדם שהזדהה בכינוי "תל אביבי יליד הארץ":

קראתי היום בעיתון שאתם מתכוננים להתיישב על הר גריזים... אינני חושב שבדרך זו תזכו לתומכים בעניין שלכם. אין לי ספק שתגרמו לתסיסה גדולה בין ערביי שכם... תזכו לשונאים רבים בקרב היישוב היהודי... עליכם "לרדת" על הנושא פלישת הבדואים ועדיהם ברחבי ישראל... ולגרש משם את הבדואים ואפילו בכוח הזרוע... בתעמולה שלכם אתם משתמשים יותר מדי בציטטות מן התנ"ך. לפי דעתי זה מיותר ומוריד מסיכויים... הייתי אחד מהבודדים שהצביעו עבור כהנא בבחירות הקודמות והצטערתי שהוא לא עבר את מחסום הקולות, אבל הפעם התייאשתי מכולם ולא אשתתף בכלל בבחירות.¹⁸

ה'תל אביבי' צדק בשתי טענותיו: בשכם נמשכו ההתפרעויות, ויהודים רבים התנגדו למהלכים של מאיר. במאמר מערכת ב'ג'רוזלם פוסט' הועלתה הטענה ש"פעולותיו הפרובוקטיביות" של מאיר אינן ביטויים לאידיאולוגיה שלו אלא גימיק פרסומי שמטרתו לזכות "רשימה קטנטונת" בקולות. העיתונאי בועז עברון לעג למאיר ולתומכיו: "אורחים-פורחים אלה הקופצים אלינו מדי פעם מאמריקה כדי לחבל במדינה ולהרוס אותה", ומחה על אי העמדתו לדין לאחר ש"הסית את צה"ל למרד" במודעות הבחירות שלו. ב'ידיעות אחרונות' נמסר ש"קיים חשד שהרב מאיר כהנא... עבר על חוק הבחירות לכנסת" בפרסום המודעות שכוונו לחיילי צה"ל. בידיעה אחרת דווח שהמשטרה חקרה תלונה על "מעשיו של הרב מאיר כהנא, ראש תנועת 'כך'". דיווחים אלה היו עלולים להתיע אנשים מלבחור ב'כך', מחשש שהיא תיפסל בגלל עברות על החוק.¹⁹

פעיל 'כך' שמעון רחמים סיפר שבכלי התקשורת ניתנה למאיר תדמית של "מטורף", באמצעות ידיעות מוטות ושימוש במילים שהקונוטציה שלהן שלילית. לדוגמה, כותרת כתבה ב'ידיעות אחרונות' על ביקורו של מאיר בשכם פתחה במילה "פשיסט", ובכתבה עצמה סולפו העובדות, כדי להראות בהן חוסר היגיון. לעומת הדיווח ב'מעריב' על הכרזתו של מאיר שהוא מחזיק בידו את "המזווה לבית הראשון בשכם", נמסר ב'ידיעות' שמאיר ניסה לקבוע מזווה על בניין העירייה. ידיעה שפורסמה למחרת על דרישת מפ"ם להעמיד את מאיר לדין בשל "התפרעות עם נשק חם בשכם" חיזקה את הרושם כי התנהגותו של מאיר אינה אחראית. חיזוק נוסף לדימוי השלילי של מאיר היה בידיעה בעמוד הראשון ב'ידיעות אחרונות', שבה נמסר שהמועצה המקומית של קריית ארבע דחתה את בקשתו לגור בקריית ארבע. הווי אומר, כביכול: אפילו הדתיים-לאומיים של קריית ארבע מתנגדים לו.²⁰

כנראה, אפילו תומכו של מאיר נפתלי רוזנוסר הושפע מדיווחי התקשורת המוטים ושאל את מאיר על כוונותיו. מאיר הסביר לו שפעולותיו בענייני שלמות הארץ נועדו בראש ובראשונה לקדש שם שמים, אך בכוחן גם להוסיף קולות בבחירות:

הפעילות בשכם והקריאה לחיילי צה"ל [לסרב לפקודה במקרה של פינוי ונסיגה] הן גם קידוש השם וגם עשויות לעזור לנו לנצח בבחירות...

אני מדגיש שהייתי עושה דברים אלה בכל מקרה, משום שזה מה שצריך לעשות.²¹

במאמר במגזין 'כהנא' הסביר מאיר:

הנסיעה לשכם היא חלק ממערכה שמטרתה לקבוע – פעם אחת ולתמיד – שחוק התורה קודם לחוק חילוני הסותר אותו...

היא חלק ממערכה שמטרתה לסלק – פעם אחת ולתמיד – את ההשפלה ואת חילול השם שיש בעובדה ששטחים עצומים של ארץ ישראל, שבאופן רשמי נמצאים תחת שלטון ישראלי, נשלטים למעשה בידי ערבים בעזות מצח. הנסיעה לשכם היא ניסיון לסכל את התכנית האמריקנית לאלץ את ישראל להסכים לווייתורי התאבדות ולמנוע את כניעתה של ישראל לדרישות האמריקנים.

בנסיעתי לשכם קיוויתי לעורר בלב יהודים רבים המיית לב שתגרום להם להצטרף לקריאה לממשלת ישראל: לא ניתן לכם למסור שטחים; בהיותנו חיילים נסרב לפקודות נסיגה, ובהיותנו אזרחים נצטרף למרי אזרחי נגד נסיגות.

איני מתכוון לבקש היתר מהממשלה לבקר בשכם, משום שיהודי אינו זקוק להיתר להתהלך בארצו. אני מתכוון להתעלם מן הצו הצבאי האוסר את כניסתי לשטחים המשותפים. אם ינסו לעצור אותי, אקרא לכוחות הביטחון לסרב לעבור על מצוות התורה – לסרב לפקודה בלתי חוקית המונעת מיהודי להלך בארץ ישראל.

מאיר הסביר את חשיבות המאבק על שכם במאמר ב'ג'ואיש פרס':

למה חשוב לממש את ריבונותנו בשכם דווקא עכשיו? משום שהנשיא קטר והאמריקנים מתכוננים לכפות על ישראל את הפתרון הסופי שלהם, והמכבש כבר החל לנוע.

הוא הגיב על ההאשמה שהוא "יוצר פרובוקציה":

הסתה? פרובוקציה? אכן, כן. מי אינו מבין שהפרובוקציה הגדולה ביותר לערבים היא העובדה שיש יהודים בישראל?... תל אביב היא הפרובוקציה האמתית.²²

צו איסור כניסה לשכם

מאיר המשיך בתכניותיו ופרסם מודעה ב'מעריב':

מודעה רבה!

יש כבר אישור להתיישבות בשכם!

לא. לא מפי ראש העיר בסאם א-שכעה. מלא-יהודי לא צריכים אישור להתיישבות

בארץ ישראל.

לא. לא מפי ממשלת ישראל. בכלל לא טעון אישור בעניין מצוות יישוב הארץ.

האישור ניתן מפי הקדוש ברוך הוא כמצווה לדורות:

"והורשתם את הארץ וישבתם בה"...

ובכן:

העם היהודי חוזר לשכם עירו!

"ושבו בנים לשכם"

בגאווה ובתחושת החשיבות ההיסטורית חברי גרעין אף שע"ל (שמעון עם לוי)

מתכבדים להודיע לעם ישראל על טכס הנחת אבן פינה, "ושבו בנים לשכם", שייערך

בע"ה על הר גריזים כשלב ראשון בהחזרת בני ישראל לחיק עירם שכם.

הטכס ייערך בל"ג בעומר, יום ששי, י"ח באייר (6.5.77) בשעה 10.30 בבוקר.
אוטובוסים יצאו מבנייני האומה בירושלים ומכיכר מלכי ישראל בתל אביב בשעה 9.00
בבוקר בדיוק.

הטכס ייערך תוך אותו תיאום עם הממשלה הדרוש לטכס הנערך בגינוסר...
...ובואו בהמוניכם להפגין לעולם את הקשר הנצחי בין עם ישראל לארץ ישראל!
...גרעין אף שע"ל (שמעון עם לוי)

תנועת כך

שכם. עיר יהודית. שלנו.²³

הרב צבי יהודה קוק שיבח את מאמציו של מאיר לקיום מצוות יישוב ארץ ישראל ובירך את באי
הטקס להנחת אבן הפינה:

להדרת כבוד יקירי נכבדי הרב מאיר כהנא וכל קהל המתכנסים בטכס הנחת אבן הפינה בהר
גריזים.

כל עתרת השלום והברכה ממקור הברכות האמורות בתורה, מתוך כל מעמקי-מרומי לבכי
ונפשי, וכל עצמותי תאמרנה השתייכות כולי בחגיגת הופעת המעשה הגדול והנשגב הזה,
אשר כעת ייאמר ליעקב ולישראל מה פעל א-ל הנותן עזו ותעצומות לעם, כאן במקום הגיעו
שלם, במעשה אבינו סימן לכל בניו, בכל תוקפו, בגופו, בממונו, בתורתו, בכל עמו ונחלתו,
במקום בא כל ישראל להמליך, אחרי ענות כל העם את יהושע ד' אלוקינו נעבוד ובקולו
נשמע, ומכאן סודר כל העם איש לנחלתו, עם כריתת הברית לסידור החוק והמשפט.
וכאשר דיבר אלוקים בקודשו אעלוזה אחלקה שכם ועמק סוכות אמדה, באלוקים נעשה
חיל והוא יבוס צרינו, וכי ירום ראשי על אויביי סביבותיי אשירה ואזמרה לד', וירם קרן לעמו
תהילה לכל חסידיו בגדול ישועות מלכו ועשותו חסד למשיחו במהרה בימינו. בציפיית ראיית
הישועה השלמה, צבי יהודה הכהן קוק.

בתגובה על כינוי מעשיו "חילול השם" בכינוס רבנים ותלמידים של ישיבות בני עקיבא, פרסם
מאיר את דברי התמיכה של הרב צבי יהודה קוק במודעות ב'מעריב' וב'דיעות אחרונות'.²⁴

ביום שישי י"ח באייר (6 במאי), בשעה 8:30 בבוקר, ערך מאיר מסיבת עיתונאים סמוך
לאוטובוס שחיקה להסיע את המשתתפים להר גריזים. הוא כינה את העלייה לקרקע "מבצע
נחשון" על שם נחשון בן עמינדב, שגילה אומץ וביטחון מלא בישועת ה'. בתגובה על דיווחים
שהממשלה הוציאה צו האוסר עליו להגיע ליהודה ושומרון "מחשש להסתה", הוא כתב בהודעה
לעיתונות:

נוכח שמועות שקיבלנו בהתאם לצו כביכול האוסר על הרב מאיר כהנא להיכנס לשטחים
המשוחררים של ארץ ישראל, אמר היום הרב כהנא: "לא קיבלתי צו כזה, ואם וכאשר אקבל
אותו, לא אתייחס אליו, מכיוון שאין סמכות לא לגוי ולא ליהודי ולא לממשלה לאסור על
יהודי להיכנס ולהתיישב בכל אתר ואתר בארץ ישראל".²⁵

כשלושים איש נסעו עם מאיר באוטובוס שיצא מבנייני האומה לכיוון שכם, כשאנשי תקשורת
רבים מהארץ ומהעולם מלווים אותם. בתמונות שפורסמו ב'מעריב' וב'דיעות' נראים חברי
הקבוצה לאחר שהאוטובוס נעצר במחסום צבאי סמוך לרמאללה. בתמונה אחת הם רוקדים
ושרים ליד המחסום, ובתמונה אחרת הם מנסים לעקוף את המחסום רגלית.

סגן אלוף יעקב כץ, המושל הצבאי של רמאללה, ניגש למאיר והראה לו צו האוסר עליו להיכנס ליהודה ושומרון. מאיר סירב לקחת את הצו. הוא החל לחלק לחיילים שבמחסום פליירים שבהם קריאה לסרב לפקודה, ובו בזמן אמר לכץ: "האנשים שלי לא ירימו יד על חייל יהודי חס וחלילה". כשניסה מאיר לעקוף את המחסום ולהתקדם עם הקבוצה, הודיע לו כץ שהוא עצור. חברי הקבוצה הועלו לרכבים צבאיים והוסעו לירושלים. שתי קבוצות אחרות שהיו בדרכן להר גריזים נבלמו במחסומים ליד קלקיליה וליד טולכרם.

מאיר נלקח למגרש הרוסים לחקירה במשטרת ירושלים, ולאחר שעות ספורות שוחרר בערבות כדי שיספיק להגיע הביתה לפני כניסת השבת. כשיצא מתחנת המשטרה הוא אמר לכתבים שחיכו בחוץ: "המעצר אינו מרתיע אותי. כבר ביום שלישי השבוע אגיע לביקור בטולכרם, בג'נין וביריחו", והוסיף שבימים הבאים יארגן עלייה נוספת לשכם.²⁶

ביום חמישי, לקראת בואו המתוכנן של מאיר לשכם ביום שישי, היו התפרעויות חמורות בשכם. גורמים קיצוניים בעיר ניצלו את הצהרותיו של מאיר לשלהוב התושבים, וגם לאחר שכניסת מאיר וחבריו נחסמה ביום שישי, המשיכו הפורעים ליידות אבנים על מכוניות ולצעוק סיסמאות נגד הממשל הצבאי. מעצרו של מאיר והחזרתו לירושלים שודרו בטלוויזיה הישראלית, אך רק בחדשות בשפה הערבית – כדי להוכיח לערבים שהממשלה לצדם.²⁷

צביון יהודי

מודעות הבחירות של תנועת 'כך' עסקו לא רק במאבק למען ארץ ישראל, כי אם גם באופי היהודי של המדינה. דוגמה לכך היא המודעה שבעמוד ממול.²⁸ בגלל חששותיהם של רבים מ"בזבוז" קולותיהם אם יצביעו לתנועת 'כך', נפתח "מבצע איסוף שמונה-עשר אלף חתימות לכנסת התשיעית". המטרה הייתה להוכיח שמושב אחד לפחות בכנסת מובטח לתנועה. החתימות נאספו בעזרת טופסי החתמה שהופצו בפליירים ובספחים שצורפו למודעות בעיתונים, ומפעם לפעם פרסם מאיר "עדכונים". לדוגמה, ב"ח באייר (6 במאי) נמסר במודעה ב'מעריב' שנאספו חתימותיהם של 15,168 אנשים שהתחייבו להצביע ל'כך'.²⁹ בשבועות שלפני הבחירות נסע מאיר ברחבי הארץ כדי לדבר עם הבוחרים. ממודעות ומפליירים ששמר בתיקתיו ידועים כמה מהאירועים:

- הוא דיבר ב'הרצאת הייד פארק' באוניברסיטת תל אביב בט"ז באייר (4 במאי) על 'מצווה להפך הוראה בלתי חוקית'.
- הוא ערך אספת עם בשכונת נווה יעקב בירושלים בכ"א באייר (9 במאי).
- תושבי נתניה הוזמנו לשמוע אותו באולם ספיר בכ"ג באייר (11 במאי).
- הרצאתו במסעדת 'נוף נצרת' בכ"ד באייר (12 במאי) בנושא "הפתרון היחיד לבעיית ערביי ארץ ישראל – הגירה" פורסמה בפלייר בכותרת "יהודי נצרת עלית, בואו לשמוע את היהודי הלוחם והאומר את האמת כולה". מאיר הדגיש בפלייר שהעצרת תתחיל בשעה שבע וחצי בערב ותסתיים בשעה תשע בדיוק, משום שהיה עליו לדבר באותו ערב גם בסניף תנועת 'כך' ברחוב רבי עקיבא בבני ברק.
- עצרת גדולה נערכה בבני ברק בכ"ז באייר (15 במאי), יומיים לפני הבחירות. משה פוטולסקי דיבר על 'כך' – דרכה של תורה' ומאיר דיבר על 'מצווה להפך פקודה בלתי חוקית'.³⁰

חילופי מאמרים בג'רוזלם פוסט' באותו חודש אפיינו את המחלוקת הציבורית שעורר מאיר:

יום ב', י"ד באייר תשל"ז — 2.5.77

בס"ד

מי לח/ אלינו — אל תכזבו קולך

שלמות הארץ

הריהי מושג נפלא.

אך מה בענין שלמות העם?

★ „ג'ור" — שלא כהלכה

★ נגע המסיונרים — המתנכלים לילדינו

★ „החינוך החילוני" — הריק מכל תוכן יהודי

★ חילול השבת בפרהסיא, ב„ממלכתיות"

★ חוק הרצח המכונה „חוק התפלות"

★ נגע „הזרמים" — הרפורמים

והקונסרבטיביים

★ נסיונות החקיקה להתרת

נישואים אזרחיים

★ גיוס בנות לצה"ל,

בין דתיות ובין חילוניות

יהודים! חזרו בתשובה: שמירת שבת, כשרות, טהרת המשפחה, תפילין, תלמוד תורה — ואף שעל.

ארץ-ישראל שלמה בלי תורה הריהי כגוף שלם בלי נשמה.

הכניסו את כהנא לכנסת ותראו בפעם הראשונה

מלחמת קודש גם בנושאים אלה.

והבא לטהר — מסייעין אותו.

תנועת „כך"

הצבע „כך"

בראשותו של הרב מאיר כהנא

ת.ד. 15177, ירושלים

טלפון (02)526127

כך

מיכאל קניאל-קאופמן כתב מאמר תמיכה נלהב על מאיר ופרסם אותו באנגלית בכ' באייר 8) במאי) כמודעה ב'ג'רוזלם פוסט'. לאחר יומיים הוא פרסם אותו ב'מעריב'. המאמר פתח בדברי שבח על מאמציו של מאיר למען יהודי ברית המועצות ולמען עלייתם של יהודי אמריקה, והמשיך:

הרב כהנא יודע ומכיר כי זכותנו על ארץ ישראל מתבססת על התורה, ולכן יהודה ושומרון הנם חלק מישראל יותר מתל אביב. חולשת שלטונות ישראל להכיר בפה מלא באמת זו... נקראה ותורגמה על ידי נשיא ארצות הברית קרט רואסר ערפת כסימן ברור שישראל תהיה מוכנה להקמת מדינת אש"ף... כמו רבים מאתנו, גם הרב כהנא מתנגד לעמדה זו. והוא מוכן לפעול ביתר מרץ ותעוזה למנוע מצב שבו מחבלי אש"ף ותותחיהם יחלשו על תל אביב, פתח תקווה ונתניה.

הרב כהנא הוא איש עקרונות... איש מעשה ופעולה שהוכיח פעמים רבות את נכונותו לשלם עבור עקרונותיו כל מחיר שיידרש. דבר שבאופנה הוא... לכנות את הרב כהנא "קיצוני", ויש להצטער שרבים מאתנו, שעצמאים בדרך כלל ואינם בולעים את כל מה שהממסד מאכיל אותם, מאמינים לתדמית "הקיצונית" של הרב כהנא. אבל האם אין אנו כולנו "קיצונים" ביחס לדברים החשובים לנו ביותר, כגון המשפחה, הארץ, החופש? הנודה לעצמנו כי בלי ה"קיצוניות" לא היינו משיגים עצמאות לפני עשרים ותשע שנים ומצליחים לקיים את מדינתנו עד היום?
...אם הרב מאיר כהנא יבחר לכנסת, הוא ורק הוא ימש מגן נחוץ בפני אנשים כמו אורי אבנרי, מאיר פעיל, אמנון רובינשטיין, שולמית אלוני ומאיר וילנר.
...הרב כהנא הוכיח שהוא מנהיג יהודי יעיל ואמין. אנו צריכים אותו בכנסת התשיעית...

קניאל סיפר לי שפרסום המאמר הפתיע את מאיר. מלכתחילה הוא ביקש לפרסם אותו במדור מאמרי הדעות ב'ג'רוזלם פוסט', אך בקשתו נדחתה, ולכן הוא פרסם אותו בתשלום. הוא סיפר לי עוד שבתחילת מערכת הבחירות הוא ניסה לרתום את שירותיו של בעל משרד פרסום, וקבע לו פגישה עם מאיר. בפגישה אמר הפרסומאי למאיר: "אני יכול להכניס אותך לכנסת אם תעזוב את נושא הגירת הערבים". כמוכן, מאיר לא הסכים.³¹
יומיים לאחר שפורסמה מודעתו של קניאל ב'ג'רוזלם פוסט', פרסם העיתון מאמר מאת ד"ר ארנסט סטוק, שהציג שאלות מתריסות נגד מאיר:

האם נכון להתיר לאדם שהורשע בהפרות הסדר הציבורי – בישראל או בחו"ל – להתמודד בבחירות לכנסת?
האם נכון להתיר קמפיין בחירות על בסיס מצע השולל זכויות בסיסיות מאזרחים ערבים בישראל?
האם מותר למועמד להעצים את קמפיין הבחירות שלו ביצירת התגרויות בגדה המערבית, אזור ישראל מתאמצת מאוד, בתנאים קשים, לשמור בו על השקט?

סטוק טען שמודעותיו של מאיר "מוגזמות בגודלן" ביחס ל"מספר הקטן" של תומכיו, וכינה את תוכן "דוחה". הוא הביע את רתיעתו מ"דעות וטקטיקות של אמריקני העוסק בפעילות המנוגדת כל כך למה שאמריקה מסמלת".

כשבוע לאחר הבחירות פרסם ה'ג'רוזלם פוסט' תגובה מאת דבורה פרומן על "דבריו העוינים" של סטוק. פרומן כתבה: "איש לא יוכל לחלוק על העובדה שמניעיו של הרב כהנא בפעולותיו הם אהבה כנה לעם ישראל ונאמנות מוחלטת ליהדות".

מאיר היה מרוצה מפרסום דברי הביקורת של סטוק משום שהם הוכיחו שהנושאים שהוא מדבר עליהם חשובים. הוא כתב: "אנשים אינם טורחים לכתוב מאמרים על דברים שאינם חשובים מהם, ועיתונים אינם מדפיסים אותם".³²

בבוקר שלפני יום הבחירות הפתיע מאיר בניסיון התנחלות סמלי. הוא ועוד תשעה אנשים נסעו בשתי מוניות להר גריזים והגיעו בשעה תשע וחצי למרגלות ההר. כשהחלה הקבוצה לעלות בהר הבחינו בה ערבים והודיעו על כך לממשל הצבאי. בשעה שתיים בצהריים מסר 'קול ישראל' שמאיר ואנשיו נעצרו ונלקחו לתחנת המשטרה בעפולה.³³ למרבה הצער, על אף כישרונותיו ומאמציו לא זכה מאיר במושב בכנסת. למושב אחד בכנסת התשיעית נדרשו 14,173 קולות לפחות, והוא קיבל 4,396 קולות בלבד.³⁴ בתחילת מערכת הבחירות קיבל מאיר מברק ובו עצה "פרקטית":

בשבילנו ובשביל עם ישראל אתה חייב להיות בכנסת. בבקשה אל תעשה שום דבר שיקלקל לך... אל תשקר, אבל חכה עד שתהיה בכנסת ושם תגיד את האמת.

מאיר קיבל מברקי עידוד לאחר היוודע תוצאות הבחירות. באחד מהם נכתב:

ניצחת או הפסדת – אתה עדיין המנצח בשבילנו, חברי הליגה. עם ישראל חי.³⁵

בתגובתו על הפסדה של תנועת 'כך' סיכם מאיר את העקרונות שהנחו אותו במערכת הבחירות:

הייתי יכול לזכות בקולות רבים יותר אילו הייתי נמנע מאמירות מסוימות. אבל אז הייתי הופך לפוליטיקאי...

בשבילי הכנסת אינה יותר מבמה ציבורית להשמעת דבריי. כשה"היגיון" מתחיל לשכנע שמושב בכנסת הוא מטרה המצדיקה את האמצעי ששמו התפשרות, יש לזכור שלא יהיה סוף להונאות. לאחר שנבחרים לכנסת, משחק ההונאה נמשך כדי להיבחר שוב או כדי להתמנות לשר. לא, עם האמת לא משחקים.

לאורך מערכת הבחירות אמרתי את האמת: עם ישראל הוא עם נבחר. האמונה והביטחון באלוקים מתבטאים בהושטת עזרה ליהודים הנתונים בצרה; בסירוב לוותר על אדמות ארץ ישראל הקדושה; בסירוב לסמוך על "בעלי ברית" בוויינגטון; בעזיבת הגלות הטמאה; בשיבה הביתה לארץ שלנו; בהוצאת השד הערבי המחלל את שם ה' בסירובו להכיר בבעלות היהודית על ארץ ישראל.

ויתור על אדמת ישראל הוא איסור תורה. אם נהיה קטני אמונה, העונש האלוקי שנקבל יהיה תוצאה טבעית של מעשינו. אנחנו נסבול מהתוצאה הטבעית של מסירת שטחים. 'אף שעל' אינו עיקרון דתי בלבד, אלא התרעה מפני השלכות מעשיות הרות אסון.³⁶

הבחירות לכנסת התשיעית היו בחירות משמעותיות בתולדות מדינת ישראל. לאחר שלושים שנות שלטון מפלגת ה'עבודה', ניצח 'הליכוד' בראשות מנחם בגין. למעשה, 'הליכוד' זכה בארבעים ושלושה מושבים, רק ארבעה יותר משזכה בבחירות

הקודמות (בתשל"ד-1973), אולם הפעם גבר על ה'מעריך'^x משום שה'מעריך' איבד קולות רבים בשל פרשות שחיתות שפרצו לתודעת הציבור. מפלגה חדשה, 'התנועה הדמוקרטית לשינוי' (ד"ש), זכתה לקולות רבים של מצביעי ה'מעריך' לשעבר, ומספר המושבים של ה'מעריך' ירד מחמישים ואחד לשלושים ושניים. מאחר ש'הליכוד' זכה ברוב הקולות, נבחר מנחם בגין להרכיב את הממשלה החדשה.

מאיר שמח בניצחונו של בגין, מפקד האצ"ל לשעבר וגיבור נעוריו. בגין האמין בזכות ההיסטורית של עם ישראל על ארץ ישראל, ובמערכת הבחירות הוא התחייב להגביר את ההתיישבות ביהודה, בשומרון ובעזה. נוסף על כך, הוא כיבד מאוד את המסורת היהודית והקפיד על שמירת שבת וכשרות במעמדים ציבוריים.

מאיר הודיע על כוונתו לתמוך בבגין לקידום מטרותיהם המשותפות.³⁷

^x ה'מעריך' נוצר מהתחברות של מפלגת ה'עבודה' ומפ"ם לרשימה משותפת לשם התמודדות לכנסת. בעניינים אחרים כל מפלגה שמרה על עצמאותה.

פרק ו
הרצאות ומאמרים
תמוז תשל"ז-טבת תשל"ח / יוני-דצמבר 1977

לאחר ההפסד בבחירות התאמץ מאיר להמשיך את פעילותה של תנועת 'כך'. במשרד ברחוב אוסישקין נמסרו הרצאות ושיחות בכל יום חמישי, וכך נשמר הקשר עם החברים וגויסו חברים חדשים. חיזוק התנועה היה אחת המטרות של מודעה גדולה שפרסם מאיר ב'מעריב' שבוע לאחר הבחירות. הוא בירך את מנחם בגין על ניצחונו וקרא לו לפעול לפי העקרונות של 'כך':

החלת הריבונות היהודית על כל השטחים המשוחררים וגיבוש תכנית ממלכתית להתיישבות יהודית בכל אתר ואתר בארץ ישראל, ובמיוחד בתוך תחומי הערים שכם, עין גנים (ג'נין), טולכרם, קלקיליה, חברון, יריחו, בית לחם ועזה.
קריאה לעם היהודי בעולם – ובמיוחד בארצות הברית – לצאת מבית הקברות ששמו גלות ולחזור הביתה לארץ ישראל, להשתתף בבנייתה המחודשת של הארץ ולהינצל מהאסון העומד לפקוד אותם.

גיבוש תכנית להעברת ערביי ארץ ישראל העומדים בסירובם להכיר בריבונות הבלעדית של המדינה היהודית למדינותיהם או לארצות במערב, ובכך להציל את העם היהודי בארץ ישראל – ואת העם הערבי – מזוועות דוגמת צפון אירלנד ולשמור על יהדות ארצנו.
מתן חינוך יהודי בכל בית ספר בישראל כדי לחסל את הפער הרעיוני-תרבותי ההורס את ילדינו.

בהמשך המודעה קרא מאיר לציבור להצטרף לפעילות של 'כך':

תנועת 'כך' ממשיכה בפעולתה למרות שלא נבחרה לכנסת. איננו מפלגה, אלא תנועה אידיאולוגית, שבידיה השקפת העולם היהודית האמתית והמקורית. ובכך, אנו פונים אליכם להצטרף אלינו ולעזור לנו להבטיח שהמצע דלעיל, שהוא מצעה של תנועת 'כך', אמנם יתגשם. בימים הבאים נעלה שוב להתנחל בשכם; נערוך כנס יסוד להתחיל בביצוע תכנית רצינית להעברת הערבים; נקים סניפים ונקיים סמינרים... בוא אתנו ויחד נקדש שם שמים.¹

תמיכה בבגין באמריקה

בד' בסיוון (24 במאי), יומיים לאחר פרסום המודעה, כינס מאיר מסיבת עיתונאים בבית אגרון בירושלים. הוא חזר על העקרונות שפורטו במודעה והודיע שהוא יוצא לאמריקה בשבוע הבא. הוא סיפר על תכניותיו לארגן שם הפגנות תמיכה בבגין ולקרוא ליהודים הצעירים לעלות ארצה ולהתיישב ביהודה, בשומרון ובעזה – בעיקר בתוך הערים ה"ערביות", כדי לסכל תכניות מסוג תכנית אלון, שכללה נסיגה משטחים שיש בהם אוכלוסייה ערבית.²

מטרה נוספת של נסיעתו של מאיר לאמריקה הייתה לגייס כספים לקופתה הריקה של תנועת 'כך'. המצוקה הכלכלית גדלה עד כדי כך שהופסקה הפצת המגזין 'כהנא'.

כשהגה מאיר את רעיון המגזין כשנה קודם לכן, הוא חשב שההכנסות ממנויים ומפרסום מודעות במגזין יכסו את הוצאות ההדפסה והדיוור, אולם מאחר שמטרתו של מאיר הייתה להפיץ את רעיונותיו בקרב יהודים רבים ככל האפשר, הוא שלח חנינם שלוש אלפים עותקים של כל גיליון לבתי כנסת, לארגונים יהודיים ולאישים בכירים בעלי השפעה בקהילה היהודית-אמריקנית. למעשה עלו הוצאות על ההכנסות. אייב לוין, הממונה על הפצת המגזין, הודיע למאיר בשבט תשל"ז (ינואר 1977) שעלות ההדפסה והדיוור מגיעה ל-9,720 דולר בשנה. הוא כתב: "נורמה סינגר השיגה מנויים חדשים, אבל כדי לכסות את ההוצאות אנחנו צריכים 975 מנויים". בניסן תשל"ז (אפריל 1977) היו רק 332 מנויים, שכל אחד מהם שילם עשרה דולר לשנה, ובמשך כל השנה פורסמו רק שתי מודעות בתשלום, כל אחת במאתיים דולר. במצב הזה לא הייתה אפשרות להמשיך את הדפסת המגזין, וגיליון אייר תשל"ז (מאי 1977) היה הגיליון האחרון בשנה ההיא.³

מאיר ראה במגזין כלי חשוב להפצת רעיונותיו, והוא התאמץ מאוד לחדש את הוצאתו.⁴ בעזרת תומכו משה (מרטין) גרונושפכט התחדש פרסום המגזין בשבט תשל"ח (ינואר 1978). גרונושפכט קיבל עליו את תפקיד מנכ"ל המגזין, ולא אחת שילם חובות מכיסו הפרטי.⁴

מאיר הגיע לניו יורק ב"ג בסיוון (30 במאי) והספיק להשתתף ב'מצעד ההצדעה לישראל', המצעד השנתי לציון יום עצמאותה של מדינת ישראל. הוא צעד בראש קבוצה של חברי הליגה להגנה יהודית, ובמסיבת עיתונאים מאולתרת חילק לעיתונאים רשימת עצרות שתכנן לערוך כדי להפגין תמיכה בראש הממשלה החדש בגין. בשבוע הראשון של ביקורו הוא התארח בתכנית הרדיו של בוב גרנט בשידור מרתוני בן חמש שעות, מחצות הלילה עד השעה 5:00 לפנות בוקר. גרנט הזמין בהפתעה אורח נוסף – ד"ר מוחמד מהדי, פעיל ערבי ועורך כתב העת 'אקשן', שמטרתו המוצהרת הייתה "הקמת מדינה דמוקרטית חילונית בפלסטין". באחד הגיליונות של כתב העת פרסם מהדי (בתוספת הערותיו) מאמר של מאיר בנושא עידוד הגירת הערבים מישראל. אין ספק שבעימות בין שני אורחי התכנית התלהטו הרוחות במהרה.⁵

בביקור זה באמריקה לא נקבעו למאיר הרצאות רבות, כנראה משום שהוא תוכנן בחפזה. בכ"א בסיוון (7 ביוני) הרצה מאיר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של קנרסי'. אייב לוין הקליט הרצאה זו, ובהקלטה נשמע מאיר מדבר בביטחון ומסביר ברהיטות ובהיגיון מדוע יש להתנגד לנסיגה ישראלית מהשטחים המשוחררים. הוא אמר שמנחם בגין "יהודי טוב" וציין שהוא ראש הממשלה הראשון ששם שמים שגור על לשונו. תיאור ביקורו בשכם גרר צחוק ומחאות כפיים:

הלכנו לשכם לפני חודשיים – חמישה יהודים. אתם יודעים מה זה שכם! חמישה יהודים נכנסו לשכם. כמוכן, עם רובים. מאתיים ערבים צועקים וצורחים. דיברנו אתם. הראינו להם מזוזה ואמרנו שהיא לבית היהודי הראשון שייבנה שם. הם צרחו וצעקו, אבל לא עשו כלום. אותם ערבים רוגמים חיילי צה"ל דבר יום ביומו, אבל בנו הם לא נגעו. אתם יודעים למה? כי הם יודעים שלחיילים יש פקודות שלא לפגוע בהם. והם יודעים שאני משוגע!

בשעת השאלות והתשובות בסוף ההרצאה פנה המנחה אלימלך (מל) ליבוביץ לקהל בבקשה נרגשת לתרומות. בתשובה על שאלה מהקהל הודיע מאיר שתיערך "אספת עלייה" במלון דיפלומט במנהטן "בשביל אנשים שרוצים לשמוע עוד על היישובים בשומרון".⁶

⁴ לפרי הגיליונות ומקומם בספריות ראה הערות לפרק ו, הערה 4.

למחרת כינס מאיר מסיבת עיתונאים, וכתבים רבים הגיעו לשמוע את דבריו בעניין ההתיישבות בשטחים המשוחררים. הוא שיבח את הצהרתו של בגין לספח את יהודה ושומרון למדינת ישראל ולהתיר התיישבות יהודית בלתי מוגבלת. העיתון 'דיילי ניו' דיווח: "[תכניתו להתיישב בשכם] נועדה לרתום יהודים באמריקה לתמיכה בהתחייבותו של מנחם בגין לספח את השטחים המשוחררים לישראל". בדיווח של הסוכנות הטלגרפית היהודית פורסמו פרטים על היישוב המתוכנן בשכם:

כהנא, שהגיע לארצות הברית כדי לגייס ארבעים עד חמישים צעירים להתיישב אתו ועם משפחתו בשכם, אמר שעשרים משפחות ישראליות ועשרה עד חמישה-עשר רווקים ישראלים כבר הסכימו להצטרף.

כהנא אמר שבעוד כשישה חודשים הוא מקווה להקים בעיר השומרונית מפעל טקסטיל שתוצרתו תיוצא לארצות הברית ולמקומות נוספים, והוא מקווה שיהודים יקנו את תוצרת המפעל מסיבות "לאומיות". בגלל סכום הכסף הנדרש, שני מיליון וחצי ל"י, הוא סירב לחשוף מי האדם המשקיע במפעל. הוא אמר שהוא מתכנן להקים יישובים נוספים המבוססים על תעשייה קלה, באזורים אחרים בשטחים המשוחררים.⁷

כמו בעבר, נוכחותו של מאיר באמריקה גררה הזמנות להרצאות. לאחר מסיבת העיתונאים הוא קיבל מכתב ובו הזמנה לדבר בוועידה הארצית של רשת בתי הכנסת 'ישראל הצעיר' בלייקווד שבניו ג'רזי ב' בתמוז (26 ביוני). מנוסח המכתב ניכר שכישורו הרטורי של מאיר היה ידוע ומפורסם: "כולנו מצפים לשמוע את דבריך הכנים, הדינמיים והמעמיקים".⁸

מאבק בניאו-נאצים בסקוקי

באותו זמן סערו הרוחות בקרב הקהילה היהודית בשיקגו, בעקבות הכרזתה של קבוצה ניו-נאצית, 'המפלגה הנציונל-סוציאליסטית האמריקנית', שהיא תערוך צעדה בסקוקי, עיר ליד שיקגו שגרו בה ניצולי שואה רבים. הניאו-נאצים בחרו לצעוד ב-4 ביולי דווקא, יום עצמאותה של ארצות הברית, כדי להכריז שהם – הנוצרים הלבנים – הם האמריקנים האמיתיים, ואילו אנשים שאינם לבנים ואינם נוצרים הם בני אדם נחותים.

עיריית סקוקי עתרה לבית המשפט לבטל את הצעדה בטענה שצעדה במדים שעליהם צלבי קרס תפגע קשות ברגשות תושבי המקום ותצית עימות אלים. בית המשפט הוציא צו מניעה נגד הצעדה.

הקבוצה הנאצית ערערה על החלטת בית המשפט בטענה של חופש הביטוי. מאחר שחופש הביטוי נחשב זכות אזרחית בסיסית, החליטו עורכי דין מ'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות', רבים מהם יהודים, לייצג את הקבוצה הנאצית בבית המשפט. לאחר עיכובים ממושכים בבית המשפט לערעורים של מדינת אילינוי, הם ערערו לבית המשפט העליון של ארצות הברית.⁹ מאיר התקומם נגד מאמצי האיגוד להגן על זכותם של הנאצים לחופש הביטוי וכתב:

איך מתמודדים עם נאצים? ברור שלא פועלים לפי השקפת הממסד היהודי שהם "קטנים" ו"חסרי משמעות" ו"גם להם" יש זכות לחופש הביטוי.

אי אפשר לומר על הנאצים שהם "לא משמעותיים". זה כמו לומר שיש "קצת סרטן". אין דבר כזה. לנאצים אין זכות ביטוי או שום זכות אחרת. מי שרוצה להכניס אותי לכבשנים – אין לו זכות לשכנע אנשים לתת לו את הכוח לעשות זאת. הוא עלול להצליח לשכנע אותם.¹⁰

בית המשפט העליון דן בערעור בכ"ט בסיוון (15 ביוני), כשבועיים לפני המועד המתוכנן של הצעדה. הוא החזיר את התיק לבית המשפט לערעורים של מדינת אילינוי והורה לו לסיים "במהירות" את הדיון בערעור נגד צו המניעה. למעשה, הוראה זו שימשה אישור לקיים את הצעדה כמתוכנן.¹¹

במחאה על החלטת בית המשפט ועל תמיכת 'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' בקבוצה הנאצית ערכו מאיר וכעשרים וחמישה חברים מהליגה שביתת שבת במשרדי האיגוד בניו יורק. מאיר אמר לכתבים: "אנשים המטיפים לטוטליטריות נאצית ולשואה על בסיס גזעני אינם זכאים לשום זכות שהיא, גם לא לחופש הביטוי, משום שמטרתם לשלול מאחרים את זכויותיהם". הוא הוסיף שבמקרה שיש סבירות גבוהה לעימות אלים מותר לרשויות למנוע את הצעדה.¹² מאיר קיווה למנוע את הצעדה הנאצית בעזרת איום האלימות. כשהוא הגיע לשיקגו ביום רביעי ו' בתמוז (22 ביוני), חיכה לו קהל כתבים בנמל התעופה. מתאורו של כתב ה'שיקגו סאן טיימס' ניכר העיסוק התקשורתי הנרחב בצעדה:

חלה ירידה במספר חברי הליגה להגנה יהודית בכל ארצות הברית, אבל כשהרב כהנא ירד מהמטוס חיכו לו נציגים של כל עיתון וכל ערוץ טלוויזיה בשיקגו...

הכתב ניתח את העמדה התקיפה שנקטו יהודי סקוקי:

הנאצים האמריקנים הצליחו במקום שהליגה להגנה יהודית נכשלה. הם הצליחו לטלטל את יהודי המעמד הבינוני שומרי החוק ומשלמי המסים... יהודים שבנסיבות רגילות היו נרתעים מהמחשבה על הפגנות בראש חוצות – חושבים עכשיו אחרת.

הוא ציטט מדבריו של מאיר:

כהנא אמר: "הנאצים לא יצעדו בסקוקי. אם הם ינסו לצעוד, נרסק אותם. אינני צופה אלימות. אני מבטיח אלימות".¹³

מאיר עזב את שיקגו לזמן קצר כדי לדבר בוועידה של 'ישראל הצעיר' בניו ג'רזי. דבריו הותירו רושם עמוק במשתתפי הוועידה. אחד מהם תיאר זאת במילים: "הוא נגע בנשמות שלנו".¹⁴ מאיר חזר לסקוקי, וביום רביעי י"ג בתמוז (29 ביוני) דיבר בבית הכנסת 'קהילת בני אמונה'. בכתבה ב'שיקגו סאן טיימס' על הרצאתו נמסר שהוא האיץ בקהל בן המאתיים וחמישים איש "לעשות ככל יכולתם" למנוע כל צעדת נאצים שהיא. הוא אמר: "יש לכם מחויבות לוודא שצלב הקרס לעולם לא יראה ברחובות אלה. לאפשר לנאצים לצעוד הוא לירוק על קברותיהם של שישה מיליון יהודים". דבריו נקטעו תכופות במחאות כפיים.¹⁵

המתח גבר ככל שהתקרב מועד הצעדה. ארגונים יהודיים ערכו הפגנות בסקוקי ובאזור שיקגו, וכמעט מאה חברי הליגה הגיעו מאזור ניו יורק לעזור לתושבי סקוקי. כנראה, איום האלימות היה יעיל. ב"ב בתמוז (28 ביוני) קבע בית המשפט העליון של מדינת אילינוי שבכ"ב בתמוז (8 ביולי) – ארבעה ימים לאחר התאריך המתוכנן לצעדה – ייערך דיון בערעורה של הקבוצה הנאצית. עורך הדין דוד גולדברגר מ'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' הודיע שבגלל הדיון הקרוב בערעור לא תצעד הקבוצה הנאצית במועד המתוכנן. מנהיג הקבוצה הנאצית פרנק קולין הצהיר: "לא משנה מה יגיד בית המשפט העליון – אנחנו נצעד בסקוקי לפני סוף השנה".¹⁶ ב"ח בתמוז (4 ביולי), התאריך שהיה מתוכנן לצעדה, נערכה עצרת גדולה במרכז קהילתי יהודי בסקוקי. חמש מאות המשתתפים, רובם יהודים תושבי סקוקי, עמדו בשמש הקופחת במגרש החניה של מרכז קהילתי יהודי והקשיבו לדבריהם של מנהיגים מהקהילה היהודית על

האיום הנאצי, שלמעשה רק נדחה, לא בוטל. בעצרת השתתפו גם שחורים רבים, בגלל דברי השנאה של הנאצים נגד "השחורים הנחותים". בתצלום שהופיע ב'שיקגו טריביון' נראה מאיר מקשיב בסבר רציני לדברי כומר שחור, הרב רונר, שמחזיק בידו רמקול. כשהגיע תורו של מאיר לדבר, הוא אמר שאלימות יהודית הכרחית להשמדת המפלגה הנאצית.¹⁷

המכון לרעיון היהודי

מאיר טס ארצה מיד לאחר העצרת בסקוקי, והגיע בכ"א בתמוז (7 ביולי). המאבק באיום הנאצי הביא פרסום לדבריו, אבל לא היה לביקור הצלחה כלכלית. כמו תנועת 'כך' בישראל, גם הליגה באמריקה הייתה במצוקה כלכלית, משום שרבים מחברי הליגה תרמו למערכת הבחירות של מאיר במקום לליגה.

אנשים בהנהלת הליגה היו ממורמרים. מלכתחילה הם התנגדו לניחוח משאבי הליגה לפעילותו של מאיר בארץ, ולאחר שהפסיד בבחירות וגם לא הצליח לגייס כסף לליגה בביקור זה באמריקה, גברה התרעומת שלהם כלפיו. אנשים אלה הצליחו ליצור רוב בהנהלה, ובסוף תמוז (אמצע יולי), לאחר שמאיר חזר לישראל, הם ניתקו את קשריהם עמו בפומבי. בוני פכטר, שהייתה רכזת ארצית של הליגה, מונתה למנהלת הארצית של הליגה באמריקה.¹⁸ בתגובה שלח מאיר לתומכיו מכתב שבו פירט את הישגיו בעבר ואת תכניותיו לעתיד:

במשך עשר שנים פעלתי ונאבקתי למען יהודים, ולשם כך עזבתי משרת רב הקהילה ומשרת עורך ב'ג'ואיש פרס'.

נושאים רבים שהעליתי לפני עשר שנים נחשבו אז קיצוניים ו"לא יהודיים", ובגללם הייתי מטרה להתקפות מתמידות ולגינויים חריפים. ואולם רבים מנושאים אלה אומצו עם הזמן אצל אחרים והתקבלו בקרב הממסד היהודי. לדוגמה: הגנה עצמית ליהודים, נתינת עדיפות לאינטרסים יהודיים, ניתוח תרומות מיהודים לצורכי הקהילה היהודית, מאבק מיליטנטי למען יהודי ברית המועצות, הגנה על היהודים העניים והקשישים בשכונות, מאבק נגד מסירת שטחי ארץ ישראל, שימת דגש על גאווה יהודית ועל היותנו עם נבחר ומיוחד, במשימתנו להחזרת יהודים צעירים לחיק עמם. היום אני יודע שעליי לפעול בדרך אחרת...

מאיר נמשך לאווירה החלוצית והאידיאליסטית של קריית ארבע ולקרבתה לעיר האבות, חברון. בהמשך המכתב הוא כתב על תכניתו לגור שם, רחוק מהמולת העיר, כדי שיוכל להתרכז בכתיבה:

החלטתי לפרוש מכל פעילות פוליטית לשנה שלמה, כדי לגור בחברון² וללמוד ולכתוב. מטרתי היא לסכם בפירוט את הרעיון היהודי.³ אין נשק יעיל יותר, ואני רוצה לכתוב אותו ולהפיץ אותו בספרים, בחוברות, בפליירים ובמודעות. עם הזמן יהיו שיעורים וסמינריונים.

² זמן קצר לאחר שכתב מכתב זה הגיש מאיר בקשה לשכירת דירה בקריית ארבע, והוא רואיין על ידי ועדת הקליטה ב"ח באב תשל"ז (2 באוגוסט 1977).

³ המונח 'רעיון היהודי' הופיע בכתביו של מאיר לראשונה בתשל"ד (1974). ראה כך א, עמ' 335, 404. כותרת המשנה של המגזין 'כהנא', שהחל לצאת לאור בתשל"ו (1976), הייתה "מגזין הרעיון היהודי האמיתי".

אני מבקש שתעזרו לי במימון כדי שאוכל לכתוב ולהפיץ את הרעיון היהודי האמתי בראש שקט ובמנוחת הנפש. נא לכתוב צ'קים לפקודת המכון לרעיון היהודי, ת"ד 15177, ירושלים. התרומות יוכרו לצורך ניכוי מס. הבה נפעל יחד למען עמנו.

הוא חתם את המכתב כפי שחתם את כל מכתביו: "באהבת ישראל, מאיר כהנא".¹⁹ בתגובה על מכתבו קיבל מאיר מכתבים מעודדים מכמה תומכים, בהם ד"ר ויליאם פרל, לשעבר יושב הראש הארצי של הליגה. הדברים שענה לו מאיר גילו מידה מסוימת של דכדוך, אך לא ייאוש:

תודה רבה על המילים הטובות. אתה ולורי הייתם ידידי אמת תמיד.
אני עייף, ואיש אינו מקשיב.
בקרב אעבור לחברון ללמוד, לחשוב ולכתוב על הרעיון היהודי...

במכתב אחר לד"ר פרל הוא כתב:

התפטרתי פעמיים [מראשות הליגה]. בפעם השנייה, לפני שנתיים¹, לא בוטלה ההתפטרות. מאז לא היה לי מעמד רשמי בליגה... בחודשים האחרונים, כשנשאלתי על מעמדי בליגה, נקטתי את התואר "מייסד הליגה" ולא "ראש הליגה"...
אני מתכוון להקים את 'המכון לרעיון היהודי', שמטרתו היחידה תהיה הפצת רעיונותי בהרצאות, בשיעורים, בכתיבה ובאופנים נוספים. אני רוצה ללמד יהודים אקטיביסטים, כדי שבאחד הימים יוכלו אנשים לפעול בדרך חכמה, יציבה ומוצלחת.

בגיליון שבט תשל"ט (ינואר 1978) של מגזין 'כהנא' הציג מאיר את מטרות 'המכון לרעיון היהודי' ואת הפעילות המתוכננת:

1. הרצאות: קידום הרצאותי במוסדות יהודיים.
2. כתבים: הפצת כתבי ורעיונותי.
3. לימוד: ארגון שיעורים וסמינריונים והקמת ישיבה ללימוד רעיונותי.
4. הפצה: הפצת חומר באירועים שמגיעים אליהם יהודים.
5. 'החוג':² קבוצת לימוד שבהן ילמדו אנשים את רעיונותי ולאחר תקופת הלימוד יוכלו להשפיע מבפנים על ארגוני הממסד היהודי שבהם הם חברים.²⁰

הספר 'למה להיות יהודי? יוצא לאור

בתחילת מערכת הבחירות כתב מאיר את הספר 'למה להיות יהודי?' בנטון (בנימין) ארנוביץ, עורך שעבד בכמה הוצאות ספרים ועזר למאיר לפרסם את ספריו 'האתגר' ו'סיפורה של הליגה להגנה יהודית', היה שותף גם להוצאת ספר זה. באלול תשל"ו (ספטמבר 1976), כשעבד בהוצאת הספרים 'סטיין אנד דיי', הוא הציע למאיר לכתוב עוד ספר:

רציתי לדעת אם אתה כותב או מתכוון לכתוב עוד ספר שיכול להתאים לנו. מבחינתי, מה שחשוב הוא שלא לחזור על דברים שכבר כתבת. המו"ל, סול סטיין, אמר לי שלא יפרסם

¹⁹ מאיר התפטר מהליגה בכ"ד בניסן תשל"ד (16 באפריל 1974). ראה כרך א, עמ' 329-330.

²⁰ על 'החוג' ראה פרק ז, עמ' 75-76.

שום דבר שתומך במעשים לא חוקיים, אבל אינני בטוח שזה פוסל את הכתבים שלך. מנהל השיווק התעניין מאוד כשהראיתי לו עותק של 'סיפורה של הליגה להגנה יהודית'. שלא כמו צ'ילטון, סטיין מכוון לקהל קוראים רחב, ועילתו בהפצה מוכחת.²¹

מאיר נענה בהתלהבות להצעה והחל בכתיבה. לאחר חמישה חודשים, בעיצומה של מערכת הבחירות, הוא שלח לארנובין את כתב היד של 'למה להיות יהודי?' בניסן (מרץ) שלח ארנובין למאיר צ'ק על סך אלף וחמש מאות דולר, מחצית מהמקדמה, עם הערותיו על כתב היד:

בעניין האורך: ציפיתי לסדר גודל של 65,000 מילים. אתה שלחת בערך 120,000. אני חושב שנוכל להצליח אם תצמצם את המילים ל-95,000. כדאי להתחיל לצמצם בפרק ו; יש בו בערך 7,000 מילים. אתה יודע טוב ממני על מה אפשר לוותר ועל מה אי אפשר לוותר... פרקים ז, ח ונדרים; הם עוקצניים וסטיריים וכתובים בכישרון רב. פרקים אחרים, כמו ד, ה, דורשים קריאה מייגעת... אני מעדיף שתשים לב לחזרות המיותרות בתוך כל פרק משתחפש פרקים שאפשר להוריד. לפעמים אתה מביא שלוש, ארבע או חמש דוגמאות להמחשה; אפשר להסתפק בפחות.²²

הספר 'למה להיות יהודי?' יצא לאור בתחילת תשל"ח (סוף 1977). במאמרי הביקורת עליו בא לידי ביטוי מגוון הנושאים שבהם הוא עסק. ג'ולס רוזנטל כתב ב'ושינגטון ג'ואיש ויק':

ספרו החמישי של כהנא עוסק בתחום רחב יותר משעסקו ספריו הקודמים. הוא מאחד יחד מחקר מעמיק, מסקנות כבדות משקל והבעת עמדה ברורה בכתיבה רהוטה וחודרת.

בשבועון התאחדות המו"לים באמריקה סוכמו הרעיונות העיקריים של הספר:

לפי כהנא, היהדות הרפורמית, שביטלה את רוב המצוות המעשיות, אינה מציעה ליהודים סיבה להישאר יהודים. היהדות הקונסרבטיבית היא תרמית, לא שונה מהרפורמית. בניסיון להדוף אנטישמיות, קפצו יהודי אמריקה לתוך "כור ההיתוך" ואיבדו את זהותם. הפתרון שכהנא מציע הוא שיבה לאלוקים, למסורת ולמצוות התורה. בביקורתו כלפי מדינת ישראל המודרנית, הקשה רק מעט פחות מביקורתו כלפי היהדות האמריקנית, כהנא קובע שרק אמונה שלמה תשים קץ לשקיעה בחומרנות הטובענית ותביא את המשח.

במאמר ביקורת בשבועון היהודי 'סאות'רן איזרילייט' נכתב:

הרב מאיר כהנא ידוע בהצהרותיו ובפעילותו נגד נישואי תערובת ובעד נאמנות ליהדות האמתית. בספרו האחרון הוא מנתח את ההתנתקות מהזהות היהודית, המתבטאת בשאלה הפשוטה "למה להיות יהודי?"

ספר זה מיועד לאנשים ששואלים את עצמם את השאלה הזו ולמיליוני ההורים היהודים שהדבר החשוב ביותר בשבילם הוא שילדיהם יישארו יהודים בפועל.

ספר זה ירתק כל קורא, גם מי שאינו נותן אמון בכותבו וגם מי שרואה בו ירמיהו בן זמננו...

מלכה אייבלס סיפרה איך היא מצאה את הספר:

הגענו לנוי יורק כדי להשתתף בחתונה, ונכנסנו לחנות לספרים יהודיים בלואר איסט סייד. ראיתי את 'למה להיות יהודי?' ועיינתי בו. קניתי אותו, כי חשבתי שהוא יוכל להיות לעזר

בעבודתנו בקירוב יהודים ליהדות בסנטה ברברה. קראתי כמעט את כל הספר והתלהבתי מהעובדה שיש רב שאינו מפחד להגיד בכנות את האמת על יהודים, על התבוללות ועל נישואי תערובת. הוא כתב דברים שאחרים לא יכלו או לא היו מוכנים להודות בהם בגלל היותם כואבים מדי.

אחר כך קניתי עותקים רבים של הספר וחילקתי אותם לספריות, למוסדות ולאנשים בקהילה, בתקווה לפקוח את עיניהם, שיראו את היהדות האמתית.

בתיבה בן זאב קראה את הספר בחורף תשמ"ב (1982). היא סיפרה:

הייתי אז בעלת תשובה בראשית דרכי, וחיפשתי דרכים להתחזק. ג'רי אפשטיין, ידיד מבית הכנסת 'בית יעקב' [באטלנטה]... השאל לי את 'למה להיות יהודי?' הספר היה מרתק ובמהרה בלעתי אותו.

בספר היה תיאור מדויק של חיי היהדות הרפורמית באמריקה כפי שחוויתי אותם. כל השאלות ששאלתי בנעוריי – על חשיבות היהדות בחיים הפרטיים, על הסיבות שלא להתחתן עם לא-יהודי – קיבלו מענה...

יתרה מזאת: הוא פירט את הסיבות החיוביות לחיות חיים יהודיים, את הכבוד והגאווה שבדרך החיים הזו. קיבלתי יותר חיזוק ממה שחיפשתי...²³

בחשוון תשל"ח (נובמבר 1977), לקראת הוצאתו של הספר, כתב ארנוביץ למאיר. הוא רצה לנצל את ביקורו המתוכנן של מאיר באמריקה לקידום הספר:

אסתר סְסֶמְסְקִי, בתו של משה (מרטין) גרונושפכט, אמרה לי שאתה מתכוון להגיע [לאמריקה] ב-7 בנובמבר [כ"ו בחשוון]. הספרים אמורים לצאת מהכריכיה ב-18 בנובמבר [ח' בכסלו] ונוכל להוציא את הספרים לחנויות ב-2 בדצמבר [כ"ב בכסלו], לכל המוקדם. אני צריך לדעת כמה זמן אתה מתכוון להישאר...

הנה צילום של העטיפה. מנהל השיווק מרוצה ממנה... החנות החדשה של 'בארנס אנד נובל' במרכז רוקפלור הזמינה חמישים עותקים; הם מתכוונים להציג את הספר בשולחן תצוגה...

החשוב ביותר הוא שנדע לאילו ערים תגיע בביקורך ובאילו תאריכים. מאחר שהוצאות נסיעותיך משולמות בידי מי שמזמין אותך, אנחנו צריכים לתאם את הפרסום בכלי התקשורת עם מועדי הגעתך לכל מקום...²⁴

בהתחלה לא הייתה הצלחה גדולה מאוד במכירות של 'למה להיות יהודי?' אך בניסן תשמ"ג (אפריל 1983) הוציא המו"ל מהדורה מוזלת בכריכה רכה. מהדורה זו הופצה בחנויות ברחבי אמריקה, והמכירות עלו במידה משמעותית, במיוחד לאחר שמאיר נבחר לכנסת בתשמ"ד (1984). יהודים רבים סיפרו לי שהם נתקלו בספר באקראי בחנות ספרים, ובזכותו החלו לקיים אורח חיים דתי ואף עלו לישראל.²⁵

הגירת הערבים – הפתרון היחיד

כשחזר מאיר ארצה מביקורו באמריקה בקיץ הוא התמקד בכתיבה ובקידום 'המכון לרעיון היהודי'. במודעה שפרסם ב'ג'רוזלם פוסט' בכותרת 'שמעו את קולו של המהפכן המשמיע את הרעיון היהודי', הוזמן הציבור "להרצאה ב'מכון לרעיון היהודי' ברחוב אוסישקין 31, ירושלים" – דהיינו כתובת משרד 'כך'.²⁶

בעזרת תומכיו באמריקה הוא החל לתכנן מסע הרצאות נוסף לחשוון תשל"ח (נובמבר 1977). זמן קצר לפני שטס פורסם מאמרו "הגירה – הפתרון היחיד" בגיליון הסתיו של כתב העת היוקרתי 'ג'ודאיזם' של הקונגרס היהודי-אמריקני. מאיר כתב את המאמר באייר תשל"ו (מאי 1976) ושלה אותו אז לכל כתבי העת היהודיים החשובים. רק שנה לאחר מכן פרסם אותו 'ג'ודאיזם' – עם שני מאמרים נגד רעיון העברת הערבים מישראל.²⁷ על התפתחות זו סיפר מאיר בטורו ב'ג'ואיש פרס':

בפעם הראשונה פרסם כתב עת חשוב של הממסד היהודי מאמר שכתבתי. כדי שלא יחשוב מישהו ש"התמתנתי", אדגיש שהמאמר עוסק בנושא נפיץ ושנוי במחלוקת – בעיית האוכלוסייה הערבית הגדלה הן בשטחים המשוחררים הן במדינת ישראל. כך כתב ד"ר רוברט גורדיס [העורך] בהקדמתו למאמרי: "כהנא מציג את דעתו באופן ברור וחד משמעי, והוא מעלה נושאים עקרוניים וחשובים שאי אפשר לטאטא אל מתחת לשטיח".

אכן, באחד ממאמרי התגובה שפורסמו עם מאמרי, כתב ארתור סמואלסון מארגון 'ברירה': "אנחנו חבים לכהנא תודה על מאמרו. כמו ז'בוטינסקי בזמנו, יש לו נטייה להעלות בעיות שרובנו מעדיפים שלא להתמודד אתן מחשש לפתיחת פתח לשאלות רבות נוספות שקשה מאוד לענות עליהן".²⁸

במאמר אחר הגיב מאיר על קביעתו של סמואלסון ש"אפשר וצריך לשלב את הערבים בחיים הלאומיים בישראל":

איזה בלבול! איזו התחמקות! מר סמואלסון טוען ש"ישראל שייכת לעם היהודי בהיותה ארץ אבותיו, ושייכת לאזרחיה בהיותה מדינה". אבל מה יקרה אם האזרחים הערבים יהיו לרוב, ישנו את שם המדינה מישראל לפלסטין, ויבטלו את חוק השבות? מה יקרה אם הערבים "המשולבים בחברה" יהיו לרוב? יש להם זכות לזאת? אני מרחם על סמואלסון ועל כל האחרים. בהיותם פרי הביאוש של התרבות הלא-יהודית שנולדו לתוכה, הם יודעים שהיהדות והדמוקרטיה לא תמיד מתיישבות זו עם זו, ובכל זאת הם מנסים לאחוז בשתייהן.

ארץ ישראל היא המקום שבו היהודים צריכים לחיות ולהקים מדינה ייחודית המושתתת על אדני התורה. אם נכין תכנית להעברת הערבים מהארץ, נזכה לעזרה משמים וניפטר מאוכלוסייה שהתורה הזהירה מפניה לפני שנים רבות: "ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לְשָׁפִים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצררו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה" (במדבר לג נה).²⁹

תמיכה בחוף המערבי באמריקה

בתכנון ביקור זה באמריקה נעזר מאיר בקבוצת תומכים מלוס אנג'לס, ולכן הרצאותיו הראשונות היו בחוף המערבי. הוא טס לאמריקה בכ"ו בחשוון (7 בנובמבר), ובתחנת ביניים באתונה כתב לבנו בנימין:

אני כותב את המילים האלו כשאני יושב בנמל התעופה ביוון. והרי מוסר השכל: כל היוונים העתיקים, עם כל הוד מלכותם והדר גאונם, נעלמו ואינם. ואנחנו, העם שהם דיכאו וחשבו

לחסל, עודנו קיימים בהבטחת ה'. וכל זה בא בגלל דבקותנו בתלמוד תורה ומעשים טובים. לכן חובה עלינו להוסיף ללמוד ולהתבונן בתלמודנו כדי שנוציא ממנו את הלקחים החיוניים שהם ידריכו את חיינו.³⁰

תחנתו הראשונה של מאיר הייתה טוסון שבאריונה. תומכו אדוורד טָנֶן פרסם את הרצאתו בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של טוסון' במילים אלה: "הרב כהנא מגיע לארצות הברית לדבר אתנו באופן ישיר וגלוי על הסכנות ההולכות וקרבות ועל הדרכים להתמודד אתן". מטוסון טס מאיר ללוס אנג'לס, ובמשך השבוע ששהה שם דיבר בחמישה בתי כנסת ובשתי אוניברסיטאות. בכתבה בביטאון הסטודנטים על הרצאתו באוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס הודגשה קריאתו ליהודים לעלות ארצה בכותרת, "צאו כל עוד אתם יכולים". הכתבת ציטטה מדבריו:

"צאו! צאו! צאו כל עוד אתם יכולים! קלה רובצת על כל יהודי שנשאר בגלות", הוא אמר. "מדינת ישראל", אמר כהנא, "צריכה יהודים..."

"אין פלסטיין, מעולם לא הייתה פלסטיין... יש לנו זכות לגור בישראל; יתרה מזו, יש לנו חובה לגור שם", הוא אמר...

כהנא אמר לקהל לחזור לישראל ו"לטעת עץ יהודי במקום שלא צמחו עצים במשך אלפי שנים. תפגשו שם את אברהם אבינו, אבי האומה".³¹

גם בדרשת השבת שלו בבית הכנסת 'שערי צדק' בלוס אנג'לס בב' בכסלו (12 בנובמבר) הדגיש מאיר את חובת העלייה. חוה כהנא זכרה אותה היטב: "הוא דיבר באופן משכנע כל כך, הן רגשי הן מעשי, עד שהייתי בטוחה שכל אחד בקהל יארוז את מזוודותיו למחרת ויעלה לישראל".³² מצוקתם של יהודי ברית המועצות עלתה לחדשות באותו שבוע בלוס אנג'לס, בעקבות תערוכה בנושא זה שהציגה הקהילה היהודית המקומית במרכז הכנסים של לוס אנג'לס. בתגובה הציגה הלשכה הסובייטית למסחר תערוכה נגדית במרכז הכנסים, במטרה להדגיש את ה"יופי" של החיים בברית המועצות. בה' בכסלו (15 בנובמבר), לאחר שהודיע מאיר לכלי התקשורת על תכניתו לערוך הפגנת מחאה נגד הסובייטים, הוא הגיע עם קבוצה של כשלושים איש למרכז הכנסים וקרא לכל הנוכחים בתערוכת הקהילה היהודית לגשת אתו לתערוכה הסובייטית ולמחות על דיכוי היהודים בברית המועצות. בדיווח של הבולשת הפדרלית נמסר שמאיר הוביל את הקבוצה בקריאה "בואו אחריי, הישארו יחד". ליד התערוכה הסובייטית הם צעקו "חופש ליהודים", "הקץ לדיכוי הסובייטי", "שלח את עמי". מאיר ועוד שישה-עשר איש נעצרו בגין חסימת מעברי היציאה בבניין, אך שוחררו בערבות באותו יום.³³ למחרת הגיע מאיר כמתוכנן להרצאתו באוניברסיטת 'קליפורניה סטייט' בנורת'רידג'. הרצאתו שם הקיפה נושאים רבים, בהם חובת העלייה ארצה וסכנת נישואי התערובת. ריצ'רד מכליס סיקר את ההרצאה בביטאון הסטודנטים וציטט את דבריו של מאיר על ביקורו הצפוי של נשיא מצרים בישראל:

"נשיא מצרים אנואר סאדאת יבקר בישראל בקרוב. ב'לוס אנג'לס טיימס' וב'ניו יורק טיימס' יכנו אותו 'מתון', וידרשו מישראל למסור שטחים", הוא אמר.

"הערבים אומרים: רק תחזירו לנו את השטחים שישראל לקחה במלחמת ששת הימים. אבל איפה היו הערבים, הקרואים כביכול פלסטינים, לפני המלחמה שפתחו בה? אז הם רצו את תל אביב וחיפה. אומר לכם דבר אחד: בכל מלחמה עתידית אעדיף להילחם בערבים שלהם מלהילחם בערבים שלנו..."

"אם קרטור אומר שישראל צריכה לוותר על שטחים כבושים, הוא צריך להחזיר את ג'ורג'יה לאינדיאנים ואת קליפורניה וטקסס למקסיקו.
"כמובן", הוא הוסיף, "איני מצפה לזאת ממנו, ואל לו לצפות מישראל לוותר על אדמותיה".³⁴

סאדאת הגיע לישראל במוצאי שבת, ט' בכסלו (19 בנובמבר), יומיים לאחר שטסתי לניו יורק להצטרף למאיר בביקורו בחוף המזרחי. הילדים כתבו לנו שהכבישים היו סגורים בגלל ביקורו של סאדאת, וביום ראשון הם לא הצליחו להגיע לבית הספר.³⁵
בשבוע הראשון שלי בניו יורק הלכתי עם מאיר להרצאות שלו ולביקורים בבתייהם של תומכיו. אחת מהרצאותיו הייתה בבית קפה 'הכותל', שהיה בבית הכנסת 'ישראל הצעיר' של נורת' בלמור. בית הקפה נועד לספק מסגרת חברתית יהודית ליהודים הצעירים ולהיאבק בנגע הגובר של נישואי התערובת.³⁶

שבת בפלורידה

למדתי עוד על בעיית נישואי התערובת כשטסתי עם מאיר לפלורידה לסבב הרצאות של שלושה ימים, שכלל הרצאות באוניברסיטאות שארגן תומכו הצעיר מנחם גוטליב. ההרצאה הראשונה הייתה ביום חמישי כ"א בכסלו (1 בדצמבר) באוניברסיטת 'פלורידה סטייט' שבעיר טלְהֶסי בשעה 2:30 בעריים. בזמן שחיכינו בנמל התעופה באטלנטה למטוס לפלורידה כתב מאיר מכתב לילדים על ביקורו של סאדאת בישראל:

כמובן, עקבנו אחרי ביקורו של סאדאת בארץ, ואני מוטרד מאוד מהעובדה שאפילו טובי היהודים רואים בכך תקווה לשלום. קודם כול, הגאולה לא תבוא בדרכי שלום אם לא תקדם לזה חזרה בתשובה ואם לא ייעשו מעשים של קידוש השם. הוויתור על אדמות – במיוחד כשנעשה בגלל פחד מהעולם, שמצפה עכשיו לויתורים – אינו קידוש השם...³⁷

יצחק סלבר, סטודנט מאוניברסיטת 'פלורידה סטייט', פגש אותנו בנמל התעופה בטלְהֶסי והסיע אותנו לאוניברסיטה. ההרצאה פורסמה בפליירים ובמודעה בביטאון הסטודנטים, בכותרת 'אין פלסטין', וכצפוי עמדו מפגינים מחוץ לאולם ההרצאות. סלבר סיפר שהיה לו רושם שהאנשים שבאו להפגין מחוץ לאולם היו רבים מאלו שהגיעו לשמוע את ההרצאה בתוך האולם.
בביטאון הסטודנטים צוין שאת ההפגנה ארגנו 'איגוד הסטודנטים האירנים' ו'חטיבת הנוער של המהפכה הקומוניסטית'. בכתבה על ההרצאה הובאו ציטוטים של מאיר:

"אם הם רוצים שטחים", הוא אמר, "מה הם רצו ב-1947? האו"ם העניק ליהודים שטח זעום, בדיחה..."

"אבל הם... לא רצו שתהיה מדינה יהודית כלל, והם פתחו במלחמה נגדה..."

"ארבע פעמים הם... ניסו לקחת את ארצנו במלחמה וארבע פעמים הם נכשלו", הוא אמר.

"השטחים שייכים לנו, ולא נותר עליהם".³⁸

שעתיים לאחר הרצאה זו עלינו למטוס לגיינוזוויל, עיר אחרת בפלורידה, כדי להספיק להגיע

¹ לפני ניתוק היחסים בין אירן לארצות הברית בתש"ם (1979) למדו סטודנטים אירנים רבים באוניברסיטאות בארצות הברית. בתשל"ז (1977) למדו שם יותר משלושים וחמישה אלף סטודנטים אירנים – במימון הוריהם העשירים ובהשתתפות סיוע אמריקני לסטודנטים זרים.

להרצאתו הבאה של מאיר, שנקבעה לשמונה בערב. לאחר טיסה של ארבעים וחמש דקות פגש אותנו בנמל התעופה גרשון פורטנוי, סטודנט באוניברסיטת פלורידה בגיינזוויל, והסיע אותנו למרכז הסטודנטים היהודים 'הלל' שבאוניברסיטה.³⁹

בכתבה על ההרצאה בביטאון הסטודנטים 'אליגטור' צוטטו חלקים מדבריו של מאיר:

"הנשיא ג'ימי קרטר... אחראי קודם כול לאינטרסים של ארצות הברית, והוא רואה בנפט אינטרס חשוב ביותר. ולמי יש נפט?"

בכתבה נמסר שמטרתו של מאיר הייתה לגייס סטודנטים לארגון חדש שהוא מקים, 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. צוטטו דבריו על חשיבות האקטיביזם היהודי:

"לא אוהבים מיליטנטים יהודים, אבל כל אחד רוצה שיהיה לו אחד בארון לשעת הצורך. אנחנו [האקטיביסטים והמיליטנטים] נחשבים 'לא מכובדים'."
 "אהבו שלום ורדפו שלום, אבל אם לא מחזירים לכם שלום, תכסחו להם את הצורה",
 הוא אמר.⁴⁰

פורטנוי סיפר שסטודנטים זרים, רובם אירנים, וסטודנטים מהשמאל הפגינו מחוץ לאולם. הוא כתב:

כמובן, פרסמנו את ההרצאה מראש... סטודנטים אירנים הפגינו, והרב אמר: "זה טוב – עוד פרסום".

הייתי פעיל ב'בית הלל' [מרכז הסטודנטים היהודים]. מעולם לא הגיעו יותר מקומץ סטודנטים יהודים, אף שהיו אלפי סטודנטים יהודים באוניברסיטה. אבל באותו ערב הגיעו בערך שלוש מאות.

האולם היה גדוש, והייתה אווירה רצינית. דבריו של הרב השאירו רושם חזק על שומעיו. לאחר ההרצאה נשארו כתשעים איש כדי להקים ארגון אקטיביסטי.⁴¹

מאיר ואני נשארו ללון בגיינזוויל בביתו השכור של אחד הסטודנטים. למחרת, בבוקר יום שישי, הסיע אותנו פורטנוי לנמל התעופה באורלנדו, כדי שנוכל לטוס בשעה מוקדמת למיאמי ביץ'. מאיר הוזמן לערוך בשבת סמינר בבית מלון שם, אך כרגיל רצה להספיק לדבר בביקורו במקומות רבים ככל האפשר, ותוכננה לו לצהריים הרצאה באוניברסיטת מיאמי. יצאנו מאורלנדו בשעה שמונה ורבע בבוקר. המטוס היחיד שטס בשעה מוקדמת כל כך למיאמי היה מטוס קטן שבו שמונה מקומות. כשטסנו מעל פארק אָוֹרְגֵ'יידס הוא טס נמוך כל כך עד שחשבתי שהוא יגע בראשי העצים.

לאחר הרצאתו של מאיר באוניברסיטת מיאמי הוזמנו ל'בית חב"ד' שבקמפוס, ומאיר דיבר שם עם כמה סטודנטים. אחד מהם ביקש לדבר ביחידות עם מאיר, וכתבתי עליו ביומן שלי, משום שהסיפור שלו אפיין את מכת נישואי התערובת באמריקה. הוא אמר למאיר שהוא עומד להתארס עם בחורה לא-יהודייה שמוכנה להתגייר.

מאיר ידע שברוב המקרים, ילדים הנולדים מנישואים כאלה באמריקה מאבדים את זיקתם ליהדות. הוא רצה למנוע את החתונה, אך הבין שאת הצעיר היהודי לא יצליח לשכנע לסגת מרצונו. לכן ביקש לדבר עם הבחורה. הוא שאל אותה: "למה את מסכימה להתגייר? אם הבחור הזה אוהב אותך באמת ומכבד אותך באמת, איך ייתכן שהוא מצפה ממך לוותר על הדת שלך?" הדברים של מאיר פעלו את פעולתם, והקשר בין בני הזוג נותק.⁴²

כשלושים סטודנטים ותלמידי תיכון הגיעו לסמינר השבת במלון 'סיגול', מלון שראה ימים פים יותר. עברו המפואר ניכר בגודל החדר שניתן לנו – חצי מגודל דירתנו בירושלים. במשך השבת לימד מאיר שיעורים והנחה דיונים, ובכל הסעודות הייתה שירה נלהבת. התעניינותם הכנה של הצעירים הרשימה אותי. שלושה מהמשתתפים בסמינר שגרים עתה בישראל שלחו לי את זיכרונותיהם ממנו.

משה קופרשמיט כתב:

אני זוכר את הסמינר. הבאתי שני חברים, שמואל ויינשטיין ומייק הירש, וזו הייתה הפעם הראשונה ששמעתי את הרב. עדיין לא שמרתי מצוות, ואני זוכר שהרב דיבר על הצביעות של היהדות הרפורמית. הרגשתי שהרב מדבר אליי, כי אני גדלתי במסגרת הזו. הוא הבין לגמרי את חוויית הילדות היהודית שלי.

שמואל ויינשטיין כתב:

אני זוכר את השבת ההיא, אף שלא שמרתי שבת אז. אני זוכר את ההרגשה שהייתה לי... הרגשה נפלאה. למדתי על מצוות אהבת ישראל – ההקרבה למען עם ישראל.⁴³

השבת היא הייתה חוויה מיוחדת לגרשון פורטנווי, משום שמאז הוא התחיל לקרוא לעצמו בשמו העברי בלבד. הוא סיפר:

ישבנו במעגל עם הרב ודיברנו. משהו אמר את שמי הלועזי והרב אמר: "לא ג'ורג'. מעכשיו רק גרשון!" עד אז קראו לי גרשון רק מפעם לפעם. מאותו רגע גמרתי עם השם ג'ורג'.⁴⁴

במוצאי שבת דיבר מאיר במלון אלג'רס במיאמי. בפלייר שפרסם את ההרצאה נכתב: "הרב מאיר כהנא עומד על האמת גם כשפירוש הדבר הוא שהוא עומד לבדו".⁴⁵

חזרתי לישראל שבוע לאחר הביקור במיאמי. מאיר המשיך בקצב מוגבר לשאת את הרצאותיו באמריקה, שכן נוכחותו שם גרה, כרגיל, עוד ועוד הזמנות. הוא קידם את 'המכון לרעיון היהודי' ואת ארגונו החדש, 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. במודעה על הרצאתו בבית הכנסת 'קהילת דרך אמונה' במנהטן כ"ח בכסלו (8 בדצמבר) צוין שזו תהיה "הרצאתו הראשונה על הרעיון היהודי" ונמסרה כתובת חדשה לקבלת מידע.⁴⁶

בשבועיים שלאחר מכן דיבר מאיר בשמונה אוניברסיטאות ובתי כנסת באזור ניו יורק, לפעמים פעמיים ביום, וכן בבית כנסת באזור שיקגו. בכתבה על הרצאתו ב'ישיבה יוניברסיטי' לפני "קהל שגדש את האולם" נמסר שסטודנטים רבים הצטרפו ל"קבוצה האקטיביסטית היהודית הבלתי אלימה החדשה".⁴⁷

הכתב רוב אדלמן סיקר בהרחבה את ההרצאה שנשא מאיר בבית הכנסת 'בית ישראל' בברוקלין, ביום ראשון בערב, ח' בטבת (18 בדצמבר):

באותו יום נשבו רוחות חזקות וקרות בברוקלין, והכבישים היו קשים לנהיגה בגלל שלג מעורב בגשם שירד ביממה האחרונה. על אף הפיתוי להישאר בבית החם והבטוח העזו מאה וחמישים אנשים אמיצים לצלוח את הכבישים ולהגיע להרצאה... בכניסה הוצגו למכירה ספריו של כהנא, 'האתגר', 'למה להיות יהודי?' ו'הגיע הזמן לשוב הביתה'. פליירים שפרסמו את 'למה להיות יהודי?' חולקו לאנשים כששילמו את דמי הכניסה בסך שני דולרים.

הרצאתו של מאיר הקיפה מגוון נושאים: השואה, מלחמת ששת הימים, מלחמת יום הכיפורים, מאבק הליגה למען יהודי ברית המועצות, אנטישמיות באמריקה, מדיניות החוץ של ארצות הברית וחובת העלייה. אדלמן ציטט מדבריו:

“יהודים רבים אומרים שאלימות היא דבר לא-יהודי, אבל נושא היהדות הסובייטית לא היה עולה לכותרות אלמלא אלימות יהודית...”

“אמונה וביטחון מתבטאים באופנים רבים: בהקרבה למען הזולת; באהבת ישראל – לא רק בכתיבת צ'קים, אלא גם בהפגנות; בחזרה הביתה לישראל. הילדים והנכדים שלכם צריכים להיוולד שם, בארצם שלהם...”

“במשך אלפיים שנה צחק הגוי על היהודי. הגרמנים צחקו על היהודים באושוויץ. הם אמרו: 'איפה האלוקים שלכם עכשיו? העובדה שאתם נענשים מוכיחה שטעיתם, שבחרתם באלוהים הלא נכון'. אבל מדינת ישראל, זה"ל והממשלה היהודית הם הוכחה שלא טעינו.⁴⁸

מאיר המשיך לקדם את ארגונו החדש, 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. לשם כך הוא ארגן סמינר בברוקלין בזמן חופשת החורף. הציבור הוזמן לאירוע בזו הלשון:

הצטרפו לרב מאיר כהנא לסוף-שבוע ארוך של דיונים, שיחות, תפילות ושירה בצוותא בבית הכנסת 'בית ישראל'...

השתתפו בכנס היסוד של ארגון יהודי אקטיביסטי, דינמי ובלתי אלים. התשלום לסמינר כולו הוא 12 דולר בלבד (כולל מזון ולינה).

ביום ראשון כ"ב בטבת תשל"ח (1 בינואר 1978), לאחר שדיבר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר' של פּלֶהָם פארקוויי, טס מאיר ללוס אנג'לס להמשך פעילותו למען 'ועידת היהודים האקטיביסטים'.⁴⁹

פרק ז
ועידת היהודים האקטיביסטים
טבת-אייר תשל"ח / ינואר-מאי 1978

בשבוע הראשון להיותו בלוס אנג'לס נפגש מאיר עם תומכים כדי לתכנן את קידום ארגונו החדש, 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. במסיבת עיתונאים שהם זימנו הסביר מאיר שהוא מקים את הארגון החדש משום ש"דרכה של הליגה אינה יעילה עוד. אנשים אינם מוכנים להצטרף לליגה או לתמוך בה בגלל השם השלילי שיצא לה. ניתקתי את קשריי עם הליגה בקיץ שעבר". בשבוע שלאחר מכן דיבר מאיר על חשיבות הארגון החדש, בהרצאותיו בטמפל 'עלייה' בוודלנד הילס, בטמפל 'שערי תפילה' בפיירפוקס ובטמפל 'בית תקווה' בפולרטון.¹ בג' בשבט (11 בינואר) טס מאיר לפורטלנד שבמדינת אורגון לדבר בבית הכנסת 'כתר ישראל' שם. את הרצאתו ארגן יושב ראש 'ועידת היהודים האקטיביסטים' סטיב סמייסון מלוס אנג'לס, בעזרתם של לאה ושמואל סינגר, מקוראי טורו של מאיר ב'ג'ואיש פרס'. לאה סינגר זכרה שבית הכנסת שלהם היה מלא עד אפס מקום ושמאמציו של מאיר לשכנע את שומעיו לעלות ארצה נשאו פרי: "כבר אז זרע בנו הרב כהנא את התמריץ לעלות... בעלי ואני וילדינו גרים עכשיו בצפת".

בכתבה ב'ג'ואיש פוסט אנד אופיניון' שסיקרה את ההרצאה בפורטלנד צוטטה הצהרתו של מאיר ש'ועידת היהודים האקטיביסטים' "מתאימה לאנשים שעדיין אינם מוכנים להצטרף לליגה להגנה יהודית ולהתמודד עם אפשרות של מעצר, אך גם אינם מרוצים מהמסד היהודי".² מאיר חזר ללוס אנג'לס למחרת בבוקר, לאספה חשובה לקידום 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. כך נכתב בפלייר:

קבוצת יהודים מודיעה על האספה הראשונה שלה בחוף המערבי
בבית הכנסת 'שערי צדק', יום חמישי, 12 בינואר, 7:30 בערב
ינאם: הרב מאיר כהנא
בואו לשמוע על תכנית פעולה בלתי אלימה.
קחו חלק ביצירת עתיד עמכם.³

'החוג'

מטרתה העיקרית של 'ועידת היהודים האקטיביסטים' הייתה הפצת רעיונותיו של מאיר, ואחת הדרכים לכך הייתה הקמת קבוצות לימוד. מאיר קרא למסגרת הזו 'החוג'. על 'החוג' הוא כתב כבר בתשל"ו (1976):

הרעיון הוא הנשק החזק ביותר. בשעת סכנה זו לעם היהודי – סכנת שואה רוחנית וסכנת שואה פיזית – הרעיון היהודי מוכרח להישמע. יהודים צעירים, מסורים ובעלי כישרון דיבור צריכים ללמוד את הרעיון, לצרוב אותו במוחותיהם ולאחר מכן לצאת ולהפיץ אותו בעם.⁴ חברי הקבוצה נפגשים בבתי פרטיים בשכונותיהם ולומדים מתוך ערכות של חומר

אידאולוגי. אחר כך הם מתבקשים להיות חברים פעילים בארגונים ממסדיים, כולל בתי כנסת, ולהפיץ את הרעיונות.⁵

במכתב לטובה הסביר מאיר את חשיבות קבוצות הלימוד של 'החוג':

המשתתפים ייפגשו פעם בשבוע, יאזינו לקלטת בת רבע שעה וידונו במאמר שכתבתי. כך, לאחר כמה חודשים, הם יוכלו להפיץ את הרעיון הלאה. אם נצליח לגבש קבוצות רבות, נוכל ליצור מהפכה בתודעה היהודית.⁶

בגיליון שבט תשל"ח (ינואר 1978) של מגזין 'כהנא' הזמין מאיר את הקוראים "להצטרף לקבוצת לימוד וללמוד את רעיונותיי... להשפיע על ארגונים יהודיים ממסדיים מבפנים". בסיוון (יוני) נערך המפגש הראשון של קבוצת הלימוד בלוס אנג'לס. דוד ברוורמן, רכז 'החוג' בלוס אנג'לס, סיפר:

מפגשי הלימוד נערכו בדרך כלל בימי ראשון בערב אחת לשבועיים בבית פרטי. פעילים מרכזיים נוספים ניהלו אתי ביחד את הלימוד ואת הדיונים.

דוד סיפר שמאיר שלח לו ערכות של מאמרים מסודרים לפי נושאים, ואלה נלמדו במפגשים:

לפני המפגשים שלחתי מאמר או שניים של הרב למשתתפים, כדי שיוכלו לקרוא את החומר מראש. במפגש השמיע ראש הקבוצה קלטת שמע של דברי הרב בנושא הנדון ואחר כך פיתח דיון בנושא זה.⁷

במפגשים נלמדו נושאים לפי ערכות שהכין מאיר. היו ארבע-עשרה ערכות, ובכל אחת מהן שישה עד עשרה מאמרים של מאיר בנושא מסוים. בנושאים היו: מדינה יהודית, עם נבחר, אהבת ישראל, אמונה וביטחון, עלייה, צדק, ארץ ישראל, גאווה יהודית, חירות אמתית, התבוללות, ערביי ישראל, הנוצרים.⁸

מאיר השקיע זמן ומאמצים רבים בהכנת ערכות הלימוד לקבוצות 'החוג' ובהכשרת מדריכי הקבוצות. ואולם לאחר כשנה פסקו מפגשי הלימוד. דוד ברוורמן הסביר:

לצערי, 'החוג' דעך... מדריכי הקבוצות לא היו תלמידי חכמים, והם התקשו לענות על שאלות שהתעוררו בשעת לימוד רעיונותיו של הרב.

לאחיו, חיים ברוורמן, היה הסבר דומה: "הייתי רחוק מלהיות מוסמך ללמד את הרעיונות של הרב, ולמרבה הצער חבריי לא התעניינו ברעיונות הנשגבים האלה". עם כל זה, כפי שציין הרב צבי בלוק שנים רבות לאחר מכן, מדריכי הקבוצות יצאו נשכרים, מאחר שנוספו להם ידיעות רבות בנושאים ביהדות ובעולם היהודי, כמו כל מורה המחכים מתוך ליבון הסוגיות שהוא מלמד.⁹

ריבונות יהודית ביהודה ושומרון

מאיר חזר לישראל בט' בשבט (17 בינואר) עם שמואל גינזברג, בנם בן השמונה-עשרה של תומכיו ברברה וחיים גינזברג, שהחליטו לעלות ארצה. מאחר ששמואל נרשם ללימודים באולפן בקיבוץ בארות יצחק, שבו החלו הלימודים לפני מועד עלייתם של הוריו, הוא הקדים לטוס והצטרף למאיר. הטיסה עם מאיר, שהיה דמות נערצת עליו, הייתה תמריץ נוסף בשבילו לעלות ארצה. הוא סיפר:

אני זוכר שישנתי, וכשהתעוררתי ראיתי את מאיר עומד במעבר בין המושבים ומתפלל. נראה לי שהיינו היהודים היחידים במטוס, כי רוב האנשים הסתכלו עליו. בשבילי, נער שגדל בסביבה מתבוללת בלונג איילנד, זה היה מראה סוראליסטי.

נחתנו ביוון והפסדנו את טיסת ההמשך לישראל. חברת התעופה רצתה שנישאר ביוון, אבל מאיר לא הסכים, כנראה משום שהעיכוב פגע בלוח הזמנים שלו. הוא התווכח אתם, הצליח כמובן לשכנע אותם, וטסנו לקפריסין. ישנו במלון בקפריסין, ולמחרת טסנו לישראל. הוא לקח אותי לקיבוץ בארות יצחק, והחיים שלי בישראל החלו.¹⁰

יצאתי לפגוש את מאיר בנמל התעופה. משם נסענו לבארות יצחק, ושם הפגשנו את שמואל עם שמעון פורשר, שהיה שליח 'בני עקיבא' באמריקה בתקופה שמאיר ואני היינו חברים פעילים בתנועה. הוא היה בדיוק האדם המתאים לקבל את פניו של שמואל בקיבוץ. עם שובו לישראל החל מאיר במאבק נגד שיחות השלום בין בגין לסאדאת. במכתב לבתנו ציפי הוא הסביר:

ביקורו של סאדאת היה אסון לישראל, משום שאנשים מאמינים לו והם ידרשו מבגין לוותר על חלקי ארץ ישראל. גרוע מאוד שבגין סירב להצהיר ריבונות ישראלית על יהודה ושומרון, והצעתו לאוטונומיה ערבית היא חילול השם.¹¹

כנגד חילול השם הזה תכנן מאיר להשתלט על בניינים בחברון בח' בשבט (16 בינואר), מועד ביקורו המתוכנן של שר החוץ האמריקני סיירוס ואנס בירושלים להמשך שיחות השלום. כבר בהיותו בלוס אנג'לס הודיע מאיר על כך לעיתונות:

הצעתו של בגין לוותר על שליטה בגדה המערבית היא הרת אסון. הוא נסוג מעקרונות שהחזיק בהם כל חייו.

בכוונתנו להשתלט על שלושה בניינים בחברון שנלקחו מיהודים לאחר הטבח בתרפ"ט (1929). הבניינים – בית כנסת, בית חולים ובית ספר – הם רכוש יהודי לפי החוק. יושביהם גורשו ולא הורשו לחזור.

מאיר צוטט בשבועון 'ניוזוויק': 'נראה אם בגין יעז לעצור יהודים שרוצים להתיישב על אדמה שהוא אמר שוב ושוב בעבר שהיא אדמה יהודית'.¹² בחודש הראשון שלו בישראל התמקד מאיר במאמצים לרתום אנשים לבוא אתו לחברון. הוא שכר אולם במלון 'המרקז' בירושלים כדי לערוך עצרת, ופרסם אותה במודעות קיר ובמודעה ב'מעריב' בכותרת 'אנחנו האופוזיציה!'

בואו לשמוע את היחיד שדגל בסגנון היהודי המיוחד, היחיד שתבע ביטחון ואמונה שלמה בצור ישראל – ריבונות יהודית מידית על כל השטחים המשוחזרים, היחיד שקרא: אף שעל!

הרב מאיר כהנא מדבר

הנושא: סאדאת לא יושיענו – מנחם לא ינחמנו

העצרת תתקיים בע"ה במוצאי שבת, כ' בשבט (28.1.78)

הקץ לאכזבות – בנו אתנו אופוזיציה אמתית

הצטרפו היום לתנועה! תנועת "כך"

וכן השתתפו אתנו במבצע 'קידוש השם', התיישבות עירונית בלב חברון

בבית החולים 'חסד לאברהם' (הרסה) שתתקיים בעו"ה בעתיד הקרוב.

בתחתית המודעה נכתב: "תרומותיכם נחוצות! אנא שלחו מיד את הכסף הדרוש לחסום את הדרך לטרגדיה"¹³.
 בכ"ו בשבט (3 בפברואר) דיווח 'ידיעות אחרונות' שבעקבות הצהרתו של מאיר על כוונתו להתישב בבית הדסה בחברון הוצבה עמדת חיילים קבועה בפתח הבניין.¹⁴
 מאיר רצה לגייס למשימה את תושבי קריית ארבע, שהיו מסורים למאבק על חברון. בשבת כ"ז בשבט (4 בפברואר) התארחנו בקריית ארבע, והתושבים הוזמנו לביתו של שמעון וורמן לשמוע ממאיר "דבר תורה מענייני דיומא"¹⁵.
 הלחץ האמריקני על ישראל לסגת מהשטחים המשוחררים הדאיג את מאיר. דבריו לבננו ברוך היו נבואיים:

אני חושש שכשיגבר הלחץ על ישראל ויישמעו עוד ועוד הצהרות אנטישמיות נגד יהודים התומכים בישראל, יתחילו יהודים רבים [באמריקה] לפחד וללחוץ על ישראל להיות "מתונה" יותר.¹⁶

בתגובה ללחץ אמריקני על הממשלה פתח מאיר במערכה שנועדה להזכיר לאמריקנים מחדלים היסטוריים שהם העדיפו לשכות. הוא הודיע שיערוך הפגנה בקונסוליה האמריקנית ברחוב אגרון בירושלים בו' באדר א' (13 בפברואר), בדרישה להחזיר את האדמות שגנבו המתישבים הלבנים בג'ורג'יה, מולדתו של הנשיא ג'ימי קרטר, משבטי האינדיאנים הקריקים והצ'רוקים. בפליירים נכתב שהמפגינים ידרשו "לפנות את כל המתישבים הבלתי חוקיים שגירשו את העם האינדיאני הקריק והצ'רוקי מבתיהם ולעקור את יישוביהם הבלתי חוקיים". במודעה בג'רוזלם פוסט' נכתב:

נדרוש את החזרת השטחים האינדיאניים הכבושים והקמת מדינה קריקית-צ'רוקית עצמאית בג'ורג'יה.

ביום ההפגנה שלח מאיר מכתב לקונסול האמריקני בירושלים. כמו במודעה, גם במכתב נקט מאיר ביטויים שהזכירו את דרישות הערבים:

בשנת 1838 גורשו שנים-עשר אלף אינדיאנים משבט הקריק ומשבט הצ'רוקי בידי אבות אבותיהם של המתישבים הקולוניאליסטים הלבנים, בעלי שמות כמו קרטר...
 אנו תובעים מהממשלה האמריקנית:

1. לעקור יישובים בלתי חוקיים, כגון פליינו ואתלנטה [ערים גדולות בג'ורג'יה].
2. להחזיר את הפליטים האינדיאנים אל אדמותיהם בג'ורג'יה.
3. להעניק לאינדיאנים אלה זכות להגדרה עצמית כדי שיקימו מדינה אינדיאנית עצמאית...¹⁷

חזרה לחברון, עיר האבות

מאיר המשיך לפרסם את ההתנחלות המתוכננת בבית הדסה. הוא חילק לעיתונאים העתקים של מכתב ששלח לראש עיריית חברון כדי להזמין לטקס 'היאחזותנו בבניין הדסה בחברון' שייערך ב"ב באדר א' (19 בפברואר):

בחדווה של סיפוק וברוממות רוח על גודל הכבוד שנפל בחלקנו, אנו חוזרים אל עיר אבותינו להגשים חלום של שנים... נכריז על רצוננו הכן לחיות בשלום... דגנו תהיה מושטת לשלום תמיד.

העלייה לחברון פורסמה גם בפליירים שחילקו חברי 'כך' לצירי ועידת ה'חירות', שנערכה אז בירושלים. נכתב בהם:

אנו נעשה את המוטל עלינו שעה שנעלה לחברון לממש הלכה למעשה את התורה שלכם... נצא ביום ראשון, י"ב באדר א תשל"ח (19.2.78)...

בו' באדר א (13 בפברואר) התפרסמה ידיעה קטנה ב'מעריב' בכותרת "הרב כהנא ותומכיו מתכננים להתנחל בלב העיר חברון". דווח בה שפרטים מדויקים על מועד ההתנחלות ימסור מאיר במסיבת עיתונאים שתיערך למחרת בבית סוקולוב בתל אביב.¹⁸ תכניותיו של מאיר נקטעו בבת אחת. בח' באדר א (15 בפברואר), ארבעה ימים לפני המועד שתוכנן לכניסה לבית הדסה, נפטר אביו, הרב יחזקאל שרגא. באותו יום התקיימה הלוויה, ומאיר החל לשבת 'שבעה' עם אמו, שרה חנה (סוניה), ועם אחיו, נחמן. מבקרים רבים זרמו לדירת הוריו בירושלים בכל שעות היום והלילה, לניחום האבלים. בתום ימי ה'שבעה' כתב מאיר דברים לזכרו של אביו:

איש לא היה יכול למנוע ממני ללכת לחברון ביום ראשון שעבר. לא שר הביטחון עזר ויצמן,⁸ שאיים לעצור אותי, וגם לא ראש הממשלה בגין, שאסר התיישבות יהודית בעיר האבות. איש לא היה יכול לעצור את האוטובוסים ואת היהודים הצעירים שחיוכו לשים קץ לחרפה הגדולה שבמניעת התיישבות יהודית בעיר אבותינו, אברהם, יצחק ויעקב. ואכן – שום איש לא מנע זאת. "כי לא אדם הוא..." (שמואל א' טו כט). ריבון העולמים ואדון המחשבות גזר שאבי יחזיר את נשמתו, ו"עצת ה'" גברה על "מחשבות בלב איש"... אבי היה אדם ייחודי... הוא היה תלמיד חכם, ובזכות האסכולות המגוונות שעיצבו אותו – עולם החסידות של צאנז; ישיבת פרשבורג; חזון הציונות של מזרח אירופה; המציאות היהודית-אמריקנית של שנות העשרים והשלושים, של רוחות זרות שאיימו לחסל את היהדות – היה לאדם רחב אופקים, שהבין את העולם. הוא ספג את האמיתות של כל הדעות והגישות, בהבינו שבכל גישה דברים שהם אמת ודברים שאינם אמת... הוא אהב ללמוד תורה והוא אהב לשבת עם תלמידי חכמים – אמתיים – ולדבר דברי תורה. השעות חלפו במהירות בשיחות אלה... על כל פסוק, על כל פירוש, על כל עניין – היה לו סיפור לספר. דרכו לא הייתה הדרך הקודרת של הישיבות הליטאיות, אלא דרך החסידות: אהבת החיים ואהבת ה'. דברי התורה החסידיים שלו העלו חיוך על פני הכול. ואולם הוא לא אימץ את הציונות העיוורת של החסידות... הוא שאל, חקר, חלק על אחרים – הוא השתמש בשכל שנתן לו ריבונו של עולם ללמוד תורה. הוא היה עבד לה' ולא עבד לעבדים...

אבי חי את התורה והיה אדם טוב. הצדקה, החסד והדאגה שלו לזולת חרותים בזיכרוני לעד. ממנו למדתי מהי המשמעות של להיות בן לעם ישראל... ספגתי ממנו את ארץ ישראל, והוא "אשם" במה שאני היום. מעצרי הראשון, בהיותי בן

⁸ שר הביטחון עזר ויצמן הורה למפקד נפת חברון להוציא למאיר צו הגבלה האוסר עליו להיכנס לחברון. ראה להלן, עמ' 80.

15, לאחר שרגמתי [בעגבניות] את מכונתו של שר החוץ הבריטי ארנסט בוויין, היה תוצאה של החינוך שלו. הוא זרע את הזרעים לכל פעילות... בסופו של דבר אני מוכרח לעשות את מה שהוא לימד אותי. ביום ראשון הבא אלך לחברון. בכל מצב שאהיה אביט השמימה ואלחש לאבי: אני ממשיך משום שאני אוהב אותך; אני ממשיך בזכות מה שהענקת לי.¹⁹

מיד לאחר ה'שבעה' שלח מאיר הודעה לעיתונות כדי לפרסם מועד חדש להתנחלות בחברון: יום ראשון י"ט באדר א' (26 בפברואר). הוא כתב:

ממשלת בניין-ויצמן-דיין מעלה באמון בוחריה שהצביעו בעדה בחשבם כי תהיה נאמנה לארץ ישראל... ביום רביעי ט"ו באדר א' תשל"ח (22 בפברואר 1978), ננסה להיפגש עם השגריר [סמואל] לואיס כדי למחות נמרצות בפניו על התערבותה הגסה של ארצות הברית בעניינים לא לה, הנוגעים אך ורק לעם היהודי... בפגישה תימסר ללואיס תכנית התנועה לגאול את בניין הדסה בחברון.²⁰

ביום רביעי ט"ו באדר א' (22 בפברואר) בערב שוחח מאיר עם תושבי קריית ארבע בבית הכנסת 'מגן אבות' וקרא להם לבוא אתו ביום ראשון "לגאולת בית הדסה" בחברון. לתושבי ירושלים חולקו פליירים שקראו: "נעלה לחברון ביום ראשון י"ט באדר א' תשל"ח (26 בפברואר 1978). הסעה תעמוד לרשות המתנחלים בבנייני האומה, בשעה 10:00 בבוקר. הנכם מוזמנים בזאת להצטרף לחיל החלוץ ולקבל תדריך מפיו של הרב מאיר כהנא במשרדי תנועת 'כך' ברחוב אוסישקין 31 ירושלים ביום חמישי ט"ז באדר א' תשל"ח (23 בפברואר 1978) בשעה 8:00 בערב".²¹

ואולם ביום שישי י"ז באדר א' (24 בפברואר) קיבל מאיר צו הגבלה שאסר עליו להימצא "בתחום השיפוט של העיר חברון" החל מיום י"ט באדר א' (26 בפברואר). הצו היה חתום בידי סגן אלוף משה ביטון, מפקד נפת חברון. אף על פי כן יצא אוטובוס של 'כך' מירושלים לחברון בשעה 10:00 כמתוכנן, ומאיר היה אחד מנוסעיו.²²

כארבעים איש הגיעו לבית הדסה, אך החיילים שהוצבו שם מנעו מהם להיכנס. חברי הקבוצה התיישבו על הכביש וחסמו אותו, בהשמיעם צעקות "חברון שלנו", וכשבו חיילים להתזר אותם לאוטובוס הם התנגדו התנגדות פסיבית בלבד. בתצלומים שפורסמו למחרת ב'הארץ' ובידיעות אחרונות נראה מאיר על הקרקע, מוקף חיילים המנסים לגרור אותו. ב'מעריב' הופיע תצלום שבו מאיר מוחזק בידי שני חיילים ופניו מעוותות מכאב. הידיעה ב'ג'רוזלם פוסט' על העימות הייתה היחידה שהסבירה את הרקע להתנחלות בבית הדסה: "בעבר מנע הממשל הצבאי ניסיונות של תושבי קריית ארבע ופעילי גוש אמונים להקים בית כנסת במבנה של בית החולים, שעומד ריק מאז טבח הערבים ביהודי חברון בתרפ"ט (1929)".²³

מאיר הספיק לחזור לירושלים לאירוע שהוא תכנן לאותו ערב: שיחה עם נציגים שהגיעו מאמריקה לקונגרס הציוני העולמי שנערך באותו שבוע בירושלים. האירוע נקרא 'קונגרס ציוני זוטא', מושג שטבע מאיר בתשל"ב (1972), כשנמנעה ממנו רשות הדיבור בקונגרס הציוני העולמי. כמו ב'קונגרס' שערך אז, המסר העיקרי של מאיר לנציגים היה הצורך הדחוף בעלייה ארצה. הוא דיבר גם על ניסיון ההתנחלות בבית הדסה ואמר: "אם אין לנו זכות על חברון, אין לנו זכות על תל אביב. אברהם אבינו לא ישב בבית קפה ברחוב דיזנגוף. אין לאיש – גוי או יהודי – הזכות להגיד שאין לי זכות להתיישב בחלק כלשהו של ארץ ישראל".²⁴

תנועה פעילה

מאיר ידע שכדי להפיץ את רעיונותיו לא די בניסיון התנחלות חד-פעמי, אלא עליו להחיות את תנועת 'כך' ולחדש את פעילותה.

הוא כתב לתומכו סטיב סמייסון, פעיל הליגה לשעבר, שהיה אז יו"ר 'ועידת היהודים האקטיביסטים':

המצב קשה מאוד. אמריקה מתכוננת להפעיל לחץ חזק על ישראל, ובגין אכזב את כולם. הוא מסרב להתיר התיישבות בלתי מוגבלת, תקף את גוש אמונים, ואוסר על יהודים לגור בחרון ובערים נוספות.

בשעה שאני מתכונן לעימות שיערך בשבוע הבא בחרון, אני יודע שאנחנו בפרשת דרכים. אין איש שאומר את מה שצריך להיאמר... תנועת 'כך' צריכה להיבנות פה מחדש בדחופות, ואני מקווה שהיא תשמש גם בסיס להקמת ארגון באמריקה...

התחלנו להעסיק מנכ"ל, מזכירה ועוזר. השקעתי אלף דולר מכספי הפרטי. או שנצליח לבנות פה ארגון יציב או שניכשל בידיעה שניסינו.

אני מבקש ממך לעשות מה שתוכל כדי לגייס לנו כסף. אנחנו צריכים לפחות אלפיים וחמש מאות דולר מהאנשים בלוס אנג'לס... אני יודע כמה אתה עושה ומשקיע, אבל זה דחוף ואין זמן. מה יועיל הכסף אם יקרה פה אסון?

אני כותב לאנשי לונג ביץ' בנפרד, ואני מקווה לקבל מהם סכום דומה. אני מקווה שתצליח לערוך חוג בית מיד ולגייס לפחות אלפיים וחמש מאות דולר מאזור לוס אנג'לס. זאת ההזדמנות האחרונה שלנו.

כפי שעשה תמיד בעבר, גם הפעם נרתם סמייסון למשימה. הוא העריך את מאיר מאוד והאמין בדרכו.²⁵

תנועת 'כך' החלה לחדש את פעילותה. המנכ"ל החדש יוסף דיין שלח הודעה לתומכים על "תהליך הארגון מחדש של התנועה על סניפיה ושלוחותיה". הוא כתב שבימי שני ורביעי תפעל במשרד 'לשכת מידע' ללימוד רעיונותיה ומטרותיה של התנועה, וביקש מהם לגייס חברים חדשים, לארגן חוגי בית ולתרום כסף לתנועה. דיין שלח הודעה לעיתונות כדי להבהיר שהליגה להגנה יהודית בישראל שינתה את שמה לתנועת 'כך'.

ככ"ט באדר א (8 במרץ) כינס דיין פגישת פעילים בירושלים לבחירת הנהלה זמנית. בחברים שנבחרו היו ברוך מרזל, רחל פויאר וגדליה ניימן, ויואל לרנר נבחר ליושב הראש. בפרוטוקול הישיבה פורטו הפעולות שבהן השתתפו חברי 'כך' באותו חודש, בהן 'הפגנת האינדיאנים' מול הקונסוליה האמריקנית, מסיבת העיתונאים בתל אביב בז' באדר א (14 בפברואר), ניסיון ההתנחלות בבית הדסה בחרון בכ"ט באדר א (26 בפברואר), חלוקת פליירים לנציגי הקונגרס הציוני העולמי בירושלים ועריכת ה'קונגרס ציוני זוטא'.²⁶

ביום הפגישה הפגינו חברי 'כך' מול 'היברו יוניון קולג', מרכז היהדות הרפורמית בירושלים, במחאה על מברק ששלח אלכסנדר שינדלר, מנהיג רפורמי באמריקה, לראש הממשלה בגין כדי לדרוש ממנו להפסיק את הקמת ההתנחלויות. הם חילקו פליירים שנכתב בהם: "שינדלר אינו דואג לטובתה של ישראל, אלא לטובת מעמדו. הוא פוחד שתצמח אנטישמיות באמריקה אם ישראל לא תנהג לפי רצונה של וושינגטון".²⁷

'כך' המשיכה לקדם את נושא הגירת הערבים מארץ ישראל. בב' באדר ב (11 במרץ) השתלטו מחבלים ערבים על אוטובוס בכביש החוף וירו לכל עבר לאורך מסלול נסיעתם. רק לאחר קרב

יריות ארוך בין המחבלים לכוחות הביטחון על יד צומת גלילות הגיע מסע הטבח לסופו. בפיגוע נרצחו שלושים ושבעה איש ונפצעו שבעים ושמונה. חברי 'כך' חילקו פליירים שנכתב בהם "הגיע הזמן לסלק את הערבים מארצנו".²⁸

כמה ימים לאחר מכן שלח מאיר מכתב לראש עיריית נצרת, חבר הכנסת תאופיק זיאד, והזמין אותו להצטרף ל'חוג לחילופי אוכלוסין'. במכתב כתב מאיר: "הניסיון המר של חמישים השנים האחרונות הוכיח למעלה מכל ספק שדו-קיום בשלום אינו אלא סיסמת שווא... העם היהודי נחוש בהחלטתו שלא לנטוש את אדמתו". הוא הודיע לזיאד שהוא מתכוון להגיע למשרדו ב"ב באדר ב (21 במרץ) בשעה שתים-עשרה וחצי, וביקש ממנו להשיג בשבילו אישור מהמשטרה לכינוס אספת עם בכירי המרכזית.

זיאד הודיע למשטרה על מכתבו של מאיר וביקש שתמנע את כניסתו לנצרת. אכן, כשניסה מאיר להגיע לנצרת עצרו שוטרים את מכוניתו במחסום בעפולה, כשנים-עשר קילומטר לפני נצרת. ב'מעריב' נמסר שהוא נלקח לתחנת המשטרה בעפולה ושם כיבד אותו מפקד מרחב העמקים בקפה ובפרות ושוחח אתו במשך שעתיים. בזמן היותו בעפולה הגיש מאיר בקשה לכנס אספת עם בנצרת בשבוע שלאחר מכן, אך מאוחר יותר נדחתה הבקשה בטענה של חשש ממהומות. בכתבה ב'מעריב' על מניעת כניסתו לנצרת צוטט משפט חשוב ממכתבו לזיאד: "הניסיון המר של חמישים השנים האחרונות הוכיח למעלה מכל ספק שדו-קיום בשלום אינו אלא סיסמת שווא".²⁹

מאיר המשיך לפעול להרחבת התנועה וליצירת תשתית יציבה לרעיונותיו, והחליט להקים מחלקה לדוברי אנגלית. אחת המודעות שפרסם ב'ג'רוזלם פוסט' לעידוד הצטרפותם של דוברי אנגלית לתנועה, פתחה בכותרת 'מי מפקח לשמוע את כהנא?' במודעה פורטה הפעילות לדוברי אנגלית במשרד בירושלים:

הערב, יום ראשון, בשעה 8:30, הרב מאיר כהנא מדבר על "גאולה או שואה?"
ביום שלישי זה ובכל יום שלישי בשעה 8:30 בערב: שיעור תורה על הרעיון היהודי האמתי.

במוצאי שבת זה ובכל מוצאי שבת בשעה 8:45: בית קפה פתוח.

לפי פרוטוקול הישיבה הראשונה של מחלקת דוברי האנגלית, שנערכה ב"ב באדר ב (19 במרץ), נידון בה הרכב המזכירות והוצעו הצעות לפעילות.

הצעד הבא של מאיר היה הקמת סניף 'כך' בקריית ארבע. שוב התארחנו שם בשבת, הפעם אצל ידידנו דוד ושרה לנדאו. הציבור הוזמן לביתם לשמוע שיחה מפי מאיר, ובדבריו הוא קרא לשומעים להצטרף לסניף בקריית ארבע.³⁰

מעט לעת פרסם מאיר מודעות בעיתונים כדי להביא למודעות הציבורית את עקרונותיה ומטרותיה של תנועת 'כך'. במודעה ב'מעריב' הוא פירט "תכנית מדינית יהודית": החלת הריבונות היהודית על כל חלקי ארץ ישראל, התיישבות יהודית בלתי מוגבלת, העברת הערבים מארץ ישראל וקריאת חירום ליהודי הגולה לעלות ארצה. בתחתית המודעות צורפו ספחים למילוי ולשליחה, שבהם יכלו הקוראים לציין את רצונם להצטרף ל'כך', לתרום כסף ולהזמין להרצאה נציג של התנועה.³¹

מה הניע את מאיר להשקיע מאמצים רבים כל כך בחיזוק התנועה? במאמר במגזין 'כהנא' הוא הסביר:

מוכרח להיות מישהו שמוכן לומר את האמת כולה... איש אינו מדבר על השואה הצפויה

בגלות; איש אינו מדבר על הצורך להוציא את הערבים מארץ ישראל; איש אינו אומר שהתלות באמריקנים לא תביא ישועה אלא עונש משמים; איש אינו אומר שאם ממשלת ישראל לא תספח את השטחים, נקבל עונש משמים.

אין איש מלבדי שמדבר כיהודי הנושא את דבר הרעיון היהודי. זו חובתי. אם אני זוכה לתומכים, מה טוב. אם אני מצליח להקים תנועה, טוב עוד יותר. ואולם אם אצטרך לעמוד לבדי ולצעוק לבדי את האמת – זה יהיה תפקידי.³²

פורים בחרון

בבוקרו של י"ד באדר ב (23 במרץ), יומיים לאחר שחזר מנצרת, שוב נסע מאיר לחברון. הפעם הוא לא הודיע על כך לכלי התקשורת, ובואו הפתיע את החיילים ששמרו על בית הדסה. הוא ניצל את העובדה שירושלמים רבים, שחוגגים פורים בט"ו ולא ב"ד, פנויים מלימודיהם, וכעשרים איש, רובם צעירים, הגיעו איתו. כמה מהם דילגו מעל גדר התיל שהקיפה את בית הדסה, ואחרים עלו לגג מבניין סמוך. הם תלו דגל ישראל בקצה הגג והצהירו שבית הדסה הוא רכוש יהודי מאז תקופת שגשוגה של הקהילה היהודית בחברון.² בתצלומים נראה מאיר על הגג כשפניו אינן מגולחות, בגלל ימי אבלותו על אביו. חברי הקבוצה סירבו לרדת מהגג, וחיילי צה"ל הורידו אותם בכוח. הם נעצרו והואשמו בהשגת גבול פלילית.³³

ככ"ה באדר ב (3 באפריל) הגישה הממשלה בבית משפט השלום בבאר שבע³ כתב אישום נגד מאיר שבו שלושה אישומים – על שלוש הפעמים שבהן ניסה להיכנס לבית הדסה באופן לא חוקי:

אישום ראשון – השגת גבול: הנאשם עם אחרים בתאריך 25 בחודש אוגוסט 1976 או סמוך לכך נכנסו למבנה הנ"ל כשהם מזיזים את גדרות התיל ועוברים מעליהם ועולים על הגג של המבנה...

אישום שני – התנהגות פסולה במקום ציבורי: אנשיו של הנאשם ניסו בתאריך 26.2.1978 או סמוך לכך שוב להיכנס למבנה המוזכר... הנאשם עם אחרים, לאחר שנמנעה הכניסה הנ"ל, החלו לצעוק "חברון שלנו" וסירבו להיענות לצה"ל ולעזוב את המקום. הנאשם ואחרים ישבו על הכביש שלובי זרוע, חסמו התנועה והתנגדו בכוח לפינוים מהמקום על ידי צה"ל.

אישום שלישי – השגת גבול: הנאשם עם אחרים בתאריך 23.3.1978 או סמוך לכך, בחברון, נכנסו למבנה הנ"ל... כשהם מגיעים לגג המבנה דרך המבנים הערביים הסמוכים.

לכתב האישום צורפה בקשה מפרקליט מחוז הדרום יעקב קרוסטר לעצור את מאיר עד תום ההליכים, משום שהוא "אינו מכבד את חוקי המדינה בעקביות ובכוונה תחילה ועקב הסכנה שיחזור שוב ושוב על מעשיו". השופט יהודה היימן קבע דיון בבקשת הפרקליט ל" בניסן (17 באפריל) בשעה שמונה וחצי בבוקר, בבית משפט השלום בבאר שבע.³⁴

מאיר שלח הודעה לעיתונות:

למי שעדיין ציפה להוכחה שממשלת בגין אינה שונה מממשלות קודמות באשר לטיפול

² על תולדות הבניין ראה פרק ב, עמ' 20.

³ המשפט נערך בבאר שבע משום שחברון הייתה בתחום שיפוטה.

בהשבת זכויות היהודים בשטחים המשוחררים, באה "ההברקה" החדשה של הממשלה להעמיד את כהנא למשפט על "עוון" נורא ואיום: לשבת בחברון העיר ולצעוק כדברי כתב התביעה: "חברון שלנו". המעשה, שריח של השתקה פוליטית נובע ממנו, נועד למנוע את המשך מאבקו לא רק למען הגשמת הזכויות היהודיות בעיר האבות, אלא בכל מגוון הפעילות של תנועת 'כך' – ובראש מאבקו לגיבוש תכנית להגירת ערבים כמוצא רצוי למתחים ההולכים וגוברים בין שני העמים...

בהודעה זו הצהיר מאיר שישבות שביתת רעב:

...ממשלת בגין הגישה אתמול כתב אישום נגד הרב מאיר כהנא, וכתוספת מחפירה על זה ביקשה הממשלה דבר שאין לו תקדים:
לערוך מעצר מנע נגדו. וכל זאת על רצונו של כהנא להגשים הלכה למעשה את תורת ז'בוטינסקי ואת משנתו של מנחם בגין בטרם שררה.
ביום ב' הקרוב, ג' בניסן תשל"ח (10.4.78), ישבות הרב מאיר כהנא שביתת רעב מול בית ראש הממשלה בירושלים. באותו מעמד יגיש כהנא כתב אישום נגד ראש הממשלה על הבגידה בעקרונות שהביאוהו לשלטון...

מודעה בג'ואיש פרס' פנתה לקוראים:

פרקליט מחוז הדרום ביקש לעצור את כהנא מעצר מנע עד תום ההליכים... דבר שלא נשמע כמוהו בארצות הברית. כהנא עלול לשבת ככלא כמעט שנה עד תחילת המשפט – ומי יודע כמה עוד עד סיומו...

תנועת 'כך' ביקשה מהציבור לשלוח מברקי מחאה דחופים למשרד ראש הממשלה בירושלים, ולהתקשר לקונסוליה הישראלית בניו יורק כדי למחות.³⁵

תושבי קריית ארבע, שהייתה להם זיקה מיוחדת לעיר האבות חברון, הגישו עצומה נגד הכוונה לעצור את מאיר עד תום ההליכים. על העצומה חתמו יותר ממאה איש, כולל רבני קריית ארבע הרב דב ליאור, הרב אליעזר ולדמן והרב משה לוינגר, והיא פורסמה במודעה גדולה ב'מעריב' ביום שישי שלפני הדיון בבית המשפט (צילום המודעה בעמוד ממול). בעצומה הובעה מחאה חריפה על הסעיף בכתב האישום שלפיו הביטוי 'חברון שלנו' הוא עברה על החוק, ועל הבקשה לעצור עד סוף ההליכים את מי שכאב את "עלבון בתי הכנסת המושפלים והמוזנחים" בחברון.³⁶ לעומת זאת בציבור בישראל נשמעו קולות רבים נגד פעולותיו של מאיר. הדבר בא לידי ביטוי בקריאות גנאי חריפות שהושמעו נגדו בהרצאה שנשא בג' בניסן (10 באפריל) במסגרת בימת 'בצהרי היום' של אגודת הסטודנטים של אוניברסיטת תל אביב. אנשי תקשורת מהשמאל תקפו אותו בכתבות ובמאמרים עוינים, ואפילו עיתונאים שהודו בבעיית האוכלוסייה הערבית בישראל הביעו התנגדות לגירוש הערבים, בטענה שהדבר יקומם את העולם כולו נגד ישראל. במאמרו 'הסתה מסוכנת' טען משה כרמל שההטפה לגירושם של "ערבים אזרחים שלווים בארץ אשר... החותר תחת שלום המדינה מבפנים" והיא "עלולה לזרוע אי שקט ואי ביטחון בקרב האוכלוסייה הערבית החיה עמנו באהבה ובשלום".³⁷

בגלל היחס השלילי כלפי מאיר בכלי התקשורת אי אפשר היה לדעת מה תהיה הכרעת בית משפט השלום בבאר שבע ב' בניסן (17 באפריל). למרבה השמחה דחה השופט היימן את בקשת הפרקליט לעצור את מאיר עד תום ההליכים, בתנאי שלא ייכנס שוב לחברון. עורך דינו של

כס"ד -

חברון שלנו

נגד הרב מאיר כהנא הוגש כתב-אישום ע"י פרקליט מחוז הדרום, על רצונו להכנס לבנין „הדסה" אשר בחברון. באחד מסעיפי האישום (א, ב) מואשם הרב כהנא, שצעק „חברון שלנו".

בית-המשפט התבקש ע"י התביעה לעוצרו מעצר-מנע עד תום ההליכים המשפטיים נגדו.

אנו כואבים את עלבון בתי-הכנסת המושפלים והמוזנחים, והכאב כפול ומכופל על ששוב ושוב מעמידים לדין יהודים, הנאבקים על כבוד ארץ ישראל.

הפעם הגדילו לעשות, ובמקום להתייחס בכובד-ראש לפתרון, בקשו מעצר-מנע, דבר חסר-תקדים. וזאת בגלל כניסה לבית יהודי ובגלל הביטוי „חברון שלנו".

ד"ר ישראל אלדד ;

הרב דוב היאיר, ראש ישיבת קרית ארבע ;

הרב אליעזר וולדמן, ראש ישיבת קרית ארבע ;

הרב משה לוינגר, רכז מנהלת קרית ארבע ;

חובטי קרית-ארבע :

הרב שלום מיזי ; הרב יעקב אריאל ; נעם ארנון ; ז'ורה ארנון ; שפרה הימנרש ;
חיים בנני ; שייחה מנני ; דוד לנר ; אליעזר אפרסלון ; שנתה מליק ; מנשה קב ;
יהודית קב ; הרב מנחם ליכמן ; הרב שלמה בן חמואל ; מאיר פרץ ; אברהם נחליאל ;
אילן תור ; שמאל מושקוב ; יצחק רוזריג ; אברהם פויסה ; דוד תבשוש ; אהרון כהן ;
שמאל לימ ; דוד גולדמן ; יוסף הרשליקוביץ ; זאב פרידמן ; החל הרשליקוביץ ;
שרה לבני ; נחום צרצ'ק ; נעמי סימון ; יצחק דהן ; בני הורנשטיין ; פתישכט אינזור ;
חנה גויברגר ; מנחם צוזבנר ; צביה צוזבנר ; שמאל הלברג ; יוני כהן ; אליעזר
איצקוביץ ; שרה נחשון ; בניחו שאלתיאל ; יהודית רגן ; לפנה כנורי ; יאיר אוריאל ;
ייפכא אריאל ; יעקב ריון ; נירה ריון ; גאילה בן-חמואל ; אבנר שמעוני ; אריה
מילץ ; אלי לדיני ; שרגא ארזי ; אריאל רוזנבלום ; דוד גלמן ; לאה בריחי ; החל
שמעוני ; צביה דיכב ; גרית זליגר ; פרבה מילץ ; החל לדיני ; יהודית רוזנבלום ;
יהודה זליגר ; הנניה בן-דוד ; פני בן-דוד ; יגאל קוטאי ; גילה קוזרי ; שפרה קוטאי ;
נעמי שחר ; בתיה שחר ; רינה שחר ; אלישבע שורצבורג ; יעקב שורצבורג ; חיה
קרב ; נח קיפר ; דוד לנדאו ; מרים זכי ; חיים כהן ; יפה כהן ; אברהם זכי ;
דיים-שמעון וורמן ; מרים וורמן ; שרה מורחי ; מרדכי סימן ; מיכאל שט ; דוד
גולדברג ; אליהו אלמן ; החל רוזנבלום ; שמאל יפה ; יעקב אפרון ; יוסף ריון ;
חלל ריון ; שמאל מרני ; יצחק ארליך ; מאיר בורנשטיין ; היאל קוזרי ; שמעון
יצחק ; שלום גולדמן ; צבי גלסר ; גרשון רופשילד ; משה לוי ; החל לוי ; יצחק
בן-הברון ; יונה בן-הברון ; אבשלום בן-הברון ; שמעון בן-הברון ; עפרה פרנקל .

מאיר, רחמים כהן, שלח ליועץ המשפטי בקשה לעיכוב ההליכים נגד מאיר ולביטול כתב האישום:

... המניע של מרשי להגשת הבקשה הנוכחית לעיכוב ההליכים איננו נעוץ ב"אימת הדין" אלא ברצונו לתת לממשלה הנוכחית, שבראשה עומד מי שהיה מפקדו של האצ"ל, אשראי של אמוץ כי דבר הגשת כתב האישום הזה נעשה שלא על דעתה, אלא רק על פי שיקול דעת מוטעה של פרקליטות המחוז.

לעניות דעתנו, ממשלה המכריזה השכם והערב על נאמנותה לעיקרון הזכות של כל יהודי להתיישב בכל מקום שהוא בארץ ישראל, אינה יכולה לעמוד מאחורי כתב אישום שכזה (המלווה גם בבקשה למעצר עד תום ההליכים!) אשר בעצם הגשתו יש משום כפירה באותו עיקרון והתכחשות לזכותנו על ארץ ישראל...

היועץ המשפטי דחה את הבקשה לעיכוב ההליכים. ב'ב' באלול (4 בספטמבר) הרשיע בית המשפט את מאיר בהשגת גבול פלילי וגזר עליו שלוש שנות מאסר על תנאי. פסק דין זה היה עדיף ממאסר מידי, אך משמעותו הייתה עונש מאסר מידי במקרה שמאיר ינסה להיכנס לבית הדסה בחברון בשלוש השנים הבאות.³⁸

בי"א בניסן (18 באפריל), יום לאחר הדיון בבית המשפט בבאר שבע, ערך מאיר הפגנה מול השגרירות האמריקנית בתל אביב כדי למחות על החלטת בית המשפט העליון של מדינת אילינוי (שבארצות הברית) להתיר צעדת ניאון-נאצים ביום הולדתו של היטלר (20 באפריל). הנאצים ביקשו לערוך את הצעדה בסקוקי, עיר ליד שיקגו שרבים מתושביה היו יהודים ניצולי שואה.⁷ מאיר פרסם את ההפגנה בפליירים, במודעות רחוב ובמודעות ב'מעריב' וביג'רוזולם פוסט' בכותרת 'לעולם לא עוד!' בדבריו בהפגנה גינה מאיר את ההחלטה לאשר את הצעדה בטענה שיש לנאצים זכות לחופש הביטוי.

מי שמנצל את הדמוקרטיה כדי לשים קץ לדמוקרטיה – אין לו זכות ליהנות מהדמוקרטיה. רק מטורף יעניק לאדם שרוצה להכניס אותו לתאי הגזים זכות לשכנע אחרים לתת לו את הכוח לעשות זאת.

מאיר נסע לאמריקה זמן קצר לאחר הפגנה זו. הנאצים לא צעדו ביום הולדתו של היטלר, משום שבית המשפט עיכב את ביצוע ההיתר שניתן להם. הקבוצה הנאצית קבעה לצעדה בסקוקי תאריך חדש, יום כ' בסיוון (25 ביוני), ומאיר התכונן למאבק.³⁹

ביקור באמריקה בליווי ערבי

מאיר הגיע לניו יורק בכ"ו בניסן (3 במאי) עם שחאדה יוניס, ערבי תושב ישראל שרצה להגר לאמריקה. הוא הביע תמיכה בתכנית להגירת הערבים, ומאיר תכנן להציג אותו בהרצאותיו כדי לשכנע אנשים שתכנית ההגירה מוסרית ומעשית, ובכך לגייס כסף לקרן ההגירה.

⁷ הניאון-נאצים הגישו את בקשתם לצעוד בסקוקי בתמוז תשל"ז (יוני 1977), ומאז חיכו להכרעת בתי המשפט. ראה פרק ו', עמ' 63-65.

מאיר הציג את יוניס במסיבת עיתונאים במלון 'טודור' במנהטן בג' באייר (10 במאי). סוכנות הידיעות 'אסושיאייטד פרס' העבירה ידיעה זו לעיתונים ברחבי אמריקה:

ערבי האומר שהוא יליד ישראל ורב יהודי מיליטנטי יוצאים יחד למסע הרצאות ברחבי אמריקה, לעידוד יציאת ערבים ממדינת ישראל.

כהנא שימש ליוניס [שדיבר בעברית] מתורגמן. יוניס אמר שערבים צעירים שלומדים בישראל מתוסכלים משום שאינם יכולים לקבל משרות טובות. לדבריו, המצב לא ישתפר ולכן עליהם לעזוב.⁴⁰

בהרצאתו של מאיר ביום ראשון בערב, ז' באייר (14 במאי), לפני קהל גדול בבית הכנסת 'קהילת בני אמונה' בפיטסבורג דיבר גם יוניס. הוא דיבר בעברית ומאיר תרגם את דבריו. מרוויין בֶּרְקמן, תומכו של מאיר בפיטסבורג, כתב לי:

אני זוכר היטב את ביקורו של מאיר בפיטסבורג במאי 1978... יוניס סיפר לקהל שהוא נולד בישראל וחי שם בשלום, אך מאחר שישראל היא מדינה יהודית והוא במיעוט... הוא סבור שיוכל לפרנס את משפחתו טוב יותר בארצות הברית.⁴¹

דיווח על הרצאתו של מאיר בעיתון היהודי 'הג'ואיש כרוניקל של פיטסבורג' פתח כך:

לפי דיבורו השקט והרגוע והופעתו הקלילה והפשוטה, מאיר כהנא נראה כמו פרופסור או עובד סוציאלי ביום חופשה, או אפילו רב מקומי. אכן, הוא רב, אבל למרות דיבורו המתון, כל ביטוי שיוצא מפיו מטיל פצצה מילולית באולם.

בכתבה צוטטו דברים מההרצאה:

"לא ייתכן דו-קיום עם מיעוט שאינו מכיר במדינה היהודית. תנועת 'כך' רוצה לעזור לערבים לעזוב את ארץ ישראל ולגור במקומות אחרים.

"מיעוט ההולך וגדל במהירות שונא את ישראל – ואיני יכול לגנותם על כך. וכי מתאים לערבים ההמנון הלאומי 'התקווה', המבטא תקווה יהודית בת אלפיים שנה למדינה בארצם?"

מאיר הודה שרוב הערבים אינם רוצה לעזוב את ישראל, אך הדגיש שאין כל פתרון ואחר ולכן יש לשכנעם לעזוב:

"אפשר להפסיק לתת להם קצבאות ילדים של הביטוח הלאומי, המממנות ילודה ערבית. אפשר להציע תמריצים כספיים למי שמוכן לעבור לגור במערב... איני רוצה עוד 'יום אדמה' שבו נהרגו שישה ערבים. איני רוצה להרוג ערבים ואיני רוצה שערבים יהרגו יהודים. אם לא ניישב מחדש את הערבים מחוץ לישראל, תהיה מלחמת אחים נוראה."

בידיעה ב'פיטסבורג פוסט גֶזֶט' צוטטה קביעתו של מאיר ש"על כל יהודי אמריקה לעלות לישראל משום שזהו ביתם". הכתב הדגיש את טענתו ש"דו-קיום בין ערבים ליהודים הוא בלתי אפשרי" ואת חששו מעימות בנוסח צפון אירלנד או קפריסין.

בתמונה שצורפה לידיעה זו נראים מאיר ויוניס עומדים זה לצד זה ומחייכים, אך במקום השם יוניס הופיע בכיתוב השם אחמד מוניס. יוניס השתמש בשם זה עד סוף הביקור, כדי להגן על עצמו ועל משפחתו.⁴²

בלוס אנג'לס עם יוניס

בח' באייר (15 במאי) טסו מאיר ויוניס ללוס אנג'לס. בעלון של 'ועידת היהודים האקטיביסטים' נכתב: "הרב מאיר כהנא הגיע לאזור לוס אנג'לס לשבועיים. הוא יביא להרצאותיו ערבי שהגיע אתו מ'ישראל'⁴³." מאיר כתב לבננו בנימין:

אני נמצא עכשיו בעיר לוס אנג'לס, הנמצאת בחוף המערבי של ארצות הברית. היא עיר גדולה עם אוכלוסייה של שלושה מיליון אנשים, מהם כארבע מאות אלף יהודים, רובם מתבוללים או אנשים עם קשר מאוד קלוש ליהדות.

הבאתי אתי את הערבי שהיה פעם בבית כדי לעודד את הרעיון של הגירה ערבית מארץ ישראל. בלי ספק, רוב רובם של היהודים בארץ ישראל מבינים שריכוז הערבים בארץ מהווה סכנה גדולה לרעיון של מדינה יהודית, ובתוך לבם הם גם מסכימים וגם מברכים על יוזמתי להוציא אותם מהארץ. אולם הם מהססים משום שמפחדים מתגובת הגויים. הערבי שהבאתי לארצות הברית בא אתי להרצאות ומסכים עם הרעיון. בכך הוא תומך בזה ומשכנע את היהודים לתמוך בו גם כן.⁴⁴

במכתב לברוך כתב מאיר על הסיוע ליוניס להגר לאמריקה:

הוא רוצה מאוד להישאר פה... הבעיה היא להשיג ויזה בשבילו. יש לנו עורך דין מיוחד לענייני הגירה שעובד על זה. הוא לבש מסכה במסיבת עיתונאים כי הוא פוחד מאש"ף.

מאיר כתב עוד שהתאכזב ממייעוט החשיפה התקשורתית:

הנושא [הגירת ערבים] שנוי במחלוקת מאוד, ולכן לא זוכה לסקירה ראויה בכלי התקשורת. חבל מאוד...⁴⁵

חיים ברוורמן סיפר על ביקורם של מאיר ויוניס בלוס אנג'לס: "מוניס היה בעל משפחה, כבן ארבעים. הרב סיפר לנו שמוניס התקשר למשרד 'כך' וביקש ממנו לסדר לו ויזה כדי שיוכל להגר לאמריקה. הרב אמר לו שאם יבוא אתו לסבב הרצאות באמריקה, הוא ינסה, אך לא הבטיח שום דבר. מוניס לא ידע מילה באנגלית. הוא לא הבין למה היהודים בלוס אנג'לס אינם יודעים לדבר עברית. הוא התארח אצל ראובן מנינג, ואני חושב שראובן לקח אותו לדיסנילנד וקנה לו סוודר חדש לכבוד הדינר שערכנו".

ראובן מנינג כתב לי: "כן, אני זוכר את אחמד מוניס מרמאללה. הוא התארח בביתי שלושה ימים... היו לו שמונה ילדים, והוא רצה שנעזור לו להגר לאמריקה".⁴⁶

ביום שלישי ט' באייר (16 במאי) ערכו מאיר ויוניס מסיבת עיתונאים במועדון העיתונות של לוס אנג'לס, ובאותו ערב דיברו לפני קבוצה של 'בני ברית' בטרונזה. מאיר איחר בחצי שעה, משום שעצר בבית כנסת לתפילת ערבית ולאמירת קדיש על אביו. פרט זה הוזכר בכתבה שכתב קן הרמן על ההרצאה, בה הסביר מאיר את המטרה של הקמת 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. בסוף הרצאתו של מאיר, שהקיפה נושאים רבים – ישראל, השואה, התבוללות, אמונה וביטחון, בעיית הערבים בישראל – דיבר יוניס אל הקהל. הוא דיבר בעברית ומאיר תרגם את דבריו. יוניס הציע שישראל תקים משרד להגירת ערבים שיעסוק בהענקת פיצויים כספיים לערבים שישאירו רכוש בישראל, ויסייע להם במציאת מקומות מגורים במדינות כמו ארצות הברית, אוסטרליה וקנדה.⁴⁷

לוח הזמנים של מאיר בלוס אנג'לס היה עמוס. נוסף על הרצאותיו הרבות⁴⁸ הוא התארח בשלוש תכניות רדיו ידועות וענה על שאלות מאזינים. הוא לימד שיעורים למדריכי הקבוצות של 'החוג', ובשבת היה מרצה אורח בסמינר שארגן הרב צבי בלוק במרכז 'אש התורה'.⁴⁸ אחד האירועים המרכזיים בלוס אנג'לס היה הדינר השנתי הראשון של 'ועידת היהודים האקטיביסטים' בסטודיו סיטי. אורחי הכבוד היו ד"ר אירווינג מוסקוביץ, מראשי 'ארגון ציוני אמריקה'; סיי פרומקין, מנהיג 'מאבק הסטודנטים למען היהדות הסובייטית' בלוס אנג'לס; וחבר בית המחוקקים טום ביינ. חיים ברורמן סיפר:

ערכנו את הדינר הראשון של 'ועידת היהודים האקטיביסטים' ב-1978... הרב צבי בלוק אמר דברי ברכה. דוד [אחיו של חיים] היה המנחה, ובצעד בלתי זהיר נפל מהבמה לאחר שהציג את הרב בלוק. הרב כהנא דיבר על הסכנה הדמוגרפית הערבית לעתידה של מדינת ישראל. הוא אמר שאם תינתן לערבים האפשרות לעבור לארצות הברית, רבים או רובם יעזבו את ישראל. להוכחה הוא הציג את הערבי, אחמד מוניס... מוניס לא דיבר אנגלית, ולכן אף אחד לא יכול היה לדבר אתו. הוא ישב על דוכן הנואמים על יד הרב, ועל ידו מר פרומקין, גברת פרומקין, הרב בלוק ודוד...⁴⁹

הרצאתו של מאיר ב'מרכז הקהילתי היהודי של נורת' סן דייגו קאונטי' בי"ח באייר (25 במאי) תוארה בפירוט בעיתון מקומי בכתבה מאת לורי וייסברג:

בדבריו לפני קהל יהודי אמש, תקף הרב מאיר כהנא את יהודי אמריקה על שאימצו גרסת יהדות מתנוונת, והפציר בשומעיו "לבוא הביתה לישראל..."
 "מה אתם עושים בסן דייגו? יש לנו ארץ גדולה, היא צריכה יהודים."
 "היו יהודים, היו גאים, היו מוכנים לתת ותראו כמה תקבלו. כך תביאו גאולה במהרה בימיכם".

דבריו עוררו תשואות, ומאה וחמישים האיש בקהל נעמדו על רגליהם...
 לא היה נושא שחמק מחצי לשונו של כהנא. הוא עבר במהירות מנושא שנוי במחלוקת למשנהו, וקרא ליהודים לגלות מעורבות ומחויבות...
 "אני מבקש שלא תאמינו לטענות שאנחנו המחסום לשלום. אני רוצה שלום יותר מכל אחד פה, כי אני גר בישראל ואתם לא. אבל שלום עכשיו בוותורים הוא אסון מחר..."
 דבריו של כהנא נקטעו לעתים קרובות במחיאות כפיים סוערות. מילותיו החריפות לוו בתנועות ידיים מהירות, ולפעמים בתנועת אצבע מאיימת לתיאור מצבם העגום של היהודים. הוא גינה בחריפות את היהודים שלא מחו על תכניות הנאצים לצעוד ברחובות סקווי...
 "יש יהודים שמוכנים לתת לנאצים זכות לחופש הביטוי. אחרים אומרים 'אנחנו לא נרד לרמה שלהם'..."

"ליהודים יש פחד אובססיבי מ'מה יאמרו הגויים'. פחדנו, ושישה מיליון מתו..."⁵⁰

⁴⁸ פרטי ההרצאות, ראה הערות לפרק ז, הערה 48.

פרק ח
הניאו-נאצים שוב מאיימים
אייר-אב תשל"ח / יוני-אוגוסט 1978

הצעדה שרצו הניאו-נאצים לערוך בסקוקי בי"ג בניסן (20 באפריל), יום הולדתו של היטלר, בוטלה בצו בית משפט, אך עורכי דין מטעם 'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' הגישו ערעור לבית המשפט הפדרלי לערעורים בשם הקבוצה הנאצית. הם טענו שביטול הצעדה הוא שלילת חופש הביטוי. בית המשפט קיבל טענה זו, והעירייה נאלצה להעניק לנאצים אישור לצעוד בכ' בסיוון (25 ביוני).⁸ ממכתבו של מאיר לילדים עולה שהפרשה עניינה את הציבור הכללי באמריקה, לא רק את היהודים:

אני עדיין בקליפורניה, ואהיה כאן עוד שבוע. בגלל צעדת הנאצים המתוכננת רואינתי הרבה ברדיו ובטלוויזיה. לא ברור אם הנאצים ינסו לצעוד, אבל אנחנו נעשה את כל המאמצים להבטיח שזה לא יקרה.¹

מאיר טס מלוס אנג'לס לפיניקס שבאריזונה בכ"ה באייר (1 ביוני) להרצאה שארגן תומכו אדוורד ט'נן. במסיבת עיתונאים שערך לפני ההרצאה עסקו שאלות הכתבים בעיקר בצעדת הנאצים. כך דיווח ה'אריזונה רפובליק':

"לא תהיה צעדה בסקוקי", אמר הרב מאיר כהנא... שהגיע לפיניקס כדי לקדם את ארגונו החדש, 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. "אנחנו נחסום את הנאצים ונשבור להם את הרגליים אם צריך"...

הוא אמר שחמישים עד מאה נאצים צפויים לצעוד בסקוקי, וכחמישים אלף יהודים יגיעו למחות על הצעדה...

"אנחנו מקווים שהמספר הזה ירתיע את הנאצים", אמר כהנא. "אנחנו מקווים גם שהמשטרה תבין את סכנת האלימות הצפויה ותבטל את הצעדה".

הכתבה הייתה עניינית והוגנת, אך במאמר מערכת שפורסם יומיים לאחר מכן הובעה ביקורת נוקבת על האיום של מאיר – "נשבור להם את הרגליים" – בטענה ש"אלימות רק מגבירה שנאה גזענית".²

יהודים בפיניקס הצטרפו לביקורת וגיננו את מאיר ואת "התושבים היהודים האמידים" שארגנו את ביקורו. אחד מתוקפיו, ראביי מוריס קרצ'ר, חשש בעיקר מדעת הקהל הלא-יהודי. הוא התלונן על העובדה שהעיתון הראשי של פיניקס, ה'אריזונה רפובליק', מפרסם את עמדותיו של מאיר ובכך "מסלף בארסיות" את העמדה היהודית הרווחת.³

מבית המלון בפיניקס כתב לי מאיר שהוא יחזור לישראל מאוחר משתכנן:

⁸ הנאצים איימו לצעוד בסקוקי לראשונה בתשל"ז (1977). ראה פרק ו, עמ' 63-65; פרק ז, עמ' 86.

צעדת הנאצים המתוכננת בסקוקי יצרה תגובה יהודית היסטורית כמעט. אם הם יצליחו לצעוד, יספגו היהודים מכה פסיכולוגית קשה, וזה יגביר את האומץ והביטחון של כל אנטישמי שותה-בירה. הופעתי בתכנית הטלוויזיה הכלל ארצית 'טומר', ויהודים רבים התקשרו להביע תמיכה בדבריי. כדי להבטיח שהנאצים לא יצעדו ב-25 ביוני, אני חייב להישאר כאן עד אז, ולמחרת אשוב הביתה.⁴

שיחות עם נוצרים

מאיר עסק בדברים נוספים מלבד צעדת הנאצים. כשהיה בפניניקס הוא דיבר לפני קבוצה של נוצרים פונדמנטליסטים. הוא קיווה שישפיעו על הנשיא קרט, שהיה מאמין גדול בתנ"ך, להפסיק את לחצו על ישראל לסגת משטחי ארץ ישראל. אדוורד טֶנְן, שארגן למאיר את ההרצאה, פרסם אותה בלשון זו:

הרב מאיר כהנא ידבר בפניניקס אל הקהילה הנוצרית על נבואות התנ"ך ועל ישראל באולם הכנסים שעל יד 'ואלי קתדרל'.
הרב כהנא רואה בנסים הגדולים של תקומת מדינת ישראל ושחרור ירושלים סימנים ברורים לתחילת הגאולה הסופית. לדבריו, מי שילחץ על ישראל לסגת אפילו מחלק קטן של ארץ הקודש ייפרע מאלוקים ביום חרון אפו.

בכתבה על הרצאתו של מאיר ב'פניניקס ג'ואיש ניוז' נמסר: "אחד האנשים ששמע את כהנא בכנסייה אמר שהוא זכה לתשואות והצלחה לגייס תמיכה בישראל".⁵
כמה ימים לאחר מכן דיבר מאיר שוב לפני קהל נוצרי: ג'ניס שטרן ארגנה לו ריאיון בתכנית רבת מאזינים בתחנת רדיו נוצרית בוויירג'יניה. תחנת הרדיו שילמה לא רק את הוצאות טיסתו לוויירג'יניה בכ"ט באייר (5 ביוני), אלא גם את הוצאות לינתו בבית מלון, כדי שלמחרת, מיד בבוקר יוכל להקליט את הריאיון.⁶
מאיר כתב לי על מאמציו להשפיע על הנוצרים:

אני טס בחזרה לניו יורק עכשיו... דיברתי פעמיים לפני קבוצות נוצרים פונדמנטליסטים, והיה מדהים לגלות שיש להם אמונה חזקה ופשוטה בכל הדברים שיהודים צריכים להאמין בהם... השיחות עם הנוצרים יביאו תועלת רק אם אצליח לשכנע אותם ליישם את תמיכתם בישראל בצעד מעשי מכריע: ליצור לובי פוליטי נגד קרט. זה יוכל להיות קלף מצוין לטובת ישראל.⁷

הנאצים לא יצעדו!

בב' בסיוון (7 ביוני) טס מאיר לשיקגו, שבה היה המטה של הניאו-נאצים שתכננו לערוך צעדה בסקוקי, ושם דיבר במסיבת עיתונאים שזימן בשבילו ברנרד ניומן, תושב סקוקי, במלון שרתון-שיקגו. ה'ניו יורק טיימס' דיווח:

הרב מאיר כהנא, מייסד הליגה להגנה יהודית וכיום ראש 'ועדת היהודים האקטיביסטים', טס לשיקגו להצהיר: "הנאצים לא יצעדו בסקוקי... צווי בית המשפט לא מעניינים אותי. הנאצים לא יצעדו. אם יהיה צורך, נשתמש באלימות כדי לעצור אותם".

מאיר איים באלימות משום שהוא הבין שהדרך היעילה ביותר למנוע את הצעדה היא לגרום לרשויות לבטל אותה מדאגה לשלום הציבור.⁸

באותו שבוע הגיש מנהיג הנאצים פרנק קולין בקשה לכינוס עצרת בד' בתמוז (9 ביולי) במרקט פארק, פארק גדול ומרכזי בשיקגו. הוא אמר שאם יורשו אנשיו לערוך עצרות בפארק, הם לא ילכו לסקוקי. ואולם עיריית שיקגו גבתה בעד כל אירוע בפארק דמי ביטוח בסך שישים אלף דולר, לכיסוי כל נזק שעלול להיגרם, והנאצים טענו שאין להם אפשרות לשלם סכום זה.⁹ בט"ו בסיוון (20 ביוני) הורה שופט פדרלי מחוזי לעיריית שיקגו להתיר לקבוצה הנאצית לערוך עצרת במרקט פארק בלי לשלם את דמי הביטוח. קולין הודיע לכלי התקשורת שימסור במסיבת עיתונאים את החלטתו בעניין הצעדה בסקוקי.¹⁰

מסיבת העיתונאים של קולין נקבעה ליום חמישי י"ז בסיוון (22 ביוני), במטה הנאצים בשיקגו. מאיר הגיע לשיקגו ביום חמישי בבוקר והלך למטה הנאצים כשעמו יושב ראש סניף הליגה בשיקגו בז' אלפרט, שלושה חברי ליגה מסניף שיקגו² וראובן מנינג, שהגיע במיוחד מלוס אנג'לס. הם הגיעו כשקולין החל לדבר אל העיתונאים ופתחו בקריאות נגדו. כשביקשו מהם שוטרם להתרחק, התאספו סביבם עיתונאים – ומאיר ערך מסיבת עיתונאים משלו. כתב ה'שיקגו סאן טיימס' ציטט מדבריו: "תהיה אלימות אם הנאצים יצעדו בסקוקי, במרקט פארק או בכל מקום אחר בשיקגו".

באחד הפליירים של 'ועידת היהודים האקטיביסטים' הודפסה הכתבה של ה'שיקגו סאן טיימס' ומתחתיה נכתב: "הצטרפו לקבוצה אידיאולוגית רבת היקף ואחראית, שהיא דינמית, אקטיביסטית ובלתי אלימה (חוץ מנגד נאצים)".

כצפוי הודיע קולין שהוא מבטל את הצעדה בסקוקי, משום שקיבל אישור לצעוד במרקט פארק בד' בתמוז (9 ביולי). מאיר לא נשאר באמריקה לצעדה זו. הוא הגיע לאמריקה עם שחאדה יוניס בכ"ז בניסן (3 במאי) והתחייב להישאר רק עד כ' בסיוון (25 ביוני), היום שנקבע לצעדת הנאצים המקורית בסקוקי. ה'ציו יורק טיימס' דיווח על העצרת של הנאצים בפארק:

המפגינים [היהודים] שהגיעו היום גילו שמספרם של התומכים ב'כוח הלבן' הנאצי גדול ממספר מתנגדיהם. היהודים, שקראו "מוות לנאצים", נתקלו בקריאות "יהודים הביתה" ו"מוות ליהודים".

מייקל אלן מקבוצת הנאצים בסנט לואיס אמר: "רוצים שנכניס אתכם לכבשנים? נעשה את זה... אנחנו חוזרים ואומרים: אתם היהודים תחטפו".

מאיר ציטט את איומי הנאצים במודעה שפרסם לעידוד עלייה וכתב:

במשך שנים ניסינו לשכנע את יהודי הגלות, במיוחד את יהודי אמריקה, שהם לעולם לא ימצאו מרגוע בשום מקום בגלות. זוהי גזרת ההשגחה האלוקית על עם ישראל. אמריקה של היום סובלת ממשברים על רקע פוליטי, חברתי, אתני וכלכלי. אל תעריכו את הנאצים לפי מספרם היום, אלא לפי מספרם הפוטנציאלי... יהודי אמריקה, עזבו את בית הקברות. בחרו בחיים וחיו בארץ ישראל.¹¹

² סניף הליגה בשיקגו לא ניתק קשרים עם מאיר כפי שעשה סניף הליגה בניו יורק.

שמע עולם, שמע יהודי

לפני חג השבועות דיבר מאיר בפני ארגון ההורים של בית ספר יהודי ליד בוסטון, והוא התארח בחג אצל אחי שרגא ואשתו רבקה.¹² בביקוריו הקודמים באמריקה היה ביתם אכסנייתו הקבועה, אך בינתיים גדלה משפחתם וביתם נעשה צפוף ורועש יותר. בתחילת ביקורו הוא כתב לי שהוא שכר חדר קטן בקווינס משום שהיה זקוק לשקט כדי לעבוד. באותו מכתב הוא סיפר על ספר חדש שלו:

בעקבות פרשת וַנְסָה רדגרייב היה לי רעיון. לפני שנים כתבתי ספר שכותרתו 'שמע עולם, אני ציוני'. שיניתי את המילה 'עולם' ל'וַנְסָה', ונתתי אותו לשלושה מו"לים.¹³

פרשת וַנְסָה רדגרייב, שחקנית בריטית, החלה עם פרסום הסרט הדוקומנטרי 'הפלסטיני', שהיא מימנה ושהשתתפה בו. ארגונים יהודיים, כולל הליגה להגנה יהודית, הוקיעו את הסרט בטענה שהוא תעמולה אנטי-יהודית וקראו לחברות ההפקה בהוליווד להחרים את רדגרייב. כשהיא קיבלה תפקיד בסרט 'ג'וליה', פרסם עיתון יהודי בלוס אנג'לס, 'הריטג' קריאה להחרים את הסרט.¹⁴

למרות הגינויים זכתה רדגרייב בפרס ה'אוסקר' על תפקידה בסרט 'ג'וליה', ובנאום שנשאה בטקס הענקת הפרס בכ"ה באדר ב' (3 באפריל) היא תקפה את "קבוצת הבריונים הציונים" שהפגינה נגד הענקת הפרס.

כמה ארגונים יהודיים מחו נגד רדגרייב על שניצלה את הטקס, שצפו בו שבעים מיליון איש בטלוויזיה, לקידום דעותיה בעד הפלסטינים. תיאודור ביקל מהקונגרס היהודי-אמריקני אמר שנאומה "חושף את הזדהותה עם מבקשי חורבן המדינה היהודית והשמדת העם היהודי". ביקל כינה אותה "משתתפת פעילה במאבק טרוריסטי".¹⁵ מאיר לא מצא מו"ל שמעוניין להוציא לאור את הספר 'שמעי, וַנְסָה, אני ציוני', ולכן ביקש מתומכיו בטוסון שבאריזונה לעזור בהדפסתו. במכתבו אליהם הוא תיאר את הספר:

זהו ספר שכל צעיר יהודי צריך לקרוא כדי להתחשל ולעמוד בפיתוי כל אותם חוטפי נשמות: מיסיונרים, דתות כוזבות וכיתות תימהוניות... זהו ספר שכל צעיר יהודי צריך לקרוא כדי לדעת את ההיסטוריה של עמו – להכיר את הדרמה המדהימה של תולדות ישראל כפי שהייתה, בלי שינויים...

חברי הטוב אדוורד טָנֶן כבר התחיל בתהליכי הדפסת הספר בטוסון. יהיו בו כמאה עמודים, ובגלל אופיו התמציתי והדרמטי הוא יהיה קל לקריאה. הידע שבספר יעניק לקורא הצעיר גאווה יהודית, זקיפות קומה, גאווה במורשתו והכרה בעובדה שהוא חלק מהעם הנבחר.¹⁶

מאיר פרסם קטע מהספר 'שמעי, וַנְסָה, אני ציוני' בטורו ב'ג'ואיש פרס' בתמוז (יולי), וחודש לאחר מכן יצא הספר לאור. מאיר כתב בהקדמה לספר:

עם שחיכה אלפיים שנה בסבלנות ובעקשנות, לא יותר על מדינתו ועל בירתו. עם שהתמיד במשך מאות שנים לקום בחצות הלילה ולומר תיקון חצות בדמעות על החורבן, עם שלא הפסיק להתפלל לחזרת השכינה לעיר הקודש שלוש פעמים בכל יום, ארבע פעמים בשבתות ובימים טובים וחמש פעמים ביום הכיפורים בכל ארצות פזורותיו בצפון, בדרום, במזרח ובמערב – עם כזה בוודאי לא יניד עפעף גם כשיגעש וירעש ים השונאים נגד "הבריונים הציונים".

במשך אלפיים שנה בכינו בזכרנו את ציון, שנתלשה מעמנו בדם ובאש. היום היא חוזרת אלינו, ולעולם לא נעזבנה ביד אומה אחרת. במשך מאות שנים נאלצנו לבקר בציון כזרים, נתונים לחסדם של מלעיגים ומחרפים... לעולם לא יחזירו אותנו שונאינו לזוועות העבר... התקבלה באו"ם החלטה נגד הציונות... חשוב שתינתן לכך תשובה. חשוב שהעולם ידע מהי הציונות ומהו עם ישראל...

שמע גם אתה, יהודי. שמע כדי שתבין מי אתה ומה ולמה. לעולם לא תוכל לברוח מייעודך הנשגב והנהדר. שמע כדי שתוכל לעמוד זקוף וגאה, כדי שתדע לענות לעולם – בביטחון ולא בהתגוננות ובהסנות. שמע כדי שתדע מאין באת ולאן אתה הולך. הרי בלי לדעת את מוצאך לא תוכל לדעת את יעדך.

שמע, יהודי, על נצחיות עם ישראל. שמע את הרעיון היהודי. שמע ולמד. שמע ושוב.¹⁷

שנתיים לאחר מכן, בתש"ם (1980), פרסם מאיר מהדורה מתוקנת של הספר, בשם 'שמע עולם, שמע יהודי'. התגובות על הספר היו נלהבות, והוא הודפס בכמה הדפסות. קורא צעיר העיד על השפעתו הייחודית של הספר:

מצאתי את 'שמע עולם, שמע יהודי' בספרייה בבית הכנסת שלי. לא הנחתי אותו מידי עד שגמרתי לקרוא את כולו. אני יכול לתאר במילים כמה הוא נגע בעומק נשמתי. דבריו של הרב כהנא מפעימים.¹⁸

אין זו אגדה: ועידת היהודים האקטיביסטים

לפני שמאיר חזר לארץ נערך דינר התרמה לטובת 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. הדינר נקבע לכ"א בסיוון (26 ביוני) כדי שמאיר יוכל לנסוע לסקוקי בכ' בסיוון (25 ביוני) במקרה של קיום צעדת הנאצים שם. לקראת הדינר כתב משה (מרטיץ) גרונושפכט לתומכים: "עזרו לרב כהנא להמשיך את מאמציו להפיץ את האמת ולבנות קבוצה אקטיביסטית חזקה וחדורת ערכים שתהיה יהודית באמת". מודעה שפורסמה ב'ג'ואיש פרס' קראה לציבור להגיע כדי לכבד את מאיר:

לתיקון עוולה

הרב כהנא מעולם לא ביקש תודה, אבל אנו חבים לו תודה.

כדי לתקן עוולה של שנים נערוך בפעם הראשונה

דינר לכבוד הרב מאיר כהנא, מנהיג בעל חזון,

בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של מייפלטון פארק', ברוקלין,

ביום שני, 26 ביוני, 8:00 בערב, מזנון 6 דולר.¹⁹

בגיליון של ה'ג'ואיש פרס' שפורסם לפני הדינר הסביר מאיר בטורו את חשיבותה של 'ועידת היהודים האקטיביסטים':

עברו עשר שנים בדיוק מאז ייסדתי את הליגה להגנה יהודית, שיצרה מהפכה תודעתית בקרב יהודי אמריקה...

מאז אימצו עשרות אלפי יהודים גישה דינמית ועצמתית יותר. הם מאסו במסד היהודי... שהפגין חוסר מעש במשך השנים הרבות שסבלו היהודים בברית המועצות; שאשם בסרטן ההתבוללות, בנישואי התערובת ובהתנכרות של יהודים צעירים; שמהסס לתמוך בהתיישבות

יהודית ובריבונות יהודית בכל ארץ ישראל; שעיוור כל כך לאיום האנטישמי הממשי בארצות הברית...

מאחר שאיני קשור עוד לליגה להגנה יהודית, אני רואה צורך חיוני בעת הזאת בהקמת תנועה יהודית אידיאולוגית, דינמית, אקטיביסטית ובלתי אלימה, שתהיה ארגון מרכזי פעיל בכל ענייני הקהילה היהודית.

אסור להישאר אדישים. עתידכם ועתיד ילדיכם ונכדיכם תלויים על לשון המאזניים. אני קורא לכם להצטרף ל'ועידת היהודים האקטיביסטים'.²⁰

לאחר הדינר שלח מאיר מכתב נלהב לתומכיו:

בדינר התכנסו יחד אנשים נפלאים שמוכנים להקריב למען עמם, שהתחייבו לתת מכספם ומזמנם לטובת עם ישראל. כשהייתי במחיצתם השתכנעתי שאכן אפשר להקים את 'ועידת היהודים האקטיביסטים'.

אכן, אפשר להקים תנועה יהודית לאומית אקטיביסטית יציבה ואחראית שהיא תנועה אידיאולוגית, דינמית ובלתי אלימה. שלא כמו ארגונים מקומיים קטנים, היא תגדל ותשמש אלטרנטיבה ממשית למסד היהודי.

אם לא נקים את התנועה הזו כראוי, היא תיכשל, ואתה תאבד התקווה להקימה בעתיד. לא נוכל להקימה בעזרת מתנדבים בלבד, על אף כוונותיהם הטובות. אנו זקוקים לאנשים מקצועיים ואחראיים שיעבדו במשרה מלאה וידריכו את המתנדבים. לכן אנחנו מבקשים מכם לתרום דמי חברות ראשוניים בסך מאה דולר.²¹

לפי מודעה שפרסם מאיר ב'ג'ואיש פרס' זמן קצר לאחר ששלח את המכתב, נראה שהייתה היענות חיובית לבקשתו לתרומות:

דרוש: מנכ"ל ל'ועידת היהודים האקטיביסטים'. המועמדים צריכים להיות מלומדים ביהדות ובקייאם בעניינים יהודיים, דוגלים באקטיביזם יהודי, מוכנים לעבוד שעות רבות. משכורת [שנתית]: 16,000 דולר. העבודה מתחילה בסתיו. נא לשלוח קורות חיים והשקפות אישיות לרב מאיר כהנא...²²

משפט שרנסקי

מאיר חזר לישראל בכ"ט בסיוון (4 ביולי) ושבוע לאחר מכן יזם פעולה נועזת של חברי 'כך' למען נתן שרנסקי.

באותו זמן עסקו כלי התקשורת בישראל ובארצות המערב במשפטו של נתן שרנסקי, מסורב עלייה מאז תשל"ג (1973) ופעיל ציוני בולט בברית המועצות. אשתו, אביטל, הורשתה לעלות לישראל בתשל"ד (1974), יום לאחר חתונתם, ובמשך שלוש-עשרה שנה היא פעלה ללא לאות למען עלייתו ארצה. יהודים רבים התגייסו לעזרתה, והיא נסעה בכל העולם כדי לדבר לפני קהלים יהודיים ולהיפגש עם דמויות פוליטיות בכירות בעולם המערבי.²³

בכ"ד באדר תשל"ז (14 במרץ 1977) נעצר שרנסקי בגלל פעילותו והואשם בריגול לטובת ארצות הברית. הוגש נגדו כתב אישום על בגידה, עברה שעונשה היה עלול להיות עונש מוות. מאיר כתב:

משפטו של נתן שרנסקי הוא יותר ממשפט של מנהיג הפעילים היהודים... ברור שהוא נועד

לזרוע פחד בקרב היהודים ברוסיה המובילים את המאבק להגירה חופשית לישראל. אבל יותר מכול, זהו ניסיון ומבחן ליהודי העולם החופשי, שנקראים שוב לחשבון נפש: השומר אחיכם אתם?

מאיר הציג בקצרה את תולדות המאבק למען יהודי ברית המועצות:

אותה גאווה יהודית שפרצה בלב יהודים בכל העולם בעקבות מלחמת ששת הימים עוררה את היהודים בברית המועצות לפעולה, והם הדחימו את הסובייטים ואת העולם... בהכרזים ללא חת: "אינני אזרח סובייטי; אני יהודי. אני רוצה לעלות לישראל. שלח אותי ואת עמי!"...

לדיראון עולם תיזכר התנגדות הממסד היהודי באמריקה ובישראל להפגנות המחאה למען היהודים הכלואים בברית המועצות, כשם שייזכרו בספר החיים היהודים האקטיביסטים והמיליטנטים שפעלו נגד תכתיבי הגויים והיהודים, ניתצו את התדמית של היהודי הפסיבי, הפרו את החוק – והתירו את השלשלות שכבלו את אחינו ואחיותינו מאחורי מסך הברזל. האלימות וההתקפות נגד פקידים סובייטים ורכוש סובייטי נועדו להשיג ארבע מטרות:

הראשונה: שבירת השתיקה וחשיפת העובדות ככל הקשור לדיכוי יהודי ברית המועצות. האלימות הסנסציונית הייתה אמצעי להעלאת נושא יהודי ברית המועצות לעמודים הראשונים של העיתונים. כך זכתה הבעיה בפעם הראשונה לפרסום בין-לאומי, והוא הועיל רבות לסלילת הדרך לפתרון הבעיה. השנייה: הפחת תקווה ביהודי ברית המועצות. השלישית: שבירת מדיניות "הדיפלומטיה השקטה" של הממסד. הפעולות המיליטנטיות אילצו את הממסד היהודי להתחיל לפעול.

המטרה הרביעית והחשובה ביותר של האלימות הייתה הפגיעה בִּדְטֶנְט [יחסים טובים עם אמריקה], שהיה יקר מאוד לרוסים. הדטנט היה האמצעי לקבלת טכנולוגיה, סחר, דולרים, חיטה ועוד מוצרים מערביים ואמריקניים שהרוסים היו זקוקים להם מאוד.

מאיר הסביר שהפעילות האקטיביסטית והאלימה נגד הסובייטים הייתה יעילה משום שהיא פרסמה את דיכוי היהודים ועוררה את דעת הקהל האמריקני נגד הסובייטים ונגד הדטנט, והדטנט היה חשוב לברית המועצות יותר מהחזקת היהודים. ואולם משנת תשל"ד (1974) השתנה המצב:

פשיטות הממשלה הסובייטית, שהביאו למעצרים של רבים מהיהודים הפעילים ביותר, הצליחו לדכא את הפעילות היהודית בברית המועצות...

הסובייטים ראו שהם יכולים לאחוז גם בדטנט וגם ביהודים שלהם. לצערנו, היום הסובייטים יודעים שהם יכולים לרדוף יהודים בברית המועצות בלי להיתקל בהתנגדות משמעותית מצד אמריקה. משפטו של שרנסקי הוא דוגמה לזה.

לא שרנסקי לבדו עומד למשפט. כולנו, כל היהודים, עומדים למשפט, נבחנים שוב אם נעמוד בניסיון של אהבת ישראל ונהיה מוכנים לעשות מה שצריך למען אחינו.²⁴

משפטו של שרנסקי נפתח בה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978), וכלי תקשורת בכל העולם סיקרו אותו. מאבקה של אביטל למענו העניק פרסום רב לעוול שנעשה נגדו, ואפילו הנשיא קרטור הצהיר על תמיכתו בשרנסקי. ביום פתיחת המשפט בוטלו במחאה שתי משלחות ממשלתיות אמריקניות למוסקבה, ובכנסת נערכה ישיבה מיוחדת במחאה על עיוות הדין במשפטים סובייטים.²⁵

בצל הסכנה של גזר דין מוות פתחה תנועת 'כך' בתכניות להפגנה פרובוקטיבית בזמן פתיחת

המשפט במוסקבה, כדי לעורר את דעת הקהל העולמית ולהפעיל לחץ על ברית המועצות. יוסף דיין סיפר שהם החליטו לצאת לפעולת מחאה בכנסייה האורתודוקסית הרוסית השוכנת במגרש הרוסים בירושלים, בעקבות חשיפת המידע שמנהל הכנסייה הוא סוכן סובייטי חשאי. דיין ביקר מראש בכנסייה ושאל אם יוכל להביא קבוצת תיירים לביקור. הביקור נקבע לה' בתמוז (10 ביולי), אך כשהגיע דיין עם הקבוצה, הכנסייה הייתה נעולה. הוא ניפץ חלון, וכעשרה איש נכנסו לבניין. הם ריססו על הקירות סיסמאות כגון 'שחררו את שרנסקי' ו'שני רוסים על כל יהודי'. במעשים אלה היה סיכון גדול במיוחד, משום שבבניין הסמוך לכנסייה שכנה תחנת המשטרה המחוזית.

ברוך בן יוסף סיפר: "ראינו את השוטרים צועקים בזמן שנכנסנו. ארך זמן עד שהם מצאו מישהו שיפתח להם את הדלת של הכנסייה כדי להוציא אותנו. אני זוכר שישבתי על הרצפה ומאיר צעק לשוטרים: 'אנחנו יהודים! אנחנו יהודים!' זה לא עשה רושם רב עליהם. הם היו אלימים, אבל אחרי שלקחו אותנו לתחנה הם נרגעו. יחסית למה שעשינו, השתחררנו די מהר. לפי הזכור לי, היינו שם פחות משבע שעות".²⁶

ההפגנה בכנסייה סוקרה ב'קול ישראל' ובטלוויזיה הישראלית, ולמחרת הופיעו בעיתונים תמונות של הכתובות המרוססות על קירות הכנסייה. דיווח של סוכנות הידיעות 'יונייטד פרס' על ההפגנה הועבר לעיתונים בכל העולם, וכך ידעו קוראים ברחבי העולם על פעולות המחאה של היהודים בירושלים נגד משפטו של שרנסקי במוסקבה.²⁷ גם ה'ניו יורק דיילי ניוז' העביר לקוראיו את דיווח סוכנות הידיעות, אך העורך בחר בכותרת 'חברי הליגה משחיתים כנסייה בישראל', וכדי להדגיש את האלמנט הדתי ציין את שם הכנסייה, 'קתדרלת השילוש הקדוש'. מאיר צפה שיאשימו את המפגינים ב"חילול מקום קדוש" ולכן הכין מראש פליירים ובהם הבהרה:

"בחרנו במקום הזה כי הוא מסמל את הציניות והצביעות המוסקבאית במיטבה. משטר של כופרים... משתמש במסווה שקוף למדי של 'חופש פולחן' בארצנו הקדושה כדי להחדיר סוכנים עוינים.

אין במקום הזה שמץ של קדושה. נהפוך הוא!"²⁸

הבהרה זו לא מנעה גל גינויים מיהודים בארץ ובעולם. הם פחדו מתגובות הגויים על השחתת כנסייה. דוגמה מצערת לכך הייתה מודעה בחתימתה של הנהלת הליגה להגנה יהודית בניו יורק, שפורסמה ב'ג'רוזלם פוסט' חודש אחרי האירוע. המודעה פורסמה במהדורה הרגילה בארץ וכן במהדורה הבין-לאומית, שנשלחה למנויים בכל העולם:

הליגה להגנה יהודית מגנה את ההשחתה והחילול של בית תפילה במדינת ישראל. אנו מצהירים שאין לנו כל קשר למאיר כהנא או לגוף המתכנה 'הליגה להגנה יהודית בארץ ישראל'.

לעומת זאת זכה מאיר בתמיכתה של אביטל שרנסקי. היא הגיעה למשפטו שנערך בשנת תש"ם (1980) ובו הואשם בהשחתת רכוש ובהשגת גבול, והעידה שהוא עזר לשפר את תנאי המאסר של בעלה. היא אמרה: "כל פעולה כזאת מועילה. הרוסים נוקטים אלימות נגד יהודים, ואני סבורה שעלינו לפעול נגדם באמצעות כוח".²⁹

יהודים בכל ארצות המערב מחו על העולל שבחומרת ההאשמות שהואשם בהן שרנסקי. דן גוטליב, שהגיע ממיאמי לשמש מנהל ארצי לליגה, בעקבות התפטרותה של בוני פכטר, ארגן

משמרת מחאה בת שבוע מול המשלחת הסובייטית לאו"ם בזמן משפטו של שרנסקי. הוא הודיע לעיתונות שיותר ממאה חברי ליגה השתתפו במשמרת המחאה בתורנויות במשך חמישה ימים רצופים, ושהליגה מתכוננת להמשיך את המאבק.³⁰

משפטו של שרנסקי הסתיים בט' בתמוז (14 ביולי). נגזרו עליו שלוש-עשרה שנות עבודת פרך במחנה העבודה פּרם 35 בסיביר. בתגובה ערכו חברי 'ועידת היהודים האקטיביסטים' בלוס אנג'לס צעדת מחאה גדולה. בעיתונים המקומיים פורסמו תמונות של מאות הצועדים וצוין ש'ועידת היהודים האקטיביסטים' ארגנה את הצעדה כדי להביע תמיכה ביהודים שנאסרו ונשלחו למחנות עבודה סובייטיים.³¹

בטורו ב'ג'ואיש פרס' כתב מאיר שמשפטו של שרנסקי סימן את תחילתה של מלחמת חורמה סובייטית בפעילות יהודית וציונית בכרית המועצות. הוא קרא לחדש את הפעילות האקטיביסטית באמריקה:

המאבק היהודי למען יהודי ברית המועצות הלך ודעך, עד שבשנת תשל"ד (1974) הוא לא היה קיים, והרוסים יכלו לחזק את הֶטְנָט בלי הפרעה. כשיהודים צעירים נפלו ברשת האדישות ויהודים מיליטנטים³ החליטו שחשוב יותר להיאבק בנאצים ושאסור לפגוע בנציגים זרים, הוכשרה הקרקע לסובייטים להתחיל את המתקפה על ה"שרנסקים" [הפעילים היהודים בכרית המועצות]...

יש לפגוע בדטנט במאבק פוליטי נרחב. עלינו לדרוש מכל בעלי תפקיד ציבורי [באמריקה] להצביע בעד הפסקת השיחות עם הרוסים. צריך לחדש את האקטיביזם היהודי באמצעות אגרופים המחוברים למוחות שפויים. אני מקווה שתצטרפו אליי בזה.³²

קידום תכנית ההגירה בגליל

במשך הקיץ נשא מאיר הרצאות לפני הציבור הרחב בישראל במטרה להפיץ את דעותיו ולחזק את תנועת 'כך'. הציבור הוזמן להרצאות במשרד 'כך' בירושלים, בפליירים כגון זה:

הערב

הכירו את הרב כהנא...

בואו לשמוע אצלו דברים שאחרים שותקים, דברים שעשויים לשנות את מהלך חייכם!

...הערב ובכל יום שני בשעה 20:30

במשרדי תנועת 'כך' – הליגה להגנה יהודית בא"י, רחוב אוסישקין 31, ירושלים...

בלי העיוותים של אמצעי התקשורת – תכירו את הרב מאיר כהנא האמת.³³

בקיץ ההוא דיבר מאיר בשתי אספות עם, בצפת ובמעלות. במודעות נכתב שהוא דיבר על תכנית הגירה לערביי ארץ ישראל – "הבעיה הבערת שאיש אינו רוצה לדון בה".³⁴

לאחר אספת העם במעלות כינס מאיר מסיבת עיתונאים בחיפה, כדי להודיע על הקמת 'האגודה למען חילופי אוכלוסין'. הוא אמר שזהו הפתרון היחיד לבעיית הערבים בישראל ושככוונתו להקים סניפים במעלות, בכרמיאל ובצפת. הוא הסביר שהוא מתחיל בגליל משום ששיעור הילודה הגבוה בקרב ערביי הגליל עלול לעשותם לרוב שם, והדבר יסכן את מדינת ישראל. הוא הוסיף שהאגודה תתחיל בעידוד העסקת פועלים יהודים במקום פועלים ערבים.

³ מדובר בליגה להגנה יהודית לאחר התפטרותו של מאיר בתשל"ד (1974).

באותו יום שודר ריאיון עם מאיר ב'קול ישראל'. המראיין, יעקב פריאל, שאל אותו אם הוא סבור שבעיית הערבים תיפתר על ידי הגירה מרצון. מאיר ענה: "אני לא רואה אפשרות לשכנע [את כולם] להגר מרצונם הטוב, וייתכן שנצטרך בהגנה עצמית לחזור על ועידת פוטסדאם".⁷ הוא סיפר לפריאל שיהודים עשירים באמריקה תומכים בתכניתו ואמר: "אני מופתע שמר בגין, שהוא יהודי פיקח, לא מתייחס לזה, ואדרבה הוא מציע אזרחות לכל ערבי ביהודה ושומרון הרוצה בה, ואני אומר שמר בגין עושה לנו עוולה בזה".³⁵

ככ"א באב (24 באוגוסט) התארח מאיר בתכנית רבת הצופים 'עלי כותרת' של הטלוויזיה הישראלית, ומיזם ההגירה הערבית זכה לבמה רחבה. אחד מתומכיו, ישראל לדרמן, שלא צפה בתכנית משום שהיה אז בכלא, קרא עליה מאמר ביקורת וכתב למאיר:

קראתי אתמול ב'הארץ' במדור ביקורת טלוויזיונית על הופעתך ב'עלי כותרת'. מתוך הביקורת הקטלנית והזועמת נגד עמדתך הבנת כי הופעתך הייתה מרשימה וכנראה הרגיזה מאוד את האנשים יפי הנפש, דוגמת כותבת הביקורת הדה בושס... אני הייתי "מת" לראות אותך בטלוויזיה הישראלית, נותן ביטוי לעמדה הנחרצת שכולם חושבים עליה ומפחדים להעלות אותה על דל שפתייהם. מבחינה זאת הופעתך הייתה "קפיצה נחשונים", שאחריה חייבות לבוא הופעות דומות, אך עד כמה שאנו מכירים את אנשי הטלוויזיה אני חושש שזו תהיה הופעה בודדת ואולי אחרונה...

מכתב שמאיר קיבל מתלמידים מבית הספר הריאלי בחיפה מעיד על הרושם הרב שהשאירו דבריו על צופי 'עלי כותרת':

בתכניתך תומכים עוד המוני יהודים בארץ... הדרך המפורשת שבה הצגת להם את הדברים ("התמצו ישראל תהיה ליפלטין' בעוד חמישים שנה? ואם לא, היש לכם פתרון אחר?") מנעה מהם, ולו פעם אחת, לשקר לעצמם ולהתקיף אותך. המשך לשכנע! ראית כיצד ניסה יעקב אגמון שוב ושוב למצוא פרצה בהנחותיך ובמסקנותיך על מנת לקעקע את יסודות תכניתך, וכיצד, משנכשל, חזר חזרו ושאל על השאלה "איך תבצע זאת?" או פנה לבדיחות אוויליות... ואף בבית ספרנו... תחת הגמוניה של אוהדי השמאל... עלתה קרנם של המצדדים בארץ ישראל השלמה ובטיפול מעשי יותר בבעיית הערבים...

על המכתב חתמו חמישה תלמידים, שהוסיפו: "החתומים הם תלמידי כיתה י"ב בבית הספר הריאלי העברי בחיפה, אולם אין הם התומכים היחידים".³⁶ הרעיון של עידוד הגירה ערבית מהארץ לא היה רעיון חדש. רבים מהפעילים הציונים הראשונים, החל מישראל זנגוויל, הציעו זאת. באותו חודש פרסם 'ידיעות אחרונות' מכתב למערכת שבו חזר הכותב על הצעתו של מאיר להעביר את תשלומי הביטוח הלאומי מהממשלה לסוכנות היהודית, כדי שרק יהודים יקבלו קצבאות ילדים.³⁷

ערכי היהדות מול תרבות המערב

בקין ההוא דיבר מאיר גם לפני קהלים דוברי אנגלית – עולים חדשים ותיירים. הוא קרא לתיירים

⁷ בתש"ה (1945), לאחר מלחמת העולם השנייה, הוחלט בוועידת פוטסדאם על גירוש שנים-עשר מיליון גרמנים ממזרח אירופה בלי פיצויים.

להצטרף ל'ועידת היהודים האקטיביסטים' ולעולים להצטרף ל'כך'. ממסמכים מהתקופה היא עולה שהייתה אז ב'כך' מחלקה פעילה של דוברי אנגלית ושמאיר דיבר עם קבוצות סטודנטים מחו"ל.³⁸

הרצאותיו של מאיר באנגלית פורסמו במודעות ב'ג'רוזלם פוסט' ובפליירים שחילקו תומכיו בקרבת בתי מלון ובמקומות בילוי של סטודנטים מחו"ל ותיירים, כגון חנויות פיצה. כך נכתב באחד מהם:

שמעו הערב את כהנא,
המנהיג היהודי הדינמי, השונה מכולם.
הם מפחדים ממנו. ואתה?
הערב תוכל לפגוש ולשמוע את כהנא ברחבת הכותל המערבי, 8:45 בערב.

באותיות קטנות יותר נכתב שמאיר דיבר ברחבת הכותל המערבי בימי ראשון ורביעי ובמוצאי שבת בשעה שמונה ארבעים וחמש בערב, וכן: "תוכל לקיים שיחה אישית עם מאיר כהנא בכל יום, מיום ראשון עד יום חמישי, בשעות 2:00-4:00 אחר הצהריים, ברחוב אוסישקין 31 בירושלים".

מסתבר שרחבת הכותל לא הייתה מקום מתאים לשיחות עם קבוצות. במודעות שפורסמו לאחר מכן הוחלף המקום למשרד ברחוב אוסישקין, שהיה קרוב למרכז העיר. במודעות פורטו קווי האוטובוסים שבהם אפשר להגיע למשרד: 4, 7, 8, 9, 10, 17, 19.³⁹ במוצאי שבת ל' באב (2 בספטמבר) דיבר מאיר בסמינר בן שבוע שנערך במלון 'שורש' שבפרוודור ירושלים. נסעתי אתו להרצאה, ושם הכרתי את מורין קושניר, שיזמה ומימנה את הסמינר במטרה "לאחד את כל הרבנים ולהביא שלום". לימים סיפרה לי קושניר שבעקבות המודעה שהיא פרסמה על הסמינר, ובה רשימת הרבנים המשתתפים, בהם הרב שלמה קרליבך, הגיע מאיר ביום הראשון של הסמינר וביקש לדבר באחד המושבים. היא זכרה שכדי להגיע לשורש הוא עלה במעלה ההר ברגל בחום הכבד, מכביש ירושלים-תל אביב, מרחק שבעה קילומטרים. קושניר הסכימה שמאיר דיבר בסמינר בתנאי שלא ידבר על פוליטיקה, ושיבצה אותו במושב של מוצאי שבת.

הרצאתו של מאיר תוארה בכתבה על הסמינר ב'ג'רוזלם פוסט':

... לערב אחד הוא זנח את הפוליטיקה, אך לא את ההומור היבש שלו, ודיבר על עול תורה ומצוות: "ה'אני' שָׁכְנוּ הוא הרסני. לעומת התרבות המערבית, המעודדת חיים של סיפוק עצמי, באה היהדות ומשעבדת את ה'אני' לעול תורה ומצוות – עול תובעני וקשה. היעד הוא קדושה, והדרך לכך היא עבודה עצמית אישית..."⁴⁰

במאמר שהופיע ב'ג'ואיש פרס' כחודש לאחר מכן, הסביר מאיר את חשיבות העבודה העצמית התובענית, שבה תלויה חברה מתוקנת:

בדור מבולבל זה האדם מחפש פתרונות מידיים. הוא אינו מוכן לדחות סיפוקים ואינו מבין שההישגים האמתיים דורשים סבלנות והתקדמות הדרגתית. הוא דורש נירוונה 'עכשיו'. הוא בוחר בדרך הקצרה, שהיא למעשה הארוכה. הוא עושה הכול כדי לשנות את ה'שיטה'. אם הקפיטליזם שולט, הוא רוצה סוציאליזם. אם הקומוניזם שולט, הוא רוצה כלכלה חופשית. ואולם טעות היא לחשוב ש'שינוי השיטה' יביא לתיקון החברה... אם הפרטים מושחתים, אנוכיים וטיפשים – כזו תהיה גם החברה.

אתם רוצים עולם טוב יותר? חברה טובה יותר? אם כן, תקנו את הפרטים המרכיבים אותה. אם כל יחיד ויחיד ישפר את דרכיו, מובטח לנו עולם טוב, ולא משנה איזו 'שיטה' שולטת בה... זוהי דרך ארוכה, אך בסופו של דבר היא הדרך הקצרה. זוהי הדרך היחידה שאינה מובילה לדרך ללא מוצא...⁴¹

במאמר אחר הבהיר מאיר שלתיקון הפרט מגיעים על ידי חיי תורה ומצוות:

התורה היא תורת חיים, ועם ישראל נבחר לקיים אותה. התורה אינה שעשוע אינטלקטואלי תאורטי לחבורות לימוד או למאמרים בכתבי עת, אלא דרך חיים ברורה, המורכבת מהתורה שבכתב ומהתורה שבעל פה יחד. מצוות התורה מטהרות, בונות משמעת עצמית ומקדשות את האדם. הן מצמיחות אדם טוב שיכול ליצור חברה טובה באמת, שהרי החברה אינה אלא היחידים המרכיבים אותה.⁴²

פרק ט
קמפ דייוויד
אלול תשל"ח-כסלו תשל"ט / ספטמבר-דצמבר 1978

בעקבות לחציו של הנשיא קרטור טס ראש הממשלה מנחם בגין לאמריקה בא' באלול 3) (כספטמבר) לשיחות חשאיות עם נשיא מצרים אנואר סאדאת בקמפ דייוויד, מעון הנופש של נשיאי ארצות הברית.¹

הלחץ על בגין

מאיר חשש שיופעל על בגין לחץ להסכים לווייתורים מסוכנים. לדאגה זו הייתה סיבה טובה, משום ששנה קודם לכן הצהיר בגין על הסכמתו העקרונית להחזיר את סיני כולו לשליטה מצרית. מאיר כתב:

"הפלישתים" הזמינו את בגין לוויינגטון, והם מכינים את "קמפ גוליית" לעימות המכריע עם ישראל. הייתי רוצה להאמין שראש ממשלת ישראל יפעל כמו דוד המלך, אך מי שמוכן להביט על המציאות בכנות יטיל בכך ספק גדול...

קרטור אמר שאמריקה לא תשמש מתוכת בלבד, אלא תהיה "שותפה מלאה" בהסכם. לארצות הברית יש אינטרס מובהק בקידום הסכם השלום... היא רוצה לקנות נפט במחירים סבירים; לעודד השקעות בארצות הברית ממדינות הנפט הערביות כדי להציל את הכלכלה המתמוטטת; ולהרחיק את הרוסים מהמזרח התיכון. הממשל האמריקני מאמין שכל אחת מהמטרות האלה תושג רק על ידי תמיכה בערבים...

אם ננסה לפייס את "גוליית", הוא יכרות את ראשינו. אם נשים את מבטחנו בכך אנוש בגלל הפחד ממנו, נביא על עצמנו מלחמה ואסונות. שלום עכשיו? זה בידינו. צריך רק אמונה וביטחון וקידוש השם. לקראת "קמפ גוליית", על "דָּוִד" לספח את השטחים המשוחררים ולהגביר את ההתיישבות היהודית...²

מאיר ארגן הפגנה מול הקונסוליה האמריקנית בירושלים נגד הלחץ הצפוי בשיחות קמפ דייוויד. "הפלישתים מחכים לבגין בקמפ גוליית", הוא כתב במודעה ב'גרזולם פוסט'. ההפגנה פורסמה גם בפליירים:

אל תיתן לקרטור לחנוק את בגין!
אל תיתן לגוי להפקיר את ארץ היהודים!
בגין נוסע ביום ראשון לאמריקה.
אנו נפגין את נחישות דעתנו שלא להחזיר אף שעל
ביום חמישי, כ"ח באב (31.8.78) בשעה 16:30
ליד הקונסוליה האמריקנית, רחוב אגרון, ירושלים.

המשטרה נתנה אישור לקיום ההפגנה, אך חזרה בה "בגלל הוראות מלמעלה". מאיר הודיע שהוא יפגין בכל זאת. הוא כתב: "ההפגנה שנועדה ליום חמישי השבוע תיערך ללא רישיון משטרת... לא תהיה סתימת פה".³

בהפגנה הניפו המפגינים שלטים, חילקו פליירים וצעקו סיסמאות כגון "אל תיתן לקרטור לחנוק את בגין!" השבועון האמריקני 'ניוזוויק' פרסם תמונה של שני מפגינים המחזיקים שלט שכתוב עליו באנגלית "שטחים כבושים? החזירו את ג'ורג'יה לאינדיאנים". בתמונה שפורסמה ב'ג'רוזלם פוסט' נראים שני שוטרים המחזיקים את מאיר בניסיון לרסנו, בעוד הוא ממשיך לצעוק. מאיר ועוד שבעה מפגינים נעצרו בגין התקהלות בלתי חוקית ועוכבו לחקירה עד הבוקר.⁴

העלייה לחווארה עם גוש אמונים

בקמפ דייוויד הופעל לחץ כבד על בגין, והוא חתם על הסכם מקדים. ההסכם המקדים כלל נסיגה מלאה ומידית של ישראל מסיני; הכרה ב"זכויות העם הפלסטיני"; הקמת ישות אוטונומית עם ממשל עצמי בגדה המערבית וברצועת עזה; ונסיגת צה"ל מאזורים אלה לאחר שייערכו בהם בחירות.⁵

להסכמי קמפ דייוויד הייתה התנגדות רבה, גם בקרב אלה שתמכו בבגין עד אז. חברת הכנסת גאולה כהן הגדירה את ההסכם "כניעה והתאבדות לאומית" ודרשה מבגין להתפטר. שר המסחר והתעשייה יגאל הורוביץ הזהיר מפני הנזק החמור הטמון בהסכם והתפטר מהממשלה. מנהיג גוש אמונים חנן פורת כינה את ההסכם "כניעה ובגידה". לעומת זאת, מפלגות האופוזיציה ותנועת 'שלוש עכשיו' תמכו בהסכמים.⁶

מאיר תיאר את תגובת גוש אמונים להסכמי קמפ דייוויד:

הידיעה הגיעה ביום שני בבוקר [ט"ז באלול, 18 בספטמבר]. אנשי גוש אמונים היו נסערים. כניעתו של בגין, האיש שתמכו בו, הכתה אותם בהלם. הוא הסכים לדברים שאנשי ה'עבודה' לא הסכימו להם מעולם.

באותו ערב זומנה אספת חירום ביישוב קדום, שהוקם שנתיים וחצי קודם לכן באופן "בלתי חוקי", ואף שמפלגת ה'עבודה' היא ששלטה אז, היא לא פינתה אותו. גם אני השתתפתי באספה זו, וברגשות מעורבים הקשבתי לדברי הזעם של מנהיגי גוש אמונים על הבגידה של בגין...

בתסכולם כי רב, הם החליטו לצאת לניסיון התנחלות כבר באותו ערב. בתוך שעותיים יצאו הרכבים הראשונים, ועד אור הבוקר הגיעו עשרים משפחות ועשרות תומכים לחווארה, גבעה תלולה הנמצאת כשמונה קילומטר מדרום לשכם. זמן רב השתוקקו אנשי גוש אמונים לעלות למקום זה.

ביום שלאחר מכן [יום שלישי] הייתה מבוכה בממשלה והיא היססה לפעול, ובזכות זאת הצטרפו רבים להתנחלות...

ואולם ביום רביעי הקים צה"ל מחסומים וסגר את יהודה ושומרון ליהודים. גבעת חווארה הוכרזה שטח צבאי סגור, וחיילים הוצבו למנוע מ"בלתי חוקיים" נוספים לעלות. שר הביטחון עזר ויצמן, שחזר מקמפ דייוויד, הגיע במסוק ואמר למתנחלים שאם הם לא יתפנו עד השעה 11:00 למחרת בבוקר, הם יפוננו בכוח.

לפי ידיעות בעיתונים הצליחו חמש מאות איש לעקוף את המחסומים ולהגיע לחווארה במשך הלילה ושעות הבוקר המוקדמות של יום רביעי. מאיר, שהגיע בשעה ארבע לפנות בוקר, היה אחד מהם. הוא תיאר את עלייתו לגבעה:

טיפסנו במעלה הגבעה התלולה בדרך תחתית של סלעים, אבנים וקוצים... הלכנו בדממה כדי שהחיילים לא ישמעו אותנו...

בצהרי היום החלו החיילים לפנות את המתנחלים בכוח:

השמש קפחה על ראשינו... חיילים גררו מתנחלים על הקרקע הסלעית... לבסוף הצליחו החיילים להרים אותי... בראשי התנגן השיר ששרתי מאות פעמים בתנועת הנוער בית"ר: "שתי גדות לירדן, זו שלנו, זו גם כן". כששרולי קרוע וזרועי מדממת, הכתה בי ההכרה שבגין, האיש שהיה מפקד בית"ר בפולין, התכחש לא רק לגדה המזרחית של הירדן, אלא גם לגדה המערבית. פה, בשכם, ממערב לירדן, הוא שם קץ לריבונות הישראלית.

תגובת השמאל לא איחרה לבוא. ראשי 'שלום עכשיו' מחו על העובדה שאנשי גוש אמונים לא נעצרו, ודרשו להעמידם לדין באשמת הסתה למרד, השגת גבול והפרעה לחיילים במילוי תפקידם. הם דרשו גם לגבות מהם את מיליוני הלירות שהושקעו בפניו.⁷

ישיבת כנסת מיוחדת לאישור הסכמי קמפ דייוויד נקבעה לכ"ה באלול (27 בספטמבר). במודעה שפורסמה ב'מעריב' יומיים קודם לכן כתב מאיר: "עכשיו כולם יודעים: בגין בגד". חברי 'כך' חילקו פליירים שבהם קריאה "להתנגדות אזרחית בלתי אלימה על מנת למנוע בגידה ונסיגה מכל חלק של ארץ ישראל". כמה מהם תכננו כניסה נוספת לבית הדסה בחברון בזמן ישיבת הכנסת, אך תכניותיהם נודעו למשטרה, והם לא הצליחו להגיע לחברון. ישיבת הכנסת התארכה אל תוך הלילה. בתום ההצבעה היה ברור שראשי 'הליכוד' הצליחו לשכנע את חברי הכנסת שהתלבטו עד אז. שמונים וארבעה חברי כנסת הצביעו בעד ההסכם, והוא אושר.⁸

מדינת יהודה

מאיר המשיך לפעול נגד הסכמי קמפ דייוויד והחל לארגן תכניות למניעת יישומם. בח' בתשרי (9 באוקטובר) הוא ערך מסיבת עיתונאים בבית אגרון בירושלים, כדי להודיע על כוונתו להקים "חזית לאומית רחבה" לחסימת הנסיגה ולסיכול "הבגידה של בגין".

בדיווחו ב'קול ישראל' ציין הכתב חיים זיסוביץ שנוסף על הכתבים הישראלים הגיעו למסיבת העיתונאים נציגים מעיתונים אמריקניים חשובים ומשלוש רשתות טלוויזיה זרות. מאיר דיבר בעברית ובאנגלית. הוא הודיע שהוא מתכוון להציע למתיישבים ביהודה ושומרון להקים מנהל יהודי באזורים אלה מיד כשיתבטל שם הממשל הצבאי. זיסוביץ השמיע חלק מדבריו של מאיר בשידורו: "לעולם לא נפעיל נשק נגד יהודים חס וחלילה ולא נגד צה"ל... אם המתנגדים [להתנחלות] הם... ערבים, אני נשבע להם שנפעיל נשק חם נגד הערבים".⁹

מאיר הביע רעיונות אלה במאמר 'מדינת יהודה – מדינה יהודית עצמאית':

בתכנית האוטונומיה ההרסנית של בגין אני רואה קרן אור, שלא רק תסכל את התכנית עצמה אלא גם תפתח פתח להרחבת ההתיישבות היהודית... תכנית האוטונומיה פוטר את צה"ל מלעצור מתנחלים ומלעקור יישובים – דהיינו הקץ למלחמות של יהודים נגד יהודים... כשהיהודים יחזרו לחווארה, המקום שממנו גררו חיילי צה"ל מתנחלים בחודש שעבר, מי יפנה אותם? ערבים, כמובן. ליהודים שנתעו משימוש בכוח נגד חיילים יהודים לא תהיה מניעה מצפונית לשימוש בכוח נגד שוטר ערבי, זר...

ביטול הממשל הצבאי הישראלי ישאיר חלל, ששליטה ערבית אמורה למלא. היה לא יהיה. יהודים ימהרו וימלאו את החלל... הם ימנו מועצה מנהלית שתהיה הסמכות הרשמית באזור...

לאחר שסירבה לספח את יהודה, שומרון ועזה – מתוך פחד מתגובת העולם – אין למדינת ישראל כל עילה חוקית או מוסרית למנוע מיהודים יחידים להקים באזורים אלה מדינה ריבונית יהודית שתיקרא מדינת יהודה...¹⁰

גיוס תרומות

פעולותיו של מאיר להפצת עמדותיו – פרסום מודעות, שכירת אולמות למסיבות עיתונאים ולהרצאות, הדפסת פליירים – עלו כסף רב, ומאיר נשא לבדו בעול גיוס הכספים. הוא קיווה לאסוף תרומות בביקורו הבא באמריקה וכן שלח לתומכיו שם בקשות לתרומות. מאיר לא נהג לשמור העתקים של מכתבים שהוא שלח, אך ג'ק שרף שמר מכתב שקיבל ממאיר בתקופה ההיא. מאיר כתב לו:

לצערי הרב, אני רואה שכל מה שאמרתי מתגשם. אם אלה שמבינים לא יפעלו, יהיו אסונות חסרי תקדים, חס ושלום.

אין מנוס מהעובדה שאי אפשר לעשות שום דבר בלי סכומים גדולים של כסף. למי אוכל לפנות אם לא אליך? אילו הייתי מבקש ממך הלוואה אישית למשפחתי, אין לי ספק שהיית נותן לי בלי היסוס. זה בדיוק מה שאני מבקש עכשיו. אני מבקש שתעזור למשפחה שלי – שהיא גם שלך: כלל ישראל...

הרב מיכאל דב וייסמנדל זצ"ל אמר ליהודי אמריקה בזמן השואה: "למה אתם שומרים את הכסף?" אתה יהודי שתורם הרבה כסף. תן לנו סכום גדול כדי שאהיה פנוי לפעול במקום לכולות את זמני בחיזור על הפתחים כמו קבצן.¹¹

המכתב הזה הניע את שרף לשלוח תרומה גדולה, שאפשרה למאיר לשלם את חשבון הטלפון של משרד 'כך' בסך 3,360 לירות, וקו הטלפון (02-33134) חובר מחדש. הקו היה מנותק במשך יותר משנה בשל החוב הגדול, ובאותה תקופה נכתב מספר הטלפון של ביתנו במודעות ובנייר המכתבים של 'כך'.¹²

מאיר התרים כסף גם לקרן צדקה שהקים בשנת תשל"ו (1976), ואחיו נחמן היה ממונה על חלוקת הכסף למשפחות נזקקות. מאיר פנה לתורמים ב'ג'ואיש פרס': "הקרן גייסה אלפי דולרים לנזקקים בישראל, ואף פרוטה אחת אינה נלקחת לכיסוי הוצאות. התרומות מוכרות לצורך ניכוי מס וכל פרוטה ניתנת ישירות למשפחות".

גם במגזין 'כהנא' פורסמו בקשות לתרומות לקרן הצדקה:

אהבת ישראל כוללת נתינת צדקה לעניים. בעת שהאינפלציה גוברת והאבטלה גואה, אתם נקראים לעזור לנזקקים בישראל.¹³

על חסדיו של מאיר שמענו בימי ה'שבעה' לאחר פטירתו. אישה שבאה לנחם סיפרה שאמה סבלה מאי-ספיקת כליות וכמה פעמים בשבוע היא נאלצה לעזוב את הבית ואת הטיפול בילדיה הרבים, כדי לנסוע לבית החולים לטיפול דיאליזה. מאיר גייס כסף לקניית מכונת דיאליזה ביתית, כדי שהיא תוכל להמשיך לטפל בילדיה.

מאיר סיפר לנו כיצד הוא השיג את הכסף למכונת הדיאליזה: הוא קבע פגישה עם אחד מתומכיו האמידים והנדיבים, וכשהגיע לביתו הוכנס לחצר האחורית, שבה הייתה ברכת שחייה. האיש יצא מהברכה לבוש בגד ים וקיבל את מאיר בשמחה. אמנם מאיר לא ציפה לקבלת פנים

כזו, אך התעשת מיד והסביר לשם מה הגיע. האיש ניאות לבקשתו ונתן את הסכום – 7,500 דולר – למכונת הדיאליזה.

דירה בקריית ארבע

בט"ז בתשרי (17 באוקטובר), כשבוע לאחר מסיבת העיתונאים על מדינת יהודה, יצא מאיר לשירות מילואים לשבועיים. הוא הוצב במעבר אלנבי והוטל עליו לבדוק מזוודות ותיקים של הנכנסים לישראל מירדן. הוא תיאר את תפקידו:

נאמר לנו באופן ברור מה עלינו לחפש... מנגנוני ההפעלה של פצצות הטרור הערביות הם זעירים, ואפשר להבריה עשרה כאלה בתוך שפופרת של משחת שיניים – עשרה כלי משחת רצחניים. צייתי להוראות בהתלהבות...¹⁴

מיד לאחר שירות המילואים יצא מאיר לביקור נוסף באמריקה, והתחלתי לקנות רהיטים וציוד לדירה ששכרנו בקריית ארבע.¹⁵ הדירה הייתה פנויה כבר בד' בתשרי (5 באוקטובר), אך לא רצינו לעבור בתקופת החגים והחלטנו לחכות עד שמאיר יחזור מאמריקה.¹⁵ חיפשתי רהיטים זולים בלוחות 'יד שנייה' בעיתונים, ומצאתי מערכת של ספה, שתי כורסאות ושולחן נמוך בארבע מאות לירות בלבד. לא אהבתי כל כך את צבע החרדל של הריפוד, אך הוא היה במצב מצוין, והספה נפתחה לשתי מיטות. לפינת האוכל קניתי שולחן ושישה כיסאות עץ שלא היו נקיים כל כך, אבל היו מיוחדים בעיצובם הכפרי, והלכחוך ירד לאחר שפשוף רב. גם הכיריים, המקרר ותנור הנפט לחימום שקניתי היו מיד שנייה. קניתי כמה פריטים חדשים, כמו מטאטא, מגב ופח אשפה, אך הבאנו אתנו את רוב כלי המטבח והמצעים מביתנו שבירושלים. במכתבי למאיר עדכנתי אותו בהתקדמותי בענייני הדירה והוא כתב לי דברי עידוד.¹⁶

לאחר שחזר מאיר מאמריקה גרנו בקריית ארבע בשבתות ובערב אחד בשבוע בלבד. בשאר ימות השבוע המשכנו לגור בירושלים, שכן רוב פעילותו של מאיר הייתה בשעות אחר הצהריים והערב בירושלים ובערים אחרות, ותוספת של שעת נסיעה בכל לילה לקריית ארבע הייתה מעמסה. נוסף על כך, הייתי צריכה להיות בעבודתי בספרייה הלאומית בכל בוקר בשעה שמונה. לקראת שבת בישלתי בירושלים, ואת האוכל המוכן הבאנו אתנו לקריית ארבע.

'ועידת היהודים האקטיביסטים' בניו יורק

לפני שהגיע לניו יורק פרסם מאיר מודעה ב'ג'ואיש פרס' כדי להחדיר את שמה של 'ועידת האקטיביסטים' לתודעה הציבורית:

כמו צ'מברליין, בגין הביא "שלום".
קמפ דייוויד הוא מלחמה, לא שלום.
יהודי אמריקה! אם אתם אוהבים את ישראל ורוצים להציל יהודים,
עצרו את הבגידה של קמפ דייוויד!
הרב כהנא יהיה בארצות הברית מנובמבר.
הזמינו אותו לדבר בבתי כנסת, בארגונים או בבתים.
הצטרפו ל'ועידת היהודים האקטיביסטים',

¹⁴ דירתנו השכורה בקריית ארבע: ראה פרק ו, עמ' 65.

ארגונו החדש של הרב כהנא בארצות הברית.
אדישותכם עלולה להביא אסון על ישראל.¹⁷

זמן קצר לאחר שהגיע לנו יורק הוא שכר משרד ל'ועידת האקטיביסטים' בניין שהיה בבעלות תומכו ליאו גרינבלום, וראיין אנשים שענו על המודעה שפרסם לחיפוש מנכ"ל. הוא כתב לי:

עבדתי קשה מאוד בשבוע הראשון שלי פה, וסוף סוף יש לנו מנכ"ל במשרה מלאה, רכז פעילויות בחצי משרה, מזכירה, משרד יפה – ואין לנו כסף לשלם להם. התחלה טובה, לפחות...

לאחר כמה ימים הוא כתב לי שוב:

אני עסוק כל כולי בענייני 'ועידת האקטיביסטים'. זו הפעם הראשונה זה שנים רבות שיש בי תקווה להתקדמות...¹⁸

מאיר כתב לתומכיו על המשרד החדש של 'ועידת האקטיביסטים' ועל הצוות החדש: דוד רייטר היה המנכ"ל, ודוד לאם, שהיה סטודנט, היה רכז הפעילויות. דוד לאם סיפר שלאחר שהשיב על מודעה ב'ג'ואיש פרס', ראיין אותו מאיר במשרד, "שהיה קטן מאוד". רייטר ולאם הובילו הפגנה מול המשלחת האמריקנית לאו"ם בכ"ד בכסלו (24 בדצמבר), לאחר שארצות הברית חזרה בה מהתחייבותה לטייוואן. הם חילקו פליירים בלשון זו: "היום טייוואן – מחר ישראל. הנשיא קרטון הוכיח שהתחייבויות אמריקניות אינן אמינות. ישראל לא תוכל לסמוך על תמיכה אמריקנית... הצטרפו ל'ועידת היהודים האקטיביסטים'".

בטבת (ינואר) נסע רייטר לאטלנטה עם חבר התנועה רונלד ד'נדוף כדי למחות על קבלת פנים לאנשי עסקים מלוב, שערך בילי קרטון, אחיו של הנשיא, במטרה לקדם סחר בין אמריקה ללוב. ה'אטלנטה ז'ורנל' דיווח שהשניים פרצו לתוך קבלת הפנים וצעקו: "האנשים האלה רוצחים נשים וילדים חפים מפשע... אתם מוכרים את אמריקה בשביל נפט ערבי". רייטר התקבל בחום בקהילה היהודית באטלנטה, ונשאר שם כמה ימים כדי להקים סניף של 'ועידת האקטיביסטים'.¹⁹

סבב הרצאות מוצלח

לוח הזמנים של מאיר בביקור זה היה מלא. בדרך כלל הוא קיבל בין מאה לשלוש מאות דולר להרצאה וכן את דמי הנסיעות. ג'ניס שטרן, שתיאמה רבות מהרצאותיו, הכינה מכתב הסבר:

התשלומים שאנו נאלצים לגבות בעד ההרצאות והתרומות שאנו מקבלים הם המקורות היחידים למימון נסיעותיו של הרב כהנא להפצת הרעיון היהודי האמתי. הכסף אינו מועבר לרב כהנא, אלא למכון לרעיון היהודי, מוסד פטור ממס, שמדפיס ספרים וחוברות ומממן את פעילותו של הרב כהנא למען עם ישראל.²⁰

מספר הטלפון שפורסם במודעות להזמנת הרצאות של מאיר היה המספר במשרד 'ועידת האקטיביסטים', אבל לינור שרנוב, מזכירת 'המכון לרעיון היהודי' היא שטיפלה בהן. ג'ניס שטרן, שהייתה מזכירה במשרד עורכי דין, עזרה בשעות הפנאי שלה בערבים בארגון ההרצאות והיא רשמה את מאיר בסוכנות מרצים. זו קבעה לו עימות פומבי ב'סטייט יוניברסיטי' בנינגהמטון ושילמה לו תשע מאות וחמישים דולר. שטרן הכינה למאיר לוח זמנים מפורט של נסיעותיו, שכלל שמות של אנשי קשר בכל עיר שנסע אליה.²¹

מאיר כתב לברוך: "יש לי הרצאות רבות בכל רחבי אמריקה, חלק מהן בערים שלא דיברתי בהן מעולם, כמו אטלנטה וסנט פול". ואולם עם הנימה הנלהבת היה לו צער רב על היעדרותו הארוכה מהבית, ובמיוחד על המרחק מבנימין בן השתים-עשרה. הוא כתב לברוך בן התשע-עשרה: "תקדיש לביני תשומת לב מיוחדת", ולבנימין הוא כתב:

לפעמים כואב לי – מאוד – שאני חייב לעזוב את הבית ואותך. כמה הייתי רוצה להיות בבית באופן קבוע, אלא מה אפשר לעשות כאשר צריכים לעסוק בצורכי ציבור וכאשר אין אחרים המבינים ומוכנים לצאת לעם ולעורר אותם ולכוון אותם לדרך האמתית. לפעמים – ואולי לרוב – חייב אדם לוותר על חייו הפרטיים ועל הנאת עצמו לטובת הכלל. אתה, כילד חריף, מביין די טוב שאני אוהב אותך ואת אמא ואת כל המשפחה אהבה עזה, ושהיעדרי מחיק המשפחה אינו ח"ו נובע מאי רצון להיות בבית. האמת היא שהקב"ה חנן אותי בכושר ההשפעה ובהבנת הדרך האמתית, ואיך יכול אדם שרואה את "עת הצרה ליעקב" ואת העם המוכה בסנוורים לשבת בשלווה בבית? על כל יהודי מוטלת החובה ללכת לעזרת יהודי מיד צר, ואפילו אם האויב הוא היהודי עצמו, כלומר שהיהודי מזיק לעצמו.

אנא, כתוב כמה דברי תורה ובפרט מה שאתה לומד. בגילך יש לך האפשרות היחידה למלא כרסך בש"ס ופוסקים. אל תבטל את הזמן. אל "תהרוג" את הזמן, כי לזמן שעובר אין תחליף.²²

בתחילת ביקורו היו הרצאותיו של מאיר באזור ניו יורק. בשבת, י"א בחשוון (11 בנובמבר), הוא התארח אצל אחי ומשפחתו בברוקלין ודיבר בשני בתי כנסת בשכונתם. במוצאי שבת הוא דיבר בביתו של פרד שילר בספרינג נאלי לפני קבוצת אנשים מ'חוג עלייה' שרצו לעלות ארצה. מאיר סיפר להם על גרי ואנדריאה קופרברג, שעלו לישראל זמן קצר קודם לכן עם שלושת ילדיהם הקטנים, ואף התארחו בביתנו בחג הסוכות. סיי סמואל מהקבוצה רצה ליצור קשר עם בני הזוג כדי ללמוד מניסיונם, ומאיר ביקש ממני להעביר את כתובתו של סמואל לגרי ואנדריאה. בשבוע שלאחר מכן דיבר מאיר בשני בתי כנסת בניו ג'רזי ובביתו של תומכו ג'ורג' טופס שם. בניו יורק הוא דיבר ב'הוליס הילס ג'ואיש סנטר' וב'בית הלל' של 'סיטי קולג' על הנושא 'מנחם בגין: גואל או בוגד?'²³

ביום שישי י"ז בחשוון (17 בנובמבר) טס מאיר לסנט פול שבמינסוטה. גרשון כץ, איש הקשר שלו, קבע לו הרצאות לשבת, למוצאי שבת וליום ראשון וגם – ריאיון טלוויזיוני ומסיבת עיתונאים. מסיבת העיתונאים סוקרה בעיתון מקומי בהרחבה והוסיפה פרסום לדבריו. בעיתון היהודי המקומי 'אמריקן ג'ואיש וורלד' פורסמה תמונה שבה נראה מאיר מוקף אנשים לאחר הרצאתו ביום ראשון. מתחת לתמונה נכתב:

הרב כהנא הדגיש את חשיבות החינוך היהודי לילדים ולמבוגרים, וקבל על "אדישותם של יהודים רבים לנושאים חשובים". הוא קרא לקהל לעלות ארצה ולהתיישב בהתחלוליות החדשות ואמר: "אין לנו זכות לוותר על אף שעל של ארץ הקודש".²⁴

ככ"ג בחשוון (23 בנובמבר) טס מאיר לושינגטון ודיבר בוועידה הארצית של 'איגוד הקהילות היהודית האורתודוקסיות'. הוא כתב לי: "כמובן, לא הוזמנתי לדבר, אך הוזמנתי את עצמי כדי שיוכלו לשמוע את הדברים שלא ישמעו מאחרים... אף אחד לא דיבר כאן נגד קמפ דייוויד, לכן חשוב לדבר פה".²⁵

יום 'אין פלסטין'

מאיר דיבר נגד הסכמי קמפ דייוויד ובעד ארץ ישראל גם בעצרת שערכה 'ועידת היהודים האקטיביסטים' ביום ראשון כ"ו בחשוון (26 בנובמבר), במלון טודור. העצרת נועדה להכריז על 'יום אין פלסטין' בתגובה על החלטת האו"ם לקבוע את עשרים ותשעה בנובמבר ל'יום פלסטין'.² מטרת העצרת פורסמו במודעה ב'ג'ואיש פרס':

נאמר "לא!" לקרט, ל"פלסטין", לסאדאת ולקמפ דייוויד.

נאמר "לא" לאוטונומיה ערבית ביהודה ושומרון. נאמר "לא" לעם "פלסטיני" ולמדינה "פלסטינית".

נאמר "לא!" ללחץ האמריקני החונק את ישראל ולסאדאת המרושע המתכנן בערמה את השמדת ישראל באמצעות "שלום".

נאמר "כן!" לריבונות יהודית בכל ארץ ישראל.

נאמר "כן!" להתיישבות יהודית בלתי מוגבלת.

במאמרו 'אין פלסטין', שפורסם בג'ואיש פרס' לאחר העצרת, הסביר מאיר את התרמית הפלסטינית:

אפילו גולדה מאיר ממפלגת ה'עבודה' הבינה שאין 'פלסטין'. עם הזמן הכניע אותנו הלחץ, וכל ראשי הממשלה החלו לדבר על 'פלסטינים'...

שוב ושוב נכריז קבל עם ועדה: 'אין עם פלסטיני, אין פלסטין'. לא ניתן לשם הזה לעלות על דל שפתינו; עלינו להשתמש אך ורק בשם ארץ ישראל.

מהו מקור השם "פלסטין"?... בשנת 135 למניין האומות, לאחר מרד בר כוכבא, זעם הקיסר הרומי אדריאנוס על מרד היהודים, שגבה את חייהם של חיילים רומים רבים מאוד. בשאיפתו למחוק את זכר היהודים ואת הקשר שלהם לארץ, הוא הסב את שמה של ארץ ישראל מ'יהודה', שהיה שמה של הארץ במשך מאות שנים, ל'פלשתינה', על שם הפלישתים שגרו ברצועת החוף.

כרגיל, ההומור של מאיר חיזק את דבריו:

קורא יקר, חשוב מה היה אילו הרומאים לא היו משנים את שמה של הארץ, והיא הייתה נקראת עד ימינו 'יהודה'. ובכן, היינו נלחמים היום נגד יאסר ערפאת וטורויסטים 'יהודיים'...

מאיר סיים:

אין עם 'פלסטיני'. אלה שקוראים לעצמם 'פלסטינים' הם ערבים... ולכן זכותם לגור בכל אחת ממדינות אחיהם הערבים. ואם יטענו שמדינות אלה אינן שלהם, אענה להם: אם מדינה ערבית אינה שלכם, על אחת כמה וכמה שהמדינה היהודית אינה שלכם!

ה'אל"ף-בי"ת' של היהדות ושל הצינונות היא שאין 'עם פלסטיני' ואין 'פלסטין'. יש רק ארץ ישראל, וכל כולה ביתו של עם ישראל כולו.²⁶

² הערבים בחרו לקרוא ל-29 בנובמבר 'יום פלסטין' משום שבתאריך זה בתש"ז (1947) החליט האו"ם על ביצוע 'תכנית החלוקה' – חלוקת ארץ ישראל למדינה יהודית ומדינה ערבית.

סביר להניח שתוכן המאמר הזה היה כתוכן נאומו של מאיר בעצרת במלון. לאחריו יצא מאיר עם הקהל לצעדה, כפי שצוין במודעת ה'ג'ואיש פרס':

הצטרפו לצעדה ולהפגנות שנקיים במשרדי אש"ף, במשלחת האמריקנית לאו"ם ובקונסוליה הישראלית. נכריז: "מעולם לא הייתה ולא תהיה פלסטין!"²⁷

לאחר הצעדה נסע מאיר להרצאה במרכז קהילתי יהודי באינווד שברובע קווינס, והיום העמוס הסתיים בטיסת לילה לדרוויט. נוסף על עימות פומבי חשוב שתוכנן ליום שני בערב שם, היה עליו להיות בדרוויט מוקדם משום שהוזמן להתארח שם בתכנית טלוויזיה בשעה עשר בבוקר. מטוסו היה אמור לנחות בדרוויט בשעה אחת וארבעים לפנות בוקר, ולכן הזמינה ג'ניס שטרן חדר בשבילו במלון 'רמדה אין', שעל יד נמל התעופה.

למחרת בבוקר הסיע אותו ריצ'רד דיבנר, איש הקשר שלו בדרוויט, מהמלון לאולפן הטלוויזיה, ומשם לביתם של הרב שלמה ודינה (ידידה ותיקה שלי) ספרקה. מאיר אכל שם ונח מעט לפני שנסע לעימות עם ראביי שרווין ויין מ'טמפל בירמינגהם', קהילה של 'יהדות הומניסטית'. נושא העימות היה 'עתיד היהדות'.

בהקלטה של העימות ניכר היטב כישרונו של מאיר למצוא מסילות ללב שומעיו. ההומור המיוחד שלו כבש אותם, והוא זכה למחיאות כפיים נלהבות. לפני שיצא לעימות הוא כתב לי:

הערב יש לי עימות עם שרווין ויין, הראביי האתאיסטי. רק באמריקה בית כנסת יכול לסרב לקבל את האלוקים לחבר בקהילה...

יורד שלג – נראה לי שאני נקלע לכל סופת שלגים כאן. ספרי לי מה שלום ביני ואין מתקדם ריהוט הדירה בקריית ארבע.²⁸

אחרי העימות הוא כתב לציפי:

אתמול הייתי בדרוויט, והיה לי עימות עם "ראביי", שרווין ויין, שעומד בראש טמפל אתאיסטי(!). האולם היה מלא עד אפס מקום. העובדה שרב אורתודוקסי דיבר אתם "בשפה שלהם" הייתה קידוש השם. אפשר לעשות כאן הרבה, הרבה מאוד, אבל אני יודע שזה לא מספיק.

בשנה ההיא שירתה ציפי שירות לאומי באבן שמואל שבחבל לכיש. מאיר כתב לה:

ספרי לי איך באבן שמואל. יש לך הזדמנות לעשות דברים נפלאים בשביל האנשים שם, אל תתייאשי.

הוא כתב דברי עידוד גם לבנימין, שהחל ללמוד אז בכיתה ז' בישיבה התיכונית בשעלבים, והגיע הביתה רק אחת לשבועיים:

ראשית כול, רצוני להתייחס למכתבך בו תיארת את שבתך בשעלבים. אני מאוד שמח וגאה בך שהחלטת לנסוע והתגברת על ההיסוסים המקוריים. יש בך כוח להתגבר על קשיים וזאת תכונה גדולה.²⁹

למחרת העימות בדרוויט טס מאיר מוקדם בבוקר לאטלנטה כדי לדבר עם סטודנטים ב'אמורי יוניברסיטי', ומשם טס לטורונטו לדבר בשתי אוניברסיטאות ביום רביעי כ"ט בחשוון (29 בנובמבר). רנדי רובינסון, מנהל ארגון הסטודנטים היהודים באוניברסיטת יורק, ארגן לו הרצאה

באוניברסיטת טורונטו אחר הצהריים והרצאה באוניברסיטת יורק בערב. רובינסון כתב למאיר: "מאחר שהתאריך עשרים ותשעה בנובמבר נקבע באו"ם להיות 'יום פלסטיין', נבקש שתדבר על נושא זה".³⁰

הקהל הבא של מאיר היה שונה לחלוטין. בל' בחשוון (30 בנובמבר), ביזמתה של העיתונאית ארלין פק, פעילה לזכויות אסירים יהודים, הוא דיבר לפני יהודים שהיו אסורים בכלא 'גרינהייבן סטייט', כלא לפושעים חמורים במדינת ניו יורק. במכתב אליי ציין מאיר שמתוך אלף ושמונה מאות האסירים שבכלא, עשרים וחמישה היו יהודים. פק תיארה את הביקור:

הרב כהנא הצליח לדבר אל האסירים באמפתיה, משום שהוא עצמו ישב בכלא בעקבות מאבקיו הבלתי קונבנציונליים למען יהודים.

דיברתי עם הרב כהנא על הקמת ארגון ארצי להגנה על זכויותיהם של אסירים יהודים. ברוב בתי הכלא שיעור היהודים הוא פחות מאחוז אחד מכלל האסירים. כיום אין עורכי דין או אנשים אחרים הפועלים להבטחת מזון כשר ועוד זכויות בסיסיות שיהודים זכאים להן.

באותו ערב השתתף מאיר בעימות ב'סטייט יוניברסיטי' בבינגהמטון לפני קהל של חמש מאות איש. נושא העימות היה חופש הביטוי, ויריבו של מאיר היה אריה נייאר, המנהל הארצי לשעבר של 'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות', הארגון שתמך בזכותם של הניאו-נאצים משיקגו לצעוד בסקוקי.³¹

מאיר קבע שאין לנאצים זכות לחופש הביטוי משום שהם התכוונו לנצל אותה למניעת זכויות מאחרים. אריה נייאר טען שהמיעוט היהודי באמריקה, שלושה אחוזים בלבד מהאוכלוסייה האמריקנית, חשוף לגחמות הרוב, וכדי להגן על עצמו צריך לתמוך בהגבלת כוח השלטון. הוא הסכים עם מאיר שיש סיכונים במתן זכויות, אך טען שבשלילת זכויות הסיכון גדול יותר.

בעת העימות, סטודנטים מהשמאל הפגינו נגד מאיר מחוץ לאולם וחילקו פליירים. אחד מהם, שהיה חתום בשם 'ועדת הסולידריות הפלסטינית בבינגהמטון', השווה את "הציונות וההתפשטות הישראלית" לנאציזם. בכתבה בביטאון הסטודנטים על העימות לא הוזכרה ההפגנה, וצוין שדבריו של מאיר זכו למחאות כפיים ממושכות יותר מאלה של נאייר.³¹

למחרת היה מאיר אמור לטוס לשיקגו ומשם לפיאוריה כדי לדבר בבית הכנסת 'קהילת אגודת אחים' בשבת ובמוצאי שבת. עקב סופת שלגים נחת מטוסו באומהה שבנברסקה, ומאיר נשאר באומהה בשבת.⁷ מאיר סיפר על כך במכתב שכתב חצי שנה לאחר מכן, כשהיה בדרכו לפיאוריה בשנית:

בחורף שעבר הייתי אמור לדבר בפיאוריה, אך בגלל סופת שלגים בשיקגו שינה המטוס את יעדו לאומהה. יהודים בפיאוריה הזמינו אותי שוב, ואני מניח שגם הפעם ירד שלג בשיקגו כשאגיע לשם.

הודות לביקור הבלתי צפוי באומהה, ביקשה הקהילה היהודית שאחזור לדבר שם, ובעזרת ה' אעשה זאת.³²

³¹ על איום הניאו-נאצים לצעוד בסקוקי ראה פרק ו, עמ' 63-65; פרק ז, עמ' 86; פרק ח, עמ' 90-91.
⁷ על ביקורו של מאיר באומהה בחורף הקודם, כסלו תשל"ט (דצמבר 1978), ראה סיום מדור 'דברי תודה', עמ' ט והערות לפרק ט, הערה 32.

ביום ראשון ג' בכסלו (3 בדצמבר) טס מאיר מאומהה לסירקיוז שבמדינת ניו יורק ודיבר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר' שם. העיתון המקומי 'פוסט סטנדרד' דיווח:

כהנא קרא להורים להתמסר יותר לחינוך היהודי של ילדיהם. "אין דבר חשוב יותר מזה", הוא אמר. "אלה ילדינו, הם עתידנו"...

"עם ישראל אינו עם רגיל. אנחנו עם נבחר", הוא אמר. "יש תורה, יש ייעוד. אתם רוצים להיות כמו האחרים? אין לנו בררה, עלינו להיות עם נבחר".
שומעיו הגיבו בתשואות נלהבות, ומצלמות הטלוויזיה סקרו את הקהל זמן ממושך.³³

ביום שני דיבר מאיר ב'הופסטרה יוניברסיטי', ולאחר מכן טס לבוסטון לדבר ב'ברנדייס יוניברסיטי'. בשעת הרצאתו שם הפגינו סטודנטים מהשמאל מחוץ לאולם נגד "האלימות והשיטות הטוריסטיות" שלו. ההרצאה סוקרה בביטאון הסטודנטים:

כהנא סבור שאין לגנות אלימות אם היא הדרך היחידה להשגת מטרה. "קל להתבטא נגד אלימות כשהכאב אינו הכאב שלנו. בזכות האלימות עלה נושא יהדות ברית המועצות לשיח הציבורי, והבעיה החלה להיפתר.

"לא כתוב בתורה 'לא תהרוג'. כתוב 'לא תרצח'. יש הבדל. מדינת ישראל הרגה את אדולף אייכמן, רצח יהודים. כתוב בגמרא: 'הבא להרגך, השכם להרוג'. כשמשא רבנו ראה מצרי מכה יהודי, הוא הרג את המצרי. היהדות מתעבת אלימות, אך לפעמים האלימות נחוצה"...

כהנא אינו מאמין שנשיא מצרים סאדאת רוצה שלום עם ישראל. "סאדאת לא הצליח במלחמה, ולכן הוא מנסה להצליח ב'שלום'. איני רוצה שהצבא המצרי יהיה במרחק עשרים וחמישה קילומטר מתל אביב"...

בביטאון הסטודנטים הציונים באוניברסיטת ברנדייס כתב העורך: "דבריו הנוקבים עלולים להרתיע, אך הוא מעז לשאול שאלות המעלות את הנושאים המהותיים של זהות יהודית, אקטיביזם יהודי וקיום יהודי"..." חלקים ארוכים מהרצאתו של מאיר צוטטו בביטאון, כולל קריאתו לחזרה ליהדות האמתית:

"אתה טוען שאתה לא מאמין? אתה אפילו לא יודע במה אתה לא מאמין. אתה רוצה לבחור רק מה שאתה אוהב במסורת היהודית? אתה מחפש יהדות או מבקש ליצור אלוקים בצלמך כדמותך?..."

"הייתה התגלות אלוקית בסיני. אלוקי ההיסטוריה הוא אלוקים אמתי. שרדנו אחרי אלפיים שנות גלות ונדודים סביב העולם בלי ממשלה ובלי צבא, שבנו לארצנו, וזכינו לקיבוץ גלויות מארבע כנפות תבל – בדיוק כפי שניבאו הנביאים. אתם חושבים שזה 'סתם ככה'?"³⁴

מאיר חזר לניו יורק כדי לדבר ב'רוקלנד קומיוניטי קולג', ומשם טס לבופלו. בשבת, ט' בכסלו (9 בדצמבר), הוא התארח ב'בית חב"ד' של 'בופלו סטייט יוניברסיטי', ודיבר שם בליל שבת על הנושא 'נישואי תערובת, התבוללות – למה להיות יהודי'. במוצאי שבת הוא דיבר באוניברסיטה בחסות משותפת של בית חב"ד והתאחדות הסטודנטים היהודים.³⁵

סיורי הגנה בבוור פארק

את השבוע הבא פתח מאיר בהרצאה בבית הכנסת 'בית שלום' בטיינק שבניו ג'רזי, בשעה עשר

בבוקר. בצהריים, לפני שטס לבוסטון להרצאה שתוכננה לו לאותו ערב, הוא ערך עצרת בשכונת בורו פארק שבברוקלין כדי למחות על היעדר הגנה משטרית מספקת שם. בשבת שלפני כן נרצח אירווינג זוסמן, שרברב במקצועו, בדרכו הביתה מבית הכנסת. במודעות על העצרת נכתב שהיא בחסות 'ועידת היהודים האקטיביסטים' ושמאיר ידבר בה. היא תוכננה להיערך באולם בית הכנסת 'בית ישראל', אך עקב לחצים של מועצת הארגונים היהודיים של בורו פארק ביטל בית הכנסת את הסכמתו לעריכת העצרת בתוך הבניין, ולכן היא נערכה בחצר בית הכנסת – בקור מקפיא.

לאחר נאומו של מאיר בעצרת צעדו המשתתפים ובראשם מאיר לתחנת המשטרה המקומית, כדי לדרוש סיורי אבטחה בשכונה. פעילים חילקו פליירים שנכתב בהם "יהודי בורו פארק אינם קרבנות נוחים" ו"דם יהודי אינו הפקר". במאמר שהופיע ב'ג'ואיש פרס' ביום שישי שלפני העצרת כתב מאיר: "הגיע הזמן להקים קבוצה יהודית חזקה ויציבה להגנה ולסיורי אבטחה בבורו פארק".

לאחר העצרת טס מאיר לבוסטון להרצאה ב'טמפל ישראל' בשרון שבמסצ'וסטס, וביום שני בבוקר הוא דיבר לפני 'ועד הרבנים של מסצ'וסטס'. ראביי ברי רוזן מ'טמפל ישראל' כתב אחר כך למאיר: "כל מי שנכח ביום ראשון בערב וביום שני בבוקר התרשם מדבריו המרוממים". ביום שני יצא מאיר לביקור בן שבועיים בלוס אנג'לס, ובדרך עצר בקליבלנד כדי לדבר בבית הכנסת 'גרין רוד'. בכתבה על ההרצאה בעיתון מקומי רב תפוצה, 'פליין דילר', סוכמו עיקרי דבריו וצוטטה קריאתו לעלייה ארצה: "תבנו מדינה יהודית, תגורו שם, תהיו הרוב ולא המיעוט".³⁶

במכתבו הבא אליי סיפר מאיר:

אני בלוס אנג'לס עכשיו, לאחר סבב הרצאות מוצלח מאוד בחוף המזרחי. הקהלים היו גדולים, ורבים הצטרפו ל'ועידת האקטיביסטים'. מזג האוויר היה גרוע בחוף המזרחי, אבל כאן נעים... אני כבר מחכה לחזור...

הוא כתב לטובה על השתדלות והצלחה:

אני בלוס אנג'לס עכשיו בסוף ביקורי ואני מחכה לחזור הביתה... קשה לומר אם יש כאן "הצלחה", כי יש קני מידה רבים. אם ההצלחה נמדדת בהתגייסות נלהבת של אנשים לעשייה ולפעילות, הרי שאין הצלחה כזו, אם כי פתחנו משרדים וחברים חדשים הצטרפו. ואולם יש הצלחה מסוג אחר: כשרואים את פניהם המוארות של אנשים ששומעים דברים שמעולם לא שמעו, מבינים שהדברים "נגעו" בנשמותיהם. מי יודע כמה מהם שינו בעקבות זאת את אורח חייהם האישי? אולי זוהי ה"הצלחה" הגדולה ביותר.

חדשות השבועות האחרונים הן הוכחה ברורה לכיוון הנחרץ של ההתרחשויות העולמיות. המהפכה באיראן, מחירי הנפט המאמירים, החיכוך בין אמריקה לישראל – כל אלה רומזים על הפורענות הצפויה. כל שבידינו לעשות הוא להיות יהודים נאמנים ולזעוק לאחרים את האמת.³⁷

לוח הזמנים של מאיר באזור לוס אנג'לס היה פרי מאמצייהם של אנשי 'ועידת האקטיביסטים' שם. הוא כלל חוגי בית, שיחה עם סטודנטים והרצאות בשישה בתי כנסת. הרצאתו במרכז הקהילתי היהודי בלוונג ביץ' פורסמה בכותרת 'על חולמים ועל ריאליסטים' ונערכה בחסות

משותפת של 'ארגון ציוני אמריקה' ו'הפדרציה היהודית של לונג ביץ'. נוסף על כך התארח מאיר בשלוש תכניות רדיו ידועות.³⁷ בשנים ההן תכניות רדיו בהשתתפות מאזינים היו פופולריות. השרנים אהבו להזמין את מאיר משום שהציג עמדות נועזות וענה למאזינים בשנינות ובהומור. מאיר שמח להתארח בתכניות אלה מפני שהן העניקו במה רחבה לדעותיו.³⁸ מלכה אייבלס סיפרה על הרצאתו בסנטה ברברה בכ"ד בכסלו (24 בדצמבר):

הרב כהנא הוזמן לטקס הדלקת נרות חנוכה בבית הספר של ילדינו בדצמבר 1978, ובערב נשא דברים לפני הורי התלמידים. לאחר מכן הזמנו אותו לביתנו לכוס קפה, ושוחחנו על הרושם שהשאיר עליי ספרו 'למה להיות יהודי?' הוא שאל אותי אם קראתי את הספר כולו, והודיתי שקראתי הכול חוץ מהפרק האחרון, שעסק בחשיבות העלייה לארץ ישראל. אמרתי לו שהסכמתי אתו מאה אחוז, אבל היססתי לקרוא את הפרק האחרון משום שלא הייתי מוכנה לעשות שינוי גדול כל כך בחיי. הוא חייך בעדינות ואמר: "קראי את הפרק האחרון". כמה חודשים לאחר מכן החלטתי שאם אני נחרצת כל כך, הרי שלא אשנה את דעתי בקלות. קראתי את הפרק האחרון. התקשרתי לבעלי במשרדו ואמרתי לו שאני מוכנה לעלות ארצה! ההודעה שלנו הכתה את משפחותינו ואת הקהילה שלנו בהלם. נאמר לנו שוב ושוב: "איך אתם יכולים לוותר על הכול?" מכרנו את הבית ואת הקליניקה של בעלי. עזבנו את המשפחות שלנו. לא היו לנו קרובי משפחה בישראל. עלינו ארצה באמונה שלמה. אנחנו בארץ כבר אחת-עשרה שנים ואנו זוקפים לזכותו של הרב כהנא את החלטתנו לעלות.³⁹

בדרך כלל לא ידע מאיר על פרות מאמציו. זו הייתה אחת הפעמים היחידות שידע, והוא בוודאי שאב מיריעה זו כוחות להמשיך.

פרס החודש

כשמאיר היה בלוס אנג'לס הוא יזם כמה פעולות שנועדו למשוך תשומת לב תקשורתית. בי"ט בכסלו (19 בדצמבר) הוא הפיק פעולת מחאה ייחודית, וסיפר עליה אחר כך במכתב אלינו:

יותר מדי יהודים באמריקה עושים דברים טיפשיים ורעים שפוגעים ביהודים, ולכן החלטנו להעניק השבוע את 'פרס החזיר החודשי' לאחד מהם. הזוכה – שנבחר פה אחד – היה המפיק ההוליוודי נורמן ליר.

ליר תמך ב'איגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' לאחר שהאיגוד איבד חברים רבים וכסף רב בעקבות תמיכתו בזכות הנאצים לצעוד. ליר הצהיר שיתרום לאיגוד חמישים אלף דולר, כסף שהאיגוד היה זקוק לו. האיגוד ניצל את תמיכתו של ליר לשכנע יהודים אחרים לתמוך בו. החלטנו להזויר את ליר ואת כל הלירים. כמה מאנשינו הלכו לחוות חזירים...

משה אניס סיפר לי שהוא וראובן מנינג הלכו לחווה והביאו חזירון קשור בשק לחדר של מאיר במלונת.

הם הביאו חזירון שמשקלו כחמישה-עשר קילוגרם. קשרנו לו קולר ורצועה – משימה לא קלה אצל חזיר. לבסוף, לאחר צווחות חזיריות רבות בחדר שלי במלונת (השכנים נהנו מאוד) הצלחנו להכניס את היצור למכונית. כל הדרך לביתו של ליר קפץ ונחר החזיר,

³⁷ לפרטי ההרצאות ותכניות הרדיו, ראה הערות לפרק ט, הערה 38.

לתדהמת הנוסעים האחרים ברחובות בברלי הילס. אנשי תקשורת כבר חיכו ליד ביתו של ליר כדי לתעד את נחירותיו הבלתי נשכחות של החזיר. כצפוי, ליר לא היה בבית (אני חושב שהוא ברח לסיין). השארנו את החזיר קשור לדלת, כשמצלמות הטלוויזיה מתמקדות בו...⁴⁰

יומיים לאחר מכן ערכו מאיר ועשרה חברי 'ועידת האקטיביסטים' שביתת שבת שקטה בקונסוליה המערב-גרמנית בלוס אנג'לס במחאה על כוונת ממשלת גרמניה המערבית להפסיק להעמיד לדין פושעי מלחמה גרמנים כאשר ייכנס לתוקף חוק ההתיישנות, בסוף שנת 1979. מאיר אמר לכתבים שהם דורשים לבטל את חוק ההתיישנות משום שהוא יאפשר לפושעי מלחמה נאצים להתהלך חופשיים. העיתון 'ואלי ניו' פרסם תמונה של מאיר ומתחתיה הכיתוב "הרב מאיר כהנא, מהורהר, מקשיב לשאלת כתב לאחר שביתת שבת בת שעתיים".⁴¹

בשבת, כ"ג בכסלו (23 בדצמבר), נערך סמינר מוצלח של 'ועידת האקטיביסטים' ב'מרכז אש התורה' בנורת' הוליווד. מאיר דיבר כליל שבת על נושא הסמינר, 'אקטיביזם ויהדות'; בשבת בבוקר הוא נשא דרשה על פרשת השבוע; ואחר הצהריים הוא לימד שיעור בענייני חנוכה. הרב צבי בלוק, שניהל את מרכז 'אש התורה', שכר חדרים למרכז באותו בניין ששכנו משרדי 'ועידת היהודים האקטיביסטים', וכך נוצר קשר בינו ובין חברי הוועידה. חיים ברוורמן זכר שהרב בלוק ביקש מהם כמה פעמים להשלים מניין לתפילה. חיים ואשתו רובין התחילו ללכת לשיעורי התורה של הרב בלוק, ועם הזמן החלו לקיים מצוות. "הרב בלוק היה לדובר קבוע בעצרות שלנו", אמר ברוורמן. "הרב בלוק היה הרב של כולם; 'ועידת האקטיביסטים' הייתה כמו משפחה גדולה", אמר משה אניס.

הרב בלוק סיפר על השבת ההיא: "אשתי בישלה את האוכל לסעודות, ומאיר נכנס למטבח [בביתנו] לעזור בהעברת האוכל. לא הייתה לו שום התנשאות. היו בערך מאתיים איש בשבת. הם היו מוקסמים, זה היה אדיר". חיים ברוורמן זכר את "השבת הבלתי נשכחת... את השירה הנלהבת של הקבוצה עד השעות הקטנות של הלילה".⁴²

ביום ראשון היה למאיר סדר יום עמוס. בבוקר הוא דיבר בבית הכנסת 'קהילת בית ישראל' בפייירפוקס, ובערב הוא דיבר בסנטה ברברה. בצהריים, בין שתי ההרצאות, הוא ערך הפגנה נגד לחצו של קרטל על ישראל לסגת משטחי ארץ ישראל.

בהודעה לעיתונות על ההפגנה נכתב: "הפגנה משותפת של 'ועידת היהודים האקטיביסטים' ונציגי האינדיאנים הקריקים והצ'רוקים תיערך במחאה על הכיבוש המתמשך של ג'ורג'יה על ידי הנשיא קרטל... אם מר קרטל מודאג כל כך משטחים כבושים, עליו להחזיר את ג'ורג'יה לקריקים ולצ'רוקים, שגורשו ממולדתם ללא רחמים במאה התשע עשרה". חיים ברוורמן סיפר:

הרב הודיע ש'ועידת האקטיביסטים' ונציגי האינדיאנים יפגינו יחד כדי לומר לאמריקנים שיתעסקו בכיבוש שלהם באמריקה ולא יתערבו בענייניה של ישראל. היו לנו מפגינים יהודים, אבל לא היו לנו אינדיאנים...

דוד ואני שכרנו תחפושות אינדיאניות בחנות לתלבושות ותחפושות בהוליווד, והגענו להפגנה מחופשים אינדיאנים. היו הרבה אנשי תקשורת... למחרת אמר לי ידיד בעבודה שהוא חושב שהוא ראה אותי בטלוויזיה מחופש לאינדיאני...⁴³

פרנסת המשפחה

כשחזר מאיר לנו יורק בכ"ז בכסלו (27 בדצמבר) חיכה לו מכתב מהרב שלום קלאס, מו"ל ה'ג'ואיש פרס':

ההוצאות שלנו גוברות על ההכנסות, ואנחנו נאלצים לעשות קיצוצים. החל מהשבוע הבא נפרסם רק את הטור העיקרי שלך, הטור 'כהנא', שבו אתה מביע את השקפותיך. נשלם לך מאה דולר בעד מאמר אחד בכל שבוע (אם נקבל את המאמר בזמן). לא נפרסם את הטורים האחרים שלך, כגון 'השונאים'. מהשבוע הבא תקבל צ'ק שבועי על סך מאה דולר. אני מקווה שאתה מרוויח כסף מכל ההוצאות שלך. מגיע לך. בהצלחה רבה, [חתום] שלום קלאס.⁴⁴

מאיר ענה לו מיד:

חזרתי עכשיו מלוס אנג'לס ומצאתי מכתב מאשתי על יוקר המחיה המטריף ומכתב ממך על הקיצוץ במשכורת שלי.

אני רוצה להגיד לך שהמשכורת מה'ג'ואיש פרס' היא ההכנסה היחידה שלי. אינני לוקח כסף בעד הרצאות, ואינני יודע למה חשבת שאני מרוויח מהן. אני יודע שההוצאות שלך גדולות, אבל חשוב על זה:

יכולתי להתפרנס יפה ממשרת רב קהילה וממשרת עורך ב'ג'ואיש פרס'... לא הייתי צריך להיות אדם בן 46 בלי פנסיה ובלי משענת כלכלית לעתיד. בחרתי לעזור ליהודים, ואיני מתחרט על כך. אני רוצה שתחשוב על כל זה ותשקול מחדש...

ה' היטיב אתך וזכית להצלחה במעשי ידיך. ה' רוצה שיהיו אנשים שיוכלו לעזור לאחרים, ואתה אכן עושה זאת הרבה. אני מבקש ממך להמשיך לשלם לי מאתיים דולר כמו בעבר, לא רק כדי לעזור לי לפרנס את ילדיי אלא גם כדי לתת לי את האפשרות להמשיך בפעילות שלי, שתפחת מאוד אם איאלץ לחפש עבודה נוספת...

כל מה שאני מבקש הוא משכורת מינימלית לפרנסת משפחתי. לדעתי ה'ג'ואיש פרס' יכול לתת לי את זה...

יהי רצון שה' יפתח את לבך.⁴⁵

כנראה קיבל הרב קלאס את דבריו של מאיר, שכן לא זכור לי שקיבלנו ממנו צ'ק שהיה פחות ממאתיים דולר.

לאחר שהשיב על מכתבו של הרב קלאס דיבר מאיר בבתי כנסת בפלורידה ובניו ג'רזי, ובא' בטבת (31 בדצמבר) טס לישראל.⁴⁶

פרק י
בחזית למען ארץ ישראל והר הבית
טבת-אדר תשל"ט / ינואר-מרץ 1979

קריית ארבע

כשמאיר חזר מאמריקה, עברנו לדירה ששכרנו בקריית ארבע. הוא שלח הודעה לעיתונות כדי להסביר מדוע החליט לגור בקריית ארבע. תחת הכותרת "כהנא מתיישב בקריית ארבע-חברון; ביום רביעי ידבר על 'יהוד חברון'". הוא הדגיש את חשיבותה של חברון וגינה את "העמדה המשותפת ל'עבודה' ול'ליכוד' נגד התיישבות יהודים בחברון, עיר האבות". הוא הזמין את תושבי קריית ארבע לקבלת פנים לכבוד המעבר:

הננו להזמין את ציבור תושבי קריית ארבע למסיבת חנוכת הבית שתקיים לרגל כניסת הרב מאיר כהנא לדירתו החדשה שבקריית ארבע.

האירוע יתקיים א"ה ביום רביעי הקרוב, כ"ה בטבת (24 בינואר) בשעה 20:30 בבית הכנסת 'מגן אבות' במקלט הציבורי שליד הבנק.

אחרי ברכות והגשת כיבוד יישא הרב כהנא דרשה על הנושא 'שפוך חמתך אל הגויים אשר לא ידעוך'.

בהודעה לעיתונות כתב מאיר שהוא הזמין גם את ראש עיריית חברון פאהד קוואסמה ואת חברי מועצת עיריית חברון לקבלת הפנים "מאחר שיהודים יגורו בחברון בעתיד הקרוב". בהזמנה לקוואסמה הוא כתב שלפי התורה לא-יהודים רשאים לגור בארץ ישראל רק בתנאי שיכירו בריבונות הבלעדית של עם ישראל על ארץ ישראל!¹

העתקים של ההזמנה נשלחו לכלי התקשורת, ומערכת העיתון 'דבר' שלחה את הכתב דני רובינשטיין לראיין את מאיר. הכתבה, שהתפרשה על פני עמוד שלם, העניקה למאיר הזדמנות להציג את עמדותיו והשקפותיו. מאיר מחה על העובדה שאף שעברו שנתיים מאז שעלה בגין לשלטון, יהודים אינם מורשים לגור בחברון. הוא אמר לרובינשטיין: "בגין בגד בכל עיקרון... יש שם רכוש יהודי רב, והוא חייב מיד לחזור לידיים יהודיות".

על הצו האוסר עליו להיכנס לחברון² אמר מאיר לרובינשטיין: "אינני מכיר בצו זה ואני מתכוון להפר אותו. לגביי חל צו עתיק יומין שהוא צו, ציווי ומצווה להתיישב בכל אתר ואתר בארץ ישראל. אם בגין מתכוון לשים אותי בכלא על מילוי צו זה ועל הפרת הפקודה הבלתי חוקית של הממשל הצבאי, ידע כל העם שבגין הוא אכן בוגד".

מאיר אמר לרובינשטיין שהרב משה לוינגר, מקימה ומנהיגה של קריית ארבע, נוקט דרך "זהירה מדי". לעומת זאת, מאיר היה גאה ב"מאבקו הנמרץ" של יוסף דיין, מנכ"ל 'כך' ותושב קריית ארבע, להרחבת מקום התפילה ליהודים במערת המכפלה.²

בתקופה הזאת הותר ליהודים להתפלל באוהל אברהם ובאוהל יעקב ובחצר שביניהם, ואילו אוהל יצחק, האולם הגדול מכולם, שימש מסגד לתפילות הערבים והיו הגבלות חמורות על

¹ בי"ז באדר א' תשל"ח (24 בפברואר 1978) הוצא נגד מאיר צו איסור כניסה לחברון. ראה פרק ז, עמ' 80.

תפילת יהודים בו: הותר להם להתפלל שם בשבת בבוקר, אך מאחר שנאסר עליהם להכניס ספרי תורה, הם לא יכלו לקרוא בתורה, חלק חשוב מתפילת השבת. בשבת, ל' בכסלו תשל"ט (30 בדצמבר 1978), פרצו דיין וכמאתיים וחמישים איש לאולם יצחק במחאה על איסור זה. הממשל הצבאי הוציא צו שאסר על דיין ועל האחרים להיכנס למערת המכפלה. ואולם כדי למנוע הפרעות סדר נוספות נפגש שר הביטחון עזר ויצמן עם הרב משה לוינגר, והחל מכ"א בטבת (20 בינואר 1979) הוכנסו ספרי תורה לאולם יצחק בבוקרי השבתות.³

יהודים מכל הארץ ומכל העולם באו להתפלל במערת המכפלה, מקום קבורת האבות והאימהות. יוסף דיין פעל לטובת כל עם ישראל, לא רק למען תושבי קריית ארבע. מיד לאחר שעברנו לקריית ארבע החל מאיר ללמד שיעור קבוע בימי שלישי בערב בדירתנו. פליירים שחולקו בתיבות דואר והודבקו על לוחות מודעות הודיעו שנושא השיעור הראשון יהיה 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש'. בשבוע של כ"ג בשבט (20 בפברואר) הוקדם שיעורו של מאיר ליום שני, משום שהוא הוזמן לעימות ביום שלישי עם שמואל טולידאנו, לשעבר יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים.⁴

מאיר יזם את הקמת 'הוועד למען ייחוד חברון' ועמד מאחורי כנס היסוד שנערך בו' באדר (5 במרץ) בבית הכנסת 'מגן אבות' בקריית ארבע. הכנס פורסם בפליירים ובעלון הקריה, ואף שמאיר הוא שיזם אותו, לא הוזכר שמו בפרסומת. חלקו של מאיר בהקמת הוועד עולה בבירור מן העובדה שפליירים צורפו ספחים שבהם בקשה לתשלום דמי חברות בסך חמישים לירות וכתובת הוועד שצוינה בהם הייתה כתובת דירתנו, "קריית ארבע 22/1".⁵

תמיכת סטודנטים ערבים באש"ף

בי"ח בטבת (17 בינואר), פחות משלושה שבועות לאחר שמאיר חזר לישראל, פרסמה קבוצת סטודנטים ערבים ישראלים הצהרת תמיכה באש"ף (הארגון לשחרור פלסטין) וגרמה לסערה ציבורית.⁶ אש"ף היה אחראי להתקפות טרור רצחניות, בהן התקפות אלה, שבימים ההם היו טריות בזיכרון הקולקטיבי:

- כ"ט בתמוז תשל"ח (3 באוגוסט 1978): אדם אחד נהרג וחמישים נפצעו כשהתפוצצה פצצה בשוק בתל אביב.²
- ג' באלול תשל"ח (5 בספטמבר 1978): שני אנשים נפצעו קשה בשני פיצוצים בירושלים: אחד בתחנת דלק ואחד על יד שער יפו.
- ה' בחשוון תשל"ט (5 בנובמבר 1978): תושבים ערניים הבחינו במטען נפץ בתחנת אוטובוס בתל אביב. המטען פורק ואיש לא נפגע.
- י"ט בחשוון תשל"ט (19 בנובמבר 1978), יום השנה הראשון לביקורו של סאדאת בירושלים: במחאה על הסדר האוטונומיה שאישר סאדאת בהסכמי קמפ דייוויד, ביצע אש"ף, שלא הסתפק בפחות ממדינה עצמאית, שלוש התקפות. ארבעה אנשים נהרגו ושלושים ושמונה נפצעו בפיצוץ באוטובוס שנסע מעין גדי לירושלים; שני אנשים נפצעו בפיצוץ מטען צד ביפו; מטען נפץ רב עצמה שהוטמן בשטיח מגולגל במרכז ירושלים פורק דקות ספורות לפני המועד שבו היה אמור להתפוצץ, ונמנע אסון גדול.

² מאיר וארבעה פעילים נעצרו בתל אביב לאחר פגיעו זה, בגין הפצת פליירים שקראו להוצאת הערבים מהארץ.

- כ"ה בחשוון (25 בנובמבר 1978): אדם בן עשרים ושמונה נפצע בפיצוץ בתחנת הסעה ביציאה הדרומית מירושלים.
- י"ז בכסלו תשל"ט (17 בדצמבר 1978): עשרים ושניים איש נפצעו, אחד מהם קשה, בפיצוץ באוטובוס בבית וגן בירושלים.
- כ' בכסלו תשל"ט (20 בדצמבר 1978): תשעה אנשים נפצעו משתי פצצות שהתפוצצו בעיר העתיקה בירושלים.
- כ"א בכסלו תשל"ט (21 בדצמבר 1978): אדם אחד נהרג ותשעה נפצעו מטיל קטיושה ששיגרו מחבלי אש"ף מדרום לבנון לקריית שמונה.
- י"ד בטבת תשל"ט (13 בינואר 1979): אישה נהרגה וחמישה אנשים נפצעו בניסיון השתלטות של מחבלי אש"ף על בית הבראה במעלות, ששהו בו מאתיים ושלושים איש. חיילי צה"ל חיסלו את המחבלים.⁷

הסטודנטים הערבים שהכריזו על תמיכתם באש"ף למדו באוניברסיטאות בירושלים, בתל אביב, בחיפה ובבאר שבע, והיו חברים ב'תנועה הלאומית המתקדמת', שהוקמה זמן קצר קודם לכן. הם התחילו את פעילותם בקמפוסים בתליית מודעות שבהן דברי תמיכה במאבק המזוין של אש"ף נגד ישראל והצהרות נגד "הישות הציונית". ההצהרה שהם פרסמו ב"ח בטבת (17 בינואר) נועדה לשמש מעין "מברק תמיכה" למועצה הלאומית הפלסטינית, שהתכנסה אז בדמשק. מאחר שלא היו קשרי דואר בין ישראל לסוריה, הם הודיעו על כוונתם לכתב ידיעות אחרונות' תופיק חורי, והוא פרסם אותה.⁸

למחרת פרסום הצהרת התמיכה דרשה התאחדות הסטודנטים בישראל להרחיק מהמוסדות להשכלה גבוהה את הסטודנטים שחתמו על המברק. סטודנטים מאוניברסיטת תל אביב חזרו על דרישה זו במכתבים לשר החינוך והתרבות וזולון המר ולנשיא אוניברסיטת תל אביב. הסתדרות הסטודנטים באוניברסיטה העברית בירושלים איימה להשבית את הלימודים אם לא יסולקו מהאוניברסיטה התומכים באש"ף. ועד הסטודנטים בחיפה אף קרא להרחיק את כל הסטודנטים המעורבים בפרשה אל מחוץ לגבולות המדינה.

גם ידידיה בארי, לשעבר חבר כנסת מטעם 'הליכוד', טען שיש לגרש את הסטודנטים מהארץ. במאמר במדור הדעות ב'ידיעות אחרונות' הוא דרש משר הביטחון להפעיל את סמכותו לחתום על צו גירוש לסטודנטים אלה, שהצהירו "בגלוי ובפומבי על שאיפתם להביא להרס המדינה". בדיון בכנסת בכ"ד בשבט (21 בפברואר) אמר שר החינוך והתרבות וזולון המר, שסטודנטים ערבים התומכים בהשמדת מדינת ישראל אינם זכאים ליהנות מזכויות שהמוסדות להשכלה גבוהה בישראל מעניקים לתלמידיהם. ואולם ראשי האוניברסיטאות היססו להרחיק את הסטודנטים הערבים ממוסדותיהם, שכן הם חששו מתגובות הקהילה האקדמית הבין-לאומית.⁹ הסלידה הציבורית מהסטודנטים שתמכו באש"ף גברה עם המשך פעולות הטרור:

- י"ט בטבת (18 בינואר): עשרים ושניים אנשים נפצעו כשהתפוצצה פצצה שהוטמנה תחת דוכן ירקות בשוק 'מחנה יהודה' בירושלים.
- כ' בטבת (19 בינואר): מחבלים ירו טילי קטיושה מבסיסי אש"ף בדרום לבנון ליישובים בצפון הארץ.
- כ"ד בטבת (23 בינואר): בית ספר ובניין מגורים בקריית שמונה נפגעו עם חידוש ההפצצות מלבנון. לא היו נפגעים בנפש, משום שתושבי האזור כולו ישבו במקלטים זה ארבעה ימים. בתגובה הפציץ צה"ל מטרות בדרום לבנון.

- כ"ה בטבת (24 בינואר): מחבלים ערבים איימו להרעיל פרות שיובאו מישראל למדינות באירופה.
- כ"ט בטבת (28 בינואר): שני אנשים נהרגו ויותר מחמישים נפצעו, בהם חמישה קשה מאוד, בפיצוץ בכיכר ציון במרכז נתניה.¹⁰

במשלה הוחלט על שינוי מדיניות. עד אז נמנע צה"ל מהפצצת אזרחים שנתנו מחסה למחבלים בכפרים בדרום לבנון. שר הביטחון עזר ויצמן הודיע שאם המחבלים ימשיכו לפגוע בריכוזים אזרחיים, תפגע גם ישראל במטרות אזרחיות.¹¹ הוא אמר: "עליהם להבין שהם ייענשו אם ייתנו מחסה למחבלים".¹¹

נוסף על כך פעלה המשלה נגד הסטודנטים הערבים ששיגרו את תמיכתם לאש"ף. על פי 'תקנות הגנה לשעת חירום' של השלטון המנדטורי הבריטי, שהתקבלו במשפט הישראלי, הוצאו נגד שישה מהם צווי ריתוק שאסרו עליהם לצאת מכפריהם בגליל, אך מיד עלה קול זעקה מן השמאל נגד השימוש בצווי הריתוק, בטענה שהוא "לא דמוקרטי".¹² במאמר מערכת ב'גר'וזלם פוסט' הובעה תמיכה בצו הריתוק:

כמובן, השימוש ב"תקנות לשעת חירום" אינו רצוי בחברה דמוקרטית. זוהי עקיפת ההליכים המשפטיים ופגיעה בזכויות האזרח. ואולם חותמי המברק לאש"ף היו מנצלים את חופש הביטוי הדמוקרטי בישראל כדי לחסלה... למדינה הזכות והחובה להגן על עצמה מפני אנשים התומכים באויב הפועל נגדה, כמו אש"ף.

העורך טען במאמרו שהסטודנטים הערבים שתמכו באש"ף היו "קבוצה קיצונית קטנה ושולית באוכלוסייה הערבית בישראל, שפעלה בניגוד לדעת הרוב הגדול של אזרחי ישראל הערבים". מאיר הפריך טענה זו במאמרו 'מרחיקים לכת':

עלינו להבין פעם אחת ולתמיד את האמת המרה. הנושא אינו קומץ סטודנטים ערבים קיצוניים, וגם לא עצם העובדה שיש סטודנטים ערבים. הנושא הוא ערביי ישראל; מעמדם במדינה יהודית; הסתירה שבין מדינה יהודית למדינה דמוקרטית; ובעיית המיעוט הערבי הגדל במידה מבהילה בכמות ובאיכות ומאיים להפוך את ישראל לשדה קרב עקוב מדם. בניגוד למה שהוצג במאמר המערכת ב'גר'וזלם פוסט', הבעיה אינה ששת הסטודנטים האלה ש"הרחיקו לכת". הבעיה היא שש מאות אלף הערבים בישראל שרוצים להרחיק לכת בהתנגדותם למדינה ועדיין לא עשו זאת...

ההשכלה שאנחנו גאים כל כך שהענקנו לערבי הופכת אותו לאויב מסוכן; היא תהיה נשק בידו נגדנו... הוא מועמד להיות מנהיג אש"ף. אין סטודנט ערבי שבמעמקי לבו אינו תומך במחבלים.¹³

טענתו של מאיר שהערבים בישראל "רוצים להרחיק לכת" הוכחה בכנס שערכו מאתיים ראשי מועצות ערביות וחברי 'הוועד הארצי להגנה על האדמות הערביות' בכ"א בטבת (20 בינואר) בנצרת. הם הצביעו בעד הצהרה שאש"ף הוא הנציג הבלעדי של העם הפלסטיני והביעו הזדהות עם ה"מאבק החוקי של העם הפלסטיני" ביהודה, שומרון ועזה. במשתתפי הכנס היו עשרים ושמונה ראשי מועצות שהביעו בעבר תמיכה ברו-קיום עם ישראל.

¹¹ האיום לפעול נגד אזרחים לא הוצא לפועל. כבר בתשל"ב (1972) אמר מאיר שרק טרור נגד טרור ישים קץ לפיגועים נגד אזרחי ישראל. ראה כרך א, עמ' 244-245.

הממשלה ראתה בחומרה את החלטות הכנס. בדברו בוועידה של מפעל 'הבונדס' הזהיר שר החוץ משה דיין את ערביי ישראל ואת ערביי יהודה ושומרון מפני ההיגררות אחר הקיצוניות האסלאמית. העיתונאי דוד לנדאו ציין שדבריו של דיין "שיקפו את החשש הגובר בישראל מתמיכתם הגלויה של ערביי ישראל באש"ף".¹⁴

הרצאות באוניברסיטאות

אגודת הסטודנטים של אוניברסיטת חיפה הזמינה את מאיר לדבר באוניברסיטה בג' בשבט (31 בינואר), אך נשיא האוניברסיטה גרשון אבנר ביקש מהאגודה לדחות את ההרצאה. הוא טען שבמתיחות הרבה השוררת בין הסטודנטים היהודים לסטודנטים הערבים תהיה נוכחותו של מאיר באוניברסיטה כמו "זריקת גפרור בוער אל ערמת חומר נפץ". מאיר סירב לקבל את הדחייה. בהודעה לעיתונות ובפליירים הוא כתב שאבנר נכנע לאיומים של הערבים, אבל הוא לא ייכנע, אלא יגיע לאוניברסיטה למחרת, בד' בשבט, כדי לשאת דברים לפני הסטודנטים באולם שיועד להרצאתו.

הנהלת האוניברסיטה הסכימה לתת למאיר לדבר. כשהוא התחיל לדבר על הגירה ערבית ואמר שאין עם פלסטיני, קטעו סטודנטים ערבים את דבריו בקריאות "פשיסט, לך מפה". הסטודנטים היהודים השיבו בקריאות "עם ישראל חי". חילופי הדברים הזועמים התפתחו לתגרות ידיים בין מאות סטודנטים באולם ההרצאות הגדוש. חלקים מדבריו של מאיר הושמעו בקול 'ישראל' ומראות של הסטודנטים המתגוששים שודרו בטלוויזיה. אחד הסטודנטים הערבים נעצר בגין תקיפה בנסיבות מחמירות.

בפגישה באותו יום עם שר החינוך והתרבות זבולון המר דרשו ראשי התאחדות הסטודנטים לנקוט יד קשה נגד הסטודנטים הקיצוניים ולסלק אותם מהמוסדות להשכלה גבוהה. המר הסכים שיש להעניש את "אלה המבקשים לחתור תחת אושיות מדינת ישראל", אך ביקש מראשי התאחדות הסטודנטים "ליצור אווירה של רצון טוב לשיתוף פעולה" כדי להרגיע את הרוחות בקמפוסים.¹⁵

חברי סל"ע (סטודנטים למען עם ישראל) באוניברסיטת חיפה ביקשו מראש הממשלה בגין לפעול נגד הסטודנטים הערבים שהסיתו לאלימות בהרצאתו של מאיר. במכתבם לבגין הם כתבו שגם אם דעותיו של מאיר אינן מקובלות על הכול, לא ייתכן שלא יוכל להשמיע אותן באוניברסיטה במדינת ישראל.

בידיעות אחרונות פורסם מכתב למערכת בכותרת 'ניטרליות נוסח אוניברסיטת חיפה':

באצטלה של טוהר וניטרליות אקדמיים ושמירה על חופש הביטוי מסרבים ראשי האוניברסיטאות לנקוט פעולה של ממש למניעת הסתה פרו-אש"פית ארסית בין כותלי המכללות הציוניות.

והנה, כאשר מגיע הרב כהנא לשאת דברו באוניברסיטת חיפה (כידוע, אין הוא קורא להשמדת ישראל), עושים ראשי המוסד הכול כדי לטרפד את קיום האספה ולבטלה. מדיניות תמוהה זו ניתן להסביר רק בהשתלטות ההווי הגלותי על קברניטי העולם האקדמי בישראל. אך האם אפשר להשלים עם כך שדור העתיד של המדינה גדל ומתחנך על בסיס רוחני מפוחד ומעוות זה?¹⁶

הסטודנטים ששיגרו לאש"ף את תמיכתם היו חברים ב'בני הכפר', תנועה ערבית קיצונית שדגלה בחיסול מדינת ישראל. בפלייר של 'כך' הוצג קטע ממצע 'בני הכפר'. בפלייר הובעה תרעומת

על ההסתה האנטי ישראלית תחת המסווה של "חופש הביטוי", שמממנים משלמי המסים בישראל ותורמים ציונים מחו"ל. בתחתית הפלייר הוצג הפתרון: "יהודי העולם לציון, ערביי ארץ ישראל לערב ולמערב".¹⁷

תא הסטודנטים של תנועת 'כך' באוניברסיטה העברית הזמין את מאיר לשאת הרצאה באוניברסיטה, אך הרקטור גדעון שפסקי אסר לקיים אותה "בגלל המתח בקמפוס". בתגובה – וכנראה לפי הצעתו של מאיר – שלחו הסטודנטים מברק לשפסקי:

בימי המתח הרשתה האוניברסיטה הופעתם של פעיל ואבנרי [מאיר פעיל ואורי אבנרי, אנשי שמאל קיצוניים] לפי הזמנת סטודנטים ערבים. ביום רביעי יופיע הרב כהנא לפי הזמנת סטודנטים יהודים. תוכן המברק נמסר לעיתונות.

הסטודנטים הפיצו פליירים בכותרת 'אחרי חיפה', בזה הלשון: "ביום רביעי, י"ז בשבט (14 בפברואר), בשעה 12:00, יגיע בעזרת ה' הרב מאיר כהנא לקמפוס בגבעת רם. הוא ידבר על הדשא המרכזי על הנושא 'ערביי ארץ ישראל – הפתרון היחיד'. האירוע יתקיים בחסות תנועת כך-הליגה להגנה יהודית, תא הסטודנטים באוניברסיטה העברית".¹⁸

רשויות האוניברסיטה הודיעו למאיר שהוא לא יורשה להיכנס לאוניברסיטה, אך הוא הגיע בכל זאת. השומרים שבשער לא נתנו לו להיכנס, והוא התחיל לשאת דברים ברחבה שמחוץ לשער הקמפוס. בתצלום מהאירוע הוא נראה עומד על ספסל ומדבר ברמקול ידני לפני מאה וחמישים סטודנטים קשובים. הוא גינה את ראשי האוניברסיטה, כולל נשיא המוסד אברהם הרמן, על שהם מאפשרים לאנשים מהשמאל ולתומכי אש"ף לדבר לפני סטודנטים בקמפוס, אך אוסרים זאת עליו. "ממה הם פוחדים?" הוא שאל.

אנשי הביטחון של האוניברסיטה ניסו להרחיק אותו מהרחבה הסמוכה לשער, אך עשרות סטודנטים אוהדים הקיפו אותו והצליחו לעבור אתו בשער ולהיכנס לשטח הקמפוס. במדשאה המרכזית המשיך מאיר לדבר ברמקול ודרש את זכותו לחופש הביטוי, בעוד סטודנטים מהשמאל קוראים קריאות נגדו. כשסיים ויצא מהקמפוס, עצרו אותו שוטרים בעקבות תלונה שהגישה נגדו האוניברסיטה. אתו נעצרו עוד ארבעה אנשים, אך כולם שוחררו בערבות בתוך זמן קצר.

בינתיים הלכו הסטודנטים לאולם ויזו, שבו התקיימה באותו זמן הרצאה מפי חבר הכנסת אורי אבנרי. סטודנטים ימניים קטעו את דבריו ללא הרף בצעקות ובשירת "עם ישראל חי". תומכיו של אבנרי צעקו לעומתם "הפשיזם לא יעבור", והחלו חילופי מהלומות. אבנרי זעם וקרא לאנשים בקהל לסלק את המפגינים הימניים. הוא הניף את ידו כלפי מעלה בתנועה הדומה להצדעה נאצית וצעק "הייל כהנא". כשהתכתשות יצאה מכלל שליטה הזמינו רשויות האוניברסיטה את המשטרה, ורק התערבותה שמה קץ להתפרעות. חמישים שוטרים, מצוידים בקסדות ובאלות, פינו מהאולם בכוח את כל הנוכחים. באותו ערב שודרו קולות מהתקרית האלימה בקול ישראל.¹⁹

כ"ג בשבט (20 בפברואר) עתר עורך הדין רחמים כהן לבג"ץ להורות לאוניברסיטה העברית שלא למנוע ממאיר לשאת דברים בקמפוס גבעת רם. בעתירה כתב כהן: "בהיות האוניברסיטה העברית מוסד ציבורי חינוכי, מחובתה להקפיד על כיבוד זכויות האזרח ואסור לה ליצור אפליה".²⁰

ביום שהוגשה העתירה לבג"ץ נפגש מאיר עם נשיא האוניברסיטה העברית אברהם הרמן, שבאותם ימים ערך שיחות עם ראשי ארגוני הסטודנטים, כדי להרגיע את הרוחות. מן הסתם ידע הרמן על העתירה שהוגשה לבג"ץ, שכן נהוג להודיע למשיב לפני שמגישים עתירה. הוא

הסכים לאפשר למאיר לשאת הרצאה בשטח האוניברסיטה בתנאי שהוא (הרמן) ינחה את ההרצאה, ומאיר ידבר רק כשיקבל ממנו רשות. עוד הוא דרש ממאיר "להימנע מהסתה" ולשלוח לו מכתב התנצלות על כניסתו לשטח האוניברסיטה בלי רשות.²¹

מאיר הסכים לכל התנאים, והרצאתו נקבעה לח' באדר (7 במרץ) בשעה שבע וחצי בערב, באולם קנדה בקמפוס בגבעת רם. במודעות נכתב: "סוף סוף תוכלו לשמוע את הרב מאיר כהנא". בהרצאתו דיבר מאיר על סכנת גידול האוכלוסייה הערבית לאופייה היהודי של מדינת ישראל. הוא אמר שהוא מבין ללבם של הערבים הגאים הטוענים שזו ארצם. לצערנו, הוא אמר, ליהודים רבים בארץ חסרים הגאווה והביטחון בבעלותם על הארץ.²²

התאחדות הסטודנטים באוניברסיטת בר אילן הזמינה את מאיר לדבר בלי תנאים מוקדמים. קהל גדול של סטודנטים הגיע לשמוע אותו בכ"ח בשבט (25 בפברואר), ורובם הקשיבו בשקט בלי להפריע. כשאחד הסטודנטים שאל אותו אם אינו חושש ששיטותיו יובילו לשפיכות דמים, ענה מאיר שהוא אינו רוצה בהרג ערבים, אך יש לגרשם עכשיו כדי שלא להגיע בעוד עשר שנים למצב שבו יהיה בלתי אפשרי לגרש אותם. תשובתו זכתה לתשואות וצוטה בכתבות על ההרצאה. כתבת 'ג'רוזלם פוסט' שושנה לסר שאלה את ראש התאחדות הסטודנטים אם לא חשש להזמין דובר "נפיץ" כל כך, ונענתה: "אם אבנרי מקבל במה באוניברסיטה העברית, כהנא יכול לזכות אצלנו לחופש הביטוי".²³

באותו חודש סוער עסק מאיר במגוון סוגיות:

- כ"א בשבט (18 בפברואר): בוועידת סטודנטים יהודים מחו"ל שנערכה בירושלים חילקו מאיר ופעילי 'כך' פליירים כדי למחות על העובדה שהוועידה אינה עוסקת בנושאים חשובים כמו נישואי תערובת, ערבים ועלייה ארצה.
- כ"ב בשבט (19 בפברואר): מאיר הפגין עם אלכסנדר טיומקין למען שחרור בתו מרינה מברית המועצות.
- כ"ג בשבט (20 בפברואר): נערך עימות בין מאיר לשמואל טולידאנו, לשעבר יועץ ראש הממשלה לענייני ערבים, בבית הספר 'פרדס' ברמת אשכול בירושלים.
- כ"ח בשבט (25 בפברואר): הופץ פלייר שכותרתו 'יהודייה: אנחנו רוצים אותך', שחיבר מאיר בעקבות כתבה על קשרים בין סטודנטים ערבים לסטודנטיות יהודיות באוניברסיטאות. בפלייר נכתב: "אל תצאי עם ערבים. אל תתבוללי".
- ל' בשבט (27 בפברואר): מאיר וחמישה-עשר מתומכיו ביימו "לוויה" מול ביתה של חברת הכנסת שולמית אלוני, כדי למחות על תמיכתה בתיקון לחוק ההפלות.²⁴

יזמה חשובה של מאיר באותו חודש הייתה הקמתו של ארגון פוליטי חדש, עלי"ל – 'ערבים לערב, יהודים לציון' – שעיקר מצעו היה העברת ערביי ארץ ישראל למדינות ערב. במסיבת עיתונאים שערך בכ"ב בשבט (19 בפברואר) אמר מאיר שרק ערבים שיצהירו אמונים למדינה היהודית ויקבלו עליהם מעמד של 'גר תושב' – בעל זכויות כלכליות, חברתיות, חינוכיות, דתיות ותרבותיות, אך לא פוליטיות – יוכלו להישאר בארץ.

התכנית שפורטה במצע כללה כמה צעדים:

1. העברת המוסד לביטוח לאומי לידי הסוכנות היהודית והענקת תמיכתו הכספית רק ליהודים.
2. פיקוח קפדני על הבנייה הבלתי חוקית אצל הערבים.
3. זירוז ייחוד הגליל והפקעת האדמות. כמו כן, פיקוח קפדני על גזל אדמות המדינה בידי בדווים בנגב.

4. קביעת שלוש שנות שירות לאומי (לא בצה"ל) לכל צעיר ערבי, וחודש מילואים מדי שנה בשנה.
5. הקמת גוף ממשלתי שיעודד הגירת ערבים מהמדינה תוך מתן פיצויים הוגנים. בהודעה לעיתונות נכתב:

הבעיה איננה הסטודנט ה"קיצוני". הבעיה היא הערבי הישראלי! [הזוהי] גזענות או שכל ישר? ... יהודים, אל תירטעו מדברי הבלע של השמאל ושאר יפי הנפש. אל תגידו שלא ניתן להשיג את המטרה. דעו שהדבר צודק, הכרחי, ומעל לכל אפשרי. אם תרצו – היה יהיה!²⁵

דגל האסלאם

בטורו ב'ג'ואיש פרס' תיאר מאיר את הצלחתו המזהירה של האייתוללה חומייני, שהביאה למהפכה באירן ולהקמת רפובליקה אסלאמית בראשותו:

כמו רוח רפאים מאיימת, התפשט כוח מגנטי ומהפנט של האימאמים לובשי השחורים, הקאדים והאייתוללות של האסלאם, וסחף עשרות מיליוני אנשים. איך הצליח חומייני הזקן לפרוש את השפעתו על מיליוני אנשים שחיו במרחק אלפי קילומטרים ממנו? יתרה מזו, איך הצליחו ההמונים באיראן לגרש את השאה, ששלט באחד הצבאות החזקים ביותר בעולם? ... ברחבי המזרח התיכון ומעבר לו עולים קולות האסלאם המיליטנטי. בפקיסטן הממשל הצבאי מכריז שהאסלאם הוא חוק המדינה. בסודן סטודנטים צועדים וקוראים "אללה אכבר!" בכל רחבי אפריקה ואסיה האסלאם עולה...²⁶

'דיעות אחרונות' דיווח על התגברות הקנאות האסלאמית ביהודה ושומרון וציטט מתוך מברק ברכה ששלח יושב ראש המועצה המוסלמית העליונה בירושלים, השיח' חלמי אל-מוחתסב,⁷ לאייתוללה חומייני באירן: "ממסגד אל-אקצה בירושלים אנו שולחים אליכם את ברכותיהם של אחיכם... דגל האסלאם שחרר את אל-אקצה כשזה נפל בידי הזרים. אנו מאמינים כי שובו של המסגד לרשות המאמינים יהיה רק על ידי אותו דגל".²⁷

מאיר ראה בדבריו של אל-מוחתסב חילול השם שיש להגיב עליו מיד. הוא הסביר שכל מעשה של השפלת ישראל לאורך ההיסטוריה היה חילול השם:

מעשהו החצוף של הקיסר הרומי טיטוס, שחירף וגידף כלפי מעלה ונכנס לקודש הקדשים בקראו "אי אלוקימו צור חסיו בו" [איפה האלוקים שחסו בו] – היה אחד מגני מעשים רבים של חילול השם במשך אלפיים שנות לעג של הגויים לקרבנותיהם היהודים: "איה נא אלוקיהם?..."

חילול השם באשוויץ היה לא רק רצח מיליוני יהודים, אלא הלעג של הנאצים, יימח שם, ליהודים: "נראה אם האלוקים שלכם יעזור לכם עכשיו!"...
עצם המציאות של עם ישראל בגלות – בלי מדינה, בלי ממשלה ובלי צבא – מסמל בעיני העולם את החולשה של אלוקי ישראל או אפילו את אי קיומו.²⁸

⁷ המועצה המוסלמית העליונה בירושלים מכונה לפעמים בטעות 'הווקף של ירושלים', והעומד בראשה מכונה בטעות 'המופתי של ירושלים'. למעשה, הווקף ממונה רק על ניהול המסגדים בהר הבית, ואיש לא החזיק בתואר 'המופתי של ירושלים' בשנים תשי"ד-תשנ"ג (1954-1993).

מאיר הודיע לכלי התקשורת הישראליים והזרים שתנועת 'כך' הגישה תלונה במשטרה נגד אל-מוחתסב על מעשה המרדה ודרשה לעצור אותו מיד. בהודעה לעיתונות הוא כתב: "אם מפקד מרחב ירושלים בן אליהו לא יפעל בהתאם לחובתו, אנו נפנה אל היועץ המשפטי לממשלה ולאחר מכן אל בית הדין הגבוה לצדק כדי לדרוש שהמעצר יבוצע ללא דיחוי".

עוד הודיע מאיר שתתקיים "הפגנת מחאה סוערת" על יד הכותל "כדי לדרוש את מעצרו, העמדתו לדין וגירושו של ה'מופתי החדש' אל-מוחתסב, וכן כדי לתבוע את איסור הכניסה של מוסלמים אל שטח הר הבית בהתאם להלכה היהודית". כל זה, כתב מאיר, נעשה "במסגרת מדיניותנו הכללית הקוראת לחילופי אוכלוסין בין יהודים לערבים – ערבים לערב, יהודים לצי"ן".²⁹

מודעות הקיר והפליירים שפרסמו את ההפגנה היו חתומים הן בשם תנועת 'כך' הן בשם עלי"ל. באחד הפליירים נכתב: "אנו קוראים לכל אשר חרד לעמו ולא רצו ליטול חלק בהפגנה המונית שתתקיים בס"ד ברחבת הכותל המערבי ביום רביעי, ח' באדר (7 במרץ), בשעה 4:00 אחר הצהריים". בפלייר הוצג תצלום הידיעה בעיתון על ברכתו של אל-מוחתסב לחומייני. מעליו הוצגה תמונה של פגישתו של חאג' אמין אל-חוסייני, המופתי של ירושלים וראש המועצה המוסלמית העליונה לפני קום המדינה, עם היטלר בברלין בתש"א (1941). בדברי הסתתו נגד היהודים היה אל-חוסייני אחראי לפרעות הרצחניות של מאורעות תרפ"ט (1929) ומאורעות תרצ"ו-תרצ"ט (1936-1939). לצד התמונה נכתב: "אתמול יושב ראש המועצה המוסלמית העליונה חאג' אמין אל-חוסייני והיטלר, יימח שמו וזכרו, דנים בימי השואה על 'הפתרון הסופי' ליהודים, והיום יורשו של המופתי יימח שמו, אל-מוחתסב, פונה לחומייני להחיש את 'הפתרון הסופי' לישראל".³⁰

בנאומו בהפגנה אמר מאיר שנוכחותם של המוסלמים על הר הבית היא חילול השם, וציטט את דבריו הפרובוקטיביים של אל-מוחתסב על "שחרור ירושלים בדגל האסלאם". הוא אמר שהוא דרש ממפקד משטרת ירושלים ומשר המשפטים לעצור את אל-מוחתסב ולנקוט נגדו צעדים משפטיים, אך אל-מוחתסב לא נעצר, בגלל חששות הממשלה מתגובות הערבים והעולם.³¹ בזמן נאומו של מאיר הלכו עשרה צעירים מן ההפגנה ברחבת הכותל לכיוון משרד הווקף. גרשון פורטנוי סיפר שהרעיון ללכת היה הצעה ספונטנית של אחד מהקבוצה. כדי שהמשטרה לא תגלה אותם הם הלכו בדרך עוקפת – על גגות בתים ברובע היהודי ובחצרות ברובע המוסלמי – עד שהגיעו למשרד הווקף, הסמוך להר הבית.

פורטנוי סיפר שהם דפקו על הדלת, ומישהו פתח להם. "באותו רגע החלטנו להתפרץ פנימה. עלינו במהירות בגרם מדרגות מפואר, נכנסנו למשרד הראשון בצד ימין והתיישבנו שם בהפגנתיות. ערבים החלו להתאסף מחוץ לבניין וליידות עלינו אבנים מבעד לחלון". אברהם שיינמן סיפר שהיו "המון, המון ערבים בחוץ". שמואל ציטרין תיאר את תחושתו: "לא ידעתי איך נצא משם בחיים". לבסוף הגיעה המשטרה, פיזרה את הערבים ולקחה את קבוצת היהודים לבית המעצר במגרש הרוסים.³²

שלושה שבועות במעצר

מיכאל בנט, שלמד בשנה ההיא בישיבת 'אש התורה' שבעיר העתיקה, היה בעצורים. הוא כתב את השתלשלות העניינים:

הייתה לי חוויה בלתי צפויה כשהחלטתי להצטרף להפגנה בכותל. אמנם בתקופת המחאות באמריקה בשנות השישים שמעתי על הפגנות, אך מעולם לא השתתפתי בהפגנה, והייתי

סקרן. הלכתי לכותל עם שני חברים מהישיבה. בדרך פגשנו תומכים של הרב כהנא, והם הזמינו אותנו להצטרף אליהם. בסופו של דבר מצאתי את עצמי מתבצר במשרדי הווקף, כשהמון ערבי זועם מתפרע מחוץ לבניין. כשהגיעו שוטרים וחיילים הם פיזרו את הפורעים, גררו אותנו לניידות והביאו אותנו לבית המעצר.³³

למחרת, בט' באדר (8 במרץ), נעצרו מאיר ויוסף דיין בחשד לקשירת קשר, והוכנסו לתאם של העצורים, שהיו בני שמונה-עשרה עד עשרים ושתיים. על המעצר כתב מאיר בטורו ב'ג'ואיש פרס':

השעה כעת 13:45, וזהו אחד המאמרים ההזויים ביותר שכתבתי אי פעם. חזרתי זה עתה הביתה מתל אביב, ובתי טובה סיפרה לי שהמשרה הייתה כאן. הם רוצים לעצור אותי. זו לא הפתעה גדולה; אני מתפלא שלא באו קודם לכן...

דיין כתב לי: "חלק מן הבחורים החליטו (על דעת עצמם) לקיים את ההפגנה ליד משרדי הווקף... הכול היה ספונטני... אני לא הייתי באירוע, ושמעתי על זה אחר כך... המעצר שלי ושל מאיר היה לחלוטין לא מוצדק, אך נראה שהפריצה למשרדי הווקף זעזעה את כל המערכת. הם רצו מאוד מאוד ללמד את הרב מאיר לקח".
בנט כתב לי על החשד למעורבותם של מאיר ודיין:

במקרה שלי החשד היה מגוחך, שכן לא הכרתי אף אחד מהם. נראה לי שגם לגבי האחרים היה מגוחך לחשוד במעורבותם, כי כל העניין הוחלט "על המקום". זכור לי שהרב אמר שהוא ישלח עורכת דין (ליאורית דניאל) כדי לעזור לנו, משום שחש מידה מסוימת של אחריות למעצר שלנו. כמובן, העזרה שלו לא העידה על מעורבות באירוע, אלא על רצון טוב ואכפתיות.

פורטנוי זכר שכשמאיר הוכנס לתא, התאספו כולם סביבו והוא אמר להם: "מה שעשיתם היה נהדר, אבל זאת לא הייתה התכנית". ברוך בן יוסף אמר שהתכנית המקורית הייתה להגיע למשרד הווקף ולהפגין מחוץ לבניין. מאיר רצה לסיים את ההפגנה בצעדה להר הבית, אך ידע שהמשרה לא תיתן לו. בן יוסף סיפר:

מאיר אמר לי לקחת כמה חבֵּרָה למשרד הווקף ולחכות על יד הבניין. לא הייתה שום כוונה להיכנס לבניין; הפריצה הייתה ספונטנית. דוד שיראל הציע שנדפוק על הדלת, שהייתה נעולה, ואולי יפתחו אותה. אמרתי לו שהוא משוגע, אבל הוא צדק – השומר פתח את הדלת. פרוצנו פנימה.³⁴

ביום שישי י' באדר (9 במרץ) הובאו מאיר, יוסף דיין ועשרת הצעירים לפני השופטת רות אור בבית משפט השלום. נציב משנה יוסף פורטוגל העיד שהנזק לרכוש במשרדי הווקף נאמד בחמישה-עשר אלף לירות, וטען שיש סיכויים רבים שהעצורים יחזרו על מעשיהם אם ישוחררו. למרות דברי הגנתה המצוינים של עורכת הדין דניאל, נענתה השופטת אור לדרישה להאריך את מעצרו בחמישה-עשר יום כדי שהמשרה תוכל להשלים את חקירתה. דניאל הגישה ערר לבית המשפט המחוזי על ההחלטה להשאיר אותם במעצר, אך הערר נדחה.³⁵ העצורים פתחו בשביתת רעב במחאה על מעצרו הממושך. זו זכתה לסיקור תקשורתי, אך

לא השפיעה על החלטת בית המשפט. בתום חמישה-עשר ימי המעצר הוארך מעצרו של הצעירים שבבעה ימים נוספים. מאיר ויוסף דיין שוחררו קודם, בכ"ד באדר (23 במרץ), בגלל היעדר ראיות לקשירת קשר.³⁶

דיין כתב לי על השהייה במעצר: "שיכנו אותנו בתא הגדול ביותר שיש במגרש הרוסים, כולנו ביחד. היינו למעלה מחמישה עשר איש (רובם פעילים שלנו). זו הייתה 'ישיבה' של ממש. מאיר ארגן סדר יום קפדני, נתן שיעורים קבועים, והאווירה הייתה תמיד מרוממת... למאיר הביאו אחר כך כל הספרים שלו, והוא עסק אפילו בשעות הקטנות של הלילה – ובעצם כל הזמן – בכתיבה של הפירוש שלו, פירוש המכבי. הוא היה פורש את כל הספרים הפתוחים ודפים רבים על המיטה, ויושב עליה בסיכול רגלים". כמה מהאנשים בקבוצה זכרו שמאיר הצליח להשיג מסכתות ברכות לכל הצעירים ולימד שיעור יומי לקבוצה.³⁷

אברהם שיינמן סיפר שמישהו הבריח מצלמה לכלא, והוא צילם את הקבוצה בתא. בתצלום אחד נראים מאיר ותשעה מהצעירים העצורים, כולל שיינמן, ועל הקיר שמאחוריהם נראים ציור של מפת ארץ ישראל והסיסמאות 'שתי גדות לירדן' ו'אף שעל'. ג'וש אדלר אמר שהוא צייר את המפה וכתב את הסיסמאות על קיר התא. הוא סיפר שלפני שחרורם הם נדרשו לסייד את הקיר מחדש עד שהיה לבן לגמרי.

כשבוע לאחר מעצרו חל פורים. שיינמן סיפר על סעודת הפורים המיוחדת במעצר:

איש עשיר מאוד נעצר (אולי בחשד לעברות מס) והוכנס לתא שלנו לכמה ימים. הוא הזמין לסעודת פורים אוכל ממסעדת פפרברג (ברווז צלוי!) והזמין אותנו... הרב הזמין את הסוהרים להצטרף לסעודה, וכולם נהנו. הרב והסוהרים אמרו דברי תורה נפלאים וסיפרו סיפורים. היה מדהים.

יוסף דיין הוסיף: "גם האוכל וגם היין היו משובחים ביותר... הייתה כמוכן קריאת מגילה כדת וכדין, סעודת פורים כהלכתה, והרבה שיעורים ומצב רוח. אני באמת מתבייש להזכיר שהשתכרתי כהוגן, ומאיר העיר לי על כך".³⁸

לתא של מאיר ותומכיו הוכנסו שני עצורים מהפגנה של גוש אמונים ללילה אחד, מרדכי ניסן ומשה קפלן. ניסן סיפר:

שמעתי שתהיה הפגנה של גוש אמונים נגד הנשיא קרטזר על יד הכנסת. חיכיתי בפניה עם שלושה חברים, ושוטרים הורו לנו להתפזר. לא עשינו כלום, רק חיכינו, אבל הם הכניסו אותנו לניידת ולקחו אותנו לבית המעצר במגרש הרוסים. הם האשימו אותנו ב"התקהלות בלתי חוקית", כלומר שלושה אנשים שוחחו יחד בלי אישור מהמשטרה! אני זוכר שהרב כהנא הלך בחצר בשעת הטיוול היומי ולמד משנה ברורה. הוא הזכיר לי שבעוד חודש יחול חג הפסח וצריך להתחיל ללמוד הלכות פסח – "שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלושים יום".

בישבו בבית המעצר בפורים כתב מאיר מכתב רציני לילדים. הוא הביע את צערו על שלא היה אתם בחג וכתב: "יש כאן תפילות ושיעורים קבועים, השפענו על כולם. יהודי שמאמין באמת ומוכן למסור נפש על אמונתו בוודאי ישפיע על סובביו... היו תמיד שמחים בחלקכם ומוכנים למסור נפש למען עם ישראל".³⁹

בב' בניסן (30 במרץ), כשהובאה הקבוצה לבית המשפט, הצליחה אמו של מיכאל בנט לדבר אתו בטלפון מקליפורניה, בזכות "קשרים פוליטיים" שהיו לה. הוא סיפר:

לפני שהכניסו אותנו לניידות כדי לקחת אותנו לבית המשפט, אזקו את ידינו ואת רגלינו וכבלו אותנו זה לזה בשרשראות.

נכנסנו לבית המשפט בשורה ארוכה, הולכים בקושי רב בגלל האזיקים שברגלינו. שוטרת קראה משהו בעברית לעבר אחד השוטרים ששמרו עלינו. השוטר פתח את השרשרת שכבלה אותי לאחריים, ליווה אותי לטלפון והושיט לי את השפופרת. זאת הייתה אמי. קולה רעד מדאגה. אמרתי לה: "אני בסדר, אמא, אל תדאגי, זה דבר שקורה לכולם פה, אי הבנה. אחזור לישיבה עוד מעט ואתקשר אלייך". החזרתי את השפופרת לשוטר והצטרפתי לחברי, שכבר ישבו על ספסלים בבית המשפט וחיכו לפתיחת הדיון בעניינינו.

הדיון נמשך כשעה והסתיים בעסקת טיעון... כולנו נשפטנו לשנת מאסר על תנאי. הוחזרנו למגרש הרוסים כדי לאסוף את חפצינו מהתא ושחררנו. הייתי שם עשרים ושלושה ימים.⁴⁰

ככמה ידיעות הועלתה ההשערה שמאיר ויוסף דיין נעצרו בגלל ביקורו של הנשיא קרטז בישראל ביי"א באדר (10 במרץ), שנועד לקדם את הסכם השלום עם מצרים. הממשלה חששה מאוד מהפגנות נגד קרטז בזמן ביקורו בן היוםיים, וכדי למנוע אותן נעצרו מראש יותר מעשרים דמויות בולטות בגוש אמונים, שהתנגדו לנסיגה מסיני ולדרישת קרטז להימנע מהקמת התנחלויות בזמן השיחות.⁴¹

כמה ימים לאחר שמאיר נעצר פורסמה מודעה ב'מעריב' נגד 'מעצרי המנע'. ייתכן שמאיר כתב אותה, אך היא הייתה חתומה בשם 'אמריקנים למען ישראל לא מחולקת'. נכתב בה: 'תוך שלילת הזכויות הבסיסיות של הדמוקרטיה המעניקה חופש ביטוי לאזרח, פעלה משטרת ישראל במעצרי מנע...' עוד קבלה המודעה על העובדה שהשלטונות לא פעלו נגד אל-מוחתסב למרות תלונתה של תנועת 'כך' נגדו. המודעה הדגישה: 'תנועת כך פעלה למען כבוד ישראל'. שבוע לאחר מכן פורסם ב'מעריב' 'מכתב גלוי ממעמקי הכלא' שהיה חתום בשם 'תנועת 'כך' בראשות הרב מאיר כהנא':

אין זה שלום. זהו אסון לאומי!

לא נשקוט עד שידמו אלה שמרמים את העם ומוליכים אותנו עד טרגדיה. ידעו בגין ואנשיו שגם על כליאתנו לא נידום, כי שקט הוא רפש.

אנו סמוכים ובטוחים שה' ק-ל נקמות יפר את עצתם ויבטל את מחשבתם של: המקימים לנו – תחת מסווה של אוטונומיה – מדינה זרה ("פלשתינית" כביכול) על אדמת הקודש שניתנה לעם היהודי מאלוקי אברהם, יצחק וישראל.

המפקירים את סיני ואת בארות הנפט החיוניים לנו, תמורת פיסת נייר נטולת ערך. המתרפסים לפני הגוי וכך מחללים שם שמים ורומסים את גאווותנו הלאומית ברגל גסה. ממשלת ישראל – ראשיה ושריה, חזרו בכם!

חיללתם את שם ה' וחירפתם את מערכות ישראל!⁴²

הר הבית

ביום שישי כ"ד באדר (23 במרץ) גבר המתח בעיר העתיקה. בעקבות שמועה שמאיר ותומכיו מתכוננים להגיע למחרת להתפלל בהר הבית, קרא הקאדי בדרשתו במסגד אל-אקצה "לבוא מחר להגן על הר הבית". הקשר היחיד של השמועה למציאות היה העובדה שחמישה-עשר ימי מעצרו של מאיר תמו באותו יום שישי. יותר מאלפיים ערבים הגיעו לירושלים מרחבי יהודה ושומרון,

חמושים באמצעים כמו מוטות ברזל ומקלות. הם חסמו את שערי הר הבית לכל מי שאינו מוסלמי, כולל אנשי הביטחון, וזרקו אבנים על יהודים שניסו להתקרב.⁴³ זו הייתה שבת שלישית ברציפות של התפרעויות ערבים בעיר העתיקה. במכתב למערכת 'מעריב' תיאר ישראל שליטל התקפה על תלמידי ישיבה, שהייתה בשבת י"א באדר (10 במרץ), כמה שעות לפני שקרטור נחת בישראל במוצאי שבת:

זה היה בשבת, כאשר יהודים רבים באים לתייר בעיר העתיקה בירושלים... לפתע, לאחר עזיבת אחד השערים אשר בקרבת הר הבית, החלה התפרעות. יצאו לעברנו עשרות ערבים וזרקו אבנים ותופסי סכינים ובקבוקים שבורים. עליי באופן אישי קפץ ערבי בעל חנות באזור. על כולם שררה פאניקה, ואני הצטרפתי אל כולם בריצה, כאשר ידי שתתה דם וכלי המשקפיים שלי.

איך זה יכול לקרות במדינת ישראל של היום? שוטרים ערבים אחראים על אזור מזרח ירושלים. כבר קיימת אוטונומיה, כאשר שוטרים ערבים רואים ערבים אחרים מתפרעים בידי אבנים ולא נעשה דבר למנוע בעדם או להביאם למאסר. מי שנעצר על ידי המשטרה היה בחור ישיבה אשר שמר על קור רוחו וניסה לעזור לאחרים. עליו התנפלו השוטרים כחיות טרף, ממש נגד עיניו. זה יכול לשמש לנו דוגמה מה צפוי לנו בעתיד ב"אוטונומיה".⁴⁴

בשבת שלאחר מכן הותקפה עוד קבוצת תלמידי ישיבה, בהם בננו ברוך. הוא סיפר:

הגענו לעיר העתיקה כדי להראות שאיננו פוחדים מאיומי הערבים, אך לא הייתה לנו כל כוונה להיכנס להר הבית. מהכותל המערבי הלכנו לסמטה שמובילה לשער הכותנה, אחד משערי הר הבית. שם נתקלנו במטר אבנים ובקבוקי זכוכית. נסוגנו ונכנסנו לסמטה אחרת, רחוב ברבוק, ושם נפגעתי בראשי מבקבוק שזרק עליי ערבי מגג ביתו. שוטרי משמר הגבול הסיעו אותי לבית החולים הדסה בהר הצופים.⁴⁵

המניע להתגברות המהומות בעיר העתיקה לא היה הפריצה למשרדי הווקף או שחרורו הצפוי של מאיר מבית המעצר, אלא ביקורו של הנשיא קרטור, שרצה לזרז את יישום הסכמי קמפ דייוויד. הערבים התנגדו להצעת האוטונומיה שנכללה בהסכמים, משום שהם דרשו מדינה פלסטינית עצמאית לחלוטין. לפי אחד המקורות, ההנהגה הערבית תכננה את ההתפרעויות מיד לאחר החתימה על הסכמי קמפ דייוויד.⁴⁶

בטורו ב'ג'ואיש פרס' הזכיר מאיר פרק היסטוריה לא רחוק:

באותו יום מופלא ובלתי נשכח באייר תשכ"ז פרצו חיילי צה"ל אל העיר העתיקה, רצו במהירות לעבר הר הבית והכותל המערבי ואז – המילים המחשמלות של מוטה גור – "הר הבית בידינו! הר הבית בידינו!..."

ואולם הר הבית אינו בידינו... השטחים התנ"כיים של ארץ ישראל ששחררנו בהשגחת ה' בתשכ"ז, אינם בידינו...

באותם ימים רעדו הערבים מפחד... הם לא העזו להשמיע מילה נגד ישראל, וכל שכן לא העזו לזרוק אבן או לתקוף יהודי או להתגרות בצה"ל.

והנה, ביום שבת בתשל"ט (1979) התאספו לא פחות מאלפיים ערבים בהר הבית, בגלוי וכלי פחד, בידיהם מקלות, שרשראות ואבנים. האספסוף התקהל לעיני השוטרים והחיילים – באותה מדינת ישראל שבה נעצרו יהודים בגין "התקהלות" של יותר משני אנשים בלי אישור. השועלים הערביים לא ביקשו אישור, והרשויות הישראליות אף לא דרשו מהם זאת...

הם הרשו לאלפיים שונאי יהודים לעמוד חמושים בנשק אלים בהר הבית. זאת הייתה תוצאה בלתי נמנעת של מדיניות הפחד וההתרפסות שהחלה בימי שלטון ה'עבודה', ושבגין לא רק המשיך, אלא אף שכלל...

מיד לאחר מלחמת ששת הימים עשו מנהיגינו מוגי הלב את השגיאה החמורה ביותר... הם מיהרו להבטיח למוסלמים שהר הבית – קודש הקודשים של עם ישראל – יישאר בידיהם...

לתדהמתם של הערבים השאירה ישראל בידיהם את השליטה בהר הבית, מחווה שפתחה את הפתח לדרישותיהם לאוטונומיה מוחלטת ולעצמאות. בהר הבית התנהג עם ישראל לא כבנים השבים אל גבולם, אלא כצבא כובש. מי שמאבד את רכושו ומוצא אותו פתאום, אינו משאיר אותו בידי אחרים. הוא מתרפק על אבדתו בשמחה וקורא: "זה שלי!"⁴⁷

פרק יא
אין זה שלום
ניסן-סיוון תשל"ט / אפריל-יוני 1979

בעקבות התגברות האלימות הערבית בעיר העתיקה בירושלים פתח מאיר בתכנית להקמת קבוצת הגנה יהודית, כפי שעשה בתשל"ו (1976).^א התייצב לשירות מילואים בכ"ח באדר (27 במרץ), אך מאחר שהוצב בבסיס ליד אבו גוש, הסמוכה לירושלים, הוא חזר הביתה לעתים קרובות. במסיבת עיתונאים בכ"ט באדר הוא הודיע שתנועת 'כך' תקים את 'המשמר להגנה יהודית', בגלל המצב הבלתי נסבל של ריבוי ההתקפות על יהודים בעיר העתיקה וחוסר ההרתעה של המשטרה. בשבוע שלאחר מכן חולקו טופסי הצטרפות ל'משמר להגנה יהודית', ואלה פירטו את מטרותיו: למנוע פגיעות ביהודים, לדווח על שוטרים ערבים שאינם ממלאים את תפקידם כראוי ולעזור לכוחות הביטחון לגלות מטעני חבלה. ביי"ב בניסן (9 באפריל) ערך מאיר מסיבת עיתונאים נוספת, ובה הודיע שעשרים וחמישה איש התנדבו ל'משמר' ויתחילו לפעול לאחר חג הפסח. מסיבת העיתונאים הזו סוקרה בהרחבה, וחלקים מדבריו של מאיר שודרו ב'קול ישראל'. בסופו של דבר לא יצאה התכנית לפועל, משום שהמשטרה – כמו בתשל"ו (1976) – הזהירה את מאיר שהקמת קבוצת הגנה פרטית היא עברה על החוק.¹

מאחר שהבסיס שבו שירת מאיר היה קרוב לירושלים, תכנן מאיר לשאת הרצאות לפני תיירים שהגיעו ארצה לכבוד חג הפסח, שחל בתקופת שירותו. בפליירים שהפיצו פעילי 'כך' נכתב: "תייר יהודי, בוא ושמע את דבריו של הרב מאיר כהנא על הנושאים הבעורים. הרצאות במשרד 'כך' ברחוב אוסישקין 31 בכל ערב בשעה 8:45 חוץ מימי שישי וליל הסדר".²

אין זה שלום

היום שלפני התייצבותו של מאיר לשירות המילואים היה יום החתימה על הסכם השלום עם מצרים, שצוין בטקס חגיגי על מדשאת הבית הלבן בוושינגטון. בכתבה שתיארה את החגיגות בארץ נכתב: "נערכו תפילות הודיה בכותל המערבי, ותושבים רקדו ברחובות הערים הגדולות. טקס החתימה שודר על מסכים גדולים במקומות מרכזיים, דגלי ישראל הונפו בכל מבני הציבור, ובבתי הספר נערכו כנסים לכבוד האירוע".

"ואולם", סייג הכתב את דבריו, "האווירה המאופקת שיקפה את דאגתם של ישראלים רבים מהסיכונים שבהסכם... ערבים בגדה המערבית הכריזו על שביתת מסחר ועל 'יום אבל', משום שהם רצו מדינה עצמאית, לא אוטונומיה בלבד. הם טענו שהנשיא סאדאת בגד בהם".³

חברי 'כך' חילקו פליירים נגד ההסכם:

כולנו רוצים שלום, אבל זה איננו שלום!

הסכם "הפורים" של סאדאת ובגין אינו שלום, אלא אסון...

בחורינו כבר נפלו שלוש פעמים בסיני! כמה פעמים נוספות צריכים למות בסיני?

^א מאיר ניסה להקים קבוצת הגנה בעיר העתיקה בשנת תשל"ו (1976). ראה פרק א, עמ' 10-11.

איך נוכל לצפות לשלום כאשר ממשלת סאדאת השקין והנוכל כבר מדברת על סיוע לסוריה והצטרפות אליה במקרה של מלחמה על הגולן? כאשר היא מדברת על חרם נפט ערבי כדי ללחוץ על המערב לחנוק אותנו? כאשר היא מדברת על צעדה של מיליון מוסלמים לירושלים?

כיצד יוכל הסכם זה להחזיק מעמד כאשר סאדאת מאז ומתמיד מדבר על הזיקה בין החוזה לבין נסיגת ישראל מכל השטחים, כולל ירושלים?
 כיצד נוכל להאמין לערבי שתמך בהיטלר, בנאציזם?
 יהודים יקרים! אתם, שברחתם מארצות ערב – ורק אתם – מכירים את הערבים. האם אתם מאמינים לסאדאת? אתה ודאי רוצה שלום, אבל האם זה שלום?
 אחרי שניסוג ממרבית סיני, יפר סאדאת את החוזה, והוא יישאר עם הכול. בגין ינופף אז בפיסת נייר שאין לו שום ערך, ויתלונן אצל האמריקנים שרימו אותו.
 תנועת 'כך' בראשותו של הרב מאיר כהנא... התקשר אלינו עוד היום.⁴

בטורו ב'ג'ואיש פרס' כתב מאיר שעיון מדוקדק בכתב ההסכם חושף את הסכנות הטמונות בו:

בבוקר שבו היו אמורים חברי הכנסת לאשר את הסכם "השלום", התגלה שהנוסח שהוגש לחברי הכנסת לא היה הנוסח הרשמי הסופי. התרחיש של הצבעה בכנסת בלי לראות מסמך סופי מדויק תואם את אשליית השלום הרווחת בציבור. עד היום מאמינים ב"שלום" הזה יהודים שמעולם לא קראו את ההסכם...

בגין אומר שלעולם לא תהיה "מדינת פלסטינית", אך עיון בהסכם שהוא חתם עליו מעלה ספקות בקביעה זו. הוא טוען שבהענקת אוטונומיה לערבים הוא מעניק סמכות אדמיניסטרטיבית בלבד, אך מבט חטוף בהסכם יגלה שדבר זה אינו נכון. תביעה עיקשת להגבלה זו תוביל להפסקת השיחות, ואשמת הפסקתן תוטל על ישראל...

אני טוען שקריאה מדוקדקת של מסמכי ההסכם תבהיר שלא ייתכן להגיע להסכם אמתי בלי לעשות את אשר לא יעלה על הדעת: ויתור על כל השטחים המשותפים, כולל ירושלים, והקמת "מדינה פלסטינית" (וגם זה פיוס זמני בלבד עד השלב הבא). מאחר שישראל לא תסכים לכל זה, ה"שלום" עם מצרים מועד לכישלון...

ההסכם נכתב בכוונה תחילה בביטויים מעורפלים מתוך אשליה שאפשר להתחמק מלחץ ומבעיות באמצעות הערמה וחוסר דיוק מכוון. ייתכן שמדיניות זו נובעת מכוונות טובות, אך היא תגבה מחיר גבוה.⁵

פיגועי הטרור נמשכו גם לאחר החתימה על הסכם השלום. בכ"ה בניסן (22 באפריל) הגיעו מחבלים בסירת גומי ממונעת מהעיר צור שבלבנון לחוף נהריה בחסות החשכה. הם פרצו לבניין מגורים ורצחו ארבעה אנשים, בהם שני ילדים קטנים.

בתגובה חילקו אנשי 'כך' פליירים שקראו לגירוש מאתיים משפחות ערביות מישראל: "הטרור הערבי הנתעב לא ייפסק עד אשר נוציא מהם את המוטיבציה לפגוע בנו. אם על כל פיגוע נגרש מספר משפחות ערביות... יפסיקו לתת להם סיוע ומחסה... יתחילו לחשב את תוצאות פשעיהם המחרידים. אז ורק אז ידעו כי דם יהודי אינו הפקר".⁶

פילוג בלינה להגנה יהודית באמריקה

במשך השנה האחרונה, בעקבות מחלוקות פנימיות קשות, הידלדלה פעילותה של הליגה ובסיוון

תשל"ח (יוני 1978) התפטרה המנהלת הארצית, בוני פכטר. חברים רבים ביקשו ממאיר לחזור לליגה,² אך הוא סירב. הוא פרסם מודעה זו ב'ג'ואיש פרס':

קיבלתי אין-ספור בקשות מחברי הליגה לחזור ולעזור להם במאבקי כוח. אני מבקש מכולם לעזוב אותי. איני מעוניין לחזור לליגה ואין לי כל כוונה לעשות זאת.⁷

המצב המשיך להידרדר. טוביה בָּקָר, מתלמידי תכנית ההכשרה למנהיגות בירושלים בתשל"ו (1976) ופעיל מרכזי בסניף הליגה במיאמי, כתב למאיר:

הליגה מתפרקת... הפילוג בניו יורק הגיע לממדים חמורים... דייוויס פרץ למשרד עם חבריו... המשטרה הוזמנה ונעצרו כמה אנשים. הרב כהנא, אני מתחנן לפניך: כשתבוא לאמריקה, תעשה כאן סדר...

חברים רבים בסניפי הליגה ברחבי ארצות הברית המשיכו להיות נאמנים למאיר. בקר כתב:

סניפי ליגה רבים רוצים שתחזור לליגה. אנא, עזור לנו.⁸

בח' בתשרי תשל"ט (9 באוקטובר 1978) שלחה קבוצה שכונתה את עצמה 'ההנהלה הארצית הזמנית' מכתבים לרשימת התפוצה של הליגה כדי להודיע על קיום ועידה ב"ד בתשרי (15 באוקטובר) לשם בחירת מנהל ארצי חדש והנהלה ארצית חדשה. המכתבים הודפסו על נייר מכתבים שבראשו הכיתוב "הליגה להגנה יהודית, משרדים ראשיים ואדמיניסטרטיביים, שדרות מדיסון 76, ניו יורק".

על אותו נייר מכתבים שלחו חברי ההנהלה הקיימת/הוותיקה/ של הליגה מכתב למחלקת הפרסום של ה'ג'ואיש פרס' וביקשו שלא לפרסם שום מודעה בשם הליגה להגנה יהודית, אלא אם כן היא מגיעה מלורין שומסקי או מיהודה (יוג'ין) סינגר. על המכתב חתמו אייב לוין, אלימלך (מל) ליבוביץ, צ'רלס כהן ועוד חברי הנהלה.⁹

בשם חברי ההנהלה עתר אייב לוין לבית המשפט נגד ההצבעה שערכה הקבוצה החדשה בוועידתה ב"ד בתשרי (15 באוקטובר). עתירתו נדונה חודשיים לאחר מכן בבית המשפט העליון במנהטן, לפני השופט סטנלי אגת'. השופט אמר שהוא אינו יכול להכריע והוציא צו ביניים שהעניק לעורכי הדין של שתי הקבוצות הרשאה להשתמש בכסף של הליגה לעריכת בחירות חדשות. השופט פירט את ההכנות הדרושות לבחירות חדשות: עריכת רשימה של בעלי זכות בחירה, קביעת מועד לבחירות, שליחת הודעות לבוחרים וספירה מבוקרת של הקולות.¹⁰

עורכי הדין של שתי הקבוצות קבעו את מועד הבחירות לא' בניסן תשל"ט (29 במרץ 1979). הבוחרים נתבקשו לבחור רשימת מועמדים מתוך שתי רשימות. הקבוצה החדשה הציגה את רשימת מועמדיה תחת הסיסמה 'הפעילים שָׁבְנו את הליגה מחדש בשנה האחרונה'. ההנהלה הקיימת הציגה את רשימתה תחת הסיסמה 'עשינו בעבר ונעשה בעתיד'.

רשימת ההנהלה הוותיקה זכתה ברוב הקולות, אולי משום שהשמות בה היו מוכרים יותר. מאיר הגיע לאמריקה לסבב הרצאות כחודש לאחר הבחירות. כמה מחברי ההנהלה פנו אליו וביקשו שיחזור לליגה, אך אייב לוין התנגד לכך. רק לאחר כמעט שנה חזר מאיר לליגה באמריקה.¹¹

² מאיר התפטר מהליגה בכ"ד בניסן תשל"ד (16 באפריל 1974). ראה כרך א, עמ' 329-330.

כתיבה יצירתית

בתקופה ההיא כתב מאיר טור שבועי אחד ב'ג'ואיש פרס', ובו הביע את השקפותיו בענייני דיומא, בעיקר בעולם היהודי ובישראל. טוריו 'ישראל בצחוק ובדמע' ו'חשיפת השונאים' הופסקו, ובמקומם הוא כתב כתבות ייחודיות, לפעמים בשם עט. המו"ל הרב שלום קלאס התלהב מכתבה מאלפת שמאיר שלח בשבט (פברואר). הוא כתב למאיר:

כתבתך 'אנטומיה של התנקשות' שהופיעה השבוע היא יצירה של ממש. היא ראויה לפרס 'פוליצ'ר'. כשאתה שולח כתבות כאלה, אני מרגיש שאתה מתאמץ לשפר את העיתון. אנחנו צריכים עוד חיבורים מרתקים כאלה, ארוכים או קצרים... הלוואי שהיית יושב ומקדיש עוד זמן לכתיבה זו, שיכולה להשביח את העיתון פלאים...

הכתבה 'אנטומיה של התנקשות' סיפרה את סיפור התנקשות של ה'מוסד' הישראלי במחבל עלי חסן סלאמה, שתכנן והוציא לפועל פיגועים רבים של אש"ף, כולל רצח אחד-עשר הספורטאים הישראליים באולימפיאדת מינכן באלול תשל"ב (ספטמבר 1972). בכתבה זו, שהופיעה בלי שמו, תיאר מאיר בדרמטיות כיצד הניחו סוכני המוסד את הפצצה שהרגה את סלאמה במכוניתו. בין טבת לאדר (ינואר למרץ) פורסמו כתבות נוספות שברור שמאיר כתב אותן, אף שלא הופיע בהן שם מחבר:

- ❖ 'עצב ושמחה בישראל: החתונה שהתבטלה בגלל קטיושה'.
- ❖ 'בלעדי: התקפת המחבלים במעלות'.
- ❖ 'האמריקנים לוחצים לאוטונומיה'.
- ❖ 'הישראלי שריגל למען הרוסים'.
- ❖ 'ריאיון בלעדי עם יהודי שנמלט מהתפרעויות בגדה המערבית'.

'ריאיון בלעדי עם יהודי שנמלט מהתפרעויות בגדה המערבית' היה סיפורו של ידידנו מקריית ארבע, שכונה בכתבה 'יהודה'. מאיר תיאר בדרמטיות כיצד הצליח יהודה להיחלץ מהמון ערבי מסוכן, על ידי ירי באוויר, ואת ההקלה – שהתחלפה באכזבה – שהוא חש כשהגיע לסיור של צה"ל. הוא אמר: "הצבא היה מוטרד מהירי יותר משהיה מוטרד מהסכנה לחיי יהודי"¹². בראש טורו השבועי של מאיר נכתב במסגרת מעוטרת השם 'מאיר כהנא' ותחתיו הופיעו כתובותיו בירושלים ובניו יורק. החל מהשנה ההיא שלחה המזכירה שלו העתקים של מאמריו לעיתונים יהודיים ולמנהיגים יהודים ברחבי אמריקה בצירוף ההערה "מותר לפרסם. נא לציין שהפרסום הותר באדיבות ה'ג'ואיש פרס'".

אחד ממאמריו של מאיר פורסם ב'אמריקן ג'ואיש וורלד', עיתון יהודי במיניאפוליס, בכ"ד בסיוון תשל"ט (19 ביוני 1979). מאיר כתב אותו בתגובה על מאמרו של יוסוף איברהים ב'ניו יורק טיימס', שבו התלונן איברהים על הבדיקות הביטחוניות "המשפילות" שעורכים אנשי הביטחון הישראליים במעבר הגבול לישראל. מאיר הסביר שהבדיקות נעשות כדי לוודא שלא מוברחים לישראל מנגנונים ועירים המשמשים להפעלת פצצות קטלניות, והציג דוגמה טרגית:

... ובכן, מר איברהים, הכר את שולמית ואת זהבית. שולמית אבו דרהאם ברחה ממרוקו כדי לגור, כמו כל אדם אחר, בארצה שלה. שולמית הייתה בת שלושים ושלוש, אם לארבעה ילדים בני שלוש-עשרה, שתיים-עשרה, עשר ושנה וחצי. שולמית לא תראה עוד את שלושת ילדיה הגדולים. היא תישאר לנצח עם בתה הקטנה.

חשוב שתכיר את שולמית, אבל לשם כך עליך ללכת אליה. היא שוכנת בבית הקברות של פתח תקווה. היא נמצאת שם מאז נהרגה מפיצוץ מטען נפץ שהונח על גג תחנת אוטובוס. אתה נהרגה בתה התינוקת, זהבית, ועתה הן שוככות זו לצד זו בבית הקברות. הפצצה שהרגה את שולמית ואת זהבית הונחה בידי מחבל אש"ף. הארגון קיבל עליו את האחריות לרצח הנתעב...¹³

רכב למסע הבחירות בשכונות ובמושבים

מאיר הגיע לאמריקה בכ"ו בניסן (23 באפריל). לאחר כמה ימים הוא כתב לי: "נקבעו לי מעט מאוד הרצאות, וזה מאכזב. אני מקווה שלוח הזמנים שלי יתמלא". הוא כתב לי על היעד שהציב לעצמו: "ברור לי שלא אשיג כלום בלי מושב בכנסת. לפני שאחזור לישראל אדע אם נוכל להקים ועדה שתגייס די כסף לניהול מערכת בחירות. אם תוקם ועדה כזו, יש לי סיכויים רבים להצליח. אם לא, אצמצם מאוד את פעילותי הציבורית".¹⁴ בביקור זה הקדיש מאיר זמן רב לפגישות עם תומכים. בפגישות אישיות אלה ובמכתבים שהוא כתב הסביר מאיר למה החליט להתמודד בבחירות לכנסת. כך כתב למייק פרידמן, תומכו באזור שיקגו:

ברור לכול שבימינו לא די שיש רעיונות אמתיים. בלי בסיס כוח המעניק משאבים אין תקווה רבה להפוך רעיונות למציאות. לכן הגעתי למסקנה שהדרך היחידה להצליח היא מושב בכנסת לתנועת 'כך'.

כידוע לך, מושב בכנסת ייתן לי: (1) במה קבועה לדבר אל העם בישראל. (2) מעמד "מכובד" שיפתח דלתות שהיו סגורות בפניי עד עכשיו הן בישראל הן באמריקה... עדיין לא נקבע תאריך לבחירות הבאות, אך בגלל המשברים הפוליטיים והכלכליים ברור שבגין יחליט על הקדמת הבחירות. בבחירות אלה יהיו לי סיכויים רבים, משום שאלפי תומכי בגין לשעבר מאוכזבים ממנו ויבחרו בי במקומו. נוסף על כך, מלבד התמיכה שאקבל מבוחרי ה'חירות' והמפד"ל, יש קבוצה גדולה שעד עכשיו הצביעה לבגין: בני עדות המזרח, שרבים מהם גרים בשכונות עוני ומצוקה... אני זוכה לתמיכה מהם משום שאני היחיד שמוזהיר מפני סכנת הערבים שבתוך ישראל. אני מתכוון לנסוע יום יום בשכונות אלה ולהקים סניפים בלב אזורי העוני כדי לחזק את התמיכה בנו לקראת הבחירות...

כעת אנחנו מנסים להקים ועדות אזוריות רבות [בארצות הברית] ככל שאפשר כדי לגייס את הכסף החיוני כל כך למערכת בחירות מוצלחת. אני מבקש ממך לעמוד בראש ועדה באזור שלך... נא לבקש מחברים ומשכנים לעזור לך בהקמת ועדה אזורית...¹⁵

באותו יום שכתב לפרידמן, כתב מאיר מכתב גם לטובה, ובו שיתף אותה במסקנותיו:

כשאני מדבר אל אנשים, הם מקשיבים ומשתכנעים. התסכול שלי כפול: (1) דלתות רבות סגורות בפניי בגלל ההתנגדות החרפה של הממסד, המציג אותי בתדמית שלילית. (2) גם כשאני מצליח להגיע לאנשים ולשכנע אותם, אין לי משאבים להמשיך אתם הלאה.

ברור לי שרק בעזרת בסיס כוח אוכל להצליח. עשרות אלפי אנשים מסכימים אתי ויתמכו בי אם יהיה לי בסיס כוח. לכן אני משוכנע שאני צריך להיות בכנסת...

בעוד זמן קצר אדע אם אגייס כאן מספיק כסף. כדי להתחיל אנחנו זקוקים לשישים אלף דולר. זה יספיק לקנות רכב גדול כדי לנסוע מדי ערב לשכונות ולמושבים. אז נראה אם יש סיכוי...¹⁶

במכתבים רבים לי ולילדים הזכיר מאיר את משבר הנפט באמריקה. עד המהפכה של חומיני סיפקה אירן שלושה-עשר אחוזים מתצרוכת הנפט באמריקה. לאחר המהפכה ירדה תפוקת הנפט באירן, והמחסור באמריקה הורגש בעליית מחירים ובתורים ארוכים בתחנות הדלק. באחד ממכתביו לבנימין הסביר מאיר איך המחסור בנפט גורם לאנטישמיות באמריקה:

בארצות הברית חל משבר של חוסר דלק, ובחוף המערבי עומדים תורים ארוכים של מכוניות על יד תחנות הדלק. הציבור האמריקאי מאוד מתוח ומתוסכל, ואין ספק שבתנאים אלה תתגבר האנטישמיות. הצרה היא שהיהודים – לרבות הדתיים – לא רוצים להבין, והאסון קרב ובא.

דברים דומים הוא אמר בהרצאה באטלנטה בג' באייר (30 באפריל). דבריו צוטטו ב'אטלנטה ג'ורנל':

ישראל תאבד תמיכה אמריקנית כשהיה קר והמספרים "ירוצו" במשאבות הדלק... ברגע שיהיה קיצוב של דלק וחורף קר נוסף, תרד עוד התמיכה בישראל.

הכתב ציין:

מפעם לפעם ריככו חיוכיו של כהנא, נואם מוכשר, את מבטו החודר ודיבורו התקיף. הוא קבע שיהודים יכולים להיות חופשיים מאנטישמיות רק בישראל.¹⁷

הרצאות ברחבי אמריקה

לוח הזמנים המודפס של ביקורו של מאיר מתחיל בתאריך י"ז באייר (14 במאי), שלושה שבועות לאחר שהגיע לאמריקה, אך ממסמכים אחרים ניתן ללמוד שנקבעו לו הרצאות גם לפני תאריך זה. על פי הפירוט בלוח הזמנים, הקליט מאיר שיחה לתכנית הרדיו 'לחיים' של מרק גולוב ב"ז באייר, ובערב הוא דיבר בדינר התרמה במסעדת 'כינור דוד' בגריניץ' וילג'. מחיר הכניסה היה עשרים דולר בלבד, ובמודעות לפרסום הדינר נתבקשו המשתתפים לכתוב צ'קים לפקודת 'המכון לרעיון היהודי'. התרומות למכון היו מוכרות לצורכי ניכוי מס הודות למרטין גרונושפכט, שהשיג למכון מעמד של תאגיד ללא מטרות רווח.¹⁸

בימים הבאים דיבר מאיר בחוגי בית בשיקגו ולן בביתו של מייק פרידמן, שארגן אותם. משם הוא טס לקליבלנד לדבר בחוג בית בביתו של יעקב פולוק. בהמתנה למטוס הוא כתב מכתבים למשפחה. כך כתב לברוך:

אני בנמל התעופה של קליבלנד בחניית ביניים... מבחינת גיוס כספים הביקור היה מוצלח, ואני מקצר אותו בשנים-עשר ימים. קשה לי מאוד לעזוב את הארץ, אבל חיוני לדבר אל היהודים באמריקה ולגייס כסף לישראל...

הוא כתב לי דברים דומים:

הביקור היה מוצלח מבחינה כספית (אם נצליח לקנות רכב). נתחיל את מערכת הבחירות לכנסת – זו התקווה האחרונה לקבל במה משמעותית.

לאחר זמן קצר הוא כתב לי שוב:

החלטתי לקצר את הביקור... יש כמה וכמה אנשים שתומכים בהתמודדותי לכנסת שוב, והקמנו בערים ובשכונות [כאן באמריקה] כמה ועדות לגיוס כסף למערכת הבחירות. לפי הנראה, נצליח לגייס כסף לקניית רכב גדול. זה המפתח להצלחת הקמפיין.

על הבחירות לכנסת כתב מאיר גם לבנימין:

אני מנסה כאן לגייס תמיכה בשביל ה"מרוץ" לכנסת... כל הסקטור הספרדי בשכונות העוני מהווה עבורי פוטנציאל גדול, משום שרק אני מדבר על סכנת הערבים בישראל והצורך להעביר אותם לחו"ל. כמו כן, אני עומד לדבר הרבה על העוול שנעשה להם הן בזה שהחילונים עקרו מהם את השורשים הדתיים כאשר עלו ארצה, והן בזה שמזניחים אותם והם קרבנות לעוני ולאדישות.

העיקר, כמו שאמרתי, הוא כסף. אני מקווה שאוכל לשכנע עשירים כאן לתמוך בי. ואם כן, ואם בע"ה אצליח לשבת בכנסת, זה ייתן לי במה להשמיע את דבריי, וכן גיבוי ותמיכה, ככה שאהפוך לאופוזיציה העיקרית לבגין...¹⁹

ביום שישי כ"א באייר (18 במאי) טס מאיר מקליבלנד לפיאוריה, עיר סמוכה לשיקגו, כדי לדבר בבית הכנסת 'אגודת אחים' שבבת ובמוצאי שבת. הרב שלדון קורן, רב בית הכנסת, שקיבל את פניו בנמל התעופה, הכיר היטב את ממדי נישואי התערובת בקהילה היהודית בפיאוריה. מאיר כתב לי על המצב החמור שם:

בקהילה כאלפיים וחמש מאות יהודים והרבה נישואי תערובת, כולל זוגות בני שישים ויותר. יושב ראש מפעל הבונדס למען ישראל, סם רוטברג, גר כאן. ממשלת ישראל מכבדת אותו מאוד, ויש לו השפעה רבה. אשתו נוצרייה שהולכת בקביעות לכנסייה האפיסקופלית, והוא רוצה לקנות שתי חלקות (לו ולה) בבית הקברות היהודי. יש על זה ויכוח, אבל מן הסתם בסוף הוא יקבל את החלקות. עובדת היותו נשוי לגויה לא מנעה ממנו להיבחר לנשיא בית הכנסת המקומי...²⁰

ביום ראשון טס מאיר לדטרויט. הוא דיבר לפני סטודנטים יהודים בוויין סטייט יוניברסיטי בהזמנת מנהל 'בית הלל' שם, הרב אליעזר פינקלמן. למחרת בערב הוא דיבר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של גרינפילד פארק' ביזמתו של מני מיטלמן, ולאחר מכן בחוג בית בביתם של מיכאל וחנה דריסמן בפרמינגטון.²¹

בטיסתו חזרה מדטרויט לניו יורק הוא כתב לי בנימת הומור:

בתוך עשרים דקות הספקתי להיות בשני מטוסים. אחרי שהראשון המריא, משהו התקלקל. כשהודיע הטייס ש"אין באמת בעיה", התחלתי לדאוג. חזרנו לדטרויט ועלינו למטוס אחר.

מאיר הגיע לניו יורק ביום שלישי כ"ה באייר (22 במאי). באותו ערב הוא נפגש עם תומכים במלון טודור במנהטן, ולמחרת נשא הרצאה ב'ברוקלין קולג'. את ההרצאה ארגן אליוט ג'ייקובס. ביום שישי בבוקר הוא טס למיאמי כדי לדבר בכמה אירועים שארגן טוביה בקר, כולל מסיבת עיתונאים ביום ראשון בסניף הליגה במיאמי. מאיר אמר לכתבים שביקרו באמריקה נועד להסביר את הסכנות של הסכם השלום במזרח התיכון ולהזהיר את היהודים באמריקה מפני התגברות האנטישמיות.²²

ביום שני ב' בסיוון (28 במאי) טס מאיר ממיאמי לניו יורק כדי להשתתף בחגיגת בר המצווה של יונתן שרנוב, בנו של לינור שרנוב, מזכירת 'המכון לרעיון היהודי'. מאיר כתב לי על טיסתו לניו יורק – ושוב העיר בנימה הומוריסטית על סכנות של מטוסים:

בתאונת מטוס קשה כאן ביום שישי נהרגו מאתים שבעים ושלוש איש. ביום ראשון קורקעו כל מטוסי ה-DC10, אבל באותו יום טסתי במטוס כזה ממיאמי לניו יורק. לא קרה כלום.

לפני שיצא לביקור בן ארבעה ימים בלוס אנג'לס דיבר מאיר בשלושה בתי כנסת: 'עדת ישראל' בפול ריבר שבמסצ'וסטס, 'בלמור ג'ואיש סנטר' בניו יורק ו'קהילת בני תורה' באינדיאנפוליס.²³ הוא הגיע ללוס אנג'לס בט' בסיוון (4 ביוני) וכתב לבנימין:

ברגע זה אני יושב באולפן רדיו בעיר לוס אנג'לס. התכנית כוללת ריאיון על ידי המנחה ואחר כך אנשים מתקשרים בטלפון ואנחנו משוחחים. בין שיחה לשיחה אני כותב אליך. אמא שלחה אליי את הבחינה שלך בגמרא – יישר כוחך! בעוד זמן קצר אני מקווה לחזור הביתה – אין לי סבלנות!...

...הלחץ הכבד על ישראל מצד הנשיא קרטור ברור לכול. זה כבר שנים שאני מזהיר את העם שלא לסמוך על הגוי, והנה בגין עשה מה שעשה, הביע את נכונותו להחזיר שטחים ולהקים אוטונומיה ביהודה ושומרון – ונשאר קירח מכאן ומכאן. מצד אחד, בגד בעקרונות, ומאידך, זה לא עזר לו, כי אחרי כל הוויתורים, כעס קרטור על שלא ויתר עוד יותר...²⁴

האירוע המרכזי בביקורו של מאיר בלוס אנג'לס היה דינר התרמה ב' בסיוון (5 ביוני) שארגנו דוד ברוורמן, חיים ועוד חברי 'ועידת היהודים האקטיביסטים'. אורחי הכבוד היו ד"ר פול הול, סיי גייבר וסטיב סמייסון, תומכים ותיקים ונאמנים של מאיר.

מאיר חזר לניו יורק לפגישות אישיות עם תומכים, וביום שישי י"ג בסיוון (8 ביוני) נסע ללייקווד שבניו ג'רזי. הוא התארח בשבת בביתו של ג'ורג' (יוסף) טופס, שבנו רעואל ישב עם מאיר בבית המעצר בירושלים במשך שבועיים.²⁵ במוצאי שבת דיבר מאיר באירוע התרמה שערך גדעון פרוינד בביתו במָטוון הסמוכה.²⁵

ביום ראשון בבוקר טס מאיר לאומהה שבנברסקה לשתי הרצאות בבית הכנסת 'בית ישראל'. בצהריים הקהל היה קבוצת סטודנטים, ולהרצאת הערב הוזמן הציבור הכללי. בסוף ההרצאה יכלו אנשים לקנות את ספריו של מאיר, ורבים ביקשו שיחתום על הספרים שרכשו. בתמונה בעיתון יהודי מקומי נראה מאיר חותם על ספרו 'למה להיות יהודי?' שרכש צעיר מהקהל. בכתבה על הרצאתו בערב צוטטו דבריו על מניעת התבוללות:

"הפשע הגדול ביותר בימינו", אמר הרב כהנא, "הוא השואה הרוחנית המתחוללת בארצות הברית". הוא אמר שנישואי התערובת וההתבוללות מחסלים את היהדות, והסיבה לזה היא ה"כת" הנקראת "יהודים למען לא כלום".

"כשהבן חוזר הביתה מהאוניברסיטה ואומר שהוא רוצה להתחתן עם נוצרייה...; כשהוא שואל אתכם למה להיות יהודי – מה אתם עונים לו?

"להורים אין תשובות... הם 'מרגישים' יהודים, ואת ההרגשה הזו אינם יכולים להעביר לילדיהם", אמר הרב.

²³ מעצור בירושלים, ראה פרק י, עמ' 125-128.

הוא הסביר שבתי ספר התומכים בקשרים בין דתות... אינם תורמים לזיקה היהודית של ילדיהם...

"רק בתי ספר יהודיים מחנכים לזיקה יהודית", הוא אמר. "...תפקיד הפרדציה הוא לתת כסף רק למטרות יהודיות, והמטרה החשובה ביותר היא חינוך יהודי".

הרצאתו האחרונה של מאיר לפני חזרתו לישראל הייתה בבית כנסת בשיקגו ביזמתו של מייק פרידמן. במכתב אליי הסביר מאיר למה היו לו מעט הרצאות בביקור זה:

הביקור, לצערי, לא היה מוצלח מבחינת ההרצאות. הן לא אורגנו כראוי, ולא היו רבות. מאחר שאני רוב הזמן לא באמריקה, אני מחוץ לעיני הציבורית והתקשורתית כאן, וזה כמובן משפיע על ההזמנות לשמוע אותי...

הביקור לא התחיל טוב, אבל היו כמה נקודות אור. התארחתי בתכנית שתהיה חלק מסדרה על השואה שתשודר בטלוויזיה האמריקנית, וכן בגרמניה ובישראל. קיבלתי סכום יפה בלייקווד (בעזרת טופס), שסייע להשיג מושב בכנסת, שהוא תקוותי היחידה להמשיך בפעולותיי. הכול תלוי עכשיו ברכב שהבטיח ג'ייקובס. זה יוכל לתת לנו צעד ענק קדימה.²⁶

איסור כניסה לחברון

מאיר חזר ארצה ב"ז בסיוון (12 ביוני), מוכן ומזומן למשימה: גיבוש גוש תמיכה לבחירות הקרובות.

בחודשים שלפני נסיעתו לאמריקה הייתה חשיפה תקשורתית רבה למאמציו של מאיר לדבר באוניברסיטאות על סכנת הסטודנטים הערבים שתמכו באש"ף.⁷ לאחד הכתבים היה ברור שמטרתו של מאיר בפרסום השקפתם ופעולותיהם של אותם סטודנטים הייתה לחזק את תנועת 'כך'. הוא כתב: "בשבועות האחרונים הוא מנסה לעשות נפשות לליגה בעזרת המכתב הפרובוקטיבי של הסטודנטים הפלסטינים מהתנועה הפרוגרסיבית הלאומית. כמעט כל האמצעים כשרים לכיסוי עיתונאי, וכהנא, מצויד בחוש ריח מפותח לעיתוי נכון, מקהיל קהילות ומרביץ במאזיניו בליל של הסתה והגיגים".

לפני שיצא לאמריקה פרסם מאיר מודעה גדולה ב'מעריב' בכותרת 'דרושה מפלגה לאומית חדשה!' מכתבי תגובה מעודדים רבים הגיעו למשרד 'כך', בהם בקשה לשלוח נציג לדבר לחניכים בסניף בני עקיבא בפתח תקווה.²⁷

כישלונותיו הקודמים בבחירות לכנסת⁷ לא הרתיעו את מאיר. הפצת האמת הייתה בעלת חשיבות עליונה בעיניו.

בזמן ביקורו של מאיר באמריקה קרו בארץ שלושה אירועים הקשורים לחברון: האירוע הראשון היה כניסתן של עשר נשים וילדיהן בראשות מרים לוינגר, אשתו של הרב משה לוינגר, לבית הדסה בחברון. בשעת בוקר מוקדמת בכ"ט בניסן (26 באפריל), בחסות החשכה, הם נכנסו לבניין מבעד לחלון אחורי. כשחיילים גילו אותם בבוקר, הציגה לפנייהם הרבנית לוינגר את ייפוי הכוח שנתן לה אחד מצאצאיו של הרב אברהם פרנקו, שברשותו היה

⁷ על הסטודנטים הערבים, ראה פרק י, עמ' 118-120.

⁷ על מערכת הבחירות לכנסת בתשל"ג (1973), ראה כך א, עמ' 274-276, 281-285, 288-309. המערכת בתשל"ז (1977) ראה פרק ד, עמ' 40-43, ופרק ה' כולו.

שטר קניין על הבניין. מפקד אזור יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר ניסה לשכנע את הנשים לעזוב מרצון, אך הרבנית לוינגר אמרה לו שהן לא תעזובנה את הבניין עד שהממשלה תחליט "על תנופת התיישבות מסביב לקריה ועל מסירת הרכוש היהודי שבחברון לידי היהודים".²⁸

האירוע השני היה הוצאת צו איסור כניסה לחברון נגד מאיר, יוסף דיין וארבעה אחרים, ב"ב באייר (9 במאי). המניע לצו היה בגדר תעלומה עד שהתגלתה הסיבה המפוקפקת במכתב שכתב דיין למאיר: "... מידע סודי בידי מתאם הפעולות בשטחים ייחס לנו כוונות לפוצץ מסגדים ולהרוג ערבים ולהשתלט על בתים".²⁹

האירוע השלישי היה במוצאי שבת כ"ט באייר (26 במאי). שני תומכים של מאיר, אלי הזאב, עולה מאמריקה בן שלושים ושתיים, ואביגדור אסקין, עולה מרוסיה בן תשע-עשרה, נכנסו לבית בעיר העתיקה של חברון וצעקו "זהו רכוש יהודי". לפי הדיווחים, השניים שברו טלוויזיה ורהיטים של המשפחה הערבית שגרה בדירה. הם נעצרו עד תום ההליכים המשפטיים, אף שסנגורם של השניים, עורך הדין שאול מרכוס, טען שאופי העברות לא הצדיק זאת. הנזק לרכוש נאמד בפחות מאלף לירות, ואף אחד מהערבים לא נזקק לטיפול רפואי.³⁰

מאיר כתב על אסקין:

הוא לימד את עצמו עברית ולמד תורה... כשהיה בן שבע-עשרה הוא פתח אולפן במוסקבה כדי ללמד עברית... סירוב ממשלת ישראל להתיר ליהודים לגור בחברון הרגיו אותו. הוא ועוד כמה אנשים הלכו לשלושה בתים שידוע שגרו בהם יהודים עד תרפ"ט (1929)...

ידיעות על אסקין והזאב המשיכו להופיע בכלי התקשורת במשך כמעט שבועיים לאחר האירוע, ובכולן נכתב שהשניים תומכים של מאיר ושל תנועת 'כך'. באחת הידיעות אף צוין שאסקין תרגם לרוסית את ספרו של מאיר 'לעולם לא עוד'.³¹

כדי להמשיך את גל הפרסום התקשורתי בעניין חברון החליט מאיר להפר את צו שאסר עליו להיכנס לחברון. יוסף דיין הודיע על כך למפקד יהודה ושומרון בנימין בן אליעזר:

ביום רביעי הקרוב, כ"ו בסיון תשל"ט, יבוא הרב מאיר כהנא לחברון. הוא יעשה כן למרות צו ההגבלה שחתמת עליו, המורה שלא יימצא בתחום השיפוט של העיר. אין בצעד זה של הרב מאיר כהנא כדי לפגוע בכך אישית או בכבודו של צבא ההגנה לישראל.

בביקורו בעיר חברון הוא מבקש למחות על השימוש בתקנות שחוקקו כדי לטפל באוכלוסייה ערבית עוינת נגד יהודים. לכנסת לא הייתה מעולם הסמכות להורות שיהודי לא יימצא בשטחה של עיר יהודית כלשהי, וממילא לא יכלה להאציל סמכות זאת לצה"ל או לכל גוף אחר...

העתקים של המכתב נשלחו בהודעות לעיתונות, ובתחתיתן נוסף הסבר קצר באנגלית לעיתונות הזרה:

מצורף בזה מכתב למפקד יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר, המודיע לו באופן מכובד על כוונתו של הרב מאיר כהנא להיכנס לחברון למרות איסור צבאי. תמצית המכתב היא שאין לשום ממשלה זכות לאסור על יהודי להגיע למקום כלשהו בארץ ישראל.³²

תכניותיו של מאיר פורטו בהודעה נוספת לעיתונות: "הרב מאיר כהנא, מנהיג תנועת 'כך', מתכנן להיכנס לעיר חברון... לאחר נאום שיישא בקריית ארבע ביום רביעי (כ"ה בסיון 20 ביוני) [

בשעה 20:30... יצעד הרב מאיר כהנא לבניין 'חסד לאברהם' הוא 'הדסה', המוחזק זה חודשיים בידי נשים וילדים מקריית ארבע לאות תמיכה במאבקם האמין. יצוין שהרב כהנא נידון למאסר על תנאי על שלושת ניסיונותיו להיאחז באותו בניין.³³

בשיחתו בקריית ארבע אמר מאיר שפעולתם של אביגדור אסקין ואלי הזאב בחברון נועדה לפרסם את העובדה שהערבים גרים באופן בלתי חוקי בבתים שגזלו מיהודים לאחר הטבח בתרפ"ט. כשהוא יצא עם תומכים לכיוון חברון, התלוו אליו חיילי צה"ל ואנשי תקשורת, כולל כתבים זרים. ביציאה מקריית ארבע מסרו לו חיילים את הצו האוסר עליו להימצא בחברון. הוא לקח את הצו מידיהם וקרע אותו לגזרים לעיני הכתבים, באמרו שזהו צו בלתי חוקי. הוא נעצר והובא לבית המעצר בחברון.³⁴

בכ"ט בסיוון (24 ביוני) הובא מאיר לפני שופט בכית משפט צבאי ברמאללה, משום שהצו שהפר היה חתום בידי המושל הצבאי של יהודה ושומרון, תת-אלוף בנימין בן אליעזר. למרות טענת התובע שמאיר עלול להפר שוב את צו ההגבלה, שוחרר מאיר בערבות של חמישים אלף לירות.³⁵

פרק יב
האויבים מבפנים
תמוז-אלול תשל"ט / יולי-ספטמבר 1979

בסאם שפעה

שבוע לאחר ששוחרר ממעצר בשל הפרת צו ההגבלה בחברון הודיע מאיר שחברי 'כך' יערכו צעדת מחאה בשכם בי' בתמוז (5 ביולי) וידרשו את גירוש ראש עיריית שכם בסאם שפעה, אחד המנהיגים הערבים הקיצוניים ביותר.

דרישה זו באה בתגובה על הסתתו הפרועה של שפעה. בהפרה בוטה של צו המושל הצבאי של שכם הוביל שפעה בכ"ב בסיוון (17 ביוני) הפגנה אלימה נגד היישוב אלון מורה, שהוקם עשרה ימים קודם לכן מדרום לשכם על יד הכפר רוג'ייב. המפגינים הערבים צעדו לעבר אלון מורה אך חיילי צה"ל בלמו אותם בדרך. הם החלו להתפרע ולפגוע בחיילים, ואלה נאלצו לירות באוויר. בתצלום ב'ידיעות אחרונות' נראה שפעה משלהב את המפגינים. הוגש נגדו כתב אישום על הפרת הצו, אך שר הביטחון עזר ויצמן החליט שלא להעמידו לדין.¹ בהודעה לעיתונות על ההפגנה בשכם חיקה מאיר את השימוש בתואר 'נכבדים' למנהיגים ערבים:

בעקבות החלטת הממשלה לסגת מכוונתה המוצהרת להעמיד לדין את ראש עיריית שכם בסאם שפעה ו"נכבדים" אחרים שהפרו צו צבאי לא לערוך הפגנה, הודיעה היום תנועת 'כך' של הרב מאיר כהנא שמשלחת של "נכבדי כך"² מיהודה ושומרון תצעד בשכם ביום חמישי [י' בתמוז, 5 ביולי] בעשר בבוקר לדרוש את גירושו של שפעה ואחרים מהארץ... "נכבדי כך" יגיעו חמושים לשם הגנה עצמית.

ב'ג'רוזלם פוסט' נמסר שמאיר הצהיר שאם יועמדו אנשי 'כך' לדין על הפגנתם בשכם, הדבר יעיד שקיימת אפליה לרעת היהודים, מאחר ששפעה לא הועמד לדין.² מאיר כתב למפקד יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר:

מעשיהם החצופים של "נכבדי" שכם כביכול הגיעו לממדים חסרי תקדים. הם הפרו בכוונה תחילה צו נגד הפגנה שנועדה למחות על המעשה הציוני המובהק של הקמת היישוב אלון מורה על אדמה יהודית.

השמאל הפשיסטי מנע מהממשל הצבאי לנקוט הליכים משפטיים נגד אויביה של ציון...³

מאיר הגיע לעיריית שכם עם עשרים וחמישה אנשי 'כך' וניסה למסור מכתב לבסאם שפעה. במכתב, שעותקים שלו נשלחו לכלי התקשורת, הוצגה מטרה מעשית יותר ל"ביקור" בשכם:

² העיתונות הישראלית הייתה רגילה לכנות את המנהיגים הערבים 'נכבדים'. מאיר סבר שהכינוי הזה הוא שריד למנטליות של הגטו, ומקומו לא יכירנו במדינה יהודית עצמאית. על כן, בהודעה זו לעיתונות, הוא השתמש בביטוי זה בלעג.

אנו, נכבדי יהודה ושומרון היהודים, חברי תנועת 'כך', באנו היום אל שכם ובפינו דרישה: הסתלק מארצו של הקב"ה. הוא בראה והוא נתנה לעם היהודי. לא נרשה שתשוב ותחלל את שם ה'. לא נשקוט עד אשר תגורש יחד עם עמיתך מארץ ישראל.

לאחר ויכוח קולני עם אנשי העירייה מחוץ לבניין נלקחו אנשי 'כך' לתחנת המשטרה בכפר סבא. מאיר ותשעה אחרים נעצרו ושוחררו בערבות עצמית. מאיר אמר לעיתונאים שהמתינו על יד תחנת המשטרה, שההפגנה בשכם הייתה "חלק מתכנית 'כך' לקדם את הגירת הערבים מהארץ, משום שלא ייתכן דו-קיום אתם".⁴

ייהוד הגליל

בכ' בתמוז (15 ביולי) יצא מאיר לשירות מילואים קצר של שלושה ימים, וכשחזר פתח בתכניות לנסוע לגליל. בימים ההם, מחצית מאוכלוסייתו של הגליל הייתה ערבית או דרוזית. בניסן תשל"ט (אפריל 1979) החליטה הממשלה להפעיל, בעזרת המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית, תכנית ששמה 'תכנית המצפים בגליל'. התכנית כונתה 'ייהוד הגליל' וכללה הקמת שלושים יישובים קטנים בגליל. אלה היו שתיים ממטרותיה:

1. הגדרה ברורה של בעלות על אדמות ותחימת אזורי מרעה וחקלאות, כדי למנוע פלישה ערבית לאדמות מדינה. לפי דיווחים, בתקופה ההיא השתלטו ערבים על שלוש מאות ועשרים אלף דונמים נוסף על שלוש מאות וחמישים אלף הדונמים שהיו בבעלות ערבית ודרוזית.
2. מניעת גושי התיישבות לא-יהודיים גדולים.

תוכנן לאכלס בכל מצפה חמש-עשרה עד עשרים משפחות בלבד. כחמישה-עשר אחוזים מהיהודים שעברו למצפים הגיעו ממושבים באזור. אחרים הגיעו כדי ליהנות מחיים כפריים ועם זאת לגור במרחק סביר ממקומות עבודתם שבערים סמוכות, כמו חיפה. הקמת המצפים נעשתה במהירות, והייתה אמורה להסתיים בתמוז (יולי).⁵

ערביי הגליל התנגדו לתכנית. במחאה הם נטעו מטעי זיתים בלתי חוקיים על אדמות מדינה והפגינו באלמות נגד בניית המצפים. בכפר מעיליא חסמה קבוצת ערבים צעירים טרקטור שהיה בדרכו למצפה חדש על הר זיו, במרחק מאתיים מטר ממעיליא, והיו עימותים קשים עם שוטרים. שלושים ושישה ערבים נעצרו.

מאיר החליט לנסוע לגליל בכ"ט בתמוז (24 ביולי). הוא תכנן לבקר במעיליא כדי "להסביר" לתושבי הכפר למה צריך לייחד את הגליל, ואחר כך לנסוע לצפת לשאת דברים לפני קהל בוחרים פוטנציאליים. הוא שלח הודעה לעיתונות:

אנשי תנועת 'כך' ובראשם הרב מאיר כהנא יגיעו למעיליא ביום ג' הקרוב, כ"ט בתמוז תשל"ט (24 ביולי), בשעה 12:00 כדי להסביר לתושבים של הכפר הערבי "המתון" הזה מדוע צריכים לייחד את הגליל...

כוונת הביקור היא להמחיש לבני מעיליא שייהוד הגליל, כמו ייהוד כל ארץ ישראל, הוא משימה לאומית ממדרגה ראשונה, העולה בקנה אחד עם תפיסותיהם של כל הציונים מימי הרצל ועד ימינו אנו...

בתום הביקור במעיליא נערוך את מסע הפתיחה במערכת הבחירות שלנו לקראת הכנסת העשירית. במסע נפקוד את מושבי הגליל העליון ונתרכז הפעם בליבון נקודה אחת במצע התנועה: הגירת ערביי ארץ ישראל.

תושבי צפת הוזמנו לשמוע את מאיר במודעות קיר ובפליירים שנכתב בהם: "ליידיה את הגליל... ארץ ישראל על כל שטחיה שייכת רק לעם ישראל... הרב מאיר כהנא יתאכסן במלון 'מרכז' בצפת. הוא ישמח לענות על שאלותיכם... בואו לפגוש אותו ביום ג', כ"ט בתמוז (24.7.79), החל מהשעה 19:00".⁶

כשהגיע מאיר למעיליא הוא גילה שהמשטרה חסמה את הכניסה לכפר מחשש לעימותים בין אנשי 'כך' לערבים. במשדר חדשות בטלוויזיה, מאוחר באותו ערב, נראו מאיר ותומכיו בכניסה למעיליא, וב'קול ישראל' הושמעה מחאתו על ההחלטה למנוע ממנו להיכנס לכפר.⁷ הנסיעה למעיליא קידמה את מערכת הבחירות של מאיר. בזכות הסיקור בכלי התקשורת שמעו הבוחרים מהן עמדותיו וכיצד הוא מתכוון לפתור בעיות במדינה.

ששת אלפים ערבים בהפגנה בכנסת

בא' בתמוז (26 ביוני) ערכו מנהיגים ערבים מסיבת עיתונאים בתל אביב כדי להביע את מחאתם על "גזל אדמות במסווה של פיתוח". הם טענו שהקמת יישוב על הר זיו תמנע את התרחבות הכפר מעיליא. שמעון רביד, מנכ"ל המחלקה להתיישבות של הסוכנות היהודית, הגיב על טענותיהם:

המצפה ממוקם כולו על קרקעות בבעלות המדינה, ובעלות זו נקבעה עוד בהסדר קרקעות מתקופת המנדט הבריטי וקיבלה תוקף בפסק דין של בית המשפט המחוזי משנת 1976.

רביד הוסיף שהמצפה מוקם על אדמות טרשים הרחק מהשדות של מעיליא ואינו מונע כלל את התפתחות הכפר, והדגיש:

לא הפקענו ולא נפקיע שטחים... אין לנו כל כוונה לוותר בעניין זה [הקמת המצפה], ונמצא את כל חומר הדין אפילו אם יהיה עלינו להיכנס למקום בכות. לא ייתכן מצב שבו אין אנו בעלים על שטחי מדינת ישראל.⁸

הערבים קיבלו אישור להפגין מול הכנסת בו' באב (30 ביולי) בשעה שלוש אחר הצהריים. מאיר הודיע שגם תנועת 'כך' תגיע לכנסת באותו זמן. כששת אלפים ערבים, דרוזים ואפילו בדווים מהנגב הגיעו בשמונים אוטובוסים להפגנה. הם נשאו נאומים נגד "הפקעת קרקעות", שרו את ההמנון הפלסטיני וצעקו "הגליל לערבים", "יהודים החוצה" ו"ישראל תהיה פלסטיני". יהודים מארגוני השמאל 'מצפן' ו'רקח' הצטרפו להפגנה כדי להביע את תמיכתם בערבים. מאיר וכחמישים חברי 'כך' עמדו מולם וצעקו "ערבים לערב, יהודים לציון" ו"ליידיה את הגליל".

רשת הטלוויזיה האמריקנית CBS סיקרה את ההפגנה הגדולה של הערבים ואת הפגנת הנגד של מאיר. במהדרות החדשות ששודרה למחרת באמריקה הוא הופיע לבוש חולצה לבנה ומכנסיים בהירים, פניו לא מגולחות בגלל ימי בין המצרים, מחזיק רמקול ומדבר. בקטע השידור בן הדקה נראה ערבי רץ אליו, אך לפני שהספיק לגעת במאיר, תפסו בו שני אנשי 'כך'. בסוף רואים שוטר המרחיק את מאיר מהאזור.

בסיקור ההפגנה ב'קול ישראל' הושמעו חילופי צעקות בין מאיר למני כהן, מזכירו הפרלמנטרי של חבר הכנסת איש השמאל צ'רלי ביטון. לאחר מכן הוחלפו ביניהם מהלומות והם נלקחו לבירור בתחנת המשטרה, אך הם ביטלו את התלונות זה נגד זה ושוחררו.

בזמן ההפגנה ערכו ראשי המועצות היהודיות שבגליל מסיבת עיתונאים בתוך הכנסת. הם מחו על ההסתה הגוברת של אנשי ציבור בכפרים הערביים, מאז העימות הקשה במעיליא, ואמרו

שטענות הערבים הן תעמולה עוינת. הם הבהירו שלא נלקח מהערבים אפילו שעל אחד של אדמה לצורך הקמת המצפה בהר זיו, ושהופקעו יותר אדמות יהודיות משהופקעו אדמות ערביות. הם אמרו שבשנים האחרונות השתלטו ערבים על שלוש מאות עשרים אלף דונם של אדמות מדינה, והזהירו שבשנת תש"ם (1980) מספר הערבים בגליל עלול להיות שווה למספר היהודים שם "אם הממשלה לא תתעורר".⁹

בעקבות ההפגנה בכנסת כתב ידידיה בארי מאמר ארוך על ערביי ישראל בעמוד הדעות של 'ידיעות אחרונות'. בסוף המאמר הוא סיכם: "פצצת הזמן של ערביי ישראל מתקתקת בקצב מהיר ועלולה להאפיל בעתיד הלא רחוק על יתר הבעיות החמורות הפוקדות אותנו היום".¹⁰ גם אלוף פיקוד הצפון אביגדור בן גל הזהיר מפני ההסלמה בגליל. בשיחה עם שלושים ושישה חברי כנסת שסיירו בגולן הוא אמר: "להתיישבות היהודית בגליל מגיעה כיום עדיפות ראשונה בגלל התעצמות התושבים הערבים, אשר שנאתם לישראל גוברת. הם הופכים לסרטן בגופנו... הם מחכים לרגע שידפקו אותנו". דבריו עוררו זעם בקרב השמאל, ושר הביטחון עזר ויצמן נזף בו.

מאיר שלח הודעה לעיתונות בלשון זו:

קביעתו של האלוף אביגדור בן גל שערביי הגליל הם סרטן בלב המדינה היא האמת הצרופה. ... [ואולם] הוא לא אמר מה יש בדעתו לעשות כדי לטפל – כדרישתו – בסרטן המסוכן הזה.

תנועת 'כך', שבה מאוגדים יהודים פשוטים, ולא דווקא רופאים מומחים, ידעה מאז ומתמיד כיצד מטפלים בגידול ממאיר: עוקרים אותו.

יש פתרון אחד בלבד לבעיית הערבים בארץ ישראל: העברתם אל ארצות ערב.¹¹

פתרונו של מאיר לבעיה הערבית, תכנית ההגירה, היה הסיבה העיקרית למלחמת החרמה של אנשי השמאל נגדו. התכנית סתרה את מטרתם של השמאלנים: דו קיום יהודי-ערבי שימחק את זהותה היהודית של מדינת ישראל.

ההתבטאויות נגד מאיר הושמעו מעל כל במה. עורך 'על המשמר' התקומם נגד תגובתו של מאיר על תמיכת הסטודנטים באש"ף:

הרב מאיר כהנא וחבר חסידיו קוראים בריש גלי לגירושם בכוח של ערביי ישראל מן הארץ. זו תופעה גזענית אלימה מובהקת... יש לחסום אותו בעודו באבו קודם שירים את ראשו המכוער... חופש הדיבור והאנטי גזענות הם נכסי צאן ברזל של החברה בישראל...

העיתונאית סילבי קשת לא חסכה את שבט לשונה כדי לבזו למאיר. היא כינתה אותו "רב פשיסטי" וכתבה ש"היה ידוע באמריקה בהתחברותו לגנגסטרים גדולים". יואב קוטנר, מגיש תכנית מוזיקה בגלי צה"ל, "הקדיש בשנאה" למאיר את השיר "יום אחד אני אחתוך אותך לחתיכות קטנות" בשידור חי בגלי צה"ל.

חבר הכנסת אורי אבנרי, עורך העיתון השמאלני-קיצוני 'העולם הזה', כינה אותו "נאצי". ה'ג'רוזלם פוסט' פרסם מכתב למערכת שהשווה את תכנית ההגירה של מאיר להצעת אייכמן לפני מלחמת העולם השנייה ליהודים להגר מאירופה.¹²

מאיר לא נבהל מההשמצות. הוא אמר שזה מחזק את מעמדו בקרב הישראלים שמאסו בתבוסתנות השמאלנית.

מפעם לפעם פרסם מאיר מודעות בעיתונים כדי להזכיר לציבור את עמדותיה של 'כך'. אחת

המודעות פורסמה לאחר ששני ערבים מקלקיליה רצחו בגרון חייל מילואים, אב לשני ילדים. במודעה ב'מעריב' השווה מאיר את רצח החייל, ששמו היה יצחק טרומפלדור, לרצח הגיבור הלאומי יוסף טרומפלדור בקרב הגנה על תל חי בתר"ף (1920):

מטרומפלדור עד טרומפלדור
דבר לא נשתנה

יוסף טרומפלדור, מגן תל חי, נרצח באכזריות ב-1920 תחת שלטון בריטי על ידי ערבים. יצחק טרומפלדור, החייל במילואים, נרצח השבוע באכזריות תחת שלטון בגין על ידי ערבים.

... באותו שבוע היה עם ישראל עד למראה מזעזע: ערבים שלא ייספרו מרוב, "אזרחי המדינה", עמדו אכולי שנאה מול הכנסת, הניפו אגרופים קמוצים, גידפו וצווחו: "יהודים החוצה – ישראל תהיה פלשתיין!"

זהו פרצופו האמתי של הערבי. על זה התריעה תנועת 'כך' ורק תנועת 'כך' במשך כל השנים. בשל כך ספגנו גידופים מכל שדרות הציבור: מן 'הליכוד' והמפד"ל; מבנא"י [ה'תחזיה'] ומן השמאל גם יחד. אך האמת שנאמרה מפינו בלא היסוס לא נשתנתה:

אין פתרון זולת הוצאת הערבים ממדינת היהודים!

... אל תאמרו לנו כל הכבוד! אנו חייבים להיכנס לכנסת! בלי זה לא נוכל להמשיך במאבק. אנו מקימים עתה סניפים בכל ערי ישראל ויישוביה. דרושים לנו רכזי 'כך' בכל אתר ואתר. התקשרו אלינו טלפונית עוד היום, עכשיו, ונקבע מועדים לחוגי בית ולאספות...¹³

גזר דין בבית משפט ברמאלה

משפטו של מאיר בעניין הפרת צו ההגבלה בחברון נערך בבית המשפט הצבאי ברמאלה בה' באלול (28 באוגוסט), חודשיים לאחר שנעצר ושוחרר בערבות.

עורך הדין רחמים כהן ייצג את מאיר, והשופט הצבאי היה סגן אלוף יעקב אור. לאחר שהשמיעו כהן והתובע הצבאי את טענותיהם, גזר השופט אור על מאיר שלושה חודשי מאסר, החל מכ"ח באלול (20 בספטמבר), ועוד תשעה חודשי מאסר על תנאי לשלוש שנים. משמעות הדבר הייתה שאם מאיר ינסה להיכנס לחברון בשלוש השנים הבאות הוא ייאסר לתשעה חודשים. השופט נימק את גזר הדין: "הרב כהנא גאה במה שעשה, ושום עונש כספי לא ירתיע אותו מהפרת הצו שוב". מאיר הודיע שיערער על גזר הדין בבג"ץ.

כלי התקשורת סיקרו את משפטו של מאיר בהרחבה, וב'קול ישראל' אף שודרו דברי הגנתו בבית המשפט. באחת הידיעות צוטטה הכרזתו שעונש מאסר לא ירתיע אותו: "אשב בכלא, אשתחרר, ואחזור לחברון". עורך 'ידיעות אחרונות' הרצל רוזנבלום התבטא נגד גזר הדין:

שלושה חודשי מאסר בפועל הוטלו על הרב מאיר כהנא על כניסתו לחברון בניגוד לפקודה שאסרה עליו לעשות כן, באשר בשהותו שם הוא מרגיז בדבריו את אוכלוסי חברון הערבים. ואולם אוכלוסי חברון הערבים מרגיזים אותנו יותר, והם אף מפרים את צווי הממשל בגלוי – ואותם אין מושיבים בכלא. האם פירושו ששלטון 'הליכוד' רואה גם הוא את יהודינו כבעלי זכויות פחותות מאלו של הערבים?¹⁴

מאיר ידע שזו הזדמנות להגברת התמיכה הציבורית. הוא פרסם מודעה ב'מעריב', שבה תמונותיהם של חברי כנסת מהשמאל הקיצוני: אורי אבנרי, מאיר וילנר, שולמית אלוני, תופיק טובי ויוסי שריד. מתחת לתמונותיהם הוצגה תמונה של מאיר, והכתרת הייתה "הם יושבים בכנסת והוא נידון למאסר".

המודעה פתחה כך: "בנוסף לכל הסיבות הטובות המצדיקות שהוא ישב בכנסת, מצווה עלינו לתת לו חסינות". המודעה פירטה את הצעות החוק ש'כך' תציג בכנסת. הן כללו העברת הביטוח הלאומי לידי הסוכנות היהודית כדי שרק יהודים יקבלו קצבאות; חובת השירות הלאומי לכל ערבי צעיר; וזירווי יהוד הגליל. מתחת לפירוט הודגש: "וכל זאת כשלא ביניים עד להגשמת המטרה: הגירת כל הערבים אל מחוץ לארץ".

בספח בתחתית המודעה נכתב: "אני מתחייב להצביע בעד תנועת 'כך' בבחירות הבאות". ספחים חתומים ומכתבי תמיכה רבים הגיעו למשרד 'כך' באותו חודש.¹⁵

פעילות עם דוברי אנגלית בארץ

מאז תחילת הקיץ השקיע מאיר מאמצים ביצירת קשר עם תיירים ועם עולים חדשים דוברי אנגלית. ה'ג'רוזלם פוסט', העיתון ששירת ציבור זה בארץ, פרסם מאמר שמאיר כתב על יהודים שמגיעים ארצה לבקר – ורק לבקר. בהומור עוקצני הוא רמז להם שישראל היא ביתם האמתי:

הם מגיעים בכל גודל ובכל צורה, בכל צבע ובכל סגנון... ממזרח וממערב, מצפון ומדרום. הם יהודים; הם תיירים; הם באים לראות אותו. את הכותל...

יש הניגשים לכותל בצעדים בטוחים, כאילו באים לחוץ יד לידיד ותיק. אחרים מהססים, עומדים בחוסר נוחות ומביטים לצדדים לראות מה אחרים עושים. ויש שעומדים מול הכותל – חושבים, מתפללים, מדברים עם קונם, לוחשים, בוכים...

לבקר בישראל פירושו לחוות חוויה שהיא מעבר לכל דמיון. לראות את ירושלים עיר הקודש פירושו לצבור מאגר זיכרונות שלא יסולא בפז. לעמוד מול הכותל המערבי פירושו לחוש התרוממות רוח שאי אפשר לתאר. ואולם לכול זמן ועת, וכל ביקור מגיע לקצו. בישראל, הם אומרים, נפלא לבקר... אבל לא לגור.

הם עוזבים... ולפעמים אני תמה: הרי כשהגיעו ארצה הם מיהרו לבקר בכותל; האם הם הולכים להיפרד ממנו כשהם עוזבים?

ואכן, איך נפרדים מהכותל? מה אומרים? אולי מתפללים מנחה... ואחרי שאומרים "ותחזינה עינינו בשובך לציון", מסבירים לכותל: "טוב, אני צריך ללכת עכשיו. הרי אי אפשר לסגור את העסק ליותר משלושה שבועות..."

הם עוזבים את הכותל והולכים "הביתה"... אבל לעולם לא ירגישו ביטחון ושלווה בגלות... יהיו להם בגלות כתלים אחרים: כותלי בתי סוהר, כותלי מחנות. הגלות כולה מוקפת חומות כמו כלא ענק, אך היהודים מסרבים לראות זאת.¹⁶

באותו קיץ פתח מאיר את 'מוזיאון השואה בכוח' במשרד 'כך' בירושלים. הוצגו בו כתבי העת ופרסומים אחרים של הניאו-נאציים באמריקה, שאסף מאיר מאז תשכ"ז (1967). קהל היעד העיקרי היה תיירים יהודים מאמריקה. מאיר קיווה שהבאת הפרסומים האנטישמיים של הארגונים הלבנים הקיצוניים באמריקה לתודעתם של המבקרים תפקח את עיניהם לסכנות הממשיות האורבות להם באמריקה והם יעלו לישראל.¹⁷

כרברה גינזברג הייתה אחראית על המוזיאון במשך רוב שנות קיומו. היא תלתה דפים

מעיתוננים ניאון-נאציים וקריקטורות אנטישמיות על הקירות בשני חדרים במשרד. היא סיפרה: "כדי לפרסם את המוזיאון הדבקנו מדבקות על עמודים ועל עצים במרכז העיר ובתחנה המרכזית".

נציגי התקשורת הוזמנו לסיור מיוחד במוזיאון לכבוד פתיחתו ביום ראשון י"ג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979). החומר המוצג השאיר רושם עמוק על הכתבים שהגיעו, ודבריו של מאיר על המוזיאון שודרו ב'קול ישראל' באותו יום.¹⁸ אחד העיתונאים שנכח בסיור כתב:

... בתערוכה מוצגים קטעי עיתונות ופוסטרים אנטישמיים של המפלגה הנאצית האמריקנית. מטרתה להביא למודעות היהודים... את האיום הגובר של הנאציזם בארצות הברית. דוגמה לחומר הנאצי המוצג היא מודעת קיר על "מחנה בוכנוולד לילדים בעלי משקל עודף: תכנית שואה בריאותית". היא מציעה "תכנית קיץ ייחודית לילדים יהודים", הכוללת הכנת אהילים ו"צעדות כפופות בטבע". כמו כן מוצגים גיליונות של עיתוני הניאון-נאצים, כגון 'כוח לבן', 'ספוטייליט' ו'ת'נדרבולט', שבהם מאמרים וקריקטורות אנטישמיים... מודעה שבועית קבועה ב'ג'רוזלם פוסט' עוררה את סקרנותם של תיירים... הרב מאיר כהנא אמר שהוא אינו מעוניין לפרסם את הקשר שלו למוזיאון. "לא חשוב לדעת מי עומד מאחורי הפרויקט", הסביר כהנא. "העיקר הוא להעביר את המסר שהגלות היא בית קברות לעם היהודי, ושהפתרון היחיד ליהודי אמריקה הוא ישראל".¹⁹

כשסיימו המבקרים את סיורם במוזיאון ערכה עמם ברברה גינזברג שיחה שהייתה מבוססת על דף שמאיר הכין לה. הוא כתב:

היה הייתה מדינה ששמה גרמניה. לפני שישים שנה גרו בה יהודים מאושרים וחופשיים, שלא החשיבו עצמם יהודים אלא "גרמנים בני דת משה". הם היו משוכנעים שהאנטישמיות שהשתוללה בפולין ובמזרח אירופה לא תגיע אליהם לעולם; הרי היהודים היו מגדולי האינטלקטואלים והאמנים בגרמניה... היה אפילו שר חוץ יהודי, ולטר רתנאו... היהודים נישאו לגויים והתבוללו בקלות. "זה לעולם לא יקרה פה", אבל זה קרה... המנהיגים היהודים חדלי האישים וחסרי חוט השדרה אינם מודעים כלל לממדי שנתת היהודים באמריקה. הם רוצים רק להשתיק ולהדחיק... "זה" לא רק יכול לקרות באמריקה; כפי שראיתם פה, "זה" כבר קורה...²⁰

רשמית היה המוזיאון בחסות 'זירו', ארגון חדש שהקים מאיר לעידוד העלייה ארצה. השם 'זירו', שמשמעו אפס באנגלית, הוא ראשי התיבות של 'ארגון הצלה ציוני לפינוי חירות מהגלות' באנגלית ורמז ל'שעת האפס', כפי שכתב מאיר במודעה שפרסם ב'ג'רוזלם פוסט' בד' בתמוז (29 ביוני): "שעת האפס ליהודי הגלות מתקרבת!" במודעה קרא מאיר לציבור להזמין דובר וחומר הסברה של 'זירו' והדגיש שהארגון נועד לא רק ליהודים שטרם עלו לישראל, אלא גם לעולים חדשים שרוצים "להעצים" את עלייתם לישראל.

כחודש לאחר מכן פרסם מאיר מודעה נוספת ב'ג'רוזלם פוסט' כדי להזמין את הציבור לכנס יסוד של 'זירו' בו' באב (30 ביולי) בבית אגרון בירושלים. הוא כתב: "העלייה היא צו השעה. זו הדרך היחידה להציל מילוני יהודים ממוות ומחורבן".²¹

כנס היסוד של 'זירו' נערך בבית אגרון בו' באב (30 ביולי) שעות ספורות אחרי הפגנת הערבים הגדולה בכנסת. גילויי הלאומנות שלהם בהפגנה שימשו הוכחה לסכנתם, ומאיר כתב על כך בפלייר באנגלית שהכין אחר כך לפרסום הרצאותיו לעולים ולתיירים:

ששת אלפים ערבים ישראלים התאספו מול הכנסת כדי להפגין נגד הציונות וצעקו "ישראל תהיה פלסטיין".

ערביי ישראל הם פצצת זמן המאיימת על עצם קיומה של המדינה היהודית. הם מוכרחים לעזוב.

הצטרפו אלינו בהצלת ישראל ממלחמת אחים עקובה מדם. איננו רוצים הרוגים, לא יהודים ולא ערבים.

שמעו את מאיר כהנא בכל יום ראשון ורביעי בתשע בערב ברחוב אוסישקין 31 בירושלים או בואו לשיחה אישית אתו בכל יום בין השעות שלוש עד שבע בערב.²²

מודעה אחרת הזמינה דוברי אנגלית לאירוע 'סוף-שבוע עם מאיר כהנא', שכלל שיחות במוצאי שבת במלון פלזה ובמלון 'המלך דוד' ו"שיחה על קפה" בשעת חצות במשרד 'כך'. האירוע נמשך ביום ראשון בעצרת במרכז העיר ובביקור ב'מוזיאון השואה בכוח', והסתיים בהרצאה בתשע בערב במשרד.²³

נושא שעלה בהרצאותיו של מאיר בחודשי הקיץ הוא עמדת ההלכה לגבי נסיגה משטחי ארץ ישראל, בעקבות פרסום דברי הרב הראשי הספרדי, הראשון לציון הרב עובדיה יוסף. הרב יוסף אמר שפיקוח נפש דוחה את החזקת השטחים המשוחררים, כלומר מותר לוותר על שטחים תמורת שלום אמתי. לעומת זאת, רבנים אחרים, בהם הרב הראשי האשכנזי הרב שלמה גורן, פסקו שאסור למסור לגויים שום שטח משטחי ארץ ישראל.²⁴ גם מאיר חלק על דעתו של הרב יוסף. הוא כתב:

בני ישראל מתקרבים לארץ כנען. נשארו עוד כמה ימים עד כניסתם אליה. הם פונים למשה רבנו ומבקשים ממנו לשלוח מרגלים לתור את הארץ...

המרגלים חוזרים. הם אומרים את האמת. את כל האמת. כן, זוהי ארץ טובה, ארץ נפלאה... אבל לא נוכל לכבוש אותה. למה? "אפס כי עז העם היושב בארץ והערים בצורות גדולות מאד" (במדבר יג ח).

... אין ספק שהם רצו להיכנס לארץ ישראל ולחיות בארץ שלהם, אבל הם ראו את הסכנות: פיקוח נפש!... והם פסקו הלכה: פיקוח נפש דוחה ארץ ישראל... ריבונו של עולם שומע את פסיקת ההלכה הזו ושואל: "ועד אנה לא יאמינו בי?" (במדבר יד יא)

למה חרה אף ה' בעם? וכי פיקוח נפש אינו מצדיק ויתור על ארץ ישראל?... ריבונו של עולם לימד אותנו שפיקוח נפש אינו דוחה את ארץ ישראל. הוא נתן לנו מצווה הנקראת "מלחמת מצווה", והיא תקפה גם בזמן שאין סנהדרין, נבואה או בית מקדש. מלחמת מצווה כוללת כיבוש הארץ ומאבק באויב המנסה לקחת אותה או מסרב לצאת מחלק ממנה.

פיקוח נפש דוחה מלחמת מצווה?... זו סתירה ברורה. וכי יש מלחמה שאין בה פיקוח נפש?...?

לא השתנה דבר. בכל דור חוזר ניסיון האמונה, וצדיקים קטני אמונה מעכבים את קידוש השם בעולם...²⁵

האויבים מבפנים

לפני כניסתו לכלא הספיק מאיר לערוך פעולת מחאה נגד איש השמאל אורי אבנרי, שלא היסס להכפיש את שמה של ישראל ופרסם תקרית שאירעה בקרבות מבצע ליטני. המבצע בן השבוע נערך בתגובה על הפיגוע הרצחני בכביש החוף באדר ב' תשל"ח (מרץ 1978) והוא נועד לחסל את תשתית הטרור של אש"ף בדרום לבנון. בתום הקרבות הורשע סגן דניאל פינטו ברצח ארבעה כפריים לבנוניים, ולמרות טענתו שפעל בהגנה עצמית הוא נידון לשתיים-עשרה שנות מאסר. לאחר ערעור הופחתה תקופת מאסרו לשמונה שנים, ואחר כך קיצר אותה הרמטכ"ל האלוף רפאל איתן לשנתיים.

בתמוז (יוני) פרסמו אבנרי ואחרים את העובדה שהרמטכ"ל קיצר את עונשו של קצין שהורשע, אך בגלל הצנזורה הצבאית לא פורסם שם הקצין. בכ"ב באלול תשל"ט (14 בספטמבר 1979) הודלפה הפרשה, כולל שמו של פינטו, לשני עיתונים ידועים באמריקה, 'לוס אנג'לס טיימס' ו'הרלד טריביון'. רבים טענו שאבנרי הוא שהדליף את הידיעה. עם פרסום הידיעה בכלי התקשורת הזרים בוטל איסור הצנזורה בארץ. אבנרי האשים את האלוף איתן באמירת שקרים כדי להצדיק את קיצור עונשו של פינטו ודרש שאיתן יתפטר, אך דעת הקהל בישראל הייתה בעד איתן.²⁶

מעשהו של אבנרי קומם את מאיר משום שפרסום דברים שליליים על ישראל הוא נתינת נשק בידי שונאי ישראל. מאיר הביע את תמיכתו ברמטכ"ל האלוף איתן בהודעה לעיתונות וכתב על מעשהו של אבנרי: "זו חוליה נוספת בשרשרת הפגיעות של השמאל בקודשי האומה, שכל תכליתו הכפשת שם ישראל".

מאיר הודיע שבכ"ה באלול (17 בספטמבר) הוא יגיע עם חברי 'כך' למשרדי השבועון 'העולם הזה', שאבנרי היה עורכו, כדי לתת לו "פרס ערפאת" על "פעילותו הרבה בשטח זה של ביוזי הערכים המקודשים לכל היהודים". ה"פרס" היה ראש גמל. אמו של דניאל פינטו ושני אחיו נכחו ב"טקס הענקת פרס ערפאת" מחוץ למשרדו של אבנרי. בתצלום ב'מעריב' נראים גברת פינטו, מאיר ויוסף דייך – המחזיק את ראש הגמל. ל"טקס" היה סיקור תקשורתי נרחב, וקטעים מדבריו של מאיר הושמעו ב'קול ישראל'.²⁷

הערעור נדחה

לפני "טקס הענקת פרס ערפאת" נערך בבג"ץ דיון בערעורו של מאיר על עונש המאסר שגזר עליו בית המשפט הצבאי ברמאללה. את מאיר ייצג עורך הדין רחמים כהן, ונציגת הפרקליטות הייתה דורית ביניש. במקום לנסות לבטל את גזר הדין, ערער כהן על עצם חוקיות איסור הכניסה לחברון שהוטל על מאיר. הוא טען שהממשל הצבאי רשאי להוציא צווי איסור כניסה מטעמי ביטחון, אבל מרשו לא יצר סכנה ביטחונית.

על טענה זו השיבה ביניש שהאיסור היה מוצדק משום שכניסתו של מאיר לחברון הייתה עלולה להצית מהומות בקרב האוכלוסייה הערבית ולגרום להפרת הסדר הציבורי. שופטי הבג"ץ החליטו פה אחד שאיסור הכניסה משרת את הסדר הציבורי, והערעור נדחה.²⁸ מאיר היה אמור להיכנס לכלא מעשיהו בכ"ח באלול (20 בספטמבר). הוא חשש שכל מאמציו לחיזוק תנועת 'כך' ירדו לטמיון בשלושת החודשים שיהיה בכלא. לפני הדיון בבג"ץ הוא תכנן פעולה שתחשוף את יחסם האמתי של הערבים למדינת ישראל, ובדרך זו תישמר 'כך' בתודעה הציבורית.

בכ"ד באלול (16 בספטמבר) הוא שלח מברק למועצת אום אל-פחם והודיע שיגיע לעיר בכ"ו באלול:

כאזרחים נאמנים למדינת היהודים אנו מזמינים אתכם להשתתף בטקס סמלי של חתימה על מגילת העצמאות כאות הזדהות עם זכותו של העם היהודי למדינת היהודים.

בהודעה ששלח לעיתונות הסביר מאיר שהחתימה על מגילת העצמאות תוכיח את נאמנותם למדינה, והוסיף שאום אל-פחם הוזכרה לאחרונה בחדשות בגלל התנכלויותיה ליישוב השכן, מי עמי.

ראש המועצה המקומית של אום אל-פחם ענה על המברק באותו יום: "אנו לא מקבלים פניו של מאיר כהנא ותנועתו, ואם יעזו [לבוא] יתקבלו אך ורק במקלות ובקללות". כשהגיע מאיר לאום אל-פחם – עם שני אנשים בלבד – היו במקום שוטרים שהגיעו למנוע את התלקחות העימות. 'הארץ' דיווח שמפקד משטרת מרחב השרון סגן ניצב שאול לוי ניסה לשכנע את מאיר לעזוב את המקום, אך מאיר אמר שלא יעזוב עד שיחתים את ראש המועצה על מגילת העצמאות. השוטרים ניסו לשכנע את ראש המועצה להיענות לדרישתו של מאיר, אך הוא סירב בטענה שמאיר "אינו מייצג שום גוף רשמי". בתצלום ב"דיעות אחרונות" נראים מאיר וראש המועצה בתחנת המשטרה לאחר הוויכוח קולני שהביא את הביקור לסיומו. מאיר השיג את מטרתו: סירובו של ראש המועצה לחתום היה הוכחה נוספת לחוסר נאמנותם של רבים מערביי ישראל למדינת ישראל.²⁹

תומכים באמריקה נרתמים לעזרה

מאיר חשש מאבדן הקשר עם תומכיו באמריקה במשך תקופת מאסרו. בט' באלול (1 בספטמבר), יומיים לאחר גזר הדין, הוא שלח להם מכתבים מפורטים. הם היו מצולמים, אך בראש כל מכתב רשם מאיר את שם הנמען:

השבוע נגזרו עליי שלושה חודשי מאסר על ה"פשע" של כניסה לחברון למרות צו הגבלה. אמנם זה מעיד על המדיניות האיומה של הממשלה, אך אני רוצה לומר שתגובת הציבור הייתה מצוינת. אנחנו מרוויחים קולות ותמיכה, ותפקידנו עכשיו לבסס את התנועה כדי שתקצור את הַפְּרוֹת בבחירות.

מאיר הזכיר את המצב הכלכלי הקשה:

לא אוכל להתחיל לתאר את המצב העגום פה. בכל תחום הכול מתמוטט. התרמית של קמפ דייוויד מתחילה להתברר. מצב בריאותו של בגין קשה, והוא אינו יכול להודות שהוא טעה טעות הרת אסון. אנשים אינם מבינים עד כמה העולם מתנכר לישראל, והלחץ העולמי יהפוך לטבעת חנק. מבחינה כלכלית המדינה על סף פשיטת רגל. מתוך ייאוש אנשים חוטפים כל מה שהם יכולים לקנות לפני עליית מחירים נוספת, ומחכים להזדמנות לרדת מהארץ. אין איש שאומר את האמת בשלמותה. כדי להציל את העם ואת המדינה, אני מוכרח לקבל מושב בכנסת.

אני פונה אליכם בבקשה לעזרה... אנחנו זקוקים להרבה כסף – ועכשיו. קנינו רכב טרנזיט, שנחוץ לנסיעות לצפון ולדרום. שילמנו תמורתו אחד-עשר אלף דולר כמעט, ואחד האנשים שהבטיח סכום גדול לא מילא את הבטחתו. אני מבקש מכם שני דברים:

(1) נא לארגן לי ביקור מוצלח בקהילה שלכם (אגיע לאמריקה ברגע שאוכל)... הציבו לעצמכם יעד של סכום גבוה והשיגו אותו.
 (2) נא לשלוח סכום גדול מיד לצרכים הדחופים שלנו.
 אם לא אוכל לסמוך עליכם, על מי אסמוך?
 דבר נוסף וחשוב: החלטנו שכל ועדה אזורית לגיוס כספים למערכת הבחירות תפעל באופן עצמאי, בלי שליטה של ועדה מרכזית. כל ועדה תגייס תרומות בשיטות שהיא תבחר. אשת הקשר תהיה סוזן לוין [מזכירת 'המכון לרעיון היהודי']... בבקשה היו בקשר אתה וגם אתי.
 אני מאחל לכם שנה טובה ומבקש מכם להשקיע בי למען עם ישראל. זכרו, צריך כסף מיד, והסיכויים שלנו רבים ממה שחשבתם.³⁰

מאיר נכנס לכלא מעשיהו יומיים לפני ראש השנה. תומכיו באמריקה פרסמו מודעה גדולה במוסף ראש השנה של 'מעריב'. המודעה פנתה ל"לאחינו כל בית ישראל ומנהיגי העם שומרי הצדק":

הרב מאיר כהנא נדון שוב למאסר על דבקותו בזכות התנ"כית של העם היהודי לאדמת מולדתו...

... האם מוטרדת הממשלה על ידי אדם הדבק והנאמן להשקפותיו הדתיות לגבי ארץ הקודש? המותר לנצל ביטוי ישר של אמונתו הדתית של אדם בחברה דמוקרטית כעילה לפעולת עונשין כדי לדכא חוסר הסכמה?...

בסוף המודעה נכתב: "... אנא בטלו את ה'האשמות' נגד הרב כהנא, שהוא למעשה אסיר מצפון... "כחמישים אנשים, רבים מהם בעלי תפקידים חשובים בארגונים יהודיים באמריקה, היו חתומים על המודעה. בראש הרשימה הופיעו שמותיהם של גדעון פרוינד, יו"ר המגבית היהודית המאוחדת באזור החוף בניו ג'רזי, וד"ר דויין גיינזברג, סגן נשיא הפדרציה היהודית של גרייטר מונמות' קונטי שבניו ג'רזי.³¹

פרק יג
שמחות במשפחה
תשרי-טבת תש"ם / אוקטובר-דצמבר 1979

בכלא מעשיהו

מאיר נכנס לכלא מעשיהו יומיים לפני ראש השנה (20 בספטמבר). כמה ימים לאחר החג הביא לי עורך הדין רחמים כהן מכתב ארוך ממנו:

אני כאן במעשיהו. הוא טוב יותר מבתי סוהר אחרים, אבל האוכל גרוע (ולא כשר כל כך^א). מה שטוב הוא שיש לי זמן ללמוד כל היום. איך היה ראש השנה? היית בבית שני הימים? והילדים?

למאיר לא הייתה מכוונת כתיבה במעשיהו, אך הוא המשיך לכתוב מאמרים ל'ג'ואיש פרס'. הוא כתב אותם ביד, והעביר אלי את הדפים להקלדה. מפעם לפעם הוא צירף למאמרים הוראות:

יש כאן חומר ל'ג'ואיש פרס'. שלחי בבקשה לסוון לוי (כתבתי את כתובתה וגם כתובת שולח. העתיקי למעטפה כפי שזה כתוב). תני את זה למישהו שנוסע לאמריקה. רשמי את התאריכים והסכומים של הצ'קים שמגיעים מה'ג'ואיש פרס' [תמורת המאמרים]. תני לצדקה שלושים דולרים מכל מאתיים דולרים (חמישה-עשר אחוז)...
בררי בכל יום אם הופקדו בטלקס דולרים מאמריקה לחשבונות של 'כך', חשבון הלירות 11102/12 וחשבון הדולרים 401/61102/38...

מאיר ביקש לעשות מאמצים לקיצור מאסרו:

תגידי לרחמים כהן להמשיך לנדנד לתת-אלוף בן אליעזר [מפקד יהודה שומרון]. אני רוצה לדעת מה הוא מתכוון לעשות. אמרי לו וליוסי דיין למצוא אנשים שילחצו עליו. אפשר לבקש מהרב יצחק אזרחי ומהרב יעקב כץ [השכנים שלנו בירושלים], ואני בטוח שהם יצליחו להשיג אנשים אחרים. דברי עם הרב אזרחי.

'מוזיאון השואה בכוח' שנפתח בקיץ היה אחד הדברים שהעסיקו אותו:

אמרי לברברה גינזברג שביקשתי מסוון ומאחרים לשלוח מכתבים אליי לכתובת שלה כי פותחים את הדואר שלי. כל מכתב שממוען למרטין גינזברג מיועד לי. דברי אתה גם על המוזיאון. אם אין אפשרות להמשיך לפתוח אותו לקהל, אבטל את המודעה הקבועה ב'ג'רוולס פוסט'. אמרי לה שהיא תחליט...

מאיר העביר הודעות גם ליוסף דיין:

שאלי את יוסי אם הוא קיבל את הגיליון של 'במחנה' שיש בו כתבה על האלוף בן גל. אם

^א מאיר חשש שעובדי המטבח הערבים אינם שומרים על הלכות הכשרות.

לא, בקשי ממנו להשיג את זה. בקשי ממנו גם להתקשר לגולדה ילין [ראש ארגון 'מעוז' לעולים מברית המועצות] ולבקש ממנה להשיג כסף להשתתפות בהוצאות המשפטיות עבור אביגדור [אסקין], וגם להתקשר לאיציק ב'מעריב' כדי לוודא שהמודעה תפורסם ביום שישי הזה.¹

הכתבה שהזכיר מאיר במכתבו היא ריאיון עם האלוף אביגדור בן גל שהתפרסמה בעיתון 'במחנה'. מאיר חשב שבריאיון תעלה אמירתו על ערביי הגליל ה"הופכים לסרטן בגופנו", אך הכתבה התמקדה באסטרטגיות צבאיות בצפון הארץ.² המודעה שהזכיר מאיר אכן פורסמה ב'מעריב' ביום שישי ז' בתשרי (28 בספטמבר). מאיר הסביר בה מדוע לא להצביע למפלגת הימין החדשה, 'התחייה', שהקימו משה שמיר, יובל נאמן וגאולה כהן:

ובכל זאת – לא 'התחייה'.

מנחם לא ניחמנו, עזר לא עזר לנו, ושמחה היה לנו ליגון. גם זאת עלינו לדעת: שמיר לא ישמרנו, גאולה לא תגאלנו, ואין יובל נאמן להציל את העם.
... אין עם ישראל ככל העמים. עם קדוש הוא; עם סגולה... בלי דבקות בתורה לא ניוושע.
... רק תנועה אחת משלבת את הדת והלאומיות גם יחד.
... תנועת 'כך' היא היחידה שמצעה דתי מובהק חרף העובדה שרוב חבריה "חילונים".

גם ב'ג'ואיש פרס' כתב מאיר על 'התחייה':

הנושא בתואר ראש המפלגה, יובל נאמן, אמר לשואל בקריית ארבע שהוא "יהודי לא מאמין". מי שחושב שאדם כזה יציל אותנו אינו מבין את ההיסטוריה היהודית. אין לי ספק שהוא, כשמו, נאמן ללאומיות יהודית, אבל אין לאומיות בלי יהדות. הלאומיות היהודית יונקת משורשה – מסיני. נעשינו לאומה כשקיבלנו את התורה...
התורה מצווה אותנו לשלב קיום מצוות ולאומיות. לא די באחד מהם... הלאומיות היהודית חסרת משמעות בלי תורה ומצוות...²

דבריו של מאיר נגד לאומיות חילונית הפריעו לתומכת חילונית. היא כתבה: "אני מזדהה מאוד עם השקפותיכם בהקשר לסילוקם של ערביי ארץ ישראל מן הארץ ולהפסקת תהליך שלום אכזב זה ועוד, אך בדבר אחד אינני מזדהה אתכם, והוא 'לאומניות הנעדרת יהדות היא רעיון סרק'... אני בתור חילונית אינני חושבת שהרגש הלאומי שלי נופל בדרגה מהלאומניות שלכם... איני חושבת שאעשה תעמולה למענכם, מה שהיה בכוונתי לעשות לפני זמן מה".
אמנם מאיר הפסיד קולות בגלל הדגש ששם על מרכזיות התורה והמצוות, אך הוא דבק בשלמות הרעיונית ולא הסתיר את עקרונותיו. עם זאת, בזכות עמדותיו הלאומיות הנחרצות הוא קיבל קולות רבים מחילונים.³

ידידיו ותומכיו של מאיר באמריקה נענו לבקשתו לגייס כסף למערכת הבחירות. ג'ורג' טופס וד"ר דואיין גיינזבורג שלחו מכתבים לרשימת התפוצה של 'המכון לרעיון היהודי':

הרב מאיר כהנא נזרק לכלא בידי ממשלת ישראל בגלל מסירותו הגדולה למען הזכות התנ"כית של היהודים לגור בארץ אבותיהם ובעיר הקודש חברון...

² על האלוף אביגדור בן גל, ראה פרק יב, עמ' 145.

הם צירפו את בקשתו של מאיר לתרומות וכתבו:

... אנו מבקשים מכם להיענות לבקשתו בעין יפה, כיאה לעם שיש לו גאווה לאומית ואינו עומד מנגד כשיושב בכלא אדם שיש לו האומץ להקריב את החופש שלו...⁴

תומכיו של מאיר באמריקה גם פרסמו ב'ג'ואיש פרס' מודעות שבהן קריאה לציבור לשלוח למשרד המשפטים מכתבים ומברקים המבקשים את שחרורו של מאיר. סוזן לויין, מזכירת 'המכון לרעיון היהודי', שלחה בקשה אישית לתומכיו של מאיר בוב ג'ייקובס:

... בוב, אני מתחננת. עזור לאיש שראוי להרבה בתמורה על כל מה שהוא עשה. בבקשה, בוב, תן לו את התמיכה שהוא צריך בשעה קשה זו... בתי סוהר בישראל אינם מועדונים כפי שהם פה. אנא, אנא, עזור לו...
לא ניתן להם להשתיק אותו...⁵

גם בישראל פעלו תומכיו ומכרייו של מאיר לשחרורו. יהושע בן ציון כתב לידידו, שר הפנים יוסף בורג:

... ההוראה שבחוק המסמיכה אותך לצוות שמי שנדון למאסר שלושה חודשים ירצה את עונשו בביצוע עבודות חוץ כמו נחקה למקרה זה... אין הדעת סובלת שאיש כרב מאיר כהנא, אידיאליסט במלוא מובן המושג, ייאלץ להימצא במחיצתם של החומר האנושי שבכלא שעה שהחוק עצמו קובע חליף – עבודות חוץ...
אני מפציר בך, אפוא, ד"ר בורג, שתורה על העסקתו של הרב מאיר כהנא בעבודות חוץ, כפי שההיגיון והצדק ממש מחייבים. נותרו לו שישים ימי מאסר.

בן ציון כתב לבורג בשנית בט' בחשוון (30 באוקטובר):

על מכתבי אליך מא' דר"ח מרחשוון קיבלתי היום תשובה... "כי הנושא טופל כבר בידי פרקליטו של הרב כהנא".
אני שומע שפרקליטו נענה בסירוב.
מקרהו של הרב מאיר כהנא מצדיק ללא ספק את התערבותו האישית של שר הפנים, שהוא בעל הסמכות, ולא טיפול שגרתי בלבד על ידי הסרים למשמעתו. איני חייב לתאר לפניך את פעלו הכביר ואת זכויותיו של הרב כהנא באשר ליציאתם של יהודים מברית המועצות. הוא שפרץ את הפרצה הראשונה במסך הברזל...
זכות אדירה זו לבדה יייה להצדיק... הקלתו המרבית של עונשו... תהא זו חרפה אם ימשיך הרב כהנא להיות כלוא בתנאים הקשים שבהם הוא שרוי... נותרו לרב כהנא חמישים ימי מאסר.

בן ציון קיבל תשובה בכ"ב בחשוון (12 בנובמבר) מאבי יעקובוביץ, עוזרו של ד"ר בורג. הוא כתב שמאחר שמאיר "נדון למאסר בבית המשפט הצבאי ביהודה ושומרון... אין בסמכות שר הפנים לאשר את העסקתו בעבודות חוץ". בן ציון שלח את מכתב התשובה למאיר ורשם עליו "מצטער, יהושע".⁶

גם שכנינו עזרו, כפי שהציע מאיר. בט"ז בתשרי (7 באוקטובר), ביום הראשון של חול המועד סוכות, נפגשו חמישה רבנים מהשכונה שלנו עם מפקד יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר: הרב יצחק אזרחי משיבת מיר, הרב יעקב כץ משיבת הכותל, הרב יהודה גינזברג,

מנכ"ל המרכז הישראלי, הרב נתן לובל משיבת שעלבים והרב אליהו תורג'מן משיבת 'אהבת תורה'. כתבתי למאיר: "נחמן [אחיו] ארגן את הפגישה, ואני ארגנתי את המונית בשבילים". שכננו עורך הדין אלכס גרוס כתב מכתב לבן אליעזר ותיאר את הצער והקשיים של מאיר ושל המשפחה. אמו של מאיר כתבה לראש הממשלה מנחם בגין, וקיבלה תשובה מראש לשכתו, יחיאל קדישאי. הוא הסביר לה שיש הפרדת רשויות ורק נשיא המדינה יכול לתת חנינה.⁷ מאיר ניסה להרגיע את אמו. הוא כתב לה:

... אני מרגיש טוב, ולומד וכותב כל הזמן. אני ממשיך לכתוב פירוש לחומש שהתחלתי לפני שנים רבות, ואי"ה אמשיך בו עוד שנים רבות. אני נהנה מכתביבתו.⁸
... מה שלומך? את בוודאי עסוקה מאוד בהתנדבות שלך בבית החולים הדסה. את עושה דברים נפלאים שם, ואני שוב אומר שכדאי לך לכתוב יומן...⁸

שמחות משפחתיות

באלול (ספטמבר) התחלנו לתכנן את חגיגות בר המצווה של בננו בנימין: עלייה לתורה בכותל ביום הולדתו, היום הרביעי של חול המועד סוכות (10 באוקטובר); שבת חגיגית עם המשפחה המורחבת בשבת שאחרי סוכות, שבת פרשת בראשית; ומסיבה עם משפחה וידידים בביתנו ביום שני בערב, א' בחשוון תש"ם (22 באוקטובר). את ההזמנות למסיבה הדפסנו לפני ראש השנה, משום שבתקופת החגים היה עומס רב בבתי הדפוס.

בזמן ההכנות ידענו שתקופת המאסר⁷ שנגזרה על מאיר כוללת את חג הסוכות, אך קיוונו שערעורו יתקבל והוא יהיה אתנו בחגיגות בר המצווה. רק בכ"ה באלול (17 בספטמבר), שלושה ימים לפני תחילת מאסרו, דחה בג"ץ את הערעור.

מאיר הורשה לצאת מהכלא רק לשבת בר המצווה – מיום שישי כ"ח בתשרי תש"ם (19 באוקטובר) עד יום ראשון בצהריים. החלטנו לערוך את המסיבה במוצאי שבת במקום ביום שני בערב, והיה עלינו לשנות בכתב יד את התאריך על מאתיים ההזמנות המודפסות.

מאיר לא שוחרר לעלייה לתורה של בנימין בכותל בחול המועד סוכות. אמנם ביקרתי אותו בכל שבוע כשהיה במעשיהו, אך ביקורי הבא נקבע ליום ראשון שלאחר החג, ולכן סיפרתי לו על האירוע במכתב. מאחר שרק מעטים מעובדי הצנזורה של הכלא קראו אנגלית, מכתבים באנגלית התעכבו זמן רב עד שהגיעו לידיו. כדי למנוע את העיכוב נהגתי לכתוב לו בעברית:

הבוקר הייתה העלייה לתורה ליד הכותל. בנימין קרא יפה מאוד. שמעתי את קולו, אבל היה הרבה רעש ממניין בקרבת מקום, ולכן לא שמעתי מילים. אמרו לי אחר כך שהוא קרא מצוין. בנוסף לזה שמתי לב שהוא ענה כמו שצריך לכל מי שבירך אותו...
... אברהם [סילברט] נתן לבנימין סט של 'שיטה מקובצת'. הוא אמר שצריך לכתוב מכתב [לשחרור מוקדם] עם פרטים מלאים לעורך הדין בנימין יניר ולשלוח את המכתב אליו.

בסוף המכתב כתבתי לו בעניין שמחה משפחתית אחרת, שהייתה עדיין בגדר סוד. בתנו טובה, שהייתה אז כמעט בת עשרים ושתיים, ומוטי (מרדכי) אטינגר החליטו להתארס. תכננו להיפגש עם הוריו של מוטי במוצאי שבת, לאחר מסיבת בר המצווה.⁹

⁷ פירושו של מאיר על התנ"ך, 'פירוש המכב"י', יצא לאור לאחר מותו. לפרטים ראה הערות לפרק י, הערה 37.
⁸ על גזר הדין של המאסר, ראה פרק יב, עמ' 146.

טובה ומוטי ביקרו את מאיר במעשיהו שבועיים קודם לכן. לפני הביקור שלחה טובה מכתב בן שלושה עמודים למאיר:

... אני כותבת לך משום שהגעתי להחלטה בעניין העתיד שלי... שמו מרדכי אטינגר (מוטי) והוא לומד בישיבת מרכז הרב (כמובן)... הוא בעל מידות, וכפי שאתה אומר תמיד, זה החשוב ביותר...

אני רוצה שתפגוש אותו, ועדיף כמה שיותר מהר, משום שיש לו מילואים בשבוע הבא. אבקש מרחמים כהן לארגן לנו ביקור אצלך. אם אתה לא רוצה שנבוא – אמא אמרה שאולי לא תרצה שנראה אותך בכלא, אבל למוטי זה לא משנה, הוא לא כזה בכלל – תגיד לרחמים. אני מקווה שתרשה לנו לבוא כדי שנוכל להתקדם לשלב הבא...

מאיר ענה לה מיד:

רחמים כהן הביא לי את המכתב שלך, שבו הבשורה הנפלאה שאת עומדת להתארס. הגשתי בקשה להכניס אתכם ביום שישי [ערב סוכות, 5 באוקטובר]... אני מחכה לראות אותך ואת מוטי... תזכו לשנים רבות יחד...

מאיר כתב לאמו:

כמובן, אני מתרגש מאוד מהחתונה הקרבה של טובה... זו משפחה נחמדה מאוד. אי אפשר ללחוץ על ילדים, צריך רק לחכות.¹⁰

במכתב שקיבלתי ממאיר לאחר העלייה לתורה של בנימין בכותל ניכר שבר המצווה היה בראש מעייניו:

אני ממשיך בסדר היום הקבוע שלי. אני לומד וכותב כל הזמן, וכך הזמן שלי מנוצל היטב, מה שאי אפשר לומר על האסירים האחרים כאן.

יצא מהמאסר דבר טוב: יצאתי קשר עם אנשים מהשכונות בכמה ערים... אני מקווה שהכל הלך כשורה בבר המצווה. חלמתי על זה...¹¹

לפני סוכות כתב מאיר מכתב ארוך לבנימין לכבוד בר המצווה שלו. הוא פתח בהבעת צער על היעדרותו מהעלייה לתורה בכותל:

מכל הפעמים שלא יכולתי להיות אתך, הפעם אין כאב כמכאובי. כמה רציתי להיות אתך בעלייתך לתורה, כשבעזרת ה' אתה מקבל עליך באהבה את עול המצוות. אם מדברים על המצווה למסור נפש ולהקריב למען תורתנו ועמנו, ברור שלכל אדם נקודה הכי מכאיבה בשבילו. בשבילי, היעדרותי משמחתך, משמחת הבן הצעיר שאותו אני אוהב אהבה עזה, היא ההקרבה המכאיבה ביותר.

מצד אחד אני מבקש ממך למחול לי, ומאידך אני בטוח שהנך מבין לא רק את הנסיבות, אלא גם את החיוב לעשות מה שעשיתי. כל מאמציי – גם אתך וגם עם אחייתך ואחיך – היו בכיוון חדירת הבנה אחת יסודית ועקרונית, והיא: להבין שלא החיים הם חשובים, כי אם איך האדם חי אותם; שלכל אדם חייבים להיות ערכים המכוונים את אורחותיו; שתדע מה באמת חשוב ונצחי בעולם, ומה סתם הבל, עובר וחולף.¹²

החופשה שקיבל מאיר מערב שבת עד יום ראשון הייתה מלאת חוויות מרגשות. השמחה הגדולה

ניכרת בתיאורים הנלהבים של אבי, יעקב בלום, במכתב ששלח למאיר לאחר מכן. כמו מכתבי למאיר, גם מכתבו היה בעברית, כדי שלא יעוכב בצנזורה. הוא כתב:

נהנינו הרבה מהסוף-שבוע של שבת בראשית. גם מביקורך הקצר, גם מהבר מצווה של בנימין זאב, ואחרון אחרון חביב, מהאירוסין של טובה. הקריאה של בני הייתה נפלאה. קולו נשמע בבהירות לא רק בכל בית הכנסת אלא אפילו בעזרת הנשים. לא היה לו זמן רב להתאמן. רק בערב שבת החליטו הוא וברוך שיקרא את ההפטרות מתוך נביא [מהקלף, בלי ניקוד וטעמים]. הוציאו את הנביא וביני קרא את ההפטרות פעם או פעמיים, וזה הספיק. יש לו בלי עין הרע כישרון וראש טוב.

אבא שלי התרגש מאוד מהאירוסין של טובה ומוטי. הוא כתב שבשבילו הם היו 'גולת הכותרת'. על החתן הוא כתב: "... כמו שאמי ע"ה הייתה אומרת, ה'איידלקייט' [העדינות] זוהרת מאור פניו..." הוא סיים את מכתבו:

יהי רצון שתשוב במהרה הביתה ושהחתן ישוב במהרה מן הצבא ושכולנו נראה בשמחות...¹³

הכתיבה בכלל

בחשוון (אוקטובר) נתבקש מאיר לכתוב מאמר על מדיניותה של ממשלת ישראל בעניין ההתנחלויות, לפרסום ב'דיאלוג', כתב העת של ההנהגה הצעירה של ההסתדרות הציונית העולמית. העורכים רצו לתת לקוראים "טעימה מהוויכוח הציבורי המתנהל בימים אלה על נושא שנוי במחלוקת זה [ההתנחלויות]". מאיר כתב:

... לפני שתיים-עשרה שנה הדהים צה"ל את העולם כולו כשריסק את הצבאות הערביים היהירים שהתייצבו יחד במטרה להשמיד את מדינת ישראל... ואולם היום הנס של מלחמת ששת הימים מתפורר. העולם, שנאחז חיל ורעדה לנוכח הנסים שהיה יעד להם, לועג עתה לישראל המבודדת... הערבים בשטחים המשותפים, שרעדו אז מפחד, מיידים היום אבנים בחיילי צה"ל ומטמינים פצצות... מיום ליום גדל הניכור של הקהילה הבין-לאומית לישראל. מה קרה? מה גרם למהפך? אנו אשמים. בעיני העולם השטחים המשותפים הם "שטחים כבושים", משום שמדיניותה של ישראל משדרת מסר כזה... זו הארץ שלי... "שלי" פירושו הכרזה על התיישבות יהודית בכל הארץ, החזרת היהודים לחברון, לשכם ולשאר המקומות, לקיחת כל הבתים שנגזלו מהיהודי חברון בתרפ"ט... (1929)

"שלי" פירושו אמונה שלמה באלוקי ישראל ובייעוד היהודי ודבקות במצוות יישוב הארץ...

המתייוונים השולטים היום בישראל לא הבינו את גודל השעה. יראת האדם גברה על יראת שמים... אין מדיניות ישראלית ברורה לגבי השטחים וההתנחלויות. מצד אחד לא מספחים את השטחים ומגבילים התיישבות יהודית, אך מצד אחר אומרים שהם שלנו... הפחד והמבוכה נובעים מחוסר אמונה וביטחון באלוקי ישראל – מתכון לאסון...

המאמר פורסם בגיליון חורף 1980 (תש"ם) של 'דיאלוג'. מאיר הוצג בתואר "ראש תנועת 'כך', התומכת בארץ ישראל השלמה".¹⁴

מאיר המשיך לכתוב כתבות "מיוחדות" ל'ג'ואיש פרס' נוסף על מאמרו השבועי הקבוע. אחת הכתבות עסקה בחזרתו בתשובה של הפסל הניאל כפרי. בכתבה אחרת הוא סיפר על מעצרו של אילן תור, מהמתיישבים הראשונים בקריית ארבע.

סיפורו של תור החל בט"ז באדר תשל"ט (15 במרץ 1979). ערבים יצאו להפגין נגד ביקורו של הנשיא קרטור ונגד הסכמי קמפ דייוויד והשליכו אבנים על כלי רכב שנסעו בכביש ירושלים-קריית ארבע. חיילים שהגיעו לפזר אותם קיבלו הוראות שלא לירות ולא להתיז גז מדמיע, והם נסוגו כשהאבנים סיכנו את חייהם. זמן קצר לאחר מכן ניתן מטר אבנים על כלי רכב שנסעו בכביש זה, בהם מכוניתו של תור. מאיר כתב:

... אם החיילים חששו לחייהם, מה נאמר על האזרחים? המשטרה טענה שאחד האזרחים, תחת מטר האבנים, יצא ממכוניתו וירה לעבר ההמון. מפגינה צעירה נפצעה אנושות. רק לאחר יותר מארבעה חודשים עצרה המשטרה את אילן תור, תושב קריית ארבע. מאז הוא עצור. הוא מואשם ב"רצח בדם קר"...

... אביו, יצחק תור, הוא דמות אגדית בירושלים... הוא מבקר בקביעות את האסירים בבית הסוהר המרכזי שבמגרש הרוסים בירושלים, מעודד אותם ומנסה לשמחם. ועכשיו בנו אילן יושב שם, מואשם בהאשמה חמורה.

... אני מריח את ריח משפט דרייפוס. הממשלה המפוחדת עלולה להקריב יהודי כדי לקבל תמיכה אמריקנית ועולמית... עכשיו, לפני שהמשפט יתחיל, שלחו מכתבים ומברקים לראש הממשלה בגין ולשר המשפטים שמואל תמיר... ודרשו לבטל את ההאשמות נגד תור.

מאיר שלח לי את המאמר כתוב בכתב יד וביקש שאעביר אותו לברברה גינזברג, שתכננה לטוס לאמריקה. הוא כתב לי:

... אמרי לה שיש כאן מאמר על אילן תור שצריך להגיע ל'ג'ואיש פרס' מיד. בקשי ממנה להביא אותו לסוון לוי [להקדלה] מיד כשתנחת.

למחרת קיבלתי עוד מכתב ממאיר:

... התקשרי לאיריין קלאס [אשתו של מו"ל ה'ג'ואיש פרס'] ואמרי לה שסוון לוי תביא לה את המאמר על אילן תור, ואני מבקש שהיא תפרסם אותו בגיליון הקרוב (שיודפס ביום שלישי הבא), משום שמשפטו יתחיל בעוד שבועיים.

גברת קלאס פרסמה את המאמר בעמוד הראשון בגיליון של י"ט בחשוון תש"ם (9 בנובמבר 1979). לאחר שישה חודשי מעצר שווא, בי"ד בשבת תש"ם (1 בפברואר 1980), זוכה אילן תור מכל אשמה.¹⁵

מאיר כתב על חבריו לכלא במאמר 'מכתב מהכלא' שפורסם בידיעות אחרונות' בגרסה מקוצרת:

בתוך עמי אני יושב בכלא מעשיהו ברמלה, בין פושעים, רוצחים ואנסים – שהם רק קצה קרחון למשפחות ההרוסות בישראל ולתופעות של גירושין, נשים מוכות, ילדים מיואשים, מוסר רמוס וערכים מסולפים.

הכאב קשה עוד יותר נוכח העובדה שכתשעים אחוז מיהודים אלה מוצאם מארצות דוגמת תימן, מרוקו, עיראק ולוב, בהן שמרו יהודים מכל משמר על גחלת המסורת מול עוינות הגוי המוסלמי. עתה ניצבים הם לפנינו כעדות חיה לתופעה טרגית של אבדן הזהות היהודית.

נשמות אבודות אלה הן תוצר של הציונות החילונית שהתיימרה "להציל אותם מחשכת ימי הביניים". היא הצליחה לשחררם ממושגים יהודיים קדושים כדי לצייד אותנו בערכים "נאורים ומתקדמים", דהיינו כל חלומותיהם מסתכמים עתה בכסף, מכוננית, טלוויזיה צבעונית, אמריקה, כסף, כסף וכסף...
 השקפת עולם זו גרסה שאפשר ליצור "יהודי חדש" ללא יהדות. האירוניה שבדבר היא שלאחר שהצליחו ליצור מפלצת הבזה ליהדות, צעדה יצירתם צעד אחד קדימה, והשליכה אחר גוום את הציונות...
 ובאשר לאשכנזים, הרי תורתם פשטה את הרגל, וצאצאיהם מנסים למצוא טעם לקיומם בהפגנות למען ה"פלסטינים המסכנים" ונגד "הכיבוש וההתנחלויות המסכנות את השלום". הם מגנים את העבר, את ההווה – ואת עצמם.¹⁶

לאחר השחרור

מאיר היה אמור להשתחרר לפני חנוכה (באמצע דצמבר), והוא תכנן לטוס לאמריקה לאחר מכן. כדי לקבוע את תאריך נסיעתו לפי תאריך חתונתה של טובה, הוא כתב לי:

הסתכלתי בלוח וראיתי שהלילה של 30 בדצמבר, מוצאי עשרה בטבת... מתאים לחתונה, אלא אם כן טובה יכולה ביום חמישי, אור לח' בטבת. כך אוכל לטוס ביום ראשון [י"ז בטבת]...¹⁷

הוא לא צפה אז שלפני שיטוס לאמריקה תהיה מסיבת אירוסין לבתנו השנייה, ציפי. כמו טובה ומוטי, היא נסעה עם חתנה לעתיד, משה קפלן, למעשיהו לבקר את מאיר ולקבל את ברכתו לפני שהודיעו על אירוסיהם. מאיר שמח בחתנו החדש, שהיה תלמיד בישיבת מרכז הרב כמו מוטי וכמו בננו ברוך. חגגנו את אירוסיהם בביתנו בחנוכה לאחר שחרורו של מאיר. בתמונות שלו עם בני המשפחה מאיר קורן אושר.

במכתב שכתב מאיר למשה (מרטיץ) גרונשפכט כדי להודות לו על תמיכתו הנדיבה, הוא סיפר לו גם את הבשורות הטובות: "שתי הבנות שלי מאורסות... חתונתה של טובה תהיה אי"ה ב-8 בינואר [י"ט בטבת]".¹⁸

מאיר הביע את אושרו במכתב לבנימין: "אני עדיין מתרגש מהבר מצווה המרשים. קריאתך הייתה למופת... דווקא בתקופה זו, שאני יושב בכלא, 'קפצו' עליי כל השמחות, בלי עין הרע". הוא כתב לבנימין שהוא עסוק בלימוד תורה, בכתבת הפירוש על התורה ובכתבת ספר ששמו 'על האמונה ועל הגאולה'. ספר זה עוסק בשורשי הבעיות הפוקדות את עם ישראל ובפתרון. שני הקטעים המובאים להלן מייצגים רק שנים מהנושאים שבספר. זהו קטע שמתחיל בעמוד 1:

עם נכון, מבוהל ותועה; עדה שאינה יודעת מהו המקור, מאין היא באה ואנה תלך. שכחה את צור מחצבתה וקיומה ומשלמת את המחיר בייסורים, בחוסר החלטה ובצפייה לרעה. בני ישראל אשר זנחו את צורם נודדים כאביונים, כקבצנים ורחניים, מחזירים על הפתחים ומתחננים לעזרה, ונתפסים לדיכאון של ליל בלהות ויאוש מעמיק והולך...

זוהי הגרועה שבתקופות, בשעה שבידינו האפשרות להפכה לנפלאה שבהן. זהו רגע בהיסטוריה שכמוהו טרם ראה העם הזה, שעה של גזרה אלוקית הטומנת בחובה את הבטחת הגאולה השלמה או לחלופין של נוראות אשר כמותן טרם נתנסינו, מלבד טעימת מה אשר טעמנו לפני כארבעים שנה [השוואה].

קטע זה מופיע בעמוד 9:

אלוקי ישראל הוא ה' צב-אות, אלוקי שנות דור ודור... רק א-ל אשר הוא מלך יוצר כול, הבורא ומכוון ומעצב וגוזר על ההווה ועל העתיד – לו נאה ולו יאה ואותו לבדו ראוי לעבוד... עם המאמין בא-ל בורא שמים וארץ, תבל ויושבי בה – לעם כזה סיבה כלשהי הגיונית ואינטלקטואלית לעובדו יתברך...

מאיר הספיק לסיים את 'על האמונה ועל הגאולה' לפני שחרורו מהכלא, והמהדורה הראשונה הודפסה בתש"ם (1980).¹⁹

אלון מורה וקריית ארבע

בזמן שמאיר היה בכלא מעשיהו שוב עלה לחדשות שמו של ראש עיריית שכס בסאם שפעה. הוא אף ישב כחודש בכלא רמלה, סמוך לכלא מעשיהו.

שכעה נעצר בגין הסתה לאחר שהביע תמיכה בפיגוע הטרור של אש"ף בכביש החוף באדר ב' תשל"ח (מרץ 1978), פיגוע שנרצחו בו שלושים וארבעה ישראלים. חברי כנסת מכל קצווי הקשת הפוליטית – כולל שמעון פרס, אמנון רובינשטיין ואפילו אורי אבנרי – גינו את שכעה, ובכ"א בחשוון (11 בנובמבר) הוציאה הממשלה נגדו צו גירוש. במחאה התפטרו עשרים וחמישה ראשי ערים ומועצות ביהודה, שומרון ורצועת עזה.

העצרת הכללית של האו"ם ערכה דיון בעניין גירושו של שכעה ודרשה מישראל לבטל את גירושו. ראש הממשלה בגין כתב מכתב למזכיר האו"ם קורט ולדהיים:

מר שכעה מואשם בפעילות לטובת הארגון הרצחני אש"ף, שגמר אומר להשמיד את ישראל באמצעים של רצח עם תוך כדי התקפות חוזרות ונשנות על אזרחים – גברים, נשים וטף. באחרונה הביע שכעה הבנה למעשה שכל אדם הגון רואה בו מעשה אכזריות שקשה להעלותו על הדעת, דהיינו רצח שלושים וארבעה גברים, נשים וילדים באוטובוס בכביש הראשי חיפה-תל אביב.

פעולותיו והסתותיו גרמו לאי שקט ושיבושים בחיים הסדירים ובסדר הציבורי ביהודה ושומרון.

ואולם שבועיים לאחר מכן נכנעה הממשלה ללחץ האו"ם. ועדת ערר צבאית מיוחדת קבעה שאמנם הראיות נגד שכעה מוצקות, אך היא ממליצה לקבל את טענתו שדבריו הוצאו מהקשרם ולבטל את צו הגירוש. בט"ו בכסלו (5 בדצמבר) שוחרר שכעה מהכלא והורשה לשוב לתפקיד ראש עיריית שכס.²⁰

מאסרו של מאיר הסתיים כשבוע לאחר ששוחרר שכעה. סגן אלוף יעקב אור, השופט הצבאי שגזר על מאיר את עונש המאסר, היה השופט שעמד בראש הוועדה ששחררה את שכעה. מאיר כתב:

בסאם שכעה הפר הוראה מפורשת שלא לערוך הפגנה בשכס, אך הוא לא הועמד לדין... עובדת היותו דובר אש"ף ביהודה ושומרון ידועה לכול, ולשב"כ יש תיק גדוש על פעילותו. למרות שלוש שנים של הסתה, הפגנות לא חוקיות ופגיעה במדינה – הוא לא הועמד לדין. סוף סוף אפילו הממשלה העלוכה הזאת החליטה שהוא עבר כל גבול וניסתה לגרש אותו, אבל נכנעה בפחד ללחץ העולם. הוא מסית בגלוי וחותר תחת אושיות המדינה, אך אינו מובא למשפט.²¹

תנועת 'כך' גינתה בהודעה לעיתונות את שחרורו של שכעה: "מדיניות זו של התרפסות בפני הגוי... תמיט עלינו אסון". בהודעה נמסר עוד שמאיר יגיע עם אנשיו לשכם בכ"ו בכסלו (16 בדצמבר), יומיים לאחר שחרורו מכלא מעשיהו, כדי להפגין נגד שכעה. טרם הגיעם לשכם פרסם 'ידיעות אחרונות' ידיעה על ההפגנה המתוכננת, והמושל הצבאי הספיק להוציא צו האוסר את כניסתו לעיר. ה'ג'רוזלם פוסט' דיווח:

כוחות הביטחון שהיו במחסום שלפני שכם מנעו ממנהיגי תנועת 'כך' הרב מאיר כהנא להגיע להתנחלות אלון מורה ולהיכנס לשכם כדי "לשכנע" את ראש עיריית שכם בסאם שכעה לעזוב את הארץ "מרצונו".

כעשרה אנשי 'כך', בהם יוסף דיין, הורשו להמשיך בדרךם לשכם. כשלוש מאות ערבים חיכו להם בפתח לשכתו של שכעה. שער הברזל של בית העירייה היה נעול, אך תומכיו של מאיר קראו קריאות וזרקו מבעד לשער פליירים שקראו "יהודי העולם לציון, ערביי ארץ ישראל לערב". לאחר זמן קצר העלו אותם חיילים לרכב צבאי והוציאו אותם משכם.²² כנסיעתו של שכעה תכנן מאיר לבקר גם באלון מורה הסמוכה. לאחר הפגנתו של שכעה נגד אלון מורה בקיץ עתרו ערבים מהכפר רוג'ייב לבג"ץ ודרשו לפנות את ההתנחלות בטענה שהיא הוקמה על אדמותיהם. בא' בחשוון תש"ס (22 באוקטובר 1979) קבע בג"ץ שהאדמות הופקעו מערבים שלא בצדק, מאחר שהקמת היישוב אינה צורך ביטחוני, והורה לפנות את המתנחלים. החלטת בג"ץ זו יצרה תקדים. הקביעה שמוותר להקים יישוב רק לצורך ביטחוני התכחשה לזכותו של עם ישראל להתיישב בכל ארץ ישראל, ופתחה פתח לעתירות נוספות של בעלי קרקעות ערבים.

הממשלה החליטה להעביר את אלון מורה לשטח של אדמות מדינה בהר כביר, לא רחוק משכם. יומיים לפני שחרורו של מאיר מהכלא, בכ"ב בכסלו (12 בדצמבר), השתתף שכעה בהפגנה נגד הקמת אלון מורה בהר כביר.²³ שחרורו של שכעה וההחלטה לפנות את אלון מורה הגבירו את אכזבתו של מאיר מראש הממשלה בגין. אמנם גם תושבי קריית ארבע התנגדו למדיניותו של בגין, אך הם ראו לנכון לכבד אותו ולהזמינו לחנוכת הבית של הבניין החדש של ישיבת 'נר' בקריית ארבע. כששמע מאיר שבגין הוזמן לחנוכת הבית הוא החליט ללכת להפגין שם נגדו. מאיר הודיע על כוונתו להפגין נגד בגין בקריית ארבע, והסביר:

האיש שהגה את תכנית האוטונומיה, שממנה עלולה לצמוח עקירתה של קריית ארבע מן המפה, יגיע מחר, ו' בטבת... לטכס חנוכת הבית של ישיבת קריית ארבע. אם סבור מנחם בגין שביום כואו לקריית ארבע נשכח כל מה שעולל לנו ונניח לו לשאת את דברו, נשיב לו מילה אחת קטנה אבל מכרעת: לאו!

בעיתונות דווח שמארגני האירוע בקריית ארבע מנעו ממפגיני 'כך' להיכנס לבניין. המפגינים עמדו בחוץ במשך כל האירוע וצעקו "בוגד" ו"שקרן". כמה אנשי 'כך' הצליחו להיכנס בכל זאת, וכשבגין עלה לדבר, החל אחד מהם לצעוק "בוגד! בוגד!" סדרנים גררו אותו החוצה, ובגין המשיך בנאומו. אז התפרץ עוד חבר 'כך' וצעק: "בגדת בעם ישראל". בגין המשיך לדבר, אך ויכוח קולני התפתח בקהל ובגין התיישב בלי לסיים את דבריו.²⁴ ככלי התקשורת הופנו חצי ביקורת אל המפגינים, בשל הביזיון שנהגו בראש ממשלת ישראל. במכתב לתומכיו באמריקה הסביר מאיר:

ראש הישיבה, ממנהיגי גוש אמונים וממקימי תנועת 'התחייה', הזמין את בגין לנאום בטקס בישיבה.

... איך יכולים מנהיגי גוש אמונים ו'התחייה' להזמין את בגין ולהריע לו לאחר שאמרו שהוא מסכן את קיומה של מדינת ישראל? איך יפגינו נגדו מחר אם הם מכבדים אותו היום? ... בגין הבין זאת היטב ומיהר לנצל הזדמנות זו לבקר בשטחים בפעם הראשונה מאז הסכמי קמפ דייוויד. הוא ידע שבעזרת נאום דמגוגי נלהב הוא יוכל למחוק את חטאיו בעבר – ובעתיד.

... לא יכולנו לתת לאיש שאישר תכנית אוטונומיה שתוביל להקמת מדינה ערבית ולעקירת קריית ארבע, כפי שנעקרו אופירה וימית בסיני – לחטוא וגם לקבל שכר.

מאיר צירף למכתבו עלון מידע של 'כך' באנגלית ובו פירוט פעולות התנועה בישראל, בהן הקמת סניף באשדוד ופעולה של סניף 'כך' בחיפה נגד אירוע שערכה המפלגה הקומוניסטית לציון שישים ושתיים שנה למהפכה הבולשביקית. בסוף המכתב הוא כתב:

אני מקווה להיות באמריקה אי"ה ב-15 בינואר [כ"ו בטבת]... בבקשה ארגנו חוגי בית והרצאות... עלינו להשמיע קול נגדי ל'שלום עכשיו', שהשפעתה האיומה מתפשטת באמריקה.²⁵

פרק יד התחדשות הליגה להגנה יהודית טבת-אדר תש"ם / ינואר-מרץ 1980

לפני שנסע לאמריקה בטבת (ינואר) החליט מאיר להיענות לבקשותיהם של חברי ליגה רבים ולשוב להנהגת הליגה. בעודו בכלא מעשיהו הוא כתב לחברי ההנהלה:

לנוכח התגברות הסכנות לישראל וליהודים, הליגה חייבת לחזור להיות הארגון שהיא יכולה להיות אך לא הייתה בשנים האחרונות. אין זמן לקטנוניות. אני סבור שרובכם מבינים כמה חשוב לפעול למען עם ישראל.

לכן אני מציע שבביקורי הבא באמריקה נערוך ועידה במלון גדול בניו יורק. נפרסם אותה היטב במודעות ובמכתבים לכל חברי הליגה, גם לחברי הליגה לשעבר, כדי לקרוא להם לבוא ולהחיות את הליגה. אני מציע להקים הנהלה של עשרה אנשים... ואני אהיה יושב הראש העולמי.

בואו נקבור את כל מה שקרה בינינו, לפני שניקבר אנחנו...¹

מאיר שלח לאישור חברי ההנהלה נוסח מתוקן של תקנון הליגה. על פי התקנון המתוקן ניתנה למאיר הסמכות לבטל כל החלטה של ההנהלה, ולוועידה השנתית, שהיא הסמכות העליונה בכל עניין, ניתנה הסמכות לשנות את החלטתו. בתקנון פורטו נוהלי הבחירות לנציגי הוועידה ונכתב: "בין ועידה לוועידה יהיה יושב הראש העולמי הסמכות העליונה של התנועה... יושב הראש הארצי ייבחר בידי חברי ההנהלה, והדחתו תתאפשר רק בידי יושב הראש העולמי או בהחלטה של שני שלישים מחברי ההנהלה. כל שינוי בתקנון ייעשה רק בהחלטה של שני שלישים מהנציגים בוועידה העולמית השנתית".

שנה קודם לכן, לאחר הבחירות שנערכו בליגה בצו בית משפט,^א העסיקה ההנהלה את טוביה בקר בניהול משרד הליגה בניו יורק. לפי החוזה היה על בקר, תלמיד לשעבר בתכנית ההכשרה למנהיגות בירושלים,^ב לקבל לכל החלטה עקרונית אישור מאחד מחברי ההנהלה: סטנלי שומסקי, אלימלך (מל) ליבוביץ או בנט לויין, לפי סדר זה.²

רוב חברי ההנהלה רצו שמאיר יחזור לליגה ואישרו את התקנון החדש. רק שניים התנגדו והחליטו להתפטר. בקר כתב למאיר: "חזרתך להנהגת הליגה תביא תועלת גדולה לליגה ולכל עם ישראל".³

ב'ג'ואיש פרס' פורסם "מכתב גלוי לרב מאיר כהנא". החתומים עליו היו ראשי סניפים של הליגה בערים ברחבי ארצות הברית, בהם אירווינג רובין מלוס אנג'לס, אָד ריימוב מפילדלפיה, ברי בן ישי ממיאמי וְכָז אלפרט משיקגו. הם כתבו:

התפילות שלנו נענו והסכמת לחזור ולהחיות את הליגה... אנו מתחייבים להקדיש את חיינו לליגה לטובת עם ישראל.⁴

^א על הבחירות בליגה ראה פרק יא, עמ' 133.

^ב על תכנית ההכשרה למנהיגות ראה פרק ב, עמ' 15-21.

מאיר הגיע לניו יורק בכ"ו בטבת (15 בינואר). לאחר שבוע הוא כתב אליי:

לאחר שבוע עם אנשי הליגה כאן מתברר שהליגה לא קיימת באמת. ואולם היא קיימת במודעות הציבורית – השם שלה מוכר, ויש לו קסם מיוחד.³

מאיר נמנע מלהזכיר שהתדמית המיוחדת של הליגה הושגה בזכות מאמציו וכישורנותו! הוא המשיך:

אני צריך את הליגה, כי לבר אי אפשר להשיג כלום. כבר הספקתי להתארח בתכנית הטלוויזיה הארצית של תום סניידר, וערכנו כמה פעילויות כדי להראות שהליגה קיימת. אני שולח כמה קטעי עיתונות...⁵

בקטעי העיתונות היו ידיעות על כמה מפעולותיו של מאיר מתחילת ביקורו:

• כ"ח בטבת (17 בינואר): כעשרים וחמישה חברים מהליגה הפגינו נגד מכירת בניין במנהטן לאש"ף. בתמונה מההפגנה נראה מאיר עומד מאחורי מחסום משטרי מול הבניין וצועק, וטוביה בך עומד על ידו ומחזיק שלט שקורא "טרור נגד טרור".⁶

• ג' בשבט (21 בינואר): בכיר בממשל קרט, שר התחבורה ניל גולדשמידט, הגיע לדבר בבית כנסת בקווינס כדי למתן את הביקורת של הקהילה היהודית כלפי מדיניותו של קרט בעניין ישראל. מאיר הגיע למקום עם קבוצת צעירים מהליגה. הצעירים עמדו בחוץ וחילקו פליירים שקראו "הנשיא קרט אינו חבר של ישראל". מאיר ישב בקהל, ולאחר שקטע פעמיים את דבריו של גולדשמידט הוא הורשה לדבר ממקומו בקהל במשך חמש דקות.

דבריו צוטטו בעיתון 'ניוודיי' בכתבה על האירוע: "שם המשחק הוא נפט, נפט, נפט". מאיר הסביר לקהל שגולדשמידט בא לדבר בבית הכנסת משום שממשלת קרט רוצה "לקנות קולות של יהודים". לכתבה צורפה תמונה שבה מאיר נראה מדבר ממקום מושבו בקהל.

• ד' בשבט (22 בינואר): מאיר וכעשרה חברים מהליגה השתלטו על משרד הוועדה האולימפית האמריקנית במנהטן, כדי לפרסם את דרישתם שלא לשלוח ספורטאים אמריקנים למשחקי האולימפיאדה במוסקבה, בגלל דיכוי היהודים בברית המועצות. באותו ערב התארח מאיר בתכנית הארצית 'טומרו' של תום סניידר, כפי שכתב במכתבו אליי.⁷

ועידת הליגה לבחירת הנהלה חדשה, לאישור מינויו של מאיר ליושב הראש העולמי ולאישור התקנון החדש נקבעה ל"ח בשבט (5 בפברואר). לפני הוועידה נפגש מאיר עם אלימלך (מל) ליבוביץ, צ'רלי כהן, ברוס לב, מרק בך וסלי זלצובר כדי לסכם את הפרטים. מאיר פרסם את הוועידה במודעה גדולה ב'ג'ואיש פרס':

בחודש שעבר שוחררתי מהכלא, לאחר שנשאתי עונש של שלושה חודשים בגין מאבקי למען ריבונות יהודית והתיישבות יהודית בחברון. גזר דין מביש זה, יותר מכל דבר אחר, שכנע אותי שהמצב קשה מאוד ושאיני חייב לעשות כל מאמץ להחיות את הליגה להגנה יהודית כדי שתשמש כלי לחיזוק הכוח היהודי והגאוה היהודית, כפי שנועדה להיות...
לא אוכל לעשות זאת בלי עזרתכם... בשובי להנהגת הליגה אני מבקש שתצטרפו אליי ותעזרו לי...

³ על המוניטין של הליגה ראה כרך א, במיוחד פרקים יד-כג.

בשובי נוכחתי לדעת עד כמה חמור מצב הליגה: חוסר מעש, חברים מעטים, חובות גדולים והכנסות מעטות. לא נוכל לעשות את המוטל עלינו בלי מאמץ מוגבר ומרץ מחדש... אני מזמין את כל חברי הליגה ואת כל מי שתומך באקטיביזם יהודי להשתתף בוועידה העולמית של הליגה, שתיערך אי"ה ביום שלישי... ב'פלטבוש פארק ג'ואיש סנטר' בברוקלין. זה יהיה ערב בלתי נשכח של התחדשות ואחדות בליגה. כל חבר ששילם דמי חברות הוא בעל זכות בחירה בוועידה ומוזמן להיות שותף בהקמתה מחדש של הליגה להגנה יהודית... [חתום] באהבת ישראל, הרב מאיר כהנא, יושב הראש העולמי.⁸

מאיר כתב מכתבים לילדים לפני שנסע לוועידה במנהטן. חותמות הדואר על המעטפות היו מג'מייקה שבקווינס, מפני שבאותו זמן התארח מאיר בביתם של ידידנו הטובים יוסף ומרלין אלסטר. בכל ביקוריו באמריקה בתקופה ההיא היה לו חדר בקומה התחתונה של ביתם בקווינס, עד שהם עלו לארץ בשנת תשמ"ב (1982). הוא כתב לציפי:

אני מתאר לעצמי שאת עסוקה מאוד עכשיו. זה הזמן המרגש ביותר לכל צעירה, על כל הבעיות הנלוות... משה הוא בחור טוב, שיש בו שילוב של המעלות של תלמיד חכם ומידות טובות, בדיוק מה שתמיד קיויתי שתמצאי. החייתי את הליגה כאן. בשנתיים האחרונות היא הייתה חסרת פעילות, אבל לשם שלה יש כוח אדיר, והוא יעזור לי להפיץ את רעיונותיי...

במכתבו לברוך הוא הסביר את יעדי פעילותו:

...החשוב ביותר הוא לתת ליהודים הרגשה של בהילות ודחיפות ולהחדיר בהם את ההכרה שאם לא יפעלו כנדרש, התוצאה לא תהיה אי נעמיות בלבד, אלא אסון חס ושלום. ייתכן שארבעים שנות ההתראות על חורבן הבית השני הביאו לתוצאה הפוכה. כשאנשים שומעים התראות ושום דבר לא קורה, הם חושבים שאלה התראות שווא. זה מה שקורה פה. כל מה שאני יכול לעשות הוא לנסות.

ה'ג'ואיש פרס' פרסם ידיעה על הוועידה בכותרת 'כהנא חוזר להנהגת הליגה'. נמסר בה שמאיר נבחר ליושב הראש העולמי, וליושב הראש הארצי נבחר אירווינג רובין, ראש סניף הליגה בלוס אנג'לס, שפעולותיו נגד הניאו-נאצים הוזכרו לעתים קרובות בכלי התקשורת. בידיעה נמסרו גם שמות של כמה מחברי ההנהלה החדשה שנבחרה: אלימלך (מל) ליבוביץ, צ'רלס כהן ויוסף אלסטר.

הופצו פליירים לעידוד ההצטרפות לליגה ה"חדשה":

היה יהודי שאכפת לו!

הצטרף עכשיו לליגה להגנה יהודית המחודשת בהנהגת האיש שהקים אותה

והפך אותה לשם דבר, הרב מאיר כהנא.

הצטרף אלינו במאבקינו נגד שונאי יהודים ולמען אינטרסים יהודיים.⁹

לוח זמנים עמוס הרצאות

מאיר כתב לי שלוח הזמנים שלו היה מלא הודות למאמצי תומכיו. היה חשוב למאיר לדבר במקומות רבים ככל האפשר, משום שכל הרצאה הייתה הזדמנות לגייס כסף למימון מערכת

הבחירות. רכות הוועדות של 'כהנא לכנסת' בכמה ערים, שילה לידז, כתבה כבר בקיץ לראשי הוועדות:

זה הזמן להתחיל לארגן לרב כהנא הרצאות, חוגי בית ודינרים ולפרסם את הוועדות שלכם בעיתונים מקומיים, בהודעות לעיתונות או במכתבים למערכת...

פעילים ברחבי ארצות הברית נרתמו לעזור. מנחם גוטליב, סטודנט שהיה פעיל בסניף הליגה במיאמי, שלח מכתב זה לתומכים:

הרב מאיר כהנא שוחרר ממאסר של שלושה חודשים, שנגזר עליו בגלל רצונו להיכנס לחברון. הוא יגיע לארצות הברית ב-15 בינואר... נא לארגן חוגי בית או אירועי התרמה אחרים בשבילי.¹⁰

כדי לארגן לוח זמנים של הרצאות למאיר, פורסמו מודעות ב'ג'ואיש פרס'. במודעה שבועית קטנה נכתב: "הזמינו את הרב כהנא לדבר בבתי כנסת, בקמפוסים או בבתים". מודעה אחרת פתחה במילים "האם אתה מפקד לשמוע את הרב מאיר כהנא?" בהמשך נכתב: "האם אתה יכול להרשות לעצמך שלא לשמוע אותו?" ידיעה שהופיעה באותו גיליון תרמה גם היא לפרסום ביקורו:

הרב כהנא יחזור לארצות הברית ב-15 בינואר... הוא יופיע בטלוויזיה, יתארח בתכניות רדיו, וידבר בבתי כנסת, בבתי ספר ובבתים פרטיים. הוא ישמע את קול ה"נצים" הישראליים ויפריך את התעמולה החזקה של 'שלום עכשיו'.¹¹

סוזן לוין, שהייתה אחראית להכנת לוח הזמנים של מאיר, ארגנה לו הרצאה במכירה פומבית לאמנות במנהטן, כדי לגייס כסף למערכת הבחירות. תומכיו אברהם (אייברי) וחנה גרוס, שאירחו אותו בפורים, עזרו לו לגייס כספים בסטטן איילנד. לוח הזמנים של מאיר כלל הרצאות בבתי כנסת גם בשבתות. בשבת הראשונה שלו בניו יורק הוא דיבר בבית הכנסת 'היברו אינסטיטוט של ריברדייל' של הרב אבי וייס. בו' באדר (23 בפברואר) היה מאיר "רב אורח" בבית הכנסת של הרב דוד זלטין בצ'סטרפילד שבמיזורי, ובמשך השבת הוא נשא דרשות ולימד שיעורים.¹² בכמה תאריכים בלוח הזמנים של מאיר צוינו רק שמות התומכים שארגנו את האירועים. הרב מרווין אנטלמן ארגן את הרצאתו של מאיר במלון 'הולדיי אינ' בניוטרון הסמוכה לבוסטון. מייק פרידמן, ראש ועדת 'כהנא לכנסת' בשיקגו, ארגן את הרצאותיו של מאיר בשיקגו בשבת ט"ו בשבט (2 בפברואר), וכנראה הוא שפרסם את המודעה שהופיעה ב'שיקגו סנטנל' לקראת בואו של מאיר לשיקגו, בכותרת: "דרושים: יהודים צעירים גאים ותקיפים לשמירה על הכבוד היהודי"... שבוע לאחר ביקורו בשיקגו פורסמה מודעה נוספת, כנראה תזכורת למי ששמע את הרצאותיו של מאיר בשבת. נכתב בה:

מאיר כהנא מתמודד בבחירות לכנסת. תמכו באיש שאומר את האמת תמיד, גם כשהיא לא נעימה לשמיעה... שלחו צ'קים לפקודת ועדת 'כהנא לכנסת'.¹³

מאיר כתב לי על דבר יוצא דופן שאירע בזמן ביקורו:

השבוע קרה לי משהו מוזר. כשהייתי בווינגטון, התקשרו אליי מעיתון בלוס אנג'לס ואמרו לי שבדצמבר [לפני חודש] הם קיבלו מכתב מאדם שכתב שהוא ניצל שואה והוא זועם על שלא מעמידים לדין פושעי מלחמה נאצים שחיים בגלוי בארצות הברית. הוא איים להרוג

אותם, ולמחרת התפוצץ חומר נפץ בביתו של נאצי ליטאי שהיה אחראי לרצח של מאות אלפי יהודים.

אחר כך, סיפרו לי כתבים, הם קיבלו מהאיש מכתב נוסף, שבו הוא ביקש את מספר הטלפון שלי כדי להתקשר אליי ב-31 בינואר. הוא כתב שאם לא יקבל את מספר הטלפון, הוא יהרוג שני אנשים.

מסרתי להם את מספר הטלפון של המקום שאהיה בו (בדטרויט), ולמחרת לא הפסיק הטלפון לצלצל. מכל העיתונים התקשרו והופעתי בטלוויזיה. האיש הצליח להעלות לכתורות את נושא פושעי המלחמה הנאצים.

הוא אכן התקשר ב-31 בינואר בשעה אחת. הוא נשמע רציני מאוד ודיבר בטון שקט ובקיצור נמרץ. למעשה, הוא רק הודה לי על שנתתי לו את ההשראה. כמובן, מהעיתונים התקשרו אליי לשאול אם הוא התקשר, והיו לי מאה הזדמנויות לומר שאם הוא יהרוג פושעי מלחמה נאצים, לא אבכה על כך.

זו אמריקה – שיחת טלפון יכולה להפוך כאן לידיעה כלל-ארצית.¹⁴

מאיר הגיע ללוס אנג'לס עשרה ימים לאחר שפורסם בכלי התקשורת סיפורו של שיחת הטלפון היוצאת דופן. ה'לוס אנג'לס טיימס' סיקר אותה שלושה ימים ברציפות, וסביר להניח שפרסומה תרם להצלחת ביקורו של מאיר שם. מאחר שאת הרצאותיו בחוף המערבי ארגנו תומכיו שם, הן אינן מופיעות בלוח הזמנים שהכינה לינור שרנוב. בתיקותיו נמצא תיעוד לשני אירועים בלבד שבהם הוא נשא דברים: ב'מועצה לענייני המזרח התיכון' בכ"ה בשבט (12 בפברואר) ובבית הכנסת 'ישראל הצעיר של סנטיווי סיטי' במוצאי שבת שלאחר מכן.

תומכיו של מאיר ביקשו לקבוע לו הרצאה בבית הכנסת 'בית יעקב' בבברלי הילס, אך נשיא בית הכנסת דחה את בקשתם. במחאה על כך הם חילקו למתפללי בתי הכנסת פליירים שבהם הזכירו שבית הכנסת אירח בעבר דוברים אחרים בעלי דעות שנויות במחלוקת: פרופסור פרד קרינסקי, שדיבר נגד החזקת השטחים המשוחררים, ואיברהים קראוון, מצרי שדיבר על הסכם קמפ דייוויד מנקודת המבט המצרית. במאמר ב'ג'ואיש פרס' על דחיית הבקשה הסביר מאיר עיקרון הלכתי חשוב:

הנימוק הרשמי של נשיא בית הכנסת 'בית יעקב' לסירוב היה שחברי הליגה הפריעו להרצאה של הרבני הרפורמי אלכסנדר שינדלר, שדיבר על הצורך בשינוי ההלכה הקובעת שרק מי שאמו יהודייה הוא יהודי...

אנחנו נתקלים בעברות רבות על איסורי תורה – כולן טראגיות. אבל את רוב העברות אפשר לתקן. לדוגמה, חילול שבת בשבת אחת, ניתן לתיקון על ידי שמירת השבת הבאה. אכילה של מאכלים לא כשרים, אפילו נעשתה במשך שנים רבות, ניתנת לתיקון על ידי הקפדה על כשרות לאחר מכן. לעומת זאת, הצעתו של שינדלר אמורה להפוך גוים ליהודים, והיא תחצה את עם ישראל לשניים ותיצור מצב שבו שומרי המסורת יהיו מנועים לעולם מלבוא בקשרי נישואין עם חלקים רבים מהמשתייכים לקהילה היהודית. "שינדלריזם" הוא לא פחות מאושוויץ רוחני.¹⁵

בביקורו של מאיר בחוף המערבי ארגן לו אָד טנן שתי הרצאות באריזונה. בב' באדר (19 בפברואר) דיבר מאיר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של טוסון', ולמחרת הוא דיבר לפני קבוצת אנשי עסקים בפניקס. טנן פרסם מודעה בביטאון הסטודנטים של אוניברסיטת אריזונה בטוסון כדי להודיע לצעירים על ההרצאה בפניקס.¹⁶

מאיר כתב לי מאריזונה על מזג האוויר והזכיר את חתננו לעתיד, משה, שהגיע לישראל מלוס אנג'לס לשנה בתשל"ג (1973) – והחליט להישאר:

בקליפורניה ובאריזונה היו שיטפונות קשים, מהקשים ביותר בשנים האחרונות. הגשם לא הפסיק לרדת. בלוס אנג'לס שחקן המים את צלע ההר. בתים רבים קרסו, ואחרים נקברו תחת הברץ.

בלוס אנג'לס פגשתי אנשים רבים שמכירים את משה קפלן, וכולם שמחים מאוד על נישואיו א"ה עם ציפי... אני אמור לבקר בעוד כמה ערים. באופן כללי הביקור פה היה מוצלח.

באותו יום הוא כתב ליציפי על התרגשותו לקראת חתונתה והוסיף את הלקח שיש ללמוד מהשיטפונות:

נשאר פחות מחודש עד היום הגדול בעז"ה, ואני כבר מחכה להגיע הביתה... עכשיו אני באריזונה. מזג האוויר פה וגם בלוס אנג'לס סוער... אנשים עשירים שבנו בתים במיליוני דולר על צלע ההר איבדו אותם במפולות בוץ. זהו מוסר השכל לכל מי שחושב שהוא יכול להגיע לרום ההצלחה בלי לחשוב על הקב"ה. עדיף בית צנוע בשיפולי ההר ובשפלות.¹⁷

הרצאות לפני טודנטים

בביקורו באמריקה דיבר מאיר גם באוניברסיטאות. הוא ראה חשיבות עליונה בקשר עם יהודים צעירים, משום שהם לא היו מקובעים בדעותיהם אלא פתוחים לשמוע רעיונות אחרים, במיוחד רעיונות אידיאליסטיים.

בי' בשבט (28 בינואר) דיבר מאיר בשתי אוניברסיטאות באזור וושינגטון: ב'ג'ורג'טאון יוניברסיטי' בשעה שלוש ובאוניברסיטת מרילנד בשעה שבע ורבע בערב. איוון לויט, ראש סניף הליגה בווינגטון, ארגנה הרצאות אלה. כתב ה'ג'ורג'טאון ויק' שסיקר את הרצאותיו של מאיר מסר את דבריו על בעיית הערבים בישראל:

כהנא הציע חילופי אוכלוסין... הוא אמר שממשלת ישראל קלטה שמונה מאות אלף פליטים יהודים ממדינות ערב. כהנא הציע שעשרים ושתים המדינות הערביות יקלטו פליטים ערבים מישראל. כהנא אמר שהגיע הזמן לחילופי אוכלוסין – ערביי ישראל תמורת היהודים שברחו ממדינות ערב והיהודים שנשארו במדינות ערב. האם חזונו הוא ישראל בלי ערבים בכלל?

הוא אמר: "ערבים המוכנים לקבל את הריבונות היהודית יכולים להישאר, אך – אני מדגיש – בתנאים מגבילים. אני יכול להגיד לכם שהערבים הצעירים בישראל לא יסכימו לחיות במעמד מוגבל. יש להם גאווה לאומית. דמיינו לעצמכם איך הם מרגישים כשהם שרים את ההמנון הלאומי, 'התקווה', על שיבת היהודים לציון..."¹⁸

תומכת של מאיר בדטרויט, חנה דריסמן, פרסמה בביטאון טודנטים מודעות שבהן מאמרים של מאיר, כדי לעורר את התעניינותם של הסטודנטים. בעקבות זאת הוא הוזמן ל'ויין סטייט יוניברסיטי' ולאוניברסיטת מישגן.¹⁹

מאיר הוזמן להשתתף בעימות פומבי בי"ט בשבט (6 בפברואר) ב'בית הלל' ב'ברוקלין קולג'

עם האלוף בדימוס מתי פלד, בעל דעות מדיניות יוניות שדגל בנסיגה מלאה מהשטחים המשוחררים. ואולם כששמע פלד שתוכנן לו עימות עם מאיר, הוא עזב את האולם. מאיר נשאר לדבר עם הסטודנטים, ובשיחתו אתם אמר שפלד ו'שלום עכשיו' מסוכנים לישראל יותר מאש"ף. על השם המטעה 'שלום עכשיו' נהג מאיר לשאול: "ומחר מה?"²⁰

למחרת דיבר מאיר לפני סטודנטים ב'בית הלל' של 'סטייט יוניברסיטי' באולבני, וביום ראשון כ"ג בשבט (10 בפברואר) הוא דיבר בפני הקהילה היהודית בפורט ויין שבאינדיאנה. איש הקשר שלו שם היה בן אייזברט, מנהל הפדרציה היהודית של פורט ויין. מאיר כתב לי מהמלונית של נמל התעופה:

אני בפורט ויין, מקום מעניין. זוהי אחת הפעמים היחידות שהזמינה אותי פדרציה יהודית מקומית...

הייתה לי הצלחה בגיוס תרומות, ואני שוב מנהיג את הליגה.

אני מקווה לחזור ב-13 במרץ. אני מתאר לעצמי שאת עסוקה מאוד באירוע של ציפי ומשה. אל תעבדי קשה מדי.

כתב 'מעריב' גבריאל שטרסמן ביקר בפורט ויין חודשיים לאחר מכן, וסיפר שמאיר זכה שם להערכה רבה. מנהל הפדרציה היהודית אמר לו שנאומו של מאיר היה "הוגן ופטריוטי".²¹

הרצאתו הבאה של מאיר לפני סטודנטים הייתה ב'דיוק יוניברסיטי' בדורהם שבמדינת צפון קרוליינה, בט' באדר (26 בפברואר). את ההרצאה ארגן פרופסור פגי אברמס. בדרך לדורהם עזר מאיר בווינגטון, משום שרצה לדבר בוועידה של המנהיגות הצעירה של המגבית היהודית, שנערכה בווינגטון באותו זמן. על תכניתו זו הוא הודיע מראש בהודעה לעיתונות.

מאיר הגיע לוועידה באמצע מושב הבוקר וביקש לדבר. יושב הראש דחה את בקשתו בטענה שהוא אינו כלול ברשימת הנואמים, אך בעקבות קריאות "תן לו לדבר" שהשמיעו כמה מנציגי הוועידה, הוא הוזמן לבמה. היו נציגים שעזבו את האולם במהלך נאומו, אך הוא המשיך לדבר. כתב ששמע את דבריו סיכם: "כהנא אמר שלא הושג שלום בין ישראל למצרים. הוא דרש לספח את השטחים, להקים בהם יישובים יהודיים ולהוציא את הערבים. הוא האיץ בקהל לעלות לישראל".

מאיר כתב לי:

דיברתי עכשיו בוועידת המנהיגות הצעירה של המגבית היהודית המאוחדת בווינגטון. כמובן, לא הוזמנתי, והבקשה שהגשתי מראש לדבר שם נדחתה. מאחר שהיו שם מנהיגים יהודים מכל רחבי אמריקה, היה חשוב לי להגיע. טסתי לווינגטון עם שני אנשים מהליגה ודרשתי לדבר בוועידה. העובדה שנציגים רבים רצו לשמוע אותי עזרה להתגבר על ההתנגדות (ועל המשטרה).

...הביקור היה מוצלח, ואני לא יכול לחכות להגיע הביתה ולנוח – ויש חתונה! שמרי על עצמך.

מווינגטון נסע מאיר להרצאה שנקבעה לו ב'דיוק יוניברסיטי'. פול גולדברג כתב בביטאון הסטודנטים:

הוא מנסה להיאבק במגפת ההתבוללות ונישואי התערובת שהורסת כל חלקה טובה בקרב יהודי אמריקה.

הפתרון שלו? עלייה לישראל...

"אני אומר לכם לצאת. צאו עכשיו. אתם צעירים. אין לכם שורשים כאן. לכו הביתה, לישראל", אמר כהנא ליהודים בקהל. "לכו הביתה. שם יוכלו ילדיכם לגדול להיות חזקים, זקופים – ויהודים. ויהודים".

מאיר טס בחזרה לווינגטון למחרת בבוקר כדי לדבר במסיבת עיתונאים ובשתי אוניברסיטאות: 'ג'ורג' ווינגטון ו'איברסיטי' ו'אמריקן יוניברסיטי'. רק חודש קודם לכן הוא דיבר באוניברסיטת ג'ורג'טאון ובאוניברסיטת מרילנד, גם הן באזור ווינגטון.²² כשחזר מאיר לניו יורק הוא דיבר לפני סטודנטים יהודים ב'בית הלל' ב'סיטי קולג' של אוניברסיטת ניו יורק. מחוץ לאולם הפגינו כשישים סטודנטים מאחורי מחסומי משטרה וקראו "פלסטיין חופשית" ו"מוות להתנשאות הלבנים". מאיר אמר שהוא מודה למפגינים על הפרסום שהעניקו לו, והסביר: "אני מכיר את כלי התקשורת. הם רוצים אלימות. הם רוצים אקשן". דבריו של מאיר השאירו רושם רב על שומעיהם. בביטאון הסטודנטים היהודים פורסמו שלושה עמודים של "קטעים נבחרים" מהרצאתו. הנושאים שנכללו בקטעים אלה היו אופייניים לנושאים שדיבר עליהם בכל הרצאותיו בביקור זה: עלייה ארצה, ערבים בישראל, לימוד תורה. על 'שלום עכשיו' הוא אמר:

אני סבור שסכנתה של תנועת 'שלום עכשיו' לעם ישראל גדולה לאין ערוך מסכנתו של אש"ף...

לפני קום המדינה התנגדו אנשי 'השומר הצעיר' להקמת מדינה יהודית... הם אמרו: "אם תהיה מדינה יהודית, תמיד תהיה מלחמה"...

יכול להיות שהם צדקו, אבל המטרה שלנו בחזרתנו לארץ ישראל לא הייתה שלום, אלא הקמת מדינה יהודית. אם יש שלום – נהדר. אבל גם אם אין שלום – המטרה היא מדינה יהודית. חבל מאוד שהערבים לא רוצים שלום, אבל לא צריך לוותר על מדינה יהודית בגלל זה...

...העימות הערבי-ישראלי אינו קשור לשטחים הכבושים של 1967 או 1947 או 1937 או 1927. הוא אינו קשור לקיומה של מדינה יהודית בכל גודל שהוא ובכל צורה שהיא. עלינו להפסיק להשלות את עצמנו...

... לכאורה, לסורים יש סיבה לצאת למלחמה נגדנו – הרי לקחנו מהם את רמת הגולן. ואולי אם נחזיר להם אותה יהיה שלום. הבעיה היא שטווח הזיכרון של יהודים הוא שבועיים... שכחנו מה עשו הסורים כשרמת הגולן הייתה בידיהם במשך תשע-עשרה שנה – הם הפציצו יישובים יהודיים.

לא יהיה שלום, ואני אומר את זה בלב כבד, משום שאני חי שם... אני משרת בצה"ל ואני רוצה שלום יותר משאתם רוצים שלום. גם הבן שלי חייל, והוא רוצה שלום יותר מכם. אני לא טיפש. הערבים לא רוצים שלום...

... לכל עם הזכות לארץ שלו... אני רוצה את שלי. הערבים התחילו ארבע מלחמות, ובכולן ניצחנו. ארבעה-עשר אלף חיילי צה"ל נהרגו במלחמות שהם התחילו. מי שפותח במלחמה – פעמים שהוא מנצח, פעמים שהוא מפסיד. ומי שמפסיד – מפסיד. לא חוזרים לנקודת ההתחלה...

ארבע מלחמות... החזרנו את סיני שלוש פעמים. אני לא יכול אפילו להתחיל להבין את בגין.

סאדאת הגיע לישראל ודיבר בכנסת. היינו באקסטזה, כי הוא דיבר על שלום. שלום, שלום, שלום. בנאומו הוא הוסיף שני תנאים: הוא דרש שישראל תחזיר את כל השטחים, כולל מזרח ירושלים, ושישראל תסכים למדינה פלסטינית בראשות אש"ף...

... ויתרנו על כל הנפט שלנו תמורת פיסת נייר. מי מוותר על נפט בתקופה כזאת?...
... הגיע הזמן להכריז על תכנית פעולה שתכלול סיפוח כל השטחים והתיישבות יהודית
בכל מקום, גם בחברון ובשכם... אם הארץ הזו שלנו באמת, עלינו להכריז שהיא שלנו ולנהוג
בהתאם.

לספח את השטחים, ליישב יהודים, לטפל בבעיה הערבית – הנושא שאיש אינו מדבר
עליו.

הבעיה הגדולה ביותר במדינת ישראל היום היא המיעוט הערבי... איננו מבינים שערביי
ישראל שונאים את ישראל. אילו הייתם ערבים, גם אתם הייתם שונאים את ישראל – הרי זו
מדינה יהודית...

... אין סיכוי לגרום לערבים לאהוב אותנו... קצב גידול האוכלוסיה שלהם אדיר. ברור
שעלינו להתמודד עם הבעיה. מה נעשה בעוד עשרים שנה, כששלושים וחמישה ערכים ישבו
בכנסת? זוהי פצצת זמן... הבעיה קשה במיוחד משום שהיא מחדרת את הסתירה שבין מדינה
יהודית לערכים מערביים. כשיש סתירה בין ערך מערבי לערך יהודי, הערך היהודי גובר.
הערך היהודי גובר.²³

הרצאתו הבאה של מאיר הייתה באוניברסיטת קורנל בחסות התאחדות הסטודנטים היהודים.
למחרת, בט"ז באדר (4 במרץ), הוא דיבר לפני סטודנטים בחסות 'בית הלל' של קליבלנד.²⁴
לקראת סוף ביקורו באמריקה ערכו תומכיו כמה אירועי התרמה:

- חנה דריסמן ומני מיטלמן ארגנו דינר חגיגי בדטרויט ב"ח באדר (6 במרץ).²⁵
- לכבוד שובו של מאיר להנהגת הליגה להגנה יהודית ארגנה שלי בנבנישתי סמינר שבת
במלון סיגול במיאמי, ובמוצאי שבת כ' באדר (8 במרץ) היא ערכה דינר לכבודו. האירועים
פורסמו תחת כותרת: "הרב כהנא חזר להחיות ולהנהיג את הליגה".²⁶
- כיום ראשון כ"א באדר (9 במרץ) נאם מאיר בקונצרט התרמה באולם 'וולט ויטמן'
ב'ברוקלין קולג'. בקונצרט הופיעו האמנים שלמה קרליבך, דב שורין ומשה שור.²⁷

הנשיא קרט ו'הקול היהודי' בבחירות באמריקה

בי"ג באדר (1 במרץ) גינתה מועצת הביטחון של האו"ם את ההתנחלויות ביהודה ושומרון.
יהודים רבים נדהמו לשמוע שארצות הברית הצביעה בעד הגינוי. הנשיא קרט נסוג מיד
מהתמיכה בגינוי, כנראה בגלל החשש מאיבוד 'הקול היהודי' בבחירות הקרובות. ה'ניו יורק
טיימס' דיווח:

בהצהרה יוצאת דופן שפרסם הבית הלבן מאוחר הערב אמר הנשיא קרט שהצבעת ארצות
הברית נגד ישראל במועצת הביטחון של האו"ם בשבת הייתה טעות ונבעה מאי הבנה
בהעברת הוראותיו.

במאמר מערכת עוקצני שהופיע למחרת ב'ניו יורק טיימס' העיר העורך:

וכי יש משהו שמאמין שממשלת ארצות הברית הצביעה באופן תקדימי כל כך נגד ישראל
באו"ם בשנת בחירות בלי שקראה שוב ושוב את לשון הגינוי?²⁸

יהודים באמריקה היו מודאגים מההצבעה באו"ם. בוועידה של נשות 'בני ברית' התקבלה החלטה
לדרוש מקרט הבהרה חד-משמעית של מדיניות החוץ האמריקנית כלפי ישראל ו"הסבר על

הצבעת ארצות הברית עם אויביה של ישראל בסוגיות המכרעות של ההתנחלויות בגדה המערבית ושל מעמדה של ירושלים".²⁹ במאמץ להחזיר לקרט את תמיכת היהודים נפגש רוברט שטראוס, מנהל מערכת הבחירות של קרט, עם כמאה מנהיגים יהודים במועדון היוקרתי 'הרמוני קלאב' במנהטן בכ"ב באדר (10 במרץ).

בזמן הפגישה הפגינו מחוץ ל'הרמוני קלאב' יותר ממאתיים וחמישים איש שנענו לקריאת רבנים לבוא ולמחות. הם נשאו שלטים שקראו "גי'מי, לא מאמינים לך", "קרט תקע סכין בגב ישראל", "אנחנו צריכים נשיא שידע לקרוא".

מאיר הגיע להפגנה עם קבוצת אנשים מהליגה. הם ניסו לפרוץ את מחסומי המשטרה ולהיכנס לבניין. ה'דיילי ניוז' דיווח שפרצה "התכתשות קצרה אך אלימה". עורך הדין הווארד ריין סיפר ששוטרים זרקו מפגינים אל הקרקע והכו אותם באלות. מלקולם הונליין, ראש המועצה ליחסי הקהילה היהודית, אמר: "המשטרה הגיבה באלימות והשתמשה בכוח מופרז".³⁰ כוב ג'ייקובס בן הארבעים וחמש תיאר ב'ג'ואיש פרס' את האלימות:

הייתי אחד מאלה שנעצרו והוכו... בתצלום בעמוד הראשון של ה'ניו יורק פוסט' ראו את הראש שלי תחת נעלו של שוטר... הבן שלי [אליוט] ניסה למנוע מהשוטר להכות אותי... הם התנפלו עליי באכזריות ופתחו לו את הראש.

מאיר ועוד חמישה נעצרו והואשמו בתקיפה, בהתנגדות למעצר ובהתנהגות פרועה. בתמונה ב'ניו יורק טיימס' נראים שוטרים הנושאים את מאיר בזרועותיו וברגליו וברקע חזית ה'הרמוני קלאב'.³¹

ההפגנה ב'הרמוני קלאב' סוקרה בהרחבה בכלי תקשורת באמריקה ובישראל. בדו"ח 'הוועד היהודי-אמריקני', שניתח מגמות בקהילה היהודית באמריקה, נכתב:

אירוע זה, שזכה לפרסום רב, ציין את שובו של הרב כהנא להנהגה פעילה של הליגה להגנה יהודית. ייתכן שהוא מבשר על חזרה למיליטנטיות ועל תנועה משוקמת לאחר תקופה ארוכה של פלגנות, ויכוחים פנימיים וירידה חדה בחברות בתנועה... כישורו של כהנא בגיוס כספים ובמשיכת תומכים מסורים יביא, ככל הנראה, לפעילות מחודשת של הליגה בחודשים הבאים.

כנראה, גם מאיר ראה בהפגנה זו נקודת מפנה משמעותית, שכן את מסמכי מעצרו, כולל דף טביעת אצבעות, הוא שמר בתיקיה של מסמכים אישיים ומשפחתיים.³² מאיר חזר לישראל בכ"ה באדר (13 במרץ), שלושה ימים לאחר מעצרו, מוכן לרקוד בחתונתם של ציפי ומשה בכ"ט באדר. ציפי זוכרת שהיא רעדה מקור בחופה, שנערכה בחוץ, ומאיר אחז בידה כדי להרגיעה.³³ לאחר כשבועיים פרסם ה'ג'ואיש פרס' מאמר חריף שכתב מאיר נגד תגובתם של ארגונים יהודיים באמריקה על ה"טעות" של קרט:

כשמנהיגים יהודים באמריקה קשקשו בהיסטריה שקרט "שינה את המדיניות האמריקנית", הכחישו זאת בלהט קרט, שר החוץ שלו והשגריר שלו לאו"ם. והם צודקים. אין שינוי במדיניות האמריקנית... מאז ומעולם הייתה מדיניות אחת, ורק שמות המנהיגים משתנים. מדיניות זו תישאר גם כשקרט ילך... מנהיגים יהודים לא רוצים להעלות על דעתם אפשרות שגויים מפנים עורך היהודים,

משום שמצב כזה עלול לפתוח פתח לדברים נוראים ואיומים כמו אנטישמיות ושואה... הם שומעים ורואים רק מה שהם רוצים לשמוע ולראות...
איפה נציגי המגבית היהודית המאוחדת שקראו קריאות בוז בוושנינגטון לפני שבועיים כשאמרתי שאי אפשר לסמוך על קרטור? מה הם אומרים היום? אני יודע מה הם אומרים. הם משכנעים את עצמם שקרטור "לא התכוון לזה באמת". הם מתכוננים להמשיך לצעוק כלפיי קריאות בוז. הבעיה אינה קרטור... הבעיה היא המנהיגים היהודים בישראל ובאמריקה, המסרבים לראות את מה שלא נעים לראות...³⁴

פרק טו
מעצר מנהלי
ניסן-סיוון תש"ם / אפריל-מאי 1980

בזמן שהייתו באמריקה עקב מאיר אחר המתרחש בארץ. כמה מאורעות משמעותיים התרחשו אז, ובהם:

י"ג בשבט (31 בינואר): יהושע סלומה, תלמיד ישיבה בן 23, נורה למוות בקסבה של חברון בשעה שערך קניות בשוק. בעקבות הרצח גברו הדרישות להתיישבות יהודית בחברון, והממשלה אישרה את שיקומם ואכלוסם של בית הדסה ובית הכנסת 'אברהם אבינו'.¹

י"ז בשבט (4 בפברואר): המתנחלים האחרונים פונו מהאתר הראשון של אלון מורה, על יד הכפר רוג'ייב, והועברו לאתר החדש, בהר כביר. קבוצת תומכי 'כך', כעשרים צעירים וארבע משפחות, התנגדו לפינוי ונגררו מהמקום בכוח. בהם היו מרים ומרדכי לפיד, הורים לשבעה ילדים.²

כ"ה בשבט (12 בפברואר): סיעת 'חי וקיים' בראשות יוסף דיין, שמצעה היה כמצע תנועת 'כך', התמודדה בבחירות למנהלת קריית ארבע, אך לא זכתה במושב.³

ז' באדר (24 בפברואר): הלירה הישראלית הוחלפה בשקל במאמץ לבלום את האינפלציה ולשפר את הכלכלה.⁴

י' באדר (27 בפברואר): בחלחול נופצו שמשותיהן של מכוניות ערביות, ככל הנראה בידי תושבי קריית ארבע בתגובה על רגימת מכוניות ואוטובוסים של יהודים על יד הכפר. ערביי חלחול העמידו עשרים ושבע מכוניות בעלות שמשות מנופצות על יד בניין המועצה והזמינו את העיתונות הזרה ל"תערוכה". רכז מנהלת קריית ארבע אמר: "אני מבין את כל מי שפעל בחלחול. זה למעלה משנה שמכוניות ישראליות נרגמות על כביש חברון-ירושלים, בעיקר על יד חלחול ומחנה הפליטים דהיישה. הדבר הולך וגובר וניתן להבין מי שהחליט להגיב. כל זה קורה מאחר שהממשל הצבאי יצר חלל באי התערבותו". יוסף דיין אמר: "הערבים צריכים להבין שאם הם מנפצים חלון באוטובוס יהודי, יהיו כמה חלונות מנופצים גם אצלם. כמו שאנחנו צריכים להישמר בלילות, כך הם צריכים להישמר".⁵

מהלכה למעשה

עם חזרתו לישראל ערך מאיר פגישות עם תומכיו ושב ליזום פעולות. בניסן (אפריל), כשהיו תיירים נוצרים רבים בארץ בגלל חג הפסחא, פעלו חברי 'כך' נגד הפעילות המיסיונרית בארץ. הם חילקו לתיירים נוצרים בעיר העתיקה של ירושלים פליירים בזה הלשון:

אנחנו, נוצרים למען משה, מביאים מסר של אמת לנוצרים.
עזבונו את ישו וחזרנו למשה. גם אתה יכול להציל את עצמך...
אם נפגעת מתוכן זה,
דע שגם יהודים נפגעים כשמסיונרים מנסים לחטוף נשמות יהודיות...

הסבר לתוכן הפלייר ניתן בהודעה לעיתונות שמסרה תנועת 'כך': "אנו סבורים שהמאבק היעיל ביותר במיסיונרים הנוצרים הוא להחזיר להם באותו מטבע".⁶ בכ"א בניסן (7 באפריל) אירח ראש עיריית ירושלים טדי קולק ועידה של ראשי ערים מעורבות באמריקה. מטרת הוועידה הייתה לדון בבעיות המשותפות לערים שאוכלוסיותיהן מורכבות מקבוצות אתניות שונות. מאיר טען שאין לדמות את המציאות המורכבת של ירושלים לבעיות האופייניות לערים מעורבות באמריקה. כדי להציג עמדה זו חילקו חברי 'כך' פליירים לבאי הוועידה:

... בפטיסבורג, לדוגמה, הוויכוח עשוי להיות על הכמות שכל קבוצה אתנית צריכה לקבל, אך אין ויכוח על זכותה של כל קבוצה לקבל חלק. כולם מסכימים שכולם אמריקנים, אזרחים של אותה מדינה. ואולם לא כך בירושלים. הערבים במזרח ירושלים אינם ישראלים, אינם רוצים להיות ישראלים, שונאים את ישראל, ומצפים ליום ה"שחרור", ליום שבו כל ישראל תהיה "פלסטיין".⁷

בר' באייר (22 באפריל) ערך מאיר הפגנה על יד האוניברסיטה העברית, לאחר שסטודנט ערבי, סולימן האשם מכפר על יד נצרת, כיבה נר זיכרון ביום הזיכרון לשואה. התאחדות הסטודנטים הארצית דרשה לסלק אותו מהאוניברסיטה, אך מאחר שנר הזיכרון שכובה היה במעונות הסטודנטים, החליטו רשויות האוניברסיטה להרחיק אותו לשנה מהמעונות בלבד. ביום ההפגנה חילקו חברי 'כך' פליירים שקראו: "היום בשעה 12:00 מול השער הראשי הפגנה יהודית. הרב מאיר כהנא מדבר. הנושא: מי שכופר באדנות היהודית – שילמד בדמשק!" בפלייר אחר נכתב: "אין פלא שבאים ומוחקים את השם 'עברית' מן השלט של האוניברסיטה... הערבי אינו מכיר בדגל הלאומי שלנו, בהמנון הלאומי שלנו או בימי הזיכרון שלנו, ולפיכך מבזה אותם. זה בלתי נמנע". במאמר על הסטודנטים הערבים באוניברסיטה העברית הפציר מאיר בקוראי ה'ג'ואיש פרס' שלא לתרום כסף לאוניברסיטה העברית.⁸ למחרת נסע מאיר לחיפה. אגודת הסטודנטים של הטכניון הזמינה אותו להציג את עמדותיו בסדרת ההרצאות 'צהרי יום ד', ודיווח הופיע בביטאון הסטודנטים 'אפסילון', בכותרת המצולמת כאן.

הרב כהנא בהופעתו בטכניון:

הקס להורגך — השכם לסלקו

דווח שחלק מהקהל הגיב על דבריו בצעקות ובשריקות בוז וחלק אחר – במחאות כפיים נלהבות. כשמישהו בקהל צעק "אתה אפילו לא משרת בצבא", הוציא מאיר את פנקס המילואים שלו מכיסו והניף אותו אל על לקול תשואות הקהל.⁹

באותו לילה אירעה מצפון לירושלים תקרית דומה לאירוע בחלחול. מתנחלים שנוגמו יום-יום כשנסעו בכביש שעבר ברמאללה החליטו לעשות מעשה, והפעם ערבים מרמאללה הזמינו את המשטרה לאחר שהתעוררו מקול ניפוץ שמשות. במחסום שהקימה המשטרה נעצרו ארבעה יהודים שברכבם נמצאו, לפי דיווחים ראשוניים, ארגז של אבנים ושני פטישים.

כבר בבוקר שלח מאיר מכתב לשר הפנים והמשטרה יוסף בורג, ובו דרש את שחרורם של "הבחורים המצוינים" שנעצרו בחשד לניפוץ שמשות רכבים ברמאללה. "פעולתם הייתה חיונית להבטחת הקיום היהודי ביהודה ושומרון", הוא כתב. "עובדה היא כי מאז הפעולה הדומה שנעשתה בחלחול, הפסיקו שונאי ישראל לרגום כלי רכב יהודיים הנעים בכביש ירושלים-חברון". לכלי התקשורת נשלחו העתקים של המכתב וכן של עצומה שהפיצו אנשי 'כך':

אנו החותמים מטה דורשים:

- (א) לשחרר לאלתר את הבחורים אמיצי הכוח שניפצו את שמשות כלי הרכב הערביים ברמאללה.
- (ב) להעמיד לדין את כרים ח'לף, ראש עיריית רמאללה, על הפרת צווי המושל ולגרשו מיד מן הארץ בעוון הסתה.
- (ג) לנזוף בתת-אלוף בנימין בן אליעזר, המפקד של אזור יהודה ושומרון, על טיפולו הכושל בפרשה ועל שאינו מסוגל לרסן את הערבים המשתוללים.¹⁰

ביקור ברמאללה

מאיר הודיע לאנשי התקשורת שהוא יגיע לרמאללה ביום שני י"ב באייר (28 באפריל), כדי למסור לראש עיריית רמאללה כרים ח'לף מכתב שבו דרישה שיעזוב את ארץ ישראל. כתב 'ידיעות אחרונות' חיים שיבי המתין בכניסה לרמאללה, וכשהגיע מאיר עם יוסף דיין ועוד כמה אנשי 'כך', נסע אחריהם. שיבי דיווח שבנסיעתם ברחובות רמאללה לבניין העירייה הם השליכו לעבר התושבים פליירים בערבית שקראו להם להגר מהארץ.

הידיעה על בואם התפשטה ברמאללה במהירות, ובתוך זמן קצר התקהלו מאות ערבים, כמה מהם חמושים באלות, ברחבת בניין העירייה. גם נציגים מכלי התקשורת היו שם, והרוחות התלהטו עוד בעקבות חילופי דברים בין מאיר לעיתונאית הערבייה ריימונדה טוויל. את השניים צילם צלם של רשת טלוויזיה זרה, ובידיעות אחרונות הופיעה תמונה שבה מאיר נראה מקשיב לטוויל.

חיילי צה"ל שהוצבו לפני בניין העירייה מנעו מאנשי 'כך' להתקרב לרחבת הבניין, ואנשי 'כך' עזבו את המקום לאחר כעשרים דקות. ההמון הזועם שנשאר שם התפרע במשך שעות, והחיילים נאלצו להשתמש באלות ובגז מדמיע כדי לפזר את המתפרעים ואף לירות יריות אזהרה באוויר. כתב ה'וושניגטון פוסט' ויליז' קלייבורן העיר שההתפרעויות משקפות את עמדותיו של ראש עיריית רמאללה: "ח'לף הוא אחד מראשי הערים הלאומניים ביותר בגדה המערבית ותומך באש"ף". קלייבורן ציטט את דבריו של מאיר: "באנו להודיע לערבים שאנחנו תומכים לחלוטין בארבעת היהודים שנעצרו. מה שקרה ברמאללה יקרה שוב".

לפי ידיעות בכלי התקשורת, בעקבות הסתתם של פעילים קיצוניים היו שביתות מסחר, הפגנות ועימותים עם צה"ל במשך ארבעה ימים לאחר ניפוץ שמשות הרכבים ברמאללה. ידיעות אלה מסרו שכבר ביום שני בבוקר היה שקט ברמאללה, אך הגעתם של אנשי 'כך' הציתה את המהומות מחדש.¹¹

ואולם מאיר לא היה הגורם לארבעת ימי המהומות. כתב 'ידיעות אחרונות' תופיק חורי מסר שהמסיתה הייתה הוועדה להכוונה הלאומית' בראשות בסאם שכעה משכם וכרים ח'לף מרמאללה, שהייתה הגוף הערבי הדומיננטי בשטחי יהודה ושומרון בחדשים האחרונים. הוועדה הוקמה כדי לסכל את תכנית האוטונומיה של הסכמי קמפ דייוויד ולהביא במקומה להקמת מדינה עצמאית.

פיליפ גילון, מבקר הטלוויזיה של ה'ג'רוזלם פוסט', האשים את מאיר בהסתה להתפרעות ברמאללה, אך גילה הבנה כלפי המתנחלים. על סיקור אירועי רמאללה בטלוויזיה הוא כתב: "בשידור תיארו המתנחלים את יידיי האבנים על מכוניות ואוטובוסים. אחת הצופות בשידור, אישה ליברלית שאינה תומכת של גוש אמונים, התקשרה אליי לומר עד כמה היא התרשמה מחומרת הבעיה של המתנחלים"¹².

במאמר ב'הארץ' כתב עקיבא אלדר שמאיר "גנב" את הכותרות ברמאללה. אלדר הציג ניתוח של כישורו התקשורתי של מאיר, ובו ציטט מתוך עבודת מחקר של פרופסור אהוד שפרינצק מהאוניברסיטה העברית:

כהנא הוא פוליטיקאי של עידן אמצעי הקומוניקציה. הוא תפס יפה שבישראל הממסדית, שבה ללא גיבוי של מחנה ארגוני וציבורי עם שורשים אי אפשר לבלוט ולפעול, הסיכוי היחיד שידעו עליו הוא פוליטיקה של כותרות. לולא היה נוקט כהנא פעילות יוצאת דופן, היה בפוליטיקה הישראלית משול למת... חלק גדול מהפוליטיקה החוץ-פרלמנטרית של כהנא יש להסביר אפוא במושגים של טקטיקה רציונלית ברורה, שמטרתה כפולה:

א. גיוס תשומת לב ציבורית לגוף הפוליטי החדש שקם.

ב. גיוס שכבת תומכים מסוימת שסוג כזה של פעילות יכול למשוך אותה לליגה.¹³

מסקנותיו של שפרינצק היו מושתתות על שיקולים פוליטיים בלבד, ולא הביאו בחשבון את המניעים האידיאולוגיים של מאיר. שיטותיו ופעולותיו של מאיר, כולל הפרסום התקשורתי, נועדו להשיג מטרה נעלה הרבה יותר מכוח פוליטי: הפצת השקפותיו וחיזוק אופייה היהודי של מדינת ישראל.

אכן, ביקורו של מאיר ברמאללה הצליח להשיג כותרות בעיתונים. יתרה מזאת, העובדה ששמה של תנועת 'כך' הוזכר בכל הידיעות עיגנה אותה בתודעה הציבורית בישראל. לעומת זאת, בעיתונות האנגלית בארץ ובעיתונות הזרה עדיין נקשר שמו של מאיר לליגה. דוגמאות לכך הן הכותרת "ביקור הליגה מסעיר את רמאללה" של ידיעה ב'ג'רוזלם פוסט', ומשפט הפתיחה "הרב מאיר כהנא, ראש הליגה להגנה יהודית, הגיע לבניין העירייה ברמאללה" של ידיעה ב'ווישינגטון פוסט'. מאיר היה מודע לזה, ולעתים קרובות הוא חתם הודעות לעיתונות באנגלית במילים "תנועת 'כך' (הליגה להגנה יהודית)".¹⁴

בי"ג באייר (29 באפריל), יום לאחר ביקורו ברמאללה, נעצר מאיר בגין גרימת הפרה של הסדר הציבורי ברמאללה, ועוכב לחקירה במשך חמישה ימים. בזמן שישב בבית המעצר במגרש הרוסים הוא השיג עט ודף וכתב מאמר ל'ג'ואיש פרס':

... בשבועות האחרונים נרגמו מכוניות ואוטובוסים בדרום ליישובים היהודיים שמצפון לירושלים, כגון בית אל ועפרה. בשבוע שעבר הושלך רימון יד לעבר אוטובוס. חיילים שתפסו מחסה במקום לירות בתוקפים אמרו שיש להם הוראות שלא לירות, והם מעדיפים לברוח מלשבת בכלא.

בשבוע שעבר נכנסו לרמאללה יהודים טובים מההתנחלויות, שמאסו בחוסר האונים של הצבא והממשלה, וניפצו את שמשותיהן של עשרים מכוניות ערביות. ארבעה אנשים נעצרו למשך שבוע. יומיים לאחר מכן נסעה קבוצת יהודים חדורי שנאה עצמית לרמאללה להתנצל בפני ראש העיר שונא היהודים, כרים ח'לף, שבנאום בתשל"ב (1972), כינה את היהודים "שונאי האנושות".

בעקבות ההתנצלות המטורפת, דוגמה לכשלים ולפשעים המובילים לתהום האבדון,

נסעתי לרמאללה עם עשרה אנשי 'כך'. הלכנו לבית העירייה כדי לומר לכרים ח'לף, לערבים ברמאללה ובכל ארץ ישראל, לאומות העולם ובעיקר ליהודים הפחדנים – שארץ ישראל היא ארצו הבלעדית של עם ישראל; שבורא העולם נתן לנו אותה; שאם הערבים לא מוכנים להכיר בכך, עליהם לעזוב...¹⁵

לאחר ארבעה ימים במעצר פתח מאיר בשביתת רעב. הוא שוחרר בערבות למחרת בבוקר – אולי בגלל שביתת הרעב ואולי משום שהמשרה הגיעה למסקנה שהחזקתו בכלא אינה דרושה לחקירתה.

טבח בחברון

סביר יותר להניח שמאיר שוחרר בגלל טבח מזעזע שהתרחש סמוך לבית הדסה בחברון, בליל שבת אור לי"ז באייר (2 במאי). ערבים השליכו רימונים וירו על קבוצה של כמאה יהודים ששבה מתפילת ליל שבת במערת המכפלה. חמישה יהודים נהרגו ושישה-עשר נפצעו. לאחר יומיים מת אחד הפצועים, ומספר ההרוגים עלה לשישה.

הממשלה הגיבה מיד. מוקדם בבוקר ביום המחרת גורשו ללבנון שלושה מנהיגים ערבים שהיו מסיתים ידועים: ראש עיריית חברון, פאהד קוואסמה; ראש עיריית לחלול, מוחמד מילחם; והקאדי של חברון, השייח' ראג'ה באיורד תמימי. השלושה תמכו באש"ף בגלוי, והצהרותיהם הפרובוקטיביות הסיתו לפיגוע. נוסף על כך הרס צה"ל את הבתים בחברון שמהם ירו המחבלים.¹⁶

מאיר סיפר לכתב 'הארץ' עקיבא אלדר: "שוטרים העירו אותי בארבע בבוקר כדי לספר לי על הוועדה שהייתה בחברון". עד מהרה נודע למאיר שבששת הנרצחים היה חבר 'כך' אלי הזאב, בן שלושים ושתיים, גר צדק שעבד ולמד בקריית ארבע.

שלושה מחללי הפיגוע – יעקב צימרמן, גרשון קליין וחנן קרוטהמר – היו תלמידי ישיבת ההסדר 'ניר' בקריית ארבע ותושבי בני ברק, והם נקברו בבית העלמין הצבאי בקריית שאול. שני החללים האחרים היו צבי גלאט ושמואל מרמלשטיין, שהתארחו בשבת ההיא בישיבת 'ניר'. גלאט, תלמיד ישיבת 'מרכז הרב' בירושלים שעלה ארצה מניו יורק, נקבר בבית הקברות הצבאי בהר הרצל. מרמלשטיין, תלמיד ישיבת 'כרם ביבנה' שהגיע ארצה ממונטריאול, נקבר בבית העלמין הצבאי בחולון.¹⁷

אלפים ליוו את הקדושים למנוחות. שרים, רבנים ומפקדי צה"ל נשאו הספדים בלוויות. להלווייתו של אלי הזאב הגיעו שר החוץ יצחק שמיר, הרבנים הראשיים הרב שלמה גורן והרב עובדיה יוסף, הרב הראשי לשעבר יצחק נסים, הרב משה לוינגר, הרב הראשי לצה"ל האלוף גד נבון, הרמטכ"ל רפאל איתן, אלוף פיקוד המרכז משה לוי ומפקד יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר.

כשלושת אלפים איש השתתפו בלווייתו של אלי הזאב. מסע הלוויה יצא מישיבת 'ניר' שבקריית ארבע, ולאחר דברי הספד מפי הרב יעזר אריאל, רבו של הנפטר, המשיך לחברון. קהל המלווים נעצר במקום הטבח, סמוך לבית הדסה, ומאיר נשא שם הספד. הבתים שהרוצחים ירו מהם היו הרוסים, ובגלל עוצר שהוטל בחברון לא נראה אף ערבי אחד בזמן הלוויה. מסע הלוויה התנהל באטיות בסמטאות הצרות לעבר בית הקברות היהודי העתיק של חברון, שבו היו קבורים קרבנות טבח תרפ"ט (1929). על יד הקבר הטרי אמר קדיש הרב הראשי לצה"ל גד נבון, ולבקשת הוריו של אלי, רק מאיר הספיד אותו.

דברים מתוך ההספד שנשא מאיר צוטטו בעיתונים. הוא פתח בפסוק מספר קהלת, "לכל זמן

ועת לכל חפץ תחת השמים". הוא אמר: "אלי נפל על קידוש השם, אבל [זה היה] במאורע של חילול השם, ואנחנו מצווים למחוק את חילול השם".¹⁸
מאיר הסביר סוגיה זו בספרו 'אור הרעיון':

... יהודי שנרצח בגלל יהדותו בשעת גזרה על עם ישראל, והלך בגאווה למיתתו על כך, בוודאי ובוודאי נחשב שמת על קידוש השם וקידוש שם שמים. אך אותה הגזרה כלפי עם ישראל, כאשר העם נרמס ונרצח, אינה אלא חילול השם לאומי. וכל כך למה? כי חולשתו של עם ישראל, בזיונו והשפלתו, רמיסתו והשמדתו על ידי הגויים, נראים לשונאי היהודים ולעולם כולו כחולשה של הקב"ה אלוקי ישראל, כאילו אינו יכול להגן על עמו ולהצילם מיד צר ח"ו.

מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס':

... מורך הלב הנפשע שלנו גובה מחירים מזעזעים. אמנם הערבים לחצו על ההדק וזרקו את הרימונים, אך דמם של קדושי חברון על ידינו, משום שלא עשינו כדבר הפסוק "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם" (במדבר לג נב). השארנו את הערבים בארצנו מפחד אומות העולם; בגלל תסביכים שלנו אימצנו את ה"מוסריות" החילונית, שאינה דומה למוסריות היהודית.

שתי מצוות מוטלות עלינו:

1. לגרש את הערבים.
2. עד שיגורשו: על הממשלה לנקוט טרור נגד טרור בשקט ובמקצועיות. כל ערבי צריך לחיות בפחד.

... ויהי רצון שהמרחם על הרחמנים יתאכזר לאכזורים.¹⁹

המשפט האחרון היה ביטוי לתקוותו של מאיר שה' ינקום את דם הנרצחים בחברון והוא מבוסס על דברי רבותינו, "כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי סוף שנעשה אכזרי במקום רחמן" (קהלת רבה ז).

ערבים המשיכו לרגום רכבי יהודים, בעיקר בירושלים – אפילו בשעת לווייתיהם של ארבעה מנרצחי חברון. אף על פי כן בחרו אנשי ציבור לגנות דווקא את מאיר. בכ"א באייר (7 במאי) העלתה חייקה גרוסמן ממפ"ם על סדר יומה של הכנסת את פעילותו של מאיר, והתפתח דיון קולני נגדו ונגד תנועת 'כך'. חברי כנסת מהשמאל קטעו ללא הרף את דבריו של סגן השר יורם ארידור, שנבחר להשיב בשם הממשלה.

גרוסמן השוותה ניפוץ חלונות ופריצה לבתים של ערבים בחברון בידי "הפשיסטים הקטנים של הרב כהנא" לפוגרומים נגד יהודים באירופה. ארידור הסתייג מהמעשים הנזכרים, אך הביע התנגדות להשוואה של גרוסמן ולדבריה הקשים. בעניין דבריו של חיים בר-לב מה'עבודה', ש'אילו לא ישבו יהודים בחברון לא היה הרצח מתרחש", אמר ארידור שכשיהודים נרצחים עלינו קודם כול להתאחד נגד הרוצחים, שהם האחראים היחידים לפשע, ולא להאשים אחרים. גרוסמן קראה להעניש את אנשיו של מאיר כפי שמחבלים נענשים ודרשה להוציא אותם אל מחוץ לחוק. גאולה כהן מ'התחייה' קראה: "לא שמעתי ממך נאום כזה נגד אש"ף". שמואל טולידאנו מ'שינוי' שאל מדוע לא מוציאים נגד מאיר צו מעצר מנהלי. משה שמיר מ'התחייה' ביקש להסיר את הנושא מסדר היום בטענה ש"החץ" של גרוסמן הופנה למעשה נגד ההתיישבות החלוצית ביהודה, בשומרון ובחברון ולא רק נגד מאיר. בסופו של דבר הוחלט להעביר את

הנושא לוועדת החוץ והביטחון של הכנסת, וגרוסמן הצליחה להשיג סיקור תקשורתי נרחב לדעותיה.²⁰

התקפה זו על מאיר לא מנעה ממנו להמשיך בפעילויות שהיו עשויות לקומם אנשים מהשמאל. בתגובה על הידיעה שארצות הברית מוכנה לקבל אלפי פליטים מקובה, הוא כתב מכתב לסמואל לואיס, שגריר ארצות הברית בישראל, וחילק העתקים ממנה לעיתונאים:

מוכנותה של ארצות הברית לקבל עשרות אלפי פליטים מקובה היא דוגמה נוספת לנדיבותה ולרוחב לבה. היא מוכיחה שארצות הברית מבינה שהוצאת אוכלוסייה העוינת את ממשלת קובה תמנע "פיצוץ" שעלול להוביל את ארצות הברית ואת ברית המועצות למלחמה הרת אסון.

מאיר כתב שסכנה דומה קיימת מנוכחות הערבים בישראל, והמשיך:

...לכן אני מבקש ממך להעביר לנשיא את בקשתי לאשר את כניסתם המיידית של רבע מיליון ערבים – בעלי כישורים תעסוקתיים הנחוצים לכם – מארץ ישראל לארצות הברית... ובכך להשבית את פצצת הזמן המתקתקת במזרח התיכון. לחיזוק בקשה זו אערוך ביום ראשון שביתת רעב של יום אחד מול השגרירות האמריקנית, ואני מקווה להיפגש אתך שם. [חתום] הרב מאיר כהנא.²¹

צו מעצר מנהלי

בכ"ז באייר (13 במאי), יומיים לאחר ההפגנה של מאיר מול השגרירות האמריקנית, הגיעו לביתנו בשעת ארוחת הערב ארבעה שוטרים לבושים בגדים אזרחיים ומסרו למאיר צו מעצר מנהלי שנחתם בידי שר הביטחון עזר ויצמן. גם פעיל 'כך' ברוך בן יוסף (גריץ)⁸ קיבל צו מעצר מנהלי באותו ערב.

מאיר תיאר את השתלשלות העניינים:

הם באו בערב. נקישה על הדלת. ועוד אחת. ארבעה עמדו שם. אחד הראה תעודת שוטר. ערב טוב, הרב כהנא, אנחנו מהמשטרה. צר לי שעליי לבקש ממך לבוא אתנו לבירור קטן. על מה? הוא מחייך: אני מעדיף לדבר על זה בתחנה.

זה לא חדש לי. בשבוע שעבר הגיעו אחרים – בשעת חצות. ישבתי בכלא שבוע ושחררתי בלי אישום. אני מניח שגם הפעם הממשלה רוצה להציק לי קצת. אני לוקח את הטלית והתפילין שלי בהנחה שיחזיקו אותי כל הלילה, ואומר לאשתי: נתראה בקרוב, אל תדאגי. היא תדאג, אבל לא יותר מדי. היא כבר ראתה את זה פעמים רבות...

אנחנו מגיעים לתחנת המשטרה במגרש הרוסים. השוטר האחראי קופץ מהרכב. אני מכיר את הנהלים ומחכה בסבלנות. ייקחו אותי לחקירה... ואז ישחררו אותי או יחזיקו אותי במשך ארבעים ושמונה שעות ויביאו אותי לפני שופט. אלה הנהלים הרגילים.

אבל לא הפעם. ישראל התקדמה. השוטר חוזר לרכב, בידו כמה מסמכים. הוא מתיישב ופונה אליי. צר לי שעליי לעשות זאת ברכב, אך אני חייב לקרוא לך את הדברים הבאים. הוא קורא: "בתוקף סמכותי כשר הביטחון ובסמכויות המעצר המנהלי, אני מצווה לאסור

⁸ בן יוסף שינה את שמו מגריץ כשהתגייס לצה"ל בתשל"ו (1976) אך בכלי תקשורת רבים הוא הוזכר בשם גריץ.

את מאיר בן יחזקאל כהנא בירושלים ובכלא שאטה לתקופה של שישה חודשים. [חתום] עזר ויצמן".

זהו. בלי משפט, בלי שופט, בלי עורך דין, בלי כתב אישום, בלי אפשרות להגנה משפטית...²²

מאמר זה היה הראשון מתוך מאמרים רבים של מאיר שהופיעו ב'ג'ואיש פרס' ובעיתונים יהודיים אחרים באמריקה בזמן מאסרו. בדרך כלל אין לאסירים אפשרות לפרסם כתבים, אך רחמים כהן, עורך דינו ותומכו של מאיר, העביר לי את המאמרים שמאיר כתב כדי שאטפל בהקלדתם ובהעברתם ל'ג'ואיש פרס'.²³

בבוקר שלאחר מעצרו הורשה מאיר להתקשר אליי. הוא אמר לי שעומדים לשלוח אותו לכלא שאטה לשישה חודשים, וביקש שאתקשר לעורך הדין שלו. התקשרתי מיד לרחמים כהן ולאחיו של מאיר, נחמן. כששמע נחמן שמאיר עלול להישלח לכלא שאטה, שכלואים בו מחבלים, הוא דאג לחייו. הוא אמר לכתבים שהוא חושש שהמשלה מנסה "לפתור את בעיית הרב כהנא" על ידי שליחתו לכלא שאטה, והחל במאמצים לשנות את הגזרה. שבוע לאחר מכן דווח בעיתונים שאם יאושר הצו המנהלי ישלחו מאיר ובן יוסף לכלא רמלה ולא לשאטה, ושככל מקרה הונחה שירות בתי הסוהר להגביר את השמירה על השניים מפני פגיעת אסירים ערבים.²⁴

דבורה, אשתו של בן יוסף, התקשרה למשרד ראש הממשלה כדי לבקש מבגין לבטל את הצו המנהלי. היא דיברה עם ראש לשכתו יחיאל קדישאי, והוא אמר לה שבגין כבר אישר את הצו. ידיעות בכלי התקשורת מסרו על פי "חוגים יודעי דבר" שבגין אישר את המעצר המנהלי לאחר שהשב"כ מסר לו שמאיר ובן יוסף עומדים לבצע "פעולה חמורה ביותר".²⁵

מעצר מנהלי שולל מאדם את זכויות היסוד שלו. הוא נאסר בלי משפט ואף בלי לדעת את הסיבה למאסרו. המעצר המנהלי מבוסס על תקנות ההגנה לשעת חירום שהנהיג השלטון המנדטורי בשנת תש"ה (1945). חוק מתוקן, שבו מעט שינויים לטובת העצור, אושר בכנסת בתשל"ט (1979), רק שנה אחת לפני מעצרו של מאיר ובן יוסף.

החוק החדש, חוק סמכויות שעת חירום, מחייב לקבל מנשיא בית המשפט המחוזי אישור לצו מנהלי, בתוך ארבעים ושמונה שעות מביצועו. לאחר ששמע נשיא בית המשפט את הסיבות לצו, בסמכותו לאשר אותו, לבטל אותו או לקצר את תקופתו. דיון זה נערך בדלתיים סגורות, והסיבות הנאמרות לשופט אינן מוצגות לפני העציר או לפני עורך דינו. החוק מעניק לעציר את הזכות לערער על החלטת בית המשפט המחוזי בבית המשפט העליון, אך במקום ההרכב הרגיל של שלושה שופטים בבית המשפט העליון, שופט אחד בלבד דן בערעור ורק הוא מתוודע לראיות. כוונה לבצע פשע היא עילה מספקת למעצר מנהלי, שלא כמו בהליכים משפטיים רגילים, שבהם אין מענישים על כוונה אלא על מעשים. כשנדון החוק בכנסת בתשל"ט (1979) אמר שר המשפטים שמואל תמיר בעניין מטרות: "אני בא לומר זאת מפורשות: מדובר אך ורק במלחמה בארגוני הרצח והחבלה".²⁶

ביום חמישי כ"ט באייר (15 במאי), ארבעים ושמונה שעות לאחר מעצרו, הובאו מאיר ובן יוסף לפני השופט אשר פליקס לנדא, נשיא בית המשפט המחוזי בירושלים. עורך הדין רחמים כהן ייצג את מאיר ועורכת הדין ליאורית דניאל ייצגה את בן יוסף, אך לא נאמר לעורכי הדין במה לקוחותיהם מואשמים ולא הוצגו לפנייהם ראיות. הדיון נערך בלשכתו של השופט בדלתיים סגורות, ולאחר כחמש שעות הודיע השופט שהדיון יימשך ביום ראשון ג' בסיון (18 במאי). בצאתם מבית המשפט קרא מאיר, שנראה עייף ומתוח, לעבר העיתונאים שחיכו בחוץ: "אין

לי מושג מה רוצים ממני, מה האשמה, מה הפרטים. אין הוכחות, אין ראיות – זה רוסיה פה!"
 בן יוסף קרא: "חזרנו לימי המנדט".²⁷
 ב"מכתב גלוי" שפורסם באותו יום כתב מאיר:

נעצתי ללא שופט וללא פרקליט. זאת השיטה שנקטה בשעתו בריטניה נגד המחותרת היהודית ושנגדה לחם בגין בשם החירות, אך היא אומצה על ידי ממשלתו. לזאת הגיע המשטר שהתפאר כדמוקרטיה היחידה במזרח התיכון...

שבועיים לאחר מכן פורסמה ב'ג'ואיש פרס' מודעה שמאיר ניסח:

האם ממשלת ישראל מנסה להרוג את הרב מאיר כהנא?

האם הוא אומר "יותר מדי" אמת?

האם תחזיתו צדקו שוב ושוב?

האם ממשלת בגין התחילה לקצור את פירותיה הבאושים של מדיניות הפיוס שלה כלפי

הערבים?

האם הרב כהנא המנהיג היהודי היחיד בזמננו שמבין באמת מה קורה?

...אנא, הציפו את הקונסוליה הישראלית מיד בשיחות טלפון ובמברקים במחאה נגד מעשה נפשע זה, ושלחו מברקים לראש ממשלת ישראל בגין.²⁸

חרושת שמועות

מאז מעצרו של מאיר ובן יוסף עסקו כלי התקשורת בהעלאת השערות לגבי הסיבה לצו המעצר המנהלי. אחת ההשערות הייתה שהם תכננו פעולת נקם נגד ערבים בחברון. ייתכן שמקור השערה זו הוא מסיבת עיתונאים שנערכה זמן קצר לאחר הטבח בחברון, ובה אמר מאיר שעל הממשלה להקים "קבוצת טרור יהודית שתשליך פצצות ורימונים כדי להרוג ערבים" כדי לגרש אותם מארץ ישראל. הוא אמר: "אני קורא לממשלה לעשות זאת", והוסיף: "אין לי צל של ספק שיש יהודים שברגע זה מתכננים פעולות".

באותו זמן היו בעיתונים דיווחים לא מאומתים שגוש אמונים החליט להקים מערך ביטחון משלו, משום שצה"ל נוהג ביד רכה מדי בערבים המיידים אבנים על כלי רכב ישראליים ומסכנים את המתנחלים הנוסעים בכבישי יהודה ושומרון.

בידיעות אחרונות הועלתה הסברה שסיבת המעצר המנהלי היא כוונתם של מאיר ובן יוסף להקים מחתרת מזוינת להתקפות על ערבים ועל יעדים מוסלמיים ביהודה ובשומרון, כדי לשבש את שיחות האוטונומיה.²⁹

השערה אחרת קישרה את המעצר המנהלי של מאיר ובן יוסף לגילוי מצבור חומר נפץ על גג ישיבת הכותל בעיר העתיקה בכ"ג באייר (9 במאי), כמה ימים לפני המעצר. בריאיון שנערך אז ברשת הטלוויזיה האמריקנית NBC, הכחיש מאיר כל קשר למצבור הנשק, אך אמר: "הערבים צריכים להבין שמי שמשליך אבנים יקבל אותן בחזרה". לבסוף הודו שני חיילים בהעברת חומר הנפץ מבסיס צבאי לגג הישיבה, ונשלל כל קשר ביניהם ל'כך' או לישיבה.³⁰

חרושת השמועות הגיעה לשיאה כשחבר הכנסת תופיק טובי אמר במליאת הכנסת שמאיר – בחסותה של ממשלת ישראל – תכנן לפוצץ את מסגד אל-אקצה בהר הבית. פיקציה זו התאימה לגילוי חומרי החבלה על גג ישיבת הכותל, שהשקיף על הכותל המערבי ועל הר הבית. דבריו של טובי נאמרו בדיון להצעת אי אימון בממשלה ופורסמו בידיעות אחרונות ב'ט"ט בסיוון (3 ביוני).

השמועות המשיכו להתגלגל. 'דבר' מסר שכתב העת השמאלני 'ישראל ופולסטיין', שיצא לאור בפריז, דיווח על גילוי מסמכים של תנועת 'כך' שבהם תכניות מפורטות לפגיעה בכמה מקומות קדושים לאסלאם. מפ"ם דרשה שהממשלה תוציא את תנועת 'כך' אל מחוץ לחוק ותגלה לציבור "מהי מידת האמת" ביריעות על כוונת אנשיה לפוצץ את מסגד אל-אקצה.³¹ העיתונאי דוד שחם כתב על שמועה זו: "הוא תכנן, כך אומרת השמועה... לפוצץ מבנה או מבנים כאלה, שפיצוצם עשוי לגרום נזק חמור לשמה ולמעמדה של מדינת ישראל. ומדוע אי אפשר להגיש נגדו כתב אישום על מזימה זו? מפני, כך משיבות הלחישות, שעצם גילוי האובייקט של הפיצוץ המתוכנן יגרום נזק למדינת ישראל". שחם הקשה על טענה זו: "אם פיצוץ אובייקט היה מביא נזק כזה לשמה ולמעמדה של מדינת ישראל – הרי גילוי העובדה שמדינת ישראל מענישה בחומרה מי שזומם לפוצץ אובייקט זה, רק יביא תועלת לשמה ולמעמדה!"

"אלא מה", הוא כתב, "שירות הביטחון אינו רצה לחשוף את מקורות המידע שלו? א) למען מטרה נכבדה כזו כדאי 'לשרוף' איזה סוכן או שניים. ב) כבר היו בארץ משפטים ביטחוניים בדלתיים סגורות והרבה שנים לא דלף כלום החוצה".

שחם טען עוד שאין צורך ב"מידע סודי" כדי לאסור את מאיר, משום שהוא עבר על החוק בגילוי כמה פעמים, ומקרים אלו "צריכים להספיק כדי להושיב אותו לזמן ארוך מאחורי מנעול ובריה בהליך משפטי נאות ובלי להיזקק לחוקי החירום הידועים לשמצה ולהליכים פסולים של מעצר אדמיניסטרטיבי". הוא סיים בתחזית מרה: "התקדים של שימוש בחוקי החירום ובמעצרים אדמיניסטרטיביים ימשך".

שנים רבות לאחר מכן, לאחר הרצח של מאיר, נשאל רחמים כהן על הסיבה לצו המעצר המנהלי. כהן אמר בוודאות שמאיר לא ידע את הסיבה, שכן הוא היה בקשר הדוק עם מאיר עד למותו, ומאיר מעולם לא רמז לו שהוא יודע דבר על הסיבה. לדעתו של כהן, המעצר המנהלי נועד לפגוע במערכת הבחירות של מאיר לכנסת.³² על השמועות לגבי פיצוץ המסגד בהר הבית כתב מאיר:

מזה שישה שבועות אני יושב בכלא בלי לדעת במה אני מואשם... קראתי בעיתונים שתכננתי כביכול לפוצץ את מסגד אל-אקצה...

...אני אומר באופן ברור וחד-משמעי: לא היה לי שום קשר לפגיעה במסגד אל-אקצה ולא היה לי שום מידע על פגיעה כזו.³³

בזמן שחיכה להחלטת השופט לנדא בעניין אישור הצו המנהלי כתב מאיר מכתבים למשפחה. לילדים הוא כתב:

שוב אני נמצא הרחק הרחק ממחיצתכם, והפעם אני חושש שמלכות הזלה יורדת עליי ביד חזקה ובחמה שפוכה.

אך אל דאגה – "חזקו ואמצו, אל תיראו ואל תחתו... כי עממי רב מעמו, עמו זרוע בשר ועמנו, ה' אלוקינו לעזרנו".

... אני לא יודע מתי אצא מפח זה שטמנו לי, אבל אבקש מכם שלא לדאוג. "מלפני ה' משפטי יצא ועיניו תחזינה מישרים". אשרינו שבחרתי בחיי עולם ולא בחיי שעה, ומה טוב חלקי שנתפשתי על אהבת ישראל וקידוש שם שמים. ובמיוחד מה נעם גורלי באשר אני מסתכל בנחת ובתפילת הודיה לאבי שבשמים שהחיינו וקיימנו לגדל ילדים כמוכם...

הוא כתב לי:

ליבי היקרה שלי, קודם כול אני מבקש ממך שלא לדאוג. המבחן האמתי של האמונה הוא במצבים שבהם העתיד נראה קודר. אם אני יודע שאת חזקה ואיתנה, קל לי הרבה יותר. אינני יודע איך כל זה יסתיים ומתי, אבל בעזרת ה' זה יחלוף ואהיה בבית אתך שוב. בכלא יש הרבה זמן לחשוב, וייסורים גורמים לאדם לראות את החיים באופן מאוזן יותר. בימים האחרונים חשבתי הרבה על כמה אני חייב לך, וכמה מעט אמרתי לך זאת. תודה שאת רעיה כמו שאת, וסלחי לי שלא תמיד הייתי הבעל שהייתי צריך להיות. הטעות הגדולה ביותר של אנשי ציבור היא שאיפתם להציל את העולם על חשבון משפחותיהם. גם על זה חשבתי הרבה, וכשאצא בעז"ה, נהיה יחד יותר, ואנסה לפצות אותך על שנים שעברו. אל תבכי. אני עושה את מה שנכון, וזה מה שחשוב בעולם. שולח לך את כל אהבתי ועוד, מ'.³⁴

חוק סמכויות שעת חירום היה נתון לביקורת שיפוטית, אבל כל ההליכים היה אפופים סודיות. ה'ג'רוזלם פוסט' דיווח: "במשך כל הדיון לא נאמרו לכהנא, לבן יוסף או לעורכי הדין הסיבות למעצר או החשדות והראיות נגדם". עורכת הדין ליאורית דניאל אמרה לכתב: "חוק סמכויות שעת חירום הוא חוק דרקוני המעניק לשר הביטחון סמכויות לשלול חירותו של אדם גם בלי שיובא חומר ראיות כלשהו, לא לפני האסיר ואף לא לפני פרקליטו". מאיר מחה על השרירותיות ועל חוסר הצדק, בשני מאמרים שהופיעו ב'גואיש פרס' שבועיים לאחר מכן. במאמרו 'דמוקרטיה' הוא כתב:

... אני יושב בלשכתו של השופט לנדא... מולי יושבים פרקליט מחוז ירושלים, היועץ המשפטי לשב"כ וקצין משטרה. על ידי יושבים עורכי הדין רחמים כהן וליאורית דניאל...
... איש לא הורשה להיכנס: לא אנשי תקשורת – שתפקידם לדווח לציבור את האמת ולוודא שאין אלמנטים טוטליטריים – ולא אשתי, ילדיי או אמי. אסור לאיש לשמוע דבר.

במאמרו 'הסתה' הוא ציין: "לממשלת ישראל אין כדל של ראייה משפטית להצדקת החלטתה השערורייתית לעצור אותי ואת ברוך בן יוסף לשישה חודשים בלי משפט. לכן הם נזקקו לחוק בריטי אימפריאליסטי טוטליטרי".³⁵

רק לאחר חמישה ימים מסר השופט לנדא את החלטתו. עורך הדין רחמים כהן הסביר שהדיון התארך משום שהחוק המחייב אישור שופט למעצר מנהלי היה חוק חדש שיושם זה לראשונה, והיה על השופט להעמיק בפרטי החוק ובפרטי הראיות.

ביום שלישי, ערב חג השבועות (20 במאי), הודיע השופט לנדא שהוא מאשר את המעצר המנהלי, אך הורה על ביקורת שיפוטית נוספת לאחר שלושה חודשים. עורכי הדין רחמים כהן וליאורית דניאל אמרו שמיד יערערו בבג"ץ על ההחלטה.

'קול ישראל' דיווח שכשהוחשו מאיר ובן יוסף לניידת שחיכתה בכניסה האחורית לבית המשפט, עטו עליהם כתבים וצלמים. דבריו של מאיר הושמעו בשידור: "אנחנו עוד נהיה בכנסת עם חסינות ונשגע את הממשלה המטופשת הזאת, ובתוך שנה אני אשב ביחד עם אורי אבנרי בכנסת ואשגע אותו". השדרן העיר שמותר למאיר להתמודד בבחירות לכנסת גם כשהוא יושב בכלא.³⁶

פרופסור ברוך ברכה, דיקן הפקולטה למשפטים באוניברסיטת חיפה, ניתח את החלטתו של השופט לנדא במאמר ב'הארץ'. הוא הסביר שאישור הצו אינו הוכחה שמאיר ובן יוסף עברו

עברה, והדגיש שצו מעצר מנהלי הוא צעד שנוקטים למניעת מעשה מסוכן רק לאחר שהוברר שאין כל דרך אחרת למנוע אותו. עורכי הדין הגישו את ערעורם לבג"ץ מיד לאחר חג השבועות (22 במאי). בערעור הם מחו על העובדה שהראיות נגד מאיר ונגד בן יוסף לא הוצגו לפניהם, ודרשו "לתת פומביות לדיוני בית המשפט".³⁷

חוק דרקוני

ככ"ט באייר (15 במאי), ביום שלאחר המעצר של מאיר, הפגינו תומכיו מול בית ראש הממשלה בסערת רגשות. הם הניפו שלטים שקראו "חופש הדיבור במדינה – לשונאי ישראל בלבד", "כהנא הוא נר אזהרה – אל תכבו אותו". משלא נענו לדרישת המשטרה להתפזר, נעצרו יותר מעשרים מפגינים. באותו יום שידר 'קול ישראל' את דבריו של מאיר לכתבים בצאתו מבית המשפט, עם דברים שאמר יוסף דיין נגד הצו המנהלי.³⁸

בזמן שחיכו להחלטת השופט לנדא, חילקו תומכיו של מאיר פליירים נגד צו המעצר המנהלי, ואלפי אנשים חתמו על עצומות לביטול הצו. חברי אצ"ל לשעבר, שנאסרו והוגלו בידי הבריטים לפי אותן תקנות מנדטוריות, שלחו מברקים לחברם לנשק לשעבר, ראש הממשלה בגין, ופרסמו בעיתונים מודעות הדורשות לבטל את חוק סמכויות שעת חירום.

באחת המודעות נכתב: "בימים ששפעה ממשוך למלוך בשכם, בימים שלא צמל [עורכת דין מהשמאל] מודיעה בלונדון שהיא בטוחה בהתפרקותה של מדינת ישראל ומצפה לכך וממשיכה להופיע בבתי משפט שתמיר ממונה עליהם – בימים אלה העמדת כהנא לפי הסעיף הזה היא אות לאבדן הבושה". החתומים על המודעה היו אנשי אצ"ל ולח"י לשעבר, בהם משה וטובה סבוראי, עזריאל לבנת ויעקב קוטיק.³⁹

רבים התנגדו לצו המעצר המנהלי משום שהוא סתר את עקרונות הדמוקרטיה. יומיים לאחר שמאיר נעצר, כתב המשפטן פרופסור הנס קלינגהופר, נשיא האגודה לזכויות האזרח בישראל:

למרות שמעשי כהנא בשטחים ראויים לגינוי חריף, מביעה האגודה את מחאתה על צו המעצר המנהלי שהוצא נגדו. לדעת האגודה מצויות בידי המשטרה סמכויות רחבות שניתן להפעילן נגד חשודים בכיצוע או בתכנון עברות, ואין מקום בישראל להפעלת צווים מנהליים.⁴⁰

העיתונאי שמואל שניצר כתב דברים דומים:

קשה להבין למה השופטים משחררים אותו בערכות בקלות יתרה כזאת... [הם] גורסים ברוב המקרים שאין הוא מהווה איום על שלום הציבור ולפיכך אין כל מניעה לשחררו בערכות. ואילו שלטונות הביטחון... יש להם גישה שונה לחלוטין לאדם ולמעשיו, והם סבורים כי הוא מסוכן עד כדי כך שצריך להפעיל נגדו חוק [מנהלי]...

אין כאן, יהא הדבר ברור, שום ניסיון להצדיק את התנהגותו של כהנא או למצוא צד זכות בהשקפות הדמגוגיות שהוא דוגל בהן ושהוא מפיץ בחוש בלתי רגיל לפרסומת... כאשר הוא נשפט על עברותיו העונש הוא לא אחת מאסר על תנאי... אם כן, הוא הפר את התנאי בעליל, ולא פעם אחת. והעובדה שאחר כל אלה לא עונשי המאסר על תנאי הם המופעלים נגדו, אלא צו מנהלי, טעונה הסבר דחוף.

תנועת 'התחייה' שיגרה לשר הביטחון מברק בזה הלשון: "האם לא ניתן לתבוע את הרב כהנא

לדין לפני בית דין אזרחי? האם ההחלטה על מעצר זה אינה מתוך השיקול הפסול על שוויון הטיפול בתוקפן הערבי ובמתגונן היהודי?"
 במאמר מערכת ב'מעריב' נכתב על מאיר: "השקפותיו ידועות היטב, וגם שיטות הפעולה שלו אין בהן עוד כדי להפתיע... אף על פי כן תמוה הוא שהוחלט לפעול נגדו בדרך של מעצר מנהלי. דומה שהוא חשף את עצמו די הצורך כדי שאפשר יהיה לדון אותו על מעשיו בהליכים משפטיים תקינים". גם העיתונאי בועז עברון ואחרים שהתנגדו למעצר מנהלי מסיבות עקרוניות השמיעו טענה זו.⁴¹

מסתבר שהתנגדותם של כלי התקשורת לשימוש במעצרים המנהליים השפיעה על הממשלה, שכן לאחר מכן ננקטו צעדים להעמדת מאיר לדין בגין מעשים לא חוקיים שעשה.
 ביום חמישי ז' בסיוון (22 במאי), היום שבו הגישו עורכי הדין לבג"ץ את הערעור על המעצר המנהלי, הובא מאיר מבית המעצר במגרש הרוסים לשני בתי משפט: לבית המשפט הצבאי ברמאללה ולבית משפט השלום בירושלים. בבית המשפט הצבאי הוגש נגדו כתב אישום על הפרעות סדר ברמאללה ובשכם, ופתיחת המשפט נקבעה ל"א בתמוז (25 ביוני).
 לאחר מכן הובא מאיר לבית משפט השלום בירושלים, ושם נפתח משפטו על השגת גבול באוניברסיטה העברית בשבט תשל"ט (פברואר 1979).² בישיבה ראשונה זו הורה השופט לעצור את מאיר בכלא רמלה עד תום ההליכים המשפטיים. משמעות הדבר הייתה שהממשלה יכולה להעביר אותו לכלא רמלה בלי לחכות לתשובת בית המשפט העליון בעניין הערעור על המעצר המנהלי. באותו ערב הועבר מאיר לכלא רמלה.⁴²

ניסיון התנקשות בראשי ערים ערבים

עשרה ימים לאחר מכן, ב"ח בסיוון (2 ביוני), הגיעה ידיעה מרעישה: שני מנהיגים ערבים שהיו ידועים בהסתתם הארסית נגד ישראל נפצעו קשה מהתפוצצות מטעני נפץ שהונחו תחת מכוניותיהם. ראש עיריית רמאללה כרים ח'לף איבד רגל אחת, וראש עיריית שכם בסאם שכעה איבד את שתי רגליו.⁴³
 מאיר כתב:

...מה הייתה התגובה לפגיעה בשכעה ובח'לף? מרוץ מטורף להיות הראשון שיגנה את המעשה. החל מפרס, שכונה אותו "ירידה לרמה של אש"ף", עד לבגין, שהבטיח "חקירה יסודית והענשה מהירה". גינויים פה אחד מן השמאל עד לימין, בהבדלים דקים של ניסוח בלבד.

...מה קרה לנו? איך אנחנו דנים רוצח כנרצח, כאילו אין הבדל בין פושעים לחפים מפשע...? למה פוחדים להביע ביטוי טבעי של שמחה ותודה על מפלת שונאינו?
 אנחנו במלחמה עם אנשים שרוצים את ארצנו – את כולה. אנחנו במאבק דמים עם אנשים שעלולים לחזור על מעשי הטבח של שנות העשרים והשלושים... המוסר היהודי האמתי אינו המוסר המסולף והמבולבל של המערב, האוסר לנקום ברשעים. על אותו "מוסר" מערבי ועל היהודים שאימצו אותו אמרו רבותינו: "כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי – סוף שנעשה אכזרי במקום רחמן" (קהלת רבה ז).⁴⁴

² על אירוע זה באוניברסיטה העברית, ראה פרק י, עמ' 122.

כמוכן, החשודים הראשונים במעשה היו אנשי 'כך'. ה'ניו יורק דיילי ניוז' ציטט דברים שנאמרו בטלוויזיה הישראלית: "חוקרים בודקים את הפעילות של תנועת 'כך' הקיצונית של הרב מאיר כהנא במאמציהם לגלות מי הניח את הפצצות תחת מכוניותיהם של שני ראשי הערים".³

ההתעניינות הציבורית בתנועת 'כך' גברה עקב המאורעות שנקשרו בשמה, וידיעות אחרונות פרסם כתבה עליה. הכתב תיאר: "תנועת 'כך' מתנהלת ממשרד קטן בבית ישן ברחוב אוסישקין בירושלים... לתנועה "רכב מבצעי" אחד, פורד טרנזיט צהוב... בחדר הסמוך למשרד ארגן הרב כהנא תערוכה מתמדת של קטעי עיתונות ניאו-נאצית [המוזיאון לשואה בכוח]... כתזכורת מתמדת לסכנת שואה נוספת". יוסף דיין הכחיש כל קשר של אנשי 'כך' לניסיונות ההתנקשות והדגיש באוזני הכתב שתנועת 'כך' היא תנועה פוליטית ולא מחתרת.

כרגיל, הערבים במזרח ירושלים וביהודה ושומרון ערכו שביתת מסחר בתגובה על הפגיעות בראשי הערים. בעקבות סגירת בתי העסק אנשים היו פנויים לצאת לרחובות ולהשתתף בהפגנות ובהתפרעויות. כדי למנוע זאת אילצו חיילי צה"ל את בעלי החנויות לפתוח את חנויותיהם ואף חתכו מנעולים וסורגים לשם כך.⁴⁵

ככ"ב בסיוון (6 ביוני), ארבעה ימים לאחר ניסיונות ההתנקשויות, הובאו מאיר וברוך בן יוסף לבית המשפט העליון בירושלים, כדי לשמוע את החלטת השופט יצחק כהן בערעורם נגד המעצר המנהלי. מאיר הובא מכלא רמלה ובן יוסף הובא מבית המעצר במגרש הרוסים. השופט כהן דחה את הערעור באמרו שהראיות שהוצגו לפניו מצביעות על "מזימות חמורות" ולכן הוא אינו יכול לבטל את צו המעצר המנהלי, לקצר אותו או להמיר אותו במעצר בית. הוא דחה את טענת עורכי הדין שהחוק נועד ליישום נגד אויבי המדינה ולא נגד אנשים הנאמנים לה, וקבע שמוותר ליישם אותו גם כשיש סכנה לסדר הציבורי.

כתבים שחיכו מחוץ לבית המשפט העליון שאלו את מאיר מה יש לו לומר על הפגיעה בראשי הערים. הוא אמר: "יהודים טובים נקמו את נקמת נרצחי חברון... כל הכבוד לאלה שהתנקשו בשכעה, כן יאבדו כל אויביך ישראל". ברוך בן יוסף קרא: "מה שקרה לשכעה מגיע לו". דבריהם הושמעו באותו יום ב'קול ישראל'.

תומכו של מאיר בארצות הברית ג'וש לפמן סיפר: "הדלקתי את הטלוויזיה וראיתי את הרב כהנא מדבר על יד בית המשפט בישראל. הכתב שאל אותו אם הוא חושב שיהודים הניחו את הפצצות תחת מכוניותיהם של ראשי הערים. מאיר ענה: 'אני מקווה מאוד שיהודים עשו זאת!'".⁴⁶

כלפי חוץ שידר מאיר עמידה איתנה, אך היה לו קשה מאוד. אמנם הוא ישב בכלא גם קודם לכן, אבל בפעמים הקודמות קדמו למאסרים דיונים ממושכים בבתי משפט והיה לו זמן לסדר את ענייניו לפני שנכנס לכלא. הצו המנהלי זעזע אותו, בגלל הפתאומיות, השרירותיות וחוסר הצדק שבו.

בח' בסיוון (23 במאי) הוא כתב לי מכלא רמלה. מסוף מכתבו ניכר כמה המאסר משפיע עליו.

ליכי היקרה שלי, הובאתי לכאן אמש (יום חמישי) באופן בלתי צפוי (בעצם, היה צפוי). מראהו החיצוני של כלא רמלה לא מעודד, אבל אני רוצה שתדעי שהתנאים כאן טובים יותר משהיו במעשיהו או בכל כלא אחר שהייתי בו. יש לי חדר משלי, מצעים נקיים פעמיים בשבוע, שולחן, ארון, כיור וכדומה. אני חופשי לצאת מהתא משש בבוקר עד חצות הלילה.

³ מטמיני הפצצות נתפסו רק בשנת תשמ"ד (1984). ראה הערות לפרק טו, הערה 45.

יש לי כל הספרים שלי (חוץ ממדרש רבה. שלושת הכרכים היו על השולחן בחדר שלי ואני צריך אותם).

היחס אליי – של הסוהרים, מגדול עד קטן, ושל האסירים – מרגש מאוד. גם מבחינה חומרית לא חסר לי דבר.

אבל אני כבר מתגעגע אלייך מאוד מאוד, והגעתי להחלטה, בלי נדר. פעלתי מספיק ואיני מוכן להמשיך להקריב אותך ואת הילדים. כשכל זה ייגמר בעזרת ה', אתמסר כולי להרצאות ולכתיבה. אני רוצה להיות עם המשפחה שלי כמה שיותר...⁴⁷

מאיר קיים את הבטחתו. לאחר מאסר זה, שנמשך שמונה חודשים כמעט, הוא לא עשה דבר שיכול לתת לממשלה עילה לאסור אותו שוב.

פרק טז
בבתי משפט
תמוז-אלול תש"ם / יוני-ספטמבר 1980

בחודשים הראשונים לישיבתו בכלא רמלה הובא מאיר מדי פעם בפעם לדיונים בבתי משפט על מעשים לא חוקיים שהואשם בהם. כוונת הממשלה הייתה להרשיעו במעשים אלה ולהחליף את המעצר המנהלי – שגרר התנגדות ציבורית רחבה – במאסר "רגיל".

דיון באשמת השגת גבול באוניברסיטה העברית ב' בסיוון (22 במאי), אירוע שבגיניו נשלח מאיר מידיית לכלא רמלה, נערך בבית משפט השלום בירושלים בפני השופט צבי כהן בט"ו בתמוז (29 ביוני). עורך דינו רחמים כהן טען שמאיר לא נכנס לשערי הקמפוס מרצונו, אלא נדחף פנימה על ידי תומכים שהקיפו אותו. עוד הוא טען שמעשיו של מאיר לא היו "בעלי אופי פלילי".

בהחלטתו אמר השופט כהן, שעל סמך התנהגותו של מאיר בעבר יש סיכויים גבוהים שהוא יחזור על העברה. לכן הוא הפעיל עונש מאסר על תנאי שנגזר על מאיר בבית משפט השלום בבאר שבע בסוף תשל"ח (1978) בגין השגת גבול בבית הדסה בחברון. הוא גזר על מאיר שבעה חודשי מאסר בפועל ועוד חודש מאסר על תנאי וקבע שתקופת מאסר זה תחפוף את מעצרו המנהלי.¹

משפט צבאי

הדיון בכתב האישום שהוגש נגד מאיר בחודש הקודם בבית המשפט הצבאי ברמאללה נפתח שם ב"א בתמוז (25 ביוני). הוא הואשם בעברות בגין הפגנותיו בשכם בכ"ו בכסלו תש"ם (16 בדצמבר 1979) וברמאללה ב"ב באייר תש"ם (28 באפריל 1980).² יום לפני המשפט כתב מאיר מאמר קצר ל'ג'ואיש פרס' ובו חזה את תוצאות המשפט:

... הם יודעים שאיני אשם בדבר חוץ מהפרעה לתכנית האוטונומיה המסוכנת שלהם. הם שלחו אותי לכלא כדי להשתיק אותי, ואני יודע מה הצעד הבא שהם זוממים נגדי. לאחר ההתנגדות הציבורית למעצר המנהלי מיהרה הממשלה להכין כתבי אישום על התקלות בלתי חוקיות ועל הסתה נגד בסאם שכעה משכם וכרים ח'לף מרמאללה. זה יהיה משפט צבאי, שבו השופטים הצבאיים מציינים לפקודות ואין זכות ערעור. ירשיעו אותי ב"עברה" של תביעת ריבונות יהודית בשכם, יגזרו עליי מאסר ארוך, ואז יבטלו את הצו המנהלי...²

גם יוסף דיין, מנכ"ל תנועת 'כך', הועמד לדין. הוא ומאיר הואשמו בהפרת הסדר הציבורי, בהעלבת שוטר, בהפרעה לחייל במילוי תפקידו, בהפצת "חומר מדיני ללא היתר", בהסתה ובהתגרות באוכלוסייה הערבית.

התובע הצבאי זימן את העיתונאית ריימונדה טוויל ואת ראש עיריית אל-בירה איברהים טוויל להעיד נגד מאיר. הוא זימן גם את ראשי הערים של רמאללה ושכם, אך הם היו מאושפזים בבתי

¹ שכם, ראה פרק יג, עמ' 162; רמאללה, ראה פרק טו, עמ' 177-179.

חולים בירדן ושלחו לבית המשפט תצהירים כתובים. הרב לוי נחמני שימש עד אופי למאיר, ודיבר בבית המשפט על מרכזיותה של ארץ ישראל ביהדות.

אחיו של מאיר, נחמן, שנכח במשפט, תיאר אותו במכתב שכתב לראש הממשלה בגין בבקשה לבטל את הצו המנהלי ואת שאר ההליכים המשפטיים נגדו: "הייתי נוכח לפני שבועיים בישיבה אחת בבית המשפט הצבאי ברמאללה. הייתה זו ישיבה שבה סיכמה התביעה את טענותיה. אישי ראש הממשלה, לא האמנתי למשמע אוזניי. האדם הזה דיבר באופן רצוף למעלה משעתיים. הוא הציג את ה'פשעים' של הרב מאיר באופן כה מוגזם, עד שהיה ניכר לכל משקיף שאפילו השופטים לא חשו בנוח מכל ההופעה..."

מאיר ויוסף דיין כפרו באשמות. הם אמרו שלא התכוונו לגרום להפרת הסדר הציבורי, רק רצו למסור לערכים מכתבים כדי לדרוש מהם לקבל את הריבונות היהודית על ארץ ישראל או לעזוב אותה.³

מאיר הציג את דברי הגנתו בטורו ב'ג'ואיש פרס':

בשני המקרים, בשכם וברמאללה, הודענו לראש העיר ולצבא מראש... לא באנו להפגין, אלא למסור מסר: אם אתם מוכנים לחיות בארצם של היהודים תחת שלטון יהודי בשקט ובלי לדרוש זכויות פוליטיות על אדמתנו, הישארו – בשקט. אם לא – החוצה, מפני שאין זו ארצכם, אלא ארצנו, שנתן לנו האלוקים.

בשני המקרים, אף שצה"ל ידע שאנחנו באים, לא הוקמו מחסומים ולא נעשו מאמצים אחרים למנוע את הגעתנו. בשני המקרים הגענו לבניין העירייה ולא נתנו לנו להיכנס. בשני המקרים צייטנו לדרישה להתרחק מהכניסה לבניין... בשני המקרים הואשמו ב"הסתה". הסתה? אם פירושה של הסתה הוא – כמו בכל מדינה דמוקרטית – הקריאה לתקוף או להשמיד, אזי איני אשם בהסתה. ואולם אם משמעותה של הסתה היא "הרגת ערכים", כפי שהתביעה טוענת, אני מודה באשמה, ומציג כתב אישום משלי נגד "בג'ניזם" על עיוורון ועל בגידה בערכים.⁴

השפעת ה'ג'ואיש פרס'

יותר משלושה חודשים עברו מפתיחת המשפט הצבאי עד מתן גזר הדין. במשך הזמן הזה הציף מאיר את ה'ג'ואיש פרס' במאמרים, במודעות ובמכתבים למערכת כדי לפרסם את חוסר הצדק שבמעצר המנהלי. הוא ביקש מהקוראים לשלוח מכתבים ומברקים לרשויות בישראל ולדרוש את שחרורו.

אמנם ביקרתי את מאיר בכל שבוע, אך נאסר עליו למסור לי דברים. את המאמרים הוא מסר לעורך דינו רחמים כהן, משום שהפגישות ביניהם לא היו תחת השגחה של סוהרים – נוהל המעוגן בזכויות האסיר להגנה משפטית. כהן מסר לי את המאמרים, ואני קידמתי את הקלדתם ואת שליחתם ל'ג'ואיש פרס'.

מאיר כתב על כל סוגי הדפים שהשיג. לפעמים היו לו דפי דפדפת רגילים, אך בדרך כלל נאלץ לכתוב על נייר דק אפרפר מאיכות גרועה. חלק מהמאמרים הקלדתי בעצמי, ואחרים נתתי לשכנות שהקלידו מהר ממני. כתב ידו של מאיר אינו קל לקריאה, וכשהיו קטעים קשים במיוחד העתקתי אותם בשביל הקלדנית. לפני ששלחתי את המאמרים המוקלדים ל'ג'ואיש פרס' תיקנתי שגיאות לפי הצורך.

ה'ג'ואיש פרס' היה אז העיתון היהודי בעל התפוצה הגדולה ביותר באמריקה. בתש"ם (1980)

היו לו 240,867 מנויים, אך למעשה קראו אותו אנשים רבים יותר, משום שהעיתון הועבר בין בני משפחה ובין חברים. היו לו מנויים בכל רחבי ארצות הברית וגם בישראל. לזכותו של המו"ל הרב שלום קלאס ייאמר שהוא פרסם כמעט כל מה שמאיר שלח לו בתקופה ההיא. באחד הגיליונות הוזכר מעצרו של מאיר בשלושה מדורים:

- ידיעה קצרה בעמוד שלוש דיווחה שבריאותו של מאיר לקויה לאחר חודשיים בכלא.
- במכתב למערכת תיאר מאיר את המשפט החסוי וקרא ליהודי אמריקה למחות על מניעת זכותו הבסיסית למשפט הוגן.
- מאמר של מאיר, שבו כתב:

... אני יושב בכלא בלי משפט, בלי לדעת במה הואשמת... אני בטוח שאם זה היה קורה ליהודי או ללא-יהודי בברית המועצות... ארגוני היהודים באמריקה היו יוצאים בקול זעקה גדולה ומרה נגד "דיכוי זכויות האדם".

... יש כאן לא רק טוטליטריות, אלא גם צביעות בטענת התביעה: "השופט ראה את הראיות וקבע שמדובר במקרה חמור ביותר"...

... עריכת משפט היא התנהלות בסיסית אצל עמים מתורבתים; אפילו הקרמלין ערך "משפט" לשרנסקי.

... הנושא אינו גורלו של מאיר כהנא, אלא החשש הנורא שמדינת ישראל, שמילוני יהודים תומכים בה, תהפוך למדינה טוטליטרית... אני קורא לקהילה היהודית באמריקה למחות ולהבהיר לממשלת בגין שהיא עלולה לאבד גם את נשמתה וגם את תמיכת היהודים.⁵

לרב משה פיינשטיין, גדול הפוסקים באמריקה, נודע על המאמצים הנעשים בארץ כדי לעזור למאיר. הוא כתב לרב אברהם שפירא, ראש ישיבת מרכז הרב בירושלים:

נודע לי על הקמת ועד מגדולי רבני א"י [למען] הרב מאיר כהנא...
אני מברך ותומך בפעולות הנעשות לתקן המצב המזעזע והמצער... ה' יעזור שועד חשוב זה יצליח במטרתו החשובה לשחרר הרב כהנא ממעצרו...
הכו"ח [הכתוב וחותרם] לכבוד מצוה גדולה זו של פדיון שבויים...

תומכו של מאיר ג'ורג' טופס, יושב ראש 'אמריקנים למען ישראל לא מחולקת', נרתם לעזרתו. הוא החתים כמעט מאתיים וחמישים אנשים על עצומה שקראה לשחררו, ושלח את העצומה, שכללה שנים-עשר עמודים של חתימות, לנשיא יצחק נבון.⁶ דב הייקינד, פעיל בקהילה היהודית באמריקה, קרא גם הוא להפעיל לחץ על ממשלת ישראל:

... אין אנשים רבים שהקריבו מעצמם למען עם ישראל כפי שעשה הרב כהנא בחמש-עשרה השנים האחרונות. הוא התייצב בחזית בזמן שרובנו נשארו מאחור, חסרי מעש או עסוקים במתיחת ביקורת על אנשים כמו הרב כהנא, שיש להם אומץ להיאבק למען עקרונות וערכים...
... אני תמיד הערצתי את מנחם בגין... עכשיו אני מבקש ממנו לשחרר את הרב כהנא מיד. אני קורא לכל יהודי, גם לאלה שאינם תומכים של הרב כהנא, להתקשר או לכתוב לקונסוליה הישראלית כדי למחות על מאסרו.

במכתבים למערכת ה'ג'ואיש פרס' פורסם מכתב מרגש שכתבה איירין קלאס, אשתו של הרב שלום קלאס:

אנשים בעלי יזמה העוסקים בפעילות ציבורית עלולים לעשות טעויות, אבל לא את הטעות הגדולה ביותר – חוסר מעש...
 ... ידועה האמרה: "השינויים הגדולים בהיסטוריה נעשו רק כשאנשים היו מוכנים למות למענם". כבר הוכח שמאיר כהנא מוכן למסור את נפשו בשביל עם ישראל... הוא ראוי לתמיכתנו, לא לביקורת.

כמו טופס, הייקנד וגברת קלאס, רבים לא הזכירו את ברוך בן יוסף במחאותיהם על המעצר המנהלי, אבל מאיר הזכיר אותו לעתים קרובות. כך כתב במכתב למערכת:

... המעצר המנהלי המזעזע שלי עורר גל מחאות... אך נראה שבקולות המחאה נשכח האיש שנעצר אתי.

ברוך בן יוסף (גריין) היה חבר פעיל בליגה להגנה יהודית בניו יורק, וכשהיה בן שבע-עשרה עלה ארצה, לברדו. הוא הגיע לישראל בלי משפחה וביקש אישור מיוחד להתגייס לצה"ל, משום שעוד לא היה בן שמונה-עשרה. הוא גויס ליחידה מובחרת, סיירת שקד.
 ... השנה הוא התחתן והקים את ביתו בקריית ארבע. אשתו אמורה ללדת בעוד כמה חודשים...

... אני מבקש מקוראי ה'ג'ואיש פרס' לכתוב לבגין ולדרוש: שחרר את ברוך בן יוסף!

גם בטורו הקבוע כתב מאיר על בן יוסף:

בתא מבודד באגף האבטחה המרבית בכלא רמלה יושב יהודי בן עשרים ואחת. סיפורו צריך לזעזע כל אוהב ציון ולעורר את הארגונים היהודיים באמריקה, הממהרים לגנות כל הפרת זכויות קטנה באמריקה, לפעולה מיידית להצלת זכויות האזרח במדינה היהודית.
 האסיר הצעיר הוא ברוך גריין, והוא כלוא בלי משפט ובלי לדעת מה הראיות נגדו, האם יש עדים, מה האישום...

כל מה שברוך בן העשרים ואחת יודע הוא שבשלושה-עשר במאי 1980 (כ"ז באייר תש"ם) בערב הגיעו אנשי שב"כ ואמרו לו שהוא ייאסר למשך שישה חודשים בצו מנהלי שחתם עליו שר הביטחון. בסוף תקופה זו עלולים לחדש את הצו בעזרת חתימה פשוטה לעוד שישה חודשים, ואחר כך לעוד שישה חודשים, ולעוד – עד מאסר עולם...⁷

אנשים רבים שכתבו מכתבים לשחרורו של מאיר שלחו לו העתקים. לדוגמה, מכתב זה, שנשא את חתימותיהם של אברהם פרנק ושושנה ברובנדר, ראשי התאחדות המורים היהודים האורתודוקסים בבתי ספר ציבוריים בעיר ניו יורק, שהיו חברים בה יותר מחמשת אלפים מורים:

כבוד ראש הממשלה מנחם בגין... אמנם הארגון שלנו מעולם לא נקט כל עמדה לגבי מר כהנא או לגבי הליגה להגנה יהודית שלו... אך אנו קוראים להעמיד את מר כהנא לדין כדי שיוכל להשיב על ההאשמות נגדו, או לשחררו מיד.⁸

מלבד ה'ג'ואיש פרס' פרסמו עיתונים יהודיים נוספים באמריקה, כגון ה'בופלו ג'ואיש ניוז' וה'ג'ואיש פלורידיאן', מאמרים של מאיר על מעצרו המנהלי. נוסף על כך, יהודי אמריקה למדו על פרטי הפרשה מה'ניו יורק טיימס', מה'ושינגטון פוסט' ומכלי תקשורת כלליים נוספים שדיווחו על המעצר המנהלי, על הדיונים המשפטיים ועל עונשי המאסר. אפילו מאמר במגזין 'שו ביזניס' מתח ביקורת על מאסרם של מאיר ובן יוסף.⁹

במאמריו ב'ג'ואיש פרס' בתקופה זו ניסה מאיר גם לקדם את מערכת הבחירות של 'כך' לכנסת. הוא כתב מאמר על עצמו בגוף שלישי וחתם אותו בשמו של יוסף דיין, שהיה מנכ"ל התנועה. הוא פתח:

ממשלת ישראל גמרה אומר "לרדת על" הרב מאיר כהנא... הם פוחדים ממה שהוא אומר, ממה שהוא עושה ומהשפעתו על העם. הם פוחדים ממנו משום שהוא אינו פוחד מהם... ... יש הטוענים שיוזם הצו המנהלי היה ויצמן, לא בגין. אם כך, למה לא ביטל בגין את הצו לפני שישה שבועות, כשהוא התמנה לשר הביטחון עם התפטרותו של ויצמן? התשובה היא שגם הוא היה שותף לצו, ואכן כך נכתב בעיתונים בישראל... ... בגין לעולם לא יסלח לרב כהנא על הפגנתו נגדו בקריית ארבע בשנה שעברה. הוא לא יסלח לו על שאיים לקחת ממנו את קולות בני עדות המזרח שהעלו אותו לשלטון. השיקול של בגין הוא: אם הרב כהנא ישב בכלא, הוא לא ישב בכנסת. כהנא בכנסת מפחיד אותם!

בסיום נכתב:

... רק מושב בכנסת יציל את הרב כהנא, משום שהוא יעניק לו חסינות פרלמנטרית. אתם יכולים לעזור להכניס את מאיר כהנא לכנסת, לאותה כנסת שיושבים בה שונאי ישראל יהודים וערבים. בזכות תמיכתכם הוא יוכל להיבחר לכנסת.¹⁰

בכל פעם שהיה דיון במשפטו של מאיר בבית המשפט הצבאי ברמאללה, הוא הובא מכלא רמלה והוחזר אליו. לאחר אחד הדיונים האלה, בזמן שחיכה להסעה לרמלה בבית המעצר במגרש הרוסים בירושלים, הוא פגש פקיד מהקונסוליה האמריקנית שבא לבקר אזרחים אמריקנים שהיו עצורים שם. גם מאיר זכה לביקור כזה בתחילת מעצרו, שכן הוא היה בעל אזרחות כפולה: ישראלית ואמריקנית.

הקונסול האמריקני בירושלים דיווח על פגישה זו במברק למשרד החוץ בושינגטון. המברק מגלה את יחסו של מאיר למשפט ברמאללה:

1. פקיד הקונסוליה פגש את הרב כהנא כשביקר אסירים במגרש הרוסים בירושלים ב-23 ביולי. כהנא חיכה לנסוע חזרה לכלא לאחר דיון במשפט על הפגנה בלתי חוקית ברמאללה באביב. כהנא אמר לפקיד שהוא מקווה שהרשעה במשפט זה תבטל את צו המעצר המנהלי נגדו.

במברק הוזכרו גם תכניותיו הפוליטיות של מאיר:

2. כהנא נראה במצב פיזי ונפשי מצוין. הוא סיפר שהוא כותב ספר על הערבים² ומתכנן מערכת בחירות לכנסת. כשהזכיר הפקיד לכהנא שאם ייבחר לכנסת הוא עלול לאבד את אזרחותו האמריקנית, ענה כהנא שלפני כמה שנים אף נאסר על אזרח אמריקני להצביע בבחירות של מדינה אחרת.

² הספר על הערבים שמאיר כתב בכלא היה 'לשכים בעיניים'. ראה פרק יז, עמ' 202-204.

3. הערה מעניינת: כהנא, שבדרך כלל מסתייג משיחה עם פקידי הקונסוליה, הטריח את עצמו הפעם לשמש מתורגמן בין הפקיד לשוטרים.¹¹

בכ"ד באב (6 באוגוסט), פחות משבועיים לאחר פגישה מקרית זו, ביטל ראש הממשלה בגין, שהיה אז גם שר הביטחון, את הצו המנהלי. עם זאת, מאיר נשאר בכלא בגלל עונש המאסר בן שבעת החודשים שנגזר עליו באשמת השגת גבול באוניברסיטה העברית. 'ידיעות אחרונות' מסר שאנשי 'כך' כינו את ביטול הצו "מחווה מדומה ותרגיל כושל ביחסי ציבור" וטענו ש"הביטול בא כתוצאה מלחץ אדיר שהפעילו יהודי ארצות הברית על ממשלת בגין".
בכתבה צוטטה גם תגובתי:

רעייתו של הרב כהנא מסרה אמש לכתב 'ידיעות אחרונות' כי הצורה שבה הוחלט לבטל את הצו הינה מוזרה ביותר, לדעתה. אם החליט בגין שהצו הוא נגד הצדק והיושר ויש לבטלו, היה צריך לעשות כך גם לגבי ברוך גרין, אמרה הגברת כהנא.

היה ברור שבגין פעל שלא ממניעים של צדק אלא בגלל המחאה הציבורית בישראל ובחור"ל על עצירת מאיר בצו מנהלי.

נוסף על שבעת חודשי המאסר בגלל השגת גבול באוניברסיטה העברית, הייתה תלויה ועומדת הכרעת בית המשפט הצבאי בעניין הפגנותיו של מאיר בשכם וברמאללה. בא' באלול (13 באוגוסט), שבוע לאחר ביטול הצו המנהלי, נערך הדיון האחרון במשפט זה בבית המשפט הצבאי ברמאללה, ומתן גזר הדין נקבע לה' בתשרי (15 בספטמבר). בתקופת ההמתנה לגזר הדין פרסם מאיר מאמר ב'ג'ואיש פרס' ובו הביא את הדברים שאמר בפני השופטים בדיון האחרון.
למאמר קדמה 'הערת המו"ל':

זו הפעם השנייה בתוך שנה³ שממשלת בגין העמידה את הרב כהנא למשפט צבאי, שאין אפשרות לערער עליו. הוא הואשם בהפגנות בלתי חוקיות בשכם וברמאללה נגד ראשי ערים שונאי יהודים ותומכי אש"ף (שאהר כך נפגעו בניסיון התנקשות אלמוני)... אחד הכתבים שלנו הקליט את נאומו של הרב כהנא בבית המשפט, ותרגמנו [לאנגלית] ממנו כמה קטעים בשביל קוראינו.

דברי הגנתו של מאיר בבית המשפט התמקדו בסיבות האידיאולוגיות למעשיו. מיכאל בן ארי, שנכח במשפט, זכר את פנייתו המרגשת של מאיר לשופטים בסיום דבריו:

איני רוצה לשבת בכלא. כבר ישבתי שלושה חודשים עקב צו מנהלי. הכלא הוא מקום נורא לבן אנוש. לא מגיע לי עונש כזה, אבל יותר מזה, לא מגיע לכם לעשות לי דבר נורא כזה. הרי בסופו של דבר כל אחד מאתנו יעמוד לפני מלך מלכי המלכים. אני אעמוד שם במצפון נקי, אך אלה שרודפים אותי – מה הם יאמרו ביום הדין הגדול?
גורלו של עם ישראל בידי שמים. אני בעד כוח צבאי, טנקים ומטוסים, ואני אוהב יהודים חזקים – אך לא מהם תבוא הישועה. "אם בחוקותיי תלכו ואת מצוותיי תשמרו... ונתתי שלום בארץ" (ויקרא כו ג, ו). זוהי הדרך היחידה. "שובה ישראל עד ה' אלקיך" (הושע יד

³ לקראת ראש השנה תש"ם גזר בית משפט צבאי על מאיר שלושה חודשי מאסר בכלא מעשיהו בגין הפרת צו שאסר עליו להיכנס לחברון. ראה פרק יב, עמ' 146.

ב). תשובה. אתם יכולים להתחיל לחזור בתשובה בבית משפט זה. הכריזו לפני ולפני התובע ולפני העולם העוין שלומר לערבים שזו ארצנו ושעליהם לקבל זאת או לעזוב – אינו עברה פלילית. קדשו את שם ה' ועזרו לקרב את הגאולה.¹²

שבועיים לפני מתן גזר הדין הופיעה ידיעה ב'ג'ואיש פרס' בכותרת 'מעצרו של כהנא – החלטה ממשלתית':

בכתבה בעיתון הישראלי 'דבר' נטען שהמניע, הן למעצרו המנהלי חסר התקדים של הרב מאיר כהנא הן לביטולו [לאחר שנגזר עליו עונש מאסר רגיל], הוא החלטת הממשלה להחזיק את הרב מאיר כהנא מאחורי סורג ובריח... הוכחה לזה היא העובדה שלא בוטל מעצרו המנהלי של ברוך גריין.⁷

הידיעה לא הייתה חתומה, אך ברור שמאיר כתב אותה. בהמשך נכתב שגזר הדין שיינתן במשפט הצבאי עלול להאריך את מאסרו של מאיר, ולכן הוא סיים בבקשה חשובה מאוד:

תנועת 'כך' יצאה בקריאה לשלוח מברקים ומכתבים לבית המשפט הצבאי ברמאללה עד ה' בתשרי (15 בספטמבר) ולבקש צדק וחמלה...¹³

ככ"ז באלול (8 בספטמבר) הובא מאיר לבית משפט השלום בירושלים למשפט על הפגנתו בכנסייה האורתודוקסית הרוסית בירושלים בה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978) למען נתן שרנסקי, שהואשם בברית המועצות בכגידה והיה עלול לקבל עונש מוות. אשתו, אביטל, הגיעה לבית משפט השלום להעיד לטובת מאיר, והביעה תמיכה ברורה בשיטותיו. מאיר הואשם בהשחתת רכוש ובהשגת גבול וחויב לשלם קנס בסך אלף ומאתיים שקלים.¹⁴

מאיר הגיש בקשה להשתחרר לראש השנה, שבשנה ההיא חל בעשרה בספטמבר. הוא כתב לי: "התקשרי בכל יום לשירות בתי הסוהר. אם לא תקבלי תשובה עד אחד בספטמבר בקשי מעורכת הדין ליאורית דניאל להגיש עתירה לבג"ץ". נחמן, אחיו של מאיר, כתב מכתבים למפכ"ל המשטרה רב ניצב הרצל שפיר ולשר הפנים והמשטרה יוסף בורג וביקש מהם לעזור למאיר להגיע הביתה לראש השנה. למפכ"ל הוא כתב: "כבודו יסכים אתי... אחי הוא רב בישראל ואינו פושע".

לשמחתנו, מאיר וברוך בן יוסף שוחררו לחג. היה נפלא לחגוג את ראש השנה עם מאיר. הוא התרגש להיות בבית, ובמיוחד התפעל מבנימין, שגבה מאז ראה אותו, באייר (מאי).¹⁵

גזר דין בהרכב של שלושה שופטים

בה' בתשרי (15 בספטמבר) הובא מאיר לבית המשפט הצבאי ברמאללה להשמעת גזר הדין. בתצלום ב'ג'רוזלם פוסט' נראה מאיר מחוץ לבית המשפט לבוש חליפה כהה וחולצה בעלת צווארון פתוח. היה לו זקן קצר, רובו שחור ורק קצהו אפור. הוא סיפר לכתבים שהוא מלמד שיעורי תורה בכלא וכותב ספר על הגירת הערבים מארץ ישראל. חלקים מדבריו שודרו בקול ישראל, והמשפט הוזכר בדיווחים ב'ניו יורק טיימס' וברשת הטלוויזיה הארצית באמריקה CBS. את גזר הדין מסר הרכב של שלושה שופטים. הם הרשיעו את מאיר ואת יוסף דיין בהפרת

⁷ ברוך בן יוסף (גריין) שוחרר מהמעצר לאחר חמישה חודשים. ראה הערות לפרק טז, הערה 13.

הסדר הציבורי, בפרסום "חומר מדיני" בלי היתר, בהפרעה לחייל במילוי תפקידו ובהעלבת קצין משטרה, אך זיכו אותם מאשמת הסתה.

השופטים כתבו בגזר הדין שמאחר שמאיר פעל ממניעים אידיאולוגיים, לא ישפיע עליו מאסר ממושך. ואולם לא הייתה להם בררה אלא לגזור עליו תקופת מאסר. הם כתבו שעיקר מטרת העונש היא להרתיע אחרים ממעשים דומים ולתת לו פסק זמן לחשוב על דרכים חוקיות להשגת מטרותיו. כתב 'הארץ' עקיבא אלדר ראה בנוסח גזר הדין "נימה מסוימת של אהדה"¹⁶.

הם גזרו על מאיר שלושה חודשים בגין הרשעותיו, אך החוק הצבאי אילץ אותם להפעיל גם מאסר על תנאי של תשעה חודשים שנגזר על מאיר בקיץ תשל"ט (1979) בגין הפרת צו הגבלה שאסר את כניסתו לחברון. שלא כמו המשפט האזרחי, שמאפשר לשופט שיקול דעת להפעיל רק חלק מתקופת מאסר על תנאי, במשפט הצבאי השופטים היו חייבים להפעיל את כולה.

מאחר שהשופטים לא רצו לגזור על מאיר מאסר ארוך כל כך – שנים-עשר חודשים – הם פסקו ששניים וחצי חודשים מתוך שלושת חודשי המאסר יהיו חופפים לתשעת חודשי המאסר על תנאי שהם נאלצו להפעיל. בכתב גזר הדין הם המליצו למפקד יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר, בעל הסמכות היחיד לכך, לקצר את המאסר על תנאי. עורך הדין רחמים כהן עתר מיד לבן אליעזר לעשות זאת, אך לשווא.

בסיכומו של דבר נדון מאיר לתשעה וחצי חודשי מאסר, ויוסף דיין נדון לחודשיים וחצי מאסר על תנאי. גזר דין זה לא חפף את שלושת חודשי המאסר שנותרו למאיר מהמשפט על השגת גבול באוניברסיטה העברית, כך שמאיר נידון להישאר בכלא רמלה – נוסף על ארבעת החודשים שכבר היה שם – עוד שנים-עשר חודשים, עד סיוון תשמ"א (יוני 1981).¹⁷

הנהגת הליגה להגנה יהודית מרחוק

בביקורו האחרון באמריקה חזר מאיר להנהגת הליגה להגנה יהודית. באדר (מרץ), פחות משבוע לאחר שחזר לישראל, הוא שלח מכתב בן שבעה עמודים לכל אחד מחברי ההנהלה הארצית. הוא כתב: "מצב הליגה בכי רע: אין חברים, אין כסף, ויצא לה שם רע". הוא שרטט תכנית שיקום לליגה, שכללה התייעלות כלכלית, גיוס חברים והחזרת האמון בה, והוסיף:

- 'המכון לרעיון היהודי', ארגון עצמאי המוכר לצורכי מס, יסייע לליגה במטרותיה החינוכיות, כגון הפצת חוברות וספרים, במאבק להשפיע על דעת הקהל היהודי.
- מושב בכנסת חשוב גם לליגה באמריקה, משום שהיא חלק מארגון עולמי שעוזר ליהודים בכל העולם.
- הוא פירט הוראות להפעלת מחנה קיץ של הליגה וכתב: "מחנה הליגה יציל את הליגה. הוא מצמיח את המנהיגים הבאים".
- הוא כתב: "אם הליגה אינה מקיימת פעילויות, אין לה זכות קיום ואין לצפות מאנשים לתמוך בה". הוא הציע רעיונות לפעולות מחאה לפרסום מטרות הליגה.¹⁸

חודש לאחר מכן שלח מאיר מכתב נוסף לחברי הנהלת הליגה:

...חשוב מאוד לקיים מחנה קיץ השנה... גלן [מנחם] גוטליב מגיע ממיאמי לקדם את ענייני המחנה. צריך כסף למודעות ולדברים נוספים. אני מבקש ממל [אלימלך ליבוביץ] לעזור לו ולשחרר כסף מהחשבון.

הוא ביקש מהם להתחיל להתכונן לביקורו הבא באמריקה, שתוכנן לסיוון (יוני):

...נא לארגן חוגי בית לכל ערב ביוני. כל ההכנסות, חוץ מכיסוי הוצאות ותשלום כמה חובות בישראל, יוקדשו לליגה...
 אני רוצה לערוך ועידה של יום אחד ולשלב בה סמינר. המטרה היא למסור שיעור על העקרונות האידאולוגיים שלנו ולדון בצרכים הפנימיים של הליגה, כדי שאנשים יתחילו לפעול...¹⁹

באותו זמן כתב טוביה בקר, מנהל משרד הליגה בניו יורק, למאיר. הוא סיפר שאירווינג רובין, תושב לוס אנג'לס שנבחר ליושב הראש הארצי בוועידת הליגה, אינו מוכן לעבור לניו יורק, מקומו של המשרד הראשי של הליגה. בקר כתב גם שהוא נאלץ לטוס למיאמי לניתוח קל, והצעירים שניהלו את המשרד בניו יורק בהיעדרותו היו מסוכסכים מאוד ביניהם.²⁰
 מאיר הבין שהליגה זקוקה ליושב ראש ארצי סמכותי ואחראי במשרד בניו יורק. הוא שם את עינו על מאיר ג'ולוביץ מפיניקס, שאותו הכיר מאז תשל"ו (1976). ג'ולוביץ סיפר:

פגשתי את הרב לראשונה כשהוא דיבר ב'אריזונה סטייט יוניברסיטי' בחסות 'הלל'. לאחר ההרצאה ניגשתי למנהל 'הלל' ברטון לי, שעמד על יד הרב, וביקשתי ממנו להציג אותי לפני הרב. כדי למשוך את תשומת לבו של הרב הוא אמר: "אני רוצה שתפגוש עוד מאיר, עושה הצרות המקומי שלנו". הרב, שהבין את "הקשר", קרץ לי בידידות, וכל השאר היסטוריה. נשארתי בקשר עם הרב בשנתיים הבאות, והייתי איש הקשר שלו כשביקר בפיניקס. ב-1978 ושוב ב-1979 הדרכתי קבוצות של שלושים וחמישה צעירים בני שש-עשרה עד שמונה-עשרה מפיניקס בביקורים בישראל בחסות הפדרציה, ובכל פעם הבאתי אותם ל'מוזיאון השואה בכוח', וזה חיזק את הקשר בינינו.
 נכנעתי ל"לחץ" של הרב לעזוב את פיניקס ולעבור לניו יורק, מתוך ההבנה שאהיה יושב הראש הארצי ולא המנהל הארצי (טוביה בקר היה המנהל הזמני). לאחר הבעיות של הרב עם הליגה בשנים הקודמות, היה חשוב לו שיושב הראש הארצי יהיה איש שדעותיו כשלו...
 ג'ולוביץ הקים את הליגה לביטחון יהודי למאבק באנטישמיות בפיניקס. מפעם לפעם הוא שלח למאיר גזירי עיתונים של ידיעות על פעילות הארגון, ומאיר העריך את יזמתו.²¹
 באייר (אפריל) כתב מאיר ג'ולוביץ, כדי לעודד אותו לקבל את התפקיד:

...לליגה יש פוטנציאל עצום. אנשים ירצו להצטרף ולהיות פעילים אם תהיה הנהגה ראויה. כיום הליגה כמעט שלא קיימת... יש אנרכיה מוחלטת.
 ...איי"ה אגיע לאמריקה בסביבות עשרים ושמונה במאי... אני רוצה שתבוא אז לניו יורק להיפגש עם חברי ההנהלה ולהשתתף בכנס של חברי הליגה הפעילים.
 המשימה הדחופה ביותר היא מחנה הקיץ: למצוא מקום, לרשום כמה שיותר חניכים, לבנות תכנית טובה וכדומה. יש לנו צוות טוב, ואני אהיה שם בימים הראשונים...²²

הנהגת הליגה להנהגה יהודית מהכלא

כשכתב מאיר לתומכיו שהוא מתכוון לבקר באמריקה בקיץ, הוא לא ידע שהוא יהיה בכלא בקיץ. ואולם מנהיגות דורשת אחריות, והוא המשיך להנהיג את הליגה מהכלא.
 מאיר כתב לאליםלך (מל) ליבוביץ מהכלא בסיוון (יוני):

מאחר שלא חוקי וקשה לשלוח מכתבים מהכלא, אני שולח לך מכתב זה ומבקש ממך לזמן מיד אספת הנהלה ולקרוא אותו לפנייהם.
...בגלל המעצר לא אוכל להגיע לאמריקה כפי שתכננתי, ולכן אעשה בעזרת מכתב זה את מה שתכננתי לעשות שם...

הוא הסביר את הצורך הדחוף ביושב ראש ארצי טוב לליגה:

...משרד הליגה אינו מתפקד, והמחנה שרציתי לקיים בקיץ כדי להציל את הליגה לא יצא לפועל. אני ממנה את מאיר ג'ולוביץ מפיניקס ליושב הראש הארצי... הוא מוכן לקבל את התפקיד במשכורת סבירה. הוא מצויץ: יש לו אופי, ידע וניסיון...

מאיר סיים את המכתב בטון אופטימי. המעצר המנהלי הגביר בקרב הציבור בישראל את האהדה אליו ואת המודעות למערכת הבחירות שלו. הוא כתב:

...בעזרת ה' נצליח, והליגה תחזור להיות עצמתית. כאן בישראל גדלה מאוד הפופולריות של תנועת 'כך'. המחיר האישי ששילמתי גבוה, אבל מעז יצא מתוק.²³

בסוף הקיץ נסע ג'ולוביץ לניו יורק להיפגש עם חברי הנהלת הליגה. לאחר מכן הוא כתב למאיר: "יש פלגנות וניהול פיננסי כושל, אך לדעתי הליגה יכולה להשתקם, כמובן בהשקעה של מאמצים רבים"...

באותו מכתב הוא סיפר למאיר על המאמצים של תומכיו בפיניקס למען שחרורו מהכלא:

אנחנו פועלים בהתמדה לפרסם את מעצרך השערורייתי (ואי"ה לסיימו). בכל שבוע מפיצים עצומות, וארגונים שונים שולחים מברקים... לרשויות בישראל. כספים עבור הוצאותיך המשפטיות נשלחים אל 'המכון לרעיון היהודי'.

סניף הליגה במיאמי היה אחד הסניפים הפעילים ביותר. ב' בתמוז (24 ביוני) ערכו שלושים מחבריו הפגנת מחאה על מעצרו בלי משפט של מאיר ושל ברוך בן יוסף. הם כתבו בהודעה לעיתונות: "עם האגודה לזכויות האזרח בישראל אנחנו מגנים את חוסר הצדק החמור". הם ביקשו מעוברים ושבים לכתוב לראש הממשלה בגין ולדרוש "שלא לנקוט את שיטות הקג"ב" בישראל".²⁴

חברי סניף הליגה בניו יורק הגיעו לאירועים יהודיים וחילקו פליירים שהודפסו עליהם מאמרים של מאיר, כדי לפרסם את האידאולוגיה של הליגה. טוביה בקר, מנהל משרד הליגה בניו יורק, כתב למאיר: "אין אירוע יהודי שאנחנו מפסידים". בחודשי הקיץ ארגן בקר פעילויות שהציע מאיר במכתבו להנהלה באדר (מרץ). אלה כמה מהם:

- בה' בתמוז (19 ביוני) הפגינו שבעה חברים מול משרדי חברת התעופה הסובייטית 'אירופלוט', בדרישה לשחרר את אסירי ציון. הם צעקו "שחררו את שרנסקי!", "שלח את עמי".
- ב"א בתמוז (25 ביוני) הפגינו חמישה חברים במשרד 'אגודת ידידי האוניברסיטה העברית בארצות הברית', במחאה על תמיכתם של סטודנטים ערבים מהאוניברסיטה העברית באש"ף.

²³ הקג"ב היה שירות הביון והמשטרה החשאית של ממשלת ברית המועצות.

הם דרשו שכל סטודנט ערבי יחתום על הצהרה שהוא מכיר בריבונות היהודית על ארץ ישראל ועל מדינת ישראל, ומי שלא יחתום יסולק מהאוניברסיטה.

חברי סניף הליגה במיאמי מחו גם הם על תמיכת הסטודנטים הערבים באש"ף. הם הודיעו על הקמת ארגון שיפעל נגד סיוע האוניברסיטה העברית "לקידום של אויבי ישראל".

- בכ"ג בתמוז (7 ביולי) הפגינו תשעה חברים מול משרד 'אמריקנים למען ישראל פרוגרסיבית', ארגון של 'השומר הצעיר' שהפעיל מרכז יהודי-ערבי לשלום. הם דרשו להפסיק לטפח את האשליה של דו-קיום עם ערבים בישראל או מחוצה לה, ומחו על השקעת משאבים יהודיים בסיוע לערבים במקום ליהודים העניים בישראל.
- בד' באב (17 ביולי) הפגינו חברים מול משרד 'התאחדות הציונים הרביזיוניסטים באמריקה', הארגון האמריקני של 'תנועת החירות', בדרישה שהארגון יפעל למען שחרורו של מאיר.
- בט"ז באב (29 ביולי) הפגינו ארבעה חברים מול משרד 'לשכת מסחר ישראל-אמריקה'. הם קראו 'דמוקרטיה קודמת לדולרים' ודרשו את שחרורם של מאיר ובן יוסף.
- בכ"ד באב (6 באוגוסט) נכנסו שמונה חברים לדינר התרמה של 'אגודת ידידי האוניברסיטה העברית בארצות הברית'. הם קראו קריאות נגד אש"ף וחילקו פליירים שנכתב בהם: "אסור לתת פרוטה למוסד שלא רק מעניק השכלה לערבים שיהיו מנהיגי אש"ף בעתיד, אלא גם תומך בהם ומגונן עליהם".
- בז' באלול (19 באוגוסט) קיימו ארבעה חברים שביתת שבת במשרד 'המרכז לעלייה' בקווינס, בדרישה שממשלת ישראל תקדם תכנית לעליית חירום של יהודי אמריקה לנוכח הצלחתם של ניא-נאצים בבחירות מקומיות.
- בכ"ו באלול (7 בספטמבר) הפגינו שלושים חברים מחוץ לביתו של פושע המלחמה הנאצי בולסלב מייקובסקי, שנשפט שלא בפניו בבית משפט סובייטי ונידון למוות.
- ב"ג בתשרי (23 בספטמבר) הפגינו חברים מהליגה במשרדי רשת הטלוויזיה CBS במנהטן כדי לדרוש מהם לבטל את שידור הסרט 'תזמורת על תנאי', שכיכבה בו ונסה רדגרייב, בגלל התבטאויותיה האנטישמיות והאנטי-ציוניות של רדגרייב וכן משום שהסרט הציג תמונה מסולפת של מחנות הריכוז הנאציים. מאיר כתב במכתבו לחברי ההנהלה: "אסור שהסרט 'תזמורת על תנאי' יוקרן".²⁵

רוב פעולות המחאה של חברי הליגה הסתיימו בשקט, גם אלה שכללו השתלטות על משרדים, מאחר שבדרך כלל בזמן ההפגנה עזב צוות המשרד את המקום מרצון. רק במעט מהפעולות נעצרו המפגינים באשמת השגת גבול. הליגה עלתה למודעות הציבורית בזכות הפעילות המחודשת של חבריה, אך ניכר בה השינוי. בינו יורק טיימס' הופיעה כתבה בכותרת "הליגה דועכת בלי כהנא", וביג'ואיש ויק' פורסמה כתבה בכותרת "הליגה באמריקה גוססת בלי כהנא". בקר אמר לכתב ה'טיימס' שיש פחות ממאתיים חברים פעילים בליגה, והודה שהארגון שונה מאוד מהליגה של פעם. לכתב ה'ג'ואיש ויק' הוא אמר שמחנה הקיץ של הליגה לא יצא לפועל משום שחברי ההנהלה לא ראו בו חשיבות מספקת.²⁶

מאיר הבין שיעבור זמן עד שיוכל להנהיג את הליגה ישירות. הוא כתב לג'ו'לוביץ שוב:

לצערי לא אגיע לאמריקה כפי שתכננתי. אני מקווה שהרמטכ"ל [רפאל איתן] יקצר את תקופת המאסר שלי, ואולי אגיע בינואר... אל תתייאש. יש שם אנשים טובים שיכולים לעזור לך.

ואולם ג'ו'לוביץ התעכב בפניקס כדי לסיים את לימודיו לתואר שני במדעי המדינה, ורק לאחר שמאיר שוחרר הוא עבר לניו יורק לנהל את הליגה.²⁷

מאיר עשה ככל יכולתו לעודד ולהדריך את חברי הליגה ואת תומכיו. במאמר 'לליגה להגנה יהודית שלי', שפורסם עשרה ימים לפני הקראת גזר הדין בבית המשפט הצבאי, הוא פתח בתיאור עברה המפואר של הליגה, אך הדגיש את השליחות החשובה שלה בעתיד:

היום אני יושב בכלא בלי לדעת מה תעשה מחר ממשלת בגין המפוכדת והנקמנית. בלי קשר לעתידי האישי, הליגה מוכרחה להמשיך לשמש נביא וחווה לעם ישראל ולהשמיע את האמת בלי לחשוש מתגובות זועמות. הליגה צריכה להיות קולה של היהדות האמתית בארצות הברית, ועליה להכריז:

- (1) לעצור בכל דרך אפשרית את התגברות האנטישמיות ואת התחזקות הקבוצות הנאציות.
- (2) האגרוף היהודי זקוק לראש יהודי: כל יהודי צריך ללמוד תורה לעומק ולדעת את דרך החיים של העם הנבחר.
- (3) לקרוא לעלייה ארצה – תקוותנו היחידה.
- (4) סיפוח כל השטחים המשוחררים בלי לחשוש מבידוד בין-לאומי. האלוקים יהיה בעזרנו... זו הארץ שלנו.
- (5) הוצאת כל הערבים מארץ ישראל... התעלמו מצביעותם של המתנגדים... וכי הם מוכנים שהערבים יהיו לרוב במדינת ישראל בדרכים דמוקרטיות?
- (6) הגברת המאמצים למען אסירי ציון בכל העולם. מנדלביץ', ביגון, נודל, שרנסקי – חופש להם או סבל לסובייטים.

מאיר סיים במסר חשוב:

אתי או בלעדיי, אתם, אנשי הליגה, חייבים להמשיך להפיץ את הרעיון היהודי האמתי.²⁸

פרק יז
בכלא רמלה
סיוון תש"ם-כסלו תשמ"א / יוני-נובמבר 1980

ספר חדש: 'לשפים בעיניכם'

מאיר ניצל את זמנו בכלא ללימוד תורה ולכתיבה. נוסף על כתיבת המאמרים ל'ג'זואיש פרס' הוא המשיך לכתוב את פירושו על התנ"ך ואף כתב ספר חדש על תכניתו להגירת הערבים מהארץ. הוא קרא לספר 'לשפים בעיניכם' על פי הפסוק "ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם, והיה אשר תותירו מהם לשפים בעיניכם ולצנינים בצדיכם וצרתו אתכם על הארץ אשר אתם יושבים בה" (במדבר לג נה).

בהקדמה למהדורה האנגלית של 'לשפים בעיניכם' הוא כתב:

... ספר זה נולד בעת שישבתי בכלא רמלה... מתחם המוקף חומות בטון אפורות וגדרות תיל, מגדלי שמירה פזורים לאורכן... שוכנים בו יותר משבע מאות רוצחים וגנבים וכן מחבלים ערבים.

... "גרת" בתא קטן שגודלו כארבעה מטרים רבועים, באגף 9... היו כשבעים אסירים באגף זה, מתוכם חמישים ושמונה יהודים...

... האויב הגדול ביותר של האדם בעידן המודרני הוא השעמום. אנשים עלולים לצאת מדעתם בכלא מרוב שעמום. לכן קבעתי לעצמי לוח זמנים נוקשה של לימוד וכתיבה, וזה העסיק אותי משעת בוקר מוקדמת (4:30) עד חצות הלילה, שעת כיבוי האורות. הוא כלל לימוד תנ"ך, גמרא, הלכה וכתיבה רבה. דווקא בכלא היה לי זמן פנוי, שקט ושלווה לרוב... להתקדם בפירוש על התנ"ך שאני כותב בעשור האחרון.

... הורשיתי להכניס כמה ספרים שרציתי... אי אפשר היה לכתוב ספר זה, הכולל תאריכים, עובדות היסטוריות, תיעוד, ציטוטים ושמות, אילו רשויות הכלא היו מונעות ממני להכניס מסמכים וקטעי העיתונות שלי...

תא 23 באגף 9 של כלא רמלה היה אפוא בית היוצר של ספר זה: יותר מחודשיים^א של כתיבה במשך שעות רבות ביממה, במשך ימים רבים בשבוע. לא הייתה לי מכוונת כתיבה, וכתבתי הכול ביד. יתר על כן, מאחר שאי אפשר היה לדעת האם ומתי ישנו הרשויות את יחסן אליי ויחרימו את הכתבים, הברחתי כל פרק ברגע שגמרתי אותו, ולכן לא יכולתי לקרוא את הפרקים הקודמים תוך כדי כתיבה. האסירים האחרים היו מקור לעידוד. על דלת התא שלי תליתי שלט גדול שעליו כתבתי: "כמה טוב להיות יהודי טוב". בכל פעם שאסיר עבר על יד התא, הוא צעק את המשפט וחייך. אכן, כמה טוב להיות יהודי טוב.¹

בכל שבוע הביא לי עורך הדין רחמים כהן דפים מהספר להקלדה וכן רשימות של דברים שמאיר ביקש, כגון רשימה זו:

^א מאיר סיים את הספר בתוך חודשיים. ראה עמ' 204.

אני צריך ספר היסטוריה טוב על השנים 1880-1947 בארץ ישראל, במיוחד על ההתפרעויות ואירועי הדמים ועל הטענות האידיאולוגיות של היהודים והערבים אלה נגד אלה. חשוב מאוד.

מחקרים על ראשי הציונות, על החלוצים ועל הצהרותיהם בעניין ישיבת הערבים בארץ ישראל או ובעתיד.

ספר של סמי סמוחה, 'ישראל: פלורליזם וקונפליקט', ומאמר שלו, "בעיות בדו-קיום יהודי-ערבי בישראל"².

ממכתב זה, שמאיר כתב בתמוז (יולי), ניכרת הדחיפות שחש לסיים את הספר:

בבקשה מסרי את אלה לרחמים בדחיפות כדי שיביא לי אותם בביקורו ביום ראשון:

1. העמודים מהספר של רבין על רמלה-לוד. מה שנתת לרחמים לא היו העמודים הנכונים.
2. מאמר שלי, "הטעות החמורה ביותר", על ערבים בישראל.
3. החזירי לי את המאמר על נצרת שהעברתי לך בשביל ה'ג'ואיש פרס'.
4. חומר על הדו-פקיסטן ועל טורקיה-יוון.
5. חומר על הרקע לבעיות שנבעו מנוכחות מיעוטים גרמניים בצ'כוסלובקיה ובפולין בשנים שלפני מלחמת העולם השנייה.
6. אם תוכלי, צלמי את עמודים 6-21 מהספר 'גרמנים מהמזרח' של הנס שונברג.

מכתב זה גם העיד שמאיר מתכנן את העתיד. בהמשך המכתב הוא שאל אם הפרק ששלח להקלדה מוכן וביקש לראות אותו, והוסיף: "כנראה תצטרכי להשיג עוד קלדנית לספר, כי זה דחוף". היו לי שכנות שידעו להקליד ושמחו לקבל תוספת הכנסה. במשך כל התקופה הזאת הן עזרו לי בהקלדת פרקים מהספר וגם בהקלדת מאמריו של מאיר 'ג'ואיש פרס'.

מאחר שמאיר כתב את הספר באנגלית, השלב הדחוף הבא היה תרגום הספר לעברית. הרי הוא נועד בראש ובראשונה להסברת תכנית ההגירה לציבור בישראל. בסוף המכתב ביקש מאיר: "דברי עם יואל לרנר על תרגום הספר בתשלום".

יואל לרנר הסכים לתרגם את הספר. בכל שבוע הבאתי לשכנותיי פרקים להקלדה, ואת הפרקים המוקלדים העברתי לרנר, לתרגום. מאיר כתב לי: "שלחי לי את הפרקים מיד כשיואל גומר לתרגם אותם, אפילו אחד אחד..."³

זמן קצר לאחר שסיים מאיר לכתוב את 'לשפים בעיניכם' פרסם ה'גרסולס פוסט' מכתב למערכת שהוא כתב בתגובה לטור של פיליפ גילון, מבקר הטלוויזיה של העיתון. מכתבו הציג את הרעיון המרכזי של הספר:

... בדרך כלל אין לי שום חשק להשיב למר גילון, ששנאתו הפתולוגית ללאומיות יהודית אמיתית וליהדות הנאמנה לתורה ידועה לכול. מה שהניע אותי להשיב לו הפעם הוא העובדה שהוא סילף לחלוטין את עמדותיי ואת עמדות תנועת 'כך' בנושא ההגירה הערבית.

... אני אומר באופן חד-משמעי: אנו, מתנועת 'כך', מחויבים בהחלט לחוקק בכנסת חוק לפינוי הערבים, חוק שיקבע שאלה שמוכנים לעזוב מרצונם יקבלו פיצויים על רכושם, ואלה שאינם מוכנים לעזוב יוצאו מהארץ בלי פיצויים. מבוקשנו הוא שהכנסת תחוקק חוק. זה יהיה חוק ליברלי יותר מההחלטות שהתקבלו לאחר מלחמת העולם השנייה לגרש מפולין ומצ'כוסלובקיה תשעה מיליון גרמנים אתניים שחיו שם מאות שנים – מפני שפעולותיהם למען גרמניה המיטו אסון על מדינת אלה.

... כמובן, גילון מצטט את דברי מגילת העצמאות, שמדינת ישראל "תקיים שוויון זכויות חברתי ומדיני גמור לכל אזרחיה בלי הבדל דת, גזע ומין..."

... האם מישוהו טרם אי פעם לתת את דעתו לסתירה המובנית במגילת העצמאות? שימו לב למספר הפעמים שהמילה "יהודי" מופיעה במגילת העצמאות בתיאור מדינת ישראל... כיצד אפשר לקיים את ההבטחה של "שוויון מלא" לערבים בד בבד עם הצהרה חוזרת שזו מדינה יהודית?

... איך, לדעת מר גילון, ערביי ישראל צעיר מרגיש כשהוא שר את המילים "נפש יהודי הומייה" בהמנון הלאומי "שלו"? לפי שיעור הילודה הערבי ושיעור ההפלות היהודי... האם רחוק היום שבו שליש מחברי הכנסת יהיו ערבים? האם רחוק היום שבו יהפוך הגליל, שתושביו הערבים דורשים אוטונומיה, לשדה קרב עקוב מדם?...

... יש כאן שאלות מהותיות: ...מה יהיה אם הערבים יהיו הרוב? ... האם תהיה להם הזכות לשנות את שם המדינה ל"פלסטין" ולבטל את חוק השבות?

... אני רוצה להוציא את הערבים מישראל משום שאיני רוצה להרוג אותם בכל שבוע בהתפרעויות שלהם; משום שאיני רוצה שתהיה פה עוד קפריסין או דרום אפריקה או בלפסט; משום שאני רוצה בקיומה של מדינה יהודית – וזה חשוב לי יותר משוויון בין יהודים לערבים. הגיע הזמן לבדוק מחדש את מגילת העצמאות.⁴

השלמת כתיבתו של הספר 'לשפים בעיניכם' בתוך חודשיים הייתה הישג של ממש. לאחר שמאיר קיבל לידי את הפרקים המוקלדים והגיה אותם, פתח בקידום ההוצאה לאור של הספר באנגלית באמריקה. הוא כתב לי: "שלחי את כתב היד לשילה לידו. בקשי ממנה להכין שישה-שבעה עותקים ולשלוח את המקור לבנימין (בנטון) ארנוביץ ואת האחרים לסוזן לויך כדי שתשלח אותם למו"לים שהתעניינו בהוצאת הספר".⁵

ארנוביץ, שעבד בתפקיד עורך אצל כמה מו"לים, קידם את ההוצאה לאור של שלושה מספריו של מאיר: 'האתגר', 'סיפורה של הליגה להגנה יהודית' ו'למה להיות יהודי?'. כשנתבקש לעזור בהוצאת 'לשפים בעיניכם' הוא עבד אצל המו"ל 'סטיין אנד דיי', אך לא הצליח לשכנע את הבעלים, סול שטיין, להוציא את ספרו של מאיר לאור. הספר פורסם לאחר שנה, באלול תשמ"א (ספטמבר 1981), על ידי הוצאת 'גרונט אנד דונלפ'.⁶

במכתביו מהכלא ביקש מאיר ספרים גם לצורך כתיבת פירושו על התנ"ך. באחד מהם הוא כתב: "על השולחן יש שלושה כרכים קטנים של מסכת סנהדרין. בבקשה שלחי לי את שלושתם. במדף השני מלמטה בכוננית הלא צבועה יש ספר יהושע ושני ספרי יחזקאל... ואני צריך גם את התנ"ך השחור הקטן שעל אחד המדפים בחדרי".

בתחילה רצה מאיר לקרוא לפירוש שלו 'המאיר לארץ', כמקובל לרמוז את שם המחבר בשמו של ספר תורני. ואולם לאחר שבדקתי לבקשתו בקטלוג של הספרייה הלאומית ומצאתי ארבעה ספרים בשם זה הוא החליט שלא להשתמש בו.⁷

מאוחר יותר הוא בחר בשם 'פירוש המכבי' הן מפני שהן רומזות על שמו – האותיות מכבי הן ראשי תיבות של 'מאיר כהנא בן יחזקאל', הן בגלל הזדהותו עם המכבים, שלחמו בגבורה למען היהדות ולמען עם ישראל. מאיר החל את פירושו בספר שמות והמשיך לכתוב את פירוש המכבי עד סוף חייו. ארבעת כרכי הפירוש יצאו לאור לאחר מותו.⁸

מפעם לפעם צירף מאיר פתקים קטנים לדפים ששלח לי, ובהם בקשות קצרות:

אני צריך הרבה דפים.
אני צריך עטים ואגרות אוויר.
זרזי את הקלדת הספר.
אני צריך דפים: דפי פוליו, בלוק דפי שורות וגם דפים בלי שורות למכונת כתיבה.
אני צריך עטים.⁹

רב בית הסוהר הרב אבי קסטנבאום התרשם מאוד מהאמת הפנימית של מאיר. הוא כתב:

... בתחילה חשבתי כי מוטל עליי כרב המקום לעזור לו ולשמור עליו מיד האוכלוסייה השלילית של בית הסוהר, אך מיד הועמדתי על טעותי וראיתי את מובנה של המשנה "הווה מתלמידיו של אהרון אוהב שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות ומקרבן לתורה". אותו אדם שמצויר בעיני הציבור כ"מסוכן" התגלה לי כאדם מלא אהבת עם ישראל וארץ ישראל, אדם רגשי ואישיות רבת צדדים שמקרינה סביבה. נעים היה לשהות באגף בו התגורר הרב ולראות את האווירה שיצר סביבו – אווירה של שלום, של דרך ארץ ושל אהבת הבריות. נעים היה לראות בוקר באגף בו שהה, כאשר כל ראשי הפשע בישראל, אסירים ותיקים וחזקים, ניגשים לפתח חדרו, דורשים בשלומו, ומקבלים מילות עידוד ונחמה... כולם הרגישו פתאום שהם אחים וחברים לאותו אדם גלוי, המקפיד על קלה וחמורה כאחת. האמת הפנימית שלו משכה אסירים להשתתף במניינים ובשיעורים שקיים מידי יום ומידי שבת... השפעתו ניכרה גם על הסוהרים, שרחשו לו כבוד רב. כאישיות חזקה ומסודרת מאוד, הרב כהנא הקפיד על סדר יום מופתי. היה לו זמן ללימוד עצמי ולכתיבה, היה לו זמן לקבלת קהל, והיה לו זמן ללימוד בחברותות ובציבור. אותה מידה ברוכה של משמעת אישית גבוהה גררה בעקבותיה דבקות במטרה של קידוש השם. נשארתי לעבוד לאחר שחרור הרב, ויצא לי לראות את אותם אסירים שנקשרו אל הרב, נשארים בעבודת הקודש, מקפידים על שיעור יומי ועל שלוש תפילות ביום...¹⁰

אסיר ושמו מרדכי

אחד המאמרים החשובים שכתב מאיר ל'ג'ואיש פרס' מהכלא היה על אסירי כלא רמלה. הוא ניתח את הסיבות להידרדרותם לעולם הפשע:

... אספר לכם על מרדכי, אסיר שפגשתי לראשונה במה שמכונה חדר האוכל בבית המעצר בירושלים. הוא נראה אז כבן עשר (אחר כך נודע לי שהוא היה בן ארבע-עשרה)... הוא היה מעורב בכמה עברות קלות ונשלח למוסד משמעותי... במוסד זה השתרש מרדכי בעולם הפשע יותר. מרדכי הקטן לא ידע זאת, אבל גורלו כבר נחרץ לחיי פשע ואלמות, לחיי מעצרים ובתי כלא, לחיים חסרי תקווה...
... אלה שגרמו למצבו של מרדכי טוענים שה"עוני" אשם בכך... ואולם התושבים העניים של היישובים בירושלים חיו בתנאים קשים יותר בתימן, במרוקו, בלבוב ובכורדיסטן, ושם לא נודע על בעיות של רצח, אונס או זנות בקרב היהודים. במאה שערים גרות משפחות ברוכות ילדים חסרות כול בצפיפות בדירות קטנות, אך לא יוצאים משם פושעים וסוחרי סמים...
... האמת המרה היא שמרדכי ועוד מאה אלף כמוהו הם קרבנות של עוני אחר: עוני רוחני, אבדן ערכים...

... היהודים שהגיעו ארצה בגלי העלייה הגדולים לאחר קום המדינה היו שומרי תורה ומצוות, אך הממשלה החילונית פשטה מהם את עושרם הרוחני... מדיניות מכוונת זו נבעה מהחשש שהעולים הדתיים יצביעו למפלגות דתיות ויסכנו את ההגמוניה הפוליטית של ה'עבודה'.

... העולים החדשים שוכנו במעברות ונמנע מהם קשר עם גורמים דתיים. גורמים אלה אוימו ואפילו נעצרו אם ניסו להיכנס למעברות. חיי החברה והתרבות נוהלו על ידי מדריכים חילונים אנטי-דתיים, שתפקידם היה לשנות את תפיסת העולם של העולים הצעירים... סחטנות הופעלה נגד משפחות שביקשו לשלוח את ילדיהן לבתי ספר ממלכתיים-דתיים. לדוגמה, האבות לא התקבלו למקומות עבודה... כל זה נבע מההשקפה ש"הדת הייתה נחוצה בגלות, אך כאן, בישראל, אפשר להיות יהודי בלי להיות דתי"...

בתוך עשרים שנה... עזבו מאות אלפי צעירים בני עדות המזרח את יהדותם בהשפעת מורים, מדריכים, מנהיגים ואנשי תקשורת אשכנזים "מורדניים ונאורים", ששכנעו אותם שהדת של הוריהם פרימיטיבית ושהוריהם פרימיטיביים...
... החלל שנפער בחייהם התמלא ברדיפה אחר חומריות וכסף... והתוצאה הייתה גנבות, פריצות לבתים, שוד מכוניות. עברה גוררת עברה, והפשע החל לשאת אופי אלים. והיום הם ממלאים את בתי הכלא...

... אני רואה את פשיטת הרגל של הציונות החילונית בכל יום בכלא רמלה. לצערנו, חלליה העיקריים הם בני עדות המזרח, ומה שהרס אותם הוא העוני – לא העוני החומרי, אלא הרעב לדבר השם...¹¹

המאמר הופיע בג'ואיש פרס' תחת הכותרת 'מרדכי' בתשרי (אוקטובר). שלוש שנים לאחר מכן שלח מאיר את המאמר לכתבי עת יהודיים מובילים באמריקה, אך אף אחד מהם לא הסכים לפרסם אותו. ג'ואל קרמייקל, עורך 'מידסטריים', הסביר: "המאמר התקיף שלך יקים סערה... לצערי אני נאלץ להחזיר לך אותו". בגלל חשיבותו של המאמר פרסם אותו מאיר בתשמ"ד (1983) בחוברת תחת השם 'מרדכי' – כתב אישום'. ההחזרה, באנגלית, בת שנים-עשר עמודים, כללה מסמכים היסטוריים על הכפייה החילונית בשנותיה הראשונות של המדינה.¹²

נוסף על טורו הקבוע ועל המאמרים שעסקו במעצרו, כתב מאיר בכלא כתבות רבות בסגנון קליל על אירועים מעניינים בחדשות. הן הופיעו בג'ואיש פרס' בלי שמו, אך ידעתי שהוא כתב אותן משום שהגהתי את הדפים שהקלידו שכנותיי ושמרתי את רוב כתבי היד. אלה כמה מהן: 'הנאצי והגר', 'בעקבות רות', 'כשישראל הצילה את אמריקה', 'ערבים מהגרים לדרום אמריקה', 'הקשר בין אירן לאש"ף', 'ישראלים בכורדיסטן'. שלוש כתבות עסקו ביהודי ברית המועצות, אחת מהן הייתה על אודות יוסף מנדלביץ'.¹³

מכתבים למשפחה

מאיר היה עסוק בלימוד ובכתיבה, אך התגעגע מאוד לילדים ושמה בכל מכתב ששלחו לו. בסיוון (יוני) הוא קיבל מכתב מברוך, שבו תיאר את ביקורו אצל טובה ומוטי. הם היו נשואים אז חמישה חודשים וגרו במדרשיית עמליה, תיכון לבנות בגבעת מרדכי בירושלים, משום שטובה הייתה מדריכת פנימייה שם. ברוך כתב:

בשבת שעברה [כ"ג בסיוון], כשאמא נסעה לשובנה סילברט וביני היה בשעלבים [ב'שבת שיבה' בחטיבת הביניים של הישיבה התיכונית בקיבוץ שעלבים] הלכתי לאכול סעודת שבת

אצל טובה ומוטי. התרשמתי מאוד מהשיחה שלהם בארוחה. הם דיברו ביניהם כשוויים על חטא המרגלים. אחר כך מוטי קרא קטע מפירוש 'שפת אמת' והסביר אותו.

במכתב אחר למאיר כתב ברוך שהוא יתחיל ללמוד עם בנימין גמרא "בעינין" באלול (ספטמבר), כשבנימין יתחיל ללמוד בכיתה ט' ב'שיבת ירושלים לצעירים'. ישיבה זו הייתה בבניין הסמוך לישיבת 'מרכז הרב', שבה למד ברוך. בתשובתו לברוך כתב מאיר: "תיקח את הסוגיה שהוא למד עם רש"י ותעבור משם לר"ף ולר"ן, לרא"ש ולתוספות (בסדר זה), ואז לרמב"ם ונושאי כליו, לטור ולשו"ע. ככה הוא ילמד איך ללמוד וכן את הסוגיא לפום הלכתא".
ציפי כתבה למאיר על לימודיה במכללה והוסיפה: "השבת אי"ה [משה ואני] הולכים לאמא, לבני יש שבת חופשית. בשבת שעברה ברוך וביני באו אלינו לאכול (זה לקח כמה שכנועים)".¹⁴
טובה וציפי כבר היו נשואות אז וברוך היה בן עשרים ואחת, אך בנימין היה רק בן ארבע-עשרה, ומאיר התעניין מאוד בלימודיו. כשהוא קיבל מאה אחוז במבחן בגמרא על סוגיות ממסכת בבא מציעא, ידעתי שמאיר ישמח לראות אותו ושלחתי לו צילום של המבחן. שנים רבות לאחר מכן, כשהתחלתי את מחקריו לצורך כתיבת ספר זה, מצאתי את המבחן בתיקיות שלו.
העובדה שחינוכו של בנימין היה בראש מעייניו ניכרת בכותרת 'לבנימין' שבחר מאיר למאמר שכתב על חשיבות חינוך הבנים לתורה:

... עיקר החינוך אינו זה הנעשה כשהאב יושב עם בנו ומלמד אותו מתוך הספר. מלמדים ילד איך להתנהג ומה לעשות – על ידי עשייה. הילד מסתכל, רואה ומבין איך להוציא לפועל את המושגים שלמד, איך לחיות את דרך החיים הכוללת של התורה. לא די שמעשי האב לא יסתרו את דבריו לבנו – זה ברור, אבל יש עוד. כמו שאי אפשר ללמוד תורה שבכתב בלי תורה שבעל פה, כך אי אפשר ללמד ילד מהי דרך התורה בלימוד בספרים בלבד. מעשי האב הם כמו התורה שבעל פה, המסבירה ומבהירה בדיוק כיצד לנהוג. מעשי האב ממחישים באופן ברור את המושגים והערכים שבתורה.¹⁵

בנימין כתב למאיר בכ"ד בתמוז (8 ביולי):

אני עכשיו בחופש, ויש לי תכנית לכל היום. כל לילה אני לומד גמרא קידושין, שאני אלמד בשנה הבאה, עם אהרן גרוס,² שגם הוא ילמד את זה... בבוקר יש לי עבודה במוסד הרב קוק, בספרייה שם. אני מביא ספרים מהמחסנים של הספרייה. אחר כך אני הולך ל'מרכז' ולומד שם...
אני מתחיל ללמוד בא' באלול, ועד אז... באהבה, בנימין, ולהתראות בקרוב.

מאיר שלח לבנימין מתנה לכבוד יום הולדתו הארבעה-עשר, שחל ב"ט בתשרי תשמ"א (29 בספטמבר 1980), וכתב:

מזל טוב לרגל יום הולדתך, ועל אף שלא אוכל להיות אתך בגוף, הנך יודע שאני משתתף בשמחתך ברוח ובנפש.
כבר יצאת מגדר "ילד" לא רק במובן ההלכתי, אלא גם למעשה. בראש השנה [בחופשה מהכלא] ראיתי כבר נער המתבגר וצועד קדימה באורח החיים.

² אהרן גרוס היה בנם של שכנינו אלכס ויהודית גרוס. הוא נדקך למוות בידי ערבים בחברון בתשמ"ג (1983), כשהיה בן שמונה-עשרה. ראה פרק כז, עמ' 338-340.

ברכתי אליך שתבין ותשכיל את תפקידך ומשימתך בעולם, ושתאזור אומץ ועוז למלא אותם. תדע מה המטרה ותקלע ולא תחטא. והלא רמז לזה מצאנו בשבט בנימין וצבאו שעליו נאמר "כל זה קולע באבן אל השערה ולא יחטיא" (שופטים כ טז).
יראת שמים קודמת לתלמוד תורה, ואם תאחז בשניהם, תגדל לאושר ולשלווה.

במכתבו הבא למאיר הודה לו בנימין על המתנה וכתב: "מחר אני מתחיל ללמוד אחרי החופש [של סוכות]... יש לי מבחן במסכת ביצה מההתחלה עד סוף דף ה' ביום שני, ולמדתי עם ברוך כל יום [בחופשה]"¹⁶.
כשם שמאיר דאג לשלום ילדיו כך דאגה אמו של מאיר, סוניה, לשלום בנה. הוא ניסה לעודד אותה:

אמא יקרה, אני מרגיש טוב מאוד, ונוהגים בי יפה מאוד ובכבוד רב. התחזקי באמונה שה' אלוקי ישראל יתייצב לצד מי שמתייצב למענו.
אני לומד וכותב כל היום – מה יכול להיות רע בזה? מי שיודע שהוא צודק ועושה את רצון ה' לא יכול להיות עצוב.
נביאים רבים הוכו והושלכו לבור, ומי זוכר היום את שמות אלה שרדפו אותם? אבל דברי הנביאים חיים וקיימים.
אם מבינים שענייני העולם הזה הארעי הם שטויות, מקבלים פרספקטיבה שונה ואמתית. מעל הכול – שמחה. בכל מצב – תמיד בשמחה. אי אפשר לעבוד את ה' בעצבות, משום שהעצבות נובעת מאנוכיות ומהתעסקות מופרות בבעיות אישיות.
אמא, שאני אוהב אותך כל כך, הסתכלי בכל הטוב שיש לך והיי שמחה – לעולם לא עצובה. באהבה, מאיר.¹⁷

למזלי, הייתה לי עבודה מעניינת במשרה מלאה בספרייה הלאומית, והיא העסיקה אותי והשכיחה ממני מעט את היעדרותו של מאיר. נוסף על כך, הביקורים השבועיים שלי אצל מאיר חיזקו את רוחי. ימי הביקור בכלא רמלה היו יום שישי, שבת או יום ראשון, לפי ימי המנוחה של שלוש הדתות. ההלכה אוסרת נסיעה ברכב בשבת, ולכן ביקרתי את מאיר בקביעות בימי ראשון.
הנסיעה באוטובוס מירושלים לרמלה ארכה כשעה. מהתחנה המרכזית ברמלה נסעתי באוטובוס נוסף לכלא, אך לפעמים העדפתי ללכת ברגל מלחכות לאוטובוס זה. המבקרים הוכנסו בקבוצות של עשרים איש בכל שעה החל מהשעה תשע בבוקר. השתדלתי להיכנס בקבוצה הראשונה כדי להספיק לחזור לירושלים ולהגיע לעבודה בזמן. בימי ראשון עבדתי במשמרת השנייה בדלפק היעץ, והיה עליי להיות שם בשעה אחת בצהריים. בדרך כלל הגעתי לעבודה בזמן, ובפעמים המעטות שאיחרתי, מנהלת המחלקה רות טרוניק גילתה הבנה. בכ"א בתשרי (1 באוקטובר), עם פרישתה לגמלאות, מוניתי לראש המחלקה – תחילה באופן זמני, ולאחר ארבעה חודשים – בקביעות, וכשאיחרתי לעבודה השלמתי את השעות אחר כך.¹⁸

תנועת 'כך' ממשיכה

כבר באייר (מאי), כששופט בית משפט השלום שלח אותו לכלא רמלה, טען מאיר בפני אנשי התקשורת שכתבי האישום נועדו לפגוע במערכת הבחירות שלו לכנסת.
אכן, היה חשש שמאסרו הממושך יגרום להיחלשותה של תנועת 'כך', ולכן הוא עשה ככל יכולתו למנוע זאת. בכל פגישה עם כתבים מחוץ לבתי משפט הוא הזכיר את תכניתו להתמודד בבחירות לכנסת, וכמעט כל ידיעה על מאיר ציינה זאת. עורכי העיתונים ידעו שהציבור מעוניין

בידיעות על מאיר, ולכן כשביקר הנשיא נבון בכלא רמלה בג' בתמוז (17 ביוני), פרסם 'הארץ' תמונה של מאיר עם נבון, ו'ידיעות אחרונות' דיווח שנבון לחץ את ידו.¹⁹ במכתב למנכ"ל התנועה יוסף דיין הדגיש מאיר את הצורך "להעלות את שמה וזכרה של התנועה לפני העם באופן קבוע" על ידי פעולות יצירתיות.

פעולות אלה של תנועת 'כך' דווחו בכלי התקשורת בזמן מאסרו של מאיר: ט"ו באב (28 ביולי): קבוצת חברי 'כך' ובראשם יוסף דיין השתלטה על בניין האו"ם בירושלים במחאה על היחס העוין של האו"ם לישראל, וקראה לישראל לפרוש מהאו"ם. דיין עלה לגג הבניין, הסיר את דגל האו"ם, והציב במקומו דגל ישראל.

ט' באלול (21 באוגוסט): יוסף דיין וארבעה חברי 'כך' נעצרו בהפגנה על יד שגרירות הולנד בירושלים. הם קראו לממשלת הולנד לחזור בה מהחלטתה להעביר את שגרירותה לתל אביב, וטענו שהחלטה זו נובעת מכניעה ללחץ הערבי ומערערת על הריבונות הישראלית בירושלים. כ"ו בתשרי תשמ"א (6 באוקטובר 1980): שבעה חברי 'כך' הביאו חזיר, שכינו בשם 'צ'רלי', למשרדי רק"ח, המפלגה הקומוניסטית בישראל, כדי למחות על פגישתו של חבר הכנסת צ'רלי ביטון ועוד אנשי רק"ח עם יאסר ערפאת בבולגריה שבוע קודם לכן. ביטון היה חבר הכנסת היהודי הראשון שנפגש עם ערפאת.

ג' בחשוון (13 באוקטובר): יוסף דיין הודיע לעיתונאים על מברק ששלח לראש הממשלה בגין ובו כתב שאם יורשו ראשי הערים של חברון וחלחול לחזור לישראל כדי להיות נוכחים בבית המשפט בערעור נגד גירושם, יפעלו חברי 'כך' "למנוע בגידה זו".
 י"ג בחשוון (23 באוקטובר): 'כך' יצאה בסיסמה "כסף לשכונות, לא לערבים" במאבק נגד הסיסמה של אנשי השמאל "כסף לשכונות, לא להתנחלויות". חבריה החתימו אנשים על עצמות שקראו לממשלה להפסיק לתת כסף למגזר הערבי, וחילקו פליירים שהביעו תמיכה בתנועת האוהלים, תנועת מחאה חברתית של בני עדות המזרח משכונות מצוקה. 'כך' שלחה הודעה לעיתונות שמאיר כתב, ובה פנייה נרגשת לראש תנועת האוהלים ימין סוויסה לחזור למורשת היהודית המפוארת של אבותיו, ואף להצטרף אליו ולנצח יחד את "העוני החומרי והעוני הרוחני".²⁰

ספר החשבונות של תנועת 'כך' מתקופה זו מלמד גם הוא על פעילות התנועה. ההוצאות כללו: הדפסת פליירים וחוברות של מצע 'כך'; תשלום לעורכת הדין ליאורית דניאל, שייצגה את ברוך בן יוסף; תשלום קנסות שהטיל בית המשפט על יוסף דיין ועל ישראל לדרמן; תחזוקתו השוטפת של 'מוזיאון השואה בכוח'; תשלום חשבונות החשמל והטלפון של המשרד; קניית דלק ותיקונים לרכב התנועה; ותשלום משכורות.²¹

בשבוע הראשון של מאיר בכלא רמלה הוא כתב לי מכתב אופטימי על עניינים כספיים:

... השתדלי לרכוש את נושא גיוס הכספים באמריקה. יש לנו סיכויים רבים להיכנס לכנסת אם יהיה כסף. צריך לגייס מאה אלף דולר בחודש הקרוב, ואם בכל עיר יש רכוש וסכום יעד, זה אפשרי.

הוא הזכיר לי: "רשמי את כל ההוצאות שקשורות לליגה: בולים למכתבים, שיחות טלפון וכדומה".

מאוחר יותר הוא כתב לי:

בקשי שישלחו את הכסף מאמריקה בדואר רשום לסניף הדואר של פייגוע.²³ הפקיד את הכסף לחשבון הדולרים של 'כך', אבל העבירי חלק לחשבון הלירות כדי שיהיו שם חמישים עד מאה אלף לירות. אני מצרף מכתב לשמעוני [מנהל הבנק] לתת לך זכות חתימה בשני החשבונות.²²

פרסום העוול שנעשה למאיר עורר אהדה ציבורית וגרר תרומות הן מאנשים בישראל הן מאנשים באמריקה. לדוגמה, יהושע בן ציון שלח לי מכתב בצירוף צ'ק מחברו דני פינקוס על סך עשרת אלפים לירות וצ'ק משלו על סך אלף ומאתיים לירות. בתחתית המכתב רשמתי: "הצ'קים נכתבו לפקודתי. נתתי עשרת אלפים לירות לרחמים [עורך הדין רחמים כהן]."²³ תרומות הגיעו גם ל'קרן להוצאות משפטיות של המכון לרעיון היהודי' באמריקה, בעקבות מודעות ב'ג'ואיש פרס'. סוזן לוין, מזכירת 'המכון לרעיון היהודי', שלחה לי את הצ'קים. באחת הפעמים היא שלחה לי צ'ק על סך אלף וחמש מאות דולר וכתבה: "בבקשה תגידי למאיר שאנשים היו נותנים הרבה יותר לולא המיתון הנורא... תגידי לו שלכולם אכפת ושלא תיפול רוחו".²⁴

הכמיהה לחופש

החופשה מהכלא בראש השנה השאירה בפיו של מאיר טעם של עוד. בי"א בתשרי 21) בספטמבר) הוא כתב למאיר ג'ולוביץ: "אני מקווה שהרמטכ"ל [רפאל איתן] יקצר את תקופת המאסר באופן משמעותי". עם זאת הוא חשב על דרכים ללחוץ על ראש הממשלה מנחם בגין, ששימש אז גם שר הביטחון ולכן הייתה לו הסמכות לקצר את עונש המאסר מהמשפט הצבאי. נודע למאיר שראש הממשלה בגין אמור להגיע לניו יורק בכסלו (נובמבר), לנאום בדינר חגיגי במלון וולדורף-אסטוריה, לציון מאה שנה להולדתו של זאב ז'בוטינסקי. בי"ג בתשרי 23) בספטמבר) פרסמה הליגה להגנה היהודית הודעה לעיתונות, ובה נכתב שהדינר "לא יעבור בשקט" אם לא ישוחררו מאיר וברוך בן יוסף. להודעה לעיתונות צורף אחד הפליירים שחברי הליגה תכננו לחלק בדינר:

יהודי שמסמל את כל גדולתו של ז'בוטינסקי אינו כאן הערב.
הוא מנוע מלהיות כאן – הוא יושב בכלא בישראל.
אורח הכבוד של הדינר הזה הושיב אותו שם.
הרב מאיר כהנא אינו כאן הערב. הוא יושב בכלא של בגין.
מאיר כהנא מסמל את כל מה שז'בוטינסקי לימד – ושבגין נטש.
דרשו עכשיו את שחרורו המידי של הרב מאיר כהנא.

במכתב למאיר ג'ולוביץ בתשרי (ספטמבר) הדגיש מאיר את שחרורו של ברוך בן יוסף:

... אני מקווה שתהיה הפגנה טובה בדינר לזכר ז'בוטינסקי. חשוב לקנות כרטיסים ולהיכנס פנימה. הישראלים צריכים לדעת שלא יהיה שקט בדינר אם גרין לא ישוחרר.²⁵

בחשוון (אוקטובר) ניסה מאיר לגייס אנשים לכתוב מכתבים לרמטכ"ל האלוף רפאל איתן, שהיה בסמכותו להורות למפקד יהודה ושומרון תת-אלוף בנימין בן אליעזר לקצר את עונשו. הוא כתב למשה וציפי:

²³ גיסי פייגוע כהנא ניהלה את סניף הדואר שהיה סמוך לביתם בעיר העתיקה.

חשוב מאוד מאוד לכתוב לרמטכ"ל וגם לבגין ולבקש שחרורי. עם כל השלווה האישית שיש לי כאן (לימוד, כתיבה וכו') אני מסתכל בכאב ובלבב נשבר על עם שלא מבין לא דבר ולא חצי דבר. הקב"ה נתן לנו ארכה לתקופה קצרה כדי לחשוב, להרהר, להבין את הדרך הנכונה אשר נלך בה. ואנו שיכורים ולא מיינ: המלחמה בין עיראק ואירן תציל אותנו; ורונלד רייגן יציל אותנו; כל האשליות האוויליות. אני חייב לצאת ולברר ולעשות למען קידוש השם... ובכן, אבקש מכם לגייס אנשים לכתוב לרמטכ"ל ולבגין. ככל שמתגבר הגל של מכתבים, כך יגברו סיכויי לשחרור.²⁶

גם אני כתבתי מכתב לרמטכ"ל. התמקדתי בנושאים שהיו חשובים למאיר:

בעלי נמצא בכלא רמלה מאז 13.5.80. ממאסר זה הוא היה משתחרר ביום 13.10.80, מאחר שזוכה על ידי ועדת השליש, לולא המשפט הצבאי הנ"ל.
...אחת מפעולותיו של בעלי היא סדרת הרצאות בארצות הברית המתקיימת מדי שנה, שבהן הוא מדגיש את חשיבות העלייה לישראל. עולים רבים מאמריקה בארץ היום מצהירים שהגורם העיקרי להחלטתם לעלות לישראל היה הרצאה ששמעו מפיו. הוא תכנן סדרת הרצאות בארצות הברית גם השנה, אבל במצב שבו הוא נמצא היום אי אפשר לו לדעת איך ומתי לקבוע את ההרצאות.
...אני פונה אליך מאחר שאין אפשרות של ערעור ואין הורדת שלישי במשפטים צבאיים. אני מאוד מבקשת שתשחרר את בעלי בהקדם כדי שיוכל לקבוע את נסיעתו לחו"ל וכדי שיוכל ליהנות מנכדנו הראשון שנולד ביום 19.10.1980. הלא נענש די והותר בזה שהוא יושב בכלא רמלה מיום 13.5.1980?²⁷

מאיר טעם שוב את טעם החופש כששחרר לכבוד ברית המילה של נכדנו הבכור, יחזקאל נריה, בנם של מוטי וטובה, בט"ז בחשוון (26 באוקטובר). בתיאור האירוע במכתב ששלח אבי, יעקב בלום, לבני משפחה באמריקה ניכרת התפעלותו המתמדת מהחיים בישראל, הפעם מסוהר שומר מסורת שליווה את מאיר לברית:

הברית הייתה בשיבת 'מרכז הרב'. השולחנות היו ערוכים לקהל גדול, וכולם חיכו עם המוהל המפורסם [יוס'לה וייסברג]. אחרי המתנה ארוכה, שבמהלכה הספיק המוהל ללכת לברית אחרת, הגיע מאיר סוף סוף – עם סוהר מהכלא. בסוף הברית, לאחר הסעודה ודברי התורה, כבר היה זמן מנחה גדולה, והתברר שהסוהר היה צריך לומר קדיש.²⁸

שביתת רעב

מאיר לא השלים עם גזרת המאסר הארוך והמשיך לחשוב על דרכים לבטלה. הוא כתב לי:

הגעתי למסקנה שאם לא אעשה כלום, אני עלול לשבת כאן עוד שמונה חודשים, ואולי יותר – אם ימצאו עוד סיבות להחזיק אותי בכלא.
לכן אתחיל בע"ה שביתת רעב בשבוע הבא, בתקווה להפעיל לחץ על בגין. אני מניח שיעבירו אותי לבית חולים בתוך יום או יומיים אחרי שאתחיל...
... צירפתי כאן ידיעה [על שביתת הרעב]. קראי אותה לסוון לרין בטלפון [כדי שתקליד

אותה]. התקשרי לקלאס ואמרי לו שסוזן מביאה לו ידיעה חשובה ושיפרסם אותה בעמוד הראשון של הגיליון הקרוב.

בקשי מסוזן להתקשר לטוביה [בְּקָרָן] ולומר לו לזמן מסיבת עיתונאים כדי להודיע על שביתת הרעב וכדי להודיע שהליגה, לבקשתי, מבטלת את ההפגנה המתוכננת בדינר לזכר ז'בוטינסקי.

... ביקשתי מינסי [דיין] לזמן מסיבת עיתונאים בבית אגרון ביום ראשון, שני או שלישי. ברגע שיחליט באיזה יום לערוך אותה הוא צריך להגיד לך כדי שתוכלי להגיד לי כשאת באה לבקר ביום ראשון. אתחיל לצום באותו יום. אני צריך לדעת מתי להתחיל...

דיין קבע את מסיבת העיתונאים לכ"ז בחשוון (6 בנובמבר), ומאיר התחיל לשבות רעב מוקדם בבוקר באותו יום. למחרת פורסמה בעמוד הראשון של ה'ג'ואיש פרס' הידיעה שקראתי בטלפון לסוזן לזין. אמנם מאיר כתב אותה מראש, אך הפרטים היו נכונים.

... רופאים ביקשו מהרב כהנא להפסיק לצום מאחר ששני מחבלים ערבים מתו בבית החולים של הכלא בקיץ הקודם לאחר ששבתו רעב. מנהיג 'כך' פרסם הצהרה: "כמעט חמישים מחבלים קיבלו חנינה במסגרת 'מחווה ידידותית' לסאדאת בחודשיים האחרונים. העובדה שבגין עצר אותי בצו מנהלי היא שערורייה... מזעזע שמחבלים משתחררים בחמלתו של בגין, אך אני לא".

הרב כהנא הבטיח להמשיך לצום עד שישוחרר בלי כל הגבלה על חופש התנועה שלו. תנועת 'כך' קראה לציבור להציף את בגין במברקים בדרישה שיחסו לרב כהנא לא יהיה גרוע מיחסו למחבל ערבי.

... עם זאת ביקש מנהיג 'כך' שהליגה להגנה יהודית בניו יורק תבטל את התכנית להפריע לנאומו של ראש הממשלה בגין בדינר המתוכנן לאחד-עשר בנובמבר... לא ניתן לאויבינו בגלות את ההנאה לראות יהודים המפריעים לראש הממשלה שלהם...²⁹

באותו גיליון של ה'ג'ואיש פרס' היו שתי מודעות בעניינו של מאיר. אחת הייתה פנייה מהליגה למאיר: "בהתאם לבקשתך שהליגה לא תפריע לדינר לזכר ז'בוטינסקי... אכן נימנע מחוסר הנעימות של קונפליקט בין יהודים, ונקווה שתזכה גם אתה למחווה של רצון טוב"... את המודעה השנייה, שהתפרשה על פני עמוד שלם, פרסם ארגון 'אמריקנים למען ישראל לא מחולקת':

יום הולדתו המאה של זאב ז'בוטינסקי הוא אכן הזדמנות לספר על גדולתו ולשבח אותו. ואולם כל הנאומים והשבחים יהיו חסרי ערך... משום שמנהיג יהודי הנאמן לרעיון ארץ ישראל השלמה נאסר בידי ממשלה שעומד בראשה אחד מחסידיו הכולטים ביותר של ז'בוטינסקי... אנו פונים אליך, ראש הממשלה בגין, לשחרר את כהנא עכשיו.³⁰

ביום הדינר הלכו איירין קלאס, אשתו של מו"ל ה'ג'ואיש פרס', ושפרה הופמן, תומכת ותיקה של מאיר, למלון וולדורף-אסטוריה. הן חיכו שעות בלובי כדי למסור לידיו של בגין עצומה למען שחרורו של מאיר. מחוץ למלון הפגינה קבוצת תומכי אש"ף בקריאות "ישראל – לא, פלסטין – כן!" חברי הליגה הפגינו מולם וקראו: "אין פלסטין" ו"עם ישראל חי!"³¹ בגיליון הבא של ה'ג'ואיש פרס' הופיעה ידיעה קצרה בכותרת "מצבו של כהנא מידרדר" ופורסם מאמר של מאיר שבו פירט את הסיבות לשביתת הרעב. המאמר הסתיים במילים "בידיכם

לשים קץ לעוול. בקשו מבגין לשחרר את הרב מאיר כהנא. כתבו או שלחו מברק לראש הממשלה מנחם בגין. כתבו רק: 'די. שלח את כהנא!'"

גם בגיליון הזה היו כמה מודעות תמיכה במאיר. באחת מהן נכתב: "הרב מאיר כהנא שובת שביתת רעב ממושכת ומסוכנת. בריאותו מידרדרת!" הקוראים התבקשו לשלוח מברקים ומכתבים לבגין ולתרום ל'קן המשפטית של המכון לרעיון היהודי'.

במודעה אחרת נכתב: "אנחנו מגנים את מאסרו של הרב מאיר כהנא וקוראים לממשלה לשחררו מיד". היא הייתה חתומה "סניף פילדלפיה של 'תנועת החירות' בארצות הברית, התאחדות הציונים הרביזיוניסטים".

באותו שבוע כתב יהודה שוורץ בטורו ב'ג'ואיש פרס':

... מאיר מעולם לא חתר לרווח אישי במה שעשה. הוא פעל רק למען "המטרה": ... גאוה יהודית, חופש ליהודים בכל העולם. אין לו בית מפואר... או משרדים יוקרתיים. אשתו אינה עונדת תכשיטים יקרים ואינה לובשת מעילי פרווה. ליבי עובדת קשה יום יום לפרנסת המשפחה.

... מאיר הוא האדם היחיד שאני מכיר אישית שמעולם לא זנח את "המטרה". הוא הצית את דמיונם של צעירים כפי שאף אחד אחר לא עשה...³²

אנשים רבים מאוד שלחו מכתבים ומברקים לבגין, וכמה מהם שלחו העתקים למאיר. הרב משה פיינשטיין, גדול הפוסקים באמריקה, כתב לבגין וביקש ממנו לשחרר את מאיר "בנסיבות הומניטריות". מכתבו נמסר לידיו של בגין בדינר לכבוד ז'בוטינסקי.

הרב הרצל קרנץ, משה ברודצקי וד"ר ויליאם פרל, תומכים של מאיר שהיו חברים ב'התאחדות הציונים הרביזיוניסטים' בווישינגטון ואף זכו ב'עיטור ז'בוטינסקי', שלחו מברק לבגין וביקשו שיוורה מיד על שחרורו של מאיר בלי תנאים. הם כתבו: "... הוא מאנשי שלומנו, מנאמני דרכנו, ואין איש שפעל למען הזהות היהודית בארצות הברית כפי שהוא פעל".

כדי להקל על אנשים להצטרף למערך כתיבת מכתבים לשחרורו של מאיר, פורסם באחת המודעות ב'ג'ואיש פרס' טופס 'גזור ושלח', שכלל דברי מחאה על מאסרו של מאיר, שורות ריקות לחתימות וכתובת הקונסול הישראלית בניו יורק.³³

בזמן שביתת הרעב לא הורשה מאיר לדבר בטלפון או לקבל מבקרים. רק עורך דינו רחמים כהן הורשה לבקרו. הוא העביר לי הודעות ממאיר, בהן בקשה להתקשר לתומכים באמריקה ולבקש מהם לפעול למענו. שנים מאוחר יותר שלח לי יוסף אלסטר את זיכרונותיו משיחת הטלפון שלי ומאמציו למען מאיר:

ביום [השביעי] לשביתת הרעב של מאיר התקשרה אשתו, ליבי, אליי ולמרלין באמריקה והביעה את דאגתה לשלומי. היא אמרה שמצבו הפיזי מידרדר, אך הוא ממשיך לצום. במשך כל הלילה לא נרדמתי – גם אני חששתי לחייו. לבסוף, בשעת ארוחת הבוקר, היה לי רעיון לערוך שביתת רעב מקבילה לזו של מאיר לאות הזדהות.

התקשרתי מיד לידידי משה (מרטינ) גרונושפכט, תומך מסור של הרב כהנא ושל הליגה, וסיפרתי לו על הרעיון שלי. אמרתי לו שצריך לערוך את שביתת הרעב בקונסוליה הישראלית במנהטן... הוא אמר שיחשוב על זה, ואחר כך התקשר אליי ושאל מתי מתחילים. "מיד", ענית.

גרונשפכט זכר שהם התחילו את שביתת הרעב ביום שישי, כלומר בו' בכסלו תשמ"א (14 בנובמבר 1980). אלסטר כתב:

פגשתי את משה על יד הקונסוליה הישראלית, ונכנסנו לבניין באותו רגע שהקונסול יצא ממנו. אמרנו לו שאנחנו הולכים לשבות רעב במשרדיו... נעלנו את עצמנו בחדר ההמתנה של המשרד הראשי. הצטרפו אלינו צעירים וצעירות – כולל ברוך גולדשטיין וצ"ל ובני שפ, שהביא כמה חברים – וכולנו ישנו על הרצפה בלילות. לעולם לא אשכח את שיעורי התורה שברוך לימד שם בכל ערב. אף שהיה אז סטודנט לרפואה, הוא לא חס על זמנו היקר והצטרף אלינו בקונסוליה.

בח' בכסלו (16 בנובמבר) פינתה המשטרה את שובתי הרעב מהקונסוליה. באותו ערב התארח ראש הממשלה בגין בתכנית 'פגוש את העיתונות' של רשת הטלוויזיה הארצית NBC. אלסטר כתב:

הגעתי לאולפן השידור לפני הריאיון עם בגין. הלובי היה מלא שוטרים ומאבטחים, וראש הממשלה היה מוקף פמליה של אישים בכירים. הצלחתי לעבור את המאבטחים ולהגיע קרוב מספיק לבגין לצעוק אליו שהוא אסר רב שמוסר את נפשו למען עמו.

כתב ה'ניו יורק טיימס' ציין את שמו של אלסטר ודיווח שאחד המאבטחים אמר לו: "אם תדחוף אותי אעצור אותך". אלסטר סיפר:

כמה שוטרים אחזו בי והתחילו להוביל אותי לניידת. פתאום הגיחה אישה משום מקום, דחפה אותם, ואמרה להם לעזוב את "הזקן הזה". האמינו או לא, הם הופתעו מהקול הסמכותי שלה ושחררו אותי. גם אני הופתעתי מהכינוי "זקן", משום שהייתי אז רק בן חמישים ושבע ונראיתי צעיר ובריא. הרב כהנא אמר לי כמה שבועות לאחר מכן שאנשים שראו את בגין באותו יום אמרו שהוא נראה המום.³⁴

יומן שביתת הרעב בכלא

מאיר כתב יומן שתיעד את שביתת הרעב שלו:

יום שלישי, כ"ה בחשוון (4 בנובמבר) — החלטתי סופית. אפתח בשביתת רעב...

יום רביעי, כ"ו בחשוון (5 בנובמבר) — ... רחמים כהן אמר לי שזומנה מסיבת עיתונאים גדולה למחר בבוקר בירושלים. אין סיכוי שיגיעו נציגים מהטלוויזיה הממלכתית, הנשלטת בידי הממשלה, אבל אני מצפה שיגיעו כתבים אחרים רבים...

יום חמישי, כ"ז בחשוון (6 בנובמבר) — הודעתי רשמית למפקד האגף שלי שפתחתי בשביתת רעב...

יום שישי, כ"ח בחשוון (7 בנובמבר) — יומה השני של שביתת הרעב. הבוקר, לאחר תפילת שחרית בבית הכנסת, הגיע קצין בית הסוהר ואמר לי שלפי חוקי הכלא שובתי רעב נשלחים לצינוק. זהו מקום מגעיל במיוחד, בלי הרבה אור או אוויר – תא קטן שברצפתו חור לעשיית צרכים. הסיבה המוצהרת לחוק זה היא למנוע הברחת אוכל לאסירים, אך הסיבה האמתית היא, כמובן, לשבור את רוחו של האסיר כדי שיפסיק את מחאתו...

בליל שבת התפללתי בבית הכנסת, וכמו תמיד מסרתי דרשה קצרה לאסירים... אכלתי לחם בשיעור "כביצה" בגלל האיסור לצום בשבת וכדי שאוכל לברך ברכת המזון.

שבת, כ"ט בחשוון (8 בנובמבר) — היום השלישי לשביתת הרעב. השבת עברה במהירות ובלי אירועים מיוחדים. אני מרגיש טוב... כמובן, אין לי אשליות. אני יודע שמשך הזמן שהגוף יכול להתקיים בעזרת הרוח בלבד הוא מוגבל. התקוממתי מאוד כששמעתי מכמה אסירים שהיו באגף של הארכיבישוף קפוצ'י כשהוא שבת כאן רעב לפני שלוש שנים, שהוא הורשה להישאר בתאו במשך כל שביתת הרעב. אף אחד לא העז להכניס אותו לצינוק. קפוצ'י... הבישוף הקתולי של ירושלים, הבריה נשק לתוך ישראל בשביל אש"ף אין-ספור פעמים עד שנתפס. מי יודע כמה יהודים מתו בגלל חומרי הנפץ שהוא הבריה! הוא נידון לשתיים עשרה שנות מאסר... הוא קיבל הטבות מיוחדות: תא פרטי, יין בכל יום, זכויות ביקור מיוחדות ולא נעשו חיפושים על גופו. כששמעתי שהוא לא הוכנס לצינוק, גמלה בלבי ההחלטה שאם יבואו לקחת אותי לצינוק, לא אלך. זה הפך להיות יותר ממאבק אישי. אם כומר בשירות אש"ף זוכה לכבוד מיוחד ורב אינו זוכה לזאת, יש חילול השם שזועק עד לב השמים...

יום ראשון, ראש חודש כסלו (9 בנובמבר) — היום הרביעי לשביתת הרעב: זכרתי שהיום יום הולדתה של בתי הבכורה טובה. היא ילדה את נכדי הראשון לפני שבועיים... זו הייתה יכולה להיות הזדמנות מצוינת לבגין לשחרר אותי בתירוץ של "נסיבות הומניטריות"...

יום שני, ב' בכסלו (10 בנובמבר) — היום החמישי לשביתת הרעב: כשסיימתי להתפלל הבוקר, הגיע הסוהר מאיר ואמר לי לאסוף את חפציי, משום שהוא קיבל הוראות לקחת אותי לצינוק. הבהרתי לו שאיני מוכן ללכת ואמרתי את המשפט שהייתי עתיד לומר מאה פעמים היום: "אם לא לקחו את הכלב קפוצ'י לצינוק, גם אותי לא ייקחו"... בשבע וחצי בבוקר הגיע סוהר עם סמל ששמו אפרגן... תשובתי הבלתי נלאית הייתה: "רק בכוח תגררו אותי למקום שלא העזתם לקחת את קפוצ'י". הסמל יצא וחזר עם סוהר אחר (מקס), והובאתי לפני סמל המשמרת, משיח... הוא התנצל מאוד ואמר שעליי ללכת לצינוק. חזרתי על תשובתי הקבועה: "אם לא לקחו את הכלב קפוצ'י, גם אותי לא ייקחו"... במשך שעה הוא התחנן, הפציר, איים. בשעה תשע הוא אמר: "אתה מאלץ אותי להשתמש בכוח". ענית: "רק בכוח". הוא התקשר לקרוא לסוהרים לבוא, ובתוך דקות הגיעו שישה סוהרים... אמרתי: "דעו, מי שנוגע בי — לא תהיה לו מחילה ביום הכיפורים". לעולם לא אדע אם המילים שלי הרתיעו אותם או שמלכתחילה הכוונה הייתה רק להפחיד אותי. בכל מקרה, משיח אמר לסוהרים לעזוב אותי...

מדי פעם נכנס עוד נציג בית הסוהר וניסה לשכנע אותי ללכת לצינוק. היה ברור שהם חששו שיתפרסם בכלי התקשורת שהופעל נגדי כוח ואילו קפוצ'י זכה לתנאים מיוחדים. המשכתי לחזור על טענתי הקבועה, "קפוצ'י..."

בשעה 2:45: בצהריים הגיע ראובן (קצין האגף)... אמרתי לו: "אני רוצה לדבר עם עורך הדין שלי. זו זכותי". הוא ענה: "איני בטוח שזו זכותך אם אתה ממשיך להתעקש" (שקר וכזב). אמרתי: "אם לא תיתן לי להיפגש אתו, אשיג צו מניעה"... לפתע הוא קם ואמר: "בוא לתא, עורך הדין שלך מחכה לך".... רק מאוחר יותר נודע לי שהשר בורג... הורה לוותר לי. הוא הבין היטב את ההשלכות של ידיעה על גרירת רב לצינוק...

יום שלישי, ג' בכסלו (11 בנובמבר) — היום השישי לשביתת הרעב:

הבוקר נאמר לי שמעתה מותר לי לצאת מהתא לשעה אחת בלבד בכל יום. עשרים ושלוש שעות ביממה יהיה עליי לשבת בתא שגודלו כארבע מטרים רבועים. לא נורא, כל עוד יש לי ספרים, דפים ועט. בשתיים בצהריים הגיעה קבוצת סוהרים לקחת ממני את כל הדפים והעטים שלי... ניסיון ילדותי להתנגם בי ולשבור את רוחי... בתוך דקות השגתי עוד דפים ועטים. מוצאים פתרונות בכלא...

... אחד הסוהרים (אחד מני רבים) אמר לי שצד להם מאוד על האופן שהם נאלצים לנהוג כלפיי, אך "אין להם בררה, כי אלה ההוראות". נחרדתי למשמע דברים אלה. הם מזכירים את התירוצים של הנאצים לביצוע פשעים האכזריים לפני שלושים וחמש שנה... איני יודע מה עוד זוממים נגדי. הגינוי הציבורי למאסרי היה חלש מדי, והם עלולים להרגיש שהם יכולים לגרור אותי בכוח לצינוק. אם כן, לא אוכל להוציא את דבריי אלה לעולם החופשי. לכן אשלח קטע זה מיומני כל עוד יש בידי האפשרות...

כנראה נפגש מאיר עם רחמים כהן מיד לאחר שכתב זאת. הוא ביקש מכהן להגיש עתירה לבית המשפט המחוזי בתל אביב להורות לרשויות הכלא להחזיר לו את זכויותיו להיפגש עם עורך דין בלי נוכחות סוהר, להתפלל בבית הכנסת, ללכת בחצר בכל שעות היום ולכתוב מכתבים. בעתירה נתבקש בית המשפט גם לאסור על רשויות הכלא להעביר אותו לצינוק או לכל תא אחר המיוחד לשובתי רעב.

מאיר מסר לרחמים כהן תצהיר ובו הנימוקים לעתירה. פורטו בו עשרים וחמש נקודות, שרבות מהן הוזכרו ביומנו, כולל הצהרתו לסוהרים שמי שיכניס אותו לצינוק בכוח לא ייחל ביום הכיפורים.³⁵

רחמים כהן הודיע לכמה עיתונאים על ההתפתחויות האחרונות בשביתת הרעב של מאיר, ובר' בכסלו (12 בנובמבר), כשמלא לה שבוע, היא דווחה בעיתונים. הרצל רוזנבלום הגיב על הידיעה במאמר מערכת ב'ידיעות אחרונות': "זה שבעה ימים שהרב מאיר כהנא, מנהיג 'כך', שובת רעב בכלא רמלה. בריאותו התערערה עד כדי כך שהיה צורך להעבירו למרפאה למנוע את התמוטטות... בתנאים דומים היו בלי ספק משחררים מהכלא כל אסיר ממוצא לא-יהודי ואין יסוד להפלות לרעה את כהנא רק משום היותו יהודי".³⁶

ב' בכסלו (18 בנובמבר) פורסמו בכלי התקשורת כמה מהנימוקים העיקריים שצינוק בעתירה של מאיר לבית המשפט. הידיעות בעיתונים הדגישו את סירובו של מאיר להיכנס לצינוק בטענה שהארכיבישוף קפוצ'י לא הוכנס, ודיווחו שהסוהרים נמנעו משימוש בכוח נגד מאיר בגלל הכרזתו שלא תהיה להם מחילה ביום הכיפורים.³⁷

שביתת הרעב עוררה תמיכה ציבורית במאיר בישראל ובחו"ל. הרב שלום קלאס, מו"ל ה'ג'ואיש פרס', נעזר בקשריו וארגן לי פגישה אישית עם ראש הממשלה בגין בבוקר יום שישי י"ג בכסלו (21 בנובמבר), שבועיים לאחר התחלת שביתת הרעב. מאיר שלח לי פתק ובו פירט את הנקודות שרצה שאעלה בפגישה, אך לבסוף היא לא נערכה, משום ששחרורו של מאיר כבר אושר. באותו יום בשעה שתיים בצהריים דווח בחדשות באנגלית של 'קול ישראל' שמאיר ישתחרר בעוד שלושה שבועות. ביום ראשון הודיע רחמים כהן לכלי התקשורת שרשויות הצבא הפחיתו שישה חודשים מעונש המאסר של מאיר, והוא ישוחרר בלי תנאים מגבילים בה' בטבת תשמ"א (12 בדצמבר), שבעה חודשים מאז מעצרו המנהלי בכ"ז באייר תש"ם (13 במאי).

סלי זלצובר, ששלח מכתבים לבגין בעניינו של מאיר כמה פעמים, קיבל את הידיעה על שחרורו במכתב מיהודה אבנר, יועצו של בגין:

... הריני להודיעך שמפקד יהודה ושומרון [תת-אלוף בנימין בן אליעזר] נענה לבקשת החנינה של הרב כהנא, והוא ישוחרר ממאסר ב-12 בדצמבר.

ה'ניו יורק טיימס' דיווח: "הרשויות לא מסרו סיבה להפחתת שישה חודשים מתקופת מאסרו, אך כהנא טען ששביתת הרעב והלחץ של יהודי אמריקה על בגין הם שהביאו לשחרורו המוקדם".³⁸

מאיר הפסיק את שביתת הרעב, שארכה חמישה-עשר ימים, ומיד כתב מכתב תודה לקוראי ה'ג'זאיש פרס':

אני רוצה להודות לכל מי שעזר לי. המכתבים והמברקים שלכם הם שמנעו מבגין להמשיך לפעול נגדי, ורק בזכות תרומותיכם הצליחה תנועת 'כך' להמשיך לפעול בזמן מאסרי. כספים אלה יסייעו להכניס אותי לכנסת, ואז תהיה לי חסינות מהטרדות הממשלה. ... קיבלתי כמה מכתבים יפים במיוחד.

לאחר שבועיים פרסם מאיר ב'ג'זאיש פרס' מכתב תודה נוסף:

... הניצחון נזקף במידה רבה לזכות השפעת דעת הקהל היהודי באמריקה ובישראל. ברצוני להביע את תודתי העמוקה לכל מי שכתב ופעל למעני. לא אציין שמות, שמא אשכח ולו יהודי טוב אחד, אבל לכל אנשי הליגה ולכולם, תודה אישית מקרב הלב... אני חב תודה מיוחדת ל'ג'זאיש פרס': הרב שלום קלאס, אשתו היקרה איירין ויהודה שוורץ. בכל שבוע שימש ה'ג'זאיש פרס' שופר לפרסום הידיעות על מעצרי ועל מעצרו של ברוך בן יוסף. כוחו של העיתון הוכח בהצלחתו לעורר את דעת הקהל למען המאבק. ולבסוף, תודה לריבוננו של עולם. ברגעים החשוכים ביותר ידעתי שהבוטח בה' יבוא על שכרו. ואכן כך היה. יהא זה לקח לכל מי שמטיל זאת בספק...³⁹

פרק יח
נואם בחסד עליון
טבת-אדר ב תשמ"א / דצמבר 1980-מרץ 1981

מאיר השתחרר מכלא רמלה ביום שישי ה' בטבת תשמ"א (12 בדצמבר 1980). יום אחד – שבת – היה לו כדי לנוח לפני החזרה לפעילות הסוערת של מערכת הבחירות. בצאתו משערי הכלא קיבלו את פניו כתבים וקבוצת תומכים, והוא ערך במקום מסיבת עיתונאים מאולתרת. הוא הודיע שבכוונתו להמשיך מיד במערכת הבחירות ואמר: "אנחנו רוצים מדינה יהודית כאן, ואנחנו פועלים להוצאת הערבים. הערבים הם פצצת זמן". הוא אמר שהמאסר היה בבחינת "מעז יצא מתוק", משום שבתקופתו הוא זכה לאהדה רבה. 'מסיבת שחרור' נקבעה ליום ראשון בערב, ז' בטבת, באולם 'היכל דוד' בירושלים. בהודעה לעיתונות נכתב שמאיר ידבר בה "בגלוי" על ניסיונות ההתנקשות בראשי הערים של שכם ורמאללה ועל גילוי מצבור הנשק על גג ישיבת הכותל בעיר העתיקה.^א פרטים אלה בהודעה נועדו למשוך לאירוע אנשי תקשורת וכך לפרסם את מערכת הבחירות של 'כך' לכנסת.¹ גד סרונטמן סיפר איך נוצר הקשר עם אולם 'היכל דוד':

ערב אחד הגיע יהודי למשרד ברחוב אוסישקין. "שמעתי שהרב כהנא עומד להשתחרר מהכלא", הוא אמר, והוסיף שלדעתו צריך לעשות מסיבת שחרור. "כן", ענו לו, "נעשה משהו כאן במשרד". "לא", אמר האיש, "צריך משהו מפואר באולם עם תזמורת וכיבוד". "מנין הכסף?" "האולם עליו", ענה האיש, "וגם הכיבוד". זה היה ידידנו, ר' יוסי גברא, הבעלים של 'היכל דוד', שתרם כמובן אולם וכיבוד, ומאז עשינו אצלו עוד אירועים רבים מספור.

הציבור הוזמן למסיבת השחרור במודעות קיר שהתנוססו עליהן תמונות גדולות של מאיר מעל המילים "כהנא צודק – כהנא לכנסת".²

כשלוש מאות איש הגיעו למסיבה לכבוד מאיר. בתמונה מהאירוע שפורסמה ב'מעריב' מאיר נראה רזה מהרגיל, מוקף תומכים, מוחא כפיים ושר. בתמונה אחרת נראים רחמים כהן ויוסף דיין יושבים על במת הנואמים, מאיר עומד על יד המיקרופון ומדבר אל הקהל, ומאחוריהם פרוש שלט בד גדול שכתוב עליו "נצביע כך לכנסת". בתמונה אחרת נראים אנשים יושבים בשורות מול שולחן הנואמים, מהם חובשי כיפות ומהם גלויי ראש.³

ימים אחדים לאחר מכן הודיע לנו בננו ברוך שהוא עומד להתארס עם ניצה ואקיל, בוגרת 'המכללה' בבית וגן וסטודנטית לתואר שני במיקרוביולוגיה בבית הספר לרפואה של האוניברסיטה העברית. משפחתה גרה באבן שמואל, המרכז החינוכי למושבים הדתיים באזור קריית גת, ומאחר שציפי שירתה שם את השירות הלאומי שלה, היא כבר הכירה את משפחתה. מסיבת האירוסין הייתה שמחה משפחתית הולמת לסיום התקופה העגומה של מאסרו של מאיר.⁴

^א על ההתנקשות בראשי הערים ועל מצבור הנשק ראה בפרק טו, עמ' 183-184.

פעילות בישראל

מאיר חזר לשגרת יומו הרגילה – כתיבה, לימוד ופעילות תנועת 'כך' – ופתח בתכנון נסיעה לאמריקה בכ"ט בטבת (5 בינואר). תומכיו באמריקה קבעו לו הרצאות ואירועים שבהם יוכל להסביר ליהודים שם את עמדותיו ולגייס כסף למערכת הבחירות לכנסת.

שתי הפגנות של 'כך' שנערכו בתקופה הקצרה שלפני נסיעתו לאמריקה מדגימות את מגוון הפעילויות הרחב שלו. אחת הייתה הפגנה נגד מסיבת 'סילבסטר' לכבוד השנה הלוועזית החדשה במלון 'המלך דוד' בירושלים. ההפגנה נועדה למחות הן על אבדן ערכים יהודיים הן על החזבונות של המסיבה. בהודעה על ההפגנה נגד "החגיגה הנוצרית-פגנית" נכתב: "הפגנת מחאה וזעם על שעשירי המדינה מבזבזים בערב אחד מה שלא מבזבזים בשכונות המצוקה בחודש שלם".

ההפגנה השנייה נערכה בדימונה בעניין 'הכושים העבריים', שהגיעו לישראל משיקו בתשכ"ט (1969) והתיישבו באופן בלתי חוקי בדימונה.² הם טענו שהם "היהודים האמתיים" ולא הכירו בריבונותה של מדינת ישראל. קהילתם הלכה וגדלה, ובתשמ"א כללה אלף וחמש מאות איש. בזמן מאסרו של מאיר המליצה ועדה ממשלתית להקים בשבילים יישוב חדש בנגב בעלות של כמעט שמונה מיליון דולר. מאיר טען שהכניעה לדרישתם להקים להם יישוב מבטאת את הפחד של ממשלת ישראל מ"מה יאמרו הגויים". הוא כתב ב'ג'ואיש פרס':

... תחנתם הראשונה של הכושים העבריים לאחר שעזבו את ארצות הברית הייתה ליבריה... כשהם החלו להיות מעורבים באלמות ובפשע, הם סולקו משם... אף מילה אחת לא נשמעה מצד העולם או מיהודים ליברליים.

... ואולם ממשלת ישראל פחדה לגרש אותם... שחורים באמריקה נרתמו לעזרת הכת "הנרדפת"... וארגונים של הממסד היהודי באמריקה דרשו לתת להם "יחס הוגן".

... ממשלת ישראל מפחדת... מה יקרה אם נגרש את האנשים האלה? מועצת הביטחון של האו"ם תתכנס – שוב – והפעם תכנה אותנו "דרום אפריקה". המדינות האפריקניות השחורות ידרשו להטיל עלינו סנקציות. באמריקה יגנה ג'סי ג'קסון את "הישראלים הגזענים"... ויהודים ליברלים יפרסמו מודעה ענקית ב'ניו יורק טיימס' על "ההידרדרות המוסרית של ישראל".

... אינני חושב שיהודי אמריקה תרמו בשנה שעברה ל'מגבית היהודית המאוחדת' כדי להקים יישוב בשביל אנשים ששונאים יהודים.

... לו היינו יראי ה' במידה שאנו יראים מפני בשר ודם, הייתה מדינת ישראל מדינה יהודית באמת...⁵

בזמן שמאיר היה במאסר התגברו פעולות התמיכה של סטודנטים ערבים באש"ף. אלה כמה תקריות שדווחו בעיתונים באייר ובסיוון (מאי ויוני) בלבד:

- באוניברסיטת תל אביב ערכו סטודנטים ערבים הפגנת תמיכה באש"ף, וסטודנטים יהודים ערכו הפגנת-נגד. התפתחה קטטה בין הצדדים, וארבעה סטודנטים נפצעו.
- סטודנטים ערבים באוניברסיטה העברית ערכו שביתת שבת והכריזו "אש"ף הוא נציגנו". סטודנטים יהודים החלו להתווכח אתם, ובתוך זמן קצר פרצו תגרות ידיים. אנשי ביטחון

² על ביקור של מאיר בדימונה בתשל"ב (1971) ראה כרך א, עמ' 186-187.

דרשו מהערבים להתפזר משום שלא היה להם אישור להפגין. בתגובה פשטו הסטודנטים הערבים את חולצותיהם וחשפו גופיות שנכתבו עליהן סיסמאות בעד אש"ף.

- שבועיים לאחר מכן הפכה עוד הפגנת סטודנטים ערבים באוניברסיטה העברית לעימות אלים. סטודנטים יהודים שערכו הפגנת-נגד דרשו שרשויות האוניברסיטה יגיבו ב"יד ברזל" על התבטאויות של סטודנטים ערבים נגד המדינה. צחי הנגבי, יושב ראש התאחדות הסטודנטים, אמר שסטודנטים יהודים נפצעו מאלות מסומרות שהניפו הערבים. למרבה האירוניה, הסטודנטים הערבים נהנו מיחס מועדף בקבלת מלגות ודירות במעונות הסטודנטים ואף במתן ציונים.⁶
- בכ"א באייר (7 במאי) הפגינו מאה וחמישים סטודנטים ערבים באוניברסיטת חיפה. הם נכנסו לכמה בניינים כשהם קוראים קריאות ברמקולים ניידים נגד "הפשזם הישראלי" ומניפים שלטים נגד "מדיניות הכיבוש". קטטות התפתחו שם בין סטודנטים ערבים לסטודנטים יהודים בכ"ח באייר (14 במאי), ושוב בכ' בתמוז (16 ביוני).
- נשיא אוניברסיטת חיפה גרשון אבנר הודיע בכסלו (נובמבר) שהוא מתפטר מתפקידו משום שהוא "עייף מלהיות שוטר של האוניברסיטה". לדבריו, אחת השאלות הקשות שהוא נאלץ להתמודד אתן היא: "האם האוניברסיטה חייבת לאפשר חופש בלתי מסויג להתארגנות ותעמולה בין כותלי הקמפוס, אף לאלמנטים הקיצוניים ביותר?"
- באוניברסיטת בן גוריון הוכרעה שאלה זו בהטלת איסור מוחלט על פעילות פוליטית בקמפוס. כמה סטודנטים ערבים שהפגינו תמיכה באש"ף הורחקו מאוניברסיטת בן גוריון לשנה אחת.⁷

ידיעות אלה ודומותיהן היו הוכחה לחומרת הבעיה בקמפוסים. מאיר היה מודאג מהתעוזה הערבית הגוברת. כשנודע לו שהוא ישוחרר בקרוב, הוא ביקש מיוסף דיין לארגן לו הרצאות באוניברסיטאות.

הרצאתו הראשונה של מאיר לאחר שחרורו מהכלא הייתה בח' בטבת (15 בדצמבר) באוניברסיטת תל אביב לפני מאתיים וחמישים סטודנטים. כתב 'מעריב' ציין שהוא פתח ברשמי משיבתו ככלא, ואמר על האסירים בני עדות המזרח: "אנשים אלה היו יהודים חמים וציונים כשעלו ארצה, אך תרבותם נלקחה מהם על ידי המפא"ניקים האלה, השמאלנים האלה". כשהתחיל לספר לקהל שבישבו ככלא שמע על הפיגוע בראשי הערים הערביים, צעק מישו: "אנשיך הם שעשו את זה!" מאיר ענה: "הלוואי שאלה שעשו את זה היו אנשיי. צריך לברך על הפיגוע הזה 'שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה' – ולא לנסות להצטדק". דבריו אלו התקבלו בתשואות, עובדה שהוכיחה שהקהל לא שכח את ההסתה הארסית של ראשי הערים האלה ואת היהודים שנפצעו מהסתה זו.

הדיווח ב'מעריב' ציין שבמהלך ההרצאה בת השעתיים קטעו ערבים ושמאלנים את דבריו של מאיר בקריאות "היטלר", "גזעני", "גנגסטר" ו"נאצי". תומכיו של מאיר צעקו לעומתם: "גיס חמישי", "לך מכאן!" ואולם לא היו התנגשויות פיזיות בין תומכיו של מאיר למתנגדיו.⁸ מאיר היה אמור לדבר בטכניון בחיפה יומיים לאחר מכן, אך ברגע האחרון בוטלה הרצאתו. אגודת הסטודנטים טענה שרכו התרבות גדעון בן אברהם הזמין את מאיר בניגוד למדיניותה, הקובעת שבתקופת הבחירות מותר להזמין רק נציגי מפלגות שהם חברי כנסת. למרות הביטול הגיע מאיר לקמפוס הטכניון בנווה שאנן, אך אנשי הביטחון שבשער מנעו את כניסתו. ידיעות על ביטול ההרצאה בטכניון והסירוב להכניס את מאיר הופיעו בכלי התקשורת. הטלוויזיה הישראלית הראתה אותו מדבר אל הסטודנטים מחוץ לשער הקמפוס וקורא להם להצביע 'כך'

ולהכניסו לכנסת כדי שיוכל לחזור לטכניון ולשאת הרצאה כראוי. תומכיו של מאיר חילקו פליירים שקראו: "מדוע הם מפקדים?"⁹ בעקבות אירועים אלה פרסם ה'ג'רוזלם פוסט' מאמר מערכת שגינה את "התגריותיו" של מאיר בערבים.³ שלושה ימים לאחר מכן דחה דיקן הסטודנטים של האוניברסיטה העברית בקשה של סטודנטים להזמין את מאיר לדבר בסדרת ההרצאות 'צהרי יום רביעי' של אגודת הסטודנטים.¹⁰

בי"ז בטבת (24 בדצמבר) דיבר מאיר בסדרת ההרצאות 'צהרי יום רביעי' של אגודת הסטודנטים באוניברסיטת בר אילן. בסוף ההרצאה שאל סטודנט ערבי: "מי לדעתך פגע בראשי הערים ביהודה ושומרון?" מאיר ענה: "לי אין ספק שאלה לא היו ערבים, אלא יהודים טובים". בתשובה על קריאה מתוך הקהל, "זה פתרון?" אמר מאיר: "עובדה, חצי שנה לאחר מכן היה שקט ביהודה ושומרון".

סטודנט ערבי אחר שאל: "כיצד אתה טוען לזכות על מקומות קדושים בארץ הזאת, כמו למשל שכם, כאשר גם למוסלמים יש כאן מקומות קדושים?" מאיר ענה: "אנו היינו פה... גלינו מארצנו, ואחר כך באו משיגי גבול, כמו מוסלמים ונוצרים. העובדה שאדם נכנס לביתי כשאני אינני שם, אינה מקנה לו זכות על הבית".

'מעריב' דיווח שהיו קטטות בקהל בעת ההרצאה של מאיר בבר אילן, והדגיש אותן בכותרת הידיעה: "תוך תגרות בין סטודנטים נאם הרב כהנא בבר אילן".¹¹ כותרת זו היא דוגמה למאמציהם של כלי התקשורת בארץ להדביק למאיר תדמית של אדם מעורר אלימות ומחלוקת, כדי להרתיע אנשים מלבחור בו לכנסת. אולם הוא ידע לנצל תדמית זו לפרסום עמדותיו. לדוגמה, בהודעה לעיתונות ששלח לכלי תקשורת באמריקה לקראת בואו לניו יורק הוא הדגיש נושאים שנויים במחלוקת:

הרב מאיר כהנא, מייסד הליגה להגנה יהודית וראש תנועת 'כך' בישראל, מגיע לניו יורק ביום שני כ"ט בטבת תשמ"א (5 בינואר 1981) לאחר מאסר של שבעה חודשים בישראל... מסיבת עיתונאים תיערך במלון 'טודור' באותו ערב בשעה 5:30. הרב ידבר על נושאים אלו:

- חשדות למעורבותו בניסיונות ההתנקשות בראשי הערים בגדה המערבית.
- מאסרו והיותו היהודי הראשון מאז הקמת מדינת ישראל שנעצר בצו מנהלי, חוק בריטי שנועד למגר טרור.
- קריאתו לסיפוח כל השטחים שישראל מחזיקה בהם.
- קריאתו להוצאת הערבים מישראל והתיישבות יהודית נרחבת בגדה המערבית כדי למנוע הקמת "אוטונומיה פלסטינית".¹²

חרם מטעם המסד היהודי באמריקה

היו למאיר ציפיות גבוהות מביקור זה באמריקה. הוא רצה לבסס את מעמדה של הליגה להגנה יהודית בהנהגתו של יושב הראש החדש מאיר ג'ולוביץ, וקיווה שיצליח בגיוס כספים למערכת הבחירות בעקבות האהדה הציבורית שזכה לה בתקופת מאסרו הארוך. לעתים קרובות הוא אמר על מאסרו, "מעז יצא מתוק".¹³

³ לקטעים ממאמר המערכת ראה פרק זה, עמ' 223.

תומכיו של מאיר באמריקה לא הספיקו לקבוע לו הרצאות רבות, משום שמועד שחרורו מהכלא נודע רק שבועיים מראש. לוח הזמנים המוקלד שלו היה מלא תוספות בכתב ידו בגלל ההרצאות הרבות שנקבעו לאחר שהגיע לאמריקה. בכל שבוע במשך ביקורו פורסמו ב'ג'ואיש פרס' מודעות בלשון זה: "הזמינו את המנהיג היהודי הדינמי ביותר בזמננו, שאומר את הדברים 'כפי שהם'". בזכות תפוצתו הגדולה של ה'ג'ואיש פרס' הייתה למודעות אלה השפעה רבה. גם בעבר הגיעו הזמנות להרצאות לאחר שמאיר כבר היה באמריקה – בעקבות ראיונות וסקירת הרצאותיו בכלי התקשורת היהודיים והכלליים – ולכן היה חשוב לו לשהות באמריקה תקופות ארוכות, ורוב ביקוריו תוכננו מראש לתקופה של חודשיים.¹⁴

כרגיל, למאיר היו דרכים יצירתיות להשגת חשיפה תקשורתית. לדוגמה, כשהגיע בחודש אדר (מרץ) לווינינגטון, להרצאותיו ב'טמפל סיני' ובאוניברסיטת מרילנד, הוא זימן מסיבת עיתונאים ליד המשרד של 'הוועדה האמריקנית-ערבית נגד אפליה', שלדבריו הייתה ארגון חזית של אש"ף. מאחר שהמשרד היה בתוך בניין משרדים, הוא כינס את מסיבת העיתונאים במסדרון, אך המשטרה שכנעה אותו לעזוב את הבניין, ומסיבת העיתונאים נערכה על המדרכה בחוץ, בקור ובגשם.

בדבריו לעיתונאים אכן היה חידוש. הוא הודיע על התכנית להקמת 'מדינת יהודה' במקרה של נסיגת ישראל מיהודה ושומרון. הוא אמר שהמדינה החדשה תנפיק דרכונים וויזות, ויהיה לה דגל משלה. הודעתו נשלחה לעיתונים בכל רחבי אמריקה באמצעות סוכנות הידיעות 'אסושיאייטד פרס'.¹⁵

האירוע הגדול הראשון שמאיר דיבר בו בביקורו זה באמריקה נערך בחסות הליגה להגנה יהודית במלון 'בילטמור' במנהטן בו' בשבט (11 בינואר), שבוע לאחר הגיעו לאמריקה. בשבוע הראשון של ביקורו הוא התארח בשלוש תכניות רדיו ובתכנית טלוויזיה, ודיבר בארבע אוניברסיטאות בניו יורק. האירוע במלון פורסם במודעה גדולה ב'ג'ואיש פרס', וחמש מאות איש הגיעו. המנחה אלימלך (מל) ליבוביץ הציג את מאיר ג'ולוביץ, יושב הראש הארצי החדש של הליגה. לאחר דבריו של ג'ולוביץ עלה מאיר לדבר והתקבל בתשואות נלהבות.

בתמונות מהאירוע מאיר נראה עטור זקן קצר ומסודר שגידל בכלא רמלה, ולבוש ז'קט חום בהיר. בנאומו קרא מאיר לקהל לוותר על בילויי נופש ולתרום למערכת הבחירות שלו לכנסת. הוא ביקש תרומות גם למחנה הקיץ של הליגה, שנועד להכשיר צעירים למנהיגות.¹⁶

הליגה לא ערכה מחנה מאז תשל"ה (1975), אך מאיר האמין שג'ולוביץ יצליח לחדש אותו. הוא סמך על כישורו של ג'ולוביץ הן בתחום הארגוני הן ביצירת תכנית שתשלב אימוני הגנה עצמית עם לימודי היסטוריה יהודית, יהדות ועקרונות הליגה. לפני שחזר ארצה פרסם מאיר מודעות ב'ג'ואיש פרס' לגיוס חניכים ולבקשת תרומות למחנה, ובאותו קיץ ערך ג'ולוביץ מחנה מוצלח להכשרת דור חדש של מנהיגים.¹⁷

לא אחת נתקלו תומכיו של מאיר בהתנגדות הממסד היהודי כשניסו לארגן לו הרצאות. יצחק מיסקין, פעיל בסניף הליגה בהריסבורג שבפנסילבניה, ניסה לשכור אולם במרכז הקהילתי היהודי של הריסבורג, וזו התשובה שקיבל:

איננו מסכימים לערוך אירוע של הליגה להגנה יהודית בבניין שלנו, משום שאנו מבקשים להימנע ממצבים שנויים במחלוקת. אירוע כזה עלול לגרום קיטוב בתוך הקהילה היהודית שלנו.¹⁸

יהודים מ'הוועד היהודי-אמריקני', ארגון ממסדי, הגיעו ל'טמפל סיני' בווישינגטון בעת הרצאתו של מאיר שם, וחילקו עותקים של מאמר מערכת מה'גר'זולם פוסט' נגד מאיר, שבו נכתב:

ביום שישי שעבר שוחרר כהנא מכלא רמלה... על פי דיווחים שלא הוכחו, הרשויות קיבלו מידע שהוא ושותפיו תכננו לפגוע במקומות קדושים לאסלאם בירושלים...
[כהנא טוען] שכל הערבים צריכים לצאת מארץ ישראל משום שהיא כולה מיועדת ליהודים בלבד...

משמעות הדבר היא ביטול מגילת העצמאות, המבטיחה שוויון זכויות לכל אזרחי המדינה – ואת זה לא רק שכהנא אינו מכחיש, אלא מאשר בריש גלי... האם נאפשר לו להמשיך בפעילותו?

... הממשלה נוטה לגונן עליו, אך לדעתנו מדיניות זו עלולה לתת רושם שהתגריותיו הקשות בערבים מקובלות במסורת הפוליטית בישראל...¹⁹

מאיר תיאר את תוצאות מאמצי הממסד היהודי נגדו בחודשים טבת ושבת (ינואר ופברואר):

מלון 'גרונסינגר' אסר לפרסם מודעות על הרצאתי שם שקבוצה מה'מזרחי' שהתארכה במלון הזמינה אותי.

נשיא המרכז הקהילתי היהודי בדטרויט התקשר לרב בית הכנסת 'ישראל הצעיר של גרינפילד'. הוא דרש לדעת למה הזמנתי לדבר בבית הכנסת שלו וביקש מהרב שיבטל את ההרצאה...

מועצת הסטודנטים של 'הלל' באוניברסיטת אריזונה בטוסון ערכה הצבעה והחליטה פה אחד להזמין אותי להרצאה במוצאי שבת י"ט בשבת (24 בינואר). מנהל 'הלל' מורט לויין וחברי הנהלת 'הלל' המבוגרים איימו לבטל את ההזמנה, אך לבסוף הסכימו לערוך אותה בשלושה תנאים: לא תורשה כניסתם של יהודים שאינם סטודנטים, לא תורשה הקלטת ההרצאה, והסטודנטים לא יורשו לפרסם אותה במודעות.

סטודנטים מ'הלל' בא'ריזונה סטייט יוניברסיטי' שבפינסק ביקשו להזמין אותי, אך מנהל 'הלל' שם, ברטון לי, סירב... הוא הזמין את המשטרה, והשוטרים איימו לעצור אותי אם לא אעזוב את המקום. למחרת פורסמה התקרית בכתבה הראשית של ביטאון הסטודנטים.

מחצית מהכתבה בביטאון הסטודנטים הייתה ריאיון עם מאיר. הוא אמר: "אני מאיים על דעותיו הדתיות והפוליטיות של ברטון לי, וזה מה שמפחיד אותו... הוא מסמל את המנהיגות היהודית באמריקה... מנין ל'הלל' הזכות להחרים דעות שונות?"...

בהמשך מאמרו כתב מאיר על עוד הזמנה מארגון 'הלל' שבוטלה:

סטודנטים מ'הלל' באוניברסיטת רוד איילנד הזמינו אותי לדבר, אך ההזמנה בוטלה לאחר שהנהלת 'בני ברית' איימה בפיטורים על מנהל 'בית הלל' הרב חיים קספר.

הרצאה שהייתי אמור לשאת בבית הכנסת 'בית שלום' בפרובידנס שברוד איילנד בוטלה עקב לחץ של ראשי הפדרציה היהודית של העיר על הרב יעקב רובינשטיין...

חברי בית הכנסת 'בית יעקב' בבברלי הילס... ביקשו להזמין אותי לדבר, אך הרב מוריס לאם שוב דחה את בקשותיהם.

מאיר הצביע על האירוניה שבהתנגדות אליו:

לפני חודשיים, רבים מאלה שלא הסכימו לארח אותי השתתפו בדיון היוקרתי שנערך לזכרו

של זאב ז'בוטינסקי [שבו נאם ראש הממשלה בגין]. אין ספק שז'בוטינסקי, אותו "קיצוני חסר אחריות", מייסד תנועת בית"ר "הפשיסטית" והתנועה הרוויזיוניסטית "הקיצונית", היה מחייך בעצב למראה האנשים שבאו לכבד את זכרו... הרי רובם הם יורשיהם הרוחניים של אלה שהחרימו אותו והשתיקו אותו בחייו... אנשים קטנים אחוזים פחד מתמיד: פחד מהאמת הקרה והמרה... פחד מתגובת הגויים. פחד מאבדן מעמד, יוקרה ועושר... כל הפחדים חוץ מאחד: יראת השם... מה שגורם לחסרי חוט השדרה להתקפל מפחד אינו דבריי על אלימות. זהו רק תירוץ... ז'בוטינסקי לא הוקע והוחרם בגלל אלימותו... אלא משום שמתח ביקורת חריפה על הממסד היהודי; משום שהעז להזהיר מפני שנאת היהודים הגואה באירופה ולעודד את מנוסתם משם; בגלל דבריו הגלויים, שגרמו ליהודים ננסיים להתכווץ מהפחד של "מה יאמרו הגויים?"²⁰

קהלים נלהבים

מתנגדיו של מאיר חששו במיוחד מכוח השכנוע שלו. סטיפן רוזנפלד ניתח את הצלחתו במאמר בירחון היהודי הליברלי 'פּוֹרְנֵט טֶנְס'. הוא תיאר את הרצאתו ב'טמפל סיני' בווינגטון:

גבר רוזה ושרירי בן ארבעים ושבע, בעל זקן מאפיר... הוא דיבר בלי דפים, בעיקר על הנושא הידוע שלו – תקיפת הממסד היהודי באמריקה. הוא גינה את הפחדנות, את האליטיזם ואת הסירוב לקבל את תחזיתו על אסון המתקרב באמריקה ובישראל. על כך מתבססות קריאותיו לגאווה יהודית, לאחדות ולפעולה. כהנא נואם מרשים, שנון וסרקסטי לסירוגין, מגיב למשוב הקהל. הקהל ישב קשוב ומתענג במשך שעה שלמה... כמה ימים לפני כן זכה כהנא לתשואות מקהל שגדש את אולם בית הכנסת 'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר'. לפי השבועון 'ג'ואיש ויק' הוא גייס שם יותר משלושת אלפים דולר למערכת הבחירות שלו לכנסת...

כהנא מצליח לגעת ביהודים רבים – רבים הרבה יותר מאלה המעזים להופיע בהפגנותיו. יש לו... חוש מיוחד לגעת בפחד הנמצא בלב רובנו: הפחד מתקופת תהפוכות גורלית נוספת [דוגמת השואה], שבה יהיה ליהודים מאבק קיומי. לדעתי, פחד זה הוא הסיבה לאהדה הפנימית לכהנא גם בקרב אנשים שמתנגדים לו כלפי חוץ. כהנא חש אהדה זו, והיא כנראה מספקת לו עידוד מוסרי ורווח פוליטי...²¹

כתב השבועון 'ג'ואיש ויק', אלברט פרידמן, סיכם את ביקורו של מאיר באזור ווינגטון:

הרב מאיר כהנא, עטור זקן קצר, ביקר בווינגטון בשבוע שעבר, ביקור שאפשר להשוותו להוריקן קטן המגיע וחולף. הוא הוכיח שהוא לא איבד מכישרונו לומר אמירות מרגיזות... נראה שלשטף דיבורו המוכר נוסף חוש הומור שנון יותר מבעבר. הוא דיבר לפני קהל גדול ב'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר' ולקהל קטן יותר ב'טמפל סיני'; ערך מסיבת עיתונאים מאולתרת בקור ובגשם; הרצה לפני סטודנטים באוניברסיטת מרילנד; והעביר את המסר שלו בכמה תכניות טלוויזיה ורדיו.

פרידמן תיאר תכנית חדשה שמאיר הציע:

בהרצאותיו השונות קרא כהנא... להקים ארגון גג חדש כדי לשנות את אופי פעולתה של

הקהילה היהודית באמריקה... כהנא טען שהקמת ארגון כזה אפשרית משום שיש הסכמה רחבה על רוב עקרונותיו המוצעים. אלה מטרת הארגון: להתנגד לכל ויתור נוסף של ישראל על שטחים למצרים או לכל מדינה אחרת. להדגיש את זכותם של יהודים להתיישב בכל מקום ובכל זמן בארץ ישראל. להכניס הליכים דמוקרטיים בארגונים היהודיים באמריקה. לתת עדיפות עליונה לאינטרסים יהודיים בסדר יומה של הקהילה היהודית באמריקה. לעודד עלייה ארצה בנימוק חדש: לא משום שישאל היא המולדת, אלא משום שצפוי אסון נורא בארצות הברית.²²

מאיר זכה בקביעות לתשואות נלהבות כשדיבר בבתי כנסת. כתב ה'ג'ואיש וורלד' דיווח:

שוב זכה הרב מאיר כהנא במחיאות כפיים סוערות, הפעם ב'טמפל בית א-ל' בפצ'ווג... ערב קודם לכן הוא התקבל בהתלהבות דומה על ידי קהל של מאתיים וחמישים אנשים ב'מָנְטו היל ג'ואיש סנטר' בפליינאווי. "הוא מעורר גאווה יהודית רדומה", אמר אהרן רייף מארגון היהודים שלחמו בצבא ארצות הברית.

הכתב מסר את דבריו של מאיר על התגברות גילויי האנטישמיות באמריקה:

האם יהודים מוגישים מאוימים לנוכח גל ההתקפות האנטישמיות האחרון כאן ובכל העולם? כהנא אומר שכן. "יש פחד גדול בקרב היהודים באמריקה, בעיקר בלוס אנג'לס", אמר כהנא, "שבה היו יותר התקפות אנטישמיות משהיו בחוף המזרחי".²³

הצלחה בגיוס תרומות

בכ"ג שבט (28 בינואר) טס מאיר ללוס אנג'לס לביקור בן חמישה ימים. באותו זמן גדל מספר התקריות האנטישמיות שם. ה'לוס אנג'לס הרלד אקזמינר' דיווח שהיו אחת-עשרה תקריות אנטישמיות בתוך פחות מחודשיים, בין ' בכסלו לב' שבט (6 בדצמבר-26 בינואר). בשנתון היהודי-אמריקני משנת 1983 נכתב: "בשנה השלישית ברציפות גדל פי שניים ויותר מספר התקריות האנטישמיות המדווחות בארצות הברית. היו 974 פגיעות ברכוש ו-350 התקפות על יהודים ועל מוסדות יהודיים בשנת 1981". השבועון 'ניויוויק' דיווח: "יהודים רבים באמריקה מודאגים מהעובדה שכמות התקריות האנטישמיות גדלה פי שלוש".

בעקבות המצב בחר מאיר בכותרת 'התיתכן כאן שואה?' להרצאתו באוניברסיטת קליפורניה בלוס אנג'לס (UCLA). במסיבת עיתונאים בלוס אנג'לס התמקד מאיר בצורך בהגנה עצמית והציג את תכנית הליגה לאמן יהודים. סוכנות הידיעות 'יונייטד פרס אינטרנשיונל' דיווחה:

הרב מאיר כהנא, ראש הליגה להגנה יהודית, אמר שבחוף המערבי, בניו יורק ובמישיגן... יוקמו מחנות אימונים כדי ללמד יהודים להתגונן מפני תקיפות אנטישמיות...

... במחנות הליגה ילמדו יהודים צעירים שיטות לחימה במשך עשרה שבועות. העלות, מאתיים וחמישים אלף דולר, תגויס מתרומות, אמר הרב כהנא. בוגרי האימונים יקימו יחידות ויסיירו בשכונות כדי למנוע אלימות, ונדלזים וחילול בתי קברות יהודיים, בתי כנסת ומוסדות יהודיים אחרים...

הרב כהנא סירב להגיב על דיווחים על הקמת מחנה לאימוני ירי ביער ליד לוס אנג'לס.

הפסקה האחרונה רמזה כנראה לידיעה ב'ג'ואיש ויק' על אימוני מטווח שערך סניף הליגה של לוס אנג'לס. נכתב: "המשתתפים, בהם צעירות, קשישים וזוגות נשואים, התאמנו בירי מרובים..."²⁴

בביקורו בלוס אנג'לס דיבר מאיר בחוגי בית בכל ערב. הרב חיים צבי (קני) כהן, רב בית הכנסת 'ישראל הצעיר של סנטורי סיטי' בלוס אנג'לס ייחס את הצלחתו של מאיר בגיוס כספים באזור לוס אנג'לס להתגברות התקריות האנטישמיות שם. הוא סיפר על חוג בית מוצלח במיוחד:

בשבט תשמ"א (ינואר 1981) ארגנתי למאיר חוג בית בביתו של חבר בכיר בקהילה שלי, שגר באזור הייחודי של כברלי הילס. זמן קצר לפני זה צוירו כתובות גרפיטי אנטישמיות על קירות 'מרכז שמעון ויזנטל' בלוס אנג'לס, ובעקבות תקרית זו הגיעו מאה וחמישים איש לחוג הבית. לאחר שמאיר דיבר קמתי וביקשתי שהתרומה הראשונה תהיה חמשת אלפים דולר. מאיר שמע את זה והעיר לתומך שישב על ידו שהוא יתעלף אם יקבל צ'ק על סכום כזה. הצ'ק הראשון שנתרם היה על סך אלף וחמש מאות דולר, ואז הגיעו עוד שלושה על סך אלף דולר כל אחד. בסך הכול נתרמו עשרים אלף דולר באותו ערב. זה קרה בימים שבהם מאיר היה רגיל לקבל תרומות של חמישה ועשרה דולר. למחרת התקשר אליי מישהו ואמר: "אם תבוא למשרד שלי, אתן לך עשרת אלפים דולר", וכך היה.²⁵

גם בערים אחרות ערכו תומכיו של מאיר אירועי התרמה. בט"ו בשבט (20 בינואר) ארגנה חנה (הריאט) דריסמן דינר בדטרויט. בעלה, מיכאל, שהיה פרופסור למדעי המדינה, כתב בהזמנת אישיות לאירוע:

... כולנו מודאגים מהבידוד הבין-לאומי של מדינת ישראל ומאבדן הדרך של הקהילה היהודית, מאבדן החזון והכבוד העצמי... מאיר כהנא הוא אחד הרבנים היחידים שמישר מבט לעתיד ומעז לומר שהעם היהודי מובל לתהום...
... אנו חבים לעצמנו להשיל מעלינו את הדעות הקדומות, השמועות, מצגי השווא של כלי התקשורת והשקרים שאופפים אותנו...²⁶

מאיר דיבר במקומות נוספים בדטרויט. ביום של הדינר הוא דיבר בבית הספר 'עקיבא' ובקולג' מקומי. למחרת בערב הוא דיבר ב'ישראל הצעיר של גרינפילד' באוק פארק. כתב ה'דטרויט ניו' שהיה בהרצאה שם מסר שהליגה מתכוננת להשיג שטח של כשש מאות דונם במרחק כשמונים קילומטר מדטרויט "כדי ללמד יהודים לירות", וציטט מדבריו של מאיר:

אנו מודאגים לא רק מהתגברות התקפות הנאצים על בתי כנסת ועל יהודים, אלא גם מהכמות הגדלה של נאצים המתמודדים בבחירות לרשויות המקומיות.
לדוגמה, ג'רלד קרלסון, שהודה בקשרים עם ארגונים נאציים בעבר, זכה בפריימריז של הרפובליקנים במחוז 15 במישיגן.²⁷

בהרצאתו ב'מישיגן סטייט יוניברסיטי' שעל יד דטרויט ביום שלפני הדינר הסביר מאיר לסטודנטים שהערבים בישראל הם אזרחים שיכולים לבחור ולהיבחר לכנסת, ובגלל שיעור הילודה הגבוה שלהם הם עלולים להיות רוב בכנסת ולשנות את אופייה היהודי של המדינה. כארבעים סטודנטים מ'התאחדות הכללית של סטודנטים פלסטינים' הפגינו נגד מאיר בצעקות "יהודים כן, ציונות לא!" אתם הפגינו גם כמה סטודנטים יהודים מ'הלל' שטענו ששלום בישראל יושג "לא באלימות, אלא במשא ומתן". לעומתם היו סטודנטים יהודים שתמכו במאיר. כך דווח בביטאון הסטודנטים:

כהנא הוזמן על ידי המועצה היהודית לזכויות האדם. סטיב אגר, נשיא המועצה, אמר שהיא ארגון סטודנטים אקטיביסטי ציוני ויהודי שמביא לידיעת הציבור עובדות על העימות הערבי-ישראלי, על אנטישמיות ועל ההיסטוריה היהודית. "ארגון 'הלל' אינו מייצג את רוב הסטודנטים היהודים בקמפוס", אמר אגר.²⁸

במוצאי שבת י"ט בשבט (24 בינואר) דיבר מאיר באוניברסיטת אריזונה בטוסון – למרות התנגדותו של מנהל 'הלל'. ה'אריזונה סטאר' דיווח: "חמישה שוטרים הוצבו באולם למטרות אבטחה, אבל לא היו הפגנות". העיתון ציטט את דבריו של מאיר נגד מנהיגים יהודים:

בהרצאה לפני כמאתיים סטודנטים מתח הרב מאיר כהנא ביקורת חריפה על מה שהוא כינה "המנהיגות הפסיבית" של העם היהודי.

לדבריו, הרפיסות של מנהיגים יהודים בזמן השואה ובתקופת דיכוי היהודים בברית המועצות היא "טרגית, קורעת לב ובזויה".²⁹

בכ"ט בשבט (3 בפברואר) הגיע מאיר למיאמי לביקור של שלושה ימים, שכלל דינר התרמה, תכניות רדיו וטלוויזיה והרצאות בשני בתי כנסת ובאוניברסיטת מיאמי. סטודנט אחד תיאר את ההרצאה בביטאון הסטודנטים: "ההרצאה התקיפה, עם שעת השאלות והתשובות המרתקת, חשמלו את הקהל שגדש את האולם. עד היום סטודנטים רבים נסערים מאחת ההרצאות המאלפות והסוחפות שהושמעו אי פעם בקמפוס הזה".³⁰

הליגה מפגינה למען יהודי ברית המועצות

במוצאי שבת וביום ראשון י"א באדר א (15 בפברואר) נערך אירוע חשוב של הליגה: ועידה ארצית. נוסף על בחירת הנהלה חדשה הייתה בוועידה הזדמנות לחברים לערוך דיונים עם מאיר ועם יושב הראש הארצי החדש, מאיר ג'ולוביץ.

הגעתי לניו יורק ביום הוועידה, לאחר שלא ראיתי את מאיר כבר חודש, ולמחרת נסעתי אתו להרצאתו ב'סטוני ברוק יוניברסיטי' שבלונג איילנד. אני זוכרת שכל מה שאמר היה הגיוני, משכנע ומעורר השואה. בכתבה על ההרצאה בביטאון הסטודנטים צוטטו דברים שמאיר אמר פעמים רבות בנושא השלום המיוחל:

כהנא אמר שיש לו תכנית מעולה להשגת שלום... המכשול לשלום במזרח התיכון הוא עצם קיומה של מדינת ישראל ונוכחות יהודים באזור... המתכון שלו לשלום מידי: "לוותר על המדינה. לא יהיו יהודים, אבל יהיה שלום. מובטח לכם..."³¹

באותו ערב נשא מאיר הרצאה לפני מאתיים סטודנטים ב'שיבה יוניברסיטי'. הוא דיבר במונחים שהתאימו לצעירים שלמדו בתי ספר דתיים. בביטאון הסטודנטים דווחו דבריו על תכנית ההגירה לערבים: "הוא ציטט את דברי הרמב"ם שיש מצווה לגרש כל אויב הדורש חלק מארץ ישראל".

מאיר דיבר גם על אסירי ציון בברית המועצות. באותו יום, י"ב באדר א (16 בפברואר), דווח שיוסף מנדלביץ', שנדון בתשל"ל (1970) לשתיים-עשרה שנות מאסר בסיביר, נעדר. מנדלביץ', שהיה אז בן שלושים ושלוש, היה בקבוצת האנשים שתכננו לחטוף מטוס בלנינגרד כדי לברוח מברית המועצות. הוא היה היחיד מהקבוצה שעדיין לא שוחרר מהכלא הסובייטי, והיה אמור להשתחרר בסיוון תשל"ב (יוני 1982). חברים במוסקבה שדרשו לשלוחו קיבלו ממפקד מחנה

העבודה בסיביר מברק בזה בלשון: "האסיר אינו במחנה זה". היו חששות שהוא חלה והועבר לבית חולים או שהוא כבר אינו בחיים.³²

מאיר קרא לסטודנטים ב'שיבה יוניברסיטי' לבוא להפגנה ביום המחרת מול המשלחת הסובייטית לאו"ם במנהטן, וכמאה מהם הגיעו להפגנה ב"ג באדר א (17 בפברואר). ה'ניו יורק פוסט' דיווח שבמהלך ההפגנה, שהחלה בשעה ארבע וחצי אחר הצהריים ונמשכה כשעה, סגרה המשטרה את הרחובות הסמוכים למשלחת. בתמונה מההפגנה מאיר נראה עם המפגינים, ואחד מהם מניף שלט שקורא "שחררו את מנדלביץ'". כותרת הידיעה הייתה "הליגה להגנה יהודית מוחה נגד ברית המועצות בעקבות היעדרות אקטיביסט".

כששחרר מנדלביץ' ממחנה העבודה, לא ידע איש, אף לא מנדלביץ' עצמו, שהוא עומד לטוס לווינה ומשם לישראל. בספרו 'מבצע חתונה' הוא כתב שכשהועבר לכלא במוסקבה בו' באדר א (10 בפברואר) לא נאמרה לו הסיבה לכך. אפילו במהלך הנסיעה לנמל התעופה, שבוע לאחר מכן, לא נאמר לו יעד הנסיעה. שחרורו הפתיע את כולם – חוץ מנציגים מ'הקונגרס היהודי העולמי' שידעו עליו מראש ופגשו אותו בנמל התעופה בווינה. באותו יום פרסם ה'ניו יורק פוסט' מהדורה מיוחדת, ובה ידיעה על השחרור, בצירוף אותה תמונה של מאיר והמפגינים. כותרת הידיעה הייתה 'שעות לאחר הפגנה בניו יורק יוצא אסיר יהודי סובייטי לחופש'.³³

זו הייתה בשורה נפלאה, אך היו עוד אסירי ציון בברית המועצות, בהם נתן שרנסקי ואידה נודל. נודל נידונה לארבע שנות מאסר לאחר שסירבה להוריד דגל ישראל שתלתה בחלון דירתה. מאיר קבע הפגנה נוספת למען יהודי ברית המועצות, ליום ראשון י"ח באדר א (22 בפברואר). בהרצאה ב'ברוקלין קולג' במוצאי שבת קרא מאיר לסטודנטים לבוא להפגנה למען יהודי ברית המועצות ביום ראשון, ורבים מהם הגיעו. מאיר ג'ולוביץ, שהוביל את הפגנת מאתיים האיש משום שמאיר נשא הרצאה בקליבלנד באותו יום, קרא למפגינים לשבת על הכביש. הם חסמו צומת מרכזי, ושלושים ואחד אנשים שסירבו לקום בהוראת המשטרה נעצרו, בהם ג'ולוביץ ואשתו אריאל. "זה היה המעצר הראשון שלי (ושל אריאל)", הוא סיפר.³⁴

להיות יהודי – מה זה?

הרצאתו הבאה של מאיר לפני סטודנטים הייתה ב'טפטס יוניברסיטי' שעל יד בוסטון, בכ"ז באדר א (3 במרץ). הקבוצה שהזמינה אותו, 'סטודנטים בטפטס למען ישראל בטוחה', הודיעה על כוונתה לפתוח סניף של הליגה. למחרת דיבר מאיר באוניברסיטת מרילנד לפני "כמעט מאתיים סטודנטים מוקסמים". חלקים מדבריו צוטטו בביטאון ארגון הסטודנטים היהודים של אוניברסיטת מרילנד:

... "אתם צריכים לדעת מהי המשמעות של להיות יהודי", אמר כהנא. "זהותכם נגזלה מכם. אין עתיד בלי עבר", הוא אמר. "קראו ספר יהודי – הביטו בחומש. סעו לישראל – הקדישו קיץ לחיפוש עצמי שם. תפגשו את סבא אברהם וסבתא שרה. לא תחסרו לאוניברסיטת מרילנד", הוא אמר.

... "חזרו הביתה, עלו לישראל. הולידו הרבה תינוקות. היטלר רצה שני מיליון תינוקות. בישראל תראו את ילדיכם גדלים זקופים וחופשיים בארצם שלהם – חזרו להיות יהודים", הוא אמר.

הרצאתו האחרונה של מאיר לפני סטודנטים בביקור זה הייתה ב'סטרן קולג' לנשים' בניו יורק. כתבת ביטאון הסטודנטים סיכמה את רשמיה:

הזקן אפור קצת יותר, המצח מקומט קצת יותר, הפנים כחושות קצת יותר בגלל עונש מאסר ארוך בישראל – אבל המסר היהודי העולם לא השתנה. זהו מסר של חזרה ליהדות, התנגדות לצביעות של "אורתודוקסיה פרגמטית" והפצרה ביהודים לעזוב את הגלות ולעלות לישראל.

היא ציטטה מדבריו:

... "קשה ליהודים בעולם המערבי לקבל את רעיון שילוח הערבים. גם יהודים דתיים הם יהודים מתבוללים – הם מושפעים מערכים מערביים ומאמצים אותם במקום ערכי המוסר של התורה..."

אי אפשר לעצור את השואה המתקרבת. הדבר היחיד שאפשר לעשות הוא לצאת מכאן ולחזור הביתה".³⁵

בין הרצאותיו באוניברסיטאות דיבר מאיר בבתי כנסת. אחד מבתי הכנסת שעמד איתן מול התנגדות הממסד היהודי היה קהילת 'אהבת חסד' בניו לונדון שבקונטיקט. רק שבועיים קודם לכן בוטלה הרצאה של מאיר בפרובינדנס, השוכנת במרחק נסיעה של שעה מניו לונדון. כתב של עיתון מקומי שאל אנשים מקהילת 'אהבת חסד' אם הייתה התנגדות להרצאה של מאיר מצד יהודים שחששו מיצירת "מצב נפיץ", ומסר את התשובות שקיבל:

... רויאל פוקס, נשיא חוג הגברים של בית הכנסת, אמר שכמה חברים מהקהילה הביעו חששות, אך לא הייתה מחאה תקיפה..."

הרב מנחם גופין, רבה של קהילת 'אהבת חסד', אמר שתמיד יש חששות כשמישהו בא לומר דברים שלא כולם רוצים לשמוע. "היו חששות", אמר הרב, "אבל לא כפי שהיו בקהילות יהודיות אחרות. אני חושב שהייתה סובלנות רבה יותר פה".

קהל מאתיים האיש שבא להרצאתו של מאיר הגיב על דבריו בתשואות רמות. זמן קצר לאחר מכן הוא קיבל מכתב מאישה ששמעה את ההרצאה והושפעה מקריאתו הנרגשת לעלות ארצה. היא כתבה לו שהיא עובדת סוציאלית ושאלה אם יש עבודה בישראל בתחום זה. היא סיימה את מכתבה במשפט המעיד על כישרונו של מאיר לגעת בנפשות שומעיו: "אחרי ששמעתי אותך רציתי לעלות מיד למטוס לישראל".³⁶

מאיר דיבר ביותר מעשרים בתי כנסת בביקור זה,⁷ ובכל אחד מהם ערך מגבית לתרומות לאחר ההרצאה. בזכות דבריו הכנים והמשכנעים הוא הצליח לגייס כסף למערכת הבחירות לכנסת וכן למחנה הליגה.³⁷

שבוע לפני שמאיר חזר לארץ נערך אירוע התרמה חשוב במנהטן. מודעה אחת פרסמה את האירוע בזה הלשון:

שמעתם, קראתם – אתם מבינים כמה חשוב שהרב מאיר כהנא ייבחר לכנסת. בואו לתמוך בו ולהבטיח את ניצחונו.

מודעה אחרת על האירוע כללה ברכות אישיות למאיר על השמחות האחרונות שהיו במשפחתנו:

בואו לאחל הצלחה, מזל טוב והמשך שמחות לרב מאיר כהנא ולרעייתו בשוכם לישראל למערכת הבחירות, לנישואי בנם וללידת נכד נוסף.³⁸

⁷ לפרטים של בתי הכנסת שאינם מוזכרים בטקסט, ראה הערות לפרק יח, הערה 37.

חזרתי ארצה לפני אירוע ההתרמה, ורק מאוחר יותר קראתי ב'ג'ואיש פרס' חלקים מנאומו של מאיר שם. כך תואר האירוע ב'ג'ואיש פרס':

קהל נלהב של יותר משלוש מאות תומכי 'כהנא לכנסת', מהם כמה שהגיעו מצפון קרוליינה ומקליפורניה, הקשיבו לדבריו בקשב רב...

[שבעה] חודשי מאסר בכלא ישראלי שכנעו אותו בצורך בחסינות פוליטית כדי שיוכל להפיץ את דבריו בלי לחשוש ממעצרים חוזרים.³⁹

לאחר אירוע ההתרמה נסע מאיר ללייקווד שבניו ג'רזי כדי לדבר באספה שארגן תומכו ג'ורג' טופס, יושב ראש 'אמריקנים למען ישראל לא מחולקת'. דמי הכניסה היו חמישה דולר, אך סטודנטים נכנסו בלי תשלום משום שמאיר רצה לעודד את השתתפותם. בכתבה בעיתון לאחר שנים רבות סיפר טופס: "שעת השאלות והתשובות התפתחה לדיון תוסס".

מאיר חזר לישראל בז' באדר ב' (13 במרץ), כשברשותו כסף לשלב האחרון של מערכת הבחירות.⁴⁰

פרק יט
מערכת הבחירות
אדר ב-סיוון תשמ"א / מרץ-יוני 1981

מאיר חזר הביתה ב' באדר ב' (13 במרץ) והספיק לחגוג אתנו את חג הפורים. שבוע לאחר פורים רקדנו עם בני משפחה וחברים בחתונתם של ברוך וניצה באולם 'היכל דוד' של יוסי גברא. לאחר נישואיו של ברוך חזרנו להיות "זוג צעיר" – שלושת ילדינו הגדולים היו נשואים ובנימין היה בישיבה רוב הזמן. כשהיינו יוצאים יחד מהבית, מאיר היה מנשק את המזוזה ואומר "שלום, בית", ביטוי שהכיל ברכה לשלום בית וגם היה משחק מילים מהסוג שמאיר אהב.

פרסום מצע 'כך'

יום הבחירות נקבע לכ"ח בסיוון תשמ"א (30 ביוני 1981). עם חזרתו של מאיר ארצה נשאר שלוש חודשים וחצי של מערכת הבחירות, אולם גם בהיותו באמריקה לא ירד שמו מסדר היום התקשורתי בישראל. שתי ידיעות פורסמו עליו בעיתונים בארץ: אחת על הצלחתו למשוך קהלים גדולים באמריקה, ואחת על הכרזתו בעניין הקמת מדינת יהודה במקרה של נסיגה מיהודה ושומרון.¹

באדר ב' ובניסן (במרץ ובאפריל) הוזמן מאיר לדבר לפני שתי קבוצות של סטודנטים, ובכ"א באדר ב' (27 במרץ) פרסם השבועון 'כל העיר' תמונה של מאיר באספת בחירות בשכונת קטמון בירושלים. באותו חודש נפתח סניף 'כך' בטבריה, הראשון מתוך עשרים ושבעה סניפים שנפתחו ברחבי הארץ לקראת הבחירות.²

כדי לפרסם את מצע 'כך' חילקו מתנדבים חוברות, פליירים ומדבקות. רבים הוכנו בעזרת גרפיקאי והיו צבעוניים ומעוצבים היטב.³

בחומר שהופץ היו חוברות שעסקו בנושאים מסוימים במצע – 'עוני ומצוקה', 'הרעיון היהודי' ו'הערבים' – ועלון קטן בכותרת 'מהפכן', פילוסוף ואיש חזון, אך מעל לכול תלמיד חכם. בעלון הוצגה תמונה של מאיר וביוגרפיה שלו והוסברו עקרונות המצע, בהם:

עם סגולה
ערבים לערב, יהודים לציון
חיסול העוני המחפיר
ריבונות ואדנות
ביטול הסכמי הכניעה
ביעור המיסיון

בעלון הוצגה תשובה על השאלה "איך יכולה מפלגה קטנה לחולל שינויים?"

ראשית, נזכור שאנשים רבים בארץ מסכימים עם דעותיו של הרב כהנא, אך אינם בטוחים שייכנס לכנסת. כשכבר נהיה מיוצגים בכנסת, ישפיעו מעשי תנועת 'כך' על מהססים רבים, אשר יצביעו למען התנועה בבחירות הבאות. ואז תתחיל 'כך' לצבור כוח בדרך לשלטון. שנית, הרב כהנא ינצל את במת הכנסת להעלאת נושאים כואבים ושינויים במחלוקת,

ובדרך זו ידרבן את חברי הכנסת לנקוט עמדות ברורות, יהודיות וגאיות. בזכות 'כך' יהיו 'הליכוד' להיות התנועה הלאומית שהוא מתיימר להיות. בזכות 'כך' יהיו המפד"ל ואגודת ישראל להפוך באמת למפלגות דתיות...⁴

הנושאים המגוונים שהיו במצע 'כך' התבטאו בפליירים שחולקו:

באחד הפליירים הופיעו תמונות של ילד וילדה השואלים: "אבא! כשאהיה גדול, האם אחיה במדינה יהודית? מי יבטיח לי את זה?" "אבא! האם אתה רוצה שאתחתן עם יהודי? מי יבטיח לך את זה?" בתחתית הפלייר נכתב: "אף אחד לא מדבר על זה. אבא! רק הרב כהנא. רק תנועת 'כך'. הצטרף אלינו – המשימות רבות".

פלייר בצבעי כתום וצהוב זוהרים התריע מפני התבוללות ונישואי תערובת בישראל. הודפסו עליו ידיעות שהופיעו בעיתונים בכותרות כגון "משרד החינוך החליט לעודד פעילות משותפת לתלמידים ומורים יהודים וערבים", "החיילת שברחה לכפר עיבלין נישאה לאהובה בכנסייה", "אם ושתי בנוחיה מנהרייה נישאו לשלושה אנשי או"ם", "ערבים מהשטחים השתלטו על חי הלילה בבאר שבע".

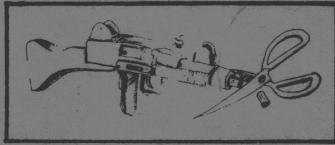
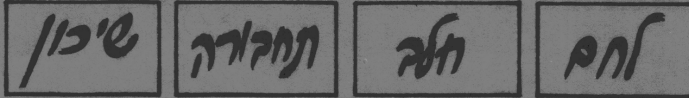
נושאי מיגור העוני ותכנית ההגירה לערבים נאגרו יחד בפלייר שהבליט את האות ע' במילים "עוני" ו"ערבים" והצהיר שהעוני והערבים שניהם "עין הרע" ושניהם מסכנים את המדינה. בפלייר נכתב: "הצטרפו אלינו ונעקור ביחד את שתי 'העינים' הרעות... הצבע 'כך'!". בפלייר אחר, שבעמוד ממול, הובעה מחאה על המחירים הגבוהים של לחם, חלב ותחבורה: "אין כסף למדינה? אז מדוע צריכה מדינת ישראל לבזבז 41.8 מיליארד מדי שנה במגזר הערבי וזאת בשעה שרק היהודים נושאים בנטל? רק היהודים משלמים מסים מלאים, רק היהודים תורמים שלוש שנים בשירות המדינה, רק היהודים נמצאים תחת פיקוח בנייה קפדני. עד מתי יימשך המצב הבלתי נסבל הזה?" בתחתית הפלייר נכתבה הסיסמה: 'כהנא לכנסת בדרך לשלטון'.⁵

סיסמאות נוספות הופיעו על מדבקות של מכוניות: "ה'מערך'? ה'ליכוד'? אין הבדל. זו נבלה וזו טרפה. אנחנו הברירה", "ערבים לערב, יהודים לציון", "נחזיר את החינוך לעם". ברוב המודעות, המדבקות והפליירים של 'כך' הופיע מעין סמליל, תמונת פתק שעליו האותיות 'כך', מונס בחריץ תיבת קלפי, עם הסיסמה 'כהנא לכנסת בדרך לשלטון'. סיסמה זו ביטאה את ההבדל המכריע בין 'כך' ובין המפלגות הקטנות האחרות: 'כך' לא הייתה מפלגה של נושא אחד, אלא מפלגה בעלת חזון כולל לכל תחומי החיים במדינה: יחסי חוץ, מדיניות כלכלית, מדיניות ביטחונית, חינוך ועוד. יעדה של 'כך' לא היה רק להשיג כמה מושבים בכנסת, אלא להגיע לשלטון.

אנקדוטה קטנה מלמדת עד כמה רווחה הסיסמה בציבור בימים ההם: מאיר קיבל הודעה על חבילה המחכה לו בסניף הדואר, מיקרופון נייד קטן ששלחה ליגור שרנוב. באותו כתב יד שנכתבו בו פרטי החבילה, נכתב על גבי ההודעה באותיות גדולות "כהנא לכנסת בדרך לשלטון".⁶

לעולים מברית המועצות פרסמה 'כך' חומר הסברה ברוסית ובגרוזינית, שכן בעשר השנים שחלפו עלו לארץ יותר משלושים אלף עולים חדשים מגרוזיה שבברית המועצות. היה גם חומר הסברה שכוון לציבור הדתי. בשני עלונים הודפסו קטעים מהספרים 'האתגר' ו'על האמונה ועל הגאולה', ופלייר בכותרת 'התחינה העצמות האלה?' הציג את טענותיו של מאיר נגד 'התחייה', שמצעה לא היה מחויב להלכה היהודית. הוא כתב: "איזה ערך יש בכלל ללאומיות יהודית כאשר היא מנותקת מן הסיבה היחידה להיותה יהודית – הבחירה האלוקית

אנו נדרשים לשלם כל כך הרבה על:

ומה שחמור יותר,
לקצץ בתקציב
הביטחון

איך כסף למדינה... ?

אז מדוע צריכה
מדינת ישראל לבזבז

41.8 מיליארד מידי שנה במגזר הערבי
זאת בשעה שרק היהודים נושאים בנטל.

רק היהודים משלמים מיסים מלאים.
רק היהודים תורמים שלוש שנים בשרות המדינה.
רק היהודים נמצאים תחת פיקוח בניה קפדני.
עד מתי יימשך המצב הבלתי נסבל הזה?

כפי שאכנסת קצת קצת

תנועת "כך"
הליגה להגנה יהודית בא"י
רח' אוסישקין 31 ירושלים
ת.ד. 7866 טל' 02-661994

נצביע

של עם ישראל כעם סגולה השומר את חוקי ה' ומצוותיו? ... כל מי שהוא באמת יהודי ירא שמים מבין שהתורה ציוותה עלינו לעמוד על שתי רגליים – זו של הלאום וזו של הדת".⁷

מערכת הבחירות צוברת תאוצה

כשמאיר היה באמריקה הוא קידם את ההוצאה לאור של הספר 'לְשָׁפִים בעיניכם' באנגלית, שכתב בכלא רמלה, ולשם כך נפגש עם נורמן מיטגנג, מהוצאת הספרים 'גרסט אנד דונלפ'. בניסן (אפריל) סוכמו פרטי החוזה, וכחודש לאחר מכן קיבל מאיר את החוזה לתתם עליו. הוצאת הספר באנגלית נקבעה לאלול (ספטמבר), אך היה חשוב להוציאו לאור בעברית בזמן מערכת הבחירות, משום שהוא הסביר בפירוט את עמדותיה של תנועת 'כך'. כבר בניסן (אפריל) נשלחו עותקים של הספר העברי לעיתונאים, ובא' באייר (5 במאי) כינס מאיר מסיבת עיתונאים בבית אגרון, בית אגודת העיתונאים בירושלים, לכבוד הוצאתו.⁸ הספר הוזכר בקצרה ב'העולם הזה' וב'הארץ', וזויה יריב ציינה אותו בנימה של זלזול בטורה ב'ידיעות אחרונות', אך רק ה'גרזולם פוסט' סיקר את מסיבת העיתונאים. בכתבה, שפורסמה בכותרת "כהנא משיק ספר על הדמוקרטיה בישראל", נמסר שמאיר אמר שספרו מוכיח בשיטתיות ובענייניות שיש סתירה בין מדינה דמוקרטית-תמערבית ובין מדינה יהודית. עוד נכתב שהוא השתלח ב'גרזולם פוסט' וכינה אותו "עיתון סכיזופרני לא פחות ממגילת העצמאות, המכריזה על מדינה יהודית ואז טוענת שכל אזרחיה שווים". רעיון זה עמד במרכזו של אירוע שפורסם בהודעה לעיתונות:

הרב מאיר כהנא ואנשי תנועת 'כך' יגיעו בע"ה לדיר יאסין (גבעת שאול דהיום) ביום העצמאות בשעה 9:30 בבוקר להקריא במקום את מגילת העצמאות המתוקנת, אותה יגישו בע"ה בכנסת העשירית. התיקון מבטל את הסתירה הפנימית שבמגילה בין "מדינה יהודית" לבין "שוויון פוליטי ללא-יהודים"..."⁹

ההתכנסות בדיר יאסין הייתה אחת מאספות הבחירות הרבות של 'כך'. אחרות מתועדות ברשיונות המשטרה לעריכת אספות שנמצאים בתיקים של מאיר. למשל, בט"ז בניסן (20 לאפריל) הגיש מאיר בקשה לעריכת אספה במגרש החניה של המרכז הרפורמי 'היברו יוניון קולג' בירושלים בכ"ט בניסן (3 במאי) כדי למחות על הגיורים הרפורמיים, שעמדו במרכז סוגיית 'מיהו יהודי'. המפלגות הדתיות בכנסת דרשו שהמדינה תכיר רק בגיורים שנעשו על פי ההלכה. לעתים קרובות חזר מאיר על עמדתו שגיורים רפורמיים יגרמו לפירוד בעם משום שהדתיים לא יוכלו להתחתן עם כל מי שייקרא יהודי. הוא שלח מכתב ל'צעירי חב"ד', ארגון שהיה פעיל במאבק למען חוק 'מיהו יהודי', וקרא להם להצטרף להפגנה. ההפגנה פורסמה במודעות רחוב שקראו: "נצא כולנו להפגנה בעד גיור כהלכה ונגד הרפורמים". אמנם המשטרה נתנה רישיון לעריכת ההפגנה אך הגבילה אותה ברשימה ארוכה של תנאים, כגון: אסור שעצמת מגבירי הקול תהיה יותר משני דציבלים; יש למנות לפחות חמישה סדרנים שיענדו סרטי זיהוי; אסור להפריע לתנועת כלי רכב; מותר להציג שלטים בשטח ההפגנה התחום בלבד ויש לקפלם בסוף האירוע. בתמונה מההפגנה נראה מאיר עומד במגרש החניה ומדבר במיקרופון שחובר למגביר נייד. מיכאל בן ארי אמר שזה היה המיקרופון היחיד שהיה להם אז.¹⁰ רכב התנועה, 'פורד טרנזיט' צהוב, שימש לנסיעות לאספות בחירות ברחבי הארץ. היה בו

ציוד קבוע – רמקולים, כיסאות ושולחנות מתקפלים, מודעות ופליירים. לפני כל אספה הודבקו מודעות קיר באזור האספה כדי למשוך קהלים גדולים. מיכאל בן ארי, שהיה אז בן שבע-עשרה, סיפר שבתקופה ההיא הדביקו הוא וצעירים אחרים מודעות בכל לילה כמעט.

הם פעלו בלילה – הן משום שבמשך היום למדו ועבדו, הן כדי לחמוק מהמשטרה. בדרך כלל אסרו הרשויות המקומיות להדביק מודעות בלי אישור מיוחד, אך מפלגות רבות התעלמו מאיסורים אלה. לדוגמה, דווח ב'הארץ' שהמשטרה קיבלה ביום אחד בלבד תלונות על הדבקת מודעות של ה'מערך' על עמודי חשמל ועל קופסאות טלפון בנתניה ותלונה על הדבקת מודעות של מחנה של"י על לוחות מודעות שהיו של 'התחייה'.¹¹

במשך מערכת הבחירות החרימו כלי התקשורת את תנועת 'כך'. אחד האירועים היחידים שזכו לסיקור הוא הפגנה בנצרת. מאיר הגיש בקשה לערוך עצרת בנצרת עילית ביום העצמאות, שבשנה ההיא הוקדם לג' באייר (7 במאי). לאחר שקיבל רישיון לכך הוא הודיע לעיתונות שהוא ואנשי 'כך' יגיעו לבניין העירייה בנצרת ('ה'תחתית', שתושביה ערבים) ביום העצמאות בשעה שתיים בצהריים, כדי "להניף את דגל המדינה ולהקריא את מגילת העצמאות לאזרחים הנאמנים בגליל". לאחר עצרת קצרה בנצרת עילית פנו מאיר ואנשיו לרדת לנצרת. המשטרה מנעה את כניסתם לנצרת, אך 'דיעות אחרונות' דיווח על התכנית לקרוא את מגילת העצמאות שם.¹²

מידע על אספות בחירות מתוכננות ופרטי המצע של 'כך' פורסמו גם במודעות בעיתונים. בד' באייר (8 במאי) פרסם מאיר מודעה של רבע עמוד ב'מעריב' וב'דיעות אחרונות' בכותרת 'הצעת חוק', ובה רשימת חוקים שבכוונתו להציע כשייבחר לכנסת:

כדי לשים קץ לסבסוד הילודה הערבית על ידי המדינה... אנו מציעים להעביר את הפיקוח על המוסד לביטוח לאומי מן הממשלה לידי הסוכנות היהודית ולשלם קצבאות ילדים ליהודים בלבד.

כדי לשים קץ למצב הנוכחי, שבו הערבי הצעיר אינו תורם למדינה אלא עוסק בקידום עצמו וכמעט שאינו משלם מסים... אנו מציעים שכל ערבי בן 18 יגויס לשירות לאומי בן שלוש שנים בגדוד עבודה ולאחר מכן ישרת במילואים מדי שנה.

כדי לשים קץ לתופעת הסטודנטים הערבים תומכי אש"ף הלומדים באוניברסיטאות יהודיות... אנו מציעים להתנות את קבלתו של כל סטודנט ערבי בכל אוניברסיטה יהודית בחתימה על ההצהרה שארץ ישראל היא ארצו הבלעדית של עם ישראל וכי לא קיימת כל "מדינה פלשתינית" בתחומה של ארץ ישראל.

כדי לשים קץ למצב הנוכחי, שבו יהודים כורעים תחת נטל בלתי נסבל של מסים בעוד הערבים משתמטים מנטל זה, אנו מציעים להקים אגף מיוחד במשרד האוצר שיהיה ממונה על גבייה קפדנית של כל המסים מן הערבים.

בט"ו באייר (19 במאי) ערכה תנועת 'כך' הפגנה מול משרדי המוסד לביטוח לאומי כדי לפרסם את הדרישה לבטל את תשלומי הביטוח הלאומי לערבים. ברחבי ירושלים נתלו מודעות קיר גדולות על ההפגנה, בכותרת "צדק צדק תרדוף!"¹³

סניפים של תנועת 'כך' נפתחו בערים ובעיירות פיתוח ברחבי הארץ. ב"ג באייר (17 במאי) נפתח סניף בבאר שבע, וכשבוע לאחר מכן ערך מאיר עצרת בעיר. היא פורסמה במודעות שקראו: "ערביי באר שבע דורשים חיסולה של המדינה היהודית. הרב כהנא ואנשי 'כך' אומרים: היה לא תהיה".

המקומון 'כל-בי' דיווח על העצרת בבאר שבע:

עשרות אנשים צפו השבוע ברב מאיר כהנא, שהגיע לעיר במסגרת מסע הבחירות של תנועתו, 'כך'.

הרב, שנאם ברחבת הקונסרבטוריון, טען כי קיים קשר שתיקה מצד העיתונות לגבי תנועתו וכי הוא אומר בגלוי דברים שרבים חשים אך חוששים מלבטאם. הרב תקף את נישואי התערובת במדינה ו[אמר] כי לאחר מלחמת ששת הימים הוחמצה ההזדמנות להחזיר את ערביי ארץ ישראל לארצותיהם. כהנא אמר כי הכנסת בהשתתפותו לא תהיה אותה הכנסת וכי הוא יהפוך את בגין לבגין האמתי.¹⁴

בכ"ז באייר (31 במאי) הגיע מאיר לשכונת נווה יעקב בירושלים. תושביה, שרבים מהם היו עולים חדשים מברית המועצות, סבלו מהתנכלויות של ערבים מהסכיבה. הם הוזמנו לשמוע את מאיר במרכז המסחרי, באמצעות מודעות שקראו: "הרב מאיר כהנא ואנשי תנועת 'כך' מגיעים אליכם... הם ידברו אתכם בצורה גלויה וחופשית על כל הבעיות שמטרידות אתכם".

בז' בסיוון (9 ביוני) ארגנו פעילי 'כך' בעכו ובסביבה אספת בחירות בעכו. בבקשה לרישיון נכתב סמ"ט-טריילור (משאית פתוחה) תשמש במה לדוברים – חידוש יעיל! מפקד משטרת עכו אישר את הבקשה, שהוגשה בי"ג באייר (17 במאי), והוסיף: "בתנאי שיהיו במקום סדרנים ולא לגרום להפרעה לתנועה". הבקשה הועברה למפקד מרחב הגליל לאישור סופי, והלה המליץ: "בהיות עכו עיר מעורבת רצוי לאשר אספה באולם סגור". עם זאת, כנראה נערכה העצרת בחוץ.

גד סרןטמן זכר שזו הייתה עצרת סוערת במיוחד, בנוכחות יהודים וערבים רבים.¹⁵ למחרת האספה בעכו ערכה תנועת 'כך' אספת בחירות בעיר מעורבת אחרת, רמלה. כחודש לפני כן הגישו ברוך מרזל ומשה ניימן בקשה לערוך אספה ברחבה שעל יד קולנוע 'מגדל' ולפרסם אותה ברחובות העיר ברמקול שעתיים מראש. מפקד המשטרה ברמלה המליץ לאשר את האספה אך לא את הפרסום ברמקול. הבקשה הועברה למפקד מחוז המרכז אנוש גבעתי לאישור נוסף, והוא צירף רשימה ארוכה של תנאים. אלה כמה מהם:

... המארגנים ידאגו להתקנת תאורה מתאימה וכן אמצעי תאורה באמצעות גנרטור למקרה של הפסקת חשמל.

המארגנים ידאגו להציב כמה במקום שלא תפריע לתנועה במקום. הבמה תאושר על ידי מהנדס העיר רמלה.

לא ינאמו אנשים אחרים פרט לנואם שצוין בגוף הבקשה.

השימוש ברמקול יותר אך ורק במקום האספה ולצורך הגברת קולו של הנואם בלבד ובעוצמה סבירה.

לא תתארגן תהלוכה לפני האספה, בעת האספה או בתום האספה.

באי האספה יחננו את רכביהם במקומות המותרים על פי החוק.

המארגנים יקצו שלושים סדרנים שישמרו על הסדר בעת האספה ועד לפיזור קהל המשתתפים. סדרנים אלה יענדו על זרועותיהם סרטי "סדרן". רשימת הסדרנים תימסר למפקד תחנת רמלה עשרים וארבע שעות לפני קיום האספה. הרשימה תכלול שם פרטי, שם משפחה, כתובת ותעודת הזהות של כל סדרן.

ביום שלאחר מכן, ט' בסיוון (11 ביוני), נאם מאיר בעצרת באור עקיבא שארגן ראש סניף 'כך' שם, כלפו צרור. מודעות בצבע צהוב זוהר, מעוטרת בסיסמאות "ארץ ישראל שייכת לעם ישראל

בלבד", "ערבים לערב, יהודים לציון", הודיעו שמאיר ידבר ברחבת המועצה על "הצורך לפתור את בעיית הערבים ולמנוע מהם למרר חיינו".¹⁶

באותו חודש נערכה בירושלים ועידה עולמית של יהודים ניצולי שואה. מאיר ראה בה הזדמנות לקרוא ליהודי התפוצות לעלות ארצה, ועם זאת קיווה להשיג בכך חשיפה תקשורתית לתועלת מערכת הבחירות.

במודעה על הוועידה, שפורסמה חודש מראש, כתבו המארגנים: "נמשיך להיות נאמנים לשבועה 'לעולם לא עוד'!" בתגובה על הכרזה זו כתב להם מאיר:

בהיותי האיש שפרסם סיסמה זו, אני אומר... שיש רק דרך אחת להבטיח ש"לעולם לא עוד", והיא שכל היהודים יצאו מבית הקברות ששמו הגלות...
אני מבקש בזאת באופן רשמי... את רשות הדיבור בוועידה...

מאיר שלח העתקים של המכתב לכלי התקשורת ולארגונים יהודיים, ופרסם אותו בתוך מאמר שכתב על הוועידה ב'ג'ואיש פרס'. לא מתועדת תגובה ממארגני הוועידה על פנייתו, אך מאיר היה נחוש בדעתו לדבר בוועידה. הוא כינס פגישה של תומכיו שהגיעו ארצה להשתתף בוועידה, מהם ניצולי שואה ומהם ילדי ניצולים, כדי לתכנן הפגנה בוועידה. בט"ו בסיוון (17 ביוני) הגיעו מאיר וכעשרים איש לאולם הוועידה בעיצומו של מושב הבוקר ודרשו לתת לניצולים עצמם להחליט בהצבעה חופשית על זכותו של מאיר לדבר. הדרשה נדחתה בטענה שרק ניצולים או ילדיהם מורשים לדבר בוועידה, אך ה'ג'רוזלם פוסט' דיווח בקצרה על מאמציו של מאיר.¹⁷ למחרת הכריזה תנועת 'כך' על 'יום התרוממות' לציון יום השנה לניסיון ההתנקשות בשני ראשי הערים הערבים, בסאם שכעה וכרים חלף. בהודעה לעיתונות נכתב: "חג זה הוכרז כי הפעולה הביאה להישג אדיר: שנה שלמה של שקט ביהודה ושומרון וביטול תכנית האוטונומיה של מנחם בגין". הודעה זו משכה, כמוכן, תשומת לב תקשורתית.¹⁸ היו עצרות נוספות של 'כך' בשכונות בירושלים, וסביר להניח שהיו עוד עצרות ואספות עם ברחבי הארץ, אך לא מצאתי תיעוד לכך בעיתונות או בתיקים של מאיר.¹⁹

אזכרה בחברון

מאיר קיבל חשיפה תקשורתית, שהייתה חשובה עד מאוד להצלחת מערכת הבחירות, באירוע לציון יום השנה הראשון לטבח מול בית הדסה בחברון. כדי לערוך אזכרה לאלי הזאב, חבר 'כך' שהיה בששת היהודים שנרצחו שם, פנה מאיר לסגן אלוף מנוח זהבי, המפקד הצבאי של נפת חברון, וביקש אישור לארגון תהלוכה ב"ז באייר (21 במאי) ברחובות חברון עד בית הקברות העתיק, שבו אלי הזאב קבור. הוא ביקש גם לבטל ליום ההוא את צו ההגבלה האוסר עליו להיכנס לחברון, שניתן בשבט תשל"ח (פברואר 1978).²⁰

המועצה המקומית של קריית ארבע תכננה לערוך אזכרה לששת הנרצחים יום קודם, בט"ז באייר, ולאחר דיון בעניין הוחלט לקיים אזכרה משותפת עם תנועת 'כך' בט"ז באייר. סגן אלוף זהבי התיר למאיר להיכנס לחברון כדי להשתתף באזכרה, אך אסר כל תהלוכה רגלית. כל המשתתפים נדרשו לנסוע ברכבים מקריית ארבע לבית הקברות בחברון. המפקד אסר לשאת הספדים על יד בית הדסה, להדביק מודעות על רכבים ולקרוא קריאות ברמקולים.²¹

מועצת קריית ארבע הודיעה שהאזכרה לאלי הזאב תיערך בבית הקברות היהודי בחברון בשעה חמש אחר הצהריים, ושאוטובוסים יצאו מקריית ארבע בשעה ארבע וחצי. האזכרות לחמשת הנרצחים האחרים נערכו בבתי הקברות הצבאיים שבהם נקברו בירושלים, בתל אביב

ובחולון. אזכרה בקריית ארבע לששת הנרצחים, שבה ינאמו מאיר והרב משה לוינגר, תוכננה להיערך בשעה תשע בערב בקריית ארבע.²²

כלי התקשורת מסרו שיותר ממאתיים איש הגיעו לבית הקברות בחברון. הרב דב ליאור והרב יועזר אריאל מקריית ארבע ספרו לאלי הזאב. בהספדיהם הם גינו רצח יהודים במדינת ישראל, בלבה של ארץ ישראל, וקראו להשליט ריבונות יהודית בכל ארץ ישראל "כלי גמגומים וכלי דיפלומטיה צבועה". בתמונה מהאזכרה נראה הרב יועזר אריאל מדבר ברמקול-יד.

מאיר ספד לאלי הזאב מחוץ לבית הקברות, משום שאסור לכוהנים להיכנס לבית קברות. 'הצופה' ציטט חלק מדבריו של מאיר, ומצאתי בתיקם שלו טיוטה של ההספד בכתב יד:

חובה עלינו להספיד את המת בדרך שהוא היה רוצה, שייביא לו נחת רוח ולא יהיה בגדר לעג לרש... אלי הבין את סוד הגאולה, הוא הבין שכל זמן שיש חילול השם בעולם, הקב"ה בשעבוד ובשפלות, ושחילול עם ישראל הוא למעשה חילול שמו של אלוקי ישראל...

אלי הזאב הבין את החובה לבער מן הארץ את חילול השם... אלי הבין את חילול השם ב:
 ✦ סירוב המנהיגים לגרש מארץ הקודש את כל אלה המכחישים את ריבונות עם ה' על ארץ הקודש.

✦ טבח היהודים בתרפ"ט – פחד המנהיגים להוציא את הרוצחים ואחיהם מביתם של הקדושים.

✦ זה שיהודים צריכים להסתנן לעיר האבות בגלל פחדם של המנהיגים להכעיס את הישמעאלים והגוי מעבר לים...

✦ זה שהמנהיגים אוסרים לקיים הספד על יד המקום שנפל מול בית הדסה, שמא ירגיזו את הגויים...

ובכן, על יד קברך, אחינו לנשק ולדם, אנו נשבעים: עוד יבוא היום!

✦ עוד ישבו בהנהגת ישראל יהודים גאים שיחסלו את חילול השם, עמו וארצו.

✦ עוד ישבו מנהיגים יהודים, שומרי כל התורה והמצוות, שיושיבו יהודים בערים ובכפרים ובשדות יהודה ושומרון ועזה והגולן וסיני.

✦ עוד ישבו מנהיגים שיוציאו מארץ הקודש את משנאי ה', מהרסי ומחריבי עמו וארצו.

✦ עוד תהיה חברון עיר יהודית נקייה משונאי ה' ועמו.

✦ עוד יינקם דם עבדיו השפוף.

✦ עוד נראה את החיל האוחז יושבי פלשת.

✦ עוד ישמע בערי ארץ ישראל השלמה – מנהר מצרים ועד הפרת – קול ששון וקול שמחה, קול קדושת ה'.

✦ ועוד תראה את כל זה, אחינו אלי... ובינתיים תנוח בשלום על משכבך ונאמר אמן.²³

כמה מראשי קריית ארבע התנגדו לקיום אזכרה משותפת עם תנועת 'כך', משום שראו במאיר אשם בפרסומה של כתבה שלילית על אנשי קריית ארבע במגזין האמריקני הידוע 'לייף'. לפני שמאיר נסע לאמריקה ראיין אותו כתב 'לייף' אדוורד ליין, אחיה של אוגוסטה הופמן, תומכת תנועת 'כך' ממיאמי. ליין, שמטרתו הייתה לפרסם כתבה חיובית על המתנחלים, נסע עם מאיר לקריית ארבע, ושם ראיין את מרים לוינגר, אשתו של הרב משה לוינגר, שידעה אנגלית משום שנולדה באמריקה.

למעשה, התדמית השלילית של ראשי קריית ארבע שעלתה מהכתבה לא הייתה באשמתו של מאיר ואף לא באשמתו של לין. לאחר שהכתבה פורסמה כתב לין למאיר:

הכתבה נוראה ואיומה. השם שלי אינו מופיע עליה כי ביקשתי שיורידו אותו... זאת לא הכתיבה שלי, זה לא הסגנון שלי, וזה לא מייצג את דעותיי בכלל, אלא להפך... לא צריך עוד הוכחה לאנטישמיות של חברת 'טיים' [המו"ל של 'לייף'] ולהטיה הפרו-ערבית הערמומית בעיתונות האמריקנית, המשקפת את הלכי הרוח השמאלניים. בעריכה המגמתית הם לא רק תקפו את המתנחלים, אלא גם השמיטו בשיטתיות כל עובדה שהייתה יכולה להסביר את מעשיהם וכל פרט ביוגרפי שיכול להביא להם אהדה. התכוונתי להציג לציבור האמריקני תמונה אמיתית של המצב, אבל מה שיצא רק יחזק את התדמית השלילית שכלי התקשורת האמריקניים משדרים.

לכתבה במגזין 'לייף' צורפו תמונות של מאיר ושל מרים לוינגר, וכן תמונה של הרב לוינגר עומד על גבעה המשקיפה על חברון ועל כתפו תלוי רובה. כיתוב התמונה היה: "הרב משה לוינגר, רובהו הכן, סוקר את העיר הערבית חברון, שתנועתו, גוש אמונים, פלשה אליה".²⁴ מאיר היה מודע למאמציהם של כלי התקשורת האמריקניים ליצור לישראל תדמית שלילית. במאמר ב'ג'ואיש פרס' הוא הדגים זאת:

בכ"ז בחשוון תשמ"א (6 בנובמבר 1980) נסע רכב צבאי סמוך לסחנין שבגליל. לפתע הושלכה אבן גדולה על שמשת הרכב וניפצה אותה. המשטרה ערכה חיפוש מבית לבית, ובתוך שעות נעצר נער בן חמש-עשרה. כשהובא לפני שופט הוא הודה שזרק את האבן. "זרקתי את האבן משום שאנשי הטלוויזיה האמריקנית אמרו שייתנו לי כסף אם אזרוק אבן", הוא אמר.

הצהרת הנער חשפה את העובדה שהמגיש מייק ואלאס וצוות התכנית 'שישים דקות' של רשת הטלוויזיה CBS שהו בגליל במשך שלושה ימים והם היו האחראים למעשה הנורא. הדברים תאמו לעדות החיילים, שראו במקום צלמים שצילמו את האירוע. המשטרה איתרה את צוות CBS בירושלים וחקרה אותם. הם לא הואשמו בשום אישום והורשו לצאת מהארץ – כשבידם הסרט היקר שלהם, שיוכל להראות לחמישים מיליון אמריקנים כיצד נער ערבי מסכן בן חמש-עשרה משליך אבנים על "הכובשים התוקפניים" בישראל.

אבל חשובה יותר היא העובדה שמייק ואלאס [יהודי] נסע לישראל במטרה ברורה לפרסם כתבה שתשחיר את שמה של ישראל.²⁵

הקונסול האמריקני בירושלים ברנדון גרוב כתב גם הוא דיווחים מוטים לממונים עליו בווישינגטון. הדיווח שכתב על האזכרה לאלי הזאב הכיל מידע מסולף ומוטעה שהציג תמונה שלילית של מאיר ושל תושבי קריית ארבע. הוא כתב שהמפקד הצבאי של חברון אישר "תהלוכת הרב כהנא של חמושים בחברון" וש"מנהלת קריית ארבע הודיעה שלא תפריע לתהלוכה שהמפקד הצבאי יאבטח". שתי קביעות אלה מוטעות.

ראשית, מפקד חברון לא אישר שום תהלוכה. הוא דרש שכל המשתתפים באזכרה בבית הקברות יגיעו לשם ברכב, ולכן המועצה המקומית של קריית ארבע העמידה לרשותם אוטובוסים. העובדה שהמשתתפים חזרו ברכבים לקריית ארבע אף הוזכרה באחת הידיעות על

האזכרה. שנית, לפי 'מעריב', התגובה של מנהלת קריית ארבע על אפשרות של תהלוכה בחברון הייתה "אנו לא הגוף היכול להרשות או לא להרשות אירועים בחברון", ולא כפי שדיווח הקונסול.²⁶

עוד כתב הקונסול גרוב: "הרב כהנא וכמה מאות תומכים צעדו [ביום האזכרה] בחברון, וכוח גדול של צה"ל אבטח אותם. לפי ידיעות בעיתונות העברית ובעיתונות הערבית קרא כהנא להרוג ערבים בחברון בנקמה על רצח היהודים".

ייתכן שדיווחו של הקונסול היה מבוסס על ידיעות מוטעות בכלי התקשורת שלא ראיתי, אך העובדה שלא הייתה שום תהלוכה בחברון מתועדת היטב. נוסף על כך, בטיוטה של מאיר להספד אין כל קריאה להרוג ערבים. הוא מעולם לא קרא להרוג ערבים – לא בכתיבו, לא בנאומו ובהרצאותיו ולא בשיחות אישיות, וכל מי שהכיר אותו יכול להעיד על כך. הוא קרא להוצאתם מהארץ, לא להריגתם.²⁷

מועמדי רשימת 'כך'

כחודש לפני הבחירות הודיע הרב ישראל אריאל, רבה של העיר ימית, שהוא מצטרף לתנועת 'כך'. הרב אריאל התנגד בתוקף לנסיגה מסיני, שנכללה בהסכם השלום עם מצרים. הוא היה מאוכזב מחברי מפלגתו, המפד"ל, שהסכימו לנסיגה בטענה שסיני אינה חלק מארץ ישראל לפי ההלכה. הרב אריאל טען לעומתם שסיני היא בהחלט חלק מארץ ישראל, ומאוחר יותר פרסם את מחקריו בספר 'אטלס ארץ ישראל לגבולותיה על פי המקורות'.

כמה חודשים לפני שפרסם את הצטרפותו לתנועת 'כך' כתב הרב אריאל למאיר מכתב, ובו הביע תמיכה נלהבת במצע של 'כך'. הוא כתב שבגלל האכזבה מהמפלגות האחרות יש ל'כך' "פוטנציאל עצום" למשוך מצביעים. לאחר כמה פגישות בין השניים הוסכם שהרב אריאל יהיה מועמד ברשימת 'כך' לכנסת. בט"ו באייר (19 במאי) התכנסו חברי 'כך' במשרד ברחוב אוסישקין לבחור את המועמדים ואת מקומותיהם ברשימה. התוצאה הייתה: (1) הרב מאיר כהנא (2) הרב ישראל אריאל (3) יוסף דיין (4) עורך הדין שלמה מגרשווילי (5) מיכאל בן חורין (6) ד"ר דוד רוזנצווייג (7) יהודה כהן (8) מרדכי לפיד (9) יוסף קליין (10) אליהו אדיר.

בכ"א באייר (25 במאי), בהתאם לתקנות, הגישה תנועת 'כך' לוועדת הבחירות המרכזית את שמות מועמדיה בצירוף המחאה בנקאית על סך עשרים אלף שקלים ורשימת אלף וחמש מאות חתימות של תומכים בעלי זכות בחירה.²⁸

בכ"ג באייר (27 במאי) כינס מאיר מסיבת עיתונאים בבית סוקולוב, בית אגודת העיתונאים בתל אביב, כדי להודיע על מקומו של הרב אריאל ברשימת 'כך' לכנסת. יומיים לאחר מכן פורסמו בגיליונות סוף השבוע של 'מעריב' ו'ידיעות אחרונות' מודעות גדולות שבהן תמונתו של הרב אריאל ומפת ארץ ישראל השלמה. הרב אריאל, שהיה חתום על המודעות, כתב בהן על הזעזוע שחש כשנציגי המפד"ל בממשלה הצביעו "נגד ארץ ישראל וקרעו אותה לגזרים" בהסכמתם לנסיגה מסיני, והסביר למה הצטרף ל'כך':

חיפשתי כוח שיוכל לעצור את ההידרדרות, אך חיפשתי גם את האמת בנושא ארץ ישראל...

מצאתי אותה בתנועה קטנה, תנועת 'כך' ... בהנהגתו של הרב מאיר כהנא...

לפי מצע התנועה יש רק ארץ ישראל אחת – מנהר מצרים עד נהר פרת. ארץ זו כולה של עם ישראל, ואין בה מקום לנכרים. מצע זה, אשר היא האמת הפשוטה הכתובה במפורש בתורת ישראל ובדברי חכמי הדורות...

ראיתי לי חובה קדושה להצטרף לתנועה זו [כך], אשר האמת הזאת, יחד עם אמיתות אחרות של תורה, הנם נר לרגליה...

אינני נפרד מחבריי במפד"ל, ציבור מן המעולים בארץ, אשר לא זכה להנהגה שתנהיג אותו על פי התורה. הנני משוכנע כי רבים ימצאו דרכם לתנועת 'כך', ויחדיו נצמד בדרך לקוממיות ישראל וגאולתו בארץ ישראל – ארץ חמדה טובה ורחבה.²⁹

במודעה זו הייתה תמונת פתק שעליו האותיות 'כך', המוכנס לתוך חריץ תיבת קלפי, אך מודעות שפורסמו לאחר מכן נשאו את החתימה 'כך' לקוממיות ישראל'. המושג 'קוממיות' – זקיפות קומה, גאווה יהודית, עצמאות וריבונות – היה משמעותי במאבק נגד הלחץ האמריקני על ישראל לסגת משטחי ארץ ישראל, והרב אריאל ראה בו מושג הכולל את כל הערכים של תנועת 'כך'. הסמליל של 'כך' לקוממיות ישראל', מנורת שבעה קנים, הופיע במודעות רבות לצד הסמליל של 'כך' – אגרוף קמוץ על רקע מגן דוד.³⁰

הרב צבי יהודה קוק נתן למאיר ולרב אריאל מכתב המלצה כשהלכו לבקרו בביתו. הרב קוק היה אז בן תשעים, רתוק למיטתו, ותלמידי ישיבת 'מרכז הרב' שהו לצדו במשך כל שעות היממה.

כפי שעשה בעבר, כתב הרב קוק 'גילוי דעת' שתמך במועמדותו של מאיר לכנסת. הרב קוק כתב אותו נוסח שכתב במערכת הבחירות בתשל"ז (1977) אך הוסיף את שמו של הרב אריאל. מאחר שהוא כתב כשהוא שוכב במיטתו, כתב היד היה בלתי קריא, וחתנו משה קפלן, ששהה לצדו באותו יום, הציע להעתיק אותו. הרב קוק חתם על ההעתק, ומשה ושני תלמידי ישיבה נוספים חתמו שהיו עדים לכתיבתו. זה לשון 'גילוי הדעת':

הופעתם של הרב מאיר כהנא והרב ישראל אריאל וכל תוקף דברם על הבמה הכלל ישראלית בכנסת, בוודאי מוכנה להוסיף אומץ ותועלת במאבק המחויב והנשגב למשמרת נאמנותנו והצלחתה למען כל שלמותה של ארץ חיינו כולה.³¹

מאיר קיווה שהצטרפותו של הרב אריאל ל'כך' תביא לה קולות של מצביעים רבים שהיו מאוכזבים מהמפד"ל. בידיעה שכתב ל'ג'ואיש פרס' ציין: "סיכויי של הרב מאיר כהנא להיבחר לכנסת גברו עם הודעתו של רבה של ימית שהוא מצטרף לרשימתו".

מועמדותו של עורך הדין שלוה מגרשווילי, עולה מגרוזיה תושב חולון, הייתה צפויה להביא קולות של עולים חדשים. לעתים קרובות הוא והרב אריאל הגיעו עם מאיר לאספות עם ולחוגי בית, ומגרשווילי פנה לעולים מברית המועצות ברוסית ובגרוזינית.³²

הכסף הלך ואזל. ב"א באייר (15 במאי) שלח מאיר מכתב התרמה לתומכיו באמריקה. הוא תיאר את התפתחות התנועה ופירט את הוצאותיה הרבות:

נכון להיום נפתחו עשרה סניפים פעילים במקומות אלה: ירושלים, תל אביב, באר שבע, רחובות, בני ברק, עכו, מעלות, חיפה, דימונה וטבריה. בכל אחד יש צוות עובדים, כולל יושב ראש ומזכיר.

רכשנו פורד טרנזיט ופיאט קטנה כדי להגיע לכמה שיותר מקומות, להפיץ חומר, להדביק מודעות ופשוט לפגוש אנשים. שני הרכבים נוסעים בכל יום לאספות עם ברחבי הארץ.

קנינו כמות עצומה של נייר לכל צורכי ההדפסה למערכת הבחירות. עלות הנייר והוצאות ההדפסה יהיו לפחות עשרים וחמישה אלף דולר.³³

רוב המודעות של 'כך' פורסמו בעיתוני סוף השבוע, בגלל תפוצתם הגדולה. ביום שפורסמו

המודעות על מועמדותו של הרב אריאל הופיעו שתי מודעות נוספות של 'כך'. אחת מהן הציגה תמונה של הר הבית שהודבקה עליו תמונה של בית המקדש. כותרת המודעה הייתה 'הר הבית – רגל זר לא תדרוך בו' והופיע בה פירוט עמדותיה של תנועת 'כך' בעניין הר הבית:

- א. תיאסר כניסתם של נכרים לכל שטחו של הר הבית.
- ב. תאופשר כניסתם של יהודים בלבד עד לגבול המותר בכניסה.
- ג. בשטח הר הבית המותר בכניסת יהודים יוקם בית כנסת מרכזי עולמי...

המודעה השנייה, שהתפרשה על פני עמוד שלם ב'דיעות אחרונות' וב'מעריב', עוררה סערה לא קטנה. על יד תמונה של צעירה נכתב באותיות גדולות: "זאת היא בת ישראל – אולי אחותך, בתך או נכדתך". בהמשך נכתב:

אך האם אתה בטוח שהיא תתחתן עם יהודי?
... שמענו את אנקת הבכי הבוקעת מלכות הורים יהודים שכנותיהם נפלו לפיתוי הערבי. הן מתגוררות עם הערבים, הן מתחתנות עם הערבים...
בעזרת ה' כאשר נגיע לכנסת, נציע חוק שישים קץ לחילול כבוד עמנו ולשבירת ליבותיהן של אלפי משפחות בישראל:

הצעת חוק

- (1) ... אנו מציעים שמשרד החינוך יעביר שיעורי חובה בכל בתי הספר במדינה על ייחודו של עם ישראל ואיסור התועבה של התבוללות ויחסים עם גויים.
- (2) ... אנו מציעים מאסר חובה בפועל של חמש שנים... לכל לא-יהודי המקיים יחסי מין עם יהודייה.
- (3) ... אנו מציעים שכל אנשי האו"ם... יצטוו... שלא לקיים יחסים כלשהם עם האוכלוסייה היהודית... כמו כן יחול איסור קבלת מתנדבים לא-יהודים...
- (4) ... לשים קץ לכל תכניות משרד החינוך המעודדות יחסים חברתיים בין לא-יהודים ליהודים...

וזאת רק ההתחלה, שהרי ברור שהפתרון האמתי הוא תכנית 'כך' להניע את ערביי ארץ ישראל להגר לארצותיהם.
... אם הנך מייחל לנציגים יהודים בכנסת שיגישו הצעת חוק כזאת – הפעם הרב כהנא.

בטורו ב'ג'ואיש פרס' חזה מאיר את התגובות על המודעה:

אין לי ספק שמחאותיהם של היהודים הליברלים יגיעו עד לב השמים – אותם שמים שלא שמעו מילה של מחאה נגד התבוללות ונישואי תערובת במשך שלושים ושלוש שנים. אין לי ספק שהחוק יכונה חוק "גזען" ו"נוסח דרום אפריקה".³⁴

המודעה אכן עוררה זעם. בכ"ח באייר (1 ביוני) השווה חנוך ברטוב בטורו ב'מעריב' את החוק המוצע לחוקי נירנברג, והסערה סביב המודעה גברה. גם יושב ראש ועדת הבחירות המרכזית, השופט משה עצינוני, הגיב. הוא הציע – בהשפעת מירון בנבנשתי ממפלגת 'רצ' (כך נכתב בעיתון 'הארץ') – לפסול את מועמדותה של 'כך' לכנסת.³⁵

ועדת הבחירות המרכזית

ועדת הבחירות המרכזית מורכבת מנציגים של כל המפלגות, ובראשה עומד שופט מבית המשפט העליון. רוב הנציגים אינם חברי כנסת, אך מספרם נקבע לפי גודל המפלגה בכנסת היוצאת, ולכן ל'ליכוד' היה מספר הנציגים הגדול ביותר בוועדה. יושב ראש ועדת הבחירות היה אמור להיות ניטרלי מבחינה פוליטית.

יושב הראש השופט עציוני כינס ישיבה מיוחדת של הוועדה בב' בסיוון (4 ביוני), לדיון בהצעתו לפסול את תנועת 'כך'.

לפי פרוטוקול הישיבה דיבר השופט עציוני באריכות על התקדים לפסילת 'כך': בתשכ"ד (1964) הוצאה אל מחוץ לחוק התנועה הערבית 'אל-ארד', שדגלה בחיסולה של מדינת ישראל. חבריה הקימו מפלגה פוליטית, 'הרשימה הסוציאליסטית', וביקשו להתמודד בבחירות לכנסת בתשכ"ה (1965). ועדת הבחירות פסלה את המפלגה בטענה שנציגיה הם חברי התנועה הבלתי חוקית 'אל-ארד'. 'הרשימה הסוציאליסטית' פנתה לבג"ץ, אך שופטי הבג"ץ תמכו בהחלטת ועדת הבחירות.

עציוני ציטט את דבריו של שופט בית המשפט העליון משה לנדוי בהחלטתו משנת תשכ"ה (1965), שבמקרים מיוחדים יש לוועדת הבחירות המרכזית הסמכות לפסול מפלגה, אף שאין הוראת חוק מפורשת לכך. עציוני ציין שפרקליט המדינה דאז, משה בן זאב, הסכים עם השופט לנדוי.

בהמשך דבריו הביא עציוני את דעתם של שני משפטנים מומחים במשפט חוקתי, פרופסור בנימין אקצין ופרופסור אמנון רובינשטיין, שמגילת העצמאות של מדינת ישראל היא מסמך משפטי שיש לו מעמד של חקיקה. מכיוון שכך, אמר עציוני, הצעת החוק במודעה של 'כך' – המנוגדת לסעיף המבטיח שוויון זכויות לכל אזרחי ישראל – היא עברה על החוק. עציוני הוסיף שלדעתו הצעת החוק היא "לא פחות ולא יותר" מחוקי נירנברג.

השופט עציוני ציין שהוא קבע את הדיון בפסילה למועד מוקדם כדי לתת לתנועת 'כך' זמן להגיש ערעור לבג"ץ אם אמנם תחליט הוועדה לפסול אותה. נציגי תנועת 'כך', יוסף דיין ויוסף קליין, הוכנסו לאולם הדיון,⁸ ועציוני הציג לפניהם את הטענות נגד 'כך'. דיין אמר שעל זימונו לוועדה נודע לו לראשונה מידיעה בעיתון, ושבוזימון שקיבל לא נכתב נושא הדיון, ולכן "לא בא מוכן לטיעונים". הוא הסביר את עמדתה של 'כך' בנושאים הקשורים להצעת החוק:

... אנו רוצים לקרוא להקים מדינת ישראל שבמהותה תהיה יהודית וזה דווקא מה שכתוב במגילת העצמאות... בעצם, היום המצב החוקי של ישראל לא מאפשר נישואי תערובת. מי שרוצה בנישואי תערובת צריך להתחתן בחו"ל, וזאת כי דיני האישות במדינה הם לפי ההלכה...

אין כאן גזענות במובן של חוקי נירנברג או דרום אפריקה. אנו חייבים להגן על הייחוד היהודי...

...אנו רוצים שברוב קולות של נציגי העם יאשרו את החוק. לא באנו לאכוף אותו בכוחות עצמנו.

האם אפשר להתעלם מכך שהמודעה פורסמה כתוצאה ממצב מסוים שהוא מחפיר ואי אפשר להתעלם ממנו?... אנו רוצים לעצור אותה ואתם אומרים על כך שאנו מסיתים...

⁸ מאיר היה אז בביקור קצר בלוס אנג'לס. ראה בפרק זה, עמ' 245.

עם סיום דבריו נתבקשו דיין וקליין לצאת מהאולם. השופט עציוני הזכיר לחברי הוועדה שלפסילת 'כך' דרוש רוב של שני שלישים מהקולות, והזמין את אלה הרוצים להשמיע את דעתם להירשם לדבר לפני הוועדה. נציגי המפד"ל צבי ברנשטיין היה הראשון שדיבר נגד הצעתו של עציוני. הוא הציג שתי טענות עיקריות:

הסכנה שתיאר השופט עציוני אינה קיימת. החוק שבמודעה יוצע רק אם 'כך' תיבחר לכנסת, ויוכל להתקבל רק אם רוב חברי הכנסת יאשרו אותה. אין איסור להביא חוקים לאישור הכנסת.

העיקרון המובא במודעה של 'כך' הוא סכנת ההתבוללות ונישואי התערובת. 'כך' היא אמנם יריבה של המפד"ל במערכת הבחירות, אך גם המפד"ל מסכימה שיש לנקוט צעדים למנוע התבוללות.

נציגי 'הליכוד' בוועדה הזכירו גם הם טענות אלה והוסיפו עליהן. מתתיהו דרובלס אמר שחברי 'הליכוד' אינם מזדהים עם מצע 'כך', אך גאים בחופש ובדמוקרטיה בישראל וסומכים על "תבונת האזרח הישראלי" בקלפי. ברוך לוי הזכיר לחברי הוועדה ש"החוק אינו דורש מצע לצורך הגשת רשימת מעומדים". הוא אמר: "לפני יומיים אמר מוטה גור ש'נדפוק את 'הליכוד' כמו שדפקנו את הערבים'. אלה דברים שנאמרו בגן סאקל לפני עשרת אלפים איש. משמעות המילה 'לדפוק' בצבא היא להרוג. האם בגלל זה נפסול את ה'מערך'?"

רפאל הצבי אמר: "אי אפשר להשוות את הנאמר במצעה של 'כך' לדברים שהופיעו בשמה של אל-ארד. אל-ארד הייתה תנועה שקמה מתוך קיצוניות של שנאת ישראל, ואילו כאן מדובר בקיצוניות מתוך אהבת ישראל. מי שמנסה להכניס את שני הדברים לסיר אחר אינו יודע במה מדובר. אין להדביק לדברי 'כך' תווית של חוקי נירנברג ונאציזם".

חבר הכנסת חיים קורפו מ'הליכוד' אמר שבמקרה של אל-ארד הוכרזו חמישה-עשר אנשים מהרשימה "אויבי המדינה" על ידי בית המשפט העליון, בטרם הגישו את הרשימה, ולכן הייתה לוועדת הבחירות הסמכות לפסול את הרשימה. הוא טען ש"לוועדה אין כלים ואפשרות להחליט בעניין" במקרה של תנועת 'כך', וביקש להסיר את ההצבעה על פסילתה מסדר היום.

נציג 'התחייה' צחי הנגבי אמר בקצרה: "תנועת 'התחייה' מתנגדת לפסילת הרשימה מן הטעמים המשפטיים, הציבוריים והעקרוניים שכבר הושמעו כאן".

נציגי 'חדש' ו'שינוי' הביעו את תמיכתם בפסילת 'כך'. שלמה תלמון מה'מעריך' אמר: "הנושא רציני ביותר. הוא מופיע לדיון רק בפעם השנייה מאז קום המדינה, וגם בפעם הקודמת ישבנו ימים ולילות עד שהגענו להחלטה". הוא טען שחברי הוועדה זקוקים לזמן נוסף לעיון בסוגיה. חיים קורפו הציג לדחות את ההצבעה למועד מאוחר יותר. אחד-עשר חברים תמכו בדחייה ושלושה-עשר התנגדו לה, והשופט עציוני קבע להתחיל בהצבעה על הפסילה. תוצאות ההצבעה היו חמישה בעד הפסילה, ארבעה-עשר נגד, וחמישה נמנעים. חמשת נציגי ה'מעריך' היו הנמנעים.³⁶

ידיעה שהופיעה למחרת ב'ג'רוזלם פוסט' פתחה: "נציגי 'הליכוד' והמפד"ל בוועדת הבחירות המרכזית הצליחו לסכל את הצעת יושב הראש, שופט בית המשפט העליון לשעבר משה עציוני". למרות הצהרות חוזרות ונשנות של נציגי 'הליכוד' והמפד"ל שהם אינם תומכים ב'כך', אלא הצביעו נגד הפסילה משום שהם דוגלים בדמוקרטיה ובחופש הביטוי, המשיכו כלי התקשורת ליצור את הרושם שהם סיכלו את הפסילה בגלל הזדהותם עם 'כך'.

היו הבדלים עקרוניים בין תנועת 'כך' ל'ליכוד' ול'תחייה', אך השמאלנים התייחסו אליהן כגוש אחד. לדוגמה, שולמית אלוני כתבה: "הכרוזים של הרב כהנא, הדברים של אנשי גוש אמונים, הדיבור הרגשי וסערת היצרים הלאומנית המתנשאת של בגין... הם אותות אזעקה..." במכתב למערכת 'דבר' נכתב: "את הקולות הצורמים הקוראים בגין, גאולה כהן והרב כהנא – שהם בעצם מקהלה אחת – זוקפים בעולם לחשבון כולנו".

אכן, אלה שביקשו לפסול את 'כך' דיברו השכם והערב בעד דמוקרטיה וחופש הביטוי, אך כנראה חשבו שזכויות אלה שמורות לבעלי דעות כשלהם בלבד.

למחרת ההצבעה פרסם מאיר מודעת חצי עמוד בגיליון סוף השבוע של 'מעריב':

הפעם "הם" נכשלו

תנועת 'כך' בפנים!

... האמת חייבת להישמע בכנסת.³⁷

חמישה ימים בלוס אנג'לס

ביום כינוס ועדת הבחירות המרכזית לדיון בפסילת תנועת 'כך', מאיר לא היה בארץ. היה צורך במימון נוסף למסע הבחירות, ותומכו של מאיר הרב חיים צבי (קני) כהן קבע לו הרצאה בלוס אנג'לס לא' בסיוון (3 ביוני).

זה היה ביקור קצר בן חמישה ימים, ומאיר חזר לארץ יום אחד לאחר ההצבעה בוועדת הבחירות.

הרב כהן כתב לי על ביקור זה:

הרב כהנא התקשר אליי באייר תשמ"א (מאי 1981) ואמר לי שהוא צריך עשרים וחמישה אלף דולר למערכת הבחירות לכנסת. הוא אמר שלדעתו הוא יצליח לגייס את הכסף אם ידבר בבית הכנסת 'בית יעקב' [בלוס אנג'לס], ושהוא מוכן להגיע אפילו ליום אחד. דיברתי עם שניים מתומכיו של הרב כהנא, והם הסכימו לבקש מהרב מוריס לאם, רבו של 'בית יעקב', לתת לו לדבר בבית הכנסת... שנה קודם לכן מתח הרב כהנא ביקורת על הרב לאם במאמר ב'ג'ואיש פרס' משום שנתן לערבי לדבר בבית הכנסת, ולמאיר לא נתן. הרב כהנא נתבקש להתנצל על דברי הביקורת, אך הוא סירב. במקום זאת הוא כתב לו מכתב על אהבת ישראל.

במכתבו לרב לאם כתב מאיר: "... היום, ל"ג בעומר, היום שבו נעצרה המגפה שהביאה למותם של תלמידי רבי עקיבא בגלל חוסר כבוד ביניהם, אני מציע שנשכח את העבר ונפעל יחד באהבת ישראל למען עם ישראל".

הרב כהן סיים את מכתבו אליי:

אמנם לא הייתה בדברים התנצלות, אך הרב לאם קיבל אותם. הרב כהנא דיבר ב'בית יעקב' וגייס עשרים וחמישה אלף דולר!³⁸

כשחזר מאיר לישראל הוא גילה שעל אף שתנועת 'כך' לא נפסלה בוועדת הבחירות המרכזית, עדיין יש מכשולים בדרכה לכנסת. ארבעה עורכי דין מהשמאל – משה נגבי, גלעד שר, אמנון בירמן ואברהם לנמן – הגישו עתירה לבג"ץ נגד החלטת ועדת הבחירות. שניים מהם עבדו ב'קול ישראל': משה נגבי היה פרשן משפטי, וגלעד שר היה כותב, עורך ומגיש יומן חדשות. דעותיהם השמאלניות השפיעו לא אחת על שידוריהם.³⁹

בעתירה, שהגישו בה' בסיוון (7 ביוני), הם ביקשו "צו ביניים שיורה לוועדת הבחירות לבוא ולנמק מדוע לא נפסלה רשימתו של הרב מאיר כהנא". הדיון בבג"ץ נקבע לט' בסיוון (11 ביוני). בינתיים נמשכה המערכה התקשורתית נגד תנועת 'כך'. 'הארץ' דיווח בח' בסיוון (10 ביוני) שיושב ראש 'שינוי' פרופסור אמנון רובינשטיין הורה לנציג 'שינוי' בוועדת הבחירות להציע לאסור פרסום 'מודעות גזעניות' של תנועת 'כך'.

בבוקרו של הדיון בבג"ץ פורסם בג'רוזלם פוסט' מאמר מערכת יוצא דופן – נגד עליונותה של הליברליות. העורך טען שניציג 'הליכוד' והמפד"ל שהצביעו נגד פסילתה של 'כך' בנימוק של דמוקרטיה, לא הבינו את הגרסה הישראלית של ליברליות:

בגלל מציאותה הביטחונית של ישראל היא אימצה גרסה מדוללת של ליברליזם, ולפיה אין להעניק זכויות ייצוג למי שמתנגד לעצם קיומה של מדינת ישראל... מעולם לא הוסכם ששליטת זכויות תחול רק על ערבים...

המאמר הביע תמיכה בשליטת זכויות ייצוג גם ממאיר "בגלל שנים רבות של הטפה לחתור תחת מהותה הדמוקרטית של המדינה".⁴⁰

הדיון בבג"ץ ארך כשעה. עורך הדין משה נגבי טען שלבית המשפט העליון הסמכות להתערב, משום שוועדת הבחירות המרכזית לא מילאה את תפקידה כשלא פסלה את 'כך'. הוא אמר ש'כך' פרסמה מודעות גזעניות המנוגדות לעקרונות מגילת העצמאות, ולכן היה על הוועדה לפסול אותה, כפי שפסלה את 'אל-ארד' בתשכ"ה (1965). עוד הוא טען שלא ייתכן שהוועדה, המורכבת מנציגים פוליטיים, תהיה חסינה מפני החלטות בג"ץ.

עורכת הדין דורית בייניש השיבה בשם פרקליטות המדינה שסעיף 137 בחוק הבחירות מעניק לוועדת הבחירות המרכזית את הסמכות להחליט בכל עניין הנוגע בבחירות, ולכן לבג"ץ אין סמכות להתערב בהחלטותיה. שופטי הבג"ץ אהרן ברק, שלמה לוין ודב לוין דחו את העתירה לפסול את 'כך'.

יהודית אוריין, בעלת טור ב'ידיעות אחרונות', תקפה את החלטת בית המשפט העליון. היא התרעמה על מודעות הענק של מאיר "המשתרעות על פני עמוד שלם... באותיות גדולות, ששום מאמר פובליציסטי אינטליגנטי לא יוכל להתחרות בהן". בהמשך המאמר היא חשפה מה שהפריע לה באמת – דעת הקהל העולמי: "המודעות הללו תזכינה גם לתרגום לשפות זרות ותופצנה בעיתונות במזרח ובמערב..." אכן, המנטליות הגלותית במיטבה.⁴¹

מערכת הבחירות מגיעה לסיומה

בהתאם לחוק שידורי תעמולת הבחירות, קיבלה תנועת 'כך' זמן שידור של שבע דקות בטלוויזיה. במודעה קטנה בעיתונים פורסמו זמני השידורים: "הודיעו לכל המשפחה, לקרובים, לידידים, לשכנים: מחר, יום רביעי, 17.6.81, בין 9:30-10:00 בערב, כולנו מול הטלוויזיה – לראות ולשמוע את האמת היהודית בלי פחד".

בתחילת השידור, שאפשר לראות היום במרשתת, נשא הרב אריאל דברים קצרים, ולאחריו דיבר מאיר. הוא דיבר בשקט, פניו חסרות הבעה כמעט, שונה לגמרי מדיבורו הנלהב לפני קהלים. ייתכן שההקלטה באולפן חסר קהל היא שגרמה לנוקשות בדיבורו.⁴² באותו עת עלה מספר הסניפים של התנועה. בי"א באייר (15 במאי) היו סניפים בעשר ערים, בהן עכו, טבריה, רחובות ודימונה. בתוך פחות מחודש עלה מספר הסניפים לעשרים ושבעה. במודעה שהתפרשה על פני עמוד שלם בכותרת 'זה באמת מצע יהודי!' פורטו חמישה-עשר עקרונות של מצע 'כך' והובאה רשימה ארוכה של סניפי 'כך', כולל מידע ליצירת קשר. הרשימה

כללה סניפים בקריית אתא, בבית שאן, בחדרה, באשדוד ובתלמי אליהו. מיכאל בן ארי ניהל את הסניף בתל אביב, ויהודה כהן עמד בראש הסניף במעלות.⁴³ סמוך ליום הבחירות חולקו פליירים בכותרת 'מן הגולן ועד ימית'. על גבי מפת ארץ ישראל הופיעו שמות המועמדים של 'כך', כל אחד במקום מגוריו, כדי להראות שהם מגיעים מכל קצוות הארץ. בצפון היו מיכאל בן חורין מהגולן ויהודה כהן ממעלות; ברצועת החוף היו אליהו אדיר מחיפה ושלמה מגרשווילי מחולון; נציגי יהודה ושומרון היו יוסף דיין מקריית ארבע, דוד רוונצוויג מקדומים ויוסף קליין ממצפה יריחו; בדרום היה הרב ישראל אריאל מימית. לצד המפה הופיעה רשימה של חמישים ושבעה מקומות יישוב בארץ ומספר הטלפון של איש הקשר של 'כך' בכל מקום, לצורך יצירת קשר "בדבר פרטים, הסעות וכל הקשור ביום הבחירות". ברשימה היו יישובים כפריים ועירוניים מגבעת אולגה שבצפון עד יבנה שבדרום, ממחולה שבעמק הירדן עד נתניה שעל החוף.⁴⁴ בעיתוני סוף השבוע שלפני יום הבחירות פרסמה תנועת 'כך' כמה מודעות בעיתונים. במודעה קטנה צוטטו דבריו של נעמה סעוד, מורה מהכפר עראבה שבגליל:

עכשיו אנו מיעוט. המדינה היא דמוקרטית. מי אמר שבשנת 2000 גם נהיה מיעוט? היום אני מקבל את העובדה שזו מדינה יהודית עם מיעוט ערבי. כשנהיה רוב, לא אקבל שזו תהיה מדינה יהודית עם רוב ערבי.

במודעה הופיעה תמונה של ילד קטן, ולידה נכתב באותיות גדולות: "אבא, הצילו!" בתחתית המודעה נכתב: "הפעם הרב כהנא, הפעם 'כך' למען הילד".⁴⁵ מודעה גדולה בכותרת 'ומי יציל את החינוך מידי המפד"ל?' פונה לציבור הדתי-לאומי. היא תקפה את שר החינוך, וזולון המר מהמפד"ל, בגלל חוברת בהוצאת משרדו, 'אנחנו ושכנינו', שעודדה פגישות בין תלמידים יהודים לערבים.

מודעה גדולה אחרת הציגה את סקר הבחירות האחרון שפורסם, ועל פיו יינתנו ארבעים וחמישה מושבים ל'ליכוד' ושלושים ושמונה מושבים ל'מערך'. נכתב בה: "שמעון פרס כבר מובס. מנחם בגין כבר בפנים. היום מובטח לו שהוא ירכיב את הממשלה. הוא לא צריך את קולך. הוא צריך שכהנא ייבחר לכנסת ויעמוד לצדו. הוא צריך שכהנא יאמר את דברים שהוא, בגין, אינו יכול לומר... נציג אחד שייגרע מרשימת 'הליכוד' לא ישנה את המצב, אבל היעדרו של הרב כהנא יהא אסון לכל היהודים!... הפעם יש ל'כך' סיכוי עצום!"⁴⁶

במודעה זו משתקפת העובדה שהבחירות לכנסת העשירית התמקדו במאבק בין שתי המפלגות הגדולות. בסופו של דבר זכה 'הליכוד' בארבעים ושמונה מושבים, וה'מערך' זכה בארבעים ושבעה. ה'מערך', בראשות שמעון פרס, הדגיש במערכת הבחירות את הצורך ברוב גדול כדי להביס את בגין, ואכן הוא משך מצביעים ממפלגות השמאל הקטנות. בעקבות מסר זה של ה'מערך' הציג 'הליכוד' מסר דומה, ולכן כל המפלגות האחרות התמעטו או לא קיבלו מושב כלל. מצביעי מפד"ל רבים הצביעו ל'ליכוד' כדי להבטיח את ניצחונו, ולכן המפד"ל ירדה משנים-עשר מושבים לשישה. חמש מפלגות קטנות שהיו בכנסת התשיעית לא נכנסו לכנסת העשירית, כולל מפלגת השמאל של מאיר פעיל, 'מחנה של"י'. רוב תומכי 'כך' הצביעו ל'ליכוד' כדי לחסום את ה'מערך', ולכן 'כך' קיבלה רק 5,128 קולות, שהיו 26% מהכמות הדרושה לעבור את אחוז החסימה. לאחר הבחירות כתב מאיר:

ראיתי איך אנשים אצו-רצו להצביע לבגין כדי שפרס לא ינצח, ואיך אחרים אצו-רצו להצביע

לפרס מחשש שבגין ינצח... איש מהם לא הבין שבסופו של דבר אין כל הבדל בין שתי המפלגות. שתיהן אינן מבינות שרק עם שהולך בדרך התורה כולה יכול להימלט מאסון.⁴⁷

תומכיו של מאיר חיזקו את ידיו, וידידיו באמריקה שלחו מברקים מעודדים. מיקי ושילה לידו כתבו: "גם במצבי תבוסה אתה אדם מנצח". ריצ'רד פרופיס כתב: "אנחנו מתפללים שתהיה חזק. אתה מנצח".

גם הוא עודד אותם. בל' בסיוון (2 ביולי), יומיים לאחר הבחירות, הוא כתב לתומכו הרב חיים צבי כהן. הוא פתח בפסוק "חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלקינו וה' יעשה הטוב בעינינו" (שמואל ב' י יב), וכתב:

במערכת הבחירות העלינו נושאים ששום מפלגה לא העלתה.

הצלחנו לבסס תנועה ארצית ולהקים סניפים בכל אזור מרכזי. נמשיך להביא את האמת של הרעיון היהודי לעם ישראל.

תודה על עזרתך הנפלאה. החשוב מכול, אל תאבד תקווה. האמת תנצח אם היא תהיה חשובה לנו די הצורך.⁴⁸

פרק כ

מדינה יהודית או דמוקרטיה מערבית

תמוז תשמ"א-כסלו תשמ"ב / יולי-דצמבר 1981

למרות תוצאות הבחירות שמר מאיר על חוש ההומור שלו והמשיך לדבוק במטרותיו, כפי שמשתקף במכתב שכתב לרב חיים צבי (קני) כהן כשבוע לאחר הבחירות:

מערכת הבחירות הייתה מוצלחת מאוד – חוץ מהעובדה שלא זכינו במושב בכנסת. אני אומר זאת בהלצה, אך רק באופן חלקי, כי מעולם לא הצלחנו להשיג תמיכה גדולה כל כך והערכה רבה כל כך כפי שהשגנו במערכת הבחירות הזו. רק המצב הפוליטי מנע מתמיכה זו לבוא לביטוי במספר הקולות.

הצלחנו להביא את המסר שלנו לאנשים בכל רחבי הארץ (והם יודעים שזו האמת) והקמנו בפעם הראשונה תנועה בהיקף ארצי, שיש לה פעילים בכל האזורים החשובים בארץ. כמובן, אנחנו ממשיכים לפעול בכל הדרכים, כולל חוגי בית, אספות עם וכדומה. שוב: הפצת הרעיון היא המטרה, וה' ירחם על עם ישראל אם לא נצליח. ... בינתיים היה חזק, כי אנחנו הרוב – של האמת.¹

מערכת הבחירות שימשה הזדמנות לתנועת 'כך' לגדול ולהיות לתנועה נמרצת ופעילה. במשך ארבעת החודשים עד נסיעתו הבאה של מאיר לאמריקה נערכה פעילות רבה ומגוונת של 'כך', שנועדה לפרסם את רעיונותיו של מאיר.

כוחות אש"ף בדרום לבנון

במשך שנים סבלו תושבי הצפון מהפגזות ממחנות אש"ף בדרום לבנון, ובתקופה ההיא הלך המצב והחמיר. כוחות ונשק סוריים נכנסו ללבנון, ואלפי מחבלים היו מרוכזים קרוב לגבול לבנון-ישראל. בח' בתמוז (10 ביולי), זמן קצר לאחר הבחירות, תקף חיל האוויר בסיסי אש"ף בדרום לבנון.

אש"ף הגיב בהפצצה ארטילרית כבדה על צפון הארץ. מטר הקטיושות והפגזים נמשך עשרה ימים, והתושבים נאלצו לשהות במקלטים ימים ארוכים. חיל האוויר המשיך להפציץ בסיסי אש"ף בדרום לבנון, ובט"ו בתמוז (17 ביולי) הוא תקף את מפקדת אש"ף בביירות. שבוע לאחר מכן הושגה הפסקת אש בתיווכו של פיליפ חביב, שליחו של נשיא אמריקה, רונלד רייגן. הפסקת האש הייתה בתוקף עד סיוון תשמ"ב (יוני 1982).

בתגובה על הפסקת האש החתימו חברי 'כך' את הציבור על עצומה שקראה לממשלת ישראל "להפסיק את ההסכמים עם אש"ף ולהעניק לתושבי הצפון את הביטחון שהם ראוים לו, על ידי כיבוש לבנון, שהיא לכל הדעות חלק מארץ ישראל, וביעור המרצחים מתוכה". מאיר הרחיב על כך בטורו ב'ג'ואיש פרס':

הרואים בהפסקת הירי על ישראל מטרה עילאית, חגגו את השגת הפסקת האש בלבנון. הם ששמחו גם בהסכם עם מצרים. מבחינתם, מאחר שזו מטרתם, הגיוני לתמוך בהקמת מדינה "פלסטינית".

ואולם מטרת הציונות ושיבת ציון לא הייתה להשיג שלום. המטרה הייתה להקים מדינה יהודית. אם יהיה שלום – נפלא! אבל גם אם לא יהיה שלום, המטרה היא מדינה יהודית. מכיוון שהמטרה של הערבים היא לשים קץ למדינה יהודית בכל גודל שהוא, ייתכן שלעולם לא תיפסק הלחימה – לא נעים לשמוע, אך זו המציאות. מנהיגים שאינם יכולים להשלים עם מציאות זו צריכים לפנות את מקומם לאלה המוכנים להתמודד איתה. שטחה של לבנון עד נהר הליטני הוא לפי כל הדעות ההלכתיות בתוך הגבולות התנ"כיים של ארץ הקודש שהובטחה לעם ישראל. ההיגיון מחייב, למען עצם קיומנו, להיכנס ללבנון, לשחרר אותה מאויבינו, לרסן אותם פעם אחת ולתמיד, ולספח אותה למדינה היהודית. כן, אני שומע את הקולות האומרים: "איך אפשר לעשות דבר כזה? מה יאמרו הגויים? איך יגיב רייגן?" הפחד מהבידוד גורם להם לראות בבידוד קללה במקום ברכה. ביום שנתעורר ונבחר מרצון בדרך של בידוד – יתחיל המשיח את דרכו הביתה.²

היועץ המשפטי יצחק זמיר

בי' באב (10 באוגוסט), כחודש לאחר הבחירות, כתב היועץ המשפטי יצחק זמיר למאיר:

במערכת הבחירות לכנסת העשירית פורסמו מטעם תנועת 'כך' מודעות שלכאורה יש בהן משום עברה על הוראות שונות של חוק העונשין, ובמיוחד סעיפים 133, 134, 136 לחוק זה [העוסקים בעברות הסתה].

בזמן מערכת הבחירות, אף שנתבקשתי על ידי מספר ניכר של אנשים לנקוט נגדך בהליכים פליליים בגין פרסומים אלה, נמנעתי מכל פעולה שעשויה הייתה לפגוע בתעמולת הבחירות של תנועתך לאחר שאושרה על ידי ועדת הבחירות המרכזית. עם זאת, כיוון שאני סבור כי אותם פרסומים היה בהם משום עברה על החוק, אני רואה לנכון להודיעך כי אם תשוב תנועתך ותפרסם פרסומים מעין אלה, אראה עצמי חייב לנקוט נגד האחראים לפרסום הליכים משפטיים בהתאם לחוק.

מאיר פרסם את נוסח המכתב של זמיר בהודעה לעיתונות והעיר:

למרות שזמיר לא פירט את המודעות שבהן הוא רואה יסוד פלילי, ברור הוא שכוונתו למודעות הקוראות להעביר את הערבים שבארץ ישראל לארצותיהם ו/או למודעות המוקיעות את תועבת יחסי מין ונישואי תערובת בין יהודים ללא-יהודים וקוראות להכריז יחסים אלו עברה פלילית על פי החוק...

מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס' שהוא רואה במכתב סכנה לעצם הזכות הדמוקרטית של חופש הביטוי וכן ניסיון להשתיקו באיום סחטני.

מאחר שהיה לו שירות מילואים בן שבוע, החל מיום ראשון ל' באב (30 באוגוסט), הוא כתב בהודעה לעיתונות ששייב תשובה "חד משמעית" לזמיר באספת עם בבית אגרון ביום שלישי ט' באלול (8 בספטמבר) בשעה 19:30.³

בשירות המילואים התאמנה יחידתו של מאיר בירי מרגמות. עם סיום השירות הוא כתב למאיר ג'ולוביץ על תכניותיו לביקור באמריקה לאחר החגים. מאחר שהיה חשוב לו לדבר עם היהודים הצעירים, הוא ביקש מג'ולוביץ לקבוע לו הרצאות באוניברסיטאות.⁴ בה' באלול (4 בספטמבר), יום המילואים האחרון של מאיר, פרסם 'הארץ' ידיעה על מכתבו

של זמיר למאיר, והוזכרה בה הודעתו של מאיר על האספה המתוכננת בבית אגרון שבה ישיב לזמיר. כדי לעודד נוכחות באספה שלח מאיר ביום שלפניה הודעה לעיתונות, ובה הציג את עיקר הדברים שימסור שם:

- א. עצומה ארצית שתקרא לשנות את נוסח מגילת העצמאות ולהוציא ממנה הסעיפים המבטיחים שוויון פוליטי לערביי ארץ ישראל.⁸
- ב. מסע מקיף בקרב הקהילות היהודיות בעולם כדי להעמידן על הסתירה והניגוד היסודי בין מדינה יהודית-ציונית לבין מדינה דמוקרטית נוסח המערב.
- ג. תביעה לחוקק חוק בכנסת שיאסור נישואים ואף יחסי מין בין יהודים לגויים.

האספה פורסמה במודעות רחוב ובפליירים: "היועץ המשפטי מאיים! הרב כהנא משיב לו: לא תגורו מפני איש! בערב עיון על נושא זה תינתן ליועץ המשפטי לממשלה תשובה חד משמעית: התורה – החוק היהודי האמתי – קובעת שיחסי מין ונישואים עם גויים אסורים בתכלית".⁵

מן הסתם, המסר של מאיר באספה היה דומה לדברים שהוא הביע במאמרו 'תשובה לפרופסור זמיר':

איני מאשים אותך, פרופסור זמיר. אתה דוגמה מובהקת ליהודי המודרני הסכיזופרני – יהודי, אך תוצר התרבות המערבית. אינך מסוגל להתמודד עם הסתירה בין השניים... כדי להתחמק מהבעיה אתה ממציא את המיתוס של עידן שלום ופריחה שיושג על ידי "העלאת הרמה הכלכלית והחברתית" של הערבים. אנשים כמוך, שחושבים שאפשר לקנות את הגאווה הלאומית של הערבים בהענקת שירותי חשמל וביוב, אינם אלא בזים לערבים. יתרה מזאת, יש לך שנאה תהומית לכל יהודי שחושב באופן בהיר ומבין את האמת ואומר אותה. אינך מגן על הדמוקרטיה ועל זכויות אדם. אתה מנסה להציל את עלה התאנה האינטלקטואלי שלך, שהמילים שלי קורעות לגזרים. אני אומר ואמשיך לומר: יש סתירה מהותית בין מדינה יהודית-ציונית למדינה מערבית-דמוקרטית. עלינו להעביר מארצנו את הערבים המאיימים – בעצם מספרם הגדל – על המדינה היהודית. זו ההלכה, זו שפיות. אם אתם חושבים שזו הסתה, העמידו אותי לדין...⁶

קריאה זו להעמדה לדין הודגשה בהודעה לעיתונות ששלח מאיר למחרת האספה בבית אגרון. נכתב בה שיוסף דיין פתח את האספה בסקירת הבעיה הערבית "כפי שהיא משתקפת בעיתונות הישראלית" וקרא מתוך קטעי עיתונות על "סכנת הריבוי הטבעי של הערבים" ועל "תמונה מזעזעת של התבוללות וטמיעה".

גזירי עיתונים אלה היו מהאוסף של מאיר; כמשך שנים הוא גזר ידיעות ומאמרים בנושאים החשובים לו. באותו חודש נפתחה במשרד 'כך' תערוכה של קטעי עיתונות העוסקים באוכלוסיית הערבים – דיווחים על אלימות, גזל אדמות, מעורבותם בפלילים, השתמטות מתשלום מסים, יחסם למדינת ישראל, תמיכתם באש"ף – כדי להעלות למודעות הציבורית את סכנת גידול האוכלוסייה הערבית בארץ. קבוצות ויחידים הוזמנו לתערוכה בפליירים שכותרתם 'לקראת שעת האפס – הערבים בראי העיתונות'. מאיר שלח למנהלי בתי ספר תיכוניים מכתבים שבהם כתב

⁸ דבריו של מאיר על הסתירה בין מדינה יהודית למדינה דמוקרטית-מערבית, ראה פרק יז, עמ' 204.

שחשוב להביא לידיעת תלמידיהם את המידע המוצג בתערוכה, משום שאינו מופיע בתכניות הלימודים. הוא שלח גם הודעה לעיתונות והזמין עיתונאים ל"סיור מקדים" בתערוכה.⁷ אספת עם שנערכה בבית הרופא בתל אביב בח' בתשרי (6 באוקטובר) נועדה אף היא לפרסם את תשובתו של מאיר ליועץ המשפטי. גם שם הציג יוסף דיין קטעי עיתונות. הפעם הם כללו דוגמאות להערות גזעניות ומעליבות שהשמיעו ראשי הממשלה ה"ה משה שרת, גולדה מאיר ויצחק רבין כלפי אזרחיה הערבים של מדינת ישראל. בדיווח של 'מעריב' על אספת העם נמסר שמאיר הביא דוגמאות לדברי הסתה של ערבים שהיועץ המשפטי התעלם מהם, ואמר: "מגילת העצמאות היא פרדוקס אחד גדול: כתוב מדינה יהודית בארץ ישראל, אבל כתוב גם שיהיה שוויון ללא הבדל גזע ודת. איך זה יכול להיות?"⁸ יומיים לאחר האספה בבית אגרון ערכה המשטרה חיפוש במשרד 'כך' במשך שלוש שעות. ה'ג'רוזלם פוסט' דיווח:

דובר המשטרה אמר שהחיפוש נערך בעקבות מידע שהגיע למשטרה על "גורמים מסוימים" המתכננים "פעילות מסוימת" נגד מטרות לא-יהודיות... כהנא אמר שהוא סבור שהחיפוש קשור במישרין לדבריו באספה ביום שלישי, שהוא אינו מתכוון לציית לדרישת היועץ המשפטי להפסיק לפרסם את דעותיו ה"קיצוניות" בעניין הערבים...⁹

משאל עם יהודי עולמי

מאיר החליט להביא להכרעת העם את שאלת הסתירה העקרונית שבמגילת העצמאות. הוא הציע שיהודי העולם כולו ישתתפו במשאל עם שבו יתבקשו להביע את תמיכתם באחת משתי הצהרות אלה:

- אני מעדיף את הדמוקרטיה על פני המדינה היהודית. אני מחזיק בדעה שאם הערבים יהיו רוב במדינה, כי אז זכותם להפוך אותה למדינה ערבית.
- אני מעדיף את המדינה היהודית על פני הדמוקרטיה. לא אסכים בשום תנאים שהערבים יהיו בה רוב ויהפכו את ישראל לעוד מדינה ערבית.

טפסים באנגלית חולקו לתיירים שביקרו בישראל. בתחתית הטופס נכתב: "נא לבקש מרב קהילתכם להעלות את הנושא הזה בדרשתו בבית הכנסת. בקשו ממנו ומהקהל להשתתף גם הם במשאל העם". בפליירים שחולקו בעברית נתבקשו גם אזרחי ישראל להצביע, ובביקורו באמריקה בחורף שלח מאיר טפסים דומים לבכירים בקהילה היהודית באמריקה.¹⁰

בח' בתשרי תשמ"ב (6 באוקטובר 1981), בטקס לציון 'ניצחון מלחמת אוקטובר', ירו חברי 'הג'יהאד האיסלמי' במצרים בנושא מצרים אנואר סאדאת והרגו אותו. ממשלת ישראל הביעה צער על מותו של בעל ברית, אך מאיר ראה במותו הזדמנות לבטל את הסכם השלום בין ישראל למצרים כדי לעצור את הנסיגה מסיני ולבטל את תכנית האוטונומיה לערביי יהודה ושומרון. הוא הפיץ את דבריו בפלייר שכותרתו 'תגובה אחרת – תגובה יהודית':

... מדוע אינם תופסים קטני האמונה והחזון בממשלת ישראל את גדלותו של היום הזה והנס

הגלוי שהתרחש בו? אותו סאדאת, אויב בנפש של כל יהודי, מת כתוצאה של ההשגחה האלוקית המכוונת להציל את מדינת ישראל מידי אויביה ומידיה היא. סאדאת, מעריצו של היטלר צורר היהודים ימ"ש; סאדאת, הגאון הערמומי שהוציא מידינו את מרבית סיני, בסיסים ונפט... סאדאת שלא הפסיק להצהיר שלא ייכון שלום מלא עד אשר "יוחזרו כל הזכויות הלגיטימיות של הפלשתינאים"...

... צעדנו בשלווה אחרי בגין ומעשיו בשביל ההתאבדות, ואלוקי ישראל מצילנו מידי עצמנו. איזו השגחה אלוקית! באותו רגע שסאדאת חוגג את ניצחוננו, כשחייליו – סמל חילול השם – צועדים בגאון לפניו, יד הקב"ה הכתה בו...

ממשלת ישראל, מנחם בגין! הנה נקרתה לפניכם ההזדמנות לקבור את הנסיגה... זה היום עשה ה', נגילה ונשמחה בו.

התנגדותו של מאיר להסכם השלום הייתה עקבית. שישה שבועות קודם לכן, בכ"ד באב (24 באוגוסט), ערך מאיר הפגנה על יד השגרירות המצרית בתל אביב וקרא לביטול הסכם השלום. כדי להראות את "פרצופו האמיתי" של "השותף שלנו לשלום" חילקו תומכיו של מאיר פליירים שבהם דברי תמיכה שכתב סאדאת להיטלר וציטוטים מנאום אנטישמי שנשא סאדאת בתשל"ב (1972).

עם היוודע דבר מותו של סאדאת הזמין מאיר את הציבור ל"הרמת כוסית" עם תנועת 'כך' מול השגרירות המצרית בתל אביב, במוצאי יום הכיפורים (8 באוקטובר). פליירים של 'כך' בכותרת 'זה היום עשה ה' נגילה ונשמחה בו' הסבירו שהשמחה היא על "הקדוש ברוך הוא עוצר את הנסיגה בסיני". פליירים אחרים קראו לביטול הסכם השלום בגלל התבטאויותיו האנטישמיות והפרו-פלסטיניות של הנשיא המצרי החדש, חוסני מובארק.

בכ"ז בתשרי (25 באוקטובר), בזמן שיחותיו של ראש הממשלה בגין עם נציגים מצריים בירושלים, הושלכה פצצת תבערה לעבר לשכת התיירות המצרית בניו יורק. אלמוני התקשר ואמר שהליגה להגנה יהודית עשתה זאת כדי למחות על הסכמי קמפ דייוויד.

לכל זה לא הייתה השפעה על מדיניותה של ממשלת ישראל. בכ"ט בתשרי תשמ"ב (27 באוקטובר 1981), בסימום של ביקור בן שלושה ימים שערך בארץ שר החוץ המצרי כמאל חסן עלי, הוסכם על הפרטים האחרונים של נסיגת ישראל מסיני.¹¹

מגוון פעילויות

נושא חשוב שמאיר עסק בו בתקופה זו הוא זכותם של יהודים להתפלל בהר הבית. בארבע-עשרה השנים שעברו ממלחמת ששת הימים עד אז אסרה ממשלת ישראל על יהודים להתפלל בהר הבית, בגלל החשש מאלימות ערבית. מאיר כתב בהודעה לעיתונות:

על פי תורת ישראל – זכותו של כל יהודי לשפוך את שיחו לפני בוראו על הר הבית השמם, מקום מקדשנו.

על פי חוק ירושלים, חוק יסוד – זכותו של כל יהודי להתפלל בהר הבית, מקום קודשו... אנו טוענים שממשלת ישראל מפרה את החוק היהודי, את חוק המדינה וכן מחללת שם שמים. חובה עלינו לשים קץ לחרפה.

ובכן, ביום רביעי, י"ב במנחם אב, 12 באוגוסט, בשעה 9:00 בבוקר, יהודים עולים להר הבית בריש גלי בתפילין ובטלית לשטח שמותר על פי ההלכה. נתפלל, נלמד ונאמת את הקריאה 'הר הבית בידינו!'

גד סרֶטְמַן סיפר שכשהגיעו להר הבית סירב השוטר שבשער להכניס אותם אם לא יסירו מעליהם את ה"סממנים היהודיים". מאוחר יותר באותה שנה אישר בית המשפט העליון את זכותה של המשטרה למנוע מיהודים להתפלל בהר הבית בטענה של "סכנה לסדר הציבורי". במאמר ב'ג'ואיש פרס' כתב מאיר:

... המשפטנים של בגין מבקשים מבית המשפט לאסור על יהודים להתפלל בהר הבית משום שהם עלולים "לסכן את הסדר הציבורי". הכוונה היא שיש למנוע נוכחות יהודית שגורמת לאלימות ערבית לא על ידי דיכוי אותה אלימות, אלא על ידי שלילת זכויות מיהודים. כשהיהודים מסכנים את הסדר הציבורי, אוסרים אותם. כל זה נובע, לבושתנו, ממנטליות גלותית...

ממשלת ישראל נותנת למוסלמים לשלוט בהר הבית... זהו חילול השם, רמיסת שם אלוקי ישראל. לממשלה הזו אין כבוד... יש רק בושה.¹²

מאיר הוזמן לדבר לפני קבוצות בכפר סבא ובנתניה ולפני סטודנטים מחו"ל במכון ווג'ס ('התאחדות הסטודנטים היהודים העולמית') בערד. היה חשוב לו לדבר עם צעירים, הפתוחים לרעיונות חדשים, והוא עשה מאמצים למשוך להרצאותיו סטודנטים מחו"ל שלמדו בישראל. במקומות שצעירים אלה התאספו בירושלים חולקו פליירים שהודיעו על הרצאותיו:

- שיחה במעונות רזניק בקמפוס הר הצופים של האוניברסיטה העברית ב"ט באב (19 באוגוסט).
- הרצאה מחוץ לשער הראשי בקמפוס גבעת רם בט"ו באלול (14 בספטמבר) בשעה 13:00.
- יום עיון למנהיגות במשרד 'כך'. בנושאים: "התמודדות עם תעמולה ערבית ושמאלנית" ו"השקף של 'פלסטין'".
- בימי שני בערב, בימי חמישי בערב ובכל מוצאי שבת במשרד 'כך'.

פלייר שחולק באוניברסיטה העברית הזהיר את הסטודנטים מתערוכה שנערכה במעונות במטרה לעודד תיירות למצרים. בפלייר נכתב: "... העיתונים המצריים הממשלתיים מפרסמים חומר אנטישמי ארסי, וממשלת סאדאת 'המתונה' מתירה לאש"ף לפעול במצרים..."¹³

סטודנטים רבים ששמעו הרצאות של מאיר בירושלים הזמינו אותו לדבר באוניברסיטאות שלהם כשחזרו לחו"ל. רוג'ר רובין, סטודנט מליברפול שבאנגליה, שמע את מאיר כשהיה בישראל. הוא כתב מכתב למערכת ה'ג'ואיש טלגרף' במנצ'סטר ובו הסביר למה יש לעודד את הגירת הערבים מישראל. למאיר הוא כתב שהוא פועל להפיץ את עמדותיו באזור שלו, וצירף דף מהעיתון שבו הופיע המכתב.¹⁴

בתקופה זו חילקו חברי 'כך' פליירים לפרסום שני נושאים שתנועת 'כך' עסקה בהם בעבר: קנייה מיהודים ומניעת התבוללות.

בפלייר אחד הייתה קריאה לתיירים ולישראלים שלא לקנות בחנויות הערבים בעיר העתיקה:

בכל שנה תיירים קונים בשווקים הערביים במזרח ירושלים בשווי מיליוני דולרים... כל דולר שמשלמים שם נכנס לכיסיהם של תומכי אש"ף... דווקא עכשיו, כשמדינת ישראל במצוקה כלכלית, יש לקנות בחנויות ובשווקים של יהודים...

הפלייר השני, באנגלית, בכותרת 'בת ישראל', חולק לתיירות ולסטודנטיות מחו"ל:

הנך בת לעם גדול, נבחר וסגולה, עם ישראל... אל תצאי עם ערבים וגויים למיניהם... את לא חייבת להיות "דתייה" כדי להבין כמה גדול וטוב להיות יהודייה גאה. את לא חייבת להיות "דתייה" כדי להבין שילדייך ונכדייך חייבים להיות דורות ההמשך של העם היהודי...¹⁵

'כך' פעלה גם נגד מיסיונרים. בחג הסוכות הגיעה קבוצה של שלושת אלפים נוצרים מיסיונרים לישראל, ויום לפני בואם נתלה לכבודם במרכז ירושלים שלט גדול שעליו הכיתוב 'ברוכים הבאים, נוצרים'. השלט הוסר כלילה, ובהודעה לעיתונות שהוציאה תנועת 'כך' נמסר שהסרת השלט הייתה כנראה פעולת מחאה של פעילים אנטי-מיסיונרים. בזמן נאומו של ראש העיר טדי קולק בקבלת פנים שנערכה לכבוד הנוצרים בגן הפעמון, הניפו חברי 'כך' שלטים שנכתב עליהם באנגלית "מיסיונרים, צאו מישראל".

ביקורם של הנוצרים היה בחסות 'השגרירות הנוצרית הבינלאומית'. זו קבעה את משכנה בירושלים בתש"ם (1980) לאחר שלוש-עשרה מדינות העבירו את שגרירותיהן מירושלים לתל אביב במחאה על חקיקת 'חוק ירושלים', שקבע ש"ירושלים השלמה והמאוחדת היא בירת ישראל". מטרתה המוצהרת של 'השגרירות הנוצרית' במעשה זה הייתה לתמוך בריבונות הישראלית בירושלים.

מאיר ניסה לפקוח את עיני העם למניעייהם האמתיים של הנוצרים. הוא כתב בפלייר: "האם 'השגרירות הנוצרית הבינלאומית' היא ארגון פרו-ישראלי כפי שהיא מצהירה או ארגון מסווה שנועד לרכך את ההתנגדות לקבוצות נוצריות העוסקות בפעילות מיסיונרית בישראל?" מאיר הציג עובדות אלה בפלייר:

ראש 'השגרירות הנוצרית', יאן וילם ואן דר הובן, הוא מיסיונר אדוק שלימד שיעורי תנ"ך במטרה להעביר יהודים על דתם.

'השגרירות הנוצרית' מפיצה מאמר הקורא לנוצרים ללמוד עברית כדי לנצלה לצרכים מיסיונריים. כותב המאמר, דייוויד ביווין, הוא חבר נאמני 'השגרירות הנוצרית'.

הפלייר סיים: "יש שתי דרכים לחסל יהודים: אושוויץ או המרת הדת... אנו דורשים מ'השגרירות הנוצרית הבינלאומית' לנתק את כל קשריה עם קבוצות מיסיונריות ולגנות כל פעילות מיסיונרית נגד יהודים [חתום] 'כך' – הליגה להגנה יהודית בישראל".

בידיעה ב'ג'ואיש פרס' נמסר שכשנשאל ואן דר הובן על עמדת 'השגרירות' לגבי קבוצות מיסיונריות בישראל, הוא סירב לגנות אותן, בטענה ש"אחד העקרונות הבסיסיים של הנצרות הוא להפיץ אותה הלאה".

בתקופה זו הופיעו ב'ג'ואיש פרס' ידיעות רבות על פעילותה של 'כך' בישראל. הן היו פרי עטו של מאיר אך פורסמו בלי שמו. הוצגה בהן פעילותה של תנועת 'כך' במבט חיובי, והן סייעו להגביר את ההזמנות להרצאות בביקורו הבא של מאיר באמריקה.¹⁶

מחנה קיץ של הליגה באמריקה

מאיר ג'ולוביץ קיבל את תפקיד יושב הראש הארצי של הליגה באמריקה בתש"ם (1981). מאיר חש שהוא מסוגל לשקם את הליגה. היה לו קשר טוב עם הצעירים והיה לו ניסיון בניהול.

ג'ולוביץ סיפר: "ההפגנות שלנו החלו למשוך אנשים רבים, והוזמנתי לדבר בפני מגוון קבוצות, כמה פעמים בשבוע".

כמו בשנים עברו השתתפה קבוצה מטעם הליגה במצעד השנתי, ה'הצדעה לישראל' במנהטן, שנערך בשנה ההיא ב"ב בסיוון (14 ביוני). ג'ולוביץ הצליח לארגן קבוצה גדולה במיוחד – מאה עשרים ושניים איש. הוא כתב לי: "רק מחציתם היו חברים פעילים. האחרים היו תומכים שבאו לעתים קרובות להרצאותיו של הרב ודגלו ברעיונותיו. הם לא רצו להפסיד את ההזדמנות ללבוש את חולצת הליגה [חולצת טי שחורה שעליה סמל הליגה], כומתה שחורה ומכנסיים צבאיים". הם התאמנו מראש, וצעידתם המדויקת הייתה מחזה מרשים: הם נשאו דגלים שנכתב עליהם 'לעולם לא עוד' וקראו בקול את סיסמאות הליגה.

במצעדים הקודמים זכתה הליגה לתשואות נלהבות של הצופים. באותה שנה קבעו מארגני המצעד ככוונה תחילה את מקום הליגה בסוף המצעד – מספר שבועים ושמונה מתוך כמאה קבוצות. קבוצת הליגה הייתה אמורה לחכות ברחוב צדדי עד שיגיע תורה להצטרף למצעד, אך היא נכנסה למצעד לאחר הקבוצה העשירית, בניגוד להוראות. ג'ולוביץ סיפר כיצד זכה תצלום של צועדי הליגה להופיע בעיתונים רבים:

במרחק קצר מבמת הכבוד סימנתי לחברי הקבוצה לצעוד במקום ולא להתקדם. כך נוצר פער גדול בינינו ובין הקבוצה שלפנינו, וכשהתחלנו לצעוד נראָה כאילו אנחנו מובילים את שאר המצעד. כשחלפנו על פני במת הכבוד, כל האנשים החשובים שמעו תשואות רועמות של הצופים בשני צדי התהלכה, והצלמים החלו לצלם בקדחתנות.¹⁷

באותו קיץ הצליח ג'ולוביץ לארגן מחנה קיץ של הליגה, ששילב אימוני הגנה עצמית ותכנית לימודים שהדגישה היסטוריה יהודית, תנ"ך ועקרונות הליגה. שמונה-עשר חניכים נרשמו למחנה בעקבות פרסומים כגון מודעה שנכתב בה: "למדו גאווה יהודית במחנה הקיץ לאימונים של הליגה להגנה יהודית". באייר (מאי) הודיע ג'ולוביץ למאיר שהוא כבר ראיין חניכים ומועמדים לצוות ההדרכה.

הפעלת המחנה דרשה כסף רב. הוצאה גדולה במיוחד הייתה עלות הארוחות לצוות ולחניכים. ג'ולוביץ סיפר:

הפתרון היה פשוט. במקום לשלם לטבח, אריאל הייתה הטבחית (היינו נשואים רק שלושה חודשים) והצליחה – לבדה – לנהל את המטבח מצוין. כשזאל מלאי האוכל נסעתי בדחיפות למשה (מרטיץ) גרונשפכט, בעל אטליז בווישינגטון הייטס... איש נפלא שהיה בהנהלת הליגה והיה תומך מסור של הרב. הוא סיפק לנו בשך לשתי ארוחות ביום עד סוף הקיץ. הוא היה שליח משמים...¹⁸

כתבות מפורטות על המחנה פורסמו ב'ניו יורק פוסט' ובעיתונים מקומיים באזור הרי הקטסקיל, שבו היה המחנה. הכתבות כללו תמונות של החניכים באימוני קרטה ומטווח, והן פורסמו אחר כך בעלון הליגה, ה'ג'ואיש דפנדר'.¹⁹

לפי הצעתו של מאיר צולמו פעילויות המחנה והוכן סרט בן עשרים דקות להקרנה בהרצאות ובחוגי בית. הסרט, שחלק ממנו מופיע במרשתת, משקף היטב את המטרה הכפולה של המחנה – אימונים פיזיים ולימודים אידיאולוגיים. נראים בו החניכים באימוני כושר, קרטה ומטווחים בהנחייתו של ג'ולוביץ, ונשמעת בו הרצאה מאלפת מפיו של דוד פיש לחניכים, בנושא עקרונות הליגה.²⁰

מאיר ראה במחנה את עתיד הליגה. אכן, מיד לאחר שסיימו את המחנה, השתתפו ארבעה-עשר מתוך שמונה-עשר החניכים בשביתות שבת במשרדי היא"ס וההסתדרות הציונית העולמית, כדי למחות על חוסר הפעולה בעניינם של יהודי אתיופיה. החניכים עזרו גם בהתרמת כסף לליגה. הם עמדו בצמתים וקראו סימאות של הליגה. עוברים ושבים רבים שלשלו מטבעות ולפעמים אף שטרות לקופות הצדקה שבידיהם.

הוצאות המחנה רוקנו את קופת הליגה. ג'ולוביץ כתב למאיר באלול (ספטמבר): "אין לנו פרוטה... בסיום המחנה היינו במינוס – של אלפי דולרים". חודש לאחר מכן הוא כתב: "שיבות ההנהלה אינן מועילות. שום דבר לא נעשה כדי להתגבר על קשיינו הכספיים. לא קיבלנו משכורות במשך חמישה שבועות... ההתרמות ברחוב תלויות בשעות הלימודים בבתי הספר".²¹ במאמץ לגייס תרומות פרסם ג'ולוביץ מודעה ב'ג'ואיש פרס', ובה תמונה של נערים המתאמנים בקרטה. במודעה נכתב: "לא די לשבח אותנו, יש גם לתרום לנו!" מאחר שעלון הליגה, ה'ג'ואיש דפנדר', היה יעיל בעבר בגיוס תרומות מתומכים, שלח ג'ולוביץ מהדורה מיוחדת של העלון לרשימת התפוצה של הליגה. לצד תצלומים של האימונים במחנה, פורסמה ידיעה פיקטיבית בתאריך עתידי על התפרקות הליגה, כדי להמחיש את חומרת המצב:

הליגה להגנה יהודית הודיעה היום שהיא מפסיקה את פעילותה בגלל היעדר תמיכה כלכלית. הליגה, הארגון היהודי המיליטנטי-אקטיביסטי היחיד, תיזכר בשל הגנתה על יהודים בארצות הברית ובשל עזרתה בשחרורם של עשרות אלפי יהודים מברית המועצות. הליגה החדירה זהות יהודית וגאוה יהודית ביהודים צעירים שהיו עלולים להיות טרף לנישואי תערובת ולהתבוללות. כיום לא קיים ארגון אחר שיוכל למלא את מקומו.²²

ג'ולוביץ כתב למאיר גם על ההכנות לביקורו באמריקה ועל שיחותיו עם נורמן מיטגנג מהוצאת הספרים 'גרוסט אנד דונלפ' בעניין קידום הספר 'לְשָׁפִים בעיניכם' באנגלית, שיצא לאור באלול (ספטמבר). ג'ולוביץ קיווה שביקורו של מאיר ופנייתו האישית לתורמים יסייעו בשיקומה הכלכלי של הליגה.

חניית בניינים בלונדון

לקראת ביקורו של מאיר באמריקה בחורף פורסמו מודעות ב'ג'ואיש פרס' ובהן נכתב:

שמעו את דבריו של מאיר כהנא

מלאו את הספח ושלחו עוד היום:

אני רוצה שהרב כהנא ידבר בבית הכנסת שלי, בארגון שלי או בביתי.

אני רוצה להזמין את ספרו החדש...

שלחו לי רשימה של כל ספריו וקלטותיו.

מודעות אחרות הודיעו שהרצאתו הראשונה תהיה ביום ראשון כ"ז בתשרי תשמ"ב (25 באוקטובר 1981) במלון דיפלומט במנהטן, והאירוע יכלול תצוגה של תרגילי קרטה בביצוע חניכי מחנה הליגה.²³

מאיר תכנן חניית בניינים בלונדון בדרכו לניו יורק, משום שקבוצת יהודים צעירים מאנגליה הזמינה אותו לדבר לפנייה. ואולם בתחילת אלול (ספטמבר) כתב לו דוד וייניק, יושב ראש התאחדות הסטודנטים היהודים בלונדון: "... הוזמנת לדבר ב'בית הלל' בלונדון... ההתאחדות החליטה שהזמנה כזו אינה מתאימה בימים אלה".

ייתכן שאחת הסיבות להתנגדותו של וייניק הייתה מכתב של מאיר שפורסם באב (אוגוסט) במדור מכתבים למערכת בשבועון הלונדוני החשוב, 'אקונומיסט'. במכתבו הביע מאיר עמדות שלא היו מקובלות על הממסד היהודי באנגליה:

לאחר גל ההתפרעויות האחרון בערי אנגליה אני סבור שהגיע הזמן לומר ליהודי אנגליה דברים ששום מנהיג יהודי לא אמר להם...
התפרצות הזעם והשנאה בערים שלכם מתריעה על סערה מתקרבת, והיא תפגע בעיקר ביהודים...

חיידק שנאת היהודים לא נעלם; הוא חי וקיים היום... משבר כלכלי, אינפלציה, אבטלה – כל אלה נעשים לסיטמים בעבור אנשים שהתרגלו בשלושים השנים האחרונות לחיי חומרנות ופינוק. הם לא ישלימו עם ירידה ברמת החיים שלהם. הם יחפשו שעיר לעזאזל – היהודי.

אני מבקש: בואו הביתה. נוסו על נפשותיכם והצילו את נפשות יקיריכם.

מאיר כתב לווייניק בתקיפות: "אדבר ב'בית הלל' בלונדון, ונציגי העיתונים הבריטיים (שיקבלו העתקים של מכתבך) יהיו שם. נושא ההרצאה שלי יהיה: 'ממסד עריץ או חופש הביטוי ליהודי בריטניה'". לפני שטס לאנגליה שלח מאיר הודעה לעיתונות בכותרת "הממסד היהודי בבריטניה לוחץ על הממשלה לאסור את בואו של כהנא וכופה על קבוצות יהודיות לבטל הזמנה להרצאה". נכתב בה:

העיתונאים מוזמנים לפגוש את הרב כהנא כשהוא מגיע לנמל התעופה הית'רו ביום חמישי 22 באוקטובר [כ"ד בתשרי] בשעה 12:50 בלילה בטיסת 'בריטיש איירווייס' מספר 577.

אחד מחברי הקבוצה שהזמינו את מאיר לדבר בלונדון סיפר שהם הזמינו מונית להסיע את מאיר להרצאה, אך המשטרה לא אפשרה למאיר לצאת מנמל התעופה. דובר משרד הפנים הבריטי אמר לעיתונאים שביקורו של מאיר "אינו לטובת הציבור".

לאחר שלוש שעות תחת שמירה בנמל התעופה העלו שוטרים את מאיר למטוס לניו יורק. לפני שיצא מישראל ללונדון דווח ב'ידיעות אחרונות' שהממשלה הבריטית מתכוונת למנוע את כניסתו לאנגליה. נראה שמאיר ידע לפני שטס שלא יורשה להיכנס לבריטניה, אולם ידע גם שאיסור הכניסה יביא חשיפה תקשורתית לעמדות שרצה להשמיע.

ה'ניו יורק פוסט', עיתון שיהודים רבים קראו, דיווח על הגעתו של מאיר לאמריקה: "מאיר כהנא השנוי במחלוקת הגיע לניו יורק לפרסם את ספרו החדש, לאחר תקרית מרגיזה עם הרשויות בנמל התעופה בלונדון, שאליו הגיע מישראל". אין ספק שבזכות פרסום החזקתו בנמל התעופה הית'רו שמעו יהודים רבים על הגעתו לניו יורק ובאו להרצאתו הראשונה שם, ביום ראשון כ"ז בתשרי (25 באוקטובר).²⁴

שבוע לאחר מכן שוב עלה שמו של מאיר לחדשות – בעקבות מעצרו בקנדה. הוא טס למונטריאול ביום שישי ב' בחשוון (30 באוקטובר), ודרש בשבת בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של שומדי' שעל יד מונטריאול. במוצאי שבת הוא דיבר במסיבת קוקטייל שם, וביום ראשון טס לטורונטו כדי לדבר בבית הכנסת 'שערי תפילה'. קהל הארבע מאות איש הגיב בתשואות על "ניתוחו הייחודי של הסוגיות הגורליות שמדינת ישראל חייבת להתמודד אתן". בן דודי, הרב משה פרידמן, גר אז בטורונטו. הוא סיפר: "מאיר היה אמור לאכול אצלנו ארוחת ערב, אך בסוף ההרצאה נכנסו שוטרים לבית הכנסת ועצרו אותו".

הסיבה למעצרו הייתה נעוצה בעובדה שהוא גורש מקנדה עשר שנים קודם לכן.²⁵ אמנם לכל אזרח אמריקני יש כניסה חופשית לקנדה, אך לפי החוק הקנדי, מי שגורש אי פעם מקנדה זקוק לאישור כניסה מיוחד. מאיר טס למונטריאול בלי לבקש את האישור, משום שחשב שלאחר עשר שנים לא יעורר שמו כל עניין. הוא הוחזק בבית מעצר בטורונטו במשך הלילה ושחרר למחרת בערכות אישית. הוא נדרש לעזוב את קנדה בתוך עשרים וארבע שעות ולחזור לטורונטו בשבוע שלאחר מכן כדי להופיע בדיון בבית המשפט. הרצאתו המתכוננת באוניברסיטת יורק ביום שני בוטלה, אך הרב משה שטרן, רבו של בית הכנסת 'שערי תפילה', זימן למאיר מסיבת עיתונאים לפני טיסתו של מאיר לניו יורק. הרב שטרן סיפר שאחד הכתבים שאל את מאיר אם הוא כועס על המעצר, והוא ענה: "כועס? הפרסום שאני אקבל מזה שווה מיליון דולר!"²⁵

לוח זמנים משולב

לקראת ביקורו של מאיר באמריקה קבע לו אנדרו זוסמן, מנהל הפרסום של המו"ל 'גרוסט אנד דונלפ', ראיונות רבים בכלי התקשורת, לקידום הספר 'לשפים בעיניים' באנגלית.³ הראיונות שולבו עם הרצאות בבתי כנסת ובאוניברסיטאות שארגנו מאיר ג'ולוביץ ולינור שרנוב, מזכירת 'המכון לרעיון היהודי'.²⁶

לדוגמה, בז' בחשוון (4 בנובמבר) התארח מאיר בשתי תכניות רדיו בפיטסבורג ורואיין לשלושה עיתונים שם על ספרו החדש. בערב הוא נשא הרצאה בבית הכנסת 'בני אמונה', שאורגנה בעזרתו של שאול ספודק, תומכו של מאיר בפיטסבורג. למחרת התראיין מאיר בשלוש תכניות רדיו ובתכנית טלוויזיה בבופלו, ובשעה שמונה בערב הוא דיבר ב'בופלו סטייט קולג'. מאיר כתב לי:

הייתה לביקור שלי התחלה מדהימה. קודם לא נתנו לי להיכנס לבריטניה, ואחר כך נעצרת בקנדה משום שנכנסתי בלי אישור (מאחר שגורשתי משם בתשל"א). אחר כך הייתה התפרעות של סטודנטים ערבים [בזמן הרצאתי] ב'בופלו סטייט קולג'.²⁷

בכתבה על התקרית בהרצאה נמסר שכחמישים חברי 'התאחדות הסטודנטים הערבים' החלו להתפרע כמה דקות לאחר שמאיר החל את הרצאתו לפני מאתיים סטודנטים. הם צעקו והתהלכו בהפגנות באולם ההרצאה, ומשטרת הקמפוס הוציאה את מאיר מהבניין בכוח. הכתבת ציינה:

כהנא, הרגיל להפגנות נגדו בהרצאותיו, לא נראָה מוטרד מהמפגינים. לפני שהוצא מהבניין על ידי משטרת הקמפוס הוא אמר שעליו לשלוח מכתבי תודה למפגינים, משום שעזרו לו להראות ליהודים בקהל "עם מי יש לכם עסק... אלה אנשים שלא ינחו עד שתחוסל המדינה היהודית". סטודנטים שארגנו את ההרצאה אמרו שהמשטרה הייתה צריכה להוציא את המפגינים, לא את כהנא.²⁸

ביום שישי ח' בחשוון (5 בנובמבר) טס מאיר לדרטרויט לסוף-שבוע עמוס. המו"ל קבע לו ריאיון בטלוויזיה ביום שישי בבוקר וראיונות ברדיו בימים ראשון ושני. חנה דריסמן, תומכת של מאיר

³ מאיר גורש מקנדה בתשל"א (1971) לאחר פעולת מחאה למען יהודי ברית המועצות. ראה כרך א, עמ' 187.
³ לפי הצעת המו"ל יצא הספר לאור באנגלית בשם *They Must Go*

בדטררויט, ארגנה חוג בית במוצאי שבת, שיחה על ספרו החדש ביום ראשון, הרצאה ב'מישיגן סטייט יוניברסיטי' ביום שני אחר הצהריים והרצאה נוספת בערב. מוקדם בבוקר ביום שלישי טס מאיר מדטררויט לשיקגו. שם הוא התארח בתכנית הטלוויזיה 'נונברייק', ואחר הצהריים התראיין בשתי תכניות רדיו. המראיינת בעיתון 'שיקגו טריביון' סיקרה את הספר החדש:

כהנא סבור שאם הערבים יהיו רוב בישראל לא תהיה מדינה יהודית. בספרו הוא מציג פתרון: כל ערבי שאינו נאמן לריבונות היהודית יועבר מישראל ומשטחיה הכבושים.

היא ציטטה מדבריו של מאיר:

... אני מעלה בעיה חמורה, בעיה שיהודים מתחמקים ממנה בגלל הקושי להתמודד אתה... – הסתירה בין מדינה דמוקרטית-מערבית למדינה יהודית. היהודים לא מקשיבים לי, וזה מתסכל... אבל אין לי בררה, אני חייב לנסות.²⁹

תחנתו הבאה של מאיר הייתה וושינגטון. הוא הגיע לשם ביום ראשון י"ח בחשוון (15 בנובמבר), וכאותו ערב הפגין עם חברי סניף הליגה של וושינגטון נגד 'המרכז הקהילתי היהודי של וושינגטון רבתי', שהזמין תומך אש"ף לנאום שם באותו ערב. מאיר כתב בהודעה לעיתונות: "כל עוד הערבים שוללים את זכותם של היהודים על כל שטחי מולדתם ההיסטורית, לא ייתכן שארגון יהודי ייתן במה לאויבי ישראל".

לאחר ההפגנה דיבר מאיר בבית הכנסת 'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר' במרילנד, וביום שני קבע לו רב בית הכנסת, הרב הרצל קרנץ, הרצאה לפני חברי הקונגרס האמריקני בבניין משרדי הסנט בגבעת הקפיטול. הרב קרנץ שלח לחברי הקונגרס הזמנה בזה הלשון:

... הרצאתו של הרב כהנא תעסוק בעימות הערבי-ישראלי, ויחולקו עותקים של ספרו החדש, העוסק בנושא זה... אם לא תוכל להגיע, אנשים מהצוות שלך מוזמנים.

ביומיים הבאים התראיין מאיר לעיתון 'וושינגטון פוסט' והתארח בארבע תכניות רדיו ובשתי תכניות טלוויזיה, 'פנורמה' ו'טוני בראון'. המפיק של 'פנורמה' כתב למאיר מכתב תודה: "קהל הצופים היה קשוב מאוד לנושא השנוי במחלוקת ששוחחנו עליו. אנחנו מקווים שתגיע לתכניתנו שוב".

אחת מתכניות הרדיו בווישינגטון שמאיר דיבר בה שודרה ברחבי ארצות הברית ברשת ציבורית (לא מסחרית) ביותר מ-900 תחנות רדיו בערי ארצות הברית.⁷ בקלטת של התכנית אפשר לשמוע את מאיר מסביר בנחת ובאופן ברור את הנושאים שבספרו. על שאלת המראיין "איך תוציא את האנשים האלה?" השיב מאיר:

אני מדבר כיהודי שסבל במשך אלפיים שנה משום שלא הייתה לו מדינה. אני מתכוון לאבד את המדינה הזאת. איך נוציא אותם? ... כפי שגירשו הפולנים והצ'כים שנים-עשר מיליון גרמנים ממדינותיהם לאחר מלחמת העולם השנייה – מדינות שהנשיא טרומן אישר בוועידת פוטסדאם... הם ידעו מהי משמעותו של גיס חמישי. כן, אם זה יציל את המדינה היהודית, נעשה את זה, נעביר אותם לגבול.³⁰

⁷ רדיו ארצי ציבורי (NPR) National Public Radio

מאיר דיכר בשתי אוניברסיטאות באזור וושינגטון. ביום שני בערב הוא דיבר ב'אמריקן יוניברסיטי' בחסות 'ההתאחדות הפוליטית על שם קנדי'. ביטאון הסטודנטים דיווח: "יותר ממאה וחמישים סטודנטים הפגינו בחוץ נגד הציונות ונגד כהנא... במשך ההרצאה היו קריאות וצעקות נגדו... המתח גבר בשעת השאלות והתשובות, אך הוא ענה בקלילות, כמי שרגיל לשמוע שאלות כאלה".

המפגינים בחוץ חילקו פליירים שהעידו כי הם אינם מבחינים בין מאיר ובין ציונים אחרים:

מאיר כהנא הוא טרוריסט. יש לו לפחות שלושה מחנות אימונים טרוריסטיים בארצות הברית. מאיר כהנא הוא ציוני. יעדו אינו שונה מיעדם של בגין, פרס, גולדה מאיר וציונים/גזענים אחרים, הפועלים באופן "דיפלומטי"...

באותו זמן הורה הארגון היהודי הגדול 'בני ברית' לארגונים שתחת חסותו שלא לתת למאיר במה. אחד מהם, ארגון הסטודנטים היהודי 'הלל', שפעל ביותר משלוש מאות וחמישים קמפוסים בארצות הברית, הפסיק להזמין אותו להרצאות, ולכן הרצאתו של מאיר ביום שלישי בערב באוניברסיטת מרילנד התקיימה בחסות 'הברית הציונית של מרילנד'. בהרצאתו גינה מאיר את ההוראה של 'בני ברית' ואמר לסטודנטים: "הלל ו'בני ברית' מפעילים צנזורה וקובעים מה תוכלו לשמוע ומה לא תוכלו לשמוע. ואולם 'הלל' נועד לשרת אתכם, הסטודנטים". במכתב אליו תיאר מאיר את לוח הזמנים העמוס שלו:

הייתי במאה תכניות רדיו וטלוויזיה. הספר שנוי במחלוקת מאוד וגרר הפגנות של ערבים פה... בגלל הספר אני טס בכל רחבי אמריקה...³¹

ביום רביעי כ"א בחשוון (18 בנובמבר) טס מאיר מווינגטון לפילדלפיה בשעה שבע בבוקר כדי להתארח בתכנית הטלוויזיה 'אנשים מדברים', שהחלה בשעה תשע. מפיקי התכנית כתבו לו: "תודה על התכנית הדינמית. הכנות המרשימה שלך יצרה מפגש מהנה". לאחר התכנית הוא נפגש עם קבוצת חברי 'בני עקיבא', התארח בשתי תכניות רדיו, ורואיין לשלושה עיתונים חשובים בפילדלפיה.

תחנתו הבאה הייתה אטלנטה. העיתונאית ארלין פֶק כתבה:

... הרב כהנא מתמקד במטרות של תנועתו בישראל, 'כך', ובד בבד עם זאת מקדם את ספרו החדש. בזמן שהוא היה כאן [באטלנטה] נכחתי בראיונות רבים שלו עם אנשי תקשורת. גם מי שלא מסכים אתו יודה שלאיש יש כריזמה. עצם האישיות שלו מייצרת חדשות, ולכן הוא היה מבוקש כל כך בקרב אנשי התקשורת באטלנטה.

ג'רי אפשטיין מאטלנטה זכר את הריאיון של מאיר בתכנית הרדיו רבת המאזינים של טום הוק: "...הסעתי אותו לתחנת הרדיו אחר הצהריים, וישבתי עם שניהם באולפן הקטנטן".³² למחרת, כ"ג בחשוון (20 בנובמבר), כתב מאיר מכתב ארוך לטובה, וכהרגלו, כתב מכתב דומה לכל ילד בנפרד. אף שהתוכן היה זהה כמעט, היה חשוב לו לכתוב לכל אחד מכתב אישי. במכתבים לזוגות הנשואים הוא כלל את הנכדים בתואר "אחרון אחרון חביב". במכתבו לטובה ומוטי הוא תיאר את ביקורו:

הנסיעה הצליחה מעל לכל הציפיות ומבחינת גיוס כספים. העובדה שרק לפני זמן קצר יחסית הגעתי לכאן לבקש כספים בעד הבחירות לכנסת לא הזיקה. בכל קהילה אני מדגיש את הצורך ואת החובה המוטלת על יהודי ארצות הברית לכתוב לראש הממשלה ולהבהיר לו

את התנגדותם לנסיגה מסיני וכן את תמיכתם המוחלטת במתיישבים שם. בגין מאוד רגיש ל"מה יאמרו היהודים באמריקה". ודווקא חולשה זו יכולה להיות עבורנו נשק יעיל. כמובן, אני מעלה בכל מקום את הנושא של הערבים ואת הפתרון היחיד – העברתם מארץ ישראל. הודות למו"ל אני מופיע בהרבה שידורי טלוויזיה ורדיו והתגובות הן מעניינות – בלשון המעטה. הערבים כאן, שהתארגנו תחת ארגון גג ששמו "הוועד הערבי-אמריקאי נגד אפליה" (!), מנסים להחרים את ספרי, ואני מנצל את זה דווקא לעודד יהודים לקנות אותו. בכמה מהאוניברסיטאות הערבים ובעלי בריתם למיניהם (כושים, אירנים, תורכים, דרום-אמריקאים, וכד') הפגינו נגדי, ובשני מקומות באלימות. עליי להודות להם משתי סיבות: האחת, כי בגלל ההפגנה עשרות סטודנטים יהודים שלא חשבו להגיע החליטו לבוא ולשמוע מתוך סקרנות. ושנית, נוכחותם בעת ההפגנות המלאות שגאה ממש לישראל ולצינות זעזעה אותם. הם לא יכלו להאמין שאכן קיימת שגאה ערבית כזאת, והם בעצמם הפכו ליהודים יותר "קיצוניים" (קרי: ערים).

בטח שמעתם על היריות לתוך ביתו של שגריר רוסיה לאו"ם כאות אזהרה על דיכוי היהודים בברית המועצות. התקרית הייתה לכותרות בכל כלי התקשורת והחייתה את הנושא של אחינו ברוסיה...³³

לאחר כמה הרצאות בניו יורק טס מאיר ללוס אנג'לס לשלושה ימים. בדרך הוא עצר בפניקס שבארizonה לחוג בית בביתו של ד"ר סילבן שפר, והגיע ללוס אנג'לס בכ"ו בחשוון (23 בנובמבר). תומכיו קבעו לו שם חוג בית, מסיבת עיתונאים והרצאה בבית הכנסת 'שערי צדק'. לאחר ההרצאה, שנושאה היה 'אגרוף יהודי – וראש יהודי', הייתה לו פגישה בבית הכנסת עם חברים מהליגה ועם תומכים. אחרוני הראיונות שקבע המו"ל לקידום הספר היו בלוס אנג'לס: מאיר התארח בתכנית הרדיו של הילי רוז ובתכנית טלוויזיה, ואלכס בלוק ראיין אותו ל'לוס אנג'לס הרלד אקזמינר'.³⁴

קידום הספר החדש

אנדרו זוסמן, מנהל הפרסום של 'גרוסט אנד דונלפ' שהכין למאיר את מערך הראיונות המוצלח, פרסם הודעה לכלי התקשורת בדבר תאריך ההוצאה לאור של הספר, כ"ה בתשרי (23 באוקטובר). בכותרת ההודעה הוא תיאר את תוכן הספר: "נושא חשוב ושנוי במחלוקת: האם ישראל תמשיך להתקיים כשאוכלוסייתה הערבית תגדל?" בעטיפת הספר ובמודעות עליו הופיעה תמונה של מאיר, על פניו מבע רציני ונחוש. תמונה זו פורסמה בסקירת ביקורת על הספר מאת סיימון בלום ב'אמריקן ג'ואיש רדגר', ומתחתיה הכיתוב: "הרב מאיר כהנא, בן 48 בלבד, על פניו מבע מיוסר של נביא ישראל המבכה על עמו". בלום כתב:

כהנא אומר: "הממשלה משתיקה אותי, ואנשים מעוותים ומשמיצים את עמדותיי בהיסטוריה. מרוב פחד הם אינם טורחים כלל לשקול את דבריי. קל יותר לצעוק 'פשיסט' או 'גזען' מלחשוב".

... כהנא אומר שהתדמית של "הערבי הישראלי הנאמן והאוהב" היא המצאה שנועדה להסתיר את הבעיה...

סקירת ביקורת רצינית של הספר פורסמה ב'לוס אנג'לס טיימס':

כהנא הוא ציוני בלתי מתפשר ותקיף, המאמין שהאלוקים נתן ליהודים את פלסטין... ושרק במדינת ישראל "יהודים יכולים לחיות את דרך חייהם הייחודית"...
 המסר חד משמעי וישיר. כהנא אינו מנסה לייפות את דבריו ואינו מסייג אותם. הוא מתאר את מעשיהם הרעים של הערבים "צמאי הדם" ותוקף את הפוליטיקאים הליברלים ואת ה"הזיות המסוכנות" שלהם, מתן שוויון חברתי וכלכלי לערבים, כפתרון...³⁵

קורא נלהב כתב למאיר:

אני תומך במדינת ישראל והשקעתי אלפי דולרים בבונדס [איגרות חוב] לטובת המדינה. רק לאחר שקראתי את הספר שלך הבנתי כמה לא ידעתי על המצב בישראל, אף שבתי גרה בירושלים והייתי בישראל פעמים רבות.
 סגנון הכתיבה שלך מעולה... לא יכולתי להניח את הספר מידי, ולילה שלם לא ישנתי.

קורא נוסף שיבח את הספר:

קראתי את ספרך, ואין לי ספק שאתה נביא בזמננו. כתבת ספר מלומד, יסודי ומקיף, ואני מקווה שהוא יפקח את עיניהם של רבים – יהודים, ערבים וגויים.³⁶

לעומת זאת, הייתה גם התנגדות גדולה. ערבים באמריקה ניסו לשכנע חנויות ספרים לסרב להחזיק את הספר ולחצו על ספריות שלא לרכוש אותו. מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס': "המאבק נגד הספר מנוהל על ידי 'הוועדה הערבית-אמריקנית נגד אפליה', ארגון תעמולה מתוחכם שהפיץ אלפי עותקים של עלון נגדי". כך נכתב בעלון:

אנחנו מבקשים שתכתבו למו"ל 'גרוסט אנד דונלפ' שהחלטה להוציא לאור את הספר [של כהנא על הגירת ערבים] היא טעות מבישה, המגבירה את אלימות הליגה להגנה יהודית נגד ערבים אמריקנים.

אין זה ספר על העימות הערבי-ישראלי. זהו ספר על גזענות. זהו 'מייך קאמפף' מאת יהודי. זהו ספר מביש, אך מביש יותר ש'גרוסט אנד דונלפ' החליט להוציא אותו לאור.³⁷

נורמן מיטגנג מ'גרוסט אנד דונלפ' כתב למאיר על המערכה המנוהלת נגד הספר:

אני רוצה להבהיר ש'גרוסט' לא הפחית מעניינו בספרך ולא נכנע לשום לחץ – לא יהודי ולא ערבי. קיבלנו מאות מכתבים בעקבות פנייה של 'הוועדה הערבית-אמריקנית נגד אפליה'. נתבקשנו להוציא את הספרים מחנויות הספרים, אך לא עשינו זאת.

לפי דו"חות התמלוגים של 'גרוסט אנד דונלפ' נמכרו כששת אלפים עותקים של הספר בשנים תשמ"ב-תשמ"ד (1981-1984). מאיר קיבל מקדמה בסך שמונת אלפים דולרים, אך התמלוגים שהיה אמור לקבל מהמכירות היו פחותים מסכום המקדמה, ולכן הוא לא קיבל שום תשלום על הספר מעבר למקדמה. בתשמ"ה (1985) הסיר 'גרוסט אנד דונלפ' את הספר מרשימת הספרים שלו והעביר למאיר את הזכויות עליו.³⁸

דברים הנכנסים ללב

בהמשך ביקורו של מאיר לוח הזמנים שלו היה מלא גם בלי הראיונות הרבים בכלי התקשורת שהמו"ל קבע לו. בביקור זה הוא הוזמן לדבר במקסיקו לראשונה. הוא יצא מלוס אנג'לס ביום

חמישי כ"ט בחשוון (26 בנובמבר), ולאחר טיסה של חמש שעות הגיע למקסיקו סיטי ודיבר עם יהודים צעירים במרכז ללימודי יהדות שם. כתב שסיקר את ההרצאה בעיתון היהודי המקומי דיווח שהוא עודד את שומעיו לעלות ארצה, וציין ששעת השאלות והתשובות לאחר ההרצאה הייתה תוססת.

ביום שישי בבוקר טס מאיר למיאמי, ובשבת דיבר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של סקיי לייק'. לקראת בואו פרסמו חברי הליגה של סניף מיאמי פליירים שנכתב בהם: "כהנא מגיע! הופעה בלעדית בדרום פלורידה! ראו ושמעו את המנהיג היהודי השנוי במחלוקת ביותר בהיסטוריה". ה'מיאמי ניוז' דיווח: "הוא יהיה אורחו של הרב דב בידניק, רבו של 'ישראל הצעיר' וידידו. הרב בידניק אמר: 'אני בסך הכול מאמין שצריך לתת במה לכל אחד שיש לו משהו חשוב לומר'".³⁹ מאיר חזר לניו יורק ביום ראשון ג' בכסלו (29 בנובמבר). באותו ערב הוא התארח בתכנית הרדיו של יעקב ספיבק, ובמשך השבוע דיבר עם סטודנטים.

- בהרצאה ב'שיבה יוניברסיטי' ביום שני הוא אמר: "יש תופעה חדשה באמריקה: 'האתאיסט הדתי'. זהו יהודי הנאמן לה' בלבד, אך סומך על ממשלת ארצות הברית בכל הקשור לדרך חשיבתו".
- ביום שלישי הוא דיבר במשך שלוש שעות כמעט ב'קולומביה יוניברסיטי', לפני קהל "שהיה בדרך כלל שקט וקשוב". דבריו שם צוטטו בביטאון האוניברסיטה: "תפקידה הראשי של הליגה הוא לשמש זרז; להמריץ יהודים אדישים לפעולה".
- בזמן הרצאתו לפני יותר ממאתיים סטודנטים ב'קווינס קולג' ביום חמישי בצהריים הפגינו נגדו תומכי אש"ף. בביטאון הסטודנטים נמסר שבאמצע ההרצאה נכנסה בחורה לאולם וצעקה: "יש פצצה, יש פצצה". היא הוצאה מהאולם ומאיר המשיך בהרצאתו.
- ביום חמישי בערב הוא דיבר ב'טפטס יוניברסיטי' בבוסטון בחסות סטודנטים למען ישראל בטוחה. בפליירים שפרסמו את ההרצאה נכתב: "לעולם לא תשמעו מישהו כמוהו. דבריו ישנו את החיים שלכם".⁴⁰

מאיר נשאר באזור בוסטון משום שהוזמן לדבר בשבת ב'ישראל הצעיר של ברוקליין'. ביום שישי הוא הלך לאוניברסיטת בוסטון כדי למחות על התנהלותו של מנהל 'בית הלל' שם, יוסף פולק, שהתנה קיום הרצאה של מאיר שם בשני תנאים: התחייבות של מאיר שלא למתוח ביקורת על מדיניותה של 'הלל', והפקדת עירבון בסך אלף דולר להבטחת קיום התנאי הראשון. מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס':

הודעתי לפולק שאגיע לדבר. 'הלל' אינו מחוזה הפרטי של איזשהו ברוך פיאודלי... לא אסכים להיות שותף למי ששם ללעג את החופש האקדמי באוניברסיטת בוסטון. אני מתכוון להיות שם ולדבר, ואני מקווה שזה יהיה באישור. העיתונאים והסטודנטים ירצו בוודאי לצפות במחזה.

תומכים של מאיר חילקו באוניברסיטת בוסטון פליירים בזה הלשון:

יהודים, שימו לב! 'הלל' סירב לתת לכם לשמוע את הרב מאיר כהנא. אף על פי כן הוא יגיע ל'הלל' ביום שישי בשעה שתיים-עשרה. בואו לשמוע את האיש ש'הלל' אינו רוצה שתשמעו.

לא מצאתי תיעוד שמאיר אכן הצליח לדבר באוניברסיטת בוסטון באותו יום שישי, אך אין ספק שהוא ניסה בכל כוחו להתגבר על המחסומים בדרכו.⁴¹

מאיר חזר לניו יורק ביום ראשון י"ז בכסלו (13 בדצמבר), להרצאות שנקבעו לו לשבוע ההוא:

- קבוצת 'נשות מזרחי' בפרובידנס; ארגנה קרן דאב.
- 'המרכז היהודי מרתון' בדוגלסטון.
- חוג 'ברזל' של קציני מבחן יהודים; ארגן לארי דיקטר.
- 'מרכז סטודנטים לוב' באוניברסיטת ניו יורק; ארגן דני גודמן.
- תכנית הרדיו של בוב גרנט.
- 'ישראל הצעיר של פר ווקווי'; ארגן חיים ביבר.⁴²

גיוס כספים לליגה להגנה יהודית היה מטרה חשובה של מאיר בביקור זה. בפליירים ובמודעות ב'ג'ואיש פרס' פורסמה "עצרת להצלת הליגה" במלון דיפלומט במנהטן בכ"ד בכסלו (20 בדצמבר). כך נכתב באחת המודעות:

האם הליגה להגנה יהודית תפסיק לפעול?
...רק אתה יכול לעזור לה לצאת מהמשבר הכלכלי...
הצטרפו לרב מאיר כהנא
בעצרת להצלת הליגה

סביר להניח שבהרצאתו בעצרת הביע מאיר את הדברים שהוא כתב על מצבה הכלכלי של הליגה בטורו ב'ג'ואיש פרס':

... הצוות הנפלא, העובד קשה ומשתכר מעט, לא קיבל משכורות זה זמן רב. מחנה הליגה, שעצם הקמתו היה נס גדול, והפעלתו הייתה נס גדול אף יותר, השאיר את הליגה בחובות עצומים...

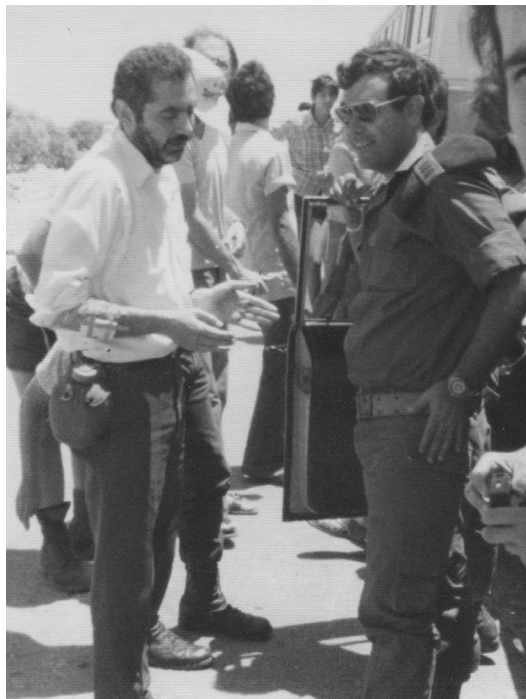
... שמעתי את ההתמרמרות בדבריו של אחד מחברי הליגה... "על חשבון הלימודים אני עומד שעות בהפגנות, רץ להגן על שכונה או על בית כנסת תוך סיכון פיזי... למה אני צריך לעמוד כמו קבצן ברחובות מנהטן ולקבל פרוטות מיהודים שמוציאים בערב אחד בתיאטרון יותר ממה שנותנים לנו כל השנה?"⁴³

מאיר נשאר באמריקה כדי להשתתף באירוע חשוב: ועידה של 'רשת הסטודנטים היהודים בצפון אמריקה', שנערכה בשנה הליגה בלוס אנג'לס. בוועידה זו הייתה למאיר הזדמנות לדבר עם סטודנטים יהודים שהיו פעילים בקמפוסים אמריקניים בנושאים יהודיים ובעניינים הקשורים בישראל. לפי הצהרת הארגון, הסטודנטים בארגון זה ייצגו את "כל הזרמים הדתיים, הפוליטיים והחברתיים ביהדות". הרצאתו של מאיר הוצגה בתכנית הוועידה ליום חמישי כ"ח בכסלו (24 בדצמבר), בכותרת 'התבוללות, נישואי תערובת והקהילה היהודית'. אפשר להניח שדבריו של מאיר בוועידה השפיעו רבות על הסטודנטים כמו שהשפיעו הרצאותיו לפני סטודנטים יהודים באמריקה לאורך השנים. סטודנט אחד כתב על כך למאיר:

... כיהודי, אני רוצה להודות לך על כל מה שלמדתי ממך ומהכתבים שלך. בזכותך נהייתי ציוני אוהב תורה ויהודי שעומד על זכויותיו...

מאיר נשאר בלוס אנג'לס עד לאחר ועידת הסטודנטים והגיע לארץ בב' בטבת תשמ"ב (28 בדצמבר 1981).⁴⁴

יריחו, תשל"ו 1976

תמר יונג

בשיחה עם מפקדים שעצרו שיירה של רכבים בדרך ליריחו בניסיון התנחלות. ו' באב תשל"ו (2 באוגוסט 1976). פרק ב.

תמר יונג

חברון, תשל"ו 1976

הפגנה בחברון בדרישה להחזרת בית הדסה לידי יהודים. כ"ט באב תשל"ו (25 באוגוסט 1976). פרק ב.

ק. יוסי, ירושלים מוסט: איביון התצלום

בתוך בית הדסה לפני שחיילים פינו ועצרו את המפגינים.

מלכה בל-עם, ניו יורק טיימס

לאחר מעצרו הוחזק מאיר לבדו בתוך רכב צבאי.

יריחו, תשל"ז

תמונת
היום

בביקור בהתנחלות החדשה מצפה יריחו, שחברי 'כך' היו ממקימיה. תשרי תשל"ח
(אוקטובר 1977). פרק ב.

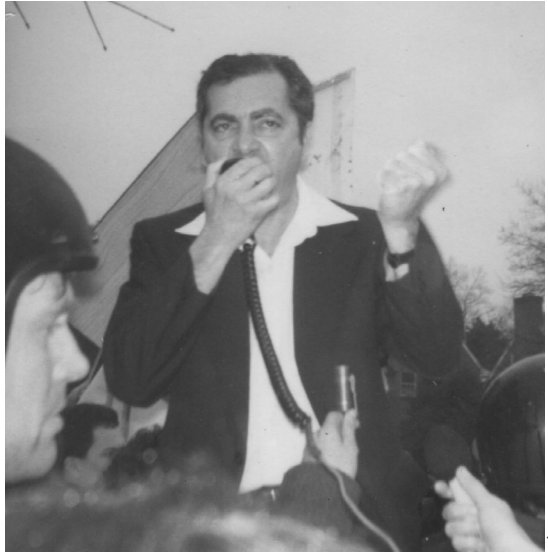

תמונת
היום

תמונת
היום

וושנינגטון, תשל"ז 1977

איילון

איילון

הפגנה בוושנינגטון נגד מוסלמים שחורים שלקחו יהודים בני ערובה והשפילו אותם. חלק מהמפגינים מחזיקים מטריות בגלל הגשם הקל שירד באותו יום. א' בניסן תשל"ז (20 במרץ 1977). פרק ד.

איילון

ברוקלין, תשל"ח 1977

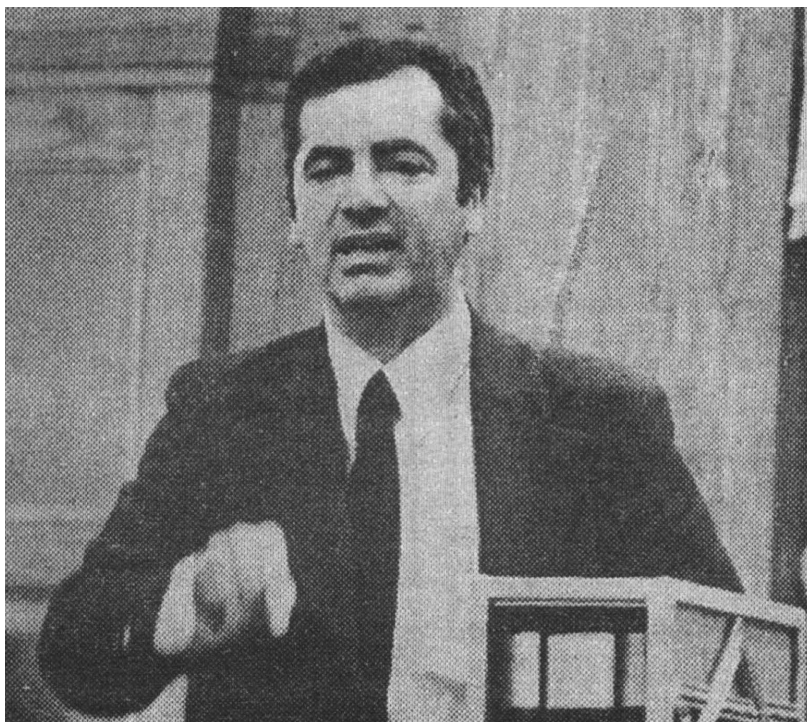

קרית דייטש

קרית דייטש

בבית הכנסת 'בית ישראל' בברוקלין. ח' בטבת תשל"ח
(18 בדצמבר 1977). פרק 1.

קרית דייטש

הפגנות, תשל"ח 1978

אליהו הרט, גירולם פוסט: ארכיון התצלומים

בהפגנה בירושלים נגד נסיעתו של ראש הממשלה בגין לארצות הברית לשיחות עם נשיא מצרים אנואר סאדאת בקמפ דייוויד. ח' באלול תשל"ח (31 באוגוסט 1979). פרק ט.

דיים ברוומן

דוד וחיים ברוורמן בלבוש אינדיאני עם מאיר בהפגנה בלוס אנג'לס. המפגינים דרשו מהנשיא קרטר "להחזיר את השטחים" שכבשו אבות אבותיו בג'ורג'יה מהאינדיאנים. כ"ה בכסלו תשל"ח (25 בדצמבר 1978). פרק ט.

האוניברסיטה העברית בירושלים, תשל"ט 1979

נואם בפני סטודנטים בכיכר שמהוץ
לשערי האוניברסיטה העברית
בגבעת רם. י"ז בשבט תשל"ט
(14 בפברואר 1979). פרק 1

מגרש הרוסים, ירושלים, תשל"ט 1979

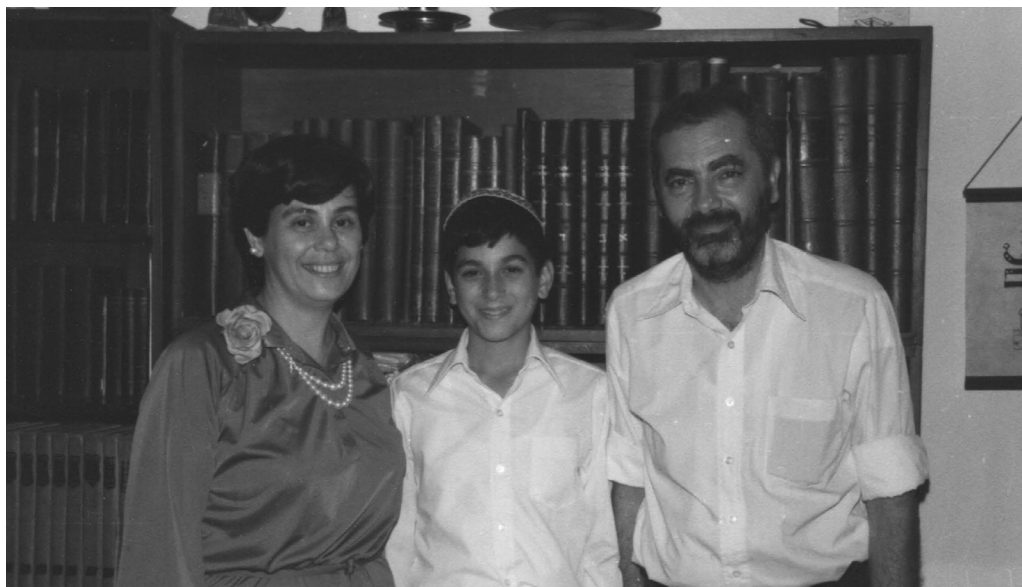
עמית סטריין

בתא מעצר בבית הסוהר המרכזי בירושלים עם צעירים שנעצרו
משום שנכנסו לבניין הוואקף שעל יד הר הבית. אדר תשל"ט (מרץ
1979). פרק 1.

אורי שיינמן

שמחות משפחתיות, תשל"ט-תש"מ 1979-1980

בר המצווה של בנימין. מוצאי שבת כ"ט בתשרי תש"ם (20 באוקטובר 1979). פרק יג.

מאיר וחתננו החדש מוטי אטינגר בחתונת הבת טובה. י"ט בטבת תש"ם (8 בינואר 1980). פרק יג.

שמחות משפחתיות, תש"מ-תשמ"א 1980-1981

בחתונתם של הבת ציפי ומשה קפלן. כ"ט באדר תש"ם (17 במרץ 1980). פרק יד.

מתחת לחופה בחתונתם של הבן ברוך וניצה.
י"ט באדר ב' תשמ"א (25 במרץ 1981). פרקים יח, יט.

כלא רמלה, תש"מ-תשמ"א 1980

הרמן תנודי, אסוף התצלומים הלאומי

לאחר שישב בכלא רמלה במעצר מנהלי במשך ארבעה חודשים גזר עליו בית משפט צבאי עוד שלושה-עשר חודשים בכלא. צולם ביום מתן גזר הדין. ה' בתשרי תשמ"א (15 בספטמבר 1980). פרק טו.

אסף הילל

מאיר שוחרר מכלא רמלה לאחר שמונה חודשים כמעט, הודות למערכה ציבורית ושביתת רעב בת חמישה-עשר יום. ה' בטבת תשמ"א (12 בדצמבר 1980), פרק יח.

מסיבת שחרור, טבת תשמ"א דצמבר 1980

משה קפלן

הנאומים במסיבה לכבוד שחרורו מהכלא התמקדו במערכת הבחירות לכנסת. משמאל לימין: רחמים כהן, יוסף דייץ. ז' בטבת תשמ"א (14 בדצמבר 1980). פרק יח.

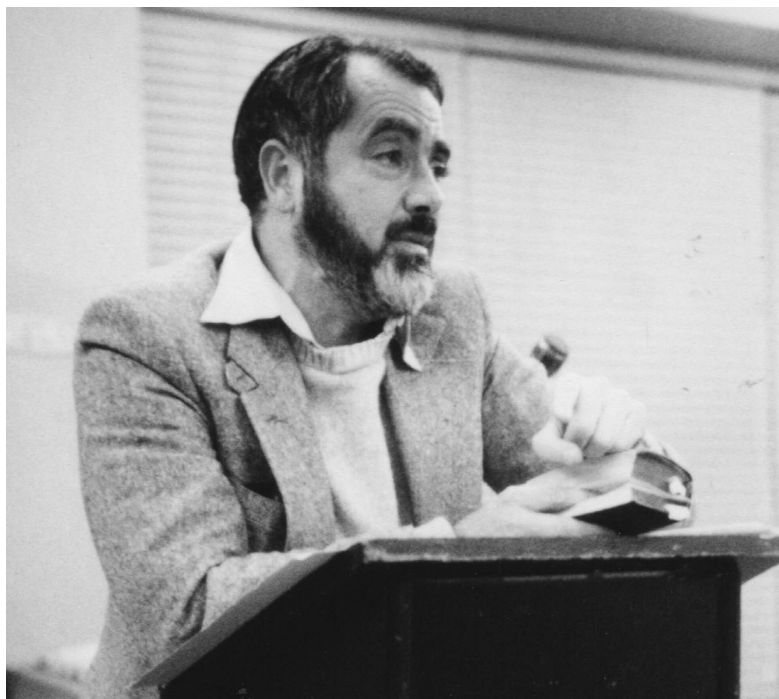
משה קפלן

ישיבה יוניברסיטי, ניו יורק, תשמ"א 1981

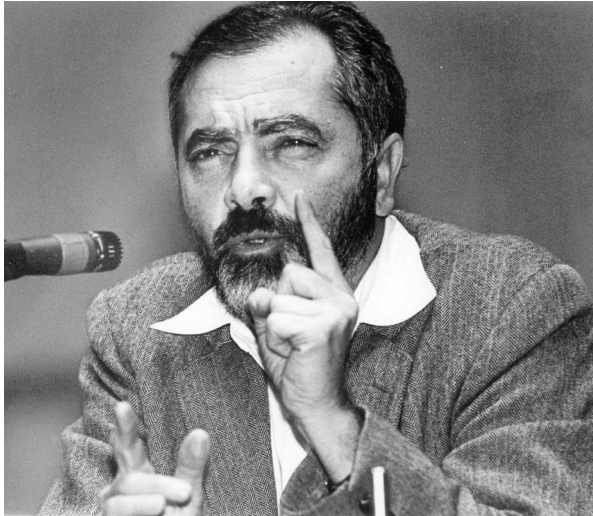
גנר שורדין

בהרצאתו בישיבה יוניברסיטי בני"ב באדר א' תשמ"א (16 בכפרואר 1981) קרא מאיר לסטודנטים להשתתף למחרת בהפגנת הליגה להגנה יהודית למען יוסף מנדלביץ. שעות אחדות לאחר ההפגנה דווח שמנדלביץ שוחרר. פרק יח.

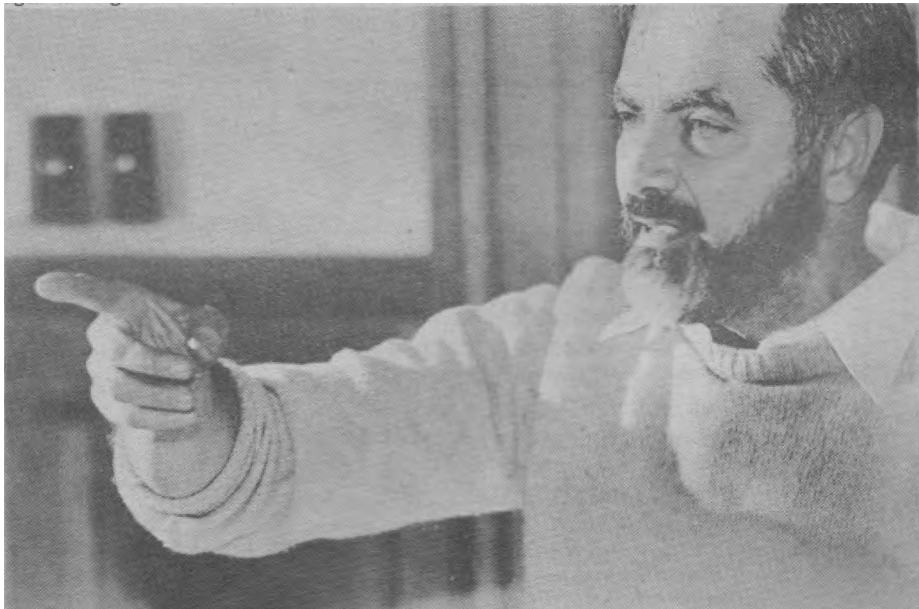
גנר שורדין

הרצאות לסטודנטים, תשמ"ב 1981

ארכיון סטייט יוניברסיטי, בוסטון

בהרצאתו בכופלו סטייט קולג' בח' בשוון תשמ"ב (5 בנובמבר 1981) התפרעו סטודנטים ערבים, ומחשש לאלימות דרשו אנשי הביטחון ממאיר לעזוב את המקום. הוא הוזמן להרצות שוב ב"א באייר תשמ"ב (4 במאי 1982) והמשיך את הרצאתו במילים "ובכן, כפי שאמרת...". פרקם כ. כג.

ארי מרזן, קולומביה יוניברסיטי, ניו יורק

בהרצאה בת כמעט שלוש שעות לפני קהל קשוב של מאתיים וחמישים סטודנטים באוניברסיטת קולומביה בניו יורק. ה' בכסלו תשמ"ב (1 בדצמבר 1981). פרק כ.

נאומים בבתי כנסת בארצות הברית, תשמ"א-תשמ"ב 1981

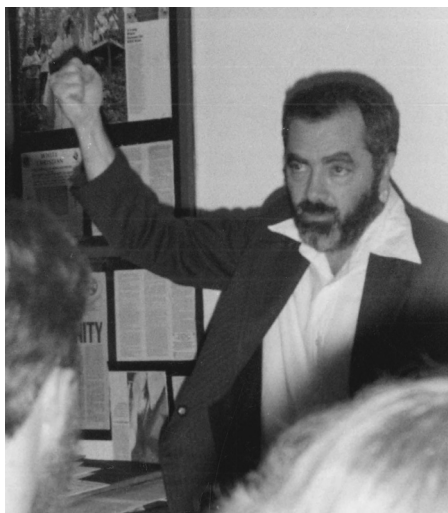
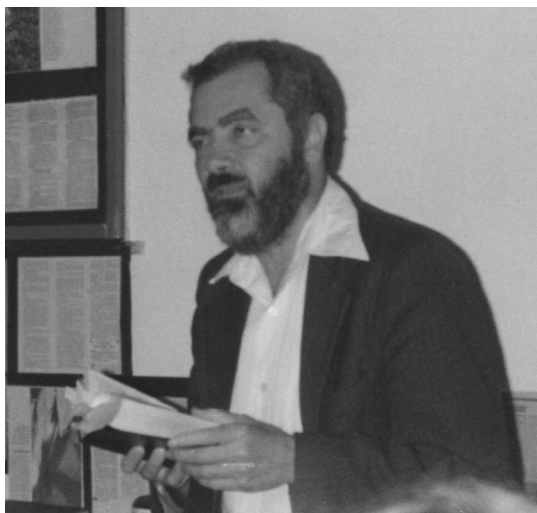
הצילום: ד"ר י. ש. י"ט

מאיר ואני משוחחים עם הרב ישראל פיקהולץ, רב בית הכנסת 'סיני' בקליבלנד, לאחר נאומו של מאיר שם. י"ט באדר א' תשמ"א (23 בפברואר 1981). פרק יח.

בסוף נאומו לפני יותר מארבע מאות איש בבית הכנסת 'שערי תפילה' בטורונטו נעצר מאיר בגין כניסה לקנדה בלי אישור. ד' בחשוון תשמ"ב (1 בנובמבר 1981). פרק כ.

מוזיאון השואה בכוח, ירושלים, תשמ"ג

באחת מהרצאותיו לציבור במשרד 'כך', שבו שכן גם 'מוזיאון השואה בכוח'. על הקיר מאחוריו נראים מוצגי המוזיאון - פרסומים של ניאור-נאציים באמריקה. ברברה גינזברג הייתה אחראית על המוזיאון במשך שנים רבות. פרק כז.

מאיר רוקד בחתונת שמואל, בנם של חיים וברברה גינזברג. חיים רוקד לימינו של מאיר וברברה נראית מאחורי חיים. כ"ח בסיוון תשמ"ג (9 ביוני 1983). פרק כז.

ירושלים תשמ"ג 1983

בעצרת זיכרון במלאות שבוע לרצח אהרן גרוס. רחוב בן יהודה, ירושלים. ד' באב תשמ"ג (14 ביולי 1983). פרק כו.

בעת שירות מילואים בבסיס על יד בית מאיר. צולם ביום חופשה, ממצמץ באור השמש החזקה. תמוז תשמ"ג (יולי 1983). פרק כו.

מערכת הבחירות לכנסת

תמונה זו הופיעה במודעות קיר ברחבי הארץ בתקופה שקדמה לבחירות לכנסת שנערכו בתמוז תשמ"ד (יולי 1984).

פרק כא
מילואים ברמאללה
טבת-שבט תשמ"ב / ינואר-פברואר 1982

אחת ממטרותיו של מאיר בביקורו באמריקה הייתה גיוס כספים, הן לצורך תשלום חובות הליגה להגנה יהודית באמריקה הן להמשך הפצת רעיונותיו, כפי שכתב לרב חיים צבי (קני) כהן לפני נסיעתו:

ברצוני להקים תאגיד ללא מטרות רווח ומוכר לצורכי מס, שפעילותו הבלעדית תהיה הדפסת כתביי והפצתם. אני יודע שיש בארצות הברית אנשים המבינים את חשיבותו של גוף כזה, שיעסוק בדברים כגון:

הדפסת ספרים וחוברות שכתבתי, כולל הדפסות מחודשות.
הפצה בחנויות ספרים בשכונות יהודיות ובחנויות ספרים בקמפוסים.
מכירת ספרים לארגונים יהודיים.
הרעיון הוא הנשק. השמאל הבין את זה מזמן, אך אנשי האמת לא היו ערים לזה מספיק.
אני שולח מכתבים דומים לאנשים בערים אחרות.¹

הוא כתב על תכניתו במכתב אליי:

אני מקווה שאצליח להקים בכמה ערים ועדות שתהיינה אחראיות להזרמת סכומי כסף קבועים. זה ישחרר אותי מהצורך המתמיד לעסוק בגיוס כספים.²

כשמאיר היה בשיקגו בחשוון (נובמבר) לקידום ספרו, הוא נפגש עם ברנרד ניומן וביקש ממנו לארגן ועדה לצורך גיוס כספים בשיקגו. ניומן הסכים והפיץ מכתב זה:

כולנו יודעים שעם ישראל נאבק היום על קיומו... בזמנים קשים אלה חיוני להפיץ את דבריו של הרב מאיר כהנא.

אנחנו, תושבי אזור שיקגו, מצטרפים למאמץ כלל ארצי להבטחת יציבותו הכלכלית של 'המכון לרעיון היהודי', מפעל המוקדש להדפסת כתביו של הרב כהנא, להפצת קלטות ולארגון הרצאות...

הגיע הזמן לשחרר את הרב כהנא מהדאגות הכלכליות המתמידות... עלינו לתת ל'מכון לרעיון היהודי' בסיס כלכלי יציב ובטוח. כך יוכל הרב לנצל את זמנו היקר ל'דָבָר', לכתוב ולהפיץ את המסר החשוב כל כך לעמנו...³

'המכון לרעיון היהודי' קיבל מעמד של תאגיד ללא מטרות רווח ומוכר לצורכי מס במדינת ניו יורק באייר תשל"ט (מאי 1979), כגוף נפרד מהליגה להגנה יהודית ומתנועת 'כך'. בישראל קיבל 'המכון לרעיון היהודי' מעמד של עמותה חינוכית בחשוון תשמ"ב (נובמבר 1981), ומאיר החל לערוך פעילויות חינוכיות בישראל בשם זה.⁴

'כך' המשיכה לפעול בישראל בזמן שמאיר היה באמריקה. בתשרי (אוקטובר) הפגינו חבריה נגד התנועה הרפורמית בישראל, בעת שזו ערכה הפגנה בדרישה להגדלת תקציבה הממשלתי. חברי 'כך' הניפו שלטים שקראו: "אל תיתנו כסף למחסלי היהדות" ו-"פרות התנועה הרפורמית: נישואי תערובת והתבוללות".

בהפגנה אחרת דרשו חברי 'כך' ותושבים מקריית ארבע עונש מוות לארבעת המחבלים הערבים שהורשעו ברצח ששת היהודים על יד בית הדסה בחברון. ההפגנה נערכה מחוץ לבית המשפט ביום הקראת גזר דינם של המחבלים. במקום להביע חרטה פרסמו המחבלים הצהרה שהם "נאמנים למרד הפלסטיני... ויילחמו באבנים וברימונים"⁵. אנשי 'כך' המשיכו במאבקם במיסיונרים בישראל. הם הפריעו לנאומיו של ראש 'השגרירות הנוצרית' יאן וילם ואן דר הובן, בשלושה אירועים שבהם הוזמן לדבר לפני יהודים:

- בעצרת למען יהודי ברית המועצות שנערכה בכ"ח בכסלו תשמ"ב (24 בדצמבר 1981).
- ביום עיון של 'הוועדה האקדמית הישראלית למזרח התיכון' שנערכה בישיבת מכון מאיר בא' בשבט (25 בינואר 1982).
- ב'מרכז לתנועת היהדות המסורתית' בירושלים בכ"ג בשבט (16 בפברואר).

בעקבות ניפוץ שמשות בחנויות ספרים של מיסיונרים בירושלים בטבת (ינואר) שלחה 'כך' שתי הודעות לעיתונות. יש להניח שמאיר, שכבר חזר אז ארצה, כתב אותן. בראשונה נכתב: "... זה אסון שממשלת בגין מתירה למיסיונרים הנוצרים לפעול בחופשיות במדינה היהודית" ... בשנייה נמסר: "... באופן טבעי יהודים מתנגדים לפעילותם של מיסיונרים הבאים לישראל לחטוף נשמות" ...⁶

מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס':

אני מכיר אישית את ואן דר הובן. לאחר התקפות על מוסדות מיסיונריים בתשל"ג (1973) – הוא היה אז ממונה על גן הקבר בירושלים (מקום מקודש לנוצרים) – הוא ביקש לדבר אתי. הוא הציע לי גלויות לקבל את ישו. הוא מיסיונר אדוק וקנאי, שמלמד שיעורי תנ"ך במטרה להעביר יהודים על דתם... צריך להבין מי הם באמת: מיסיונרים קנאים שמוכנים לנקוט כל שקר ותרמית רק כדי לחטוף נשמה יהודית...

תמיכתם במדינת ישראל נובעת לא מאהבה ליהודים, אלא מאמונתם ששיבת היהודים לארץ תקדם את ביאת ה"משיח" שלהם ואת המרת דתם של כל היהודים לנצרות. ובינתיים הם מנסים לשכנע יהודים להתנצר עכשיו.⁷

בטבת (ינואר) החלה תנועת 'כך' לשלוח עלון חודשי באנגלית, 'הרעיון היהודי', לתומכים באמריקה ולתומכים דוברי אנגלית בישראל. בכל עלון היה מאמר של מאיר ומדור 'חדשות התנועה'. בגיליון הראשון דווח על הפגנת 'כך' נגד הלחץ האמריקני על ישראל בזמן ביקורו של שר החוץ אלכסנדר הייג בירושלים, ופורסם לוח זמנים של הרצאותיו של מאיר לדוברי אנגלית בסניפי 'כך' בירושלים ובנתניה.⁸

חודש בשירות מילואים

פעילותו של מאיר הופסקה למשך חודש כשיצא לשירות מילואים, בב' בשבט (26 בינואר). כשנה קודם לכן קיבל מאיר מצה"ל מכתב שבו הצעה לשרת את שירות המילואים שלו בחיל החינוך, על ידי מסירת הרצאות לחיילים בשירות סדיר. כמובן, מאיר שמח על ההזדמנות להפיץ את רעיונותיו, אולם היה מפתיע שהתפקיד הוצע לו, משום שבאותו זמן היו רוב האנשים בצמרת צה"ל בעלי נטייה שמאלנית. ייתכן ששמו נבחר באקראי משמות של חיילי מילואים בעלי תארים אקדמיים. מאחר שהמכתב הגיע כשמאיר היה באמריקה, הוא השיב עליו באיחור של חודשיים וקיבל תשובה שבגלל העיכוב במענה ההצעה אינה תקפה עוד, והוא ישובץ ביחידת חיל רגלים.⁹ בימים ההם סיימה הממשלה את הנסיגה משני שלישים משטחה של סיני ואישרה את תכנית הפיצויים לתושבי חבל ימית. בחבל ארץ זה היו שמונה-עשר יישובים חקלאיים והעיר ימית, שהיו בה כאלפיים וחמש מאות תושבים. מאחר שחיילים רבים נשלחו לעזור בפניו סיני, כתב מאיר למפקדו שלא יוכל למלא שום הוראה הקשורה לנסיגה:

השנה, כבכל שנה, גאה ושמח אני להינתק מעיסוקי הרגילים ולצאת לשירות מילואים בצה"ל. מכל מקום, רצוני לציין – כיהודי המאמין באמונה שלמה שהעם היהודי כפוף בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו לחוק – שאם יחידתנו שעתידה לעסוק בתע"ם תישלח לסיני ותקבל הוראות המחייבות הפרת החוק היהודי (כלומר תורת ה'), לא אוכל מטעמים של מצפון למלא אחר הוראות אלה. אוסיף ואציין שלהלכה ולמעשה כל הוראה הקשורה בנסיגה מאדמות ישראל בסיני עומדת בניגוד מוחלט להלכה, שהיא החוק האמתי של עם ישראל לדורותיו, ומכיוון שכך, לא אוכל לציית להוראות אלו.

כמו כן רוצה אני למנוע מראש אי נעימויות ואי הבנות לגבי השיעורים שאעביר לחברי ביחידה כמדי שנה בשנה. אני מודע לאיסור הקיים לערב פוליטיקה בצבא, ואני מסכים בהחלט לסייג חשוב זה. ברם, שיעורי בעניין איסור החזרת שטחי ארץ ישראל והפקרתם לגוי לא היו בעבר ולא יהיו גם השנה בגדר "פוליטיקה", כי אם הלכה גרידא.¹⁰

מאיר נשלח לשרת באזור רמאללה, משום שתושבי יהודה ושומרון שירתו בדרך כלל באזור מגוריהם, וכתובתו הרשמית של מאיר הייתה בקריית ארבע.⁸ באותו זמן כתבתי יומן, דבר שעשיתי לעתים רחוקות. יש בו אזכורים קצרים של חופשותיו של מאיר ותיאור מזג האוויר הקר והסוער שהיה באותו חורף. גם מאיר כתב מעין יומן – הוא רשם לעצמו הערות קצרות על דברים מעניינים שראה באזור רמאללה, על פעולות היחידה שלו ועל אירועים בעת שירותו. רישומיו שימשו חומר גלם למאמרים שכתב אחרי שירותו, וכנראה זו הייתה מטרתו בכתיבת היומן. להלן היומן של מאיר משולב בקטעים מהיומן שלי:

יום חמישי ד' בשבט (28 בינואר): תצפית, פרד בירמינגהם [חייל ששירת אתו]; עד מתי רשעים יעלוזו; כי לה' המלוכה, רחוב פלסטין, מדיקל קומפני פלסטין, רחוב יפו, מוסך יפו, רחוב נאצר.

שבת ו' בשבט: סויר, שיעור, שיחות עם טירונים, רמאללה עשירה. יומני: מאיר במילואים ברמאללה. ציפי, משה והתינוקת שלהם באו לשבת; ברוך וניצה באו מביתם לסעודת ליל שבת; בנימין בא מהישיבה לסעודת הבוקר.

⁸ על דירתנו בקריית ארבע ראה פרק ט, עמ' 106.

יום ראשון ז' בשבט (31 בינואר): חופשה – מוזיאון;² גשם; אטימת חדר בכפר ערבי. יומני: קר מאוד, גשום, רוחות. מאיר הגיע הביתה בשתיים ועבד רוב היום על הוספת חומר ל'מוזיאון השואה בכוח'.

יום שני ח' בשבט (1 בפברואר): שיחה עם חיילים על ירידה מהארץ, מעצר ערבי, חיילות. יום שלישי ט' בשבט: אבטחת אוטובוס ילדים (קשיי החיים של ילדים [בהתנחלויות]); ביר זית; תאונה ליד עטרות; דורא אל קרע; לוחית רישוי של קליפורניה "חוסייין2"; מחנה הפליטים ג'לזון; בתים מפוארים (טוויל)...

יום רביעי י' בשבט (3 בפברואר): הריסת קירות בביר נבאלא; בבית לסיים מוזיאון. [עוד על המוזיאון בהמשך].

יום חמישי י"א בשבט: היום החמישי של גשם, שלג, שיחה עם ברוך נגר. יומני: שלג בשש בבוקר. מאיר חזר הביתה בצהריים. רמאללה, כמו ירושלים, משותקת בגלל השלג.

יום שישי י"ב בשבט (5 בפברואר): האו"ם [הצבעה על ישראל], מיסיונרים, התעקשתי לבוא הביתה; מזג האוויר השתפר; ילדים, נכדים. יומני: מאיר הגיע הביתה סמוך לשבת. גם בנימין היה בשבת. טובה ומוטי והתינוק שלהם היו אצלנו בשבת. ברוך וניצה באו מביתם לסעודת הבוקר.

מוצאי שבת: מיסיונרים, הצבעה על ישראל באו"ם.

יום ראשון י"ד בשבט (7 בפברואר): חוצפה של בעלי חנויות; ברוך נגר.

יום שני ט"ו בשבט: תאונה בין ערבים לג'יפ; התפרעויות סטודנטים; נשלחנו לבית העירייה! נופצה מכוניתו של תושב בית א-ל; משת"פ נרצח; הביתה. יומני: מאיר הגיע הביתה ללילה.

יום שלישי ט"ז בשבט: אבי התקשר, זריקות אבנים אל רכבים צבאיים...

יום רביעי י"ז בשבט: CC 04-086 מסמן לוחית רישוי של נציג מדינה זרה]. מהתיקים של מאיר: לוח הזמנים של היחידה ליום זה (10.2.82), ככתב יד: תורנות מטבח מ-5:45 עד 6:30, סיור רגלי "א5" עם פרד והלל מ-6:30 עד 16:00.

יום חמישי י"ח בשבט: תפוזים בכפר ערבי; שתי חמולות בבית המשפט; עפרה; חולה. יומני: מאיר הגיע הביתה והביא לי כלניות מגבעה על יד רמאללה. הוא היה חולה בשפעת (רבים חלו בה אז), הקיא, ישן, ולמחרת בבוקר, יום שישי, חזר לרמאללה.

יום שישי י"ט בשבט: תפילה, קידוש, זמירות בקומנדקר.

שבת כ' בשבט: הלכנו לתצפית, בעיות בביר זית.

יום ראשון כ"א בשבט (14 בפברואר): גשם, חופשה, ביקור אצל ברוך וניצה. יומני: מאיר חזר הביתה אחר הצהריים לבקר את ברוך, שמתגייס. (ההשבעה הייתה בכותל בא' באדר.)

יום שני כ"ב בשבט: פגישה בעניין מיסיונרים; חזרה לבסיס; ביר זית.

² למידע נוסף על המוזיאון ראה עמ' 274.

יום שלישי כ"ג בשבט: העירו אותנו ב-1:50; קור, מכמש, בוך, סריקות, ביר זית. [מאיר כתב אחר כך: היה חשש לחדירת מחבלים בבקעת הירדן סמוך למכמש... עלינו במהירות לקומנדקר בלילה בקור מקפיא. סרקנו את הוואדי שעתיים בין היישוב לבסיס חיל הים הסמוך], ביר זית.

יום רביעי כ"ד בשבט: אבנים, יריות באוויר, רובינגר, תקשורת, חופש.

יום חמישי כ"ה בשבט (18 בפברואר): טימוקין בכותל.¹¹

חייל המילואים עולה לכותרת

כדי להבין את האירועים הבאים יש לחזור שלושה חודשים אחורה, לד' בחשוון תשמ"ב (1 בנובמבר 1981), תאריך ביצוע החלטת ממשלת בגין להעביר מהצבא ביהודה ושומרון את כל המערכות האזרחיות, כגון חינוך, בריאות, שיכון ומים, ולהפקיד אותן בידי 'מנהל אזרחי' שבו ישרתו אזרחים, יהודים וערבים. מטרת הממשלה הייתה לחזק את ההנהגה הערבית ה"מתונה" ולצמצם את השפעתו של אש"ף.

ואולם אש"ף ראה במנהל האזרחי שלב ראשון ביישום תכנית האוטונומיה של הסכמי קמפ דייוויד, תכנית שהערבים התנגדו לה משום שמטרתם הייתה מדינה עצמאית לגמרי, ולכן הסיתו את התושבים, ובמיוחד את הצעירים, לעורר מהומות. בה' בחשוון תשמ"ב (2 בנובמבר 1981), יום לאחר שהמנהל האזרחי נכנס לתוקף, החלו התפרעויות חמורות ביהודה ושומרון.¹²

סטודנטים ערבים חסמו כבישים בצמיגים בוערים וידו אבנים אל רכבים צבאיים. יותר מאלפיים תלמידי תיכון וסטודנטים השתתפו בהתקפות על חיילי צה"ל ברחבי יהודה ושומרון. ההתנגשויות החמורות ביותר היו באוניברסיטת ביר זית, מוסד לימודים ערבי שמומן בידי מדינות ערביות והיה מרכז ללאומנות ערבית ולפעילי אש"ף. לאחר יומיים של הפגנות אלימות החליטה הממשלה לסגור את האוניברסיטה.

קרל אלפרט, סופר ועיתונאי שמאמריו פורסמו ביותר מחמישים עיתונים יהודיים בעולם, הביע תמיכה בהחלטתה של ישראל:

... עכשיו ברור לכול שבאוניברסיטת ביר זית... מלמדים איך לארגן הפגנות אלימות, מלמדים שיטות למשיכת צלמים וכתבי חוץ ומעודדים ידוי אבנים והבערת צמיגים...

אנשי שמאל ומנהיגים ערביים החלו להפעיל לחץ על הממשלה לפתוח את האוניברסיטה מחדש. סטודנטים ערבים באוניברסיטה העברית חילקו פליירים שקראו "לחסל את הכיבוש", וחברי תא הסטודנטים של 'כך' הגיבו בדרישה שהנהלת האוניברסיטה תסלק את הסטודנטים הערבים בגין הסתה. לאחר חודשיים נפתחה אוניברסיטת ביר זית מחדש, ולכבוד "הניצחון לחופש האקדמי" נערך כנס בבית אגרון בירושלים. שישה חברי 'כך' התיישבו בחלק האחורי של האולם בבית אגרון, ובזמן הכנס זרקו פליירים וצעקו "תומכי אש"ף החוצה!" התפתחה התכתשות, והשישה נעצרו והוגשו נגדם כתבי אישום. 'כך' גינתה את ממשלת בגין על שפתחה את אוניברסיטת ביר זית למרות העובדה שידוע לכול שהיא משמשת חממה "להצמחת הדור הבא של מנהיגי אש"ף".¹³

המאבק הערבי במנהל האזרחי ביהודה ושומרון נמשך גם לאחר פתיחת האוניברסיטה מחדש. בכ"ב בשבט (15 בפברואר), כחודש לאחר פתיחתה, תקפו עשרות סטודנטים את ציון גבאי, עובד מחלקת החינוך במנהל האזרחי, כשיצא מפגישה עם נשיא אוניברסיטת ביר זית ד"ר גבי

ברמקי. הם הכו בו באלות, הציתו את הכיפה שהייתה על ראשו ורקדו סביבה. באותה שעה היה במקום צוות טלוויזיה, והאירוע צולם. גבאי אושפז בשל פגיעות ראש, וכשהגיעו חיילים לאוניברסיטה לעצור את התוקפים, התחדשו המהומות. בכירים בצה"ל אמרו לכתב 'מעריב' שהמורים באוניברסיטת ביר זית מסיתים את הסטודנטים. כשהודיעה הנהלת האוניברסיטה לממשל הצבאי שלא תוכל להבטיח את ביטחונם של ישראלים בקמפוס, שוב נסגרה האוניברסיטה לחודשיים.¹⁴

מאיר היה במחנה הצבאי ברמאללה כשהסטודנטים הערבים תקפו את גבאי בביר זית. הוא

כתב:

כשגבאי הצליח לחזור למשרד המנהל האזרחי, נשלחו מיד חיילים לאוניברסיטת ביר זית. הם נתקלו במטר אבנים, והיחידה שלי נקראה לשמש תגבורת. כשהגענו, גילינו שמאות סטודנטים התבצרו בבניין המרכזי ונעלו את הדלתות... קיבלנו הוראה להקיף את הבניין ולחכות להוראות נוספות...

כתבים ששמעו על ההתפרעויות התקהלו על יד האוניברסיטה... בשתים-עשרה בצהריים הוצב לסטודנטים אולטימטום לצאת בתוך שעה, אך כשלא עשו זאת, צה"ל לא נכנס. הדבר נשנה לפחות עוד פעם אחת במשך היום. לאחר יותר מעשר שעות של סירוב להוראות צה"ל הוצע להם לעזוב את המקום באוטובוסים, אך הם נדרשו לצאת אחד-אחד כדי שגבאי יוכל לזהות את תוקפיו. הסטודנטים הערבים סירבו גם לזה, וראש המנהל האזרחי הפרופסור מנחם מילסון הורה לחיילי צה"ל לעזוב את המקום.

קשה לתאר את התסכול והכעס של החיילים. אחד מחיילי המילואים אמר בזעם: "אנחנו עומדים ורועדים מקור שעות והם מנצחים..."

למחרת בבוקר [יום שלישי כ"ג בשבט 16 בפברואר] קיבלנו הוראה להגיע לרמאללה ולעצור כל סטודנט שאנו רואים ברחוב. המטרה הייתה לנסות לזהות את אלה שהיו בתוך בניין האוניברסיטה. הייתי בקבוצה של שלושה חיילים שנשלחה לכיכר מנרה במרכז רמאללה... במשך אותו יום עצרנו יותר מארבעים סטודנטים וסטודנטיות, הכנסנו אותם לרכבים צבאיים והבאנו אותם לבסיס לחקירה.

בעת המעצרים גילינו שמרצים זרים רבים מלמדים באוניברסיטה. הם באו ללמד שם מתוך תחושה של הזדהות עם ה"פלסטינים"... עובדה זו מלמדת על התמיכה שיש למחבלים ברחבי העולם.

הידיעה שאני משרת ברמאללה הגיעה לכלי התקשורת, העונים כל כך את ישראל – ועוד יותר אותי. כנראה, כמה עיתונאים ראו אותי בביר זית ביום שני. גדעון גיטאי, צלם שמאלני, הגיע פתאום לכיכר מנרה. למרות בקשות [של המפקד] שלא לצלם חיילים בעת מילוי תפקידם, הוא צילם אותי כמה פעמים. כשניגשתי אליו, הוא אמר לי: "לטובת המדינה מוטב שתשב ככלא מאשר תסתובב כאן ותעצור ערבים".

לפי החוק אסור להעליב את אנשי כוחות הביטחון, וביקשתי ממנו להתנצל. הוא סירב, ועצרתי אותו. נפתח נגדו תיק במשטרה, אך הוא שוחרר בערבות אישית והודיע לכלי התקשורת שאני אכן ברמאללה...

ביום רביעי בבוקר הגיע פתאום צלם 'טיים מגזין', דוד רובינגר. האזור כבר היה סגור לכתבים לפי צו המושל הצבאי, והחיילים הראו את הצו לרובינגר. הוא ראה אותי והתפרץ בזעם: "למה אתה כאן עדיין? צה"ל אמר שיעבירו אותך. נוכחותך כאן היא שערוייה". נראה לי שזה מראה איזה סוג אנשים 'טיים מגזין' מעסיק, ומכאן אפשר להבין את

תעמולת שנאת ישראל הקבועה של המגזין. לא במקרה ציטט העיתון המרקסיסטי-ציוני 'על המשמר' באותו שבוע את דבריו של רובינגר: "טענת צה"ל שאנשי תקשורת מפריעים למאמציהם להרגיע את הרוחות בגדה המערבית נכונה לחלוטין... אם אני נגד הכיבוש, תפקידי לצלם ולהפריע!"

בשעות הבאות היינו עסוקים במאמצים לשמור על הסדר ולהרחיק כתבים. חזרנו לבסיס בארבע אחר הצהריים ויצאתי לחופשה לעשרים וארבע שעות, בעיקר כדי להשתתף בעצרת בכותל [ביום חמישי כ"ה בשבט] למען שחרורה של מרינה טיומקין, שנחטפה מאביה בידי הקג"ב לפני תשע שנים, בהיותה בת שלוש-עשרה.

ביום חמישי עלתה זעקה בכלי התקשורת: להוציא אותי מרמאללה. מכונת התעמולה השמאלנית התירה כל רסן: מה עושה כהנא, האיש שרוצה להוציא את הערבים מהארץ, ברמאללה? האם נכון הדיווח שהוא "בלט בחריצותו היתרה לבצע מעצרים"? בצעד יוצא דופן הצהיר דובר צה"ל שמפקדיי גילו "שביעות רצון מלאה" מתפקודי בשירות המילואים ושהתנהגותי הייתה למופת...¹⁵

גם כתב 'ידיעות אחרונות' גבי ברוך מסר את דבריו של דובר צה"ל על "התנהגותו למופת" של מאיר והוסיף שמפקדיו של מאיר אמרו שהוא "ממלא ללא דופי את תפקידיו במסגרת שירות המילואים" ו"גילה התאפקות בתקרית שאירעה שלשום בינו לבין צלם עיתונות". המפקדים הדגישו שבמילוי תפקידיו לא באו לביטוי דעותיו הפוליטיות כלל. מפקדו של מאיר, אפרים זימן, כתב מכתב למערכת 'מעריב' זמן קצר לאחר האירועים ברמאללה:

הרב כהנא היה בשירות מילואים פעיל למעלה משלושה שבועות. שירותו במשך כל אותה תקופה היה ללא דופי, והוא מילא את כל המשימות וההוראות בצורה אחראית ונבונה... העיתונאי [גדעון גיטאי] עסק בצילום בכיכר מנרה ברמאללה ללא הפרעה (כך היו ההנחיות). כשביקש לצלם את הרב וחיילים אחרים בשעת מילוי תפקידם (דבר האסור בכל מקרה) ביקשנו ממנו שיימנע מכך. הוא לא נענה לבקשתנו והמשיך בשלו ושוב ללא כל הפרעה. מאחר ו"שלא כצפוי" הגיב הרב כהנא במתינות, פנה אליו העיתונאי בדברים [מעליבים], ושוב שלא כצפוי פנה אליו כהנא במתינות וביקשו להתנצל על העלבת חייל. העיתונאי לא רק שלא התנצל, אלא חזר על דבריו בנוכחות חיילים נוספים... יום לאחר מכן, ביום רביעי, נסגר האזור כולו (רמאללה וביר זית) בצו המושל הצבאי, וזאת בעקבות סגירת האוניברסיטה בביר זית. צו זה כולל בתוכו איסור כניסת עיתונאים וסיקור הנעשה בשטח.

סיוור של צה"ל בעיר גילה שני עיתונאים מהשבועון 'טיים' [אחד מהם דוד רובינגר] שצילמו במרכז רמאללה... הרב כהנא בתוקף תפקידו הציג בפניהם את הצו וביקשם להפסיק לצלם ולעזוב את השטח.

משלא נענו, ביקש את תעודת העיתונאי והחזיק בה תוך הזעקתנו (קצין מהממשל ואנוכי) למקום. אנו הסברנו לעיתונאים שוב את משמעות הצו, החזרנו להם את התעודה וקיבלנו את קסטת הצילום.

בדיווחי כתבים מאוחר יותר הסתבר שהעיתונאים הפכו את הסיפור ל"פיקנטי" תוך תאור שהרב כהנא החרים מהם את קסטת הצילום תוך איום בנשק. ברור מתיאורי המדויק שסיפורם הוא שקר מוחלט...

[חתום] אפרים זימן, קדומים, שומרון.

כשראייתי את אפרים זימן, הוא סיפר לי שבמהלך כל שלושת השבועות של המילואים התאמץ מאיר להימנע מכל מגע עם כתבים. באחת החופשות שלהם הם חזרו יחד לבסיס במכונית הפיאט של מאיר. בכניסה היו כתבים שראו אותם נכנסים וחיכו שמאיר יצא, כדי לראיין אותו, אך מאיר מסר את המכונית שלו לחייל אחר בעל זקן, והוא וזימן יצאו ברכב צבאי. הכתבים עצרו את מכוניתו של מאיר בצאתה, אך הנהג אמר להם שהוא אינו מאיר כהנא והראה להם את תעודת הזהות שלו כדי להוכיח זאת.

זימן סיפר עוד שמאיר מילא את כל תפקידיו במסירות, כולל תורנות מטבח, ולא ביקש זכויות מיוחדות לעצמו. בשבת הוא לימד שיעורי תורה לחיילים.¹⁶ גם לאחר סגירת אוניברסיטת ביר זית בשנית עלה גל מחאה בדרישה ל"חופש אקדמי". חברי תא הסטודנטים של 'כך' באוניברסיטה העברית חילקו פליירים שבהם ציטוטים מידיעות בעיתונים על התקפתו של ציון גבאי בידי סטודנטים באוניברסיטת ביר זית. בפלייר נכתב:

אם ערביי ביר זית מתנגדים רק למדיניות בשטחים, אם אינם מתנגדים ליהדות ולציונות, מדוע אם כן שרפו את הכיפה שחבש האיש? מדוע דווקא סממן יהודי מובהק זה? אוניברסיטת ביר זית נסגרה אך ורק לחודשיים. סביר להניח שבעוד זמן קצר יתחילו ערביי ביר זית ועמיתיהם היהודים המבולבלים להילחם למען פתיחתה המחודשת של האוניברסיטה. לפני שאתה רץ להזדהות עם ערביי ביר זית, עצור וחשוב על המעשה שנעשה על ידיהם... הצטרף אלינו למאבק למען סגירת אוניברסיטה זו לעולם ועד!

במהלך תקופת המילואים של מאיר נשלחה יחידתו לאוניברסיטת ביר זית ארבע פעמים. הוא כתב:

... האוניברסיטה היא מרכז ההשפעה של אש"ף בשטחים; מנהיגי אש"ף הבאים יצאו ממנה... סגירתה שוב ושוב מספקת תעמולה אנטי-ישראלית לעיתונות העוינת. יש לסגור את המוסד לחלוטין ולשלוח את הסטודנטים ללמוד בדמשק בלי רשות לשוב ארצה.¹⁷

הידיעות על שירות המילואים של מאיר העלו דיונים בכלי התקשורת על אזורותו האמריקנית. בכתבה ברשת הטלוויזיה CNN שאל הכתב אם מותר לאזרח אמריקני לשרת בצבא של מדינה אחרת. הדברים הגיעו עד לשר החוץ של ארצות הברית אלכסנדר הייג, והוא הורה לשגריר האמריקני בתל אביב ולקונסול בירושלים לברר במשרד החוץ בירושלים כיצד "אדם בעל עבר של הפרות סדר משרת בגדה המערבית, שהיא אזור נפיץ כל כך".¹⁸ פורסמו מאמרי דעות ומאמרי מערכת רבים שעסקו בשירותו של מאיר ברמאללה, ואף הביעו ביקורת כלפי צה"ל. דבריהם של הצלמים גדעון גיטאי ודוד רובינגר דווחו בהרחבה. גיטאי מכר לעיתונים כמה מהתצלומים של מאיר שצילם ברמאללה. בעל המשמר' פורסמה תמונה של מאיר מחזיק ברובה בכיכר מנרה ברמאללה, ובי'רוזלם פוסט' פורסמה תמונה של חייל העוצר ערבי ומאיר נראה ברקע. תצלומים שצילם גיטאי הופיעו גם ב'דבר' ובי'הארץ'. 'דבר' דיווח שבכ"ה בשבט (18 בפברואר) הגיש חבר הכנסת מיכאל בר זוהר מה'מערך' הצעה דחופה לסדר היום בנושא "שירות המילואים של הרב כהנא ביהודה ושומרון", באמרו שמהומות פורצות "סביב הרב בכל מקום שבו הוא נמצא". דיווחים על שירות המילואים של מאיר בעיתונות הזרה מתחו גם הם ביקורת על הצבתו ברמאללה.¹⁹

החופשות במילואים

ניכר מיומנו של מאיר שהוא ניצל את חופשותיו בתקופת המילואים לקידום מטרותיו החשובות. בז' בשבט (31 בינואר) הוא עסק בהכנת מוצגים נוספים ל'מוזיאון השואה בכוח' – תערוכת פרסומים וקטעי עיתונות אנטישמיים שנועדה להביא למודעותם של סטודנטים ותיירים מאמריקה את ממדי האנטישמיות באמריקה ולשכנעם לעלות ארצה.³¹ לאחר ששכן יותר משנה ברחוב אוסישקין 45 הועבר המוזיאון למשרד 'כך' ברחוב אוסישקין 31. כשסיים את שירות המילואים שלו, פעל מאיר לפרסם את המוזיאון ואת כתובתו החדשה. כך תואר המוזיאון במאמר ב'ג'ואיש פרס' באותו חורף:

ברגע שאתה נכנס לחדר אתה נתקל בתמונה גדולה ומפחידה של היטלר. העיניים מלאות השנאה בוהות כך ונותנות את ההרגשה הנוראה שהוא חי. ואכן, זהו הכיתוב המצמרר המופיע לצד התמונה: "הוא חי!"

זוהי הראשונה מתוך החוויות המזעזעות שעוברות על המבקר במוזיאון הייחודי ביותר בישראל, וללא ספק, בעולם כולו. המוזיאון מוקדש לנושא השואה, אך לא כמו האחרים, הוא אינו עוסק בעבר, אלא באפשרות של עתיד נורא... המוזיאון הקטן הזה נועד למנוע את השקיעה באשליה ש"זה לא יכול לקרות שוב, וודאי שלא בארצות הברית."
... איך אפשר שלא להזדעזע? מוצגת כמות ענקית של עיתונים ופרסומים של עשרות ארגונים שונאי יהודים. ארגונים אלה שולחים עלונים ופליירים בקביעות למיליוני אמריקנים. ומעל הכול, השנאה הגלויה המחרידה...

במאמר תוארו בפירוט כמה תצוגות מזעזעות. אלה כמה מהתצוגות ה"מתונות":

תרגום מלא בן שישה-עשר עמודים של גיליון של העיתון הנאצי 'דר שטירמר', שפרסם ארגון נאצי בארצות הברית. כותרתו: "נחשפה מזימה יהודית לרצח לא-יהודים". פוסטר שעליו תמונה של תנור והכיתוב "יהודים לכבשנים".

פלייר המסית לאנטישמיות: "לבנים, נמאסו עליכם השחורים? דעו שהרעה האמתית באה מהיהודים העומדים מאחוריהם".

הכתבה סיימה:

אני מודה לה' שהביא לתשומת לבי את המודעה הקטנה שפרסמה את המוזיאון: "המוזיאון לשואה בכוח, רחוב אוסישקין 31, ירושלים. המקום החשוב ביותר לביקור בישראל".

הכתבה שוכפלה בפליירים, והם חולקו בקרב תיירים בישראל, במטרה לפרסם את המוזיאון.²⁰

בי"ב בשבט (5 בפברואר), בזמן שמאיר היה במילואים, גינתה האספה הכללית של האו"ם את ישראל בשל החלטתה בכסלו תשמ"ב (דצמבר 1981) להחיל את החוק הישראלי ברמת הגולן.

³¹ המוזיאון נפתח לראשונה בתשל"ט (1979). ראה פרק יב, עמ' 147-148.

מאיר הזדרז להגיב על הגינוי, ובט"ו בשבט (8 בפברואר), בזמן שהיה בחופשה קצרה מהמילואים, הוא כתב למאיר ג'ולוביץ, המנהל הארצי של הליגה:

זמן מסיבת עיתונאים מחוץ לבניין האו"ם (וגם הפגנה קטנה) כדי לדרוש שישראל תפרוש מהאו"ם (ראה את המאמר שלי על זה ב'ג'ואיש פרס'). תודיע שאתה מארגן ועדות לשלוח עצומות לממשלת ישראל לפרוש מהאו"ם.

במאמרו על האו"ם כתב מאיר:

מה אנחנו עושים שם? בשביל מה להישאר באו"ם, לספוג עלבונות ולהיות מטרה לגינויים נוטפי שנאה?...⁷

למה אנחנו שם? איפה הכבוד העצמי שאמור להיות למדינה יהודית שקמה בגאון ובעוז מתוך כבשני אושוויץ?...

אתם מגנים אותנו? אתם רוצים לסלק אותנו?... אנחנו נסתלק בעצמנו מנגע הרשע והצביעות שלכם... אנו, האור לגויים, ניבדל מכם, החושך... "הן עם לבדד ישכון ובגויים לא יתחשב" (במדבר כג ט).²¹

בעודו בשירות המילואים החל מאיר לתכנן את נסיעתו הבאה לחו"ל. בחופשתו בכ"א בשבט (14 בפברואר) הוא כתב לסטנלי רובין, תומכו באנגליה, במאמץ מחודש לדבר לפני יהודים שם:

אני במילואים, ורק עכשיו קיבלתי לידי את מכתבך מ-29 בנובמבר ששלחת לניו יורק.

מאיר מסר לו שמות, כתובות ומספרי טלפון של תומכים נוספים באנגליה, וכתב:

...אני מבקש שתעזור בהובלת קמפיין להשיג לי רשות להיכנס לאנגליה... נסה ליצור קשר עם מיכאל גולדמן... ונורמה בלאק...

אני מציע לפרסם ב'ג'ואיש כרוניקל' מודעה שבה תזמין את הציבור לאספה כדי למחות על איסור כניסתי לאנגליה וכדי לארגן ועדה לחופש הביטוי ליהודים'. תודיע לכל העיתונים בלונדון, לטלוויזיה וכדומה. תקבע לי הרצאות ותודיע לי את המקומות והתאריכים. לפחות לא נעבור על זה בשתיקה...

כחודש לאחר מכן כתב רובין למאיר: "... רק נורמה בלאק יצרה אתי קשר... היא מסכימה אתי שהמצב בבריטניה אינו בשל למאבק הציבורי הגדול שאתה מבקש... האם לא עדיף לארגן חוגי בית בבתים פרטיים כדי שלפחות ישמעו אותך?... נורמה בלאק אומרת שכדאי שתנחת בנמל התעופה פֶרְסְטוויק בסקוטלנד, משום שהסיכויים שיעצרו אותך שם פחותים..."⁷

כדי לקבל ויזה לבריטניה היה על מאיר להציג לוח זמנים של הרצאותיו. הוא ענה לרובין:

לדעתי, הצעתה של גברת בלאק אינה מעשית. השם שלי ידוע מדי... אני מעדיף לבוא בגלוי

⁷ ממשלת בריטניה מנעה את כניסתו של מאיר לבריטניה בתשרי תשמ"ב (אוקטובר 1981). ראה פרק כ, עמ' 258.

– הפרסום והרעש יעוררו את הוויכוח הציבורי הדרוש לזעזע הן את הקהילה היהודית האדישה הן את הממסד היהודי.
 לכן אנא קבע לי הרצאות בסיוון (אמצע יוני). דבר עם מיכאל גולדמן... שלח לי הזמנה ובה פרטי ההרצאות, ואקח אותה לקונסוליה הבריטית בניו יורק לבקש ויזה...
 רובין לא הצליח לקבוע הרצאות למאיר. כמה חודשים לאחר מכן, כשבנו רוג'ר כתב למאיר שהוא מגיע ארצה, כתב לו מאיר:

לעומת היזמה וההתמדה הנחושה המאפיינות את השמאל, אנשינו אחוזים ייאוש משתק. אני מתכוון, כמובן, לעמדה הרופסת שנקטו אנשים באנגליה שלדבריהם תומכים בעמדותיי, כשביקשתי מהם להיאבק על זכותי להיכנס לאנגליה. אילו הייתה ממשלת בריטניה עושה לאיש מהשמאל מה שעשתה לי, היו נערכות שביתות שבת, צעדות, שביתות רעב ועוד כל מיני פעולות יצירתיות. במקרה שלי התגובה של כולם הייתה: "אנחנו קטנים מדי; זה לא יועיל". דיבורים כאלה ואנשים כאלה – אני אומר בכנות ובצער – לא יצילו יהודים...²²

שחרור חפז משירות מילואים

בעקבות הלחץ התקשורתי על צה"ל להוציא את מאיר מרמאללה הוחלט להעבירו לשרת בתוך "הקו הירוק". מאיר כתב:

כשחזרתי לבסיס מחופשה נאמר לי רשמית שמעבירים אותי לשרת בתוך הקו הירוק. הודעתי להם שלא אסכים לכך. ניסו לשכנע אותי, אך אמרתי לכל אחד ואחד מהמפקדים שאם לא אקבל יחס השווה ליחס שכל חייל מקבל, לא אהיה חייל בכלל... לבסוף, בשבע וחצי בערב, נקראתי למפקד הבסיס. הוא חייל מצוין, גם מבחינה תפקודית וגם מבחינה ערכית. הוא אמר לי שנתקבלה ההחלטה הסופית. "נלחמנו עליך כמה שיכולנו", הוא אמר.
 אמרתי לו שאני מעריך את מאמציו, אך לא אוכל להשלים עם יחס מופלה, ואם לא יורשה לי להישאר עם היחידה שלי ברמאללה, אלך הביתה. הוא הנהן בהבנה, וביקש מאחד המפקדים להסדיר את שחרורי המידי. היה שקט ברמאללה, ואני הלכתי הביתה.²³

פרק כב
הנסיגה מימית
אדר-אייר תשמ"ב / מרץ-אפריל 1982

מאיר סיים את שירות המילואים שלו ביום שישי כ"ו בשבט (19 בפברואר), ונהנינו משבת שקטה עם המשפחה. ציפי ומשה באו עם התינוקת שלהם לכל השבת, וברוך וניצה, שגרו קרוב אלינו, באו לסעודת ליל שבת. ברוך היה אז בשירותו הסדיר בצה"ל וקיבל חופשה לשבת. בנימין לא היה בבית משום שנסע עם כיתתו לימית לשבת.

אירוח קבוצות בימית היה חלק מפעילותה של 'התנועה לעצירת הנסיגה מסיני' בחודשים שקדמו לתאריך שקבעה הממשלה לפינוי סיני, ב' באייר תשמ"ב (25 אפריל 1982). ראשי התנועה חנן פורת וגאולה כהן מ'התחיה' והרב חיים דרוקמן מהמפד"ל עברו לגור בימית ועודדו אנשים ומשפחות לעבור גם הם, כדי להגדיל את מספר תושביה. הם סברו שצה"ל לא יוכל לפנות כמות גדולה של אנשים.

רוב היישובים החקלאיים שהיו בסיני כבר פונו, ורק העיר ימית נותרה על כנה. אוכלוסייתה כללה כשש מאות משפחות, בערך אלפיים וחמש מאות איש, אך רבים הסכימו לקבל פיצויים ולעזוב מרצון לפני מועד הפינוי. בדירות הריקות השתכנו המשפחות והרווקים שבאו לימית במטרה למנוע את הנסיגה מסיני, בהם חברי 'כך' אברהם ונחמה הרשקוביץ עם שבעת ילדיהם, שבאו מרחובות. רבים הפסידו ימי עבודה או לימודים עקב המעבר לימית, וחלק אף גרו במקלטים בזמן שהותם שם.¹

רוב האנשים שבאו לעבות את אוכלוסייתה של ימית היו מהציבור הדתי-לאומי, שהיה בחזית המאבק נגד מסירת שטחי ארץ ישראל לגויים, בהיותה איסור הלכתי. אמנם היו דעות שסיני אינה חלק מארץ ישראל, אך מאיר ורבנים רבים אחרים החזיקו בדעה שגבולות הארץ הכתובים בתנ"ך כוללים את סיני. בהרצאותיו באותם ימים חזר מאיר על הדברים שכתב כבר בתשל"ח (1978):

... ימית ויישובי סיני המדוברים הם חלקים מארץ ישראל לפי כל הפרשנים ולפי כל גדולי הפוסקים... פרשנים רבים סוברים שנחל מצרים, גבולה הדרומי של ארץ ישראל, הוא זרוע מזרחית של הנילוס שזורם לכיוון סיני (במדבר לד ה; יהושע טו ד)...

לפי דעה זו, רוב שטחה של סיני הוא חלק מארץ ישראל. ואולם גם אם נתבסס על דעות אחרות, כגון זו של רבנו סעדיה גאון בפירושו לספר במדבר, שנחל מצרים הוא ואדי אל עריש, אין שום ספק שימית ויישובי צפון סיני ורצועת עזה, הנמצאים כולם ממזרח לוואדי אל עריש, הם חלק מארץ ישראל – לא פחות מירושלים ומהכותל המערבי...²

מלבד האיסור ההלכתי של מסירת סיני למצרים, היה חילול השם עצום בנסיגה. מאיר דיבר על עיקרון זה בהרצאותיו במשרד 'כך' והסביר אותו בעלון 'הרעיון היהודי' שפורסם בישראל באנגלית:

נסיגה בגלל לחץ העולם ומחשש מאיבוד התמיכה האמריקנית מבטאת חוסר ביטחון ביכולתו של ריבונו של עולם להציל את עמו מכל רע. אין חילול השם גדול מזה... הנסיגה מסיני היא נסיגה מקידוש השם הגדול שהחל בניצחון המזהיר של מעטים חסרי

נשק נגד רבים עתירי נשק במלחמת השחרור... ששיאו היה הניצחון המדהים של מלחמת ששת הימים... ואילו עכשיו, נסיגה מהנס, מהניצחון, מהעצמה – נסיגה מקידוש השם לחילול השם. מוכרחים לעצור את הנסיגה. הוויתור על סיני יגרום הסתר פנים, ולחץ הגויים רק יגבר...

מאיר הסביר למה חשוב להביא אנשים רבים לימית:

בגין יכול לפנות חמש מאות, אלף או אלפיים יהודים. הוא אינו יכול לגרור בכוח חמשת אלפים איש. לכל מבוגר משתולל צריך חמישה חיילים לפחות, ועוד כמה לשמירה על אלה שכבר פונו. בגין לא יכול לגייס עשרים וחמישה אלף חיילים לפנות יהודים. חלומו הגדול הוא להיזכר בהיסטוריה כמנהיג דגול, והוא בוודאי יחשוש להכתים את שמו על ידי הפעלת עשרים וחמישה אלף חיילי צה"ל נגד יהודים.

מאיר הבהיר היטב את עמדתו לגבי ההתנגדות לפינוי:

... אני מציע התנגדות פסיבית. לדוגמה, סירוב תקיף לפינוי על ידי שליבת זרועות חזקה של איש לרעהו, בלי להשתולל ולבעוט... אם יש יהודים שחושבים על שימוש בנשק נגד חיילי צה"ל, שיתביישו... זה מה שאויבינו מבית ומחוץ רוצים... להשחיר את שמו של הציבור הלאומי בישראל לעד. התנגדות – כן. התנגדות נואשת – כן. שפיכות דמים – לעולם לא.³

שיחות ודיונים בימית

בחודש אדר (פברואר-מרץ) נסע מאיר מירושלים לימית כמה פעמים. בג' באדר (26 בפברואר) חסם צה"ל את הדרכים לימית כדי להפסיק את זרם האנשים לעיר, אך כמו אחרים הצליח מאיר לעקוף את המחסומים. ביומני כתבתי שהוא נסע לימית בה' באדר לאחר שיעור לתלמידי ישיבת 'דרכי נועם', ובדרך עצר לדבר עם אנשי 'כך' בחצר אדר, יישוב בצפון-מזרח סיני. בימית לימד מאיר שיעורים וניהל דיונים, בעיקר בענייני דיומא – אופני הפעולה הנכונים נגד הנסיגה וההיבטים ההלכתיים והרעיוניים של המאבק על ארץ ישראל.⁴ למרות מחסומי צה"ל המשיך מאיר לנסוע לימית במכונית ה'פיאט' הטרנטה שלו. הוא סיפר איך הצליח לעקוף את המחסומים:

... יצאתי לדרך עם ארבעה אנשי 'כך'. אזור ימית סגור ומסוגר, אך יש יוצא ויש בא... עברנו את חברון ואת באר שבע... כמשך ארבעים קילומטר מבאר שבע הכביש פנוי. אחרי נתיבות ואופקים מגיעים לצומת מגן – והנה המחסום הראשון, ארבעים קילומטר לפני ימית, וסביבו עשרות חיילים.

הסתובבנו ועצרנו בצד. ראינו במפה שמשמאלנו יש כביש לקיבוץ נחל עוז, ומשם כביש עפר. לא הייתה לנו בררה. מצאנו את הכביש, והגענו לשדות נחל עוז. שם, לשמחתנו, גילינו כביש סלול בחלקו, ובחלק הלא סלול העפר היה קשה ועביר לנסיעה – סייעתא דשמיא למשתדלים.

נסענו בכיוון השמש, לפעמים מערבה ולפעמים דרום-מערבה, בכבישי עפר, בשבילים ובוואדיות. עברנו דרך שדות ופרדסים, ולאחר חצי שעה גילינו שהתקדמנו חמישה-עשר קילומטר לכיוון ימית. עלינו בחזרה לכביש הראשי, רחוק מהמחסום.

משם היה קל למדי. במחסום השני נתנו לנו לעבור לאחר שאמרנו שבראשון נתנו לנו לעבור...

מאיר חזר לירושלים ביום שני בערב, ו' באדר (1 במרץ), לשיחה שנקבעה מראש עם תלמידים מ'בית מדרש לתורה' במשרד 'כך', וחזר לימית מוקדם בבוקר ביום רביעי.⁵ בז' באדר (2 במרץ) דנה הכנסת בהצעת אי אמון בממשלה שהגישה 'התחייה' בעקבות הקמת המחסומים בדרך לימית. מפלגות הקואליציה, כולל 'אגודת ישראל' והמפד"ל, הצביעו נגדה (58 קולות), וה'מערך' ורק"ח נמנעו (43 קולות). רק שלושת חברי הכנסת של 'התחייה' והרב דרוקמן מהמפד"ל הצביעו בעדה.⁶ על הדיון בכנסת כתב מאיר טענה פשוטה:

הממשלה טוענת שמאחר שישראל היא מדינה דמוקרטית, והכנסת, המייצגת את העם, החליטה על הנסיגה, מנין הזכות להפר החלטה זו? כמובן, התשובה היא שהתורה נותנת לנו זכות זו. התורה היא החוק האלוקי העליון, והוויתור על חלק מארץ ישראל הוא עברה על החוק.⁷

ההכנות לשהייה ארוכה

כשחזר מאיר לימית בח' באדר (3 במרץ) החלו אנשי 'כך' לבצע את תכניתו לנסות לעצור את הנסיגה מסיני. באחד המקלטים בשכונת 'המוטל' שבימית הם הכינו "בונקר" לשהייה ממושכת, והכניסו אליו מקרר, תנור, בלוני גז, מסכות גז, כלים חד-פעמיים, קופסאות שימורים וחבילות מצות. אחד הקירות היה מכוסה שורות שורות של מכלי מים גדולים. אברהם הרשקוביץ אמר לעיתונאי שהם הצטיידו במזון ובמים לחודשיים.

הם הלחימו את דלת המקלט מבפנים, והשאירו רק פתח מילוט אחד לכניסה וליציאה. את הפתח השני הם סתמו במלט, באבנים ובשברי זכוכית. על הקיר החיצוני של המקלט רוססה בצבע אזהרה שיש בלון גז מאחורי הדלת, כדי להרתיע את הצבא מלפרוץ אותה. המתבצרים הצטיידו באטמי אוזניים למקרה שהחיילים יהלמו על דלת הברזל בפטישים כדי להטריף את דעתם.⁸

על קירות המקלט הם ריססו גם כתובות רבות, בהן 'רק 'כך' תעצור את הנסיגה', וכן שם הבונקר, 'מבצר קידוש השם'. מאיר בחר ביהודה ריכטר, תלמיד ישיבת ההסדר בימית, שהיה בן עשרים, לפקד על הבונקר. ריכטר סיפר שהכנתו הושלמה ביום שנהרס היישוב חצר אדר, ומאז שהו חברי הקבוצה כל הזמן במקלט או סמוך לו. הם הציבו שומרים על גג המקלט במשך כל שעות היממה כדי להתריע במקרה שהצבא יפתיע אותם בהשתלטות מהירה.⁹ ב"א באדר (6 במרץ) רואיין מאיר ב'קול ישראל'. הוא כתב אחר כך:

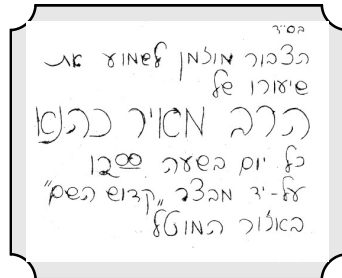
כתב 'קול ישראל' שלום אורן מראיין אותי. מה אני חושב על המצב? אני אומר לו. מה אני מתכוון לעשות? אני עונה שאני מקים "מטה אלטרנטיבי" שיתמוך בהפעלת כוח נגדי במקרה של הפעלת כוח נגד יהודים כדי לפנותם. אני מבהיר לו שאני מתנגד להפעלת כוח במקרה שהצבא לא יפעיל כוח, אך ההלכה ברורה.

באותו ערב שודר הריאיון ב'קול ישראל'. בימית מתפתח ויכוח. בעיר נתלות מודעות הקוראות לאנשים לבוא למטה של 'כך'... ואנשים מגיעים בזרם רצוף. לכל אחד אני מסביר מהי ההלכה ואומר: "אני מכבד כל אחד שמסרב להרים יד על חייל צה"ל, אך עליו לדעת

שהוא לא יעצור את הנסיגה. הצבא משתמש בכוח, ולא נוכל לסמוך על הנס"ם...¹⁰

בפורים (9 במרץ) נפטר הרב צבי יהודה קוק, ראש ישיבת 'מרכז הרב', כשהוא בן תשעים ואחת. הוא היה מנהיגם הרוחני של כמעט כל האנשים שהגיעו לחזק את ימית, ורבים מהם נסעו לירושלים ללוויה. גם מאיר נסע, ואחרי הלוויה הוא הלך למשרד של 'כך' לשכפל פליירים להפצה בימית, ונשאר בירושלים עד למחרת בבוקר.¹¹

באחד הפליירים הוזמן הציבור לשיעור יומי של מאיר בשעה שתים-עשרה בצהריים על יד 'מבצר קידוש השם'.

אנשים רבים באו לשמוע את שיעוריו. הרב צבי שוורץ, שהיה מן הדוגלים בפעילות מתונה בימית, סיפר שפעם אחת ניגש אליו איש שב"כ וביקש ממנו מידע על תכניותיו של מאיר. הוא ענה לו: "הרב כהנא אומר בגלוי את דעותיו ואת תכניותיו. לך לשיעור שעל יד המקלט ותדע הכול".

בפלייר אחר שהכין מאיר פורסם "קול קורא מהמטה האלטרנטיבי":

עד היום לא התגשמה תכנית ממשית למניעת העקירה על ידי הגורמים הרשמיים. אנו קוראים לכל נאמני ארץ ישראל לזום מיד תכניות התנגדות רציניות מול הניסיון לעקור יהודים מימית.

כתכנית ראשונה אנו מציעים לכל התושבים להתחיל כבר היום לבצר את כל המקלטים שליד בתיהם ולעבור לתוכם. נהיה מוכנים לייעץ לכם בתכנון חשמל, אוכל ומים, מזרנים, ריתוך הדלתות וכו'.

והעיקר – אל תצאו מבתיכם מרצונכם הטוב. "עת צרה היא ליעקב", ובזכות מסירות נפש "וממנה יושע".

הציבור מוזמן למקלט 41 ב'מוטל' לשוחח ולהתייעץ.¹²

קריאתו זו של מאיר לבצר את המקלטים הופצה כנראה בט"ו באדר (10 במרץ) או למחרת. באותו שבוע פינה צה"ל את תלמי יוסף, מעוז הים וניר אברהם. ביישובים חקלאיים אלה מספר התושבים היה קטן והיה קל יותר לצה"ל לפנות אותם, לכן הם פונו לפני ימית. למחרת שידרה הטלוויזיה הישראלית מראות של מתנגדי הנסיגה ביישובים אלה צועקים ומתגוששים עם חיילים. מאיר כתב על ההטיה בדיווחי הטלוויזיה הישראלית:

יש שידרגו את ערפאת במקום הראשון ברשימת הסכנות הגדולות ביותר לישראל, אך אני מציע להם לשקול לשמור מקום זה לטלוויזיה הישראלית, המרעילה בכל ערב את המוחות בישראל בעמדות שמאלניות, אנטי לאומיות ואנטי דתיות.¹³

מטרת השידור של פינוי היישובים הקטנים האלה הייתה הכפשת מתנגדי הנסיגה כדי לעורר את דעת הקהל נגדם. המטרה הושגה. חבר הכנסת שבח וייס מה'מערך' טען שהפעילים בימית מאיימים על הסדר הציבורי, ושהתנהגותם מצביעה על הכנות למרד מזוין ולמעשי טרור. במכתב ליועץ המשפטי יצחק זמיר, שנשלח גם לכלי התקשורת, ביקש וייס להעמיד לדין כמה מהם, כולל אנשי 'כך', בשל הכרזות שהן עברה על החוק ותכניותיהם להתנגדות מזוינת לנסיגה. בעקבות דרישתו של וייס הודיעו ראשי 'התנועה לעצירת הנסיגה מסיני' בכ' באדר (15 במרץ) שהם מתנערים ממאיר ומאנשי 'כך'. באותו יום (אולי במקרה) נמסר למאיר זימון להתייצבות יומיים לאחר מכן בתחנת המשטרה ברפיח. הוא כתב:

ברור לחלוטין שהצבא מודאג מאוד מהבונקר. המשטרה חיפשה אותי כל השבוע. פעם אחת ראו אותי, ואחד הבלשים שאל אם אני מוכן לבוא אתו לתחנת המשטרה ל'שיחה'. אמרתי לו שאני מעריך את ההזמנה אך מעדיף שלא לבוא, ומאז נעשים מאמצים לעקוב אחריי בכל יום. הם מוטרדים מאוד כי הם רוצים לדעת מה יש בבונקר. שינחשו. עוד רבים סקרנים לדעת זאת. וזה, כמובן, מה שיכול היה להיות הקלף המשמעותי היחיד במאמץ לעצור את הנסיגה...¹⁴

מאיר חזר הביתה ביום רביעי כ"ב באדר (17 במרץ), היום שהוזמן להתייצב בו בתחנת המשטרה ברפיח. הוא שהה כל היום במשרד 'כך', כנראה עסק בכתיבה ובשכפול פליירים, וחזר לימית באותו ערב. ביום שישי הוא שוב חזר הביתה, ושב לימית מיד בצאת השבת, ואז התברר שהמשטרה אכן מחפשת אותו: כשלוש שעות אחרי צאת השבת הגיעו לביתנו שני שוטרים, אחד מהם בלבוש אזרחי, וביקשו את מאיר. ביומני רשמתי שאמרתי להם: "כן, מאיר היה בבית" ו"לא, הוא כבר לא כאן".¹⁵

הרב ישראל אריאל נעצר

הממשלה התנכלה גם לרב ישראל אריאל, רבה של ימית וראש ישיבת ההסדר שם. הרב אריאל, שהיה המועמד השני ברשימת 'כך' לכנסת בשנה הקודמת, נראה בטלוויזיה בו' באדר (1 במרץ) כשהוא קורא לחיילים באחד המחסומים לסרב לפקודות הפינוי. למחרת פנה שר הביטחון אריאל שרון ליועץ המשפטי זמיר וביקש ממנו לפתוח בחקירה לברר אם בדבריו עבר הרב אריאל על החוק האוסר הסתה.¹⁶

כמה ימים לאחר מכן נעצר הרב אריאל בשל התנגדות לחיילים בפירוק היישוב חצר אדר. הוא הוחזק במעצר במשך שמונה-עשר ימים, עד למשפטו ביום שני כ"ז באדר (22 במרץ). ביום שלפני המשפט חולקו בימית פליירים בכתב יד ללא חתימה, אך כנראה ביזמתו של מאיר, שקראו: "מחר נפתח משפטו של הרב ישראל אריאל, הלוחם האמתי למען סיני. הערב... חובה מוסרית של כל התושבים להשתתף בעצרת הזדהות עם הרב אריאל במתנ"ס בשעה 19:00. הנו כבוד לתורה! תנו כבוד לרב הלוחם למען ארץ ישראל!"

למחרת חולקו פליירים של "המטה האלטרנטיבי" שנכתב בהם: "בושו והיכלמו תושבי ימית ומנהיגיהם! היום נפתח משפטו של הרב ישראל אריאל שליט"א, רב העיר ימית. למרות מסירות נפשו למען סיני... לא מצאו לנכון תושבי ימית, לרבות תלמידי הישיבות בכלל ותלמידי בפרט, להגיע בהמוניהם לבית המשפט ולתת כבוד לתורה ועידוד לאסיר ארץ ישראל. אילו במקום הרב אריאל היה יושב במאסר ועומד למשפט משהו אחר ממנהיגי 'התנועה לעצירת הנסיגה מסיני', האם לא היה מצליח המטה לארגן הסעה לבית המשפט? האם לא היו מגיעים מאות

לעודדו?"¹⁷

רבים התנגדו לנסיגה מסיני ואלפים הגיעו להשתתף בתפילה מיוחדת בכותל המערבי בערב ראש חודש ניסן. הרבנים הראשיים הרב שלמה גורן והרב עובדיה יוסף הכריזו על תענית ציבור ביום זה וקראו לציבור "להצטרף ליום צום, תפילה וזעקה לקדוש ברוך הוא שיתקן בעצה טובה מלפניו את ממשלת ישראל לשקול מהלכיה והחלטותיה בעניין מסירת שטחים מארץ אבותינו ועקירת יישובים יהודיים מארץ הקדושה". ביומני כתבתי שגם אני צמתי ביום זה. למרבה הצער, ממשלת ישראל הייתה נחושה להשלים את הנסיגה לפי תנאי ההסכם עם מצרים.¹⁸

איום של מעצר מנהלי

מאיר תכנן להגיע הביתה לשבת ג' בניסן (27 במרץ), משום שהזמנו את ברוך וניצה (ברוך קיבל חופשה מהצבא לשבת) וגם את טובה ומוטי עם התינוק שלהם. ואולם ביום שישי דיווח 'ידיעות אחרונות' ששר הביטחון אריאל שרון הוציא צו מעצר מנהלי נגד מאיר. מאיר התקשר סמוך מאוד לשבת להודיע שלא יגיע הביתה כדי שלא ייעצר. בגלל החשש מהאזנות לקו הטלפון של ביתנו הוא לא אמר היכן הוא, אך לא דאגתי משום שידעתי שאנשים רבים שמחים לארח אותו בשבת.¹⁹ מעצרו המנהלי הארוך של מאיר בכלא רמלה בשנה הקודמת הספיק לו בהחלט. היה חשוב לו להיות חופשי כדי שיוכל להמשיך בפעילותו, והוא החליט להקדים את ביקורו באמריקה, שתוכנן לב' באייר (25 באפריל), ולעורר שם את דעת הקהל היהודי נגד הנסיגה. הוא הגיע הביתה ביום ראשון ד' בניסן (28 במרץ), כדי לארוז את חפציו, וביקש ממני לבוא אתו, משום שתכנן להיות באמריקה במשך כל חג הפסח. הוא רצה לקחת אתו מצות שמורות, אך אמרתי לו שהן יתפוררו בדרך ומן הסתם יש מצות שמורות בניו יורק (בדיעבד הצטערתי על עצה זו). הזמנתי לעצמי כרטיס טיסה ל"א בניסן (4 באפריל), אך בגלל החשש שמאיר ייעצר בנמל התעופה, אישרתי את ההזמנה רק לאחר שידעתי שהוא אכן הגיע לניו יורק.²⁰

'מבצר קידוש השם'

אמנם ימית הוכרזה שטח צבאי סגור כבר בז' בניסן (31 במרץ), אך שלושת אלפים איש היו צפויים להגיע לשם לחג הפסח. גם לאחר החג, אף שמועד הפינוי הסופי היה קרוב, לא פעל הצבא נגד כאלפיים האנשים שנשארו בימית במחאה על הנסיגה – הן משום שהיה ברור שבנחישותם הם יצליחו לחזור לאזור, הן משום שהממשלה רצתה שמצרים ואמריקה יהיו מודעות להתנגדות הציבורית הנסערת לנסיגה.²¹

ביום חמישי בלילה, כ"ב בניסן (15 באפריל), זרקו אנשים מ'מבצר קידוש השם' בקבוק תבערה קרוב לרכב צבאי. יהודה ריכטר סיפר שהם נזהרו שלא לזרוק אותו קרוב מדי, ואכן לא נעשה שום נזק לגיפ, שלא היה אלא רכבו של תת-אלוף עודד טירה, מפקד פינוי חבל ימית. טירה זעם והחליט להוציא אותם מהמקלט.

חיילים מחיל ההנדסה הביאו ציוד ניסור וריתוך כדי לפרוץ את דלת הברזל של המקלט. אחד האנשים במקלט קירב בלון גז לדלת ופתח אותו לכמה שניות. החיילים הריחו את הגז והפסיקו את עבודתם מחשש לפיצוץ. תת-אלוף טירה החליט להפסיק את מאמצי הפריצה, אך הציב שומרים על גג המקלט, למנוע כניסת אנשים נוספים אליו.

ראובן שכטר סיפר: "הייתה אווירה רצינית במקלט. התפללנו, למדנו תורה ושיחקנו שחמט. הקשבנו לחדשות ושוחחנו על המצב". החיילים לא מנעו מאנשים לדבר עם יושבי המקלט דרך פתח האוויר, ואלה העבירו לאברהם הרשקוביץ מכתב למסור לרב ישראל אריאל. במכתב היה איום מבהיל:

מיד כאשר יתחיל הפיננסי, נתחיל לשים קץ לחיינו, אחד אחד, ברווח זמן של מאה ועשרים דקות עד שנמות כולנו. איננו מאמינים שמשוהו יכול להציל אותנו או את ימית אחרי שהפיננסי יתחיל, אך אנו מקווים שההלם שיבוא עם מותנו ידחוף את העם להבין כמה חשובה ארץ ישראל לעם ישראל.

אנו יודעים שההחלטה שקיבלנו על עצמנו לא תהיה מקובלת על הציבור הרחב ושנספוג גינויים רבים בגללה, אך אנו בטוחים בדרכנו ובאמונתנו. בעוד עשר או עשרים שנה תשפוט ההיסטוריה מי צדק. אנו נמות כדי שאחינו יוכלו לחיות. צוואתנו היא שכל אחד מאתנו ייקבר במקום שבו הוא מת, במיטתו או בשק השינה שלו. כולנו מקווים ומתפללים שמעשה זה לא יחזור על עצמו לעולם.²²

הידיעה על איום ההתאבדות התפשטה במהירות, וחתננו משה קפלן התקשר לאמריקה כדי לעדכן את מאיר. הרב הצבאי הראשי הרב גד נבון נשלח לשכנע את המתבצרים שהתאבדות אסורה על פי ההלכה, אך דבריו לא נתקבלו. ראש הממשלה מנחם בגין היה נחוש בדעתו להימנע משפיכות דמים במהלך פיננסי ימית, וביקש את עזרת הרבנים הראשיים הרב שלמה גורן והרב עובדיה יוסף. השניים הוטסו במסוק לימית, והגיעו ל'מבצר קידוש השם' ביום שני בשעה שלוש וחצי לפנות בוקר. הם ניהלו "רו שיח הלכתי" עם יושבי המקלט, דרך פתח האוויר. ריכטר סיפר שהרב גורן צעק: "יהודים מעולם לא התאבדו, גם כשנכפה עליהם להמיר את דתם".

ביקור הרבנים שכנע את המתבצרים שאיזמיהם הפיקו את הרושם שביקשו ליצור ועודד אותם. הוריהם, שהיו בטוחים שמאיר יצליח לשכנע אותם שלא להתאבד, פנו לראש הממשלה בגין, והוא הסכים לאפשר למאיר להיכנס לימית לדבר עם המתבצרים.²³

'מבצר קידוש השם' של אנשי 'כך' הוזכר פעמים רבות בדיווחים על פיננסי צפון סיני, וכעת פרסמו העיתונים תמונות של קירותיה המכוסים כתובות מרוססות בצבע. כתובת אחת הייתה ציטוט מספר הלכות מלכים לרמב"ם (ג ט), שמאיר ראה בו מקור הלכתי עיקרי להתנגדות לנסיגה: "אם גזר המלך לבטל מצווה, אין שומעין לו".²⁴

במסוק לימית

ביום ראשון, כ"ה בניסן (18 באפריל), יום לפני טיסתי חזרה לישראל, הייתי במשרד הליגה בניו יורק עם מאיר, כשמשוה קפלן התקשר לספר לו על איום ההתאבדות. לאחר מכן לא הפסיק הטלפון במשרד לצלצל. ביומני רשמתי שבשיחות הטלפון שהתקבלו היו שתיים מרשתות טלוויזיה. מאיר ג'ולוביץ זימן מסיבת עיתונאים לשעה שמונה בערב במשרד, ומאחר שהשומר בבניין סיים לעבוד בשעה שבע, ישבתי בלובי כדי לפתוח את דלת הבניין לכתבים שהגיעו. מאיר אמר להם שהוא רוצה לחזור לישראל כדי לשכנע את הצעירים המתבצרים לחזור בהם מכוונתם להתאבד, והודיע שיטוס למחרת לווינגטון כדי לבקש מאנשי השגרירות הישראלית שם הבטחה שלא ייעצר בישראל.

למחרת הסיע אותי מאיר לנמל התעופה ותכנן לטוס מיד אחר כך לווינגטון. כשהגענו לנמל התעופה, בארבע וחצי בבוקר, נודע לנו שהטיסה שלי נדחתה מהשעה שש לשעה שמונה. בזמן שחיכינו התקשר מאיר לביתו של ג'ולוביץ, וג'ולוביץ סיפר לו שהרב גורן התקשר אליו בלילה ואמר שחשוב שמאיר יחזור לארץ בדחיפות, ואף הבטיח שמאיר לא ייעצר.²⁵

הרב גורן והרב נבון חיכו למאיר כשנחת בנמל התעופה בלוד ביום רביעי כ"ח בניסן (21 באפריל). פגישתם שודרה בטלוויזיה הישראלית, ואני צפיתי בה. השלושה הוטסו במסוק לימית, ומפקד פיקוד הדרום האלוף חיים ארז ליווה אותם למקלט. מאיר דיבר עם יהודה ריכטר דרך

פתח האוויר, ורק לאחר שיחה ארוכה ונסערת הסכימו המתבצרים להכניס אותו למקלט דרך פתח המילוט.

האלוף ארז הציע שמאיר יישאר במקלט כדי לוודא שהמתבצרים לא יממשו את איומם להתאבד. מאיר סיפר אחר כך שהצליח לשכנע אותם לגמרי רק לאחר שעתיים וחצי. טענתו העיקרית הייתה שימית כבר אבודה והם צריכים לחיות כדי לתרום את חלקם במאבקים עתידיים על ארץ ישראל. ביומיים שבהם ישב אתם מאיר במקלט היו דיונים בלתי פוסקים בעניין התגובה שנכון להגיב כשייכנסו החיילים למקלט. מאיר אמר להם, בהתבססו על ההלכה, שמותר להתנגד באופן פעיל, אך אסור לפגוע או לפצוע. ברוך גורדון סיפר: "אחד הבחורים הרים את אגרופו ושאל: 'מותר להרביץ לחיילים כשהם נכנסים?' הרב ענה: 'לא באגרוף! אפשר לדחוף אותם רק ביד פתוחה', ופשט את אצבעותיו בהדגמה"²⁶.

ביום ששישי ל' בניסן (23 באפריל) הגיע כוח הפריצה של צה"ל ל'מבצר קידוש השם'. החיילים הלחימו שרשראות לדלת המקלט וניסו למשוך אותה בעזרת דחפור, אך השרשראות נקרעו שוב ושוב. לאחר שלושה ניסיונות הובא דחפור נוסף שעליו מקדח, ונקדח חור גדול בקיר הבטון של המקלט. הפריצה ארכה כארבע שעות, וכשהחיילים החלו להיכנס, זרקו עליהם המתבצרים ביצים וחפצים אחרים. החיילים הציפו את המקלט בזרם מים חזק כדי להשתלט עליהם, וכל המתבצרים, כולל מאיר, נאזקו ונישאו בידיהם וברגליהם אל ניידות משטרה. הם הובאו לבית המעצר באשקלון אחר הצהריים.²⁷

מאיר שוחרר במוצאי שבת לאחר שהרב גורן הודיע לצה"ל ולמשטרה שהוא הבטיח למאיר שלא יאונה לו כל רע כשיחזור לישראל, ויש למלא הבטחה זו. האחרים השתחררו למחרת, וראובן שכטר סיפר שלפני שמאיר יצא הוא רשם את מספרי הטלפון של הוריהם והתקשר אליהם מיד כשהגיע לירושלים במוצאי שבת. בהודעה לעיתונות ששלח מאיר מאוחר באותו לילה, הוא כתב שמעצר המתבצרים היה בניגוד להסכם עם האלוף ארז.²⁸

יורה בחד בהר הבית

כתבים רבים הגיעו למסיבת עיתונאים שזימן מאיר ביום ראשון כי 'מבצר קידוש השם' עדיין סקרן אותם, אך מאיר רצה לדבר בעיקר על נושא הר הבית, בעקבות תקרית שהייתה שם כשבועיים קודם לכן, ולדבריו "העלתה לסדר היום את נושא המסגדים בהר הבית".²⁹ במרכז התקרית היה אלן גודמן, עולה חדש מאמריקה שהחל אז את שירותו בצה"ל. הוא הגיע לרחבת הר הבית ב"ח בניסן (11 באפריל) לבוש במדיו וחמוש ברובה סער, והחל לירות לכל עבר בדרכו לכיפת הסלע. שומר ערבי נהרג ושמונה שוטרים נפצעו. מיד הושמעו ברמקולים של מסגד אל-אקצה קריאות שישראל תוקפת את המסגד, והקריאה התפשטה למסגדים נוספים באזור.

גודמן, שטען אחר כך שהוא ביקש לשחרר את הר הבית, נתפס במהרה, ושוטרים הוציאו אותו דרך ההמון הערבי המתפרע שזרם למקום. בהתפרעויות הערכים באותו יום נפצעו ארבעים יהודים, עשרה מהם קשה. במשך כמה ימים לאחר מכן נמשכו מהומות ויידויי אבנים במזרח ירושלים וביהודה ושומרון.³⁰

מאיר, שהיה באמריקה באותה עת, שלח הודעה לעיתונות:

תנועת 'כך' מביעה זעזוע מחוסר האונים של משטרת ישראל בטיפולה במתפרעים ערבים במזרח ירושלים שיידו אבנים ביהודים חפים מפשע לאחר מעשה של יהודי חולה נפש בהר הבית.

תנועת 'כך' רואה בחומרה את הצהרת הממשל האמריקני שהמעשה נעשה "במקום המקודש לאסלאם". 'כך' מאשימה את ממשלות ישראל בחמש-עשרה השנים האחרונות על שלא הבהירו לעולם שהר הבית הוא המקום המקודש ביותר לעם ישראל כולו ועל נתינת השליטה על הר הבית לז'וקף המוסלמי ולערבים פורעים.

תנועת 'כך' קוראת שוב:

- להוציא את כל הלא-יהודים מהר הבית.
- להסיר מהר הבית את כל המבנים שנועדו להנציח שלטון זר בארץ ישראל.
- למסור את השליטה על הר הבית לידי יהודים יראי שמים.

בהודעה הזמין מאיר את הכתבים למסיבת עיתונאים במשרד 'כך' במנהטן, וסיים:

בציניו שאין לגודמן כל קשר לתנועת 'כך'... תקף הרב כהנא את ממשלת ישראל על שלא הכריזה על ריבונות יהודית בהר הבית... ובכך גרמה לביצוע פעולות נואשות.³¹

כתב 'מעריב' בניו יורק מסר שלמסיבת העיתונאים הגיעה "סוללת עיתונאים", כתבי רדיו, טלוויזיה ועיתונות. הם התעניינו בגודמן, אך רצו לשאול את מאיר גם על הצהה שהייתה שבוע קודם לכן במסעדה לבנונית בברוקלין. היו דיווחים שמטלפן אלמוני טען שהליגה אחראית להצתה, אך דובר הליגה הכחיש זאת בתוקף. למחרת ההצתה הצהיר מאיר בטלוויזיה שאין לליגה כל קשר להצתה. ה'ניו יורק טיימס' ציטט את דבריו: "אינני אחראי לכל פסיכופט שגר בניו יורק".³²

במסיבת העיתונאים הודיע מאיר שלגודמן מגיעה הגנה טובה, והוא ישכור בשבילו את עורכת הדין ליאורית דניאל, שייצגה חברי 'כך' רבים בעבר. גודמן אכן העדיף אותה על פני עורך הדין שהעמידה לרשותו המדינה, ונתן לה ייפוי כוח. פרשנים הבינו מזה שמאיר התכוון להפוך את משפטו של גודמן למשפט פוליטי. באותו שבוע כתב מאיר מאמר על הר הבית:

לפני כשלושת אלפים שנה, בסערת המלחמה בין ישראל לעמון וארם, אמר יואב, שר צבאו של דוד המלך, לאחיו את המשפט המפעים בנצחיותו: "חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלקינו" (שמואל ב' י"ב). על פסוק זה כתב הפרשן הגדול הרד"ק: "שלא יכבשו אותם אויבינו וישבו בהם אם יתחזקו עלינו וינצחונו. ואם יעשו כן, לא יהיו ערי אלקינו אלא ערי אלוהים אחרים".

אתם שומעים? אתם מבינים? ריבונות זרה במקום כלשהו בארץ ישראל מסירה כביכול ממקום זה את שם ה'. נוצר חלל, מקום ריק מכבוד ה' – חילול השם של ממש... על אחת כמה וכמה כשיש ריבונות זרה במקום הקדוש ביותר, בקודש הקודשים.

וממשלת ישראל מוסיפה חטא על פשע. נוסף על חילול השם הנורא שבשליטה המוסלמית בהר ה', היא שוללת מיהודים העולים להר הבית את הזכויות שיש לגויים שם. אם יעז יהודי בהר הבית להוציא מכיסו סידור כדי לומר קדיש במניין, הוא ייעצר בידי שוטרים ערבים...³³

המאמצים באמריקה לעצירת הנסיגה

במשך שלושת השבועות שמאיר שהה באמריקה עד שחזר ארצה לבקשת הרב גורן, הוא התמקד במאמצים לעורר את מודעות היהודים לחומרת הנסיגה מסיני. כאמור, הוא הקדים את ביקורו באמריקה כדי להימנע ממצער, וטס בה' בניסן (29 במרץ). הוא הודיע לתומכיו על הקדמת

ביקורו והם מיהרו לקבוע לו הרצאות ואפילו הספיקו לפרסם מודעות על הופעותיו בגליון של ה'ג'ואיש פרס' שהגיע לדוכני העיתונים ביום רביעי ו' בניסן, יום אחרי שמטוסו נחת. בח' בניסן (1 באפריל), בהפגנה הראשונה שהוביל מאיר נגד הנסיגה, השתלטו הוא ועשרים ושניים חברים מהליגה על משרדי 'תנועת החירות', תנועת האם של 'הליכוד', במנהטן. הוא כתב אחר כך שההפגנה זכתה לסיקור תקשורתי נרחב.³⁴ באותו ערב הוא התארח בתכנית הרדיו של שפרה הופמן. במודעה ב'ג'ואיש פרס' נכתב: "הרב מאיר כהנא מגיע היישר מימית לספר ליהודי אמריקה את הסיפור האמיתי". במודעה אחרת, על השתתפותו בתכנית הרדיו של יעקב ספיבק, נכתב: "הרב מאיר כהנא דיבר על הדברים העשויים להתרחש בישראל לקראת מועד הנסיגה הסופית".³⁵ ביום שני י"ב בניסן (5 באפריל) ערך מאיר הפגנה מול הקונסוליה הישראלית בניו יורק. במודעה ב'ג'ואיש פרס' נכתב:

יהודים!

עצרו את הטירוף –

עצרו את הנסיגה מארץ ישראל.

בואו להפגנה וצעדה עם הרב כהנא.

הסוכנות הטלגרפית היהודית דיווחה: "בקריאות 'לא לסגת מימית' הפגינו כחמישים מחברי הליגה, בראשם הרב מאיר כהנא, על יד הקונסוליה. המפגינים נשאו דגלי ישראל והניפו שלטים שקראו לממשלת ישראל שלא לסגת מסיני". לפני ההפגנה קיימו מאיר וכעשרה מפגינים שביתת שבת בלובי הקונסוליה, ו'מעריב' דיווח שהם למדו יחד גמרא בזמן שישבו שם.³⁶ הגעתי לאמריקה ביום ההפגנה בקונסוליה, שלושה ימים לפני פסח. בליל הסדר התארחנו במלון 'פיינוויי' בהרי הקטסקיל; שפרה הופמן הוזמנה להנחות קבוצות דיון במלון במשך החג, והיא הציעה לבעל המלון להזמין את מאיר להיות מרצה אורח. ישבנו בשולחן הסדר עם שפרה ובעלה, רלף, ועד מהרה נוכחתי לדעת שטעיתי כשאמרתי למאיר שלא להביא מצות שמורות מישראל. בגלל מחירן הגבוה של מצות שמורות סיפק המלון רק מצות רגילות. האורחים האחרים, שידעו זאת והביאו אתם מצות שמורות, שמחו לתת למאיר משלהם, והיו לנו די והותר. ביום ראשון י"ח בניסן (11 באפריל) דיבר מאיר במלון 'סטיבנסוויל', גם הוא בהרי הקטסקיל. אף שהרצאתו שובצה בין שיעור התעמלות לשעת ריקודי עם, רבים מאורחי המלון באו לשמוע אותו. כתבתי ביומני שההרצאה הייתה מוצלחת מאוד.³⁷

בסוף חג הפסח התארחנו בביתם של אחי שרגא ואשתו רבקה, ומאיר דיבר בשני בתי כנסת באזור מגוריהם. הלכתי אתו לדרשתו ב'אבניו אן ג'ואיש סנטר', אך לאיסט פלטבוש ג'ואיש סנטר', שהיה רחוק יותר, הוא הלך לבדו. בשבת, כ"ד בניסן (17 באפריל), התארחנו אצל ידידינו יוסף ודינה זילברברג, משום שמאיר הוזמן לדבר בבתי כנסת שהיו קרובים לביתם: 'ישראל הצעיר של מידווד' ו'בית המדרש הגדול של איסט פלטבוש'.³⁸

כשתומכיו של מאיר בדטרויט, מיכאל וחנה דריסמן, שמעו שמאיר הגיע לאמריקה, הם ארגנו לו הרצאה ליום רביעי כ"ח בניסן (21 באפריל). הרצאתו פורסמה בפליירים בכותרת "עדות ראיה מימית על נסיגת ישראל מסיני". הם קבעו למאיר גם ראינות ומסיבת עיתונאים לאותו בוקר, אולם קריאתו הדחופה של הרב גורן למאיר לחזור לישראל ביטלה את כל האירועים בדטרויט. מיכאל דריסמן כתב לי מאוחר יותר: "ישראל הייתה חשובה בעיניו מכול..."³⁹ בה' באייר (28 באפריל), לאחר שבוע סוער בארץ, שכלל שהייה ב'מבצר קידוש השם', פנינו קשה ומעצר באשקלון, שוב טס מאיר לאמריקה, לסבב ההרצאות שתוכנן לו מראש.⁴⁰

פרק כג צה"ל בביירות

אייר תשמ"ב-תשרי תשמ"ג / מאי-ספטמבר 1982

סבב ההרצאות של מאיר באמריקה היה אמור להתחיל בב' באייר (25 באפריל), אך מאיר הגיע באיחור של ארבעה ימים בגלל הקריאה הדחופה לחזור ל'מבצר קידוש השם' בימית. כך נכתב במודעה ב'ג'ואיש פרס' על הרצאותיו:

הרב כהנא חזר.

שמעו מפיו את הסיפור המלא של אסון ימית.

הזמינו אותו לבתי כנסת, לארגונים ולחוגי בית...¹

אחת ההרצאות הראשונות של מאיר בביקור זה הייתה לפני סטודנטים ב'בופלו סטייט קולג'. בהרצאה שנשא שם ארבעה חודשים קודם לכן, התפרעו ערבים, ואנשי הביטחון של הקמפוס הוציאו אותו מהאולם בכוח, מחשש לביטחונו. כהמשך ישיר להרצאה היא התחיל מאיר את הרצאתו זו במילים "אם כן, כפי שאמרת..."²

בביקור זה דיבר מאיר בחמש אוניברסיטאות, בעשרה בתי כנסת ובחוגי בית רבים, והתארח בתכניות רדיו וטלוויזיה ברחבי אמריקה.³

מגוון הנושאים הרחב שעליהם דיבר מאיר בתקופה ההיא משתקף בקלטת שמע של הרצאה שנשא בבית הכנסת 'בני ישראל' ברוקוויל שבקונטיקט בסיוון (יוני). הקטע הבא מתוך הקלטת מדגים איך הוא העביר מסרים חשובים באמצעות הומור:

... אתם חושבים שעם ישראל הוא עם ככל העמים? ... איזה עם נדר ברחבי העולם אלפיים שנה בלי מדינה, בלי ממשלה, בלי צבא – ושרד? ... איזה עם שרד גלות כזו וחזר לארצו? אתם חושבים שזה סתם מקרה! ... עם ישראל אינו עם ככל עם. יש אלוקים. אלוקים אמתי, לא השטות המודרנית של 'אלוקים הוא הרוח בתוך האדם'. אין זה אלוקים, זה קלקול קיבה! [צחוק מהקהל]... יש אלוקים שהוא מעבר לבינת אנוש. הוא ברא אותנו...

ההבדל היחיד בינינו ובין שאר העמים הוא שהאלוקים בחר בנו. אנחנו העם הנבחר. כך כתוב כאן [מאיר הצביע על התנ"ך שהיה נוהג להחזיק ביד]. אנחנו עם מיוחד. הדם שלנו לא שונה. העור שלנו לא שונה... הדם שלנו והעור שלנו דומים לדמים ולעורים של הגויים. ואני מצטער לומר לכם – לא נעים לומר לכם, אבל אתם חייבים לדעת את זה – אנחנו אפילו לא חכמים יותר מהם. אני חייב לבשר לכם שיש גויים חכמים מאוד [צחוק מהקהל]. הדבר היחיד שהוא ייחודי לנו הוא התורה – התורה שהאלוקים נתן לנו.

בהמשך ההרצאה הוא הפציר בשומעיו ללמוד עוד על יהדותם ולשמור תורה ומצוות: "קחו ספר קודש ביד... ולמדו אותו; – קיימו את מצוות התורה, לשמור את השבת כראוי, לאכול כשר באמת – לא מהסוג של 'הבית שלנו די כשר אבל בחוץ אוכלים במסעדה סינית'... שמרו את מצוות התורה בכנות כדי שילדיכם יראו שאתם כנים בקיום המצוות"..⁴

בביקור זה נתקל מאיר בהתנגדותם של ראשי הממסד היהודי, שהיו מודאגים מהמגמה הגוברת בכלי התקשורת האמריקניים לתמוך בעמדות ערביות ולהציג תדמית תוקפנית לישראל. הם חששו מגילויי אנטישמיות בעקבות מגמה זו וסברו שפרסום עמדותיו של מאיר יגרום להחרפת המצב.

תכניתו של מאיר להעברת הערבים מישראל לא עלתה בקנה אחד עם הדרישות ל"זכויות הפלסטינים המסכנים" ולא הייתה "פוליטיקלי קורקט". מנהיגי הממסד היהודי חששו גם מקריאתו של מאיר ליהודים לעלות ארצה, שמא יראו בה הגויים הוכחה לחוסר נאמנותם לאמריקה. הדעות שהשמיע מאיר בהרצאותיו דווחו לעתים קרובות בעיתונים מקומיים, ויהודי הממסד פחדו שהגויים יחשבו שהם מחזיקים בדעות אלה.

מאיר היה מודע לחששותיהם. בתשובתו על שאלת מראיין בעניין הירי של אלן גודמן בהר הבית הוא אמר:

אני יודע למה יהודים נרתעים מזה. הם נאחזים בפחד כללי בקשר לכל נושא, כמעט. הפחד מ'מה יאמרו הגויים'?

אותו פחד הניע את אנשי 'בני ברית' בדטרויט לשלוח מכתבים לראשי הסניפים שלהם כדי להזכיר להם שלפי מדיניותה של 'בני ברית' אין לתת למאיר לדבר בסניפים שלהם, בקבוצות הנוער שלהם או בבתי 'הלל' שלהם בקמפוסים.⁶ בעקבות הרצאה של מאיר בבית הכנסת 'בני ישראל' ברוקוויל כתב עורך ה'קונטיקט ג'ואיש לְדג'ר':

כמו בעבר אנו מגנים את ניסיונותיו של הרב כהנא להכתיב את מדיניות החוץ של ארצות הברית ושל ישראל. פעולותיו מעמידות את יהודי אמריקה ואת מדינת ישראל בסכנה.⁷

בתגובה להתנגדות הרווחת פרסם מאיר מודעה זו ב'ג'ואיש פרס', והיא הופיעה בכל שבוע במשך ביקורו:

יהודים,

זכותכם לשמוע את הרב מאיר כהנא ולהחליט בעצמכם.

דבריו עשויים להציל את חייכם.

לאיש אין זכות למנוע מכם לשמוע אותו.

הזמינו אותו לדבר בארגונים, בבתי כנסת ובחוגי בית.⁸

אנשים שבאו לשמוע את מאיר התרשמו מאוד. אפילו העורך של ה'קונטיקט ג'ואיש לְדג'ר', שהתנגד לעמדותיו, כתב: "כששמענו אותו שוכנענו בכנותו... בכתבה אחרת נכתב: 'דיבורו המתון וקולו הרך... אינם מסתירים את נחישותו ואמונתו השלמה בעמדות שהוא מביע'.⁹

יהודים אמיצים נגד הממסד היהודי

אחד מבתי הכנסת שלא שיתף פעולה עם חרם הממסד על מאיר היה בית הכנסת 'ברית שלום' בית ישראל' בצ'רלסטון שבדרום קרוליינה. כשהוזמן מאיר לדבר שם קיבל נשיא בית הכנסת מכתב מהפרדציה היהודית של צ'רלסטון, ובו התנגדות לביקורו של מאיר בצ'רלסטון. במכתב לא הובא נימוק להתנגדות, אך מכתב אחר, מבית הכנסת 'עמנואל' בצ'רלסטון, כלל ניסיון להצדיק את פסילת ביקורו של מאיר:

כולנו מכירים בזכות לחופש הביטוי... יש לשלול זכות זו רק כשיש סכנה לפגיעה בציבור, ולדעתנו נוכחותו של הרב כהנא עלולה לגרום זאת...

נשיא בית הכנסת ג'ק בריקמן, שהיה בעבר נשיא הפדרציה היהודית של צ'רלסטון, ענה בנחישות:

חבר הנאמנים שלנו החליט שיש לאפשר לאנשי הקהילה שרוצים בכך לשמוע את הרב מאיר כהנא כדי שיוכלו לגבש בעצמם את דעתם לגבי עמדותיו.

אתה וסטיב ונדל [מנהל הפדרציה היהודית] ציינתם שאתם מודאגים שתושבים וכתבים יראו בהזמנת כהנא תמיכה של בית הכנסת שלנו בדעותיו...

כדי למנוע אי הבנה זו, אנחנו מציעים שתשלחו להרצאתו של הרב כהנא נציג מטעמכם שיוכל להפריך את טענותיו של כהנא ולהציג את העמדה של הקהילה היהודית הממוסדת. כך לא תתפרש נוכחותו של הרב כהנא בבית הכנסת שלנו כתמיכה בו, ועם זה נוכל לקיים אירוע אינפורמטיבי כפי שרצינו.

הכתבת לאה צ'ייס ציינה בדיווח בשבועון היהודי 'סאות'רן איזרילייט', שתורם אלמוני מימן את הרצאתו של מאיר. קרוב לוודאי שזה היה 'הנדבן והעסקן היהודי ויליאם אקרמן', שהציג את מאיר לקהל לפני ההרצאה. עוד נמסר בכתבה: "לאחר הרצאה של יותר משעתיים ענה הרב כהנא על שאלות במשך שעה כמעט. הוא זכה למחיאות כפיים סוערות".

בריאיון עם מאיר באותו גיליון של השבועון, ציטטה צ'ייס את תגובתו של מאיר על מאמצי הממסד היהודי להחרים אותו:

אנשי הממסד היהודי מסכנים את הקהילה היהודית באמריקה בשני אופנים. ראשית, הם יוצרים תקדים להחרמת יהודים: היום אותי; מחר מישהו אחר. שנית, הם מונעים מיהודים לשמוע דברים שעשויים להציל את חייהם. אני משוכנע שהשמעת דעותיי [על האנטישמיות הגוברת באמריקה ועל החובה לעלות ארצה] תציל יהודים מאסון גדול.¹⁰

בהרצאה באותו חודש בבית הכנסת 'יונייטד אורתודוקס' ביוסטון שבטקסס קרא מאיר ליהודים הצעירים בקהל לעלות ארצה כדי לברוח מהאנטישמיות העלולה להביא עוד שואה. היוסטון פוסט' ציטט מדבריו:

הבעיה היא שלמנהיגים היהודים אין מושג מה לא-יהודים באמריקה חושבים על יהודים. הם מיוודים רק עם לא-יהודים "נחמדים" כמו בארגוני נוצרים-יהודים. הם מארגנים טקסים ומוסרים תעודות הוקרה זה לזה.

לדעתי, על כל מנהיג יהודי ללכת לפאב פעם אחת בשבוע, כדי לשמוע מה יוצא מפייהם של לא-יהודים כשהאלכוהול נכנס: "היהודים שולטים באמריקה, היהודים שולטים בתקשורת".

קהל הארבע מאות איש בהרצאתו של מאיר ביוסטון הגיב על דבריו בתשואות סוערות. נשיא בית הכנסת מיכאל אברמוביץ אמר לכתב היוסטון פוסט', שהפדרציה היהודית של יוסטון וכמה רבנים מבתי כנסת אחרים לחצו עליו לבטל את ההרצאה של מאיר. הוא אמר שמאיר הוזמן ביזמתה של קבוצת יהודים מרוסיה, לאחר עשר שנים שבהן לא הוזמן ליוסטון.¹¹ גם באטלנטה מנעה התנגדות הממסד היהודי את הזמנתו של מאיר להרצאות במשך שנים, אך בביקור זה הוא הוזמן לדבר ב'אמורי יוניברסיטי'. העיתונאית ארלין פק מאטלנטה כתבה:

"כל הכבוד לרב דוד בלומנטל, ראש לימודי היהדות ב'אמורי', שעמד על עקרונותיו ונתן לרב כהנא במה. כצפוי, אלה שבאו לשמוע אותו היו מלאי שבח על הרצאתו"¹²... בערים צ'רלסטון, יוסטון וטלנטה האוכלוסייה היהודית הייתה קטנה ולפדרציה היהודית הייתה השפעה משמעותית. אך בערים הקרובות לנו יורק האוכלוסייה היהודית הייתה גדולה ולמסד היהודי הייתה השפעה פחותה. לדוגמה, בפילדלפיה דיבר מאיר בבית הכנסת 'אוהל יעקב' והתארח בתכניות טלוויזיה ורדיו מקומיים. בעיתון יהודי מקומי, ה'גואיש טיימס', נמסר: "... תושבי פילדלפיה רבים ראו אותו בתכנית 'אנשים מדברים' בטלוויזיה בבוקר, ושמעו אותו בתכניתו של אירב הומר ברדיו אחר הצהריים". בתשובה על שאלת כתב ה'גואיש טיימס' אמרו אנשי 'בני ברית' בפילדלפיה שמאיר אינו מוזמן לדבר בארגונים שלהם מאז החלטת ההנהלה משנת תש"ל (1970), שנבעה מהחשש שדבריו של מאיר יעוררו אלימות אנטישמית.¹³ בריאיון שקדם להרצאתו בבית הכנסת 'בית א-ל' במרגייט שבניו ג'רזי דיבר מאיר על ההטיה האנטי-ישראלית בכלי התקשורת בעולם:

מתנהל מסע מאורגן של אנשי תקשורת ואקדמיה – יהודים ולא-יהודים – להחדיר בעם ישראל רגשי אשמה על המצב בשטחים המכונים "כבושים".
כתבים יהודים ב'טיים מגזין', בעיתון 'ניו יורק טיימס' וברשת CBS מאשימים בכל הזדמנות את בני עמם בשיבוש תהליך 'השלום'.¹⁴

מאיר דיבר על "התסביך היהודי":

אין פלא שלא-יהודים מבינים אותי... להם אין תסביכים או רגשות אשמה. ברור להם שאם מישהו מרביץ לך, אתה מחזיר לו... רק יהודים אכולי רגשות אשמה מצדיקים את התוקף: "הוא הרביץ לי... מה עשיתי שהרגיז אותו?"¹⁵

בט"ו בסיוון (6 ביוני), היום שבו דיבר מאיר בבית הכנסת 'בני ישראל' בקונטיקט, נכנסו כוחות צה"ל ללבנון למבצע רחב היקף של השמדת בסיסי אש"ף, שנודע בשם מבצע 'שלום הגליל'. מאז הפסקת האש בגבול לבנון שנה קודם לכן,¹⁶ ביצע אש"ף מאה ושלושים פיגועים בישראל, והממשלה החליטה לשים לזה קץ. בשעת השאלות והתשובות שלאחר ההרצאה¹⁷ נשאל מאיר על כניסת צה"ל ללבנון. כתב עיתון מקומי דיווח:

הוא תמך בהתקפת ישראל על לבנון, אך הביע את חששו שישראל לא תנקוט את הפעולות הדרושות לחסל את אש"ף לגמרי. הוא אמר שכדי לפתור את הבעיה אחת ולתמיד, על ישראל לפלוש ללבנון גם מצפון, לא רק מדרום...
כהנא אמר שישראל הייתה צריכה לתקוף בלבנון לפני אחד-עשר חודשים במקום לחתום על הסכם הפסקת אש... לדבריו, ההסכם סיפק לאש"ף זמן להתחזק ולהתחמש.
"אילו תקפנו אז היו ניצלים חייהם של יהודים רבים", הוא אמר, והוסיף שבנוי משרת בצה"ל ונמצא בגבול לבנון...

^א על הפסקת האש ראה פרק כ עמוד 249.

^ב לפרטים נוספים על הרצאתו ברוקויל ראה לעיל, עמוד 287.

^ג בנו ברך החל את שירותו הסדיר בחיל התותחנים בשבט (פברואר) ונשלח צפונה כשהחל מבצע 'שלום הגליל'.

הוא קרא לקהל להפסיק לחשוש מתגובות הגויים, ולעמוד לצדה של היהדות ושל ישראל...¹⁶

גם במאמרו 'אין אשמה', שפורסם בעיצומה של מלחמת 'שלום הגליל' באב (יולי), במדור הדעות היוקרתי של ה'ניו יורק טיימס', קרא מאיר ליהודים להתנער מחששותיהם:

ישראל והיהודים באמריקה התומכים בה חדורי רגשות אשם: רגשות אשם על "דיכוי זכויות הפלסטינים"; רגשות אשם על "הסירוב להסיר את המכשול העיקרי לשלום במזרח התיכון"; רגשות אשם על ה"כיבוש"... ועכשיו עוד: על הריגת "פלסטינים" ו"אזרחים חפים מפשע בלבנון".

רגשות אשם הם אויב שיהודים מתקשים למגר. עם שהתרגל להשפלות ולתבוסה במשך אלפיים שנה מתקשה להתמודד עם ניצחונות – מתקשה להיות נורמלי. חידק רגשות האשמה וחוסר הביטחון העצמי פלש לתורשה הלאומית, ויהודים מתחילים להאמין לשקרם שהאויב טופל עליהם.

מאיר הציג כמה עובדות היסטוריות בסיסיות¹⁷ הקשורות לסכסוך הערבי-ישראלי וסיים:

די לרגשות האשם! האזרחים ה"פלסטינים" בלבנון תמכו בכל הפעולות הרצחניות של אש"ף והרעיו כשהופגזו יישובים ישראליים. הם מאוחדים בשנאתם לישראל. היה טוב יותר אילו המחבלים לא היו בתוך-תוכי האוכלוסייה האזרחית, אבל זה המצב, והדרך היחידה לחסל אותם היא הפצצות שנהרגים בהן אזרחים – שגם הם רוצים במותנו. כמה אנשים מחו על פגיעה באזרחים גרמנים בהפצצת ברלין, המבורג ודרזדן במלחמת העולם השנייה?... די לרגשות האשם! מוות ושואה אינם ערכים נעלים, וניצחונות אינם בוש. הבה נשתחרר מכבלי האשם... העיקר ביהדות הוא הנשמה, אך בעולם הזה אין נשמה בלי גוף. די לרגשות האשם! צריך אמונה וביטחון, גאווה לאומית ועצמה. לא אהבת האויב החפץ בהשמדתנו, אלא אהבת ישראל. זוהי שפיות; זוהי היהדות.¹⁷

הרצאתו האחרונה של מאיר בביקור זה הייתה ביום ראשון כ"ב בסיוון (13 ביוני) בבית משפחת ברודסקי בקומק שבניו ג'רזי. במוצאי שבת שקדם לחוג הבית ערך מאיר עצרת תמיכה בחיילי צה"ל בלבנון, והיא פורסמה בפליירים ובמודעה ב'ג'ואיש פרס' בכותרת "בואו לצעוד למען ישראל". כדי למשוך את הציבור, המודעות היו חתומות בשם "ידידי ישראל באמריקה", אך העצרת הייתה אופיינית לעצרות שמאיר ארגן בעבר: המשתתפים התכנסו בשעה אחת-עשרה בלילה ליד הקונסוליה הישראלית וצעדו ברחובות מנהטן עד בנייני המשלחת הלבנונית לאו"ם ומשלחת אש"ף לאו"ם. במודעה נכתב: "נפגין את תמיכתנו בישראל בשעה שחייליה נלחמים. היו שם!"¹⁸

מלחמת שלום הגליל

מאיר הגיע הביתה בכ"ה בסיוון (16 ביוני), וזמן קצר לאחר מכן נולדו לנו שתי נכדות וחגגנו את יום הולדתו החמישים של מאיר.¹⁹

¹⁷ הנושאים ההיסטוריים כללו: השם פלסטין (ראה פרק ט עמ' 109, השטחים המשוחררים (ראה פרק יד עמ' 171), זכותו של עם ישראל על הארץ (ראה פרק ז עמ' 80 וכרך א, עמ' 258), תכנית החלוקה (ראה כרך א, עמ' 199).

הוא חזר במהרה לסדר יומו העמוס, שכלל שיעורים והרצאות במשרד 'כך' ברחוב אוסישקין. צעיר שביקר בישראל באותם ימים סיפר שבכל רחבי ירושלים נתלו מודעות על ההרצאות שלו. מאיר לימד שיעורים קבועים בעברית לחברי 'כך' ולציבור הרחב, ונשא הרצאות באנגלית לתיררים ולסטודנטים מחו"ל. נוסף על כך דיבר מאיר באותו קיץ לפני תלמידי ישיבות לדוברי אנגלית והוזמן לאוניברסיטה העברית לדבר לפני סטודנטים מחו"ל. הוא קרא לסטודנטים ולתלמידים להשתתף בפעילויות של 'כך'.²⁰

למאיר הייתה עמדה ברורה בנושא הלחימה בלבנון. בימים ההם התנהל ויכוח ציבורי חריף בעניין זה. כדי לחסל לחלוטין את תשתיות הטרור בלבנון התקדם צה"ל לעבר מעוז אש"ף במערב ביירות, והלחימה פגעה באזרחים לבנוניים. אנשי שמאל, שרצו להפיל את ממשלת בנין, ערכו הפגנות גדולות נגד ממשלת 'הליכוד', בדרישה לצאת מלבנון ולהפסיק את הפגיעה באזרחים. הרצאותיו של מאיר ומאמריו ב'ג'ואיש פרס' עסקו רבות בסוגיה זו. לדוגמה, הוא כתב:

אל מול זעקות השצף-קצף של שונאי ישראל על "רצח עם" כביכול בלבנון, מיהר שר הביטחון שרון... להוכיח שההפך הוא הנכון. הוא התגאה בעובדה שישראל איבדה חיילים רבים דווקא בגלל מאמצייה למנוע אבדות בקרב האוכלוסייה האזרחית, בהתאם למדיניות "טוהר הנשק" של צה"ל.

ואולם חובתו הראשונה והטהורה של כל יהודי, של כל מפקד יהודי, של כל ממשלה יהודית – היא לוודא שהכול נעשה כדי לשמור על חייו של כל חייל. אנחנו שולחים את בנינו לשדה הקרב, וחובתנו הבסיסית לשמור על חייהם ככל שאפשר. לתת פקודות לחיילים לסכן את חייהם כדי להציל אזרחים ערבים – זהו רצח. במלחמת ששת הימים נהרגו עשרות חיילי צה"ל לשווא בקרב על העיר העתיקה, בגלל החשש של הממשלה שהפצצה ארטילרית תגרום נזק לכנסיות ולמסגדים.

חברי 'כך' חילקו פליירים שבהם הודגשו העקרונות שבמאמרו של מאיר. כותרת הפליירים הייתה: 'חייו של חייל יהודי אחד יקרים מחייהם של כל האזרחים הערבים בלבנון', ובהמשך נכתב בהם:

חייל יהודי! יישר כוחך, גיבור ישראל, ותחזקנה ידיך...
חיילך, חייל יהודי יקר, יקרים מעל ומעבר לכל האזרחים הערבים בלבנון...
בלי אשמה!
מלחמתנו בלבנון היא מלחמת מצווה נגד אויבים צמאי דם ישראל, המחללים את שמו של אלוקי ישראל...
בלי אשמה! אזרח 'פלשתינאי' הוא אויב בלי נשק...
... טעות, משגה, מחדל ופשע הוא להיכנע לארה"ב...
ועתה, חייל יהודי, הרם קולך ודרוש... הפגזה והפצצה יסודית של ביירות המערבית במטרה לשבור ולמגר את אויבינו כדי שנחסוך את חייהם של חיילים יהודים...!²¹

בט"ז בתמוז (7 ביולי) ערך מאיר פעולת מחאה נגד איש השמאל הקיצוני וחבר הכנסת לשעבר אורי אבנרי, לאחר שהלה נפגש עם יאסר ערפאת בלבנון, ולפי כמה מקורות אף התחבק אתו. מאיר ראה במעשהו של אבנרי בגידה, ושלח הודעה לעיתונות על "מסע החרמה נגד אורי אבנרי ונגד עיתונו, 'העולם הזה'", כדי "להכות את אבנרי במקום שיכאב לו ביותר – בכיסו". הוא כתב בהודעה שתתקיים החתמה המונית על עצומה נגד אבנרי מחוץ למשרדי 'העולם הזה' בתל אביב, וצירף את לשון העצומה:

מכיוון שאני רואה באורי אבנרי בוגד המשרת בלי בושה את אויבי ישראל, אני מתחייב בזה לא לקנות עוד את שבועון הטינופת הקרוי 'העולם הזה'.

כמאתיים איש חתמו על העצומה בתוך השעה הראשונה. לכתבים שהגיעו להחתמה אמר מאיר שהוא קורא ליועץ המשפטי יצחק זמיר לנקוט הליכים משפטיים נגד אבנרי. הוא הודיע שאנשי 'כך' יבקשו מבעלי דוכנים וחנויות שלא למכור את 'העולם הזה' ויחלקו להם מדבקות שכתוב עליהן 'אין לנו עסק עם בוגדים – כאן לא מוכרים 'העולם הזה'".²²

יהודי סוריה

בימים ההם חיו כארבעת אלפים יהודים בסוריה, והם סבלו מרדיפות ומהגבלות חמורות: הם נדרשו לשאת תעודות זיהוי מיוחדות, ולעתים קרובות היו נתונים בעוצר. הם לא הורשו לעבוד בחברות ממשלתיות ובמקצועות מסוימים, ולא היו זכאים לאשראי בנקאי. נאסר עליהם להתרחק יותר מארבעה קילומטרים מבתיהם, והם לא הורשו להגר מסוריה.

שוטרים סמויים פיקחו על כל התכנסות של יהודים, כולל חתונות ותפילות בבתי הכנסת. יהודים צעירים רבים ברחו מסוריה בעזרת מבריחי גבול, ולכן כל משפחה יהודית חויבה להודיע לשלטונות אם אחד מבני המשפחה לא הגיע הביתה עד השעה תשע בערב. במקרה שיהודי נעדר במשך כמה ימים, היו בני משפחתו נחקרים בחשד לשותפות בכריחתו.²³

סוריה שלחה עשרים וחמישה אלף חיילים לסייע לאש"ף בלחימה נגד ישראל בלבנון. בתמוז (יוני) החזיק צה"ל בששת אלפים שבויים בדרום לבנון, בהם חיילים סורים. מאיר ראה במשא ומתן לחילופי השבויים הזדמנות לשחרר את יהודי סוריה.

בט' בתמוז (30 ביוני) ערכו מאיר ועשרה חברי 'כך' שבידת שבת במשרדי 'הצלב האדום' במזרח ירושלים. מאיר ביקש מהארגון לשמש מתווך לשחרורם של יהודי סוריה תמורת מחבלי אש"ף וחיילים סורים שצה"ל שבה בלבנון, אך אנשי ה'צלב האדום' הודיעו למאיר שלפי אמנת זינבה אסור להם להציע הצעות בענייני החלפות שבויים.²⁴

מאיר חזר על הקריאה להציל את יהודי סוריה בעצרת שערכה 'כך' במרכז ירושלים ב"ג בתמוז (4 ביולי). הוא הפציר בראש הממשלה בגין לנצל הזדמנות פז זו ולהתנות את שחרור השבויים בשחרור יהודי סוריה. יוסף אֶלו סיפר בעצרת את סיפור בריחתו מסוריה בשנה הקודמת: בני המשפחה מכרו את כל רכושם כדי לשלם למבריחי הגבול, אך אלה לקחו את הכסף והשאירו אותם לנפשם באמצע הדרך. הם הלכו מאה קילומטר ברגל עד גבול טורקיה, בדרכים שכללו שדה מוקשים. אֶלו הודה למאיר ולתנועת 'כך' על העלאת נושא היהודים הכלואים בסוריה.

למחרת התקבלו במשרד 'כך' שיחות טלפון רבות מאנשים שראו את סיקור העצרת בטלוויזיה ורצו לברך על היזמה. בכ' בתמוז (11 ביולי) פרסם 'דיעות אחרונות' מכתב תמיכה במאיר:

ככל שאני מתנגד לדעותיו הפוליטיות של הרב כהנא כן גדולה התפעלותי מאהבתו לישראל. כל הכבוד, הרב כהנא! מאבקך הנוכחי מכובד בעיניי, ואני מחזק את ידיך. זה הזמן לפתור את בעייתם של יהודי סוריה, המוחזקים בידי הסורים כבני ערובה.

ההסכמים שייקבעו בעקבות מלחמת שלום הגליל חייבים לכלול גם את שחרורם של יהודי סוריה. קהילה זו סבלה עקב מצב המלחמה בין ישראל לסוריה והגיע הזמן שנעשה למען הצלתה. [חתום] ד"ר רחמים סעדיה, תל אביב.²⁵

שבועיים לאחר העצרת התקשר מאיר לאורי פורת, יועץ התקשורת של ראש הממשלה בגין,

וביקש ממנו להעלות לפני בגין את עניין שחרור יהודי סוריה. פורת אמר לו בשמו של בגין: "לא יעלה על דעתי להגיע להסכם כלשהו בלי התנאי הזה". לאחר השיחה עם פורת שלח אליו מאיר מברק ברכה לבגין, והעתקים ממנו שלח לעיתונאים:

אבקשך למסור בשמי איחולים רבים וכן ברכת כה לחי לראש הממשלה על נחישות דעתו להעלות בכל המגעים הנערכים עתה את נושא שחרורם של יהודי סוריה. עם ישראל אסיר תודה לממשלה בראשותו של מר מנחם בגין על כי שחרר אותנו מן הסיוט האש"ף, וכפולה ומכופלת תהיה הערכתו למר בגין כאשר יביא את יהודי סוריה אל חוף מבטחים באדמת המולדת במהרה בימינו.²⁶

מאיר רתם יהודים צעירים באמריקה למאמץ למען יהודי סוריה. בפלייר שחילקו 'סטודנטים יהודים למען יהודי סוריה' נכתב: "... ממשלת ישראל הודיעה שהיא משחררת מאתיים מחבלים ערבים קטינים שנשבו בלבנון, כמה מהם סורים, בלי תנאים. עכשיו, לפני שיהיה מאוחר מדי, על ישראל להתנות את שחרורם של מחבלי אש"ף וחיילים סורים בשחרורם של חמשת אלפים [עפ"ל] היהודים בסוריה. כתבו לראש הממשלה מנחם בגין ודרשו החלפת שבויים".²⁷

נגד פשרה בלבנון

במהלך מלחמת 'שלום הגליל' ניהל צה"ל קרבות קשים נגד מחבלי אש"ף וכוחות סוריים וכבש את דרום לבנון. בעיצומן של הפצצות צה"ל על מעוז אש"ף במערב ביירות כפה הנשיא רונלד רייגן על ישראל הפסקת אש. הוא שלח את שליחו המיוחד פיליפ חביב לתווך בפינוי כוחות אש"ף ממערב ביירות ומלבנון, מאחר שממשלת בגין דרשה להוציא את אש"ף מלבנון כולה.²⁸ תנועות השמאל המשיכו לדרוש את נסיגת צה"ל מלבנון. ב'ו' באב (27 ביולי) צעדו כמאתיים מפגינים במרכז ירושלים, כשהם מניפים שלטים וקוראים סיסמאות כגון "לא למלחמה, כן לשלום!" מאיר וחברי 'כך' ערכו הפגנת-נגד וצעקו לעבר המפגינים "בוגדים!" הם חילקו מדבקות שנכתב עליהן:

עד חורמה!
לא מוצא של כבוד,
לא פשרה והסכם מדיני.
את אש"ף על מנהיגיו ואנשיו חייבים
להרוג, להשמיד ולאבד מתחת השמים.

בידיעה על ההפגנה בניו יורק טיימס' נמסר שמאיר נעצר בשל "הפרעה לסדר הציבורי". רשמתי ביומן שלי שהוא נחקר בתחנת המשטרה במגרש הרוסים ושוחרר בשעת לילה מאוחרת.²⁹ בכ"ג באב (12 באוגוסט) נמסר שפיליפ חביב גיבש הסכם שלפיו יוצאו כל כוחות אש"ף והשבויים הסורים מלבנון בלי פגע, בפיקוח כוח רב-לאומי מטעם האו"ם, הכולל שמונה מאות חיילי נחתים אמריקנים.

מאיר ראה בהסכם אסון. הוא שלח הודעה לעיתונות:

תנועת 'כך' תערוך יום צום ושבתת שבת במחאה על הפשרה עם המחבלים בביירות. ביום רביעי כ"ט באב (18 באוגוסט) ישתתפו אנשי תנועת 'כך' ביום צום שעליו הכריז יושב ראש התנועה הרב מאיר כהנא.

בחירי בנינו ממשיכים ליפול על מזבח הסכם הפשרה לפינוי המחבלים, ואם ישנם קרבנות שווא, אלו הם, אמר הרב כהנא.

באותו יום בשעה 9:00 בבוקר תחל ברחבת המשביר בירושלים שביתת שבת במחאה על שפיכת דם יהודי לשווא בזמן ההמתנה להסכם מדיני. בשביתה ישתתף גם הרב מאיר כהנא עצמו. השוכתים יניפו דגלים שחורים לאות אבל, ילבשו שקים וידליקו נרות לעילוי נשמות הנופלים במערכה. שביתת השבת תסתיים בשעה 17:30 בערב.

"אין לפנות את המחבלים כי אם להשמדם", אמר הרב כהנא לפעילי התנועה, שייקחו חלק בשביתת השבת.

'ידיעות אחרונות' דיווח על שביתת השבת המתוכננת, וייתכן שהידיעה תרמה להגדלת מספר המשתתפים בה. בכיטאון 'הרעיון היהודי' של 'כך' דווח: "מאות עוברים ושבים שעברו ליד השוכתים ניגשו לרב כהנא והביעו בפניו את הזדהותם עם הדרישה להשמדת המחבלים".³⁰

מאיר ניתח את המניע של אנשי השמאל:

...הצעירים בישראל שואלים: למה לא להחזיר את השטחים? למה לא לתת לערבים לחזור לבתיהם? שאלות אלה מצביעות על חוסר הבנה בסיסי ועל התנכרות לארץ ישראל – וכמובן גורמות לירידה במוטיבציה שלהם למסירות נפש למען מדינה יהודית...

הם מוכנים לתת לערבים חלקים מארץ ישראל... מבחינתם המושג 'הארץ הנבחרת' חסר משמעות, וזה מראה על יחסם למושג 'העם הנבחר'.

מאיר חזה את פרות הציונות החילונית:

כשהציונות החילונית פשטה מעליה את יהדותה, היא גזרה גזר דין מוות הן על היהדות הן על הציונות. המלחמה בלבנון, המלחמה על השטחים, המלחמה על מדינת ישראל והמלחמה על היהדות – כולן אותה מלחמה. אם לא נצליח בחינוך הדור הצעיר בישראל ובגלות, הרי שגם אם ננצח את אש"ף במאה מערכות – נפסיד בסופו של דבר במלחמה כולה.³¹

מאיר התריע מפני תוצאה עגומה זו גם במאמרו 'ארבעים שנה', שכתב בתחילת מלחמת 'שלום הגליל'. המאמר, שהורחב אחר כך לספר, פתח במילים אלו:

הרעיון עלה בראשי כשישבתי בכלא רמלה. זה היה ערב תשעה באב. ישבתי ולמדתי את ספר יונה, המציג את מושג התשובה... קראתי את הפסוק "עוד ארבעים יום ונינוה נהפכת". ארבעים. לפתע הכתה בי ההכרה. מספר זה חוזר במקורותינו שוב ושוב בהקשר של חטא ועונש... המבול, עונש על חטאי האנושות – ארבעים יום: "ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה" (בראשית ז יב)... הגזרה על בני ישראל לנדוד במדבר... בגלל בכי הגעגועים שלהם למצרים – ארבעים שנה: "ובניכם יהיו רועים במדבר ארבעים שנה" (במדבר יד לג). כל חזרה בתשובה מתחילה בלימוד התורה, שניתנה לאחר ארבעים יום בהר סיני וממשיכה בהיטהרות במקווה המכיל ארבעים סאה...

לפני חורבן שְׁנֵי בתי המקדש נתן הקדוש ברוך הוא לעמו ארכה של ארבעים שנה לחשבון נפש ולחזרה בתשובה...

מאיר הביא מקורות לתקופות ארבעים השנה שהיו לפני חורבן בתי המקדש וכתב:

אולי גם בימינו אלה, בימי הגאולה השלישית, במדינת ישראל השלישית, יש משמעות מיוחדת לתקופה של ארבעים שנה?...

ארבעים שנה. אולי לא בדיוק, אולי קצת יותר, אולי קצת פחות... ארבעים שנות ארכה של חסד, הזדמנות אחרונה למנוע אסון מיותר ולהביא את הגאולה בגאון ובהדרגה... האם נשכיל להבין זאת? ... האם נפעל באמונה ובביטחון, אף שנדרש למעשים קשים ולפעמים מסוכנים? התייצבות מול אומות העולם בלי פחד... אחיזה בארץ ישראל, הוצאת הערבים, טיהור הר הבית, עזיבת טומאת הגלות וקללתה וחזרה הביתה – אלה מעשים מהותיים שה' דורש מאתנו, ושעון ארבעים השנה מתקתק...³²

טבח בסברה ושתייה

בל' באב (19 באוגוסט) אישרה ישראל את ההסכם שגיבש פיליפ חביב. כעשרת אלפים מחבלי אש"ף וכשלושת אלפים חיילים סורים הוצאו מלבנון. המחבלים פוזרו בירדן, בעיראק, במצרים, בתוניס, באלג'יר ובדרום תימן. יהודי סוריה לא נכללו בהסכם.³³ בהשפעתו של חביב נבחר בשיר ג'ומאייל, נוצרי מרוני, לנשיא החדש של לבנון, אך לפני שהספיק להתחיל את כהונתו הוא נרצח. אנשי הפלנגות הנוצריות היו נחושים לנקום במוסלמים על מותו. הם היו בטוחים שאנשי אש"ף רבים נשארו בביירות ומסתתרים במחנות הפליטים של הערבים שברחו מישראל במלחמת השחרור. בכ"ט באלול (17 בספטמבר), שלוש ימים לאחר ההתנקשות בג'ומאייל, נכנסו פלנגות נוצריות למחנות הפליטים 'סברה' ו'שתייה' ורצחו יותר משלוש מאות אנשים, בהם שלושים וחמישה נשים וילדים.

מאחר שצה"ל היה עדיין בלבנון וחיליו היו מוצבים על יד המחנות, הואשמה ישראל בטבח – לא רק באי מניעת כניסתם של הפלנגות למחנות, אלא אף בעידוד הטבח. מדינות רבות בעולם גינו את ישראל. ראשי מפלגת ה'עבודה' קראו לראש הממשלה בגין ולשר הביטחון שרון להתפטר, והפלנגות גדולות נערכו מול משכן ראש הממשלה ובמקומות נוספים בארץ, בדרישה שיתפטר ושצה"ל ייסוג מלבנון. בגין ושרון הצהירו שישראל אינה אחראית בשום אופן לטבח.³⁴ בתגובה על התקפות השמאל על הממשלה הודיע מאיר שחברי 'כך' יפגינו בד' בתשרי (21 בספטמבר) מול משרד 'מחנה שלי' בתל אביב "כדי לומר לבוגדים שאינם רצויים כאן". הוא כתב בהודעה לעיתונות: "השמאלנים המחלישים אותנו מבפנים יביאו את מדינת ישראל לסף התהום... אין לנו שום רגשי אשם או בושה על מה שקרה בביירות".³⁵

עמדות 'כך' פורטו במודעת קיר בכותרת 'הטבח בביירות – הבהרת עמדה':

- א. תנועת 'כך' מגנה בחריפות את מחאות הבוגדים והתבוסתנים על הטבח בביירות.
- ב. אנו לא בוכים על הטבח. זאת מידה כנגד מידה, נקמת ה' במוסלמים על מאורעות תרפ"א, תרפ"ט, תרצ"ז.
- ג. הלקח היחיד שעל עם ישראל להסיק מן הטבח הוא שזהו פרצופו האמתי של הערבי, לא משנה אם הוא נוצרי או מוסלמי. מה שעשו אתמול הנוצרים למוסלמים הוא מה שעשו עוד קודם המוסלמים לנוצרים ומה ששניהם רוצים לעשות לנו.
- ד. הקדוש ברוך הוא משלם לנו מידה כנגד מידה. מה שהיינו חייבים לעשות בעצמנו נעשה על ידי אחרים, והעולם מגנה אותנו על כך.³⁶

מאיר הגיש בקשה להדביק מודעות אלו על לוחות המודעות של עיריית ירושלים, אך בקשתו נדחתה בטענה שיש בהן "מילים העלולות לגרום לשלהוב יצרים והפוגעות ברגשות הציבור". מנכ"ל משרד ראש העיר שלח עותק של המודעה ליועץ המשפטי יצחק זמיר, כדי לקבל את חוות דעתו בעניין. חברי 'כך' תלו את המודעות במקומות אחרים והפיצו פליירים שבהם נוסח המודעה. חודש לאחר מכן דיווח 'ידיעות אחרונות' שזמיר כתב ש"פרסומי תנועת 'כך' עוברים

את גבול המותר במסגרת הרחבה של חופש הביטוי ומגיעים אל התחום הפלילי של המרדה ועברות אחרות לפי חוק העונשין³⁷.
 בה' בתשרי (22 בספטמבר) דנה הכנסת בדרישת האופוזיציה להקים ועדת חקירה לטבח ב'סברה' ו'שתילה'. ראש הממשלה בגין התנגד להקמת ועדה כזו, בטענה שהיא תתפרש כהודאה באשמה. לקראת הדיון בכנסת הודיע מאיר על הפגנה נגד הקמת הוועדה:

כוחות התבוסתנות והשמאל מתכנסים היום בכנסת להפיל את הממשלה ולתת אישור לעלילת הדם הנוראה, כאילו יש לישראל חלק בטבח בביירות.
 מפ"ם והשמאלנים מארגנים הפגנה המונית נגד בגין היום בשעה 11:00 בבוקר.
 אנחנו... מארגנים הפגנת-נגד שמטרתה לדחות בשאט נפש את העלילה הזאת. אתם חייבים להשתתף!...
 זכרו, היום בשעה 15:00 מול הכנסת.
 כולנו נקדש שם שמים!

ידיעה קצרה על הפגנת-הנגד של 'כך' פורסמה בשבועון הירושלמי 'כל העיר'. בתמונה שצורפה לידיעה נראה מאיר עומד על ספסל ומדבר במיקרופון שבידו, ועל ידו ארבעה חברי 'כך' מציגים מודעות 'הטבח בביירות' – הבהרת עמדה. בסופו של דבר דחתה הכנסת את ההצעה להקים ועדת חקירה: 48 חברי כנסת הצביעו נגדה, 42 הצביעו בעדה.³⁸
 יומיים לאחר ההפגנה מול הכנסת הגיש מאיר בקשה לקיום אספה ותהלוכה לאות תמיכה בצה"ל. בביטאון 'הרעיון היהודי' תוארו אירועי 'יום ההזדהות עם צה"ל': ביום חמישי י"ג בתשרי (30 בספטמבר) עמדו חברי 'כך' בגן מנורה ברחוב המלך ג'ורג' בירושלים משעה תשע בבוקר. הם החתימו עוברים ושבים על עצומת תמיכה בצה"ל וחילקו פליירים עם נוסח המודעה 'הטבח בביירות' – הבהרת עמדה. בשעה חמש אחר הצהריים צעדו כשלושים איש מגן מנורה עד רחבת 'בית הכנסת הגדול', ושם נאם מאיר על הנושא "אנו לא בוכים על הטבח".
 כתב 'ידיעות אחרונות' דיווח שהמסר של מאיר היה שהפגנת השמאל נגד הממשלה הסבה נזק עצום למדינת ישראל והכפישה את שמה. הכוונה הייתה, כנראה, להפגנת השמאל הגדולה שהייתה במוצאי שבת הקודם בתל אביב, שכל הנואמים בה האשימו את ממשלת בגין בטבח ב'סברה' ו'שתילה' וקראו להתפטרותו של ראש הממשלה.³⁹
 בי"א בתשרי תשמ"ג (28 בספטמבר 1982), בעקבות הלחץ הציבורי, מינתה הממשלה ועדת חקירה בראשות נשיא בית המשפט העליון יצחק פֶּהֶן. ועדת פֶּהֶן פרסמה את מסקנותיה ארבעה חודשים לאחר מכן. על בסיס מסקנות הוועדה נכתב במאמר מערכת ב'זול סטריט ג'ורנל': "הדו"ח הרשמי של מניין ההרוגים – 425 גברים לעומת 35 נשים וילדים – משקף מצב של לחימה, לא טבח".⁴⁰

מגוון פעילויות בחודשי הקיץ

בחודשי מלחמת שלום הגליל היה מאיר עסוק בדברים נוספים מלבד המלחמה. תנועת 'כך' החלה להוציא לאור את הביטאון הדו-שבועי 'הרעיון היהודי'. אחד-עשר גיליונות בני שישה עמודים בממוצע הופיעו מכ"ח באייר תשמ"ב עד כ"א בתשרי תשמ"ג (בין מאי לאוקטובר 1982). גד סרְנְטְמַן, מזכיר 'כך' באותם ימים, כתב את המדורים 'דבר המערכת' ו'חדשות התנועה', מדור שפירט בהרחבה את פעילויות 'כך'. בדרך כלל היו בביטאון גם תרגומים לעברית של מאמרים של מאיר וניתוחים של ענייני דיומא לפי השקפותיה של 'כך'. סרְנְטְמַן אמר לי שההשתתפות

בפעילויות של 'כך' גדלה עם פרסום הביטאון. החל מהגיליון החמישי נשלח הביטאון לחברי כנסת, לעיתונאים ולאיש ציבור אחרים כדי להציג את עמדות 'כך' בפני בעלי השפעה הללו.⁴¹ מאיר המשיך את מאמציו לעודד את יהודי אמריקה לעלות לארץ. אמצעי חשוב לכך היה 'מוזיאון השואה בכוח',⁴² תערוכה של פרסומים אנטישמיים שנועדה לחשוף את ממדי האנטישמיות באמריקה. במהלך החורף הוא הוסיף למוזיאון מוצגים חדשים, ובקיץ שלח מאיר ג'ולוביץ חומר נוסף. מוצגי המוזיאון היו באנגלית ונועדו בעיקר לתיירים מאמריקה, אך תיאור המוזיאון בביטאון 'הרעיון היהודי' כלל מסר לחברים הישראלים: 'אל תרדו מהארץ!'

החדרים במשרד ברחוב אוסישקין 31 יוחדו למוזיאון ולהרצאות של מאיר. ברחוב אוסישקין 42 היה משרד קטן נוסף, לעבודה משרדית, כגון הקלדה ושכפול של הביטאון ושל הפליירים, טיפול בדואר וקבלת שיחות טלפון.⁴²

המוזיאון פורסם בפליירים ובמדבקות באנגלית. אחד הפליירים הציע סיור מיוחד לסטודנטים מהאוניברסיטה העברית. במדבקות נכתב: "כל יהודי מהגלות מוזמן לבקר... פתוח בימים ראשון עד חמישי. סיור מודרך והרצאה בשעות 13:00, 14:00, 15:00, 16:00. שעות הערב: בתיאום מראש... אסור לכם להפסיד תערוכה מזעזעת זו על שנאת יהודים באמריקה".

ברברה גינזברג הדריכה את הסיורים במוזיאון ואף נסעה לאמריקה לדבר לפני יהודים על סכנת האנטישמיות הגוברת שם. בהרצאותיה היא הציגה שקופיות של מוצגי המוזיאון וקראה ליהודים לעלות ארצה מרצון ולא לחכות עד שהבחירה לא תהיה בידיהם.⁴³

בפעילות נוספת לעידוד העלייה לארץ חילקו חברי 'כך' פליירים לתיירים הרבים שפקדו את הכותל בערב תשעה באב. בפליירים נכתב: "עוד שואה? יהודים, צאו מהגלות ובואו הביתה".⁴⁴ לא רק באמריקה הייתה ההתבוללות בעיה. מאיר נאבק גם בהתבוללות בארץ. בעיצומה של מלחמת שלום הגליל הוא העלה את נושא ההתבוללות ונישואי התערובת בתגובה לכתבה ב'מעריב':

השבוע התוודעו מאות אלפי ישראלים ל"צחי, הצנחן מירושלים". בעמוד הראשון של 'מעריב' פורסמה תמונתו עם אהובתו החדשה, נערה נוצרייה לבנונית ששמה קלודין... ההתלהבות שליוותה את הסיפור עולה בקנה אחד עם התגברות נישואי התערובת במדינת ישראל ה"מתקדמת"...

ביום שפורסמה הידיעה במעריב, ו' בתמוז (27 ביוני), שלח מאיר מכתב לרמטכ"ל רפאל איתן ודרש להעניש בחומרה את החייל ש"פגע בטוהר האומה והכפיש את שמם של חיילי הצנחנים". מאיר שלח העתקים של המכתב לעיתונאים, ובריאיון לשבועון 'קול ירושלים' אמר שאבדן הערכים משקף את "התמוטטות מערכת החינוך במדינה".⁴⁵

באותו קיץ עסקה 'כך' גם בסוגיית הר הבית. במטרה להעלות שוב את הדרישה לריבונות יהודית בהר הבית, ביקשה 'כך' להדביק מודעות בנושא זה בלוחות המודעות העירוניים, אך הבקשה נדחתה בטענה של "עיתוי לא מתאים" בעקבות מעשהו של אלן גודמן בהר הבית. הזיקה להר הבית זכתה לפרסום בחתונתם של שני חברי 'כך', ברוך גולדשטיין, רופא צעיר שעלה מאמריקה, ומרים כהן, סטודנטית להוראה ובת לדור שישי בארץ. הם ביקשו לערוך את חופתם בהר הבית באזור המותר על פי ההלכה, בתקווה שהמעשה "יפתח פתח לנוכחות יהודית על הר הבית, ובכך תימחק הבושה של ממשלה יהודית המעבירה לידיים מוסלמיות את הריבונות על המקום המקודש ביותר ליהודים".⁴⁶

⁴¹ המוזיאון נפתח לראשונה בקיץ תשל"ט (1979). ראה פרק יב עמ' 147 ופרק כא עמ' 274.

המשטרה דחתה את בקשתם, אך החופה נערכה על יד השביל המוביל לשער המוגרבים שבכניסה להר הבית. בכתבה ב'מעריב' צוין שבחופה נכחו כתבים וצלמים רבים, גם מכלי התקשורת הזרים. תצלום שצורף לכתבה הראה את החתן והכלה מתחת לחופה עם מאיר, שסידר להם חופה וקידושין.⁴⁷

בד' באלול (23 באוגוסט) ערך מאיר מסיבת עיתונאים כדי להודיע ש'כך' תחדש את פעילותה בעניין הגירת הערבים מהארץ. הוא אמר ש"ז באלול יוכרז יום הפתיחה של משאל עם יהודי עולמי בשאלה "מדנית ישראל: יהודית או דמוקרטית? האם לערבים יש זכות להפוך לרוב במדינה?"¹

לכתבים חולקו טופסי הצבעה למשאל העם, ובהודעה לעיתונות נכתב שטפסים יישלחו לעיתונאים ולאיש ציבור, בהם שרים, חברי כנסת והרבנים הראשיים, וצוין: "במכתב הסבר אשר יצורף לטפסים שיקבלו אותם אישים, נאמר שאי החזרת תשובה תפורש על ידינו כמענה 'אינני בטוח בתשובתי'". מאיר כתב עוד שטופסי הצבעה באנגלית יחולקו לתיירים במל התעופה ובבתי מלון.

הכתבים הוזמנו למעמד מסירת טופס הצבעה לנשיא יצחק נבון במשכן נשיאי ישראל ביום פתיחת המשאל. בביטאון ה'הרעיון היהודי' נמסר שמשלחת של אנשי 'כך' באה עם מאיר למשכן הנשיא כדי למסור לידי טופס, אך הנשיא סירב להיפגש אתם.⁴⁸

לכתבים הזרים חולקה "תכנית תנועת 'כך' לערבים" באנגלית. היו בה שישה סעיפים: (1) משאל עם (2) הספר 'לשפים בעיניכם' (3) קנייה מיהודים (4) מחאה נגד האלימות הערבית (5) משרד להגירה ערבית (6) עוד. בסעיף 'עוד' פורטה דרישה לחוק שיחייב תנאי תעסוקה שווים לערבים וליהודים כדי שמעסיקים לא יוכלו לשלם משכורות נמוכות לעובדים ערבים. אם לא תהיה להם סיבה להעדיף העסקת ערבים, יהיו מקומות עבודה נוספים ליהודים.⁴⁹

בסעיף הרביעי, מחאות נגד האלימות הערבית, התכוון מאיר לתופעת ההתפרעויות בריכוזי האוכלוסייה הערבית בארץ. לאחר הטבח ב'סברה' ו'שתילה' היו התפרעויות ערביות חמורות, ובטייבה נפצע שוטר יהודי. מאיר גינה את ההתפרעויות נגד הממשלה והודיע שיגיע עם אנשיו לטייבה במחאה נגדן. במברק לראשי המועצה המקומית טייבה הוא כתב שמי שאינו תומך במדינת ישראל צריך לעזוב את הארץ.⁵⁰

ביום שלישי י"א בתשרי (28 בספטמבר) יצא מאיר לטייבה עם יוסף דיין, גד סרןטמן ושמואל בן ישי. סרןטמן כתב:

יצאנו לדרך מתוך ידיעה ברורה שהמשטרה תנסה למנוע מאתנו את הכניסה לכפר, ואכן סמוך לטייבה הבחנו במחסום משטרה. הרב ויוסי ירדו מהרכב ועקפו את המחסום דרך השדות שבצד הדרך. שמואל ואני המשכנו בניסיעה, ולשוטר במחסום אמרנו שאנחנו נוסעים לצור נתן. אחרי שעברנו את המחסום נכנסנו לשדה ושם אספנו את הרב ויוסי. לאחר כמה דקות כבר היינו בטייבה... הערבים תושבי המקום, שידעו על בואנו מן המברק שנשלח לראש המועצה, כבר חיכו לנו במאות, כשהם חמושים במוטות ברזל, באבנים ובשברי בקבוקים. החלטנו לצאת מן הכפר ולחזור לאחר כמה דקות מדרך אחרת...

בדרך חזרה שוב נתקלנו במחסום. הפעם לא יכלו הרב ויוסי לרדת מן הרכב. אנו הסרנו את הכיפות, והרב חבש כובע והרכיב משקפי שמש... מאחר שבחיפוש שנערך ברכב נתגלו כרוזים של התנועה, לא היה עוד טעם להמשיך במשחק. הובלנו למשטרת כפר סבא, ולאחר

¹ משאל עם עולמי, ראה גם פרק כ, עמ' 252.

חקירה הוסבר לעורך הדין שלנו, שכבר הגיע למקום, שאת הלילה נבלה במעצר ולמחרת נובא לנשיא בית המשפט המחוזי, כי הוא היחיד המוסמך לשחררנו, משום שהשחרור מותנה בכך שלא נשוב עוד לטייבה ותנאי כזה יכול רק נשיא בית המשפט המחוזי לגזור. הרב ואני נכלאנו בבית המעצר בפתח תקווה, ושני האחרים בנמל התעופה בן גוריון.

כתבתי ביומן שלי שמאיר התקשר אליי מתחנת המשטרה אחר הצהריים ואמר שהוא זקוק לטלית ותפילין לתפילה למחרת בבוקר. פניתי לשכנינו אפרת ושמעון שטמפפר, תושבי פתח תקווה לשעבר, ואחיה של אפרת, שגר בפתח תקווה, הביא למאיר, לבית המעצר שם, טלית ותפילין. סרוטמן תיאר כיצד הסתיים האירוע:

למחרת הובאנו לפני שופט השלום [אורי גורן] בכפר סבא... לאחר שהרב התחייב בשמו ובשמנו שלא נשוב עוד לטייבה, הסכים השופט לשחררנו בערבות צד ג' של עשרת אלפים שקל כל אחד ובתנאי שלא נגיע לא לטייבה ולא לשום כפר ערבי באזור...

האירוע בטייבה סוקר בעיתונים בהרחבה, ומאיר הצליח להעלות לסדר היום את בעיית הערכים בישראל.⁵¹

היישוב אלנקם

כחודש לאחר חורבן ימית החליטו כמה חברי 'כך' תושבי קריית ארבע להקים יישוב חדש בהר מנוח, כארבעה קילומטרים מדרום לחברון. הם קראו ליישוב אלנקם לזכרו של אלי הזאב, חבר 'כך' שהיה אחד מששת היהודים שנרצחו בפיגוע על יד בית הדסה בחברון בתש"ם (1980). המתיישבים הראשונים נכנסו לאוהלים באלנקם בט"ו באב תשמ"ב (4 באוגוסט 1982), ובהם שלוש משפחות: יוסף ורחל דיין ושלוש ילדיהם; ראובן ורחל מנינג ובתם; ואברהם ונחמה הרשקוביץ ושבעת ילדיהם. כשבועיים לאחר מכן הצטרפו שמואל ועתידה בן ישי ובנם.⁵² הר מנוח היה בתחום שיפוטה של מועצת קריית ארבע ונחשב שכונה שלה, כמו רמת ממרא, שאף היא לא הייתה צמודה לקריית ארבע. מאחר שאלנקם לא היה מחובר למערכות החשמל והמים, חפרה המנהלה בור ספיגה לצורכי ביוב וסיפקה מכלית מים. השירותים היו שירותי שדה, וברזייה שחבורה למכלית שימשה לרחצה ולשטיפת כלים. היה גנרטור קטן שהספיק לתאורה, ובחורף הקר חיממו בתנורי נפט.⁵³

ב'דף לחברים' כתב יוסף דיין את התכניות להתנהלות היום-יומית ביישוב: "בימים הראשונים ינוהל מטבח משותף לכל חברי הגרעין... נדאג לשני כלי רכב בתורנות שיוכלו לקיים את הקשר השוטף עם הקרייה... נערוך קניות מרוכזות של מזון וצורכי בית על פי הזמנות של חברים. הכבסים ייאספו מפרק לפרק ויובאו במרוכז לקריית ארבע [למכונות כביסה בשירות עצמי בתשלום, במרכז הקליטה]".⁵⁴

השטח שיועד לאלנקם היה כשלושה דונם. בהר מנוח הייתה היאחזות נח"ל, ויוסף דיין סיכם עם אורי בר און, עוזר שר הביטחון לענייני התיישבות, שקרוואנים מהבסיס הצבאי יועברו לאלנקם תמורת תשלום סמלי. מתיישבי אלנקם קיוו לעבור במהרה מאוהליהם לקרוואנים.⁵⁵ מאיר הודיע למועצת קריית ארבע שאנחנו עוברים לאלנקם ועוזבים את דירתנו בקריית ארבע ב"ב באלול (31 באוגוסט). פינינו את הדירה שלושה שבועות לפני תאריך זה, ומאיר שילם דמי שכירות, חשבונות מים וגז ומסי מועצה עד סוף החודש הלועזי.

למאיר היו תכניות מרחיקות לכת לפעילות ביישוב: ישיבה, אכסניית נוער, סמינריונים בשבתות, תכנית הכשרה למנהיגות ומחנה לאימוני הגנה עצמית. מאיר כתב: "היישוב יהיה יישוב

תורני, אך יהיה פתוח גם לחברי 'כך' שאינם שומרי מצוות בתנאי שהתנהגותם בפרהסיה תהיה על פי התורה. נקפיד על שני עקרונות: האחד, עבודה עברית בלבד. השני, היישוב לא יהיה מוקף גדר ביטחון. הערבים אינם מסתגרים מאחורי גדרות בפחד; גם אנחנו לא".⁵⁶

חנה ויצחק מעוז, שהצטרפו לאלנקם עם ארבעת ילדיהם באמצע החורף, נתנו לי תצלומים של היישוב. באחד נראים אוהלים ושבילים מסודרים מתוחמים באבנים, וברקע נוף עוצר נשימה של הרי יהודה. בתצלום אחר נראית פינת בישול מאולתרת של משפחת מעוז תחת כיפת השמים: כיריים, בלון גז ושולחן קטן למשטח עבודה. בהתחלה היה באלנקם מטבח משותף, אך בתוך זמן קצר התארגנה כל משפחה לארוחותיה בנפרד. יצחק מעוז, שעבד ב'מנועי בית שמש' לפני שעבר לאלנקם, המשיך לעבוד שם.⁵⁷

בימי חול יכלו תושבי אלנקם לנסוע להתפלל בקריית ארבע, אך בשבתות הגיעו אורחים כדי שיהיה מניין לתפילות. אני, מאיר ובננו בנימין התארחנו באלנקם שבת אחת וישנו באוהל של משפחת דיין, שנסעה לשבת. היה אז קיץ, אך בגלל גובהו של הר מנוח, תשע מאות מטר מעל פני הים, היה קר מאוד בלילה.

במוצאי שמחת תורה תשמ"ג (9 באוקטובר 1982) נערכו 'הקפות שניות' באלנקם, והם פורסמו במודעות חוצות חגיגיות בקריית ארבע. מאיר ובנימין נסעו לאלנקם והשתתפו באירוע הציבורי הראשון שנערך ביישוב החדש.⁵⁸

בתקופת החגים היו תיירים רבים בירושלים, ומאיר נשא הרצאות שלוש או ארבע פעמים בשבוע במשרד שברחוב אוסישקין. מיד לאחר סוכות יצאנו שנינו לטייל בתל אביב. אכלנו ארוחת בוקר במלון 'שרתון' וביקרנו במוזיאון 'בית התפוצות'. במשך שעות רבות נהנינו מהתערוכות המרתקות, ומאיר שאב רעיונות לטובת 'מוזיאון השואה בכוח'. שלושה ימים לאחר מכן, בכ"ז בתשרי (14 באוקטובר), הוא טס לאמריקה למסע הרצאות.⁵⁹

פרק כד
ביקור נושא פרות באמריקה
חשוון-טבת תשמ"ג / אוקטובר-דצמבר 1982

נסיעתו של מאיר לאמריקה החלה בעיכוב בלתי צפוי. במכתבו הראשון אליי הוא כתב:

כמעט מנעו את יציאתי מהארץ. עיכבו אותי בביקורת הדרכונים והתבקשתי לבוא לתחנת המשטרה. שם אמרו לי שרוצים "רק לשאול כמה שאלות". לאחר חצי שעה של המתנה, שהייתה מלווה במחאות קולניות שלי – הם בסך הכול ערכו חיפוש בתיק היד שלי! טירוף!¹

שיעורי קרטה לחברי הליגה

שתי מטרות עיקריות היו למאיר בביקור זה. האחת, להפיץ את הרעיון היהודי. השנייה, לגייס כסף להפצת הרעיון היהודי. הוא תיאר את העול הכבד של גיוס כספים במכתב למאיר ג'ולוביץ, יושב הראש הארצי של הליגה באמריקה:

קיבלתי עכשיו דו"ח כספי של 'המכון לרעיון היהודי' מלני [לינור שרנוב, מזכירת המכון]. היתרה בבנק היא 354.69 דולר...

אני קורס תחת עול גיוס הכספים ל'מכון לרעיון היהודי' ול'כך', ואינני יכול לגייס תרומות גם לליגה...

בשנה שעברה גייסתי לליגה יותר מעשרים אלף דולר. השנה נתתי סכום של שלושת אלפים דולר, שהיה מיועד להדפסת ספרים...

אינני נעשה צעיר יותר, ואני עייף. כדי לגייס כסף ל'כך' מיהודי אמריקה אני מוכרח להגיע לאמריקה, אבל הליגה נמצאת באמריקה ויכולה לגייס כסף לעצמה. לא אעשה זאת בשבילה...

ג'ולוביץ היה מודע לבעיות המימון, וכבר לפני שקיבל את מכתבו של מאיר הציע הצעת ייעול. הוא כתב למאיר שהוא מצא למשרד הליגה מקום זול יותר ומרווח יותר. יוכלו לקיים בו שיעורי קרטה, והכסף שייגבה מהתלמידים יסייע בתשלום דמי השכירות. ג'ולוביץ תיאר בסיפוק את ההיענות הנדיבה של קוראי עלון הליגה לבקשתו לתרומות: "כיום הראשון קיבלנו שלוש מאות דולר מעשרים איש, וכיום השני הגיעו אלף וחמישים דולר מעוד עשרים איש. לדעתי נקבל עוד תרומות רבות בשבוע וחצי הקרובים"²...

מאיר הכיר את כישוריו של ג'ולוביץ והעריך את מאמציו. לדוגמה, ג'ולוביץ יזם פעולת מחאה נגד המטיף הנוצרי ביילי גרייהם, ששיבח את "חופש הדת" שקיים כביכול בברית המועצות, כשחזר מביקור שם. ג'ולוביץ וחמישים חברים מהליגה ערכו שביתת שבת במשרדי מועצת הכנסיות העולמית ודרשו מהמועצה לגנות את גרייהם על גיבוי המשטר הסובייטי בשעה שבברית המועצות נשלל חופש הדת משלושה מיליון יהודים. שבעה-עשר מהמפגינים נעצרו ונשפטו אחר כך לעבודות שירות.³

במכתב ברכה לג'ולוביץ לכבוד ראש השנה כתב מאיר: "אתה נכס לאומי לעם ישראל, ויהי רצון שיהיו לך הכוח והרצון להמשיך".⁴

בליל שבת כ"א בתשרי תשמ"ג (8 באוקטובר 1982), שישה ימים לפני שמאיר הגיע לניו יורק, התפוצץ מטען חבלה מחוץ למשרד החדש של הליגה. הדלת נעקרה ונפער חור גדול בקיר, אך למרבה המזל לא היו אנשים במשרד, משום שהיה ליל שבת. סוכנות הידיעות הבין-לאומית 'יונייטד פרס' דיווחה שבשיחת טלפון שהתקבלה במשרדה זמן קצר לאחר הפיצוץ נאמר: "הפצצנו את המשרדים של הליגה להגנה יהודית כי הם המחבלים האמתיים. תחי פלסטין". חברי הליגה לא נרתעו. הם תיקנו את הנוזק והמשרד נפתח מחדש. במשרד היו חדרים לעבודה משרדית, אולם גדול להרצאות, למסיבות עיתונאים ולשיעורי קרטה, וכן חדר מצויד במשקולות, שנועד לאימוני כושר.⁵

הרצאה ראשונה: בבולטימור

לוח הזמנים של מאיר בביקור זה אורגן על ידי שילה לידז, ובהתחלה לא נקבעו לו הרצאות רבות. במכתבו הראשון הביתה הוא כתב לי: "אין הרבה הרצאות עכשיו, אך לוח הזמנים שלי מתחיל להתמלא".⁶

הרצאתו הראשונה הייתה בבית הכנסת 'עדת ישורון' בבולטימור ביום ראשון ל' בתשרי תשמ"ג (17 באוקטובר 1982). כתב ה'בולטימור סאן' שסיקר את ההרצאה מסר שהכרזתו של מאיר "ארץ ישראל שייכת לנו" זכתה למחיאיות כפיים נלהבות. הוא ציין שמאיר גער בכמה מתומכיו שהפריעו לשואל קנטרני ואמר להם: "תנו לו לדבר. אני יודע מהי סתימת פיות".

בעיתון מקומי אחר דיווח הכתב מרק אראקס, איש השמאל, שהיו מאתיים וחמישים איש בקהל, וכתב בתרעומת: "מתסכל להיווכח שכהנא לא רק מושך קהל ענק, אלא גם מתקבל בחום ובהתלהבות". גם עורך ה'בולטימור ג'ואיש טיימס' לא היה מאוהדי דעותיו של מאיר, אך ציין: "בריאיון אישי מאיר כהנא הוא דמות שונה מאוד מזו של רב מתסיס המונים. הוא מנומס, דיבורו רך ויש לו קסם אישי, וקשה לדמיין אותו כאותו אדם שתומך באלימות".⁷

באותו שבוע דיבר מאיר בשני מקומות נוספים באזור בולטימור: בבית הכנסת 'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר' ובמרכז הסטודנטים היהודים 'באוניברסיטת מרילנד'. בביטאון הסטודנטים היהודים, 'הכוח', צוטטו דברים מהרצאתו: "די לרגשי האשמה. הֵיו גאים שאתם שייכים לעם שרוצה לחיות... יהודים בגלות מתחילים להאמין לשקרים של אויביהם".⁸

בשבועיים הבאים הוא דיבר לפני חברי 'האיחוד הפוליטי' בייל יוניברסיטי, ב'פורום המזרח התיכון' בחסות 'הלל' של 'ברוקלין קולג' ולפני ארבע מאות סטודנטים ב'סטייט יוניברסיטי' באולבני, בירת מדינת ניו יורק. מאיר כתב לי על הרצאתו המוצלחת באולבני וצירף ידיעה מעיתון מקומי שתיארה את תגובת הקהל: "כהנא נאם בעצמה שנענתה במחיאיות כפיים רמות מצד הסטודנטים היהודים לאורך כל הנאום, ובתשואות ממושכות בסיומו לאחר שעה".⁹

מאיר המשיך למחות נגד אמריקנים שגיננו את מדיניותה של ממשלת בגין בלבנון. כחודש קודם לכן הוא האשים את הממשל האמריקני בהפעלת ארגונים יהודיים באמריקה כדי להשפיע על ענייניה הפנימיים של ישראל. בהודעה לעיתונות דרשה הליגה לחקור את התנהלותם של הקונגרס היהודי-אמריקני וארגונים יהודיים אחרים "בגין שותפות עם אנשי ממשל אמריקנים המעוניינים בהפלת הממשלה בישראל".¹⁰

אחד היהודים בעלי השפעה שהביעו התנגדות נחרצת למדיניות ישראל בלבנון היה ראבי ארתור הרצברג מ'טמפל עמנואל' באנגלוד שבניו ג'רזי, נשיא לשעבר של 'הקונגרס

היהודי-אמריקני'. הוא תקף את ראש הממשלה בגין במאמר במגזין היוקרתי 'ניו יורק ריביו אוב בוקס', ודבריו עוררו סערה.

כדי למחות על דבריו נגד ישראל הלכו מאיר, ג'ולוביץ ויהודה (אליוט) ג'ייקובס* לטמפל של הרצברג. ג'ולוביץ תיאר את ה"ביקור", שנועד למשוך תשומת לב תקשורתית:

החלטנו להביא להרצברג את הפרס הקבוע שאנחנו נותנים ליהודים שגורמים נזק לעם ישראל. יהודה (אליוט), בנו של בוב ג'ייקובס, קנה חזרזיר קטן בחמישה-עשר דולר בחווה בניו ג'רזי. לקחנו אותו לטמפל של הרצברג והודענו על כך לכלי התקשורת. הרצברג שמע שאנחנו באים וברח לביתו, שהיה קרוב לטמפל. באנו אחריו לביתו, קשרנו את החזרזיר לדלת הבית, והצגנו את ה"פרס" בחגיגות לעיני אנשי התקשורת שהתאספו במקום.

בעמוד הראשון של ה'ג'ואיש פוסט' אנד אופיניון' הופיעה תמונה שבה מאיר נראה עומד עם ג'ולוביץ וג'ייקובס ומתבונן בחזרזיר.¹¹

בכ"ה בחשוון (11 בנובמבר) דיבר מאיר בפני שבע מאות איש במרכז הקהילתי היהודי באטלנטה. בידיעה ב'ג'ואיש פוסט' אנד אופיניון' על הרצאתו המוצלחת של מאיר צוין שבגלל התנגדות הממסד היהודי הוא לא הוזמן לדבר באטלנטה בחמש השנים האחרונות, פרט להרצאה שנשא שישה חודשים קודם לכן לפני סטודנטים ב'אמורי יוניברסיטי'.¹² הרצאה זו באטלנטה הייתה פרי מאמציו של תומכו של מאיר, ג'רי אפשטיין, האדריכל שתכנן את הבניין החדש של המרכז הקהילתי היהודי ואף ליווה את בנייתו. הוא סיפר:

... מקס קוניאנסקי, שהכרתי היטב בתקופת הבנייה של המרכז הקהילתי, מימן חצי מהוצאות הבנייה וגייס את השאר מידידים. הקהילה לא שילמה פרוטה. ... כשהרב ביקש לדבר במרכז, אמרתי לו שאעקוף את כולם ואשאל את מקס ישירות... מקס היה דמות חזקה בקהילה, והוא לא היה מוכן לקבל מציאות שבה יהודי לא יורשה לדבר במרכז היהודי.

בתיה בן זאב עזרה לג'רי אפשטיין בארגון ההרצאה. היא כתבה לי:

... זה היה לאחר הטבח בסברה ושתילה... יהודים בכל מקום היו מתוסכלים מחצי הביקורת שהופנו כלפי ישראל. ג'רי ואני השקענו זמן רב בהכנת המודעה להרצאה, והחלטנו לכתוב בכותרת "אל תירתעו מנושאים שנויים במחלוקת", כדי לעורר אנשים לאזור אומץ ולבוא להרצאה.

שבע מאות איש גדשו את האולם ואת המסדרונות. הם היו מרותקים לדבריו של הרב כהנא... הוא דיבר היטב ותיבל את דבריו בהומור. הוא נגע בנימי הנפש היהודית והחדיר גאווה יהודית ותחושת שייכות. הוא דיבר על אמתות שלא תמיד היו נעימות, אך בעבור אלה שנשמותיהם השתוקקו למשמעות ושהכירו ביופייה הבהיר של אמת ברורה, ההקשבה לרב כהנא הייתה חוויה שאין כמותה.

* במכתב לתומכו בוב (ירחמיאל) ג'ייקובס, אביו של יהודה (אליוט), שיבח מאיר את בניו ההולכים בדרך אביהם.

גם עורך הדין אהרן ברנן היה בקהל באותו ערב. הוא שיבח את כישרונו המיוחד של מאיר ליצור קשר עם הקהל:

... דבריו של הרב גרמו לתחושות של התעלות ואושר ובעיקר לתחושת גאווה בקשר המיוחד שלנו עם אלוקים ובייעודנו המיוחד... בסוף, לאחר מחיאות כפיים סוערות, מיהרו צעירים רבים לקדמת האולם כדי לשוחח עם הרב. אפשר היה לראות אנשים מבוגרים נותנים לו כסף בשקט ומעודדים אותו להמשיך בעבודתו.¹³

למחרת הרצאתו באטלנטה נסע מאיר לפיטסבורג לארבעה ימים. במודעה שבה רשימת בתי הכנסת שהוזמן לדבר בהם נכתב: "ההרצאות בחסות 'הרעיון היהודי' של פיטסבורג, המקדם גאווה יהודית, עצמה יהודית ואהבת ישראל". בשבת נשא מאיר דרשה לאחר תפילת שחרית בבית הכנסת 'בני אמונה', ודרשה לאחר תפילת מנחה בבית הכנסת 'שערי תורה'. בעיתון מקומי נמסרו פרטים על האירועים שמאיר הוזמן אליהם, כולל זה: "הרב כהנא יעבור לפני התיבה בתפילת שחרית בבית הכנסת 'בני אמונה' בשבת כ"ז בחשוון (13 בנובמבר) בשעה 9:00. תהיה מחיצה בבית הכנסת". בבית הכנסת 'בני אמונה' ישבו הגברים והנשים בנפרד, אך בלי מחיצה ביניהם, כמו בבתי כנסת אורתודוקסיים רבים אחרים בתקופה ההיא. מסתבר שכאשר הוזמן מאיר להתפלל שם הוא ביקש שתהיה מחיצה בזמן התפילה. רק בתשנ"ב (1992) הותקנה מחיצה קבועה ב'בני אמונה'.

מרווין בְּרַקְמַן סיפר על ביקוריו של מאיר בפיטסבורג:

בכל ביקוריו של מאיר בפיטסבורג מאז מאי 1978 היה לנו הכבוד לארח אותו בביתנו. כשהוא לן אצלנו הייתי קם מוקדם בבוקר להסיע אותו לנמל התעופה, אך תמיד הוא הקדים אותי, יושב במטבח ורושם לעצמו דברים...

תמיד הוא התעקש שאוריד אותו מחוץ לאולם הנוסעים בנמל התעופה ולא אלווה אותו פנימה, והיה נפרד ממני בלחיצת יד חמה ובחיבוק גדול. חששתי להשאיר אותו לבד בנמל התעופה, אך תמיד הוא אמר לי בחיוך: מרווין, כשמלאך המוות יבוא בשבילי, אתה תעצור אותו?¹⁴

כשמאיר חזר לניו יורק הוא דיבר בשתי אוניברסיטאות. בל' בחשוון תשמ"ג (16 בנובמבר 1982) הוא דיבר ב'סטייט יוניברסיטי' בנינגהמטון. קבוצת סטודנטים הפגינה נגדו מחוץ לאולם, אך רוב הקהל הגיב על דבריו באהדה ובתשואות. למחרת הוא דיבר ב'קווינס קולג'. לואיס ונגר, צלם ביטאון הסטודנטים שנשלח לסקר את הרצאתו של מאיר, סיפר:

... המסר שלו היה עצמתי. הוא אמר דברים שחשתי בפנים אך לא יכולתי לבטא... התרגשתי מאוד.

רצייתי לשמוע עוד ועוד. ביררתי היכן הוא אמור לנאום והלכתי לשמוע אותו. התחלתי להקליט את ההרצאות שלו כדי שהוריי וידידי יוכלו גם הם לשמוע את דבריו. צילום היה התחביב שלי, וצילמתי אותו בכמה הזדמנויות...

מאיר הוקיר את המאמצים שהשקיע ונגר בהקלטות ובצילומים. את התמונה המפורסמת של מאיר, שבה הוא נראה כשסנטרו שעון על אגרופו וברקע דגל ישראל, צילם ונגר בתשמ"ד (1984) והיא כיכבה במערכת הבחירות של השנה ההיא.¹⁵

ביטולים בדטרויט

מיכאל וחנה דריסמן ארגנו למאיר שתי הרצאות באזור דטרויט: באוניברסיטת משיגן בו' בכסלו תשמ"ג (22 בנובמבר 1982) וב'מרכז העירוני של סאות'פילד' למחרת. ההרצאה באוניברסיטת משיגן אורגנה בחסות 'ועדת הפעילויות' של האוניברסיטה. שבוע לפני המועד שנקבע להרצאה שמע עליה מנהל 'בית הלל' בקמפוס וביקש מהוועדה שלא להעניק למאיר במה "בגלל דעותיו הקיצוניות". במאמר מערכת בביטאון הסטודנטים הובעה התנגדות לביטול ההרצאה: "מטרת... סדרת ההרצאות היא לקדם התפתחות אינטלקטואלית... הכרת מגוון השקפות, כולל עמדות קיצוניות, נותנת לסטודנטים הזדמנות לגבש דעות המבוססות על מידע ישיר".

הוועדה ביטלה את ההרצאה, אך הסטודנטים שרצו לשמוע את מאיר מצאו מקום אחר להרצאתו, במועד שתוכנן. בריאיון לביטאון הסטודנטים נשאל מאיר אם הוא חושש מאוימים נגדו. הוא ענה: "אם זה היה מפריע לי, לא הייתי עושה מה שאני עושה. אני מודאג יותר מאלה שאינם מאיימים – המקצוענים שאינם מודיעים מראש על כוונותיהם לרצוח".¹⁶ החשש מאלימות היה הסיבה המוצהרת להתנגדות הממסד היהודי להרצאתו של מאיר ב'מרכז העירוני של 'סאות'פילד'. מאיר כתב לי:

אני בדטרויט עכשיו, ובעוד שעתיים אני אמור לדבר ב'מרכז העירוני של סאות'פילד'. העירייה ביטלה את ההרצאה בעקבות לחץ מהממסד היהודי, ו'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות'(!)² מערער על זה עכשיו בבית המשפט. אדבר או לא? התשובה במכתב הבא. בעזרת ה' אסע מחר לשיקגו לדבר (אולי). עדכונים במכתב הבא...

מאיר הגיע לשיקגו בח' בכסלו (24 בנובמבר) וכתב לי:

ובכן, התשובה היא לא. לא דיברתי ב'מרכז העירוני', אבל 'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' ימשיך להיאבק על זה בבית המשפט ובסופו של דבר אנצח. הדברים שרציתי לומר בהרצאה קיבלו יותר פרסום משאפשר לדמיין.

ה'דטרויט ניוז' דיווח שלמרות צו בית המשפט שלא לתת למאיר לדבר במרכז העירוני, הוא דיבר "לפני כשבעים וחמישה איש שהתאספו מחוץ לבניין בגשם". שלושה ימים לאחר מכן דיווח העיתון שעורך הדין מיכאל פיט מ'האיגוד' ועורך הדין אלווין סלן, נציג 'מכון הרעיון היהודי', הגישו נגד עיריית סאות'פילד תביעת פיצויים בסך שני מיליון דולר בגין שלילת זכותו של מאיר לחופש ביטוי.

לקראת סוף השבוע הסכימו פקידי העירייה להשכיר אולם במרכז העירוני לצורך ההרצאה של מאיר בכ"ט בכסלו (15 בדצמבר). ההרצאה פורסמה בפליירים שקראו "בזכות חופש הביטוי שבחוקת ארצות הברית – כהנא חוזר". יותר ממאתיים וחמישים איש באו לשמוע אותו, ובניגוד לחששות הממסד היהודי, לא הגיעו מפגינים ולא הייתה אלימות. מאיר כתב על זה ב'ג'ואיש פרס':

² מאיר הוסיף סימן קריאה משום שהוא הביע ביקורת על עורכי הדין של איגוד זה כאשר הם תמכו בזכותם של הנאצים לצעוד בסקווי. ראה פרק ו, עמ' 63.

... נדהמתם לשמוע שהעירייה ביטלה את ההרצאה? הופתעתם שהביטול קיבל גיבוי משפטי בטענה של חשש מאלימות של נאצים? ... לפני זמן מה הגיעו נאצים להפגין נגד חגיגת יום העצמאות לישראל בסאות'פילד. המשטרה לא הרחיקה אותם "מחשש לאלומות", אלא הגנה עליהם.

עיריית סאות'פילד הייתה נתונה ללחצים של הממסד היהודי... אותה קבוצת בורים שרועדים מפחד שיהודים ישמעו מה שיש לי לומר ויקבלו את דבריי.¹⁷

לאחר הרצאתו בשיקגו טס מאיר לאריזונה לדבר בשתי אוניברסיטאות שם. הוא הגיע לטוסון ב"ב בכסלו (28 בנובמבר) ודיבר בחוג בית שארגן ג'ים פרידמן בביתם של נטלי ודוד אייזנברג. למחרת שלח לי מאיר מכתב בצירוף צ'ק שקיבל בעבור תנועת 'כך':

אני תכף מתחיל את ההרצאה שלי בבית הספר למשפטים של 'אריזונה סטייט יוניברסיטי' בפניקס. אמש דיברתי באוניברסיטת אריזונה בטוסון, והאירוע פורסם ברדיו ובטלוויזיה בזכות הפגנה של חמישים ערבים נגדי.

מאחר שהפגנות נגדו הבטיחו פרסום לרעיונותיו, כתב מאיר בסוף המכתב:

אני מקווה שגם היום יפגינו נגדי.¹⁸

כתב ה'אריזונה דיילי סטאר' תיאר את תגובתו של מאיר למפגינים נגד הרצאתו באוניברסיטה בטוסון: "הוא עבר דרך המפגינים במהירות ובשקט, כמתעלם ממקהלת הקריאות: 'ישראל, לא; אש"ף, כן. תחי פלסטיין'". הכתב ציטט מדבריו של מאיר בהרצאה:

מתוך התכחות למורשתם והתעלמות מההיסטוריה שלהם הגיעו יהודים לשנאה עצמית. הם אכולי רגשות אשם שאין לפלסטינים מדינה. כהנא אמר שאין בסיס לרגשות אשם אלה...
 "ה'פלסטינים' יכולים לחיות בעשרים המדינות הערביות הקיימות... לא מעניין אותי צ'רטור האו"ם, אותי מעניין רק הצ'רטור האלוקי – התנ"ך..."¹⁹

נושאי הרצאתו של מאיר למחרת בבית הספר למשפטים של 'אריזונה סטייט יוניברסיטי' הותאמו לסטודנטים למשפטים: 'החוק הבין-לאומי ומלחמת לבנון'; 'הטבח בביירות' – השלכות משפטיות ומוסריות'; 'מעמדם המשפטי של ערבים ישראלים בישראל'.

לפני ההרצאה דיבר מאיר במסיבת עיתונאים שזימן ג'ים פרידמן במועדון העיתונות של פניקס. הוא אמר לכתבים: "כתוב בתלמוד 'הבא להרגך, השכם להרגו'. אין להגביל את פעולותיה הצבאיות של ישראל בלבנון."²⁰

כתב ה'אריזונה רפובליקן', שסיקר הן את מסיבת העיתונאים הן את ההרצאה בבית הספר למשפטים, ציטט את תגובותיו של מאיר לתוקפי מדיניותה של ישראל:

"כל מה שישראל תעשה לא ימצא חן בעיני העולם – חוץ מלהתאבד", הוא אמר במסיבת עיתונאים ביום שני אחר הצהריים. הוא חזר על מסר זה בבית הספר למשפטים ב'אריזונה סטייט': "טוב לחיות מלמות. מוטב שהעולם כולו ישנא את ישראל מלסבול אושוויץ נוסף ולזכות באהבת העולם."²¹

למחרת בבוקר טס מאיר ללוס אנג'לס, שבה קבעו לו תומכיו הרצאות וראיונות למשך ששת ימי ביקורו. הוא התארח בתכניות רדיו וטלוויזיה רבות מאזינים וצופים, ונוסף על הרצאות לפני

סטודנטים ב'וואלי קולג' ובאוניברסיטת קליפורניה הוא דיבר בכמה בתי כנסת: 'חב"ד' באירוויין, 'וורדיגו היברו סנטר', 'בית יעקב' בסן דיאגו ו'בית קודש' בקנוגה פארק.²² ביקור זה בלוס אנג'לס היה משמעותי, משום שתוך כדי הביקור הקימו תומכיו של מאיר את 'התנועה לאחדות יהודית', שנועדה לקדם את העקרונות שהעלה מאיר בהרצאותיו. בתשמ"ד (1984) הפכה התנועה בלוס אנג'לס ל'כך עולמי', ידידי תנועת 'כך' בחו"ל. חיים ברוורמן כתב: כשביקר הרב בלוס אנג'לס בתשמ"ב (1982) הציע סטיב [סמייסון] שניפגש אתו ונסה לחדש את הפעילות שלנו. נפגשנו אתו, והתחלנו את 'כך עולמי'.²³

בחזרה לחוף המזרחי

עשרים וארבע שעות לאחר הרצאתו בקנוגה פארק – כולל חמש שעות טיסה – דיבר מאיר בדינר שנערך לכבודו במיאמי. סטנלי רוזנבלט, עורך דין שהגיש תכנית טלוויזיה מקומית, 'יומן ישראל', ראיין את מאיר לתכניתו, ובין השניים נקשרה ידידות. הוא אף אירח את מאיר בביתו, לבקשת תומכו של מאיר אירוויין בלוק. רוזנבלט כתב למאיר אחר כך: "... יש לך רעיונות נהדרים ואתה מביע אותם מצוין. ההתמדה והאומץ שלך יוצאים מגדר הרגיל..."²⁴ לאחר הריאיון עם רוזנבלט דיבר מאיר ברויאל פאלם ביץ', לא רחוק ממיאמי, ודבריו סוכמו בכתבה שהתפרשה על פני שני עמודים בעיתון יהודי מקומי. הוא הדגיש לפני ההורים את חשיבות החינוך בבתי ספר יהודיים לשמירה על הגחלת היהודית ודיבר על ישראל: "'אפשר לקנות הרבה דברים בכסף', הוא אמר, 'אבל לא גאווה לאומית'... לפי השקפתו, ה' נתן את ארץ ישראל לעם ישראל, 'והיא שייכת לנו'".²⁵ מאיר ראה את שקיעת היהודים בגלות ואת זיקתם ההולכת ומתחזקת למדינת מגוריהם. את חששותיו הוא הביע במכתבים שכתב לילדים באותו חודש. הוא כתב לכל אחד מהם בנפרד, אך המכתבים היו כמעט זהים בניסוחם:

ממעמקי הגלות הנני מברך אתכם בתקווה שנזכה לאורו של משיח בחג האורות הזה, כי הרי כל בר דעת שענינו בראשו יכול להבחין בסכנה האימהה הרוחפת על פני העולם כולו ועל עם ישראל וארצו בפרט...

בשנת תרצ"ח השקיף ז'בוטינסקי על פני אירופה ותיאר את המצב במשל: עגלה עם נוסעים, והנהג נפל ממושב. והסוסים דוהרים ורצים בטירוף לכיוון ראש ההר והתהום, ובתוך העגלה יושבים הנוסעים בשלווה, משותחים, צוחקים, אוכלים – והסוסים דוהרים. ונוסע אחד מנסה לזרז אותם וצועק: "הבה, נעצור את הסוסים!" והנוסעים בשלהם, ממשיכים לשוחח, לצחוק, לאכול. שלווה. ז'בוטינסקי לא הצליח להעיר את הנרדמים, ואנחנו צריכים רחמים גדולים, שהקב"ה יהיה בעזרנו.²⁶

ממיאמי טס מאיר לבוסטון, ובכ"ג בכסלו (9 בדצמבר) דיבר לפני סטודנטים ב'ברנדייס יוניברסיטי', שהחרימה אותו במשך ארבע שנים. הוא כתב ב'ג'ואיש פרס':

'ברנדייס יוניברסיטי' מתרימה כסף לעצמה בטענה הכוזבת שהיא אוניברסיטה "יהודית". בראש 'בית הלל' של ברנדייס עומד ראביי רפורמי, אל אקסלרוד... הוא ממקימה של 'ניו ג'ואיש אג'נדה', התנועה המקבילה באמריקה ל'שלום עכשיו'.

אקסלרוד אסר על 'בית הלל' להזמין אותי לדבר, ואף הפעיל לחץ כבד על סטודנטים יהודים שהזמינו אותי על דעת עצמם, עד שהם ביטלו את ההרצאה... רק לאחר שאיימתי להגיע למקום עם אנשים מהליגה, אושרה הרצאתי, אבל אין בכך להמעט בחומרת הטרגדיה שבדבר.

הסטודנטים שבאו לשמוע את הרצאתו של מאיר ב'ברנדייס' קיבלו מוועדת הפעילויות באוניברסיטה הצהרה בזה הלשון: "אנו רואים בביקורו של הרב כהנא הזדמנות לאתגר אינטלקטואלי לסטודנטים. אישור ההרצאה אינו הבעת תמיכה בדעותיו של הרב... שום תשלום לא יינתן לרב או לליגה להגנה יהודית".²⁷

הרצאתו של מאיר זכתה לשבחים בכתבה בת שני עמודים ב'פוקוס', ביטאון 'הפורום הציוני של סטודנטים יהודים בצפון אמריקה'. טום מונטין, סטודנט בברנדייס, כתב:

הוא נימק את טענותיו בעניין ארץ ישראל במילים חד-משמעיות ופשוטות: "היא שייכת לנו". הוא הצליח לרתק את הקהל במשך שלוש שעות, ובמשך הרצאתו זכה לשמונה-עשר גלים של מחיאות כפיים. בסוף, לאחר תשואות ממושכות, התגודדו סביבו סטודנטים רבים, ואחרים עמדו על כיסאות וצילמו אותו.

מונטין הסביר את האהדה למאיר:

נמאס על הסטודנטים לשמוע את הגינויים נגד ישראל "שלהם" ברשתות הטלוויזיה, ב'טיים', ב'ניוזוויק', באו"ם ובממשל האמריקני...

כהנא חשף משהו שהיהודים השמאלנים שכחו לדבר עליו: גאווה יהודית – גאווה עצמית, גאווה במדינת ישראל... אלה שהתרגלו לשמוע רק גינויים וביקורת על ישראל הוקירו את דבריו הנחרצים של מאיר כהנא בעד ישראל...²⁸

הסבר זה לתגובות החיוביות על דבריו של מאיר קולע לאמת. במהלך ביקור זה דיבר מאיר במוסדות לימודים ובבתי כנסת רבים ברחבי אמריקה. הוא נודע בדבריו האמיצים והכנים, כפי שמשתקף במודעה שבה פורסמה הרצאתו ב'ישיבה יוניברסיטי' בו' בטבת (22 בדצמבר): "ייתכן שתשובותיו לא ימצאו חן בעיניכם, אך לא תוכלו להתעלם משאלותיו".²⁹

מאיר הוזמן להשתתף בוועידה של 'רשת הסטודנטים היהודים בצפון אמריקה' במונטריאול שבקנדה, שתוכננה לז'–י"א בטבת (23–27 בדצמבר). זו הייתה הזדמנות מצוינת לדבר לפני צעירים הפעילים בארגונים יהודיים בקמפוסים.

מאחר שבעבר גורש מאיר פעמיים מקנדה,³ הוא לא רצה להסתכן בעונש החמור שהיו מטילים עליו אילו נכנס הפעם בלי אישור. כתנאי לקבלת אישור כניסה היה עליו להוכיח לרשות ההגירה והאזרחות של קנדה שהוא הוזמן לדבר בקנדה. בסוף הקיץ הוא קיבל את ההזמנה מ'רשת הסטודנטים' ומיהר למסור אותה למשרד הרשות בניו יורק.

מאיר המתין לאישור כדי להודיע למארגני הוועידה אם אכן יוכל להשתתף, אך הקנדים עיכבו את תשובתם ונתנו את האישור רק יום לפני פתיחת הוועידה. בוודאי ידעו שמועד זה יהיה מאוחר מכדי לשבץ את הרצאתו של מאיר בתכנית הוועידה.³⁰

³ על גירושו של מאיר מקנדה, ראה פרק כ, עמ' 258–259.

התנועה לאחדות יהודית

בביקור זה באמריקה פעל מאיר למען הקמת ארגון חדש. הוא כתב לי:

הצלחתי למצוא אנשים שמוכנים לממן תנועת אחדות שתפעל לפי עקרונות בסיסיים ביהדות. בוב ג'ייקובס נתן לנו שני חדרים במשרדו ברוקפלר סנטר, כולל מזכירה ושיחות טלפון חינם. בעזרת מודעות בעיתונים יהודיים, זה עשוי להצליח. לפי תגובות הקהלים שלי אני רואה שרבים מתקוממים נגד רגשי האשמה [שטופלים על יהודים].

בטורו ב'ג'ואיש פרס' הסביר מאיר את הצורך בארגון החדש:

... מדינת ישראל עומדת לפני משבר שלא היה כמוהו... החזית אינה בלבנון... אלא בתוך המדינה. הבעיה אינה מלחמה נגד גויים, אלא אבדן חוסן פנימי, אבדן ביטחון ברור בצדקת הדרך, אבדן זהות ברורה...

ישראל תוכל לנצח במלחמה בלבנון, אך אין זו המלחמה האמתית. המאבק המהותי הוא המאבק על נפשות היהודים בארץ ובגלות. זו המלחמה האמתית, ואנו מפסידים בה. אנו חייבים לפעול להפוך את המגמה, ולנצח...

כדי להתחיל לנצח בה, עלינו להקים ארגון... שיחנך את היהודים לגאווה, לא לרגשי אשם; לאמונה וביטחון, לא לפחד...³¹

בהרצאתו בבית הכנסת 'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר' בתחילת ביקורו הסביר מאיר שהארגון יהיה בלתי אלים ותפקידו יהיה "להפיץ חומר חינוכי, פליירים, ספרים וחוברות, שבהם תשובות לארגוני השמאל דוגמת 'שלום עכשיו' ו'ניו ג'ואיש אג'נדה'". מאיר פרסם את הארגון במודעות ובפליירים בלשון זה:

אם אתה מתוסכל ונועם מההלקאה העצמית ושואף לראות במקומן תגובה יהודית גאה, חזקה ובלתי מתפשרת – דע שאתה חלק מהרוב היהודי הדומם.

... הצטרף ל'תנועה לאחדות יהודית', ארגון ארצי חדש המחויב לתמיכה מלאה בעיקרון של עם ישראל שלם וחזק בארץ ישראל השלמה והחזקה.³²

כנס היסוד של 'התנועה לאחדות יהודית' נערך במלון 'טודור' במנהטן ביום ראשון י' בטבת (26 בדצמבר). מאיר פרסם את הכנס ב'ג'ואיש פרס' ובתכנית הרדיו של שפּרה הופמן. הוא הסביר למאזינים את מטרת הארגון החדש, ענה על שאלותיהם וקרא להם לבוא לכנס היסוד. בדפים שחולקו בכנס פורטו לא רק עקרונות הארגון ויעדיו, אלא גם שמות בעלי התפקידים בארגון ורשימת הסניפים. הסניפים שנמנו היו בשלוש-עשרה הערים שמאיר דיבר בהן בביקור זה, וראשי הסניפים היו תומכיו העיקריים של מאיר בערים אלה.³³

מאיר חזר לארץ ב"ב בטבת, מרוצה מהישגיו.³⁴

פרק כה
עימותים עם השמאל
טבת-אדר תשמ"ג / ינואר-מרץ 1983

מאיר חזר לישראל בטבת תשמ"ג (ינואר 1983), בימי המשא ומתן בעניין נסיגת ישראל מלבנון. הוא ידע שההסכם יכלול חילופי שבויים וראה בזה הזדמנות נוספת להשיג את שחרורם של יהודי סוריה, כפי שניסה לעשות בעסקת חילופי השבויים הראשונה בין ישראל ללבנון.^א הוא הוציא הודעה לעיתונות ובה הכריז שהוא וחברי 'כך' יפתחו בשביתת רעב בת ארבעים ושמונה שעות ברחבת 'המשביר לצרכן' בירושלים. את מטרת שביתת הרעב הסביר מאיר בהודעה לעיתונות, והיא צוטטה ב'דיעות אחרונות': "מחאה על התעלמות ממשלת ישראל מן הצורך להציל את יהודי סוריה ודרישה לשחרורם של יהודי סוריה כתנאי מוקדם לכל משא ומתן על שחרור שבויים".¹

שובתי הרעב קראו לעוברים ושבים לחתום על עצומה להכללת יהודי סוריה במשא ומתן עם לבנון. עצומה אחרת, שהופצה בידי 'סטודנטים למען יהודי סוריה', קראה: "אנו פונים לכבוד הרבנים הראשיים לישראל שליט"א בבקשה לשקול הכרזת יום תפילה למען יהודי סוריה ולבקש מן הממשלה שלא לשחרר את השבויים הסורים אלא אם כן ישוחררו אחינו בני ישראל מכלאם בסוריה". חברי 'כך' חילקו גם פליירים שכותרתם 'בגין, אל תבגוד ביהודי סוריה', ועליהם כתובת המשרד החדש של 'כך'.²

המשרד החדש של 'כך' בירושלים, שהחל לפעול לאחר שמאיר חזר ארצה, היה ברחוב אגריפס 111, בלב שכונת 'מחנה יהודה' וקרוב מאוד לתחנות האוטובוס ברחוב יפו. המשרד ברחוב אוסישקין 31 יועד ל'מוזיאון השואה בכוח' ולהרצאותיו של מאיר. בנייר המכתבים של 'כך' הופיעו שתי הכתובות ושני סמלילים: אגרוף קמוץ על רקע מגן דוד, והפסוק "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ" בתוך עיגול.

המשרד ברחוב אגריפס שימש לעבודות משרדיות כולל שכפול פליירים ושליחת מכתבים, וכן לארגון פעילויות כגון חגיגות בית ואספות עם. בזכות מקומו המרכזי ושכר הדירה הנמוך נשארה 'כך' במשרד זה שבע שנים כמעט, עד זמן קצר לאחר מותו של מאיר. מערכת הבחירות של תשמ"ד (1984) והפעילות שתרמה להצלחתה אורגנו במשרד זה.³

חורף קשה באלנקם

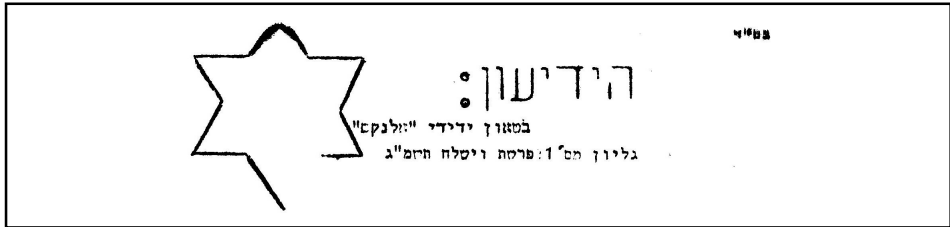
כשמאיר חזר ארצה הוא ערך בבעיותיה של התנחלות 'כך', אלנקם.² תושביה גרו באוהלים והיו חשופים לרוחות עזות, לגשם ולשלג בחורף הקר והסוער ביותר שהיה במזרח התיכון זה עשרים שנה.

לקראת החורף בנו המתישבים בעזרת מתנדבים בית מאבני המקום. משה צחור מקריית ארבע תרם גג מפח איסכורית, ולהשלמת קירות האבן הוא תרם בלוקים. חדרי הבית שימשו בית כנסת, מקום לאספות ומטבח.⁴

^א על יהודי סוריה, ראה פרק כג, עמ' 293.

^ב על הקמת אלנקם ראה פרק כג, עמ' 300.

בביטאון ידידי אלנקם, 'הידיעון', נמסר שביום ראשון בערב, ה' בכסלו תשמ"ג (21 בנובמבר 1982), הגיע הרב ישראל אריאל לאלנקם לקבוע מזווה לבית האבן, והמתיישבים וכחמישים אורחים שמעו שיעור מפיו בנושא 'ספר בראשית – ספר ארץ ישראל'. תוכנו שיעורי תורה קבועים באלנקם: 'הידיעון' מסר שבימי ראשון יימסר שיעור מפי הרב אריאל, ובימי חמישי יימסר שיעור מפי הרב מנחם ליבמן. ב'הידיעון' צוין ששיעורו של הרב ליבמן בח' בכסלו היה על הנושא 'ספר יהושע – דיני כיבוש הארץ'.⁵

כשהחלו לרדת גשמים באלנקם גילתה משפחת הרשקוביץ שהאוהל שלה הוא "יותר חורים מאוהל", ועברה לגור בחדר האחורי של בית האבן. כשהיה סוער במיוחד יכלו המשפחות שהגיעו לאלנקם מקריית ארבע לחזור לדירותיהם, אך משפחת הרשקוביץ מרחובות ומשפחת בן ישי מפתח תקווה נאלצו להתמודד עם התנאים הקשים באלנקם. שמואל בן ישי בנה למשפחתו צריף מקרשים של צריף מפורק, שתרמו אנשי גרעין חצר אדר מסיני, וכיסה אותו מפני הגשם ביריעה מאוהל שהופל בסופה.⁶

תושבי אלנקם ציפו לקבל קרוואנים מהבסיס הצבאי הסמוך שבהר מנוח, כפי שסיכם יוסי דיין עם אורי בר און, עוזר שר הביטחון לענייני התיישבות. ואולם כמה חודשים לאחר הקמת אלנקם פרצה מריבה בין המתיישבים ליוסף דיין. הוא כתב:

התחילו אז מריבות מכוערות בקרב אנשי אלנקם, שטענו שאני משתלט על הכול ומחליט לבד... בסוף החליטו להדיח אותי מן היישוב. חשבתי להילחם על המקום (שבעצם אני הקמתי וטיפחתי), אך אמרתי לעצמי שאיני רוצה לגור עם אנשים שלא רוצים אותי. אחרי שעזבתי הגיעו ראובן מנינג ואברהם הרשקוביץ למשרדו של בר און [לברר על הקרוואנים], וכששאל אותם: "איפה יוסי?" ואמרו לו שאני כבר לא ביישוב, הודיע להם שההסכם מושהה בינתיים (את זה הוא סיפר לי בשיחה בטלפון).

דיין לא זכר מתי בדיוק הוא עזב. כנראה זה היה בתחילת כסלו תשמ"ג (סוף נובמבר 1982), משום שבת"ז בכסלו נכתב ב'הידיעון' שמשפחת מעוז הצטרפה לאלנקם, ויצחק מעוז זכר שמשפחתו הגיעה שבוע לאחר שדיין עזב.⁷

מזג האוויר לא היה הקושי היחיד של תושבי אלנקם. בכסלו הפסיקה מועצת קריית ארבע לספק מים ליישוב, ואחר כך הודיעה למתיישבים שהיא מפסיקה את הסעת ילדיהם לבית הספר. הסיבה להפסקת השירותים לתושבי אלנקם הייתה מחלוקת בעניין ועדת הקבלה. המועצה התנתה קליטת תושבים חדשים לקריית ארבע ולשכונותיה באישורה של ועדת קבלה, אך תושבי אלנקם התנגדו לכך בטענה שזהו ניסיון לשנות את אופיו האידיאולוגי של היישוב.⁸

תושבי אלנקם התמודדו עם הקשיים: הם מילאו מכלי מים בבתיהם של תושבי קריית ארבע טובי לב והסיעו את ילדיהם בתורנויות לבית הספר. נחמה הרשקוביץ סיפרה שהם השתמשו במים בצמצום רב. באותה תקופה אף התקלקל הגנרטור שסיפק להם עד אז חשמל לתאורה, והם

נאלצו להיעזר בנרות. למרבה המזל היו להם תנורי נפט לחימום, והם דאגו לשמור מלאי של נפט ביישוב.

המתיישבים ניסו ללחוץ על המועצה לחזור בה מהחלטתה. ב'ז' בכסלו (23 בנובמבר) הם הפיצו בקריית ארבע 'גילוי דעת' במחאה על הפסקת השירותים לאלנקם. שבוע לאחר מכן נכתב ב'הידיעון, בטאון ידידי אלנקם':

לאחר קריאת 'גילוי הדעת' של מזכירות אלנקם איננו יכולים להבין איך יכלו להתאפק. אנשים שהגיעו למקום בשליחות המועצה המקומית קיבלו יחס ממש עויין... מועצה המסוגלת להפסיק את אספקת המים למשפחות עם ילדים וטף אינה ראויה לשמש כמועצה! מועצה שבגלל ויכוח מונעת מיהודים הגרים באוהלים מלהיכנס לקראוונים אינה יכולה לשמש כמועצה.⁹

הודעת המועצה על הפסקת ההסעה לילדי אלנקם הודפסה בפליירים שהופצו בקריית ארבע. בתחתית הפלייר נכתב: "אלה מנהיגים?!". לאחר מכן הופץ 'גילוי דעת' שני של גרעין אלנקם. נכתב בו שהיישוב בהר מנוח זכאי לשירותי המועצה משום שהוא נחשב שכונה של קריית ארבע, אך המועצה הפרה את הבטחותיה כלפי התושבים והקשתה על חייהם כדי לגרום להם לעזוב ולהביא במקומם את אנשי הרב לוינגר. "הגרעין הוכיח דבקות במטרתו... ולא התפנה למרות ההתעללויות המתחדשות לבקרים ולחצות הלילות".¹⁰

תושבי אלנקם פונים לכלי התקשורת

בכ"ג בטבת (8 בינואר), שבוע לאחר שחזר מאיר מאמריקה, נערכה אספת עם בבית הכנסת 'מגן אברהם' בקריית ארבע, כדי למחות על היחס לגרעין אלנקם. הדוברים הראשיים היו מאיר ויוסף גארכי, חבר מועצה המקומית שתמך בתושבי אלנקם. מודעות הקיר שפרסמו את האספה נשאו את הכותרת "נשים וילדים קופאים מקור. הייתכן?"¹¹ אך המועצה לא הגיבה על המחאה בבית הכנסת. חמישה ימים לאחר מכן, בצעד מחאה נוסף, הלכו כעשרים חברי 'כך' לשכונת 'אברהם אבינו' בלב חברון ופלטו לביתו של הרב משה לוינגר. כתבים מהעיתונים הגדולים קיבלו הודעות מראש והיו במקום. דיווחיהם על הוויכוח הקולני בין הצדדים פרסמו את מצוקתן של המשפחות שגרו באוהלים בקור, בגשם ובשלג, בלי מים ובלי חשמל.

בידיעות על העימות בחברון נמסר שחברי 'כך' דרשו שתושבי אלנקם יקבלו מהמועצה אותם שירותים ששכונת 'אברהם אבינו' מקבלת. בדיווח של ה'ג'רוזלם פוסט' נכתב שאלנקם קמה ללא אישור, אך 'מעריב' מסר שהמתיישבים הדגישו שמועצת קריית ארבע עזרה בהכנת התשתיות.¹² מאיר השתתף בפעולת המחאה הבאה, שנערכה בג' בשבט (17 בינואר). הפעם ערכו כעשרה חברי 'כך' שביתת שבת במשרדי גוש אמונים, שהרב לוינגר היה מראשו. בהודעה ששלחו לעיתונות נכתב שהרב לוינגר, בניגוד למצוות יישוב ארץ ישראל, הורס יישוב יהודי בהר חברון על ידי הפסקת אספקת מים והשארת נשים וילדים חשופים לתנאי מזג אוויר קשים מאוד. עוד נכתב: "אתמול הגיעו מים עד נפש כאשר אשתו של מזכיר אלנקם, אישה בחודש השביעי להריונה, נפלה ושברה את רגלה ביישוב בגלל העדר ריצוף בשטח".

שביתת השבת זכתה לסיקור נרחב. בתמונות שפורסמו ב'ידיעות אחרונות' וב'מעריב' נראים מאיר ושבתים אחרים והכרזות שלהם נגד הרב לוינגר. ב'הארץ' צוין שכמה מאנשי גוש אמונים הביעו את חששם שריכוז אנשי 'כך' באלנקם יביא לעימותים עם ערבים באזור.¹³

בעקבות שביתת השבת הוזמן מאיר לתכנית הראיונות 'שניים על אחד' ב'מועדון התיאטרון' בתל אביב, והתמלול של הראיון כולו פורסם ביום שישי במגזין '7 ימים' של 'ידיעות אחרונות'. מאיר ענה בקצרה על שאלות במגוון נושאים, בהם היישוב אלנקם, אך המחאות והפרסום לא שינו את החלטותיה של מועצת קריית ארבע לגבי אלנקם.

האוכלוסייה של אלנקם הלכה והידלדלה. לאחר שנחמה הרשקוביץ שברה את רגלה הורו לה הרופאים להתנייד בכיסא גלגלים בלבד במשך שלושה חודשים. בעלה, אברהם, סיפר שבית החולים סירב לשחרר אותה לאלנקם, ומשפחת הרשקוביץ נאלצה לחזור לביתה שברחובות. שבוע לאחר מכן, בט' בשבט (23 בינואר), נסע מאיר לאלנקם לעודד את תושביו, אך אנשים המשיכו לעזוב. משפחת מנינג חזרה לדירתה שבקריית ארבע משום שבתם הקטנה חלתה, ומשפחת מעוז חזרה לקריית ארבע לאחר שהאוהל שלה קרס בסופת שלגים באמצע הלילה. בנם הבכור, שישן במיטה העליונה של מיטת קומתיים, התעורר ומצא את האוהל על המיטה שלו.¹⁴ רק משפחת בן ישי וכמה מתנדבים נשארו באלנקם, והם היו שם בכ"ב באדר (7 במרץ), ביום שהגיעו חיילים לפנות אותם בהוראת שר הביטחון משה ארנס. באותו ערב שודר בטלוויזיה דיווח על פינוי אלנקם, ונראו בו מחסומי צה"ל שהוקמו סביב היישוב. כדי שהפינוי יתקבל על לב הציבור כלל הדיווח שני פרטים כוזבים, והם נשנו בידיעות בשאר כלי התקשורת: ראשית, נאמר בכתבה שאלנקם הוא יישוב לא חוקי – למרות העובדה שהמועצה הכינה את התשתית שם. שנית, נמסר בדיווח שאלנקם שימש "מקלט" לאנשי 'כך' שנחשדו במעשי אלימות נגד ערבים. ה'ניו יורק טיימס' אף דיווח ש'כך' "תומכת באלימות כלפי ערבים". זה לא היה נכון. מאיר רצה שהערבים יצאו מישראל, אך מעולם לא הסית לאלימות נגדם. שום ידיעה לא מסרה את הסיבה האמתית לפינוי: סירובם של תושבי אלנקם להיעתר לדרישת המועצה להתנות קליטת תושבים חרשים באישור ועדת הקבלה שלה.¹⁵

מאז לא הוקם עוד יישוב בהר מנוח. בתשנ"ה (1995) הוא נקבע למקום מושבה של מנהלת תיאום וקישור חברון, המקשרת בין ישראל לרשות הפלסטינית בנושאים אזרחיים.

שלום עכשיו' נגד ממשלת בגין

בעקבות ההאשמות החריפות נגד הממשלה על אי מניעת הטבח של הפלנגות הנוצריות במוסלמים ב'סברה' ו'שתילה'³ מינה ראש הממשלה מנחם בגין ועדת חקירה בראשות נשיא בית המשפט העליון יצחק פֶּהֶן. עותקים של דו"ח מסקנות הוועדה חולקו לעיתונאים בבית אגרון בכ"ד בשבט (7 בפברואר). 'ועדת פֶּהֶן' קבעה ששר הביטחון אריאל שרון "אחראי להתעלמות מהסכנה שהפלנגות יערכו במחנות הפליטים פעולות נקם", מאחר שלא נתן פקודות לעצירתם. הוועדה המליצה ששרון יתפטר מתפקידו.

מאיר וחברי 'כך' הפגינו בבית אגרון נגד דו"ח 'ועדת פֶּהֶן', כשבדיהם שלטים בעד צה"ל ונגד הטלת האשמה על שרון ועל קצינים בצה"ל. במשך שלושת הימים הבאים דווח בכלי התקשורת על איומים שהשמיעו כביכול תומכי 'כך' כלפי שלושת האנשים הבכירים החתומים על דו"ח ועדת החקירה, אולם בידיעות אחרונות צוטטה הצהרתו של גד סרְוֶטְמַן: "אנשי 'כך' לא איימו על אף אחד".¹⁶

למחרת הפגינו מאיר וחברי 'כך' מול משרד ראש הממשלה בירושלים. הם נשאו שלטים שקראו לממשלת בגין "להתעלם מקולות הבוגדים" וחילקו לכתבים ניירות עמדה של 'כך' באנגלית:

³ על מעשה אנשי הפלנגות הנוצריות ב'סברה' ו'שתילה' ראה פרק כג, עמ' 296.

... אנו מגנים את המלצות הוועדה, המחלישות את צה"ל יותר משאויבינו יכולים להחלישו במלחמה. מסקנות הוועדה מערערות את החוסן הפנימי של העם ונותנות לאויב הערבי תקווה וביטחון בניצחוננו הסופי...

שלא כמו האחרים, תנועת 'כך' מביעה את עמדת ההלכה היהודית ומכריזה שמפלת אויבינו בכיירות אינה סיבה להצטער, אלא ברכה. אין כאן שמץ של חוסר מוסריות...¹⁷

הפגנה אחרת נערכה מול משרד ראש הממשלה יומיים לאחר מכן, בעת דיון הממשלה במסקנות ועדת פֶּהֶן. המפגינים היו תומכי 'שלום עכשיו', והם דרשו מבגין לאשר את דו"ח 'ועדת כהן', להתפטר ולפטר את שר הביטחון שרון.

הפגנת 'שלום עכשיו' החלה בצעדה ביום חמישי בערב כ"ז בשבט (10 בפברואר) ממרכז ירושלים. תומכים של בגין התאספו במקום ושרו 'בגין, מלך ישראל!' לפי ידיעות בעיתונים הם קראו קריאות בוד לעבר מפגיני 'שלום עכשיו', והיו אף דחיפות והתנגשויות פיזיות.

המפגינים צעדו עד משרד ראש הממשלה ושמעו שם נאומים של ראשי 'שלום עכשיו'. בסיום ההפגנה, כשהמשתתפים החלו להתפורר, הושלך רימון יד לתוך הקהל. אמיל גרינצווייג, פעיל 'שלום עכשיו' בן שלושים ושלוש מקיבוץ רביבים, נהרג.

בידיעות הראשונות על הרצח נמסר שחקירת המשטרה מתמקדת בגורמים קיצוניים, 'ובין היתר ייחקרו אנשי תנועת הרב כהנא'.¹⁷ לפי ידיעות אחרונות, מפגיני 'שלום עכשיו' טענו שאנשי 'כך' הטרידו אותם ואיימו: "זו ההפגנה האחרונה שלכם בלי רימונים". טענה זו של 'שלום עכשיו' צוטטה ב'ניו יורק טיימס' לצד תגובתו של מאיר: "זהו שקר. אנחנו לא נלחמים נגד יהודים – לא ברימוני יד". גם לכתב 'קול ישראל' אמר מאיר שלתנועת 'כך' אין כל קשר לאירוע.¹⁸

מאיר אמר לכתב 'קול ירושלים' שהוא מגנה את "הפשע הזוועתי", אך אינו משנה את גישתו ל'שלום עכשיו': "אני עדיין מגדיר אותם כסכין בגב האומה, למרות שאני מגנה בכל לשון של גינוי את המעשה הנורא". הוא הסביר שהשלכת הרימון אינה סיבה להגביל אותו: "אין לאסור עליי לפתוח את הפה. תמיד אגיד את מה שאני חושב על האנשים האלה". כשנשאל מהו לדעתו אופן הפעולה הנכון הוא אמר: "רק בחינוך. אני יוצא כבר בימים אלה לפעולות הסברה בכל הארץ כדי להראות לעם מי זה השמאל ומה הוא מסוגל לעשות. לא ננקוט צעדי אלימות". בעודו באור הזרקורים התקשורתי שלח מאיר הודעה לעיתונות באנגלית בכותרת "נייר עמדה של תנועת 'כך': 'שלום עכשיו' והשלכת הרימון":

1. תנועת 'כך' משתתפת עם כל עם ישראל בצער על רצח יהודי בירושלים. אם יתברר שהייתה זו התקפה על 'שלום עכשיו', אנו מגנים זאת בכל פה. זוהי פעולה המנוגדת ליהדות וחסרת תועלת לחלוטין.

2. הרצח אינו משנה דבר בגישתנו כלפי 'שלום עכשיו'... אנחנו רואים באנשיהם משתפי פעולה עם אויבינו. הם ההלניסטים של ימינו, ודעותיהם מאיימות הן על עצם קיומה של מדינת ישראל הן על אופייה היהודי.

3. אנו מתנגדים לחלוטין לאלימות כלפי "יהודי השלום", אך קוראים למאמץ כפול ומכופל לעצור את מאמציהם להשיג תמיכה. ככוונתנו להגיע לבתי ספר, לשכונות המצוקה ולעיירות הפיתוח, ולהזהיר מפני סכנת 'שלום עכשיו' והשמאל הליברלי.

¹⁷ ליונה אברושמי, שהורשע בהריגת גרינצווייג, לא היה כל קשר לתנועת 'כך'. ראה הערות לפרק כה, הערה 18.

בנייר העמדה הוצגה גם התכנית הפוליטית של 'כך':

4. קהל היעד של תנועת 'כך' הוא בני עדות המזרח, המגזר שהושפע פחות מתרבות המערב. אנחנו מתכוונים להעביר את תמיכתם מבגין למאיר כהנא. עם החרפת הבעיות הפוליטיות, הכלכליות והחברתיות במדינה תגדל התמיכה ב'כך'.¹⁹

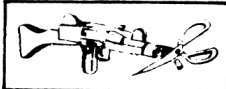
כחודש קודם לכן, בא' בשבט (15 בינואר), נסעו אלף וחמש מאות אנשים מ'שלום עכשיו' ומ'תנועת האוהלים', תנועה חברתית של תושבי שכונות מצוקה, לעיר החדשה אפרת, במחאה על השקעת הממשלה בהתנחלויות. המפגינים נכנסו לבניינים שעדיין לא אוכלסו וניפצו מכל הבא ליד, כולל קולטי שמש על הגגות. הם ריססו סיסמאות אלימות כגון "מוות למתנחלים" בצבע שהרס את קירות האבן. כתב 'ידיעות אחרונות' אליהו עמיקם העיר שאותם מפגינים שזרעו הרס באפרת הפגינו אחר כך בצביעות בסיסמה 'למען שלטון החוק והחירות מאלימות'.²⁰ כפי שאמר מאיר לכתב 'קול ירושלים', חברי 'כך' חילקו פליירים שכוונו לבני עדות המזרח בשכונות העוני בירושלים ובתל אביב. בפליירים הוצגה תשובה על טענת 'שלום עכשיו' שהממשלה מעבירה כסף מתכניות דיור למעוטי יכולת לטובת התנחלויות ביהודה ושומרון. בפליירים נכתב:

השמאלנים מ'שלום עכשיו'. התוקעים
 סכין בגב המדינה, טוענים שאין מספיק
 כסף להתנחלויות הביטחון ולשכונות
 ביחוד.
שקר! נלם! אובדין אלינק!
 לה לא נכון. יש לאזינה נסל אק אסיקוק -
 שכוונות אק לפיתוח והקמת התנחלויות.

לכן אנו נדרשים לשלם כל כך הרבה על:

ומה שחמור יותר,
לקצץ בתקציב הביטחון
 אז מדוע?

בהמשך הפליירים נכתב:

...תנועת 'כך' תעשה לתיקון העוול.

תנו לנו כוח לטפל בבעיה הערבית, ואז יהיה כסף גם לשכונות וגם להתנחלויות.

יש בררה – תנועת 'כך'.²¹

תנועת 'כך' הזמינה את תושבי ירושלים לאספת עם בא' באדר (14 בפברואר). חולקו פליירים בזה הלשון: "הערב! הרב מאיר כהנא נותן לשמאלנים את מה שמגיע להם! הערב בשעה 7:30 בבית אגרון אספת עם בהשתתפות הרב כהנא על הנושא 'פלישתים עליך ישראל'".²²

'כך' מעלה את חמת השמאל

בעקבות עליית שמה של 'כך' לחדשות ביקשה מערכת 'הארץ', הידועה בנטייתה השמאלנית, ממאיר לכתוב מאמר לעמוד הדעות של העיתון. מן הסתם ציפה העורך לקבל ממאיר מאמר על הערבים, על הר הבית וכדומה, אך מאיר בחר להציג את השקפתו על שורש בעיותיה של מדינת ישראל. הוא כתב:

כאשר כתב הרצל את ספרו הקלאסי, הוא קרא לו Der Judenstaat. לא בכדי תורגם שם הספר כאן ל'מדינת היהודים'. בקלות ניתן היה לתרגמו 'המדינה היהודית', אך לא עשו כן, כי קיים הבדל עצום בין 'מדינת היהודים' לבין 'המדינה היהודית'. הראשון, משמעו מדינה עם רוב יהודי, ריבונות יהודית, מדינה השייכת ליהודים. אין זכר לשאלה, מדינה זו מה טיבה. אין זכר לאיכות מיוחדת וייחודית של המדינה. למעשה, אפשרי הדבר שמדינת היהודים תדמה באופייה ובתרבותה למדינת האנגלים או היוונים או האמריקאים או ההוטנטוטים...

לא כן "מדינה יהודית"... בעיקרה, מדינה יהודית היא עוצמה יהודית... היא פועלת בהתאם לערכים יהודיים ולמצוות יהודיות... אף אם הם עומדים בניגוד גמור לאורח החיים הדמוקרטי המערבי המקובל... ואף אם אלה מאיימים לבודדה מן הגויים המתורבתים... "הן עם לבדד ישכון", קובעת התורה, "ובגויים לא יתחשב". אין מגמתה של ישראל להיות סתם עוד אומה בין האומות... תפקידה של היהדות הוא להיות נבדלת, ייחודית, שונה ונבחרת... לא לנו הערכים והסטנדרטים של האומות. התבוללות אינה מתחילה בנישואי תערובת, אלא בחיקוי ואימוץ ערכים נוכריים, רעיונות ומושגים זרים ולא יהודיים... עד היום מערכת החינוך אשר הקימו ותכניו הלימודים בבתי הספר... משקפים את ההתבוללות, את חיקוי תרבות המערב... יהדות, אלוקים, מצוות, המושג של "אתה בחרתנו", התפקיד והיעוד היהודי הנבדל והמיוחד, ציונות אמיתית – כל אלה קבורים עמוק מתחת לתכנית מערבית וערכים מערבים חילוניים.

העיתונות מלאה יותר ויותר במעשים שבכל יום של פשעים, אלימות, רצח, אונס ברוטלי, תקיפת סדיסטיות ושוד. תורים ארוכים משתרכים לפני בתי הקולנוע לראות את הזוהמה המרעילה כל מדינה "פרוגרסיבית" מודרנית אחרת... המחוצפים ובני הבלעיץ בני העשרה, הולכי הבטל ויושבי הקרונות – כל זה יכול להיות העתק מדויק של כל מדינה מערבית גויית... קדושה, מסורת – כל אלה הופכים בהדרגה לנחלה של מיעוט הידוע כ"דתיים"... המאבק האמתי היום הוא המאבק בין היהודים האמתיים לבין המתיוונים. הוויכוח סביב לבנון, ההתנחלויות, השטחים המשוחררים, "מיהו יהודי", "כפייה דתית", מעמד הערבים במדינה – הוא רק חלק מהמלחמה הזאת.²³

ההתעניינות הציבורית ב'כך' גררה גם כתבה בת עשר דקות על 'כך' בתכנית הטלוויזיה 'יומן השבוע' ביום שישי ה' באדר (18 בפברואר). בכתבה צוטטו משפטים מהפלייר של 'כך' נגד 'שלוש עכשיו' ונראה קטע מהרצאה של מאיר לפני תלמידי תיכון. כמו כן שודר קטע מביקורו בשוק 'מחנה יהודה', שבו קיבלו אותו בהתלהבות – גם קונים וגם בעלי דוכנים.

הפרסום הרב שניתן למאיר בשידור הכתבה הכעיס אנשי שמאל רבים. יומיים לאחר השידור העלו חברי הכנסת שולמית אלוני מ'רצ', דניאל רוזוליו מה'מערך' ומרדכי וירשובסקי מ'שינוי' הצעות דחופות לסדר היום בעניין, וחברת הכנסת עדנה סולודר מה'מערך' יזמה דיון על 'כך' בוועדת הפנים של הכנסת. בטורה ב'ידיעות אחרונות' הביעה סילבי קשת מחאה חריפה: "והנה המטורף הזה מקבל תשדיר שירות של תשע דקות בטלוויזיה... בשעת שיא של צפייה, כשניתן לו ולבריוניו להטיף לתורת הגזע הפשיסטית המזעזעת שלו. מתברר שהאיש האימתני הזה מוזמן לבתי ספר כאילו היה חלק מהממסד, שלא לדבר על כך שהפך לגיבור שוק 'מחנה יהודה'".²⁴ לא במקרה זומן שוב מאיר לחקירה בעניין רצח אמיל גרינצווייג מיד לאחר גל המחאות על הכתבה. הוא כבר נחקר מיד לאחר הרצח, ואחריו נחקרו חברי 'כך' ברוך בן יוסף (גריין), גד סרןטמן ושמעון בן זיקרי. מאוחר יותר נחקרו גם יהודה ריכטר וחמישה אנשים "הקשורים לתנועת 'כך'". בכל פעם שזומנו אנשי 'כך' לחקירה דווח על כך בעיתונים בפירוט, אף שכולם שוחררו מיד. ידיעות אלה יצרו להם תדמית של אנשים אלימים המעורבים ברצח.²⁵ מאיר הגיב על ההכפשות:

בגישושיה באפלה בחקירת רצח פעיל 'שלום עכשיו' גרינצווייג המשטרה מספקת בהתמדה רמזים על הקשר של אנשי 'כך' לאירוע. כלי התקשורת השמאלניים נהנים להפיץ את העלילה – עלילת דם של ממש.

כמה חודשים לאחר מכן, לאחר חקירתו ושחרורו של תומך 'כך' נוסף, דיווח ה'גר'רוזלם פוסט' שדובר המשטרה אמר שצוות החקירה המיוחד לרצח אמיל גרינצווייג חקר יותר מארבע מאות איש.²⁶

כאמור, בעקבות מחאת השמאלנים זומן מאיר לחקירה ביום שני ח' באדר (21 בפברואר), אבל הוא החליט לשים קץ להתעללות. הוא אמר לכתבים שהוא יורד למחתרת משום שהמשטרה מחפשת שעיר לעזאזל ו"מנהלת נגדו לינק' ציבורי". הוא ירד למחתרת ביום שני, אך חזר הביתה ביום שלישי בבוקר, משום שהזומן לדבר באותו יום לפני סטודנטים באוניברסיטת בר אילן. הוא שלח הודעה לעיתונות, והיא פורסמה באותו יום בניו יורק. הוא כתב:

מאז ההתנקשות באיש 'שלום עכשיו' בידי אלמונים, העם בישראל נתון למסע חסר תקדים של הטפה ל"מוסריות", שמנהל השמאל בעזרת שליטתו בתעשיית התקשורת – הטלוויזיה, הרדיו והעיתונים – ובעזרת בעלי תפקידים, "אנשי הגות" למיניהם וכלי התקשורת הזרים העוינים. ה"מוסריות" של השמאל כופה על העם רגשות אשם ואבל לאומי.

על ההטיה שמאלה בכלי התקשורת כתב פרופסור בנימין אקצין במאמר ב'ידיעות אחרונות': "פעילי אמצעי התקשורת הנמנים ברובם על אוהדיה [של 'שלום עכשיו'] מוסיפים לה משקל אפילו מעבר לכוחה האמיתי".²⁷

המתקפה על מאיר נמשכה. חברת הכנסת עדנה סולודר מה'מערך' שלחה לעיתונות את פרוטוקול הדיון על "תנועת 'כך' והרב כהנא" שהיא יזמה בוועדת הפנים של הכנסת. חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי מ'שינוי' ביקש מהיועץ המשפטי יצחק זמיר לנקוט הליכים משפטיים נגד מאיר ונגד חברים מ'כך', וחבר הכנסת אמרי רון מה'מערך' דרש מזמיר לפעול לפירוק העמותה של 'כך'.

'על המשמר', עיתון ה'מפ"ם', פנה לציבור: "היועץ [המשפטי] ממליץ לאזרחים לא לצפות ליוזמות ממסדיות דווקא, אלא לאסוף את הכרוזים, לפנות למשטרה ולהגיש תלונות אשר יניעו את גלגלי המכונה המשפטית האיטית לפעולה נמרצת יותר נגד הרב כהנא".²⁸

גם מאיר פנה ליועץ המשפטי זמיר. כשהיו לו כמה דקות פנויות בבית לפני סעודת פורים הוא כתב לו:

... ההגדרה של הסתה בחוק הפלילי גובלת בשערווייה מבחינת החברה החופשית. היא כה רחבה עד שבקלות ניתן להעמיד לדין כל יהודי הצוות ומוחה נגד סקטור או תחום של האוכלוסייה. כך ניתן להאשים את עיתון 'הארץ' או 'העולם הזה' בהסתה אנטי-דתית או את תנועת האוהלים והפנתרים בהסתה אנטי-אשכנזית...

דעותיי ודבריי המכוונים כלפי ערביי ארץ ישראל אינם נובעים כלל וכלל לא משנאה ולא מאהבה לגבם. הם נובעים אך ורק ממקור ההלכה הקובעת את המעמד האמתי של לא-יהודי בארץ ישראל וכן מהראייה הישרה ומההיגיון הישר שמבינים שאכן יש ניגוד בכוח בין המושג של מדינה יהודית הנקבע במגילת העצמאות... לבין הדמוקרטיה המערבית המאפשרת רוב ערבי, שפירושו קץ למדינה הציונית והיהודית...

מאיר סיים את המכתב בפסוק ממגילת אסתר:

"כי איככה אוכל וראיתי ברעה אשר ימצא את עמי ואיככה אוכל וראיתי באבדן מולדתי".²⁹

בי"ח באדר (3 במרץ) הגיש חבר הכנסת יאיר צבן מ'מפ"ם' הצעת חוק לאסור את פעילות 'כך' ולהוציא אותה מחוץ לחוק בטענה שהיא "קבוצה פשיסטית גזענית". חברי כנסת מכל קצווי הקשת הפוליטית, בהם משפטנים, התנגדו להצעתו, באמרו שבעברות על החוק יש לטפל בהליכים משפטיים. שר המשפטים משה ניסים אמר ב'קול ישראל' שהוא אינו ממליץ להוציא ארגון מחוץ לחוק כל עוד הוא אינו מסכן את ביטחון המדינה או את שלום הציבור.

בעקבות ההתנגדות הגורפת הצביעו חברי הכנסת בעד העברת הצעת החוק של צבן לוועדת חוקה, חוק ומשפט, כדי "לבחון את הנושא". עורך ה'ג'רוזלם פוסט' תמך בהעברת ההצעה לוועדה, משום שהוצאת 'כך' מחוץ לחוק "עלולה להיות תקדים מסוכן". לאחר כשנה עלתה הצעת צבן לדיון קצר בוועדה, ואז היא נגנזה.³⁰

מאיר הגיב על הצעתו של צבן:

נציג מפ"ם בכנסת יאיר צבאן הציע בשבוע שעבר שמדינת ישראל הדמוקרטית תוציא את תנועת 'כך' מחוץ לחוק. זוהי אותה מפ"ם שהתנגדה למדינה יהודית וביקשה להקים מדינה "דו לאומית", שבה יהיו לערבים וליהודים זכויות שוות בעיצוב אופייה. זוהי אותה מפ"ם שכינתה את ברית המועצות "המולדת השנייה". זוהי אותה מפ"ם שמנהיגה, מאיר יערי, היה מוכן לקבל בברכה כוחות סובייטיים בתל אביב.

אין תנועה שהיא יותר "בתוך החוק" מתנועת 'כך'. אנחנו דבקים בהלכה היהודית – החוק היהודי. מפ"ם כבר מזמן יצאה מחוץ לחוק היהודי – בלי שהכנסת הוציאה אותה...³¹

ואולם הצעתו של צבן להוציא את 'כך' אל מחוץ לחוק עוררה גל מאמרים ודיונים בכלי התקשורת, רובם בגנות מאיר ותנועת 'כך', והתוצאה הייתה שמשרד החינוך אסר הרצאות של מאיר בבתי ספר.

בטבת (דצמבר) ביקשו תלמידים מבית הספר התיכון 'רנה קאסן' בירושלים להזמין את מאיר לדבר בבית ספרם. הרצאתו נקבעה לב' באדר (15 בפברואר), אך המנהל ביטל אותה ברע האחרון באמרו: "לא נאפשר למי שחשוד ברצח חבר שלנו [אמיל גרינצווייג] להרצות כאן". בכ"א באדר (6 במרץ), שלושה ימים לאחר שהגיש צבן את הצעתו בכנסת, פורסם שמשרד החינוך החליט לאסור הרצאות של מאיר לפני תלמידים בבתי ספר. מאיר עתר לבג"ץ נגד

האיסור, משום שלפי הידיעות בכלי התקשורת כוון האיסור נגדו במפורש. למעשה, האיסור כוון נגד כל פעילות בבית ספר ש"צפויה בה הסתה, קריאה לפעולה אלימה או הטפה להפליה ולאיבה כלפי מגורים מסוימים של אוכלוסיית המדינה", ולכן הערעור של מאיר נדחה.³² מתנגדיו של מאיר פרסמו את העובדה שמשרד החינוך אסר להזמין אותו לדבר בבתי ספר בישראל, וכשהתארח בתכנית רדיו באמריקה כמה חודשים לאחר מכן, שאל אותו מאזין למה הוחרם. מאיר ענה:

... אני אומר דברים שמפחידים אותם. אני אומר דברים שלא נעים לשמוע, כגון ששיעור הילודה הערבי הגבוה עלול להביא בלי מלחמה לרוב ערבי במדינת ישראל ולסופה של המדינה היהודית. זהו נושא רגיש מאוד, ומשרד החינוך החליט שבהעלאתו יש משום הסתה נגד ערבים. נכון, אינני מצפה שהדברים ימצאו חן בעיני הערבים, אבל אי מצאת חן אינה סיבה לבטול חופש הביטוי.³³

פיגועי אבנים

באותה תקופה גברו יידויי האבנים של הערבים בכבישי יהודה ושומרון. רכביהם של מתנחלים נרגמו בקביעות, ולעתים קרובות רדפו המתנחלים אחרי מידיי האבנים והחזיקו בהם עד שהגיעו חיילי צה"ל. המתנחלים הזהירו שאם יימשך מצב זה, לא ירחק היום שגם רכבי צה"ל לא יוכלו לנוע בביטחון על הכבישים.

מנהיגים ערבים הסיתו לזריקות אבנים משום שידעו שאופן מחאה זה נחשב מתון בדעת הקהל העולמית. ממשלת ישראל נאלצה להגיב באיפוק, וחיילי צה"ל קיבלו הוראות להגיב רק בגז מדמיע, בכדורי גומי או ביריות באוויר. רוב יידויי האבנים לא הוזכרו בכלי התקשורת – חוץ מהמקרים שבהם ניסו מתנחלים להגן על עצמם. אפילו מותה של אסתר אוחנה מפגיעת אבן בראשה בט"ו בשבט (29 בינואר) לא זכה לסיקור רב. מאיר כתב ב'ג'ואיש פרס':

בשבוע שעבר היה רצח נורא בישראל, ואפילו עשרה מתוך מאות אלפי קוראי עיתון זה לא שמעו עליו. כולם שמעו על רצח פעיל 'שלום עכשיו'; אי אפשר היה להימלט משטף הדיווחים שהציף את כלי התקשורת.

אני מתכוון לרצח אחר, שהוא טרגי הרבה יותר משום שהוא אחד מני מאות שיכולנו למנוע. השמאלנים לא מצאו לנכון לשלוח צוותי טלוויזיה ורדיו ועיתונאים לסקר ולדווח על רצח זה, ולא נכתבו עליו מאמרי מערכת נזעמים.

הנרצחת הייתה אסתר אוחנה, חיילת בת עשרים מבית שאן. היא נפגעה בראשה מאבן שהשליכו ערבים לעבר הרכב הצבאי שנסעה בו בעיריה דאהרייה שעל יד חברון. אסתר אוחנה נרצחה בידי ערבים, ודמה על ידינו. כמה יהודים נהרגו בידי ערבים בארץ ישראל מאז מלחמת ששת הימים? כמה יהודים נהרגו בגלל "מוסריות" מעוותת, שמנעה את הוצאת הסרטן הערבי מקרבנו, כפי שהיהדות האמתית מצווה?³⁴

רצח אסתר אוחנה ויידויי האבנים הקטלניים שגרמו למותה נדונו בכנסת בכ"ג באדר (8 במרץ). ב'דברי הכנסת' צוטט חבר הכנסת מרדכי וירשובסקי, שטען שהפתרון להפסקת האיבה הוא "לצאת מהשטחים". על טענה זו השיב מאיר אין-ספור פעמים בשאלה רטורית: "לפני שפתחו הערבים במלחמת ששת הימים היו שטחים אלה בידיהם. מה הם רצו אז?"³⁵

בכל הרצאותיו ובמאמריו ב'ג'ואיש פרס' גינה מאיר את הקלת הראש כלפי יידויי האבנים של

הערבים. במאמר 'אבנים' הוא כתב: "אבנים הורגות... אבנים מקפחות חיים", וציטט מתוך ידיעה ב'מעריב' על ההוראות הניתנות לחיילי צה"ל:

קצין בכיר: בשיחה עם חיילים שואל אותי חייל: מה עליי לעשות כאשר חוטפים לפתע מטר אבנים או בקבוקים או מוטות ברזל? ההוראות ברורות, אני אומר לו. אין נשקפת לך סכנת חיים, אתה לא פותח באש... יש בפניכם כמה דרכים: אתם יכולים להפעיל גז, יש מכליות מים המתזות מים צבועים לזיהוי מפגינים.

מאיר התקומם נגד הוראות אלה וגינה את הפחד מאומות העולם שהכתיב אותן:

אפשר רק לבכות... קודם כול, אבנים הורגות. שנית, גז מדמיע אינו יעיל בשטח פתוח... שלישית, בכל שנתיי בצבא לא הייתה לי מכלית מים בסיוורים. יתרה מזו, בהוראות לחיילים נזכר נימוק פוליטי במפורש: "השימוש [בנשק] חייב להיות מוגבל ומבוקר במיוחד הן בשל הצורך בשמירה על חיי אדם הן בגלל ההשלכות המדיניות של פעילות צה"ל באזורים אלו."³⁶

הפגנת יחיד

ביום שני ט"ו באדר (28 בפברואר) נפגעו שני ילדים מאבנים שהשליכו ערבים לעבר אוטובוס שהסיע אותם לביתם בבית אל. מאוחר בלילה הפגינו תושבי בית אל נזעמים מול בית ראש הממשלה בירושלים.

פיגוע האבנים היה סמוך לקלנדייה, בדרך מירושלים לרמאללה ולבית אל. במקום זה היו ידווי אבנים רבים, ולמחרת הפיגוע הודיע מאיר שיערוך שם הפגנת יחיד. מטרתו הייתה להדגיש שאבנים הן נשק קטלני ולמחות על "מדיניות ההבלגה" של הממשלה כלפי זורקיהן. ההפגנה יוצאת הדופן משכה כתבים רבים, כולל כתבים זרים. בתמונה ב'ידיעות אחרונות' נראה מאיר חבוש כובע פלדה שאחד החיילים שם נתן לו. אף שבדרך כלל לא דרוש אישור משטרה להפגנת יחיד, נלקח מאיר לחקירה. הוא שוחרר לאחר זמן קצר, ואת העיתונאים שחיו לו הזמין ל"מסיבת קוקטייל" שתיערך באותו ערב במשרד 'כך' ברחוב אוסישקין. על הפגנתו של מאיר ועל פגישתו עם העיתונאים דיווח 'ידיעות אחרונות' בכותרת העוקצנית 'רק שני כתבים זרים באו לקוקטייל של הרב כהנא'. מאיר רשם על גזיר העיתון ששמר: "אבל כתבים ישראלים רבים הגיעו". הכתב תיאר את מאיר, "רגוע, בחליפה אפורה ובחולצה עם צווארון פתוח" וציטט מתוך דבריו לעיתונאים. על הבחירות אמר להם מאיר:

אם בגין ירוץ לכנסת, אני לא מאמין שאצליח להיבחר. אבל אם הוא לא ירוץ, יש לי סיכוי סביר להיבחר, בעיקר בשל תומכיי בעירות הפיתוח ובשכונות העוני.³⁷

כלי התקשורת המשיכו לעסוק בדמותו של מאיר. בגיליון 'כל העיר' של אותו שבוע פורסם קטע מספר המחזור של בית הספר התיכון שבו למד מאיר, ובו הוזכרו שאיפתיו הפוליטיות. בקטע שפורסם בעיתון הופיע ציור של אולם גדול שכמעט כל מושביו פנויים, ומתחתיו הכיתוב 'כהנא מדבר, כרגיל, לפני אולם גדוש'.³⁸

כל מה שמאיר עשה בתקופה זו נועד לקדם את הצלחתו במערכת הבחירות. הבחירות לכנסת האחת-עשרה היו אמורות להיערך בחשוון תשמ"ו (נובמבר 1985), אך מפעם לפעם הופיעו ידיעות בעיתונים על האפשרות שהן יוקדמו, ואף הוזכר המועד אייר תשמ"ד (מאי 1984) כמועד

אפשרי. מאיר המשיך להתמקד בגיוס קולותיהם של בני עדות מזרח, תושבי עיירות הפיתוח ושכונות המצוקה, ובמקומות אלה חולקו פליירים שפנו אליהם: "תנו לנו כוח לטפל בבעיה הערבית".³⁹

שבועיים לפני הפגנתו של מאיר בקלנדייה נרצח שלמה אביגוס, תושב נתיבות בן ארבעים ושתיים, בידי ערבי. תושבים נזעמים מנתיבות הקימו ועד פעולה להוצאת ערביי עזה (שהייתה אז תחת שלטון ישראל) מערים וביקשו לשתף את מאיר במאבק. דבריו של אחד התושבים צוטטו ב'ידיעות אחרונות': "את הרב כהנא אנחנו אוהבים פה. הוא בראש אחד אתנו". ב"ז באדר (2 במרץ) דיבר מאיר בקולנוע שביט בנתיבות והזמין תושבים להצטרף לסניף 'כך' במקום.⁴⁰ על מורכבות הבעיה הערבית כתב מאיר:

היה עוד רצח השבוע. בעזה. יהודי מנתיבות. תושבי נתיבות זועמים. הם זועמים על הערבים. לא מבינים...

לא הערבים בלבד הם האשמים... הרוצחים האמתיים הם אנשי השמאל, שמנימוקים של "מוסר יהודי" מעוות מתנגדים לרעיון היהודי וההגיוני של הוצאת האויב מקרבנו.⁴¹

מאיר הסביר את חומרת ההתקפות על יהודים:

כל אבן שערבי משליך על יהודי היא חילול השם, וכמוה כמלחמה נגד ה' אלוקי ישראל.

עם זאת הזהיר מאיר מפני יזמות נקמה אישיות:

יש לעשות הכול כדי למחוק את חילול השם, החמורה שבעברות – אך לא על ידי יחידים. הם ייעצרו. זהו תפקידה של ממשלת ישראל. הפתרון, הפתרון היחיד, הוא הוצאת הערבים מהארץ הנבחרת, ארץ אלוקי ישראל.⁴²

אכן, ביצוע הצעדים הנדרשים היה מוטל על הממשלה, ולכן היה חשוב כל כך למאיר להיבחר לכנסת ולהשפיע על מדיניות הממשלה.

שעיר לעזאזל

יידוויי האבנים לעבר מכוניות של יהודים בכבישים באזור חברון נעשו בלתי נסבלים, ולבסוף גררו פעולות נקם נגד ערבים בחברון. המשטרה לא מצאה את האחראים למעשים, אך כשישראל פוקס ירה לעבר מכונית ערבית שניסתה לדרוס אותו, הוא זוהה בקלות בגלל שערו הג'ינג'י, והמשטרה ניסתה לטפול עליו את מעשי הנקם שנעשו בחברון.⁴³

בט"ז באדר (1 במרץ), היום שבו הפגין מאיר בקלנדייה, נודע לו על מעצרו של שלושה חברי 'כך' שהתנדבו בקביעות בהתנחלות אלנקם. מיד הוא שכר להם את שירותיו של עורך הדין גרשון הולצר, אך המשטרה לא הרשתה לעורך הדין להיפגש אתם. לנוכח שלילת זכות בסיסית זו – שמעוגנת בחוק – נשארה למאיר דרך אחת לעזור לעצורים, שהיו אזרחי ארצות הברית: פנייה לקונסוליה האמריקנית.

הקונסול האמריקני בירושלים, ברנדון גרוב, דיווח על מעצרו של השלושה למשרד החוץ בוושינגטון:

פניותינו הראשוניות למנהל האזרחי של הגדה המערבית ולמטה הארצי של משטרת ישראל לא נשאו פרי. שתי הרשויות הצהירו שאין להן כל מידע בעניין. קיבלנו אישור למעצרו רק לאחר שיחת טלפון עם אגף המודיעין במשטרת ירושלים.

פנינו שוב למטה הארצי כדי להיפגש עם העצורים, אך נאמר לנו... שלא נוכל להיפגש אתם עד שהמשטרה תשלים את חקירתה...
 עורך הדין שלהם אמר לנו בטלפון... שעדיין לא נפגש עם מרשיו ולא ידוע לו היכן הם מוחזקים.
 כהנא אמר שיש לו מידע שאחד מהם הוכה בתחנת המשטרה במגרש הרוסים ב-2 במרץ בשלוש בבוקר... כרגע אין לנו מידע רב.⁴⁴

בי"ז באדר (2 במרץ) הודיע עורך הדין הולצר לעיתונאים שהוא יעתור לבית המשפט המחוזי בירושלים שיורה למשטרה לתת לו להיפגש עם מרשיו. לפי דיווח ב"דיעות אחרונות' הם הוחזקו בבידוד ונחקרו על רצח אמיל גרינצווייג ועל פעולות שנעשו נגד ערכים באזור חברון. לבסוף הורשה הולצר להיפגש עם העצורים בי"ט באדר.⁴⁵
 שני עצורים שוחררו, אך ישראל פוקס, שירה לעבר המכונית הערבית, נשאר במעצר. מאיר תיאר את השתלשלות האירועים:

בחג הפורים יצא חבר 'כך' ישראל פוקס עם שני חברים מאלנקם. הם הלכו ברגל לקריית ארבע, לשמוע את קריאת המגילה.

רכב ערבי שנסע לכיוונם במהירות ניסה לדרוס אותם. הם קפצו הצדה ופוקס ירה אל החלק האחורי של הרכב. הנהג אמר למשטרה שבוצע לעברו ירי בלי סיבה, ומאחר שהערבים ידועים באמינותם, נעצר ישראל פוקס והוחזק בלי אפשרות להשתחרר בערבות.⁴⁶

מאיר החליט לנסוע לביקור בזק בן ארבעה ימים לאמריקה כדי לגייס כסף להגנתו המשפטית של פוקס. בכ"ד באדר (9 במרץ), יום לפני שיצא מהארץ ויום לאחר שפורקה ההתנחלות אלנקם, הוא כינס מסיבת עיתונאים בבית אגרון, וקטעים מדבריו שודרו ב'קול ישראל'. לכתבת CNN שהעירה לו שאלנקם פורק בגלל "תושבי האלימים", אמר מאיר: "אני מחכה שהממשלה תפרק יישוב ערבי בגלל אלימות של תושביו".

במסיבת העיתונאים נשאל מאיר אם לדעתו צריך לירות בערכים המיידים אבנים. תשובתו של מאיר צוטטה ב'דבר':

אני מתנגד להריגת ערכים. צריך להשתלט על אותו הכפר הערבי שממנו באו זורקי האבנים ולגרש את כל תושביו לירדן.⁴⁷

שבוע לאחר מכן דנה ועדת החוץ והביטחון של הכנסת בהתגברות יידיי האבנים מצד הערכים. שמו של חבר הכנסת מאיר כהן-אבידב עלה לכותרות בעקבות דבריו, שלאחר מלחמת ששת הימים שגה הממשל הישראלי בכך "שלא דאג שמאתיים או שלוש מאות אלף ערכים מיהודה ושומרון יעברו את הירדן כפי שקרה לערביי לוד, רמלה והגליל במהלך מלחמת השחרור". הוא אמר שחיילינו יודעים להילחם נגד כדורים אך עומדים חסרי אונים מול אבנים. במאמר מערכת ב'מעריב' על בעיית יידיי האבנים נכתב: "מסתבר לכאורה מהתבטאותו של חבר הכנסת מאיר כהן שהמרחק בין חלק מאנשי 'חירות' לבין רעיונותיו של הרב מאיר כהנא אינו רב כל כך". עם זאת, העורך הביע הבנה לתסכולו של כהן-אבידב.⁴⁸

בחודשים טבת-אדר (ינואר-מרץ) הלכו וגברו הסיכויים להקדמת הבחירות, ומאיר פעל ביתר שאת לפרסם את עמדותיו בדרכים יצירתיות. מאמציו משכו תשומת לב תקשורתית, וזו הוגברה עוד בזכות מחאותיהם הנמרצות של מתנגדיו.

פרק כו
המסרים מתפשטים ברדיו לקהל הרחב
אדר-תמוז תשמ"ג / מרץ-יוני 1983

ביקור בזק

לקראת ביקורו הקצר של מאיר בניו יורק ארגנו לו תומכיו מסיבת עיתונאים וראיונות בכלי התקשורת. הוא נחת בניו יורק ביום חמישי כ"ה באדר (10 במרץ) אחר הצהריים, ונסע מיד למשרד הליגה, למסיבת עיתונאים שפורסמה בכותרת 'התנגשויות בין מתנחלים לערבים; מעצר אזרחים אמריקנים', שני נושאים שנועדו למשוך כתבים.¹ כמה שעות לאחר מכן התארח מאיר בתכנית טלוויזיה 'דו"ח פרימן' ברשת CNN. הוא ענה על שאלות מאתגרות של המראיינת סנדי פרימן ושל צופים שהתקשרו, בהציגו את השקפותיו במגוון תחומים. אחד מקטעי התכנית עסק בזכותו של עם ישראל על ארץ ישראל:

צופה: איך אתה יכול לשלול מהפלסטינים את זכותם למדינה משלהם כפי שיש לך?
מאיר: אם העם המתקרא פלסטיני רוצה מדינה, אני בעד... אני בעד שתהיה מדינה כזו בסוריה, בעיראק או בכל אחת מעשרים ושלוש הארצות שיש לערבים. לי אין עשרים ושלוש ארצות; לי יש ארץ אחת והיא שלי. לא באתי להתחנן או לבקש אותה. ארץ ישראל שייכת לי לא בזכות חבר העמים או האו"ם, אלא משום שגרנו בה לפני שהיו ערבים בכלל. אברהם אבינו לא היה ערבי, יצחק ויעקב לא היו ערבים. זוהי ארצו של עם ישראל. אין ויכוח על זה, סוף פסוק.

פרימן: אבל יש ויכוח על זה.

מאיר: אצלנו אין ויכוח על זה... נמאס לנו להיות זרים בארצות לא לנו. עם כל הכבוד לכל הגויים, יש להם מדינות משלהם, ואנחנו רוצים את שלנו. איני רוצה שוב להיות מיעוט, לעולם לא.

פרימן: הפלסטינים רוצים מדינה משלהם.

מאיר: בבקשה, אבל לא בארץ ישראל.

פרימן: הם רוצים את ארצם, את ביתם, את המקום שרבים מהם גדלו בו.

מאיר: הייתה להם הזדמנות ב-1947, כשהאו"ם הציע לחלק את הארץ. היהודים הסכימו לקבל חצי, אך הערבים סירבו והעדיפו להמר. הם תקפו את היהודים – לא בחברון או בגדה המערבית – אלא בחיפה ובתל אביב, והם הפסידו. מי שפותח במלחמה ומפסיד – מפסיד. זה לא משחק מונופול, לא חוזרים ל"התחל".²

מאוחר יותר באותו ערב התארח מאיר בתכנית הרדיו של שפרה הופמן, ובמוצאי שבת ענה על שאלות מאזינים בתכנית הרדיו רבת המאזינים של אלן קולמס. בידיעה חדשותית ב'ג'ואיש פרס' נמסר שמאיר הגיע לניו יורק ל"ביקור בזק חירום בן ארבעה ימים", ובמודעה פרסומית הוזמנו קוראים להרצאה מפיו במלון סאמיט ביום ראשון אחר הצהריים.³ במלון 'סאמיט' הגיעו קוראי ה'ג'ואיש פרס' ותומכיו של מאיר שקיבלו מראש הודעה על

ההרצאה. בהרצאתו הוא דיבר על אהדתו הגוברת בקרב בני עדות המזרח ועל יעדיו הפוליטיים בישראל. באותו ערב שודרה בחדשות הטלוויזיה של רשת NBC כתבה קצרה על "חיכוכים בין ערבים ליהודים בגדה המערבית", ובכתבה הושמעה הכרזתו של מאיר (שכנראה הוקלטה במלון 'סאמיט'), "אילו הייתי שר הביטחון לא היה נהרג אף ערבי אחד, משום שמרוב פחד הם היו יושבים בבית".

מאחר שמטרתו של ביקור קצר זה באמריקה הייתה גיוס תרומות להגנתו המשפטית של ישראל פוקס, זה היה הנושא העיקרי של ההרצאה. פוקס בן התשע-עשרה הואשם בירי לעבר מכוניתו של ערבי שניסה לדרוס אותו סמוך לחברון. מאיר דיבר על העוול שבהחזקתו בלי ערבות, במיוחד לנוכח העובדה שהעד היחיד נגדו הוא אותו ערבי. אנשים בקהל תרמו כסף, ובו ברגע ג'ייקובס יזם כתיבת מכתבים לטובת פוקס. הוא כתב לראש הממשלה בגין: "אני מתכוון להשתמש בכל אגרות החוב הישראליות שלי לפרסום האי צדק". ג'ייקובס הקים את 'הקרן להגנה משפטית ליהודים בגדה המערבית' והסביר את מטרתה לכתב ה'לוס אנג'לס טיימס': "נעניק הגנה משפטית לכל מתנחל שנרגם בידי ערבים ופועל להגנתו".⁴

מאיר חזר ארצה בא' בניסן (15 במרץ), שבועיים לפני חג הפסח, אך תכנן ביקור נוסף באמריקה מיד לאחר החג. במשך החודש ששהה בישראל בין שתי הנסיעות, הוא הספיק לשאת הרצאות ולהוביל את חברי 'כך' במגוון פעילויות יצירתיות שפרסמו את עמדותיה של תנועת 'כך'.

לקראת חג הפסח התמלאה ירושלים תיירים. חברי 'כך' תלו מודעות באנגלית ברחובות ירושלים וברחבי הרובע היהודי בעיר העתיקה כדי להודיע על הרצאותיו של מאיר באנגלית במשרד ברחוב אוסישקין. כתב 'דבר' דיווח שראה בעיר העתיקה מודעות רבות באנגלית שהתנוססו עליהן המילים "הרב מאיר כהנא, פילוסוף, חוזה ומהפכן" לצד תמונתו של מאיר. מלבד ההרצאות באנגלית פעמיים בשבוע, חידש מאיר את הרצאותיו בעברית בימי ראשון בערב.⁵ באותה שנה היו לנו אורחים רבים בליל הסדר, ונוסף על ההכנות הרבות הייתי צריכה לעבוד בתורנות בדלפק היעץ בספרייה הלאומית. בנימין, שהיה אז בן שבע-עשרה, מילא חלק גדול בהכנות לפסח, מאז נישאו הילדים הגדולים ועזבו את הבית. כתבתי ביומני שזו הייתה השנה הראשונה שהוא הכין את המרור לקצרת ליל הסדר. לאחר שטחן את החזרת בבלנדר, הוא פתח את המכסה והביט פנימה לבדוק אם היא נטחנה לגמרי. בבת אחת פרצו האדים החריפים אל פניו, והוא החל להשתעל ולדמוע.

היינו שבעה-עשר איש בשולחן ליל הסדר, ובנימין הציע לערוך את השולחנות בצורת רי"ש. כמה מאורחיינו היו מאמריקה ולא הבינו עברית, ומאיר ערך סדר מוצלח מאוד בעברית ובאנגלית לסירוגין.

שני זוגות נשואים היו אתנו בליל הסדר: ברוך וניצה ובתם הקטנה, וכן טובה ומוטי ושני ילדיהם. משה וציפי ושתי בנותיהם באו לארבעת הימים האחרונים של החג, ואמו של מאיר הייתה אתנו בימי חול המועד. טובה ומוטי ושני ילדיהם נשארו אצלנו כל החג, משום שלא הספיקו להתכונן כראוי לפסח. בשבוע שלפני החג הם היו עסוקים בטיפול בבתם אמונה בת השנה וחצי, שאושפזה בבית החולים 'ביקור חולים' בגלל דלקת ריאות שהסתבכה מזדקת גרון, בשל שבייתת רופאים.⁶

ביום הראשון של חול המועד פסח (30 במרץ) ערך מאיר פגישה עם חברי 'כך'. בהזמנה לחברים הוא הסביר:

תנועת 'כך' היא הגוף היחיד במדינה המייצג את הרעיון היהודי האמתי בלי פשרות וסטיות.

אך בלי מסירות נפש מצד החברים ונכונות להשקיע כוחות וזמן, לא נוכל להתגבר על הכוחות הזרים המובילים את העם לאסון ח"ו...
מי שכוּבּ לרוב כאב עמו וארצו ידחה את כל העיכובים ויופיע. ומי שאינו מוכן לתת מזמנו ומכוחותיו גם אינו רשאי להתלונן על השמאל ושאר המתיוונים וכוחות ההרס, כי הרי מי שלא קם למחות נגד רשעות, גם הוא נענש עליה.⁷

השוואה הרוחנית

לאחר חג הפסח דיבר מאיר באספות עם שארגנו תומכיו באופקים, בבית שאן, בנצרת עילית ובעכו, ויצא עם חברי 'כך' לכמה פעילויות.

לקראת יום השואה הכריז מאיר על 'יום השואה הרוחנית' לזכר החורבן הרוחני של יהודי עדות המזרח שאירע בראשית שנות המדינה, כאשר ניסו הרשויות החילונית לעקור מקרבם כל זיקה למסורת ודת.⁸

אירועי 'יום השואה הרוחנית' באזור תל אביב פורסמו במודעות בעיתונים, בפליירים ובמודעות קיר גדולות. האירוע הראשון שתוכנן היה ביקור של מאיר בביתו של חבר הכנסת יוסי שריד מה'מעריך' בכ"ב בניסן (5 באפריל) כדי להחתים אותו על "הודעת גינוי וחרטה על חלקה של מפלגתו בשואה הרוחנית". באותו ערב דיבר מאיר באספת עם בקריית שלום שבדרום תל אביב.

יומיים לאחר מכן, בכ"ד בניסן, בשעה תשע בבוקר, ערך מאיר הפגנה מול בית המעצר 'אבו כביר' שבדרום תל אביב. רוב האסירים שם היו בני עדות המזרח שהידרדרו לפשע משום שנגזלה מהם מורשת אבותיהם, ומאיר ראה במקום "סמל התמוטטותן הרוחנית של עדות שעלו ארצה דתיות וציוניות". לאחר מכן צעדו המפגינים ברחובות תל אביב ובידיהם שלטים. הם נעצרו במשרדי מפלגת ה'עבודה' ובבית 'השומר הצעיר', שמנהיגיהם היו אחראים לכפייה החילונית. כתבת ה'ארץ' לילי גלילי התרשמה, כנראה, מההודעה לעיתונות על 'יום השואה הרוחנית'. בדיווחה שהופיע יום לפני הפעילות, היא מסרה בפירוט רב את כל האירועים המתוכננים ואף ציטטה מן ההודעה את מטרת היום: "להנציח את נשמותיהם של יהודי עדות המזרח ואחרים, שנרמסו על ידי שלטונות השמאל ומוסדותיו בשנים הראשונות למדינה".⁸

ביום ראשון כ"ז בניסן (10 באפריל), יום לפני שטס לאמריקה, ערך מאיר שתי פעולות עם חברי 'כך' בירושלים. בעשר בבוקר הוא נשא דברים בדיר יאסין שעל יד גבעת שאול. בהודעה לעיתונות נכתב: "הרב מאיר כהנא ילמד בע"ה שיעור בהלכה בנושא 'המדינה היהודית לאור ההלכה ומעמד הגוי בה' בדיר יאסין, מקום הקרב בתש"ח שהביא למנוסת ערבים רבים מהארץ". השיעור פורסם בפליירים ובמודעות רחוב, והנושא שלו צוין בידיעות בעיתונים.⁹
לאחר מכן ערך מאיר אספת עם ברחבת הכותל המערבי במחאה על איסור התפילה בהר הבית. שבוע קודם לכן, ביום האחרון של חול המועד פסח, הצטרף מאיר לניסיון של חברי 'נאמני הר הבית' ומנהיגם גרשון סלומון להתפלל בהר הבית, אך המשטרה לא נתנה להם להיכנס, מחשש להתפרעויות של ערבים. מעניין שבדיווחו על הניסיון להתפלל בהר הבית כתב הקונסול האמריקני (בטעות) שמאיר עמד בראש הקבוצה.

אספת העם בכותל פורסמה בהודעה לעיתונות ובמודעות רחוב שקראו "לתבוע עלבוננו של הר הבית, מקום מקדשנו" והיו חתומות בשם "הוועד החרד להר קודשו". לא הוזכרו שמה של

⁸ דברים שכתב מאיר על החורבן הרוחני של עדות המזרח, ראה פרק יז, עמ' 205-206.

תנועת 'כך' ושמו של מאיר, אך מספר תיבת הדואר שצוין במודעות היה מספרו של 'המכון לרעיון היהודי'. ב'מעריב' נמסר שהמשרה ידעה שמאיר עומד מאחורי היוזמה.¹⁰ בלי קשר לאספת העם שיזם מאיר, באותו ערב התכנסה קבוצה של ארבעים איש בביתו של הרב ישראל אריאל בעיר העתיקה. למשרה נודע על ההתכנסות, והקבוצה נעצרה כחשד שתכננה להשתלט על הר הבית. בידיעות בכלי התקשורת נקשר שמה של תנועת 'כך' לתכניות, אך אף אחד מהעצורים לא היה חבר 'כך'.¹¹

הר הבית – ערוץ פעולה חדש

בכ"ח בניסן (11 באפריל), ביום שלאחר האספה "לתביעת עלבוננו של הר הבית", טס מאיר לאמריקה למסע הרצאות, ושם המשיך את המאבק על הר הבית, בערוץ פעולה חדש. הוא כתב בהודעה לעיתונות:

הרב מאיר כהנא נסע הבוקר לארצות הברית לכנס נוצרים אדוקים בעלי הון שהוא מגייס לשם תמיכה בהורדת המוסלמים מהר הבית והתחלת התכנית לבניין הבית השלישי. הרב כהנא יופיע בטלוויזיה הארצית של הרשת הנוצרית, וכבר הובטחה לו תמיכה כספית ומוסרית מלאה.

בה' באייר (18 באפריל) התפוצצה מכונית תופת בשגרירות האמריקנית בכיירות, והיו פצועים והרוגים רבים. מאיר הגיב בהכרזה שזהו "עונש משמים על העמדה האנטי-ישראלית של ממשלת רייגן". בהודעה לעיתונות הוא כתב: "הרב כהנא נמצא בארצות הברית בסדרת הרצאות לקבוצות נוצריות, להזהירם על העונש משמים שארצות הברית תקבל אם תמשיך לתמוך בערבים ולא בנו, העם הנבחר".¹²

בי"ב באייר (25 באפריל) התארח מאיר בתכנית רדיו ששודרה ברשת נוצרית בדרום מדינת טַנְסִי, וכמה ימים לאחר מכן פורסם ריאיון בעיתון במיאמי, שבו הסביר מאיר את הקשר של הנוצרים לנושא הר הבית:

כהנא אמר שהוא מתכוון להיפגש עם מנהיגים נוצרים בעשרים ערים ברחבי ארצות הברית כדי לגייס כסף לבנות מקדש על הר הבית, במקום כיפת הסלע (המכונה מסגד עומר)... ככוונתו להעביר את הערבים מהמקום הקדוש ולהחזירו ליהודים. הוא אמר שיש להעביר את שני המסגדים שעל הר הבית למקום אחר...

הוא מבקש את עזרתם של נוצרים אוונגליסטים המאמינים בתנ"ך. בתחילת השבוע הוא נפגש עם אנשי 'הכנסייה הכפטיסטית הראשונה' באטלנטה. "יש לנו אינטרסים משותפים. הם מאמינים שהמשיח שלהם יבוא בשנית לאחר שהיהודים יחזרו לארצם ויבנו את בית המקדש השלישי".¹³

בכ"ה באייר (8 במאי) ערך מאיר הפגנה מול מסגד בווינגטון. בפליירים על ההפגנה נכתב: "עם כל יהודי העולם ביחד נדרוש לחוקק בכנסת חוק להוצאת הזרים מהר הבית בירושלים: הפגנת המונים מול 'המסגד המרכזי' בווינגטון". בתחתית הפלייר נכתב שאוטובוסים יועמדו לרשות המפגינים המגיעים מגניו יורק.

מטייטת נאומו של מאיר בהפגנה ניכר שהוא כיוון את הנאום לקהל נוצרי:

כל עוד זרים שולטים בהר הבית לא תבוא הגאולה... עזרו להביא את גאולת עם ישראל... להוריד את המוסלמים מהר הבית.

כדי לממן את היזמה הזאת הוקם הארגון 'לבנות את בית המקדש'. בעזרתו של לנורד לייטנר, תומכו של מאיר במדינת רוד איילנד, קיבל הארגון בתוך זמן קצר מעמד של תאגיד ללא מטרת רווח ברוד איילנד.¹⁴

הצגת עמדות ברורות ליהודי אמריקה

בביקור זה טסתי עם מאיר לאמריקה, אך נשארתי שם רק עשרה ימים. לשבת נסענו לסילבר ספרינג שבמרילנד, מפני שמאיר הוזמן לדבר בבית הכנסת של הרב הרצל קרנץ, 'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר'. התארחנו בביתם של הרב קרנץ ואשתו, מרים, ונהנינו מהכנסת האורחים הלבבית שלהם.¹⁵

בכ"ח בניסן (11 באפריל), מיד לאחר שהגענו לאמריקה, טס מאיר לווינינגטון כדי לנסות לדבר בוועידת ניצולי שואה שנערכה שם אז, כפי שניסה לעשות בוועידת ניצולי שואה שנערכה בירושלים שנתיים קודם לכן. לוועידה בווינינגטון הגיעו חמישה-עשר אלף יהודים ניצולי שואה וילדיהם, ומאיר רצה למסור להם מסר חשוב. שפרה הופמן, ששכרה דוכן בוועידה כדי להציג תערוכה ניידת של 'מוזיאון השואה בכוח', הצליחה להכניס את מאיר – ואת "ערמת הפליירים הענקית" שלו – לאולם. כמושב הצהריים הוא ניגש לבמה וביקש את רשות הדיבור. שפרה סיפרה: "נתנו לו שלוש דקות, וכשהסתיימו שלוש הדקות, הוא אמר: 'שלוש דקות יהודיות, בבקשה'".

בטורו ב'ג'ואיש פרס' כתב מאיר את הדברים שרצה לומר למשתתפים:

אמריקה, שבנשיאותו של רוזוולט פעלה להסתיר רצח של שישה מיליון יהודים, אינה ראויה למחמאותיהם של הניצולים. היא נלחמה בנאצים לא כדי לעשות צדק בעולם, אלא מתוך אינטרס עצמי – הבסת האויב שהכריז עליה מלחמה. הלקח שעלינו ללמוד מהשואה הוא שתהיה עוד שואה, חס ושלום. ריבוננו של עולם מחסל בחרון אפו את הגלות, המסמלת את חילול שמו. הגלות, כולל אמריקה, היא בית קברות ליהודים, והדרך היחידה להינצל היא לברוח ממנה.

בפליירים שהביא מאיר לוועידה נכתב:

אנחנו, ילדי הניצולים, המחוברים לזוועות השואה באמצעות הורינו, מזועזעים מסירובם של ניצולים ללמוד את הלקח האמתי של האסון: רק העלייה לישראל תבטיח את המשך הקיום היהודי.

במשתתפי הוועידה היה אלי גבאי, שהגיע מישראל עם אשתו, בת לניצולי שואה. הוא זכר שבסוף הוועידה המשיכו המשתתפים לשוחח עם מאיר על המדרכה מחוץ לאולם. שבוע לאחר מכן סיפר מאיר על הוועידה בהרצאה לפני סטודנטים באוניברסיטת פנסילבניה: "מיד כשהגעתי מישראל סטתי לוועידה כדי לדבר שם. כמובן, לא נתנו לי לדבר. כמובן, דיברתי". דבריו התקבלו בצחוק מהקהל, כפי שמתועד בקלטת וידאו של ההרצאה.¹⁶

בד' באייר (17 באפריל) ערך מאיר הפגנה עם חברי הליגה מול בית הכנסת הרפורמי 'סטפן וייז פרי סינגוג' במנהטן. הם מחו על העובדה שהראביי שם, בלפור בריקנר, חתם על מכתב שנשלח לשישים אלף יהודים באמריקה, ובו בקשה למימון ארגון חדש שמטרתו "להחזיר לישראל את התדמית של מדינה יהודית-דמוקרטית".

מאיר ראה סתירה מהותית במונח "מדינה יהודית-דמוקרטית". בהודעה לעיתונות הוא כתב:

"האם לערבים יש זכות דמוקרטית להפוך את ישראל למדינה לא-יהודית?" הוא טען שהארגון החדש, שהתנגד בגלוי למדיניות ממשלת בגין, במיוחד ביהודה ושומרון, אינו אלא ארגון חזית של 'שלוש עכשיו'. הוא כתב:

הבעיה היא שהם מרמים לא רק את עצמם, אלא גם אחרים. הם מרמים את היהודים שגדלו בתרבות המערב והתרגלו לחשוב במונחים מקובעים במקום להשקיע מאמצים בכירור וליבוני. התרמית הזו מסוכנת ונותנת לערבים ארכה להיות לרוב, ולכן יש להיאבק בה.¹⁷

בכל הרצאותיו בביקור זה באמריקה הסביר מאיר את סכנות הארגון החדש. בהרצאה בבית הכנסת 'קהילת ברית ישראל' בבופלו בכ"ב באייר (5 במאי) הוא אמר שהארגון משמש שופר לעמדות 'שלוש עכשיו' ומסכן את ביטחונה של מדינת ישראל. בהרצאה בפייטסבורג הפריך מאיר את הנחות היסוד של 'שלוש עכשיו':

איני מאמין שיתכן שלום במזרח התיכון. רק רמאים טוענים שמאחר ששלוש הוא דבר טוב, הוא אפשרי. רק ילדים מבלבלים בין הרצוי למצוי. לא יהיה שלום, משום שהבעיה אינה לבנון, אלא עצם קיומה של מדינת ישראל. לפני שצה"ל נכנס ללבנון היה שלום? הערבים טוענים שהמכשול לשלוש הוא השטחים שנכבשו במלחמת 1967. אם כן, שנת 1966 הייתה בוודאי שנת שלום משוגג!¹⁸

מאיר דיבר בהרצאותיו גם על הבחירות לכנסת, וצפה (בצדק!) שבפעם הזאת יש לו סיכויים רבים לקבל מושב בכנסת, בזכות תמיכתם הגוברת של בני עדות המזרח.¹⁹ שילה לידו, תומכת ותיקה, ולינור שרנוב, מזכירת 'המכון לרעיון היהודי' באמריקה, היו אחראיות ללוח הזמנים של מאיר. הן התקשרו לבתי כנסת ולאוניברסיטאות שמאיר דיבר בהם בעבר ופרסמו מודעות ב'ג'ואיש פרס', בעיתונים יהודיים אחרים ובעיתונים מקומיים באזורים בעלי אוכלוסייה יהודית גדולה. לשון המודעות כוונה נגד מאמצי הממסד היהודי להחרים את מאיר:

מסר מהרב מאיר כהנא לקהילה היהודית
אתם מסכימים שאחרים יקבעו מי רשאי לדבר לפניכם?

בהמשך נכתב:

הנושא אינו מאיר כהנא. יש כאן שאלה עקרונית: האם יש לגוף כלשהו זכות לצנזר את העמדות שתשמעו?...

אם זה מרגיז אתכם, דרשו שתיתן לי במה בבית הכנסת שלכם. הזמינו אותי לחוג בית בביתכם. אני סבור שאני אומר את האמת היהודית. יש לכם זכות לשמוע ולהחליט בעצמכם.²⁰

הרצאתו של מאיר ב"ט בסיוון (31 במאי) באלנטאון שבפנסילבניה הייתה דוגמה למאמצי הממסד היהודי למנוע מיהודים להזמין אותו. כשאנדרו בֶּקֶר, יושב ראש 'הוועדה ליהודי ברית המועצות' של הפדרציה היהודית המקומית, רצה להזמין את מאיר לדבר באלנטאון, הוא לא מצא בעיר בית כנסת שמוכן לארח אותו. דבריו של ראביי מיכאל מיררשטיין מ'טמפל בית אל' ביטאו את החשש של רבני בתי כנסת האחרים: "לא רציתי שבית הכנסת שלי יהיה במה להשקפותיו של כהנא, שמא יחשבו שאני מסכים לדבריו". בלית בררה נערכה ההרצאה באולם בבית ספר תיכון מקומי, שבקר ואנשים נוספים שכרו בכסף מלא.

לעיתונאי שסיקר את ביקורו של מאיר אמר בקר שאנשים מהקהילה היהודית גידפו אותו ואת משפחתו על מאמציו להביא את מאיר לאלנטאון. הפדרציה היהודית אף שלחה גלויות לחבריה, כדי להודיע שלפדרציה אין קשר לביקור. הרב שלמה הורוביץ, רב בית כנסת אורתודוקסי באלנטאון שהגיע להרצאתו של מאיר, אמר שהוא נאבק מאחורי הקלעים למען זכותו של מאיר לדבר באלנטאון. דווקא בזכות ההתנגדות לביקורו של מאיר, הוא סוקר בעיתון המקומי בהרחבה.²¹

שיחות עם מאזינים בתכניות רדיו

מאיר קיבל במה רחבה להשמעת עמדותיו בתכניות רדיו ששילבו שאלות מאזינים עם שיחה בין מאיר ובין המנחה. תחנות הרדיו ששידרו תכניות אלו ועוד מגוון תכניות לציבור הכללי היו בבעלות פרטית ולא היו כפופות לממסד היהודי. מנחים רבים הזמינו את מאיר לתכניות הרדיו שלהם, משום שרעיונותיו המתאגרים והשנינות שלו בתשובותיו למאזינים משכו קהל מאזינים גדול. כך עולה ממכתב תודה שקיבל מאיר לאחר שהתארח בבוסטון בתכניתו של דייוויד ברודנוי:

המאזינים שלנו נהנים לא רק לשוחח אתך, אלא גם לנסות להתקיל אותך. אני שמח שאין להם הצלחה רבה בזה... מה שיש לך לומר חשוב מדי.

מאיר שאף להגיע לכל יהודי, ויהודים רבים האזינו לתכניות רדיו כאלה, במיוחד לתכניות פופולריות כמו זו של ברודנוי, ולכן שמח מאיר להתארח בה. ברודנוי תיאר את השידור עם מאיר ב'ג'ואיש אדבוקט', עיתון יהודי רב תפוצה בבוסטון:

הרב כהנא קפץ לביקור באולפנו לפני שבועיים... והתמודד עם אתגרים ממאזינים נרגנים בקלילות רבה, כאילו דוחה מעליו זכובים טורדניים בצוהרי יום קיץ. המאזינים ביקשו לדעת איך הרב מעז לומר שנישואין בין יהודים ללא-יהודים אסורים לפי התורה – לא מדובר בלא-יהודי שמתגייר אלא במי שלא התגייר. כי כך כתוב בתורה, עונה להם הרב. תלמיד ישיבה לשעבר שהחליט לפרש את התורה כרצונו מתקשר וחולק עליו. הרב משיב לו: זה מה שכתוב. אם אתה מאמין שהתורה היא דבר האלוקים, אפשרויות הפרשנות מצטמצמות...

בנושא של נישואי תערובת הייתה ידו של הרב על העליונה, מאחר שהדברים כתובים בתורה באופן חד-משמעי. כמובן, זה אינו מחייב את מי שאינו רואה בתורה את דבר האלוקים. אך הרב אינו עושה מאמצים לשכנע אנשים להתגייר.

ברודנוי, יהודי מתבולל, הבין היטב את הרקע להתנגדות הממסד היהודי למאיר:

כהנא חריף, ממולח, אולי גאון, בוודאי מבריק. בוויכוחים הוא מצליח להביס תשעה-עשר מתוך עשרים יהודים. היהודים, רובם ככולם, אינם מעוניינים שגויים ישמעו את דבריו.²²

על דברים אלה, שיהודי הממסד רצו להעלים הן מהגויים הן מהיהודים, כתב מאיר במאמר שפורסם במגזין 'שמע' בסיוון (מאי). הוא שלח לי את המאמר וכתב:

מצורפים: 1. מאמר עלי שפורסם ב'פוקוס', ביטאון סטודנטים ציונים שיוצא לאור ב'ברנדייס יוניברסיטי'. המאמר מסביר למה אני צריך לדבר פה.²
2. מאמר שלי ב'שמע', מגזין "אקדמי" שמוציא ראביי יוג'ין [יחיאל] בורוביץ. להפתעתי נתבקשתי להגיב על מאמר שכתב ראביי רפורמי [אריק יאפי] ושמתחי לנצל את ההזדמנות.

מאמרו ב'שמע' עסק בסתירה שבין ערכי המערב לערכי היהדות:

היהודים המתיוונים... נאלצים להתמודד בכאב ובקושי רב עם העובדה שהשקפת היהדות ומצוותיה מנוגדות לערכי התרבות המערבית... לא נותר להם אלא להמציא גרסה מסולפת של יהדות שהיא חילונית מערבית "בניחוח" יהודי...

בעיני ראביי יאפי ערכי האמת הם דמוקרטיה, שוויון, סובלנות וכדומה... ביהדות אין דמוקרטיה במובן של "הרוב קובע". דעת הרוב לא תוכל לשנות מילה מהתורה... יהודים וגויים שווים? כתוב בתורה: "לא תוכל לתת עליך איש נוכרי אשר לא אחיך הוא" (דברים יז טו). אין שוויון זכויות לכול...
בל נשכח שבימי חול נהוג לומר לפני ברכת המזון את פרק קל"ז מתהילים, המסתיים בפסוקים "מוזעזעים": "בת בבל השדודה אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו. אשרי שיאחז ונפץ את עלליך אל הסלע"...

הבה נשיב אחת ולתמיד על טענת המשענת הרצוצה שהם מניפים להוכחה ל"ליברליות" כביכול של היהדות: המדרש שלפיו אמר ה' למלאכי השרת בזמן קריעת ים סוף: "מעשי ידוי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפניי?" נכון, ה' התאבל על מעשי ידיו... אך בכל זאת הוא הטביע אותם, ובאותו רגע, בד בבד עם מה שהתנהל ברובד השמימי – אמרו בני ישראל שירה... (שמות טו).

המסקנה ברורה. יש הבדלים עקרוניים בין היהדות לתרבות המערב. ראביי יאפי צריך לבחור בין שתי אפשרויות: לנהוג ביושר, לקבל עליו עול מלכות שמים ולהכניע את הערכים המערביים תחת עול זה – או להודות בגלוי שהוא אינו מקבל את היהדות...²³

באותו שבוע שמאיר שלח לי את המאמרים הוא כתב מכתבים לילדים. כרגיל, הם היו אישיים אך זהים כמעט:

באותו שבוע שמאיר שלח לי את המאמרים הוא כתב מכתבים לילדים. כרגיל, הם היו אישיים אך זהים כמעט:

אני מתגעגע לכם מתוך הגלות שבה אני נמצא ומקווה לראותכם בע"ה בתוך זמן קצר. קשה מאוד לתאר את האפלה שבה ממששים היהודים, המעדיפים להיות עיוורים במקום עברים. ומשום כך, כמה נחוץ להרים את הקול ולקרוא אליהם לשוב – לתורה ולארץ...²⁴

מאיר חש צורך לדבר עם יהודים בכל מקום, אך נתקל בהתנגדות הממסד היהודי לא רק בארצות הברית, אלא גם בבריטניה, בקנדה ובדרום אפריקה. הארגונים היהודיים הממסדיים החזקים במדינות אלה הצליחו להשפיע על ממשלותיהן שלא להעניק למאיר ויזה. הוא לא הורשה להיכנס לקנדה אף שהרב יוסף ווליצקי הזמין אותו לשאת הרצאה בבית הכנסת 'קהילת בית אורה' במונטריאול. בבריטניה נאלץ תומכו רוג'ר רובין להסתפק בהשמעת הרצאה מוקלטת של מאיר, לאחר שממשלת בריטניה סירבה לתת למאיר להיכנס לתחומיה.²⁵
הארגון היהודי הממסדי החזק 'בני ברית' לא הרפה ממאמציו להחרים את מאיר. בתשמ"ב

² ראה כתבה על הרצאתו של מאיר בברנדייס יוניברסיטי, פרק כד, עמ' 309.

(1982) קיבלו ראשי הסניפים והארגונים הנלווים, כגון 'הלל' ותנועת הנוער של 'בני ברית', הוראה לדחות כל בקשה לתת במה לאנשי הליגה להגנה יהודית ולהודיע על כל בקשה כזו ל'ליגה נגד השמצה', שאף היא מסונפת ל'בני ברית'.²⁶

בתחילת ביקור זה באמריקה הזמינה התאחדות הסטודנטים היהודים באוניברסיטת פנסילבניה (לא ארגון הסטודנטים 'הלל') את מאיר להרצאה. הוא פתח את הרצאתו בקריאת ההוראה של 'בני ברית'. בקלטת של ההרצאה שומעים את דבריו על הניסיונות להחרימו:

אני מדבר פה אתכם משום שאני חושש. איני חושש מערבים או מסובייטים. אני חושש מיהודים, מיהודים טיפשים, מיהודים אכולי רגשת אשמה. אני חושש מיהודים חדורי שנאה עצמית... אני חושש מיהודים שמוכנים למוטט אותנו בגלל החרדות והתסביכים שלהם. לא תשמעו מפי מנהיגים יהודים אחרים את הדברים שאני אומר. הקשיבו לדבריי. ייתכן שאינם ערבים לאוזן, ייתכן שאינם נעימים לשמיעה, אך עובדה זו אינה מפחיתה את האמת שבהם.²⁷

בפילדלפיה ובפיטסבורג היו קבוצות חזקות של תומכים של מאיר, והשפעתו של ארגון 'בני ברית' הייתה פחותה. אנשי סניף הליגה בפילדלפיה ארגנו למאיר הרצאה בבית הכנסת 'קהילת אוהל יעקב' בה' באייר (18 באפריל), ובאותו יום רואיין מאיר בתכנית רדיו רבת מאזינים של אירב הוֹמֶר. הלל בלושטיין, שליווה את מאיר לאולפן הרדיו, זכר שהוֹמֶר הודיע למאזינים היכן תיערך הרצאתו של מאיר באותו ערב, ובעקבות זאת הגיע להרצאה קהל גדול.²⁸

לראיונותיו של מאיר בכלי התקשורת הייתה השפעה ישירה על גודל הקהלים שהגיעו לשמוע אותו ועל הצלחתו בגיוס כספים. בביקור זה באמריקה הוא התארח בחמש תכניות טלוויזיה ובשתיים-עשרה תכניות רדיו, רובן של מנחים ידועים.²⁹

בביקוריו בפיטסבורג היה לוח הזמנים של מאיר מלא בדרך כלל. במידה רבה זה היה בזכות תומכו מְרווין ברקמן, שהקים סניף של 'המכון לרעיון היהודי' בפיטסבורג בתשל"ח (1978). בארבעת הימים ששהה בביקור זה בפיטסבורג דיבר מאיר בשלושה חוגי בית ובארבעה בתי כנסת, והתארח בשלוש תכניות טלוויזיה ובתכנית רדיו.

ואולם גם בפיטסבורג התערב 'בני ברית'. שבוע לאחר ביקורו של מאיר בפיטסבורג שלחה מועצת 'בני ברית' של פיטסבורג למרטין גרודין מכתב שבו נזיפה על "שאיפת המזווה עם הליגה להגנה יהודית, בניגוד להוראות המשרד הארצי, וגרם מבוכה רבה ונזק למועצת פיטסבורג כולה"³⁰

חברי ההנהלה של אחד הסניפים הגדולים ביותר של 'בני ברית', סניף הֶרְסֶט בניו יורק, פעלו גם הם בניגוד למדיניות 'בני ברית' כשהזמינו את מאיר לדבר בדינר שערכו במסעדה גדולה ויוקרתית בקווינס.³¹

במיאמי, עיר נוספת שהייתה בה קבוצה חזקה של תומכים של מאיר, נערכה מסיבת עיתונאים בביתו של ליאון סלצברג. תומכיו שלחו הודעה לעיתונות, שנוסחה כנראה בידי מאיר:

הרב כהנא ישיב על שאלות בעניין האשמות ממשלת ישראל נגדו וכן בעניין הצעת החוק בכנסת להוציא את תנועתו מחוץ לחוק.

בהודעה לעיתונות נמסר עוד שבכ"ב באייר (5 במאי) ישודר בטלוויזיה באזור מיאמי ריאיון עם מאיר שערך סטנלי רונובלט, תושב העיר, המפיק של תכנית הטלוויזיה 'יומן ישראל'. רונובלט, עורך דין במקצועו, הקליט את הריאיון עם מאיר בישראל כחצי שנה קודם לכן. בביקורו בן היומיים במיאמי הספיק מאיר להתארח בשתי תכניות רדיו שכללו שיחות עם

המאזינים, לגייס כסף בחוג בית ולדבר בבית הכנסת 'ישראל הצעיר של סקיי לייק'. נוסף על כך פרסם עיתון מקומי ריאיון ארוך עם מאיר בזמן ביקורו.³² מאיר דיבר לפני עשרים וארבעה קהלים יהודיים בביקור זה, רובם בבתי כנסת – למרות מאמצי הממסד היהודי להחרימו.³³

שבת בקולומביה יוניברסיטי

תומכיו של מאיר ידעו שחשוב לו לדבר לפני צעירים וארגונו לו הרצאות באוניברסיטאות. קן ספטנר, תושב סנט לואיס, פנה לארגון הסטודנטים 'הלל' ב'ושינגטון יוניברסיטי', אוניברסיטה גדולה בסנט לואיס, כדי לקבוע הרצאה למאיר. נשיאת 'הלל', ארגון של 'בני ברית', שרי שכטר, לא הסכימה לתת חסות להרצאה של מאיר, אך כתבה לספטנר: "נרשה לכם להשתמש בכל הציוד במשרד שלנו... משום שאנו תומכים בהצגת מגוון רחב של השקפות לסטודנטים". אנשים שהתנגדו לעמדותיו של מאיר הפיצו שמועות שהרצאתו ב'ושינגטון יוניברסיטי' בוטלה, ולכן הודגש בפלייר שפרסם את ההרצאה: "בניגוד לשמועות: ההרצאה לא בוטלה". מאיר דיבר באולם המרווח 'גרהם צ'פלי' באוניברסיטה במוצאי שבת י"ז באייר (30 באפריל), ותושבים רבים מהקהילה היהודית בסנט לואיס הצטרפו לסטודנטים שהגיעו לשמוע את הרצאתו. בדיווח על ההרצאה בעיתון יהודי מקומי תיארה הכתבת את רשמיה: "גיליתי ברב כהנא אדם עניו ובעל אופי שקט... אך כשהוא דיבר, הייתה תחושה כאילו חייו תלויים מנגד, כאילו הוא מתחנן נואשות להישמע. התקיפות, העצמה, הנחישות – אי אפשר היה להישאר אדיש לדבריו".³⁴ מאיר דיבר לפני סטודנטים שוב כשהתארח בקולומביה יוניברסיטי בשבת כ"ד באייר (7 במאי). משה קסטנבאום כתב לי:

קראתי ב'ג'ואיש פרס' שהרב כהנא מגיע לארצות הברית והתקשרתי למשרד כדי לשאול אם אפשר להזמין אותו לדבר בקולומביה'. נאמר לי שלוח הזמנים שלו כבר מלא, אך יש שבת פנויה, ואמרתי "נהדר, נארגן סמינר שבת". ידידי מיכאל טפלוב הקים ארגון, 'יהודים אורתודוקסים בקולומביה', שבמטרתו הבלעדית – נתינת חסות לביקורו של הרב כהנא [כנדרש על פי תקנון האוניברסיטה]. תלינו מודעות ברחבי הקמפוס כדי לפרסם את בואו. הרצאותיו נקבעו לליל שבת ולשבת בצהריים, ופניתי לו בשמחה את חדרי במעונות הסטודנטים.

לאחר התפילה בליל שבת בבניין 'אירל' אכלנו באולם 'סעודות', אולם שיוחד בקמפוס לסעודות שבת לכל הסטודנטים היהודים שרצו אווירה של שבת. הרב כהנא ישב בראש השולחן ונהנה מהשירה הנלהבת שלנו.

הזמנו אולם להרצאותיו של הרב. לא זכור לי כמה אנשים הגיעו להרצאה בליל שבת, אך אני זוכר שהיית מרוצה מאוד מהנוכחות הגדולה. הרב כהנא דיבר היטב ובאופן משכנע לפני קהל שהיה ברובו קשוב ואוהד. הוא ענה על שאלות הקהל בהומור הרגיל שלו.

בבוקר התפללנו בבית הכנסת 'אולד ברודוויי' בהרלם, שנבנה בשנת תרע"א (1911), כשהייתה שם קהילה יהודית. היה מסוכן אז [בתשמ"ג] ללכת ברחובות הרלם, אך הודות לסטודנטים היהודים בקולומביה המשיך בית הכנסת לתפקד. אני זוכר חשתי גאווה כשהלכתי ברחובות הרלם עם הרב כהנא, עטוף בטליתו, בלי חשש קל שבקלים. האמונה הזו, שה' שומר עליו, הייתה במהותו של הרב כהנא.

את סעודת הצהריים, שבישלת עם חבריי, אכלנו בחדר שלי במעונות. אני זוכר שהגענו בטעות, והרב כהנא נהנה מהן מאוד ואמר שהן מזכירות לו את הבית. הוא הלך לנוח והערתו

אותו להרצאת הצהריים. הפעם הייתה הכניסה לאולם מלאה מפגינים נושאי שלטים. כפי שקרה בדרך כלל בימים ההם, הם נכנסו אתנו לאולם ההרצאות, והרב כהנא התמודד עם הקהל העוין בביטחון מלא ובאלגנטיות.³⁵

מאיר היה רגיל לקריאות ביניים כשדיבר לפני סטודנטים. בביקור זה באמריקה הוא דיבר בתשע אוניברסיטאות. כשדיבר ב'קווינס קולג' בניו יורק אבטחו שומרים רבים את האולם בגלל "בעיות ביטחון" שהיו בהרצאתו הקודמת שם, ובכית הספר לרפואה על שם אלברט איינשטיין חילקו מרצים וסטודנטים פליירים שקראו להחרים את הרצאתו.³⁶

בהרצאותיו הזכיר מאיר את מאמציה ואת הישגיה של הליגה להגנה יהודית למען יהודי ברית המועצות. הכתבת שסיקרה את הרצאתו ב'וושינגטון יוניברסיטי' צייטה את דבריו:

פעם, אף אחד לא שמע על יהודי ברית המועצות. גרוע יותר, גם כשקבוצה קטנה של יהודים פעלה למענם בניגוד לעמדת ההנהגה היהודית הממסדית – לא הקשיבו. יהודים אלה עשו דברים שיהודים "לא עושים" – הם נקטו אלימות נגד המשלחת הסובייטית. הם השיגו כותרות בעיתונים, ואז דברים החלו להשתנות.

השינויים היו לא רק במדיניות הסובייטית, דהיינו פתיחת השערים ליציאת יהודים, אלא גם בשיטות הפעולה של הממסד היהודי למען יהודי ברית המועצות. לדוגמה, בתשל"ג (1973), ארבע שנים לאחר שהחלה הליגה בהפגנותיה, החל הממסד היהודי לערוך מצעד סולידריות שנתי למען יהודי ברית המועצות. מאיר כתב על המצעד שנערך בזמן ביקורו באמריקה:

אני אמור להיות מרוצה. הרי לפני ההפגנות של הליגה להגנה יהודית לא ידעו ולא שמעו כלל על מצוקת היהודים בברית המועצות.

אך הוא לא היה מרוצה. הוא הסביר:

המצעד השנתי – אירוע חברתי חוקי ונחמד – הוא סם הרדמה שנועד להשלות את עצמנו כאילו אנו עושים משהו כדי לעזור לאסירי ציון שרנסקי, בגון ונדל... אתם יודעים מה מפחיד את הסובייטים באמת? פצצה בשגרירות שלהם ופעולות דומות שמקפיצות את נושא היהודים בברית המועצות לעמודים הראשונים של העיתונים בכותרות ענק...

בתקופה ההיא חלה ירידה חדה במספר היהודים שהורשו לצאת מברית המועצות, והיו בה כעשרת אלפים מסורבי עלייה. מאיר סיים:

... בקשות של יהודים לאשרות יציאה ייענו בחיוב אצל הסובייטים רק אם יופיעו באותו זמן ידיעות על התקפות על משרדים סובייטיים בניו יורק או בלונדון...³⁷

יעד עיקרי של ביקור זה היה גיוס כספים. תומכיו של מאיר בלוס אנג'לס ובראשם דוד ברוורמן ארגנו דינר התרמה במלון 'בונוונטור' בכ"ז בסיוון (8 ביוני). מאיר גייס כספים בחוגי בית

בפיטסבורג, באטלנטה, במיאמי ובניו יורק, אך הסכום שגייס בדינר בלוס אנג'לס – יותר מעשרת אלפים דולר – האפיל על כל האחרים.³⁸ נאומו של מאיר בדינר צוטט בשלמותו בביטאון הליגה שהופץ בלוס אנג'לס. הקטע הזה משקף דברים שאמר בהרצאותיו בישראל ובאמריקה באותה תקופה:

אנשי 'שלוש עכשיו' מדברים על מוסר יהודי, על אהבת ישראל. אתם יודעים מי הם? הם יורשיהם הרוחניים של האנשים שמסרו לבריטים אנשי אצ"ל ולח"י. הם מדברים על אהבת ישראל? הם ירו על ספינת ה'אלטלנה' של האצ"ל והרגו תשעה-עשר יהודים בתקווה להרוג את בנין...

אהבת ישראל? לאחר מותו של פעיל 'שלוש עכשיו' [גרינצווייג] הם דיברו בגסות על "האספסוף"... כינוי הגנאי שלהם לבני עדות המזרח.

ואם יוצאי עדות המזרח הם "אספסוף" – מי עשה אותם כאלה? שבע מאות אלף יהודים הגיעו מארצות המזרח לארץ ישראל. יהודים טובים, יהודים חמים, יהודים דתיים, ציונים אמתיים. הם נשלחו לקיבוצים, ושם הוחלפו סממני היהדות וערכיה בערכים של רחוב דיזונג – כסף, כסף, כסף. מי אחראי לכל זה, אם לא אבותיהם הרוחניים של 'שלוש עכשיו'?³⁹

למחרת הדינר, בכ"ח בסיוון (9 ביוני), חזר מאיר לניו יורק והשתתף בשמחת הנישואים של שמואל גינזברג, בנם של תומכיו חיים וברברה גינזברג. בתמונות מהחתונה נראים מאיר וחיים רוקדים יחד בהתלהבות.⁴⁰

הודות להצלחתו בגיוס כספים בלוס אנג'לס ובערים אחרות חידש מאיר את הוצאת המגזין 'כהנא', שהופסקה בתשל"ט (1979) בגלל קשיי מימון. בהקדמתו לגיליון הקיץ של תשמ"ג (1983) הסביר מאיר את חשיבות המגזין:

מגזין זה משמש במה בלעדית להפצת רעיונותיי בשלמותם... הוא נשלח לבתי כנסת ולראשי ארגונים יהודיים בארצות הברית וכן לעורכי עיתונים וכתבי עת יהודיים. רק בו יכולים מקבלי ההחלטות לקרוא את הרעיון היהודי האמתי.

זכות המגזין עודכנו תומכיו של מאיר במגוון נושאים וחוזקה זיקתם לרעיונותיו. מאיר בחר את המאמרים לגיליון הקיץ לפני שחזר לישראל ב' בתמוז (21 ביוני), ומשה (מרטיץ) גרונשפכט קיבל עליו את מלאכת ההדפסה והשליחה בדואר, כפי שעשה בעבר.⁴¹

מאיר ג'ולוביץ עולה ארצה

בא' בתמוז (12 ביוני) נערכה ועידה ארצית של הליגה להגנה יהודית בבית הכנסת 'אמונת ישראל' במנהטן, כדי לבחור אדם שינהל את הליגה במקום מאיר ג'ולוביץ, לרגל עלייתו ארצה עם אשתו, אריאל. בטורו ב'ג'ואיש פרס' הציג מאיר חלק מהנאום שתכנן לשאת בוועידה. הדברים כללו ביקורת חריפה על דייוויד שיפּלר, כתב ה'ניו יורק טיימס' בישראל, שנהג להציג בדיווחיו תדמית שלילת של ישראל.

איני מוטרד כלל ממה שגוי זה או אחר או ה'ניו יורק טיימס' חושב... מה שמדאיג אותי הוא העובדה שיהודים אינם מאמינים בצדקת דרכם... אם אויביה של ישראל ידעו שהיא תגן על

עצמה בתקיפות ובכוח חסר רחמים נגד כל מאמץ לפגוע בה, הם לא יעזו להרים ראש... הערבים רואים חולשה ישראלית בהיעדר תגובה חזקה הן בלבנון הן בשטחים המשוחררים, וכל עוד יאמינו בחולשתנו, הם ימשיכו לתקוף ולהרוג יהודים. הפתרון? להוציא את הערבים... אם לא נעשה זאת ואם לא נעמוד איתנים אל מול לחצה של אמריקה, יריחו הכלבים את פחדנו ויתקפו אותנו... הבחירה בידינו, והחלטתנו תלויה בשאלה אם אנחנו אכן מאמינים שהאלוקים חזק יותר מן[הנשיא]רונלד רייגן. זאת צריכה להיות תשובתנו לשיפּלר. ולכל היהודים רכי הלב.

מאיר האיץ בקוראי ה'ג'ואיש פרס' לבוא לוועידה "המכרעת ביותר בתולדות הליגה". בנציגי הוועידה היו ראשי סניפים של הערים בופלו, טורונטו, פילדלפיה, אלנטאון, מיאמי, לוס אנג'לס, פיניקס, קליבלנד ואטלנטה. נבחרה הנהלה חדשה, ופּרן רוזנבלט נבחרה למנהלת הארצית החדשה.

הוועידה הסתיימה, כנהוג בוועידות הליגה, בהפגנה מחאה. במלון ולדורף אסטוריה נערך אז אירוע של הממסד היהודי לכבוד סם רוטברג, יושב ראש ה'בונדס', וחברי הליגה הלכו לשם כדי למחות על נתינת כבוד ליהודי הנשוי לגויה.⁴² עורך ה'ג'ואיש פוסט אנד אופיניון' מתח ביקורת על מחאת הליגה נגד רוטברג, בטענה שרוטברג עשה רבות למען עם ישראל. מאיר השיב לו:

העובדה שרוטברג הוא אדם טוב אינה רלוונטית. העובדה שרוטברג מתרים לישראל כסף רב אינה רלוונטית. העובדה שהוא אוהב את ישראל ואת היהודים אינה רלוונטית. השאלה שלי פשוטה: האם יהודי הנשוי לאישה לא-יהודייה, הפעילה בכנסייה שלה, מתאים להיות מנהיג יהודי? האם מתאים שהוא יהיה, כפי שכתב העורך, "המנהיג היהודי האמריקני הידוע ביותר"?

חבל שעורך של עיתון יהודי אינו רואה כל רע בנישואי תערובת של יהודי כל עוד הוא פועל למען ישראל. מה נגיד לילדינו המביאים הביתה בני זוג שאינם יהודים...? הנשיא הרצוג מדבר נגד נישואי תערובת ואחר כך מקבל בכרכה את סם רוטברג ואת אשתו... האינכם מוטרדים מצביעות זו?... אני גאה בחברי הליגה, שהיה להם האומץ לעשות את שעשו, אף שידעו שהמעשה לא ימצא חן בעיני רבים...⁴³

מאיר חזר ארצה בי' בתמוז (21 ביוני), זמן קצר לפני שהיה עליו להתייצב לשירות מילואים.⁴⁴

פרק כז
היעד: הציבור בישראל
תמוז תשמ"ג-תשרי תשמ"ד / יולי-ספטמבר 1983

עם שובו ארצה חזר מאיר לסדר יומו הרגיל. הוא ערך ישיבות עם פעילי 'כך' במשרד החדש, שברחוב אגריפס 111, ונשא הרצאות באנגלית בימי שני וחמישי במשרד הישן, שברחוב אוסישקין 31. בתמונות של מאיר שצולמו בעת הרצאה שם נראים על הקיר מאחוריו מוצגים מ'מוזיאון השואה בכוח', ששכן במשרד ברחוב אוסישקין.¹

ידידי אבנים על חיילים

מאיר קיבל צו התייצבות לשירות מילואים בכ"ד בתמוז (5 ביולי), והוא ציפה לשרת עם יחידתו ביהודה ושומרון, כבעבר. מאז שירות המילואים האחרון שלו, שנה וחצי קודם לכן, התגברו ידידי האבנים של ערבים לעבר חיילי צה"ל, אך הוראות צה"ל אסרו על חיילים להגיב עליהם בכוח.² מאיר כתב על הוראות אלה במברק לשר הביטחון משה ארנס:

לרגל יציאתי למילואים ביום שלישי בעז"ה עליי להודיעך שאגיב בכוח מקסימלי נגד כל פעולה ערבית העלולה לסכן אותי או להזיק לי. ברור לכול שהוראות משרד הביטחון הכובלות את ידי חיילינו הופכות את צה"ל לשק אגרוף ומסכנות את גופם וחייהם של כל חייל וחייל. חייהם של חיילים יהודים עומדים מעבר לכל שיקולים אחרים. הנני גאה לשרת את עמי על פי הוראת תורתנו הקדושה: 'כי תצא למלחמה על אויביך': אם אתם חומלים עליהם, הם יוצאים למלחמה עליכם; כל המרחם על האכזר סופו להיות אכזר על הרחמן; הבא להרגך, השכם להרגו.³

העתקים של המברק חולקו לעיתונאים, ולמחרת, ביום שני כ"ג בתמוז (4 ביולי), צוטט המברק בשלמותו כמעט ב'ידיעות אחרונות'. ה'ג'רוזלם פוסט' מסר את תגובת דובר צה"ל: "אין סכנה שכהנא ישרת בשטחים".⁴

ביום שלישי בבוקר התייצב מאיר בבסיס שְנָלר בירושלים, אך נאמר לו לחזור אחר הצהריים. כשהגיע הביתה הוא אמר לי בחיוך: "הם לא יודעים מה לעשות אתי!" מפקדי הבסיס זכרו את הסערה התקשורתית שחולל שירותו ברמאללה בחורף תשמ"ב (1982),⁵ ושלחו אותו לשמירות בבסיס על יד בית מאיר, לא רחוק מירושלים. בהשוואה לשירות ביהודה ושומרון, השירות שם היה כמו קייטנה. הוא היה שם רק חמישה ימים בשבוע, ובכל יום הגיע הביתה לשעה.⁶ ואולם מאיר לא רצה קייטנה. הוא אמר לכתב 'קול ירושלים': "היחידה שלי שייכת ליהודה ושומרון. כל השנים שירתי שם". בפנקס המילואים שלו, שהחזיק תמיד בכיס חולצתו, נרשם "מחנה ש"י, בית אל". הוא הודיע שבכוונתו לעתור לבג"ץ נגד שר הביטחון ארנס, שמנע ממנו לשרת עם יחידת המילואים שלו. לכתבה צורפה תמונה של מאיר חבוש כובע פלדה ומתחתיה

¹ על ידידי האבנים של הערבים ראה פרק כה, עמ' 320-321.

² על הסערה התקשורתית ראה פרק כא, עמ' 271-273.

הכיתוב: "לא מרוצה כהנא: לא ייתכן שבגלל דעות פוליטיות ייקבע מקום השירות של חייל מילואים".⁵

באותו חודש הצטלם מאיר במדיו. בתמונה, שצולמה בשטח פתוח על רקע צמחייה קיצית יבשה, הוא נראה כורע על ברכי אחת, מחזיק רובה וממצמץ מול קרני השמש החזקות.⁶

רצח אהרן גרוס בחברון

ביום חמישי כ"ו בתמוז (7 ביולי), יומיים לאחר שהחל מאיר את שירות המילואים, דקרו ערבים למוות את אהרן גרוס בחברון. אהרן, תלמיד ישיבת 'שבי חברון' בן שמונה-עשרה, היה היהודי השלישי שנרצח בישראל בידי ערבים בתוך שבועה חודשים. הוא היה בנם של ידידינו ושכנינו אלכס ויהודית גרוס, ומאיר דיבר בבר המצווה שלו בבית הכנסת. כששמעתי את שמו ברדיו, ניסיתי לשכנע את עצמי שיש עשרות משפחות גרוס בירושלים ושאהרן הוא שם נפוץ, אך כשמאיר חזר הביתה נאלצתי להשלים עם המציאות. לבוש מדיו, הוא הלך מיד לדירתה של משפחת גרוס בבניין שمولנו. אחר כך אמר לי אלכס גרוס: "החיבוק של מאיר היה משמעותי מאוד בשבילי".

בשעת לילה מאוחרת התאספו מאות אנשים ללוות את אהרן בדרכו האחרונה. מחוץ לישיבת 'תורה אור', שברחוב שלנו, חיכו הנאספים בדממה. רחובות המ"ג, פנים מאירות וסורוצקין נחסמו לרכבים מצומת הכניסה לעיר עד לשיבה. יכולנו לשמוע מרחוק את פרקי התהילים שהוקראו ברמקול מפי רבנים ותלמידי ישיבת 'שבי חברון', שנסעו ברכב צבאי פתוח מאחורי הרכב הצבאי שבו הגופה.⁷

ביום שני בערב השמיע מאיר את הרצאתו הקבועה באנגלית באולם שכור במלון 'המרכז' במקום במשרד שברחוב אוסישקין, כדי שקהל גדול יוכל לשמוע את דבריו על הרצח של אהרן. מן הסתם הוא אמר שם את הדברים שכתב במאמרו על אהרן ב'ג'ואיש פרס':

במשך שבועות ביקשו המתנחלים משר הביטחון ארנס לנקוט יד קשה נגד הערבים, אך הוא סירב וכינה את דרישותיהם "מגוחכות". הרצח של אהרן גרוס הוא תוצאה ישירה של סירובו של ארנס לנקוט מדיניות חזקה של הרתעה.⁸

תנאי המילואים של מאיר אפשרו לו להמשיך בהרצאותיו ואף לדבר בעצרת זיכרון שערכה תנועת 'כך' בסוף ימי ה'שבעה' לאהרן גרוס. העצרת פורסמה בפליירים ובמודעות גדולות בצבעי לבן ושחור:

זכור ! אל תשכח !

בתום ה'שבעה' לקדוש והטהור

אשר אהרן גרוס הי"ד

שנפל בחברון בידי אויבים ארורים ואכזרים

הציבור מוזמן לתת כבוד ליהודי שנפל על קדושת השם.

ביום חמישי ד' מנחם אב 14.7.83 בשעה 17:00 בע"ה נתאסף כולנו

במדרחוב בן יהודה ירושלים

להשמיע ולשמוע דברי תורה וביטחון לעילוי נשמתו הטהורה.

חובה על כל יהודי המכבד את עצמו ואת עמו להשתתף.

לא שכחנו !

זכרנו !

תנועת 'כך'

בפליירים נכתבו דברים אלה בעברית ובאנגלית, ונוספה הערה זו באנגלית: "בעצרת ינאמו אישים בכירים, בהם הרב כהנא. הוא ידבר על 'נקמה: ערך יהודי'". בעמוד האחורי של 'ידיעות אחרונות' הופיעה תמונה מהעצרת. מאיר נראה בה מדבר ברמקול אל קהל הקשוב לדבריו, ומולו אדם בקהל מחזיק שלט שכתוב עליו "דם יהודי אינו הפקר".⁹

בקריית ארבע נערכה ישיבת חירום ובה האשימו הנואמים את הממשלה, שהגבלותיה על החיילים עודדו אלימות נגד יהודים. שבועיים לאחר מכן, בט"ז באב (26 ביולי), נכנסו רעולי פנים למכללה האסלאמית בחברון, פתחו בירי והרגו שלושה סטודנטים ערבים, כנראה בנקמה על רציחת אהרן גרוס. מאיר שלח הודעה לעיתונות:

הנהלת תנועת 'כך', שהתכנסה היום לישיבה מיוחדת כדי לדון באירועי חברון, מסרה לסיכום את התגובה הבאה:

תנועת 'כך' מכחישה כל קשר למקרה שאירע היום בחברון, ובכל אופן מעולם לא גינינו ולא נגנה יהודים המשתמשים בנשקם להגנה עצמית או לנקמה על שפיכות דמם של יהודים חפים מפשע, אף שנקיטת פעולות נגד הערבים אינה מתפקידם של היחידים היהודים, אלא ציווי הלכתי החל על ממשלת ישראל להגן על חיי יהודים ולקדש שם שמים, ועליה לעשות זאת על ידי העברת הערבים מן הארץ.

רוב הממשלה לעשות זאת הוא שגורם לרצח יהודים חפים מפשע כאהרן גרוס הי"ד, והוא חילול השם. לעולם לא נגנה יהודים שבעקבות חוסר המעש של הממשלה נאלצים לפעול באופן עצמאי... אנו מציעים לראש הממשלה מנחם בגין לזכור מעשה של אחד מקודמיו לפיקוד על האצ"ל, דוד רוזאל, שטמן פצצה בשוק הערבי של ירושלים בנקמה על דמם של היהודים הרוגי הפרעות ובמחאה על חוסר התגובה של הרשויות המוסמכות דאז. מתוך ידיעה ברורה שהשלטונות בארץ מחפשים בכל דרך אפשרית איך לחסל את תנועת 'כך' אנו חוזרים ומדגישים כי אין לנו כל קשר למקרה. הרב כהנא נעל את הישיבה בקראו לראש הממשלה לפשפש במעשיו ולהעביר את הערבים מן הארץ.¹⁰

תגובתו של נשיא המדינה חיים הרצוג על פעולת התגמול קוממה את מאיר. הנשיא טען שתורת ישראל אינה מבדילה בין דם לדם, ואמר שהרצח במכללה האסלאמית 'אינו פחות נפשע מרצח תלמיד הישיבה אהרן גרוס'. מאיר שלח הודעות לעיתונות שבהן הפריך את טענות הנשיא והודיע שיגיע למשכן הנשיא ב"ח באב (28 ביולי) (היום האחרון לשירותו במילואים), למחות על דבריו. בהודעה לעיתונות הוא כתב:

בצער ובתדהמה מוחה תנועת 'כך' על דבריו של נשיא המדינה שהשווה את רצח היהודי הקדוש אהרן גרוס הי"ד למה שאירע לשלושה ערבים, חלק מהעם הישמעאלי... השוואה כזאת מחללת שם שמים, מגדפת את קברו הטרי של אהרן גרוס הי"ד, מעודדת את אויבינו ומעוותת את דברי תורתנו הקדושה.

מאיר המשיך והסביר שתורת ישראל אכן מבחינה בין רצח יהודי לרצח לא-יהודי, וציטט לשם כך מתוך המכילתא (משפטים ד). בנאומו בהפגנה מול משכן הנשיא הוא פירט את התכניות שתנועת 'כך' מציעה לפתרון בעיית הערבים בישראל. 'ידיעות אחרונות' ציטט דברים שמאיר כתב בהודעה לעיתונות: "אין להשוות בין הפסד נשמה יהודית ובין הפסד חייהם של אויבי עם ישראל".¹¹

לציון יום השלושים לרצח אהרן גרוס תכנן מאיר לערוך הפגנה מחוץ לביתו של שר הביטחון ארנס בסביון, אך המשטרה לא אישרה אותה. הוא הגיש בקשה חדשה לערוך את ההפגנה מול משרד הביטחון בתל אביב. בטופס הבקשה נכתבה מטרת ההפגנה: "מחאה על מדיניותו הרכה של שר הביטחון, שהביאה במישרין למותו של אהרן גרוס". הפגנה זו אושרה, ומאיר כתב הודעה לעיתונות:

ההפגנה הראשונה של אנשי הימין נגד המדיניות האווילית של שר הביטחון משה ארנס תיערך בע"ה ביום ראשון כ"ח במנחם אב (7.8.83) בשעה 15:17 מול משרד הביטחון בקריה בתל אביב.

הרב מאיר כהנא ואנשי תנועת 'כך' יתבעו את התפטרות השר, שלדבריהם "חונך על דרכי התרבות הזרה של ארצות הברית, ומשום כך לא מסוגל להבחין בין יהודים לערבים". בניגוד לדעתו של ארנס, אין זכות טבעית לערבים לשבת בארץ ישראל, ודינו של יהודי שונה לגמרי מזה של ערבי.

מדיניות ארנס כובלת את ידי חיילי צה"ל. חיילים מפחדים להגיב כראוי שמא יישפטו, ויהודים המגנים על עצמם נעצרים ונאסרים...

... הרצח של אהרן גרוס הי"ד הוא תוצאה ישירה ממדיניות זו, ומשה ארנס לעולם לא יוכל להכריז: ידיי לא שפכו את הדם הזה.

נוסף על כך חולקו פליירים לחיילי צה"ל בכותרת "חייל יהודי, חייל צה"ל, ה' עמך גיבור החיל!"

חייל יהודי! תבורכנה ידיך החזקות והטהורות! דע שהנך בן לעם נבחר, עם סגולה, עם קדוש ומיוחד. את ייעודך ותפקידך שא בגאווה ובכבוד – אשריך!

"כי עם קדוש אתה לה' אלקיך ובך בחר ה' להיות לו לעם סגולה מכל העמים" (דברים יד). חייל יהודי! דע שכל עם ישראל בארץ ובגלות גאה בך ומברך אותך בכל פעולותיך. חזק ואמץ! ...

חייל יהודי! פנה עורף לתועים ולמתעים בקרבנו, המנסים להחדיר לתוכך רגשות אשמה וספקות לגבי זכותך וצדקת מאבקך. דע כי אתה הבריאה והצודק, והמה החולים והעיוורים... חייל יהודי! ביטחון מלא בצדקת מאבקך... לפניך אויב אכזרי, במסתרים יהרוג נקי... רק תרבות זרה וגויית המטיפה לערכים מסולפים ולהתאבדות לאומית דורשת "רחמים" לאויבים צמאים לדם. ילדים ונשים בקרב אויבינו נטלו חלק בהתקפות עליך כחלק מעם השואף להשמידך...

חייל יהודי! הארץ הזאת כולה שייכת לעם ישראל כשי אלוקי מבורא העולם, ואין לשום אומה אחרת בעלות עליה. זכותנו לערים ולמושבים ולקיבוצים שנבנו במאה הזאת מיוסדת על העובדה שאבותינו חיו לפני אלפי שנים בחברון, בשכם, בבית לחם, ביהודה ושומרון...

בשבוע שלפני ההפגנה דווחה בעיתונים דרישתו של מאיר להתפטרותו של ארנס. בידענות אלה צוטטו דברים מתוך ההודעה לעיתונות ומתוך הפלייר לחיילים. בדיווח של 'הארץ' על ההפגנה נמסר שמאיר "נשא דברים נרגשים מול כארבעים מאנשיו וצוותי טלוויזיה זרים".

'על המשמר' הוסיף בדיווחו פרט נוסף מההודעה לעיתונות: מאיר הודיע שידבר במוצאי שבת כ"ז באב (6 באוגוסט) בקריית ארבע נגד המדיניות "המתונה" של מועצת הקריה, "המסרבת לדרוש את הפתרון היחיד לבעיית הערבים – העברתם מהארץ – ומבטיחה עוד קרבנות ועוד

פגיעה ביהודים". תושבי קריית ארבע הוזמנו לשמוע את מאיר בבית הכנסת 'מגן אברהם' בערב ש"צייץ את יום השלושים לרציחתו של אהרן גרוס ז"ל".¹² שמונת המחבלים הערבים שהיו מעורבים ברצח של גרוס נתפסו בתוך חמישה חודשים, והתברר שהם אומנו במחנה אימונים בעמאן. ארבעה נשפטו למאסר עולם, והאחרים לתקופות מאסר שונות, אך כולם שוחררו ב"עסקת גיבריל" בתשמ"ה (1985), שבה שחררה ישראל אלף ומאה וחמישים מחבלים תמורת שלושה חיילי צה"ל שבוים.¹³

גזר הדין של ישראל פוקס בשל ירי לעבר מכונית ערבית¹ נמסר לאחר שישב ארבעה חודשים בכלא. הוא נידון לשלושים ותשעה חודשי מאסר, ולפי הכותרת ב'ג'רוזלם פוסט' זהו עונש המאסר הארוך ביותר שהוטל עד אז על יהודי שהורשע בפגיעה בערבי. בצירוף מקרים מזעזע נמסר גזר הדין ביום שנרצח אהרן גרוס. מאיר כתב על הקשר בין שני האירועים:

בבית המשפט המחוזי בירושלים גזר שופט במדינת ישראל שלושים ותשעה חודשי מאסר על ישראל פוקס. שלוש שנים ושלושה חודשים – בגין ירי לעבר מכונית, שלא פגע באיש. זהו גזר הדין החמור ביותר שנגזר על "פשע" כזה בתולדות המדינה...

המסר היה ברור לכל ערבי: היהודים הפחדנים האוחזים ברסן השלטון לא ייתנו ליהודים להגן על עצמם. חצי שעה לאחר מכן נרצח אהרן גרוס...

לא נוכל לעזור עוד לאהרן גרוס – חוץ מלהבטיח שהוא יהיה קרבן השווא האחרון של מדיניותו של ארנס... אך בשביל ישראל פוקס נרעיש שמים וארץ. כתבו מברקים לשר המשפטים משה ניסים – הביעו את הזעם והצער של כולנו ודרשו חנינה מידית. ככוונתנו להגיש ערעור בעזרת אחד מעורכי הדין המובילים והיקרים ביותר בישראל...¹⁴

חברי הליגה להגנה יהודית בניו יורק נרתמו לפעולה. מאחר שבגין וארנס בצעירותם היו חברים בתנועת 'בית"ר', תנועת הנוער שייסד זאב ז'בוטינסקי, הגיעו חברי הליגה לדינר השנתי לזכרו של ז'בוטינסקי בב' באב (12 ביולי) וחילקו למשתתפים פליירים שקראו "דרשו את שחרורו של ישראל פוקס... הציפו את משרדו של בגין במברקים"...

הרב צבי בלוק והרב קני כהן, תומכיו של מאיר בלוס אנג'לס, זימנו מסיבת עיתונאים עם אמו של ישראל, קיי פוקס, תושבת לוס אנג'לס. לאחר מכן היא הגיעה לארץ, ומאיר השתתף איתה במסיבת עיתונאים בבית אגרון. הוא שכר את שירותיו של עורך הדין הידוע אהרן פאפו, ובאדר ב תשמ"ד (מרץ 1984) הגיש פאפו ערעור על גזר דינו של פוקס. ואולם הערעור הביא להפחתה של תשעה חודשים בלבד מתקופת המאסר שנגזרה על פוקס. בג' בטבת תשמ"ה (27 בדצמבר 1984), לאחר שנשא שני שלישים מתקופת מאסרו, שוחרר פוקס – בתנאי שעזוב את הארץ לשנה. הוא נסע לאמריקה, אך חזר ארצה לאחר שנה ואף הקים בארץ משפחה.¹⁶

התקפת פרקליטות המדינה

לפני שיצא מאיר לשירות מילואים בכ"ד בתמוז (5 ביולי) הוא קיבל זימון למשפט באשמת התנכלות למפגיני 'שלום עכשיו' בשבת (פברואר). הוא כתב על כך ב'ג'ואיש פרס':

¹ על ישראל פוקס ראה פרק כה, עמ' 322-323.

לאחר שנכשלה במאמצייה לטפול עליי ועל חברי 'כך' אחרים את רצח פעיל 'שלום עכשיו' אמיל גרינצווייג; לאחר שנכשלה במאמצייה למצוא בדל ראיה לאלימות מצד אנשי 'כך' כלפי מפגיני 'שלום עכשיו' – ממשלת בגין עוברת מרעש גדול לדממה דקה ומאשימה אותי ב"התנכלות".

כמובן, אין עדים מלבד שלושה שוטרים, שאף אחד מהם לא ניסה לעצור אותי בזמן הפגנת 'שלום עכשיו'. ריח פוליטי חזק מאוד נודף מהמשפט המביש הזה.

מאיר הורשה לצאת מבסיס המילואים שלו בג' באב (13 ביולי) כדי להגיע לדיון בבית המשפט באשמת התנכלות. למחרת ערך נציג היועץ המשפטי רנאטו יאראק מסיבת עיתונאים, ובה הציג את טענות הפרקליטות הקשורות למשפט אחר של מאיר, שבו היה יאראק המשיב. זו הייתה עתירתו של מאיר לבג"ץ נגד האיסור של משרד החינוך להזמין אותו לבתי ספר. העתירה, שמאיר הגיש בניסן (מרץ), נדחתה לאחר שיאראק הוכיח שהאיסור לא כוון נגד מאיר במפורש אלא נגד כל הבעה של הסתה לאפליה או לאלימות.

התשובה של יאראק על העתירה ההיא הכילה טענות נוספות, ובמסיבת העיתונאים ציטט יאראק מתוכה הצהרות של מאיר נגד ערבים והשווה אותן לחוקי נירנברג ולביטויים גזעניים מתוך 'מיין קמפף' של אדולף היטלר. בעיתוני יום שיש ה' באב (15 ביולי) הופיעו כותרות כגון אלה: "הפרקליטות משווה את ההסתה של 'כך' ל'מיין קמפף'", "פרקליטות המדינה משווה דברי כהנא לביטויי היטלר ולחוקי נירנברג".¹⁷

במאמר מערכת ב'ידיעות אחרונות' הביע הרצל רוזנבלום הסתייגות מהשוואות אלה:

... התארים "פשיסטים" ו"נאצים" אינם תארים נדירים בישראל. "כובדו" בהם אנשים כבגין, כמשה סנה (כאשר הוא נפרד מווילנר), ואפילו בן גוריון עצמו (מפי חברו למפלגה, ר' יעקב שמשון שפירא נ"). כך שאם מציגים עתה בתור "נאצי" את הרב מאיר כהנא, מכניסים אותו לחברה לא רעה...

ואולם העובדה שהפעם עושה זאת פרקליטות המדינה בכבודה ובעצמה ובאמצעות מסמך רשמי לבג"ץ, הופכת את המקרה הזה למקרה חורג למרות הכול...
... יותר משהוא יפגע בכהנא הוא יפגע בעם שלנו כולו, כי בעולם יגידו שאם המערכת השיפוטית שלנו עצמה מודה בכך שיש לנו "אנשי ואנזה", ברור מי אנחנו, ובין שמדובר ביהודים מסוג זה או אחר די בכך שיש לנו גם היטלרים...

בי"ח באב (28 ביולי), ביום שסיים את שירות המילואים, שלח מאיר מכתבים למערכות העיתונים הגדולים בתגובה על דברי נציג היועץ המשפטי:

דברי הפרקליטות, כפי שהופיעו בעיתונך, והמשווים את רעיונותי לאלה של צורר היהודים היטלר ימ"ש, מהווים חוסר אחריות וזעזוע נפש.
ובכן, הנני מבקש מכם להעניק לי את הזכות היסודית להשיב כדי שהציבור בישראל יבין שאכן יש צד אחר.¹⁸

שני עיתונים נענו לבקשתו של מאיר. מאמרו פורסם – בכותרות שונות – בעמוד הדעות של 'הארץ' ובמוסף היומי, '24 שעות' של 'ידיעות אחרונות'. הגרסה המלאה פורסמה ב'הארץ':

¹⁷ על חקירות המשטרה ראה פרק כה, עמ' 318.

עצובים, עצובים דברי פרקליטות המדינה של ממשלת מנחם בגין, המשווים את רעיונותי לאלה של שונא היהודים היטלר, יימח שמו וזכרו. עצובים, אך לא בעיקר בגלל חוסר האחריות והשנאה הבולטת של פרופסור זמיר. העצב והסכנה העיקריים טמונים בכך שבהבל פיה של הפרקליטות ניכרת בגלוי הבורות המדהימה בכל הקשור לערכי ישראל האמיתיים שמקורם בקודשי ישראל – התנ"ך והתלמוד...

קצפו של פרופסור זמיר יצא במיוחד על שני נושאים שאני מדגישם בלי הרף. האחד הוא הבעיה של הערבים בארץ ישראל – לרבות אלה שבמדינה – ובמיוחד מעמדו הפוליטי של לא-יהודי במדינה שקמה כ"מדינה יהודית". והשני, סכנת הטמיעה וההתבוללות, נישואי תערובת ויחסי מין בין יהודים ללא-יהודים, המסכנים את קדושתו וקיומו של העם היהודי בישראל...

מאיר פרש את סוגיית "מעמדו של הלא-יהודי בארץ ישראל לפי השקפת היהדות". הוא ציטט פסוקים על מצוות הוצאת הגויים מארץ ישראל, בהם "והורשתם את כל יושבי הארץ מפניכם... ואם לא תורישו את יושבי הארץ מפניכם והיה אשר תותירו מהם לשפלים בעיניכם ולצנינים בצדיכם" (במדבר לג), והביא את דברי הפרשנים רש"י וספורנו על פסוקים אלה. לאחר מכן הציג מאיר את התנאים לישיבת לא-יהודי בארץ ישראל, המבוססים על הפסוק "והיה אם שלום תענך ופתחה לך והיה כל העם הנמצא בה יהיו לך למס ועבדוך" (דברים כ יא) וציטט בהרחבה מדברי הרמב"ם על האיסור למנות לא-יהודי לכל תפקיד של שררה (הלכות מלכים א ד).

גם לאיסור נישואי תערובת והתבוללות הביא מאיר מקורות מהתורה, בהם: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" (שמות יט ה-ו), "ולא תתחתן בם, בתך לא תתן לבנו ובתו לא תקח לבנך" (דברים ז ג).

מאיר סיים:

שנים על גבי שנים אני מנסה להסביר שעיקר המאבק בארץ ישראל אינו על שטחים, ערבים, לבנון, כלכלה וכו'. המאבק היסודי הוא מאבק אידאולוגי בין הרעיונות והערכים של היהדות לבין אלה של העולם הלא-יהודי... אם פרופסור זמיר אינו מוכן לקבל את ערכי היהדות, שידחה אותם בשתי ידיים, וישווה לא רק את דברי כהנא להיטלר ימ"ש, כי אם גם את המקור שממנו שאב כהנא את דבריו.

תגובתו של בועז עברון ב'ידיעות אחרונות' על דבריו של מאיר ייצגה את השקפתם של יהודים חילוניים רבים שחונכו על ברכי ערכי המערב. במאמציו להשמיט את הקרקע מתחת לטענותיו של מאיר הוא כתב שהמקורות שהביא הם "מתקופה היסטורית קדומה וברברית", וקבע: "לגבי הציבור החילוני אין לדברים הכתובים בתנ"ך או ברש"י או במסכת סוטה כל סמכות". דבריו של עברון אימתו את הגדרתו של מאיר לאופיו של המאבק הבסיסי.¹⁹

המשך משפטו של מאיר בעניין התנכלות למפגיני 'שלום עכשיו' נקבע לט' בכסלו (15 בנובמבר). מאז יום הרצח, כ"ז בשבט (10 בפברואר), לא נתפס רוצחו של אמיל גרינצווייג, ובאב (אוגוסט) הודיעה משטרת ישראל על פרס של מיליון שקל תמורת מידע על הרוצח. מאיר מזה על צעד זה בהודעה לעיתונות, וזו צוטטה ב'ידיעות אחרונות':

הנהלת תנועת 'כך' מוחה נגד הפרס של מיליון שקל...

הסכום האסטרטוגי הזה, שאין לו תקדים בתולדות המדינה, נובע מהסתה ולחץ של השמאל...

ברור שסכום של מיליון שקל עלול בקלות לפתות אדם להעיד עדות שקר, אך כנראה מזה לא נרתעים אנשי השמאל, ולגביהם העיקר לתפוס מישהו...

משפטו של מאיר באשמת התנכלות למפגיני 'שלום עכשיו' נדחה פעמיים ובסופו של דבר בוטל לגמרי.²⁰

לספח ולגרש

באותו קיץ פורסם מאמר ארוך של מאיר בניו יורק טיימס'. כחודש לפני כן הוא כתב למקס פרנקל, עורך מדור הדעות של העיתון:

בשנה שעברה נהגת בהגינות ופרסמת מאמר שלי כדי לאזן מאמרים אחרים שהביעו דעות הפוכות משלי. אני מצרף כאן מאמר שמעלה, בלי קשר לדעתנו או למעשינו, את הנושא הבווער והכואב ביותר במדינת ישראל בעשור הבא. אני מקווה שגם הפעם תגבר ההגינות על דעות אישיות.

פרנקל ניאות לבקשתו של מאיר ופרסם את המאמר בח' באב (18 ביולי) בכותרת 'למען מדינה יהודית – לספח ולגרש'. להלן חלקים ממנו:

האם ישראל תבחר בצביון יהודי ובהמשך קיומה או בדמוקרטיה ובהתאבדות לאומית? מעטים מבינים את הסתירה הפוטנציאלית שבין מדינה יהודית למדינה דמוקרטית-מערבית. הכאב שבהתמודדות עם הסתירה גדול מדי, וקל הרבה יותר – אך מסוכן מאוד – להתעלם ממנה...

המחשבה שהלחץ האמריקני על ישראל יפסק לאחר הסדר עם לבנון אינה אלא נאיביות. עניין לבנון הוא מעין פסק זמן במאבק האמתי מול לחצה של אמריקה על ישראל לסגת מהשטחים ששוחררו במלחמת ששת הימים.

אחד ממאפייני הלחץ על ישראל הוא האשמתה באי מוסריות. השליטה הישראלית ביהודה, שומרון, עזה והגולן מכונה "כיבוש לא חוקי"... וישראל מואשמת בשלילת זכויות ה"פלסטינים". נאמר לנו שה"כיבוש" משחית את "הנפש הישראלית"...

שוב ושוב טוענים הליברלים, שאינם ידידי ישראל או ידידי היהדות, שמדינת ישראל צריכה להיפטר מהשטחים ה"כבושים" – לטובתה. איך תשמור מדינת ישראל על אופייה היהודי, הם שואלים, אם היא תספח אליה את השטחים על מיליון הערבים שבהם? לדבריהם, דאגתם לישראל ולצביונה היהודי היא המניע לקריאתם לסגת מהשטחים...

ואולם אנשים אלה מתעלמים מהעובדה שטענה זו של בעיה דמוגרפית נכונה גם לגבי "ערביי ישראל". גם אם ישראל תוותר על השטחים, הרי שבעוד כמה עשורים תהיה בעיה דמוגרפית בישראל: הערבים בישראל, בעלי אזרחות וזכות בחירה, עלולים להיות לרוב...

בגליל כבר יש רוב ערבי. שלישי מאוכלוסיית עכו ערבי; רבע מהאוכלוסייה ברמלה ובלוד ערבית; בירושלים שיעור הערבים כמעט שלושים אחוז מאוכלוסיית העיר...

הפתרון אינו לסגת. בעיני הפתרון המוסרי הוא סיפוח השטחים והשלמת חילופי האוכלוסין ששלכם הראשון החל בקום המדינה, כשיותר משבע מאות אלף יהודים נמלטו מארצות ערב. כדי להבטיח את עצם קיומנו, כדי להבטיח שהגליל לא יהפוך לצפון אירלנד, עלינו לבצע את השלב השני: העברת הערבים מישראל לארצות ערב.²¹

גבריאֵל כהן, עורך ה'ג'ואיש פוסט אנד אופיניון', עיתון יהודי עצמאי, התרשם מהמאמר של מאיר ב'ניו יורק טיימס' ושיבח את כישרון ההבעה שלו, אך עורכים של עיתונים יהודיים שמומנו על ידי ארגוני המסד היהודי יצאו נגד המאמר. עורך ה'ג'ואיש ויק' תקף את מאיר במאמר מערכת חריף. מאיר כתב: "הבולט במאמר המערכת היה הימנעות מוחלטת מהתייחסות עניינית לטענותיי".

קוראי ה'ג'ואיש ויק' הציפו את המערכת במכתבים זועמים, והעורך נאלץ לכתוב מאמר מערכת נוסף. הוא תיאר את התגובות שקיבל:

קיבלנו מכתבים רבים מקוראים הכועסים על שלא התמודדנו עם הנושאים שהרב מאיר כהנא דן בהם במאמרו ב'ניו יורק טיימס'...

הם כתבו שישראל צריכה להיות יהודית בלבד כדי להמשיך להתקיים, ואם לשם כך יש לנקוט הליכים בלתי דמוקרטיים, הרי שעליה לעשות זאת...

אחד המכתבים למערכת הגיע מג'ק גלר, פרופסור לתקשורת ב'סיטי יוניברסיטי של ניו יורק'. הוא כתב:

אנחנו יודעים שהרב כהנא אינו נשיא 'בני ברית' או 'הקונגרס היהודי-אמריקני', אבל אנחנו יודעים גם שאלפים באים לשמוע אותו בכל מקום שהוא מוזמן לדבר. הם מוצאים בדבריו שינוי מבורך מהנאומים השקולים והמדודים של רוב המנהיגים היהודים, הזהירים יתר על המידה וחוששים מ"הקמת רעש". בימים אלה, כשכלי התקשורת מלאים תעמולה אנטי-ישראלית מרושעת, חשוב שנעשה "רעש".

אינני מסכים עם כל דעותיו של הרב כהנא, אך אני מעריך אותו בשל דבריו התקיפים והנחרצים נגד אויביה של מדינת ישראל האהובה שלנו.

בעקבות שטף המכתבים למערכת פרסם ה'ג'ואיש ויק' מאמר של מאיר, שפתח במילים "הדבקת תוויות וכינויים היא המפלט האחרון של אנשים שאינם חושבים"²²... גם עיתונים בישראל דיווחו על פרסום מאמרו של מאיר בעמוד הדעות של ה'ניו יורק טיימס'. 'מעריב' סיכם את המאמר בחמישה משפטים, והשבועון הירושלמי 'כל העיר' ציטט שלוש פסקאות מתורגמות ממנו בליווי הערה צינית של הכתב. ל'כל העיר' הייתה הטיה שמאלנית, אך הוא היה חינומן שהופץ בציבור הרחב, וייתכן שהציטוט מהמאמר חיזק את התמיכה במאיר. משרד 'כך' שלח העתקים של המאמר לחברי התנועה, לאישי ציבור ולכלי התקשורת בצירוף מכתב זה:

המאמר המצ"ב של הרב מאיר כהנא הופיע בעיתון המכובד ה'ניו יורק טיימס'... וזאת עוד הוכחה שהמעריך של תנועת 'כך' להסביר ליהודים וללא-יהודים על הצורך להוציא את הערבים מהארץ הולך ומכה גלים.

בע"ה בבחירות הבאות גם העם בישראל ייתן את הסכמתו לתכנית זו על ידי בחירתם של נציגי 'כך' לכנסת.²³

הפצת עמדותיה של 'כך'

גם בהיותו בשירות המילואים המשיך מאיר במאמציו לפרסם את עמדותיה של תנועת 'כך' בקרב

הציבור בישראל. לדוגמה, כשזמר הרוק הבריטי רוד סטיוארט הגיע לישראל באב (יולי), שלח מאיר הודעה לעיתונות:

תנועת 'כך' פתחה היום במסע נגד התרבות הגויית הזרה והרקובה המגיעה ארצה. בזאת היא גינתה את ביקורו של הזמר רוד סטיוארט, שהגיע ארצה להפיץ את תועבתו. התנועה דרשה שסטיוארט יסתלק מהארץ.
הרב מאיר כהנא, יושב ראש התנועה, טען שהתרבות הגויית המגיעה ארצה... מהווה סכנה הרבה יותר מזאת של הערבים...

בהודעה לעיתונות הוצג תוכן מברק (באנגלית) שמאיר שלח לסטיוארט במלונו בהרצליה:

יהודים שפויים רבים פה דוחים אותך ואת התרבות החולנית הזרה שאתה מייצג. לך הביתה וקח אתך את הריקבון שלך. [חתום] הרב מאיר כהנא, 'כך' – הליגה להגנה יהודית.

מברקו של מאיר צוטט בידיעה קצרה ב'הארץ' בכותרת 'רוד סטיוארט, לך הביתה'. ב'ידיעות אחרונות' הוצג תוכן המברק בליווי תמונה של מאיר, וצוטטה הצהרתו ש"שירי התועבה" של סטיוארט הם "סכנה גדולה בהרבה מהערבים".²⁴

באותו חודש נערך כנס שורשים עולמי של יהודי צפון אפריקה, וחברי 'כך' חילקו למשתתפים פליירים שמאיר חיבר. הפלייר פתח במילים "הלזה תקראו שורשים?" ומחה נגד שלושה מנואמי הכנס:

שמו שמים!

את הדיון ב"בעיית הזהות היהודית בימינו" פותח שמעון פרס, יו"ר אותו מחנה שבמו ידיו הרס את הזהות ורמס את הדת של רבבות ומאות אלפי יהודי צפון אפריקה ומדינות ערב.²⁵ בדיון ב"בעיות הזהות היהודית בימינו" משתתף כנואם נכבד אדגר ברונפמן, הנשוי לגויה, המסמל את הטמיעה וההתבוללות, ושבעט בכל ערכי קודשי ישראל.
לדיון ב"בעיות הזהות היהודית בימינו" הזמינו את הסופר א"ב יהושע, הכופר באמונה ובמסורת, ערכים שהיו ציפור נפשם של יהודי צפון אפריקה...
נוכחותם של אלה היא לעג לרש, ביזיון וסטירת לחי למאות אלפי יוצאי צפון אפריקה...

בסוף הפלייר נכתב:

יהודי צפון אפריקה, היו גאים בעברכם הנהדר, אך דעו ששורשים חייבים להיות מבוססים על תורת ישראל וגאווה לאומית... חזרו לשורשים. פנו עורף למושגים הגויים והזרים... כואו אתנו לבנות עם אחד – יחיד, מיוחד, נבחר, סגולה, עליון.²⁵

לאחר שסיים מאיר את שירות המילואים הוא חזר לתכנית ההרצאות המלאה שלו. הרצאותיו באנגלית בימי שני וחמישי במשרד ברחוב אוסישקין 31 פורסמו בפליירים שנכתבו בסגנון שימושך תיירים וסטודנטים דוברי אנגלית וחולקו בכתי מלון וברחובות הראשיים בירושלים.

²⁵ על גזלת היהדות של עדות המזרח ראה פרק יז, עמ' 206.

באחד הפליירים הודפס מאמרו של מאיר שפורסם ב'ניו יורק טיימס' בכותרת "למען מדינה יהודית – לספח ולגרש". פלייר אחר, המכוון לתלמידי חו"ל, פתח במילים "ברוכים השבים הביתה", ולאחר פירוט הבעיות בישראל סיים:

אתם יכולים להישאר באמריקה, לעצום עיניים ולשכוח... אבל אתם יכולים להיות שותפים בעיצוב גורל עמכם... שובו לערכים שהביאו את עם ישראל לחזור הביתה... היו שותפים בהגשמת הייעוד של העם שלכם, גדלו את ילדיכם בארצם, חופשיים מהשפלות...

תיירים וסטודנטים רבים ששמעו את הרצאותיו של מאיר בישראל הזמינו אותו אחר כך לדבר לפני קבוצות באמריקה. דוגמה לכך היא חוג בית בסידרהרסט שבניו יורק שארגן יהודי אמיד ששמע הרצאה מפי מאיר לראשונה בישראל.²⁶

ואולם מאיר השקיע את רוב זמנו ומרצו בהפצת רעיונותיה ועמדותיה של 'כך' בקרב הציבור הישראלי. אחד האמצעים לכך היה שליחת הודעות בעלות ערך חדשותי לכלי התקשורת. בכ"ב באב (1 באוגוסט) הושלך בקבוק תבערה לעבר משרד 'אל-פג'ר', עיתון תומך אש"ף במזרח ירושלים, אך לא נגרם כל נזק. מאיר שלח הודעה לעיתונות ובה צילום של מברק ששלח למערכת 'אל-פג'ר': "שמענו על ההתקפה על משרדיכם, שבה לא נגרם נזק. אנו מצטערים". המברק צוטט ב'ידיעות אחרונות' וב'דבר'.²⁷

באותו יום שלח מאיר לעיתונות הודעה אחרת – וגם בה היה צילום של מברק. הוא כתב שתנועת 'כך' מתכוונת לערוך טקס פתיחת סניף בחברון על שמו של "חלוץ הלוחמים למען יישוב חברון, פרופסור בן ציון טבגר ז"ל", וכדי שיוכל לדבר בטקס, הוא ביקש ממתאם הפעולות בשטחים תת-אלוף בנימין בן אליעזר לבטל את "האיסור המחפיר" שמונע ממנו להיכנס לחברון. 'ידיעות אחרונות' דיווח גם על הודעה זו.²⁸

ההודעה הבאה הופנתה לעיתון 'גר'וזלם פוסט'. בכ"ו באב (5 באוגוסט) פרסם העיתון מאמר של דאוד כותאב, עיתונאי ערבי תומך אש"ף, שבו תיאר הכותב שיחה דמיונית עם אמו על הירי במכללה האסלאמית בחברון:

[דברי האם:] "אולי קרובי המשפחה של הסטודנטים שנהרגו במכללה האסלאמית בחברון יורקו פצצה או משהו לעבר קבוצת יהודים?"
 "אבל, אמא", אמרתי, "את בוודאי מסכימה שאין לפגוע באזרחים חפים מפשע. אם את חושבת שפולסטינים צריכים להגיב באלימות על מה שקרה, התגובה צריכה להיות נגד חיילי הכיבוש הישראלי, לא נגד אזרחים."
 "אבל", היא מלמלה, "איני בטוחה שכל האזרחים חפים מפשע..."

מאיר הגיש תלונה במשטרה נגד מערכת ה'גר'וזלם פוסט' ונגד כותאב בגין הסתה בטענה שהמאמר הצדיק פיגועים נגד יהודים. בהודעה לעיתונות הוא כתב שבמאמר הוצגו "בערמומיות רבה" דברי הסתה לטרור נגד יהודים וציטט דוגמאות לכך מהמאמר. הוא הודיע שבבוקר יום רביעי א' באלול (10 באוגוסט) הוא יגיע למערכת ה'גר'וזלם פוסט' עם משלחת של אנשי 'כך', כדי לדרוש התנצלות.

יום לפני ביקורו המתוכנן של מאיר פרסם ה'גר'וזלם פוסט' ידיעה קצרה, שאפשר לראות בה מעין התנצלות: "המשטרה החלה לחקור קובלנה פלילית הטוענת שמאמר שהופיע במוסף שלנו ביום שישי שעבר הכיל דברי הסתה. את התלונה הגיש מאיר כהנא מתנועת 'כך' בנימוק שהמאמר עלול להצדיק תקיפת יהודים".²⁹

סניף של תנועת 'כך' בנצרת עילית

בא' באלול (10 באוגוסט) הוזמן מאיר לאספת מחאה של 'מנע' ('מגני נצרת עילית'), ארגון שהוקם בידי קבוצת יהודים בנצרת עילית, ובראשם אלכס פינקלשטיין. מטרת הארגון הייתה לעצור הגירת ערבים לעירם. 'מנע' התפרסם כשאנשי הקבוצה ניסו למנוע בכוח את כניסתה של משפחה ערבית מנצרת לשכונתם. בידיעה ב'הארץ' על השתתפותו של מאיר באספה נמסרו דבריו של סגן ראש עיריית נצרת על מצוקת הדיור בנצרת, הגורמת לערבים לחפש דירות בנצרת עילית: "שלוש מאות זוגות צעירים נישאים מדי שנה בנצרת, ולצעירים אלה אין כל סיכוי להשיג דירה ראויה לשמה בעירם".

כחודש וחצי לאחר מכן הודיע מאיר על פתיחת סניף 'כך' בנצרת עילית בכ"ח בתשרי 5) באוקטובר). הוא כתב בהודעה לעיתונות:

בעקבות התנופה העצומה שקיבלה לאחרונה ההשתלטות הערבית על נצרת עילית, השתלטות שסימנה הבולט הוא העובדה המחרידה שכיום מהווים הערבים כעשרים וחמישה אחוז מאוכלוסיית העיר, שהוקמה בזמנו על ידי דוד בן גוריון כדי שתשמש משקל-נגד יהודי לנצרת הערבית, החליטה הנהלת תנועת 'כך' להגביר ולהעמיק את פעילותה של התנועה במקום.

בפגישות שקיים ראש התנועה הרב מאיר כהנא עם קבוצת פעילים מנצרת עילית גובשה תכנית פעילות לסניף, תכנית שתתמקד בכעיה העיקרית הספציפית למקום – השתלטות הערבים על נצרת עילית...

משרדי תנועת 'כך' יפתחו אי"ה בשבוע הבא בדירה הנמצאת בבלוק שבו כל הדירות חוץ מזו של משרדי התנועה מאוכלסות בערבים... מקומו של סניף 'כך' בנצרת עילית מסמל יותר מכול את הטרגדיה הנוראה של נצרת עילית.

בשבוע הבא יערך בנצרת עילית טקס חנוכת הבית של הסניף החדש, ולטקס יוזמנו בין השאר אישים שונים מן האזור...³⁰

'ידיעות הגליל' דיווח שלפני חנוכת הסניף בנצרת דיבר מאיר בבית הכנסת של העדה הגרוזינית בעיר, ובדברים שנשא שם קרא להוצאת הערבים מארץ ישראל "בהסתמך על פירוש פסוקים מהתנ"ך". בידיעה צוין שהסניף החדש של 'כך' בנצרת עילית נפתח בשיתוף ארגון 'מנע'.³¹

כשנודע למאיר שקנצלר גרמניה הלמוט קוהל מתכוון לבקר בישראל בכ"א באלול (30 באוגוסט) "כדי להדק את קשרי הידידות בין המדינות", הוא ראה בעיני רוחו כיצד ראש ממשלת ישראל מנחם בגין עומד דום בשעת השמעת ההמנון הגרמני וכיצד הוא מברך את העם הגרמני בטקס הממלכתי לכבוד קוהל – ונחרד.

מאיר כתב מברק לבגין ושלח העתקים לעיתונות:

בשם הקדושים שנרצחו בידי הגרמנים הארורים... אנו דורשים לבטל את הביקור המביש של נציגם של עם הרוצחים. כאשר היית באופוזיציה, צעדת נגד הכנסת בעניין השילומים. עתה, כאשר הגעת לכס המלכות, אתה מחלל את זיכרונם של הקדושים...

ביקורו של קוהל אכן בוטל – בגלל התפטרותו הפתאומית של בגין ב"ט באלול (28 באוגוסט). מאיר כתב:

בגין היה יכול להיזכר כאחד המנהיגים היהודים הגדולים בהיסטוריה. במקום זאת הוא ייזכר כאיש שתחילתו גדלות רוח, אך סופו – כשהגיע לשלטון – נסיגה מתמדת מעקרונותיו... כולנו יודעים שאילו שמעון פרס היה עושה את אחד המעשים שעשה בגין, העם היה מתקומם בזעם – ובראשו בגין.

אילו פרס היה מוסר את סיני ועוקר יישובים יהודיים; אילו פרס היה כובל את ידי החיילים והמתנחלים ועוצר את המתגוננים בשעה שהערבים רוגמים והורגים ביד חופשית; אילו פרס היה נכנע ללחץ האמריקני ונותן לאש"ף ולערפאת לצאת מביירות; אילו פרס היה מונע מצה"ל להשתמש בנשק ארטילרי או להפציץ מהאוויר – מה שעשוי לשמור על חיי חיילינו – שמא ייהרגו אזרחים ערבים... איך בגין היה מגיב!

אהבתי את מנחם בגין. הוא היה איש גדול. ואולם הוא היה חלש מכדי לעמוד בפני חנופת אומות העולם. הוא ביקש את אהבתם של אויביו, ולבסוף גברה יראת וושינגטון על יראת האלוקים שלו...³²

מבצע עזרא ונחמיה נגד התבוללות

עיקרון מרכזי במצע 'כך' היה המאבק בהתבוללות ובנישואי תערובת בישראל. במאמר בג'ואיש פרס' הזכיר מאיר לקוראיו שהנשיא חיים הרצוג התבטא גם הוא נגד ההתבוללות, וציטט מתוך נאום של הרצוג: "עלינו לפעול מתוך תחושת דחיפות ואינטנסיביות כל אימת שיהודים שרויים במצוקה ובסכנה. אני מתכוון... לסכנת הטמיעה, ההתבוללות והאבדן המרחפת על קיבוצים יהודיים גדולים בעולם החופשי". מאיר כתב:

אני תמיד מתפעל מהדאגה הרבה שמנהיגים בישראל מביעים לנוכח האיום על הזהות היהודית בגלות – אבל מה לגבי ישראל?

וכי לא הגיע הזמן לדבר בגלוי על אלפי הנשים היהודיות שנישאו לערבים? הן גרות בכפרים ערביים וילדיהן גדלים בסביבה מוסלמית... האם ההתבוללות נקראת מגפה רק כשהיא בחו"ל?³³

מאיר כתב לנשיא הרצוג:

אנו מקדמים בברכה ובהתלהבות את עמדתו החזקה של כבודו נגד הטמיעה וההתבוללות בקרב יהודי הגולה.

ברור שלכבודו כואב באותה המידה המצב הדומה והנורא בארץ ישראל. כבודו יודע שנישואי תערובת בין יהודים לגויים – במיוחד ערבים, אך גם חיילי האו"ם והמתנדבים בקיבוצים – מהווים חילול השם נורא וכן סכנה לעתידו של העם. כמו כן, תועבת יחסי המין בין יהודים – זרע הקודש – לבין גויים מתפשטת, ועלינו לפעול ולשים קץ לסרטן הרוחני הזה.

מכיוון שאין ספק שכבודו מסכים לחלוטין, החלטנו לבקש ממנו לשרת כיושב ראש אגודת מע"ן (מבצע עזרא-נחמיה), גוף הממשיך את דרכם של גדולי התורה והאומה, עזרא הסופר ונחמיה, שביצעו מקרב ישראל את הנגע של התבוללות – בכוח.

מטרתנו העיקרית היא להעביר בכנסת חוק שיאסור נישואי תערובת ויחסי מין בין יהודים לגויים. כמו כן, יוצאים בע"ה לנוער בכל הארץ להסביר להם את גודל התועבה ואת ההבדל בין יהודי, הקדוש והנבחר, לגוי.

מאיר תכנן להגיע למשכן הנשיא ב"ח באב (28 ביולי), ביום שסיים את שירות המילואים, כדי לבקש ממנו לגנות בפומבי את ההתבוללות בישראל, כפי שגינה את ההתבוללות בקרב יהודים במערב. ואולם בט"ז באב (26 ביולי) נהרגו שלושה ערבים במכללה האסלאמית בחברון והנשיא הרצוג הכריז ש'התורה אינה מבדילה בין דם לדם'. מאיר דחה את 'מבצע עזרא ונחמיה' כדי להתמקד בהפרכת טענתו של הרצוג.³⁴

בתשרי (ספטמבר) פרסם מאיר את 'מבצע עזרא ונחמיה' בעצרת בכיכר דיזנגוף בתל אביב. את מטרת העצרת הוא כתב בטופס הבקשה לאישור המשטרה: "נגד התבוללות יהודיות עם ערבים בארץ", והיא פורסמה במודעה זו:

"ועתה בנותיכם אל תתנו לבניהם ובנותיהם אל תשאו לבניכם" (עזרא ט יב).

מסדר היסוד החגיגי של משמר הכבוד היהודי למניעת טמיעה והתבוללות בין יהודים לערבים בארץ ישראל ייערך היום, יום שני י"ב בתשרי תשמ"ד (19.9.83) בכיכר דיזנגוף בתל אביב.

יישאו דברים הרב מאיר כהנא, יו"ר תנועת 'כך', וחברי מפקדת המשמר.

מאיר שלח הודעה לעיתונות על העצרת וצירף לה את הפלייר 'בת ישראל! ... בן ישראל!' שבו פנייה לבנות שלא לצאת עם ערבים וגויים ופנייה לבנים להצטרף ל'משמר הכבוד היהודי'. העיתונאית הגר אנוש הציגה את טקסט הפלייר ב'דבר' בליווי דברי לעג חריפים.

למחרת העצרת דיווח 'דבר' שבנאומו הציג מאיר להקים את 'משמר הכבוד היהודי' שיסייר בכל שכונה, וקרא לעוברים ושבים לחתום על עצומה לחקיקת 'חוק עזרא ונחמיה', שיאסור נישואי תערובת ויחסי מין בין יהודים ללא-יהודים במדינת ישראל. בראש העצומה צוטטו פסוקים מספר עזרא ומספר נחמיה על איסור נישואי תערובת.

לאחר העצרת הלכו אנשי 'כך' לכיכר מלכי ישראל הסמוכה, שבה ערכה תנועת השמאל 'הוועד נגד המלחמה בלבנון' עצרת זיכרון להרוגי 'סברה' ו'שתילה'. ה'מפגש' בין אנשי 'כך' לאנשי השמאל צוין בעיתון 'הצופה'. בעמוד הראשון הופיעה תמונה שבה נראה צעיר לבוש בחולצת 'משמר הכבוד היהודי', שעליה סמל 'כך', מדבר עם צעיר לבוש חולצת 'שלום עכשיו'. כיתוב התמונה היה: "התגשמות חזון אחרית הימים? אולי. כך, בצורה נינוחה, התנהל אתמול הוויכוח בין מפגין מאנשי הרב כהנא לבין איש 'שלום עכשיו'".³⁵

הימים הנוראים עמדו בפתח. לקראת ראש השנה הופיע בשער המוסף 'חותם' של 'על המשמר' כרטיס ברכה שעליו הכיתוב "שנה טובה, שנת חזרה אל הגבולות הנכונים". במאמר מערכת ב'ידיעות אחרונות' כתב הרצל רוזנבלום שבמילים "גבולות נכונים" התכוונו עורכי 'חותם' לא לגבולות שלפני מלחמת ששת הימים בתשכ"ז (1967) ואף לא לגבולות תכנית החלוקה שהציע האו"ם בתש"ז (1947), אלא לשטח הקטנטן שהקצתה ועדת פיל ליהודים בתרצ"ז (1937).

מאיר מיהר להכין תגובה הולמת: פלייר שעליו צילום השער של 'חותם', שנוסף בו הפסוק הקובע את 'הגבולות הנכונים' לפי התורה: "ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לזרעך נתתי את הארץ הזאת מנהר מצרים עד הנהר הגדול נהר פרת" (בראשית טו יח). בדיווח ב'על המשמר' על תגובות שהתקבלו בעקבות 'כרטיס הברכה' הוצג צילום של הפלייר של 'כך' ונכתב: "התגובה השנייה באה אל שולחננו בכרוז שהוציאה תנועת 'כך' ובו, ייאמר לשבחם,

הייתה מידה של תחכום. הגבולות הנכונים, הם מזכירים לנו, כבר מוכרים ומוסכמים בספר בראשית³⁶.

בחג הסוכות ערך מאיר כמה פעולות של 'כך', אך הקדיש חלק ניכר מהחג לאירוח קרובי משפחה. מאז הרחבנו את הסוכה לכבוד בר המצווה של בנימין, בתשל"ט (1979), יכולנו להזמין אורחים רבים לחג הסוכות. לפי יומני, ברוך ובנימין השלימו את בניית הסוכה בתוך שעתיים בלבד. ביום השלישי של חול המועד (25 בספטמבר) אירחנו לארוחת הצהריים את ילדינו, נכדינו, אמו של מאיר, הוריי ודודים שלי. יומיים לאחר מכן הגיעו לסוכתנו מחותנינו – משפחות אטינגר, קפלן וואקיל – ונהנינו מאוד בחברתם.³⁷

ביום השלישי של חול המועד בשעה עשר בבוקר, לפני הארוחת המשפחתית, ערך מאיר עצרת סמוך לשער יפו. את בקשתו לאישור המשטרה הוא הגיש בשם 'הוועד להנציח את פעולותיו של דוד רזיאל הי"ד', ואת בקשתו לערוך את האספה בשער יפו נימק במילים: "באזור זה נעשו הרבה מהפעולות הנ"ל". העצרת פורסמה במודעות ובהודעה לעיתונות:

ייערך טקס זיכרון להנצחת פעולות התגמול של דוד רזיאל הי"ד וחבריו למחתרת בזמן פרעות הערבים בשנים תרצ"ז-תרצ"ח (1937-1938). במסירות נפשם הם שמו קץ לזוועות הערבים.

בהודעה לעיתונות נכתב שהזמנות לעצרת נשלחו לנשיא חיים הרצוג, לשרי ממשלה ולחברי אצ"ל לשעבר.

בידיעה ב'מעריב' על העצרת נמסר שמאיר נשא דברים בשבח פעולות התגמול של האצ"ל בתקופת המנדט הבריטי ושוותיקי האצ"ל שהגיעו לעצרת נדהמו לגלות שהיא אורגנה בידי תנועת 'כך'.³⁸

בערב, לאחר עצרת הזיכרון לדוד רזיאל ולאחר המפגש המשפחתי, נסע מאיר לקריית ארבע להקפות שניות של תנועת 'כך'. האירוע היה חלק ממערכת הבחירות של 'כך' למועצת קריית ארבע, לקראת הבחירות למועצות המקומיות, שנקבעו ל"ח בחשוון תשמ"ד (25 באוקטובר 1983).

ואולם אנשי 'כך' לא ידעו אז שתאריך זה אינו תקף לגבי המועצות ביהודה ושומרון, מפני שמאחר שמדינת ישראל עדיין לא סיפחה אליה שטחים אלה, חל בהם החוק הירדני, והמושל הצבאי, הריבון על פי החוק הבין-לאומי, לא קבע בחירות ביהודה ושומרון בתשמ"ג (1983). הבחירות הראשונות למועצת קריית ארבע נערכו רק בתשמ"ה (1985), ו'כך' קיבלה עשרים ושניים אחוזים מהקולות – שני מושבים מתוך עשרה.³⁹

מאיר טס לאמריקה במוצאי שבת ב' בחשוון תשמ"ד (9 באוקטובר 1983). בפעילויותיו המגוונות בישראל בשלושת החודשים הקודמים הוא זכה למידה רבה של הצלחה בהצגת עמדותיו לפני הציבור, ופרסום מאמרו ב'הארץ' ובידיעות אחרונות העניק לו במה רחבה להבהרת השקפותיו. כל אלה הובילו בסופו של דבר להצלחתו בבחירות לכנסת שנערכו עשרה חודשים לאחר מכן.⁴⁰

פרק כח

מערכת הבחירות לכנסת האחת-עשרה חשוון-טבת תשמ"ד / אוקטובר-דצמבר 1983

כבר בקיץ החל מאיר לתכנן את ביקורו לאחר החגים באמריקה. הוא שלח הוראות מפורטות לצוות שהיה ממונה על לוח הזמנים שלו: שילה לידו, פֶּרֶן רוזנבלט, לינור שרנוב וגם מדלין אברהם, שהצטרפה לצוות זמן קצר קודם לכן. הוא ביקש מהם להציף בפרסום מקדים את הקהילות היהודיות בשש ערים: בוסטון, פרובינס, פילדלפיה, בולטימור, וושינגטון ואתלנטה, ושלה להם דוגמאות של ניסוחי הודעות לעיתונות, מודעות ומכתבים לתומכים. כמו כן הוא מסר להם את פרטי ההתקשרות של תומכיו העיקריים בכל עיר.¹

הוא הגיע לפני יורק מוקדם בבוקר ביום ראשון ב' בחשוון (9 באוקטובר), ואחר הצהריים דיבר לפני תומכים ופעילי הליגה במלון 'פרינץ ג'ורג' במנהטן. למחרת הוא דיבר לפני יהודי וֶסֶט הרטפורד שבקונטיקט. באותו קיץ הוצתו שני בתי כנסת בפרבר זה, אך מנהיגים יהודים שם סירבו לראות כוונות אנטישמיות בהצתות. הם לא הסכימו שמאיר ידבר בבית כנסת שם, ולכן הרצאתו נערכה במלון 'הולידי אין' בהרטפורד.²

וסט הרטפורד

במאמר ב'ג'ואיש פרס' בכותרת "למה אני מגיע לווסט הרטפורד" כתב מאיר:

האמירה שאין ראיות ל"אופי אנטישמי" של ההצתות היא עלבון לאינטליגנציה של האזרח הפשוט. הניסיון למזער את התקריות ולסרב לראות בהן ביטוי להלכי רוח בקרב לא-יהודים רבים הוא שערורייה... התפרצות שנאת היהודים שהייתה באירופה לפני ארבעים שנה עלולה לחזור על עצמה בארצות הברית... האם יש מנהיג יהודי בווסט הרטפורד, שהוא "גטו הזהב" של קונטיקט, שיודע מה הגוי הממוצע חושב באמת על יהודים?...

בהמשך המאמר כתב מאיר שבכוונתו להציג לפני יהודי וסט הרטפורד שני פתרונות ל"אסון המרחף על ראשם של יהודים באמריקה": פתרון לטווח הקצר – הכשרה להגנה עצמית, ופתרון לטווח הארוך – עלייה לארץ ישראל.

יומיים לאחר הרצאתו ב'הולידי אין' בהרטפורד התארח מאיר בתכנית הרדיו של מרק דייוויס, ששודרה מהרטפורד. בהקלטה של התכנית בת השעתיים אפשר לשמוע את תשובותיו של מאיר על שאלות של דייוויס ושל מאזינים.

דייוויס: לפני שנפנה למאזינים, ממתין על הקו סגן ראש העיר של וסט הרטפורד, בוב גרוס... גרוס: אני לא מבין איך הוא חושב שהוא יכול לשמש דובר לקהילה היהודית של וסט הרטפורד. אני לא יודע אם יש לו או לליגה פתרון לבעיות שהיו לנו בשבועות האחרונים.

מאיר: ודאי שיש לי, מר גרוס.

גרוס: הרב, אתה יכול לקרוא לי בוב.

מאיר: בוב, אתה יכול לקרוא לי מאיר. בסדר?

גרוס: לא, חונכתי לכבד רבנים.

מאיר: מצוין. אני חושב שהאופן העיקרי לכבד לא רק רבנים אלא כל דעה אחרת, הוא לתת חופש ביטוי לדעה זו. איני מתיימר להיות דובר של איש, בוודאי לא של וסט הרטפורד. אני אומר שיש לי דעה שגם אחרים מחזיקים בה ושיש לתת לדעה זו במה בבית כנסת. האם זו דרישה בלתי סבירה?

גרוס: ... אני מכהן בתפקיד הציבורי הבכיר ביותר שמכהן בו יהודי בווסט הרטפורד... לא שמעתי יהודי שמתלונן על אופן הטיפול של הרשויות... התושבים פה, יהודים ולא-יהודים, הם אנשים משכילים... הרשויות רואות בתקריות בעיה ציבורית כללית, לא בעיה יהודית...

מאיר: ... לא ענית על השאלה שלי. שאלתי שאלה פשוטה: האיך חושב שלדעה שלי, השונה מזו שלך ושל הרבנים כאן ושל הכמרים, יש זכות להישמע? ... אני יודע למה החרימו אותי ואתה יודע למה החרימו אותי... אל תשחק אותה; אתה מיוחד שהנוצרים ישמעו את מה שאני אומר – דברים מטורפים לדעתך. ... אני יודע שהתושבים [הגויים] פה משכילים. גם בגרמניה של שנות העשרים היו הרבה אנשים משכילים... נכון, הכמרים ואנשי הכנסייה מזועזעים מההצתות... אך הם לא רלוונטיים. האנשים הרלוונטיים... הם אלה ממעמד הפועלים היושבים ברגע זה בפאבים ומדברים על היהודים העשירים, על היהודים השולטים, על היהודים הרמאים...

המאזין הבא אישר את דבריו של מאיר:

מאזין: אני יהודי, נולדתי בהרטפורד. יש לי פאבים, אני עובד בהם, ואני שומע את הדברים שאומרים שם. אני לא אומר שהם דיברו על הצתת בית הכנסת, אבל כל הזמן יש הערות פוגעניות נגד יהודים, נגד שחורים... אנחנו יודעים את כל זה...³

יְנִסָּה רְדִגְרִיב תּוֹבַעַת אֶת הַלִּיגָה

עם בחירת פרן רוזנבלט לתפקיד המנהלת הארצית החדשה של הליגה, בתמוז (יוני), עבר משרד הליגה ממנהטן לשכונת פלטבוש בברוקלין. המשרד החדש היה נגיש בתחבורה הציבורית, ודמי השכירות שלו היו נמוכים מאלו של משרד במנהטן.

רוזנבלט הייתה מלאת מרץ. היא ערכה את גיליון נובמבר 1983 של ה'ג'ואיש דפנדר', ביטאון הליגה שהחל לצאת לאור בניו יורק בתשל"ט (1979). גיליון זה כלל מידע מפורט על פעילויות הליגה ומאמרים של מאיר שהציגו את רעיונותיו ועמדותיו. הביטאון נשלח למאות אנשים, והיה יעיל מאוד לגיוס תרומות לכיסוי הוצאות המשרד ולקיום פעילות מגוונת.⁴ במאמר נלהב על הליגה "החדשה" ב'ג'ואיש פרס' כתב מאיר:

... בשביעות רצון רבה ראיתי שהליגה להגנה יהודית בחרה בוועידתה האחרונה הנהגה חדשה צעירה, מוכשרת ואידיאליסטית מאוד, בראשות פרן רוזנבלט ושמואל וילקנפלד. בראש יחידת הביטחון וההגנה של הליגה לשנתיים הבאות יעמוד ברוך בן יוסף מקריית ארבע, פעיל הליגה לשעבר. הליגה מתחדשת בהנהגתם של אנשים חדורי אהבת ישראל.⁵

זמן קצר לאחר שמאיר הגיע לאמריקה זומנו הוא ופרן רוזנבלט למסור תצהיר לעורך דינה של ונסה רדגרייב, שחקנית מפורסמת אוהדת אש"ף, בעקבות תביעה שהגישה נגד הליגה. רדגרייב הייתה אמורה להקריא טקסט בהופעה של התזמורת הסימפונית של בוסטון, אך התזמורת ביטלה את ההופעה בעקבות מחאות ואיומים "במיוחד מצד ארגונים יהודיים בניו יורק".

כדי לברר איזה ארגון גרם לביטול ההופעה, השיג עורך דינה של רדגרייב צו בית משפט לחיפוש במסמכים של ארגונים יהודיים גדולים, כולל הקונגרס היהודי-אמריקני, הוועד היהודי-אמריקני, מועצת הקהילה היהודית של בוסטון והליגה להגנה יהודית. רק 'הליגה נגד השמצה' של 'בני ברית' והליגה להגנה יהודית סירבו לחשוף את מסמכיהם. פרופסור אלן דרשוביץ ציין שרדגרייב עצמה תמכה בהחרמת אמנים בעלי דעות פוליטיות שונות משלה. הוא אמר: "היא המחרימה, לא התזמורת הסימפונית של בוסטון".⁶ מאיר כתב על התביעה של רדגרייב:

ונסה רדגרייב כועסת על היהודים – שהיא שונאת. היא הוזמנה להשתתף בהופעת התזמורת הסימפונית של בוסטון, אך לטענתה הזמנתה בוטלה בעקבות שיחת טלפון ותגובות נזעמות אחרות. שונאת היהודים הזו, שאמרה בעבר "לדעתי אין מקום למדינת ישראל", שכרה בזעמה עורך דין שיטריד את הארגונים היהודיים הגדולים בדרישה לראות את המסמכים שלהם עליה. היא בחרה לתפקיד האנטי-יהודי הזה את עורך הדין היהודי דניאל קורנשטיין, אדם חסר כל כבוד עצמי, והוא ניאות בהתלהבות למלא את המשימה הרווחית הזו. חבל מאוד שארגונים יהודיים נכנעו לדרישתה של אוהדת האש"ף הזו ונתנו לה ולשכיר היהודי שלה לחפש בתיקיהם. הליגה להגנה יהודית לא נתנה להם. בעיקרון. לבקשת דניאל קורנשטיין זומנתי בצו בית משפט למסור תצהיר במשרדו בעניין האיומים שבגינם, כך נטען, בוטלה הופעתה של אוהבת אש"ף... ולסיום: רדגרייב, אישה עשירה מאוד, יכולה להוציא סכומי עתק על תביעה נגד הליגה. לא ניתן לה את הניצחון המשפטי – לא ניכנע. זו אינה דרכם של יהודים אמתיים. אנו פונים ליהודים אוהבי ישראל בבקשה לעזור לנו במאבק המשמח נגד שונאת ישראל זו ונגד עורך דינה היהודי. שלחו צ'ק...⁷

ג'סי ג'קסון והיהודים

באותו חודש יצא מאיר גם נגד שונא ישראל אחר: הכומר הכפטיסטי ג'סי ג'קסון, פעיל זכויות האזרח במשך עשרים שנה ומנהיג האפרו-אמריקנים. זה היה שנה לפני הבחירות לנשיאות ארצות הברית, וג'קסון הודיע שהוא יתמודד בבחירות המקדימות במפלגה הדמוקרטית למועמדה לנשיאות ארצות הברית.

בי"ד בחשוון (21 באוקטובר) כתב מאיר על ג'קסון בטורו ב'ג'ואיש פרס':

ג'סי ג'קסון שונא את מדינת ישראל ובקושי מסתיר את שנאתו ליהודים. הוא דמגוג גזעני, ותומך באלה ששמו להם למטרה להשמיד את מדינת ישראל. סירובם של מנהיגים יהודים בארצות הברית לגנות את האיש ואת התמיכה הגדולה בו הוא שערורייה...

אוסף גזירי העיתונים של מאיר היה לו אז לתועלת רבה. הוא צייטט מהם הצהרות שהשמיע ג'קסון בעבר נגד יהודים ונגד מדינת ישראל:

בריאיון בתשל"ט (1979) בתכנית 'שישים דקות' של רשת CBS אמר ג'קסון: "לא קיבלנו מהיהודים את הנתח המגיע לנו בשליטה בהון, בכלי התקשורת ובשאר מרכזי הכוח". חודש קודם לכן אמר ג'קסון ל'ניו יורק טיימס': "הקונפליקט עם היהודים החל כשדרשונו

להיות שותפים בעמדות הכוח. היהודים היו הוגנים כלפינו, אך לא ויתרו על השליטה בעמדות הכוח".

ג'קסון היה עקבי בדבריו. בריאיון בגיליון נובמבר 1969 של המגזין 'פלייבוי' הוא אמר: "כשהמאבק לשוויון זכויות עלה צפונה ועבר מהעיסוק בבעיות אפליה חברתית בלבד לעיסוק בנושא השליטה הכלכלית הקולוניאלית, גילינו שהיהודים שולטים בבתי העסק ובהשכרת הדירות".

בתשל"ט (1979) נסע ג'קסון ללבנון עם מנהיגים שחורים נוספים כדי להיפגש עם ערפאת ואנשי אש"ף, ולאחר מכן ביקר בישראל. כתבת 'מעריב' דיווחה על דבריו לעיתונאים: "ג'סי ג'קסון מאשים את ישראל בכבילת ידיה של ארצות הברית ובסיון האינטרסים הלאומיים והכלכליים של ארצות הברית: "...ישראל אינה יורדת לעומק העובדה כי קיימת 'מציאות חדשה' בארצות הברית כלפי המגעים המתפתחים עם אש"ף... הוא הזהיר מפני התפתחות של אנטישמיות אם ישראל תמשיך לשחוק את האינטרסים האמריקניים... 'אמנם נכון שאש"ף קם כשהוא נאבק להגדרה עצמית בסגנון מהפכני, אך לא ניתן עוד להתעלם ממנו... אתם קוראים להם טרוריסטים, אך בהחלט ניתן לכנותם חיילים".

במאמרו הזכיר מאיר כתבה אוהדת על ג'קסון שפרסם 'טיים מגזין' על מאבקי הפוליטיים של השחורים. בכתבה ציינו שמותיהם של מנהיגים שחורים אחרים, בהם חבר מועצת ניו יורק האנטישמי אלברט ואן. מאיר כתב: "... מנהיגי השחורים אינם פוחדים להביע בגלוי את האנטישמיות שלהם".⁸

ג'קסון הודיע שיכריז רשמית על כוונתו להתמודד למועמדות המפלגה הדמוקרטית לנשיאות ארצות הברית, ביום חמישי כ"ז בחשוון (3 בנובמבר), ב'מרכז הכנסים' של וושינגטון. בתגובה כינס מאיר מסיבת עיתונאים בעשר בבוקר ביום שלישי והודיע שהליגה להגנה יהודית הקימה תנועה ששמה 'יהודים נגד ג'קסון' משום שג'קסון "הוא אויב העם היהודי". הוא אמר שחברי התנועה יגיעו לווינגטון ביום חמישי כדי להפריע לג'קסון בעת הכרזתו. דבריו של מאיר דווחו ב'ניו יורק טיימס' ובעיתונים נוספים.

באותו ערב השיב ג'קסון על טענותיו של מאיר במסיבת עיתונאים שהוא כינס. הוא הכחיש שהוא אנטישמי ואמר שאינו מתנגד לזכותה של ישראל להתקיים בגבולות בטוחים, אך הוא סבור שלארצות הברית חשובים יחסים טובים עם המדינות הערביות לא פחות משחשובה לה התמיכה בזכותה של ישראל להתקיים.⁹

מאיר וברוך בן יוסף נסעו לווינגטון ביום חמישי והצליחו להיכנס לאולם 'מרכז הכנסים'. ה'וושינגטון פוסט' תיאר את האירוע: "ג'קסון הכריז על מאבק למען החלשים, העניים והדחויים, וזכה לתשואות של יותר מאלפיים שחורים והיספנים כשקרא "הגיע הזמן שלנו". כתב ה'ניו יורק טיימס' ציין שתומכיו של ג'קסון היו "נלהבים וצוהלים" ודיווח על תקרית חריגה יחידה: "המשטרה הגיעה להוציא שני אנשים שקראו שג'קסון הוא 'אויב של העם היהודי'. צעקות הקהל 'ג'סי, ג'סי' גברו על קריאותיהם של השניים".

מאיר ובן יוסף הואשמו בהפרת הסדר, אך ההאשמה בוטלה לאחר שכל אחד מהם הפקיד עשרה דולר ל"עירבון". בטורו ב'ג'ואיש פרס' תיאר מאיר את האווירה הנלהבת ששררה בכנס של ג'קסון והזהיר מפני התחזקותו:

ג'סי ג'קסון לא יזכה הפעם במועמדות המפלגה הדמוקרטית לנשיאות, אך הוא יצליח להוכיח את כוחו הרב בגיוס קולות לכל המרבה במחיר... הוא יתב את קולות השחורים לעמדות

שלו. מעל לכול, הוא יעניק לגיטימיות להצהרות ולעמדות אנטי-יהודיות ואנטי-ישראליות וכך יסלול את הדרך לאחריים.
 במידה רבה אחראים לזה המנהיגים היהודים מוגי הלב הנמנעים מלזעוק מרה נגד ג'קסון... השרפה הזאת, ששמה ג'קסון, בוערת וטומנת בחובה אסונות נוראים...
 חובתנו מפאת השפיות ומפאת ההלכה היא לקום ולהזהיר מפני הסרטן ששמו ג'קסון...
 נוסו על נפשותיכם, יהודים. נוסו מהגלות – הביתה, לישראל...
 ולסיום: אתם מוזמנים לפתיחת סניף בניו יורק של 'יהודים נגד ג'קסון', ביום ראשון כ"ח בכסלו (4 בדצמבר) בשעה 2:00 במלון 'פרינץ ג'ורג'...¹⁰ הַיּוֹ שֶׁם.

ג'קסון – רע, לא רק ליהודים

ביום שישי ה' בכסלו (11 בנובמבר) פרסם מאיר ב'ניו יורק טיימס' מודעה על תנועת 'יהודים נגד ג'קסון'. המודעה, שהתפרשה על יותר משני שלישים מהעמוד, פנתה לא רק ליהודים הרבים שקראו את העיתון, אלא גם ללא-יהודים. כמעט חצי משטח המודעה הוקצה לתמונה שבה נראה ג'קסון מחובק עם ערפאת – תמונה שצולמה בעת ביקורו של ג'קסון בלבנון בתשל"ט (1979). מעל התמונה נכתב:

האם אתם סבורים שג'קסון ראוי לתמיכתם של יהודים?
 האם הוא ראוי לתמיכתם של אמריקנים כלשהם?

מתחת לתמונה של ג'קסון המחובק עם ערפאת נכתב:

אנו סבורים שג'סי ג'קסון מסוכן ליהודי אמריקה...
 אנו סבורים שג'סי ג'קסון חזק הרבה יותר ממה שרבים חושבים. אנו סבורים שהוא מצליח ליצור קואליציה של אנשים ממורמרים, והיא תהיה אסון ליהודים, לישראל, לאמריקה, לעולם החופשי. אנו סבורים שהוא צובר כוח בתוך המפלגה הדמוקרטית.
 אנחנו חוששים ואנחנו מתכוונים לפעול.
 אנחנו מקימים סניפים של 'יהודים נגד ג'קסון' בכל מקום כדי להזהיר יהודים ולא-יהודים מפני הסכנה המוחשית של האיש הזה. בכוונתנו להפעיל לחץ על מנהיגים ואישים פוליטיים לגנות את ג'קסון בפומבי ולנתק כל קשר אתו, כולל מימון. נחשוף את הסכנה של ג'סי ג'קסון.

כיהודים וכאמריקנים יש לכם מחויבות להצטרף אלינו ולפעול. מכוונתו המשומנת של ג'קסון חזקה ממה שאתם חושבים ועלינו לעצור אותה. אתה יכול לעצור אותה. היום, מלאו את הטופס המצורף ועזרו לנו במימון קמפיין זה ובהצלחתו... הקימו סניף של 'יהודים נגד ג'קסון' בשכונת שלכם עכשיו.¹¹

המודעה הרגיזה שחורים רבים, ויהודי הממסד מיהרו לפייסם. כמה ימים לאחר פרסום המודעה נפגשו יהודים מ'הוועד האמריקני-ישראלי לענייני ציבור' (איפא"ק) עם ג'קסון כדי לשכנעו שהמודעה "אינה מייצגת את הקהילה היהודית".

המנהיג הרפורמי אלברט וורספן הביע התנגדות חריפה לתנועת 'יהודים נגד ג'קסון'. הוא קרא ליהודים שלא להפוך את מערכת הבחירות של ג'סי ג'קסון לעימות בין יהודים לשחורים, למרות "דאגה מוצדקת" מפני ידידותו עם ערפאת. הוא אמר: "הקהילה היהודית האחראית צריכה לגנות

את תכניותיהם של בריוני הליגה להגנה יהודית, שהודיעו שיפריעו לעצרות הפוליטיות של ג'קסון".¹² מאיר טען שתגובות אלה של מנהיגי הממסד היהודי נגועות בצביעות, כפי שצוטט ב'אריזונה רפובליק':

רוב המנהיגים היהודים באמריקה הם ליברלים, והשילוב של נטייתם השמאלנית ורגשות האשם שלהם כלפי שחורים יוצר צביעות בלתי נסבלת המסכנת יהודים. כשלבנים משמיעים הצהרות נגד יהודים ונגד ישראל, הם ממהרים לגנותם, אולם תגובתם כלפי אותן הצהרות מפי שחורים היא דממה.

בכל הרצאותיו באמריקה הזהיר מאיר מפני התגברות האנטישמיות שם:

ג'קסון אינו הסכנה היחידה. בכל אמריקני ממוצע טמון אנטישמי פוטנציאלי... מי שרוצה לדעת מה האמריקני הממוצע חושב על יהודים יכול לשמוע זאת בפאב המקומי – נכנס ויסקי, יוצאת השנאה.¹³

תנועת 'יהודים נגד ג'קסון' הייתה הנושא העיקרי שמאיר דיבר עליו כשהתארח בתכנית הרדיו של דייוויד ברודנוי בבוסטון בכ"ד בחשוון (31 באוקטובר). מאיר חזר לבוסטון בי"ד בכסלו (20 בנובמבר) והתארח בתכנית הרדיו 'קול ניו אינגלנד', תכנית על נושאים יהודיים בהנחיית מרטי גולדמן. בביקוריו בבוסטון נפגש מאיר עם יהודים שרצו להקים סניף של 'יהודים נגד ג'קסון', והם ביקשו ממנו לדבר באספת היסוד של הסניף בכ"ט בכסלו (5 בדצמבר). בעקבות דבריו המשכנעים של מאיר על ג'קסון בתכנית הרדיו שלו, כתב ברודנוי מאמר על הסכנות של ג'קסון. המאמר, שפורסם בעיתון יהודי רב תפוצה בבוסטון, תרם בוודאי להקמת סניף של 'יהודים נגד ג'קסון' בבוסטון. ברודנוי כתב:

הרב כהנא מסיק בהגייון שהכוזר ג'קסון אינו חבר של ישראל או של היהודים... הצהרותיו הקיצוניות של ג'סי ג'קסון ידועות לכול...

ברודנוי ציטט מתוך מאמרו של מאיר ב'ג'ואיש פרס' כמה הצהרות אנטישמיות ואנטי-ישראליות של ג'קסון וכתב:

הרב כהנא ממלא תפקיד חשוב. הוא אומר את האמת, אף שהיא אינה נעימה, ומאלץ את הקהילה היהודית להתמודד אתה.¹⁴

מאיר יזם עימות פומבי שלו עם ג'קסון במנהטן. במודעות נכתב:

העימות הפומבי של השנה:

מאיר כהנא נגד ג'סי ג'קסון

יום שלישי 13 בדצמבר [ז' בטבת]...

האם ג'קסון יגיע? בואו לראות. דמי כניסה: 4 דולר

מנחה תכנית רדיו, בוב גרנט, הודיע בתכניתו על העימות הפומבי ואמר: "הרב כהנא אומר את הדברים כפי שהם!" למחרת התקשר מאזין לתכנית והודיע שהעימות בוטל משום שג'קסון לא הגיע ורק כעשרים יהודים הופיעו. כנראה, הנוכחות הדלה נבעה מהחשש שתומכיו האלימים של ג'קסון יגיעו אתו.¹⁵

הידיעות על פעילותו של מאיר נגד ג'קסון פרסמו בציבור הרחב את עמדתו של מאיר,

ובעקבות הפרסום גדלה הנוכחות בהרצאותיו. אנשים ששמעו לראשונה את דעותיו ורעיונותיו הצטרפו לקהל תומכיו, אך עם זאת, יהודים רבים סירבו לתת לו במה מחשש מעימות עם השחורים.

אנשי 'בני ברית' נועלים דלתות

דוגמה לסירוב לתת למאיר במה היא התנגדותם של רבים מחברי הנהלת בית הכנסת 'ניו מילפורד ג'ואיש סנטר'. בניו ג'רזי להרצאה שנקבעה לו שם ל' בחשוון (6 בנובמבר). ההרצאה אושרה לבסוף, אך ברוב זעום. בכתבה על ההרצאה נמסרו דבריו בעניין פיצוץ משאית התופת בלבנון וימיים קודם לכן, פיצוץ שנהרגו בו עשרים ותשעה חיילי צה"ל:

כהנא טען שבמקרים רבים מדי יהודים מצפים לעזרתם של לא-יהודים במקום לקחת אחריות בעצמם. הוא אמר שיש להפנות את הזעם על ההתקפות נגד חיילי צה"ל בלבנון – לא לערבים אלא לממשלת ישראל. הוא האשים את ממשלת ישראל בכניעה ללחצו של הנשיא רייגן ובחוסר תקיפות בהסברת מדיניותה בלבנון.¹⁶

למחרת הרצאתו בניו ג'רזי טס מאיר מערבה לשבוע, ותחנתו הראשונה הייתה אוניברסיטת אריזונה שבטוסון. הרצאתו שם פורסמה במודעות בזה הלשון:

בואו לשמוע את הרב מאיר כהנא... 7 בנובמבר בשעה 8:00 בערב...
 'שלום עכשיו'? שטויות... אנחנו רוצים שלום לא רק עכשיו, אלא
 רצינו שלום אתמול וגם לפני שלושת אלפים שנה...
 שלום עכשיו ולנצח שכולל ביטחון לנו ולילדינו –
 זה מה שאנו רוצים ועל זה אנו נאבקים!
 בואו ולמדו מה המשמעות של להיות יהודי!

לאחר ההרצאה רואיין מאיר על עמדותיו כלפי ג'קסון ל'אריזונה רפובליק', עיתון מקומי בעל תפוצה גדולה. בראש הכתבה הופיעה תמונה שבה נראים ג'קסון וערפאת מחובקים, והיא תוארה בכתבה:

זוהי תמונה פשוטה של שני אנשים מחובקים. האיש שבצד שמאל, גבר נאה, נראה נאה עוד יותר בחיוך שעל פניו. האיש בעל הכרס שבצד ימין, בכיסוי הראש המסורתי [כאפיה], מחייך אל המצלמה המתעדת את הרגע... שני האנשים הם הכומר ג'סי ג'קסון וראש אש"ף יאסר ערפאת.

לכתבה רואיין גם הרולד אפלבוים מהוועד היהודי-אמריקני, כדי להציג את עמדת הממסד היהודי. כמובן, אפלבוים התנגד להתנגחויות פומביות, אך הוא הסכים עם מאיר שהתנהלותו של ג'קסון מעוררת דאגה: "אכן, ג'קסון השמיע בעבר הצהרות פוגעניות נגד יהודים... באחת מאספות הבחירות הראשונות שלו השתתפה קבוצה של תומכי ערבים"¹⁷. מטוסון טס מאיר לדנבר שבקולורדו. הוא הוזמן לדבר בב' בכסלו (8 בנובמבר) באוניברסיטת דנבר, אך הנהלת ארגון הסטודנטים היהודי 'הלל' לא הסכימה לתת את חסותה להרצאה, בטענה המעורפלת ש"ההרצאה עלולה לגרור תגובות שיסבו נזק". שני חברי 'הלל' נידבו את דירתם להרצאתו של מאיר, וכתב ביטאון הסטודנטים סיקר אותה. הוא דיווח שמאיר האיץ בסטודנטים להקים סניף של הליגה בדנבר ומסר את דבריו של מאיר על הגירת הערבים מישראל:

"המכשול לשלום הוא שנאת העולם הערבי לישראל", קבע כהנא... הוא אמר שהאוכלוסייה הערבית ההולכת וגדלה במדינת ישראל מאיימת עליה... ויש לגרש את הערבים מישראל בחילופי אוכלוסין תמורת מאות אלפי היהודים שנמלטו ממדינות ערב לישראל בזמן הקמת המדינה.¹⁸

מאיר היה אמור לדבר למחרת באוניברסיטת בולדר שבקולורדו, בחסות 'הלל', אך גם שם הייתה התנגדות וההרצאה בוטלה.

כבר בקיץ, בניסיון לעקוף את הוראות 'בני ברית' להחרימו, שלח מאיר מכתבים לסניפי 'בני ברית' ולסניפי 'הלל' בקמפוסים. הוא האשים אותם בשלילת זכותו לחופש הביטוי והפציר בהם לתת לו במה. הנהלת 'בני ברית' מיהרה לשלוח תזכירים לכל הסניפים ולכל הארגונים המקושרים אליו כדי לחזק את הוראותיהם נגד מאיר ולהפריך את טענתו: "'בני ברית' דוגל בחופש הביטוי, אך שומר על זכותו להמליץ לחבריו על מדיניות".¹⁹

למרות הביטולים באוניברסיטאות בקולורדו הגיע מאיר לקליפורניה ביום חמישי ד' בכסלו (10 בנובמבר), להרצאה שנקבעה לו בבניין 'הלל' באוניברסיטת קליפורניה בברקלי, שליך סן פרנסיסקו. בכתבה ב'ג'ואיש פרס' נמסר: "עשרות סטודנטים יהודים חיכו לרב כהנא ב'ברקלי' בגשם השוטף לאחר שמנהל 'הלל' השמאלני, מרטי בלינוף, נעל את הבניין ולא נתן להם להיכנס".

מאיר הוזמן לספר על התקרית הזאת בשתי תכניות רדיו שהתארח בהן באותו יום ובריאיין ברשת טלוויזיה מקומית למחרת. למסיבת עיתונאים שכינס למחרת בבוקר הגיעו כתבים רבים הודות לתקרית ב'ברקלי'. ה'דיילי ניוז' של לוס אנג'לס דיווח:

... במסיבת עיתונאים במועדון העיתונות של לוס אנג'לס אמר כהנא שתנועת 'יהודים נגד ג'קסון' הוקמה כדי להתנגד למערכת הבחירות של ג'קסון למועמדות לנשיאות... הוא אמר שאם ג'קסון יהיה נשיא, יסבלו כל האמריקנים, לא רק יהודים. "מדיניות החוץ שלו תהיה אסון לארצות הברית", אמר כהנא.²⁰

במוצאי שבת דיבר מאיר בחוג בית בביתם של ג'רי וְוֹלְמָה בלוס, וביום ראשון בבוקר הוא נפגש עם תומכים בביתם של סטיב וג'קי סמייסון. שלא כקודמיה, הנהלת 'הלל' ב'קליפורניה סטייט קולג' בלונג ביץ' נתנה חסות להרצאה של מאיר ביום שני, והוא דיבר לפני קהל סטודנטים קשוב. ביטאון הסטודנטים הביא את דבריו על המגמה הצפויה במערכת הבחירות בישראל:

כהנא טען שפרישתו של מנחם בגין מהחיים הפוליטיים בישראל השאירה חלל בקרב הבוחרים מעדות המזרח, תומכיו העיקריים של בגין. תנועת 'כך', הוא אמר, תמלא חלל זה ותהיה לגורם משמעותי בפוליטיקה הישראלית... "מאות אלפי קולות של בני עדות המזרח נותרו בלי מפלגה, והם יכניסו את 'כך' לכנסת הבאה".²¹

מאחר שמטרה חשובה של מאיר בביקור זה באמריקה הייתה גיוס כסף למערכת הבחירות לכנסת, הרצאות בשני בתי כנסת באזור לוס אנג'לס פורסמו בכותרת "ישראל אחרי בגין". מן הסתם הזכיר מאיר גם בהרצאות אלה את "מאות אלפי הקולות של בני עדות המזרח" שקיווה לקבל. כמה שעות לפני שעזב את לוס אנג'לס הוא התארח בתכנית הרדיו רבת המאזינים של ג'ורג' פוטנר. כמעט בכל עיר שביקר בה התארח מאיר בתכניות רדיו, ובכמה ערים גם בתכניות

טלוויזיה.²² אלה שימשו במה רחבה להשמעת דבריו על ג'סי ג'קסון ולהפצת תחזיתו על סיכויי הרבים להיבחר לכנסת.²²

בט' בכסלו (15 בנובמבר), לאחר תכנית הרדיו הלילית של פוטנָם, טס מאיר לאטלנטה. באותו שבוע נערך שם הכנס השנתי של מועצת הפדרציות היהודיות והשתתפו בו שלושת אלפים מנהיגי הפדרציות היהודיות מכל רחבי אמריקה. כבר בקיץ שלח מאיר מכתב למועצה כדי לבקש לדבר לפני באי הכנס. בתיה בן זאב סיפרה: "דוברים מכמה ארגונים הוזמנו לשאת דברים בכנס, אך בקשתו של מאיר נדחתה על הסף". במסיבת עיתונאים שזימן תומכו ג'רלד אפשטיין באטלנטה אמר מאיר לכתבים שהתמיכה הגוברת במאבק של 'יהודים למען ג'קסון' מפחידה את יהודי הממסד, והדגיש שבכוונתו להגיע לכנס אף שלא הוזמן לדבר בו.²³ למשתתפי הכנס חולקו פליירים שבהם נכתב:

... יש לכם זכות לשמוע גם דעות שנויות במחלוקת...
הגענו לכאן היום כדי לבקש מכם למחות על סירובה של מועצת הפדרציות היהודיות לתת לרב מאיר כהנא לשאת דברים לפניכם...
ייתכן שמאיר כהנא טועה. ייתכן שהוא צודק. בכל מקרה, זכותכם לשמוע ולהחליט בעצמכם...

הרב כהנא יגיע למושב הפתיחה של הכנס כדי לבקש שוב את זכות הדיבור. הצטרפו למאמציו לשכנע את ראשי מועצת הפדרציות היהודיות להתגבר על קטנותם ועל חששותיהם. אני מקווה שהם יסכימו להנהגת דמוקרטיה בחיים היהודיים.
במקרה שלא יסכימו, בואו לשמוע את הרב כהנא ביום חמישי 17 בנובמבר, בעשר בבוקר במלון 'אמרקין קווליטי אין'...
... שמעו מפיו את מה שלא תשמעו משום מנהיג יהודי אחר...

ג'רי אפשטיין סיפר שהוא ואנשים נוספים הלכו עם מאיר למושב פתיחת הכנס ביום רביעי בערב: "לאחר זמן קצר קם הרב וביקש באופן מכובד לדבר דברים קצרים לפני הקהל. בקשתו נדחתה בגסות בוטה. קמנו ועזבנו בשקט את האולם". ביום חמישי אחר הצהריים התארח מאיר בתכנית הרדיו רבת המאזינים של טום הוק, והייתה לו הזדמנות להסביר את עמדותיו למאזינים רבים ולהודיע על הרצאתו באטלנטה בשבוע שלאחר מכן ב'שרתון סנטורי סנטר'.²⁴

מאיר חזר לאזור ניו יורק לסוף השבוע. על פי לוח הזמנים שלו, הוא דיבר בחוג בית במוצאי שבת י"ג בכסלו (19 בנובמבר) בביתו של בוב ג'ייקובס. ביום ראשון הוא התארח בתכנית הרדיו 'קול ניו אינגלנד' בכוסטון, ובערב הוא חזר לניו יורק ונשא הרצאה ב'פומונה ג'ואיש סנטר', ליד מונסי.²⁵

הרצאתו המתוכננת ליום שלישי ט"ז בכסלו (22 בנובמבר) באטלנטה פורסמה במשך חודש במודעות בשבועון היהודי המקומי 'סאות'רן איזרלייט'. אחת המודעות השוותה את מאמצי הממסד היהודי להשתיק את מאיר למאמצים להשתיק את ז'בוטינסקי:

1933: זאב ז'בוטינסקי ערך מסע בהול ברחבי אירופה כדי להזהיר את היהודים מסכנות משטרו של היטלר... הממסד היהודי דאז כינה אותו "משוגע". רק מעטים שעו לדבריו, ושישה מיליון יהודים נהרגו...

²² לפרטי הופעותיו של מאיר ברדיו ובטלוויזיה שלא הוזכרו בטקסט, ראה הערות לפרק כח, הערה 22.

1983: מאיר כהנא עורך מסע ברחבי ארצות הברית כדי להביא מסר דומה ליהודים. הממסד היהודי, שפוחד לשמוע את האמת, אוטם את אוזניו משמוע ודורש זאת גם מכס. שום דבר לא השתנה! וזכותכם להחליט בעצמכם. שמעו את הרב כהנא...

מודעה אחרת, שפורסמה ימים אחדים לפני הרצאתו של מאיר, תיארה את הסכנות הצפויות ליהודים ולמדינת ישראל:

- הנשיאים קרטר ופורד מקיימים – בעצה אחת עם פרופסור יהודי מ'אמורי יוניברסיטי' – "ועידת פסגה ערבית" המבוססת על הנחת היסוד שהבעיות של המזרח התיכון נובעות מחוסר פשרנותה של ישראל (ואולי מעצם קיומה?). פתרונו של קרטר: מדינה ערבית בתוך מדינת ישראל.
- ג'סי ג'קסון, אנטישמי ושונא מדינת ישראל, זוכה לתמיכה כלכלית ופוליטית בלתי צפויה במאמציו להגיע לכס הנשיאות.
- המנהיגים היהודים באמריקה, חסרי ידע ביהדות ומבולבלים, ממשיכים להוביל את הדרך להתבוללות, לנישואי תערובת ולחורבן רוחני.

בסוף המודעה הודגש: "שמעו את הדברים שהממסד היהודי רוצה להשתיק"²⁶. שבוע לאחר מכן היה ניסיון להשתיק את מאיר, הפעם במניעת פרסום הרצאתו ב'בית כנסת חב"ד של אינבררי' בפלורידה. העיתון היהודי המקומי 'ג'ואיש ג'ורנל' דיווח:

רב בית הכנסת הרב אהרן ליברמן, הביע זעזוע מהחלטת הפרציה היהודית של פורט לודרדייל שלא לפרסם בעיתון שלה, 'פלורידיאן', מידע על הרצאתו של הרב כהנא. "הפרציה מנסה להחרים אותנו", אמר הרב ליברמן. עורך העיתון 'פלורידיאן' אמר לכתבנו: "החלטתי שלא לפרסם את המידע מסיבות רבות. לאחר ההרצאה נדווח עליה"²⁷.

יהודים צעירים נאבקים בשתלטנים

אמנם בביקור זה דיבר מאיר בלי הפרעה בתשע אוניברסיטאות,²⁸ אך ניסיונות ההשתקה נמשכו – ולא רק מצדם של ארגוני 'בני ברית'.²⁸

הניסיונות לבטל את הרצאתו של מאיר ב'סטייט יוניברסיטי של ניו יורק' בעיר בינגהמטון מתועדים בעיתון הסטודנטים, 'פייפ דרים'. שבועיים לפני היום שנקבע להרצאה – כ"ה בכסלו (1 בדצמבר) – ביקש נשיא איגוד הסטודנטים מהתאחדות הסטודנטים היהודים לבטל את חסותה "משום שהציבור רואה ככהנא גזען". הוא טען שבשנה האחרונה גבר המתח האתני בקמפוס, והתאחדות הסטודנטים היהודים תהיה מטרה לביקורת אם תיתן חסות להרצאה של מאיר.

ב'פייפ דרים' צוטטה תגובתו של נשיא התאחדות הסטודנטים היהודים פול פוקס: "הזמנו את כהנא משום שאנחנו רוצים לשמוע את הדברים שהוא אומר. הוא מושך קהל גדול, ואנחנו רוצים שהמסר שלנו יגיע לאנשים רבים". פול סטולמן, יושב ראש ועד הפעולה הציוני של התאחדות הסטודנטים היהודים, הוסיף: "הוא אומר דברים חשובים על יהודים, על בעיית האדישות היהודית ועל בעיית התבוללות. חשוב שדבריו יישמעו בקמפוס ששישים אחוז מהסטודנטים בו הם יהודים". בעניין המתח על רקע גזעני בקמפוס אמר פוקס שהמיעוטים האחרים אינם

²⁸ לפרטי הרצאתיו באוניברסיטאות שלא הוזכרו בטקסט, ראה הערות לפרק כח, הערה 28.

עושים מאמצים להפחתתו, ולמרות שיעורם הגדול של הסטודנטים היהודים, האחריות לשמירה על השלום בקמפוס אינה מוטלת עליהם בלבד.

באותו גיליון של ביטאון הסטודנטים טען העורך שהנהלת התאחדות הסטודנטים היהודים אינה מייצגת את הסטודנטים היהודים באוניברסיטה. בתגובה הגיעו למערכת הביטאון מכתבי תמיכה בהנהלת ההתאחדות. באחד מהם נכתב: "כשסטוקלי קרמייקל, שרבים רואים בו גזען, הוזמן לדבר פה, לא הובעה התנגדות. למה מערכת הביטאון מתערבת עכשיו?" בעקבות הלחץ עליה ערכה הנהלת התאחדות הסטודנטים היהודים שני משאלים, ובשניהם הובעה תמיכה בהחלטה להזמין את מאיר.

ביום הרצאתו של מאיר פרסמה התאחדות הסטודנטים היהודים הודעה לעיתונות שיש בה כדי ללמד על השפעתם של איומי אלימות של מיעוטים על קבלת החלטות:

בחודש האחרון... היינו מטרה לאיומי אלימות, מודעות נגנבו ממשרדנו ונתלשו מקירות, והחלטותינו הפנימיות נעשו נושא לפולמוס ציבורי.

מאז נודע על תכניתנו להזמין את הרב כהנא החלו האיומים נגדנו. יושב ראש אגודת הסטודנטים המוסלמים השחורים אמר לנשיא התאחדות הסטודנטים היהודים פול פוקס שהם מתכוונים לנקוט אלימות... סטודנט שחור איים על בת' גרינברג, מזכירת ההתאחדות: "תגידי לחברים היהודים שלך שאם יביאו את מאיר כהנא לקמפוס, כולכם מתים".

ההתנכלויות נמשכו בהצהרת התאחדות הסטודנטים על "חשש רב ממתוחות בקמפוס" אם יוזמן הרב כהנא... הם התערבו בענייניה הפנימיים של התאחדות הסטודנטים היהודים... נדרשנו לספק אבטחה בהיקף חסר תקדים, גדול מזה שנדרש לאירוע של סטוקלי קרמייקל ואנג'לה דייוויס...

יש כאן מדיניות של "איפה ואיפה". נראה שבקמפוס שלנו חופש הביטוי שמור לעמדות השמאל.²⁹

בעיתון המקומי 'סאן בולטיין' דווח שמאיר דיבר במשך שעתיים לפני שלוש מאות וחמישים סטודנטים. בקהל היו כחמישים סטודנטים מוסלמים שקטעו את דבריו של מאיר בקריאות ביניים. מאיר היה למוד ניסיון בקריאות ביניים. בהרצאה באוניברסיטת פנסילבניה שלושה שבועות קודם לכן צעקו סטודנטים: "רצח עם!" "סברה ושתייה!" "יהודים בקהל ניסו להשתיק סטודנטית שצעקה שוב ושוב: "רצח עם!" אך מאיר הרגיע אותם ואמר: "אתם גורמים לה סבל אם אתם עונים לה. המיקרופון אצלי, והיא תתעייף מהר מאוד מלצעוק". דבריו גררו גל צחוק מהקהל. גם בהרצאתו ב'סטייט יוניברסיטי' בבינגהמטון התעלם מאיר מקריאות הביניים. הוא אמר לסטודנטים היהודים לעזוב את אורח החיים החומרי של הוריהם ולעלות ארצה:

ההורים שלכם זרקו את הציונות תמורת בית גדול בגרייט נק [שכונה יוקרתית בניו יורק]... לא כתוב בתורה שכולם צריכים להיות רופאים ועורכי דין.³⁰

כשחזר מאיר לניו יורק היו לו שני ימים עמוסים במיוחד. בבוקרו של יום ראשון כ"ח בכסלו (4 בדצמבר) הוא דיבר ב'ברגנפלד-דומונט ג'ואיש סנטר' בניו ג'רזי, ובצהריים השתתף בכנס היסוד של סניף 'יהודים נגד ג'קסון' במנהטן. בשמונה בערב הוא דיבר לפני מאתיים וחמישים איש בחסות 'ישראל הצעיר של איסט ברונזוויק'. לפני הרצאתו הוא כינס מסיבת עיתונאים, ולאחריה, באירוע מיוחד, נפגש עם תורמים פוטנציאליים. בביטאון של 'ישראל הצעיר' צוין: "כהנא תמיד היה החלוץ שלפני המחנה בנושאים קיומיים... עכשיו הוא המנהיג היהודי היחיד שמדבר בגלוי נגד מועמדותו של ג'סי ג'קסון".³¹

למחרת החל יומו של מאיר בהרצאה לפני סטודנטים ב'קווינס קולג', ואחר הצהריים הוא התארח בתכנית הרדיו של בוב גרנט. בתכנית היה עימות בינו ובין ד"ר מוחמד מהדי, ראש יועד הפעולה ליחסים אמריקניים-ערביים, ארגון ערבי בניו יורק, ובערב הוא טס לבוסטון כדי לדבר באספת היסוד של סניף 'יהודים נגד ג'קסון' שם.³²

סיכויים טובים בבחירות

מאיר התאמץ להוכיח בהרצאותיו שיש לו סיכויים רבים להיבחר לכנסת, כדי שיתרמו למערכת הבחירות. ה'לונג איילנד ג'ואיש וורלד' תיאר את הרצאתו ב'דיקס הילס ג'ואיש סנטר':

כהנא צופה שהבחירות הבאות בישראל יהיו בחודש מאי הקרוב... הוא אמר שהוא סבור שהפעם יזכה במושב אחד לפחות... הוא הסביר שתומכיו הם בני עדות המזרח, האוהבים אותו מאוד, אך עד עכשיו לא הצביעו לו בגלל נאמנותם לבגין. הם אמרו לו: "אילו יכולנו להצביע פעמיים, היינו מצביעים לבגין ולך". קודם כול לבגין.

"הם חיו תחת שלטון ערבי והם יודעים מיהם הערבים. הם אינם רוצים לחיות תחת שלטון ערבי שוב לעולם", אמר כהנא. "בעבר הם הריעו לי, אך הצביעו לבגין. לאחר שבגין התפטר, נשאר שש מאות אלף קולות 'צפים'. אני צריך רק עשרים ושניים אלף קולות".³³

בגיוס כסף למערכת הבחירות נעזר מאיר בתומכו הל'פקורט, איש יחסי ציבור שגר בלוויטאן שבפנסילבניה. לפקורט שלח מכתב זה ליהודים שגרו באזור, בצינו שהמכתב נשלח ל"תשע מאות שכנים יהודים נבחרים":

הרב מאיר כהנא, הידוע בעמדותיו השנויות במחלוקת, ידבר ב'טמפל שלום' ביום ראשון ה' בטבת (11 בדצמבר). כהנא, מייסד הליגה להגנה יהודית, יתמודד בבחירות לכנסת, ובקרב יפתח את מערכת הבחירות שלו בישראל... לפני ההרצאה, הפתחה לציבור הרחב, תיערך מסיבת קוקטייל פרטית. המעוניינים להשתתף מתבקשים ליצור קשר עם הל'פקורט...

מסיבת הקוקטייל נערכה בביתו של ארתור הוטקין. בידיעה בעיתון מקומי, ה'קורייר טיימס', נמסר שאפשר להשיג כרטיסים אצל לפקורט. ארבע מאות איש הגיעו להרצאתו של מאיר, ושלושה עיתונים מקומיים ציטטו חלקים ממנה:

ה'קורייר טיימס' דיווח:

"לאיש אין אומץ לקרוא לג'סי ג'קסון אנטישמי", אמר כהנא, "אך הוא מייצג את כל האמריקנים שמתנגדים לישראל". הוא הדגיש שעל ישראל להיות חזקה ולא להתחשב בדעת הקהל העולמית... "טוב לחיות מלמות. מוטב שתהיה מדינת ישראל שהעולם שונא ולא אושוויץ שהעולם אוהב".

ה'ג'ואיש טיימס' מסר שמאיר סבור שיש לו סיכויים רבים לזכות הפעם במושב בכנסת בגלל תמיכתם של יהודי עדות המזרח, שחיו בסבל רב במדינות ערביות. 'אמריקן ג'ואיש לייף' דיווח: "הוא הזמין את שומעיו לקפה ועוגה במזנון הכנסת כשיבואו לבקר בישראל בשנה הבאה".³⁴

מאיר טס הביתה בו' בטבת (12 בדצמבר), למחרת הרצאתו. בחודשיים שהיה באמריקה הוא כתב מכתבים מעטים בלבד למשפחה. במקום זאת הוא התקשר בטלפון, משום שהייתה ירידה חדה במחירי שיחות הטלפון הבין-לאומיות, בעקבות פתיחת שירותי הטלפון באמריקה לתחרות מסחרית.³⁵

אחד המכתבים שהוא כתב בביקור זה היה לבנימין, לאחר שבנימין זכה בפרס בתחרות ארצית לתלמידי תיכון לכתבת חיבור על זאב ז'בוטינסקי ומשנתו. מאיר הנחיל לילדינו את ההערכה לז'בוטינסקי, ואך טבעי היה שבנימין השתתף בתחרות.

אני והוריי הלכנו עם בנימין לטקס חלוקת הפרסים בהיכל התרבות בתל אביב בט"ז בחשוון תשמ"ד (23 באוקטובר 1983). זו הייתה חוויה מרגשת, ולמחרת בבוקר שלחתי מכתב אקספרס לאמריקה להודיע למאיר שבנימין זכה במקום הרביעי וקיבל פרס בסך שלושת אלפים שקלים (אז שווה לשישים דולר).³⁶

מאיר כתב לו:

לבני היקר, בנימין נ"י,

שלום וברכה ואהבה מעומק לבי,

נתבשרתי על ידי אמא שזכית בפרס על החיבור שלך בנושא זאב ז'בוטינסקי. אני שותף לכל אלה הרואים בכך יהודי המחונן בכישרונות גדולים, בלי עין הרע. ותלך בכוחות אלה להושיע את ישראל. מזל טוב!

מאיר הוסיף דברי מוסר:

אני גומר כבר את עבודתי כאן ומקווה בעזרת ה' לחזור ארצה, לא לסתם "שלווה", כי הרי ליהודי המבקש לישב בשלווה קיים תמיד "רוגזו של יוסף" [על פי דברי רש"י לבראשית לו א]. ולכן כדאי לכולנו לא לחפש את השלווה כי אם לעבוד עבודת ה', וממילא נמצא את השלווה הפנימית והרוחנית והאמתית.³⁷

במבט קדימה

שבועיים לאחר שחזר לישראל קיבל מאיר מכתב מתומכו הל לפקורט: "מצורפת פה רשימת התרומות שקיבלת בביקורך בלוויטאון". הרשימה אינה מופיעה בתיקיות של מאיר, אך הוא רשם על המכתב את הסכום 15,812.46 דולר. אין אפשרות לדעת את הסכום הכולל שגייס מאיר בביקורו בן החודשיים באמריקה. הוא קיבל בערך שלוש מאות דולר תמורת כל הרצאה בבית כנסת,³ אך סכום זה אינו כולל תרומות שקיבל מהקהל בסוף ההרצאה. גם הסכומים שגייס בחוגי בית אינם מתועדים.³⁸

בעזרת הכסף שגייס מאיר הוקמו סניפי 'כך' נוספים ברחבי הארץ ונערכו אספות עם רבות שמשכו קהלים גדולים. הוא זכה במושב אחד בכנסת האחת-עשרה בתמוז תשמ"ד (יולי 1984) הודות לפעילויותיו בתקופת מערכת הבחירות, אך המפתח להצלחתו היה פעילותו הבלתי נלאית בעשור שקדם לבחירות.

בעשור זה, ובעיקר בשנים שבהן עוסק כרך זה, הביא מאיר את עמדותיו לתודעת העם בישראל על ידי פעולות שעוררו תשומת לב תקשורתית. השרשת ערכי התורה במדינת ישראל ומאבקיו למען חיזוק ההתיישבות והריבונות היהודית בכל חלקי ארץ ישראל – חברון, שכם והר הבית – היו התכלית של מאמציו.

מאיר מעולם לא נסוג מעקרונותיו. נחישותו באה לידי ביטוי בשנות כהונתו בכנסת, תשמ"ד-תשמ"ח (1984-1988), שבהן ניצל את מעמדו החדש לקדם את מאבקו למען עקרונות אלה.

³ לפרטים של הרצאות בבתי כנסת וחוגי בית שלא הוזכרו בטקסט ראה הערות לפרק כה, הערה 38.

סימני מיקום המסמכים בספריות וארכיונים

גג	ארכיון המדינה, ירושלים
ינ	אוסף הליגה להגנה יהודית, ארכיון ישיבה יוניברסיטי, ניו יורק
סל	הספרייה הלאומית, ירושלים
סלא	המחלקה לארכיונים, הספרייה הלאומית, ירושלים
פרל	אוסף ויליאם פרל (ראה prl למטה)
צד	האוסף ע"ש הרב מאיר כהנא, הארכיון לחקר הציונות הדתית, אוניברסיטת בר אילן
צדח	תיק חוברות, אוסף צד
צדכ	תיק מודעות קיר, אוסף צד
צדנ	נספח לאוסף צד: העתקים של מסמכים שנוספו לאחר פטירת הרב כהנא
צדש	תיק הקלטות שמע, אוסף צד
צדת	תיק תמונות, אוסף צד

isa	Israel State Archives, Jerusalem
nl	National Library of Israel, Jerusalem
nla	Archives and Manuscripts Division, National Library of Israel, Jerusalem
prl	William Perl Collection, Gelman Library, George Washington University, Washington, D.C.
rz	Rabbi Meir Kahane Collection, Archives for the Research of Religious Zionism, Bar Ilan University, Ramat Gan
rzb	Booklets folder in rz
rzi	Picture folder in rz
rzp	Appendix to rz , documents acquired posthumously.
rzu	Audio folder in rz
rzw	Poster folder in rz
yu	Jewish Defense League Collection, Yeshiva University Archives, New York City

פרק א

- 1 עדה לוציאנו, "מהומה באולם הוועידה בבריסל: הרב כהנא נגרר פנימה – והחוצה", 'מעריב', י"ח באדר א תשל"ו (19 בפברואר 1976), עמ' 5.
 - אדווין איתן, "כל תחנות הגבול נצטוו: לגרש הרב כהנא", 'ידיעות אחרונות', י"ז באדר א תשל"ו (18 בפברואר 1976), עמ' 3.
 - אדווין איתן, "היהודים המפוטמים והעשירים בועטים בי, זעק הרב כהנא", 'ידיעות אחרונות', י"ח באדר א תשל"ו (19 בפברואר 1976), עמ' 3.
 - 2 זלדה בוטמן, "אות קלון לוועידת בריסל", [מכתב למערכת] 'ידיעות אחרונות', כ"ה באדר א תשל"ו (26 בפברואר 1976), עמ' 10.
 - Zeev Zanker, "Rabbi Kahane," [letter to the editor] *Jerusalem Post*, March 2, 1976, p. 8.
 - 3 מנחם רועי, "באתי לבריסל עם תכנית למאבק עולמי בדטנט", 'ידיעות אחרונות', כ"ג באדר א תשל"ו (24 בפברואר 1976), עמ' 21.
 - 4 חשבונית מאת ז' וילשטיין בע"מ ציוד ומיכון משרדי, 531 ל"י לתיקיית מתכת, י"ט באדר א תשל"ו (20 בפברואר 1976); חשבונית מאת סקאנדיה ריהוט מודולרי, 340 ל"י לכוניית ספרים, כ"ח באדר א תשל"ו (29 בפברואר 1976).
- צד 480.**
דוגמה של מכתב בדיו אדומה: מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנווסר, כ"ג באדר א תשל"ו (24 בפברואר 1976).
- צד 5.**
Articles in the *Jewish Press*: "Goyim, Chulent and Torah," April 9, 1976, p. 66, reprinted in *Beyond Words*, 2:241; "Kadum," June 4, 1976, p. 48; "My Dear Mr. Malik," May 28, 1976, p. 10; and "Rationality, Irrationality and the Jew," May 14, 1976, p. 44, reprinted in *Beyond Words*, 2:264-267.
- תרגום לעברית של המאמר הנ"ל "Goyim...", "גויים, צ'ולנט ותורה", כהן ונביא, כרך ג, עמ' 18-24.
Meir Hacoen (pseud. of Meir Kahane), "Israel Through Laughter and Tears," *Jewish Press*, June 25, 1976, p. 37.
- 6 מכתב (אנגלית) ממאיר לשמואל שושן, י"ג בטבת תשל"ו (17 בדצמבר 1975), צד.
"Lt. Alan Chersky Jewish Identity Center, 52 Carmine Street in the Village, Learn that Jewish is Beautiful, Free Literature on Judaism ... Coffee and Cake Served," flyer, rz 1205.
 - ריאיון עם יהודה (גי'ן) סינגר, "א באלול תשנ"ט (23 באוגוסט 1999), ירושלים.
 - 7 "Every Week...", [ad] *Jewish Press*, April 23, 1976, p. 25.
[Meir Kahane,] "Israel Briefs," *Jewish Press*, April 2, 1976, p. 30.
 - מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנווסר, כ"ב באדר ב' תשל"ו (24 במרץ 1976), צד.
Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea
המגזין יצא לאור (לא ברציפות) עד הירצחו של מאיר בתשנ"א (1990). לתאריכי הגיליונות ראה הערות לפרק ה, הערה 4.
 - 8 מכתב (אנגלית) מאייב (אברהם) לוין אליי, כ"ח בכסלו תשנ"ט (17 בדצמבר 1998), צד.
 - 9 "Rationality, Irrationality and the Jew," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, June 1976, pp. 29-30.
The text given here is based on the condensed version, "Who Is Rational?" [op-ed by Meir Kahane] *Jerusalem Post*, May 9, 1976, p. 8. A reply to "Borders of Irrationality," [editorial] *Jerusalem Post*, April 26, 1976, p. 8.
 - 10 בית ספר תיכון במירון: מברק מהרב משה שרגא למאיר, כ"ה באדר א תשל"ו (26 בפברואר 1976), צד 97.
במברק הוזמן מאיר לדבר לפני חמש מאות תלמידי בית הספר על הנושא "יהודי הגלות" בא' באדר ב' תשל"ו (31 במרץ 1976). שם בית הספר לא צויין במברק, אך נודע לי שמדובר בתיכון מקיף אזורי דתי מרום הגליל, שנסגר לפני תש"ע. תודתי להדסה קליימן על מידע זה.
האוניברסיטה העברית: "בית הלל, הר הצופים, ל' באדר א תשל"ו (2 במרץ 1976)", מודעת קיר, צד 1-36. ההרצאה נמסרה במסגרת סדרת ההרצאות "צהרי יום ג'".
ראה: רמי אושה, ישראל נץ, יששכר קרמר, 'למען ישראל אתקשר גם עם השטן', 'פי האתון', ח' באדר ב תשל"ו (10 במרץ 1976), עמ' 2, צד 97.

- אוניברסיטת תל אביב: סדרת ההרצאות "צהרי יום ה'", ראה: זאב פלג, "סערה בהופעת הרב כהנא", "תוש", ניסן תשל"ו (אפריל 1976), עמ' 1, צד 97.
- 11 'חוג חוון': מכתב משמואל רון, המשמרת הצעירה [הסתדרות הפועל המזרחי], למאיר, כ"ג באדר א תשל"ו (24 בפברואר 1976), צד 97. הפגישה נקבעה לד' באדר ב' תשל"ו (6 במרץ 1976) בבית משפחת לוינגר, מכינת בני עקיבא, גבעת שמואל.
- 11 מכתב (אנגלית) ממאיר לד"ר ויליאם פרל, כ"ד בטבת תשל"ד (18 בינואר 1974), פרל.
- מאיר כתב לו: "חזית המאבק היא באמריקה, לא פה בישראל. פה האנשים מוכי פחד ופטליסטים..." ראה כך א, עמ' 312.
- 12 "The Voice of the True Jewish Idea," [ad] *Jerusalem Post*, March 26, 1976, p. 5, rz 97b.
- Other ads about speaking dates: *Jerusalem Post*, April 2, 1976, magazine section, p. 2; April 23, 1975, p. 5; May 4, 1976, p. 4; June 11, 1976, p. 4.
- Telegram from Michael H. Newlin, American Consul, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., April 19, 1976, esp. Report on Meir's talk, Central Hotel, April 17, 1976.
- 13 "Save Israel from Its Government," *Jewish Press*, April 23, 1976, p. 23-24, reprinted in *Writings 5734-5-6*, pp. 348-354.
- See also: [Meir Kahane], "Israel Briefs," *Jewish Press*, March 26, 1976, pp. 49, 60.
- 14 "יושם קץ לאנרכיה! כאן חייבת להיות מדינת חוק וסדר," [מודעה] 'מעריב', ז' באייר תשל"ו (7 במאי 1976), עמ' 5.
- 'חוק וסדר בישראל', (ירושלים: תנועת 'כד', [תשל"ה (1976)]), 10 עמ'. למהדורות נוספות ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.
- קטע מהחוברת, ראה כך א, עמ' 341.
- See also article: "On Law and Order in Israel," *Jewish Press*, August 23, 1974, pp. 18, 43, reprinted in *Beyond Words*, 2:33-44.
- "Today's Cabinet Debate on Kadum," *Jerusalem Post*, May 9, 1976, p. 1.
- 15 "It Is Time to Say No to Gush Emunim," [ad] *Jerusalem Post*, May 9, 1976, p. 1.
- Terence Smith, "120 Israelis in the West Bank Dig in to Hold New Settlement," *New York Times*, April 3, 1976, p. 3.
- Terence Smith, "Israel to Order Settlers to Quit a West Bank Site: Cabinet Finds a Compromise Decision Deferred on Group's New Location," *New York Times*, May 10, 1976, pp. 1, 59.
- "It is time to say NO to those who say NO," [ad] *Jerusalem Post*, May 14, 1976, p. 4.
- "American Jews to Rally at Prime Minister's Office to Demand that Kadum Remain... May 18, 1976," flyer, 90b. The flyer, which also served as a press release, listed our home phone number.
- 16 "Arabs in Jerusalem Protest Jewish Prayer Ruling," *New York Times*, February 14, 1976, p. 10.
- "Israelis Fire into the Air in Unrest on West Bank," *New York Times*, March 11, 1976, p. 10.
- [Meir Kahane], "Israel Briefs," March 19, 1976, pp. 26, 34.
- 17 "5 Israeli Arabs Killed in Protest Riots," *New York Times*, March 31, 1976, pp. 1, 85.
- "Arabs Riot; 6 Dead, Hundreds Arrested, Israeli Police, Soldiers Injured," *Jewish Press*, April 2, 1976, pp. 1, 39.
- Terence Smith, "The Rioting in Israel; Strikes Seem Tied to Arab Frustration Over Lack of Gains in an Alien Society," *New York Times*, April 1, 1976, p. 14.
- "Rabin Says Riots Were Red-Incited," *New York Times*, April 1, 1976, p. 15.
- "עוצר בשלושה כפרים בגליל", 'מעריב', כ"ח באדר ב' תשל"ו (30 במרץ 1976), עמ' 1. המהומות היו בעיקר בסכנין, בעראבה ובדיר חנא.
- 18 "Kahane: Put Me on Trial Now; Wants to Resolve Israeli Charges on Arab Emigration Plan," *Jewish Press*, April 2, 1976, p. 2. Jewish Telegraphic Agency (JTA) news service.
- 19 "Hillul Hashem," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, September 1976, pp. 28-29.
- See also: "Arabs and Jews: Only Separation," *Jewish Press*, May 7, 1976, p. 24, reprinted in *Writings 5734-5-6*, pp. 360-362.

See also: Meir Kahane, "Proposal to the Government of Israel for the Population Transfer of the Arabs of Eretz Yisroel to Their Own and/or Other Lands," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, June 1976, pp. 23-24.

- 20 מכתב (אנגלית) ממאיר לשמואל שושן, כ"ח באדר ב' תשל"ו (30 במרץ 1976), **צדג**.
קלרה גניס, ראה: <http://www.laad.btl.gov.il>
- 21 "תגרת הדמים בקמפוס הירושלמי", פי האתון, מהדורה מיוחדת, כ' באייר תשל"ו (20 במאי 1976), עמ' 1, **צד 90a**.
"הפגנת סטודנטים ערבים הסתיימה בקטטה גדולה", "דיעות אחרונות", כ' באייר תשל"ו (20 במאי 1976), עמ' 4.
Ernie Meyer, "Arab, Jewish Students fight at HU," *Jerusalem Post*, May 20, 1976, p. 2.
"Arabs and Jews Clash at School," *New York Times*, May 20, 1976, p. 7; "Kahane Leads Student Protest on West Bank," *Washington Star*, May 20, 1976, p. A-4.
- 22 מכתבים (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנווסר, כ"ו בניסן תשל"ו (26 באפריל 1976), ט"ז באייר תשל"ו (16 במאי 1976), **צדג**.
שמות חברי הוועדה: דוא"ל משמעון רחמים, כ"ט באדר ב' תשע"א (4 באפריל 2011).
- 23 "Soviet Complex Is Fired on Here; Jewish Group Takes Responsibility," *New York Times*, February 28, 1976, p. 40.
"Soviet Trade Staff Finds a Bomb outside Office Here," *New York Times*, March 26, 1976.
"Metropolitan Briefs: Jewish Group Acknowledges Bombing," *New York Times*, March 10, 1976, p. 43; "Shots Hit Soviet Mission," *New York Times*, April 3, 1976, p. 10.
"Bomb Threats Linked to JDL's Armed Affiliate," *Jewish Week*, January 25, 1976.
"Kahane Praises Militants Who Are Attacking Soviet Diplomats, Offices," Jewish Telegraphic Agency, April 13, 1976. www.jta.org/archive. Retrieved November 13, 2014.
Christopher S. Wren, "Soviet Harassing Is Charged by U.S.," *New York Times*, March 26, 1976, p. 12.
David Shipler, "U.S. Diplomat in Moscow Accosted Outside Theater," *New York Times*, April 6, 1976, p. 3; "U.S. Note Protests to Russians on Harassment of Diplomats," *New York Times*, April 2, 1976, p. 3; "Harassing of U.S. Officials in Moscow Tapering Off," *New York Times*, April 11, 1976, p. 3.
David Shipler, "U.S. Campaign Leads Moscow to Modify Detente Expectations," *New York Times*, April 15, 1976, pp. 1, 69.
- 25 מכתב ממאיר לרזיאל (רסל) קלנר, ט' בניסן תשל"ו (9 באפריל 1976), **צדג**.
- 26 "Kahane Warns: 'Kidnappings or Worse' for Soviet Diplomats," *Jerusalem Post*, May 11, 1976, p. 3.
"Kahane Warns Jewish Militants in U.S. May Kidnap Soviet Diplomats in an Effort to Aid Soviet Jews," Jewish Telegraphic Agency Daily News Bulletin, May 11, 1976, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, May 1976, p. 28.
"הרב כהנא: נגביר את הפעולות נגד הסובייטים", "מעריב", י"א באייר תשל"ו (11 במאי 1976), עמ' 4.
אדוורד קונצוב שוחרר בתשל"ט (1979). ראה:
"U.S. Frees Two Spies For Five Dissidents Jailed by Russians," *New York Times*, April 28, 1979, p. 1.
סוכני הקג"ב חטפו את מרינה טימוקין מבייתה שבמוסקבה בשבט תשל"ג (פברואר 1973), לאחר שהיא ואביה קיבלו אישור יציאה מברית המועצות. מרינה כתבה: "אני רוצה לגור במולדת שלי... אני יהודייה ואיני יכולה לחיות בלי ישראל. אנא עזרו לי". ראה עלון הליגה:
Never Again, May 1976, p. 1, **rz 90a**.
בתשמ"ח (1988) עלתה מרינה ארצה עם בעלה וילדיה, ואחריהם עלו אמה וסבתה. ריאיון טלפוני עם הרב דוד שטהל, כ' בחשוון תשע"ו (2 בנובמבר 2015). הרב שטהל ניהל את המשרד בברוקלין של ארגון הסטודנטים למען יהודי ברית המועצות, *Student Struggle for Soviet Jewry*.
דמי שכירות לאולם למסיבת העיתונאים: בית סוקולוב, בית אגודת העיתונאים, תל אביב, קבלה על סך 400 ל"י, חשבונית מס' 01698, ג' באייר תשל"ו (3 במאי 1976), **צד 692b**.
- 27 ארכיון קול ישראל, הקלטה מס' 11391, י"ט באייר תשל"ו (19 במאי 1976).

- "הרב כהנא מזהיר: יהיו חטיפות דיפלומטים רוסים", 'ידיעות אחרונות', י"א באייר תשל"ו (11 במאי 1976), עמ' 4. ראה גם הערה 26, "Kahane Warns..."
- "Russia Strongly Protests Hostile Acts, Threats to Its U.N. Mission, Tass Says," *Los Angeles Times*, May 12, 1976, p. E8.
- Telegram from American Embassy, Tel Aviv, to American Embassy, Moscow; American Consul, Leningrad; U.S. Mission to the U.N., May 10, 1976, rzp.
- 28 מכתב (אנגלית) ממאיר לג'ון אדמס, קונסול, השגרירות האמריקנית, תל אביב, י"ג באייר תשל"ו (13 במאי 1976), עמ' 290.
- נוסף על רשימה של ארבעים שמות שצורפה למכתב, צוינו במכתב שמותיהם של אדוארד קוונצוב ומרינה טיומקין וצוינה "קבוצת לנינגרד".
- על ביקורו של מאיר בשגרירות האמריקנית בתשל"ב (1972) בעניין 'נקס', קבוצה דומה ל'ההתנגדות היהודית המזוינת', ראה כרך א, עמ' 237-239.
- Telegram from Secretary of State, Washington, to American Embassy, Tel Aviv, May 13, 1976, rzp.
- Letter from John H. Adams, Consul, American Embassy, Tel Aviv, to Meir, May 14, 1976. Reproduced in "Press Release from Kach," [May 15, 1976], rz 90a.
- 29 "מליק מאשים: ארה"ב מעודדת 'המאפיה הפאשיסטית הציונית'", 'מעריב', י"א באייר תשל"ו (11 במאי 1976), עמ' 3.
- "Malik Renews Call for Return to Geneva," *Jerusalem Post*, May 12, 1976.
- "Soviet, in U.N., Charges Israeli 'Genocide,'" *New York Times*, May 11, 1976, p. 3.
- Letter from William W. Scranton, American Ambassador to the U.N., to Yakov Malik, Soviet Ambassador to the U.N., May 14, 1976, rzp.
- 30 "מליק התלונן באו"ם הרצוג על כהנא", 'ידיעות אחרונות', י"ד באייר תשל"ו (14 במאי 1976), עמ' 4.
- "אלון מגיב בחריפות על דברי הרב כהנא", 'הארץ', י"ב באייר תשל"ו (12 במאי 1976), עמ' 4.
- "Allon Rebukes Meir Kahane," *Jerusalem Post*, May 12, 1976, p. 2.
- "Soviet's U.N. Charge Rebuffed by Israel," *New York Times*, May 13, 1976, p. 28.
- 31 "My Dear Mr. Malik," *Jewish Press*, May 28, 1976, p. 10; *Writings 5734-5-6*, pp. 367-368.
- על היריות הראשונות לעבר המשלחת הסובייטית, ראה:
- "Shots at Soviet Mission Stir Bitter Debate in the U.N.," *New York Times*, October 22, 1971, p. 1.
- 32 Gil Sedan, "Kahane to Form a New Movement," *Jewish Telegraphic Agency [Daily News Bulletin]*, datelined Jerusalem, May 27, 1976, rz 90b.
- Telegram from Michael H. Newlin, U.S. Consulate, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., U.S. Embassy, Tel Aviv, and U.S. Mission to the U.N., May 27, 1976, rzp.
- דבריו של יואל לרנר צוטטו במברק הנ"ל, שכתב הקונסול האמריקני מייקל ניולין.
- "עצוב אך ברור", [מועדה] 'ידיעות אחרונות', כ"ו באייר תשל"ו (26 במאי 1976), עמ' 12; 'מעריב', כ"ה באייר תשל"ו (25 במאי 1976), עמ' 11.
- 33 "עצומה לראש ממשלת ישראל... להצלת המדינה ממאבק פנימי", דף אחד, עמ' 90א.
- 34 מנחם ברש, "הרב כהנא: הפתרון – העברת הערבים לחו"ל", 'ידיעות אחרונות', כ"ה באייר תשל"ו (25 במאי 1976), עמ' 7.
- מברק ממאיר לטדי קולק, כ"ג באייר תשל"ו (23 במאי 1976), צילום המברק וקבלה, עמ' 90ב.
- "Police Say Kahane's Tale of Old City Murder is 'Nonsense,'" *Jerusalem Post*, May 27, 1976, p. 3.
- מכתב מאהרון שריג, עוזר ראש העיר, למאיר, ד' בסיוון תשל"ו (2 ביוני 1976), עמ' 90.
- 34 דוא"ל מדר' מרדכי ניסן, י"א באדר ב' תשע"א (17 במרץ 2011).
- See also: "The Decline of the Labor Party," *Israel: A Country Study*, 3rd ed. (Washington, D.C.: Library of Congress, 1990), pp. 68-70.
- 35 "Going to the Knesset," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, July 1976, pp. 3-4.

- 36 “Going to the Knesset,” *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, June 1976, p. 14.
- 37 “הרב מאיר כהנא מכריז על כנס יסוד של תנועת ‘כך’...”, “יא בסיוון תשל”ו (9 ביוני 1976), בשעה 8:00, בבנייני האומה בירושלים”, הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 90א**.
- “תנועת ‘כך’ תפגין על יד הקונסוליה האמריקאית במזרח ירושלים נגד התנגדות ארה”ב להתנחלות... ט’ בסיוון תשל”ו (7.6.76). בשעה 11:00 לפנה”צ...”, הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 90א**.
- “אנו מפגינים נגד לחץ ארה”ב... ט’ בסיוון תשל”ו (7.6.76)...”, פלייר בעברית, אנגלית ורוסית, **צד 90א**.
- 38 Telegram from Michael H. Newlin, U.S. Consulate, Jerusalem, to U.S. Embassy, Tel Aviv, and U.S. Mission to the U.N., June 8, 1976, *rzp*.
- ארכיון קול ישראל, הקלטה מס’ 11482, ט’ בסיוון תשל”ו (7 ביוני 1976).
- “הרב כהנא הפגין נגד האמריקנים”, “דיעות אחרונות”, י’ בסיוון תשל”ו (8 ביוני 1976), עמ’ 4.
- “הרב כהנא נעצר ושוחרר”, “מעריב”, י’ בסיוון תשל”ו (8 ביוני 1976), עמ’ 6. ידיעה של סוכנות ‘עתים’.
- “הרב כהנא ו-15 נעצרו על הפגנה לא חוקית”, “הארץ”, י’ בסיוון תשל”ו (8 ביוני 1976), עמ’ 8.
- 39 “הגם ידין בגואלים?” [מודעה] “מעריב”, י’ בסיוון תשל”ו (8 ביוני 1976), עמ’ 11; “דיעות אחרונות”, “יא בסיוון תשל”ו (9 ביוני 1976), עמ’ 29.
- 40 “ערביי ישראל לאן? עצרת...”, “יא בסיוון (9 ביוני 1976), בשעה 3:00, [חתום] ועד הסטודנטים הציונים, תא הליגה להגנה יהודית באוניברסיטה [העברית]”, מודעת קיר, **צדכ 30-1**.
- “הרב מאיר כהנא ידבר באוניברסיטה העברית על העברת הערבים מארץ ישראל...”, “יא בסיוון (9.6.76)... באותו ערב, בשעה 20:00 בבנייני האומה בירושלים, יתקיים כנס יסוד של תנועת ‘כך’”, פלייר והודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 90א**.
- 41 “Kahane Finds New Israeli Party,” press release, *rz* 731.
- 42 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רונוסור, כ”ט בסיוון תשל”ו (27 ביוני תשל”ו), **צדנ**.
- Meir Hacoheh [pseud. of Meir Kahane], “Israel Through Laughter and Tears,” *Jewish Press*, June 25, 1976, p. 37.
- 43 Meir Kahane, “Jerusalem Residents React Angrily to Beating of Jews in Old City,” *Jewish Press*, July 2, 1976, p. 41.
- משה שמיר, “מסך העשן”, “מעריב”, י”ג בסיוון תשל”ו (11 ביוני 1976), עמ’ 14.
- “מסיבת עיתונאים רבת חשיבות תיערך במשרדי תנועת ‘כך’, רחוב אוסישקין 31, ירושלים...”, “יא בסיוון (15.6.76) בשעה 10 בבוקר... הנושא: ארגון משמר הגנה”, הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 90א**.
- 43 “Kahane’s Men to Join Civil Guard,” *Jerusalem Post*, June 20, 1976, p. 3; “Police Denial on Kahane,” *Jerusalem Post*, June 21, 1976, p. 2.
- “כהנא הוזהר: הגנה פרטית – לא בירושלים”, “דיעות אחרונות”, כ”ג בסיוון תשל”ו (21 ביוני 1976), עמ’ 2.
- “אנשי דת מוסלמים: נפעל נגד התנכלויות לחרדים”, “מעריב”, כ”ג בסיוון תשל”ו (21 ביוני 1976), עמ’ 16.
- “אנשי תנועת כך... יצורפו למשמר האזרחי ברובע”, “הארץ”, כ”ב בסיוון תשל”ו (20 ביוני 1976), עמ’ 8.
- נתן זומוף, “פעילותו של הרב כהנא”, [מכתב למערכת] ‘דבר’, כ”א בסיוון תשל”ו (19 ביוני 1976), עמ’ 10.
- “הצבא הפרטי של הרב כהנא”, [מאמר מערכת] ‘דבר’, כ”ה בסיוון תשל”ו (23 ביוני 1976), עמ’ 9.
- 44 מדינת ישראל. פקודת חיפוש... אצל הרב מאיר כהנא, רחוב סורוצקין 13 ירושלים... כ”ד בסיוון תשל”ו (22 ביוני 1976), **צד 90א**.
- משטרת ישראל. דו”ח חיפוש, כ”ד בסיוון תשל”ו (22 ביוני 1976), חתימות עורכי החיפוש: דוד כהן, שבתי אפרים וגדעון שלום, **צד 90א**.
- המשטרה מסרה לכלי התקשורת את המידע על חלוקת הפליירים רק לאחר החיפוש בדירתנו וחקירתנו של מאיר.
- “J’lem Arabs Protest Boycott Leaflets,” *Jerusalem Post*, June 24, 1976, p. 3.
- “נעצרו אנשי כך שהפיצו כרוזים בבירה”, “דיעות אחרונות”, כ”ה בסיוון תשל”ו (23 ביוני 1976), עמ’ 7.
- ברוך מאיר, “שלושה חברי תנועת כהנא חשודים בהפצת כרוזים”, “מעריב”, כ”ו בסיוון תשל”ו (24 ביוני 1976), בידיעה זו נכתב שהמשטרה ערכה חיפושים בבתיהם של “ראשי התנועה”.
- “Dear Tourists...”, flyer, hand-dated by Meir June 15, 1976, *rz* 90c.
- 45 “קריאה גדולה מתנועת כך לערבים ולממשלת רבין”, [מודעה] “מעריב”, כ”ז בסיוון תשל”ו (25 ביוני 1976), עמ’ 5.

פרק ב

- [Meir Kahane], *The Jewish Identity Center in Jerusalem, Israel*, [Brooklyn, N.Y.: 1972], [12] 1 pp., 21 cm., rz 930.
- Jewish Identity Center, First Annual Scholarship Banquet, Hotel Roosevelt, New York, March 14, 1976, rz; YU Abe Levine JDL Collection, 1:5.
- “J. I. C. Students Return from Israel,” *Hadar*, Spring 1977, p. 3, rz 89b.
- “This Year in Jerusalem,” [ad] *Jewish Press*, November 28, 1975, p. 10. The office of the Jewish Identity Center was at 1133 Broadway, Suite 426, New York City.
- סימקס: דוא"ל (אנגלית) מדני סימקס, י"ט באדר א תשע"א (23 בפברואר 2011).
- בָּקֶר: דוא"ל (אנגלית) מטוביה (בָּרֶט) בָּקֶר, י"ח באדר א תשע"א (22 בפברואר 2011).
- יונג וסילבר: דוא"ל (אנגלית) מחנוך יונג, כ"ט באדר ב תשע"א (4 באפריל 2011).
- מחנה הקיץ של הליגה בשנת תשל"ה (1975): ראה כרך א, עמ' 403-406.
- פולק: דוא"ל (אנגלית) מאיירה פולק, י"ח באדר א תשע"א (22 בפברואר 2011).
- דוא"ל (אנגלית) מסימקס, י"ט באדר א תשע"א (23 בפברואר 2011).
- מכתב (אנגלית) מטוביה (בָּרֶט) בָּקֶר אליי, כ"ו אדר תשנ"ט (14 במרץ 1999), צ"נ.
- כנראה התלמידים הגיעו לארץ בט' בתמוז (7 ביולי). סימקס זכר שבו' בתמוז (4 ביולי) הוא עדיין היה באמריקה. התאריך הראשון המופיע במחברת שלו הוא י"א בתמוז (9 ביולי), אך הוא כתב במחברת לפני העמוד המתוארך, ולכן כנראה החלו ללמוד ב' בתמוז (8 ביולי). דוא"ל (אנגלית) מסימקס, א' באדר ב תשע"א (7 במרץ 2011).
- הסכם: הרב כהן, הדר ברח' בר אילן 16, ירושלים, מסכים להשכיר את דירתו הנמצאת ברחוב בר אילן 14, קומה ב', מ"ז בסיון עד ה' באלול תשל"ו (15 ביוני 1976), שכר הדירה יהיה 5,000 ל"י... [חתום] רב כהן [חתום] מאיר כהנא, י' בסיון תשל"ו (8 ביוני 1976), צ"נ 692: ספח צ'ק מפנקס 8745.41, 1976/1, צ"נ 692. ריהוט משומש: מזרנים, מיטות, כיסאות, ספסלים, מ"סמי, רהיטי עץ וברזל, קבלה זמנית מס' 000252 בסך 2,945 ל"י, צ"נ 692. ספח צ'ק, ח' בתמוז תשל"ו (6 ביולי 1976), צ"נ 692.
- למבשלת דבי קיי, 3,280 ל"י, אב תשל"ו (אוגוסט 1976), ספח צ'ק, צ"נ 692.
- ראה הערה 4, דוא"ל (אנגלית) מחנוך יונג.
- ראה הערה 4, דוא"ל (אנגלית) מסימקס.
- לפי מחברתו של סימקס לימד יואל לרנר שיעורים בנושא "גבולות ארץ ישראל – מפות", כ"ד וכ"ח בתמוז (22 ו-26 ביולי) ובנושא "בעיות יהודים בעולם", ח' באב (4 באוגוסט). דוא"ל (אנגלית) מסימקס, ל' באדר א תשע"א (6 במרץ 2011).
- גם בָּקֶר מצא במחברותיו סיכומים של שיעוריו של יואל לרנר. דוא"ל (אנגלית) מָבָקֶר, א' באדר ב תשע"א (7 במרץ 2011).
- ראה הערה 6, מכתב מָבָקֶר.
- ראה הערה 4, דוא"ל (אנגלית) מסימקס.
- דוא"ל (אנגלית) מסימקס, ל' באדר א תשע"א (6 במרץ 2011).
- ראה הערה 4, דוא"ל (אנגלית) מפולק.
- מבחן סיום, המרכז לתודעה יהודית [תשל"ו - 1976], צ"נ 90.
- דוא"ל (אנגלית) מיונג, י' באלול תש"ס (10 בספטמבר 2000).
- דוא"ל (אנגלית) מיונג, כ' בתשרי תשס"ט (19 באוקטובר 2008).
- דוא"ל (אנגלית) מסימקס, כ"ח באדר א תשע"א (4 במרץ 2011); י"ד באדר ב תשע"א (20 במרץ 2011).
- דוא"ל (אנגלית) מָבָקֶר, י"ח באדר ב תשע"א (24 במרץ 2011). ראה גם הערה 6, מכתב מָבָקֶר.
- “How Great We Could Be,” *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, July-August 1976, p. 3; “How Great We Could Be,” *Jewish Press*, July 16, 1976, p. 27, reprinted in *Beyond Words*, 2:290-292.
- “Kadum,” *Jewish Press*, June 4, 1976, p. 48, reprinted in *Writings, 1974-5-6*, p. 370.
- דוגמה ללחץ האמריקני על ישראל:
- “Kaddum Compromise Irsome to Americans,” *Jerusalem Post*, May 16, 1976, p. 3.
- בכתבה הנ"ל דווח שהנשיא פורד מתנגד להתנחלויות ישנות וחדשות בשטחים שהיו בידי מדינות ערב לפני מלחמת ששת הימים.

- 20 שבת בקדום: דוא"ל (אנגלית) מִקָּקֶר, ב' באדר ב תשע"א (8 במרץ 2011); דוא"ל (אנגלית) מיונג, ג' בניסן תשע"א (4 באפריל 2011); דוא"ל (אנגלית) מסימקס, א' באדר ב תשע"א (7 במרץ תשע"א).
 על אהרן פייק: דוא"ל (אנגלית) מסימקס, ל' באדר א תשע"א (6 במרץ 2011); י"ד באדר ב תשע"א (20 במרץ 2011). פייק היה מורה הדרך גם בבית הספר למנהיגות שפעל בירושלים בתשל"ב (1972).
 נסיעה לקדום, 1,500 ל"י, י"ח בתמוז תשל"ו (16 ביולי 1976), ספח צ'ק מס' 2475, צד 692א.
 לפי מחברתו של סימקס, התלמידים יצאו לקדום ביום שישי, י"ח בתמוז (16 ביולי), וחזרו לירושלים ביום ראשון. הלימודים התחדשו ביום שני, כ"א בתמוז (19 ביולי). דוא"ל (אנגלית) מסימקס, י"ד באדר ב תשע"א (20 במרץ 2011).
 21 "A Cave in Hebron," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1976, pp. 13-14.
 22 דוא"ל (אנגלית) מסימקס, ל' באדר א תשע"א (6 במרץ 2011); דוא"ל (אנגלית) מִקָּקֶר, ב' באדר ב תשע"א (8 במרץ 2011).
 23 דוא"ל (אנגלית) מסימקס, א' באדר ב תשע"א (7 במרץ 2011).
 24 ראה הערה 6, מכתב (אנגלית) מִקָּקֶר.
 חשבונות מס' 2197 מ'משה כובשי, חברת הובלה ותעבורה בע"מ, בסך 2775 ל"י, אוגוסט 1976 (אב תשל"ו), צד 692ב. ספח צ'ק, צד 692ב.
 כ"ו באב תשל"ו (22 באוגוסט 1976): ירושלים, שילה, שכס-גשר אדם, ארגמן, ירושלים: 205 ל"י.
 כ"ז באב תשל"ו (23 באוגוסט 1976): ירושלים, עין גב, מושב נוב, מושב יונתן, חושינה, מרום גולן, בניאס, תל חי, קריית שמונה. 800 ל"י.
 כ"ח באב תשל"ו (24 באוגוסט 1976): קריית שמונה, אלמגור, טבריה, דגניה, ארגמן, ירושלים, 1,120 ל"י.
 קבלה מאכסניית הנוער תל חי, כ"ז באב תשל"ו (23 באוגוסט 1976), 16 ל"י, צד 692ב. לא צוין השירות שסופק.
 25 דוא"ל (אנגלית) מיונג, כ' בתשרי תשס"ט (19 באוקטובר 2008).
 26 מכתב מגרעין מתנחלי יריחו לוועדת השרים לענייני התיישבות, ה' באב תשל"ו (1 באוגוסט 1976), צד 90ב. "בימים אלה עולה הגרעין להתיישבות סמלית..."
 "Gush Emunim Plans Pesach March to Jericho," *Jewish Press*, March 26, 1976, p. 2; "30,000 Israelis Parade in Claim to the West Bank," *New York Times*, April 19, 1976, p. 1.
 הצעדה הייתה בימי חול המועד של פסח.
 27 "The Week That Was: Jericho," *Jewish Press*, August 20, 1976, p. 25; "Jericho," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, September 1976, pp. 12-13.
 28 Meir Hacohen [pseud. of Meir Kahane], "The Shofar," subheading of "Israel Through Laughter and Tears," *Jewish Press*, August 20, 1976, p. 16.
 29 דוא"ל (אנגלית) מפולק, י"ט באדר א תשע"א (23 בפברואר 2011).
 אילן גור, "ניסיון התנחלות ביריחו הסתיים ליד מחסומי צה"ל," 'דיעות אחרונות', ז' באב תשל"ו (3 באוגוסט 1976), עמ' 5. לידיעה צורפה תמונה של שיירת הרכבים.
 ברוך מאיר, "כוחות צה"ל מנעו התנחלות 'סמלית' ביריחו," 'מעריב', ז' באב תשל"ו (3 באוגוסט 1976), עמ' 3.
 חנוך יונג נתן לי תמונות שצילם על יד המחסום לפני יריחו. באחת מהן נראה מאיר משוחח עם אחד המפקדים. בתמונה אחרת הוא נראה עומד על יד האוטובוס שהופיע בתמונות בעיתונים. ראה מדור התמונות.
 30 "Hebron – Redemption or Humiliation," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, September 1976, pp. 3-6.
 בראש המאמר הנ"ל נכתב: "דברים שאמר בנואמו ערב ההפגנה בחברון:
 "יהודים אזרחים אמריקנים, זכרו!" מודעה [אנגלית] על הרצאתו של מאיר במלון 'המרקו':
 "American Jewish Citizens, Remember!" [ad] *Jerusalem Post*, August 24, 1976, p. 7.
 קומתו הראשונה של 'חסד לאברהם' נבנתה בתרנ"ג (1893), וקומתו השנייה נבנתה בתרס"ט (1909). ב"קושיאן" (שטר קניין מימי השלטון הטורקי) מתר"ע (1910) נרשם הבניין על שמותיהם של הרבנים מאני ופרנקו.
 החלטת בג"ץ בנושא רכוש יהודי בחברון: בג"ץ 3103/06, ב' באדר א תשע"א (6 בפברואר 2011), שלמה ולירו נ' מדינת ישראל. בג"ץ סירב להכיר בבעלות יורשיו של משה ולירו על ארבע חלקות שהוא רכש בחברון בתרצ"ה, מאחר שממשלת ירדן הכריזה עליהן "רכוש אויב" והפקיעה אותן בתקופת שלטונה בחברון.
 31 "20 Militant Jews Arrested in Demonstration at Off-Limits Hebron Hospital," *New York Times*, August 26, 1976, p. 3.
 התצלום של מאיר ברכב צבאי לאחר מעצרו פורסם עם הכתבה הנ"ל. ראה מדור התמונות.

"Israeli police have informed us that 29 American Citizens... were arrested August 25 in Hebron..." Telegram from Michael H. Newlin, American Consul, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., August 26, 1976, *rzp*.

פירשטיין: "משפטן בעיר האבות", 'מעריב', ח' באלול תשל"ו (3 בספטמבר 1976), עמ' 25.
תופיק חורי, "המפגינים עלו על הגגות ומשם קפצו לבניין הדסה בחברון", 'ידיעות אחרונות', ל' באב תשל"ו (26 באוגוסט 1976), עמ' 4.

32 ראה הערה 6, מכתב מִבְּקָר.

33 דוא"ל (אנגלית) מסימקס, ל' באדר א תשע"א (6 במרץ 2011): א' באדר ב תשע"א (7 במרץ 2011). צד 397.

34 "Hebron Detainees Out on Conditional Release," *Jerusalem Post*, August 27, 1976, p. 3.
נסים טאיטו, "הרב מאיר כהנא: לא יתכן שיהודים בארץ לא יוכלו להתפלל במקום שבו יהודים נרצחו", 'ידיעות אחרונות', ג' באלול תשל"ו (29 באוגוסט 1976), עמ' 13.

מרדכי ארציאלי, "הרב כהנא ו-14 מתומכיו שוחררו בערבות עצמית", 'הארץ', ג' באלול תשל"ו (29 באוגוסט 1976), עמ' 3.

35 "Peres Slams Gush," *Jerusalem Post*, August 31, 1976, p. 1.

"Hebron is Jewish...", [ad] *Jerusalem Post*, September 3, 1976, p. 4.

דב גולדשטיין, "ראיון השבוע עם שמעון פרס, שר הביטחון", 'מעריב', ח' באלול תשל"ו (3 בספטמבר 1976), עמ' 22.
גזיר עיתון של כתבה זו, שעליו כתב מאיר "אלה הדברים שפרס אמר בכנסת ושודרו בשידור חי בטלוויזיה", צד 397.
גדעון רייכר, "זה לא עניין שגוש אמונים עובר בארץ כלפיך נייד", 'ידיעות אחרונות', ה' באלול תשל"ו (31 באוגוסט 1976), עמ' 9.

ראה גם 'דברי הכנסת', ד' באלול תשל"ו (30 באוגוסט 1976), עמ' 4013.

36 בועז עברון, "מי צריך אותו?", 'ידיעות אחרונות', א' באלול תשל"ו (27 באוגוסט 1976), עמ' 16.
"Israel for the Israelis?" *Jewish Press*, September 24, 1976, p. 14, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, October 1976, pp. 14-15, and in *American Jewish World* (Minneapolis), December 17, 1976, p. 7.

37 "Playing With Fire," [editorial] *New York Daily News*, August 27, 1976, *rzp*.

38 מכתב מיוסף פרידלנדר, יו"ר האגודה ליחסי ציבור בחיפה, למאיר, כ"ב באב תשל"ו (18 באוגוסט 1976), צד 390.
במכתב נקבע תאריך ההרצאה לז' באלול תשל"ו (2 בספטמבר 1976).
קבלה על מברק ממאיר לברניס טננבאום, נשיאת נשות הדסה בארה"ב, ו' באלול תשל"ו (1 בספטמבר 1976), צד 390.

"Kahane Warns Hadassah over Hebron Hospital," *Jerusalem Post*, September 3, 1976, p. 2.

"Kahane Calls on American Hadassah to Demand Return of Hebron Hadassah Hospital," English press release, [September 2, 1976], *rz 90c*.

ארכיון קול ישראל, הקלטה מס' 11664, ז' באלול תשל"ו (2 בספטמבר 1976).

39 מיכאל ששר, "בועת הסבון של הרב כהנא", 'ידיעות אחרונות', י"ג בתמוז תשל"ו (11 ביולי 1976), עמ' 10.
על תאריך הגעת התלמידים לישראל, ראה הערה 6.

See also "Kahane Promises a Lively Knesset," *Jerusalem Post*, July 8, 1977, p. 2.

עמליה ארגמן, "על ישראל להימנע מהשתעבדות לארה"ב", 'ידיעות אחרונות', י' בתמוז תשל"ו (8 ביולי 1976), עמ' 5.

מאיר וילנר היה חבר כנסת מטעם רק"ח, המפלגה הקומוניסטית.

40 "Kahane Announces Knesset Race; Attacked, Beaten in Street," *Jewish Press*, July 23, 1976, pp. 1, 20, reprinted in *Beyond Words*, 2:293-294.

"My Friend Brenner," *Jewish Press*, June 18, 1976, p. 8; *Writings* 5734-5-6, pp. 372-373.

תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "החבר שלי ברנר", 'כהן ונביא', כרך א, עמ' 50-51.

41 ראה הערה 40, "החבר שלי ברנר".

42 "הידיים ידי עשו", [מודעה] 'מעריב', כ"ה בתמוז תשל"ו (23 ביולי 1976), עמ' 5.

במודעה הובא מספר הטלפון שלנו בבית, 02-526127, משום שרוב שעות היום לא הייתה מוכירה במשרד.

43 מכתב מהרב צבי יהודה קוק למאיר, י"ג בתמוז תשל"ו (9 באוגוסט 1976), צד 390. מכתב מקורי.

המכתב מובא בספר ההספדים על מאיר, 'המאיר לארץ' (ירושלים, ישיבת הרעיון היהודי, תשנ"א), עמ' 100, ובמאמר של אליצור סגל, "בין שני כוהנים", 'עט עפרה', חשוון תשס"ב (נובמבר 2001), עמ' 32.

- 44 הרצל רוזנבלום, "משהו מוזר", ידיעות אחרונות, ב' באב תשל"ו (29 ביולי 1976), עמ' 2.
 45 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, כ"ב באדר ב תשל"ו (24 במרץ 1976), צדג.
 במילים "בשבועיים האחרונים" התכוון מאיר להתפרעויות הערבים בגליל לאחר יום האדמה. ראה פרק א, עמ' 7-6.

פרק ג

- 1 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, ט"ז באייר תשל"ו (16 במאי 1976), צדג.
 2 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, ב' באב תשל"ו (29 ביולי 1976), העתק פחם, צד 990.
 מכתב (אנגלית) ממאיר לויליאם פרל, י"ג באייר תשל"ו (13 במאי 1976), פרל.
 3 Rabbi Irving Rosenbaum, "Rabbi at Random," *Jewish Sentinel* (Chicago), December 23, 1976, p. 13.
 4 דוא"ל (אנגלית) מג'ניס שטרן, א' באלול תש"ס (1 בספטמבר 2000); ו' באלול תש"ס (6 בספטמבר 2000).
 דוא"ל (אנגלית) מנחום שטרן, י"ד באב תשנ"ט (27 ביולי 1999).
 צילום כתבתם של נחום וג'ניס שטרן, ועליה חתימתו של מאיר, מסדר הקידושין, ו' בחשוון תשל"ז (30 באוקטובר 1976), צדג.
 מכתב (אנגלית) מג'ניס שטרן למאיר, ט"ו באלול תשל"ו (10 בספטמבר 1976), ובו תשובות על שאלותיו של מאיר בעניינים הלכתיים – נישואין קודמים, רקע משפחתי וכדומה.
 See also: "Rabbi Meir Kahane will be in the U.S. from Oct. 20-Dec. 20, 1976 ... invite [him] to a parlor meeting, a synagogue or other function," [ad] *Jewish Press*, October 8, 1976, p. 32.
 גם פיי לויד עזרה לארגן הרצאות של מאיר בתקופה הזו. ראה מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, כ' באייר תשל"ו (20 במאי 1976), צדג.
 5 "מסמך קניג" הסודי נכתב בניסן תשל"ו (אפריל 1976) ונחשף בעל המשמר' באלול תשל"ו (ספטמבר 1976), גג א 317/2.
 אוד גונדר, "גם ישראל קניג הולך", 'הארץ', כ"ח בשבט תשמ"ו (7 בפברואר 1986), עמ' 15. עשר שנים לאחר שכתב את המסמך – לאחר שמונה-עשרה שנים בתפקיד הממונה על מחוז הצפון במשרד הפנים – התפטר ישראל קניג מתפקידו.
 William E. Farrell, "Israeli's Proposal on Arabs Disputed; Controversy Is Aroused by Official's Plan...", *New York Times*, September 9, 1976, p. 5. See also: "Israeli Arabs Halt Work...", *New York Times*, September 29, 1976, p. 4.
 6 "Time Is Running Out," *Jewish Press*, September 17, 1976, p. 46.
 "תנועת כ"ך יוזמת מסיבת עיתונאים ביום ג' לקראת לייסוד חברה יהודית עולמית למימון העברת הערבים בארץ ישראל... י"ט באלול (14 בספטמבר), בשעה 11:00 בבוקר, בבית אגרון בירושלים...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 990.
 7 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, כ"ז באייר תשל"ו (27 במאי 1976), צדג.
 "American Jews: An End to Arab-Jewish bloodshed! ... Peace in Israel through Arab Resettlement," [ad] *Jerusalem Post*, September 24, 1976. The talk was scheduled for September 26 at Kach headquarters, 31 Ussishkin Street, Jerusalem.
 8 מכתב ממאיר לשמעון רחמים, כ"ג בתשרי תשל"ז (17 באוקטובר 1976), צדג.
 9 ארכיון קול ישראל, הקלטה מס' 11799, כ"ג בתשרי תשל"ז (17 באוקטובר 1976).
 10 "Kahane to Join NRP, Settle in Kiryat Arba," *Jerusalem Post*, October 18, 1976, p. 3; "NRP Quandary" [editorial] *Jerusalem Post*, October 19, 1976, p. 8.
 אברהם תירוש, "הרב כהנא הצטרף למפד"ל", 'מעריב', כ"ד בתשרי תשל"ז (18 באוקטובר 1976), עמ' 4.
 "הרב כהנא מצטרף למפד"ל", ידיעות אחרונות, כ"ד בתשרי תשל"ז (18 באוקטובר 1976), עמ' 4.
 מכתב מלשכת המסים המרכזית של הפועל המזרחי בא"י לכהנא מאיר, כ"ז בתשרי תשל"ז (21 באוקטובר 1976), צד 990.
 "...החלטת המרכז של התנועה להימנע מלקבל חברים... המשתייכים לתנועות אחרות".
 11 "20 Militants' Families Moving to West Bank," *New York Times*, October 18, 1976, p. 8.
 12 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ח בתשרי תשל"ז (22 באוקטובר 1976), צדג.
 Meir appeared on the Long John Nebel show on October 21, midnight to 6 a.m.. See "Radio," *New York Times*, October 20, 1976, p. 91.

“Condemn Kahane Disruption,” *Jewish Press*, November 5, 1976, p. 31.

“Kahane Demands Right to Speak; Is Turned Down,” *Jewish Week*, October 31, 1976.

“Why Are They Afraid?” *Jewish Press*, November 19, 1976, pp. 46, 47, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, November 1976, p. 13, 14, and in *Beyond Words*, 2:350-352.

“Meir Kahane Sought to Join Mizrahi But Was Refused,” *Jewish Press*, November 19, 1976, pp. 46, 47.

הרצאות בשבת: ¹⁴

Auditorium of Public School 103, Borough Park, Brooklyn, October 22, flyer, rz 90e.

Washington Heights Congregation, Pinhurst & 179 St., Manhattan, November 6, flyer, rz 90e.

Silver Spring Jewish Center, Silver Spring, Md., November 13, 1976. See: *Jewish Week*, November 10, 1976, rz 716a.

Congregation Shaare Zion, 2030 Ocean Parkway, Brooklyn, December 17, 1976; Sephardic Institute, 511 Avenue R, Brooklyn, December 18. See Letter from Morris D. Gindi to Meir, rz 90f.

הרצאות אחרות:

Congregation Bnai Sholom, West End, N.J., October 24, 1976, flyer, rz 90f.

West Side Institutional Synagogue, November 2, 1976, flyer, rzp.

Roslyn Middleman, “Rabbi Kahane Warns of Ultimate Disaster,” *Kings Courier*, November 8, 1976, rz 1209. Report on Meir’s talk at Community Temple Beth Ohr, on October 21.

“Rabbi Meir Kahane Guest Speaker,” *Sabra* (B’nai B’rith Hillel Foundation, Syracuse University), October 22, 1976, pp. 8, 11, rz 90e. Announces speech on October 31, sponsored by B’nai B’rith Hillel Foundation, Syracuse University.

“JDL Founder Plans to Move with Family to Kiryat Arba,” *Buffalo Jewish Review*, November 5, 1976, p. 1, rz 1209.

“The Jewish Student Union Presents Rabbi Meir Kahane..., tonight... Topic: There Is No Palestine,” [ad] *The Spectrum* (State University at Buffalo), November 1, 1976, p. 14, rz 90e.

מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, ט' בחשוון תשל"ז (2 בנובמבר 1976), צינ.

דני סימקס ארגן את ההרצאה בקולומביה יוניברסיטי. דוא"ל מסימקס, ט"ז באייר תשע"א (20 במאי 2011). הוא כתב “האולם היה גדוש”. דוא"ל מסימקס, ט"ז בסיוון תשע"א (18 ביוני 2011)

Queens College: “Kahane to Speak Here Thursday,” *Ha'or* (Queens College), October 27, 1976, p. 1, rz 90f. In the same issue, p. 12, announcement of talk by “Rabbi Meir Kahane, International Chairman of the JDL,” sponsored by the Council of Jewish Organizations.

Yeshiva University: “Many Hear Kahane Speak; Stresses Need for Aliyah,” *Commentator*, December 22, 1976, p. 4.

Richard Rodriguez, “Kahane Speaks at Baruch,” *The Ticker*, November 12, 1976, p. 1, rz 90d.

“JCRB Issues Response to Meir Kahane,” *Kansas City Jewish Chronicle*, November 26, 1976. 18 p. 5, rz 90d. An ad for Meir’s speech on November 22 appeared in the November 19 issue.

Alice Hartman, “J.D.L. Founder Talks ‘Sense,’” *Kansas City Times*, November 23, 1976, p. 3, rz 90d.

Milton Firestone, “Kahane Urges Jews to Return to Israel, Religion,” *Kansas City Jewish Chronicle*, November 26, 1976, p. 5, rz 90d.

Philip Barr, “Kahane: Jewish Leaders Timid,” *Eagle* (American University), November 19, 1996, p. 1, rz 90d. Meir’s speech at American University on Saturday night, November 13, was sponsored by the Kennedy Political Union and the Jewish Student Association.

Gerald Fischman, “‘Spit Back: ‘Militant Rabbi Says Fight Racists,’” *Diamondback* (University of Maryland), November 15, 1976, rz 716a.

Sherry Stern, “Kahane Says U.S. Jews Share Holocaust Blame,” *Arizona Daily Star*, November 30, 1976, rz 90d. This reports on Meir’s talk on November 29 in at the University of Arizona in Tucson. That evening he spoke at Congregation Anshe Israel in Tucson.

On November 30 he spoke at Arizona State University. See: "Arabs Demand Land Says Rabbi," *State Press* (Arizona State University), December 1, 1976, p. 3.

22 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, לפני ו' בכסלו תשל"ז (28 בנובמבר 1976), צידן.
קרטר נבחר לנשיא ארצות הברית בחשוון תשל"ז (נובמבר 1976) אך הושבע רק בטבת תשל"ז (ינואר 1977).
עוד בנושא הנוצרים הפונדמנטליסטים, ראה כרך א, עמ' 399-400.

23 "הרב כהנא מבקש להרצות בכנסייה בעירו של קרטור," *הארץ*, ז' בכסלו תשל"ז (29 בנובמבר 1976), עמ' 2.
John Sheehan, "Kahane to Speak at Plains Church," *Long Beach Independent*, November 29, 1976, p. B-1, rz 90d.

לוח זמנים בקליפורניה:

Meir spoke at the Long Beach Jewish Community Center on November 28 at 2 p.m. and at Temple Judea at 7 p.m. the same day. On December 1 he spoke at Congregation Beth Jacob, all in the Los Angeles area. See: "Varied Pulpits for Kahane during Visit," *B'nai B'rith Messenger*, November 26, 1976, pp. 1, 76. He appeared on the Carol Hemingway radio program, "Religion on the Line," on station KABC on November 28, rzp.

24 אהרון שמיר, "הרב כהנא המתין לקרטור לפני הכנסייה," *ידיעות אחרונות*, י"ד בכסלו תשל"ז (6 בדצמבר 1976), עמ' 2.

"Pleads for Israel at Carter's Church," *Jewish Press*, December 10, 1976, pp. 1, 28. Photo caption on p. 1: "Meir Kahane speaking in front of Plains Baptist Church." (Photo by Shmuel Kaftori). The entire statement presented to Carter is printed on page 28 of this issue.

NBC News Archive, media no. t761206, December 6, 1976.

על ויליאם באולר Bowler: מכתב (אנגלית) ממאיר לאייב ליון, ח' בסיוון תשל"ז (25 במאי 1977), צידן.
שמואל כפתורי (קנופולר) ואייב פרידמן היו מחברי הליגה שהלכו עם מאיר לכנסייה. פרידמן עומד ליד מאיר בתמונה הנ"ל.

"Carter Gets Information on 70 Prospective Aides," *Washington Post*, December 6, 1976, rz 90e.

"Carter Is Undecided on Broadening Draft Pardons," *New York Times*, December 6, 1976, p. 3.

FBI Los Angeles Office, file 105-29629-140, report to Director, November 30, 1976, rzp. 25

תיקו של מאיר בבולשת הפדרלית נסגר רשמית לאחר שש שנים בט"ו בתמוז תשל"ז (13 ביולי 1976), צידן.

26 "Rabbi Meir Kahane Will Be Speaking..." [ad] *Jewish Press*, December 3, 1976, p. 34. This lists Congregation B'nai Joseph, 1616 Ocean Parkway, Brooklyn, December 7; Congregation Mishkan Israel, 67-04 Austin Street, Forest Hills, December 8; East Side Hebrew Institute, 61 Irving Place, Manhattan [probably December 9].

New York University: Dave Singer, "Meir Kahane to Appear at NYU," *N.Y.U. Pride*, December 7, 1976, pp. 1, 4, rz 90f. Ad in same issue, p. 3, gives details: December 9, noon, Loeb Student Center.

Chicago: See note 3, Rabbi Irving Rosenbaum.

[Announcement], *Kol Shabbat, The Sabbath Voice* (Religious Zionists of Chicago), November 26, 1976, rz 90e. Announcement of Meir's talk, December 11, 1976, sponsored by Religious Zionists of Chicago.

"JDL Sit-In Protests Statement Made by Ribicoff." *Jewish Week*, December 1, 1976, p. A-15; 27

"Sit-In at Senator Ribicoff's Office," *Baltimore Jewish Times*, November 26, 1976, p. 8, rz 734;

"JDL Sit-In at Ribicoff's Office," *Jerusalem Post*, November 18, 1976, p. 1.

"Kahane Calls Ribicoff ... Greater Danger to Israel..." press release, November 18, 1976, rz 90d.

28 "Kahane Blasts Israeli Government, American Jewish Groups for 'Betrayal of Soviet Jews;' Calls Decision to Cut Aid to Vienna Dropouts 'Perfidy,'" press release, [November 24, 1976], rz 90d.

"Treachery and Perfidy," flyer distributed at sit-in at HIAS, November 24, 1976, rz 90d.

"News Brief," *Jewish Telegraphic Agency*, November 24, 1976. See: www.jta.org/archive. Retrieved June 2011.

See also "And the Soviet Jews," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1976, p. 10.

- “Bomb Threats Linked to JDL’s Armed Affiliate,” *Jewish Week*, January 25, 1976. ²⁹
- “The national office of the JDL in New York City received a message from the JAR which contained a statement to be relayed to the press...” See: *JDL Bulletin*, July 1976, rz 985.
- “70-Yr. Old Convicted on Testimony of Ex-Israeli,” *Jewish Press*, December 24, 1976, pp. 1, ³⁰ 40, reprinted as “Perfidy,” in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1976, pp. 8-9.
- “JDL Official Guilty; Will Appeal Verdict,” *Jewish Press*, December 3, 1976, p. 3.
- “Jewish Defense League Official Convicted of Anti-Soviet Action,” *New York Times*, November 26, 1976, p. 13.
- ד”ר פרל ערער על החלטת בית המשפט, ובשבט תשל”ז (פברואר 1977) הומר עונשו לשנתיים מאסר על תנאי.
- “Perl Given 2 Yr. Suspended Sentence,” *Jewish Press*, February 18, 1977, p. 3.
- “2 J.D.L. Members Seized by F.B.I.; Agents Report Finding Four Pounds of an Explosive,” ³¹ *New York Times*, June 9, 1976, p. 78.
- Arnold H. Lubasch, “Four in Jewish Defense League Held in 2 U.N. Mission Attacks,” *New* ³² *York Times*, August 20, 1976, p. 18.
- דוא”ל (אנגלית) מרזיאל (רסל) קלנר, י”ט באייר תשע”א (23 במאי 2011).
- ריאיון עם אלימלך (מל) ליבוביץ, י”ג בחשוון תשנ”ח (13 בנובמבר 1997), ירושלים. ³³
- דוא”ל (אנגלית) מרזיאל (רסל) קלנר, ה’ בסיוון תשע”א (7 ביוני 2011).
- “We need thousands for legal expenses.” See: *JDL News*, October 1976, rz 985.
- “JDL Legal Defense Fund Gala... guest speaker Rabbi Meir Kahane... Far Rockaway Manor... November 6, 1976,” flyer, rz 985.
- “They Spoke Up for You,” [ad] *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, July 1976, p. 23. The ad, requesting contributions to the JDL Legal Fund, has photos of Steven Rombom, Dr. William Perl, and Steven Ehrlich.
- “A Former Leader of JDL Is Sentenced to 3 Years in Violent-Harassing Plot,” *New York Times*, ³⁴ December 16, 1976, p. 40.
- “4 Jewish Defense League Members Indicted in N.Y.,” *Los Angeles Times*, August 20, 1976, p. 10.
- אורכם של עונשי מאסר “לא מוגדרים” אינו נקבע בבית המשפט, אלא נותר להכרעת רשויות בתי הסוהר בהתאם להתנהגות האסיר.
- John J. O’Connor, “TV: Curious Aspects of a Talk with a Mercenary,” *New York Times*, May ³⁵ 5, 1976, p. 83.
- O’Connor describes the confrontation between Dane and Rubin which took place on the CBS prime time program “60 Minutes” on May 2, 1976.
- בוני פכטר מונתה למנהלת הארצית של הליגה בתשל”ז (1976), ראה: ³⁶
- Alisa H. Kesten, “The Jewish Defense League: An Update,” *Trends Analyses Report* (American Jewish Committee), April 29, 1980, p. 2, rz 719.
- See also: “Einstein Hospital Officials, Jewish Groups...,” Jewish Telegraphic Agency, December 24, 1976. www.jta.org/archive. Retrieved October 1, 2014.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, י”ד בתשרי תשל”ז (8 באוקטובר 1976) על פי חותמת הדואר, צ”נ. ³⁷
- את רעיון ‘החוג’ העלה מאיר לראשונה בתשל”ה (1975). ראה כרך א, עמ’ 368. על פעילות ‘החוג’ בתשל”ח (1978) ראה פרק ז, עמ’ 75-76.
- “The Circle (The Chug),” *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, October 1976, pp. 3-4.
- “Netanya in New York,” [ad] *Jewish Press*, January 16, 1976, p. 28; January 30, 1976, p. 28. ³⁸
- רבי יעקב עמדין, “סידור בית יעקב” (ירושלים: פלדהיים, תשס”ב), 2 כר. מהדורה זו היא השלמה ביותר במהדורות שהודפסו בשנים האחרונות.
- Other ads referred to Far Rockaway as K’far [Hebrew for village] Rockaway: “Thinking of Moving? Come to K’far Rockaway,” [ad] *Jewish Press*, August 13, 1976, p. 16.

“Netanya in New York,” *Jewish Press*, March 19, 1976, p. 10, reprinted in *Writings 5734-5-6*, 39 pp. 328-330.

“A Reply to Far Rockaway,” *Jewish Press*, April 16, 1976, p. 24, reprinted in *Beyond Words*, 40 2:248-250.

This was a rebuttal to Gerald David’s letter to the editor, *Jewish Press*, April 2, 1976, p. 65. See also Serena M. Schweig’s favorable letter to the editor, *Jewish Press*, April 16, 1976, p. 5.

“מעשה זבוטינסקי הסעיר את היהדות,” דבר, ג’ בחשוון תרצ”ז (19 באוקטובר 1936), עמ’ 8. במאמר הנ”ל נכתב: “אין אנו רוצים ולא יכולים להיות מגורשים לארץ ישראל”.

41 “וקראתם דרוו...”, תערוכה לציון יובל המאתיים לעצמאות ארצות הברית. קטלוג התערוכה נערך על ידי יוחאי גואל, ליבי כהנא, אריה מיינדנבאום וצוות המחלקה ללימודים אמריקניים, עברית ואנגלית, (ירושלים: בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי), תשל”ו 1976, 31, לג עמ’, 28 ס”מ, סל.

התערוכה נפתחה בספרייה הלאומית בירושלים (שנקראה אז בית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי) בו בתמוז תשל”ו (4 ביולי 1976).

“ארצות הברית של אמריקה: ביבליוגרפיה מוערת של פרסומים בעברית”, ערוך בידי ליבי כהנא, עברית ואנגלית, (ירושלים: מרכז ההדרכה לספריות ציבוריות: האוניברסיטה העברית, המחלקה ללימודים אמריקניים, תשל”ז), 121 עמ’, סל.

42 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, נכתב בין כ”ג בכסלו לה’ בטבת תשל”ז (15-26 בדצמבר 1976), צדג.

43 “Bicentennial: 200 Years and Spiro Agnew,” *Jewish Press*, June 25, 1976, p. 24, reprinted as “Two Hundred Years and Agnew,” in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, June 1976, pp. 9-13.

“Torah in America: the Bicentennial,” *Jewish Press*, July 2, 1976, p. 40, reprinted in *Beyond Words*, 2:295-299.

44 “Meir Kahane Vilified a Community,” by Dr. Raphael Moller, [letter to the editor] *Jewish Press*, August 6, 1976, p. 5.

“Rabbi Kahane – Preacher of Heresy and Violence,” by Rabbi Moshe Gold, [letter to the editor] *Jewish Press*, August 6, 1976, p. 25.

See also: “Meir Kahane and Moses,” by Aharon Atzmon, [letter to the editor] *Jewish Press*, August 13, 1976, p. 27.

“Editor’s Note,” *Jewish Press*, August 20, 1976, p. 33.

45 “The Week That Was, Part 1,” *Jewish Press*, August 20, 1976, p. 25, reprinted as “Of Hate and Love,” in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, September 1976, p. 12.

46 “JDL to Set Foot on Moon: JDL Mass Rally,” [ad] *Jewish Press*, December 17, 1976, p. 35.

העצרת נגד הכומר מון נערכה במלון ‘ניו יורקר’ במנהטן בכ”ז בכסלו תשל”ז (19 בדצמבר 1976).

“JDL Hopes to Eclipse Moon,” *Jewish Press*, December 24, 1976, p. 2.

“The Pull of Sun Moon; Thousands of Young Americans Believe He Has Led Them to Truth and Love. Hundreds of Parents Have Formed a National Organization to Get Back Their Children,” *New York Times*, May 30, 1976, p. 145.

47 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, נכתב בכסלו תשל”ז (אמצע דצמבר 1976), צדג.

מאיר חזר לארץ בב’ בטבת תשל”ז (23 בדצמבר 1976), חותמת בדרכונו, צדג.

פרק ד

1 “הרב כהנא ירוך לכנסת,” הארץ, ט’ בטבת תשל”ז (30 בדצמבר 1976), עמ’ 3.

מנחם ברש, “הרב כהנא הודיע: ארוך לבחירות לכנסת,” ידיעות אחרונות, ט’ בטבת תשל”ז (30 בדצמבר 1976), עמ’ 2.

2 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רוזנוסר, ח’ בטבת תשל”ז (29 בדצמבר 1976), צד 190.

3 “Give Sadat a ‘Present’...” [ad] *Jewish Press*, January 14, 1976, p. 24A.

“Give Sadat a ‘Present’...” [ad] *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, February 1977, p. 31.

4 דוא”ל (אנגלית) מיואל לרנר, ה’ באדר א תשע”א (9 בפברואר 2011).

- 5 ריאיון עם גולי טורנברג, ל' בסיוון תשס"א (21 ביוני 2001), ירושלים.
- 6 תמונה של מאיר עם ד"ר ישראל אלדד, י"ז בשבט תשל"ז (7 בינואר 1977), צדנ .
 6 מכתב ממאיר, יו"ר תנועת 'כך', לשמעון רחמים, ט"ו בשבט תשל"ז (3 בפברואר 1977), צדנ . המכתב ממנה את שמעון רחמים לנציג התנועה לוועדת הבחירות המרכזית.
- מכתב ממאיר, יו"ר תנועת 'כך', לוועדת הבחירות המרכזית, ט"ו בשבט תשל"ז (3 בפברואר 1977), צדנ .
 "רשימת המועמדים לכנסת התשיעית", 'רשומות: ילקוט הפרסומים', כ"א באייר תשל"ז (9 במאי 1977), עמ' 1327.
 המועמדים למקומות ארבע עד שמונה ברשימה: ברונר-ה-אריה, דוד שטיינברג, ליאון אלימלך ומתתיהו מאור.
 7 מכתב גלוי מהרב צבי יהודה קוק, "הופעתו של הרב מאיר כהנא...", כ"ט בשבט תשל"ז (19 בינואר 1977), צד 38.
 "והיו עיניך רואות את מוריך", [מודעה] 'מעריב', ו' בשבט תשל"ז (25 בינואר 1977), עמ' 8.
- 8 "Rav Kook Endorses Kahane for Knesset," *Jewish Press*, February 4, 1977, pp. 2, 52.
 "כך" עם קואפ יעודדו הגירת ערבים לארה"ב, 'הארץ', א' בשבט תשל"ז (20 בינואר 1977), עמ' 4.
 "כהנא יפעל למען הגירת ערבים מהארץ", 'ידיעות אחרונות', א' בשבט תשל"ז (20 בינואר 1977), עמ' 4.
 מאיר העלה את רעיון הוועדה הזו עם רוזנוסר לראשונה באייר תשל"ו (מאי 1976), ראה פרק ג, עמ' 27-28.
 "עסקנים יהודים מארה"ב מכינים תכנית להגירת הערבים לארצות המערב... מסיבת עיתונאים בבית סוקולוב ביום רביעי, כ"ט בשבט תשל"ז (19.1.77)...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 89a.
- Typescript of speech for Nat Rosenwasser at the press conference, no heading, no date, rz 89a.
 ריאיון טלפוני עם נפתלי רוזנוסר, י"ט בתמוז תשע"א (21 ביולי 2011).
 ריאיון טלפוני עם ראובן (בוב) דוכנוב, י"ט בתמוז תשע"א (21 ביולי 2011).
 9 NBC News Archive, media no. 0223b77, February 9, 1977.
- 10 הרצאות: י"ד בשבט תשל"ז (4 בינואר 1977), צפת, ביתם של חנה ושלמה ולך. מכתב מש' ולך [לתושבי צפת], ו' בשבט תשל"ז (27 בדצמבר 1976), צד 90.
 כ"ח בשבט תשל"ז (16 בפברואר 1977), מבשרת ציון. ראה:
 "Rabbi Meir Kahane, candidate for the Knesset ... contact Joe Wahl, 56a [Absorption Center, Mevaseret Zion]," flyer, rz 89a.
- "הרב כהנא קורא לצעירי המפד"ל ופועלי אגודת ישראל להצטרף אליו", 'הארץ', ז' בשבט תשל"ז (26 בינואר 1977), עמ' 4.
 "הרב כהנא קורא לצעירי המפד"ל ופועלי אגודת ישראל ל'רוץ' איתו", 'מעריב', ז' בשבט תשל"ז (26 בינואר 1977), עמ' 4.
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 12063, ו' בשבט תשל"ז (25 בינואר 1977).
 "Kahana [sic] Calls on Religious Factions to Join His List," *Jerusalem Post*, January 26, 1977, p. 2.
- 11 מכתב מיואל לרנר "לכל פעילי התנועה", צד 89a. הזמנה לאספה שתיערך בקריית ארבע בכ' בשבט תשל"ז (8 בפברואר 1977).
 מכתב ממזכירות תנועת 'כך' ל"א.ג.", צד 89a. הזמנה לאספה שתיערך בו' באדר תשל"ז (24 בפברואר 1977).
 12 "קבלת פנים לשר החוץ האמריקני, מסיבת עיתונאים...", כ"ב בשבט תשל"ז (10 בפברואר 1977), בית סוקולוב, הודעה לעיתונות, צד 99.
- Memo from American Embassy, Tel Aviv, to U.S. State Department, Washington, February 15, 1977, rzp. "After discussing the matter with Mr. Dunnigan, I informed the rabbi that there was little possibility of arranging an interview with the Secretary or any member of his party."
 מכתב (אנגלית) ממאיר לשגרירות ארצות הברית, תל אביב, כ"ו בשבט תשל"ז (14 בפברואר 1977), צדנ .
 Bernard Gwertzman, "Vance Is in Israel on Mideast Mission," *New York Times*, February 16, 1977, p. 1.
- 13 "50 New Telephone Exchanges Promise Relief for 220,000 Waiting Subscribers," *Jerusalem Post*, January 26, 1979, p. 13.
- 14 מכתב מתנועת 'כך' אל ש' פרדס, מנהל מדור טלפונים, משרד התקשורת, [חתום] מאיר כהנא, ד' באדר תשל"ז (22 בפברואר 1977), ג 7228/11.
- זכר משלומית לעמי [משרד התקשורת], י"ג בניסן תשל"ז (1 באפריל 1977), ג 7228/11.
- 15 מכתב מד' רוניק, משטרת ישראל, מחוז תל אביב, למאיר, כ"ה בניסן תשל"ז (13 באפריל 1977), צד 709. על תהליך קבלת מעמד אגודה עות'מנית.

לאגודה העות'מנית, 'תנועת כך מיסודו של הרב כהנא, ניתנה כתובת משרדו של עורך הדין רחמים כהן, רחוב פומבדיטא 24, בתל אביב, אך המכתב מרזניק נשלח לביתנו.

בתשמ"ו (1986), עם הקמת רשות התאגידים במשרד המשפטים, שונה מעמדה של 'כך' מאגודה עות'מנית לעמותה ללא מטרות רווח.

"Headlines of Jewish Interest: Kook Supports Kahane," *Kehilath Jeshurun Bulletin*, [March 17, 1977], p. 7, rz 89a.

Installation of Officers of the Jewish Identity Center, Sunday, March 6, 1977, Summit Hotel, New York City [program], rz 89b.

Invitation: Installation of Officers ... , printed invitation, rz 89a.

מכתב (אנגלית) ממאיר לשמואל שושן, יהודה (יוג'ין) סינגר ושפרה הופמן, 'י באייר תשל"ד (2 במאי 1974), צ"ב. המכתב עוסק במטרות המרכז לתודעה יהודית: הדפסת כתביו של מאיר והפצתם. על החוברות שפרסם המרכז, ראה כרך א, עמ' 333-338.

המרכז לתודעה יהודית היה פעיל בניו יורק החל מתשל"א (1971), ובישראל בתשל"ב-תשל"ג (1972) ובתשל"ד (1974). ראה כרך א, עמ' 252-253 ועמ' 331-338.

The Jewish Identity Center was incorporated in the State of New York in 1972. Certificate of Incorporation, yu 8/1.

צייד הנאצים הידוע שמעון ויזנטל שהיה במלון באותו יום והסכים לדבר לפני אורחי האירוע. תצלום של ויזנטל כשהוא עומד מאחורי הדוכן, צולם על ידי אייב (אברהם) לוין, צ"ב.

See also, Jewish Identity Center's First Annual Scholarship Banquet, notes to chapter 2, note 2.

"J.I.C. to Establish School," Jewish Telegraphic Agency, March 7, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.

Jewish Identity Center, Statement of Purposes, six-sided brochure, rz 89b. This names the newly installed officers.

"A Different Kind of Yeshiva," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1976, p. 5. See also: "A Different Kind of Yeshiva," *Jewish Press*, January 14, 1977, p. 42, reprinted in *Beyond Words*, 2:451-456.

The first part of Meir's essay on the yeshiva in the brochure was based on "A Different Kind of Yeshiva."

"J.I.C. to Launch Unique Yeshiva," *Hadar* (Jewish Identity Center), vol. 1, no. 1, Spring 1977, p. 3, rz 89b.

הרב משה בליץ סיפר: "הבאתי את מאיר לדבר בבולטימור כשש פעמים. הוא התארח בביתי ודיברנו שעות רבות על התכניות לעתיד. הוא דיבר על חזונו להקים ישיבה ייחודית, חזון שהתגשם [בתשמ"ז (1987)] בהקמת ישיבת הרעיון היהודי בישראל (בלעדיי)". מכתב מהרב משה בליץ אליי, 'י בניסן תשנ"ז (13 באפריל 1997). צ"ב.

Georgia Harris, "Hillel Withdraws Funds for Kahane," *Student Life* (Washington University), March 4, 1977, p. 1, rz 89a.

מאיר דיבר ב'ווישינגטון יוניברסיטי' ב"ח באדר תשל"ז (8 במרץ 1977). הרצאתו נמסרה בתשע בערב, ולאחריה נערכה שיחה לא רשמית באולם אחר, בחסות כמה ארגוני סטודנטים.

"Rabbi Meir Kahane Denounces Jewish Establishment in Address," *St. Louis Jewish Light*, March 16, 1977, p. 29, rz 89a.

Telegram from Andrew Young, U.S. Mission to the U.N., to Secretary of State, Washington, D.C., March 10, 1977, rzp.

"JDL Schedules Week of Demonstrations..." press release, March 8, 1977, rz 731.

הפגנות הליגה במנהטן שתוכננו נגד רבין בעת ביקורו בארצות הברית היו בכ' באדר (10 במרץ 1977) מול מלון Pierre בזמן נאומו של רבין שם, ובמוצאי שבת, אור ל"ג באדר (12 במרץ), מול בית הכנסת 'שורון' בזמן שרבין נאם שם.

Joseph Polakoff, "Joy, Tears, Prayers and Sorrow Mark End of 39-hour Siege," Jewish Telegraphic Agency, March 14, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.

- Joseph Polakoff, "Terror Continues in the Capital," Jewish Telegraphic Agency, March 11, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.
- "Lipshutz Says Plight of Hanafis, Palestinians Are Analogous," Jewish Telegraphic Agency, March 16, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.
- Joseph Polakoff, David Friedman and William Saphire, "100 Hostages Held at B'nai B'rith Building by Four Gunmen; 10 Are Injured and One Died," Jewish Telegraphic Agency, March 10, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.
- Robert Reinhold, "Shaken Hostages Tell of Days of Terror," *New York Times*, March 12, 1977, 23 pp. 1, 8.
- "Extra Security Measures Taken as B'nai B'rith Workers Return to Jobs," Jewish Telegraphic Agency, March 16, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.
- See also "100 Hostages..." and "Joy, Tears..." note 22.
- Phil McCombs and Timothy S. Robinson, "JDL Protest at Hanafi House Is Peaceful," *Washington Post*, March 21, 1977. p. C1.
- "Jewish Defense League to Demonstrate in Front of Hanafi... press conference at JDL offices, 24 New York City, March 17... Rabbi Meir Kahane's Statement is attached," press release, March 16, 1977, 2 pp., rz 89a.
- "Never Again?" *Jewish Press*, March 25, 1977, p. 62.
- The twelve Hanafi Moslems were sentenced to prison terms of from 24 years to life. See: "B'nai B'rith Official Says Justice Was Done in Sentencing of Hanafis," Jewish Telegraphic Agency, September 8, 1977. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 6, 2011.
- "An All Star Evening for Kahane for the Knesset," [ad] *Jewish Press*, February 25, 1977, p. 25 39; March 4, 1977, p. 26.
- "An All Star Evening for Kahane for the Knesset, sponsored by American Friends for Rabbi Kahane," flyer, rz 76b.
- Shifra Hoffman, "Send Kahane to Knesset [Attend the 'All Star' concert]," [letter to the editor] *Jewish Press*, March 11, 1977, p. 65.
- [Dinner on March 14, La Difference], [ad] *Jewish Press*, no date, rz 89b. 26
- [Dinner on March 17, Miami], [ad] *Jewish Press*, no date, rz 89b. 27
- "Kahane Is Coming... See and Hear the Most Controversial Jewish Leader ... March 18, 1977, 28 1:00 p.m., Hillel Jewish Student Center... Subject: There Is No Palestine," flyer, rzp.
- "We Saw the Face of Auschwitz in Washington Last Week," [ad] *Jewish Press*, March 18, 29 1977, p. 45.
- "Last Week the Muslim Nazis Spit in the Jews' Face..." [ad] *Baltimore Jewish Times*, March 18, 1977, p. 50.
- "Hanafi Sect Trades Threats with J.D.L.," *New York Times*, March 18, 1977, p. A12. 30
1. כהנא מאיים בנקמה בחנפים, "ידיעות אחרונות", כ"ח באדר תשל"ז (18 במרץ 1977), עמ' 1.
- The telegram from Meir to Khaalis was dated March 15. Copies were sent to the media.
2. "אנשי הליגה שרו 'התקווה' מול מטה החנפי", "ידיעות אחרונות", ב' בניסן תשל"ז (21 במרץ 1977), עמ' 3. 31
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 12186, ב' בניסן תשל"ז (21 במרץ 1977).
- See Phil McCombs..., note 23.
- Jerry Eisenberg, "The Washington Demonstration," [letter to the editor] *Jewish Press*, April 1, 1977, pp. 28F, 28G. Personal account of the demonstration by a participant.
- תצלומים מההפגנה נגד החנפים בושינגטון, ראה מדור התמונות.
- 32 מאיר הגיע לנו יורק ב' בניסן תשל"ז (25 במרץ 1977), חותמת בדרכונו, צינ.

פרק ה

- 1 "אל תאמר אין סיכוי!" [מודעה] 'דיעות אחרונות', כ"א באדר תשל"ז (11 במרץ 1977), עמ' 13. "11,219: עד יום שלישי... 14.4.1977 (כ"ו בניסן תשל"ז), הגיעו אלינו 11,219 התחייבויות...". [מודעה] 'מעריב', ד' באייר תשל"ז (22 באפריל 1977), עמ' 33. "15,168: עד יום ב'... 2.5.1977 הגיעו אלינו 15,168 התחייבויות...". [מודעה] 'מעריב', י"ד באייר תשל"ז (2 במאי 1977), עמ' 34. הוצאות על המודעות: חשבונות מ'דיעות אחרונות' על סך 33,263 ל"י בעד כעשרים מודעות, ט' באדר-כ"ה בניסן תשל"ז (27 בפברואר עד 13 באפריל 1977), צד 703. חשבונות מ'דיעות אחרונות' על סך 53,970 ל"י בעד כעשרים מודעות, כ"ה בניסן-כ"ח באייר תשל"ז (13 באפריל עד 16 במאי 1977), צד 703. מספר המודעות בתקופה נודע לי מרישום המודעות בתקופת הבחירות, צד.
- 2 "האסון מתחיל עם הטוענים 'קולות אבודים'", [מודעה] 'מעריב', י"א באייר תשל"ז (29 באפריל 1977), עמ' 31. המודעה הייתה תגובה על: שמואל שניצר, "קולות אבודים", 'מעריב', ד' באייר תשל"ז (22 באפריל 1977), מוסף 'מעריב של שבת', עמ' 13.
- 3 "גרעין התנחלות אף שעל", [מודעה] 'מעריב', ט"ז בניסן תשל"ז (4 באפריל 1977), עמ' 6. "הספר הלבן" הוא כינוי למסמכי השלטון הבריטי המנדטורי שהגבילו את עליית היהודים ואת הרחבת ההתיישבות היהודית בארץ. המסמך הראשון פורסם בשנת תרפ"ב (1922). "תזכורת חשובה... מסיבת עיתונאים, כ"ב בניסן תשל"ז (10 באפריל 1977) בשעה 10 לפנה"צ בבית סוקולוב", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 89.
- 4 "עם ישראל הינו עם אלוהי נבחר", הודעה לעיתונות, כ"ב בניסן תשל"ז (10 באפריל 1977), צד 99. "בחירות 1977: הרב כהנא קורא למרי אזרחי אם תהיה נסיגה", 'מעריב', כ"ג בניסן תשל"ז (11 באפריל 1977), עמ' 4.
- 4 "תנועת 'כך' מודיעה על סימפוזיון... בית סוקולוב, תל אביב, כ"ד בניסן תשל"ז (12 באפריל 1977), 20:00...". [מודעה] 'מעריב', כ"ד בניסן תשל"ז (12 באפריל 1977), עמ' 8, צד 88. "הם רוצים להפקיר...". [מודעה] 'מעריב', כ"ג בניסן תשל"ז (11 באפריל 1977), עמ' 27. "אזרח יהודי, חייל יהודי...", [מודעה] 'מעריב', כ"ה בניסן תשל"ז (13 באפריל 1977), עמ' 10. "חייל יהודי, מצווה...", [מודעה] 'דיעות אחרונות', כ"ז בניסן תשל"ז (15 באפריל 1977), עמ' 20.
- 5 "חוק וסדר בישראל" (ירושלים: תנועת 'כך', [תשל"ז]), [10] עמ', 18 ס"מ. למהדורות נוספות ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 66-67.
- 6 "הרב חיים דרוקמן הוצב במקום השני", 'הצופה', כ"ה בניסן תשל"ז (13 באפריל 1977), עמ' 1. David Landau and Gil Sedan, "Behind the Headlines: Election Race Officially On," Jewish Telegraphic Agency, April 14, 1977. www.jta.org/archive, retrieved August 7, 2011.
- 7 מכתב מהרב צבי יהודה קוק לניצן בראונר, ג' בסיוון תשל"ז (20 במאי 1977), פורסם בחוברת: אברהם רמר, 'גדול שימושה' (ירושלים: תשמ"ד), עמ' 66-67.
- 8 מכתב (אנגלית) מהילטון גולדמן למאיר, [כ"ז בניסן תשל"ז (14 באפריל 1977)], צד 89.
- 8 מכתב (אנגלית) ממאיר לנפתלי רונווסר, כ"ב בניסן תשל"ז (10 באפריל 1977), צד.
- 9 קבלה על מברק ממאיר לראש עיריית שכם, כ"ה בניסן תשל"ז (13 באפריל 1977), צד 88. הודעה ממשרד התקשורת, המברקה, "מברק מס' 1010052 מיום 13.4.77 [כ"ה בניסן תשל"ז] המיועד לראש עיריית נאבלס לא נמסר לתעודתו. סיבת אי מסירה: הנ"ל מסרב לקבל את המברק", צד 88. לרגל יסודו של גרעין 'אף שעל'... הרב מאיר כהנא, יו"ר תנועת 'כך', יגיע בע"ה לשכם... כ"ט בניסן תשל"ז (17 באפריל 1977) בשעה 11 בבוקר לפגישה ידידותית עם השכן החדש, ראש עיריית שכם, הודעה לעיתונות, צד 88. את ביקורו של מאיר בשכם אפשר לראות (החל מדקה 7:05) באתר שכתובתו: <https://www.youtube.com>. חפש: מאיר כהנא בשכם. בהסרטה הנ"ל פניו של מאיר אינן מגולחות, בגלל אבלות ימי הספירה. "No Red Carpet for Kahana in Nablus," *Jerusalem Post*, April 15, 1977, p. 3.

7. "אני בא לשוחח על שיבת היהודים לחיק שכס עירם", "ידיעות אחרונות", כ"ט בניסן תשל"ז (17 באפריל 1977), עמ' 7.
- ביקורו של מאיר פעיל בשכס: "רבבות צעדו רטובים, בבוץ, במצב רוח מרומם ובשירה", 'מעריב', י"ח בניסן תשל"ז (6 באפריל 1977), עמ' 3.
- 10 ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 12247, כ"ט בניסן תשל"ז (17 באפריל 1977).
 "מוקף צעירים חמושים בעוזי נופף הרב מאיר כהנא במוזווה לעיני אנשי שכס", 'מעריב', ל' בניסן תשל"ז (18 באפריל 1977), עמ' 6. "הרב מאיר כהנא מתווכח עם פקידים בפתח עיריית שכס..." [כיתוב תמונה], עמ' 1.
 תופיק חורי, "פשיסט, לך מכאן", זעקו תושבי שכס לעבר הרב כהנא, "ידיעות אחרונות", ל' בניסן תשל"ז (18 באפריל 1977), עמ' 5.
 "תנועת 'כך' יוזמת מבצע התנחלות ליד שכס בקיץ", 'הארץ', ב' באייר תשל"ז (20 באפריל 1977), עמ' 4. דווח כאן שמאיר חילק פליירים לחיילים ליד משרד הביטחון.
 "לקראת בחירות: אנשי כהנא שבים לשכס", 'ידיעות אחרונות', ד' באייר תשל"ז (22 באפריל 1977), עמ' 4.
 Joshua Brilliant, "Kahane Visits Nablus, But Not Its Mayor," *Jerusalem Post*, April 18, 1977, p. 2.
 Telegram from American Consul, Jerusalem, to U.S. State Department, Washington, D.C., April 28, 1977, *roz*.
 "Kahane in Nablus," *Jewish Press*, April 22, 1977, p. 24B. See also: Abe Levine, "Meir Kahane's Call for Civil Disobedience," *Jewish Press*, May 6, 1977, p. 19.
 "World News Briefs," *New York Times*, April 18, 1977, p. 7.
 "Areas Chief Warns Kahane on Meeting West Bank Notables," *Jerusalem Post*, April 19, 1977, p. 3.
- 12 ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 12249, א' באייר תשל"ז (19 באפריל 1977).
 ראה "לרגל יסודו של...", הערה 9
 ראה "תנועת כך יוזמת...", ו"לקראת בחירות: אנשי כהנא שבים...", הערה 10. בידיעות אלה צוין שמאיר חילק פליירים לחיילים מחוץ למשרד הביטחון. "ידיעות אחרונות" דיווח שהוא נעצר, אך ב'הארץ' לא דווח על מעצר.
- 13 "בואו לשמוע את הרב מאיר כהנא על הנושא 'לא תגורו מפני ממשלה...' כ"ט בניסן תשל"ז (17.4.1977), 8:00 בערב, אולם בית הכנסת הגדול, בני ברק", מודעת קיר, **צדב 24-1**.
 "בואו לשמוע את הרב מאיר כהנא בעצרת..." ל' בניסן (18.4.1977), 8:00 בערב, [בנושא] 'החלטת הממשלה וחוק התורה – איזה מכריע?' אולמי נרקיס" [באר שבע], מודעת קיר, **צדב 26-1**.
 "יש רק כוח אחד בישראל: הקב"ה... עצרת עם בהשתתפות הרב מאיר כהנא... בנושא 'זכות העם להתנגד לחוק המפר את תורת ישראל', ר"ח אייר (19.4.77), 7:30 בערב, אולמי 'אשדוד', מודעת קיר, **צדב 22-1**.
 מכתב ממאיר "לכל פעילי התנועה", כ"ד בניסן תשל"ז (12 באפריל 1977), **צדב 89**. הזמנה לכנס פעילים דחוף ביום ו' באייר, 24 באפריל 1977.
 "לא תגורו מפני ממשלה, עצרת עם... ירושלים, אולם תל תלפיות, ו' באייר תשל"ז (24 באפריל 1977), 8:00 בערב", מודעת קיר, **צדב 21-1**. ראה גם "לא תגורו מפני ממשלה", פלייר, **צדב 88**.
 "אספת עם בירושלים", [מודעה] 'מעריב', ו' באייר תשל"ז (24 באפריל 1977), עמ' 9.
- 14 גדעון רייכר, "הרב כהנא הזמין את נכבדי שכס לטקס התנחלות", 'ידיעות אחרונות', ט' באייר תשל"ז (27 באפריל 1977), עמ' 4.
 מכתב ממאיר "לכל שכנינו לעתיד בעיר שכס", לפני ח' באייר תשל"ז (26 באפריל 1977), **צדב 88**.
 "הרב מאיר כהנא... יקיים מסיבת עיתונאים חשובה... ח' באייר תשל"ז (26 באפריל 1977), בשעה 11 לפנה"צ, בבית אגרון", הודעה לעיתונות באנגלית ובעברית, **צדב 88**.
 ציטוט של דבריו של מאיר בעניין רחוב דינגונוף, ראה:
 "7 Parties Launch TV Electioneering," *Jerusalem Post*, April 29, 1977, p. 2.
 "כחלק ממבצע 'נחשון' ליהד את השומרון נשלחו מברקים... 'אני מגיע לביקור בעירכם ביום [כ"ז-כ"ז] באייר (8-15 במאי)... להכיר את שכנינו החדשים... המברקים נשלחו לראשי הערים כדלקמן: יריחו... ג'נין... טולכרם... ומאללה... קלקיליה... עזה..." הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, לפני י"ג באייר תשל"ז (1 במאי 1977), **צדב 88**.
 תגובתו של ראש עיריית עזה למכתבו של מאיר, ראה:
 "Rabbi Kahane Not Welcome in Gaza," *Jerusalem Post*, April 29, 1977, p. 3.
 מכתב (אנגלית) ממאיר לאייב (אברהם) לוי, התקבל ב"ז באייר תשל"ז (5 במאי 1977), **צדב 85**.

16 "Curfew in Nablus after 'Kahane Riot,'" *Jerusalem Post*, April 27, 1977, p. 3. תופיק חורי, "ראש עיריית שכם סירב לבוא למושל", ידיעות אחרונות, י' באייר תשל"ז (28 באפריל 1977), עמ' 6. יוסף וולטר, "ביריות אזהרה באוויר פוזרו מבערי צמיגים בשכם", מעריב, ט' באייר תשל"ז (27 באפריל 1977), עמ' 16.

17 Telegram from Michael Newlin, American Consul, Jerusalem, to the Secretary of State, Washington, D.C., April 28, 1977, rzp.

18 מכתב מ"תל אביבי יליד הארץ" לתנועת 'כך', ט' באייר תשל"ז (27 באפריל 1977), צד 286.
19 "Eight Nablus Arrested in Anti-Kahane Protest," *Jerusalem Post*, April 28, 1977, p. 3.
"Kahane to Be Barred from West Bank," Jewish Telegraphic Agency, May 2, 1977. www.jta.org/archive, retrieved August 7, 2011.

גימיק פרסומי:

"Mystery in Nablus," [editorial] *Jerusalem Post*, April 18, 1977, p. 8. See also "News Briefs," *Jewish Press*, May 6, 1977, p. 2.

בועז עברון, "תמיחות", תת-כותר של "הולכים וחוזרים בתשובה", ידיעות אחרונות, י"א באייר תשל"ז (29 באפריל 1977), עמ' 16.

"לקראת בחירות: חשד שהרב כהנא עבר על חוק הבחירות", ידיעות אחרונות, י' באייר תשל"ז (28 באפריל 1977), עמ' 4.

"בחירות 1977: מערכת הבחירות משתקפת בתלונות לשופט אליהו מני", מעריב, כ"ב באייר תשל"ז (10 במאי 1977), עמ' 3.

20 ריאיון טלפוני עם שמעון רחמים, כ"ז באב תשנ"ט (9 באוגוסט 1999).
ראה "פשיסט, לך...", הערה 10.

תופיק חורי, "גם אתמול נמשכו השיבושים בשכם בעקבות ביקור הרב כהנא", ידיעות אחרונות, א' באייר תשל"ז (19 באפריל 1977), עמ' 5.

"אנשי קריית ארבע: הרב כהנא לא רצוי", ידיעות אחרונות, י"א באייר תשל"ז (29 באפריל 1977), עמ' 1.
"רק לא כך", [מכתב למערכת] ידיעות אחרונות, כ"ה בניסן תשל"ז (13 באפריל 1977), עמ' 11. הכותב טען שאין למאיר זכות לדרוש מהערכים לעזוב את הארץ, משום שהם היו בארץ שנים רבות לפני שהוא הגיע.

21 מכתב ממאיר לנפתלי רוזנוסר, התקבל בכ"א באייר תשל"ז (9 במאי 1977), צד.
22 "What Will Be?" *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, May 1977, pp. 9-10.

"From Shchem the Gate to Shchem the City," *Jewish Press*, May 13, 1977, p. 23.
23 "יש כבר אישור להתיישבות בשכם", [מודעה] מעריב, ט' באייר תשל"ז (27 באפריל 1977), עמ' 18.

"שכם, עיר יהודית, שלנו", [מודעה] מעריב, ט' באייר תשל"ז (27 באפריל 1977), עמ' 44.
24 מכתב מהרב צבי יהודה קוק למאיר, כ"ד באייר תשל"ה (5 במאי 1975), צד.

"באלוקים נעשה חיל...", [מודעה] מעריב, כ"ח באייר תשל"ז (16 במאי 1977), עמ' 46: "חילול השם או קידוש השם", [מודעה] ידיעות אחרונות, כ"ח באייר תשל"ז (16 במאי 1977), עמ' 62. במודעות אלה הובא מכתב הברכה למאיר בכתב ידו של הרב קוק לצד המכתב המוקלד.

מכתבו של הרב קוק מובא במאמר: אליצור סגל, "בין שני כוהנים", עט עפרה, חשוון תשס"ב (נובמבר 2001), עמ' 33.

25 "נוכח שמועות שקיבלנו... מסיבת עיתונאים... בנייני האומה... ביום ששי [ל"ג בעומר תשל"ז (6 במאי 1977)]", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 88.

"Israeli Military Prohibits Kahane from Visiting Towns on West Bank," *New York Times*, May 2, 1977, p. 8.

מבצע נחשון היה גם שמו של המבצע שנועד לפרוץ את המצור על ירושלים ולהעביר אספקה לתושביה במלחמת השחרור.

"קפץ נחשון בן עמינדב וירד לים תחילה" (סוטה לו).

26 יוסף צוריאלי, "אתה מפר צו אלוהי, אמר הרב כהנא", מעריב, כ' באייר תשל"ז (8 במאי 1977), עמ' 15.
תופיק חורי, "תב אישום נגד הרב כהנא יוגש כנראה עוד לפני הבחירות", ידיעות אחרונות, כ' באייר תשל"ז (8 במאי 1977), עמ' 5.

"Kahane Stopped, West Bank Quiet," *Jerusalem Post*, May 8, 1977, p. 2.

Moshe Brilliant, "Kahane Is Arrested by Israeli Soldiers for Disobeying Ban," *New York Times*, May 7, 1977, p. 5.

"מחסומים הוצבו בגדה למנוע כניסת הרב כהנא היום לשכם", 'מעריב', י"ח באייר תשל"ז (6 במאי 1977), עמ' 1.
ברוך מאירי, "הרב מאיר כהנא: ביום שלישי אבקר בטולכרם, בג'נין וביריחו", 'מעריב', כ' באייר תשל"ז (8 במאי 1977), עמ' 7.

27 ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 03462-77-7, י"ח באייר תשל"ז (6 במאי 1977).

"Army to Keep Kahane Out of Nablus," *Jerusalem Post*, May 6, 1977, p. 3.

"Kahane Stopped, West Bank Quiet," *Jerusalem Post*, May 8, 1977, p. 2.

28 "שלמות הארץ", [מודעה] 'מעריב', י"ד באייר תשל"ז (2 במאי 1977), עמ' 12.

29 "עד יום ב' הגיעו אלינו 15,168 התחייבויות", [מודעה] 'מעריב', י"ח באייר תשל"ז (6 במאי 1977), עמ' 34.

"מבצע איסוף 18,000 חתימות לכנסת התשיעית", דף עצומה, **צד 1236**.

30 הרצאות באייר תשל"ז (May 1977) שנמצא להן תיעוד:

"הרצאת הייד פארק, אוניברסיטת תל אביב, ט"ז באייר (4 במאי) בשעה 12:00 בדשא המרכזי", מודעת קיר, **צד 23-1**.
בקשת רישיון לעריכת אספה תחת כיפת השמים... ליד בניין קופת החולים, נווה יעקב, כ"א באייר תשל"ז (9 במאי תשל"ז), טופס הבקשה, **צד 89**.

"לתושבי נתניה", [מודעה] 'מעריב', כ"ג באייר תשל"ז (11 במאי 1977), עמ' 26. מאיר דיבר בנתניה ביום שפורסמה המודעה.

"הודעה חשובה לתושבי נצרת עילית והגליל", [מודעה] 'מעריב', כ"ג באייר תשל"ז (11 במאי 1977), עמ' 10.

"יהודי נצרת עילית, ובוא לשמוע את היהודי הלוחם...", פלייר, **צד 89**.

"תנועת כ"ר... אספת פעילים... במטה הבחירות בבני ברק, רחוב רבי עקיבא 45, הערב [כ"ד באייר תשל"ז (12 במאי 1977)]," מודעה על גזיר עיתון, **צד 89**. שם העיתון אינו ידוע.

"בואו לשמוע... הרב מאיר כהנא... בני ברק, אולמי ירושלים, כ"ז באייר תשל"ז (15 במאי 1977) שעה 8:00,

מודעת קיר, **צד 28-1**.

31 Michael Kaniel-Kaufman, "Why I Support Rabbi Meir Kahane for the Knesset," [ad] *Jerusalem Post*, May 8, 1977, p. 7.

מיכאל קניאל-קאופמן, "מדוע אני תומך בבחירת הרב מאיר כהנא לכנסת", [מודעה] 'מעריב', כ"ב באייר תשל"ז (10 במאי 1977), עמ' 48.

ריאיון טלפוני עם מיכאל קניאל-קאופמן, ל' בחשוון תש"ס (9 בנובמבר 1999).

32 Ernest Stock, "It Isn't So At All," *Jerusalem Post*, May 10, 1977, p. 10 [back page].

Deborah Frohman, "Rabbi Kahane," [letter to the editor] *Jerusalem Post*, May 24, 1977, p. 7.

The rebuttal, titled "And Yet It Is So," was written for the June 1977 issue of Kahane magazine, pp. 19-20, but since the magazine ceased publication with the May 1977 issue, it was never printed. Galley and original typescripts: rz 1200.

33 "כהנא ואנשיו נעצרו בשכם", 'על המשמר', כ"ט באייר תשל"ז (17 במאי 1977), עמ' 8.

William E. Farrel, "Israelis Wind Up Election Campaign; Kahane Detained in West Bank," *New York Times*, May 17, 1977, p. 7.

דווח שחמישה-עשר תומכים ליוו את מאיר. ראה:

"Kahane Held in Afula Jail," *Jerusalem Post*, May 17, 1977, p. 3.

Telegram from Michael Newlin, American Consul, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., May 16, 1977, rzp.

34 "Kahane is Defeated in Campaign for Seat in Israeli Parliament," *New York Times*, May 19, 1977, p. 15.

Memorandum from American Embassy, Tel Aviv, to Department of State, July 22, 1977.

35 מברק (אנגלית) מיהודה (יוג'ין) סינגר למאיר, י"ג בניסן תשל"ז (1 באפריל 1977), **צד 89**.

מברק (אנגלית) מאייב (אברהם) וריטה לוין למאיר, ג' בסיוון תשל"ז (20 במאי 1977), **צד 83**.

See note 22, "What Will Be?"

37 תוצאות הבחירות לכנסת התשיעית: ליכוד 43, מערך 32, ד"ש 15, מפד"ל 12, חד"ש 5, אגודת ישראל 4... ראה:

<http://main.knesset.gov.il/mk/elections/Pages/ElectionsResults9.aspx>. Retrieved August 4, 2016.

Yehuda Avner, *The Prime Ministers* (New Milford, Conn.: Toby Press, 2010), 715 pp.

"כהנא יארגן בארה"ב הפגנות למען בגין", 'ידיעות אחרונות', ח' בסיוון תשל"ז (25 במאי 1977), עמ' 7.

פרק ו

- 1 מכתב מתנועת 'כך' ל"אנ"מ", י"ג בסיוון תשל"ז (30 במאי 1977), צד 99. במכתב הודעה על אספה בט"ז בסיוון תשל"ז (2 ביוני 1977) שבה ידבר הרב אריה יוליוס על הנושא "סיכויים לשלום במזרח התיכון".
מכתב ממאיר ל"חבר/אוהד יקר", תמוז תשל"ז (יולי 1977), צד.
"לכבוד מר מנחם בגין...", [מודעה] 'מעריב', ה' בסיוון תשל"ז (22 במאי 1977), עמ' 4.
- 2 "ביום שלישי, ז' בסיוון (24.5.77) בשעה 10:00 בבוקר בבית אגרון יערוך הרב מאיר כהנא, יו"ר תנועת 'כך', מסיבת עיתונאים...", הודעה לעיתונות, צד 83.
מאיר הגיע לניו יורק ב"ג בסיוון תשל"ז (30 במאי 1977), חותמת בדרכונו, צד.
"Kahane to U.S. to Drum Up Support for Likud," *Jerusalem Post*, May 25, 1977, p. 2.
"הרב מאיר כהנא יערוך הפגנות הזדהות עם מנחם בגין בכל הקהילות היהודיות בארה"ב", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 83.
- 3 מכתב (אנגלית) מאייב לוין למאיר, ו' בשבט תשל"ז (25 בינואר 1977), צד 759.
מכתב (אנגלית) מאייב לוין למאיר, ל' בניסן תשל"ז (18 באפריל 1977), צד 759.
Two paid full page ads, April 1976-May 1977: "No Other Airline Can Make this Statement," [El Al], June 1976, p. 31; "Far Rockaway Manor Home for Adults [director, Nat Rosenwasser]," July/August 1976, p. 21.
"Advertising Rate Sheet," rzp.
גיליון סיוון תשל"ז (יוני 1977) הוכן לדפוס אך לא פורסם, צד 1200.
- 4 'כהנא: מגזין הרעיון היהודי האמת' הופץ בעזרתו של גרונושפכט משבט תשל"ח (ינואר 1978) עד כסלו תשל"ט (דצמבר 1978).
אסתר סקמסקי אישרה שאביה, משה (מרטין) גרונושפכט, כיסה לא אחת מכיסו הפרטי את הגירעונות של המגזין.
דוא"ל מאסתר סמסקי, ח' בכסלו תשע"ב (4 בדצמבר 2011).
כתובת המגזין בשנה ההיא הייתה Flushing, N.Y 11367, P.O. Box 92. כתובת זו שימשה גם את המכון לרעיון היהודי, 'החוג' וועידת היהודים האקטיביסטיים.
The 1978 issues continued the numbering of the previous issues. April 1976-March 1977 (vol. 1); April 1977-May 1977 (vol. 2, nos. 1 and 2); January 1978-April 1978 (vol. 2, nos. 3-6); May-June 1978 (vol. 2, no. 7); September 1978 (vol. 2, no. 8); December 1978 (not numbered).
Until the resumption of regular publication in 1987, *Kahane* magazine appeared in April 1979, Summer 1983, Spring 1984 and Winter 1984. From January-February 1987 through September-October 1990 the magazine was published regularly every two months.
The April 1976-Summer 1983 issues are available at the New York Public Library. A complete run is available at the National Library in Jerusalem. The Library of Congress and many other large libraries have almost complete runs of the magazine.
- 5 "Rabbi Meir Kahane Back in States to Garner Support for Menachem Begin," *Jewish Press*, 5 June 10, 1977, p. 24. Meir arrived in New York on May 30. This recounts his activities prior to June 10.
"Kahane to Lead Demonstrations in Support of Begin," press release, June 2, 1977, 2 pp., rz 76b. "For further information, contact Randy Medoff at the JDL office."
Debate with Mohammed Mehdi, head of the Action Committee on American-Arab Relations. Mehdi edited the committee's periodical, *Action*.
Meir's article, "Our Natives Are Happy," appeared in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1977, p. 11-12. It was reprinted under the heading "As Zionists View Things" in *Action* (New York), May 9, 1977, p. 3, rz 83.

Another radio debate, titled "The Politics of Religion" between Meir and Mitchell Cohen, editor of *Response* magazine, was aired on station WBAI on July 14. See: *Jewish Press*, July 8, 1977, rz 83.

Schedule of Meir's street rallies: "Not One Inch of Retreat..." [ad] *Jewish Press*, June 10, 1977, p. 37.

6 מאיר ביקש מאייב לזון לקבוע לו הרצאות. מכתב ממאיר לזון, התקבל בח' בסיוון (25 במאי 1977), צד. "Mazel Tov to Menachem: A rally in Support of Menachem Begin," Young Israel of Canarsie, June 7, 1977, 8:30 p.m., flyer rzp. This talk was sponsored by the Jewish Defense League, CAIR – the Committee Against Israeli Retreat, and the Canarsie District of the Zionist Organization of America (ZOA).

הרב מאיר כהנא, נאום, ישראל הצעיר של קנרסי, ברוקלין, כ"א בסיוון תשל"ז (7 ביוני 1977), קלטת שמע, הקליט אייב (אברהם) לזון, צד.

Aliya meeting, Sunday, June 12, Diplomat Hotel in Manhattan. See ad: "Not One Inch of Retreat...", note 5.

7 "Kahane to Force Confrontation... [press conference, Summit Hotel, June 8]," press release, June 6, 1977, rz 76b.

"Kahane Plans Israeli Settlement," *Daily News*, June 9, 1977, p. 16, rz 76b. Nancy Chanin, "Kahane Says Begin Will Not Stop His Settlement Effort," *Jewish Telegraphic Agency*, June 9, 1977. www.jta.org/archive. Retrieved September 10, 2011.

8 הסוכנות הטלגרפית היהודית – Jewish Telegraphic Agency – מכתב (אנגלית) מהרב אפרים שטורם, סגן נשיא מועצת 'ישראל הצעיר' באמריקה, למאיר, כ"ז בסיוון תשל"ז (13 ביוני 1977), צד 76ב.

Meir spent the Shabbat before the convention, June 25, in Kew Garden Hills where he spoke to members of the Jewish community on the lawn at the home of Mr. & Mrs. David Schoenbrun, 82-19 Beverly Road. See: "The Entire Kew Gardens Community Is Invited to Hear Rabbi Meir Kahane...", flyer, rz 76a.

9 Paul Delaney, "Jews in a Chicago Suburb Brace for July 4 March by Nazi Party," *New York Times*, June 24, 1977, p. 8.

10 'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' – (ACLU) American Civil Liberties Union "How to Deal with Nazis," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, March, 1977, pp. 7-8, reprinted in *Beyond Words*, 2:461-642.

11 תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "כיצד מתמודדים מול נאצים"? , כהן ונביא, כרך ג, עמ' 198-200. Meir wrote this article after a neo-Nazi shot five persons to death in New Rochelle, New York in February 1977. See: "policeman Killed by Cultist Buried... Shot by Neo-Nazi..." *New York Times*, February 18, 1977, p. 1.

"How to Deal with Nazis," flyer, rz 76b.

12 "High Court Upsets Ban in Illinois on Parade by Nazi-Styled Group," *New York Times*, June 16, 1977, p. 20.

Nancy Chanin, "Supreme Court Ruling Opens Way for Nazi March Through Chicago Suburb," *Jewish Telegraphic Agency*, June 16, 1977. www.jta.org/archive. Retrieved September 10, 2011.

13 Brian Lipsitz, "JDL Sit-in at ACLU," *Jewish Telegraphic Agency*, June 21, 1977. www.jta.org/archive. Retrieved September 10, 2011.

"The JDL Has Taken Over the ACLU Offices at 22 East 40 Street," flyer, hand-dated June 20, 1977, rz 76b. See also two-page JDL press release, rz 76b.

"'Nazis Have No Rights' Says JDL," *Jerusalem Post*, June 22, 1977, p. 3. תמיכת 'האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' בנאצים גרמה לירידה בחברות באיגוד ובתרומות שקיבל. ראה:

"The High Cost of Free Speech," *Time*, June 26, 1978, p. 63. See also: David Borac [pseudonym of Meir Kahane], "Exposing the Haters: The ACLU," *Jewish Press*, October 7, 1977, p. 23.

Roger Simon, "Marching Nazis? Not in Skokie, Vows Rabbi," *Chicago Sun-Times*, June 23, 1977, rz 76b. This was reprinted in a flyer, rzp.

"הרב כהנא: יישפך דם...", "ידיעות אחרונות", בתמוז תשל"ז (23 ביוני 1977), עמ' 15.

"Convention Studies Challenges of Fast-Expanding Movement," *Young Israel Viewpoint*, September 1977, pp. 1, 5, 7; "Some Thoughts on a Convention," *Young Israel Viewpoint*, September 1977, pp. 7, 8. This periodical is in the New York Public Library.

"Rabbi Kahane Exhorts Skokie Jews to Resist," *Chicago Sun-Times*, June 30, 1977, p. 12, rz 76a.

את הנאום של מאיר בבית הכנסת 'קהילת בני אמונה' בשיקגו (בארבעה חלקים) אפשר לראות באתר שכתובתו: www.youtube.com. Search term: "Meir Kahane 1977 part". See parts 1/4-4/4.

"Never Again... Rabbi Meir Kahane Will Speak Wednesday, June 29, 8:00 p.m., Congregation B'nai Emunah, Skokie, flyer, rz 76a.

"הסתכל בי, נאצי...", "ידיעות אחרונות", י"ז בתמוז תשל"ז (3 ביולי 1977), עמ' 15.

"Chicago Nazis Expected to Cancel July 4 March," *New York Times*, June 29, 1977, p. A7. 16

"Lawyer for Neo-Nazi Group Says July 4 Rally in Skokie Is Off," *Jewish Telegraphic Agency*, July 1, 1977. www.jta.org/archive. Retrieved September 10, 2011.

Collin statement: "Around the Nation: Nazis Drop July 4 March in Suburb of Chicago," *New York Times*, July 3, 1977, p. 10. See also: "Rabbi Kahane Exhorts..." note 15.

"Kahane Calls Violence Necessary," *New York Times*, July 5, 1977, p. 12. This news item is 17 accompanied by a photo of helmeted JDL members marching to the rally in Skokie on July 4.

"Anti-Nazi Groups Hold 3 Rallies," *Chicago Tribune*, July 5, 1977, p. 3, rz 435.

Chicago JDL leader Buzz Alpert is standing alongside Meir in the *Chicago Tribune* photo. "American Nazi leader Frank Collins tells his followers...; Jewish Defense League founder Rabbi Meir Kahane asserts his opposition to such a march at a rally in Skokie..." [photo captions] *Jerusalem Post*, July 6, 1977, p. 3.

"Never Again... rally, July 4, Mayer Kaplan Jewish Community Center," flyer, with picture of Nazi's shearing beard of a Jew during the Holocaust, rz 76a.

"Notice to the Public: Rabbi Meir Kahane is no longer associated with the Jewish Defense 18 League..." [ad] *Jewish Press*, July 22, 1977, p. 40.

מכתב (אנגלית) ממאיר ל"ידידי היקרים", י"ד באב תשל"ז (29 ביולי 1977), צד 102.

The Institute for the Jewish Idea was incorporated in Kings County (New York State), on April 9, 1979, rz 702. It may have been incorporated earlier by Attorney Hilton Goldman in New Jersey.

מכתב (אנגלית) ממאיר לווייליאם פרל, כ' באב תשל"ז (4 באוגוסט 1977), צד.

מכתב (אנגלית) ממאיר לווייליאם פרל, ב' בחשוון תשל"ח (14 באוקטובר 1977), צד.

"Return," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, January 1978, p. 3.

מכתב (אנגלית) מבנטון (בנימין) ארנוביץ למאיר, י"ד באלול תשל"ז (9 בספטמבר 1976), צד.

הספר 'למה להיות יהודי?' – Why Be Jewish?

שני ספרים של מאיר שיצאו לאור בעזרתו של ארנוביץ:

'האתגר' (Our Challenge), ראה כרך א, פרק לד.

'סיפור של הליגה להגנה היהודית' (Story of the Jewish Defense League), ראה כרך א, פרק לח.

מכתב (אנגלית) מארנוביץ למאיר, ד' בניסן תשל"ז (23 במרץ 1977).

מכתב (אנגלית) מיסטיין אנד דיי למאיר, י"ד באדר תשל"ז (4 במרץ 1977), צד. למכתב צורף צ'ק.

Receipt for registered mail [probably manuscript] dated Jerusalem, February 4, 1977, nla.

Jules Rosenthal, "Books in Brief," *Jewish Week* (Washington, D.C.), May 11, 1978, rz 77b. 23 *Publisher's Weekly*, October 10, 1977, p. 64, rz 75a. Folder 75a has additional reviews of *Why Be Jewish?*

"How to Remain Truly Jewish," *Southern Israelite*, January 13, 1978, p. 8. This review is unsigned but may have been written by Harry Golden, writer and publisher of the *Southern Israelite*. See <http://israelite.galileo.usg.edu/israelite/search>.

- מכתב (אנגלית) ממלכה אייבלס אליי, תשנ"ב (1992), **צדג**.
- מכתב (אנגלית) מבתיה בן זאב אליי, ב' בחשוון תשנ"ח (2 בנובמבר 1997), **צדג**.
- 24 מכתב (אנגלית) מארנוביץ למאיר, ו' בחשוון תשל"ח (18 באוקטובר 1977), **צדג**.
- 25 כעשרת אלפים עותקים של 'למה להיות יהודי?' בהוצאת 'סטיין אנד דיי' נמכרו בשנים תשל"ח-תשמ"ט (1978-1989). לאחר מכן הספר יצא לאור בהוצאה פרטית [על ידי תומכיו של מאיר]. דוא"ל (אנגלית) מבנטון (בנימין) ארנוביץ, כ"ה בשבט תש"ס (1 בפברואר 2000).
- מכתב (אנגלית) מארנוביץ למאיר, י"ח בניסן תשמ"ג (1 באפריל 1983), **צדג 212**. עם המכתב מאיר קיבל עותק של הספר בכריכה רכה.
- מחיר הספר בכריכה רכה היה 7.95 דולרים.
- 26 מאיר הגיע לארץ בכ"א בתמוז תשל"ז (7 ביולי 1977), חותמת בדרכונו, **צדג**.
- "In a Time of Illusion and Delusion Hear the Voice... Rabbi Meir Kahane, speaking September 3, 1977," [ad] *Jerusalem Post*, September 2, 1977, p. 12, rz 76b. The rooms at 31 Ussishkin Street also housed the office of Kach.
- Another talk during that period was to an NCSY group in Jerusalem during the summer of 1977. See: Letter from Shai Solomon, NCSY Israel Programs Coordinator, to Meir, April 24, 1978, rz 77a.
- Meir Kahane, "Emigration Is the Only Solution," *Judaism: A Quarterly Journal of Jewish Life and Thought*, Fall 1977, pp. 393-404, reprinted in *Beyond Words*, 3:61-80.
- In the same issue of *Judaism*: Robert Gordis [editor], "Introduction," pp. 391-392; Arthur H. Samuelson, "There Is Another Way," pp. 405-412; Ben Halpern, "The Arabs of Israel: A Test of Jewishness," pp. 413-417.
- "Emigration Is the Only Solution," "There Is Another Way," and "The Arabs of Israel: A Test of Jewishness," were reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, January 1978, pp. 10-18. Some pages of this issue of *Kahane* were printed out of order.
- First published as "The Arabs of Israel: Emigration Is the Only Solution," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, October 1976, p. 22-28; Different text: "Arabs and Jews: Only Separation," *Jewish Press*, May 7, 1976, p. 24.
- "Things We Prefer to Ignore," *Jewish Press*, December 9, 1977, p. 10. 28
- הארגון 'ברירה' (Breira) היה ארגון יהודי באמריקה שתמך בהקמת מיינה פלסטינית ביהודה, שומרון ועזה. הארגון היה פעיל בשנים תשל"ג-תשל"ז (1973-1977).
- Joseph Shattan, "Why Breira," *Commentary*, April 1977, pp. 60-61
- "Rebuttal," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, January 1978, p. 19. 29
- 30 מכתב ממאיר לבנימין, כ"ו בחשוון תשל"ח (7 בנובמבר 1977) על פי חותמת הדואר מאתונה, **צדג**.
- 31 "Congregation Young Israel, Tucson, Tuesday, November 8, 8 p.m.," flyer [signed] Desert Ulpan, Tucson, rz 75a. The Desert Ulpan was not a school that taught Hebrew. It was an organization founded by Edward Tennen to promote Meir's ideas.
- [Schedule of Meir's speaking engagements in Los Angeles, November 1977], rz 75a. The synagogues where Meir spoke were: Shaarey Zedek (Shabbat, November 12), Beth Kodesh (Saturday night, November 12), Etz Jacob (November 13), Beth Jacob (November 14), and Valley Beth Israel (November 16).
- Suzanne Goulet, "JDL Director Talks in Ackerman, Tells Jews, 'Get Out While You Can!'" *Daily Bruin*, November 15, 1977, pp. 1, 6. Report on Meir's talk on November 11 at noon in the Ackerman auditorium, UCLA, rzp.
- 32 ריאיון עם חוה כהנא, ט' בכסלו תשנ"ז (20 בנובמבר 1996).
- 33 Robert Kistler, "Kahane, 16 Followers Arrested During Demonstration at Russian Exhibit in L.A.," *Los Angeles Times*, November 16, 1977, p. D9.
- Doug Shuit, "Exhibit on Plight of Soviet Jews Opens," *Los Angeles Times*, November 10, 1977, p. OC4.

Doug Shuit, "Soviet Exhibit Offers Seductive View of USSR," *Los Angeles Times*, November 11, 1977, pp. OC1, 12. The exhibit opened on November 12.

FBI Los Angeles office file 105-29629-141, report, December 7, 1977, 3 pp., rzp. Meir's bail was \$250. See: Los Angeles Police Department, Receipt for \$250 for bail from Meir David Kahane, November 15, 1977, rz 75a.

Richard Macales, "JDL Head Kahane Raps 'Do-Nothing' Jews," *Daily Sundial*, November 18, 1977, p. 7. Report on Meir's talk on November 16 at the University Student Center, California State University, Northridge, rz 71b. Thanks to Gretchen Macchiarella, *The Sundial*, for this information.

35 מכתבים מטובה וציפי למאיר ואליי, י"א, י"ג בכסלו תשל"ח (21, 23 בנובמבר 1977), צדנ.

William E. Farrell, "Applause at Airport," *New York Times*, November 19, 1977, p. 1.

36 "Rabbi Meir Kahane will speak Tuesday, November 22, 1977 at the Young Israel of North Bellmore [N.Y.], ... Kotel Jewish Coffee House for Young Jewish Adults, ages 20-30, every Tuesday at 8 p.m.," flyer, rz 75a.

באותו שבוע השתתפנו בחתונתה של בובי ברייטקוף, בתם של ידידינו מלורלטון, ג'ק ורוז ברייטקוף. מכתב ממני לילדים, ט"ו בכסלו תשל"ח (25 בנובמבר 1977), צדנ.

37 מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, א' בכסלו תשל"ט (1 בדצמבר 1978), צדנ. מאיר כתב דברים דומים במכתביו לילדים האחרים.

38 "Skip Class: Kahane Is Coming!" [ad] *Florida Flambeau* (Florida State University), December 1, 1977, p. 13, rz 75a.

"Kahane Is Coming, Moore Auditorium [Florida State University], December 1, 2:30 p.m.," flyer, rz 75a.

Jim Vevera, "JDL Founder Is Critical of Sadat's Trip," *Florida Flambeau* (Florida State University), December 2, 1977, p. 9, rzp.

דוא"ל (אנגלית) מיצחק סלבר, כ"ד בחשוון תשע"ב (21 בנובמבר 2011).

39 מנחם גוטליב ארגן את טיסתו של מאיר לפלורידה ואת הרצאותיו שם. דוא"ל (אנגלית) מגוטליב, כ' בתשרי תשע"ב (18 באוקטובר 2011).

Gottlieb informed Isaac Salver, a student at the university in Tallahassee, that we would return to Gainesville on Charter Air, flight no. 128, leaving Tallahassee at 4:30 and arriving in Gainesville at 5:15. Letter from Menachem Gottlieb to Salver, November 28, 1977, rzp.

40 Conference of Jewish Activists 'ועידת היהודים האקטיביסטים'

Vicki Weglowski, "Sadat's Trip a Clever Ploy, Rabbi Says," *Alligator* (University of Florida, Gainesville), December 5, 1977, p. 5, rz 75a.

Announcement of Meir's speech at Hillel Jewish Student Center at 8:00 p.m. and his topic, "There is No Palestine." See: Vicki Weglowski, "Jewish Defense League Founder Will Speak Today," *Alligator*, December 1, 1977, p. 11, rz 75a.

41 דוא"ל (אנגלית) מגרשון פורטנוי, כ"ו בתשרי תשע"ב (24 באוקטובר 2011).

42 מכתב (אנגלית) ממנחם גוטליב לגרשון פורטנוי, י"ח בכסלו תשל"ח (28 בנובמבר 1977), צדנ.

Gottlieb enclosed a \$37 check for the fare for our 350-mile flight arriving in Miami at 8:53 a.m.

"Kahane Is Coming! ... Hillel Jewish Student Center [University of Miami]... Friday, March 18, 1:00 p.m.," flyer, rzp.

About 100 students attended Meir's lecture at the Hillel House of the University of Miami at noon on December 2. "There was good interest from the students after the speech." Email from Menachem Gottlieb, October 30, 2011.

Reuven Prager arranged the informal meeting at the Chabad House. Email from Reuven Prager, November 22, 2011.

מאמר של מאיר על נישואי תערובת:

"Letter to the Gentile Partner," *Jewish Press*, December 13, 1985, p. 16, reprinted in *Beyond Words*, 5: 1-3.

"Don't Miss This Shabbaton [with] Rabbi Meir Kahane, Friday, December 2 through Saturday, December 3, Seagull Hotel, only \$15," flyer, rz 75a.

The Seagull Hotel was at 21 Street and Collins Avenue. The hotel's kitchen was under rabbinical supervision.

דוא"ל (אנגלית) מקרן גוטליב, ו' בחשוון תשע"ב (3 בנובמבר 2011). היא כתבה שהיא זכרה ששרו הרבה. דוא"ל (אנגלית) ממשה קופרשמיט, ד' בחשוון תשע"ב (1 בנובמבר 2011). הוא הוסיף: "בני מאיר דוד בן ה-19 בדרך כלל אומר בשולחן שבת דברי תורה מספריו של הרב. כשנתבקש לומר דבר תורה בישיבה שלו בראש השנה, הוא קרא משהו מ'צופה ומנהיג', וראש הישיבה שלו התרשם מאוד".

'צופה ומנהיג': ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.

דוא"ל (אנגלית) משמואל ווינשטיין, ד' בחשוון תשע"ב (1 בנובמבר 2011).

ראה דוא"ל מפורטנוי, הערה 41.

"Please Post and Announce: You Can't Afford to Miss Rabbi Meir Kahane, Saturday, December 3, 7:30 p.m., Algiers Hotel Ballroom, Donation \$1.00," flyer, rz 75a.

"Rabbi Meir Kahane ... on the Jewish Idea..., Thursday, December 8... Congregation Derech Emunah, 53 Charles St., Greenwich Village," [ad] *Jewish Press*, December 9, 1977, p. 47.

גיליונות הג'ואיש פרס' נשאו את התאריכים של ימי שישי, אך נמכרו כבר בימי רביעי.

הייתי אמורה לחזור לארץ ביום חמישי כ"ח בכסלו תשל"ח (8 בדצמבר 1977), אך אל-על דחתה את טיסתי ליום שישי. טסתי ביום ראשון ולא ביום שישי, בשל החשש שאנחת בישראל סמוך מאוד לשבת. לכן יכולתי ללכת עם מאיר להרצאתו בדרך אמונה.

המודעה הנ"ל על הרצאתו של מאיר בדרך אמונה מסרה מידע על הפגנה מול המשלחת המצרית לאו"ם בא

בטבת תשל"ח (11 בדצמבר 1977). ההפגנה נועדה לפרסם את הסכנה שבמהלכיו של סאדאת.

"Sadat visit a Prelude to War," press release about the demonstration at the Egyptian Mission, distributed at press conference, Hotel Diplomat, December 8, 1977, rz 75a.

"Rabbi Meir Kahane will speak in Hillel [name of university not given], Monday, December 12, 1977, noon to 2:00 p.m., flyer, rz 75a.

Nassau Community College, December 13, 11:30 a.m., sponsored by the Jewish Fellowship Club: "Kahane on Sadat," *Nassau Herald*, December 1, 1977, p. 4, rz 75a.

"Direct from Israel... Young Israel of Woodmere, Tuesday, December 13, 8:00 p.m.," flyer, rz 75a.

"Thursday, December 15, Hillel House presents Rabbi Meir Kahane on 'There Is No Palestine,' 12 noon, 475 West 140 Street," flyer, rz 75a. The name of the university is not given but this the address of the Hillel House at the City College of New York (CCNY). See: "Rabbi Meir Kahane at CCNY Hillel," [ad] *Jewish Press*, November 17, 1978, p. 40b.

Gary Miller, "Rabbi Kahane Speaks to YC Student Body," *Commentator* (Yeshiva University), December 28, 1977, p. 5, rzp. Includes photo.

"Kahane Sabbath Guest in Hewlett... December 16-17... [topic] 'Israel and the Jewish People In Danger, NOW,'" flyer, rz 75a. Friday night, Hewlett-East Rockaway Jewish Center; Shabbat morning, South Shore Yeshiva; afternoon, Congregation Beth Emeth.

Chicago area: "Rabbi Meir Kahane, Wed. Eve., December 21, 8:00 p.m., Exclusive Speaking Engagement, Maine Township Jewish Congregation Shaare Emet, Des Plaines, Rabbi Jay Karzen, spiritual leader, tickets \$2.50," flyer, rz 75a.

"Rabbi Meir Kahane... will address Congregation Beth Israel, 660 Remsen Avenue, Brooklyn, Sunday, December 18, 7:00 p.m., donation to synagogue \$2.00," [ad] *Jewish Press*, December 9, 1977, p. 47, rz 75a.

Rob Edelman, "JDL's Kahane Blasts Sadat, Carter – and Jewish Apathy," *Canarsie Digest*, December 26, 1977, p. 10, rz 75a.

תצלומים של מאיר נואם בבית הכנסת 'בית ישראל' בברוקלין, ראה מדור התמונות.
Meir used every opportunity to promote *Why Be Jewish?* as mentioned in the above article. He did so on the Long John Nebel radio talk show, November 30, 1977, taped by Abe Levine, audio file, rzu 60.

"Join with Rabbi Meir Kahane... December 29-31, Boro Park, Brooklyn," flyer, rzp. The phone number for reservations was 212-375-0356.

קו הטלפון שפורסם בפלייר היה בביתם של אחי וגיסתי שרגא ורבקה בלום, משום שרבקה עזרה בארגון הרצאותיו של מאיר.

"Join with Rabbi Meir Kahane... December 29-31...," [ad] *Jewish Press*, December 30, 1977, p. 42.

"Rabbi Meir Kahane Will Speak... Young Israel of Pelham Parkway, January 1, 6:30 p.m.," [ad] *Parkway News*, December 22, 1977, rz 75a.

Meir appeared on the Long John Nebel radio talk show on January 2, from midnight to 5:30 a.m. See: "Radio," *New York Times*, January 2, 1978, p. 39.

פרק ז

1 ועידת היהודים האקטיביסטים – Conference of Jewish Activists (CJA)

Norman Klein, "Kahane Forms Anti-Begin Group," *Los Angeles Herald Examiner*, January 7, 1978, p. A-4, rz 75a.

מסיבת העיתונאים נערכה כנראה בכ"ז בטבת תשל"ח (6 בינואר 1978). אירווינג רובין, מנהיג הליגה בלוס אנג'לס, בריאיון ב'לוס אנג'לס טיימס': "מנהיגי הליגה הרחיקו את הקהילה שביקשו לסייע לה." בזמן הריאיון נמנו רק 30 חברים פעילים בליגה בלוס אנג'לס. ראה:

"Defense League Moderates Its Tactics," *Los Angeles Times*, May 31, 1978, section 4, pp. 1, 4, rz 75b.

ניתוק קשריו של מאיר עם הליגה להגנה יהודית בניו יורק היה בתמוז תשל"ז (יולי 1977). ראה פרק ו, עמ' 65.
Meir's speeches: Temple Aliya in Woodland Hills, Saturday night, January 7; Temple Shaarey Tefila in Fairfax, Sunday, January 8; Temple Beth Tikva in Fullerton, Tuesday evening, January 10. See: "A group of concerned Jews..." flyer, rz 75a.

2 מכתב (אנגלית) מלאה ושמואל סינגר אליי, כ"א באדר א תשס"ח (27 בפברואר 2008). צ"נ.
ריאיון טלפוני עם לאה ושמואל סינגר, ג' בכסלו תשע"ב (29 בנובמבר 2011).

Jack Falk, "Rabbi Meir Kahane Is Pushing for New Organization," *Jewish Post and Opinion*, January 27, 1978, p. 9.

3 Meir spoke at Congregation Shaarey Zedek on Thursday, January 12. See note 1, "A group of concerned Jews..."

4 "The Chug," *Jewish Press*, February 6, 1976, p. 14.

5 "Two Reminders," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1976, p. 12.
'החוג' פורסם לראשונה במודעות בתשל"ה (1975). ראה כך א, עמ' 368, והערות, עמ' 555.

Meir also wrote about the Chug in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, October 1976, p. 3-4; January 1977, p. 9-10; and in the *Jewish Press*, January 14, 1977, p. 42; December 30, 1977, pp. 19, 21.

6 מכתב (אנגלית) ממאיר לטובה, י"ב באייר תשל"ח (19 במאי 1978). צ"נ. באותו יום מאיר שלח מכתבים זהים לציפי ולברוך.

7 מכתב (אנגלית) מדוד ברורמן אליי, י"ח באדר א תש"ס (24 בפברואר 2000). צ"נ.
Conference of Jewish Activists, *Newsletter*, May 1978, rz 75b.

במדריכי 'החוג' בלוס אנג'לס היו:

Marc Annis and his parents Sam and Marilyn Annis, Jerry Blume, Ira Braverman, Dr. Paul Hull, Bob Manning, Lois Rechtshaid, Steve Smason, and Dr. Bruce Wasserman. Emails from Ira Braverman and Marc Annis, November 30, 2011, and from Jerry Blume, December 13, 2011.

- מכתב (אנגלית) מד"ר פול הול (Hull) למאיר, ז' בשבט תשל"ח (15 בינואר 1978), צד 214. הול אישר שקיבל את ערכות הלימוד והודיע על תכניתו להקים קבוצה בלונג ביץ.
- 8 ערכות לימוד של 'החגו', שבהן מאמרים מסודרים לפי נושאים, צד 359-372.
- A Jewish State: "On Law and Order in Israel" and "Sadat and the Jews."*
- A Special People: "Foundation of Foundations" and "G-d, Torah and Jews."*
- Assimilation: What makes Bernie Run" and "Goyim, Chulent and Torah."*
- Aliya: "Next Year in Jerusalem?" and "Goodbye Wall."*
- Justice: "Justice, Righteousness and Honesty" and "Merciful, Children of Merciful."*
- Land of Israel: "Abraham Never Walked on Dizengoff Street" and "Of Peace and Shrimp and Thorns."*
- Jewish Pride and Power: "Violence as Political Logic" and "The Night the Lights Went Out."*
- Rebel With a Cause: "Of Prisoners and Free Men" and "On Greatness."*
- To Trust in Man: "The Wise and the Foolish" and "But What Choice Did Israel Have?"*
- Other topics were *Arabs of Israel, Destroyers of Judaism, Faith, Message to the Christians, Ahavat Yisrael-Oppressed Jews.*
- The articles cited above are found in *Beyond Words: Selected Writings, 1960-1990*, vol. 1 and 2.
- 9 מכתב (אנגלית) מדוד ברוורמן, ראה הערה 7.
- דוא"ל (אנגלית) מחיים ברוורמן, כ' בתמוז תשנ"ט (4 ביולי 1999).
- ריאיון טלפוני עם הרב צבי בלוק, ח' בכסלו תשנ"ט (27 בנובמבר 1998).
- 10 דוא"ל (אנגלית) מברברה גינזברג, ז' בכסלו תשע"ב (3 בדצמבר 2011).
- דוא"ל (אנגלית) משמואל (סטיבן) גינזברג, י"ג בתמוז תשנ"ט (27 ביוני 1999).
- 11 מכתב (אנגלית) ממאיר לציפי, י"ז בטבת תשל"ח (27 בדצמבר 1977), צדו.
- 12 "Sniping at Begin," *Newsweek*, January 9, 1978, p. 31, rz 75a.
- See note 1, "Kahane Forms Anti-Begin Group..."
- 13 "אנחנו האפוזיציה...", [מודעה] 'מעריב', י"ט בשבט תשל"ח (27 בינואר 1978), עמ' 28.
- "אנחנו האפוזיציה...", מודעת קיר, צד 1-15, 1-39. מודעות הקיר הציגו את תוכן המודעה שהתפרסמה ב'מעריב'.
- 14 "הממשל הצבאי הציב לאחרונה...", [כיתוב תמונה] 'ידיעות אחרונות', 'מוסף ירושלים', כ"ו בשבט תשל"ח (3 בפברואר 1978), עמ' 1.
- 15 "הציבור בקרית ארבע מוזמן לשמוע דבר תורה מענייני דיומא...", פלייר, צד 75א.
- 16 מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, [ז"ז ב]אייר תשל"ח [24] במאי 1978, צדו.
- 17 "The Committee for Eretz Yisrael and the Cherokee and Creek Indians..." [ad] *Jerusalem Post*, February 12, 1978, p. 4. The demonstration was called for February 13 at 2:00 p.m.
- "הוועד למען ארץ ישראל ושיבת האינדיאנים... הפגנה... ו' באדר א תשל"ח (13 בפברואר 1978) בשעה 14:00 בקונסוליה האמריקנית, רחוב אגרון, ירושלים", פלייר, צד 75א.
- לעיתונאים חולקו פליירים אלה, ועליהם הודעה בכתב ידו של מאיר על מסיבת עיתונאים במשרד 'כך' ביום שלפני ההפגנה.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לקונסול האמריקני בירושלים, ו' באדר א תשל"ח (13 בפברואר 1978), צד 75א.
- "New Effort Pledged by Carter and Sadat to Revive Peace Bid," *New York Times*, February 6, 1978.
- 18 מכתב (עברית) מתנועת 'כך' לראש עיריית חברון, לפני ט' באדר א תשל"ח (16 בפברואר 1978), צד 75א.
- מכתב משוכפל מתנועת 'כך' לציירים בוועידת 'החירות', ח' באדר א תשל"ח (15 בפברואר 1978), פלייר, 2 עמ', צד 75א. הוועידה נפתחה בח' באדר א בירושלים.
- "הרב כהנא ותומכיו מתכוננים להתנחל בלב העיר חברון", 'מעריב', ו' באדר א תשל"ח (13 בפברואר 1978), עמ' 6.
- 19 "My Father, My Father," *Jewish Press*, March 10, 1978, pp. 69-70, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1978, pp. 18-19, and in *Beyond Words*, 3:111-117.
- במאמר הנ"ל הזכיר מאיר את צו ההגבלה האוסר עליו להיכנס לחברון, צו שנמסר לו ב"ז באדר א תשל"ח (24 בפברואר 1978), לאחר שקם מה'שבעה'.
- על הרב יחזקאל שרגא כהנא ראה כרך א, עמ' 3-6.

- 20 "כהנא דחה בשבוע את ההתנחלות בחברון", 'ידיעות אחרונות', י"ב באדר א תשל"ח (19 בפברואר 1978), עמ' 4.
- 21 "תנועת 'כך' מגנה את ממשלת בגין-ויצמן-דיין... קונגרס ציוני זוטא... י"ד באדר א תשל"ח (21.2.78)", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, לפני י"ד באדר ב תשל"ח, צד 75א. בהודעה הודגש התאריך החדש לעלייה לחברון.
- 22 "אתם מוזמנים ליטול חלק ברב שיח... ביום ד' [ט"ו באדר א תשל"ח (22 בפברואר 1978)] בשעה 20:00 בבית הכנסת 'מגן אבות'... [חתום] יוסף דיין, תנועת 'כך', פלייר לתושבי קריית ארבע, צד 75א.
- א תשל"ח (26 בפברואר 1978)...", פלייר, צד 75א.
- ראה גם: "כך הוא דיבר באופוזיציה... את עלבונה של חברון... אנו באים היום לתבוע..." [מודעה] 'מעריב', ח' באדר א תשל"ח (15 בפברואר 1978), עמ' 20.
- למודעה הנ"ל, שפורסמה ביום שהובא אביו של מאיר למנוחות, תוכן זהה לתוכן הפלייר, אך חסר בה תאריך העלייה לחברון. התאריך הושמט ברגע האחרון, כשנדע שמאיר ישב 'שבעה' ביום שנקבע לנסיעה לחברון, י"ב באדר א.
- 22 צו הגבלה, חתום בידי סגן אלוף משה ביטון, מפקד נפת חברון, י"ז באדר א תשל"ח (24 בפברואר 1978), צד 75א.
- לצו ההגבלה צורפה מפה, וצוין שההגבלה אינה חלה על תחום קריית ארבע, על כביש הגישה אליה, על תחום מערת המכפלה המסומן במפה ועל הכביש אליה שסומן בצבע שחור.
- "תנועת 'כך' מביאה לידיעת ציבור העיתונאים... הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 75א. בהודעה הובא תוכנו של מברק ששלח מאיר לראש הממשלה בגין כ"ב באדר א (1 במרץ), ובו הודיע על כוונתו להתייצב בפתח ביתו של בגין בכ"ח באדר א' ובידו 'צו ההגבלה המחפיר' ולבקש ממנו לבטלו.
- "הרב כהנא ימסור לבגין...", 'ידיעות אחרונות', כ"ח באדר א תשל"ח (7 במרץ 1978), עמ' 5. כאן נמסר שבכוונתו של מאיר ללכת לביתו של ראש הממשלה בגין למסור לו את הצו האוסר על כניסתו לחברון.
- 23 "הרב כהנא וחסידיו פונו בכוח מחברון", 'מעריב', כ' באדר א תשל"ח (27 בפברואר 1978), עמ' 6.
- "נכשל ניסיון הרב כהנא...", 'ידיעות אחרונות', כ' באדר א תשל"ח (27 בפברואר 1978), עמ' 4.
- "כוח צבאי הרחיק...", 'הארץ', כ' באדר א תשל"ח (27 בפברואר 1978), עמ' 3.
- "Kahane Evicted from Hebron, *Jerusalem Post*, February 27, 1978, p. 3.
- לתיאור ניסיון ההתנחלות של י"ט באדר א (26 בפברואר), ראה הלון, הערה 34, מדינת ישראל נ' מאיר בן יחזקאל כהנא...
- 24 "To All Delegates and Friends..., Little Zionist Congress, Ulamei Yisrael, 76 Jaffa Road, February 21, 8 p.m. ... and hear Rabbi Kahane ... February 26...", [ad] *Jerusalem Post*, February 19, 1978, p. 3, rz 75a.
- המקור לציטוטים מדבריו של מאיר בקונגרס זוטא: מאיר כהנא, נאום, הקונגרס הציוני זוטא, ירושלים, י"ט באדר א תשל"ח (26 בפברואר 1978), קלטת שמע, הקליט ג'רלד אפשטיין, צד.
- הקונגרס הציוני העולמי נערך מ"ג באדר א (20 בפברואר) עד כ"ב באדר א (1 במרץ).
- קונגרס ציוני זוטא: ראה הערה 20. בהודעה זו נכתב שקונגרס הזוטא ייערך בי"ד באדר א (21 בפברואר). מאיר קם מה'שבעה' באותו בוקר, אך מסיבה לא ידועה קונגרס הזוטא נדחה לי"ט באדר א (26 בפברואר).
- הקונגרס הציוני זוטא, תשל"ב, ראה כרך א, עמ' 204-205.
- Brief mention of Little Zionist Congress in "Israel Through Laughter and Tears," *Jewish Press*, March 17, 1978, p. 80.
- 25 מכתב (אנגלית) ממאיר לשמואל (סטיב) סמייסון, ג' באדר א תשל"ח (10 בפברואר 1978), בכתב יד, צד.
- ריאיון טלפוני עם שמואל (סטיב) סמייסון, י"ד בכסלו תשנ"ט (3 בדצמבר 1998).
- דוא"ל (אנגלית) מגקי סמייסון, אלמנתו של שמואל, י"א בשבט תשע"א (16 בינואר 2011).
- 26 "תן יד... מצויה תנועת 'כך' בתהליך ארגון מחדש... לשכת המידע פועלת פעמיים בשבוע..." פלייר מודפס על נייר מכתבים של תנועת 'כך', צד 75א. כנראה נשלח בדואר לאוהדים.
- מכתב מיוסף דיין ל"חבר יקר", כ"ג באדר א תשל"ח (2 במרץ 1978), במכתב הודעה על ישיבה של סניף ירושלים שתיערך בכ"ט באדר א (8 במרץ), צד 75א.
- תנועת 'כך', סניף ירושלים, פרוטוקול ישיבה, כ"ט באדר א תשל"ח (8 במרץ 1978), צד 75א. להנהלה הזמנית נבחר גם נחום פודרוז'אנסקי, נתן בנימין, אהרן נאמן ושרה נאמן.
- "אל ציבור העיתונאים, [חתום] יוסף דיין, מנכ"ל תנועת 'כך'", הודעה לעיתונות על נייר מכתבים של תנועת 'כך', כ"ה באדר ב תשל"ח (3 באפריל 1978), צד 75א.

- 27 "שינדלר במברק לבגין: עליך להצהיר שההתנחלויות ייפסקו בתקופת המשא ומתן", ידיעות אחרונות, כ"ז באדר א תשל"ח (6 במרץ 1978), עמ' 1.
- "אנו מפגינים היום בהיברו... כ"ט באדר א תשל"ח (8 במרץ 1978)", פלייר בעברית ובאנגלית, צד 275.
- 28 "אנו מודיעים שהגיע הזמן לסלק...", פלייר בכתב יד, ב' באדר ב תשל"ח (11 במרץ 1978), צד 275, סלא 1797.v. תאריך הפלייר נכתב על העותק הנמצא בארכיון הספרייה הלאומית.
- "הערבים החיים כיום בארץ ישראל – לרבות הערבים אזרחי ישראל – מהוים מקור סכנה אימוה למפעל הצינוני ולעצם קיומנו... אנו, החתומים מטה, מבקשים לגרשם...", עצומה, צד 275. בתיק הזה (צד 275) צורפה העצומה לפלייר הנ"ל, "אנו מודיעים...", וכנראה הוא פורסם באותו תאריך.
- "Terrorist Rampage Leaves 21 Dead, Scores Wounded," *Jerusalem Post*, March 12, 1978, p. 1. שלושה ימים לאחר הפיגוע בכביש החוף החל מבצע ליטני, שנועד לחסל תשתיות טרור בדרום לבנון.
- 29 מכתב ממאיר לראש עיריית נצרת תאופיק זיאד, ו' באדר ב תשל"ח (15 במרץ 1978), צד 275. החוג לחילופי אוכלוסין' שמוזכר במכתב נקרא גם 'האגודה למען חילופי אוכלוסין', ראה פרק ה, עמ' 98-99.
- בקשת רישיון לעריכת... אסיפה... מול העירייה [נצרת] ב"ח באדר ב תשל"ח (27 במרץ 1978), [חתום] מאיר כהנא, י"ב באדר ב תשל"ח (21 במרץ 1978). תשובת המשטרה: "אינני ממליץ... [שם החותם אינו ברור] נציב, מפקד מרחב העמקים, י"ג באדר ב תשל"ח (22 במרץ 1978)", צד 67.
- יצחק בן חורין, "המשטרה מנעה אתמול כניסת הרב כהנא לנצרת", 'מעריב', י"ג באדר ב תשל"ח (22 במרץ 1978), עמ' 15.
- "הרב כהנא יציע היום בנצרת 'הגירה ערבית'", ידיעות אחרונות, י"ב באדר ב תשל"ח (21 במרץ 1978), עמ' 7.
- זיאד היה חבר כנסת מטעם רק"ח וחד"ש מתשל"ד (1974) עד מותו, בתשנ"ד (1994).
- 30 "The Committee for Eretz Yisrael... Announcing the Creation of an English-Speaking Section of Rabbi Meir Kahane's Kach Movement..." [ad] *Jerusalem Post*, February 12, 1978, p. 4.
- "Who Is Afraid to Listen to Kahane," [ad] *Jerusalem Post*, March 12, 1978, p. 4.
- "Reminder! A Torah *shiur* [class] that is different ... this Tuesday, March 14 ... The Coffee House," handwritten flyer, rz 75b.
- "Proposed Agenda," Minutes of meeting, Kach English Speakers Division, March 19, 1978, rz 477.
- During Passover week, handwritten mimeographed flyers were distributed to tourists. They said, "... You can hear Rabbi Meir Kahane speak every night this week at 8:45 p.m.", rz 75b.
- מכתב מיוסף דיין לתושבי קריית ארבע, ל' באדר א תשל"ח (9 במרץ 1978), צד 275. הזמנה לשיחתו של מאיר בבית משפחת לנדאו בשבת, ב' באדר ב תשל"ח (11 במרץ 1978).
- 31 "אלו וגם אלו פסולים," [מודעה] 'מעריב', כ"ב באדר ב תשל"ח (31 במרץ 1978), עמ' 67.
- 32 "An Interview with Rabbi Meir Kahane," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, 32 April 1978, pp. 22-23, reprinted in *Beyond Words*, 3:235.
- 33 David Frishberg, "Kahane Holds 'Purim Plot' at Hadassah Building," *Jewish Press*, April 7, 1978, p. 72. This article is accompanied by two photos.
- תופיק חורי, "הרב כהנא ו-20 אנשיו הצליחו להסתנן לבניין 'הדסה' בחברון", ידיעות אחרונות, ט"ו באדר ב תשל"ח (24 במרץ 1978), עמ' 4.
- "הרב כהנא סולק מגג 'הדסה' בחברון", 'מעריב', ט"ו באדר ב תשל"ח (24 במרץ 1978).
- 34 מדינת ישראל נ' מאיר בן יחזקאל כהנא, כתב הרשעה, תיק פלילי מס' 965/78, כ"ה באדר ב (3 באפריל 1978), צד 277.
- 35 "למי שעדיין ציפה להוכחה שממשלת בגין אינה שונאה...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, כ"ט באדר ב (7 באפריל), צד 275.
- "ממשלת בגין הגישה אתמול כתב אישום... ביום ב' הקרוב, ג' בניסן תשל"ח (10.4.78). ישבות הרב מאיר כהנא שביתת רעב...", פלייר, צד 275.
- "Begin Government Orders Kahane Arrested for Hebron," [ad] *Jewish Press*, April 14, 1978, p. 87.
- See also: "Dear Prime Minister," [ad] *Jewish Press*, April 14, 1978, p. 87, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, May-June, p. 11-12.
- 36 "חברון שלנו", [מודעה] 'מעריב', ז' בניסן תשל"ח (14 באפריל 1978), עמ' 11.

"חברון שלנו", כתב-יד מקורי של העצומה שבמודעה הנ"ל, כולל החתימות, **צד 75**.

בחתומים על העצומה היו ד"ר ישראל אלדר, הרב יעקב אריאל, נועם וצפורה ארנון, חיים ושושנה מגני, דוד ושרה לנדאו, שמחה מליק, מנשה ויהודית קם, בת שבע אינדור, מנחם וצביה צוובנר, הרב מנחם ליבמן, אילן תור, שמואל מושניק, שרה נחשון, שרגא אורי, חנניה ופני בן דוד, חיים שמעון וורמן, יוסף ורחל דיין.

37 אורי פז, "סערת רוחות בהופעת הרב כהנא באוניברסיטת תל אביב", *על המשמר*, ד' בניסן תשל"ח (11 באפריל 1978), עמ' 8.

סילבי קשת, "הכבוד היהודי האבוד – המשך", *ידיעות אחרונות*, י' באדר א תשל"ח (17 בפברואר 1978), 'המוסף לשבת', עמ' 17.

דן עופרי, "רק לא כ'ך", *ידיעות אחרונות*, י"ח בניסן תשל"ח (25 באפריל 1978), עמ' 40.

משה כרמל, "הסתה מסוכנת", *ידיעות אחרונות*, כ"ח באדר ב תשל"ח (6 באפריל 1978), מוסף '24 שעות', עמ' 3.

תשובתו של מאיר למשה כרמל: מאיר כהנא, "התקווה – של מי?" [מכתב למערכת] *ידיעות אחרונות*, י"ח בניסן תשל"ח (25 באפריל 1978), מוסף '24 שעות', עמ' 3.

38 "Court Rejects Bid to Hold Kahane Till End of Trial," *Jerusalem Post*, April 18, 1978, p. 3.

"נדחתה התביעה לעצור הרב כהנא", *ידיעות אחרונות*, י"א בניסן תשל"ח (18 באפריל 1978), עמ' 6.

"הודעה מטעם הרב מאיר כהנא... בבית המשפט בבאר שבע, י' בניסן תשל"ח (17 באפריל 1978)...", *הודעה לעיתונות על נייר מכתבים של תנועת כ'ך*, 2 עמ', **צד 77**.

Meir's declaration to the court: "Meir Kahane on Trial," *Jewish Press*, September 8, 1978, p. 28F.

מכתב מעורך הדין רחמים כהן ליועץ המשפטי, כ"ו באדר ב תשל"ח (4 באפריל 1978), **צד 9**.

ריאיון טלפוני עם רחמים כהן, ניסן תשע"א (אפריל 2011).

בית משפט השלום, באר שבע. הזמנה לדיון, תיק פלילי 965/78... לטיעון... ב' באלול תשל"ח (4 בספטמבר 1978), שנשלח בכ"ב בסיוון תשל"ח (27 ביוני 1978), **צד 77**. כתב האישום הוקרא בבית המשפט בכ"ב סיוון.

על החלטת בית המשפט: "הרב כהנא ביקש להזמין עד להגנתו", *ידיעות אחרונות*, ד' באלול תשל"ח (6 בספטמבר 1978), עמ' 13.

בית המשפט המחוזי, באר שבע. ערעור 142/78 על גזר הדין של בית המשפט השלום, באר שבע. ההחלטה: נדחה, כ"ו בטבת תשל"ט (25 בינואר 1979). פרוטוקול של ההחלטה, 12 עמ', **1021 דב**. פרוטוקול מוזכר שגור הדין היה שלוש שנות מאסר על תנאי.

39 "Illinois High Court Sanctions Swastikas in Nazi Party March," *New York Times*, January 28, 1978, p. 1.

"Judge Acts to Postpone Nazi March," *Jewish Telegraphic Agency*, March 20, 1978. www.jta.org/archive, retrieved November 5, 2011. The judge delayed the implementation of his order allowing the march on Hitler's birthday, by scheduling an appeal by Jewish groups at the beginning of May.

"לעולם לא עוד... הפגנה מול הגשריות האמריקנית בתל אביב, י"א בניסן תשל"ח (18 באפריל 1978)", מודעת קיר, **צד 16-1**.

"לעולם לא עוד...", [מודעה] 'מעריב', י' בניסן תשל"ח (17 באפריל 1978), עמ' 6.

"Nazis again? Never!" [ad] *Jerusalem Post*, April 17, 1978, p. 4.

"In connection with the anti-Nazi rally... April 18, 1978," English press release with the text of Meir's speech at the rally, *rz 75b*.

40 "Israeli Arab arrives for lecture tour..., press conference, May 10, 1978, 9:30 a.m., Tudor Hotel," press release, *rz 67*.

Yunis was also presented to the general public: "An Epic and Historic Moment: Meet Shahadi Yunis..." Sunday, May 14, 10:00 a.m., Diplomat Hotel, [ad] *Jewish Press*, May 12, 1978, p. 55.

"Arabs Told to Leave Israel," *Evening News* (Newburgh, N.Y.), May 11, 1978, p. 8A. <http://news.google.com/newspapers>

Meir and Yunis flew from Israel on May 3 at 7:50 a.m. See: "Travel Program," Rejwan Travel Agency, *rz 75b*.

"הרב מאיר כהנא יצא אתמול... מתלווה אל הרב כהנא אורח ישראלי בן הלאום הערבי...", *הודעה לעיתונות*, כ"ז בניסן תשל"ח (4 במאי 1978), **צד 75**.

- “ערבי ישראלי פועל להגירת ערבים מהארץ,” ידיעות אחרונות, כ”ח בניסן תשל”ח (5 במאי 1978), עמ’ 4.
 On Friday night, May 6, Meir spoke at Congregation Beth Israel in Boro Park. “Rabbi Meir Kahane will be speaking...,” flyer, rz 77a.
- 41 מכתב (אנגלית) ממרווין קרקמן אליי, כ”ח בסיוון תשנ”ז (3 ביולי 1997), צדג.
 Joel Roteman, “Rabbi Kahane: Cure Israel Problem Thusly,” *Jewish Chronicle of Pittsburgh*, May 18, 1978, p. 32, rz 75b.
- 42 Carl Morris, “Emigration of U.S. Jews to Israel Aim of Group,” *Pittsburgh Post-Gazette*, May 15, 1978, p. 3, rz 77a.
- CJA Newsletter*, May 1978, 1 p., rz 77a. 43
- The address of the CJA office was 13609 Victory, suite 244, Van Nuys; phone 782 0037. People who heard Meir’s talks signed up to attend Chug meetings and to volunteer their homes. Memos from David Braverman [to CJA board members], [after May 20, 1978] and [after May 25, 1978], rzp.
- 44 מכתב ממאיר לבנימין, כנראה י”ב באייר תשל”ח (19 במאי 1978), צדג.
 45 מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, י”ב באייר תשל”ח (19 במאי 1978), צדג.
 46 דוא”ל (אנגלית) מחיים ברוורמן, ט’ בכסלו תש”ס (18 בנובמבר 1999).
 מכתב (אנגלית) מראובן (בוב) מנינג אליי, י”ח בחשוון תשנ”ח (18 בנובמבר 1997), צדג.
- 47 Typescript of report by Ken Herman on speeches by Meir and by Yunis at B’nai B’rith Honor Lodge Dinner, El Cabellero Country Club, Tarzana, May 16, 1978, rz 77a.
- Schedule (including handwritten changes), rz 77a. 48
- May 16: Press conference at Los Angeles Press Club, 9:30 a.m.; B’nai B’rith Honor Lodge dinner, 8:00 p.m.
 May 17: Meeting with Dennis Prager, director of the Brandeis-Bardin Institute, 2:00 p.m.; Surf and Sand Hotel, Laguna Beach, 7:30 p.m.
 May 18: House party at the home of Chuck Kabert, 7:30 p.m.
 May 20, Saturday night: House party at the home of Betty and Marty Hersh, 8:30 p.m.
 May 21: Bnai David Judea synagogue, 10:00 a.m.
 May 21: Carole Hemingway show, 9:00 p.m.
 May 22: CJA Board meeting, 8:30 p.m.
 May 24: Tom Snyder radio show, 10:00 a.m.; house party at the home of Sy Gaibor, 7:00 p.m.
 May 25: Calabasas High School, 9:00 a.m.; North County Jewish Community Center, 8:00 p.m.
 May 26: George Putnam radio show, 12:30-2:00 p.m.
 May 26-27: Shabbaton at Aish Hatorah. See: “Rabbi Kahane Speaks Here,” *Heritage*, May 26, 1978, p. 4, nt.
 May 27, Saturday night: House party at the home of Bob and Myrna Dubins, 8:30.
 Leadership classes were held at the Aish Hatorah building on Sunday afternoon, May 21 and Sunday morning, May 28. A general CJA membership meeting was held at 2:00 p.m., May 28.
- 49 See note 43, *CJA Newsletter*.
- The Conference of Jewish Activists cordially invites you to attend our First Annual Dinner, Sportsman’s Lodge, Studio City, Tuesday evening, May 23, 1978, 7 p.m., printed invitation, rzp.
 Guests donated \$50 each for the dinner, which was under rabbinical supervision.
 דוא”ל מגרשון (גרי) בלום, ז’ בכסלו תש”ס (16 בנובמבר 1999).
 דוא”ל מחיים ברוורמן, כ’ בתמוז תשנ”ט (4 ביולי 1999).
- 50 Lori Weisberg, “Rabbi Tells American Jews They Should Come Home,” *Vista Press*, May 26, 1978, pp. 1, 18, rzp.

פרק ה

1 מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, [י"ז] באייר תשל"ח (24 במאי 1978), צדג. באותו יום כתב מאיר מכתב זהה לילדים האחרים.

2 Nora Burba, "Rabbi Promises Violence to Halt March by Nazis," *Arizona Republic*, June 2, 1978, rz 77a.

"Where Does It End?" [editorial] *Arizona Republic*, June 6, 1978, p. A4. This editorial was quoted in "Kahane's Quiet Visit," see note 3. Thanks to Laura Palma-Blandford, archivist, Arizona State Archives, for bibliographic details.

3 "Local Kahane Press Interview Is Criticized by Valley Rabbis," *Phoenix Jewish News*, June 16, 1978, pp. 1, 2, rz 76c.

"Kahane's Quiet Visit," [editorial] *Phoenix Jewish News*, June 16, 1978, p. 4, rz 76c.

4 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, [כ"ה באייר תשל"ח (1 ביוני 1978)], צדג. התכנית 'סומרו' שודרה ברשת NBC.

5 "Noted Israeli Bible Scholar..., Valley Cathedral, Phoenix, June 1, 1978," flyer, rz 75b.

See: "Kahane's Quiet Visit," note 3.

6 "700 Club Guest Travel Information...", New York to Norfolk, June 5, 1978; Norfolk to New York, June 6, 1978, rz 77a. The 700 Club was broadcast on CBN, the Christian Broadcasting Network.

Letter from Joyce Walters, the 700 Club, to Meir, April 10, 1978, rz 77a.

Email from Janice Stern, January 17, 2012. Stern's home phone number appeared in a *Jewish Press* ad requesting speaking engagements, May-June and October-December: "Attention All Jewish Groups," [ad] *Jewish Press*, April 7, 1978, p. 64.

The interview taped by Meir for the "700 Club" may not have been broadcast. Janice Stern wrote, "At the last minute they discovered that he was this 'flamboyant, way-out terrorist,' or words to that effect, and canceled the show." Email from Stern, September 6, 1999.

7 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, [א' בסיוון תשל"ח (6 ביוני 1978)], צדג.

8 Douglas E. Kneeland, "U.S., State and Local Officials Try to Forestall Nazi March in Skokie," *New York Times*, June 11, 1978, p. 26.

"How the Jewish Activists Shall Deal with the Nazi March in Skokie, press conference, June 7, 1978, 11 a.m., Park Synagogue, Sheraton-Chicago Hotel, 16th floor," press release, rzp.

"Around the Nation," *New York Times*, June 8, 1978, p. 24.

9 Ben Gallob, "Jewish Groups Plan Demonstration in Skokie; Nazi March Uncertain Despite Supreme Court Ruling," Jewish Telegraphic Agency, June 14, 1978. www.jta.org/archive. Retrieved December 10, 2011.

The original insurance requirement was \$300,000, but after an appeal by lawyers of the American Civil Liberties Union (ACLU) in federal court, the city lowered the insurance to \$60,000. See: "U.S., State and Local Officials Try to Forestall...", note 8.

10 Douglas E. Kneeland, "Nazis Backed on Rally in Chicago; Move Could Avert Skokie March," *New York Times*, June 21, 1978, p. 1.

11 Douglas E. Kneeland, "Nazis Call Off March in Skokie; Collin Asserts That Plans for Demonstration Were 'Pure Agitation to Restore Free Speech,'" *New York Times*, June 23, 1978, p. 10.

"Nazis Cancel Their Rally in Skokie," *Chicago Sun-Times*, June 23, 1978, p. 3. Reprinted as flyer in Conference of Jewish Activists Newsletter, August 1978, rz 77c.

"And the Crowd Shouted: Death to the Jews," [ad] *Jerusalem Post*, August 4, 1978, p. 3. Reprinted as a flyer, rz 103d.

מכתב (אנגלית) מראובן (בוב) מנינג אליי, ט"ו בטבת תש"ס (25 בדצמבר 1999), צדג.

Buzz Alpert, "But Meir Kahane's Message Refuses to Die; In a Line of Martyrs," [letter to the editor], *New York Times*, November 19, 1990, p. 18. Alpert was Jewish Defense League Chicago chapter chairman from 1969 to 1979.

"A Watchful Wait Outside as Nazis Meet the Press," *Chicago Tribune*, June 23, 1978, Section 6, p. 16, rz 77a.

אפשר לראות את מאיר ליד מטה הנאצים בשיקגו באתר שכתובתו:
www.youtube.com. Search term: Meir Kahane Skokie 1977.

12 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, [ד' בסיוון תשל"ח (9 ביוני 1978)], צדנ.

במכתב הנ"ל כתב מאיר על הרצאה שנשא בלואֶל שליד בוסטון יומיים לפני חג השבועות:

"Merrimack Valley Hebrew Academy Parent-Teachers Organization presents Rabbi Meir Kahane," *Jewish Advocate* (Boston), June 1, 1978, p. 21. Short news item on Meir's talk scheduled for June 8, 1978, 7:30 p.m., Montefiore Synagogue, Lowell, Mass.

13 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ב' באייר תשל"ח (9 במאי 1978), צדנ.

14 "Jews Protest Redgrave's Film," *Los Angeles Times*, January 18, 1978, pp. 1, 12, 13.

15 "'Annie Hall' Wins 4 Academy Awards; Political Statement...," *New York Times*, April 4, 1978, p. 24.

Theodore Bikel quoted in: "What They're Saying About Vanessa Redgrave's Rancor," *The Trib* (New York), April 5, 1978, p. 7, rzp.

16 Letter from Meir to "Fifteen Good People in Tucson," June 2, 1978, rz 75b.

17 "I Am a Zionist," [two parts] *Jewish Press*, July 14, 1978, pp. 48, 53; July 21, 1978, pp. 28, 54.

Listen Vanessa, I Am a Zionist (Tucson, Ariz.: The Desert Ulpan for the Institute of the Jewish Idea, 1978), 163p., 19 cm. Introduction, pp. 2-4.

See also Introduction, p. 16, in: *Listen World, Listen Jew* (Jerusalem: Institute for Publication of Writings of Rabbi Meir Kahane, 1995), 236 pp., 23 cm.

על החלטת האו"ם, "ציונות היא גזענות", ראה כרך א, עמ' 433-434.

Listen Vanessa, I Am a Zionist is found in the Library of Congress, in the library of the Jewish Theological Seminary, New York, and in Israel in the Central Library of the Ariel University Center, Ariel.

The acknowledgments page names those who contributed to the book's publication: Mr. and Mrs. Maurice Cohen, Mr. and Mrs. Howard Cole, Mr. and Mrs. Alex Hollander, all of Tucson; Mr. and Mrs. Mel Myland, Mr. and Mrs. Mel Polunsky, Mr. and Mrs. David Neuberger, all of Phoenix.

18 *Listen World, Listen Jew* (Jerusalem and New York: Institute of the Jewish Idea, 1980).

The verso of the title page says the book was copyrighted in 1978, and that this is the "second printing." It does not mention the title of the 1978 edition. As a result, library catalogs all over the world date this edition as 1978 even though it has many revisions and should have been called "second edition."

The acknowledgments page lists the names of the contributors to *Listen Vanessa* and also lists those who contributed to the 1980 edition. *Listen World...: Mr. and Mrs. Martin Gruenspecht, Mr. and Mrs. Sidney Weinschneider, Mr. and Mrs. Edward Tennen, Mr. and Mrs. Seymour Persky. Listen World, Listen Jew* was reprinted in 1983 and 1986. A corrected 236-page edition was published posthumously by the Institute for Publication of Writings of Rabbi Meir Kahane, Jerusalem, in 1995. The Institute made further typographical corrections to a 2010 edition which is available from Amazon.com.

"I first found...," email from David Epstein, June 4, 2002.

19 מכתב (אנגלית) ממשה (מרטין) גרונשפכט ל"דיד יקר", לפני כ"א בסיוון תשל"ח (26 ביוני 1978), צד 77א.

"To Correct an Injustice... First Dinner to Honor ... Young Israel of Mapleton Park, June 26, 1978," [ad] *Jewish Press*, June 9, 1978, p. 50; June 23, 1978, p. 10.

20 "A Decade Ends – And Begins," *Jewish Press*, June 23, 1978, pp. 51, 56.

"I'm Troubled by the Threat. I Want to Do Something," [ad] *Jewish Press*, June 23, 1978, p. 20. This ad asks people to join the CJA, initial dues \$100. The coupon at the end has boxes to

check that say: "I am a student. Enclosed \$5.00 for dues," and "I can't afford \$100. Please accept amount of ___ as my dues. I will try to raise the rest if possible."

Letter from Meir to "Dear Friend," undated but after June 26, 1978, *rz 77b*. The letter is printed ²¹ on stationery of the Conference of Jewish Activists, Los Angeles office, 13609 Victory Blvd., Van Nuys, Calif.; New York office, P.O. Box 72, Flushing, N.Y.

"Executive Director..." [classified ad] *Jewish Press*, undated clipping, but probably at the ²² beginning of July 1978. *rz 77a*.

"Soviet Will Begin Trial Monday for Activist Defended by Carter," *New York Times*, July 8, ²³ 1978, p. 1.

David Landau, "Sharansky Comes Home," *Jewish Telegraphic Agency*, February 12, 1986. www.jta.org/archive. Retrieved December 10, 2011.

מאיר חזר לישראל בכ"ט בסיוון תשל"ח (4 ביולי 1978), חותמת בדרכונו, **צ.נ.**

"Shcharansky," *Jewish Press*, December 2, 1977, pp. 59, 72. ²⁴

An article with a different text, titled "Sharansky" appeared in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, January 1978, pp. 7-8.

"U.S. Halts Missions to Protest 2 Trials," *New York Times*, July 9, 1978, p. 1. ²⁵

גם משפטו של אלכסנדר גינזבורג, פעיל יהודי-סובייטי אחר, נפתח בה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978). המשפט נערך בקאלוגה, עיר המרוחקת כ-160 ק"מ ממוסקבה. הוא הואשם בהסתה אנטי-סובייטית, ונשפט לשמונה שנים במחנה עבודה. בניס תשל"ט (אפריל 1979) שוחרר בניו יורק בתמורה למרגל סובייטי. ראה:

"Ginzburg Given 8-Year Sentence by Soviet Court," *New York Times*, July 14, 1978, p. 1; "U.S.

Frees Two Spies for Five Dissidents Jailed by Russians," *New York Times*, April 28, 1979, p. 1.

"Israeli Parliament Bids Countries Intervene in the Dissident Trials," *New York Times*, July 11, 1978, p. 3.

אנטולי שרנסקי שוחרר בב' באדר א תשמ"ו (11 בפברואר 1986) בתמורה למרגל סובייטי. הוא התיישב בארץ והחל להשתמש בשמו העברי נתן. במרוצת השנים הוא שימש חבר כנסת, שר בממשלה ויושב ראש הנהלת הסוכנות היהודית.

ריאיון טלפוני עם יוסף דיין, כ"ח באב תשנ"ט (10 באוגוסט 1999). ²⁶

"מנהל הכנסייה בירושלים כנראה מהקג"ב," ידיעות אחרונות, ו' באדר א תשל"ח (13 בפברואר 1978), עמ' 8.

ריאיון עם ברוך בן יוסף, ח' בתשרי תשנ"ח (9 באוקטובר 1997).

מאיר, בננו ברוך, ברוך בן יוסף, ברוך מרזל, יוסף דיין ועוד חמישה נעצרו באשמת השגת גבול והשחתת רכוש.

ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 7-78-05592, ה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978). ²⁷

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 13133, ה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978).

ברוך מאיר, "שני רוסים עבור כל יהודי," מעריב, ו' בתמוז תשל"ח (11 ביולי 1978), עמ' 3.

"אנשי הרב כהנא פגעו בכנסייה..." הארץ, ו' בתמוז תשל"ח (11 ביולי 1978), עמ' 2.

"אנשי תנועת 'כך...' [כיתוב תמונה] ידיעות אחרונות, ו' בתמוז תשל"ח (11 ביולי 1978), עמ' 7.

"Kahane Arrested for Vandalism," *Miami Herald*, July 11, 1978, *rz 716a*.

"JDLers Deface Israel Church," *New York Daily News*, July 11, 1978, clipping, *yu 125/1*. ²⁸

"מעשינו היום..." פלייר, ה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978), **צ.נ. 77א.**

"[We] deplore the recent defacement..." [ad] *Jerusalem Post*, August 4, 1978, magazine ²⁹ section, p. 7; *International edition*, August 8, 1978, p. 5.

Avital Sharansky's testimony: "Kahane Gets Fine for Illegal Entry," *Jerusalem Post*, September 14, 1980, p. 2.

The Greater New York Conference on Soviet Jewry organized a large rally: "Rally Over Trials ³⁰ Draws 1,000 People," *New York Times*, July 11, 1978, p. 10.

"Dan Gottlieb, Jewish Defense League Executive Director, stated at a press conference last week..." press release, July 23, 1978, *rz 731*.

"JDL to Renew Struggle for Soviet Jewry," *Jewish Press*, July 28, 1978, p. 39.

ריאיון עם דן גוטליב, כ"ג בחשוון תש"ס (2 בנובמבר 1999), ירושלים. גוטליב, פעיל הליגה ממיאמי, עלה לארץ אחרי ההגיס באותה שנה.

Pechter's resignation: Alisa H. Kesten, "The Jewish Defense League: An Update," *Trends Analyses Report* (American Jewish Committee), April 29, 1980, pp. 2, 3, *rz* 719.

"Shcharansky Given 13 Years in Prison and Labor Camps; U.S. to Press for His Release," *New York Times*, July 15, 1978, p. 1.

דוא"ל (אנגלית) מחיים ברוורמן, כ' בתמוז תשנ"ט (4 ביולי 1999).

"Unity March," [photo caption] *Evening Outlook* (Santa Monica), July 22, 1978, p. 2, *rzp*. The rally was attended by about 1,000 people.

"Unity March," [photo caption], *Brentwood-Westwood Hills Press*, July 20, 1978. p. 1, *rzp*.

"Jews Without Heads," *Jewish Press*, July 8, 1978, pp. 20, 37, 41. ³²

"ויהודים מיליטנטים החליטו שחשוב יותר להיאבק בנאצים" – נסוב על פעילות הליגה לאחר הניתוק בינה ובין מאיר.

³³ "הערב הכירו את הרב כהנא," פלייר [קיץ תשל"ח], **צד 77א**.

³⁴ "הרב מאיר כהנא [על] תוכנית הגירה לערבים... צפת, י"ט באב תשל"ח (22 באוגוסט 1978)," פלייר, **צד 77ג**; מודעת קיר, **צדכ 19-1**.

"הרב מאיר כהנא [על] תכנית הגירה לערבים... המרכז המסחרי, מעלות, י"ח באב תשל"ח (21 באוגוסט 1978)," פלייר, **צד 77ג**.

חוג בית: מאיר דיבר בביתו של עו"ד צבי כהן, רח' מאיר נקר, ירושלים, אור לכ"ב באלול תשל"ח (23 בספטמבר 1978)," פלייר, **צד 77ב**.

³⁵ "Kahane Campaigns for Arab Emigration," *Jerusalem Post*, August, 22, 1978, p. 2.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 13179, י"ח באב תשל"ט (21 באוגוסט 1978). הריאיון ארך שתי דקות.

³⁶ הופעה בעלי כותרת, כ"א באב תשל"ח (24 באוגוסט 1978), תשלום, 280 ל"י, ניכוי למס הכנסה 109.76 ל"י, סך הכל לתשלום, 170.24 ל"י, ספח לצ'ק מס' 045608, **צד 77ג**.

מכתב מישראל לדרמן למאיר, כ"ח באב תשל"ח (31 באוגוסט 1978), **צד 77ג**.

החיייל ישראל לדרמן נדון לעשרים שנות מאסר לאחר שירה למוות בערבי שחטף את נשקו. בסוף המאמר שלהלן ביקש מאיר מקוראי הג'ואיש פרס' לשלוח מכתבים בעד לדרמן לשגרירות הישראלית בווינגטון, ועונשו הופחת לשלוש שנות מאסר. ראה:

"Schindler, Schinder and Company," *Jewish Press*, January 5, 1979, pp. 13, 15.

הדה בושט, "הפתרון הסופי של הרב כהנא," 'הארץ', כ"ח באב תשל"ח (31 באוגוסט 1978), עמ' 16.

מכתב מחמישה תלמידי בית הספר התיכון הריאלי בחיפה למאיר, כ"ד באב תשל"ח (27 באוגוסט 1978), **צד 77ג**.
Meir wrote of this television appearance: "The interviewer, clearly hostile, mockingly asked..."
See: Meir Hacoheh (pseudonym of Meir Kahane), "Israel Through Laughter and Tears," *Jewish Press*, September 15, 1978, p. 36.

³⁷ זאב גלילי, "תוכניות הגירה לערביי ארץ ישראל," 'דיעות אחרונות', ט"ז בתמוז תשל"ח (21 ביולי 1978), 'המוסף לשבת', עמ' 5.

הכתבה של גלילי דנה במאמר של יוסף נדבה, "תוכניות חילופי אוכלוסין לפתרון בעיית ארץ ישראל," גשר,

אביב-קיץ תשל"ח, מס' 92-93, עמ' 153-164, **צד 107א**.

אילון בן חיים, "הצעה...", [מכתב למערכת] 'דיעות אחרונות', כ"ז באב תשל"ח (30 באוגוסט 1978), עמ' 11.

³⁸ Letter from Yosef Dayan to Dear Friend, August 2, 1978, *rz* 77c. Dayan wrote that Meir would meet with English speakers on August 10 to introduce the new coordinator, Shmuel Recanati.

Meir's appearances before university students in mid-September:

Hebrew University, Givat Ram, Sprinzak building, September 20, 1978, *rz* 77c; 102a.

Hebrew University, Shikunei Ha'elef dormitory, September 27, 1978, *rz* 77b.

Bar Ilan University, Student Union Building, September 13, 1978, *rz* 77c.

World Union of Jewish Students, Arad, September 21, 1978, *rz* 77b.

"Tonight Kahane, ... Every Wednesday, Saturday, Sunday evening,... Western Wall Plaza, 8:45 p.m.," flyer, *rz* 77a.

"The Most Exciting ... Kahane... Western Wall Plaza...," [ad] *Jerusalem Post*, July 19, 1978, p. 8.

מחיר המודעה הנ"ל, 247.60 ל"י. ראה: פרסום מליון, ירושלים, חשבון מס' 08136, י"א בתמוז תשל"ח (16 ביולי 1978), צד 77א.

"And the Crowd Shouted: Death to the Jews," [ad] *Jerusalem Post*, August 4, 1978, p. 3.

David Brauner, "Jazzed-up Judaism," *Jerusalem Post*, September 15, 1978, magazine section, 40 p. 10-11.

"Israel Summer Retreat: The Joys of Judaism... August 25 to 31..." [ad] *Jerusalem Post*, August 4, 1978, p. 5. The ad named some of the participants: Rabbis Shlomo Carlebach, Meir Fund, Gedalia Koenig, Leon Maniton, Shlomo Riskin, Zalman Schachter.

ריאיון טלפוני עם מורין קושניר, ט"ו בסיוון תש"ס (19 ביוני 2000).

"The Long and the Short," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, September 41 1978, p. 14, reprinted in *Beyond Words*, 3:173.

"Thoughts on a Book I Lost Track Of," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, 42 March 1978, pp. 11-14, reprinted in *Beyond Words* 3:121. Most of the original article was reprinted as "Musings of a Jewish 'Extremist,'" *Jewish Press*, August 8, 1980, p. 16; August 15, 1980, pp. 23, 37.

פרק ט

"Begin Arrives for Mideast Summit at Camp David," *Los Angeles Times*, September 4, 1978. 1

"General Strike in Yamit in Protest Against Begin's Plan," Jewish Telegraphic Agency, 2 December 27, 1977. www.jta.org/archive. Retrieved March 6, 2012.

"Camp David and Goliath," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, September 1978, pp. 6-7.

3 "אל תיתן להם לחנוק את בגין... אנו נפגין את נחישות דעתנו... כ"ח באב תשל"ח (31 באוגוסט 1978) בשעה 16:30... ליד הקונסוליה האמריקנית, רח' אגרון, ירושלים," פלייר בכתב יד, משוכפל, בעברית ובאנגלית, צד 77א. הטקסט העברי בכתב ידו של יוסף דיין, האנגלי – בכתב ידו של מאיר. "הודעת מזכירות תנועת 'כך'... הרישיון [של ההפגנה הנ"ל] בוטל בגלל 'הוראה מלמעלה' כדברי ממ"ד בן אליהו... אנו נפגין בין כה ובין כה..." פלייר משוכפל, מוקלד בעברית, עם הסבר קצר באנגלית בכתב יד, צד 77א.

4 "הרב כהנא נעצר," 'מעריב', כ"ט באב תשל"ח (1 בספטמבר 1978), עמ' 12.

"Angry Man..." [photo caption] *Jerusalem Post*, September 1, 1978, p. 3. The same photo appeared in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1978, p. 16.

ראה התצלום הנ"ל במדור התמונות.

"Israelis Protesting at U.S. Consulate in Jerusalem," [photo caption] *Newsweek*, December 11, 1978, p. 19.

"Kahane Charged, Freed," *Jerusalem Post*, September 3, 1978, p. 2.

בית משפט השלום בירושלים, תיק המשטרה 10708/78. כתב אישום, התקלות אסורה, הנאשמים, מאיר בן יחזקאל כהנא [ושבעה אחרים], [חתום] יוסף ריבלין, מפקח, ח' באלול תשל"ח (10 בספטמבר 1978), צד 77ב.

דיונים באישום הנ"ל נערכו לפני השופט אהרן שמחה ב"ב באלול תשל"ח (14 בספטמבר 1978) וב"ג בבית תשל"ט (12 בינואר 1979). ראה: הזמנה לדיון, בית משפט השלום בירושלים, תיק מס' 2481/78, צד 77ב.

מאחר שהאישום היה קל והחלטת בית המשפט לא פורסמה בעיתונים, יש להניח שהמשפט הסתיים בהטלת קנסות.

5 "Highlights of Two Middle East Accords," *Los Angeles Times*, September 18, 1978, p. B5.

"Summit Efforts Are Intensified," *Los Angeles Times*, September 12, 1978, p. A6.

"Camp David Secrecy," *Los Angeles Times*, September 14, 1978, p. A12.

"Summit Ends Today – Agreement or Not," *Los Angeles Times*, September 17, 1978, p. A1.

בט"ו באלול תשל"ח (17 בספטמבר 1978) חתם בגין על הסכמי קמפ דייוויד, והם הובילו להסכם השלום שנחתם בין ישראל למצרים בתשל"ט (1979). בהסכמים הוכנה תבנית למשא ומתן אך לאחר מכן נחלקו ישראל, מצרים וארצות ברית בפרשנותם.

6 רפאל בשן, 'גאולה כהן: מה שבגין עשה – זו ממש כניעה', 'ידיעות אחרונות', י"ז באלול תשל"ח (19 בספטמבר 1978), עמ' 5.

1. "השר יגאל הורוביץ התפטר מהממשלה", "ידיעות אחרונות", כ"ז באלול תשל"ח (29 בספטמבר 1978), עמ' 1. בינה ברזל, "ביקורת קשה על הסכמי קמפ דייוויד בהנהלת המפד"ל", "ידיעות אחרונות", כ' באלול תשל"ח (22 בספטמבר 1978), עמ' 2.
2. "בחבל ימית דיברו על מדינה עצמאית", "ידיעות אחרונות", י"ז באלול תשל"ח (19 בספטמבר 1978), עמ' 4.
3. "On a Hill Near Shechem," *Jewish Press*, October 13, 1978, pp. 21, 46, 48, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1978, pp. 16-20.
4. "במסוקים וברגל הורדו מאות המתנחלים ממרומי גבעת חווארה", "ידיעות אחרונות", כ' באלול תשל"ח (22 בספטמבר 1978), עמ' 2.
5. יוסף וולטר, "אני לא הבטחתי... ויצמן הורה על פינוי מתנחלים בכוח", "מעריב", כ' באלול תשל"ח (22 בספטמבר 1978), עמ' 3.
6. "אנחנו לא התאכזבו מבגין!" [מודעה] "מעריב", כ"ג באלול תשל"ח (25 בספטמבר 1978), עמ' 7.
7. אריה אבנרי, "נחקרת זהות מחברי כרוז נגד בגין... אנשי מאיר כהנא קוראים למרי אזרחי", "ידיעות אחרונות", כ"ז באלול תשל"ח (29 בספטמבר 1978), עמ' 1.
8. "IDF Blocks Kahane's Road to Hebron," *Jerusalem Post*, September 28, 1978, p. 2.
9. "Israel: The Week That Was," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1978, pp. 7-11.
10. "Knesset Approves Begin's Mideast Peace Agreement," *Los Angeles Times*, September 28, 1978, p. B1.
11. בדיון בכנסת על הסכמי קמפ דייוויד הצביעו תשעה-עשר חברי כנסת נגדם ושבעה-עשר נמנעו.
12. "Rabbi Vows Armed Resistance Against Palestine Autonomy," *Miami News*, October 10, 1978, p. 2, r. 102a. This is an AP wire service report which appeared in other newspapers throughout the U.S.
13. "Kahane Claims He Has Weapons and Men," *Jerusalem Post*, October 10, 1978, p. 2.
14. ארכיון "קול ישראל", הקלטה מס' 13255, ח' בתשרי תשל"ט (9 באוקטובר 1978).
15. "הכנס לסיכול הבגידה בארץ ישראל", מודעת קיר, **צד 17-1**. במודעה הובאו מטרות הכנס בקיצור: הצעת דרכים למניעת הנסיגה והקמת חזית משותפת.
16. "התנועה הלאומית... מתארגנת לפעולה משותפת נגד בגין", ח' בתשרי תשל"ט (9 באוקטובר 1978), בית אגרון, פלייר והודעה לעיתונות, **צד 476**. הדף לא נדפס על נייר מכתבים של "כך" ולא היה חתום בשם "כך".
17. בפלייר נקבעה מסיבת העיתונאים לשעה 3:30 והיה בו מידע על אספת הארגונים הלאומיים שתתכנס בשעה 4:00 כדי לתכנן פעולות לעתיד: מרי אזרחי בלתי אליים, הפצת מידע בקרב הציבור והקמת מפלגה לאומית מאוחדת, שתרוץ לכנסת העשירית במטרה להביס את בגין.
18. See also: "Close Watch on Ultra Right-Wingers," *Jerusalem Post*, October 9, 1978, p. 3.
19. "Judea – an Independent Jewish State," *Jewish Press*, November 3, 1978, p. 55, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1978, p. 3-4.
20. בראש המאמר נכתב: "6 באוקטובר 1978, יום השנה הרביעי של מלחמת יום הכיפורים".
21. תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "יהודה – מדינה יהודית עצמאית", כהן ונביא, כרך א, עמ' 57-60.
22. A different text: "The State of Judea," *Jewish Press*, July 9, 1976, p. 16.
23. מכתב (אנגלית) ממאיר לג'ק שרף, י"ג באלול תשל"ח (15 בספטמבר 1978), **צד 1**. מר שרף שלח לי מכתב זה ממאיר בתשס"ב (2002) באמצעות נכדתו לורה.
24. מכתב מש' פרדס, מנהל מחוז ירושלים, שירותי הטלפון, משרד התקשורת, לכהנא מאיר, 8.11.1977. (כ"ז בחשוון תשל"ח), **צד 476**. במכתב פרטי חוב עבור קו טלפון מספר 33134 בסך 6,689.95 ל"י.
25. חשבון טלפון למס' מנוי 33134, 6,685.95 ל"י, שולם 18.1.78 (י' בשבט תשל"ח), **צד 476**.
26. חשבון להתקנת טלפון... 8.10.78, כהנא מאיר, אוסישקין 31, ירושלים, 3,360 ל"י, שולם 31.10.78 (ל' בתשרי תשל"ט), **צד 476**.
27. "Tzedaka," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, January 1977, p. 11.
28. Ads for Indigent Israeli's Inc. appeared in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, December 1976, p. 12; February 1977, p. 12; March 1977, April 1977, p. 12; May 1977, p. 22; October 1976, p. 12; January 1978, p. 19; April 1978, p. 11, September 1978, p. 11, December 1978, p. 11, April 1979, p. 11.

After the death of Meir's father, the words "In Memory of Rabbi Yechezkel Shraga Hacoheh Kahane" were added to the name of the fund. See: "Israel Through Laughter and Tears," *Jewish Press*, March 17, 1978, p. 80.

See also: "Israel Through Laughter and Tears," *Jewish Press*, April 14, 1978, p. 25. Prior to the formation of Indigent Israelis Inc. as a tax-deductible organization, *Kahane* magazine (May 1976-October 1976) ran ads for contributions to "Israeli charity" under the auspices of the Young Israel of Coney Island.

14 אישור תשלום תגמול מילואים, ט"ז בתשרי-כ"ט בתשרי תשל"ט (17 באוקטובר-30 באוקטובר 1978), צד 76. "Dear Youssef, Meet Shulamit and Zehavit," *Jewish Press*, June 15, 1979, p. 25, reprinted in *Beyond Words*, 3:326.

The above article was a reply to Youssef M. Ibrahim, "At Jordan Bridge...", *New York Times*, May 29, 1979, p. a3.

15 חוזה שכירות, דירה מספר 22/1, קריית ארבע, ד' בתשרי תשל"ט-ג' בתשרי תש"ם (5 באוקטובר 1978 - 4 באוקטובר 1979), תשלום חודשי 960 ל"י, [חתומים] חברת עמידר, מאיר כהנא, ליבי כהנא, צד 7.

שכר הדירה החודשי עלה במשך הזמן. לדוגמה, באייר תש"ם (מאי 1980) הוא היה 1,580 ל"י לחודש, קבלה, צד 7. מאיר טס לניו יורק בא' בחשוון תשל"ט (1 בנובמבר 1978), חותמת בדרכון Z1928324, צד 7.

16 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, לאחר ביקורו בסנט פאול ב"ז בחשוון תשל"ט (17 בנובמבר 1978), צד 7. מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ז בחשוון תשל"ט (27 בנובמבר 1978), צד 7.

17 "As Chamberlain before him...", [ad] *Jewish Press*, October 27, 1978, p. 43. Meir also publicized the Conference of Jewish Activists in his op-ed article, "JDL Stumbles Through Decade of Controversy," *Southern Israelite*, September, 15, 1978, p. 20, rz 77a. See <http://israelite.galileo.usg.edu/israelite/search>.

18 נוסח המודעה "דרוש: מנכ"ל...": ראה פרק ח, עמ' 95. The office was at 1133 Broadway, Suite 731. One ad gave the address as 212 Fifth Avenue (*Jewish Press*, November 24, 1978, p. 19), but a November 24 press release and all subsequent publications and ads gave the Broadway address.

See also: "Final Choice of Director and Executive Secretary for Conference of Jewish Activists" [ad] *Jewish Press*, November 3, 1978, p. 49.

במודעה הנ"ל צוינו דרישות לתפקיד המזכירה: "ניסיון בתפעול וארגון משרד, יכולת הקלדה טובה ויחסי אנוש מעולים בשיחות טלפון".

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, נובמבר 1978 (חשוון תשל"ט) על פי חותמת הדואר, צד 7. מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, י"ד בחשוון תשל"ט (14 בנובמבר 1978) על פי חותמת הדואר, צד 7.

19 מכתב (אנגלית) ממאיר ל"ידידי היקרים", בין ז' לט' בחשוון תשל"ט (7-9 בנובמבר 1978), צד 697. ריאיון טלפוני עם דוד לאם, י"ג בכסלו תש"ס (22 בדצמבר 1999).

"Today Taiwan – Tomorrow Israel... President Carter has shown... Join the CJA... rally Sunday, December 24, 1978, 1:30 p.m., American mission to the U.N.," flyer, rz 77b.

"Jewish Demonstrators Disrupt Billy Carter Libyan Reception," *Atlanta Journal*, January 10, 1979, pp. 1C, 2C, rz 102f.

"Jewish Activists Disrupt Pro-Arab Reception," *Jewish Press*, January 19, 1979, p. 57.

20 Form letter signed by Janice Stern, undated but sent during 1978, rz 77b. The letter gave the phone number of Susan Levine, the secretary for the Institute of the Jewish Idea, 212-645-1060. There were three fees exceeding \$300 during this speaking tour: \$950 from the State University of New York at Binghamton, \$1,000 from Brandeis University and \$500 from Rockland Community College.

21 "Schedule for Fall 1978," 8 pp., rz 76c.

For speaking dates not listed on this schedule other sources are cited.

מכתב (אנגלית) מג'ניס שטרן למאיר, ה' בתמוז תשל"ח (10 ביולי 1978), צד 77א. המכתב עוסק בחוזה של מאיר עם סוכנות המרצים American Program Bureau.

Internal Revenue Service form, "Miscellaneous Income 1978," \$1,650 paid by American Program Bureau to Rabbi Meir Kahane, rzp.

Ads requesting speaking engagements:

- "Attention all Jewish Groups...," [ad] *Jewish Press*, April 7, 1978, p. 64.
- "Who Is Afraid of Kahane?" [ad] *Jewish Press*, November 3, 1978, p. 50; November 10, 1978, p. 42; November 17, 1978, p. 43.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, י"ד בחשוון תשל"ט (14 בנובמבר 1978) על פי חותמת הדואר, צ"נ.
מכתב ממאיר לבנימין, י"ב בחשוון תשל"ט (12 בנובמבר 1978), צ"נ.
- November 10, Congregation Anshe Sfarid in Borough Park; November 11, Young Israel of Ocean Parkway in Flatbush; Chug Aliyah, Spring Valley. See "Schedule...," note 21.
- Congregation Anshe Sfarid, November 10, 1978, flyer, rz 76c; 71b; "Rabbi Meir Kahane will be speaking...," [ad], *Jewish Press*, November 10, 1978, p. 41.
- מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, י"ב בחשוון תשל"ט (12 בנובמבר 1978) על פי חותמת הדואר, צ"נ.
- November 13, Home of George Topas; November 14, Congregation Sons of Israel, Cherry Hill; November 15, Hollis Hills Jewish Center; November 16, Masada Club, Jewish Community Center of Paramus. See "Schedule...," note 21.
- "Hollis Hills Jewish Center Proudly Presents...," [ad] *Jewish Press*, November 10, 1978, p. 42, rz 76c.
- "Rabbi Meir Kahane at CCNY Hillel," [ad] *Jewish Press*, November 17, 1978, p. 40B. The lecture took place on Thursday, November 16, at noon.
- גיליונות הג'ואיש פרס' נשאו את התאריכים של ימי השישי, אך נמכרו כבר בימי רביעי.
- St. Paul, Minn., November 17-19, 1978. Adath Israel Synagogue, November 18. See "Schedule...," note 21.
- Larry Millet, "JDL Leader Sees War Over Camp David Pacts," *St. Paul Pioneer Press*, November 18, 1978, p. 3, rz 76c. Thanks to John Larson of the St. Paul Public Library for bibliographic details.
- Notice about interview by Henry Wolf to be broadcast on KSTP-TV: "On the Air," *American Jewish World* (Minnesota), November 24, 1978, p. 13, nt. Meir taped this interview for viewing on November 26.
- "Adath Israel Synagogue Presents...," [ad] *American Jewish World* (Minnesota), November 10, 1978, p. 3, rz 77b.
- "This Sunday Evening Adath Israel Presents...," [ad] *American Jewish World* (Minnesota), November 17, 1978, p. 5, nt.
- Meir spoke on November 19 at Highland Park Senior High Auditorium, St. Paul.
- "Adath Israel Sponsors Kahane Talk," [photo caption] *American Jewish World* (Minnesota), December 8, 1978, p. 13, rz 77b.
- November 21, 3:50 p.m., Barry Farber talk radio; November 22, Bilu Coffee House, Massapequa, N.Y. See "Schedule...," note 21.
- November 24: "Rabbi Meir Kahane Will Speak at Congregation Adath Yeshurun Friday night...," [ad] *Jewish Press*, November 17, 1978, p. 50.
- מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ג בחשוון תשל"ט (23 בנובמבר 1978) על פי חותמת הדואר, צ"נ.
מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, כ"ג בחשוון תשל"ט (23 בנובמבר 1978) על פי חותמת הדואר, צ"נ. מכתביו לילדים האחרים מאותו יום הכילו מסרים דומים.
- "Why Be Jewish ... Bilu Coffee House," flyer, rz 76c.
- "... National Convention of the Union of Orthodox Jewish Congregations, November 22-26, Capital Hilton Hotel," [ad] *Jewish Press*, November 10, 1978, p. 28C.
- "Sunday, November 26 Is 'There is No Palestine Day!'" [ad] *Jewish Press*, November 24, 1978, p. 28D.
- "There is No Palestine," *Jewish Press*, January 19, 1979, p. 28C, reprinted in *Beyond Words*, 3:260-262.
- "U.N. Observes 1st Annual Palestine Day," *Los Angeles Times*, November 30, 1978, p. B11. 27

"Young: U.S. to Boycott Palestine Day," *Jewish Telegraphic Agency*, November 1, 1978. www.jta.org/archive. Retrieved March 6, 2012. Andrew Young was the American ambassador to the U.N.

See also "Sunday, November 26...," note 26.

November 26, Jewish Community Center of Inwood; November 27, 1978, Debate at Birmingham Temple, Farmington Hills, Mich. See "Schedule...," note 21.

Rabbi Meir Kahane vs. Rabbi Sherwin T. Wine, Debate, Birmingham Temple, November 27, 1978, audio file, *rzu* 03/1.

"This Morning," aired on WDIV-TV, 10:00-11:00 a.m., hosted by Cathie Mann and Bill Ratliff.

מכתב (אנגלית) מריצ'רד דיבנר למאיר, ט"ו בתשרי תשל"ט (16 באוקטובר 1978), *צד* 77ג. דיבנר הציע את העימות הפומבי עם ויין והציע למכור שם ספרים של מאיר ושל ויין.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ז בחשוון תשל"ט (27 בנובמבר 1978), *צד*.

29 מכתב (אנגלית) ממאיר לציפי, כ"ח בחשוון תשל"ט (28 בנובמבר 1978), *צד*.

מכתב (אנגלית) ממאיר לציפי, כ"ו בחשוון תשל"ט (26 בנובמבר 1978), *צד*.

מכתב ממאיר לבנימין, אלוול תשל"ח (ספטמבר 1978), *צד*.

November 28, Emory University, Atlanta; York University and the University of Toronto. 30 Stern wrote for this date: "We are unclear, at this point, as to whether you will be going to Canada or to Emory University in [Atlanta,] Georgia...." November 28 and 29 were listed as "Canada" but Meir crossed out November 29. It is likely that on November 28 he spoke at Emory in the morning and then flew to Toronto. See "Schedule...," note 21.

מאיר הזכיר את אטלנטה בשני מכתבים לילדים. לברוך, ראה הערה 22, ולציפי, ראה הערה 29 (מכתבו מיום כ"ח בחשוון תשל"ט).

Letter from Randy Robinson, Jewish Students Federation, University of York, to Meir, October 19, 1978, *rz* 77a.

Thanks to all those who helped me research Meir's talks on November 28: in Atlanta, librarians at the Atlanta-Fulton Public Library and at Emory University, and former resident of Atlanta Batya Ben Zeev; in Toronto, librarians at the University of Toronto and York University, Chana Markus who examined microfilmed newspapers there and Melissa Caza, archivist at the Ontario Jewish Archives.

November 30, 1978, Greenhaven Prison; State University at Binghamton. See "Schedule...," 31 no. 21.

Arlene Peck, "Ignored by Fellow Jews," *Jewish Post and Opinion*, December 29, 1978, p. 11, *rz* 76c.

"Format for the Kahane-Neier Debate on Skokie," *rz* 76c.

Each speaker was to present his case in a fifteen-minute speech and then answer questions presented first by a panel of faculty members and then from the audience.

"Imperialism and Exploitation Have Many Faces," [signed] Palestine Solidarity Committee, SUNY-Binghamton, flyer, *rzp*.

Al Breznick, "'Smash Their Heads' or Let Nazis Speak?" *Pipe Dream* (State University-Binghamton), December 5, 1978, p. 5. Thanks to Yvonne J. Deligato, Binghamton University Archivist, for this article.

At the time of the debate, Aryeh Neier was a visiting professor of law at New York University Law School.

בשנים תשמ"ד-תשמ"ה (1984-1985) הגישו עורכי דין מהאיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות סיוע משפטי למאיר נגד טענת משרד החוץ האמריקני שעצם היותו חבר כנסת בשנים תשמ"ד-תשמ"ח (1984-1988) היה ויתור על אזרחותו האמריקנית.

See: Loretta Tofani, "Rabbi Kahane Sues State Dept. Over Loss of Citizenship," *Washington Post*, October 15, 1985, p. A16.

- 32 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"א באייר תשל"ט (18 במאי 1979) על פי חותמת הדואר, צדג.
מאיר התארח בביתו של הרב יצחק ניידוף, רבו של בית הכנסת 'בית ישראל' באומהה, בשבת ב' בכסלו תשל"ט (2 בדצמבר 1978). שיחת טלפון עם ד"ר פסח (פול) שייקן, י"ז בחשוון תשע"ה (10 בנובמבר 2014); שיחת טלפון עם אשתו של הרב ניידוף, הרבנית ג'נט ניידוף, ח' בכסלו תשע"ה (30 בנובמבר 2014).
תודתי לרב יונתן גרוס, רבו של בית הכנסת 'בית ישראל' בשנים תשס"ד-תשע"ד (2004-2014) על עזרתו באיתור ד"ר שייקן, הרבנית ניידוף ואחרים.
ראה גם מדור תודות, עמ' ט.
- Meir spoke at Congregation Beth Israel in Omaha on June 10 and June 11, 1979. See: "In Person! Rabbi Meir Kahane... June 11, 1979," flyer, rz 102c.
- Rabbi Isaac Nadoff's efforts to stem intermarriage in Omaha are mentioned on p. 26 of Meir's article: "The Melting Pot: How It Cooked Jewish Education," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1977, pp. 16-28. The article by the same name in *Beyond Words*, 2:479-487, is greatly abridged and does not include the information about Rabbi Nadoff.
- Peoria, December 1-2, 1978; Syracuse, December 3. See "Schedule...", note 21. 33
- Paul Hornak, "Jewish Defense League Leader Says Emigrate: Rabbi Warns of Spiritual Holocaust in U.S.," *Post-Standard* (Syracuse), December 4, 1978, p. 6, rz 76c.
- מכתב משריון לוי, אשת הקשר בסירקיוז, למאיר, י"א בכסלו תשל"ט (11 בדצמבר 1978), צד 76ג.
- December 4, Hofstra University, Hempstead, N.Y.; December 5, 10:00 a.m., Hebrew Institute 34 of Long Island; December 5, 8:00 p.m., Brandeis University. See "Schedule...", note 21.
- Roberta Unger, "Meir Kahane: Notes from a Presentation," *Focus: North American Student Zionist Forum*, December 1978, p. 25, rz 102a.
- Tom Connors, "BRLC to Protest Kahane," *The Justice* (Brandeis), December 5, 1978, p. 7, rzp.
- This quoted Stanley L. Brooks, chairman of the Programming Board (Probo), a student organization, who said the Board opposed "leafletting ... inside the ballroom..."
- Stanley L. Brooks, 1979 alumni, donated the poster advertising Meir's lecture to the Brandeis University Archives, rzp.
- Matthew Hills, "Kahane Calls Jewish Leaders 'Myopic,'" *The Justice* (Brandeis), December 5, 1978, p. 7, rzp.
- Thanks to Maggie McNeely and Pamela Hopkins, reference librarians at Brandeis University, for scans of articles from *The Justice* and scan of the poster donated by Brooks.
- December 7, Rockland Community College; December 8-9, Buffalo State University. See 35 "Schedule...", note 21.
- "Intermarriage, Assimilation, Why Bother Being Jewish," [ad] *Spectrum* (University of Buffalo), December 6, 1978, p. 13, rz 71b; flyer, rz 71b. This advertised both talks. Meir's talk on Friday night, December 8, took place at 6:00 p.m.; Shabbat began at 4:20 p.m.
- "Judaism Today in America," [ad] *Spectrum* (University of Buffalo), December 8, 1978, p. 24.
- Thanks to Buffalo State Archives researcher William Offhaus for information about the ads in *Spectrum*.
- December 10, 10:00 a.m., Beth Shalom synagogue, Teaneck, N.J.; 2:00 p.m., Rally in Borough 36 Park; 8:00 p.m., Temple Israel, Sharon, Mass.; December 11: Board of Rabbis of Massachusetts, Chestnut Hill, Mass. See "Schedule," note 21.
- מכתב (אנגלית) מברי רוזן למאיר, י"ג בכסלו תשל"ט (13 בדצמבר 1978), צד 76ג.
- Peter Khiss, "Tax-Credit Plan Urged to Foster Civilian Patrols; Jewish Self-Defense Unit Is Aim of Second Group," *New York Times*, December 11, 1978, p. B1. Sussman was murdered on December 2.
- "Poor Turnout Greets Call by Kahane for Patrols," *New York Daily News*, December 11, 1978, rz 1188a. This report said the weather was "freezing"; the *New York Times* called the cold "penetrating."

"Rabbi Meir Kahane Will Speak on 'Jewish Blood is Not Cheap....,' December 10, 1978, 2:00 p.m.," flyer, rz 76b.

"Borough Park," subheading of "The Age of Madness," *Jewish Press*, December 8, 1978, pp. 32A, 32C.

John F. Hagan, "Passive U.S. Jews Blamed by Kahane for the Holocaust," *Cleveland Plain Dealer*, December 13, 1978, rz 76c.

37 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, "ג בכסלו תשל"ט (13 בדצמבר 1978), צדג.
מכתב (אנגלית) ממאיר לטובה, "ג בכסלו תשל"ט (13 בדצמבר 1978), צדג.

Meir's speaking schedule in Los Angeles, December 13 to December 26, 1978, rz 76c. 38

Parlor meetings: December 14, hosted by Ruth Spitzer; December 26, hosted by Flo Rosenwasser.

College students: December 15, noon, Pierce College. See: "Meir Kahane in Southland This Week," *B'nai B'rith Messenger*, December 15, 1978, p. 31, ni.

Radio appearances: December 14, Ray Briem Show, station KABC-AM, 11:45 p.m.; December 18, George Putnam show, 12:00 to 1:00 p.m.; December 20, Ron McCoy show, station KGIL, 7:45 to 9:30 p.m.

Synagogues: December 14, Temple Shaarei Torah, Arcadia; December 17, Temple Akiba, Culver City; December 18, Temple Sharon, Costa Mesa; December 19, Temple Sinai, Glendale; December 21, Jewish Community Center, Long Beach; December 24, 9:00 a.m., Congregation Beth Israel, Fairfax.

Meir's talk on December 18 was announced in a flyer that gave Steve Smason as contact person. "Temple Sharon, Costa Mesa...," flyer, rz 76c; 71b.

Brief article by CJA member Paul Hull pointing out the wisdom of the Jewish Federation of Long Beach in co-sponsoring Meir's talk on December 21: "A Platform for Controversy," *Independent / Press-Telegram* (Long Beach), December 19, 1978, p. B-2, rz 71b.

See also: "Kahane to Speak," *Heritage*, December 15, 1978, p. 23, ni.

39 מכתב (אנגלית) ממלכה אייבלס אליי, תשנ"ב (1992), צדג.
"Rabbi Meir Kahane Is Hanukkah Speaker," *Santa Barbara News-Press*, December 21, 1978, rz 76c.

40 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ג בכסלו תשל"ט (23 בדצמבר 1978) על פי חותמת הדואר, צדג.
מאיר הקליד מכתב זה ושלח העתקי פחם לילדינו ולהורינו.
דוא"ל (אנגלית) ממשה (מרק) אניס, כ"ו בחשוון תשע"ב (23 בנובמבר 2011).

תמיכת האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות' בנאצים גרמה לירידה בחברות באיגוד ובתרומות שקיבל. ראה:
"The High Cost of Free Speech," *Time*, June 26, 1978, p. 63.

"Uncle Jake Pig-of-the-Month Award Goes to Norman Lear," press release on CJA stationery dated December 18, 1978, announcing presentation of the award at Lear's home, 255 S. Chadbourne [in Brentwood], on December 19 at 1:00 p.m., rz 71b.

Norman Lear was president of the ACLU of South California from 1973 to 1979.

41 Tom Gray, "Jewish Activists Protest at West German Consulate," *Valley News*, December 22, 1978, p. 6, rz 1188a.

"Anti-German Acts in U.S. Vowed," *Independent / Press-Telegram* (Long Beach), December 22, 1978, p. A-3, rz 71b.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ג בטבת תשל"ט (23 בדצמבר 1978), ראה הערה 40.
The JDL of Miami held a similar protest. See: "JDL Protests at Consulate," *Miami Herald*, December 22, 1978, p. 2C, rzp. Mark Coopersmith and Robert Aaron Marin were arrested.

"Germany Ends Time Limit on Nazi Hunters," *Los Angeles Times*, July 3, 1979, p. A1.
בעקבות לחצים של ארגונים יהודיים ולא-יהודיים ביטלה ממשלת גרמניה המערבית את חוק ההתיישנות בתמוז תשל"ט (יולי 1979).

CJA Shabbaton at Yeshivat Aish HaTorah, North Hollywood, December 22-23, 1978, 42
 "Schedule...", see note 21. See also "Schedule for Friday and Saturday," 1 p., rz 76c.

ריאיון עם הרב צבי בלוק, כ"ג בחשוון תשס"ד (18 בנובמבר 2003), ירושלים. הרב בלוק היה אחר כך ראש ישיבת תורת ה' ורבו של בית הכנסת "ישראל הצעיר של וואלי וילג". הוא סיפר ששמואל (סטיב) סמייסון וראובן (בוב) מנינג החלו לשמור תורה ומצוות בהשפעתו של מאיר.

ריאיון טלפוני עם הרב צבי בלוק, ח' בכסלו תשנ"ט (27 בנובמבר 1998).

ריאיון טלפוני עם משה (מרק) אניס, כ"ו בחשוון תשע"ב (23 בנובמבר 2011).

דוא"ל (אנגלית) מחיים ברוורמן, ראה הערה 42.

The CJA office in Van Nuys was at 13609 Victory Boulevard.

On Friday afternoon, December 22, Meir was to have been interviewed by Hy Haves for the *Los Angeles Jewish Community Bulletin*, but apparently this did not take place. Thanks to UCLA librarian Miki Goral, who perused the issues from January 1 through March 15, 1979, but found no interview with Meir. On Saturday night, December 24, Meir spoke at the home of Sue and Bill Berry. See "Schedule [for Shabbaton]," rz 76c.

Conference of Jewish Activists, "Give Georgia Back to the Indians' Day Joint Jewish-Cherokee Indian Protest ... December 24, 12:30 p.m.," press release dated December 20, 1978, rz 76c.

דוא"ל (אנגלית) מחיים ברוורמן, כ' בתמוז תשנ"ט (4 ביולי 1999).

Channel 4 (KNBC-TV) sent a team to cover the event, probably because December 25 is a quiet news day. Reporter Cynthia Allison interviewed Meir, Ira Braverman. and David Braverman for the 6:00 p.m. news broadcast.

דוא"ל (אנגלית) מדוד ברוורמן, א' בשבט תשס"ח (8 בינואר 2008).

תצלום של חיים ודוד ברוורמן בתחפושות אינדיאניות, ראה מדור התמונות.

הפגנה בעלת אותו מסר, "החזירו את ג'ורג'יה לאינדיאנים", נערכה בירושלים באדר א' תשל"ח (פברואר 1978).

ראה פרק ז, עמ' 78.

44 מכתב (אנגלית) מהרב שלום קלאס למאיר, י"ט בכסלו תשל"ט (19 בדצמבר 1978), צד 76ג.

מכתב קודם מהרב קלאס שבו איום לקצץ את משכורתו של מאיר, י' בטבת תשל"ד (4 בינואר 1974), ראה כרך

א, עמ' 314.

Plane tickets for Meir's flight from Los Angeles to New York, rz 77b.

45 מכתב (אנגלית) ממאיר לרב שלום קלאס, כ"ח בכסלו תשל"ט (28 בדצמבר 1978), צד 76ג.

December 28, Miami Beach, Am Echad. See "Schedule...", note 21. This speaking date was probably arranged after Stern prepared the schedule, because she wrote only "Florida," and "Am Echad" was written in by Meir.

I sent queries to former Miami JDL members but no one could identify "Am Echad." December 29-30, Congregation Agudath Achim, Bradley Beach, N.J. See: "Rabbi Meir Kahane, guest speaker... [Friday night]," announcement sent to members of the synagogue, rz 76c.

מאיר חזר לישראל בבי' בטבת תשל"ט (1 בינואר 1979), חותמת בדרכונו, צד.

פרק י

"Kahane Settles in Kiryat Arba-Hebron...", press release [English only], undated but probably 1
 January 21, 1979, rz 102f.

בהודעה זו נמסר על מספר טלפון חדש לתנועת כ"ך: 02-61994. לאחר כחודש הוחל בהרחבת מערך מספרי הטלפון בארץ ולכל מספר נוספה ספרה אחת. המספר החדש היה 02-661994.

"Kahane Will Move to Kiryat Arba," *Jerusalem Post*, January 22, 1979, p. 3.

"הזמנה לציבור...", פלייר, צד 1102. הפלייר, שגודלו היה כשליש דף A4, חולק בתיבות הדואר של התושבים.

דירתנו הייתה בבניין 22, דירה מס' 1 בקומת קרקע.

מכתב ממאיר לפאהד קוואסמה, ראש עיריית חברון, לפני כ"ב בטבת תשל"ט (21 בינואר 1979), צד 1105א.

המכתב נשלח בדואר רשום מירושלים בכ"ב בטבת (21 בינואר) ונמסר לנמען בכ"ו בטבת (25 בינואר), אישור

מסירה, צד 1102.

- 2 דני רובינשטיין, "מימינו של לוינגר", 'דבר', כ"ז בטבת תשל"ט (26 בינואר 1979), עמ' 17.
- 3 "Jews Removed from Cave of Machpela," *Jerusalem Post*, December 31, 1978, p. 2. 250 מתושבי קריית ארבע פרצו לאולם יצחק במערת המכפלה, 'מעריב', א' בטבת תשל"ט (31 בדצמבר 1978), עמ' 2.
- "Moslems Reject Hebron Prayer Ruling," *Jerusalem Post*, January 21, 1979, p. 2. "New arrangement allows Jews to bring Torah scrolls into Isaac Hall until 10:30 a.m."
- 4 "שיעור ראשון... הרב מאיר כהנא [על] 'ממלכת כוהנים וגוי קדוש'... יום ג', ט"ז בשבט (13 בפברואר) בשעה 20:30 בביתו (22/1)", פלייר, צד 102.
- "העיימות האמתי הראשון... הבעיה הערבית הבווערת... הרב מאיר כהנא ושמואל טולידאנו... ביה"ס פרדס, רמת אשכול, ירושלים, כ"ג בשבט תשל"ט (20 בפברואר 1979)", הודעה לעיתונות, צד 102.
- "הקדמת השיעור... השיעור יתקיים ביום ב', כ"ב בשבט תשל"ט (19 בפברואר 1979) בשעה 20:30 בביתו (22/1)", פלייר, צד 102.
- 5 "כנס היסוד של הוועד למען יהוד חברון... ו' באדר תשל"ט (5 במרץ 1979), 20:30, בית הכנסת 'מגן אבות'", פלייר, צד 102.
- "הוועד למען יהוד חברון, מצע", 3 עמ', צד 102. אין חתימה על המצע, אך קרוב לוודאי שמאיר כתב אותו.
- "הוועד למען יהוד חברון...", 'ידיעות מנהלת קריית ארבע', ב' באדר תשל"ט (1 במרץ 1979), עמ' 1, צד 102.
- 6 תופיק חורי, "ארגון סטודנטים ערבים-ישראלים הודיע למחבלים: אנו מזדהים אתכם", 'ידיעות אחרונות', י"ט בטבת תשל"ט (18 בינואר 1979), עמ' 1, 7.
- 7 August 3: "Israeli Jets Strike Lebanon to Avenge Bombing in Tel Aviv," *New York Times*, August 4, 1978, pp. A1, A3. This reports that Meir and four others were arrested in Tel Aviv after the bombing for distributing flyers calling for the expulsion of all Arabs from Israel.
- September 5: "Two Seriously Injured by Explosion," *Jewish Telegraphic Agency*, September 6, 1978. www.jta.org/archive. Retrieved May 5, 2012.
- November 5: "No Damage from Tel Aviv Bomb," *Jerusalem Post*, November, 6, 1978, p. 2.
- November 19: "Four Dead, 40 Hurt by Bombs to Mark Year of Peace Talks," *Jerusalem Post*, November 20, 1978, pp. 1, 2.
- "West Bank's Arab Leaders Disavow Autonomy Concept of Camp David," *New York Times*, March 12, 1978, p. a8.
- November 25: "Man Hurt by Jerusalem Bomb," *Jerusalem Post*, November 26, 1978, p. 1.
- December 17: Paul Hofmann, "21 Persons Injured in Jerusalem as Bomb Explodes on Crowded Bus... P.L.O. Says It Carried Out Bombing," *New York Times*, December 18, 1978, p. A3; "22 Hurt in Jerusalem Bus Blast," *Jerusalem Post*, December 18, 1979, pp. 1, 2.
- December 20: "Two Bombs Injure Nine in Jerusalem's Old City," *Jerusalem Post*, December 21, 1978, p. 1.
- כ"א בכסלו (21 בדצמבר): "הפגזה לעבר קריית שמונה", 'ידיעות אחרונות', כ"א בכסלו תשל"ט (21 בדצמבר 1978), עמ' 1.
- January 13: Jonathan Kandell, "3 Palestinian Guerrillas Are Killed in Assault on Hotel in Northern Israel," *New York Times*, January 14, 1979, p. 3.
- 8 ראה הערה 6, תופיק חורי, "ארגון סטודנטים..."
- 9 ניצה אבירם ואילן גטגנו, "תביעות לגרש מלימודים את חתומי המברק לאש"ף", 'ידיעות אחרונות', כ' בטבת תשל"ט (19 בינואר 1979), עמ' 4.
- "MK Asks Expulsion of Arabs Who Cabled PLO," *Jerusalem Post*, January 19, 1979, p. 2. ניצה אבירם ואילן גטגנו, "הסטודנטים בירושלים: נשבות...", 'ידיעות אחרונות', כ"ג בטבת תשל"ט (22 בינואר 1979), עמ' 8.
- שמעון גבאי ושלמה ברנט, "סטודנטים יהודים בתל אביב ובירושלים תובעים לסלק עמיתיהם הערבים התומכים באש"ף", 'ידיעות אחרונות', כ"ג בטבת תשל"ט (22 בינואר 1979), עמ' 33.
- "Students Want Law to Prohibit PLO Supporters from Universities," *Jerusalem Post*, January 23, 1979, p. 3.

- ידידיה בארי, "גירוש, לא רק מהאוניברסיטאות – הזדהות עם אש"ף מחייבת תגובה חריפה", "ידיעות אחרונות", כ"ג בטבת תשל"ט (22 בינואר 1979), עמ' 11, 34.
- אהרון דולב, "חזית הסירוב בקמפוס הישראלי", "מעריב", י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979), עמ' 21.
- "אנו תומכים באש"ף...", "מעריב", כ"ה בשבט תשל"ט (22 בפברואר 1979), עמ' 6.
- "חשש מעימות בין סטודנטים יהודים וערבים...", "מעריב", י' בשבט תשל"ט (7 בפברואר 1979), עמ' 16.
- January 18: Gil Sedan, "Explosion Injures 22 People," *Jewish Telegraphic Agency*, January 19, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved May 5, 2012; "Israelis Raid Into Lebanon After Jerusalem Bombing," *New York Times*, January 19, 1979, p. A2.
- January 19: "Terrorists Hit North with Katyusha Fire," *Jerusalem Post*, January 21, 1979, p. 1.
- January 23: "Terrorist Rockets Hit Israeli Villages, Weizman Issues Warning," *Jewish Telegraphic Agency*, January 24, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved May 5, 2012; "Israelis and Palestinians Intensify Shelling of Each Other Over Border," *New York Times*, January 24, 1979, p. A1.
- January 24: "Terrorist Threats to Poison Israeli Fruit Sweep Europe," *Jerusalem Post*, January 25, 1979, p. 1; "Poison Fruit Threat Condemned," *Jewish Telegraphic Agency*, January 26, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved May 5, 2012.
- January 28: "Two Dead, 34 Hurt in Central Netanya Blast," *Jerusalem Post*, January 29, 1979, p. 1.
- "New Policy on Lebanese Border: Army Will Hit Civilian Centres to Stop Terror," *Jerusalem Post*, January 24, 1979, pp. 1, 2.
- "ויצמן מזהיר: צה"ל ירה בהפגזה אתמול...", "ידיעות אחרונות", כ"ה בטבת תשל"ט (24 בינואר 1979), עמ' 1, 7.
- "Six Arab Students in Israel Confined: Ordered to Remain in Homes After Distribution of a Leaflet That Supported P.L.O.'s Goals," *New York Times*, January 27, 1979, p. 3.
- "Arab Students Charge Harman Prompted Rustication Orders," *Jerusalem Post*, January 29, 1979, p. 2.
- "Going Too Far," [editorial] *Jerusalem Post*, January 31, 1978, p. 8.
- "Going Too Far," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1979, pp. 17-19.
- "Israel Arabs Express Solidarity with 'Struggle' of West Bank, Gaza Arabs," *Jerusalem Post*, January 21, 1979, p. 2.
- "גילוי הזדהות ותמיכה באש"ף בכנס ראשי מועצות ערביות", "ידיעות אחרונות", כ"ב בטבת תשל"ט (21 בינואר 1979), עמ' 4.
- David Landau, "Dayan Warns Israeli Arabs, West Bankers Against Islamic Fanaticism," *Jewish Telegraphic Agency*, January 24, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved May 5, 2012.
- "Kahane's Talk Triggers Altercation at Haifa Univ.," *Jerusalem Post*, February 2, 1979, p. 3.
- Bruno Wasserteil, "Kahane Sets Off Student Riot," *New York Daily News*, February 2, 1979, p. 10, rz 435b.
- 2) "התנגשות אלימה באוניברסיטת חיפה בין סטודנטים יהודים וערבים", "ידיעות אחרונות", ה' בשבט תשל"ט (2 בפברואר 1979), עמ' 4.
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 33637, ד' בשבט תשל"ט (1 בפברואר 1979).
- ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 00934, ד' בשבט תשל"ט (1 בפברואר 1979).
- ראובן בן צבי, "מוכיר ועד הסטודנטים הערבים בחיפה נעצר", "מעריב", י"ב בשבט תשל"ט (9 בפברואר 1979), עמ' 4.
- "תשובה לערבים... הרב כהנא מגיע לאוניברסיטת חיפה ... ג' בשבט תשל"ט (31.1.79)...", הודעה לעיתונות, צד 102.
- "כהנא אינו ערבי... התרצאה שהיתה צריכה להתקיים ביום רביעי 31.1.79 (ג' בשבט תשל"ט) [תקיים] ביום חמישי באולם 323...", פלייר, צד 102.
- "Student Movement Urges Begin to Act Against Arab Extremists," *Jerusalem Post*, February 5, 1979, p. 3.
- רוני ברנשטיין, "ניטרליות נוסח אוניברסיטת חיפה", [מכתב למערכת] "ידיעות אחרונות", י' בשבט תשל"ט (7 בפברואר 1979), עמ' 11.

- חיים רבינוביץ, "עלבון לשכל הישר", [מכתב למערכת] 'ידיעות אחרונות', כ"ו באדר תשל"ט (25 במרץ 1979), עמ' 11. דבריו של רבינוביץ דומים לדברי ברנשטיין.
- 17 "ערביי ארץ ישראל מהווים פצצת זמן... רק כן", מודעת קיר ופלייר [תשל"ט (1979)], צד 102.
- Benny Morris, "Radical Reassessment," *Jerusalem Post*, February 23, 1979, magazine section, pp. 4-5. This quotes from the 30-page platform of the Progressive National Movement.
- 18 "אחרי חיפה – כהנא מגיע לגבעת רם ... י"ז בשבט (14.2.79) ... בחסות תנועת 'כך' – הליגה להגנה יהודית, תא הסטודנטים באוניברסיטה העברית", פלייר, צד 102.
- מברק ממאיר לפרופ' גדעון שפסקי, רקטור האוניברסיטה העברית, ט"ו בשבט תשל"ט (12 בפברואר 1979), צד 102.
- 19 David Frishberg, "Kahane Ousted from Hebrew Campus," *Jewish Press*, March 2, 1979, p. 49.
- Benny Morris, "Hebrew University Has Violent Day," *Jerusalem Post*, February 15, 1979, pp. 1, 3. "Rabbi Meir Kahane Is Arrested by Police...", [photo caption], p. 3.
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 13649, י"ז בשבט תשל"ט (14 בפברואר 1979).
- "הרב כהנא איתן בדעתו להרצות באוניברסיטה למרות האיסור", 'ידיעות אחרונות', י"ז בשבט תשל"ט (14 בפברואר 1979), עמ' 7.
- Benny Morris, "Hebrew U. Leftists Plan 'Free Speech Gathering,'" *Jerusalem Post*, February 16, 1979, p. 3.
- תצלום של מאיר כשהוא עומד על ספסל מחוץ לשערי האוניברסיטה ונואם. בתצלום נראים כ-140 סטודנטים מאזינים לו בקשב רב, תצלום, צד 35. ראה מדור התמונות.
- "הייל כהנא! קרא אבנרי...", 'ידיעות אחרונות', י"ח בשבט תשל"ט (15 בפברואר 1979), עמ' 4.
- גד לאור, "מהומה והתכתשות באוניברסיטה העברית...", 'הארץ', י"ח בשבט תשל"ט (15 בפברואר 1979), עמ' 1, 5. כתבה זו אינה מזכירה את ההצדעה הנאצית "הייל כהנא" שהצדיע אבנרי, אך היא מוזכרת בעיתון שאבנרי ערך. ראה:
- [אורי אבנרי], "שלטון הבריונים", 'העולם הזה', כ"ד בשבט תשל"ט (21 בפברואר 1979), עמ' 32-33, צד 102.
- צבי זינגר, "כ"ח כהנא' פרץ לאוניברסיטה העברית...", 'מעריב', י"ח בשבט תשל"ט (15 בפברואר 1979), עמ' 4.
- 20 "כהנא מבקש מבג"ץ לכפות על האוניברסיטה העברית להתיר כניסתו", 'מעריב', כ"ד בשבט תשל"ט (21 בפברואר 1979), עמ' 13.
- "יומיים המתינה התביעה לשופט 'כשר'", 'ידיעות אחרונות', כ"ה בשבט תשל"ט (22 בפברואר 1979), עמ' 4.
- העתירה לבג"ץ נגד האוניברסיטה העברית לא נידונה ביום שהוגשה, משום שהשופט התורן היה מנחם אלון, והוא פסל את עצמו מלפסוק בעתירה משום שהוא שימש מרצה באוניברסיטה. גם השופט התורן שלמחרת, אהרן ברק, פסל את עצמו מאותה סיבה. רק בכ"ה בשבט (22 בפברואר) נמצא שופט "כשר", דוד בכור, אבל בינתיים נענה נשיא האוניברסיטה לבקשתו של מאיר.
- 21 "Hebrew University 'Peace Day' Peaceful," *Jerusalem Post*, February 21, 1979, p. 2.
- צבי זינגר, "ביקורת בסנאט הירושלמי על הזמנת אבנרי לקמפוס: גם לכהנא הבטיחו אולם", 'מעריב', כ"ה בשבט תשל"ט (22 בפברואר 1979), עמ' 6. פרופ' אליהו אשתור מוזכר בכתבה כמי שהתנגד להזמנת אורי אבנרי.
- מכתב ממאיר לאברהם הרמן, נשיא האוניברסיטה העברית, ו' באדר תשל"ט (5 במרץ 1979), צד 102.
- 22 "כהנא מגיע שוב לקמפוס... הנשיא ינחה את הערב, ח' באדר תשל"ט (7 במרץ 1979), 'הודעה נוספת', פורסם בסוף ההודעה לעיתונות בעניין אל מוחתב, הערה 29.
- "סוף סוף תוכלו לשמוע את הרב מאיר כהנא...", ח' באדר תשל"ט (7 במרץ 1979), 19:30, מודעת קיר, צד 38-1.
- Benny Morris, "Univ. Quiet as Avnery, Kahane Speak," *Jerusalem Post*, March 8, 1979, p. 2.
- Avneri spoke the same evening in a different building.
- Shoshana Lesser, "Kahane Addresses Large But Quiet Crowd at Bar-Ilan," *Jerusalem Post*, February 26, 1979, p. 3.
- "הרב כהנא נאבק על גירוש ערבים...", 'ידיעות אחרונות', כ"ט בשבט תשל"ט (26 בפברואר 1979), עמ' 13.
- 24 "כמה עולה כנס זה ליהודים...", פלייר בעברית ואנגלית על נייר מכתבים של תנועת 'כך', כ"א בשבט תשל"ט (18 בפברואר 1979), צד 102.
- "הרב כהנא... כינה את כנס הסטודנטים היהודיים 'בזבוז כספי העם היהודי... חברי תנועת 'כך'... יפגינו במוצאי שבת... כ"א בשבט תשל"ט (18 בפברואר 1979)", הודעה לעיתונות בעברית ואנגלית, צד 102.
- "נפתח כנס סטודנטים יהודים", 'ידיעות אחרונות', כ"א בשבט תשל"ט (18 בפברואר 1979), עמ' 5.

- "שש שנים לחטיפתה של מארינה טיומקין... כ"ב בשבט (19.2.79) ... הפגנת מחאה מול שגרירות פינלנד, תל אביב", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית על נייר מכתבים של תנועת 'כך', **צד 102**.
- שמואל טולידאנו: ראה "העימות האמיתי...", הערה 4.
- "Jewish Woman: We Want You," flyer, rz 107a. This quotes from the February 23 article by Benny Morris, see note 17.
- "תנועת כך יוצאת בקריאה: 'הצילו את זה'... תפגין ע"י ביתה של שולמית אלוני, ל' בשבט תשל"ט (27 בפברואר 1979)", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית על נייר מכתבים של תנועת 'כך', **צד 102**. בהודעה נטען שתמיכתה בתיקון לחוק ההפלות מחלישה את הצבא.
- "אנשי 'כך' יפגינו ליד ביתה של חברת הכנסת שולמית אלוני", ידיעות אחרונות, כ"ט בשבט תשל"ט (26 בפברואר 1979), עמ' 6.
- "הרב כהנא וקבוצה בת 15 איש ערכו אתמול הפגנה ליד ביתה של שולמית אלוני...", [כיתוב תמונה] ידיעות אחרונות, א' באדר תשל"ט (28 בפברואר 1979), עמ' 13.
- "New Kahane Party Announced in J'lem," *Jerusalem Post*, February 20, 1979, p. 3. **25**
- "ארגון עילי" (ערבים לערב, יהודים לציון), פלייר ומודעה לעיתונות, שבט תשל"ט (פברואר 1979), עמ' 1, **סלא V1797**.
- "Islam Cometh," subheading of "Remember," *Jewish Press*, March 9, 1979, pp. 59, 60, **26** reprinted in *Beyond Words*, 3:272-276.
- תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "האיסלם מגיע", 'כהן ונביא', כרך ג, עמ' 497-494.
- 27 תופיק חורי, "ברכה לחומייני מהמועצה המוסלמית העליונה בירושלים", ידיעות אחרונות, כ"א בשבט תשל"ט (18 בפברואר 1979), עמ' 3.
- יוסף צוריאלי, "ברכה מהיור' לחומייני לנצחון המהפיכה האיסלמית", מעריב, כ"א בשבט תשל"ט (18 בפברואר 1979), עמ' 3.
- "ערפאת מנשק לחומייני", [כיתוב תמונה] מעריב, כ"א בשבט תשל"ט (18 בפברואר 1979), עמ' 4.
- הקשרים הדיפלומטיים (כולל קשרי דואר) בין ישראל לאירן הופסקו בשלב השני של מהפכת חומייני. ראה: "More Top Officials Arrested in Iran; Israelis Ordered to Leave Iran," *New York Times*, February 19, 1979, p. 6.
- "ערפאת בטהרן: היום אירן – מחר פלסטין", הארץ, כ"ב בשבט תשל"ט (19 בפברואר 1979), עמ' 1.
- "For These Things I Weep," *Jewish Press*, April 20, 1979, pp. 38, 41, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1979, pp. 14-15. **28**
- Meir submitted this article in February 1979, but Rabbi Shalom Klass, editor and publisher, refused at first to print it because it included Meir's opinion that Jews who lived outside Israel were guilty of *chillul Hashem*, desecrating G-d's name. Letter from Rabbi Shalom Klass to Meir, February 27, 1979, rz 102b.
- 29 "אנו מביאים לידיעתכם... תלונה... דרישה לעצור את... אל מוחתסב...", הודעה לעיתונות, ה' באדר תשל"ט (4 במרץ 1979), **צד 102**. הודעה זו כוללת את פרטי ההפגנה נגד מוחתסב ביום רביעי ח' באדר. תלונה נגד שיח' חלמי אל מוחתסב... על עברה של מעשה המרדה, מעו"ד רחמים כהן למפקד משטרת ישראל, ירושלים [צבי בן אליהו], א' באדר תשל"ט (28 בפברואר 1979), **צד 102**.
- לאחר חצי שנה נערך הדיון על תלונה זו בבית המשפט העליון. ראה: ריבי תבורי, "דרישתו של הרב כהנא להעמיד לדין את השיח' מוחתסב נדחתה", ידיעות אחרונות, ט"ו באב תשל"ט (8 באוגוסט 1979), עמ' 13.
- 30 "אתמול יור' המועצה המוסלמית העליונה חג' אמין אל חוסייני והיטלר... והיום יורשו", פלייר, **צד 102**. הפלייר הנ"ל הודפס גם במודעת קיר גדולה, **צד 37-1**.
- 31 "Kahane, 13 Others Arrested," *Jewish Press*, March 23, 1979, p. 40D.
- "Waiting," *Jewish Press*, March 30, 1979, p. 75. Dated Jerusalem, 9 Adar / March 8.
- במאמר הנ"ל תיאר מאיר את ההפגנה בכותל והסביר מדוע היא נערכה. מכתב ממאיר למופתי אל-מוחתסב, ח' באדר תשל"ט (7 במרץ 1979), **צד 471**. העתקי מכתב זה חולקו בהפגנה בכותל.
- 32 דוא"ל (אנגלית) מגרשון פורטנוי, י"ד בסיוון תשע"ב (4 ביוני 2012).
- מכתב (אנגלית) מאברהם שיינמן אליי, ח' בכסלו תש"ס (17 בנובמבר 1999), **צד**.
- ריאיון טלפוני עם שמואל ציטריק, י"ג באב תשנ"ט (26 ביולי 1999).

- ריאיון טלפוני עם דוד שיראל, כ' בסיוון תשע"ב (10 ביוני 2012).
- 33 Michael Bennet, *My Father: An American Story of Courage, Shattered Dreams, and Enduring Love* ([Baltimore]: Michael Bennett, 2011), 660 pp. ISBN 0615553052.
- בספרו הנ"ל מתאר מיכאל בנט את האירועים הקשורים למעצרו במגרש הרוסים. ראה עמ' 355-358. בהלווייתו של מאיר בברוקלין, בנט היה אחד מנושאי הארון. (לאחר ההלוויה בברוקלין הוטסה גופתו לארץ ללוויה וקבורה בירושלים.) דוא"ל (אנגלית) מבנט, ג' בסיוון תשע"ב (24 במאי 2012).
- 34 שמותיהם של העצורים וגיליהם: יהושע אדלר (21), שמעון אופנר (20), ברוך בן יוסף (20), מיכאל בנט (22), יוסף דיין (33), רעואל טופס (20), מאיר כהנא (47), ברוך מרזל (20), שמואל ציטרין (21), ג'ורג' פורטנוי (20), רוני קורמן (18.5), אברהם שיינמן (22). ראה בקשה להוצאת פקודת מעצר, הערה 35.
- דוא"ל מיוסף דיין, כ"ב בסיוון תשע"ב (12 ביוני 2012).
- ראה דוא"ל מבנט, הערה 33.
- ראה דוא"ל מגרשון פורטנוי, הערה 32.
- דוא"ל (אנגלית) מברוך בן יוסף, א' בתמוז תשע"ב (21 ביוני 2012).
- 35 "הרב כהנא נעצר שוב", ידיעות אחרונות, י' באדר תשל"ט (9 במרץ 1979), עמ' 2.
- יהודה ליטני, "קולק מגנה פעולת אנשי הרב כהנא", 'הארץ', י' באדר תשל"ט (9 במרץ 1979) עמ' 12.
- הרב מאיר כהנא ו-11 מאנשיו נעצרו ל-15 יום, 'הארץ', י"ב באדר תשל"ט (11 במרץ 1979), עמ' 6.
- "15 Day Jail Remand for Meir Kahane," *Jerusalem Post*, March 11, 1979, p. 3.
- See "Waiting," note 31.
- בית משפט השלום, מספר תיק משטרה 3090/79. מדינת ישראל נ' (10 נאשמים), כתב אישום, [חתום] יעקב ששפורטה, חקירות – ירושלים, [ט' באדר תשל"ט (8 במרץ 1979)], צד 1.
- בקשה להוצאת פקודת מעצר, ממשטרת ישראל לבית משפט השלום, ירושלים, [חתום] מפקח יוסף פורטוגל, י' באדר תשל"ט (9 במרץ 1979), צד 102.
- בית משפט השלום, ירושלים... החלטה... מעצר של כל 12 החשודים הנ"ל למשך 15 יום... [חתום] רות אור, שופטת, י' באדר תשל"ט (9 במרץ 1979), צד 102.
- ערר 73/79 על צו המעצר הוגש ע"י עו"ד ליאורית דניאל לבית המשפט המחוזי בירושלים, י"ג באדר תשל"ט (12 במרץ 1979). נדחה ע"י השופט יעקב בזק, י"ד באדר תשל"ט (13 במרץ 1979), צד 102.
- 36 "אנו שובתים רעב...", פלייר בעברית ואנגלית, צד 102.
- "הרב כהנא שובת רעב", ידיעות אחרונות, כ' באדר תשל"ט (19 במרץ 1979), עמ' 5.
- "הרב כהנא ו-14 מאנשיו שובתים רעב...", 'הארץ', כ"ב באדר תשל"ט (21 במרץ 1979), עמ' 8.
- בדיווחים ובפליירים על שביתת הרעב, וכן במודעות ומאמרים (ראה הערה 42, "מכתב גלוי..." והערה 31, "Kahane, 13 others..." and "Waiting"), נמסר שמספר העצורים היה ארבעה-עשר. מאחר ששניים היו קטינים ששוחררו תוך זמן קצר, שמותיהם של שנים-עשר עצורים בלבד מוזכרים במסמכי בית המשפט. אחד הקטינים, דוד שיראל, היה בן שש-עשרה.
- ראיונות טלפוניים עם ברוך מרזל ודוד שיראל, כ' בסיוון תשע"ב (10 ביוני 2012).
- במקום להביא את כל העצורים לבית המשפט להארכת מעצרו, הביאה המשטרה את השופט לבית המשפט. דוא"ל מיוסף דיין, ראה הערה 34.
- 37 דוא"ל (אנגלית) מגרשון פורטנוי, ט"ז בסיוון תשע"ב (6 ביוני 2012).
- שחרורו של מאיר לאחר 15 ימים מוזכר בפרוטוקול זה:
- "האם יש הצדקה למאסר הפרבנטיבי [המונע] של הרב מאיר כהנא", [פרוטוקול של] מסיבת עיתונאים מטעם אגודת 'מעוז', ירושלים, בית אגרון, כ"ט באדר תשל"ט (28 במרץ 1979), הודעה לעיתונות, צד 102.
- ראה גם: "פנייה למר יצחק נבון, נשיא המדינה... לשחרורו המידי של הרב מאיר כהנא... מאת עולים מבריה"מ בישראל, ט"ז באדר תשל"ט (15 במרץ 1979)", עצומה, צד 102.
- 38 דוא"ל מיוסף דיין, ראה הערה 34.
- 'פירוש המכבי', הפירוש של מאיר על התנ"ך, כולל פירוש על חלקים מספר שמות, דברים, שמואל וישעיהו, ועל ספרים נוספים מהתנ"ך. סדרת הספרים יצאה לאור לאחר מותו, על ידי המכון להוצאת כתבי הרב מאיר כהנא. ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.
- דוא"ל (אנגלית) ממיכאל בנט, דוא"ל (אנגלית) מגרשון פורטנוי; ריאיון טלפוני עם שמואל ציטרין; ב' בתמוז תשע"ה (19 ביוני 2015).
- 38 ראה מכתב (אנגלית) מאברהם שיינמן, הערה 32.

- תצלומים של העצורים במגרש הרוסים בירושלים, ראה מדור התמונות. דוא"ל (אנגלית) מג'וש (יהושע) אדלר, כ"ב בסיוון תשע"ב (12 ביוני 2012). מיכאל בנט העריך מאוד את הציורים של אדלר. דוא"ל מבנט, א' בתמוז תשע"ב (21 ביוני 2012).
- דוא"ל מיוסף דיין, ראה הערה 34.
- 39 דוא"ל (אנגלית) מד"ר מרדכי ניסן, כ' בסיוון תשע"ב (10 ביוני 2012); כ"ט בסיוון תשע"ב (19 ביוני 2012). לימוד הלכות פסח החל מפורים: פסחים ו ע"א; שולחן ערוך, אורח חיים, תכט, א. גם משה קפלן נעצר בזמן שחיכה ליד הכנסת להגעתו של קרטל. הוא הונס לתוך התא הגדול עם מאיר והאחרים, ואף אחד מהם לא צפה ששנה לאחר מכן משה יהיה החתן שלנו.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לילדינו, ט"ו באדר תשל"ט (14 במרץ 1979), צדו.
- 40 הבחורים היו במעצר במשך עשרים ושלושה ימים, מח' באדר תשל"ט (7 במרץ) עד ב' בניסן תשל"ט (30 במרץ). מיכאל בנט כתב שמאיר נכח בדיון בבית המשפט ויעץ להם לקבל את עסקת הסיוע. ראה הערה 33, דוא"ל מבנט. פרטי ספרו של בנט, ראה הערה 33, Bennett.
- 41 "ממרתף המטה הארצי מתואמת אבטחת קרטל", ידיעות אחרונות, י"ב באדר תשל"ט (11 במרץ 1979), עמ' 6. גבי ברון, "מזימה לפגוע בשיירת קרטל בצמיגים בוערים", ידיעות אחרונות, י"ד באדר תשל"ט (13 במרץ 1979), עמ' 7.
- ראה הערה 35, "הרב כהנא נעצר שוב" ו"הרב מאיר כהנא ו-11...".
- סקסט באנגלית ובעברית Carter Go Home בגין בוגד, [חתום] תנועת 'כך', אותיות שחורות על דף קטן, צד 102.
- ייתכן שהדף הוגדל ושימש ככרוז למפגינים.
- "המשטרה עצרה 26 מאנשי גוש אמונים", ידיעות אחרונות, י"ב באדר תשל"ט (11 במרץ 1979), עמ' 8. תשעה מנהיגי 'גוש אמונים' נעצרו במטה שלהם במוצאי שבת לפני שקרטל הגיע לירושלים.
- Carter's visit: "Two Mideast Sticking Points," *New York Times*, March 13, 1979, pp. A1, A11.
- תופיק חורי, "בגדה התפרעו לכבוד הביקור [של קרטל]", ידיעות אחרונות, י"ב באדר תשל"ט (11 במרץ 1979), עמ' 5.
- 42 "על שני פשעי ישראל לא אשיבנו", [מודעה] 'מעריב', י"ד באדר תשל"ט (13 במרץ 1979), עמ' 13. רמז לפסוק בספר עמוס, ב, ו, "על שלשה פשעי...".
- 'אמריקנים למען ישראל לא מחולקת' – Americans for an Undivided Israel – בראש ארגון זה עמד ג'ורג' טופס, תומך של מאיר. בנו היה אחד העצורים בתקרית במשרדי הווקף.
- "מכתב גלוי ממעמקי הכלא", [מודעה] 'מעריב', כ"א באדר תשל"ט (20 במרץ 1979), עמ' 55.
- 43 תופיק חורי וגבי ברון, "אלפי מוסלמים עלו להר הבית והסתגרו שם", ידיעות אחרונות, כ"ו באדר תשל"ט (25 במרץ 1979), עמ' 4.
- David Richardson, "Arabs Crowd to Mount After Pray-in Rumor," *Jerusalem Post*, March 25, 1979, p. 1.
- "זו האוטונומיה האמיתית", 'מעריב', כ"ו באדר תשל"ט (25 במרץ 1979), עמ' 4. בכתבה הזאת דווח שהשמועה שמאיר יגיע להר הבית הופיעה בעיתון ערבי ביום ששי בבוקר.
- Barbie Zelizer, "Arabs Stone Jews Following Rumor of Pray-in on the Temple Mount," *Jewish Telegraphic Agency*, March 26, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved June 4, 2012.
- 44 ישראל שליסל, "שעה של אוטונומיה בעיר העתיקה", [מכתב למערכת] 'מעריב', כ"ב באדר תשל"ט (21 במרץ 1979), עמ' 24.
- מאיר ציטט ממכתב זה במאמרו באנגלית "הר הבית בידי...", הערה 47.
- 45 דוא"ל (אנגלית) מברוך כהנא, י"א בתמוז תשע"ב (1 ביולי 2012).
- נודע לי במוצאי שבת שברוך נפצע בראשו והועבר לבית חולים. התקשרתי לכמה בתי חולים עד שגיליתי שהוא נמצא בבית חולים הדסה בהר הצופים. בשבת עשו צילום רנטגן לראשו ותפרו את הפציעה. אחת האחיות הכינה לו כיפה זמנית מבד של תחבושת במקום הכיפה שאבדה לו, והוא שוחרר כשעתיים אחרי צאת השבת.
- 46 "Arab Riots on West Bank Worsen," *Jewish Press*, March 30, 1979, p. 90.
- תופיק חורי, "מי עומד מאחורי גל המהומות האחרון בגדה ובמזרח ירושלים?", ידיעות אחרונות, כ"ו באדר תשל"ט (26 במרץ 1976), עמ' 10. ראה גם הערה 7: "West Bank's Arab Leaders Disavow Autonomy..."
- 47 "The Temple Mount Is...", *Jewish Press*, April 13, 1979, pp. 28, 55, reprinted in *Jewish Press*, January 30, 1981, pp. 48, 53, in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Summer 1983, pp. [21-22] and in *Beyond Words*, 3:285-292.

תרגום לעברית: "הר הבית בידי...", 'כהן ונביא', כרך ב, עמ' 27-31.

פרק יא

- 1 "Kahane Plans Guard Group for Old City," *Jerusalem Post*, March 29, 1979, p. 2. מכתב ממאיר למפקד מרחב ירושלים צבי בן אליהו, כ"ט באדר תשל"ט (28 במרץ 1979), **צד 102ב**. עולי ברית המועצות מאגודת 'מעו' כינסו בכ"ט באדר (28 במרץ) מסיבת עיתונאים במטרה למחות על מעצרו של מאיר לחמישה-עשר יום. ראה הערות לפרק י, הערה 36.
"המשמר להגנה יהודית", טופס הצטרפות מודפס על נייר מכתבים של תנועת 'כך', **צד 102ב**.
"הסרטן הגובר – אלימות וחוצפה ערבית בעיר העתיקה... מסיבת עיתונאים...", י"ב בניסן תשל"ט (9 באפריל 1979), בשעה 11:00 בבית אגרון, הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 102ב**.
- 2 "Kahane Going Ahead with Illegal Patrol," *Jerusalem Post*, April 10, 1979, p. 2. צבי זינגר, "כך" מקים 'משמר הגנה' בעיר העתיקה, 'מעריב', ז' בניסן תשל"ט (4 באפריל 1979), עמ' 15. ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 13906, י"ב בניסן תשל"ט (9 באפריל 1979).
"Dear Jewish Tourist... Hear the whole truth about the following..., April 9 – 21 [1979], 8:45 p.m.," flyer, rz 102b.
צו קריאה... 27.3.79 – 26.4.79 (כ"ח באדר-כ"ט בניסן תשל"ט), מתקן אבו גוש, שירות מילואים פעיל, [נשלח] 9.2.79 (י"ב בשבט תשל"ט), **צד 102ב**. מאיר קיבל שחרור מוקדם כדי לצאת לארצות הברית בכ"ה בניסן (22 באפריל) לסבב הרצאות שנקבעו לו.
- 3 Bernard Gwertzman, "Egypt and Israel Sign Formal Treaty Ending A State of War After 30 Years," *New York Times*, March 27, 1979, p. A1.
"Peace Celebrations in Israel," *Jewish Telegraphic Agency*, March 27, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved June 16, 2012.
- 4 "כולנו רוצים שלום...", פליייר, [כ"ז באדר תשל"ט (26 במרץ 1979)], **צד 102ב**. מוקלד על נייר מכתבים של תנועת 'כך'; הכותרת בכתב ידו של יוסף דיין.
Sadat's letter to Hitler, *Al Musawwar*, No. 1510, September 18, 1953, cited by Meir in "Sadat the Moderate," *Jewish Press*, September 7, 1979, pp. 49, 51. Cited also in D.F. Green, ed., *Arab Theologians on Jews and Israel* (Geneva, 1976 ed.), p. 87. Text of the letter: <http://www.eretzyisroel.org/~jkatz/missed.html#1>, retrieved July 2, 2012.
"Begin Takes Issue with [Boutros] Ghali on Normalization of Relations," *Jewish Telegraphic Agency*, May 23, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved July 2, 2012.
בכתבה הנ"ל מובאת הכרותו של בוטרוס ראלי, סגן ראש ממשלת מצרים, שיארגן מיליון מוסלמים שיצערו לשחרר את ירושלים.
- 5 "Egypt Bars Apology to Israel for Private Speculation on Aiding Syria," *New York Times*, April 11, 1979, p. 3.
"The Anatomy of a Peace Treaty," *Jewish Press*, May 25, 1979, pp. 24, 28D; June 1, 1979, pp. 48, 49, reprinted in *Beyond Words*, 3:302-317, titled "No, It Is Not Peace."
"The Camp David Peace Agreements [texts]," *Jerusalem Post*, Peace Supplement, April 1979, p. 51.
- 6 "חווה השלום בין ישראל ומצרים [נוסח ההסכם]", 'הארץ', כ"ב באדר תשל"ט (21 במרץ 1979), עמ' 3, 5.
"Terrorists in Nahariya Kill 4 Israelis, Including 2 Children," *Jewish Telegraphic Agency*, April 23, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved July 2, 2012.
"מחבלים חדרו לנהריה; הרגו אב ושתי בנותיו ושומר", 'ידיעות אחרונות', כ"ה בניסן תשל"ט (22 באפריל 1979), עמ' 1, 7.
סמי קונטר הורשע ברצח שני אזרחים ישראלים ושני שוטרים ישראלים, בחטיפה ובניסיון לרצח, ונידון לחמישה מאסרי עולם ו-47 שנות מאסר. הוא השתחרר ב"ג בתמוז תשס"ח (16 ביולי 2008) במסגרת עסקה עם חזבאללה. ראה:
- "A Celebration of Evil," [editorial] *Jerusalem Post*, July 15, 2008, p. 13. *Jerusalem Post Archives*. Retrieved November 7, 2014.
"גירוש כגמול", פליייר מודפס על נייר מכתבים של תנועת 'כך', כ"ו בניסן תשל"ט (23 באפריל 1979), **צד 102ב**.

- 7 "One Final Note," [ad] *Jewish Press*, June 9, 1978, p. 45. התפטרותה של פכטר, ראה הערות לפרק ת, הערה 30.
- 8 מכתב (אנגלית) מטוביה (ברט) קקר למאיר, ט"ז בתשרי תשל"ט (17 באוקטובר 1978), צד 76. השתתפותו של בקר בתכנית ההכשרה למנהיגות בירושלים בתשל"ו (1976), ראה פרק ב, מעמ' 16 ואילך.
- 9 Letter from Simon Greenstein, acting national director, and Howard S. Barbanel, acting national chairman [for Acting National Board], to "Dear JDL Member," October 9, 1978, rzp. Letter from Abe Levine, Mal Lebowitz and others to Jewish Press Advertising Department, October 9, 1978, rz 698.
- 10 "The City: Election Is Ordered to Settle J.D.L. Rift," *New York Times*, December 27, 1978, p. B3.
- "Judge Orders New Election in JDL Dispute," *New York Law Journal*, December 28, 1978, pp. 1-2, rz 698.
- ריאיון עם אייב (אברהם) לוי, ריטה לוי וואלימלך (מל) ליבוביץ, ג' בחשוון תשנ"ט (23 באוקטובר 1998), ירושלים.
- 11 Letter from Attorneys Cyril Baines and Jacob J. Lebewohl to "Dear JDL Member," February 23, 1979, rz 435b.
- Slate of acting board: "Sanford W. Goldstein, Craig Batchker, Barry Blatt, Joey Schachter, Barry Schechner, Steve Yaeger," ballot slip, rz 435b.
- Slate of existing board: "Gene Singer, Bennett Levine, Ellen Pegler, Mal Lebowitz, Stanley Schumsky, Charles Cohen, Abe Levine," ballot slip, rz 435b.
- "Attend the Jewish Defense League Convention ... March 25, Hotel Diplomat," [ad] *Jewish Press*, March 23, 1979, p. 49. This ad was placed by the existing board's slate.
- Letter (notarized) from Attorney Jacob Lebewohl to Whom It May Concern, May 15, 1979, rzp. This named the newly elected board of directors: Abe Levine, Gene Singer, Bennet Levine, Ellen Pegler, Mal Lebowitz, Stanley Schumsky and Charles Cohen.
- מכתב (אנגלית) מאייב (אברהם) לוי לסטנלי שומסקי, כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979), צד 7. מכתב (אנגלית) משלום קלאס למאיר, כ"ה בשבט תשל"ט (22 בפברואר 1979), צד 102.
- 12 "Anatomy of an Assassination: A Jewish Press Feature," *Jewish Press*, February 23, 1979, pp. 4, 15.
- "Middle East: Death of a Terrorist," *Time* (magazine), February 5, 1979. Search "Hassan Salameh" at: <http://www.time.com/time/magazine/>
- "יאסר ערפאת ירד למחותרת בעקבות חיסולו של חסאן סאלמה," ידיעות אחרונות, כ"ד בטבת תשל"ט (23 בינואר 1979), עמ' 1, 7. סלאמה נהרג בכ"ג בטבת (22 בינואר).
- "אשה ושני גברים חיסלו את סאלמה," ידיעות אחרונות, כ"ט בטבת תשל"ט (28 בינואר 1979), עמ' 1.
- "Sadness and Happiness in Israel; the Wedding Was Cancelled by a Katyusha," *Jewish Press*, January 26, 1979, p. 28D.
- "Exclusive: The Terrorist Attack in Maalot," *Jewish Press*, February 2, 1979, p. 40.
- "The Americans Push Autonomy," *Jewish Press*, February 9, 1979, p. 58.
- "The Israeli Who Spied for the Russians," *Jewish Press*, March 16, 1979, p. 13.
- "Exclusive Interview with a Jew Who Escaped from the West Bank Rioting," *Jewish Press*, March 30, 1979, p. 42C.
- "Israel Through Laughter and Tears" appeared for the last time on November 3, 1978.
- "Exposing the Haters" appeared for the last time on December 15, 1978, with the exception of one appearance on April 18, 1980.
- 13 "Dear Youssef, Meet Shulamit and Zehavit," *Jewish Press*, June 15, 1979, p. 25, reprinted in *Beyond Words*, 3:326 and in *American Jewish World* (Minneapolis), July 19, 1979, pp. 1, 2, rz 103d. The above article was a reply to Youssef M. Ibrahim, "At Jordan Bridge..." *New York Times*, May 29, 1979, p. A3.
- 14 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה ל' בניסן תשל"ט (27 באפריל 1979), צד 7. במעטפה היו צ'קים מכ"א וכ"ח בניסן (18 ו-25 באפריל).

- מאיר הגיע לארצות הברית בכ"ו בניסן תשל"ט (23 באפריל 1979), חותמת בדרכונו, **צדנ.**
 15 מכתב (אנגלית) ממאיר למייק (אברהם משה) פרידמן, י' באייר תשל"ט (7 במאי 1979), **צדנ.**
 שמעון פרס המליץ על הקדמת הבחירות. ראה: "פרס: ל'עבודה' כדאי ללכת עכשו לבחירות", ידיעות אחרונות,
 כ"ג בסיוון תשל"ט (18 ביוני 1979), עמ' 5.
 16 מכתב (אנגלית) ממאיר לטובה, י' באייר תשל"ט (7 במאי 1979), **צדנ.**
 באותו יום מאיר שלח מכתבים זהים לציפי ולברוך.
 כפי שנהג מאיר לעתים קרובות, הוא שלח אותו טקסט לכל ילד בנפרד.
 17 "A Long, Dry Summer?" *Newsweek*, May 21, 1979, pp. 24-28.
 מכתב ממאיר לבנימין, י"ט באייר תשל"ט (16 במאי 1979), **צדנ.**
 Bill Montgomery, "Oil-Needy U.S. to 'Drop' Israel, Rabbi Says," *Atlanta Journal*, May 1,
 1979, p. 8-A, *rz 102d.*
 18 "Schedule," May 14-June 12, 1979, 5 pp., *rz 102c.*
 ראה הערה 14, מאיר הגיע לארצות הברית בכ"ו בניסן תשל"ט (23 באפריל 1979)...
 April 30: Atlanta. See: "Oil-Needy U.S. to 'Drop' Israel, Rabbi Says," *Atlanta Journal*, May
 1, 1979, p. 8A, *rz 102d.*
 May 10: Queens College. See: "Conference of Jewish Activists presents Rabbi Meir Kahane,
 Thursday, May 10, 1979, Academic 170," flyer, *rz 102a.*
 May 14: 3:00 p.m. taping at WMCA radio for Mark Golub Lechaim show; 6:00 p.m. "Israeli
 Night" fundraiser at David's Harp. See "Schedule," note 18.
 "Israeli Night..." [ad] *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April, 1979, p. 21.
 "Israeli Night ...," flyer, *rz 435b.*
 Certificate of Incorporation, Institute for the Authentic Jewish Idea, 1474 East 31 Street, Suite
 4, Brooklyn, N.Y., signed April 9, 1979 by Martin Gruenspecht and Martin Spier. Judicial
 approval, Supreme Court, State of New York, Kings County, May 31, 1979, *rz 102b.*
 19 May 15-16: Chicago; May 17: Cleveland. See "Schedule", note 18.
 מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, כנראה כ"א באייר תשל"ט (18 במאי 1979), **צדנ.**
 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"א באייר תשל"ט (18 במאי 1979) על פי חותמת הדואר, **צדנ.**
 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, אחרי כ"א באייר תשל"ט (18 במאי 1979), **צדנ.**
 מכתב ממאיר לבנימין, כנראה כ"א באייר תשל"ט (18 במאי 1979) **צדנ.**
 20 May 19-20: Peoria. See "Schedule," note 18.
 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה כ"ה באייר תשל"ט (22 במאי 1979), **צדנ.**
 "Of Bonds and Bonds, *Jewish Press*, June 8, 1979, pp. 51-52, reprinted in *Beyond Words*,
 3:318-321. This article is about Peoria, Sam Rothberg and intermarriage.
 תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "קשרים – בונד'ס", כהן ונביא, כרך ג, עמ' 183-180.
 21 Detroit area: May 20: Wayne State University, 8:00 p.m.; May 21: Young Israel of Greenfield
 Park, 7:30 p.m.; Home of Michael and Chana Drissman, 9:00 p.m. See "Schedule," note 18.
 "Peace or Pieces ... Young Israel of Greenfield Park ... May 21," [ad], undated newspaper
 clipping, *rz 102d.*
 22 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ראה הערה 20.
 May 22: Meeting at the Tudor Hotel, 7:00-10:00 p.m.; May 23: Brooklyn College, 12 noon;
 May 24: Meeting with Simon Taub; May 25-27: Miami. See "Schedule," note 18.
 "JDL's Kahane Urges New Jewish Exodus," *Miami News*, May 28, 1979, p. 10A, *rzp.*
 "Meir Kahane: JDL Founder Takes 'Shots' at Lehrman, Peace Treaty," *Sun Reporter*, May 31,
 1979, *rzp.*
 23 May 28: Bar Mitzva of Jonathan Shernov; May 29: Cong. Adath Israel, Fall River, Mass., 8:00
 p.m.; May 30: Bellmore Jewish Center, 8:30 p.m.; June 3: Cong. B'nai Torah, Indianapolis, 8:00
 p.m. See "Schedule," note 18.
 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה ד' בסיוון תשל"ט (30 במאי 1979), **צדנ.**
 דוא"ל (אנגלית) מרינה רוסמן, ט' בתמוז תשע"ב (29 ביוני 2012). על ביקורו של מאיר בבית הוריה בפול ריבר.

24 "מבחן בגמרא", [נכתב בידי] בנימין כהנא, לפני ט' בסיוון תשל"ט (4 ביוני 1979), **צד 114ב**. מאיר הזכיר מבחן זה במכתב לבנימין, ט' בסיוון תשל"ט (4 ביוני 1979), **צדג**.

25 "Conference of Jewish Activists Annual Dinner, Sportsman's Lodge Restaurant, Studio City, June 5, 1979, 7:00 p.m., Rabbinical supervision for meal, \$50 per plate donation," invitation, rz 102c. June 4-7: Los Angeles; June 8: Meetings in New York; Shabbat in Lakewood, N.J.; June 9: Matawan, N.J. See "Schedule," note 18.

26 "Kahane Criticizes, Warns of Perils," *Jewish Press* (Omaha), June 15, 1979, pp. 1, 2, rzp. "Rabbi Meir Kahane autographs a copy of his book, "Why Be Jewish," for Scott Kotzen," photo caption, p. 2.

הרב יונתן גרוס, רב בית הכנסת 'בית ישראל' באומהה, תשס"ד-תשע"ד (2004-2014), ראה אצל כמה מחברי הקהילה חתימתו של מאיר בספר 'למה להיות יהודי?' שרכשו בביקורו של מאיר בתשל"ט (1979). דוא"ל מהרב גרוס, ח' בכסלו תשע"ה (30 בנובמבר 2014).

June 10: Omaha, Cong. Beth Israel, 1502 N. 52 Street.

על ביקורו הקודם של מאיר באומהה ראה פרק ט, עמ' 111.

June 11: Chicago, Austrian-Galician (A-G) Congregation Beth Israel, 3635 W. Devon. See "Schedule," note 18.

מכתב (אנגלית) ממאיר אלי, כנראה אחרי י"ג בסיוון תשל"ט (8 ביוני 1979), **צדג**. לא מצאתי מידע על סדרת הטלוויזיה המוזכרת במכתב.

27 המטוס של מאיר מניו יורק ללוד המריא ב"ז בסיוון תשל"ט (12 ליוני 1979) בשעה 19:30 והגיע לארץ בשעה 11:55. ראה הערה 18: "Schedule".

אלי שי, "כהנא: להעמיס את הערבים על משאיות", 'ירושלטרון', כ"ה בשבט תשל"ט (22 בפברואר 1979), עמ' 20. "דרושה מפלגה לאומית חדשה! האמנם?" [מודעה] 'מעריב', ל' בניסן תשל"ט (27 באפריל 1979), עמ' 27.

מכתב מישראל נכטיילר ליוסף דיין, אין תאריך אך יש תשובה מדיין לנכטיילר, כ"ט באייר תשל"ט (26 במאי 1979), **צד 470**.

מכתב מישראל לקס לתנועת 'כך', אין תאריך אך יש תשובה מדיין ללקס, כ"ד באייר תשל"ט (21 במאי 1979), **צד 470**.

לאחר פרסום המודעה הגיעו מכתבי תמיכה נוספים למשרד תנועת 'כך'. העתקי תשובות מיוסף דיין, **צד 471**.

28 "הממשל הצבאי מרכז כח של חיילות...", "ידיעות אחרונות", ל' בניסן תשל"ט (27 באפריל 1979), עמ' 4. "נשים וילדים מקרית ארבע..." "ידיעות אחרונות", כ"ט בניסן תשל"ט (26 באפריל 1979), עמ' 7.

<http://www.hebron.com/english/article.php?id=227>

"נמנעה הפגנת שלום עכשו בחברון", 'ידיעות אחרונות', כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979), עמ' 4. בכתבה הנ"ל מוזכרת התנגדות אנשי שמאל לבניית בתים נוספים בקריית ארבע ולהחלטה ממשלתית למכור לישראלים אדמות ביהודה ושומרון.

הרב אברהם פרנקו, ראה פרק ב, עמ' 20.

29 צבא הגנה לישראל. צו... הריני מורה בזאת כי... מאיר כהנא, יוסף דיין, דוד מלך, יהושע אדלר, סעדיה קהלני, לא ימצאו בתחום השיפוט של העיר חברון... [חתום] בנימין בן אליעזר, תת-אלוף, מפקד אוור יהודה ושומרון, י"ב באייר תשל"ט (9 במאי 1979), **צד 414**.

גם צו הגבלה מתאריך י"ז באדר א' תשל"ח (24 בפברואר 1978) אסר על מאיר להימצא בתחום השיפוט של העיר חברון. ראה פרק ז, עמ' 80.

מכתב מיוסף דיין למאיר, י"ח בניסן תשל"ט (15 במאי 1979), **צד 471**.

במכתב הנ"ל כתב דיין שסעדיה קהלני היה רב שפעם בא לשמוע דרשה של מאיר בבית הכנסת 'מגן אברהם', אך לא היה לו קשר עם תנועת 'כך'.

עתירת עו"ד רחמים כהן לבג"ץ לביטול צו איסור כניסת מאיר לחברון. פסק הדין שבו נדחתה העתירה: הרב מאיר כהנא נ' מפקד אוור יהודה ושומרון ובית המשפט הצבאי חברון, בג"ץ 470/79, כ"ה באלול תשל"ט (17.9.79), חתום בידי השופטים יואל זוסמן, משה לנדוי, מאיר שמגר, **צד 103א**.

"High Court: Kahane Still Barred from Entering Hebron," *Jerusalem Post*, September, 18, 1979, p. 2.

ריבי תבורי, "בג"ץ סרב לבטל האיסור על כהנא...", 'ידיעות אחרונות', כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979), עמ' 4.

“Americans Held for Hebron Attacks, Said Linked to Militant Kahane,” *Jerusalem Post*, June 4, 1979, p. 1.

“Kahane Man Admits Charges in Hebron Arab Beating Case,” *Jerusalem Post*, June 13, 1979, p. 2.

Paul Hofmann, “Israel Continues to Hold American in Alleged Attack on Arab Homes,” *New York Times*, June 7, 1979, p. 6.

ריבי תבורי, “מתרגם ספרו של הרב כהנא הודה...”, “ידיעות אחרונות”, י”ח בסיוון תשל”ט (13 ביוני 1979), עמ’ 13. כאן דווח שבית המשפט החליט שלא לשחרר בערבות את הנאשמים.

[Meir Kahane], “Jewish Press Feature: Justice, Be Not Proud,” *Jewish Press*, July 27, 1979, pp. 12-13.

בכתבה הנ”ל דווח שאסקין ישב שישה שבועות בכלא תל מונד עד הדיון בהאשמות נגדו, ונידון לשבעה חדשי מאסר.

לאחר ערעור, וגם הודות לפעילות הציונית שלו ברוסיה, הופחת עונשו של אסקין למאה יום. לא הוגש ערעור על עונשו של אלי הזאב – עשרה חודשים. ראה:

Ian Black, “High Court Cuts Hebron Assailant’s Term by Half,” *Jerusalem Post*, September 3, 1979, p. 3.

ראה הערה 30, ריבי תבורי, “מתרגם ספרו...”.

32 מכתב מיוסף דיין לתת-אלוף בנימין בן אליעזר, מפקד אזור יהודה ושומרון, כ”ג בסיוון תשל”ט (18 ביוני 1979), צד 102.

33 “כהנא מפר צו-הגבלה צבאי המונע ממנו לבוא לחברון... אחרי נאום שישא בקריית ארבע... כ”ה בסיוון (20 ביוני)...”, הודעה לעיתונות, צד 102.

שלושת ניסיונותיו להיאחז באותו בניין: ראה פרק ב, עמ’ 20-21 ופרק ז, עמ’ 80 ועמ’ 83.

Ian Black, “Hebron City Hall ‘Closed’ to Prevent Public Meeting,” *Jerusalem Post*, June 20, 1979, p. 2.

34 תופיק חורי, “כהנא על הכאת ערביי חברון”, “ידיעות אחרונות”, כ”ו בסיוון תשל”ט (21 ביוני 1979), עמ’ 7. יאיר עמיקם, “הרב כהנא קרע צו הממשל ונכלא”, “ידיעות אחרונות”, כ”ז בסיוון תשל”ט (22 ביוני 1979), עמ’ 4.

Announcement of Meir’s talk: “Before going to Hebron, Rabbi Meir Kahane will speak at the religious elementary school in Kiryat Arba, June 20, at 8 p.m.”, flyer and press release, rz 102c.

ראה “כהנא מפר...” הערה 33.

35 “הרב כהנא שוחרר בערבות...”, “ידיעות אחרונות”, ל’ בסיוון תשל”ט (25 ביוני 1979), עמ’ 4. ארכיון ‘קול ישראל’, הקלטה מס’ 14190, כ”ט בסיוון תשל”ט (24 ביוני 1979). בהקלטה זו נשמע מאיר מדבר אל כתבים.

Ian Black, “Kahane Out on IL50,000 Bail for Illegally Entering Hebron,” *Jerusalem Post*, June 25, 1979, p. 3.

פרק יב

Joshua Brilliant, “Start Made on Jewish Town South of Nablus,” *Jerusalem Post*, June 8, 1979, pp. 1, 2.

“עצרת נכבדי שכם קראה להקמת מדינה פלסטינאית”, “ידיעות אחרונות”, כ”ג בסיוון תשל”ט (18 ביוני 1979), עמ’ 4.

“30,000 in Tel Aviv Protest Government’s Settlement Policy,” Jewish Telegraphic Agency, June 18, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved November 20, 2014.

בדיווח הנ”ל כתוב שהפקודות ניתנו מאת “המושל הצבאי של הגדה המערבית”.

Ian Black, “Hebron City Hall ‘Closed’ to Prevent Public Meeting,” *Jerusalem Post*, June 20, 1979, p. 2. כאן דווח על ירי של חיילי צה”ל מעל ראשי המפגינים בשכם.

“Nablus Mayor to Be Tried for Holding Illegal Protest,” *Jerusalem Post*, June 27, 1979, pp. 1, 2.

יהודה ליטני, “אישים בשכם לדין על השתתפות בהפגנה נגד אלון מורה”, “הארץ”, ב’ בתמוז תשל”ט (27 ביוני 1979), עמ’ 2. כאן מכוונה שכעה “המסית הגדול ביותר בכל ראשי העיר ביהודה ושומרון”.

2. "ראש עיריית שכס זומן לחקירה; סירב לשתף פעולה עם חוקריו", 'הארץ', ג' בתמוז תשל"ט (28 ביוני 1979), עמ' 2. ההליכים המשפטיים לגירושו של שכעה החלו בכ"ד בחשוון תש"ם (14 נובמבר 1979). צו הגירוש בוטל בט"ו בכסלו תש"ם (5 בדצמבר 1979). ראה:
- David K. Shipler, "Move to Oust Mayor Reversed by Israel; Freed Mayor Returns to West Bank Town in Triumph," *New York Times*, December 6, 1979, p. 1.
- 3 "Judea-Samaria Notables of Kach Movement to Parade in Shechem [on July 5] Demanding Ouster of Mayor from Country," undated English press release on Kach stationary, *rzp*.
"Kach Plans Armed March on Nablus," *Jerusalem Post*, July 3, 1979, p. 2.
- 3 מכתב ממאיר לתת-אלוף בנימין בן אליעזר, י' בתמוז תשל"ט (5 ביולי 1979), צד 102. העתקים נשלחו לכלי התקשורת.
- David Landau and Gil Sedan, "Allon Raps Likud 'Surrender' to Gush," Jewish Telegraphic Agency, January 10, 1979. See: www.jta.org/archive. Retrieved July 27, 2012.
- הכתבה הנ"ל מביאה טענת אנשי שמאל שהקמת אלון מורה עלולה להכשיל את תהליך השלום.
"ידיון, ויצמן וארליך מסתייגים מנוסח ועיתוי ההחלטה על גרעין אלון מורה", 'ידיעות אחרונות', י"א בטבת תשל"ט (10 בינואר 1979), עמ' 1, 7.
- 4 מכתב ממאיר ונכבדי יהודה ושומרון היהודים לבסאם שכעה, עיריית שכס, י' בתמוז תשל"ט (5 ביולי 1979), צד 102.
- Ian Black, "Kahane Arrested for Nablus Protest," *Jerusalem Post*, July 6, 1979, p. 2.
"הרב כהנא ו-9 אנשיו נעצרו בשכס", 'ידיעות אחרונות', י"א בתמוז תשל"ט (6 ביולי 1979), עמ' 2.
ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14246, י' בתמוז תשל"ט (5 ביולי 1979).
- 5 צו קריאה... לשירות מילואים, כ"ב בתמוז תשל"ט (15-17 ביולי 1979), נשלח בתאריך כ' באייר תשל"ט (17 במאי 1979), צד 103. רשומים מספרו האישי של מאיר, 2738521, ודרגתו, טוראי.
שובר נסיעה, מקריית ארבע לבנייני האומה, ירושלים, כ' בתמוז תשל"ט (15 ביולי 1979), צד 103.
רשימת תשלומים [עבור שירות מילואים]... כ"ב בתמוז תשל"ט (15-17 ביולי 1979), צד 102.
ארנון סופר ורחל פינקל, "המצפים בגליל: לקחים ראשונים", בתוך 'סוגיות בפיתוח אזורי' (ירושלים, תשנ"ט-1998), עמ' 63-88.
- 6 "Galilee Outposts to Be Ready Next Month," *Jerusalem Post*, June 21, 1979, p. 3.
פלישה לאדמות מדינה: "הגליל לערבים, יהודים החוצה", צעקו המפגינים ליד הכנסת, 'ידיעות אחרונות', ז' באב תשל"ט (31 ביולי 1979), עמ' 5.
- 6 "Kach Movement to Visit Arab Village in Galilee..., July 24, 12 noon," English press release, rz 102a.
- "כהנא ואנשיו מגיעים למעיליא", הודעה לעיתונות, צד 102.
"הרב מאיר כהנא יהיה במלון 'המרכז', צפת...", פלייר, צד 384, צד 40-1.
"בנפשנו הדבר...", פלייר, צד 102.
"לייהד את הגליל... אני מתחייב להצביע...", פלייר, צד 103.
- מכתב רשום מיוסף דיין לראש מועצת הכפר מעיליא, צד 470. התאריך בקבלה מהדואר הוא כ"ג בתמוז תשל"ט (18 ביולי 1979).
- 7 "Police to Bar Kahane From Mi'ilya Visit," *Jerusalem Post*, July 24, 1979, p. 2.
"Kahane Prevented From Entering Mi'ilya," *Jerusalem Post*, July 25, 1979, p. 3.
ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 06256-79-6, כ"ט בתמוז תשל"ט (24 ביולי 1979).
ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14280, כ"ט בתמוז תשל"ט (24 ביולי 1979).
- 8 "Galilee Arab Leaders Claim Land Theft," *Jerusalem Post*, June 27, 1979, p. 3.
מנחם ברש, "פוליטיקאים מבני המיעוטים מתנגדים לשליטתנו בגליל", 'ידיעות אחרונות', ד' בתמוז תשל"ט (29 ביוני 1979), עמ' 2.
- Survey of Palestine*, prepared in December 1945 and January 1946 by the British Mandatory government..., 3 vol. and 10 maps, n.
- ראה גם הערה 5, ארנון סופר.
"Mi'ilya Construction Resumed," *Jerusalem Post*, July 11, 1979, p. 3.
- 9 יחזקאל המאירי, "צפוי עימות בין ערבים ואנשי כהנא", 'ידיעות אחרונות', ו' באב תשל"ט (30 ביולי 1979), עמ' 6.

"הערבים משתלטים על הכנסת... יהודים שאכפת להם נקראים בדחיפות לבוא לבלום אותם... ו' באב תשל"ט (30.7.79) בשעה 15:00... בואו לחזק את הציונות", פלייר משוכפל, נכתב בכתב ידו של יוסף דיין על נייר מכתבים של תנועת 'כך', צד 103.

ראה הערה 5, "הגליל לערבים...".

"ישראל תהיה פלסטי – צעקו ערבים-מפגינים מול הכנסת", 'הארץ', ז' באב תשל"ט (31 ביולי 1979), עמ' 10.
CBS Television News Archive, media no. 0-356675, July 31, 1979.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14285, ו' באב תשל"ט (30 ביולי 1979).

Benny Morris, "Galilee Arabs, Druse Join Bedouin at Knesset Protest," *Jerusalem Post*, July 31, 1979, p. 2.

צבי זינגר, "באבני המפגינים הערבים ובאלות השוטרים פוזרו אנשי כהנא", 'מעריב', ז' באב תשל"ט (31 ביולי 1979), עמ' 3.

10 ידידיה בארי, "דרכם של ערביי ישראל אל הלאומנות", 'ידיעות אחרונות', י"ט באב תשל"ט (12 באוגוסט 1979), עמ' 10.

11 "Ben Gal Attacks Arabs of Galilee," *Jerusalem Post*, August 10, 1979, p. 1.
אליהו עמיקם, "התושבים הערבים בגליל הופכים לסרטן בגופנו", 'ידיעות אחרונות', י"ז באב תשל"ט (10 באוגוסט 1979), עמ' 3.

"שר הבטחון נוף באלוף בן גל...", 'ידיעות אחרונות', י"ז באב תשל"ט (10 באוגוסט 1979), עמ' 1, 3.

"קביעתו של האלוף אביגדור בן גל... היא האמת הצרופה...", הודעה לעיתונות על נייר מכתבים של תנועת 'כך', [חתום] יוסף דיין, מנכ"ל, "י"ז באב תשל"ט (10 באוגוסט 1979)], צד 103.

12 "הגזענות מרימה ראש", [מאמר מערכת] 'על המשמר', י"ט בשבט תשל"ט (16 בפברואר 1979), עמ' 1.
סילבי קשת, "על טוהר ואחוות הנשק"; תת-כותר: "ר' מאיר בעל הנס", 'ידיעות אחרונות', כ"ט באלול תשל"ט (21 בספטמבר 1979), 'המוסף לשבת', עמ' 17.

"In the Knesset: 900 MK Traffic Tickets Cancelled in 1978," *Jerusalem Post*, July 26, 1979, p. 3.

דווח בכתבה שמגייש התכנית בגליל צה"ל הועבר מתפקידו זה.

"הייל כהנא! קרא אבנרי...'", 'ידיעות אחרונות', י"ח בשבט תשל"ט (15 בפברואר 1979), עמ' 4.

Menachem Golan, "Rabbi Kahane's Solution," [letter to the editor] *Jerusalem Post*, February 13, 1979, p. 10.

13 "מטרומפלדור עד טרומפלדור דבר לא השתנה", [מודעה] 'מעריב', י' באב תשל"ט (3 באוגוסט 1979), עמ' 4.
Yoram Bor, "Soldier's Killers Surrender," *Jerusalem Post*, August 2, 1979, p. 1.

14 Ian Black, "Kahane Gets 3 Months for Defying Ban," *Jerusalem Post*, August 29, 1979, p. 1.
תופיק חורי, "שלושה חודשי מאסר...", 'ידיעות אחרונות', ו' באלול תשל"ט (29 באוגוסט 1979), עמ' 4.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14362, ה' באלול תשל"ט (28 באוגוסט 1979).
"היהודים זרים בחברון", [מאמר מערכת] 'ידיעות אחרונות', ז' באלול תשל"ט (30 באוגוסט 1979), עמ' 2.

15 "הם יושבים בכנסת והוא נידון למאסר", [מודעה] 'מעריב', ח' באלול תשל"ט (31 באוגוסט 1979), עמ' 5.
מכתבי תמיכה שנשלחו לתנועת 'כך' בעקבות המודעה הנ"ל, עם העתקי תשובות מיוסף דיין, נמצאים בתיק צד 471.

16 "Goodbye Wall," *Jerusalem Post*, November 24, 1978, p. 7.

First published: "Goodbye Wall," *Jewish Press*, September 16, 1977, p. 42, reprinted in *Beyond Words*, 2:531-534.

17 The literature on display was produced by such groups as the Invisible Knights of the Ku Klux Klan (Denham Springs, La.), the National Socialist White People's Party (Arlington, Va.), Liberty Bell Publications (Reedy, W.Va.), and National States Rights Party (Marietta, Ga.) See: "JDL Holds Exhibit of Jewish Hate Literature at Stern College in New York," *Jewish Journal* (Brooklyn, N.Y.), May 22, 1981, p. 10, rz 104a.

18 מכתב (אנגלית) מברברה גינזברג אליי, י' בתשרי תשנ"ח (11 באוקטובר 1977), צד:
ברברה גינזברג מונתה למנהלת המוזיאון בתשרי תשמ"ב (אוקטובר 1981). ראה:

"Institute of the Jewish Idea and Museum of the Potential Holocaust congratulate Barbara Ginsberg on her appointment as new director of the Museum...", [ad] *Jewish Press*, October 30, 1981, p. 36C.

"מוזיאון יהודי יחיד... העיתונות מוזמנת לסיור מיוחד... י"ג בתמוז תשל"ט (8.7.79)...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 102**.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14249, "יג בתמוז תשל"ט (8 ביולי 1979).

Adina Michaeli, "Visitors Startled by New Museum of Anti-Semitism," *Jewish Week*, August 5, 1979, p. 14, rz 388.

An example of the small ads about the museum: "It Can't Happen in America?" [ad] *Jerusalem Post*, July 25, 1979, p. 10.

[Meir Kahane], "Talk to the Visitors After the Tour," [1979], 2 pp., rz 388. ²⁰

ולטר רתנאו – Walter Rathenau

"ZEEERO! The Zero hour...," [ad] *Jerusalem Post*, June 29, 1979, p. 4. ²¹

ZEEERO, acronym of new aliya group, Zionist Emergency Exile Evacuation Rescue Organization.

The ad gave the addresses of the ZEEERO organization: the Kach office at 31 Ussishkin Street in Jerusalem and the Institute for the Jewish Idea, 1471 East 31 Street, Brooklyn, N.Y. The phone numbers in Jerusalem were the Kach office number and our home number. The number in Brooklyn was 377-6703.

"You Are Invited to the Founding Conference of ZEEERO," [ad] *Jerusalem Post*, July 29, 1979, p. 12. A smaller version appeared in the *Jerusalem Post* on July 30, 1979, p. 8.

"On July 30, Six Thousand...," flyer, handwritten by Meir, rz 103d. ²²

Examples of the small ads placed in the *Jerusalem Post* about Meir's talks at the Kach office:

"Rabbi Meir Kahane, Philosopher, Visionary, Revolutionary!" [ad] *Jerusalem Post*, June 29, 1979, p. 4; "Saturday Night – 9 p.m. – Kahane," [ad] *Jerusalem Post*, July 27, 1979, p. 15.

"Join Rabbi Meir Kahane in a vigil against cancer in Israel... [August 18-19, 1979]," flyer, ²³ partially handwritten by Meir, rz 103c.

"Jewish Visitors and Tourists: Join Rabbi Meir Kahane in a 24-Hour Vigil," [ad] *Jerusalem Post*, August 17, 1979, p. 3.

²⁴ הרב עובדיה יוסף, 'החזרת שטחים מארץ ישראל במקום פיקוח נפש', 'תורה שבעל פה: הרצאות בכינוס הארצי לתורה שבעל פה ה-21' (ירושלים, מוסד הרב קוק, תשל"ט, 1979), עמ' 12-20, סל.

"Rabbi Yosef: Withdrawal Is Allowed for True Peace," *Jerusalem Post*, August 22, 1979, p. 3.

מנחם ברש, 'הרב יוסף: מותר להחזיר שטחים בגלל פיקוח נפש', 'ידיעות אחרונות', כ"ח באב תשל"ט (21 באוגוסט 1979), עמ' 5.

הדעה של הרב גורן מובאת בכתבה זו:

"Rabbis at Odds over Withdrawal," *Jewish Press*, August 28, 1979, p. 5. This is a Jewish Telegraphic Agency report, accessible at www.jta.org/archive. Retrieved November 20, 2014.

הרב יוסף פרסם את פסק ההלכה כבר בשנת תשל"ה (1975).

<http://www.nrg.co.il/online/11/ART/804/189.html>. Retrieved November 25, 2014.

Hebron and the Spies, Yesterday and Today," *Jewish Press*, June 22, 1979, pp. 57, 61, reprinted ²⁵ in *Beyond Words*, 3:330.

מאיר הציג דעה זו באור הרעיון, עמ' רמו. לפרטים על 'אור הרעיון' ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.

מלחמת מצווה: רמב"ם, הלכות מלכים, ה, א-ב.

²⁶ 'ויצמן: אני ניצב כולי מאחורי הרמטכ"ל', 'מעריב', כ"ד באלול תשל"ט (16 בספטמבר 1979), עמ' 1, 15.

"Army Silent on Eitan's Action in Litani Case," *Jerusalem Post*, September 16, 1979, pp. 1, 2.

"Pinto Faces New Trial," *Jerusalem Post*, September 20, 1979, pp. 1, 2.

"הרמטכ"ל יפיע היום בפני ועדת החוץ והבטחון של הכנסת", 'ידיעות אחרונות', כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979), עמ' 1, 7.

Yitzhak Shargil, "Public Opinion Favoring Eitan," Jewish Telegraphic Agency, September 19, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved July 27, 2012.

בכתבה הנ"ל דווח שתומכיו של איתן האשימו את אורי אבנרי בהדלפת מידע לכתבים זרים.

פינטו שוחרר מהכלא ב"ב בחשוון תש"ם (2 בנובמבר 1979).

דיווחים קודמים:

"Eitan's overruling Military Courts is a "Slap in the Face" for Army Judges," *Jerusalem Post*, June 28, 1979, p. 2.

"MKs Charge Eitan Lied in Litani Murder Case," *Jerusalem Post*, July 23, 1979, p. 1.

הרמטכ"ל הפחית עונש קצין..."/ "ידיעות אחרונות", ב' בתמוז תשל"ט (27 ביוני 1979), עמ' 1.

"ח"כ אבנרי תובע לפטר את הרמטכ"ל", "ידיעות אחרונות", כ"ט בתמוז תשל"ט (24 ביולי 1979), עמ' 7.

"... Rabbi Meir Kahane to present the 'Arafat Prize,' the head of a dead camel, to Uri Avnery 27 for his part in smearing...," English press release, rz 103c.

"הזדהות עם ראש המטה הכללי..."/ "הודעה לעיתונות], **צד 103**. בהודעה נמסרים פרטים על "פרס עראפת".

"אמו של הקצין דניאל פינטו... בהפגנת הרב מאיר כהנא ליד מערכת 'העולם הזה'... נשאו ראש גמל כ'פרס

ערפאת' לאורי אבנרי", [כיתוב תמונה] "ידיעות אחרונות", כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979), עמ' 4.

אברהם רותם, "ראש גמל מכהנא לאבנרי", 'מעריב', כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979), עמ' 3.

David Richardson, "Pinto's Lawyer Expects Family...", *Jerusalem Post*, September 18, 1979, p. 1.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14394, כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979).

"High Court: Kahane Still Barred From Entering Hebron," *Jerusalem Post*, September 18, 1976, p. 2.

ריבי תבורי, "בג"ץ סירב..."/ "ידיעות אחרונות", כ"ו באלול תשל"ט (18 בספטמבר 1979), עמ' 4.

בג"ץ 470/79, הרב מאיר כהנא נ' מפקד אזור יהודה ושומרון, בית המשפט הצבאי בחברון. בקשה למתן צו-על-תנאי, העתירה נדחתה, [חתומים] הנשיא יואל זוסמן, מ"מ הנשיא משה לנדאו, השופט מאיר שמגר, כ"ה

באלול תשל"ט (17.9.79), **צד 103**.

[אורי אבנרי], "המשטרה הפרטית של הרב כהנא", 'העולם הזה', ה' בתשרי תש"ם (26 בספטמבר 1979), עמ' 37,

50.

באותו יום ייצג רחמים כהן בבית המשפט העליון גם את בן ציון טבגר. טבגר ערער על צו איסור כניסה למערת

המכפלה שהוצא נגדו. ערעורו נדחה. תנועת 'כך' שילמה את שכרו של כהן בעד שירותיו למאיר ולטבגר. דוא"ל

מרחמים כהן, "י"א באב תשע"ב (30 ביולי 2012).

29 "הרב מאיר כהנא ושושה מאנשיו הגיעו אתמול לכפר הערבי אום אל-פחם..."/ [כיתוב תמונה] "ידיעות אחרונות",

כ"ז באלול תשל"ט (19 בספטמבר 1979), עמ' 5.

"הרב כהנא ואנשיו הופיעו חמושים לאום אל-פחם – התווכחו והסתלקו", 'הארץ', כ"ז באלול תשל"ט (19

בספטמבר 1979), עמ' 1. בכתבה זו מתוארים דברי ההסתה של תנועות פוליטיות באום אל-פחם באותו יום.

See note 27, "... Rabbi Meir Kahane to present the 'Arafat Prize.' This English press release ends with "Reminder: The Kach people will be at the Arab village of Um al Fahm on Tuesday, September 18 at noon..."

מברק ממאיר למועצת הכפר, אום אל-פחם, ומברק תשובה, שניהם מכ"ד באלול תשל"ט (16 בספטמבר 1979),

צד 103.

30 מכתב (אנגלית) ממאיר, משוכפל על נייר מכתבים של תנועת 'כך', בתוספת שמו של מייק פרידמן בכתב-ידו של

מאיר, ט' באלול תשל"ט (1 בספטמבר 1979), **צד**.

מכתב (אנגלית) ממאיר, משוכפל על נייר מכתבים של תנועת 'כך', בתוספת שמו של שמואל (סטיב) סמייסון

בכתב-ידו של מאיר, ט' באלול תשל"ט (1 בספטמבר 1979), **צד**.

אותו מכתב ממאיר ל"דיד יקר", מוקלד במכונת כתיבה טובה יותר, ט' באלול תשל"ט (1 בספטמבר 1979),

צד 108.

"Kahane for Knesset Committees are now being formed...", [ad] *Jewish Press*, June 15, 1979, p. 51.

31 "לאחינו כל בית ישראל ומנהיגי העם שומרי הצדק", [מודעת חצי עמוד] 'מעריב', כ"ט באלול תשל"ט (21 בספטמבר 1979), 'מוסף לראש השנה', עמ' 40. בחתומים על המודעה:

Gideon Freund, Campaign Chairman, UJA, Shore Area, New Jersey and Dr. Duane Gainsberg, Vice President, Jewish Federation of Greater Monmouth County, New Jersey.

"Kahane Begins Israeli Jail Term," *New York Times*, September 21, 1979, p. 12.

פרק יג

- 1 מכתב ממאיר אליי, זמן קצר לאחר ראש השנה, כנראה ג' בתשרי תש"ם (24 בספטמבר 1979), **צד**. היה קושי לתארך חלק מהמכתבים שמאיר שלח מכלא מעשיהו. לעתים קרובות הוא לא רשם תאריך במכתביו, ומאחר שהוא שלח אותם דרך עו"ד רחמים כהן, לא יכולתי להיעזר בחותמת הדואר. למודעה על מוזיאון השואה בכוח, ראה הערות לפרק יב, הערה 19. הריאיון עם האלוף אביגדור בן גל: שרי גולדשטיין, "פיקוד הצפון: השיקולים מאחורי המאורעות", 'במחנה', כ"ב באלול תשל"ט (14 בספטמבר 1979), עמ' 13-16.
- 2 "ובכל זאת – לא 'התחיייה'", [מודעה] 'מעריב', ז' בתשרי תש"ם (28 בספטמבר 1979), עמ' 21. בסוף המודעה נכתב "התקשרו אלינו..." אך בטעות לא נכתב מספר הטלפון או כתובת – טעות שמן הסתם תסכלה את מאיר.
- "A False Alternative," *Jewish Press*, January 25, 1980, pp. 46, 48, reprinted in *Beyond Words*, 3:393-396.
- תרגומים לעברית: "אלטרנטיבה שקרית", 'כהן ונביא', כרך ב, עמ' 38-40, ו"אלטרנטיבה מזויפת", 'כהן ונביא', כרך ג, עמ' 365-368.
- 3 מכתב ממייכל מישור למאיר, ב' באייר תשל"ט (29 באפריל 1979), **צד 470**. מכתב מיוסף דיין למייכל מישור, י"ב באייר תשל"ט (9 במאי 1979), **צד 470**. מכתב מרחמים כהן למייכל מישור, כ' בסיוון תשל"ט (15 ביוני 1979), **צד 470**. ניתוח הקולות במערכת הבחירות המוצלחת של מאיר בתשמ"ד (1984) מגלה שרבים הצביעו לו באזורים לא-דתיים. ראה: גדעון ביגר, "איפה הצביעו כך?", 'מעריב', ד' באב תשמ"ד (2 באוגוסט 1984), עמ' 9.
- 4 מכתבים (אנגלית) מדואיין גיינבורג וג'ורג' (יוסף) טופס ל"חברים יקרים", י"ט בתשרי וכ"ח בחשוון תש"ם (10 באוקטובר ו-18 בנובמבר 1979), **צד 103א**. למכתב ממאיר שהם צירפו, ראה פרק יב, עמ' 151.
- 5 "Not All Prisoners of Conscience Are in Russian Prisons," [ad] *Jewish Press*, undated clipping, rz 103b.
- מכתב (אנגלית) מסוזן לוין לירחמאל (בוב) גייקובס, ח' באלול תשל"ט (31 באוגוסט 1979), **צד 103א**.
- 6 מכתב מיהושע בן ציון לשר הפנים יוסף בורג, ל' בתשרי תש"ם (21 באוקטובר 1979), **צד 470**. מכתב מיהושע בן ציון לשר הפנים יוסף בורג, ט' בחשוון תש"ם (30 באוקטובר 1979), **צד 103ב**. מכתב מעוזרו של השר יוסף בורג, אבי יעקובוביץ, ליהושע בן ציון, כ"ב בחשוון תש"ם (12 בנובמבר 1979), **צד 103א**.
- בנו של יהושע בן ציון, שמעון, אישר ששר הפנים יוסף בורג היה מוכר של אביו. ריאיון טלפוני עם שמעון בן ציון, י"א באלול תשע"ב (29 באוגוסט 2012).
- 7 מכתב ממני למאיר, ט"ז בתשרי תש"ם (7 באוקטובר 1979), **צד 103ב**. מכתב מעו"ד אלכס גרוס למפקד יהודה ושומרון בנימין בן אליעזר, י"ב בתשרי תש"ם (3 באוקטובר 1979), **צד 103ב**. מכתב מיחיאל קדישאי לשרה חנה (סוניה) כהנא, ג' בחשוון תש"ם (24 באוקטובר 1979), **צד 103א**.
- 8 מכתב (אנגלית) ממאיר לאמו, שרה חנה (סוניה) כהנא, לפני י"ד בתשרי תש"ם (5 באוקטובר 1979), **צד**. פירושו של מאיר על התנ"ך, 'פירוש המכבי': לפרטים ראה הערות לפרק י, הערה 37. ראה גם מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.
- לאחר שחרורו מהכלא הביא מאיר את כתב היד של הפירוש לצילום. מנחם גוטליב, שעבד אז בדפוס שגב ברחוב המלך ג'ורג' בירושלים, סיפר: באתן שנים דפוס שגב הדפיס חוברות ופליירים של תנועת 'כך' במחיר עלות הנייר והדיו. כשהרב השתחרר מהכלא הוא הביא לנו לצלם את כתב היד של פירושו על התנ"ך. באתן זמן אחת הבנות שלו התארכה והוא שמח מאוד. דוא"ל ממנחם גוטליב, כ' בחשוון תשנ"ט (9 בנובמבר 1998).
- 9 מכתב ממני למאיר, י"ט בתשרי תש"ם (10 באוקטובר 1979), **צד 103ב**. במכתב כתבתי את השמות של כל מי שבא לשמוע את קריאתו של בנימין בתורה: הוריי וחמותי, טובה, ברוך, ציפי, דודי נתן ופייעג פרוכטמן ואליהו ואסתר צרפת, גיסי וגיסתי נחמן ופייעג וילדיהם, ההורים של פייעג, אן וביל מרטון, בני דודים שלי יוסי ורינה לזרוס וילדיהם, חברינו אברהם ושושנה סילברט, לאה וישמעאל כהן, יוסף דיין וחיים גינזברג.
- אישור חופשה לאסיר, כלא מעשיהו... לאסיר מס' 39258... הוענקה חופשה בת 48 שעות... כ"ח בתשרי תש"ם, שעה 12:00 עד ל' בתשרי תש"ם, שעה 12:00 (19 באוקטובר-21 באוקטובר 1979), **צד 103ב**. עליות ה"מפסיר" של בנימין הייתה בפסוקי בראשית ו:ה-ח. ההפטרה שלו הייתה בשמואל א כ"ח-מב.

- תצלום ממסיבת בר המצווה שנערכה במוצאי שבת בביתנו, ראה מדור התמונות.
- 10 מכתב (אנגלית) מטובה למאיר, י"א בתשרי תש"ם (2 באוקטובר 1979), צדג.
מכתב (אנגלית) ממאיר לטובה, י"ב בתשרי תש"ם (3 באוקטובר 1979), צדג.
המכתב הנ"ל פורסם בספר 'הרב מאיר כהנא: מכתבים לילדיו', עמ' 73. לפרטי הספר, ראה מדור 'ספרים בעברית' מאת הרב מאיר כהנא, עמ' 530.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לאמו, ראה הערה 8.
- 11 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, אחרי י"ט בתשרי תש"ם (10 באוקטובר 1979), צדג.
12 מכתב ממאיר לבנימין, י"ג בתשרי תש"ם (4 באוקטובר 1979), צדג.
הנוסח המלא של המכתב הנ"ל מופיע בספר 'הרב מאיר כהנא: מכתבים לילדיו', עמ' 73-76. ראה גם הערה 10.
המכתב הנ"ל אינו דומה למאמר:
"To Binyamin," *Jewish Press*, June 27, 1980, p. 49, reprinted in *Beyond Words*, 3:445-448.
- 13 מכתב מייעקב ולאה בלום למאיר, ד' בחשוון תש"ם (25 באוקטובר 1979), צד 103א.
14 Meir Kahane, "Israel's Settlement Policy; a View from Prison," *Dialogue: New Jewish Leadership* (World Zionist Organization), Winter 1980, no. 1, p. 11. Dated 21 Cheshvan [November 11, 1979]. Original handwritten manuscript, rzp.
- מאיר שלח לי את כתב היד של המאמר עם פתק שבו ביקש לדאוג להקלדת המאמר עם שני העתקי פחם, אחד ל'דיאלוג' והשני ל'ג'ואיש פרס'. המאמר הופיע ב'ג'ואיש פרס' ב"ז בכסלו תש"ם (7 בדצמבר 1979), עמ' 22, 26.
מכתב (אנגלית) מלינדה פיש למאיר, ל' בתשרי תש"ם (21 באוקטובר 1979), צד 103ב. היא הייתה אמורה להגיע לארץ לחתונת אחותה, ועורכי 'דיאלוג' בקשו ממנה להשיג מאמר ממאיר.
מכתב (אנגלית) משרלוט אברמסון, עורכת 'דיאלוג', למאיר, י' בכסלו תש"ם (30 בנובמבר 1979), צד 103ב. הבעת תודה עם קבלת המאמר.
- 15 "Danny Kafri: A Sculptor Finds Judaism," *Jewish Press*, December 21, 1979, p. 28, reprinted in *Beyond Words*, 3:378-380. Typed from a 3-page handwritten manuscript, rzp.
[Meir Kahane], "A Jewish Press Feature: A Dreyfus Trial in Israel," *Jewish Press*, November 9, 1979, pp. 1, 24. Typed from a 6-page handwritten manuscript, rzp; photocopy of the manuscript, rz 103b.
- מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, נכתב בסביבות ט' בחשוון תש"ם (30 באוקטובר 1979), צדג.
מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה י' בחשוון תש"ם (31 באוקטובר 1979), צדג.
תופיק חורי, "תושב קרית ארבע זוכה מרצח בחלחול", 'ידיעות אחרונות', ט"ז בשבט תש"ם (3 בפברואר 1980), עמ' 5.
- 16 "מכתב מהכלא", חשוון תש"ם (נובמבר 1979), 2 דפים מוקלדים וכתב היד המקורי, צד 103א.
מאיר כהנא, "התורה שנתנפצה", [מכתב למערכת] 'ידיעות אחרונות', ל' בחשוון תש"ם (20 בנובמבר 1979), עמ' 11. נוסח מקוצר של "מכתב מהכלא".
פרסום נוסף: "התורה שנתנפצה", 'כהן ונביא', כרך א, עמ' 61-62.
מאמר זה שונה מ"מכתב מהכלא" באנגלית:
"Letter from Prison," *Jewish Press*, November 30, 1979, p. 8.
- 17 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה ט' בחשוון תש"ם (30 באוקטובר 1979), צדג.
18 מכתב (אנגלית) ממאיר למשה (מרטין) גרונשפכט, י"א בכסלו תש"ם (1 בדצמבר 1979), צדג.
תצלום מהחתונה של מרדכי וטובה אטינגר, ראה מדור התמונות.
- 19 מכתב ממאיר לבנימין, [א] בחשוון תש"ם (22 באוקטובר 1979), פורסם בספר 'הרב מאיר כהנא: מכתבים לילדיו', עמ' 76-77. ראה גם הערה 10.
'על האמונה ועל הגאולה' (ירושלים): המכון לרעיון היהודי, תש"ם (1980), 120 עמ', 21 ס"מ.
הפסקות המובאות בטקסט לקוחות ממהדורה זו.
הספר מסתיים במילים אלו: "תם ונשלם בשבח לא-ל בכלא מעשיהו, טבת, תש"ם (דצמבר 1979).
באותה שנה נדפס הספר בפורמט גדול (37 עמ', 28 ס"מ) בבית הדפוס של יונה ומלכה חייקין באזור בוסטון שבארצות הברית. מכתב (אנגלית) ממלכה חייקין למאיר, ג' בחשוון תשמ"א (13 באוקטובר 1980), צד 110א.
מאיר כתב את הספר בעברית ויוסף דיין ערך אותו. ריאיון טלפוני עם דיין, כ"ג באלול תשנ"ז (25 בספטמבר 1997).
לפרטים על מהדורות אחרות ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.

"עם ישראל ויעודו", קטע מתוך הספר, הופץ כפלייר במערכת הבחירות לכנסת העשירית, תשמ"א (1981), צד 384. ²⁰ "Weizman Tells Knesset: 'Measures Planned if Mayor Favors Terror,'" *Jerusalem Post*, November 8, 1979, p. 1.

David K. Shipler, "Palestinian Mayor Arrested by Israel," *New York Times*, November 12, 1979, p. A1.

"All 25 Arab Mayors Resign to Protest Arrest by Israel," *New York Times*, November 15, 1979, p. A1.

על הפיגוע בכביש החוף, ראה פרק ז, עמ' 81-82.

"Begin to Waldheim: Move to Expel Shaka Is Based on Local Regulations," Jewish Telegraphic Agency, November 21, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved August 6, 2012.

"בנין כתב לוואלדהיים..." "ידיעות אחרונות", א' בכסלו תש"ם (21 בנובמבר 1979), עמ' 7. מאחר שבגין כתב לוולדהיים באנגלית, המכתב לא צוטט בידיעה זו.

David Landau, "Shaka Freed, Returns as Nablus Mayor," Jewish Telegraphic Agency, December 6, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved August 6, 2012. This notes that Shaka was in Ramle Prison.

David K. Shipler, "Move to Oust Mayor Reversed by Israel; Freed Mayor Returns to West Bank Town in Triumph," *New York Times*, December 6, 1979, p. 1.

"נעצרת בטעות... אמר שכעה אתמול אחרי שובו לשכם", 'מעריב', ט"ז בכסלו תש"ם (6 בדצמבר 1979), עמ' 3.

²¹ "אישור... מאיר בן יחזקאל כהנא שהה בבית הסוהר... מ-20.9.1979 עד 14.12.1979 (כ"ח אלול תשל"ט-כ"ד בכסלו תש"ם)", תיק 1213/79 בית משפט הצבאי, רמאללה, [חתום: רס"ר אברהם יוסף, צד 103 א.

שובר נסיעה באגד' מרמלה לירושלים, 14.12.79 (כ"ד בכסלו תש"ם), צד 103 א.

"Meir Kahane's Speech Before the Military Court in Ramallah: A Jewish Press Exclusive," *Jewish Press*, August 29, 1980, pp. 8, 18; typescript, rz 101, reprinted in *Beyond Words*, 3:455-464. On Shaka, p. 460.

מאמר של מאיר על מה שאירע בעניינו של שכעה פורסם ב'ג'ואיש פרס' בחמישה חלקים. ראה:

"The Day G-d Wept: Bassam Shaka's Victory over Israel," *Jewish Press*, January 4, 1980, pp. 16, 18; January 11, 1980, pp. 48, 51; January 18, 1980, p. 47; January 25, 1980, p. 51; February 1, 1980, p. 8.

"הרב כהנא משתחרר מחר", הודעה לעיתונות, כ"ג בכסלו תש"ם (13 בדצמבר 1979), צד 103 א.

חיים שיבי, "הרב כהנא שוחרר ביום ששי ויפגין היום בשכם", 'ידיעות אחרונות', כ"ו בכסלו תש"ם (16 בדצמבר 1979), עמ' 4.

בהודעה לעיתונות ובכתבה של חיים שיבי צוין שהשופט שגור את דינו של מאיר, סגן אלוף יעקב אור, עמד בראש הוועדה ששחררה את שכעה.

"Kahane Kept Away from Eilon Moreh," *Jerusalem Post*, December 17, 1979, p. 2. ²² "מפייש פלסטין" קראו אנשי הרב כהנא בהפגנים בשכם", 'ידיעות אחרונות', כ"ז בכסלו תש"ם (17 בדצמבר 1979), עמ' 4.

ראה גם חיים שיבי... הערה 21.

"Government Won't Sidestep Court Ruling on Elon Moreh," *Jerusalem Post*, October 23, 1979, p. 1. ²³

"Cabinet Averts Clash, Moves to Increase Settlement in Areas," *Jerusalem Post*, November 12, 1979, p. 1.

"חלק ראשון של הפינוי באלון מורה – השבוע...", 'ידיעות אחרונות', כ"ח בחשוון תש"ם (18 בנובמבר 1979), עמ' 1, 7.

Gil Sedan, "Behind the Headlines: Implications of Supreme Court Ruling," Jewish Telegraphic Agency, October 23, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved August 10, 2012.

"כוחות ביטחון מנעו כניסת שכעה..." 'ידיעות אחרונות', כ"ג בכסלו תש"ם (13 בדצמבר 1979), עמ' 4.

Ian Black, "West Bank Mayors Protest New Elon Moreh Site," *Jerusalem Post*, December 13, 1979, p. 2.

- 24 "ראש ממשלת ישראל לא ידבר בטריטוריית יהודה", פלייר, [ה' או ו' בטבת תש"ם (25 או 26 בדצמבר 1979)], **צד 103 א**.
- Benny Morris, "Hecklers Stop Begin's Speech," *Jerusalem Post*, December 27, 1979, pp. 1, 2. יהודה ליטני, "בגין קיצץ 'נאום חשוב' בגלל הפרעות של אנשי הרב כהנא," *הארץ*, ז' בטבת תש"ם (27 בדצמבר 1979), עמ' 1.
- יהודה ליטני, "חרב פיפיות בקרית ארבע", *הארץ*, י' בטבת תש"ם (30 בדצמבר 1979), עמ' 9.
- Kach-JDL Newsletter*, Tevet 5740-January 1980, no. 1, **rz 113a**.
- Letter from Meir [to supporters], December 31, 1979, 1 p., **rz 103a**. This letter introduces the above *Newsletter*.

פרק יד

- 1 מכתב (אנגלית) ממאיר אלימלך (מל) ליבוביץ, ב' בכסלו תש"ם (22 בנובמבר 1979), **צד 103 א**.
- 2 *Minutes*, JDL Executive Board meeting, June 6, 1979, **rzp**. This noted that Becker would be hired starting July.
- Contract between JDL Executive Board and Brett Becker [effective July 9, 1979], **rzp**. This copy is unsigned and undated.
- "By-Laws of JDL-USA," 2 pp., **rz 113b**.
- בתקנון הליגה המוקדד הנ"ל, שקיבלתי מאלימלך (מל) ליבוביץ, יש תיקונים בכתב ידו של מאיר וליד כל פסקה רשום, כנראה בכתב ידו של ליבוביץ, "OK" (מאשר).
- 3 מכתב (אנגלית) מטוביה (ברט) בקר למאיר, כ"ט בכסלו תש"ם (19 בדצמבר 1979), **צד 103 א**.
- מכתב התפטרות (אנגלית) מיהודה (יוג'ין) סינגר לטוביה (ברט) בקר, י"ט בטבת תש"ם (8 בינואר 1980): מכתב התפטרות (אנגלית) מאייב (אברהם) לוי לטוביה (ברט) בקר, ב' בשבט תש"ם (20 בינואר 1980), **צד 1022 א**.
- JDL Update*, January 1980, p. 1, **rz 113b**.
- הכתבה המרכזית בעלון הנ"ל עוסקת בחזרתו של מאיר להנהגת הליגה.
- 4 "An Open Letter to Rabbi Meir Kahane: Thank G-d You Answered Our Plea," [ad] *Jewish Press*, January 11, 1980, p. 41.
- 5 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה ה' בשבט תש"ם (23 בינואר 1980), **צד 103 א**.
- מאיר הגיע לניו יורק בכ"ו בטבת תש"ם (15 בינואר 1980), חותמת בדרכונו, **צד 103 א**.
- מכתב (אנגלית) ממאיר [לתומכים], י"א בטבת תש"ם (31 בדצמבר 1979), **צד 103 א**.
- 6 Alisa H. Kesten, "The Jewish Defense League, an Update," *Trends Analyses* (American Jewish Committee), no. 80-970-3, April 29, 1980, pp. 1, 3, **rz 719**.
- "JDL Protesting PLO Purchase of Townhouse in NY," *Jerusalem Post*, January 18, 1980, p. 3.
- Wendy Leibowitz, "Kahane on Tour," *Present Tense*, Spring 1981, p. 9, **rz 104b**. Photo by Wide World Photos.
- 7 Edmund Newton, "Transport Secretary Detoured at Meeting," *Newsday* (Queens, N.Y.), January 22, 1980, **rz 114a**. Photo by Dan Goodrich.
- "President Carter is no friend of Israel," flyer, hand-dated January 21, 1980, **rz 113a**.
- Carter's policies: "Linowitz Says Prospects for Arab-israel Peace Best Now in 30 Years," Jewish Telegraphic Agency, January 21, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 9, 2012.
- "JDL Sit-In Backs Olympic Walkout," *Daily News*, January 23, 1980, p. 6, **rz 435b**.
- Snyder: NBC News Archive, media no. m800122, January 22, 1980.
- תכניתו של טום סניידר שודרה ברשת NBC מאולפן 'סומרד' בניו יורק.
- 8 [Updated Schedule], February 3-March 11, 1980, 3 pp., **rz 113b**.
- February 3, 5:00 p.m., meeting with Mal Lebowitz, Charlie Cohen, Bruce Lev, Mark Brecker, and Saly Zloczower.
- "An Hour Before Midnight: An Open Letter," [ad] *Jewish Press*, January 25, 1980, p. 18. "An Hour Before Midnight: An Open Letter," flyer printed in dark blue letters on a white background, **rz 113a**.
- 9 מכתב (אנגלית) ממאיר לציפי, י"ח בשבט תש"ם (5 בפברואר 1980), **צד 103 א**.

מכתב (אנגלית) ממאיר לברוך, י"ח בשבט תש"ם (5 בפברואר 1980), צינ.
מאיר התארח בביתם של יוסף ומרילין אלסטר עד שעלו לארץ בתשמ"ב (1982). ריאיון עם יוסף אלסטר, ח'
בכסלו תשנ"ז (19 בנובמבר 1996), ירושלים.

"Kahane Returns to Head JDL," *Jewish Press*, February 8, 1980, p. 8.

"Never Again! To be a Jew is to care..." flyer, rz 105b.

מכתב (אנגלית) ממאיר אלי, ראה הערה 5. 10

Letter from Sheila Lidz, National Director of Kahane to Knesset, to "Dear Committee Head,"
July 1979, rz 108a.

The Kahane to Knesset stationery listed national officers, Michael Bennett, Robert Jacobs, Richard Propis and others, as well as regional chairmen, Ed Tennen (Phoenix), Yaakov Pollack (Cleveland), Harriet [Chana] Drissman (Detroit), Glenn [Menachem] Gottlieb (Miami), and others. Letter from Glenn Z. (Menachem) Gottlieb, American desk of Tenuat Kach, to "Dear Jewish Activist and Supporter," December 28, 1979, rz 108a. Handwritten and mimeographed.

"Meir Kahane," [ad] *Jewish Press*, January 25, 1980, p. 42. 11

"Are You Afraid to Hear Rabbi Meir Kahane?" [ad] *Jewish Press*, January 4, 1980, p. 42. This ad gave a new address for the Jewish Idea: P.O. Box 425, Midwood Station, Brooklyn, N.Y. This remained the address of the Jewish Idea for Meir's lifetime.

A letter regarding a speaking date on February 27, 1980, has the new address inserted by hand and the old address, 1474 East 31 Street, crossed out. Form letter from Susan Levine, undated, rz 113b.

"Kahane Released from Prison; Heads Immediately for Shechem," *Jewish Press*, January 4, 1980, p. 22.

See also: "Are You Afraid to Hear Rabbi Meir Kahane?" [ad] *Jewish Press*, January 11, 1980, p. 42.

"Speaking Schedule," January 15-March 12, 1980, rz 114d. 12

See also [Updated Schedule], note 8.

January 16, taping for Mark Golub's "Lechaim" show, WMCA, in Manhattan.

January 18, Temple Beth El of Borough Park, Brooklyn, N.Y., Friday night, 8:30, flyer, rz 113a.

January 20, 9:45 a.m., Congregation Bet Tefilah, Matawan-Aberdeen, N.J., arranged by Dr. Duane Gainsberg. See also: "Meir Kahane to Speak at Matawan Congregation," *Jewish Press*, January 11, 1980, p. 28C.

January 23, taping for Larry Gordon's "The Jewish and Hebrew Sound," WFMU, Jersey City, N.J.

January 27, Silver Spring Jewish Center, Rabbi Herzl Kranz, Silver Spring, Md. "No fee, but [Rabbi Kranz] will make an appeal."

February 3, Congregation B'nai Israel, Rabbi Gary Listokin, St. Catherines, Canada.

February 6, 8:00 p.m., Bialystoker Synagogue, Lower East Side, Manhattan. "No fee; they'll make an appeal..." See also flyer, rz 113b.

February 25, 4:00 p.m., Art auction fundraiser arranged by Susan Levine, Henry Street Settlement Arts for Living Center, Manhattan.

February 25, 8:00 p.m., Elmora Hebrew Center, Elizabeth, N.J.

February 28, 9:30 p.m., taping for Barry Farber show in Manhattan.

February 29-March 2, Purim Weekend. Noted in Avery Gross's personal appointment book, February 29, 1980, rzp.

March 5, 8:00 p.m., Temple Shalom, Rockville Center, N.Y.

March 11, 8:00 p.m., Young Israel of Chomedey, Rabbi Solomon Spiro, near Montreal.

January 25-26, Rabbi Avi Weiss, Hebrew Institute of Riverdale, N.Y.

February 22-23, Rabbi David S. Zlatin, Congregation Tpheris Israel Chevra Kadisha (TICK) in Chesterfield, Missouri.

February 9, Saturday night, Rabbi Moshe Antelman (Holiday Inn, Newton, Mass.), see 13 Updated Schedule, note 8.

Michael Friedman, February 1-2, Chicago appearances. See "Speaking Schedule," note 12. "Wanted: Proud, tough, angry young Jews to defend and preserve Jewish honor... Jewish Defense League, Evanston, Ill., Rabbi Meir Kahane, International Chairman," [ad] *Jewish Sentinel* (Chicago), January 31, 1980, p. 24B.

"Meir Kahane is running for the Knesset! ... Mail your check payable to Kahane for Knesset...," [ad] *Jewish Sentinel* (Chicago), February 7, 1980, p. 26D.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, י"ח בשבט תש"ם (5 בפברואר 1980) על פי חותמת הדואר, צ"נ.

Richard West, "Nazi-Hunter Contacts Rabbi for Inspiration," *Los Angeles Times*, January 31, 1980, p. C6.

Richard West, "Rabbi Kahane Waits for Bomber's Call," *Los Angeles Times*, January 30, 1980, p. C2.

Richard West, "Bomber's Letter Threatens Deaths," *Los Angeles Times*, January 29, 1980, p. C1.

February 11 through 21, California. See "Speaking Schedule," note 12. 15

"Mid-east Affairs Council presents Rabbi Meir Kahane... 'No Such Thing as Palestine,' International Lounge, Tuesday, February 12, 12:30-2:00," flyer, rz 113a.

"To the Worshipers of Beth Jacob... You are invited to hear Rabbi Kahane speak, [February 16, Saturday night,] 8:15 p.m., Young Israel of Century City...," flyer, rz 113a. This flyer protested the refusal of the Beth Jacob synagogue to invite Meir to speak.

See also: "Debate on Rabbi Kahane's Right to Speak [at Beth Jacob Synagogue]," *Jewish Press*, August 15, 1980, p. 8.

על גיור רפורמי, ראה:

"Los Angeles," *Jewish Press*, March 21, 1980, pp. 27, 30.

See also: "Schindler, Schindler and Company," *Jewish Press*, January 5, 1979, pp. 13, 15, reprinted in *Beyond Words* 3:251-255.

תרגום לעברית: "שינדלר, שינדלר ושות'", כהן ונביא', כרך ב, עמ' 19-22.

מאיר גם נשא נאום בכנסת בנושא גיורים רפורמיים. ראה:

"הצעת סיעת 'כך'...", 'דברי הכנסת', 11:2, י"א בטבת תשמ"ו (23 בדצמבר 1985), עמ' 947-949.

"הצעת סיעת תנועת 'כך'..." י"א בטבת תשמ"ו (23 בדצמבר 1985), 'מעל במת הכנסת: נאומי הרב מאיר כהנא' (ירושלים: [ישיבת הרעיון היהודי], תשנ"א-1991), כרך ב, עמ' 45-49.

"גיור כהלכה", 'מעל במת הכנסת: נאומי הרב מאיר כהנא', בתוספת מראי מקומות ורקע היסטורי (ירושלים: [ישיבת הרעיון היהודי], תשע"ג-2013), עמ' קצ-קצה.

"On Who Is a Jew," *Jewish Press*, January 17, 1986, pp. 23, 56. Excerpts from the above motion of no-confidence in the government, December 23, 1985.

February 19-20, Tucson and Phoenix. February 19, Congregation Young Israel, Tucson; 16 February 20, offices of Coree Goldsmiths, Phoenix.

"Rabbi Meir Kahane speaks...," [ad] *Arizona Daily Wildcat* (University of Arizona at Tucson), February 15, 1980, p. 3, rz 113a.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ה' באדר תש"ם (22 בפברואר 1980), צ"נ.

מכתב (אנגלית) ממאיר לציפי, ה' באדר תש"ם (22 בפברואר 1980) על פי חותמת הדואר, צ"נ.

Albert Friedman, "Kahane in DC Area: Begin Has Got to Go," *Jewish Week* (Washington, D.C.), January 31, 1980, p. 1, rz 113b.

כתבה זו כללה דיווח על נאומו של מאיר בבית הכנסת 'סילבר ספרינג ג'ואיש סנטר' ביום הקודם, ראה הערה 12. "Kahane: 'We Should Be Proud to Be Jews,'" *Ha-Koach* (Georgetown University, Jewish and Israel Action Coalition), February 1980, p. 6, rz 113b.

Letter from Lisa Gann, chairman, Ko'ach: the Jewish and Israel Action Coalition of Georgetown University, to Yvonne Levitt, JDL of Washington, January 22, 1980, rz 113a.

במכתב הנ"ל הוזמן מאיר לשאת הרצאה לפני סטודנטים ומרצים ב' בשבט תש"ם (28 בינואר 1980) בשעה 15:00 בבית איגוד הסטודנטים היהודים בג'ורג'טאון יוניברסיטי.

Georgetown: "Today! Rabbi Meir Kahane will speak on 'There Is No Palestine, the Land Is Jewish,' January 28, 3:00 p.m., ... and from there a March for a Greater Israel to the Walsh building," flyer, rz 113a.

Letter from Joseph M. Samson, president, Hillel Student Organization, University of Maryland, to Yvonne Levitt, JDL of Washington, January 23, 1980, rz 113a.

יוסף סמסון מאשר את הרצאתו של מאיר ב' בשבט תש"ם (28 בינואר 1980) ואת סכום התשלום, \$350. Maryland: "Jews: Can You Identify Yourselves? Meir Kahane ... Will Speak on Jewish Identity ... Monday, January 28, 7:15 p.m.," flyer, rz 113a.

For statistics of Jewish refugees from Arab countries see Meir Kahane, "An Exchange of Populations," *Jewish Press*, March 18, 1983, pp. 8, 53.

19 מכתב (אנגלית) מחנה (הרייט) דריסמן, ט"ו באב תשל"ט (8 באוגוסט 1979), צד 103b. January 30, 8:00 p.m., Wayne State University, Hillel Students Organization, Director Rabbi Eli Finkelman. See "Speaking Schedule," note 12.

January 31, 8:15 p.m., University of Michigan at Ann Arbor. See "Speaking Schedule," note 12. "Rabbi Meir Kahane speaks on 'There is no Palestine, the Land is Jewish,' 8:15 p.m., Michigan Student Union Building, Ann Arbor," flyer, rz 113a.

"February 6, Encounter: Matti Peled, Rabbi Meir Kahane ... 12 noon, Hillel building, room 20 2901," flyer, rz 113b.

"JDL Leader Speaks," *Kingsman* (Brooklyn College), February 8, 1980, p. 5, rzp. Thanks to Brooklyn College librarian Marianne LaBatto for this newspaper report.

דבריו של מאיר "ומחר מה?" ביחס ל"שלום עכשיו" נכתבו במאמרו:

"Redemption, Now!" *Jewish Press*, January 25, 1980, p. 46. "The fraudulent name, Peace Now, naturally leads to the question, 'and tomorrow...?'"

February 7, 8:00 p.m., State University at Albany, Hillel Club. "...Meir Kahane on 21 Anti-Semitism and Assimilation," poster, rz 113a. See also "Speaking Schedule," note 12.

February 10: Fort Wayne Jewish Federation. See "Speaking Schedule," note 12.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ג בשבט תש"ם (10 בפברואר 1980), צד 11. גבריאל שטרסמן, "פורט ויין בין הרב כהנא ומסבירי שלום עכשיו," מעריב, כ"ה בניסן תש"ם (11 באפריל 1980), עמ' 25.

"Rabbi Meir Kahane will speak to delegates...", press release, February 20, 1980, rz 113b. The 22 original press release said he would be there on February 25. His appearance on February 26 noted in "Evron Assures...", below. See also Meir's air itinerary, rz 113b.

"Evron Assures U.S. Jews There Is No Erosion of Israel-U.S. Relations," Jewish Telegraphic Agency, February 27, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved August 29, 2012.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ט' באדר תש"ם (26 בפברואר 1980), צד 11. "Major Speakers ... Duke Hillel [presents] Rabbi Meir Kahane... Tuesday, February 26, 8:15, Zener Auditorium," flyer, rzp. See also "Speaking Schedule," note 12.

Paul Goldberg, "JDL Founder Suggests Immigration to Israel," *Aeolus* (weekly magazine of the Duke University *Chronicle*), February 27, 1980, pp. 2, 9. Thanks for this article to Amy McDonald, Duke University Archives, David M. Rubenstein Rare Book and Manuscript Library. February 27, Washington, D.C., press conference, 12:30; lecture George Washington University, 3:00 p.m.; lecture American University, 8:00 p.m. See [Updated Schedule], note 8. An oversight in arranging Meir's talk at American University led to its cancellation but Meir had not been informed so he arrived and gave his talk outside the Kay Center lecture hall. See: "Untitled," *The Eagle* (American University), February 29, 1980, p. 3, rzp. Thanks to American University Archivist Susan McElrath for this article.

February 28, noon, City College, Manhattan, Rabbi Ron Roness, Hillel Director. See "Speaking Schedule," note 12. ²³

"Rabbi Kahane Speaks at Hillel," *The Source: Jewish Voice of the City College of New York*, March 12, 1980, p. 1, rz 113b.

"Transcript of Kahane's Speech," *The Source: Jewish Voice of the City College of New York*, March 12, 1980, pp. 2, 6, 7, rz 113b.

"Anti-Zionists Protest Kahane Talk," *The Campus* (City College), March 11, 1980, p. 3, rz 113b.

March 3, Cornell University: "The man who more than a decade ago erupted the Jewish world into a controversy ... is coming to Cornell ... Rabbi Meir Kahane, 8.00 p.m., March 3, 1980, sponsored by the Jewish Education League," flyer, rz 113b. ²⁴

March 4, Cleveland Hillel Foundation. See "Speaking Schedule," note 12.

"Kahane Blasts Carter, All Other Candidates," *Cleveland Plaindealer*, March 5, 1980, p. 12A, rz 113b.

"Rabbi Meir Kahane ... Will Speak ... March 5, 1980, 1:00 p.m., Betar Center, 46 East 16 Street [Cleveland]," flyer, rz 113b.

March 6, Detroit, Fund raising dinner arranged by Harriet Drissman and Manny Mittleman. See "Speaking Schedule," note 12. ²⁵

"You are cordially invited to a Gala Glatt Kosher Banquet honoring Rabbi Meir Kahane ... Shiffman Hall, [sponsored by] The Jewish Idea, Jewish Community Center of West Bloomfield, March 6, 1980, 7:30 p.m., \$25 per person," invitation, rz 113b.

"Kahane Returns for 12 Hours to Speak at a Gala Banquet. Subject. 'Time Is Running Out,'" poster and newspaper ad [clipping], rz 113b.

דברי תודה מוחנה (הריאט) דריסמן למני מיטלמן על עזרתו בהכנת התכנית לדינר הנ"ל, עז 113.

March 7-9, Miami, arranged by Shelley Benveniste. See "Speaking Schedule," note 12. ²⁶

"Kahane is Back – Shabbaton March 7-8," *The Jewish Defender; Jewish Defense League Monthly Update* (South Florida Regional Headquarters, JDL), February 1980, p. 1, rz 113b.

כותרת (אנגלית) בידיעון הנ"ל: "הרב כהנא חזר להחיות ולהנהיג את הליגה."

"Welcome Back Dinner... March 8, 1980, 8:30 p.m.," invitation, rz 113b.

"First Annual Jewish Freedom Concert: Rabbi Meir Kahane..., Rabbi Shlomo Carlebach, Moshe Shur, Dov Shurin... March 9, 1980, 7:30 p.m., Walt Whitman auditorium, Brooklyn College," flyer, rzp. ²⁷

Bernard D. Nossiter, "U.S. Votes At U.N. to Rebuke Israelis on Settlement Issue," *New York Times*, March 2, 1980, p. 1. ²⁸

Terence Smith, "President Terms Anti-Israel Vote in U.N. an Error; He Says U.S. Should Have Abstained," *New York Times*, March 4, 1980, p. 1.

"And Now, the Communication Gap," [editorial] *New York Times*, March 5, 1980, p. A26.

David Friedman, "Some 100 Jewish Leaders Demand Carter Issue 'Clear Public Statement' Stressing His Support for Israel," Jewish Telegraphic Agency, March 12, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 20, 2012. ²⁹

"Evron Says Carter's Repudiation of U.S. Vote in UN Was Act of Courage," Jewish Telegraphic Agency, March 11, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 20, 2012.

Frank Lynn, "Backers of Israel Challenge Carter," *New York Times*, March 11, 1980, p. B11. ³⁰

"Stein Meets McGuire to Discuss Assertion of Brutality at Protest," *New York Times*, March 12, 1980, p. B2.

Hoenlein: See David Friedman, note 29.

Patrick Doyle and Keith Moore, "10 Hurt at Anti-Carter Protest," *Daily News*, March 11, 1980, p. 2, rz 719.

Bob Jacobs, "A First Person Account of the Police at the Harmonic Club Rally," *Jewish Press*, March 14, 1980, p.2. ³¹

“East Side story ends in bloodshed: A Jewish Defense League protester is held down under a cop’s foot during a demonstration last night,” [photo caption] *New York Post*, March 11, 1980, p. 1, rz 113b.

דוא"ל (אנגלית) מעו"ד הווארד ריין, כ"ח בחשוון תשע"ג (13 בנובמבר 2012).

“Cops and JDL Clash...” [photo caption] *New York Daily News*, March 11, 1980, p. 1, rz 113b. Photo shows Attorney Howard Rhine helping Elliot Jacobs.

Photo of Meir’s arrest: See Frank Lynn, note 30.

“6 Arrested at Demonstration; Police Accused of Undue Force,” *Jewish Press*, March 14, 1980, pp. 3, 60.

Arrested that day besides Meir were Bob Jacobs, 45; his son, Elliot, 18; Brett Becker, 22; Edward Izso, 19; and Robert Schondorf, 19. Jacobs, his son and Becker were treated at Lenox Hill Hospital.

See: Alisa H. Kesten, note 6. ³²

New York City Police Department, 19 Precinct, Meir D. Kahane [arrest record with fingerprints], March 10, 1980, rz112a.

אהרן שמיר, “שטראוס: נזק חמור לקרטור בניו יורק,” *ידיעות אחרונות*, כ"ג באדר תש"ם (11 במרץ 1980), עמ' 8, 1.

רון ישי, “בקרב אגרופים הושלכו אנשי הליגה ממטה קארטר במיאמי,” *ידיעות אחרונות*, כ"ג באדר תש"ם (11 במרץ 1980), עמ' 2.

³³ מאיר חזר לארץ בכ"ה באדר תש"ם (13 במרץ 1980), חותמת בדרכונו, ציד.

תצלום מהחתונה של משה וציפי קפלן, ראה מדור התמונות.

“The Poor Jews,” *Jewish Press*, March 28, 1980, pp. 29, 48, reprinted in *Beyond Words* ³⁴ 3:412-415.

פרק טו

David Landau and Yitzhak Shargil, “Hebron Under Tight Security Following Murder of ¹ Retrieved Yeshiva Student,” Jewish Telegraphic Agency, February 4, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 27, 2012.

Sloma: “Thousands at Yeshiva Student’s Funeral,” *Jerusalem Post*, February 4, 1980, pp. 1, 3.

David Shipler, “In Hebron, Arab-Jewish Hatred Is Palpable and Raw,” *New York Times*, February 5, 1980, p. 3.

David Landau and Gil Sedan, “Mixed Reactions, Confusion over Cabinet’s Declaration on Hebron,” Jewish Telegraphic Agency, February 13, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 27, 2012.

Joseph Polakoff, “U.S. Terms Movement of Jewish Settlers Back to Hebron a Step Backward in the Peace Process,” Jewish Telegraphic Agency, February 13, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 27, 2012.

Gil Sedan, “Cabinet Votes 8-6 to Set Up Religious Institutions in Two Houses in Hebron,” Jewish Telegraphic Agency, March 24, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved June 16, 2012.

Meir Kahane, “The Torch Goes Out at Elon Moreh,” *Jewish Press*, March 14, 1980, p. 66, ² reprinted in *Beyond Words*, 3:408-411.

תרגום לעברית: “הלפיד כבה באלון מורה,” *כהן ונביא*, כרך ב, עמ' 44-46.

4” משפחות מאלון מורה טרם הסכימו להתפנות,” *ידיעות אחרונות*, “ג בשבט תש”ם (31 בינואר 1980), עמ' 6.

“Final Group Evicted from Elon Moreh,” Jewish Telegraphic Agency, February 5, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved September 27, 2012.

עמוס להב, “אלון מורה – הסוף...,” *מעריב*, י"ז בשבט תש"ם (4 בפברואר 1980), עמ' 3.

“IDF Evicts Elon Moreh Settlers,” *Jerusalem Post*, February 4, 1980, pp. 1, 2.

3” “חי וקיים: מטאטא חדש...,” פלייר, צד 113ב.

בפלייר נרשמו שמות המועמדים האחרים ברשימת 'חי וקיים': סידוני יעקבוביץ, שרה לנדאו, אילן תור, דוד רמת, רפאל ורדי, חנניה בן דוד.

בבחירות למנהלת קריית ארבע קיבלה רשימת 'חי וקיים' חמישים ושמונה קולות ולא נכנסה, אבל רשימה אחרת שקיבלה שישים וארבעה קולות נכנסה. ריאיון טלפוני עם איתמר שנייזיס, כ"א באב תש"ס (22 באוגוסט 2000).

"היום בחירות למנהלת קריית ארבע, 'הצופה', כ"ה בשבט תש"ם (12 בפברואר 1980), עמ' 1.

המנהלת פעלה מאז תשל"א (1971). ראה:

<http://kiryat4.org.il/?CategoryID=402>

David Landau, "Shekel Replaces Pound as Legal Tender in Israel," *Jewish Telegraphic Agency*, February 25, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved October 23, 2012.

במאמץ לבלום את האינפלציה הוחלפה הלירה הישראלית בשקל. בשנת תשמ"ה (1985) הוחלף השקל בשקל החדש (ש"ח). ראה:

מרדכי נאור, 'ספר המאה: היסטוריה מצולמת של ארץ ישראל במאה העשרים' (תל אביב, עם עובד, תשנ"ח-1998), עמ' 464.

Ian Black, "Israeli Held After 9 of 27 Arab Cars in Halhul," *Jerusalem Post*, February 28, 1980, p. 2. Accompanied by a photo of three cars with smashed windshields.

תופיק חורי וחיים שבי, "אחד מאנשי הרב כהנא נעצר כחשוד בחבלה במכוניות חלחול", 'ידיעות אחרונות', י"א באדר תש"ם (28 בפברואר 1980), עמ' 4.

"Raiders Vandalize Autos of Arabs on West Bank," *Washington Post*, February 28, 1980, p. A27.

"Kach to Aid 'Christians for Moses,'" *Jerusalem Post*, April 8, 1980, p. 3. 6

"Christians for Moses," press release, undated but before April 8, 1980, rz 114d.

"We, Christians for Moses..." flyer, undated but before April 8, 1980, rzp.

"U.S. Envoy Opens Parley of Mayors," *Jerusalem Post*, April 8, 1980, p. 2. 7

"A Message to All the Mayors..." flyer on Kach stationery, rz 114d.

ניצה אבירם, 'השגריר לואיס: ירושלים גדולה מכל פוליטיקה', 'ידיעות אחרונות', כ"ב בניסן תש"ם (8 באפריל 1980), עמ' 7.

The excerpt cited here is from "Knock on the Door," *Jewish Press*, May 23, 1980, pp. 1, 20, reprinted in *Beyond Words*, 3:431-432.

ניצה אבירם, 'התאחדות הסטודנטים דורשת לסלק הערבי שכיבה נר זיכרון', 'ידיעות אחרונות', כ"ט בניסן תש"ם (15 באפריל 1980), עמ' 4. 8

ניצה אבירם וגד ליאור, 'מכבה נר הזיכרון הוצא לשנה ממעון הסטודנטים', 'ידיעות אחרונות', ל' בניסן תש"ם (16 באפריל 1980), עמ' 4.

"הדרישה להרחיק מן האוניברסיטה את סולימאן האשם...", הודעה לעיתונות ופלייר על נייר מכתבים של תנועת 'כך', ו' באייר תש"ם (22 באפריל 1980), צד 114.

"היום בשעה 12:00... הרב כהנא מדבר. הנושא: מי שכוּפּר באדנות יהודית – שילמד בדמשק... [חתום] תנועת 'כך', פלייר בכתב ידו של מאיר, צד 114.

"לא סולימאן האשם הוא האשם", הודעה לעיתונות ופלייר מודפס על נייר מכתבים של תנועת 'כך', צד 114. פרטים על ההפגנה הנ"ל, בו' באייר תש"ם (22 באפריל 1980) ליד השער הראשי של קמפוס גבעת רם, האוניברסיטה העברית. בשימוע שנערך באוניברסיטה טען עורך דינו הערבי של האשם שמאחר שמרשו הוא סטודנט בשנה הראשונה הוא לא הבין שהנר היה נר זיכרון, אלא חשב שהוא נועד לתאורה.

Meir wrote about Arab students at the Hebrew University in: "Jewish Money for Jewish Causes," *Jewish Press*, May 16, 1980, pp. 20, 47, reprinted in *Beyond Words*, 3:423-430.

תרגום לעברית: 'כסף יהודי – למטרות יהודיות', 'כהן ונביא', כרך ב, עמ' 47-51.

"אגודת הסטודנטים בטכניון... צהרי יום ד'... הרב מאיר כהנא, בבית הסטודנט, ו' באייר תש"ם (23 באפריל 1980)", מודעת קיר, צד 65-2. 9

הזמנה למאיר להרצאה הנ"ל מאגודת הסטודנטים בטכניון [חתום] יצחק שחר, כ"ט בניסן תש"ם (15 באפריל 1980), צד 114.

"הרב כהנא בהופעתו בטכניון: 'הקם להורגך, השכם להורגו'", 'אפסילון', גיליון 168, י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980), **צד 103**.

"הקם להורגך..." במדבר רבה כא ד.

גיליון 168 של 'אפסילון', הגיליון שפורסמה בו כתבה זו, חסר בספרייה הלאומית בירושלים הן מאוסף המיקרופילם הן מאוסף הגיליונות המודפסים של 'אפסילון'. גם בספריית הטכניון הגיליון איננו, משום שנשמרו בה גיליונות החל מתשמ"ו (1986) בלבד, ולא מצאתי אותו בספריות אחרות. כנראה סטודנט ששמע את הרצאתו של מאיר בטכניון שלח לו צילום של הכתבה. העתק זה נמצא באוסף הרב מאיר כהנא בארכיון הציונית הדתית באוניברסיטת בר אילן, **צד 103**.

10 גד ליאור, "4 ישראלים נעצרו בעקבות ליל ניפוץ זוגיות ברמאללה", 'ידיעות אחרונות', ח' באייר תש"ם (24 באפריל 1980), עמ' 1. דווח כאן ששמשות נופצו גם באל בירה.

מכתב ממאיר לשר הפנים והמטרה יוסף בורג, ח' באייר תש"ם (24 באפריל 1980), **צד 114**.
"אנו החתומים מטה דורשים לשחרר לאלתר...", עצומה על נייר מכתבים של תנועת 'כך', לפני י"ב באייר תש"ם

(28 באפריל 1980), **צד 114**.

11 David Richardson, "Ramallah Angered by JDL Visit," *Jerusalem Post*, April 29, 1980, p. 2.
בכתבה הנ"ל דווח שלפי מקורות מקומיים השתתפו במהומות בין חמש מאות לשמונה מאות איש.

"Kahane Arrested over Role in Ramallah Disturbances," *Jerusalem Post*, April 30, 1980, p. 3.
יוסף צוריאלי, "אנשי כהנא חיממו את האווירה ברמאללה ו-4 ערבים נפצעו", 'מעריב', י"ג באייר תש"ם (29

באפריל 1980), עמ' 3.

תופיק חורי וחיים שיבי, "הרב כהנא בא לרמאללה...", 'ידיעות אחרונות', י"ג באייר תש"ם (29 באפריל 1980), עמ' 5.
לכתבה מצורפת תמונה עם הכיתוב: "מאיר כהנא בוויכוח עם העיתונאית ריימונדה טוויל".

גד ליאור וחיים שיבי, "הרב מאיר כהנא נעצר ושוחרר", 'ידיעות אחרונות', י"ד באייר תש"ם (30 באפריל 1980), עמ' 5. הכותרת מטעה; מאיר שוחרר רק ב"ט באייר תש"ם (5 במאי 1980).

דוא"ל מיוסף דיין, י"א בכסלו תשע"ג (25 בנובמבר 2012).

"Troops Prevent Jewish Protesters From 'Deporting' West Bank Mayor," *Washington Post*, April 29, 1980, p. C5.

מכתב ממאיר לראש עיריית רמאללה כרים חלף, י"ב באייר תש"ם (28 באפריל 1980), **צד 114**. המכתב צוטט בכתבה של יוסף צוריאלי, "אנשי כהנא...", לעיל בהערה זו.

12 ראה תופיק חורי וחיים שיבי, "הרב כהנא בא...", הערה 11.

איתן הבר ותופיק חורי, "צעדים ללא תקדים בעקבות התכשורת הדמים בחברון", 'ידיעות אחרונות', י"ח באייר תש"ם (4 במאי 1980), עמ' 1, 7. גם כאן נכתב שבסאם שכעה וכרים חלף עומדים בראש 'הוועדה להכוונה הלאומית'.

Philip Gillon, "Telereview: Ku Kach Kahane Rides Again," *Jerusalem Post*, Friday, May 2, 1980, p. 7.

13 עקיבא אלדר, "הסמך הימני של הגדה", 'הארץ', כ"ג באייר תש"ם (9 המאי 1980), עמ' 15.

אהוד שפרינצק, 'ניצני פוליטיקה...' (ירושלים: מכון לוי אשכול, תשל"ג-1973), 72 עמ'. הטקסט שצוטט נמצא בעמ' 28.

14 דוגמאות לשימוש בשם 'הליגה להגנה יהודית' במקום בשם תנועת 'כך' בכתבות:

David Richardson, "Ramallah Angered..." and "Troops Prevent...", note 11.

שם הליגה נוסף גם להודעות ולמודעות של תנועת 'כך' מאז תשל"ו (1976). לדוגמה:

"הבהרה על אודות שמה ותפקידה של תנועת 'כך' – הליגה להגנה יהודית בא...", הודעה לעיתונות [תשל"ח-1978], **צד 27**. אין תאריך בהודעה אך היא מתויקת עם מסמכים משנת תשל"ח.

"הסרטן הגובר – אלימות וחוצפה ערבית בעיר העתיקה... מסיבת עיתונאים...", י"ב בניסן תשל"ט (9 באפריל 1979), הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 210**.

"Rabbi Meir Kahane Speaks: The Bicentennial...", [ad] *Jerusalem Post*, June 11, 1976, p. 4.

"Jews and Arabs," 6 pp., handwritten manuscript, datelined May 2, 1980, *tz 114c*; "Jews and Arabs," *Jewish Press*, May 23, 1980, pp. 16, 21.

"World News Briefs: Israelis Arrest Meir Kahane on Charges of Causing Riot," *New York Times*, April 30, 1980, p. 5.

See: "Kahane Arrested over Role...", note 11.

ראה גד ליאור וחיים שיבי, "הרב מאיר כהנא נעצר...", הערה 11.

"Instigating Violence," [editorial] *Jerusalem Post*, April 30, 1980, p. 14.
 Susan Levine, "The True Story About Meir Kahane's Arrest," *Jewish Press*, May 9, 1980, p. 1.
 Yitzhak Shargil, "Israeli Police and Troops Pour into West Bank in Aftermath of Terrorist 16
 Ambush in Hebron...," Jewish Telegraphic Agency, May 5, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved
 October 26, 2012.

"Sixth Victim Dies," *Jerusalem Post*, May 5, 1980, p. 1.
 "West Bank Expulsion Ordered as Part of New 'Hard-Line' Policy," *Jerusalem Post*, May 4,
 1980, pp. 1, 2.

David K. Shipler, "3 West Bank Arabs Deported by Israel in Slaying of Jews; 'Incitement' Laid
 To Leaders," *New York Times*, May 4, 1980, p. 1.

4) אילן כפיר, "כך הוחלט על גירושם של שלושת המנהיגים מהר חברון," "ידיעות אחרונות," י"ח באייר תש"ם (4 במאי 1980), עמ' 6.

ראה גם איתן הבר... הערה 12.

"בבגדי שבת... נלכדו המתפללים באש...", "מעריב," י"ח באייר תש"ם (4 במאי 1980), עמ' 3, 4.

"The Government of Israel Mourns the Death of Zvi Glatt, Eli Haze'ev, Yaakov Mermelstein, 17
 Gershon Klein, Yaakov Zimmerman who were killed in Hebron by heinous murderers," [ad]
Jerusalem Post, May 5, 1980, p. 2.

The same ad appeared the next day with the name of Hanan Kreutheimer added, after he died
 of his wounds. "The Government of Israel Mourns..." [ad] *Jerusalem Post*, May 6, 1980, p. 2.

"אני חייב לחזור לישיבה...", "ידיעות אחרונות," י"ח באייר תש"ם (4 במאי 1980), עמ' 2.

הידיעה על הטבח שודרה בקול ישראל מאוחר בלילה, בליל שבת. ראה עקיבא אלדר, הערה 13.

David Richardson, "Kiryat Arba Swears to Avenge Eli Haze'ev," *Jerusalem Post*, May 6, 1980, 18
 p. 2.

David K. Shipler, "Armed Jews Hold Funeral Procession in Silent Hebron," *New York Times*,
 May 6, 1990, p. 8.

דליה מזורי, צבי זינגר ומרדכי אלקין, "דרכו האחרונה של אלי הזאב...", "מעריב," כ' באייר תש"ם (6 במאי 1980),
 עמ' 3.

"אלפים רבים ליוו למנוחות ארבעה מחללי הטבח בחברון," "ידיעות אחרונות," כ' באייר תש"ם (6 במאי 1980),
 עמ' 5.

יהודה ליטאני, "קריאות נקמה, נקמה בהלוויות של אלי הזאב," "הארץ," כ' באייר תש"ם (6 במאי 1980), עמ' 3, 8.
 ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 03292-80-2, י"ט באייר תש"ם (5 במאי 1980). הקלטה חלקית של
 ההספד שנשא מאיר.

מאיר הספיד את אלי הזאב בכיכר מול בית הדסה. דוא"ל מיוסף דיין, כ"ט בחשוון תשע"ג (14 בנובמבר 2012).
 הרוצחים נתפסו ונשפטו בחשוון תשמ"ב (נובמבר 1981). ראה פרק כא, עמ' 267.

19 "אור הרעיון," עמ' קנה-קנו. לפרטים על 'אור הרעיון' ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא,' עמ' 530.
 See note 15, "Jews and Arabs," *Jewish Press*...

20 "ירושלים של אבנים," "מעריב," כ' באייר תש"ם (6 במאי 1980), עמ' 3.

"נערים התפרעו, מכוניות נרגמו...", "ידיעות אחרונות," כ"א באייר תש"ם (7 במאי 1980), עמ' 5.

"Aridor Equates Bar-Lev, Kahane During Raucous Knesset Debate," *Jerusalem Post*, May 8,
 1980, p. 3.

י. טירה, "ארידור: לכרוך קיצוניות של כהנא עם זו של בר לב," "הארץ," כ"ב באייר תש"ם (8 במאי 1980), עמ' 3.
 Bar Lev: See: David K. Shipler, "Armed Jews..." note 18.

ארכיון 'קול ישראל,' הקלטה מס' 14805, כ"א באייר תש"ם (7 במאי 1980).

גדעון רייכר, "הכנסת התאחדה בנינו פעולותיו של הרב כהנא," "ידיעות אחרונות," כ"ב באייר תש"ם (8 במאי
 1980), '24 שעות,' עמ' 1.

21 "U.S. Policy on Cuban Refugees..." *New York Times*, May 8, 1980, p. 12.
 מכתב (אנגלית) ממאיר לסמואל לואיס, שגריר ארצות הברית בישראל, כנראה כ"ג באייר תש"ם (9 במאי 1980),

- 22 “Knock on the Door,” *Jewish Press*, May 23, 1980, pp. 1, 20, reprinted in *Beyond Words*, 3:431-433 and as “Kahane’s View of His Arrest,” *Jewish Floridian*, May 30, 1980, p. 6A. תרגום לעברית: “דפיקה בדלת”, כהן ונביא, כרך א, עמ’ 63-64. על השם גרין, שמו הקודם של בן יוסף: דואל מכן יוסף כ”א בכסלו תשע”ג (5 בדצמבר 2012).
- 23 דוגמה לעיתונים שפרסמו את המאמרים של מאיר: *Jewish Floridian*, note 22; *Buffalo Jewish Review*, note 35.
- 24 “כהנא נעצר”, ‘מעריב’, כ”ח באייר תש”ם (14 במאי 1980), עמ’ 1, 15. צבי זינגר, “קבוצה מחברי ‘כך’ עמדה להקים גוף מחתרתי מזויין”, ‘מעריב’, כ”ט באייר תש”ם (15 במאי 1980), עמ’ 16.
- “הרב כהנא וגרין לא יישבו בכלא שאטה”, ‘ידיעות אחרונות’, ד’ בסיוון תש”ם (19 במאי 1980), עמ’ 4. גד ליאור, “חומר הנפץ בישיבת הכותל כנראה לפיגוע ראוותני בגדה”, ‘ידיעות אחרונות’, ז’ בסיוון תש”ם (22 במאי 1980), עמ’ 4.
- 25 “הרב כהנא וחברו נעצרו על פי צו בחתימת ויצמן”, ‘ידיעות אחרונות’, כ”ח באייר תש”ם (14 במאי 1980), עמ’ 1, 8.
- ארכיון ‘קול ישראל’, הקלטת מס’ 14813, כ”ח באייר תש”ם (14 במאי 1980).
- צבי זינגר, “דובר ראש הממשלה: בגין לא התערב במעצר הרב כהנא”, ‘מעריב’, א’ בסיוון תש”ם (16 במאי 1980), עמ’ 4.
- “הרב כהנא: אני בטוח שאני הולך לכלא שאטה”, ‘מעריב’, ד’ בסיוון תש”ם (19 במאי 1980), עמ’ 8. בידיעה זו כתוב שבגין אכן אישר את צו המעצר המנהלי – תיקון למה שנכתב בידיעה של צבי זינגר לעיל.
- 26 גבריאל שטרסמן, “המילכוד של החוק שיועד נגד מחבלים”, ‘מעריב’, כ”ט באייר תש”ם (15 במאי 1980), עמ’ 4. See also: Allan E. Shapiro, “Preventive Arrest and Civil Liberties,” *Jerusalem Post*, August 7, 1980, p. 8.
- 27 ראה “הרב כהנא: אני בטוח...”, הערה 25.
- ארכיון ‘קול ישראל’, הקלטת מס’ 14814, כ”ט באייר תש”ם (15 במאי 1980).
- “החל הדיון בצו המעצר המנהלי נגד הרב כהנא”, ‘הצופה’, א’ בסיוון תש”ם (16 במאי 1980), עמ’ 2.
- 28 גד ליאור, “איני יודע מדוע עצרוני” קרא הרב כהנא בבית המשפט”, ‘ידיעות אחרונות’, א’ בסיוון תש”ם (16 במאי 1980), עמ’ 2.
- יש להניח שאת “המכתב הגלוי” המוזכר בכתבה של ליאור העביר מאיר לעורך הדין רחמים כהן, משום שכהן היה היחיד שמאיר הורשה להיפגש איתו. כהן כתב לי שהוא כנראה מסר אותו למישהו, והלה העביר אותו לכלי התקשורת. דואל מרחמים כהן, כ”ח בחשוון תשע”ג (10 בנובמבר 2012).
- “Is the Government Trying to Kill Rabbi Meir Kahane?” *Jewish Press*, May 30, 1980, p. 23. דודתי לאה פרידמן כתבה מכתב מחאה לראש הממשלה בגין, וקיבלה תשובה זו: “... אכיפת חוקי החירום שלנו נמצאת בפיקוח מלא של בתי המשפט העצמאיים שלנו...” מכתב ממאיר ארן, היועץ המשפטי, משרד ראש הממשלה, ללאה פרידמן, י’ בתמוז תש”ם (24 ביוני 1980), צד.
- 29 “Around the World: For the Record,” *Washington Post*, May 14, 1980, p. A19. “קבוצת כהנא עמדה לבצע פעולת נקם ראוותנית בחברון”, ‘ידיעות אחרונות’, כ”ט באייר תש”ם (15 במאי 1980), עמ’ 5.
- David Shieler, “Defense Minister Orders Seizures and Detentions Without Trial to Quell Anti-Arab Riots,” *New York Times*, May 15, 1980, p. 3.
- ראה צבי זינגר: “קבוצה...”, הערה 24.
- “סברה: הרב כהנא תכנן פיגוע ביעדים מוסלמיים”, ‘ידיעות אחרונות’, י’ בסיוון תש”ם (25 במאי 1980), עמ’ 5.
- 30 ראה גד ליאור, “חומר הנפץ”, הערה 24.
- NBC News Archive, media no. n800515, May 15, 1980. An earlier interview with Meir was aired as part of this broadcast about the Arabs in Israel.
- “שני חשודים שיחזרו אתמול העברת חומרי הנפץ לירושלים”, ‘ידיעות אחרונות’, כ”ו באייר תש”ם (12 במאי 1980), עמ’ 5.
- “חוקרים אם חומר הנפץ בישיבה נועד לשימוש כח המגן’ להתנחלויות”, ‘ידיעות אחרונות’, כ”ה באייר תש”ם (11 במאי 1980), עמ’ 1.
- גדעון רייכר, “השרים פיהקו משעמום...”, ‘ידיעות אחרונות’, י”ג בסיוון תש”ם (28 במאי 1980), עמ’ 9.
- 31

- חיים שיבי, "הרב כהנא ואנשיו תכננו להצית אל-אקצה", "ידיעות אחרונות", י"ט בסיוון תש"ם (3 ביוני 1980), עמ' 1, 8. כתבה זו מצטטת את הדיווח הזה ב'דבר':
- "עיתון בפריז: כהנא נעצר כי תכנן לפוצץ אל-אקצה", 'דבר', י"ט בסיוון תש"ם (3 ביוני 1980), עמ' 1.
- "מפ"ם תובעת להוציא את קבוצת כהנא מחוץ לחוק", "ידיעות אחרונות", כ' בסיוון תש"ם (4 ביוני 1980), עמ' 4.
- 32 דוד שחר, "כסף קטן: מזימה מטורפת", "ידיעות אחרונות", י"ב בסיוון תש"ם (27 במאי 1980), עמ' 11.
- מיכל קפרא, "אחרי כהנא...", "מעריב", כ"ח בחשוון תשנ"א (16 בנובמבר 1990), 'סופשבוע', עמ' 8-12. בכתבה ריאיון עם עורך הדין רחמים כהן.
- 33 "They Know I'm Not Guilty; a Statement by Meir Kahane," *Jewish Press*, July 4, 1980, p. 2. Dated Ramle Prison, June 24, 1980.
- 34 מכתב ממאיר ל"ילדי היקרים", ג' בסיוון תש"ם (18 במאי 1980), צד.
- מכתב (אנגלית) ממאיר אלי, ג' בסיוון תש"ם (18 במאי 1980), צד.
- 35 David Richardson, "Three Month Detention Confirmed for Kahane," *Jerusalem Post*, May 22, 1980, p. 3.
- "Democracy (A Statement to the *Jewish Press*)," *Jewish Press*, June 6, 1980, p. 28D, reprinted as "Personal Commentary: Israeli Democracy?" by Meir Kahane, *Buffalo Jewish Review*, July 25, 1980, p. 8, rz 112b.
- "Incitement," *Jewish Press*, June 6, 1980, pp. 19, 21.
- 36 See: David Richardson, "Three Month Detention..." note 35.
- ברוך מאירי, "כהנא: עוד נשגע את הממשלה המטופשת הזאת", "מעריב", ז' בסיוון תש"ם (22 במאי 1980), עמ' 3.
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14819, ה' בסיוון תש"ם (20 במאי 1980).
- ראה "הרב כהנא: אני בטוח...", הערה 25.
- "השופט אישר: 'הרב כהנא וחברו ייעצרו ל-6 חודשים'", "ידיעות אחרונות", ז' בסיוון תש"ם (22 במאי 1980), עמ' 13. בכתבה ניתוח החלטת השופט לנדא מאת המשפטן יחיאל גוטמן.
- כיתוב תמונה שצורפה לכתבה הנ"ל: "הרב מאיר כהנא (מימין) וחבר תנועתו ברוך בן יוסף גרין בצאתם שלשום מבית המשפט המחוזי בירושלים לאחר שהשופט החליט להשאירם במעצר מנהלי". הכיתוב אינו מדויק; בן יוסף אינו מופיע בתמונה.
- "אושר מאסר מנהלי של הרב כהנא ל-6 חודשים בשאטה", 'הארץ', ז' בסיוון תש"ם (22 במאי 1980), עמ' 3.
- Gil Sedan, "Court Upholds Administrative Arrest of Kahane and an Associate," *Jewish Telegraphic Agency*, May 21, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved November 5, 2012.
- 37 ברוך ברכה, "אישור המעצר אינו הרשעה", 'הארץ', ז' בסיוון תש"ם (22 במאי 1980), עמ' 3.
- ריבי בלר, "הרב כהנא הגיש ערעור לבית המשפט העליון", "ידיעות אחרונות", ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), עמ' 2.
- 38 "Police Arrest 23 at Pro-Kahane Protest," *Jerusalem Post*, May 16, 1980, p. 2.
- ראה גד ליאור, "איני יודע...", הערה 28.
- ראה "החל הדיון...", הערה 27.
- ראה צבי זינגר, "דובר...", הערה 25.
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14817, ג' בסיוון תש"ם (18 במאי 1980).
- 39 "אל מנחם בגין...", [מודעה] 'מעריב', ה' בסיוון תש"ם (20 במאי 1980), עמ' 2.
- גד ליאור ואריה אבנרי, "בית המשפט המחוזי בירושלים יקבע היום גורל מעצרו של הרב כהנא", "ידיעות אחרונות", ג' בסיוון תש"ם (18 במאי 1980), עמ' 4.
- "אנו, החתומים מטה, מוחים... על שלילת חירותו של הרב מאיר כהנא בלא משפט וברוך מעצר מנהלי...", עצומה, צד 474א. התיק מכיל 355 דפי עצומה ובהם כ-7,000 חתימות.
- 40 קלינגהופר: ראה גד ליאור, "איני יודע...", הערה 28.
- "HU Law Dean Raps Recent Violations of Civil Rights," *Jerusalem Post*, May 26, 1980, p. 3.
- בכתבה הנ"ל צוטטו דבריו של פרופ' קלוד קליין במסיבת עיתונאים שכינסה האגודה לזכויות האזרח בישראל.
- 41 שמואל שניצר, "חידת כהנא", 'מעריב', ד' בסיוון תש"ם (19 במאי 1980), עמ' 5.
- ראה צבי זינגר, "קבוצה מחברי 'כך'...", הערה 24.
- "יומן מעריב: מעצר מנהלי", 'מעריב', כ"ח באייר תש"ם (14 במאי 1980), עמ' 5.

בועז עברון, "אמצעי פסול למטרה חיובית", 'ידיעות אחרונות', ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), 'המוסף לשבת', עמ' 17.

"מכתבים: מעצר מנהלי – שיטה פסולה", [מכתב למערכת] 'ידיעות אחרונות', י"א בסיוון תש"ם (26 במאי 1980), עמ' 11.

ראה "החל הדיון...", הערה 27

See also: "Why Administrative Detention?" [editorial] *New Outlook* (Tel Aviv), June 1980, p. 4, rz 109.

42 "משפט הרב כהנא ברמאללה", 'הצופה', ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), עמ' 2.

"הרב כהנא למעצר 'רגיל'", 'מעריב', ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), עמ' 5.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), צד.

ברוך בן יוסף הועבר לכלא רמלה בכ"ב בסיוון תש"ם (6 ביוני 1980), אחרי שנדחה הערעור על המעצר המנהלי. הוא הוחזק בבניין במרחק כ-300 מטר מהבניין שבו הוחזק מאיר. הוא סיפר שגם במגרש הרוסים הם הוחזקו בנפרד.

ריאיון עם ברוך בן יוסף, ח' בתשרי תשנ"ח (9 באוקטובר 1997), ירושלים.

43 "2 West Bank Mayors, Israeli Policeman Severely Injured in Bomb Attacks...", *Jewish Telegraphic Agency*, June 3, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved October 30, 2012.

44 "What Is Wrong With Us," *Jewish Press*, June 20, 1980, p. 8.

45 Bruno Wasserteil, "Probe Kahane Group in W. Bank Bombings," *New York Daily News*, June 4, 1980, p. 7.

חיים שיבי, "כך חושבים ופועלים אנשי תנועת 'כך'", 'ידיעות אחרונות', כ' בסיוון תש"ם (4 ביוני 1980), עמ' 9.
David K. Shipler, "West Bank Hit by Protest Strike After the Attack on Arab Mayors," *New York Times*, June 4, 1980, pp. 1, 9.

בשנת תשמ"ד (1984) גילו שוטרים סמויים את זהותם של מטמיני הפצצות. ראה:

Hugh Orgel, "Jewish Terrorist Suspects Named; Most Linked with Gush Leadership," *Jewish Telegraphic Agency*, June 20, 1984. www.jta.org/archive. Retrieved November 8, 2012.

46 בית המשפט העליון, תיק עמ"מ [ערעור מעצר מנהלי] 1/80, פסק דין של השופט יצחק כהן, כ"ב בסיוון תש"ם (6.6.1980). הרב מאיר כהנא וברוך בן יוסף (גרין) נ' שר הביטחון. ערעור על החלטת בית המשפט המחוזי ירושלים

מ-20.5.80 (ה' בסיוון תש"ם) בתיקים מאוחדים 2/80, 3/80 שנתן כב' הנשיא א' לנדא, 5 עמ', צד 114א. הערעור נדחה. ראה גם בית המשפט העליון, 'פסקי דין', כרך לה, חלק 2, עמ' 253-264.

עורך דין רחמים כהן ייצג את מאיר; עורכת דין ליאורית דניאל ייצגה את בן יוסף; פרקליט המדינה היה גבריאל בך.

"Israeli Supreme Court Rejects Plea to End Detention of Rabbi Kahane," *New York Times*, June 7, 1980, p. 3.

חיים שיבי וגד ליאור, "כהנא הוחזר לכלא בגלל 'מזימות חמורות'", 'ידיעות אחרונות', כ"ד בסיוון תש"ם (8 ביוני 1980), עמ' 9.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14838, כ"ב בסיוון תש"ם (6 ביוני 1980).

מכתב (אנגלית) מיהושע לפמן אליי, כ"ח בשבט תש"ס (4 בפברואר 2000), צד: ודוא"ל ממנו, כ"ז בחשוון תשע"ג (12 בנובמבר 2012).

47 מאסרים קודמים של מאיר: ו' בניסן תשל"ה (18 במרץ 1975) עד כ"ח בשבט תשל"ו (30 בינואר 1976), ראה כרך א, עמ' 379-448; כ"ח באלול תשל"ט (20 בספטמבר 1979) עד כ"ד בכסלו תש"ם (14 בדצמבר 1979), ראה פרק יג, עמ' 153-161.

פרק טז

1 "Kahane Jailed for 7 Months," *Jerusalem Post*, June 30, 1980, pp. 1, 2.

"7 חודשי מאסר לרב כהנא בגלל התפרצותו עם אנשיו לאוניברסיטה", 'ידיעות אחרונות', ט"ז בתמוז תש"ם (30 ביוני 1980), עמ' 12.

הדיווח הנ"ל כולל מידע מוטעה. המאסר על תנאי שהופעל לא היה קשור לאוניברסיטת באר שבע. מדובר בפסק דין של בית משפט השלום בבאר שבע שקבע מאסר על תנאי למאיר בגין השגת גבול בכניסתו לבית הדסה בחברון. חברון הייתה בתחום השיפוט של באר שבע.

2 “They know I’m Not Guilty: Statement by Meir Kahane,” *Jewish Press*, July 4, 1980, p. 2. Dated Ramle Prison, June 24, 1980.

כתב האישום נגד מאיר הוגש בבית המשפט הצבאי ב' בסיוון תש"ם (22 במאי 1980). ראה:

1. “משפט הרב כהנא ברמאללה,” *הצופה*, ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), עמ' 2.

2. “הרב כהנא למעצר ריגילי,” *מעריב*, ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), עמ' 5.

3 צבא הגנה לישראל, התובע הצבאי סרן שמעון שטיין נ' מאיר כהנא ויוסף דין, כתב אישום... 9.5.80 (כ"ג באייר תש"ם), 3 עמ', צד 114. תאריך הכנת כתב האישום הוא 9.5.80 אך הוא הוגש בתאריך 22.5.80. ראה הערה 2.

4 “משפטם של הרב כהנא ויוסי דיין נפתח בבית הדין הצבאי ברמאללה,” *ידיעות אחרונות*, י"ב בתמוז תש"ם (26 ביוני 1980), עמ' 5.

5. מכתב מנחמן כהנא לראש הממשלה מנחם בגין, י"ד באב תש"ם (27 ביולי 1980), צד 110א.

6 מיכאל בן ארי סיפר לי על עדותו של הרב לוי נחמני: ריאיון טלפוני עם מיכאל בן ארי, ט"ז באב תשנ"ט (29 ביולי 1999).

7 גדי ליאור, “חילף ושקעה הזמנו להעיד נגד הרב כהנא,” *ידיעות אחרונות*, י"א בתמוז תש"ם (25 ביוני 1980), עמ' 7.

8 “הרב כהנא מברך על הפגיעה בראשי הערים,” *הארץ*, י"ב בתמוז תש"ם (26 ביוני 1980), עמ' 6.

9 “Kahane Denies Inciting W. Bankers,” *Jerusalem Post*, June 26, 1980, p. 3.

10 “A Trial in Ramallah,” *Jewish Press*, July 18, 1980, pp. 24C, 24D.

11 *Jewish Press* circulation figures: *Ayer Directory*, 1980/81, p. 577.

12 “JDL Asks Aid for Kahane,” *Jewish Press*, July 11, 1980, p. 3.

13 Meir Kahane, “Kahane in Ramle,” [letter to the editor] *Jewish Press*, July 11, 1980, p. 13.

14 “An Open Letter to the American Jewish Community from Rabbi Meir Kahane,” *Jewish Press*, July 11, 1980, pp. 36, 37.

15 6 מכתב מהרב משה פיינשטיין לרב אברהם אלקנה שפירא, ישיבת מרכז הרב, י"ב בכסלו תשמ"א (20 בנובמבר 1980), צד 110א.

16 Letter (handwritten in English) on notepaper headed “Residence of the President of Israel” to George Topas, Americans for an Undivided Israel, August 16, 1980, *rzp*. Unsigned text: “In acknowledgment of the 12 pages of signatures for Rabbi Kahane’s release from prison.”

17 מכתב (אנגלית) מג'ורג' טופז, יו"ר 'אמריקנים למען ישראל לא מחולקת', לשר המשפטים, א' באלול תש"ם (13 באוגוסט 1980), צד 110א.

18 Mailgram from George Topas, Americans for an Undivided Israel, to Ephraim Evron, Israeli Ambassador, Washington, DC, July 15, 1980, *rzp*.

19 Mailgram from George Topas, Americans for an Undivided Israel, to Prime Minister Menachem Begin, July 24, 1980, *rzp*.

20 Mailgram from George Topas, Americans for an Undivided Israel, to Prime Minister Menachem Begin, August 4, 1980, *rzp*.

21 Dov Hikind, “Is This Justice?” *Jewish Press*, August 8, 1980, p. 36.

22 דב הייקינד, פעיל למען מטרות יהודיות ולמען הקהילה היהודית בניו יורק, מייצג אזור יהודי בברוקלין בבית המחוקקים של מדינת ניו יורק. הוא נבחר בשנת תשמ"ב (1982) ומשמש בתפקיד זה במשך למעלה משלושים שנה. Irene Klass, “Support for Meir Kahane,” [letter to the editor] *Jewish Press*, June 6, 1980, p. 28A.

23 Meir also wrote about Ben Yosef in “An Open Letter to the American...” note 5.

24 Meir Kahane, “Free Baruch Ben Yosef (Green),” [letter to the editor] *Jewish Press*, August 8, 1980, p. 5.

25 “Afraid for Israel,” *Jewish Press*, October 10, 1980, p. 39.

26 See also: Joseph Green, “Baruch Ben Yosef Still in Jail,” [letter to the editor from Ben Yosef’s father] *Jewish Press*, August 22, 1980, p. 11.

27 [Menachem (Glenn) Gottlieb], “The Israeli Government Stole My Husband,” *Jewish Press*, August 22, 1980, p. 11.

28 מנחם גוטליב כתב במאמר ה"ל: המעצר המנהלי של הרב מאיר כהנא האפיל על מעצרו המנהלי של ברוך בן יוסף.

Letter from Abraham Frank and Shoshana Brovender, presidium, Association of Orthodox Jewish Teachers, New York City, to Prime Minister Menachem Begin, June 16, 1980, *rz* 112b. אנשים רבים שכתבו מכתבים למחות על המעצר המנהלי של מאיר שלחו לו העתקים, והם נמצאים בתיקים

צד 111ב, 112ב, 114ב.

See citations in the *Buffalo Jewish News* and the *Jewish Floridian* in notes to chapter 15, note 23.

Reports in the *New York Times*, see below, notes 11, 12 and 16. Reports in the *Washington Post*, see notes to chapter 15, note 29, and notes to chapter 17, notes 28 and 33.

Brett Becker, "Why Is Rabbi Kahane in Jail?" *Show Business* (New York), August 28, 1980, p. 7, *rz* 109. Page 2 of this issue also has a news item on Meir's plight.

"Pressure Continues to Build for Kahane's Release From Ramle Prison," *Jewish Press*, August 1, 1980, p. 2.

Yossi Dayan [written by Meir], "Get Kahane!" *Jewish Press*, August 1, 1980, p. 36. מאיר שלח לי את המאמר הנ"ל להקליד וכתב: "הייתי רוצה שהמאמר של יוסי יגיע לג'ואיש פרס' מהר". מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"ה בתמוז תש"ם (9 ביולי 1980), צד.

Cable from Brandon Grove, Jr., American Consul, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., July 25, 1980, *rz* 582.

"Rabbi Kahane Is Visited by U.S. Consular Aides," *New York Times*, June 5, 1980, p. 15. אהרון שמיר, "ניוווייק: ארה"ב בודקת מעצרו של הרב כהנא", 'ידיעות אחרונות', י"ח בסיוון תש"ם (2 ביוני 1980), עמ' 2.

עלול לאבד אזרחות: בוטלה התקנה האמריקנית שקבעה שמי שמצביע בבחירות של מדינה זרה מפסיד את אזרחותו האמריקנית; מאיר רמז שאולי תבוטל גם התקנה על הסרת אזרחותו של מי שנבחר לבית המחוקקים או לכל משרה חשובה במדינה זרה.

"One of Two Sentences Against Kahane Lifted," *New York Times*, August 7, 1980, p. 11. "Begin Cancels Administrative Detention Order Against Kahane," Jewish Telegraphic Agency, August 7, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved October 18, 2012.

"צו המעצר המנהלי נגד כהנא בוטל – אך הוא יישאר בכלא", 'ידיעות אחרונות', כ"ה באב תש"ם (7 באוגוסט 1980), עמ' 3.

"בוטל צו המעצר המנהלי נגד הרב כהנא", 'דבר', כ"ה באב תש"ם (7 באוגוסט 1980), עמ' 1. עזר וייצמן התפטר מתפקיד שר הביטחון ב' בסיוון תש"ם (25 במאי 1980), וראש הממשלה מנחם בגין שימש שר הביטחון במקומו. באב תשמ"א (אוגוסט 1981), אחרי שהליכוד ניצח בבחירות והקים ממשלה חדשה, מונה אריאל שרון לשר הביטחון.

"Meir Kahane's Speech Before the Military Court in Ramallah; A Jewish Press Exclusive!" *Jewish Press*, August 29, 1980, pp. 8, 18, reprinted in *Beyond Words*, 3:455-464 and in *Etgar – The Challenge* (Cleveland Heights), September 1980, p. 4, *rz* 109.

"Meir Kahane's Speech Before the Military Court...", typescript with my handwritten corrections and my notation, "Sent [to the *Jewish Press*] August 19, 1980," *rz* 101.

ראה מיכאל בן ארי... הערה 3. הוא היה אז בן שש-עשרה. "סינגורו של הרב כהנא: 'גם ברל כצנלסון קרא לערבים להגר'", 'מעריב', ב' באלול תש"ם (14 באוגוסט 1980), עמ' 2.

"Kahane's Arrest Part of Government Policy Decision," *Jewish Press*, August 29, 1980, p. 26. "Begin Reduces Term of Kach Member," *Jerusalem Post*, October 13, 1980, p. 2.

גד ליאור, "העציר המנהלי גרין ישוחרר תוך שבועיים", 'ידיעות אחרונות', כ"א בתשרי תשמ"א (1 באוקטובר 1980), עמ' 6.

"ברוך גרין מתנועת 'כך' שוחרר ממעצר", 'ידיעות אחרונות', י"ג בחשוון תשמ"א (23 באוקטובר 1980), עמ' 7. לפי צו מיוחד שחתם עליו מנחם בגין, שוחרר ברוך בן יוסף ב"ב בחשוון תשמ"א (22 באוקטובר 1980), לפני שמאיר שוחרר, כנראה משום שנולד לו בן אז. במשך חמישה חודשים היה עליו להתייצב בכל יום בתחנת המשטרה בירושלים.

ריאיון עם ברוך בן יוסף, ח' בתשרי תשנ"ח (9 באוקטובר 1997), ירושלים.

- 14 “Kahane Gets Fine for Illegal Entry,” *Jerusalem Post*, September 14, 1980, p. 2. עדותה של אביטל שרנסקי, ראה פרק ח, עמ' 97.
- 15 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, לפני כ' באלול תש"ם (1 בספטמבר 1980), צדב. מכתב מנחמן כהנא להרצל שפיר, מפכ"ל המשטרה, י"ז באלול תש"ם (29 באוגוסט 1980), צדב 110א. מכתב מנחמן כהנא ליוסף בורג, שר הפנים והמשטרה, י' באלול תש"ם (22 באוגוסט 1980), צדב 110א. דוא"ל (אנגלית) מברוך בן יוסף, י"ג בכסלו תשע"ג (27 בנובמבר 2012).
- אישור חופשה לאסיר, מכ"ט באלול תש"ם (10 בספטמבר 1980), 12:00 בצהריים, עד ד' בתשרי תשמ"א (14 בספטמבר 1980), 9:00 בבוקר, צדב 112א.
- 16 “Around The World; Israel Sentences Kahane for West Bank Protests,” *New York Times*, September 16, 1980, p. 51.
- “Kahane Sentenced to 9 Months in Jail,” *Jerusalem Post*, September 16, 1980, p. 2. חיים שיבי, “איני מתחרט” הכריז הרב כהנא כשנידון לעוד תשעה וחצי חודשים, “דיעות אחרונות, ו' בתשרי תשמ"א (16 בספטמבר 1980), עמ' 5.
- “הרב כהנא ל-9.5 חודשי מאסר,” דבר, ו' בתשרי תשמ"א (16 בספטמבר 1980), עמ' 2. עקיבא אלדר, 9.5 חודשי מאסר לכהנא על תקריות בשכם וברמאללה, “הארץ, ו' בתשרי תשמ"א (16 בספטמבר 1980), עמ' 3.
- ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14977, ה' בתשרי תשמ"א (15 בספטמבר 1980). CBS Television News Archive, media no. 0-372725, September 29, 1980. תצלום של מאיר ביום גזר הדין, ראה מדור התמונות.
- 17 “האמת על מאסרו של הרב מאיר כהנא,” הודעה לעיתונות מאת עו"ד רחמים כהן. ההודעה חולקה לאנשי התקשורת לאחר שמאיר החל לשבות רעב, [כ"ז בחשוון תשמ"א (6 בנובמבר 1980)], צדב 109. בהודעה לעיתונות נמסר שעורך דין כהן פנה לתת-אלוף בן אליעזר ב"ג בתשרי תשמ"א (23 בספטמבר 1980), יותר מחודש קודם לכן, וביקש לבטל או לקצר את העונש, כפי שהמליץ בית המשפט הצבאי, אך לא קיבל תשובה. (ערעור בתיק 4081/80 מרחמים כהן לבנימין בן אליעזר, מפקד אוזר יהודה ושומרון, צדב 109).
- Yehuda Schwartz, “Kahane’s Attorney To Plead for Leniency,” *Jewish Press*, October 17, 1980, p. 50.
- בהודעה לעיתונות בנובמבר הזכיר כהן את עונש המאסר שגזר בית משפט השלום בירושלים על מאיר, וכתב: “ועדת השחרורים המליצה להפחית שליש מתקופת המאסר שנגזרה עליו בתיק זה, והוא סיים את ריצוי עונש המאסר בתיק זה באמצע אוקטובר.”
- בכמה ידיעות על החלטת בית המשפט הצבאי חל בלבול בנושא חפיפת תקופות המאסר. ב'ג'רוזלם פוסט, בדבר 'וב'דיעות אחרונות' נמסר שתקופת המאסר שגזר בית המשפט הצבאי על מאיר תחפוף את תקופת המאסר שנגזרה עליו בגין השגת גבול באוניברסיטה העברית, אך בניו יורק טיימס נמסר שתקופת המאסר לא יהיו חופפות. ראה הערה 16.
- רחמים כהן אישר את הדיווח של ה'ניו יורק טיימס': עונשי המאסר לא חפפו זה את זה. דוא"ל מרחמים כהן, י"ג בכסלו תשע"ג (27 בנובמבר 2012).
- על פסק הדין למאסר על תנאי בגין הפרת צו הגבלה שאסר את כניסת מאיר לחברון, ראה פרק יב, עמ' 146.
- 18 מכתב (אנגלית) ממאיר לחברי ההנהלה הארצית של הליגה, כ"ט באדר תש"ם (17 במרץ 1980), 7 עמ', צדב 113א. חזרתו של מאיר להנהגת הליגה להגנה יהודית, ראה פרק יד, עמ' 164 – עמ' 166.
- 19 מכתב (אנגלית) ממאיר לחברי ההנהלה הארצית של הליגה, ו' באייר תש"ם (22 באפריל 1980), צדב 113א.
- 20 מכתב (אנגלית) מטוביה (ברט) בקר למאיר, ו' באייר תש"ם (22 באפריל 1980), צדב 114א.
- 21 דוא"ל (אנגלית) ממאיר לג'ולוביץ, י"ט בתשרי תשע"ג (5 באוקטובר 2012).
- Jolovitz probably heard Meir speak on November 30, 1976 at Arizona State University, Tempe. See: “Arabs Demand Land, Says Rabbi,” *State Press* (Arizona State University), December 1, 1976, p. 3, rzp.
- “Jewish Security League: Anti-Semitism Cover-Up Continues, Group Charges,” *New Times Weekly* (Phoenix), November 21, 1979, p. 2, rzp.
- Chazak Ve'Ematz: Be Strong and Brave (Newsletter of Jewish Security League, Phoenix), Tevet 5740 [January 1980], v. 1, no. 2, 8 pp., rz 113a. This has a reprint of Meir's article, “Jewish Crimes,” *Jewish Press*, September 21, 1979, p. 18.

- ראה גם מכתב ממאיר לג'ולוביץ, אחרי אב תשל"ח (אוגוסט 1978), 3 עמ', צד 76. במכתב זה הזכיר ג'ולוביץ את קבוצת הנוער שהביא לשוחח עם מאיר בירושלים.
- ²² מכתב (אנגלית) ממאיר לג'ולוביץ, ו' באייר תש"ם (22 באפריל 1980), 3 עמ', צד 113.
- ²³ מכתב (אנגלית) ממאיר לאלמלך (מל) ליבוביץ, בסביבות י"ז בסיוון תש"ם (1 ביוני 1980), צד. מנחם גוטליב סיפר שחיפש אתר למחנה אך הרגיש שאין התעניינות מספקת מצד אנשי ההנהלה. ריאיון עם מנחם גוטליב, כ"א בכסלו תשע"ג (5 בדצמבר 2012), ירושלים.
- ²⁴ מכתב (אנגלית) מג'ולוביץ למאיר, ט"ז באלול תש"ם (28 באוגוסט 1980), צד. מכתב מטוביה (ברט) בקר למאיר ג'ולוביץ, כ"ח באלול תש"ם (9 בספטמבר 1980) על פי חותמת הדואר, צד. בקר צירף צ'ק בסך מאתיים דולר לכיסוי הוצאות הנסיעה של ג'ולוביץ.
- "The Jewish Defense League [Miami] will be staging ... El Al offices, June 24, 1980, 2:00 p.m.," press release, June 19, 1980, rzp.
- האגודה לזכויות האזרח בישראל, ראה פרק טו, עמ' 186.
- JDL Update*, July, 1980, rz 719.
- עורך העלון הנ"ל היה טוביה בקר. הוא סיפר שהעלונים הודפסו בבית הדפוס של תומך הליגה אירוויין בלוק ונשלחו לרשימת התפוצה של הליגה. דוא"ל מבקר, כ"ב בכסלו תשע"ג (6 בדצמבר 2012).
- ²⁵ מאיר כתב על הסרט בעמוד 6 של מכתבו לחברי ההנהלה הארצית. ראה מכתב (אנגלית) ממאיר, הערה 18.
- מכתב (אנגלית) מטוביה (ברט) בקר למאיר, י' בתשרי תשמ"א (20 בספטמבר 1980), צד 110.
- "Seven JDLers Arrested at Soviet Airline Offices," *Jewish Press*, July 4, 1980, p. 27.
- "Five JDL Members Arrested After Seizing Hebrew U. Office in New York," Jewish Telegraphic Agency, June 26, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved December 3, 2012.
- "5 JDL Members Arrested in N.Y.," *Jewish Press*, July 4, 1980, p. 2.
- "Beach 'Thunder' Rumbling to Prevent Help for Arabs," *Miami News*, August 18, 1980.
- "JDL Takes Over 'Peace' Office," *Jewish Press*, July 11, 1980, p. 50.
- "JDL Takes Over Interns for Peace Office, Arrested by Police," Jewish Telegraphic Agency, July 8, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved December 5, 2012.
- "JDL Takes over Herut Office," Jewish Telegraphic Agency, July 18, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved December 3, 2012.
- "JDL Takes Over Offices of American-Israel Chamber of Commerce," press release, July 30, 1980, rz 112b.
- "The Only Justice for Jews Is That Which We Take for Ourselves... Join us at the home of Boleslavs Maikovskis ... September 7, at noon...," [ad] *Jewish Press*, September 5, 1980, p. 60.
- Richard C. Firstman, "Protest Rerun on Mineola Block," *Newsday*, September 8, 1980, p. 3, rz 109.
- "Names of Redgrave Film's Sponsors Guarded by CBS-TV...," *New York Times*, September 25, 1980, p. C26. This notes that many Jewish groups opposed the choice of Redgrave to star in the film.
- "JDL Promises to 'Make CBS Pay' for Airing 'Playing for Time,'" press release, September 23, 1980, rz 109.
- JDL Update*, July 1980, rz 719.
- JDL Update*, September/October 1980, rz 109.
- Anna Quindlen, "Without Kahane, Jewish Defense Seems To Decline," *New York Times*, June 20, 1980, p. 5.
- "JDL in the U.S. Languishes Without Kahane," *Jewish Week*, June 29, 1980, p. 16, rz 719.
- ²⁷ מכתב (אנגלית) ממאיר לג'ולוביץ, י"א בתשרי תשמ"א (21 בספטמבר 1980), צד.
- מכתב (אנגלית) מג'ולוביץ למאיר, ז' באב תש"ם (20 ביולי 1980), צד 110.
- Jolovitz's thesis for his master's degree: *The Politics of Terror in the Middle East: A Study of Ideology, Strategy & Tactics*.
- בעבודתו לתואר מסטר חקר ג'ולוביץ את ארגוני המחותרת היהודית שפעלו לפני קום המדינה והשווה אותם לארגונים הערביים הלאומניים בתקופת תש"ך-תש"ם (1960-1970). דוא"ל מג'ולוביץ, י"ח בכסלו תשע"ג (2 בדצמבר 2012).

"To My Jewish Defense League," *Jewish Press*, September 5, 1980, p. 54. Dated Ramle 28 Prison, 10 Av [July 23].

פרק יז

- 1 *They Must Go* (New York: Grosset & Dunlap, 1981), Preface, pp. 1-3. תרגום לעברית של ההקדמה לספר הנ"ל: "כלא רמלה", 'כהן ונביא', כרך א, עמ' 68-70.
- 2 ברוב המכתבים שכתב מאיר בכלא רמלה הוא לא רשם תאריכים, ומאחר שהעביר אותם דרך עורך דינו רחמים כהן, גם לא הייתה עליהם חותמת דואר. בכל מכתב מסוג זה, ציינתי תאריך משוער על פי תוכנו. אני צריך ספר היסטוריה: מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה אמצע סיוון תש"ם (תחילת יוני 1980), צדנ. מחקרים על ראשי הציונות: מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה תחילת תמוז תש"ם (אמצע יוני 1980), צדנ. סמי סמוחה: מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה אמצע תמוז תש"ם (תחילת יולי 1980), צדנ. Smootha, Sami, *Israel: Pluralism and Conflict*. Smootha, Sami. "Some Problems of Arab-Jewish Coexistence in Israel." *Middle East Review*, Winter, 1976-77.
- 3 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה סוף תמוז או תחילת אב תש"ם (יולי 1980), צדנ. "The Worst Mistake," *Jewish Press*, November 24, 1978, pp. 28C, 28D. "The Tragedy of Nazareth," *Jewish Press*, August 8, 1980, p. 46. Hans Schoenberg, *Germans from the East* (The Hague: M. Nijhoff, c1970). כשיואל גומר: מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה תחילת אב תש"ם (סוף יולי 1980), צדנ.
- 4 Meir Kahane, "The Kach Programme and Philosophy," [letter to the editor] *Jerusalem Post*, August 3, 1980, p. 8. Abridged version, "Meir Kahane's Philosophy," [letter to the editor] *Jerusalem Post International Edition*, August 10, 1980, p. 23. Philip Gillon, "A Question of People," *Jerusalem Post*, June 19, 1980, p. 8. Original, uncut version of Meir's reply to Gillon: "A Question of People, Indeed," *Jewish Press*, July 11, 1980, pp. 22, 24.
- 5 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה סוף אב תש"ם (תחילת אוגוסט 1980), צדנ. בסיום הספר העברי (עמ' 245) כתב מאיר: "תם ונשלם, השבח לבורא עולם, ערב שבת קודש, י"ט במנחם אב תש"ם (1.8.80), כלא רמלה, ישראל". נוסח זה מופיע בכתב היד באנגלית אך לא בספר המודפס באנגלית. בסוף 'ראשית דבר' (עמ' 9), ההקדמה לספר העברי, מופיע התאריך שבו התחיל מאיר לכתוב את הספר: כ' בסיוון תש"ם (4.6.80).
- Telegram from Sheila Lidz to me, stamped August 14, 1980, rz 111b. This premature telegram says "Stein and Day wants book..."
- 6 בנימין (בנטון) ארנוביץ קידם את ההוצאה לאור של 'האתגר' (ראה כרך א, פרק לד), 'סיפורה של הליגה להגנה יהודית' (ראה כרך א, פרק לח) ולמה להיות יהודי? (ראה כרך זה, פרק ו). על סירובו של סול סטיין: דוא"ל מבנימין (בנטון) ארנוביץ, ט"ו בטבת תשע"ג (28 בדצמבר 2012). חוזה בין 'גרוסט אנד דונלפ' ובין מאיר כהנא, ה' בניסן תשמ"א (9 באפריל 1981), ראה הערות לפרק יט, הערה 8.
- 7 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה סוף תמוז-תחילת אב (יולי 1980), צדנ. בבקשתו ל"שלושה כרכים קטנים של מסכת סנהדרין" הוא התכוון לתרגום של המסכת לאנגלית שיצא לאור בהוצאת 'סונסינו' בשלושה כרכים. "שני ספרי יחזקאל" כנראה מכוון למהדורות עם פירושים שונים, כגון 'דעת סופרים' ומקראות גדולות. ספר הספדים לציון יום השלושים לפטירתו של מאיר נקרא 'המאיר לארץ'. ראה מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.
- 8 'פירוש המכבי', הפירוש של מאיר על התנ"ך, ראה הערות לפרק י, הערה 37. ראה גם מדור 'ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא', עמ' 530.
- 9 "אני צריך הרבה דפים": פתק (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה אייר תש"ם (מאי 1980), צדנ. הפתק מצורף למאמרים שפורסמו באייר ובסיוון תש"ם (יוני 1980). "אני צריך עטים ואגרות אוויר": מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה סיוון-תמוז תש"ם (יוני 1980), צדנ. "זרזי...": פתק (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה תחילת אלול תש"ם (אמצע אוגוסט 1980) משום שבאותו דף כתב מאיר על בקשתו לחופשה בראש השנה, צדנ.

- "אני צריך דפים...": מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, לפני י"ב בחשוון תשמ"א (22 באוקטובר 1980), **צדג**. במכתב זה רשם מאיר נקודות חשובות שרצה שאכתוב במכתבי לרמטכ"ל רפאל איתן. ראה הערה 27, מכתב ממני...
 "אני צריך עטים": מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, אחרי כ"א בחשוון תשמ"א (31 באוקטובר 1980), **צדג**. במכתב מוזכרת כתבה שהופיעה ב'ג'ואיש פרס' בכ"א בחשוון.
- 10 מכתב מהרב אבי קסטנבאום לדבורה קליין, י"ח באדר א תשמ"א (22 בפברואר 1981), **צדג**. דבורה קליין, תומכת של מאיר, הכירה את הרב קסטנבאום מפני שבעלה, רופא קרדילוג, טיפל באביו של הרב. היא ביקשה ממנו לכתוב על מאיר, ואת המכתב, בתוספת הכותרת "על אישיותו וגדולתו של הרב מאיר כהנא, שליט"א", היא מסרה לתנועת 'כך' להפצה בתקופת מערכת הבהירות לכנסת בתשמ"א (1981). הרב קסטנבאום עזב את שירותו בתי הסוהר פחות משנה לאחר שחרורו של מאיר. ריאיון טלפוני עם הרב אבי קסטנבאום, כ"ו בשבט תשע"ג (6 בפברואר 2013).
- 11 "Mordechai," 2 parts, *Jewish Press*, October 10, 1980, pp. 12, 14; October 17, 1980, pp. 25, 27, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Summer 1983, [pp. 15-17] and in *Beyond Words*, 3:469-481. Dated 16 Elul 5740, August 28, 1980, Ramle Prison.
 תרגום לעברית: "מרדכי", כהן ונביא, כרך ב, עמ' 54-62.
 "Religiosity Patterns in Israel," *American Jewish Yearbook*, 1983, pp. 3-40.
 המחקר הנ"ל בודק את השפעתם של מורים ומדריכים חילונים בהרחקת בני עדות המזרח מהיהדות.
- 12 *Mordechai – An Indictment* (Brooklyn, N.Y.: Jewish Idea [1984]) 12 pp., *tz* 126.
 נוסף על המסמכים ההיסטוריים בעניין הכפייה החילונית, הודפס בחוברת המכתב שכתב ג'ואל קרמייקל ב' בכסלו תשמ"ד (16 בנובמבר 1983).
 מכתבים (אנגלית) ממאיר לעורכי העיתונים היהודיים המובילים, ב' בכסלו תשמ"ד (8 בנובמבר 1983), **צדג** 933.
 שמות העיתונים: *Midstream, Commentary and Judaism*
 "I Love Liberal Democracy," *Jewish Press*, May 17, 1985, pp. 40, 55, reprinted in *Beyond Words*, 3:465-468.
 במאמר הנ"ל כתב מאיר על סירובם של עורכי כתבי העת לפרסם את "מרדכי".
- 13 "The Nazi Field Marshall and the Convert," *Jewish Press*, June 20, 1980, p. 28.
 "Flying Straight to Heaven," 2 parts, *Jewish Press*, June 13, 1980, p. 48; June 20, 1980, p. 13.
 "In the Footsteps of Ruth," *Jewish Press*, June 27, 1980, p. 15.
 "When Israel Saved America," 3 parts, *Jewish Press*, September 26, 1980, p. 26; October 3, 1980, p. 49; October 24, 1980, p. 14.
 "The Explosion in Bologna: Italian Jews Fearful," *Jewish Press*, September 5, 1980, p. 32.
 "Arabs Moving into Latin America," *Jewish Press*, October 24, 1980, p. 8.
 "The PLO-Iranian Connection," *Jewish Press*, October 10, 1980, p. 4.
 "No One Cares About Me [Yosef Mendelevich]," *Jewish Press*, July 4, 1980, p. 8.
 "The Afghan Jewish Connection [Igor Guberman]," *Jewish Press*, November 14, 1980, p. 21.
 "Waiting [Sergei and Alexandra Ruser]," *Jewish Press*, November 21, 1980, p. 65.
 "Was the General Involved in Murder?" *Jewish Press*, January 2, 1981, p. 47.
 "Israelis in Kurdistan," *Jewish Press*, January 2, 1981, p. 4, 20.
 רוב הכתבות פורסמו ב'ג'ואיש פרס' בתקופת מאסרו, אך חלק מהן פורסמו לאחר שהשתחרר.
- 14 מכתב (אנגלית) מברוך למאיר, אחרי כ"ג בסיוון תש"ם (7 ביוני 1980), **צדג** 111. עניין חטא המרגלים מופיע בפרשת שלח, ובשנה ההיא שבת פרשת שלח חלה בכ"ג בסיוון.
 מכתב ממאיר לברוך, כ"ו באב תש"ם (8 באוגוסט 1980), **צדג**. מאיר הזכיר כאן את המכתב שקיבל מברוך בשבוע הקודם, אך לא מצאתי מכתב זה.
 מכתב מציפי למאיר, י"א בכסלו תשמ"א (19 בנובמבר 1980), **צדג** 110.
- 15 "מבחן בגמרא...", ראה פרק יא, עמ' 138.
 "To Binyamin," *Jewish Press*, June 27, 1980, p. 49, reprinted in *Beyond Words*, 3:445-448. Dated 16 Elul 5740, August 28, 1980, Ramle Prison, 26 Sivan – June 10.
 תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "מכתב של הרב מאיר כהנא לבנו, כלא רמלה, כ"ו בסיוון תש"ם (10 ביוני 1980); לצעיר בניי, בנימין זאב", 2 עמ', **צדג**. המאמר חולק לאנשי התקשורת, לתומכים ולציבור הרחב.

- 16 מכתב מבנימין למאיר, כ"ד בתמוז תש"ם (8 ביולי 1980), **צד 114**.
 מכתב ממאיר לבנימין, י"ט בתשרי תשמ"א (29 בספטמבר 1980), **צד 114**.
 מכתב מבנימין למאיר, אור לב' בחשוון תשמ"א (11 באוקטובר 1980), **צד 114 ב**.
 בנימין סיפר לי שכאשר היה אסיר בכלא מעשיהו (שבמתחם כלא רמלה) סוהר סיפר לו שבימים שלפני ראש השנה מאיר היה מעיר את האסירים לסליחות. בנימין היה במאסר בכלא מעשיהו בתקופות כ' בתמוז תשנ"ו-ט' בחשוון תשנ"ז (7 ביולי-22 באוקטובר 1996) ול' בניסן תשנ"ח-י"ד בתשרי תשנ"ט (26 באפריל-4 באוקטובר 1998).
 17 מכתב (אנגלית) ממאיר לאמו, כנראה בין סיוון לאב תש"ם (יוני-יולי 1980), **צד 114**. תויק עם מאמרים ומכתבים שכתב מאיר בתחילת מאסרו.
 18 לאחר שלושה חודשים בתפקיד מנהלת זמנית של מחלקת העיץ, קיבלתי מינוי קבוע בכ"ז שבט תשמ"ה (1 בפברואר 1981) ומילאתי את התפקיד עד שיצאתי לגמלאות, בתחילת תשנ"ט (סוף 1998).
 19 "הרב כהנא למעצרו רגיל", "מעריב", ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), עמ' 5. מובאת כאן טענתו של מאיר שהוא נעצר "משום שיש מי שרוצה להפריע לו במערכת הבחירות שלו לכנסת".
 עקיבא אלדר, 9.5 חודשי מאסר לכהנא על תקריות בשכם וברמאללה, "הארץ", ו' בתשרי תשמ"א (16 בספטמבר 1980), עמ' 3. בסוף הידיעה נכתב: "כהנא מתכוון לעמוד בראש תנועתו במערכת הבחירות הקרובות לכנסת".
 "נבון נפגש עם הנפשות שמאחורי בקשות החנינה", "הארץ", ד' בתמוז תש"ם (18 ביוני 1980), עמ' 3.
 אריה אגוזי, "האסיר מיכאל צור הסמיק כשהנשיא לחץ את ידו", "ידיעות אחרונות", ד' בתמוז תש"ם (18 ביוני 1980), עמ' 4.
 20 מכתב ממאיר ליוסף דיין, בסביבות כ"ט באלול תשמ"א (10 בספטמבר 1980), **צד 114**.
 United Nations: "Kahane's Followers Protest U.N. Presence," *Jerusalem Post*, July 28, 1980, p. 3.
 "Kach / JDL Take Over United Nations Headquarters in Jerusalem," *Jewish Press*, August 15, 1980, pp. 3, 39.
 "אנשי הרב כהנא 'השתלטו' על מטה האו"ם בארמון הנציב", "ידיעות אחרונות", ט"ו באב תש"ם (28 ביולי 1980), עמ' 5.
 "Dutch Government Discussing the Future of Its Embassy in Jerusalem," August 19, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved December 24, 2104.
 הפגנה על יד שגרירות הולנד: "שגריר אקוודור: יעבור זמן רב עד שתועבר השגרירות לתל אביב" "מעריב", ט' באלול תש"ם (21 באוגוסט 1980), עמ' 2.
 "שבעה מפגיני 'כך' הביאו חזיר למשרדי רק"ח בתל אביב", "ידיעות אחרונות", כ"ז בתשרי תשמ"א (7 באוקטובר 1980), עמ' 4. לכתבה צורפה תמונה של פעילי תנועת 'כך' שלמה אקנין, המחזיק בחזיר, וגד סרןטמן. דוא"ל מגד סרןטמן, כ' בטבת תשע"ג (2 בינואר 2013).
 "אמרתי לערפאת: 'שמי צ'רלי ביטון'", "ידיעות אחרונות", ט"ז בתשרי תשמ"א (26 בספטמבר 1980), עמ' 1.
 הפגישה נערכה ב"ח בטבת.
 רק"ח: ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 14998, כ"ו בתשרי תשמ"א (6 באוקטובר 1980).
 המפלגה הקומוניסטית הישראלית, מפלגת רק"ח (הרשימה הקומוניסטית החדשה), התמודדה בבחירות לכנסת התשיעית (מאי 1977), עם גופי שמאל נוספים, בשם חד"ש (חזית דמוקרטית לשלום ולשוויון). מפלגת רק"ח נשארה מפלגה נפרדת ועצמאית.
 "2 Palestinian Mayors Going Back to Israel Get Extremist Threat," *New York Times*, October 13, 1980, p. 13.
 דוא"ל מיוסף דיין, ד' בכסלו תשע"ג (18 בנובמבר 2012).
 "בני האוהלים... אנו תומכים בכם..." פלייר, **צד 114**.
 "ימין ה' עושה חיל – מכתב לימין סוויסה מהרב מאיר כהנא", כלא רמלה, י"ג בחשוון תשמ"א (23 באוקטובר 1980), פלייר, 3 עמ', **צד 114**.
 ראה גם: "ימין ה' עושה חיל" – מכתב לימין סוויסה, "כהן ונביא", כרך א, עמ' 65-67.
 21 ספר החשבונות של תנועת 'כך', כ"ז בסיוון תש"ם-י"ט בחשוון תשמ"א (11 ביוני-29 באוקטובר 1980), **צד 114**.
 22 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ח' בסיוון תש"ם (23 במאי 1980), **צד 114**. חלק ממכתב זה צוטט בסוף פרק טו הערה 42.
 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, אחרי כ"ז בחשוון (6 בנובמבר), **צד 114**. נכתב זמן קצר לאחר שהתחיל את שביתת הרעב.

- מאיר ציין סכומים לפי ערך הכסף בלירה הישראלית. השקל הונהג באדר תש"ם (פברואר 1980), אך הלירה המשיכה לשמש לצדו עד שהציבור התרגל למטבע החדש.
- 23 מכתב מיהושע בן ציון אל"י, "א בסיוון תש"ם (26 במאי 1980), **צד 114א**.
- 24 מכתב (אנגלית) מסוזן ליון אל"י, כנראה תמוז-אב תש"ם (יולי 1980), **צד 111ב**.
- Ads for funds to the Jewish Idea Legal Fund: "Is the Government of Israel Trying to Kill Rabbi Meir Kahane?" [ad] *Jewish Press*, May 30, 1980, p. 23; "Free Rabbi Meir Kahane and Baruch Green," [ad] *Jewish Press*, September 19, 1980, p. 16.
- 25 "JDL to Disrupt Jabotinsky Dinner...", press release, September 23, 1980, **rz 109**.
- מכתב (אנגלית) ממאיר למאיר ג'ולוביץ, "א בתשרי תשמ"א (21 בספטמבר 1980), **צד 109**.
- "One Jew Is Not Here Tonight!" flyer to be handed out at Jabotinsky Dinner, November 11, 1980, **rz 109**.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לג'ולוביץ, "ט בתשרי תשמ"א (29 בספטמבר 1980), **צד 109**.
- "Begin to Keynote Jabotinsky Dinner," *Jewish Press*, July 4, 1980, p. 21.
- 26 מכתב ממאיר לציפי ומשה קפלן, ז' בחשוון תשמ"א (17 באוקטובר 1980), **צד 109**.
- 27 מכתב ממני לרמטכ"ל רפאל איתן, י"ב בחשוון תשמ"א (22 באוקטובר 1980), **צד 114ב**.
- 28 מכתב (אנגלית) מיעקב בלום לשרגא בלום וקרובי משפחה אחרים בחול, אחרי יום הברית, ט"ז בחשוון תשמ"א (26 באוקטובר 1980), **צד 109**.
- 29 מכתב (אנגלית) ממאיר אל"י, בין ט"ז בחשוון (26 באוקטובר), יום הברית, לכ"ו בחשוון תשמ"א (5 בנובמבר 1980), יום לפני שהתחיל בשביתת הרעב, **צד 109**.
- "מסיבת עיתונאים עם יוסי דיין, מנכ"ל תנועת 'כך', בית אגרון, בכ"ז בחשוון תשמ"א (6 בנובמבר 1980), 11:00, הודעה לעיתונות, כ"ד בחשוון תשמ"א (3 בנובמבר 1980), חתום בידי ירון אורלי, מזכיר, **צד 109**.
- "Rabbi Kahane Taken to Prison Hospital on Hunger Strike," *Jewish Press*, November 7, 1980, p. 1.
- "Around the World; For the Record," *Washington Post*, November 7, 1980, p. A23.
- "הרב כהנא פתח בשביתת רעב בכלא," מעריב, כ"ח בחשוון תשמ"א (7 בנובמבר 1980), עמ' 4.
- "News Brief," Jewish Telegraphic Agency, October 20, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved December 23, 2014. This notes the release of a total of 64 Arab prisoners in October 1980.
- "Israel Frees 33 Prisoners in Gaza," *New York Times*, October 17, 1980, p. 14.
- "As You Wish, Rabbi Kahane," [ad] *Jewish Press*, November 7, 1980, p. 45. George Topas was chairman of Americans for an Undivided Israel.
- 30 Fred R. Conrad, "Happy Moments," *New York Times*, November 12, 1980, p. 3.
- 31 Shifra Hoffman, "Now It Can Be Told," *Jewish Press*, December 14, 1980, pp. 4, 15.
- אביעזר גולן, "תזמורת צבא ארה"ב ניגנה בערב לזכר ז'בוטינסקי...", "ידיעות אחרונות," ד' בכסלו תשמ"א (12 בנובמבר 1980), עמ' 1.
- 32 "Kahane's Condition Worsens," *Jewish Press*, November 14, 1980, p. 2.
- מאיר הקריא לי את המאמר הנ"ל בטלפון. המאמר בכתב יד, **צד 109**.
- "A Prisoner of Zion: Rabbi Meir Kahane," *Jewish Press*, November 14, 1980, pp. 3, 37.
- "More Than an Emergency," [ad] *Jewish Press*, November 21, 1980, p. 21.
- "Herut USA ...," [ad] *Jewish Press*, November 14, 1980, **rzp**.
- Yehuda Schwartz, "Inside View," *Jewish Press*, November 21, 1980, p. 54.
- 33 "Yecheiel Kadishay Answers Rabbi Feinstein's Telegram," *Jewish Press*, November 21, 1980, p. 1.
- "Three Jabotinsky Medal Winners Urge Begin to Release Kahane Immediately," Jewish Telegraphic Agency, November 19, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved October 30, 1980.
- Western Union Mailgram from Rabbi Herzl Kranz, Moshe Brodetzky and Dr. William Perl to Prime Minister Menachem Begin, Waldorf Astoria Hotel, November 16, 1980, **rz 112a**.
- "Clip and Mail Today," [ad] *Jewish Press*, November 21, 1980, p. 28.
- מכתבים לבגין למען שחרורו של מאיר, ראה "אנשים רבים...", הערות לפרק טז, הערה 8.

34 זיכרונותיו (אנגלית) של יוסף אלסטר, [י"ז] בסיוון תש"ס [20] ביוני 2000, צדנ. הוא הקליד את זיכרונותיו ושלח אותם בתגובה למכתבי מיום א' בסיוון תש"ס (4 ביוני 2000).

ריאיון טלפוני עם משה (מרטין) גרונשפכט, י"ח בתמוז תש"ס (21 ביולי 2000).

"What Else Is News: End Sit-In at Israeli Consulate," *New York Daily News*, November 17, 1980, p. 10, rz 109.

"Around the Nation: Addenda," *Washington Post*, November 17, 1980, p. A8.

רזי גוטנרמן, "אנשי כהנא 'התנחלו' בקונסוליה הישראלית בניו יורק", 'מעריב', ט' בכסלו תשמ"א (17 בנובמבר 1980), עמ' 15.

בגין שהה באמריקה עד י"א בכסלו תשמ"א (19 בנובמבר 1980). ראה הערה 31, Fred R. Conrad, NBC-TV program: "Begin to U.S.: Maintain Military in Middle East," *New York Daily News*, November 17, 1980, p. 14, rz 109.

NBC-TV program: "Meet the Press." See "Begin, Noting U.S. Peace Efforts, Denies Mideast Talks Are Stalled," *New York Times*, November 17, 1980, p. A4.

לכתבה בניו יורק טיימס' צורף תצלום של אלסטר ואיש ביטחון. כיתוב התמונה:

"Security man and member of the Jewish Defense League don't see eye to eye in the NBC lobby after Begin appeared on 'Meet the Press.'"

"Diary of a Prison Hunger Strike," *Jewish Press*, November 21, 1980, pp. 1, 59, 63, reprinted 35 in *Beyond Words*, 3:488-497.

תרגום לעברית: "יומן של שביתת רעב בכלא", 'כהן ונביא', כרך ב, עמ' 67-73.

"קפוצי' שובת רעב אבל גם אוכל", 'ידיעות אחרונות', ד' באדר א' תשל"ו (8 בפברואר 1976), עמ' 4. כתבה זו הופיעה עשרה ימים לאחר שקפוצי' החל לשבות רעב, ונכתב בה שהוא אוכל "מספר דברים".

עתירת אסיר לבית המשפט המחוזי בתל אביב. הרב מאיר כהנא, אסור בכלא רמלה, ע"י בי"כ עו"ד רחמים כהן... נ' שר הפנים... נציב בתי הסוהר... מפקד כלא רמלה... ד' בכסלו תשמ"א (12 בנובמבר 1980), עמ' 4, צד 109.

36 דוא"ל מרחמים כהן, ב' בשבט תשע"ג (13 בינואר 2013).

"Kahane Fasts in Jail," *Jerusalem Post*, November 12, 1980, p. 2.

"הרב כהנא השובת רעב סירב להיכנס ל'חדר לסרבני אכילה' ברמלה", 'מעריב', ד' בכסלו תשמ"א (12 בנובמבר 1980), עמ' 2.

"הרב כהנא שובת רעב בכלא רמלה", 'הארץ', ד' בכסלו תשמ"א (12 בנובמבר 1980), עמ' 3.

"הפליה לרעה", [מאמר מערכת] 'ידיעות אחרונות', ה' בכסלו תשמ"א (13 בנובמבר 1980), עמ' 2.

37 "Kahane Asks Injunction Against Burg, Jailers," *Jerusalem Post*, November 18, 1980, p. 3.

"הרב כהנא: 'אני זכאי לזכויות שניתנו לקפוצי'", 'מעריב', י' בכסלו תשמ"א (18 בנובמבר 1980), עמ' 4.

"הרב כהנא: קפוצי' זכה בכלא ליחס טוב ממני", 'ידיעות אחרונות', ט' בכסלו תשמ"א (17 בנובמבר 1980), עמ' 2. לא פורסמו ידיעות נוספות על העתירה לבית המשפט, ורחמים כהן לא זכר שנערך דיון בעניינה. יש להניח שההליכים המשפטיים הופסקו כאשר נודע על שחרורו של מאיר ב"ג בכסלו (21 בנובמבר). דוא"ל מרחמים כהן, כ"ה בטבת תשע"ג (7 בינואר 2013).

38 פתק (אנגלית) ממאיר אל"י, לפני הפגישה שנקבעה לי עם בגין בי"ג בכסלו תשמ"א (21 בנובמבר 1980), צדנ. יוסף דיין סיפר שפגישתי עם בגין נקבעה בעזרת הרב שלום קלאס, מו"ל ה'ג'זאי' פרס'. דוא"ל מדיין, ב' בשבט תשע"ג (13 בינואר 2013).

Cable from Brandon Grove, Jr., American Consul, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, November 21, 1980, #Jerusa3655, rzp.

Cable from Ambassador Samuel Lewis, American Embassy, Tel Aviv, to Secretary of State, Washington, November 25, 1980, #TelAv21164, rzp.

"Report Kahane's Release Due Dec. 12," Jewish Telegraphic Agency, November 24, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved October 30, 2012.

מכתב (אנגלית) מיהודה אבנר, יועץ ראש הממשלה, לסלי זלצובר, י"ז בכסלו תשמ"א (25 בנובמבר 1980), צדנ. "Israel Releases Kahane 6 Months Ahead of Time," *New York Times*, December 13, 1980, section 2, p. 34.

"How Kahane Foiled a Solitary Cell," *Jewish Post of New York*, November 28, 1980, p. 1, rz 112a.

39. "A Message from Meir Kahane," [letter to the editor] *Jewish Press*, November 28, 1980, p. 28. המכתבים שמאיר קיבל מאוהדים נמצאים בתיקים צד 110 וא צד 111.
37. "From Rabbi Meir Kahane," [letter to the editor] *Jewish Press*, December 19, 1980, p. 37.

פרק יח

1. "Kahane Freed from Prison: Vows to Run Again for Knesset," *Jerusalem Post*, December 14, 1980, p. 2. The photo accompanying this report shows Meir, Yosef Dayan and Yaron Orli, Secretary of Kach, who had polio as a child, using a cane.

"Rabbi Kahane to Arrive in U.S. in January," *Jewish Press*, December 26, 1980, p. 2. צבי זינגר, "הרב כהנא משתחרר היום מן הכלא," 'מעריב', ה' בטבת תשמ"א (12 בדצמבר 1980), עמ' 11.

2. "כך" מכינה קבלת פנים לשחרור הרב כהנא, "ידיעות אחרונות", ה' בטבת תשמ"א (12 בדצמבר 1980), עמ' 4.

3. דוא"ל מגד סרןקומן, "כ"ג בטבת תשע"ב (18 בינואר 2012).

4. "כהנא צודק – כהנא לכנסת, קבלת פנים, ז' בטבת תשמ"א (14 בדצמבר 1980), 19:30, אולם היכל דוד, הציבור מוזמן", מודעת קיר, צדכ 58-2.

3. "Kahane Kicks off Knesset Campaign," *Jerusalem Post*, December 15, 1980, p. 2. "בשירה ובריקודים קיבלו אמש כ-300 מחברי תנועת 'כך' את פניו של מנהיגם, הרב מאיר כהנא...," [כיתוב תמונה] 'מעריב', ח' בטבת תשמ"א (15 בדצמבר 1980), עמ' 15. תצלום: משה קפלן. כיתוב תמונה: צבי זינגר. תצלומים ממסיבת השחרור, ראה מדור התמונות.

4. מסיבת האירוסים של ברוך וניצה וערכה בכ"ב בטבת תשמ"א (29 בדצמבר 1980). תצלום מהחתונה שלהם, ראה במדור התמונות.

5. "בעקבות התעקשותה של הנהלת מלון 'המלך דוד'...", הודעה לעיתונות, כ"ב בטבת תשמ"א (29 בדצמבר 1980), צד 1199.

קבלה לתנועת 'כך', רחוב אוסישקין 31, ירושלים, על סך 1,300 ל"י מאולמי הדקל בדימונה, כ"ה בטבת תשמ"א (1 בינואר 1981), צד 1199.

קבלה לתנועת 'כך' על סך 1,200 ל"י על מערכת הגברה, כ"ה בטבת תשמ"א (1 בינואר 1981), חתום בידי יעקב סגל, רחוב שמואל הנגיד 17, ירושלים, צד 1199.

"הרב כהנא רוצה להקים מדינת 'סבבה'," 'ידיעות אחרונות', כ"ו בטבת תשמ"א (2 בינואר 1981), עמ' 2.

"Of Hebrews and Jews," *Jewish Press*, August 8, 1980, pp. 10, 14.

"הכּוּשִׁים העֵבְרִים לֹא יגֹרְשׁוּ; יִתִּישׁוּ בִּנְגֹב...," 'ידיעות אחרונות', ג' בתמוז תש"ם (17 ביוני 1980), מוסף 24' שעות, עמ' 1.

"ועד פעולה בערד לסילוק הכּוּשִׁים העֵבְרִים," 'מעריב', ב' באב תש"ם (15 ביולי 1980), עמ' 8.

6. "Four Injured in Tel Aviv University Clash," *Jerusalem Post*, May 20, 1980, p. 2. "קטטות עם סטודנטים ערבים בירושלים ובחיפה," 'ידיעות אחרונות', כ"ט באייר תש"ם (15 במאי 1980), עמ' 4. "אלות מסומרות, אבנים ואגרופים בקרבות סטודנטים בקמפוס הירושלמי," 'מעריב', ט"ו בסיוון תש"ם (30 במאי 1980), עמ' 3.

Menachem Gottlieb, "Jews Uninformed About Hebrew Univ.," [letter to the editor], *Jewish Press*, July 18, 1980, p. 5. This cites Benny Morris, "Trouble on Campus," *Jerusalem Post*, May 30, 1980, *Jerusalem Post Magazine* section, pp. 14-15.

7. "סטודנטים ערבים הפגינו באוניברסיטת חיפה," 'ידיעות אחרונות', כ"ב באייר תש"ם (8 במאי 1980), עמ' 4. "קטטות עם סטודנטים ערבים בירושלים ובחיפה," 'ידיעות אחרונות', כ"ט באייר תש"ם (15 במאי 1980), עמ' 4. "תגרה באוניברסיטת חיפה בין סטודנטים מהשמאל והימין," 'ידיעות אחרונות', ג' בתמוז תש"ם (17 ביוני 1980), עמ' 4.

"גרשו אבנר: עייפתי מלהיות השוטר של אוניברסיטת חיפה," 'מעריב', ט' בכסלו תשמ"א (17 בנובמבר 1980), עמ' 2.

"דיקן הסטודנטים בחיפה עזב כנס בני מיעוטים," 'מעריב', ט"ז בכסלו תשמ"א (24 בנובמבר 1980), עמ' 4. "סטודנטים ערבים הורחקו לשנה מאוניברסיטת הנגב," 'ידיעות אחרונות', ד' בסיוון תש"ם (19 במאי 1980), עמ' 7. "נדחה ערעור סטודנטים ערבים על ההחלטה להרחיק מלימודים," 'ידיעות אחרונות', י"ג בתמוז תש"ם (27 ביוני 1980), עמ' 2.

8. "כהנא נאם והסטודנטים קיללו," 'מעריב', ט' בטבת תשמ"א (16 בדצמבר 1980), עמ' 16.

“Kahane Released from Jail; Barred from Entering Technion,” Jewish Telegraphic Agency, 9 December 19, 1980. www.jta.org/archive. Retrieved October 30, 2012.

“Kahane Banned at Technion,” *Jerusalem Post*, December 18, 1980, p. 3. שמעון רפפורט, “הטכניון מנע כניסת הרב כהנא לקמפוס,” *מעריב*, י”א בטבת תשמ”א (18 בדצמבר 1980), עמ’ 2.

ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס’ 07464-80-3, י”א בטבת תשמ”א (17 בדצמבר 1980).

“A Threat Named Kahane,” see note 19. 10

לקטעים מתוך מאמר המערכת ראה פרק יח, עמ’ 223.

“Fear,” *Jewish Press*, February 13, 1981, p. 26.

במאמר הנ”ל נכתב שדיקון הסטודנטים באוניברסיטה העברית דחה את בקשת הסטודנטים ב”ד בטבת תשמ”א (21 בדצמבר 1980).

11 זוהר בלומנקרנץ, “תוך תגרות בין סטודנטים נאם הרב כהנא בבר אילן,” *מעריב*, י”ח בטבת תשמ”א (25 בדצמבר 1980), עמ’ 11.

“אגודת הסטודנטים, אוניברסיטת בר אילן, בצוהרי יום ד’: הרב מאיר כהנא, י”ז בטבת תשמ”א (24 בדצמבר 1980), 12:00 בצהריים,” מודעת קיר, צדכ 62-2.

“Rabbi Kahane to Arrive in New York; Determined to Drive Arabs Out of Israel; Will Seek 12 Knesset Seat,” press release, December 26, 1980, rz 105c.

Similar text in: “Rabbi Kahane to Arrive in U.S. in January,” *Jewish Press*, December 26, 1980, p. 2. Date of arrival: January 5, 1981.

13 מכתב ממאיר לציפי ומשה, כ”ג בתמוז תש”ם (7 ביולי 1980), צדכ. במכתב זה התייחס מאיר לתקופת מאסרו בביטוי “מעז יצא מתוק”.

“Schedule for January-March 1981,” typed, with Meir’s handwritten additions, rz 105c. 14

תפוצתו של ‘ג’ואיש פרס’ בתשמ”א (1981) הייתה 191,780 עותקים. ראה:

Ayer Directory, 1982, p. 599.

“Meir Kahane ... will be available for speaking engagements commencing early January through early March. ... Act now... to arrange to hear the most dynamic Jewish leader of our time ‘tell it like it is,’” [ad] *Jewish Press*, January 2, 1981, p. 46. The ad gave phone numbers of the Jewish Idea (934-1223) and the JDL office (686-3041).

The same ad ran in the *Jewish Press* every week, from December 19, 1980 through March 6, 1981. It was usually placed between page 42 and page 46, except for December 26 when it was on page 24 and January 23, when it was on page 18.

“Rabbi Eyes 2d Jewish Nation,” *Chicago Tribune*, March 5, 1981, rz 105d. An AP wire service 15 report.

“Kahane: JDL Will Set Up West Bank, Golan ‘Provisional Government’ if Israel Returns the Areas,” Jewish Telegraphic Agency, March 5, 1981. www.jta.org/archive. Retrieved February 18, 2013.

March 4, 6:30 p.m.: University of Maryland, College Park, Md.; 8:00 p.m.: Temple Sinai, Washington, D.C. See “Schedule...,” note 14.

“Last year you heard two Arab mayors ... Now you can hear ... Rabbi Meir Kahane ... March 4, 8:00 p.m.,” flyer, rz 105c.

“First Appearance of Rabbi Meir Kahane ... Biltmore Hotel ... January 11, 1981, 3:00 p.m., 16 Admission: Three Dollars ... Sponsored by Institute for the Jewish Idea [and] Jewish Defense League ... Don’t Miss It!” [ad] *Jewish Press*, January 2, 1981, p. 8. Quarter-page ad.

“First Appearance ... Biltmore Hotel ...,” [ad] *Jewish Press*, January 9, 1981, p. 25.

“First Appearance ... Biltmore Hotel ...,” flyer, rz 719.

“Meir Kahane ... at Biltmore Hotel last Sunday... Give up Grossinger’s...,” [photo caption] *Village Voice*, January 14, 1981, p. 3. rz 105d.

David Moin, “The Resurrection of Meir Kahane,” *Jewish World* (Long Island), January 16, 1981, p. 7, with photos, rz 105d. Photos by Roy N. De Blicke.

“Meir Jolovitz Appointed Nat’l JDL Director,” *Jewish Press*, January 9, 1981, p. 47. His qualifications: Adult education program director, Phoenix Jewish Community Center; past Director, Jewish Community Relations Council of Phoenix.

First week in New York, see “Schedule...,” note 14: January 6-January 8: January 6, 12:00 p.m.: Queens College; 5:00 p.m. NBC-TV “Live at Five,” midnight: Bob Grant radio talk show

“Rabbi Meir Kahane ... Is Back ... Tues. Jan. 6, 1:00-3:00 p.m., Academic 170 ...,” [ad] *Newsbeat* (Queens College), December 15, 1980, p. 13.

“Kahane Speaks at Queens College,” *Ha’or* (Queens College), February 11, 1981, pp. 1, 10, *rzp*. Thanks to Christine Parker, Archives, Queens College, for a scan of this article.

January 7: Live interview on Seattle radio, taping for the Larry Gordon radio show; 12 noon: Brooklyn College Hillel.

“Rabbi Meir Kahane, Founder of Modern-Day Jewish Activism, Is Back! ... Hillel Building, Brooklyn College...,” flyer, *rz 112a*.

January 8, 12 noon: Outdoor rally at the Diamond Center in Manhattan; 7:00 p.m.: Touro College.

“Learn Jewish Pride and Power at Camp Jedel...,” [ad] *Jewish Press*, February 20, 1981, p. 45. ¹⁷

“Help Yourselves by Helping Us ... Donate Now: Summer Camp Sites...,” [ad] *Jewish Press*, February 27, 1981, p. 52.

“Learn Jewish Pride at the Jewish Defense League Summer Training Camp...,” flyer, *rz 105b*.

“Learn Jewish Pride at the Jewish Defense League Summer Training Camp...,” [ad] *Jewish Press*, May 29, 1981, p. 32B.

An application form was sent to those who replied to ads or flyers: Letter from Jewish Defense League to “Dear Friend,” undated, *rz 105b*.

Letter from Barry Eisen, Executive Director, Jewish Community Center of Harrisburg, Pa., to Ira Miskin, December 18, 1980, *rz 105a*. ¹⁸

Temple Sinai, Washington, D.C., see note 15. ¹⁹

“A Threat Named Kahane,” [editorial] *Jerusalem Post*, December 18, 1980, p. 8.

Rebuttal to above editorial: Malka Abels, “Rabbi Kahane,” [letter to the editor] *Jerusalem Post*, December 29, 1980, p. 8, reprinted in *Jerusalem Post International Edition*, January 4, 1981, p. 23.

Rebuttal to above editorial: Rafael Medoff, [no title], [letter to the editor] *Jerusalem Post*, January 16, 1981, p. 8.

Anonymous, “Rabbi Kahane in Washington,” [letter to the editor] *Jerusalem Post*, April 3, 1981, p. 14.

Stephen S. Rosenfeld, “Report from Washington: Kahane on Tour,” *Present Tense*, Spring 1981, pp. 9, 10, *rz 104b*. This notes that the American Jewish Committee of Washington distributed a text condemning Meir.

“Fear,” *Jewish Press*, February 13, 1981, pp. 26, 38. ²⁰

The speaking dates noted in “Fear” appear in “Schedule...,” note 14. The entry for Sunday, January 18, “Catskills,” i.e. Grossinger’s Hotel, is Meir’s handwritten addition to the typed schedule.

David Schwartz, “ASU Rabbi Prevents Leader’s Talk,” *State Press* (Arizona State University), January 28, 1981, p. 1, *rz 432*. This article says that Meir last spoke at ASU in 1974, but in fact it was in 1976. See “Arabs Demand Land, Says Rabbi,” notes to chapter 3, note 21.

See note 19, Stephen S. Rosenfeld... ²¹

Temple Sinai, see note 15.

Albert Friedman, “Kahane’s Plan: A Second Jewish State; A New ‘Umbrella Group,’” *Jewish Week*, March 12, 1981, p. 7, *rz 105b*. ²²

This notes that Meir appeared on the “Good Morning, Washington” TV program while he was in Washington.

The name of the umbrella group is not given in the article nor did Meir form one that year or during the years 1982-1983.

See “Schedule...,” note 14: February 27-28, Friday night and Shabbat: At the invitation of Rabbi Herzl Kranz, Meir spoke at the Silver Spring Jewish Center on Saturday night to an overflow crowd. See note 19, Stephen S. Rosenfeld...

See also: Herzl Kranz, “In Defense of Rabbi Meir Kahane [announcing Meir’s Saturday night speech],” [letter to the editor] *Jewish Week*, February 26, 1981, p. 17, rz 105c.

David Moin, “Is There a Place on Long Island for the JDL,” *Jewish World* (Long Island), 23 February 20, 1981, p. 4, rz 105c. Report on talks in Patchogue and Plainview. Aaron Reiff was a member of the Jewish War Veterans.

“Schedule...,” see note 14: February 8, 8:00 p.m.: Manetto Hill Jewish Center, Plainview, N.Y.; February 9, 8:00 p.m.: Temple Beth El, Patchogue, N.Y. The latter is a handwritten addition by Meir to the typed schedule; it was announced in “Community Calendar,” *Jewish World* (Long Island), February 6, 1981, p. 24, with photo, rz 105a.

Meir’s speech at Manetto Hill Jewish Center, Plainview, New York, audio file, rzp. Untitled schedule, Los Angeles, January 28 – February 2, rz 105a. This lists UCLA on January 24 29 and one parlor meeting each day. The five parlor meetings in Los Angeles were hosted by Jerry Blume, Sy Gaiber, Dr. Ira Harrow, Dr. Paul Hull and Irv Rubin.

“A Chronology of Recent Anti-Semitic Acts in L.A.,” *Los Angeles Herald Examiner*, February 2, 1981, p. A16, rz 105c.

“Intergroup Relations: Antisemitism,” *American Jewish Yearbook*, 1983, p. 67.

“Again, Anti-Semitism,” *Newsweek*, February 16, 1981, p. 38.

“Can There Be a Holocaust Here? ... Ackerman Hall, room 3564, at noon today...” [ad] *Daily Bruin* (UCLA), January 29, 1981, p. 14, rz 105d.

“Training Camps Planned for Jewish Self-Defense,” *New York Times*, January 30, 1981, p. 9A. (UPI wire service, dateline Los Angeles).

“JDL Teeners Use Swastika as Gun Training Target,” *Jewish Week*, March 22, 1981, p. 2, rz 105b.

25 ריאיון טלפוני עם הרב חיים צבי (קני) כהן, כ”ב באלול תשנ”ז (24 בספטמבר 1997).

Letter from Michael Drissman, executive director, Conference of Jewish Activists, to Mr. Paul 26 Borman, January 9, 1981, rzp. Meir formed the Conference in 1978. See chapter 7.

The printed invitation said, “Rabbi Meir Kahane ... Zionist Cultural Center, 18451 W. 10 Mile Road, Oak Park, January 20, 1981, 7:30 p.m. ... Mrs. Harriet Drissman, dinner chairperson, [assisted by] Manny Mittleman, Reuben Katz, Gordon Blank, Samuel Flatt,” rz 105d.

Michael Drissman, executive director of the Conference of Jewish Activists in the Detroit area, sent Meir copies of his newsletter *Shofar*. Meir wrote to him: “Your literature is superb.” See Letter (handwritten) from Meir to Michael Drissman, undated, rzp.

Letter from Prof. Michael Drissman to Dr. Robert Woodburn, William Tyndale College, 27 Farmington Hills, Mich., January 26, 1981, rzp. The college closed in 2004.

“Schedule...,” see note 14: January 20, 12:30 p.m. William Tyndale College; 2:00 p.m. Akiva Day School; January 21, Young Israel of Greenfield (given as “Oak Park” in George Bullard..., below.)

George Bullard, “Anti-Nazi Training Base Set for Area,” *Detroit News*, January 22, 1981, pp. 3A, 8A, rz 105d.

“Schedule...,” see note 14: January 19: Michigan State University (Meir’s handwritten addition 28 to the typed schedule).

“Come Hear Rabbi Meir Kahane, founder of the Jewish Defense League speak on Arabs in Israel and American Jewry ... Monday, January 19, 4:30, Room B106, Wells, sponsored by Jewish

Human Rights Council,” [ad] *State News* (Michigan State University), January 19, 1981, p. 3, rz 105d. Sponsored by the Jewish Human Rights Council, Steve Egar, president.

Sheryl Homes [sic], “Rabbi Pushes for Zionism,” *State News* (Michigan State University), January 20, 1981, p. 3. Thanks to Judy Matthews, Librarian, Michigan State University, for copies of this article and the above article dated January 29, 1981.

January 23-24, Friday, Shabbat, Saturday night: Guest of Ed Tennen; University of Arizona at Tucson (not in “Schedule...”). See “Rabbi Meir Kahane will speak on problems facing world Jewry, Social Science room, 100, Saturday, January 24, 8:00 p.m.,” flyer, rz 105d.

“Hillel / Seminar '81 ... Rabbi Meir Kahane will speak on ‘Return to the Jewish Values of Old,’” [ad] *Arizona Daily Wildcat* (University of Arizona, Tucson), January [23], 1981, p. 22, rz 103d.

“For Immediate Release: The man accused of the bombings of the two Arab mayors last June will be speaking at the Social Science Hall, University of Arizona Saturday evening, [January 24] 8:00 p.m.,” press release with the JDL logo at the top and the address of Ed Tennen’s Desert Ulpan at the bottom, rz 105d.

Julia A. Wood, “Leaders Too Passive, Militant Rabbi Says,” *Arizona Daily Star*, January 25, 1981, rz 105d.

“Rabbi Meir Kahane, Founder of Modern-Day Jewish Activism, Is Back,” flyer, rz 105d. This notes Meir’s schedule in Miami, as follows:

February 3, 8:00 p.m.: Beth Israel Congregation; February 4, 10:00 a.m.: Sandy Payton radio talk show; 2:00 p.m.: University of Miami, Student Union; 7:00 p.m.: Cable TV – North Bay Village Jewish Center; 8:00 p.m.: Dinner honoring Rabbi Meir Kahane at Sea Gull Kosher Steak House.

February 5, 10 a.m.: Al Rantel radio talk show; Meir’s handwritten addition: Florida Forum TV show; 1:30 p.m.: Hebrew Academy; 8:00 p.m.: Young Israel of Sky Lake, Rabbi Dov Bidnick. “Rabbi Kahane to arrive in Miami; determined to drive Arabs out of Israel; will seek Knesset seat ... press conference, February 3, 5:00 p.m.,” press release, January 26, 1981, rz 105d.

Gordon Light, “Jewish Defense League Leader Raises Funds on Beach,” *Sun Reporter* (Miami), February 5, 1981, pp. 1, 3, with photo, rz 107a. Report on press conference.

“Kahane is Coming! ... See and Hear the Most Controversial Jewish Leader in U.S. History..., Student Union, University of Miami, February 4, 1981, 2:00 p.m.,” flyer, rz 105d.

“Lectures: ... Jewish Defense League: Rabbi Meir Kahane will lecture tomorrow...,” *Miami Hurricane* (University of Miami), February 3, 1981, p. 2, rzp.

Alex Brewster, “Why No Coverage of Kahane?” [letters to the editor] *Miami Hurricane* (University of Miami), February 27, 1981, p. 5, rzp. Thanks to the Richter Library Reference Department, University of Miami, for scans of the *Miami Hurricane*.

Jewish Defense League National Convention at Crown of Israel synagogue, Brooklyn, N.Y., February 14, 15, Saturday night, 8:00 p.m. and Sunday morning 10:00 a.m., see “Schedule...,” note 14.

“JDL National Convention ... ‘Voting rights granted only to dues paying members. All welcome,” [ad] *Jewish Press*, January 30, 1981, p. 22.

February 16: Stony Brook College (not in “Schedule”). See “Student Union ... Masada proudly presents Rabbi Meir Kahane ... SUNY at Stony Brook...,” Monday, February 16, 4:00 p.m., Union auditorium,” [ad] *Statesman* (Stony Brook), February 16, 1981, p. 10; flyer, rz 105c.

Barbara A. Fein, “Meir Kahane Speaks Here on Jewish State and Judaism,” *Statesman* (Stony Brook), February 18, 1981, p. 5, rzp.

February 16, 8:30 p.m.: Yeshiva University. See “Schedule...,” note 14. “Meir Kahane Speaks to YC Students Regarding Topics of Jewish Concern,” *Commentator* (Yeshiva University), March 4, 1981, p. 1, rzp. Thanks to Shulamith Berger, Archivist, Yeshiva University, for scans of *Commentator*.

Gil Sedan, "Israel to Mount International Campaign to Ascertain Whereabouts of Prisoner of Conscience Iosif Mendelevich," Jewish Telegraphic Agency, February 17, 1981. www.jta.org/archive. Retrieved February 13, 2013.

תצלום של מאיר בנאומו ב'שיבה יוניברסיטי', ראה מדור התמונות.
 "JDL Hits USSR on Missing Activist," *New York Post*, February 18, 1981, p. 10, with photo ³³ by Michael Fox, rz 105c. In a later edition that day the headline was: "Hours After New York Protest over Soviet Jewish Prisoner – FREED!" rz 779.

Yeshiva University students at demonstration, see *Commentator*, note 32.
 "Iosif Mendelevich Released from the Soviet Union and Is on His Way to Israel," Jewish Telegraphic Agency, February 19, 1981. www.jta.org/archive. Retrieved February 13, 2013.

יוסף מנדלביץ, 'מבצע חתונה' (ירושלים: כתר, 1985), עמ'. מנדלביץ מספר על שחרורו בעמ' 304-308.

"Soviet Frees Jew Held in 1970 Plot," *New York Times*, February 19, 1981.

"JDL Takes Action at Soviet Mission," *Jewish Press*, March 13, 1981, p. 59. ³⁴

"It's Cops vs. the JDL at Soviet Mission," *New York Post*, February 23, 1981, p. 34, rz 105c.
 דוא"ל (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, ד' בסיוון תש"ס (7 ביוני 2000).

"Schedule...," note 14: February 21, 8:00 p.m.: Brooklyn College.

"Brooklyn College Hillel, Feb. 21, 8:00 p.m., Dov Shurin in concert, Rabbi Meir Kahane speaking, admission \$3.00," [ad] *Jewish Press*, February 20, 1981, p. 46.

"Round the Quad: Hillel presents Dov Shurin in concert with Rabbi Meir Kahane speaking, Hillel Building...," *Kingsman* (Brooklyn College), February 20, 1981, p. 15, rzp.

Cleveland: See note 37.

See "Schedule...," note 14: March 3: Tufts University; March 4: University of Maryland; ³⁵ March 9: Stern College for Women. These are all handwritten additions by Meir to the typed schedule. There is a handwritten addition for March 2 at Boston University, but no mention was made of it in any Boston University sources. Thanks to Katherine Kominis, archivist at the Archival Research Center of Boston University.

Stephen Labaton, "JDL Head Speaks," *Tufts Observer*, April 12, 1981, pp. 1, 29, rzp. Thanks to Morgan VanClief, Archives, Tufts University, for a copy of this article.

Karen Silberfarb, "Kahane: 'Be Jewish Again,'" *The Strength-Hako'ach* (University of Maryland's Independent Jewish Student Newspaper), March 1981, p. 3, rz 105b. This lecture was probably at noon.

"An Interview with Rabbi Kahane", *Observer* (Stern College), April 7, 1981, pp. 1, 7.

Steve Fagin, "Militant Rabbi Tells Jews Not to Shun Use of Violence," *The Day* (New London, ³⁶ Conn.), February 25, 1981, with photo, rz 105b. Rabbi Menachem Gopin was quoted in this article.
 "Meir Kahane to Speak at Ahavath Chesed," *Jewish Leader* (New London), February 19, 1981, p. 1, with photo, rz 105c. This notes: "A cocktail hour for patrons and sponsors will be held prior to Rabbi Kahane's address at 7:30 p.m. in the Social Hall."

Letter from Celia Weiner Rosenzweig to Meir, March 4, 1981, rz 105b.

See "Schedule...," note 14: February 24, 7:00 p.m.: Cong. Ahavath Chesed, New London. Meir's talk at the Beth Shalom Synagogue in Providence had been scheduled for February 7.

³⁷ הרצאות בבתי כנסת ובפני קבוצות יהודיות שלא הזכרו בטקסט:

See "Schedule...," note 14 and additional sources given below.

January 6, 8:00 p.m., Hebrew Institute of Riverdale.

"Rabbi Meir Kahane will speak at the Hebrew Institute of Riverdale, Tuesday, January 6, 1981 at 8:00 p.m.," [ad] *Jewish Press*, January 2, 1981, p. 44. Meir was asked to devote a few minutes of his talk to the plight of the Ethiopian Jews. See Letter from Marc Lewitinn, president, Falasha Freedom Foundation, to Meir, January 6, 1981, rz 433.

January 11, 8:00 p.m., Young Israel of Queens Valley.

"Rabbi Meir Kahane will speak at the Young Israel of Queens Valley ... Kew Garden Hills, Sunday, January 11, 1981 ... All Are Welcome." [ad] *Jewish Press*, January 9, 1981, p. 40.

January 26, 8:00 p.m., Jewish Community Center, Phoenix.

"First Appearance of Rabbi Meir Kahane..." flyer, rz 105a. The president of the Phoenix Jewish Community Council, Irv Shuman, always welcomed Meir to speak there. Email from Meir Jolovitz, February 3, 2013.

February 8, Sunday, 10:00 a.m., Monsey Jewish Center (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

Letter from Edward Krupnick, Men's Club, Monsey Jewish Center, to Meir, February 11, 1981, rz 105c. He wrote: "... an inspiring presentation before the largest breakfast crowd we have ever had."

February 12, 8:00 p.m., Van Cortland Jewish Center, Bronx, N.Y. (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

February 13, 14, Friday evening and Shabbat, Congregation Crown of Israel, Borough Park. February 15, 10:00 a.m., Knesset Israel, Bronx, N.Y. (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

"N.A.J.P. [National Association for the Jewish Poor] Is Proud to Have Rabbi Meir Kahane..." [ad] *Jewish Press*, February 13, 1981, p. 28D.

February 15, 2:00 p.m., Congregation Shaarey Tefilah, Perth Amboy; 8:00 p.m., Garden Jewish Center, Flushing, N.Y. [closed in 2012] (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

"Rabbi Meir Kahane Will Speak at the Garden Jewish Center, ... Flushing, N.Y., Sunday, February 15, 8:00 p.m. All are invited – No Admission Charge," [ad] *Jewish Press*, February 13, 1981, p. 36D.

February 17, 8:00 p.m., Young Israel of Canarsie (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

"Rabbi Meir Kahane ... is back! Come hear Rabbi Kahane tell the true story of his arrest... Young Israel of Canarsie, February 17, 1981, \$2.00 admission," [ad] *Jewish Press*, February 13, 1981, p. 28D.

February 20, Friday evening, *Oneg Shabbat* at Rabbi Meir Fund's "Flatbush Minyan," 1402 Avenue J, Brooklyn. Meir and I had the Friday night meal with Rabbi Fund's family and then Meir gave a talk at his "Minyan."

February 21, Shabbat, 4:30 p.m., Congregation Ahi Ezer, Brooklyn, arranged by Charles Cohen (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

"Rabbi Meir Kahane Speaks ... All invited - No admission charge," [ad] *Jewish Press*, February 20, 1981, p. 42.

February 22, 2:30 p.m., luncheon at Sinai Synagogue; evening parlor meeting at home of Yaakov Pollack, Cleveland.

February 23, 7:30 p.m., public meeting at Taylor Road Synagogue, Cleveland.

"Rabbi Meir Kahane Will Be Speaker at Two Events Here," *Cleveland Jewish News*, February 20, 1981, p. 3, n1.

Bernice Green, "Kahane Pleads for Knesset Seat, 'Open Doors,'" *Cleveland Jewish News*, February 27, 1981, p. 6, with photo by Steven B. Stregovsky, n1.

אני נסעתי לקליבלנד עם מאיר להרצאתו בבית הכנסת 'סיני'. בעיתון הנ"ל פורסמה תמונה של שנינו מושוחים עם הרב ישראל פיקהולץ, רב בית הכנסת.

התצלום עם הרב ישראל פיקהולץ במדור התמונות.

תודה לרב שוברט ספירו, שסיפר לי ששמו העברי של הרב פיקהולץ מופיע בנייר המכתבים של אגודת הרבנים האורתודוקסים של קליבלנד; תודה לאלן גרוס, סגן יושב ראש הפדרציה היהודית של קליבלנד, ולד"ר שון מרטין, ארכיונאי של האוסף היהודי Western Reserve Historical Society, ששלח לי סריקה של נייר המכתבים; ותודה לכל יוצאי קליבלנד שעזרו לי בכיור זה.

February 25, 8:00 p.m., Congregation B'nai Jacob, 3017 Glenwood Road, Brooklyn, N.Y. (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

"Come One-Come All ... Congregation B'nai Jacob ... admission \$2.00," [ad] *Jewish Press*, February 13, 1981, p. 38.

"Rabbi Meir Kahane appearing at Congregation B'nai Jacob, Wednesday evening, February 25, 8:00 p.m.," *The Bulletin* (Congregation B'nai Jacob), February 1981, p. 1, rz 105c.

February 26, 8:00 p.m., Young Israel of Kew Garden Hills.

"Rabbi Meir Kahane Will Speak at Young Israel of Kew Garden Hills, ... All Welcome – Free Admission," [ad] *Jewish Press*, February 20, 1981, p. 38.

March 1, 8:00 p.m., Shaare Zion Congregation, Baltimore. Co-sponsors were the Suburban Orthodox Congregation and the Pickwick Jewish Center (led by Rabbi Marcel Blitz).

"Rabbi Still Embarrasses Establishment," *Evening Sun* (Baltimore), February 27, 1981, p. D18, with photo, rz 105c.

Merrie Eisenstadt and Gary Rosenblatt, "Close-Up: The Dark Vision of Meir Kahane," *Baltimore Jewish Times*, March 6, 1981, pp. 16, 18, 20, with photo, rz 105c.

March 5, 8:00 p.m., Temple Beth El, Springfield, Mass. (Meir's handwritten addition to the typed schedule).

"I Am Not Prepared to See Israel Go Under," *Daily News* (Springfield, Mass.), February 17, 1981, p. 1, with photo, rz 105c. This reports that Meir talk was under the auspices of the Springfield Mikveh Association and that a reception would be held before his talk for sponsors and patrons.

"You've listened ... Sunday, March 8, 12:30 p.m., Couvert \$18.00. Mail your checks and 38 reservations to Kahane for Knesset, PO Box 425, Brooklyn, N.Y. Phone 686-3041, 934-1223," [ad] *Jewish Press*, February 6, 1981, p. 28B; February 13, 1981, p. 45; March 6, 1981, p. 31.

"Join with & wish Luck, Mazel Tov & Simchas to Rabbi & Mrs. Meir Kahane as they return to Israel ... Sunday, March 8, 12:30 p.m. [ad] *Jewish Press*, February 20, 1981, p. 45.

Jane Shapiro, "Whirl Around the Five Towns; Kahane Speaks," *Journal* [*Long Island Journal*], 39 Mar. 12, 1981, p. 24, rz 105b.

"Farewell Dinner for Rabbi Kahane," *Jewish Press*, March 20, 1981, p. 69.

See "Schedule..." note 14: March 8, Sunday, 12:30: La Difference; 7:30 p.m. Woodlake 40 Country Club, Lakewood, N.J. Both engagements were handwritten additions by Meir to the typed schedule. He wrote "Wilson" because La Difference restaurant, where the fundraiser was held, was owned by Murray Wilson.

"Again, Anti-Semitism? ... Rabbi Meir Kahane Tells It Like It Is... March 8, 7:30 p.m., Woodlake Country Club, Lakewood, N.J., Tickets \$5.00, Students: Free," flyer, February 25, 1980, rz 105c.

מכתב (אנגלית) מג'ורג' (יוסף) טופס למאיר, ה' אדר ב' תשמ"א (11 במרץ 1981), צד 105ב.
מאיר הגיע לארץ ב' באדר ב תשמ"א (13 במרץ 1981), חותמת בדרכונו, צד 1.

פרק יט

1 "סופית: הבחירות ב-30 ביוני", "ידיעות אחרונות", ז' באדר א תשמ"א (11 בפברואר 1981), עמ' 5.
"כאן ניו יורק: הרב כהנא עורך מגבית בחירות", "ידיעות אחרונות", י"ג בשבט תשמ"א (18 בינואר 1981), עמ' 25.
"שמות בחדשות: הרב כהנא רוצה להקים 'מדינת יהודה'", "ידיעות אחרונות", כ"ט באדר א תשמ"א (5 במרץ 1981), עמ' 2.

דבריו של מאיר על 'מדינת יהודה' ראה בפרק יח, עמ' 222.
ראה גם, "אנשי הליגה להגנה יהודית בארה"ב מתאמנים בנשק שם", "ידיעות אחרונות", כ"ח באדר א תשמ"א (4 במרץ 1981), עמ' 14. תרגום הכתבה שפורסמה בניו יורק טיימס' בינואר. שמו של מאיר אינו מוזכר בכתבה. לכתבה ראה הערות לפרק יח, הערה 24.

ראה גם "מכתבים: לגיון הזרים של הרב כהנא", [מכתב למערכת] "ידיעות אחרונות", י"ד באדר א תשמ"א (18

- בפברואר 1981), עמ' 11. מחבר המכתב דורש שממשלת ישראל תאסור על כניסתו לארץ של כל מי שהשתתף באימוני הנשק באמריקה.
- 2 מכתב מא' בן אהרן, חבר מזכירות, 'הראל': ארגון עולמי של סטודנטים דתיים, למאיר, י"א בניסן תשמ"א (15 באפריל 1981), **צד 105 ב.** בן אהרן מודה למאיר על הרצאתו בכנס 'הראל'.
- אגודת הסטודנטים של אוניברסיטת חיפה הזמינה את מאיר להרצאה, אך הנהלת האוניברסיטה ביטלה אותה. הוא קיבל מאגודת הסטודנטים מכתבי התנצלות אלה:
- מכתב מאבי בינמו, יושב ראש אגודת הסטודנטים באוניברסיטת חיפה, כ"ו בניסן תשמ"א (30 באפריל 1981), **צד 105 ב.**
- מכתב מאבי ברנדלר, רכז הסברה, אגודת הסטודנטים באוניברסיטת חיפה, למאיר, כ"ד באייר תשמ"א (28 במאי 1981), **צד 104 א.**
- קבלה (בכתב יד) על שלושת אלפים ל"י, תשלום מראש לארבעה עובדים בסניף 'כך' בטבריה, כ"ו באדר ב תשמ"א (1 באפריל 1981). באותו זמן כבר היה השקל המטבע הרשמי בישראל, אך הלירה המשיכה לשמש לצדו עד שהציבור התרגל למטבע החדש. ערך השקל היה פי עשרה מהלירה.
- 3 דוא"ל מיוסף דיין, כ"ד בשבט תשע"ג (4 בפברואר 2013), כולל פרטים על הגרפיקאי. תשלום לגרפיקאי, 800 ל"י, ו' בשבט תשמ"א (11 בינואר 1981), ספח צ'ק, **צד 199 ב.**
- 4 'מצע תנועת 'כך': הרעיון היהודי' [ירושלים: תנועת 'כך', תשמ"א 1981], 8 עמ', 25 ס"מ, **צד 105 ב.** 'מצע תנועת 'כך': הערבים' [ירושלים: תנועת 'כך', תשמ"א 1981], 8 עמ', 25 ס"מ, **צד 108 א, סלא 1797 V.** 'עקרונות מצע, תנועת 'כך' – הליגה להגנה יהודית' [ירושלים: תנועת 'כך', 1981], דף אחד מקופל, **צד 105 ב.** העלון היה דף בצבעי שחור וצהוב, שעל ידי קיפולו נוצרו ממנו שישה 'עמודים', ב'עמוד' העליון הוצגה תמונה של מאיר וביוגרפיה קצרה שלו, בכותרת 'מהפכן, פילוסוף ואיש חזון, אך מעל לכל תלמיד חכם', מאת יוסף דיין.
- 5 "אבא! כשאהיה גדול...", פלייר על נייר בצבע קרם, 25 על 17 ס"מ, **צד 107 ב.** התמונות שמאיר בחר לפלייר היו תמונות ילדות של ברוך וציפי. בפלייר זה נכתב שמספר הטלפון של משרד 'כך' הוא 02-661994, כפי שנכתב בפליירים האחרים של אותה שנה. במערכת הבחירות של תשמ"ד (1984) חולק פלייר זהה, אך נכתבו בו מספרי הטלפון 02-247202, 02-690555.
- "מי יתן את הדין על הטרגדיה הזאת?", פלייר, [תשמ"א 1981], 34 על 25 ס"מ, **צד 108 ב.** 'לעקור את שתי העינים הרעות', פלייר ומודעת קיר, [תשמ"א 1981], **צד 108 א, 105 ב.** "אנו נדרשים לשלם כל כך הרבה: לחם, חלב...", פלייר בצבעים צהוב וכתום, **צד 105 ב.**
- 6 "כהנא לכנסת בדרך לשלטון", פלייר בצבע צהוב, [תשמ"א 1981], 23 על 16.5 ס"מ, **צד 108 א.** "כהנא לכנסת בדרך לשלטון"; "המערך? הליכוד? אין הבדל... אנחנו הברייה": "ערבים לערב, יהודים לציון"; "נחזיר את החיך לעם"; מדבקות, 23 על 8.5 ס"מ, **צד 108 א.**
- משרד התקשורת... נתקבלה עבורך חבילה מס' 24/108.... ח' באייר תשמ"א (12 במאי 1981), **צד 104 א.**
- 7 מודעות ופליירים ברוסית נמצאים בתיק **צד 104 ב.** חוברת בת שמונה עמודים ברוסית, **צד 105 ב.** חוברת בגרזינית, 40 עמ', **צד 108 ב.** פלייר בגרזינית, **צד 108 א.**
- מאמר על תנועת 'כך', כולל תמונה של מאיר, בשבועון הגרוזיני 'סאמסלובו' (תל אביב), ח' בסיון תשמ"א (10 ביוני 1981), עמ' 3, **צד 104 א.**
- מודעה על תנועת 'כך' ב'סאמסלובו' (תל אביב), ט"ו בסיון תשמ"א (17 ביוני 1981), עמ' 3, **צד 108 ב.** "ארץ ישראל, ארצו הבלעדיית של עם ישראל: מתוך הספרים 'האתגר', 'על האמונה ועל הגאולה', מאת הרב מאיר כהנא", עלון, 4 עמודי פוליו, 25 על 35 ס"מ, **צד 384 ב.** "עם ישראל ויעודו: מתוך החוברת 'על האמונה ועל הגאולה', מאת הרב מאיר כהנא", עלון, 4 עמודי פוליו, 25 על 35 ס"מ, **צד 384 ב.**
- היו שני סמלילים בעלונים הנ"ל, האגרוף הקמוץ על רקע מגן דוד, הסמליל של תנועת 'כך', ומנורת שבעה קנים, הסמליל 'כך' לקוממיות ישראל.
- "התחינה העצמות האלה?", פלייר מודפס על דף פוליו, **צד 108 א.** על מפלגת התחייה.
- 8 בחוזה בין המו"ל 'ארוסט אנד דונלפ' ובין מאיר, על הוצאה לאור של 'לְשָׁכִים בעיניכם' באנגלית, צוין שסכום המקדמה בסך שמונת אלפים דולר הוא על חשבון התגמולים ממכירות. לחוזה מצורף אישור חתימתו של מאיר על ידי עורך הדין אלכס גרוס. החוזה: ראה הערות לפרק יז, הערה 6.

מאיר נפגש עם נורמן מיטגנג מ'גרסט אנד דונלפ' בכ"א באדר א תשמ"א (25 בפברואר 1981).

See Schedule, January – March 1981, rz 105c.

בחווה נכתב שלמול' גרוסט אנד דונלפ' שמורות הזכויות להוציא לאור את המהדורה העברית של הספר, אך למאיר ניתנת רשות להדפיס אותה בישראל. המול' הבין שהמהדורה העברית לא תניב רווחים. דוא"ל מבנימין (בנטון) ארנובין, ז' בתמוז תש"ס (10 ביולי 2000).

'לשכים בעיניכם' (ירושלים: המכון לרעיון היהודי, תשמ"א 1981), עמ' 245, עמ' 21 ס"מ.

הספר תורגם לעברית על ידי יואל לרנר ונערך על ידי יוסף דיין.

דיין הוסיף למהדורה העברית את המידע על אלי אדיר, עמ' 88-91. ריאיון טלפוני עם דיין, י"ג באייר תשע"ג (23 באפריל 2013).

בפלייר פרסומי על 'לשכים בעיניכם' נכתב שהספר כולל 'העובדות החמורות אודות פצצת הזמן של הערבים' ושניתן להשיג אותו בכל סניפי תנועת 'כך'. ראה: 'שני ספרים של המהפכה היהודית', פלייר, **צד 108**.

הפלייר הנ"ל מסר פרטים גם על ספרו של מאיר 'על האמונה ועל הגאולה', שהוא כתב ככלא מעשיהו בתחילת תש"ם (1979). על כתיבת הספר ראה פרק יג, עמ' 160-161.

"ספרו המהפכני של הרב מאיר כהנא יוצג בפני התקשורת... בית אגרון, א' באייר תשמ"א (5 במאי 1981)", הודעה

לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 104**.

סך 4,000 שקלים שולם ל'גרף פרס', ירושלים, תמורת הדפסת 'לשכים בעיניכם', בט"ז בשבט תשמ"א (21 בינואר

1981), ספח צ"ק מס' 0130793, **צד 1191**.

במהדורה הראשונה בעברית, מעבר לדף ההקדשה, נכתב באנגלית שם המול', דרוקר פבלישינג, ניו יורק. למורים דרוקר, ותומכו של מאיר בניו יורק, היה בית דפוס בניו יורק, אך לא מצאתי שום התכתבות עם דרוקר בעניין זה. יוסף דיין זכר שהסדר והעימוד נעשו ב'דפוס-גרף' בירושלים ושהספר הודפס בקריית ארבע. גד סרנטמן סיפר שלא צוין שם המדפיס האמתי, מחשש לתביעה משפטית. ריאיון טלפוני עם דיין, י"ג באייר תשע"ג (23 באפריל 2013), דוא"ל מדיין, כ"ד בשבט תשע"ג (4 בפברואר 2013) ודוא"ל מסרנטמן, י"ג באייר תשע"ג (23 באפריל 2013).

⁹ זוהו יריב, "האם תפרוץ מלחמה?", 'דיעות אחרונות', ד' באייר תשמ"א (8 במאי 1981), 'המוסף לשבת', עמ' 17.

"כהנא: כיפות ורובים", 'העולם הזה', י"א בניסן תשמ"א (15 באפריל 1981), עמ' 14, **צד 105**.

עקיבא אלדר, "הרב כהנא מחפש חסינות", 'הארץ', ו' בניסן תשמ"א (10 באפריל 1981), עמ' 14, **צד 105**.

"Kahane Unveils Book on Israeli Democracy," *Jerusalem Post*, May 6, 1981, p.3.

ראה הודעה לעיתונות, "ספרו המהפכני...", 'הערה 8

"ארועי יום העצמאות... ג' באייר תשמ"א (7 במאי 1981)", הודעה לעיתונות, **צד 104**.

חגיגות יום העצמאות הוקדמו בתשמ"א משום שה' באייר חל בשבת.

¹⁰ בקשת רישיון לעריכת תהלוכה/אסיפה תחת כיפת השמים, כ"ט בניסן תשמ"א (3 במאי 1981), 17:00-19:30, במגרש החנייה של היברו יוניון קולג'. הבקשה הוגשה בתאריך ט"ו בניסן תשמ"א (19 באפריל 1981) [חתום] מאיר כהנא, ליבי כהנא ויוסף דיין, **צד 104**.

בתחתית הבקשה: אל: מפקד המחוז הדרומי, מאת: מפקד מרחב ירושלים. ... ממליץ לאשר בכפוף לתנאים המצורפים. [חתום] ר. [רחמים] קומפורט, תנ"צ, 24.4.81 (כ' בניסן תשמ"א).

תנאים בסיסיים לקיום אסיפה המאורגנת על ידי תנועת 'כך'... [חתום] י. [יהושע] כספי, ניצב, מפקד המחוז הדרומי, י"ט בניסן תשמ"א (23.4.81), **צד 104**.

רישיון לעריכת תהלוכה/אסיפה תחת כיפת השמים... התרשים המצורף המהווה חלק בלתי נפרד מרישיון זה... [חתום] י. כספי, כ"ז בניסן תשמ"א (1.5.81), **צד 104**.

"נצא כולנו להפגנה בעד גיור כהלכה ונגד הרפורמים... עצרת עם, כ"ט בניסן (3 במאי)... בשעה 17:00", מודעת קיר, **צד 52-2**.

"תנועת 'כך' יוצאת למאבק נגד הרפורמים, עצרת עם, כ"ט בניסן תשמ"א (3 במאי 1981)", הודעה לעיתונות,

צד 105

"Los Angeles," *Jewish Press*, March 21, 1980, pp. 27, 30.

במאמר הנ"ל כתב מאיר נגד גיור רפורמי. ראה קטע מהמאמר בפרק יד, עמ' 168.

מכתב ממאיר ל'צעירי חב"ד', י"ז בניסן תשמ"א (21 באפריל 1981), **צד 105**.

"חוק 'מיהו יהודי' איחר את הכנסת ה-9", 'מעריב', י"ז באייר תשמ"א (21 במאי 1981), עמ' 3.

ריאיון טלפוני עם מיכאל בן ארי, ט"ז באב תשנ"ט (29 ביולי 1999).

תצלום של מאיר בעצרת ב'היברו יוניון קולג', ירושלים, **צד**.

¹¹ "תלונות למשטרה על מודעת בחירות", 'הארץ', י"ז בסיוון תשמ"א (19 ביוני 1981), עמ' 3.

- ראה: ריאיון טלפוני עם מיכאל בן ארי, הערה 10.
- בית המשפט העירוני בחיפה הטיל על תנועת 'כך' קנס בסך 500 שקל ב"ב בתמוז תשמ"א (14 ביולי 1981) בגין "פרסום מודעות ללא רישיון", **צד 469**. בתחנית הדף הערה בכתב יד לא מוזהה: "נשלח מכתב ובו סירוב לתשלום מפני שנשפטנו לא בפנינו ואנו כופרים באשמה. 7-81-28".
- משטרת ישראל, כ"ד באייר תשמ"א (28.5.81), "לכבוד הרב מאיר כהנא... הנך מתבקש לסור... לתחנת חדרה, משרד החקירות...", **צד 104א**. סיבת ההזמנה לחקירה לא צוינה.
- 12 התכנית בנצרת מפורטת בהודעה לעיתונות שכותרתה "ארועי יום העצמאות...", ראה הערה 9.
- "כהנא בא לנצרת להתווכח", "דיעות אחרונות", ד' באייר תשמ"א (8 במאי 1981), 'המוסף לשבת', עמ' 4.
- 13 "הצעת חוק", [מודעה] 'מעריב', ד' באייר תשמ"א (8 במאי 1981), עמ' 46; "דיעות אחרונות", ד' באייר תשמ"א (8 במאי 1981), 'המוסף לשבת', עמ' 26.
- "צדק צדק תרדוף... תנועת 'כך' בהנהגת הרב מאיר כהנא... הפגנה... ט"ו באייר תשמ"א (19 במאי 1981), בשעה 4:00... לבטל תשלומי הביטוח הלאומי לערבים...", מודעת קיר, 47 על 65 ס"מ, **צד 1-44**.
- "... הפגנה ליד המוסד לביטוח לאומי... בדרישה להפסקת תשלומי ביטוח לערבים...", הודעה לעיתונות על נייר מכתבים של תנועות 'כך', **צד 104א**.
- 14 "ערביי באר שבע דורשים... הרב כהנא יגיע... לצעוק – הוציאו את הערבים, [אספה] כ"ב אייר תשמ"א (26 במאי 1981)", מודעת קיר, **צד 1-45**.
- "הרב כהנא בביקור בבאר שבע: אהפוך את בגין...", 'כל-ב' (באר שבע), כ"ה באייר תשמ"א (29 במאי 1981), **צד 104א**.
- 15 "תושבי נוה יעקב... הרב מאיר כהנא ואנשי 'כך' מגיעים אליכם... כ"ז באייר תשמ"א (31 במאי 1981)", מודעת קיר, **צד 2-46**.
- בקשת רישיון לעריכת אספה תחת כיפת השמים... אספת עם לבחירות לכנסת, ז' בסיוון תשמ"א (9 ביוני 1981)... עכו, המרכז המסחרי, הוגש י"ג באייר תשמ"א (17 במאי 1981), **צד 104א**.
- מלבד ההסתייגות של מפקד מרחב הגליל, אין ברישיון החתום דרישה פורמלית לערוך את האספה באולם סגור. אחד ממארגני האספה היה יהודה כהן ממעלות, המועמד השביעי ברשימת תנועת 'כך' לכנסת. גד סרןטמן זכר שהאספה נערכה תחת כיפת השמים. דוא"ל מסרןטמן, י"א בסיוון תשע"ג (20 במאי 2013)
- 16 בקשת רישיון לעריכת אספה תחת כיפת השמים... אספת בחירות, ח' בסיוון תשמ"א (10 ביוני 1981), רמלה, ליד קולנוע המגדל, הוגש כ' באייר תשמ"א (24 במאי 1981), [חתום] משה ניימן, ברוך מרזל, **צד 104א**.
- תנאים לעריכת אספה תחת כיפת השמים... ברחבת קולנוע 'מגדל', רמלה, [חתום] אנוש גבעתי, ניצב משנה, מפקד מרחב מרכז, כ"ט באייר תשמ"א (2 ביוני 1981), **צד 104א**.
- "תושבי אור עקיבא מוזמנים לעצרת עם... בהשתתפות הרב מאיר כהנא, ט' בסיוון תשמ"א (11 ביוני 1981), בשעה 7:00 בערב", מודעת קיר, **צד 1-43**.
- תצלום של מאיר על במה באור עקיבא, **צד 36, 37**.
- 17 מכתב (אנגלית) ממאיר לזועידה העולמית של יהודים ניצולי שואה בירושלים, כנראה אחרי כ"ו בניסן (30 באפריל), **צד 105ב**.
- "Gathering of the Survivors – Force or Farce," *Jewish Press*, May 29, 1981, p. 14.
- "We are the children of the survivors," flyer, signed by Israel Sha'ava [Stuart Wax], *rz 104a*. בפלייר הנ"ל נכתבה כתובת זמנית של המוזיאון לשואה בכוח, רח' אוסישקין 45. המוזיאון הועבר לרח' אוסישקין 31 זמן קצר אחרי הוועידה.
- Judy Siegel, "Survivors Demand Release of Soviet Jewish Activist," *Jerusalem Post*, June 18, 1981, p. 3.
- "World Gathering of Jewish Holocaust Survivors," [ad] *Jerusalem Post*, April 30, 1981, p. 14.
- 18 "כהנא נעצר בפתח בנין הטלוויזיה", 'מעריב', י"ז בסיוון תשמ"א (19 ביוני 1981), עמ' 3.
- לפי הלוח העברי, יום השנה לפעולה נגד בסאם שכעה זכרים חלף חל בשבת, לכן האירוע הוקדם ליום חמישי, ט"ז בסיוון (18 ביוני).
- "יום ההתרוממות... נעניק למייצגי דעתו [שדרני הטלוויזיה] של באסם שכעה... בבנין הטלוויזיה... ט"ז בסיוון תשמ"א (18 ביוני 1981)", הודעה לעיתונות, **צד 104א**.
- 19 "תושבי שמואל הנביא... הרב מאיר כהנא יגיע לשכונה מחר י"ג בסיוון תשמ"א (15 ביוני 1981) בשעה 5:00 אחה"צ... בואו לשוחח עם הרב כהנא", פלייר, **צד 104א**.

- "לתושבי גילה... אספת עם בהשתתפות... הרב מאיר כהנא ומועמדי התנועה לכנסת, הרב ישראל אריאל ועורך הדין מגרישווילי, שינאם ברוסית ובגרווינית... כ' בסיוון תשמ"א (22 ביוני 1981) בשעה 5:00 אחה"צ", פלייר, **צד 104א**.
 "תושבי רמות... עצרת עם של תנועת 'כך' בה ינאמו מנהיגי התנועה הרב מאיר כהנא ומועמדי התנועה לכנסת, הרב ישראל אריאל ועורך הדין שלווה מגרישווילי, שינאם ברוסית ובגרווינית... כ' בסיוון תשמ"א (22 ביוני 1981) בשעה 6:00 אחה"צ...", פלייר, **צד 104א**.
20 "ביום השנה לטבח בחברון... [חתום] הוועד למען קדושי חברון...", מודעת קיר, **צד 49-2**. כאן מוזכר התאריך י"ז באייר (21 במאי).
21 מכתב מסגן אלוף מנחם זהבי, מפקד צבאי, נפת חברון, למאיר, י"ד באייר תשמ"א (18 במאי 1981), **צד 104א**. העתק נשלח לזאב פרידמן, יושב ראש מועצת קריית ארבע.
 "קרית ארבע נגד תהלוכות 'כך', 'מעריב', י"א באייר תשמ"א (15 במאי 1981), עמ' 3.
 "הוועד למען קדושי חברון מודיע כי האזכרה לאלי הזאב תיערך ביום ט"ז באייר (20 במאי) ולא כפי שפורסם... האזכרה תיערך בשתוף עם מנהלת קרית ארבע", הודעה לעיתונות, **צד 104א**.
22 "במלאת שנה לטבח בחברון נעלה לקברו של אלי הזאב... המועצה המקומית קרית ארבע-חברון; הוועד למען קדושי חברון", פלייר, **צד 104א**.
23 "אזכרה בחברון לששת חללי הרצח...", 'הצופה', י"ח באייר תשמ"א (22 במאי 1981), עמ' 2.
 "במלאת שנה להתקפה הרצחנית...", [כיתוב תמונה] 'דיעות אחרונות', י"ז באייר תשמ"א (21 במאי 1981), עמ' 7.
 יוסף וייסמן, "נערכה אזכרה לששת הרוגי בית הדסה", 'מעריב', י"ז באייר תשמ"א (21 במאי 1981), עמ' 15. בכתבה זו צוין שבאזכרה לא השתתף שום נציג ממשלתי.
 מאיר כתב טיוטה של ההספד שנשא לאלי הזאב. הטיוטה נמצאת בתיק **צד 104א**.
24 "Kahane Allowed in Hebron for Slain Settlers' Memorial," *Jerusalem Post*, May 20, 1981, p. 2.
 "Kiryat Arba Says Kahane Is Not Its Leader," *Jerusalem Post*, June 21, 1981, p. 3.
 מכתב (אנגלית) מאוורוד לין למאיר, ו' בניסן תשמ"א (10 באפריל 1981), **צד 105ב**.
 "The Jews of Kiryat Arba – Hebron" by Edward Linn, typescript of Linn's original article, rz 104b.
 "Toughing It Out on the West Bank," *Life* (monthly published by Time, Inc.), May 1981, pp. 105-108, rz 104a.
 "Mike Wallace, '60 Minutes' Accused of Framing Film Against Israel," *Jewish Press*, **25** December 19, 1980, pp. 1, 28, rz 110.
26 "הרב כהנא קיבל אישור לערוך אזכרה לאלי הזאב", 'מעריב', י"ג באייר תשמ"א (17 במאי 1981), עמ' 15.
 ראה מכתב מסגן אלוף מנחם זהבי... הערה 21.
 ראה "במלאת שנה לטבח...", הערה 22. בהודעה זו צוינה שעת יציאת האוטובוסים מקריית ארבע לבית הקברות בחברון.
 ראה "אזכרה בחברון לששת...", הערה 23. כאן צוין שהאנשים חזרו ברכבים מבית הקברות בחברון לקריית ארבע.
 Cable from Brandon Grove, Jr., American Consulate, Jerusalem, to Secretary of State, **27** Washington, May 29, 1981, 5 pp., rzp.
 ראה: מאיר כתב טיוטה של ההספד... הערה 23.
28 מכתב מהרב ישראל אריאל למאיר, א' באדר א תשמ"א (5 בפברואר 1981), **צד 105ב**.
 ישראל אריאל, 'אטלס ארץ ישראל לגבולותיה על פי המקורות' (ירושלים: כנה, תשמ"ח-תשנ"ג 1988-1993), 2 כרכים. כרכים נוספים יצאו בכותרת 'אוצר ארץ ישראל'.
 מכתב מאורי זמיר, ראש מטה בחירות, תנועת 'כך', 'לחבר יקר', ט' באייר תשמ"א (13 במאי 1981), **צד 108א**.
 "נוהל בחירת המועמדים" [חתום], אורי זמיר, **צד 104א**.
 "חתימות של מגישי הרשימה", צילומים של מבחר עמודי חתימות של אנשים שתמכו בהשתתפות תנועת 'כך' בבחירות לכנסת העשירית, **צד 474א**.
 קבלה מס' 12376 מוועדת הבחירות המרכזית לתנועת 'כך' עבור עירבון בסך 20,000 שקלים בהגשת רשימת מועמדים לכנסת העשירית, כ"א באייר תשמ"א (25 במאי 1981), **צד 108א**. העירבון הוחזר למפלגה שקיבלה מושב אחד לפחות.
 רשימת המועמדים של תנועת 'כך': 'ילקוט הפרסומים' (בהוצאת משרד המשפטים), י"ט בסיוון תשמ"א (21 ביוני 1981), מס' 2721, עמ' 2056.

- מרדכי לפיד אינו מופיע ברשימת המועמדים של תנועת 'כך' משום שהוא לא הגיש את המסמכים הדרושים לפני המועד שנקבע. דוא"ל מגד סרןטמן, כ"ה באייר תשע"ג (5 במאי 2013).
- אורי זמיר היה חבר פעיל בתנועת 'כך' בעיקר בתקופת מערכת הבחירות. ריאיון טלפוני עם יוסף דיין, י"ג באייר תשע"ג (23 באפריל 2013).
- 29 "הרב ישראל אריאל מימית במקום השני ברשימת 'כך' לכנסת, מסיבת עיתונאים ביום ד' כ"ג באייר תשמ"א (27 במאי 1981)", הודעה לעיתונות, **צד 108**.
- "תנועת 'כך' לקוממיות ישראל...". [מודעה] 'דיעות אחרונות', כ"ה באייר תשמ"א (29 במאי 1981), עמ' 24; 'מעריב', כ"ה באייר תשמ"א (29 במאי 1981), עמ' 43.
- 30 ריאיון טלפוני עם הרב ישראל אריאל, כ"ט בניסן תשע"ג (9 באפריל 2013).
 "קולה של ארץ ישראל על פי תורת ישראל", [מודעה] 'מעריב', ג' בסיוון תשמ"א (5 ביוני 1981), עמ' 41. המודעה כללה את הסמליל של 'כך' לקוממיות ישראל, מנורת שבעה קנים. הרב אריאל הציע מודעה זו וסיפר שמאיר לא היסס לפרסם אותה.
- 31 "גילוי דעת", מכתב מהרב צבי יהודה קוק, כ"ו בסיוון תשמ"א (28 ביוני 1981), עדים: משה קפלן, ישראל גולדברג, יצחק להמן, **צד 108**.
- המכתב פורסם במאמר של אליצור סגל, 'בין שני כהנים', 'עט עפרה', ט"ז בחשוון תשס"ב, גיליון 217, עמ' 29-34. דוא"ל (אנגלית) ממשה קפלן, י"ב באייר תשע"ג (22 באפריל 2013); ריאיון טלפוני אתו, ט"ו בסיוון תשע"ג (24 במאי 2013).
- ריאיון טלפוני עם הרב ישראל אריאל, י"ב בסיוון תשע"ג (21 במאי 2013).
 העתקים של מכתבו של הרב נתלו בלוחות מודעות של כמה ישיבות ובתי כנסת.
- 32 "Kahane's Knesset Chances Surge as Yamit's Rabbi Joins His List," *Jewish Press*, June 5, 1981, p. 31.
- "מקום שני לרב מימית", 'דיעות אחרונות', כ"ד באייר תשמ"א (28 במאי 1981), עמ' 4.
 הרב ישראל אריאל ועורך הדין שלוה מגרשווילי השתתפו בכמה אספות בחירות עם מאיר, ראה 'תושבי רמות...'
 הערה 19.
- גם הרב אריאל דיבר בחוגי בית. ריאיון טלפוני עם מיכאל בן ארי, ט"ז באב תשנ"ט (29 ביולי 1999); דוא"ל מיוסף דיין, י"ג באייר תשע"ג (23 באפריל 2013).
- 33 "Kach Movement – Election Update, May 15," 1 page, *rz 859*.
- 34 "הר הבית – רגל זר לא תדרוך בו", [מודעה] 'מעריב', כ"ה באייר תשמ"א (29 במאי 1981), עמ' 9.
 "זאת היא בת ישראל...". [מודעה] 'מעריב', כ"ה באייר תשמ"א (29 במאי 1981), עמ' 41; 'דיעות אחרונות', כ"ה באייר תשמ"א (29 במאי 1981), עמ' 14.
- תמונת הצעירה שהופיעה במודעה נלקחה מעיתון 'במחנה'. נעשה ניסיון לטשטש את עיניה בתמונה כדי להסתיר את זהותה, אך הטשטוש לא עלה יפה. היא תבעה את תנועת 'כך' בגין השימוש בתמונתה בלי רשותה. על פי הסכם פשרה שערכה עורכת הדין ליאורית דניאל, שילמה תנועת 'כך' 8,460 ש"ח לצעירה. ריאיון טלפוני עם עורכת הדין ליאורית דניאל, כ"ב בתמוז תש"ס (25 ביולי 2000).
- "For These Do I Weep," *Jewish Press*, June 5, 1981, p. 26. Typescript, *rz 34a*.
- ראה גם "הרב כהנא טרם פיצה את החיילת...", 'דיעות אחרונות', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 4.
- 35 עקיבא אלדר, "נכשלה הצעת 'רצ' לפסול את רשימת 'כך' לכנסת", 'הארץ', ג' בסיוון תשמ"א (5 ביוני 1981), עמ' 2.
- יוסף וכסמן, "עצינו יציע כנראה לפסול רשימת 'כך'", 'מעריב', ב' בסיוון תשמ"א (4 ביוני 1981), עמ' 1.
 חנוך ברטוב, "ומי משלים עם התועבה הזאת?", 'מעריב', כ"ח באייר תשמ"א (1 ביוני 1981), עמ' 5.
- 36 ועדת הבחירות המרכזית. פרוטוקול מספר 18 מיישיבת המליאה שהתקיימה ביום 4.6.81 (ב' בסיוון תשמ"א), משכן הכנסת, 21 עמ', **צד 104**.
- דבריו של יוסף דיין מופיעים בפרוטוקול בעמ' 6-7. לכתבה שהזכיר, ראה יוסף וכסמן, הערה 35.
 על ההחלטה להוציא את 'אל-ארד' מחוץ לחוק:
- "Israeli Arab Party Ordered to Disband," *New York Times*, July 27, 1964, p. 3.
 ע"ב (ערעור בחירות) 1/65, יעקב ירדור [נציג אל-ארד] נ' ועדת הבחירות המרכזית לכנסת השישית, 'פסקי דיין' יט (3) 365.
- "Curb on Anti-Israel Arabs by Elections Group Upheld," *New York Times*, October 13, 1965, p. 2.

- אליעזר ליבני, "החלטה עקרונית נבונה", ידיעות אחרונות, י"ד בתשרי תשכ"ו (10 באוקטובר 1965), עמ' 1.
- 37 "A Troubled Justice," *Jerusalem Post*, June 5, 1981, p. 2.
- שולמית אלוני, "בלי מחתרת", ידיעות אחרונות, א' בסיוון תשמ"א (3 ביוני 1981), עמ' 29.
- מ. בר דרורה, "ד"ש – אפיזודה חולפת", [מכתב למערכת] דבר, כ"ה באדר א תשמ"א (1 במרץ 1981), עמ' 6.
- "הפעם הם נכשלו", [מודעה] מעריב, ג' בסיוון תשמ"א (5 ביוני 1981), עמ' 50.
- 38 בריטיש איירויס, אישור עלייה למטוס, תאריך החותמת כ"ח באייר תשמ"א (1 ביוני 1981), צד 104א.
- מאיר הגיע לישראל בג' בסיוון תשמ"א (5 ביוני 1981), חותמת בדרכונו, צד.
- דוא"ל (אנגלית) מהרב חיים צבי (קני' כהן, ח' באייר תשע"ג (18 באפריל 2013).
- "Los Angeles," *Jewish Press*, March 21, 1980, pp. 27, 30.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לרב מוריס לם, בית כנסת 'בית יעקב', לוס אנג'לס, י"ח באייר תשמ"א (22 במאי 1981), צד 104א.
- "Stop! Look! Listen! Rabbi Kahane's last visit to L.A. before the Knesset. Where: Beth Jacob Congregation. Date: Wednesday, June 3. Time: 8:30. Come and show your SUPPORT!," flyer, rz 104a.
- "Kach Movement – Election Update," which explained the need for \$25,000, may have been distributed at this meeting. See note 33.
- 39 ע"ב [ערעור בחירות] 344/81, משה נגבי ואחרים נ' ועדת הבחירות המרכזי, פסקי דין' יט (3) 837-838. הנימוקם של בית המשפט פורסמו ב"ח באלול תשמ"א (17 בספטמבר 1981).
- "יומן מערכת הבחירות: הגבלה לעורכי החדשות", ידיעות אחרונות, ט' בסיוון תשמ"א (11 ביוני 1981), עמ' 4.
- 40 "שינוי מבקשת מפרופ' זמיר לנקוט צעדים משפטיים נגד כ"כ", 'הארץ', ח' בסיוון תשמ"א (10 ביוני 1981), עמ' 3.
- "Beyond the Pale," [editorial], *Jerusalem Post*, June 11, 1981, p. 10.
- See also: "High Court to Hear Petition to Bar Kach from Elections," *Jerusalem Post*, June 10, 1981, p. 3.
- 41 "יומן מערכת הבחירות: נדחתה עתירתם של ארבעת המשפטנים נגד רשימת כהנא", ידיעות אחרונות, י' בסיוון תשמ"א (12 ביוני 1981), עמ' 2.
- "Meir Kahane's Party to Run," *New York Times*, June 12, 1981, p. 2.
- "High Court Denies Petition to Bar Kach from Election," *Jerusalem Post*, June 12, 1981, p. 2.
- יהודית אוריאן, "הצדק המעשי עשוי טלאים", ידיעות אחרונות, י' בסיוון תשמ"א (12 ביוני 1981), מוסף 7 ימים, עמ' 8.
- 42 "ביום רביעי זה...", [מודעה] מעריב, י"ד בסיוון תשמ"א (16 ביוני 1981), עמ' 51.
- אפשר לראות את מאיר ואת הרב ישראל אריאל בתשדיר הבחירות בטלוויזיה הישראלית באתר שכתובתו: <http://www.youtube.com>. חפש: תשדיר בחירות של תנועת כ"כ (1981).
- מאיר כתב את תמליל נאומו באותיות גדולות על כרטיסים, צד 108ב. בתיק זה נמצאים תמלילים נוספים של נאומים של מאיר בכתב ידו.
- "הנחיות... לגבי סידורי תעמולת הבחירות ברדיו ובטלוויזיה", נשלח לתנועת כ"כ' מוועדת הבחירות המרכזית, כ' באייר תשמ"א (24 במאי 1981), עמ' 4, צד 108ב.
- See "Kach Movement – Election Update," note 33.
- 43 "זה באמת מצע יהודי!", [מודעה] מעריב, י' בסיוון תשמ"א (12 ביוני 1981), עמ' 38.
- הסניפים של תנועת כ"כ הופיעו במודעה הנ"ל בסדר זה: ירושלים, חיפה, קריית אתא, באר שבע, בני ברק, רחובות, פתח תקוה, עכו, תל אביב, מעלות, בית שמש, דימונה, בית שאן, טבריה, חדרה-אור עקיבא, מצפה יריחו, ימית, קריית ארבע, תלמי אליהו, צפת, קדומים, רעננה, בת ים, אשדוד, נוב (גולן), גבעת שמואל, חולון.
- ריאיון טלפוני עם מיכאל בן ארי, ט"ז באב תשנ"ט (29 ביולי 1999). המשרד בתל אביב היה ברחוב המלך שלמה, קרוב לרחוב דיזנגוף.
- 44 "מן הגולן ועד ימית", מפת ישראל שבה צוינו מקומות מגורי המועמדים ומספרי טלפון של אנשי קשר בחמישים יישובים בארץ, פלייר, צד 108ב.
- "תושבי ימית והחבל מוזמנים לאסיפת עם של תנועת כ"כ לקוממיות ישראל', במוצאי שבת, [אור לכ"ו] סיוון תשמ"א (27] ביוני 1981), בשעה 9:30", מודעת קיר, צד 48-2.
- 45 "אבא הצילוני" [מודעה] ידיעות אחרונות, כ"ד בסיוון תשמ"א (26 ביוני 1981), עמ' 23.

- ישראל הראל, "עכשיו אנו מיעוט...", 'מעריב', כ"ח באייר תשל"ו (28 במאי 1976), עמ' 21. דברי המורה הערבי צוטטו בכתבה זו.
- 46 "מי יציל את החינוך מידי המפד"ל?...", [מודעה] 'ידיעות אחרונות', כ"ד בסיוון תשמ"א (26 ביוני 1981), עמ' 22. "הליכוד 45, המערך 38", [מודעה] 'ידיעות אחרונות', כ"ד בסיוון תשמ"א (26 ביוני 1981), עמ' 12.
- 47 Hugh Orgel, "Small Parties Wiped Out in Closest Knesset Elections," *Jewish Telegraphic Agency*, July 2, 1981. www.jta.org/archive. Retrieved May 7, 2013.
- "Reflections on an Election," *Jewish Press*, July 17, 1981, pp. 12, 18, reprinted in *Beyond Words*, 3:563-568.
- תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "מבט לאחור על הבחירות", 'כהן ונביא', כרך ג, עמ' 549-554.
- 48 מברק (אנגלית) ממיקי ושילה לידו למאיר, חותמת שירות המברקים, ל' בסיוון תשמ"א (2 ביולי 1981), צד 104א. מברק (אנגלית) מריצ'רד פרופיס למאיר, חותמת שירות המברקים, ל' בסיוון תשמ"א (2 ביולי 1981), צד 104א. מכתב (אנגלית) ממאיר לרב חיים צבי (קני' כהן, א' בתמוז תשמ"א, (3 ביולי 1981), צד 108ב.

פרק כ

- 1 מכתב (אנגלית) ממאיר לחיים צבי (קני' כהן, ו' בתמוז תשמ"א (8 ביולי 1981), צד.
- 2 "Tragedy in Lebanon," *Jewish Press*, August 14, 1981, p. 18, reprinted in *Beyond Words*, 4:1-5. "Katyushas Rake Kiryat Shmona...", *Jerusalem Post*, July 12, 1981, p. 1.
- 14 נפצעו... במטח קטיושות על קרית שמונה, 'ידיעות אחרונות', י' בתמוז תשמ"א (12 ביולי 1981), עמ' 4. ראובן ארליך, "התהליכים שהובילו למלחמת לבנון הראשונה". פורסם באתר של 'מרכז המידע למודיעין ולטרור': <http://www.terrorism-info.org.il/he/articleprint.aspx?id=20363>. Retrieved March 6, 2012.
- "Deaths Put at 300 in Beirut Bombing...", *New York Times*, July 19, 1981, pp. 1, 12.
- "Cease-Fire in Border Fighting...", *New York Times*, July 25, 1981, pp. 1, 4.
- העצומה שעליה החתימו חברי תנועת 'כך' את הציבור נמצאת בתיק צד 107ב.
- 3 מכתב מיצחק זמיר, היועץ המשפטי, למאיר, י' באב תשמ"א (10 באוגוסט 1981), צד 106א.
- "Threatens Kahane With Arrest for Arab Comments," *Jewish Press*, August 28, 1981, p. 2. Unsigned news item clearly written by Meir.
- "היועץ המשפטי מאיים...", הודעה לעיתונות, ל' באב תשמ"א (30 באוגוסט 1981), צד 107ב.
- 4 שובר השאלת אפסניה... קורס קרקעי 81 מ"מ... רוס"ר M-16, רצועה, מחסניות, משחולת ומשקולת... [חתום] מאיר כהנא, מס' אישי 2738521, ל' באב תשמ"א (30.8.81), צד 107ב.
- טופס החתמה... לקורס ליי"ש קצר... מרגמה 81 ליי"ש קצר צ' 200454... שם: כהנא מאיר, ל' באב תשמ"א (30.8.81), צד 107ב.
- רשימת תשלומים מילואים-גמר שירות ושחרור... כהנא מאיר, תאריך התייצבות: ל' באב תשמ"א: תאריך שחרור: ד' באלול תשמ"א (3.9.81-30.8.81), צד 107ב.
- מכתב (אנגלית) ממאיר למאיר ג'ולוביץ, ט' באלול תשמ"א (8 בספטמבר 1981) על פי חותמת הדואר, צד. "עכשיו סיימתי שירות מילואים ואני עייף".
- 5 "פרופ' זמיר לרב כהנא: פרסומי 'כך' בעניין הערבים – עבירה", 'הארץ', ה' באלול תשמ"א (4 בספטמבר 1981), עמ' 3.
- "תזכורת! הרב כהנא מדבר...", יום ג', ט' באלול תשמ"א (8.9.81) בשעה 19:30 בבית העיתונאים ע"ש אגרון, הודעה לעיתונות, צד 107ב. הודעה משוכפלת זו מוקלדת אך הכותרת נכתבה באותיות גדולות בכתב ידו של מאיר.
- "היועץ הממשלתי מאיים! הרב כהנא משיב לו: לא תגורו מפני איש, בערב עיון... ט' באלול תשמ"א (8.9.81), בשעה 19:30 בבית אגרון, פלייר, צד 107ב. בפלייר זה מודפסת תמונתו של מאיר. נדפס גם כמודעת קיר, צד 55-2.
- "היועץ הממשלתי מאיים להעמיד את הרב כהנא לדין... תשובתו החד-משמעית נתן באספת עם... ט' באלול תשמ"א (8.9.81) בשעה 19:30 בבית אגרון...", הודעה לעיתונות, צד 107ב.
- 6 "A Reply to Professor Zamir," *Jewish Press*, August 28, 1981, pp. 8, 52, reprinted in *Beyond Words*, 4:21-27.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לעורכי עיתונים יהודיים באמריקה, ז' באלול תשמ"א (6 בספטמבר 1981), צד 106א. מאיר צירף למכתב את המאמר הנ"ל וביקש שיפרסמו אותו.
- 7 "כהנא מזמין משפט", הודעה לעיתונאים, י' באלול תשמ"א (9.9.81), צד 107ב. דיווח על אספת העם בבית אגרון ביום הקודם.

"לקראת שעת אפס: הערבים בראי העיתונות", פלייר, **צד 107ב**.

"תנועת 'כך' פותחת את התערוכה שתוציא את המדינה משלוותה: הבעיה הערבית בכל מערומיה – סיור כתבים מוקדם... כ"ד באלול תשמ"א (23 בספטמבר 1981), 11:00, רחוב אוסישקין", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית הודפסה על נייר מכתבים של 'המכון לרעיון היהודי ליד תנועת 'כך', **צד 107ב**.
מכתב מהמכון לרעיון היהודי ליד תנועת 'כך' למנהלי בתי ספר תיכון, כנראה אלול תשמ"א (ספטמבר 1981),

צד 107ב

8 "תשובה ליועץ המשפטי... ציונות ודמוקרטיה – ניגוד?... בית הרופא, תל אביב, ח' בתשרי תשמ"ב (6 באוקטובר 1981), בשעה 8:00, מודעת קיר, **צד 53-2**.
"היועץ המשפטי מאיים: תפסיק לפרסם... בית הרופא...", הודעה לעיתונות, **צד 107א**. מוזכרים כאן קטעי העיתונות שבהם ציטוטים של ראשי הממשלה המעליבים ערבים.

אמנון אברמוביץ, "דו"ח: כהנא נגד היועץ המשפטי", 'מעריב', י"ח בתשרי תשמ"ב (16 באוקטובר 1981), מוסף 'סוף שבוע', עמ' 11.

9 "Police Search Kahane's Headquarters," *Jerusalem Post*, September 11, 1981, p. 2; *Jerusalem Post International Edition*, September 13, 1981, p. 4.

צו חיפוש [ב]משרדי תנועת 'כך', [חתום] אהרון שמחה, שופט בית משפט השלום בירושלים, י' באלול תשמ"א (9.9.81), **צד 107ב**.

דו"ח חיפוש בקשר ל: החזקת חומרי הצתה במשרדי תנועת 'כך'... עורכי החיפוש, מפקח עלי זמיר, רב סמל אורי שמש; עדים: ג' סרנטמן, אסתר קיזלשטיין; [חתום] רב סמל רפי חרוני, י"א באלול תשמ"א (10 בספטמבר 1981),

צד 107ב

10 "Western Democracy or a Jewish State? A World Jewish Referendum, voting form to be returned to P.O.B 7666 in Jerusalem or to P.O. Box 425 in Brooklyn," mimeographed flyer, *rz 107a*.
"משאל עם יהודי עולמי... מדינת ישראל יהודית או דמוקרטית?... מלא נא את התלוש ושלה אל: המכון לרעיון היהודי, ת.ד. 7866, ירושלים...", פלייר מודפס בשני צדי הדף שעל ידי קיפולו נוצרו ממנו ארבעה "עמודים", **צד 107א**.
בפלייר מודפס הסמליל של תנועת 'כך', הכתובת רחוב אוסישקין 31, ומספר הטלפון 02-661994.

"World Jewish Referendum, voting form to be returned to the JDL office, at 76 Madison Avenue in Manhattan," printed letter, *rz 106b*.

See also "Furor over JDL 'Referendum' on 'Democracy vs. a Jewish State,'" *Jewish Press*, December 18, 1981, pp. 30, 31.

11 "How Wondrous Are Thy Works," *Jewish Press*, October 16, 1981, p. 15, reprinted in *Beyond Words*, 4:28-31.

תגובה אחרת – תגובה יהודית, פלייר על נייר מכתבים של תנועת 'כך', י' בתשרי תשמ"ב (8 באוקטובר 1981), **צד 107א**. הרעיונות שבפלייר דומים לרעיונות שבמאמר הנ"ל.

"Sadat Assassinated at Army Parade...", *New York Times*, October 7, 1981, p. 1.

"Background Report: Movement to Stop Withdrawal from Sinai Is Gaining Strength," Jewish Telegraphic Agency, October 27, 1981. www.jta.org/archive. Retrieved March 6, 2012.

בכתבה הנ"ל צוטטו דבריו של חבר כנסת חנן פורת ממפלגת התחייה, שאמר בנאום "... בכל הארץ הורגשה שמחה על מותו של סאדאת".

גבריאל שטרסמן, "בין הסעיפים", 'מעריב', י"א בתשרי תשמ"ב (9 באוקטובר 1981), עמ' 27.

"What to Expect from the New Egyptian Government," Kach flyer [October 8, 1981], *rz 107a*.
"להפגנה המונית נגד סאדאת...", כ"ד באב תשמ"א (24 באוגוסט 1981), בשעה 16:30, מול השגרירות המצרית...", מודעת קיר, **צד 56-2**.

"סאדאת והיטלר... הפגנה נגד סאדאת מול השגרירות המצרית... כ"ד באב תשמ"א (24 באוגוסט 1981)", בפלייר מודפס סמלילי תנועת 'כך', **צד 107ב**. בפלייר צוטט ממכתבו של סאדאת להיטלר.

פרטים ביבליוגרפיים למכתבו של סאדאת להיטלר, ראה הערות לפרק יא, הערה 4.

"פצצת תבערה גרמה הרס ללשכת התיירות המצרית בניו יורק", 'מעריב', כ"ח בתשרי תשמ"ב (26 באוקטובר 1981), עמ' 6.

Cliff Shaw, "Egyptian Office Bombed," *Jewish Press*, October 30, 1981, p. 2. This notes that the JDL splinter group, Thunder of Zion, claimed credit for the bombing.

David K. Shieler, "Egypt Attempting to Reassure Israel," *New York Times*, October 28, 1981, p. A7.

12 "כי קנאת ביתך אכלתני [תהלים סט י]...", טיוטה של הודעה לעיתונות, "יא באב תשמ"א (11 באוגוסט 1981), תיקונים בכתב ידו של מאיר על דף מוקלד במכונת כתיבה, [חתום] תנועת 'כך', צד 1227.

"הבוקר בשעה 9:00... המשטרה מנעה... תנועת 'כך' פונה כבר בשבוע הבא לבג"ץ...", הודעה לעיתונות, "יב באב תשמ"א (12 באוגוסט 1981), צד 107ב.

דוא"ל מגד סרנטמן, ג' בתמוז תשע"ג (11 ביוני 2013).

"The Shame," *Jewish Press*, January 1, 1982, pp. 10, 50, reprinted in *Beyond Words*, 4:55-58.

"Temple Mount Prayer Ruled a Political Issue," *Jerusalem Post*, December 1, 1981, p. 3. The applicant was Attorney Chaim Stanger.

"Supreme Court today upheld the right of Israeli police to keep Jewish worshippers from praying on the Temple Mount..." UPI wire service report, November 30, 1981, rz 260a.

ההודעה הנ"ל, על החלטת בית המשפט העליון לאסור תפילת יהודים בהר הבית, נשלחה על ידי סוכנות הידיעות UPI לעיתונים בכל העולם.

13 "... הרב מאיר כהנא... הנושא: על התשובה, על האמונה ועל הגאולה... מכון מאיר, סניף כפר סבא, ו' בתשרי תשמ"ב (4 באוקטובר 1981), בשעה 7:00, מודעת קיר, צדכ 2-54.

"You are invited to hear Rabbi Meir Kahane speak on urgent issues affecting our community and Israel, AACI (Association of Americans and Canadians in Israel) of Netanya, 28 Shmuel Hanatziv St., October 11, 1981, 7:30 p.m.," flyer, rz 107a.

מלכה אייבלס, שארגנה את הרצאתו של מאיר בסניף נתניה של 'התאחדות עולי אמריקה וקנדה', סיפרה שיושב ראש ה'התאחדות' ביטל את ההרצאה של מאיר, ולמרות הביטול הוא הגיע למקום ודיבר לפני קבוצה של שלושים-ארבעים איש במגרש החניה של הבניין. ריאיון טלפוני עם מלכה אייבלס, ט"ז בשבט תשנ"ט (1 בפברואר 1999).

"הרב כהנא נדחה ונשא דבריו ברחוב", 'מעריב', "ח בתשרי תשמ"ב (16 באוקטובר 1981), מהדורת 'שרון ושומרון',

צד 107ב.

Letter from Baruch S. Bank, director, WUJS Institute, to Meir, July 29, 1981, rz 107b.

"Academic Tyranny at Hebrew U. ... Meir Kahane speaks on 'Zionism or Democracy?' Resnik [dorm] #7, August 19, 8:30 p.m.," flyer, rz 107b.

"The Arab Threat..., Hebrew University, September 14, 1981, 1:00 p.m., signed Tenuat Kach-JDL of Israel, Givat Ram Chapter," flyer, rz 107b.

"Leadership Training Seminar...", September 16, 1981, 4:00 p.m., flyer, rz 107b.

"...Hear Meir Kahane Speak Every Monday, Thursday and Saturday Night...: Academic Freedom: What Does It Mean?" flyer, rz 107b.

"Kach-JDL Launches Campaign Against Tourism to Egypt; Confrontation Expected at Hebrew U.," press release, prior to September 16, 1981, rz 107b.

"If You're Thinking of Visiting Egypt," 1 page flyer folded in 3 [September 16, 1981], rz 107b.

"Controversy at Hebrew University...", *Jewish Press*, September 25, 1981, p. 74.

Roger Rubin, "Resettle Arabs of Israel Now!" [letter to the editor] *Jewish Telegraph* 14 (Manchester), March 5, 1982, p. 5, rz 115a.

Response to Rubin from Executive, Liverpool Poale Zion: "Kach Party's Racist Policies," [letter to the editor] *Jewish Telegraph* (Manchester), March 12, 1982, p. 4, rz 115a.

מכתב (אנגלית) מרוג' רובין למאיר, ט"ז באדר תשמ"ב (11 במרץ 1982), צד 115א.

Response to Poale Zion: Roger Rubin, "PZ's Blunder," [letter to the editor] *Jewish Telegraph* (Manchester), March 19, 1982, p. 4, rz 115a.

"Kach Launches 'Buy Jewish' Campaign to Persuade Tourists Not to Buy from Arabs," *Jewish Press*, October 16, 1981, p. 15. This gives the text of the flyer.

"Dear Student or Tourists... Do you want to support Arafat?..." flyer, signed with 1981 office phone number, rz 125c.

על פעולות של תנועת 'כך' להחרמת קניות בחנויות של ערבים בתשל"ו (1976), ראה פרק א, עמ' 14.

“Brawl at Hebrew U. Over Anti-Intermarriage Posters...,” *Jewish Press*, October 16, 1981, p. 1. This gives the text of the poster “You are a daughter...”

“העירייה אישרה הדבקת מודעות גזעניות,” כל העיר, ה' באלול תשמ"א (4 בספטמבר 1981), עמ' 20, צד 107ב.
 “בת ישראל... אל תצאי עם ערבים וגויים...,” טקסט הפלייר פורסם בגיליון הנ"ל של כל העיר. פליירים באותו טקסט, בעברית ובאנגלית, שחולקו משנת תשמ"ג (1983) ואילך, נמצאים בתיקים צד 697; צד 1029.
 לפעולות נגד התבוללות שנערכו בשנת תשל"ט (1979).

16 “Welcome Christians’ Banner Cut Down...,” *Kach* press release, October 15, 1981, rz 107a.

“3,000 Evangelicals Meet in Jerusalem,” *New York Times*, October 18, 1981, p. 17.
 חוק-יסוד, ירושלים בירת ישראל, נחקק בכנסת י"ז באב תש"ם (30 ביולי 1980), ספר החוקים, כ"ג באב תש"ם (5 באוגוסט 1980), עמ' 186.

“Christian ‘Zionists’ or Christian Missionaries?” *Kach* flyer [October 15, 1981], rz 107a.

“JDLers Clash with Missionaries in Jerusalem Park,” *Jewish Press*, October 30, 1981, p. 26.
 “A ‘Christian Embassy,’” *Jewish Press*, February 26, 1982, pp. 9, 10, reprinted in *Beyond Words*, 4:74-79. This has additional details on Jan Willem van der Hoeven and David Bivin.

תרגום לעברית: “שגרירות נוצרית,” כהן ונביא, כרך ב, עמ' 81-85.
 The unsigned news reports in the *Jewish Press* were these:
 See note 3, “Threatens Kahane...”
 See note 13, “Controversy at...”
 See note 15, “Kach Launches...”
 See note 15, “Brawl...”
 See note 16, “JDLers Clash...”

17 דוא"ל (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, כ"ז בניסן תשע"ב (19 באפריל 2012).

“Members of the Jewish Defense League march Sunday in New York City during the 33rd annual Salute to Israel parade,” [photo caption] *Phoenix Gazette*, June 15, 1981, rz 107b.

סוכנות הידיעות הבין-לאומית UPI הפיצה תצלום של הצועדים של הליגה, צד 107ב.

18 מכתב (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ למאיר, ו' באייר תשמ"א (10 במאי 1981), צד 104א.

למודעות ופליירים על המחנה שניהל ג'ולוביץ ראה הערות לפרק יח. הערה 17.
 היו מחנות קיץ של הליגה שנקראו 'מחנה ג'דל' בשנים תשכ"ט, תשל"א, תשל"ה, ותשמ"א (1969, 1971, 1975, 1981).

ג'ולוביץ סיפר שלא התקיים 'מחנה גדל' מאז תשמ"א (1981) בגלל עלות הפעלתו הגבוהה. דוא"ל (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, ד' בתמוז תשע"ג (12 ביוני 2013)
 תרומות אוכל נוספות:

Rabbi Davidowitz of Falls Poultry also supplied food to the camp. See Shifra Hoffman, “Overview,” *Jewish Press*, November 6, 1981, p. 26.

Donation of ten cartons of canned goods. See Letter from Sheila Lidz, chairman, Camp Jedel, thanking Harry Laufer, Associated Foods, Jamaica, N.Y., August 4, 1981, rz 107b.

Donation of twenty cartons of frozen food. See Letter from Sheila Lidz, chairman, Camp Jedel, thanking Jerry Krupnick, Kenerth Co., Jericho, N.Y., August 4, 1981, rz 107b.

19 Cynthia R. Fagen, “Never Again,” *New York Post*, September 14, 1981, centerfold, rz 107b.

Mike Barlow, “Jewish Youths Learn to Fight Back,” *Journal News* (Rockland County), August 30, 1981, pp. A1, backpage, rz 107b.

Wilson Ruiz, “Kosher Meals and Karate: Jews Train for Self-Defence,” *The Globe and Mail* (Toronto), August 19, 1981, p. 4, rz 107b.

“Their Motto Is Not ‘Turn the Other Cheek,’” *Times Herald-Record* (Middletown, N.Y.), August 23, 1981, pp. 72-73, rz 107b.

The Jewish Defender, v. 1, no. 2, November 1981, 8 pp., rz 106a.

20 מכתב (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, כ"ז בתמוז תשמ"א (29 ביולי 1981), צד.

מכתב (אנגלית) מג'ולוביץ למאיר, ט"ז באב תשמ"א (16 באוגוסט 1981), צד.

אפשר לראות את הסרט באתר שכתבותו:

- <http://www.youtube.com>. Search: Training in Camp Jedel.
- בתמונות בעיתונים ואף בסרט נראית חניכה אחת עם חניכי המחנה. ג'ולוביץ כתב: "היא לא התלוננה על התנאים הקשים. היא גרה בביתן נפרד, ואשתי, אריאל, הייתה לה לחברה". דוא"ל מג'ולוביץ, י' בתמוז תשע"ג (18 ביוני 2013). לפני פתיחת המחנה כתב מאיר ג'ולוביץ: "יש להקפיד על הפרדה מלאה בין בניג לבנות, גם אצל המדריכים". מכתב ממאיר ג'ולוביץ, ו' באייר תש"ם, ראה הערות לפרק טז, הערה 22.
- 21 מכתב (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, ו' בתמוז תשמ"א (8 ביולי 1981), צדד.
- מכתב (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ למאיר, י"ב באלול תשמ"א (11 באוקטובר 1981), צדד.
- Ben Gallob, "JDL Stages Protests at HIAS, Jewish Agency Offices, Claiming 'Lack of Action' to Rescue Falashas," *Jewish Telegraphic Agency Bulletin*, September 9, 1981, rz 107b.
- ארגון היא"ס (HIAS), ארגון ההגירה הבין-לאומי של הקהילה היהודית האמריקנית, הוקם כדי "להושיט סיוע, מקלט ומחסה ליהודים וללא-יהודים הסובלים מדיכוי ומרדיפה ברחבי העולם". ראה www.hias.org.il.
- דוא"ל (אנגלית) מג'ולוביץ, י"א בתמוז תשע"ג (19 ביוני 2013).
- Jewish Defense League Budget, 5744 [1983-84], estimates the cost of Camp Jedel at \$49,575, rz 1117.
- 22 "Somebody Has to Help; Be Somebody," *Jewish Defender*, November 1981, p. 1. See note 19.
- "Attention Jews ... It is not enough to applaud us..." [ad] *Jewish Press*, October 9, 1981, p. 59.
- מכתב (אנגלית) מג'ולוביץ למאיר, י"ג בתשרי תשמ"ב (11 באוקטובר 1981), צדד.
- Fictitious news item also in: "Do You Want to See This News Item Appear Next Year?" [ad] *Jewish Press*, October 30 1981, p. 28B.
- 23 "Meir Kahane Must Be Heard and Read..." [ad] *Jewish Press*, September 25, 1981, p. 54.
- המודעה הנ"ל פורסמה מדי שבוע מכ"ב בתמוז עד ב' בחשוון תשמ"ב (24 ביולי-30 באוקטובר 1981).
- "Before you believe half the story, get the whole story. Hear Rabbi Meir Kahane – Welcome Rabbi Kahane on his return visit to the U.S. ... Karate Demonstration by Camp Jedel Trainees, Sunday, October 25, 3:30 p.m., Diplomat Hotel, \$3.00 admission..." [ad] *Jewish Press*, October 23, 1981, p. 8.
- "Before you believe half the story, get the whole story. Hear Rabbi Meir Kahane. No Retreat from the Jewish Land of Israel!" Sunday, October 25, 3:30 p.m., Diplomat Hotel, featuring Karate exhibition by Camp Jedel trainees. Followed by rally, 7:00 p.m., "No Retreat," Egyptian Mission, 2nd Avenue & 59th Street," flyer, rz 107a.
- 24 מכתב (אנגלית) מדוד וייניק למאיר, י"ב באלול תשמ"א (11 בספטמבר 1981), צד 106א. וייניק היה יושב ראש ארגון הסטודנטים היהודים בלונדון והאזור:
- London and South East Region of the Union of Jewish Students (LASER).
- Meir Kahane, "A Message to British Jewry," [letter to the editor] *The Economist*, August 8, 1981, p. 4, rz 107b. See also: "An Open Letter to British Jewry," *Beyond Words*, 3:573-578.
- "New Riots Sweep England's Cities; Anarchy Feared," *New York Times*, July 11, 1981, p. 1.
- מכתב (אנגלית) ממאיר לרוד וייניק, כ"ג באלול תשמ"א (22 בספטמבר 1981), צד 106א.
- ג'ו ג'לרט, חבר הארגון Concerned Jewish Youth שהזמין את מאיר להרצאה, סיפר שמאיר היה אמור לדבר במרכז היהודי, והיה אמור לישון בביתו בלונדון לאחר ההרצאה. ריאיון עם ג'ו ג'לרט, ז' באייר תשס"ח (12 במאי 2008), נתניה.
- "British Jewish Establishment Pressing Government to Bar Kahane ...," press release, undated, prior to October 22, 1981, rz 107a.
- "הרב כהנא לא יורשה להיכנס לבריטניה", 'ידיעות אחרונות', כ"ד בתשרי תשמ"ב (22 באוקטובר 1981), עמ' 2.
- "הרב כהנא לא הורשה להיכנס לאנגליה", 'ידיעות אחרונות', כ"ה בתשרי תשמ"ב (23 באוקטובר 1981), עמ' 1.
- "UK Bars Kahane," *Jerusalem Post*, October 23, 1981, p. 2. (Reuters).
- "Home Office Bars Right-Wing Rabbi," *Guardian*, October 23, 1981, rz 106a.
- "British Refuses [sic] Kahane Entry," *Jewish Press*, October 30, 1981, p. 52. Unsigned but clearly written by Meir.
- "Page Six [title of column]: 'London Nay,'" *New York Post*, October 24, 1981, p. 6, rz 105d.

“Around the World; Rabbi Kahane Arrested After Speech in Canada,” *New York Times*, 25 November 3, 1981, p. 5. (UPI)

Ron Csillag, “Meir Kahane Was in Chomedey,” *The Suburban* (Montreal), November 11, 1981, p. A-36, rz 106b.

David Birkan, “Rabbi Kahane: Move Arabs Out,” *Canadian Jewish News*, November 12, 1981, p. 3, rz 106b.

“Shaarei Tefillah Congregation extends a cordial invitation to the Toronto Jewish Community, Sunday, November 1, 3:00 p.m., to hear Rabbi Meir Kahane...,” flyer rz 106a.

תצלום של מאיר כהנא בבית הכנסת ‘שערי תפילה’, ראה מדור התמונות.
ריאיון עם הרב משה פרידמן, ו’ באדר תשס”ד (28 בפברואר 2004), ירושלים.

הרב משה שטרן, רב בית הכנסת ‘שערי תפילה’, מספר על הרצאתו של מאיר ועל מסיבת העיתונאים באתר שכתובתו:

www.youtube.com. Search: Kahane Deported from Canada. Retrieved March 20, 2012.

“Meir Kahane ... will speak Monday, November 2, 1981, 3:00 p.m., Curtis Lecture Hall A, sponsored by Jewish Students Federation, York University,” flyer, rz 106a.

Reports from American Consul, Toronto, to Secretary of State, Washington, D.C., November 2 and 3, 1981, Document nos. 1981toronto4554 and 1981toronto4583, rzp.

Customs authorities form, marked only “U.S. citizen,” and “Eastern Airlines 102,” issued at Montreal airport, October 30, 1981, rz 106a.

“Meir Kahane Eludes Canadian Authorities,” *Jerusalem Post*, November 11, 1981, p. 2. This relates that Meir did not return to Toronto for the scheduled hearing.

“Rabbi Meir Kahane: Tour Schedule,” [arranged by] Andrew Sussman, Public Relations, 26 Grosset & Dunlap, 6 pp., rz 106b.

בלוח הזמנים הנ”ל רשומים שמות המראיינים בעיתונים, מנחי תכניות הרדיו והטלוויזיה, פרטי תחנות הרדיו והטלוויזיה וזמני השידורים.

“Speaking Schedule ‘81,” [arranged by Lenore Shernov, the Jewish Idea], rz 106b.

“Speaking Schedule ‘81” has Meir’s handwritten insertions, without details: Baltimore on December 10, and Staten Island, N.Y. on Shabbat, December 11-12.

Sources for engagements not listed on either “Schedule” are given in notes.

Sylvia Sachs, “The Arabs in Israel Must All Go, Militant Rabbi Meir Kahane Says,” *Pittsburgh Press*, 27 November 5, 1981, rz 106b.

“Schedule for Rabbi M. Kahane Nov. 4, 1981, [Pittsburgh],” arranged by Saul Spodek, 1 typed page, rz 106b.

Includes interviews with the *Pittsburgh Press*, the *Pittsburgh Post Gazette* and the *Jewish Chronicle*.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליו, י”ב בחשוון תשמ”ב (9 בנובמבר 1981) על פי חותמת הדואר, צידי.

Joan Verdon, “Security’s Reaction to Protests Silences Kahane at Buff State,” *Courier Express* 28 (Buffalo), November 6, 1981, rz 105d.

בדיווח הנ”ל נמסר שאמיר קיבל שכר מלא של מאתיים חמישים דולר עבור ההרצאה, אף שלא סיים אותה, משום שאנשי הביטחון הוציאו אותו בכוח ממהגנין.

“Kahane: They Feared for a Riot,” *Buffalo Jewish Review*, November 13, 1981, rz 124.

A photo by Mickey H. Osterreicher in the *Courier Express*, was captioned, “At Buffalo State College, Rabbi Meir Kahane is escorted out by police for his own safety because of demonstrators,” rz 105d. Thanks to Daniel DiLandro, Archivist, Buffalo State University, for photos.

מאיר נואם ב’בופלו סטייט קולג’, ראה מדור התמונות.

“Jewish Community of Greater Detroit presents Rabbi Meir Kahane, noted author, for a review 29 of his book, *They Must Go*, ... Autograph session, free admission, refreshments, Sunday, November 8, 1981, 1:30 p.m., Young Israel of Greenfield,” flyer, rz 106a.

"... Rabbi Meir Kahane, noted author ... Book Review, *They Must Go*, November 8, 1981, 1:30 p.m., Young Israel of Greenfield," [ad], *Detroit Jewish News*, November 6, 1981, p. 32, rz 106a.

"Rabbi Meir Kahane ... Will Speak on His New Book, *They Must Go*, Today, November 9, 3:00 p.m., McDonel Hall, sponsored by Middle East Peace Action Coalition," [ad] *State News* (Michigan State University), November 9, 1981, p. 3, rz 106b.

"Rabbi Says Israel Should Deport Arabs," *State News* (Michigan State University), November 10, 1981, pp. 3, 10. Thanks to Terri Miller, Michigan State University Libraries, for this article.

"Meeting with Rabbi Meir Kahane, Monday, November 9, 8:00 p.m., Howard Johnson Lodge ... listed on the board under Drissman Cousins Club." Postcard from Chana (Harriet) Drissman to "Dear ...," prior to November 9, 1981, mimeographed handwritten postcard, rz 106a.

Meir's schedule indicates that on Friday, November 6, he met with members of the press in Detroit. See "Why Condone Violence?" *Detroit Free Press*, November 8, 1981, rz 106a.

Chicago: November 10: TV appearance on "Noonbreak."

Ann Marie Lipinski, "A Controversial Solution for Israel's 'Arab Problem,'" *Chicago Tribune*, November 18, 1981, section 3, pp. 1, 8, rz 106b.

"PLO Speaks at JCC – Rabbi Meir Kahane & JDL Protest," press release, November 15, 1981, 30 rz 106b.

מכתב (אנגלית) מהרב הרצל קרנץ ל"חבר קונגרס יקר," י"ג בחשוון תשמ"ב (10 בנובמבר 1981), צד 106b. הרצאתו של מאיר נקבעה ל"ט בחשוון תשמ"ב (16 בנובמבר 1981), בבניין Russell Senate Office Building, חדר 457, Washington, D.C., November 15-16: TV programs, "Panorama" and "Tony Brown at Daybreak."

Letter from Ross Crystal, producer and host, "Panorama," WTTG Metromedia, to Meir, November 17, 1981, rz 106b.

"All Things Considered," National Public Radio broadcast, November 18, 1981, audio recording, rzp. Segment quoted: 5:30-7:02 minutes. "This is not available on the NPR website," message #674764, July 16, 2013.

ועידת פוטסדאם: אחרי כניעת גרמניה במלחמת העולם השנייה התכנסו מנהיגי המעצמות בריטניה, ברית המועצות וארצות הברית, כדי לכונן הסדרים בין-לאומיים חדשים.

Cappy B. Weiner, "Hundred Protest at Speech by JDL Leader...", *The Eagle* (American University), November 20, 1981, p. 1, rz 106b. Sponsor: Kennedy Political Union. See <http://www.american.edu/library/collections/digital.cfm>. Thanks to Susan McElrath, Archivist, American University, for bibliographic details.

"Who is Meir Kahane?...", [signed] Central American Students for Peace, the John Brown Anti-Klan Committee, the Iranian-American Friendship Club, and the Progressive Student Union, November 16, 1981", flyer distributed at American University, rz 106b.

Wendy Zentz, "Anger: JDL's Kahane Returns to Campus," *Diamondback* (University of Maryland), November 18, 1981, pp. 1, 8, rzp. Thanks to Anne S. Turkos, Archivist, University of Maryland, for copies of this article.

"Rabbi Meir Kahane Must Be Heard...", University of Maryland, Tydings Hall, November 17, 1981, 8:00 p.m., sponsored by ZAM, Zionist Alliance of Maryland, students free, public \$1.00," flyer, rz 106b.

B'nai B'rith Board of Governors, Summary [of Resolutions], Grossinger, N.Y., August 10-13, 1981, rz 107b.

"B'nai B'rith Hillel Foundation," *American Jewish Yearbook*, 1981, p. 306.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כ"א בחשוון תשמ"ב (18 בנובמבר 1981), צד 106b.

Letter from Peter Goldsmith and Raysa Bonow, producers, "People Are Talking," KYW-TV, 32 Philadelphia, to Meir, November 24, 1981, rz 106b.

מכתב (אנגלית) מארי ד' הורוביץ, מנהל 'בני עקיבא' בפילדלפיה, למאיר, כ"ז בחשוון תשמ"ב (24 בנובמבר 1981), צד 106b.

Nels Nelson, "Kahane's Message: No Peace for Jews," *Philadelphia Daily News*, November 25, 1981, p. 19.

Arlene Peck, "The Real Rabbi Meir Kahane," *Jewish Post and Opinion*, November 20, 1981, pp. 7, 8, rz 106b.

דוא"ל (אנגלית) מג'רי אפשטיין, ד' באב תשע"ג (11 ביולי 2013).

Philadelphia, November 18: Interviews with the *Philadelphia Inquirer*, the *Philadelphia Bulletin* and the *Philadelphia Daily News*.

33 מכתב ממאיר לטובה ומוטי, כ"ג בחשוון תשמ"ב (20 בנובמבר 1981), צדג. מאיר שלח מכתבים זהים כמעט לברוך וניציה, לציפי ומשה ולבנימין.

"Shots Fired Into Home of Soviet Ambassador to U.N.," *Washington Post*, November 16, 1981, p. A5. "Rabbi Meir Kahane, international chairman of the JDL, disavowed responsibility for the attack but said, 'We heartily applaud the act.'"

"The City: Koch Calls Kahane 'Disgrace to Jews,'" *New York Times*, November 17, 1981, p. B5.

"Meir vs. Mayor; Koch vs. Koch ... World Jewish Referendum, City Hall, December 21, 1981, 12:00 noon," press release, December 16, 1981, rz 106a.

מכתב (אנגלית) ממאיר לראש עיריית ניו יורק, אדוורד קוז', י"ט בכסלו תשמ"ב (15 בדצמבר 1981), צד 106א. בכתב יד.

Letter from Stanley H. Fischman, principal, Jewish Foundation School, Staten Island, N.Y., to Meir, after November 20, 1981, rz 106a. This talk to students on Friday, November 20, was arranged by Dr. Robert Dublin.

Fischman's letter refers to Meir's speaking date as November 17, but Meir was in Washington that day. The correct date is November 20.

On Shabbat November 21 Meir spoke at Congregation Ahi Ezer in Brooklyn at the initiative of supporter Charles Cohen.

November 22, Phoenix. See "Speaking Schedule '81," note 26.

"Rabbi Meir Kahane Is Coming to Los Angeles ... Shaarey Zedek Congregation, Tuesday night, November 24, 8:00 p.m.," [ad] *Israel Today* (Encino, Calif.), [date:] "Through December 3, 1981," part 2, page 10, rz 106b. Previous issue: "Through November 19, 1981." Thanks to Marilyn Krider, Librarian, Klau Library, for clarifying dating system.

Los Angeles, November 25, 1981: Hilly Rose radio show; "Turnabout" TV show; interview with Alex Block, *Los Angeles Herald Examiner*. See: "Rabbi Meir Kahane: Tour Schedule," note 26.

They Must Go (New York: Grosset & Dunlap, 1981), 282 pp., 23 cm. ISBN 0448120267. 35

"A Powerful and Controversial Issue...*They Must Go*, publication date October 23 1981, contact Andrew Sussman...," press release, prior to October 23 1981, rz 106a.

Meir promoted the book in the *Jewish Press*. "Will Israel Survive Its Arab Population? Asks Kahane's New Book," *Jewish Press*, October 2, 1981, p. 60. Unsigned news item.

Simon Bloom, "The Bad News Bringer: Rabbi Meir Kahane," *American Jewish Ledger* (Newark, N.J.), September 30, 1981, pp. 25, 38, 39, rz 107a.

התצלום של מאיר שהודפס על עטיפת הנייר של הספר הופיע לאחר מכן במודעות קיר, בפליירים ובמודעות, וכן, במשך כמה חודשים באותה שנה, בראש טורו של מאיר ב'ג'ואיש פרס'.

Bill Steigerwald, "Kahane: Israel's Arabs Must Go," *Los Angeles Times*, April 15, 1982, section V, p. 30.

36 מכתב (אנגלית) מסילבן מ' שייין למאיר, י"ד באלול תשד"ם (11 בספטמבר 1984), צד 118ב.

מכתב (אנגלית) מד"ר ליאונרד רוזנברג למאיר, תויק עם מסמכים משנת תשמ"א (1981), צד 106ב.

American-Arab Anti-Discrimination Committee, "Action Alert: Grosset & Dunlap Publishes Racist Attack on Arabs," 6-page leaflet, rz 106b. 37

The group was founded in 1980. See www.adc.org. Retrieved July 11, 2013.

"Frantic Arab Drive to Ban Kahane Book," *Jewish Press*, December 25, 1981, p. 30.

See also "Arab groups" in "Furor...", note 10.

"Arabs in Major Struggle to Boycott Kahane Book," undated press release, rz 818.
 38 מכתב (אנגלית) מנורמן מיטגנג, 'גרוסט אנד דונלפ', למאיר, כ"ד טבת תשמ"ב (19 בינואר 1982), צ"נ.
 חוזה בין 'גרוסט אנד דונלפ' ובין מאיר... ראה הערות לפרק יז, הערה 6, Agreement.
 'גרוסט אנד דונלפ', דו"חות תמלוגים, תשמ"ב-תשמ"ד (30.6.82, 30.6.83, 30.6.84), צ"נ.
 על פי החוזה הנ"ל מאיר היה אמור לקבל תמלוגים בסך \$1.196 תמורת כל ספר שנמכר, למעט מכירות בהנחה גדולה.

'גרוסט ודונלפ' העביר למאיר את הזכויות לפרסום הספר בכ"ח בשבט תשמ"ה (19 בפברואר 1985), צ"נ 818.
 'המכון לרעיון היהודי' פרסם את הספר בכריכה רכה (282 עמ', 18 ס"מ) בתשמ"ה (1985) ושוב בתשמ"ז (1987).
 39 "הרב מאיר כהנא אין מעקסיקא (ידיש) [הרב מאיר כהנא במקסיקו]", 'די שטימע' *La Voz Israelita de Mexico*, א' בכסלו תשמ"ב (27 בנובמבר 1981), עמ' 1, צ"נ 106.
 שם הארגון שהזמין את מאיר למסור הרצאה היה 'המרכז ללימודי יהדות' [ביידיש: צענטער פאר יידישע שטודיום: בספרדית: Centro de Estudios Judios].

"JDL Founder Here," *Miami News*, November 27, 1981, rz 106b. A short news item.
 "Kahane is Coming! Young Israel of Skylake, November 28, 8:00p.m.," flyer, rz 106b.
 40 "Rabbi Meir Kahane Guest on Night Rap," [ad] *Jewish Press*, November 20, 1981, p. 40D.
 Heshy Glatstein, "Rabbi Meir Kahane Addresses Students Concerning the Apathy of Jews," *Commentator* (Yeshiva University), December 10, 1981, pp. 3, 7, rzp. Contact person: Robert Schondorf.

Rachel Katsman, "Open Season on Kahane," [editorial] *The Observer* (Stern College), December 3, 1981, p. 2, rz 106b.

"Radical Jewish Thinker, World Renowned Activist: Rabbi Meir Kahane, Tuesday, December 1, 9:00 p.m., Brooks Lounge [Barnard College, Columbia University], [sponsored by] The Flame," flyer, rz 106b. Contact person: Judy Yellin.

Abram Heisler, "Militant Kahane Urges 250 to Use Force, Radical Tactics," *Columbia University Spectator*, December 3, 1981, pp. 1,3. <http://spectatorarchive.library.columbia.edu>. Retrieved March 6, 2012.

דווח בכתבה הנ"ל שארגון עצמאי יהודי ב'קולומביה יוניברסיטי' "The Flame" הזמין את מאיר למסור את ההרצאה.

תצלום של מאיר בנאומו ב'קולומביה יוניברסיטי', ראה מדור התמונות. התצלום צורף לכתבה הנ"ל.
 "Rabbi Meir Kahane Speaks in Hillel," *Phoenix* (Queens College), December 7, 1981, p. 3, rz 106a.

"False Alarms Send Lower Floor Occupants Out," *Phoenix* (Queens College), December 7, 1981, p. 1, rz 106a.

"Kahane Speech Stirs College," *Newsbeat* (Queens College), December 7, 1981, pp. 1-3, rz 106b.

"Students for a Secure Israel presents Rabbi Meir Kahane ..., [Tufts University] December 3, 8:00 p.m. ..., admission \$1, Tufts I.D. required," flyer, rz 106b. Contact person: Jeff Weiss.

Richard Kaplowitz, "JDL Leader Says U.S. Jews Face 'Spiritual Holocaust,'" *Tufts Daily*, December 7, 1981, p. 1.

"Demands \$1G Before Kahane Speaks to Students," *Jewish Press*, October 16, 1981, p. 2; "The 41 Boston Massacre," *Jewish Press*, October 16, 1981, p. 16.

"Attention Jews... Rabbi Meir Kahane ... will appear at Hillel [Boston University], Friday [December 4], 12:00 noon," flyer, rz 106b.

See also "B'nai B'rith..." in "Furor...", note 10.

Letter from Joseph A. Polak, Hillel director, Boston University, to Meir, August 14, 1981, rz 105d.

Schedule says only December 4, Boston University. See "Speaking Schedule," note 26.
 תומכיו של מאיר שגרו באזור בוסטון לא זכרו שמאיר דיבר באוניברסיטת בוסטון באותה עת. דוא"ל מחיים סידמן, כ"ח בשבט תשע"א (2 בפברואר 2011).

Sunday, December 13, 1981, 7:30 p.m., Providence: "American Mizrachi Women Host Rabbi Meir Kahane," *Rhode Island Jewish Herald*, November 19, 1981, p. 28, rz 106a.

"Rabbi Meir Kahane Speaks Out: How Long Can Israel Survive Its Arab Population? Marathon Jewish Center, Douglaston, N.Y., December 15, 1981, 8:30 p.m., admission adults \$2.00, senior citizens \$1.00, college and teens free," flyer, rz 106b.

"Annual Chanukah Party, December 16, 1:30 p.m., Special Guest Speaker, Rabbi Meir Kahane." See Letter from Larry Dickter, president, to members, Barzel Society (Jewish Parole Officers, New York State), undated but prior to December 16, 1981, rz 106a. This gives the location of the party only as "2nd floor meeting room." It took place at the offices of the New York State Department of Corrections Parole Division, 314 West 40 Street, Manhattan. Thanks to Keith Dickter for the location.

December 16, 6:30 p.m. New York University: Nillie Carmel, "Kahane Assails Jewish Apathy," *The Forum* (Jewish Culture Foundation, New York University), February 1982, pp. 3, 5, rzp.

WMCA [Program Schedule], December 17, 1981, ... Bob Grant, guest Rabbi Meir Kahane, 4:00 – 6:00 p.m., one mimeographed page, rz 106a.

Young Israel of Far Rockaway, Saturday night, December 19, 7:30 p.m., contact person, Chaim Bieber, see "Speaking Schedule '81," note 26

"Jewish Idea Weekly Report: Speaking Dates, December 15-27," written by Jewish Idea secretary Adela Levy, December 6, 1981, rzp. This lists the Young Israel of Far Rockaway on December 20, the Ohel Jacob synagogue in Philadelphia on December 22 and the Drew Hayes radio show on December 23.

"Will the Jewish Defense League Close Down?" [ads] *Jewish Press*, December 11, 1981, 43 p. 43; December 18, 1981, p. 66.

"Save JDL...," [ad] *Jewish Press*, December 4, 1981, p. 24.

"The End?" *Jewish Press*, October 30 1981, p. 43.

"Save JDL ... Jewish Defense League Folds ... December 20, 1981, Diplomat Hotel ... 1:00 p.m., Sunday," flyer, rz 106a.

After the rally, a demonstration was held against the retreat from Sinai at the Israeli Consulate. Photo of the demonstrators: rzi 48.

"Program," Jewish Students Network, Convention, Sheraton Universal Hotel, Los Angeles, 44 December 23-27, 1981, rzp. The last page of the program had an ad for the JDL headed "It Can't Happen Here."

Letter from Ralph Grunewald, president, North American Jewish Students' Network, to "Dear Jewish Student," December 23, 1981, rz 106a.

"כיהודי...": ראה מכתב מאיר ד' הורוביץ... הערה 32.

מכתבים מצעירים יהודים למאיר, ובהם מסרים דומים, בתיק צד 105.

מאיר הגיע לארץ בב' בכסלו תשמ"ב (28 בדצמבר 1981), חותמת בדרכונו, צד.

פרק כא

1 מכתב (אנגלית) ממאיר לרב חיים צבי (קני) כהן, ו' בתמוז תשמ"א (8 ביולי 1981), צד.

2 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, "ב בחשוון תשמ"ב (9 בנובמבר 1981) על פי חותמת הדואר, צד.
כשחזר מאיר לארץ בטבת תשמ"ב (ינואר 1982), הוא הלך לברוך מאירס, נדבן ירושלמי שהלווה לו חמשת אלפים דולר עבור מערכת הבחירות, והחזיר שלושת אלפים וחמש מאות דולר. בסיוון תשמ"ב (יוני 1982) החזיר לו מאיר עוד אלף דולר. מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה סיוון תשמ"ב (יוני 1982), צד.

3 Letter from the Greater Chicago Committee for the Jewish Idea to "Dear Friends," December 19, 1981, rz 106a. The committee's address: 120 S. LaSalle, Chicago.

כתובת הוועדה הייתה משרדו של ברנד ניומן. דוא"ל ניומן, כ"ז בתמוז תשע"ג (5 ביולי 2013).

4 'המכון לרעיון היהודי' The Institute for the Jewish Idea אושר כתאגיד במדינת ניו יורק (ראה פרק יא, עמ' 136).

- משרד הפנים, תעודה לרישומה של עמותה: 'המכון לרעיון היהודי', עמותה מס' 9-617-000-58, כ' בחשוון תשמ"ב (17 בנובמבר 1981), **צד 700, צד 1025**.
- 5 "JDLers Handed to Police by Reform Demonstrators," *Jewish Press*, November 13, 1981, p. 54.
- "JDL Members Seized by Police at Reform Group's Demonstration," Kach press release, October 25, 1981, **rz 106a**.
- "The Reform Movement Helped Destroy Judaism in the U.S...." Kach flyer, [October 25, 1981], **rz 106a**.
- "מכתבים: שיעור לרפורמים," [מכתב למערכת] 'ידיעות אחרונות', א' בחשוון תשמ"ב (29 באוקטובר 1981), מוסף 24' שעות, עמ' 11.
- נוסח הצהרת ארבעת הנאשמים: "ממשפט מרצחי בית הדסה... הצהרת הנאשמים בפני בית המשפט... תושבי קריית ארבע, השתתפו עמנו במאבק... [חתום] מנחם בית הלחמי, בשם ועד הפעולה להחלת עונש מוות למחבלים," פלייר, ד' בתמוז (ו' ביולי), **צד 107ב**.
- "הודעת המחבלים בבית המשפט גרמה מחלוקת בין פרקליטיהם," 'ידיעות אחרונות', ד' בתמוז תשמ"א (6 ביולי 1981), 24' שעות, עמ' 1.
- "Four Accused Hebron Killers Not Afraid of Death Penalty," *Jerusalem Post*, July 6, 1981, p. 2. Their statement is quoted here.
- "תובעים עונש מוות למחבלים," 'ידיעות אחרונות', י' בתמוז תשמ"א (12 ביולי 1981), עמ' 4.
- גבי ברון, "מאסר עולם לארבעת המחבלים שהורשעו ברצח בבית הדסה," 'ידיעות אחרונות', כ"א בחשוון תשמ"ב (18 בנובמבר 1981), עמ' 5. בתצלום המצורף נראים יוסף דיין וגד סרן'טמן.
- "מאסר עולם ל-4 מחבלי בית הדסה," 'הארץ', כ"א בחשוון תשמ"ב (18 בנובמבר 1981), **צד 106א**.
- "דעת מיעוט של שופט אחד הצילה את רוצחי התלמידים בחרון מעונש מוות," 'מעריב', כ"א בחשוון תשמ"ב (18 בנובמבר 1981), עמ' 8.
- על רצח ששת היהודים בחברון ראה פרק טו, עמ' 179.
- "תנועת 'כך' מגנה את פחדנותו של בגין... תחתור לממש את הנקמה נגד רוצחי הדסה...," הודעה לעיתונות, כ' בחשוון תשמ"ב (17 בנובמבר 1981), **צד 106א**.
- 6 ואן דר הובן: "אנשי תנועת 'כך' האלה מפריעים לי תמיד," הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, כ"ג בשבט תשמ"ב (16 בפברואר 1982), **צד 115א**. תשובתו של ואן דר הובן על השאלה על מיסיונרים בארץ צוטטה: "אינני רוצה לומר שאינני תומך בהם."
- "News from the Kach Movement," *The Jewish Idea*, January 1982, p. 4, **rz 115b**.
- "News from the Kach Movement," *The Jewish Idea*, March 1982, p. [6], **rz 719**.
- "Kach Warns of Confrontation If Christian Missionary Leader Speaks at Yeshiva Building," press release, January 24, 1982, **rz 115b**.
- "Kach Hecklers Confront Christian Missionary Leader," *Jewish Press*, March 5, 1982, p. 52.
- "כך' עומדת לימין ההתקפה על חנות המיסיונרים," הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, ט' בטבת תשמ"ב (4 בינואר 1982), **צד 115ב**.
- "Three More Christian Missionary Stores Attacked; Kach Movement Says It 'Understands' Incidents," press release, January 18, 1982, **rz 115a**.
- "Missionary Center Attacked in Jerusalem," *Jewish Press*, January 22, 1982, p. 42.
- למידע נוסף על ואן דר הובן, ראה פרק כ, עמ' 255.
- 7 "A 'Christian Embassy,'" *Jewish Press*, February 26, 1982, pp. 9, 10.
- 8 January 12, Fundraiser, Tuv Taam restaurant; January 21, Round Table Discussion, Netanya; January 24, Round Table Discussion, Jerusalem. See *The Jewish Idea* [newsletter], January 1982 and flyers about the meetings, **rz 115b**.
- January 14, Protest during Secretary of State Haig's visit. See *The Jewish Idea* [newsletter], February 1982, p. 6, **rz 754b**.
- "הייג [אלקסנדר הייג, שר החוץ האמריקני] מגיע... ללחוץ עלינו בעניין האוטונומיה... ההתכנסות מול הקונסוליה האמריקנית, רחוב אגרון, בשעה 11:30, י"ט בטבת (14.1.82), סיסמאות ההפגנה: 'אוטונומיה למקסיקנים בקליפורניה...,' פלייר בכתב יד בעברית ובאנגלית, **צד**.

- The Jewish Idea* [newsletter] was published in January, February, March, May, July and October, 1982. January in folder rz 115b; February, rz 754b; March, May, rz 719; July, October, rzp. העלון *The Jewish Idea* נשלח לתומכים בחו"ל, בהם פעיל 'כך' בלוס אנג'לס דוד ברורמן. לאחר פטירתו של לי בנו, אבי ברורמן, מסמכים שמצא בבית אביו, ובהם גיליון אייר תשמ"ב (מאי 1982) של העלון. 9 מכתבים מנילי מאיר, רב סרן, רמ"ד תכניות, מטכ"ל/קצין חינוך ראשי... מדור תכניות, ב' בשבט תשמ"א (7 בינואר 1981), ב' בניסן תשמ"א (6 באפריל 1981), **צד 105**.
- הכתובת הרשמית של מאיר מטבת תשל"ט (ינואר 1979) עד אלול תשמ"ב (אוגוסט 1982) הייתה דירתנו בקריית ארבע. כנראה מכתב קצין החינוך נשלח לקריית ארבע, ולכן מאיר לא ראה אותו עד שחזר מאמריקה. 10 רשימת תשלומים מילואים-גמר שירות ושחרור... כהנא מאיר, תאריך התייצבות: ב' בשבט תשמ"ב, תאריך שחרור: כ"ו בשבט תשמ"ב (19.02.82-26.01.82), **צד 115 א**.
- מכתב ממאיר למפקד יחידה' [עפ"ל], כ"ו בכסלו תשמ"ב (22 בדצמבר 1981), **צד 115 ב**. בראש המכתב, המודפס על נייר מכתבים של תנועת 'כך', נכתב בכתב יד: "זה צילום מכתב ששלח הרב כהנא אל מפקדו בצה"ל". דוד שחם, "כסף קטן: ללא דופי?" ידיעות אחרונות, ג' באדר תשמ"ב (26 בפברואר 1982), 'המוסף לשבת', עמ' 17. תגובתו של שחם למכתב הנ"ל.
- "Rabbi Kahane's Letter to Commander of His Unit," *The Jewish Idea*, March 1982, p. 5, rz 719.
 "Kahane Informs Army: Will Not Obey Orders Involving Sinai Retreat," *Jewish Press*, February 19, 1982, p. 10. Unsigned news item, clearly written by Meir.
 The English version of Meir's letter to his commander given in the *Jewish Press* differs slightly from that in *The Jewish Idea* [newsletter].
- "Egypt and Israel [Agree] on Most Sinai Issues," *New York Times*, January 20, 1982.
 David K. Shipler, "Israeli Cabinet Approves Payment to the Displaced Settlers in Sinai," *New York Times*, January 8, 1982.
- 11 יומן (אנגלית) של מאיר, הערות קצרות על חוויותיו ברמאללה, מסודר כרונולוגית, ג' בשבט עד כ"ה בשבט תשמ"ב (27 בינואר-18 בפברואר 1982), נכתב בכתב יד משני צדדים של דף אחד, **צד 115 ב**. יומן (אנגלית) שלי, בכתב יד, ו' בשבט תשמ"ב עד י"ד באייר תשמ"ג (30 בינואר 1982-27 באפריל 1983), 89 עמ', 12 על 20 ס"מ, **צד 115 ב**.
- סידור עבודה ליום ד', 10.2.82 (י"ז בשבט תשמ"ב)... סיור רגלי 5/א... כהנא... תורנות חדר אוכל... כהנא, 5:45-6:30, נכתב בכתב יד על דף 18 על 14 ס"מ, **צד 115 ב**. תיאור החיפושים ליד מכמש, ראה הערה 15:
- "The Arab Riots in Ramallah and Bir Zeit," part 2.
- 12 "Rule in the West Bank Transferred to Civilian," *New York Times*, November 2, 1981.
 David K. Shipler, "Israel Tries to Wean West Bank Arabs from P.L.O.," *New York Times*, October 3, 1981.
 David K. Shipler, "Israel Shuts West Bank University After Palestinian Demonstrations," *New York Times*, November 5, 1981.
 Carl Alpert, "What Really Happens at Bir Zeit University?" *Jewish Telegraph* (Manchester), February 5, 1982, p. 9.
 "Arab Students at Hebrew U. Distributing Pro-PLO Leaflets: Kach Demands Expulsions," *Jewish Press*, November 27, 1981, p. 66.
 "News from the Kach Movement," *The Jewish Idea* [newsletter], February 1982, p. 6, rz 754b.
 "Riot Flares as Kach Disrupts Pro-Bir Zeit Meeting," *Jewish Press*, January 22, 1982, p. 42.
 תיק פלילי מס' 134/82 נפתח בא' באייר תשמ"ד (3 למאי 1984) נגד השישה שהפריעו בפגישה בבית אגרון. ניתן נגדם פסק דין קשה, אבל הוא בוטל בערעור. פרטים בתיקים **צד 119 א, 126 א**.
- 14 "Israel Again Shuts West Bank School," *New York Times*, February 17, 1982.
 "Bir Zeit U. Students Attack W. Bank Education Official," *Jerusalem Post*, February 16, 1982, pp. 1, 2.
 "President: 'We Can't Keep Order.' Bir Zeit Campus Closed Down Again," *Jerusalem Post*, February 17, 1982, pp. 1, 2.
 "שני אנשי חינוך הותקפו במכללת ביר זית", 'מעריב', כ"ג בשבט תשמ"ב (16 בפברואר 1982), עמ' 3.

- יוסף צוריאלי, "ביר זית נסגרה לחודשיים בפקודת הממשל הצבאי", 'מעריב', כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1982), עמ' 3.
- "The Arab Riots in Ramallah and Bir Zeit," *The Jewish Idea* [newsletter], part 1, March 1982, pp. [2-4]; part 2, *The Jewish Idea* [newsletter], May 1982, pp. [2-4], rz 719.
- "The Arab Riots in Ramallah and Bir Zeit," *Jewish Press*, part 1, February 26, 1982, p. 58; part 2, March 5, 1982, p. 58.
- Portions of part 2 were quoted in: David Richardson's opinion piece, "Disturbing Silence," *Jerusalem Post*, March 14, 1982, p. 10.
- "הצבא בתפקידי שיטור", 'הארץ', כ"ה בשבט תשמ"ב (18 בפברואר 1982). בידיעה זאת נכתב על שירותו של מאיר ברמאללה: "לפי דיווחי עיתונאים הוא בלט בחריצותו היתרה לבצע מעצרים..."
- צבא הגנה לישראל: צו בדבר סגירת שטח... רמאללה ואל-בירה והצירים המובילים [החל מ] כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1982), בשעה 9:00, צד 115.
- "עצרת ותפילה למען שחרורה של מרינה טימוקין... ביום חמישי כ"ה בשבט (18.2.82) בשעה 14:30 בכותל המערבי", פלייר בכתב יד בעברית ובאנגלית, צד 115.
- "ביום חמישי הקרוב..." [כ"ה בשבט - 18 בפברואר] תקיים עצרת ותפילה... נציין תשע שנים לחטיפתה של מרינה טימוקין... הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 115.
- "Around the Nation: Soviet Airline Office Bombed in Washington," *New York Times*, February 20, 1982, p. 7. A caller said the Jewish Defense League was demanding the release of Marina Temkin.
- 16 גבי ברון, "שמות בחדשות: מפקדי הטוראי כהנא שבעי רצון משירותו במילואים", ידיעות אחרונות, כ"ה בשבט תשמ"ב (18 בפברואר 1982), עמ' 2.
- אפרים זימן, "עוול נעשה לרב כהנא", [מכתב למערכת] 'מעריב', ט"ז באדר תשמ"ב (11 במרץ 1982), עמ' 4.
- זימן הגיב במכתבו על: "קלות דעת", [מאמר מערכת] 'מעריב', כ"ה בשבט תשמ"ב (18 בפברואר 1982), עמ' 5.
- ריאיון טלפוני עם אפרים זימן, כ"ה באדר א תשס"ח (2 במרץ 2008).
- 17 "ואז הם שרפו את הכיפה שחשב לראשו (מעריב' 16.1.82)... לפני שאתה רץ להזדהות עם ערביי ביר זית, עצור! וחשוב...", פלייר בעברית ובאנגלית, חתום: תנועת 'כך'... תא הסטודנטים, האוניברסיטה העברית, צד 115. בפלייר נכתב בטעות 16 בינואר במקום 16 בפברואר.
- "האוניברסיטה היא מרכז ההשפעה של אש"ף...", ראה הערה 15:
- "The Arab Riots..."
- 18 Cable from Secretary of State Alexander Haig to American Embassy, Tel Aviv, and American Consulate, Jerusalem, February 18, 1982, cable no. 1982STATE042677, rz 528.
- 19 דיווחים בעיתונות הישראלית, כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1982):
- "כשהרב כהנא משליט סדר ברמאללה", 'על המשמר', כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1982), עמ' 2. כאן מוזכרים דבריו של גיטאי.
- "הרב כהנא משליט סדר ברמאללה", 'הארץ', כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1981), עמ' 1.
- "הרב כהנא - בין חיילי המילואים שביצעו המעצרים במרכז רמאללה", 'דבר', כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1982), עמ' 1.
- "ביר זית נסגר לחודשיים", 'מעריב', כ"ד בשבט תשמ"ב (17 בפברואר 1982), עמ' 3. כאן מוזכרים דבריו של גיטאי.
- David Richardson, "Reservist Kahane's Unit Arrests 15 in Ramallah," *Jerusalem Post*, February 17, 1982, pp. 1, 2. Photo of Meir, p. 1.
- See "President: 'We Can't Keep...'" note 14. This mentions the incident with Gitai.
- דיווחים בעיתונות הישראלית, כ"ה בשבט תשמ"ב (18 בפברואר 1982).
- "הרב כהנא עדיין היה אתמול ברמאללה", 'הארץ', כ"ה בשבט תשמ"ב (18 בפברואר 1982), עמ' 2. כאן מוזכרים דבריו של גיטאי.
- גבי ברון, "ירי באוויר במחנה קלנדיה... הרב כהנא הועבר משירות מילואים ברמאללה...", ידיעות אחרונות, כ"ה בשבט תשמ"ב (18 בפברואר 1982), עמ' 5.
- David Richardson, "Kahane Still Not Transferred from Army Duty in Ramallah," *Jerusalem Post*, February 18, 1982, p. 1. This describes the incidents with photographers Gitai and Rubinger.
- "Kahane Rides Again," [editorial] *Jerusalem Post*, February 18, 1982, p. 8.

דיווחים בעיתונות הישראלית, כ"ו בשבט תשמ"ב (19 בפברואר 1982).
 "העיריות בגדה שבתו...", 'על המשמר', כ"ו בשבט תשמ"ב (19 בפברואר 1982), עמ' 1. תצלום של מאיר, עמ' 1.
 דני רובינשטיין, "הפגנות ושבתות ביו"ש", 'דבר', כ"ו בשבט תשמ"ב (19 בפברואר 1982), עמ' 1, 2. תצלום של
 מאיר, עמ' 1.

"כהנא לא ישרת בשטחים", 'הארץ', כ"ו בשבט תשמ"ב (19 בפברואר 1982), עמ' 2. תצלום של מאיר, רובה תלוי
 מכתפיו, עמ' 2.

אמנון קפליוק, "נגרנת הכיבוש", 'על המשמר', כ"ו בשבט תשמ"ב (19 בפברואר 1982), עמ' 4.
 ראה גם חיים שיבי, "כהנא: חוויתי במילואים", 'ידיעות אחרונות', ג' באדר תשמ"ב (16 בפברואר 1982), מוסף
 'קול ירושלים', עמ' 14. 'קול ירושלים' היה השבועון המקומי של 'ידיעות אחרונות'. רוב הגיליונות שבספרייה הלאומית
 בירושלים כרוכים עם 'ידיעות אחרונות'.

דיווחים בעיתונות הזרה:

"West Bank Protests After University Closure," *Washington Post*, February 18, 1982, p. A20.

"For the Record," *Washington Post*, February 19, 1982, p. A27.

"Kahane's Army Stint in West Bank Arouses Criticism," *Los Angeles Times*, February 18, 1982, p. A2.

"Two Israeli Soldiers and an Arab Woman Were Injured Yesterday in Palestinian Demonstrations," *Boston Globe*, February 18, p. 1.

"Arab Woman Is Wounded as Israelis Break Up Melee," *New York Times*, February 18, 1982, p. A3.

ביום רביעי כ"ו בשבט (17 בפברואר) בבוקר דווח בחדשות ברדיו על שירות המילואים של מאיר ברמאללה, ואמו
 של מאיר הייתה מודאגת. מיד כשחזר הביתה בצהריים הוא התקשר אליה להרגיע אותה. ראה יומן (אנגלית) שלי,
 הערה 11.

בפרוטוקול ישיבות הכנסת, 'דברי הכנסת', לא מוזכרת שום הצעה לסדר היום בנושא שירותו של מאיר ברמאללה.
 Harry Siegel, "A Frightening Experience," *Jewish Press*, February 26, 1982, p. 9; reprinted as
 a flyer, *rz 124*.

ריאיון טלפוני עם דוד לנדאו, כ"ו בתשרי תשנ"ח (27 באוקטובר 1997). לנדאו ניהל את המוזיאון בשנים
 תשמ"מ-תשמ"א, כשהמוזיאון היה ברחוב אוסישקין 45, ירושלים.

מכתב (אנגלית) מכרברה גינזברג אליי, א' בכסלו תשנ"ח (30 בנובמבר 1997), **צדג**. גינזברג הייתה מנהלת המוזיאון
 החל מחשוון תשמ"ב (אוקטובר 1981).

פתיחת המוזיאון מחדש בכ' באדר תשמ"ב (15 במרץ 1982) פורסמה בעלון 'הרעיון היהודי' באנגלית:
The Jewish Idea, February 1982, *rz 754b*.

21 מכתב ממאיר למאיר ג'ולוביץ, ט"ז בשבט תשמ"ב (9 בפברואר 1982), **צדג**.

"In the Seat of the Scornful," *Jewish Press*, February 19, 1982, p. 18, reprinted in *Beyond Words*, 4: 68-72.

תרגום לעברית: "במושבו הלצים", 'כהן ונביא', כרך ב, עמ' 78-80.

נוסח החלטת האו"ם לגנות את ישראל על סיפוח רמת הגולן:

"Text of the General Assembly Resolution on Israel," *New York Times*, February 6, 1982.

"הממשלה מתכנסת לדון בהחלטת החרם של עצרת האו"ם...", 'ידיעות אחרונות', י"ד בשבט תשמ"ב (7 בפברואר
 1982), עמ' 1.

See also "The U.N.'s 'Hate Israel Committee, part 2,'" *Jewish Press*, December 11, 1981, pp. 59, 61; part 3, December 18, 1981, pp. 53, 45 [*sic*]; part 4, December 25, 1981, pp. 44, 53; part 5, January 1, 1982, pp. 27, 28; conclusion, January 8, 1982, pp. 23, 54. Part 1 under this title was not found in a search of previous issues but it may be this: "We Must Recognize the Palestinians," *Jewish Press*, November 27, 1981, p. 18.

22 מכתב (אנגלית) ממאיר לסטנלי רובין, כ"א בשבט תשמ"ב (14 בפברואר 1982), **צדג**.
 בנו של סטנלי רובין, רוג'ר, מוזכר בפרק כ, עמ' 254.

מכתב (אנגלית) מסטנלי רובין למאיר, י"ט באדר תשמ"ב (14 במרץ 1982), **צדג 115**.

מכתב (אנגלית) ממאיר לסטנלי רובין, י"ג בניסן תשמ"ב (6 באפריל 1982), **צדג 8**.

בשני המכתבים שכתב מאיר לסטנלי רובין הוא ציין באילו תאריכים יוכל לדבר בבריטניה לאחר ביקורו באמריקה. במכתב השני יש שינוי בתאריכים בגלל השינוי שחל בלוח הזמנים שלו באמריקה.

מכתב (אנגלית) ממאיר לרוג'ר רובין, ט' בתשרי תשמ"ג (26 בספטמבר 1982), **צדג**.

An offer to arrange for Meir to speak in England: Letter from Daniel Felsenstein, London, to Meir, February 4, 1979, rz 115a.

23 ראה הערה 15 "The Arab Riots..."

פרק כב

1 "The Last Stand at Yamit," *Jerusalem Post*, March 30, 1982, p. 5.

"Background Report: Movement to Stop Withdrawal from Sinai Is Gaining Strength," Jewish Telegraphic Agency, October 27, 1981. www.jta.org/archive. Retrieved September 1, 2013.

"Yamit: Reflections on a Tragedy," *Jewish Press*, March 26, 1982, pp. 47, 48; April 16, pp. 28, 37; reprinted in *Beyond Words*, 4:97-111.

תרגום לעברית: "ימית – הרהורים על טרגדיה", כהן ונביא, כרך ב, עמ' 89-98. יומן (אנגלית) שלי, בכתב יד, ו' בשבט תשמ"ב עד י"ד באייר תשמ"ג (30 בינואר 1982-27 באפריל 1983), 89 עמ', 12 על 20 ס"מ, **צדג**.

"Out of the Rubble of Yamit," *Jerusalem Post*, January 11, 2007. <http://www.jpost.com/Magazine/Features/Out-of-the-rubble-of-Yamit>. Retrieved August 26, 2013.

נתוני אוכלוסין נמצאים בכתבה הנ"ל.

2 "Sinai as Eretz Yisroel," *Jewish Press*, February 17, 1978, p. 16, reprinted in *Beyond Words*, 3:103-105.

3 "Yamit," *Jewish Press*, January 22, 1982, pp. 30, 31, reprinted in *The Jewish Idea*, February 1982, pp. 2,3, rz 754b.

"Israelis Bury a Settlement in Sinai Sand," *New York Times*, April 24, 1982.

בכתבה הנ"ל דווח ששבעת אלפים חיילים השתתפו בפינוי ימית.

4 "Special Evening for the Students of Shapell... February 28, 8:00 p.m.," flyer, rz 115a.

"Yamit Blockade to Stay...," *Jerusalem Post*, March 1, 1982, p. 1, 2.

בכתבה הנ"ל מוזכר ביקורו של מאיר ביישוב חצר אדר.

ראה יומן... הערה 1.

5 ראה הערה 1, "ימית – הרהורים על טרגדיה"...

תיאור המכונית של מאיר: דוא"ל מגד סרןטמן, י"ב באלול תשע"ג (18 באוגוסט 2013).

6 "Special Evening for the Students of BMT ... March 1, 8:00 p.m.," flyer, rz 115a.

ראה יומן... הערה 1.

6 "Sharon Says the Army Will Begin Removing Militants from North Sinai," Jewish Telegraphic Agency, March 3, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 1, 2013.

בכתבה הנ"ל דווח על הצעת האי אימון שהגישה מפלגת התחייה בכנסת ונמסרו פרטים על ההצבעה.

"Druckman Resigns from Likud Coalition, But Not the NRP," Jewish Telegraphic Agency, March 3, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 1, 2013.

בעקבות הצבעת האי אימון פרש חבר הכנסת מטעם 'המפד"ל', הרב חיים דרוקמן, מהקואליציה בראשות הליכוד, והקואליציה איבדה בכך את הרוב הזעום של חבר כנסת אחד שהיה לה.

7 ראה הערה 1, "ימית – הרהורים על טרגדיה"...

8 חגי סגל, 'ימית, הסוף' (בית אל: ספריית בית אל, תשנ"ט 1999), 359 עמ'.

פעולותיהם של ריכטר ושל שאר יושבי הבונקר מתוארות בספרו של סגל בעמודים 111-115. בנימין כהנא ציטט דברים אלה בעלון שערך, 'דרכה של תורה', גיליונות 431 ו-432, י"ד בניסן וה' באייר תש"ן (9 באפריל ו-30 באפריל 1990), **צדג**.

See "The Last Stand at Yamit," note 1.

אברהם הרשקוביץ נתן ליושבי הבונקר גנרטור לייצור חשמל המופעל בבניון, אך מאחר שלא הצליחו לחבר צינור פליטה לעשן לא יכלו להפעילו. דוא"ל מגד סרןטמן, ה' בתשרי תשע"ד (9 בספטמבר 2013). בתצלום שצורף לדוא"ל נראים ג'ד סרןטמן, יהודה ריכטר ומרדכי הלר מרימים את הגנרטור.

- 9 ראה חגי סגל, הערה 8.
 "עשרות נעצרו בעת פינוי נוסף...", 'מעריב', ט"ו באייר תשמ"ב (10 במרץ 1982), עמ' 1, 7. יש כאן תיאור של 'מבצר קידוש השם'.
 אפשר לראות את 'מבצר קידוש השם' באתר שכתובות:
<https://www.youtube.com>. Search: Tour of Yamit Bunker. See first 2:50 minutes.
 "Israeli Soldiers Remove 60 Squatters from Yamit Area," Jewish Telegraphic Agency, March 4, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 1, 2013.
- 10 הכתבה הנ"ל מדווחת על פינוי 'חצר אדר' בח' באדר תשמ"ב (3 במרץ 1982).
 ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 15858, ח' באדר תשמ"ב (3 במרץ 1982). בהקלטה נשמע מאיר מדבר.
 ראה הערה 1, "מית – הרהורים על טרגדיה..."
- 11 ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 15869, י"א באדר תשמ"ב (6 במרץ 1982).
 ראה יומן..., הערה 1.
- 12 "הציבור מוזמן...", פלייר בכתב יד, צד 115א.
 "קול קורא מהמטה האלטרנטיבי", פלייר, 115א.
 הרב צבי שוורץ: דוא"ל (אנגלית) מברוך כהנא, ה' בסיוון תשס"ה (12 ביוני 2005).
- 13 ראה הערה 1, "מית – הרהורים על טרגדיה..."
 "Army Continues to Remove Illegal Squatters from Northern Sinai," Jewish Telegraphic Agency, March 5, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 2, 2013.
- 14 "Yamit Area Protesters Break with Kahane," *Jerusalem Post*, March 16, 1982, p. 1.
 משטרת ישראל, [אל] הרב כהנא, הנך מתבקש לסור לתחנת רפיה בתאריך 17.3.82 (כ"ב באדר תשמ"ב) לחקירה...
 [חותמת] 15.03.1982 (כ' באדר תשמ"ב), צד 115א.
 ראה הערה 1, "מית – הרהורים על טרגדיה..."
- 15 ראה יומן..., הערה 1.
- 16 David K. Shipler, "Israel Hardening Its Stand on Visits," *New York Times*, March 3, 1982.
 "Mr. Begin Stands Firm," [editorial] *Jerusalem Post*, March 2, 1982, p. 10.
 במאמר המערכת הנ"ל יש ביקורת קשה על דבריו של הרב אריאל לחיילים.
- 17 "Zamir Checking If Rabbi Broke Law," *Jerusalem Post*, March 3, 1982, p. 3.
 "מודעה רבא: מחזר נפתח משפטו של הרב ישראל אריאל... הערב אור לכ"ז אדר (21 במרץ)... עצרת הזדהות..."
 פלייר כתוב בכתב יד, צד 115א.
- "בושו והכלמו, תושבי ימית... [חתום] המטה האלטרנטיבי, בית 39, המוטל", פלייר, כ"ז באדר תשמ"ב (22 במרץ 1982), צד 115א.
- See "Yamit Area Protesters...", note 14.
- 18 ככתבה הנ"ל דווח על המעצרים בחצר אדר ועל הארכת מעצרו של הרב אריאל.
 הרב אריאל נדון לשנתיים מאסר על תנאי. ראה: "מעצר על תנאי לרב אריאל", 'ידיעות אחרונות', י"א בתמוז תשמ"ב (2 ביולי 1982), עמ' 4.
- 19 "אנו קוראים לכל בית ישראל... 'תשובה ותפילה וצדקה מעבירים את רוע הגזירה' [חתום] אמנה, תנועת ההתיישבות של גוש אמונים," [מודעה] 'הצופה', כ"ז באדר תשמ"ב (22 במרץ 1982), עמ' 1.
 "ביום צום ותפילה" [מאמר מערכת] 'הצופה', כ"ט באדר תשמ"ב (24 במרץ 1982), עמ' 2.
 "אלפים קיימו יום צום ותפילה לנוכח עקירת היישובים," 'הצופה', א' בניסן תשמ"ב (25 במרץ 1982), עמ' 1.
- 20 "Yamit Settlers Block Entrance to Town," *Jerusalem Post*, March 25, 1982, p. 1.
 בכתבה הנ"ל נכתב שאלפים נענו לקריאת הרבנים הראשיים ובאו לתפילה מיוחדת בכותל המערבי.
- 21 "מושכים את הטיפול בפיצויים שלנו...", 'ידיעות אחרונות', ד' בניסן תשמ"ב (28 במרץ 1982), עמ' 5. תת-כותר:
 "הוצא צו מנהלי נגד הרב כהנא".
- 22 "Israeli Arrest Warrant Issued for Kahane," *Jewish Press*, April 23, 1982, p. 5.
 ראה יומן..., הערה 1.
- 23 See "The Last Stand at Yamit..." note 1.
- 24 "Jewish Protesters Evicted From Sinai," *New York Times*, April 19, 1982, p. A1.
 ראה חגי סגל, הערה 8.
 דוא"ל (אנגלית) מיהודה ריכטר, כ"א באב תשע"ג (28 ביולי 2013).

אילן בכר, "לי היה מספר שמונה...", "מעריב", ז' באייר תשמ"ב (30 באפריל 1982), עמ' 22. צוטטו דבריו של ראובן שכטר.

²³ "Militants Vow to Commit Suicide if Israel Completes Sinai Withdrawal," Jewish Telegraphic Agency, April 19, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 2, 2013.

בכתבה הנ"ל צוין ביקורו של הרב גד נבון במבצר קידוש השם'.
ראה חגי סגל, הערה 8.

ראה יומן... הערה 1. צוינה כאן שיחת הטלפון ממשה קפלן.

Henry Kamm, "Militants Wait for Authorities to Move," *New York Times*, April 20, 1982, p. A3.

בכתבה הנ"ל תואר הביקור של הרבנים הראשיים במבצר קידוש השם'.

Motti Ben Yannai. "Anti-Withdrawal Dichards Claim Support from Eitan." *Jerusalem Post*, April. 18, 1982, p. 1.

בכתבה הנ"ל דווח שהטלוויזיה הישראלית שידרה את דברי הרבנים הראשיים שהתאבדות אסורה על פי ההלכה. הרב שלמה גורן, "גבורת מצדה לאור ההלכה," 'מחניים', מס' 87, כסלו תשכ"ד (1964).
הרב משה צבי נריה, "התאבדות אנשי מצדה בהלכה," 'עלי משמרת', מס' 14, תשכ"א (1961).

²⁴ "Followers of Rabbi Kahane's Kach Movement visit members yesterday who have threatened to commit suicide in their bunker in Yamit in protest against the withdrawal from Sinai," [photo caption] *Jerusalem Post*, April 21, 1982, p. 1.

"ילדים משתעשעים עם חיילים מוחזק לבונקר של הרב כהנא בימית", [כיתוב תמונה] 'ידיעות אחרונות', כ"ה בניסן תשמ"ב (18 באפריל 1982), עמ' 2.

ראה הערה 1, "מיית – הרהורים על טרגדיה..."

תיאור של 'מבצר קידוש השם' בכתבה זו:

"The Last Stand at Yamit," see note 1.

²⁵ ראה יומן... הערה 1. ביומן רשמתי שלמסיבת העיתונאים הגיעו נציגי רשתות הטלוויזיה WPIX-TV ו-WNBC-TV ושכתובת משרד הליגה עדיין הייתה: 76 Madison Avenue, Manhattan

דוא"ל (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, ד' בתשרי תשע"ד (8 בספטמבר 2013).

מאיר טס לווישינגטון כדי לבקש משגריר ישראל משה ארנס אישור להבטחה שלא ייעצר כשיחזור לארץ, כי לא היה בטוח שהתחייבותו של הרב גורן תספק. ראה:

"Some Yamit Settlers Vow Suicide if Army Enters," *Jewish Press*, April 23, 1982, pp. 1, 3.

בכתבה הנ"ל נמסרו דבריו של מאיר במסיבת עיתונאים בניו יורק בכ"ה בניסן (18 באפריל) ובוושינגטון בכ"ז בניסן (19 באפריל) על רצונו לחזור לימית כדי לשכנע את אנשי 'מבצר קידוש השם' שלא להתאבד, בתנאי שיקבל התחייבות מהשגרירות בווישינגטון שלא ייעצר כשיחזור.

"משלחת רבנים ביקשה מאלוף הפיקוד לעכב את הפינוי עד לבואו של הרב כהנא הבוקר", 'הצופה', כ"ח בניסן

תשמ"ב (21 באפריל 1982), עמ' 1.

See also: "Army Moves to Clear Yamit Region," Jewish Telegraphic Agency, April 20, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 1, 2013.

Motti Ben Yannai, "Yamit to Be Bulldozed into the Sand Today," *Jerusalem Post*, April 21, 1982, p.1.

בכתבה הנ"ל נמסר שהרב כהנא יחזור לארץ 'היום' וייסע מיד לימית... ישתדל לשכנע את תומכיו לבל יתאבדו.
ראה לעיל: Some Yamit Settlers Vow...

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 15917, כ"ו בניסן תשמ"ב (19 באפריל 1982). בהקלטה זו מצהיר מאיר שייסע לימית בתנאי שבגין יבטל את צו המעצר נגדו.

"הרב כהנא מגיע לימית עם הרב גורן והרב נבון", [כיתוב תמונה] 'ידיעות אחרונות', כ"ט בניסן תשמ"ב (22 באפריל 1982), עמ' 4.

"Last Militant and Last Soldier to Leave the Ruins of Yamit Today," *Jerusalem Post*, April 25, 1982, pp. 1, 2.

בכתבה זו דווח על התחייבותו של הרב גורן שמאיר לא ייעצר.

"Kahane Says He Was Jailed Despite Official Promises," *Jerusalem Post*, April 26, 1982, p. 3.

ראה חגי סגל, הערה 8.

ראה יומן... הערה 1. ביומן כתבתי על השידור בטלוויזיה הישראלית שהראה את הגעתו של מאיר לנמל התעופה בלוד.

Motti Ben Yannai, "Kahane Group Cancels Suicide Threat: Army Buries Yamit Piecemeal as Militant Pockets Hold Out," *Jerusalem Post*, April 22, 1982, p. 1.

See "Kahane Says He Was Jailed Despite..." note 25.

בכתבה הנ"ל נמסר שבמסיבת עיתונאים סיפר מאיר שרק לאחר שעתיים וחצי של שכנוע הסכימה הקבוצה במבצר קידוש השם' שלא להתאבד.

NBC News Archive, media no. t820421, April 21, 1982.

בדיווח ברשת NBC, מאיר מתחנן לעצור את הנסיגה, ומעליו נראה מסוק מרחף. ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 15918, כ"ח בניסן תשמ"ב (21 באפריל 1982). קולו של מאיר נשמע מהבונקר. ראה חגי סגל, הערה 8.

Benny Morris, "Begin: Pullout Delay for Kahane's Mission," *Jerusalem Post*, April 26, 1982, p. 2.

בכתבה הנ"ל נמסר שבגין סיפר שהוא דחה את סיום הנסיגה בארבעה ימים כדי שמאיר יוכל להגיע לימית, מפני שהוא (בגין) היה נחוש בדעתו למנוע שפיכות דמים במהלך הפינוי.

דוא"ל (אנגלית) מברוך גורדון, "יא בתשרי תשע"ד (15 בספטמבר 2013). גורדון כתב גם: "אמנם יהודה ריכטר טוען עד היום שהתכוונו להתאבד באמת, אך אני מזמן הודעתי ברבים שהאיום להתאבד לא היה אלא תכסיס שנועד לדחות את הנסיגה מימית, ואף אחד מאתנו לא התכוון לכך באמת. הרעיון לאיים בהתאבדות היה של אברהם הרשקוביץ – בפתק שהעביר לנו הוא הציע שנכתוב לו פתק חזרה על החלטה להתאבד והוא ימסור אותו לכלי התקשורת".

ראה חגי סגל, הערה 8.

William Claiborne, "Last Nationalist Holdouts Evicted From Sinai Town," *Washington Post*, April 24, 1982, p. A12.

See "Last Militant..." note 25.

בשתי הכתבות הנ"ל דווח על מהלך הפריצה ל'מבצר קידוש השם'.
NBC News Archive, media no. n820423, April 23, 1982.

בשידור החדשות של רשת NBC נראים חיילים נושאים את מאיר מהבונקר. ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 15920, ל' בניסן תשמ"ב (23 באפריל 1982). מאיר מתראיין את פריצת החיילים ל'מבצר קידוש השם' אפשר לראות באתר שכתובות: <https://www.youtube.com>. Search: Evacuation of Yamit Bunker.

See "The Last Militant..." note 25.

ריאיון טלפוני עם ראובן שכטר, ט"ו בכסלו תש"ס (24 בנובמבר 1999).

See "Kahane Says He Was Jailed..." note 25.

"היורה מהר הבית רצה 'לשחרר' את מסגד עומר", 'ידיעות אחרונות', ט"ז באייר תשמ"ב (9 במאי 1982), מוסף 24' שעות, עמ' 1.

David K. Shieler, "2 Arabs Are Killed as Israeli Attacks Dome of the Rock," *New York Times*, April 12, 1982, p. A1.

"2 Killed, 4 Wounded in Temple Mount Shooting," Jewish Telegraphic Agency, April 12, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 10, 2013.

Cable from Brandon Grove, American Consul, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, April 13, 1982, p. 3, document no. 1982JERUSA01105, rzp.

בדיווח הנ"ל מקונסול ארצות הברית בירושלים נמסר שהרמקולים במסגדים שימשו להסתת המון הערבי. בדיווחים ראשונים נמסר שגודמן הרג שני ערבים אך לאחר החקירה התברר שהוא הרג ערבי אחד בלבד. ההאשמות נגדו פורטו בכתבה הבאה, שפורסמה לאחר שחרורו מהכלא וגירושו מהארץ בתשרי תשנ"ח (אוקטובר 1997):

"Israel Releases Temple Mount Shooter," Jewish Telegraphic Agency, October 29, 1997. www.jta.org/archive. Retrieved September 9, 2013.

"Har Habayit [The Temple Mount]," press release, April 12, 1982, reprinted in *The Jewish Idea*, May 1982, rz 719.

"Israeli Soldier Gave Landlady a Hint," *New York Times*, April 13, 1982.
 בכתבה הנ"ל צוטטה ההודעה לעיתונות של תנועת 'כך' שפורסמה יום קודם, ונמסר שבחדרו של גודמן נמצאו פליירים של תנועת 'כך'.
³² גבריאל שטרסמן, "מסוכן", 'מעריב', כ"ה בניסן תשמ"ב (18 באפריל 1982), עמ' 13. על מסיבת העיתונאים שכינס מאיר בניו יורק לאחר הירי של גודמן.
 Leonard Buder, "Arson Suspected as Woman Dies in Brooklyn Fire," *New York Times*, April 6, 1982, p. 1.

Lawyer for Goodman, see "Israeli Soldier...", note 31.
 "JDL Denies Firebombing," *Jewish Press*, April 9, 1982, p. 1.
 "Israeli in Mosque Case Decides to Change Lawyers," *New York Times*, April 19, 1982, p. A3. ³³
 "Of Desecrations in a Time of Confusion," *Jewish Press*, April 23 1982, pp. 26, 27, reprinted in *Beyond Words*, 4:112-118.

לדבריו של מאיר בנושא הר הבית ראה גם פרק י, עמ' 129-130.
 "News from the Kach Movement – Jewish Defense League of Israel," *The Jewish Idea*, May ³⁴ 1982, p. 8, rz 754b. [The back page of the May issue says, "Our April issue was not printed due to our efforts in Yamit."]
 "News Brief," Jewish Telegraphic Agency, April 2, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 11, 2013.

"Yamit: What Is the True Story?" [ad] *Jewish Press*, April 2, 1982, p. 56A. ³⁵
 Shifra Hoffman's radio show was broadcast every Thursday night on radio station WNYM. Email from Hoffman, September 11, 2013.

"Rabbi Meir Kahane to Appear on Night Rap Sun. Nite April 4," [ad] *Jewish Press*, April 2, 1982, p. 56B. Night Rap was aired on WNYM. Hosts were Yaakov Spivak and Zev Brenner. גיליונות הג'ואיש פרס' שנשארו את התאריכים של ימי שישי נמכרו כבר בימי רביעי, וכך נודע לציבור על השתתפותו הצפויה של מאיר ביום חמישי בתכנית הרדיו של שפרה הופמן.

"Jews! Stop the Madness...", [ad] *Jewish Press*, April 2, 1982, p. 52C. ³⁶
 "Jews! Stop the Madness..., rally, Israeli Consulate, April 5," flyer, rz 115b.
 "Jewish Defense League to Rally Against Israeli Retreat...", press release, April 1, 1982, rz 115b.
 "JDL Denies Responsibility for a Fire That Killed One Person," Jewish Telegraphic Agency, April 6, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 11, 2013.

See "News from the Kach Movement...", note 34.
 בידיעה הנ"ל דווח על הפגנת הליגה נגד הנסיגה מסיני ב"ב בניסן תשמ"ב (5 באפריל 1982).
 ראה גבריאל שטרסמן, הערה 32.
³⁷ ראה יומן..., הערה 1.

"Stevensville Country Club, Activities, Sunday, April 11, 1982 ... Rabbi Meir Kahane – Yamit: Pullout from Sinai," one mimeographed page, rzp.
³⁸ ראה יומן..., הערה 1.

"From a Bunker in Yamit..., Southfield Civic Center, April 21, 7:30 p.m.," flyer, rzp. ³⁹
 מכתב (אנגלית) ממכאאל דריסמן אליי, ט' באדר ב תשנ"ז (18 במרץ 1997), צ"ג.
⁴⁰ מאיר נסע לארצות הברית בה' באייר תשמ"ב (28 באפריל 1982), חותמת בדרכונו.

פרק כג

"Rabbi Meir Kahane is Back...", [ad] *Jewish Press*, May 7, 1982, p. 41. The ad gave the phone ¹ number of Sheila Lidz, 516-295-3800, who booked engagements on behalf of Jewish Dialogue, a division of the Institute for the Jewish Idea.

לפרטים על המכון לרעיון היהודי, ראה פרק ו, עמ' 66.
 "Rabbi Meir Kahane ... will be available to speak at synagogues, organizations and house parties from April 25 – June 15...", [ad] *Jewish Press*, April 16, 1982, p. 20; April 23, 1982, p. 44; April 30, 1982, p. 44.

- “As I Was Saying...,” *Buffalo Jewish Review*, May 7, 1982, pp. 1, 13, rz 124. ²
- Ronald James, “Kahane Protects Israel, Jews,” [letter to the editor] *The Record* (Buffalo State College), May 14, 1982, rz 124.
- על הרצאתו ב'בופלו סטייט קולג' ארבעה חודשים לפני כן, ראה פרק כ, עמ' 259.
- [Schedule], April 26, 1982-June 13, 1982, rz 701, 123. ³
- חוגי בית ופגישות:
- May 1, hosted by Eric Levor, Flushing, N.Y.
- May 17, hosted by Joel Brenner, Atlanta.
- May 19, hosted by members of Beth El Synagogue, Margate, N.J.
- Letter from Harry Levy, President, Beth El Men's Club, to Meir, May 11, 1982, rz 123.
- Accommodations at Teplitzky's Hotel, Atlantic City. Speech before reception. See below, “Men's Club...”
- May 23, hosted by Dr. Jack Bader, Houston.
- June 10, meetings with Mike Friedman and Seymour Persky, Chicago.
- June 13, hosted by Dr. Brodsky, Commack, N.Y.
- תכניות רדיו וטלוויזיה ברחבי אמריקה:
- May 10, 9:30 a.m., Detroit: Interview, Armand Gebert of the *Detroit News*; 11:00 a.m., the Book Cadillac Hotel, press conference; 12:00-1:00, Rob Marr taping for WWJ; 7:00 p.m., Kent Redding of the *Michigan Daily* at the Michigan League, Ann Arbor. See “Monday's New Schedule,” rz 121e.
- May 11, Charleston: Interview for *Southern Israelite*. See Leah F. Chase, “Exclusive Interview...,” note 10.
- May 13, New York: Interview for *Yisrael Shelanu*.
- May 17, Atlanta: TV interview; May 18: “Ring Radio” talk show, WRNG-AM; press conference at Sherator-Emory Inn.
- May 20, Philadelphia: “People are Talking,” KYW-TV; “Irv Homer Show,” WWDB.
- May 25, Houston: Interview, KRIV-TV.
- Wednesday, June 9, New York: Barry Farber radio show, Debate with M.T. Mehdi, spokesman for the Arab League.
- “The Debate of the Year: Meir Kahane vs. M.T. Mehdi...,” [ad] *Jewish Press*, June 11, 1982, p. 49.
- גיליונות הג'ואיש פרס' נשאו את התאריכים של ימי השישי, אך נמכרו כבר בימי רביעי, וכך נודע מראש לקוראי העיתון על העימות שייערך ביום רביעי בערב בין מאיר למהדי.
- הרצאות שבוטלו:
- Cancellations due to Meir's delayed arrival in New York: Wednesday, April 28, New York University Graduate School of Business; April 29, Congregation Share Zedek, 93 Street & Broadway, Manhattan.
- Cancellation due to refusal of Canadian government to allow Meir entry: May 30, Congregation Beth Zion, Cote St. Luc, Quebec.
- Ron Csillag, “Meir Kahane Denied Entry into Canada,” *The Suburban* (Montreal), June, 2, 1982. (Citation in email from Ronald Finegold, Canadian researcher, August 29, 2000.)
- Letter from Jean Roberge, Consulate of Canada, New York, to Meir, May 26, 1982, rz 961.
- Cancellation due to ‘controversy’: June 8, Keshet Israel Congregation, West Chester, Penna.
- Email from Phyllis Rubin, Keshet Israel Congregation, October 2, 2013.
- הרצאות בבתי כנסת ובפני קבוצות יהודיות:
- Sunday, May 2, 11:30 a.m., Jewish Center of Bay Shore, Queens, N.Y.; 8:00 p.m., Jewish Center of Nachlath Zion, Brooklyn, N.Y.
- “Rabbi Meir Kahane ... Speaking ... May 2, 8:00 p.m., Jewish Center Nachlath Zion...,” flyer, rz 125c.

“Rabbi Meir Kahane Will Be Speaking ...,” [ad for May 2 and May 5 talks] *Jewish Press*, April 30, 1982, p. 26.

May 3, 8:00 p.m., Rensselaer Polytechnic Institute, Troy, N.Y.

“Hillel to Sponsor Kahane Talk,” *The Poly* (Rensselaer Polytechnic Institute), April 22, 1982, p. 3, rzp. Thanks to Jennifer Monger, archivist, Rensselaer Polytechnic Institute, for her assistance.

May 4, 1:00 p.m., Buffalo State College; 8:00 p.m., University of Buffalo at Amherst, N.Y.

“Meir Kahane Must Be Heard, May 4, 8:00 p.m., University of Buffalo, Amherst Campus, sponsored by Jewish Students Union and JDL,” [ad], *Buffalo Jewish Review*, April 30, 1982, p. 11, rz 124.

May 5, Congregation Magen David of West Deal, Asbury Park, N.J. See above, “Rabbi Meir Kahane Will Be...”

May 6, 1:00 p.m., Queens College; 8:30 p.m., New York University.

“Rabbi Meir Kahane Is Back, Thursday, May 6, 1982, 1:00 p.m., Hillel Lounge [Queens College], sponsored by JDL, member club of CJO,” [ad] *Ha-Or* (Queens College), April 29, 1982, p. 6, rz 125c.

“Meir Kahane at Loeb ... South Lobby, May 6, 8:30 p.m., NYU, sponsored by The Flame, National Jewish College Students Organization,” flyer, rz 125c.

May 7, Rogosin Yeshiva High School, Jersey City, N.J.

May 11, B’rith Sholom Beth Israel Synagogue, Charleston, S. Carolina.

May 13, Sephardic High School, Brooklyn, N.Y.

Sunday, May 16, Bay Terrace Jewish Center, Bayside, N.Y.

“Rabbi Meir Kahane ... Speaking ... May 16, 8:00 p.m., Bay Terrace Jewish Center, Bayside, N.Y.,” flyer, rz 125c.

May 17, Emory University, Atlanta

May 19, 8:00 p.m., Beth El Synagogue, Margate, N.J.

“Men’s Club of Beth El Synagogue [Margate, N.J.] proudly presents Rabbi Meir Kahane, May 19, 1982,” invitation, rz 125c. This notes that Jerry and Lois Moskowitz and Jack and Rose Zawid helped with the arrangements.

May 20, 8:00 p.m., Congregation Ohel Jacob, Philadelphia

Sunday, May 23, 8:00 p.m., United Orthodox Synagogue, Houston, Texas

Sunday, June 6, 8:00 p.m., Congregation B’nai Israel, Vernon-Rockville, Conn.

June 9: Temple Torah, Little Neck, N.Y.

4 הרב מאיר כהנא, נאום, בית הכנסת 'בני ישראל', Rockville, Conn. ט"ו בסיוון תשמ"ב (6 ביוני 1982), קלטת שמע, **צדג**. הקטע המצוטט נמצא מדקה 1:18 עד דקה 1:23.

מאיר כתב על המושג 'אלוקים הוא הרוח בתוך האדם' במאמרו:

“What Makes Bernie Run?,” reprinted in BW2:278-289. “G-d Is the Spirit Within Man,” see p. 283.

תרגום לעברית: “מה מריץ את ברני?,” ‘כהן ונביא’, כרך ג, עמ' 156-168.

‘אלוקים הוא הרוח בתוך האדם’, ראה גם:

<http://www.universitiesynagogue.org/who-we-are/reconstructionism/> Retrieved March 2, 2015.

5 See Leah F. Chase, “Exclusive Interview...,” note 10.

6 “Policies of B’nai B’rith: Policy #1000.1, Jewish Defense League Speakers.” Memo to B’nai B’rith Leadership from Arnold Michlin, president, Charles M. Gordon, executive director, B’nai B’rith Metropolitan Detroit Council, April 30, 1982, rz 877.

על החלטת ועידת 'בני ברית' בתשמ"א (1981), ראה פרק כ, עמ' 261.

7 “Rabbi Kahane’s Solutions,” [editorial] *Connecticut Jewish Ledger*, June 10, 1982, p. 4, rz 124.

8 “Synagogues, Organizations, Jews...,” [ad] *Jewish Press*, April 30, 1982, p. 44. Also published May 21, 1982, p. 44; May 28, 1982, p. 40; June 4, 1982, p. 44; June 18, 1982, p. 40; July 9, 1982, p. 38.

See "Rabbi Kahane's Solutions," note 7. ⁹

See Leah F. Chase, "Kahane Tells Charleston...," note 10.

Memorandum from Samuel Steinberg, chairman, Community Relations Committee, Jewish Federation of Charleston, to Committee Members, April 27, 1982, rz 116a. Announcement of emergency meeting on May 2.

Memo from Steven Wendell, executive director, Charleston Jewish Federation, to Aaron [*sic*], April 27, 1982, rz 121d.

Letter from Samuel Steinberg, chairman, Jewish Community Relations Committee, to Jack Brickman, president, Brith Shalom Beth Israel Congregation, Charleston, S. Carolina, May 4, 1982, rz 116a.

Letter from Burnet Mendelsohn, president, Synagogue Emanu-El, Charleston, to Jack P. Brickman, president, Brith Shalom Beth Israel Congregation, April 30, 1982, rz 116a.

Letter from Jack P. Brickman, president, Brith Shalom Beth Israel Congregation, to Samuel Steinberg, Chairman, Community Relations Committee, April 27, 1982, rz 116a.

Leah F. Chase, "Kahane Tells Charleston: 'You Have the Right to Hear,'" *Southern Israelite*, May 21, 1982, p. 7, rz 124. See <http://israelite.galileo.usg.edu/israelite/search>.

בכתבה הנ"ל אין אזכור לדובר הממסד.

Leah F. Chase, "Exclusive Interview: Kahane Tells It as He Sees It," *Southern Israelite*, May 21, 1982, pp. 22-23. See <http://israelite.galileo.usg.edu/israelite/search>.

Jim Asker, "Rabbi Kahane Says Israel Needs Libya-Type Image," *Houston Post*, May 24, 1982, p. 9A, rz 124. In his speech Meir referred to the National Conference of Christians and Jews.

"Rabbi Meir Kahane to Speak at United Orthodox Synagogue," *Jewish Herald Voice* (Houston), May 6 1982, rz 124.

"Rabbi Meir Kahane will speak on Jewish survival, United Orthodox Synagogue, Greenwillow (Houston), Sunday, May 23, 1982, 8:00 p.m.," flyer, rz 121.

"Rabbi Meir Kahane Taken Off West Bank Reserve Duty," *Jewish Herald Voice* (Houston), March 4, 1982, p. 1, rz 115b.

בכתבה הנ"ל נמסרו פרטים על הרצאתו של מאיר המתוכננת להיערך ביוסטון חודש וחצי לאחר מכן.

Letter from Efim Zakharin to "Dear Sir," May 15, 1982, rz 116a.

במכתבו לבתי כנסת ביוסטון ביקש מר זכרין לתלות מודעה על ההרצאה של מאיר.

דוא"ל (אנגלית) ממיכאל אברמוביץ, י"ט בכסלו תשס"ז (10 בדצמבר 2006) וכן ב' בחשוון תשע"ד (6 באוקטובר 2013).

Arlene Peck, "Kahane and Arab Sheiks in Georgia," *Jewish Post and Opinion*, June 18, 1982, pp. 7-8, rz 124. On Emory University.

Rhonda Hoffman, "JDL's Controversial Rabbi Kahane Addresses 200 in the Northeast," *Jewish Times of the Greater Northeast* (Philadelphia), May 27, 1982, pp. 1, 3, rz 124. Television appearance: "People Are Talking," KYW TV.

מכתב מאד ריימוב, יושב ראש סניף הליגה בפילדלפיה, לשילה לידו, לפני כ"ז באייר תשמ"ב (20 במאי 1982), צד 123. ריימוב ארגן את לוח הזמנים של מאיר בביקורו בפילדלפיה בכ"ז באייר תשמ"ב (20 במאי 1982).

See Schedule, note 3.

Sonny Schwartz, "Kahane Battles Foe of Guilt," *The Press* (Atlantic City), May 19, 1982, rz 121a. Publicity for Meir's speech at Beth El Synagogue, Margate, N.J., that evening.

See Leah F. Chase, "Exclusive Interview...," note 10. ¹⁵

Laura Allyn Post, "Zionist Sees Anti-Semitism on the Rise, Urges Defense," *Journal Inquirer* (Manchester, Conn.), June 7, 1982, p. 11, rz 958.

להקלטת נאומו של מאיר בבית הכנסת 'בני ישראל' ברוקוויל, ראה הערה 4. אפשר לשמוע את דבריו על לבנון בקטע המתחיל מדקה 1:55.

See also Letter from Rabbi Marshal Press, Cong. B'nai Israel, to Meir, May 5, 1982, rz 123.

"Israeli Forces Move into Lebanon; Cabinet Declares Goal Is to Push PLO Out of Range of Galilee Towns," Jewish Telegraphic Agency, June 7, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved September 16, 2013.

"Israel and the P.L.O.: 7 Years of Strife," *New York Times*, June 8, 1982. Thomas L. Friedman, "Big Israeli Force Invades South Lebanon; Sharp Fighting with Guerrillas Reported," *New York Times*, June 7, 1982.

הפרות הסכם הפסקת האש על ידי אש"ף, ראה:
Chaim Herzog and Shomo Gazit, *The Arab-Israeli Wars* (London: Greenhill, 2004), pp. 350-351.

Meir Kahane, "No to Guilt for Israel," *New York Times*, July 31, 1982, p. 27. ¹⁷
"Meir Kahane Must Be Heard! with partial text of 'No to Guilt for Israel,'" flyer, rz 125c.
See also "No Guilt," 2 parts, *Jewish Press*, June 4, 1982, p. 53; June 11, 1982, p. 44.
"We Stand by Her! ... March in Support of Israel in Lebanon, Saturday night, June 12, 11:00 p.m.," flyer, rz 125c.
"March in Support of Israel... Saturday night, June 12, 11:00 p.m., [signed] American Friends of Israel," [ad] *Jewish Press*, June 11, 1982, p. 36B.

להפגנות שמתכונתן צעידה ברחובות מנהטן לנציגות של אש"ף ומדינות ערביות, ראה פרק ט, עמ' 110 וכרך א, עמ' 100.

On June 13, Meir spoke at a house party hosted by Dr. Brodsky in Commack, N.Y., see note 3.

מאיר טס מאתונה לתל אביב בכ"ה בסיוון תשמ"ב (16 ביוני 1982), חותמת בדרכונו, צדו.
נכדוטינו אסתר ואמונה נולדו באותו יום, ב' בתמוז תשמ"ב (23 ביוני 1982).
יום ההולדת של מאיר חל בכ"ח באב, אך את יום ההולדת החמישים שלו חגגנו שבועיים קודם לכן, באור ל"ב באב (31 ביולי) כי ברוך חזר מלבנון לחופשה בת 72 שעות. הנסיעה בכל כיוון ארכה שמונה שעות.

ריאיון עם שבתאי אלבוחר, ט"ו בחשוון תשע"ד (19 באוקטובר 2013). ²⁰

"Rabbi Kahane is speaking every Monday and Thursday evening at 8:45 and Motzei Shabbat [Saturday night] at 9:15. [at 31 Ussishkin Street]," *The Jewish Idea*, July-August 1982, p. 9, rzp.

"Torah Shiurim in the Jewish Idea ... taught by Rabbi Meir Kahane, every first and third Sunday, starting August 1, 7:15 p.m., [31 Ussishkin Street]," flyer, rz 125c.

"Lectures and Torah Shiurim, September 19 – October 10, 1982 [List of Meir's lectures in English at 31 Ussishkin Street and at the Western Wall]," flyer, rz 125c.

"To the Overseas Jewish Students..., Sunday, July 11, 8:30 p.m., Resnick 14, Hebrew University..." flyer, rz 123.

"The Feudal Barons ... barred Rabbi Meir Kahane on Sunday ...; On Tuesday, July 13, 8:15 p.m., a special talk to Hebrew U. Students ... Museum of the Potential Holocaust ...; On Wednesday, July 14, 9:30 p.m. ... Resnick 14, private meeting ... arrange a place beforehand..." flyer, rz 125c.

"Finally... Rabbi Meir Kahane speaks, Sunday, July 25, 7:30 p.m., Goldsmith building, room 306..." flyer, rz 125c.

"Ban Kahane! [about July 25 speech, above]," flyer, rz 121e.
על עותק של הפלייר הנ"ל (על אודות הרצאתו באוניברסיטה העברית) כתב מאיר שניסוחו נועד לעקוף את איסור פרסום ההרצאה.

"Activities of the Kach Movement," *The Jewish Idea*, September 1982, p. 5, rz 125c.
בעלון הנ"ל דווח על מפגש של מאיר בכ"ד באלול תשמ"ב (12 בספטמבר) עם תלמידים דוברי אנגלית הלומדים בישיבות בירושלים. על מפגשים קודמים של מאיר עם תלמידי ישיבות דוברי אנגלית ראה פרק כב, עמ' 278 והערות לפרק כב, הערה 1. מטרת המפגשים הייתה לעודד הקמת סניפים של 'כ'.

"As Cedars Grown," *Jewish Press*, July 9, 1982, pp. 44, 48, reprinted in *Beyond Words*, ²¹ 4:131-135.

תרגום לעברית: "כארוזים גברו", 'כהן ונביא', כרך ב, עמ' 103-105.
"חיינו של חייל יהודי אחד יקרים...", פלייר, תמוז תשמ"ב (יולי 1982), צד 125.

"Anti-war Demonstration in Tel Aviv," Jewish Telegraphic Agency, June 28, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved November 4, 2013.

10" אלפים נכחו בעצרת נגד המלחמה בתל אביב," ידיעות אחרונות, ו' בתמוז תשמ"ב (27 ביוני 1982), עמ' 4.
22 "חיילים להכות את אבנרי במקום שיכאיב לו ביותר – בכיסו", הודעה לעיתונות, י"ד בתמוז תשמ"ב (5 ביולי 1982), צד 123.

בהודעה זו כתב מאיר שאם היועץ המשפטי לא ינקוט "צעדים מתאימים נגד אבנרי הבוגד, תצטרך תנועת 'כך' לשקול את צעדיה – היא". אבנרי ראה בזה איום והגיש תלונה למשטרה. ראה:

"תיק פלילי נפתח נגד הרב כהנא", ידיעות אחרונות, ז' בשבט תשמ"ג (21 בינואר 1983), עמ' 2.

"מכיון שאני רואה באורי אבנרי בוגד...", עצומה, צד 125.

"אין לנו עסק עם בוגדים...", מדבקה, 9.5 ס"מ על 17 ס"מ, צד 125.

אבנרי היה חבר כנסת בשנים תשכ"ו-תשמ"א (1965-1981).

"מחדשות התנועה", 'הרעיון היהודי', מס' 5, כ"ה בתמוז תשמ"ב (16 ביולי 1982), עמ' 2, צד 125.

"Ponder Legal Action Against Israeli Editor Who Met Arafat in Beirut," Jewish Telegraphic Agency, July 7, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved October 23, 2013.

"Kahane Asks for Boycott of 'Ha'olam Hazeh,'" *Jerusalem Post*, July 8, 1982, p. 3.
ראה גם: "פסק הלכה מפי הרב מאיר כהנא בנדון: [עפ"ל] המקיים מגע עם אויבי ישראל – האם דינו דין 'מוסר' ו'רוודף'?", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 123.

בהודעה הנ"ל כתב מאיר: "...אך לדאבונו לא הגענו עדיין אל המנוחה ואל הנחלה, וחוקי המדינה הם עדיין חוקי הגויים, המנסה לקדש שם שמים עלול להסתכן מפני המשטרה..."

23 John L. Hess, "3 Arab Lands Said to Oppress Jews," *New York Times*, January 28, 1970, p. 7.
"Young Jewish Escapee Charges Syria with Terror," *New York Times*, November 19, 1971, p. 17.

"Jews in Arab and Moslem Countries," *American Jewish Yearbook*, 1971, p. 446.

Benny Morris, "No Decision Yet on Fate of Captured Terrorists," *Jerusalem Post International Edition*, June 27, 1982, p. 13.

Thomas L. Friedman, "Big Israeli Force Invades South Lebanon; Sharp Fighting with Guerrillas Reported," *New York Times*, June 7, 1982.

השתתפות חיילים סוריים בקרבות נגד חיילי צה"ל מוזכרת בכתבה הנ"ל.

"News Brief," Jewish Telegraphic Agency, July 1, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved October 21, 2013.

בכתבה הנ"ל מוזכרת שביתת השבת של מאיר וחברי 'כך' במשרדי הצלב האדום בט' בתמוז (30 ביוני).

"מחדשות התנועה...", 'הרעיון היהודי', מס' 5, עמ' 1-2, ראה הערה 22.

Letter to International Committee of the Red Cross, from Meir Kahane, chairman, Kach Movement, June 30, 1982, rz 123.

Letter from Roger Rappaz, head, International Committee of the Red Cross, Jerusalem Sub-Delegation, July 5, 1982, rz 123.

תצלום של מאיר וחברי 'כך' בהפגנה ליד משרדי הצלב האדום במזרח ירושלים, ט' בתמוז תשמ"ב (30 ביוני 1982), צד 104.

25 "מחדשות התנועה...", 'הרעיון היהודי', מס' 5, עמ' 2, ראה הערה 22. דיווח על העצרת ב"ג בתמוז (4 ביולי).
ד"ר רחמים סעדיה, "הסכם לשחרור יהודי סוריה", [מכתב למערכת] ידיעות אחרונות, כ' בתמוז תשמ"ב (11 ביולי 1982), עמ' 11.

"Jerusalem Red Cross Offices Seized," *Jewish Press*, July 9, 1982, p. 64 (backpage).

בכתבה הנ"ל דווח על שביתת השבת במשרדי הצלב האדום ועל העצרת לשחרור יהודי סוריה. שם המחבר אינו מופיע אך כנראה מאיר היה המחבר.

26 "במסיבת עיתונאים... כ"ט בתמוז (20.7.82) בשעה 12:00 בבית סוקולוב בתל אביב... ימסור הרב מאיר כהנא ... על מפנה דראמטי... [שיביא] לשחרור יהודי סוריה...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, כ"ז בתמוז תשמ"ב (18.7.82), צד 123.

"[השיחה עם אורי פורת]", הודעה לעיתונות, כ"ט בתמוז תשמ"ב (20 ביולי 1982), צד 123. דווח כאן על השיחה עם אורי פורת ונכתב: "שאלנו את מר פורת אם מותר לנו לצטט את דבריו והוא ענה בחיוב".

- "הרב מאיר כהנא מברך את מנחם בגין", הודעה לעיתונות, כ"ז בתמוז תשמ"ב (18 ביולי 1982), **צד 123**.
- "הרב כהנא: המחבלים תמורת יהודי סוריה", "ידיעות אחרונות", א' באב תשמ"ב (21 ביולי 1982), עמ' 4.
- "מחדשות התנועה", "הרעיון היהודי", מס' 10, ז' בתשרי תשמ"ג (24 בספטמבר 1982), עמ' 3, **צד 1**. דווח על שביתת שבת ותפילה שערכה תנועת 'כך' ברחבת הכותל המערבי בד' בתשרי (21 בספטמבר) "על כך שראש הממשלה הפר את הבטחתו ליהודי סוריה והחל בשחרור מחבלים".
- "Israel Releases Arab Terrorists...", flyer headed *Struggle: Student Struggle for Syrian Jewry*, 27 P.O.B. 425, Brooklyn, *ca.* 125c. The address given for the SSSJ was also the address of the Institute for the Jewish Idea.
- "Heavy Fighting Around Beirut: 3 Israeli Soldiers Wounded: Israeli Aircraft Destroy Syrian 28 Anti-Aircraft," Jewish Telegraphic Agency, July 26, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved October 27, 2013.
- "Habib Negotiations Called Off: Reagan Tells Begin Talks Cannot Be Completed Unless There Is a Complete Cease-Fire," Jewish Telegraphic Agency, August 13, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved July 22, 2014.
- "Highlights of the Year 5742," Jewish Telegraphic Agency, September 9, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved October 27, 2013.
- "Kahane Held for Heckling March," *New York Times*, July 28, 1982. 29
- "300 Join March in Jerusalem to Protest War," *Jerusalem Post*, July 28, 1982, p. 3. יומן (אנגלית) שלי, בכתב יד, ו' בשבט תשמ"ב עד י"ד באייר תשמ"ג (30 בינואר 1982-27 באפריל 1983), 89 עמ', 12 ס"מ על 20 ס"מ, **צד 1**.
- "עד חורמה...", מדבקה, 10 ס"מ על 17 ס"מ, **צד 125**.
- "עד חורמה...", [מודעה] "הרעיון היהודי", מס' 6, י' באב תשמ"ב (30 ביולי 1982), עמ' אחורי, **צד 1**.
- "Begin Says All Parties Seem Satisfied with Habib's Plan for the PLO's Withdrawal," Jewish 30 Telegraphic Agency, August 12, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved October 27, 2013.
- "800 U.S. Marines and Support Troops Land in Beirut Shortly After Evacuation Plans Are Changed," Jewish Telegraphic Agency, August 26, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved July 17, 2014.
- "תנועת 'כך' תערוך יום צום ושביתת שבת.... כיכר המשכיר, ירושלים, כ"ט באב תשמ"ב (18 באוגוסט 1982)", הודעה לעיתונות, כ"ז באב תשמ"ב (16 באוגוסט 1982), **צד 123**.
- גד לאור, "אנשי כהנא צמים נגד הסכם בבירות", "ידיעות אחרונות", כ"ט באב תשמ"ב (18 באוגוסט 1982), עמ' 5.
- "מחדשות התנועה", "הרעיון היהודי", מס' 8, ח' באלול תשמ"ב (27 באוגוסט 1982), עמ' 1-2, **צד 1**.
- ראה גם: "מחדשות התנועה", "הרעיון היהודי", מס' 10, עמ' 3, הערה 26.
- "The Real Danger," *Jewish Press*, August 6, 1982, pp. 18, 20. 31
- "Forty Years," 2 parts, subheading of "Lebanon," *Jewish Press*, June 25, 1982, p. 51; July 2, 32 1982, p. 27.
- Expanded version: *Forty Years* (Jerusalem and New York: Institute of the Jewish Idea, 1982), 82 pp., 18 cm.
- את הספר הנ"ל הקדיש אברהם יעקב גרוס לזכרו של אביו, ראובן גרוס, חלוץ יהדות התורה בארצות הברית. The text of the book was printed in full in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Winter 1984, pp. 4-32, 28 cm.
- Forty Years*, second edition (Jerusalem and New York: Institute for the Jewish Idea, 1989), 112 pp., 18 cm. This edition has an 11 page introduction and its font is larger than the first edition.
- "Cabinet Approves Plan to Evacuate All Terrorists from Lebanon...", Jewish Telegraphic 33 Agency, August 20, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved October 27, 2013.
- Ozlem Tur, "The Lebanese War of 2006: Reasons and Consequences," *Perceptions*, Spring 2007, pp. 109-122.
- דוא"ל (אנגלית) מד"ר מרדכי ניסן, כ"ח בחשוון תשע"ד (1 בנובמבר 2013).
- Thomas L. Friedman, "Christian Militiamen Accused of a Massacre in Beirut Camps; U.S. Says the Toll Is at Least 300," *New York Times*, September 19, 1982. 34

- ועדת החקירה לחקירת האירועים במחנות הפליטים בבירות התשמ"ג, דין וחשבון, הוגש ע"י יצחק כהן [ואחרים] (ירושלים: תשמ"ג), 138 עמ', סל.
- "Cabinet Rejects All Accusations That Israel Was Responsible for Massacre of Palestinians in Beirut," Jewish Telegraphic Agency, September 21, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved November 3, 2013.
- 35 " ... תנועת 'כך' מגנה... את מחאות הבוגדים... על הטבח בבירות", הודעה לעיתונות, ג' בתשרי תשמ"ג (20 בספטמבר 1982), צד 123. הטקסט 'הטבח בבירות - הבהרת עמדה' כלול בהודעה.
- "Statement by the Kach Movement on the Beirut Massacre and Reaction to It," press release, September 20, 1982, rz 123.
- 36 "הטבח בבירות - הבהרת עמדה", מודעת קיר, טקסט שחור על רקע ירוק בהיר, 46 ס"מ על 62 ס"מ, צד 83-2. "הטבח בבירות - הבהרת עמדה", פלייר, צד 125.
- "הטבח בבירות - הבהרת עמדה", 'הרעיון היהודי', מס' 10, עמ' 2-1, ראה הערה 26.
- "Attorney General Warns Kach About Pro-Massacre Poster," *Jerusalem Post*, October 24, 1982, p. 2.
- 37 מכתב משאול ששון, מנכ"ל משרד ראש עיריית ירושלים, לרב מאיר כהנא, ראש תנועת 'כך', ה' בתשרי תשמ"ג (22 בספטמבר 1982), צד 123. "קולק מנע הדבקות מודעות 'כך' התומכות בטבח", 'כל העיר', ז' בתשרי תשמ"ג (24 בספטמבר 1982), עמ' 13, צד 124.
- "עיריית ירושלים שוללת מתנועת 'כך' את חופש הביטוי", הודעה לעיתונות, ה' בתשרי תשמ"ג (22 בספטמבר 1982), צד 125.
- איסור הדבקות מודעות, ראה גם: "מחדשות התנועה...", 'הרעיון היהודי', מס' 10, עמ' 3, ראה הערה 26. מכתב מהיועץ המשפטי יצחק זמיר למאיר, כ"ד בתשרי תשמ"ג (11 באוקטובר 1982), צד 121.
- "זמיר: פרסומי הרב כהנא - הסתה", 'ידיעות אחרונות', ז' בחשוון תשמ"ג (24 באוקטובר 1982), עמ' 5.
- 38 "Knesset, by Vote of 48-42, Rejects Motion by Labor to Set Up a Commission of Inquiry into Massacre," Jewish Telegraphic Agency, September 23, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved November 3, 2013.
- "עת צרה ליעקב: כוחות התבוסתנות והשמאל... הפגנת נגד... מול הכנסת...", פלייר בעברית ובאנגלית, ה' בתשרי (22 בספטמבר), צד 123.
- "היו השבוע גם כאלה שלא בכו...", "כיתוב תמונה" 'כל העיר', ז' בתשרי תשמ"ג (24 בספטמבר 1982), עמ' 15.
- "8 הפגנות נערכו אתמול בבירה", 'ידיעות אחרונות', ו' בתשרי תשמ"ג (23 בספטמבר 1982), עמ' 4.
- "אנשי 'כך' הפגיזו מול הכנסת...", "מחדשות התנועה...", 'הרעיון היהודי', מס' 10, עמ' 3, ראה הערה 26.
- 39 "מחדשות התנועה", 'הרעיון היהודי', מס' 11, כ"א בתשרי תשמ"ג (8 באוקטובר 1982), עמ' 3, צד 1. "תנועת 'כך' לא בוכה", 'ידיעות אחרונות', י"ד בתשרי תשמ"ג (1 באוקטובר 1982), עמ' 2.
- בקשת רישיון לעריכת תהלוכה/אספה תחת כיפת השמיים, י"ג בתשרי תשמ"ג (30 בספטמבר 1982), 09:00-18:30... תהלוכה ואספה, גן המנורה/רחבת 'בית הכנסת הגדול', ירושלים, הוגש בשם הוועד נגד עליית הדם ש"ע"י תנועת 'כך', ז' בתשרי תשמ"ג (24 בספטמבר 1982), צד 123.
- תנאים בסיסיים לקיום אספה המאורגנת על ידי תנועת 'כך' בתאריך 30.9.82 (י"ג בתשרי תשמ"ג) בין השעות 09:00-18:30. התהלוכה תהיה בין השעות 17:00-17:15, [חתום] ש. בוגלר, תנ"צ, סגן מפקד המחוז הדרומי, ט' בתשרי תשמ"ג (26 בספטמבר 1982), צד 123.
- William E. Farrell, "Israelis, at Huge Rally in Tel Aviv, Demand Begin and Sharon Resign," *New York Times*, September 26, 1982.
- 40 ראה ועדת החקירה לחקירת האירועים במחנות הפליטים בבירות... הערה 34.
- "Review & Outlook: Time for Retaliation," [editorial] *Wall Street Journal*, October 25, 1983.
- 41 פרטים של גיליונות הביטאון של תנועת 'כך': 'הרעיון היהודי: ביטאון תנועת 'כך'', מס' 1-11, כ"ח באייר תשמ"ב-כ"א בתשרי תשמ"ג (21 במאי-8 באוקטובר 1982), צד 1. מס' 2-5, צד 125.
- מאמרים של מאיר שפורסמו בתרגום לעברית בגיליונות 'הרעיון היהודי' "אלימות", 'הרעיון היהודי', מס' 2, י"ג בסיוון תשמ"ב (4 ביוני 1982), עמ' 2-3, צד 125. המקור: "On Violence," *Jewish Press*, January 29, 1971, p.15.
- "אין אשמה", 'הרעיון היהודי', מס' 4, י"א בתמוז תשמ"ב (2 ביולי 1982), עמ' 2, צד 125. ראה תרגום חלקי בפרק כג, עמ' 291. המקור: ראה הערה 17,

... "No to Guilt for Israel..."

- "והיתה נפשך תחת נפשו", 'הרעיון היהודי', מס' 5, עמ' 4-5, ראה הערה 22. המקור:
 "Therefore, Thy Life Shall Go For His Life," *Beyond Words*, 4:136-139.
 "תלמוד תורה כנגד כולם", 'הרעיון היהודי', מס' 7, כ"ד באב תשמ"ב (13 באוגוסט 1982), עמ' 2-3, **צדג**. המקור:
 "How Sweet It Is," *Beyond Words* 1:453-455.
 תרגום אחר של המאמר הנ"ל: "כמה שזה מתוק", 'כהן ונביא', כרך א, עמ' 31.
- 42 מכתב ממאיר למאיר ג'ולוביץ, ט"ו בתמוז תשמ"ב (6 ביולי 1982), **צדג**. מאיר ביקש שג'ולוביץ ישלח לו הרבה דוגמאות של תעמולה אנטי-ישראלית: כתבות, קריקטורות, וכדומה, בשביל המוזיאון. "המוזיאון של השואה בכוח", 'הרעיון היהודי', מס' 4, ראה "אין אשמה", הערה 41. חווה שכירות: זכרון דברים שנערך ונחתם בירושלים ביום 21.1.82 (כ"ו בטבת תשמ"ב) בין סלמון משה [ו]סלמון לידיה... לבין המכון לרעיון היהודי, עמותה, על ידי הרב מאיר כהנא [להשכרת] דירה בת שלשה חדרים בקומת קרקע של הבית ברחוב אוסישקין 42, ירושלים... דמי השכירות \$250 לחודש... 3 עמ' על 2 דפים, **צדג**. מכתב מהחברה האמריקאית-ישראלית לגז בע"מ לכהנא מאיר, רחוב אוסישקין 42, כ"ה באדר תשמ"ג (10.3.83), **צדג**. אישור על החזרת הציוד של החברה בג' בשבט תשמ"ג (17.1.83).
 דוא"ל מגד סרןטמן, כ"ו בחשוון תשע"ד (30 באוקטובר 2013).
 See "Feudal Barons...", note 20.
- 43 "Every Jew of the Exile ...," sticker 14x11 cm., rz 102e. This gave the museum's phone number as 690555.
 Malka Abels, "Museum of the Potential Holocaust Goes Abroad," *The Jewish Idea*, September 1982, p. 3, rz 125c.
- 44 "Another Holocaust?...", flyer, July 28, 1982, rz 125c.
 "יום האפס", 'הרעיון היהודי', מס' 6, עמ' 2, ראה הערה 29.
- 45 "בעקבות פרסום תמונתו של 'צחי, הצנחן מירושלים'...", הודעה לעיתונות, ו' בתמוז תשמ"ב (27 ביוני 1982), **צדג** 123.
 בהודעה נמסר תוכן מכתבו של מאיר לרמטכ"ל רפאל איתן.
 "אהבה בצל הנגמ"שים" 'מעריב', ו' בתמוז תשמ"ב (27 ביוני 1982), עמ' 1.
 מאיר כתב על 'צחי הצנחן' במאמר זה:
- "On Our New Friends," subheading of "The Beginning...?" *Jewish Press*, July 16, 1982, pp. 25-26.
- "צחי הצנחן הירושלמי", 'הרעיון היהודי', מס' 4, עמ' 5, ראה "אין אשמה", הערה 41.
 "יריה מהמותן", 'ידיעות אחרונות', ט"ו בתמוז תשמ"ב (6 ביולי 1982), מוסף 'קול ירושלים', עמ' 3, **צדג** 124.
- 46 "הצביעות חוגגת בעיריית ירושלים...", 'הרעיון היהודי', מס' 2, עמ' 3, ראה "אלימות", הערה 41.
 אבינועם בר יוסף, "רופא עולה: 'אשא אשה על הר-הבית'", 'מעריב', ג' באב תשמ"ב (23 ביולי 1982), עמ' 3.
 "Physician, New Immigrant, Demands to Be Married on Temple Mount," press release, probably issued prior to above *Ma'ariv* article, rz 123.
- "הזוג ד"ר ברוך גולדשטיין ומרים כהן הדורשים אישור לעריכת חתונתם על הר הבית יכנס מסיבת עיתונאים דחופה ביום ג' ו' באב תשמ"ב (27.7.82) בשעה 9:45, בבית אגרון. הנושא: החתונה כצעד ראשון להורדת המוסלמים מהר הבית", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צדג** 123.
- Baruch Goldstein, "Wedding on the Mount," *Jewish Press*, July 23, 1982, p. 44A.
 "חופה ליד שער המוגרבים", [כיתוב תמונה] 'מעריב', ט"ו באב תשמ"ב (4 באוגוסט 1982), עמ' 16.
- 47 "חופה נערכה בדרך להר הבית", 'ידיעות אחרונות', ט"ו באב תשמ"ב (4 באוגוסט 1982), עמ' 4.
 נוסח ההזמנה לחתונה: "... נעלה את הר הבית על ראש שמחתנו, בשבח ווהדיה להשי"ת שפתח לנו פתח לגאולת הר הקודש ובנין הבית... מתכבדים להזמין אתכם לחתונתם, החתונה הראשונה על הר קודש... שתיערך בע"ה אור ליום ט"ו באב תשמ"ב... על הר הבית. המוזמנים יתאספו למרגלות המדרגות המוליכות לרובע היהודי... לא לבוא בנעלי עור ולטבול במקוה יום לפני החתונה". בהזמנה ארבעה צדדים: בצד מול הטקסט, צילום של דגם בית המקדש השני (המוצג במוזיאון ישראל) על רקע צילום אוויר של העיר העתיקה, הזמנה, **צדג** 125.
 "מתכבדים להזמין אתכם לחתונתם [העתק ההזמנה הנ"ל]...", [מודעה] 'מעריב', י"ב באב תשמ"ב (1 באוגוסט 1982), עמ' 6.
- "מחדשות התנועה...", 'הרעיון היהודי', מס' 6, עמ' 3, ראה הערה 29.
- "A Special Wedding," *The Jewish Idea*, July-August 1982, p. 4, rzp.

- אחרי החופה, המשפחות והחברים הלכו לבית הכנסת 'יוחנן בן זכאי' בעיר העתיקה לריקודים ולסעודה. ריאיון טלפוני עם מרים גולדשטיין, כ"ד בחשוון תשע"ד (28 באוקטובר 2013).
- הכנתי סעודת 'שבע ברכות' לברוך ומרים גולדשטיין בביתנו, בי"ט באב (8 באוגוסט). באורחים היו הוריו ואחותו של ברוך גולדשטיין. ראה יומן... הערה 29.
- 48 "מחדשות התנועה...", "הרעיון היהודי, מס' 8, עמ' 2, ראה הערה 30. העתק טופס ההצבעה במשאל העם מודפס בעמ' 4.
- "Dear Correspondent... Sunday, September 5, 1982, will be World Jewish Referendum Day...", press release, rz 124.
- "תנועת 'כך' עורכת משאל עם יהודי עולמי, י"ז באלול תשמ"ב (5 בספטמבר 1982)", הודעה לעיתונות, י"ב באלול תשמ"ב (31 באוגוסט 1982), צד 123.
- "מחדשות התנועה", "הרעיון היהודי, מס' 9, כ"ב באלול תשמ"ב (10 בספטמבר 1982), עמ' 2, צד 1. על המשלחת שהביאה את טופס ההצבעה למשכן הנשיא.
- "Kach Activities for September 12-23: September 15, Distribution of referendum ballots at the King David Hotel; September 16, Distribution of ballots at the airport...", flyer, rz 123.
- "... תערך מסיבת קוקטייל לנציגי התקשורת [בד' באלול (23 באוגוסט)]...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, בצירוף העתק מאמר ביקורת שפורסם ב'לוס אנג'לס טיימס' על ספרו של מאיר They Must Go, צד 124.
- 49 "Arab Program of the Kach Movement," rz 124.
- הודעה זו, ובה הפרטים של תכנית ההגירה לערבים, חולקה לעיתונאים זרים במסיבת עיתונאים בד' באלול (23 באוגוסט), ראה הערה 48.
- 50 "Scores Injured in Widespread Riots," Jewish Telegraphic Agency, September 23, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved November 6, 2013.
- "Arab Villages in Israel Return to Normal After Three Days of Mass Demonstrations and Riots," Jewish Telegraphic Agency, September 24, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved November 6, 2013.
- "Kahane Prevented from Entering Taiba," *Jerusalem Post*, September 29, 1982, p. 3. בכתבה הנ"ל מוזכר המברק ששלח מאיר לראשי המועצה המקומית טייבה.
- 51 "מחדשות התנועה...", "הרעיון היהודי, מס' 11, עמ' 2, ראה הערה 39.
- "Activities of the Kach Movement," *The Jewish Idea*, October 1982, p. 4, rzp.
- טלית ותפילין: ראה יומן... הערה 29.
- דיווחים בעיתונים
- "הרב כהנא התחייב לא להיכנס לכפרים ערביים", ידיעות אחרונות, י"ג בתשרי תשמ"ג (30 בספטמבר 1982), מוסף 24 שעות, עמ' 2.
- "הרב כהנא וחבריו שוחררו בערבות", ידיעות אחרונות, י"ג בתשרי תשמ"ג (30 בספטמבר 1982), עמ' 5.
- "הרב כהנא נעצר במבואות טייבה", 'הארץ', י"ב בתשרי תשמ"ג (29 בספטמבר 1982), עמ' 8.
- "Kahane Not Welcome in Arab Village," *Jerusalem Post*, September 28, 1982, p. 3.
- See "Kahane Prevented from Entering Taiba," note 50.
- "Kahane Gives Promise to Steer Clear of Arabs," *Jerusalem Post*, September 30, 1982, p. 3.
- 52 "גרעין אלנקם... דף קשר אודות המצב הנוכחי בגרעין...", צד 107. כתובת הגרעין, ת"ד 7866, ומספר הטלפון, 02-661994, היו זהים לאלה של תנועת 'כך'.
- "מחדשות התנועה...", "הרעיון היהודי, מס' 1, כ"ח באייר תשמ"ב (21 במאי 1982), עמ' 2, צד 1.
- פרטים של מספר הילדים במשפחות אלנקם: דוא"ל מיוסף דיין, כ"ז בחשוון תשע"ד (31 באוקטובר 2013), מנחמה הרשקוביץ, ב' בטבת תשע"ד (5 בדצמבר 2013) ומראובן מנינג באמצעות ג'רלד בלום, י"א בכסלו תשע"ד (14 בנובמבר 2013).
- על הטבח בחברון בתש"ם (1980) ראה פרק טו, עמ' 179.
- 53 "גם אנחנו על המפה", "הרעיון היהודי, מס' 7, עמ' 1, ראה הערה 41.
- דוא"ל משמואל בן ישי, ט' בטבת תשע"ד (12 בדצמבר 2013).
- דוא"ל (אנגלית) מנחמה הרשקוביץ, י"ד בטבת תשע"ד (17 בדצמבר 2013).
- 54 "גרעין אלנקם של תנועת 'כך', דף לחברים [חתום] יוסף דיין, ב' באב תשמ"ב (22 ביולי 1982), עמ' משוכפלים, צד 123.

- 55 דוא"ל מיוסף דייך, כ"ז בחשוון תשע"ד (31 באוקטובר 2013).
העברת קרוואנים:
"El Nakam," *The Jewish Idea*, July-August 1982, p. 8, rzp.
"דף לחברים", ראה הערה 54.
דוא"ל משמואל בן ישי, ט' בטבת תשע"ד (12 בדצמבר 2013).
"כך - לא אחרת", נקודה: עיתון היישובים ביהודה, שומרון וחבל עזה, מס' 55, י"ד באדר תשמ"ג (27 בפברואר 1983), עמ' 31-33, צד 121. בעמ' 31 נמסר שהשטח של אלנקם היה "שניים-שלושה דונם".
56 מכתב ממאיר לעמידר, החברה הלאומית לשיכון עולים, י' באב תשמ"ב (30 ביולי 1982), צד. קבלות על חשבונות הקשורים לדירתנו בקריית ארבע ששולמו באב ובאלול תשמ"ב (אוגוסט 1982): מים, 65.58 שקל; שכר דירה, 1,965.00 שקל; ארנונה, 870.20 שקל; גז 157.67 שקל, צד. על דירתנו בקריית ארבע ראה פרק ט, עמ' 106.
"First Kach Settlement Goes Up Near Hebron," *Jewish Press*, October 1, 1982, p. 16. Unsigned, but clearly written by Meir.
57 ראינו עם יצחק מעוז, ב' וג' באב תשס"ד (20 ו-21 ביולי 2004), ירושלים. הוא סיפר שמשפחתו הצטרפה ליישוב אלנקם שבוע לאחר שעזבו אותו יוסף דייך ומשפחתו.
"השבוע הצטרפה משפחה נוספת ליושבים באהלים באלנקם, משפחת מעוז...", "הידיעון: בטאון ידידי אלנקם", גיליון מס' 1, פרשת וישלח תשמ"ג (4-1 בדצמבר 1982), עמ' 1, צד. תצלומים של היישוב אלנקם ושל משפחת מעוז, צד. תהילה מעוז, שהגיעה לאלנקם כתינוקת בת ארבעה חודשים, נהרגה כשהייתה בת 19 בפגיעה במסעדת סבאר בירושלים בכ' באב תשס"א (9 באוגוסט 2001). ראה:
<http://www.laad.btl.gov.il/Web/He/Victims/111.aspx?ID=38739> Retrieved October 23, 2013.
58 התארחנו באלנקם בשבת פרשת שופטים, ב' באלול תשמ"ב (20-21 באוגוסט 1982), ראה יומן..., הערה 29.
"הקפות שניות באלנקם", פלייר, צד 125.
59 טיול בתל אביב, ראה יומן..., הערה 29.
"Before you believe half the story, get the WHOLE story ... shiur on the *Parsha* [Portion] of the week ... Every Wednesday evening, 8:30 p.m. until October 13 [1982]," flyer, r 123.
מאיר טס לאמריקה בכ"ז בתשרי (14 באוקטובר), צד. ראה הערות לפרק כד, הערה 1, משטרת ישראל, יחידת נמל תעופה בן גוריון...
פרק כד
1 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ג' בחשוון תשמ"ג (20 באוקטובר 1982) על פי חותמת הדואר, צד. משטרת ישראל, יחידת נמל תעופה בן גוריון, דו"ח חיפוש, "לא נמצא דבר חשוד", חתום בידי רב סרן משה סילוני, כ"ז בתשרי תשמ"ג (14 באוקטובר 1982), צד 121.
2 מכתב (אנגלית) ממאיר למאיר גולוביץ, י' באב תשמ"ב (30 ביולי 1982), צד. מכתב (אנגלית) ממאיר גולוביץ למאיר, כ"ט בתמוז תשמ"ב (20 ביולי 1982), צד. *Jewish Defender*, July 1982, 16 pp., r 125c. Appeal for funds, p. 9.
3 "JDL Demonstrates Against Billy Graham," *Jewish Press*, May 28, 1982, p. 50. The JDL sit-in was held at the offices of the World Council of Churches
"Graham Offers Positive View of Religion in Soviet," *New York Times*, May 13, 1982.
Rabbi Maurice Davis, "Was Billy Graham Duped, Bought or Persuaded?" *Jewish Post and Opinion*, May 28, 1982, p. 10.
"17 J.D.L. Protesters Seized," *New York Times*, May 20, 1982.
4 מכתב (אנגלית) ממאיר למאיר גולוביץ, י"ט באלול תשמ"ב (7 בספטמבר 1982) על פי חותמת הדואר, צד. Other activities led by Jolovitz detailed in "JDL Update," *Jewish Defender*, May 1983, p. 16, r 719.
See also "JDL Speaks: JDL radio, beginning this Sunday, 9:30 p.m. WNYM, 1330 AM...", [ad] *Jewish Press*, June 18, 1982, p. 36B. The "JDL Voice," a weekly radio show, was hosted by Jolovitz for a short time. It did not bring in enough funds to cover its cost. Letter from Meir Jolovitz to Meir, July 20, 1982, rzp.

- “Jewish Defense League Offices Bombed,” *Jewish Press*, October 15, 1982, pp. 2, backpage. 5
 “Bomb Blast Damages J.D.L.’s 38th St. Office,” *New York Times*, October 9, 1982, p. 30.
 דוא”ל (אנגלית) ממאיר גילוביץ, ט’ בכסלו תשע”ד (12 בנובמבר 2013).
- “Rabbi Meir Kahane will be back October 17, 1982...,” [ad] *Jewish Press*, June 11, 1982, 6
 p. 8B.
 ראה מכתב ממאיר, הערה 1.
- Frank P.L. Somerville, “Kahane Cools Off Anger During Speech,” *Baltimore Sun*, October 18, 7
 1982, rz 121a.
 Mark Arax, “Extremist Kahane Was Applauded in Baltimore,” *Evening Sun* (Baltimore),
 October 18, 1982, rz 122a.
 בכתבה הנ”ל כתב ארקס שתומכיו של מאיר השתיקו אדם מהקהל שקם לשאול שאלה קנטרנית. ארקס לא הזכיר
 את העובדה שציין סומרוויל (לעיל), שמאיר עודד את השואל להשמיע את דבריו.
- Gary Rosenblatt, “Kahane’s Dark Message,” *Baltimore Jewish Times*, October 22, 1982, p. 16,
 rz 121c.
 “The Jewish Truth About Lebanon, Hear Rabbi Meir Kahane ... Silver Spring Jewish Center, 8
 October 18, 1982, 8:00 p.m.,” flyer, rz 121e.
 Lisa Schneider, “Kahane Urges Membership in ‘Jewish Idea’ Group,” *Jewish Week*, October
 21, 1982, p. 11, rz 121c.
 Tallie Grodzinsky, “Kahane Speaks to Students,” *HaKoach* (University of Maryland),
 November 17, 1982, pp. 1, 5, rzp.
 “The Jewish Truth About Lebanon,” flyer distributed by protesters at Meir’s talk at the
 University of Maryland, October 19, 1982, rz 121d.
 Letter from Bernard F. Gilmore, president, Yale Political Union, to Sheila Lidz, October 8, 9
 1982, rz 121d.
 במכתב הנ”ל הודיע גילמור ללידו שהוא הזמין למאיר ארוחה במטבח הכשר של “ייל יוניברסיטי” לפני הרצאתו
 בט’ בחשוון תשמ”ג (26 באוקטובר 1982).
- “Revisionist Zionist Alternative presents Rabbi Meir Kahane ... Come hear him speak on
 ‘Jewish Pride and Power and the Jewish View of Lebanon,’ Wednesday, October 27, SUNYA
 [State University of New York at Albany] CC Ballroom, 8:00 p.m.,” poster, rz w2-78.
 Steve Nelson, “Kahane in ASU [Albany State University] Appearance, Stumps for Arab-Free
 Israel,” *Schenectady Gazette*, October 28, 1982, rz 121c.
 “2 Mideast Views Aired at SUNYA [State University of New York at Albany],” *Times Union*
 (Albany), October 28, 1982, pp. B1, B2, rz 121c. Dr. Chris Giannou, a Canadian living in Lebanon
 spoke at SUNYA the same day.
 Leftist opposition: “Rights Coalition Protests Kahane Visit to SUNYA,” *The Knickerbocker*
 (Albany), October 26, 1982, rz 121a.
 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, לאחר י’ בחשוון תשמ”ג (27 באוקטובר 1982), צדנ.
- “Middle East Forum, Rabbi Meir Kahane [on] ‘No to Guilt for Israel,’ Monday, November 1,
 12:15 p.m., Hillel House [Brooklyn College],” flyer, rz 115b.
 באותו פלייר נכתב שאיש השמאל, מאיר פעיל, ידבר בקולג’ בשבוע הבא.
- “JDL Calls for Inquiry of American Jewish Organizations,” press release signed by Meir 10
 Jolovitz, National Chairman, Jewish Defense League, September 23, 1982, rz 121d.
 Paul L. Montgomery, “Discord Among U.S. Jews over Israel Seems to Grow,” *New York*
Times, July 15, 1982.
- “Kahane Hams It,” [photo caption] *Jewish Post and Opinion*, November 12, 1982, p. 1, rz 121c. 11
 Arthur Hertzberg, “Begin and the Jews,” *New York Review of Books*, February 18, 1982. See
 www.nybooks.com. Retrieved November 25, 2013.
 Terence Smith, “Reagan’s Middle East Policies Distressing to American Jews,” *New York*
Times, April 4, 1982.

- דוא"ל (אנגלית) ממאיר ג'ולוביץ, ל' בשבט תשע"א (4 בפברואר 2011).
 מכתב (אנגלית) ממאיר לבוב (ירחמיאל) ג'יקובס, כנראה תשמ"ב (1982), צדג. מאיר כתב: "אליזת (יהודה) ויואל (יוסף) ממשכילים במסורת הנהדרת של משפחת ג'יקובס..." מאיר לא הזכיר את הבן, דוד, מפני שבאותה שנה הוא למד בארץ באוניברסיטת בר אילן.
- 12 "Kahane Is a Big Hit in Atlanta Appearance," *Jewish Post and Opinion*, November 26, 1982, pp. 7, 8, rz 122a.
- ההרצאה של מאיר ב'אמורי יוניברסיטי באטלנטה, ראה פרק כג, עמ' 289-290.
 13 דוא"ל (אנגלית) מגרי אפשטיין, י"ג בכסלו תשע"ד (16 בנובמבר 2013).
 מכתב (אנגלית) מבתיא בן זאב אל"י, ב' בחשוון תשנ"ח (2 בנובמבר 1997), צדג.
 Aaron Baranan, "Kahane: Another View," [letter to the editor] *Southern Israelite*, November 26, 1982, p. 5, rz 121c. <http://israelite.galileo.usg.edu/israelite/search>. Retrieved November 18, 2013. Baranan was an Atlanta attorney.
- 14 לוח זמנים בפייטסבורג, כ"ו עד כ"ט בחשוון תשמ"ג (12-15 בנובמבר 1982), פלייר, צד 121ד.
 Friday, Nov. 12, 6:00 p.m., B'nai B'rith Hillel [Jewish Community Center], Oakland.
 Saturday, Nov. 13, 8:00 p.m., Jewish Community Center, Mt. Lebanon.
 Sunday, Nov. 14, 10 a.m., Parkway Jewish Center, Monroeville; 8:00 p.m., B'nai Emunoh Congregation.
 Monday, Nov. 15, 8:00 p.m., Torath Chaim Congregation.
 "Founder of Jewish Defense League Visits," *Squirrel Hill Times*, November 10, 1982, p. 1, rz 121c.
 "Rabbi Kahane in Pittsburgh This Weekend," *Jewish Chronicle* of Pittsburgh, November 11, 1982, p. 3, rz 121c.
 History of Congregation B'nai Emunoh: <http://www.jewishhistoryhcc.org/> Retrieved November 18, 2013. Choose timeline, then enter synagogue name.
 צוין כאן שהרב יוסף וייס, שאירח את מאיר כמה פעמים בביתו כשביקר בפייטסבורג, עודד את קבלת ההחלטה להקים מחיצה בבית הכנסת.
 מכתב (אנגלית) מקרויון ברקמן אל"י, כ"ח בסיוון תשנ"ז (3 ביולי 1997), צדג.
- 15 "Militant Rabbi Kahane to Speak on Campus," *Pipe Dream* (State University, Binghamton), November 16, 1982, p. 1, rz 121a.
 "Rabbi Foresees Jews as U.S. Scapegoat," *Sun-Bulletin* (Binghamton), November 17, 1982, p. 3A, rz 121a.
 Email message from Louis G. Wenger (via his wife Andrea), October 9, 1999.
 Among Wenger's widely distributed tapes are "The National Press Club," September 12, 1985; "A Torah Shiur," on the issues of our day, recorded live at Yeshiva University, May [15] 1986 and "Return to Zion," recorded live at Shellbank Jr. High School, Brooklyn, April [30] 1985.
 Kenny Simckes, "Kahane Blasts Begin Carelessness," *Ha-or* (Queens College), November 17, 1982, p. 1, rz 121a.
 Kenny Simckes and Louis Wenger, "Spotlight: Kahane on Kahane [interview]," *Ha-or* (Queens College) November 17, 1982, p. 3, rz 121a.
 Handwritten schedule for Monday and Tuesday (November 22 and 23) in Detroit, with topics 16 added in Harriet Drissman's handwriting and (apparently added later) phone numbers of attorney Alvin Sallen, 1 p., rz 121e.
 "UAC Cancels Speech by Radical Rabbi," *Michigan Daily* (University of Michigan), November 18, 1982, pp. 1, 5, rz 121b.
 "UAC Stumbles on Kahane," [editorial] *Michigan Daily* (University of Michigan), November 21, 1982, rz 121b.
 "Amid Controversy and Death Threats for His Supporters, Rabbi Meir Kahane Spoke to a Group of Students at the Michigan League," *Michigan Daily* (University of Michigan), November 24, 1982. *Michigan Daily* website. Thanks to Elliot Gertel for locating the text of this article.

Rob Frank and Kent Redding, "Another Day, Another Bomb Threat," *Michigan Daily* (University of Michigan), December 2, 1982, rz 121b.

17 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה ז' בכסלו. חותמת הדואר: ח' בכסלו תשמ"ג (24 בנובמבר 1982), צירי.

מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, ח' בכסלו תשמ"ג (24 בנובמבר 1982), נכתב בשיקגו, צירי.

"Rabbi to Sue over Canceled Speech," *Detroit News*, November 24, 1982, p. 14A, rz 121b. His lawyers were Michael L. Pitt (ACLU) and Alvin Sallen.

"Kahane Asks Court to Let Him Speak," *Detroit News*, November 27, 1982, p. 9[B], rz 121b.

"The Moralists of Jewish Liberalism," *Jewish Press*, December 10, 1982, p. 20.

"Southfield Relents on Kahane Speech," *Detroit News*, November 28, 1982, p. 3A, rz 121b.

"Kahane Returns! ... December 15, 8:00 p.m., Southfield Civic Center, admission: \$2.00 adults; \$1:00 students, senior citizens," flyer, rzp.

"Rabbi Meir Kahane ... will be speaking at the Southfield Civic Center, Wednesday, December 15, 1982, at 8:00 p.m., [signed] the Jewish Idea, Troy, Michigan; contact person Mel Simonson," press release, rz 121d.

"250 Hear Rabbi Meir Kahane's Speech," *Detroit Jewish News*, December 17, 1982, p. 13, rz 121b.

Philip Slomovitz, "Purely Commentary. Strange Bedfellows: Kahane Lends Glory to the ACLU," *Detroit Jewish News*, December 17, 1982, p. 2.

Martin F. Kohn, "Kahane Defends Israeli Invasion," *Detroit Free Press*, December 16, 1982, p. 9A, rz 121a.

"Kahane's Group Sues City for \$2M," *Jewish Press*, December 31, 1982, p. 3.

18 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, י"ד בכסלו תשמ"ג (30 בנובמבר 1982), צירי.

מכתב זה הגיע אליי בד' שבט (20 בדצמבר), שלושה שבועות לאחר שנשלח. זוהי דוגמה לעיכובי הדואר בישראל בשנים ההן, שבגללם העדיף מאיר לשלוח את מאמריו למערכת ה'ג'ז'איש פרס' על ידי אנשים שטסו לאמריקה.

מכתב (אנגלית) ממאיר לג'יימס ס' פרידמן (תושב פיניקס), כ"ט בסיוון תשמ"ב (20 ביוני 1982), צירי. מאיר ביקש מפרידמן לארגן לו בפניקס הרצאה באיריונה סטייט יוניברסיטי וגם חוג בית, בביקורו באמריקה לאחר החגים. הוא ציין שכתב גם לאָד סָנן בטוסון, וביקש מפרידמן לתאם אירועים עם טנן ועם שילה לידו.

מכתב (אנגלית) מג'יימס ס' פרידמן למאיר, כ"ד בכסלו תשמ"ג (10 בדצמבר 1982), צירי. הוא צירף קטעי עיתונות על ביקורו של מאיר בפניקס.

חוג בית שארגן פרידמן אצל משפחת איזנברג:

"... Brunch reception at our residence ... November 28, 10:30 a.m. to meet with Rabbi Meir Kahane ... [signed] Natalie and David Eisenberg [Tucson]," invitation, rz 121e.

Joe Watt, "Kahane Ignores Flak During UA Appearance," *Arizona Daily Star* (Tucson), November 29, 1982, rz 121a.

"The *Devil's Advocate* Presents Rabbi Meir Kahane ... Arizona State University College of Law, Great Hall, Monday, November 29, 1982, 7:30 p.m., admission free...," [announcement] *Devil's Advocate* (Arizona State University College of Law), November 1982, p. 15, rz 121c.

"Press conference, [Phoenix] Press Club, November 29, 1982, 2:00 p.m.: Rabbi Meir Kahane ... will discuss the following...," press release, rz 121d.

Keith Bagwell, "Rabbi Urges PLO's Destruction," *Daily Progress* (Scottsdale, Ariz.), November 30, 1982, p. 17, rzp.

Tom Fitzpatrick, "Rabbi Preaches It's Better to Live and Be Hated," *Arizona Republic*, November 30, 1982, p. A2, rz 121c.

22 לוח זמנים של מאיר בלוס אנג'לס, י"ד בכסלו-י"ט בכסלו תשמ"ג (30 בנובמבר עד 5 בדצמבר 1982), 2 עמ' בכתב יד, צר 121ה.

November 30, George Putnam radio show; Chabad synagogue of Irvine.

"Rabbi Meir Kahane ... Tuesday, November 30, 8:00 p.m., Chabad of Irvine Jewish Center, admission \$3.50," flyer, rz 121e.

December 1, "Mid-Morning L.A." on KHJ-TV; UCLA, Ackerman Union, 3rd floor; Verdugo Hebrew Center; Ray Briem radio show.

"Jews Draw JDL Founder's Wrath," *Daily Bruin* (UCLA), December 2, 1982, pp. 1, 7, 8, rz 121a.

"Today at noon in the Ackerman Union, Rabbi Meir Kahane will present his peace plan for the Middle East and will expound upon the idea that Jews should feel no guilt over the so-called 'Beirut Massacre,'" [ad] *Daily Bruin* (UCLA), December 1, 1982, p. 24, rz 121c.

December 2, Los Angeles Valley College, Monarch Hall; Beth Jacob Synagogue, San Diego.

"Rabbi Meir Kahane ... [on] 'Israel and Her Arab Neighbors,' December 2, 1982 [Los Angeles Valley College], December 2, 1982, Behavioral Science room 204, sponsored by Aish Hatorah," flyer, rz 121d.

"Rabbi Meir Kahane ... speaks in San Diego ... December 2, 7:30 p.m. ... Beth Jacob Synagogue..." [ad] *San Diego Jewish Press Heritage*, November 26, 1982, p. 7, rz 121c.

December 4, Saturday night: House party, Beverly Hills.

December 5, Beth Kodesh Synagogue, Canoga Park.

דוא"ל (אנגלית) מחיים ברוורמן, כ' בתמוז תשנ"ט (4 ביולי 1999).

התנועה לאחדות יהודית – Jewish Unity Movement

"The Jewish Defense League, on behalf of the Jewish Idea, requests the honor of your presence at the Third Annual Dinner in tribute to Rabbi Meir Kahane ... December 6, 1982, 8:00 p.m., Sea Gull Kosher Steak House, Miami Beach," invitation, rz 121e.

מכתב (אנגלית) מאירווין בלוק למאיר, לפני כ' בכסלו תשמ"ג (6 בדצמבר 1982), דצ 121ד.

מכתב (אנגלית) מסטנלי מ' רוזנבלט לאירווין בלוק, כ"ג בחשוון תשמ"ג (9 בנובמבר 1982), צד 121ד.

מכתב (אנגלית) מסטנלי מ' רוזנבלט למאיר, כ"ט באדר א תשמ"ט (6 במרץ 1989), צד 1116.

Sandi Newmark, "Kahane Provokes RPB [Royal Palm Beach] Audience," *Palm Beach Jewish World*, December 10, 1982, pp. 3, 20, rz 122a.

"Rabbi Meir Kahane, JDL Founder, Will Speak Locally," *Palm Beach Jewish World*, December 3, 1982, p. 19, rz 121c. This notes his speech under the auspices of Temple Beth Zion of Royal Palm Beach at Crestwood Community Middle School, December 7 at 8:00 p.m. and at Congregation Anshe Emuna in Delray Beach, December 8, at 8:00 p.m.

מכתבים ממאיר לטובה ומוטי, לברוך וניצה, לציפי ומשה ולבנימין, כ' בכסלו תשמ"ג (26 בנובמבר 1982) צד 121. הוא שלח ארבעה מכתבים בכתב יד, זהים אך נפרדים.

Meir quoted Jabotinsky's parable in "What Has Happened to Us?" *Jewish Press*, September 24, 1982, pp. 8B, 52A, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Summer 1983, p. [8].

See "The Moralists..." note 17. 27

Delta Air flight from Miami to Boston, boarding pass, rz 121e.

Brandeis University Programming Board [Statement], December 1, 1982, rz 121d.

ועדת הפעילויות ב'ברנדייס יוניברסיטי' - Brandeis University Programming Board

ניו ג'ואיש אג'נדה - New Jewish Agenda

Tom Mountain, "Brandeis: Autumn 1982," *Focus, the North American Student Zionist Forum*, February 1983, pp. 6-7, rz 839.

הרצאות בבתי כנסת ובפני קבוצות יהודיות שלא הזכרו בטקסט: 29

Congregation Ohel Moshe, Bronx, N.Y. Sunday, October 24, 1982, rz 193. This location and date noted on the back of a photo of Meir with a young supporter.

"Akiva Club has invited [Kahane] to speak today, Wednesday, November 17 [1982] ... Come protest his presence in room 131 after 9th period..., [signed] Bronx Science Peace and Justice Committee [Bronx High School of Science, New York]," flyer, rz 121e.

Letter from Dr. Susan Katz, principal, Shulamith High School for Girls, November 24, 1982, rz 121d. She wrote: "Thank you for speaking last week. You made an indelible impression on

everyone. Thank you for giving of yourself once again for the sake of *klal yisrael* [the Jewish people].”

“Rabbi Meir Kahane ... Congregation Anshe Sfarad [Borough Park] ... Friday night, December 10, 1982,” flyer, rz 121e.

“All are Welcome: Rabbi Meir Kahane, founder of Jewish Defense League, will speak on ‘World Jewry at the Crossroads,’ ... Cong. Anshei Emuna ... Carter Road [Delray Beach] ... December 8, 8:00 p.m.,” flyer, rz 121e.

Ralph Weinstein, “Tell It Like It Is,” and Milton Aberbach, “Jews Should Listen to Rabbi Kahane,” [letters to the editor] *Fort Lauderdale Sun Sentinel*, undated but after December 9, 1982, rz 121e.

רלף ויינשטיין ומילטון אברבך התפללו בקהילת אמונת אבותינו בשנים שמאיר היה רב בית הכנסת הזה, תשכ"ח-תשכ"ט (1968-1969). ראה כך א, עמ' 80-83.

“Rabbi Meir Kahane ... Sunday, December 12, 8:00 p.m. ... admission \$8:00...,” *Temple Emanuel Bulletin* (Worcester, Mass.), December 10, 1982, p. 1, rz 121d.

“The Jewish Idea presents Rabbi Meir Kahane ... December 13, 1982: 3:00 p.m., Harvard University Science Center, Hall D; 8:00 p.m., Young Israel Synagogue of Brookline ... admission \$3:00, student or senior citizen, \$2.00,” flyer, rz 121e.

Ted Cohen, “Kahane: Seek ‘Respect,’” *Evening Express* (Portland, Maine), December 15, 1982, p. 14, rzp. This has a good photo of Meir by Gordon Chibroski. Photo caption: “Rabbi Meir Kahane is flanked by Bob Harrisburg, left, President of Shaarey Tphiloh [*sic*] Synagogue, and Ben Romanow, right, Lecture Committee Chairman.” Meir’s fee was \$700.

Ted Cohen, “Scapegoats,” *Portland Press Herald*, December 15, 1982, pp. 1, 8, rz 121a.

Temple Hatikvah, Mount Olive, N.J., December 19: Letter from Ruth Goldstein to Meir, December 7, 1982, rz 121d.

“Guest Speaker: Rabbi Meir Kahane..., December 20, 1982, 8:00 p.m., Great Neck Synagogue...,” [ad] *Great Neck Pennysaver*, December 13, 1982, rz 121e.

“Up the Peninsula ... A Biased Report?” *Great Neck Record*, December 23, 1982, pp. 1, 29, rz 121a.

“You may not like his answers, but can you ignore his questions? Rav Meir Kahane, 7:30 p.m., Rubin Shul [Yeshiva University] December 22, 1982,” poster, rzw1-4.

“Rabbi Kahane at Clark: Confirmation Imminent for Jews to Survive [*sic*],” *Jewish Chronicle-Leader* (Worcester, Mass.), December 23, 1982, pp. 2, 3, 9, rz 778.

Letter from David J.C. Gord, Convention Coordinator, North American Jewish Students’ Network-Canada, to Meir, August 20, 1982, rz 123. Invitation to speak at convention.

Letter from Office of the Minister of Employment and Immigration, Ottawa, to Lenore Shernov, *The Jewish Idea*, stamped December 22, 1982, rz 121d.

מאיר הגיש את בקשתו לאישור כניסה לקנדה למשרד רשות ההגירה של קנדה בניו יורק וקיבל את האישור בו בטבת (22 בדצמבר). כנראה לא שלחו אותו בדואר אלא מסרו אותו אישית למוזכרתו של מאיר, לינור שרנוב. דוא"ל (אנגלית) ממאיר ויינשטיין, מנהל הליגה להגנה יהודית בקנדה, כ"ג בכסלו תשע"ד (26 בנובמבר 2013), ויינשטיין זכר את המקרה.

³¹ ראה מכתב ממאיר, הערה 1.

“An Urgent Proposal,” *Jewish Press*, October 15, 1982, pp. 4, 15, reprinted in *On Jews and Judaism*.

A different article titled “An Urgent Proposal” appeared in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, May-June 1990, p. 37.

See Lisa Schneider, “Kahane Urges Membership...,” note 8. ³²

“As a Jew Are You Afraid – and Furious?” [ad] *Jewish Press*, January 21, 1983, p. 24. Similar text: “Are You an Angry Jew?” flyer, with coupon for donations to be sent to the Jewish Unity Movement’s office, Suite 437, 1133 Broadway, New York, N.Y., rz 121e.

"The Jewish Idea," 2 parts, *Jewish Press*, November 12, 1982, pp. 20, 53; November 19, 1982, p. 8.

במאמר הנ"ל הציג מאיר את האידיאולוגיה של 'התנועה לאחדות יהודית'.
 "Founding Conference of the Jewish Idea – Jewish Unity Movement, Sunday, December 26, 1:30 p.m., Hotel Tudor..." [ad] *Jewish Press*, December 24, 1982, p. 39. The ad was a banner across the bottom third of the page. Small ads at the top of the page, "Meir Kahane: See page 39," on pages 26 and 56B of this issue.

"Jewish News and Views' with Shifra Hoffman ... every Thursday night, 10 – 12 p.m. ... WNYM ... Special guest, Rabbi Meir Kahane..." [ad] *Jewish Press*, December 24, 1982, p. 56B. Shifra Hoffman interviews Rabbi Meir Kahane, December 23, 1982, taped by Abe Levine, audio file, *rzp*.

תצלום של מאיר עם שפרה הופמן באולפן השידור, טבת תשמ"ג (דצמבר 1982), **צד 121**.

Jewish Unity Movement, "Aims and Principles," 2 pp., *rzp*.

Among the names of the chapter chairmen listed on the pages of "Aims and Principles," in the order of their cities, were: Gerald Flansberg, Joel Brenner, Rabbi Marcel Blitz, Malka Chaiken, Bernard Neuman, Norbert Rosenthal, Vertie Howe, Steve Smason, David Braverman, Rabbi Kenny Cohen, Yael Weil, Mervin Berkman and Rabbi Herzl Kranz. Ed Tennen was president and the executive committee in New York included Joseph Alster, Saly Zloczower and Barry Ivan Slotnick.

"A Great Moment," *Jewish Press*, December 31, 1982, p. 44.

34 מאיר הגיע לארץ בט"ו בטבת תשמ"ג (31 בדצמבר 1982), חותמת בדרכונו, **צד**.

פרק כה

"Israelis, Palestinians Reported to Be Negotiating Prisoner Exchange," *Jewish Telegraphic Agency*, December 30, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved January 27, 2014.

"Israel and Lebanon Begin Talks Aimed at Establishing a Framework for Future Relations," *Jewish Telegraphic Agency*, December 29, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved January 27, 2014.

ד"ר מרדכי ניסן, מומחה לנושא המזרח התיכון, מסר:

השיחות בין ישראל ללבנון על החלפת שבויים הובילו לשליחת כוח רב לאומי לפקח על הפסקת האש בבירות. תוצאה נוספת הייתה "הסכם ה-17 במאי" בין ישראל ללבנון, ואולם ההסכם לא אושר על ידי נשיא לבנון אמין ג'ומאייל. דוא"ל מד"ר מרדכי ניסן, י"א שבט תשע"ד (12 בינואר 2014).

"... שביתת רעב למען יהודי סוריה...", כיכר המשביר (רחוב המלך ג'ורג' פינת רחוב בן יהודה), כ"ד בטבת תשמ"ג

(9 בינואר 1983), 10:00 בבוקר, הודעה לעיתונות, כ' בטבת תשמ"ג (5 בינואר 1983), **צד 121ב**.

"הרב כהנא שובת רעב," ידיעות אחרונות, כ"ה בטבת תשמ"ג (10 בינואר 1983), עמ' 5.

"מאז קום המדינה נמצאים בסוריה... אנו קוראים לממשלת ישראל..." עצומה, **צד 121**. תויק עם מסמכים מטבת

ושבט תשמ"ג (מינואר 1983).

2 "זה יותר משלושים שנה מוחזקים...", [חתום] 'סטודנטים למען יהודי סוריה', ת.ד. 5010, ירושלים, עצומה, **צד**. לא צוין תאריך העצומה אך יש להניח שהוא לפני כ"ו בתמוז תשמ"ג (7 ביולי 1983), משום שאחת החתימות היא של אשר אהרן גרוס, שנרצח בחברון בכ"ו בתמוז. אחרים שחתמו על העצומה למדו, כמו גרוס, בישיבת 'שבי חברון', בהם אברהם שטרק, מנחם פירל, עדו אלבה, מנחם לבני ואבינועם הורוביץ, ורבנים בישיבה, הרב מנחם ליבמן והרב חנוך בן פזי.

"בגין! אל תבגוד ביהודי סוריה!", פלייר, **צד 121**. בפלייר זה הודפסה כתובתו של המשרד החדש של תנועת 'כך',

ראה הערה 3.

פרסומים של 'מאבק סטודנטים למען יהודי סוריה':

"האם עצמות יהודי מת אחד חשובות יותר מ-5,000 יהודים חיים?" [חתום] 'מאבק סטודנטים למען יהודי סוריה', ת.ד. 87, קריית ארבע, פלייר בעברית ובאנגלית, **צד 122**. כוונת המילים "יהודי מת" הייתה להצעה שנידונה בכנסת בח' בסיוון תשמ"ג (20 במאי 1983) להעלות מסוריה את עצמותיו של אלי כהן ז"ל.

כתובתה של תנועת 'מאבק סטודנטים למען יהודי סוריה', תיבת הדואר 87 בקריית ארבע, הייתה גם כתובתה של תנועת 'כך' בקריית ארבע.

באותו פלייר נמסרה כתובת הארגון באמריקה, שהייתה כתובת 'הרעיון היהודי', שבראשו עמד מאיר: Student Struggle for Syrian Jewry, P.O.B. 425, Midwood Station, Brooklyn, N.Y. "ההסכם הלבוני-ישראלי – בגידה ביהודי סוריה...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, ג' בסיוון תשמ"ג (15 במאי 1983), **צד 122**. הכתובות בהודעה זו זהות לאלו שבהודעה שלעיל.

"Begin Urged to Push for Release of Syrian Jews," *Jerusalem Post*, May 17, 1983, p. 3. ³ מכתב מגד סרנסמן לחברי ואוהדי התנועה, "ט בשבט תשמ"ג (2 בפברואר 1983), **צד 121**. צוינו כתובת המשרד החדש, רחוב אגריפס 111, קומה א, חדר 65, וקו הטלפון החדש: 02-247202. הם צוינו גם בעלון לדוברי אנגלית: "Kach Update, December 1982[January 1983] / Kislev-Tevet 5743," [Jerusalem: Kach English Speakers Department, 1983], one page, **zz 121a**.

"המכון לרעיון היהודי מודיע על שיעור רעיוני שינתן בע"ה על ידי הרב מאיר כהנא, כל יום ראשון בשעה 8:30 בערב...", מודעה על נייר ירוק, תיקה עם מסמכים משבט ואדר תשמ"ג (פברואר 1983), **צד 121**.

לתיאור מלא של נייר המכתבים של תנועת 'כך' ראה הערות לפרק כז, הערה 34. בתקופה זו השתמשו בדרך כלל בנייר מכתבים של 'כך' לקוממיות ישראל, שהודפס בתקופת הבחירות לכנסת בתשמ"א (1981). בנייר מכתבים זה הופיעו: הסיסמה של תנועת 'כך' – "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ", בתוך עיגול, ושני סמלילים – מנורת שבעה קנים וכיתוב 'כך' לקוממיות ישראל; ואגרוף קמוץ על רקע מגן דוד, של תנועת 'כך'. הכתובת והטלפון הוצגו בתחתית הדף: רחוב אוסישקין 31, ירושלים, ת.ד. 7866, טל. 02-661994. לאחר הכניסה למשרד החדש ברחוב אגריפס הודפסו בנייר המכתבים פרטים של תנועת 'כך' בלבד.

מקור הפסוק "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ": דברי הימים א יז כא. ⁴ "גל הקור העז ביותר במזרח התיכון ב-20 שנה..." "דבר", ט' באדר תשמ"ג (28 בפברואר 1983), עמ' 1, 2.

"Most Snowfalls in Jerusalem since 1919," *Jerusalem Post*, February 28, 1983, p. 1. בכתבה ה"ל דווח שהיו עד כה תשעה-עשר ימי שלג, לעומת 1.5 ימים בממוצע בשנים קודמות, ושהיו 5-7 מעלות מתחת לממוצע.

דוא"ל (אנגלית) מנחמה הרשקוביץ, כ"ב בכסלו תשע"ד (25 בנובמבר 2013). היא כתבה שמפאת חוסר חומרי ריצוף נשארה רצפת עפר בבית האבן.

דוא"ל משמואל בן ישי, ט' בטבת תשע"ד (12 בדצמבר 2013). בן ישי ציין שהגג היה 'פח איסכורית, מתוצרת חברת 'איסכור מתכות ופלדות'.

דוא"ל מיוסף דייך, י"א בכסלו תשע"ד (14 בנובמבר 2013).

⁵ 'הידיעות, בטאון ידידי אלנקם', פרשת וישלח תשמ"ג (1-4 בדצמבר 1982), דף אחד, **צד 1**. בתחתית הדף נכתב: "כל מי שמעונין לתרום ליישוב... בנק לאומי קריית ארבע, חשבון 1510/36 על שם גרעין אלנקם. תנו עידוד לאנשי אלנקם, בואו לבקר במקום".

⁶ דוא"ל (אנגלית) מנחמה הרשקוביץ, כ"ב בכסלו תשע"ד (25 בנובמבר 2013). היא סיפרה על קושי נוסף: מתיישבי אלנקם שהיו להם דירות בקריית ארבע התקלחו בדירותיהם, אך משפחתה ומשפחת בן ישי התקלחו במרכז הקליטה בקריית ארבע או התרחצו באופן מאולתר באוהל. ריאיון טלפוני עם נחמה הרשקוביץ, י"ג בטבת תשע"ד (16 בדצמבר 2013).

דוא"ל משמואל בן ישי, ט' ו' בטבת תשמ"ד (12 ו-13 בדצמבר 2013).

"צריף עץ נתקבל באדיבות מגרעין חצר אדר", ראה 'הידיעות', הערה 5. תצלום של האוהל שהופל בסופה, **צד 1**.

⁷ דוא"ל מיוסף דייך, כ"ז בחשוון ו' בטבת תשע"ד (31 באוקטובר ו-9 בדצמבר 2013). דייך גם התפטר מתפקיד מנכ"ל תנועת 'כך'. ראה:

"חדשות התנועה", 'הרעיון היהודי', מס' 12, כ"ח בשבט תשמ"ג (11 בפברואר 1983), עמ' 7, 8, **צד 121**. הייתה הפסקה של קרוב לארבעה חודשים מאז פורסם 'הרעיון היהודי' מס' 11, ולכן ייתכן שדיין התפטר זמן רב לפני שגיליון זה פורסם.

מעוה, ראה 'הידיעות'... הערה 5.

⁸ מכתב מישראל ליפקין, מנהל מח' החינוך, מועצה מקומית קריית ארבע חברון, לגרעין אלנקם, ת.ד. 116, קריית ארבע, י"ב בטבת תשמ"ג (28 בדצמבר 1982), **צד 121**.

"תושבי קרית ארבע, האם אלה מנהיגים?!", פלייר ובו תצלום המכתב הנ"ל מליפקין, **צד 121**.

חגי סגל, "כך – לא אחרת", נ'קודה: עיתון היישובים ביהודה, שומרון וחבל עזה, מס' 55, י"ד באדר תשמ"ג (27

בפברואר 1983), עמ' 31-33, **צד 121**. בעמ' 31 נמסרו דבריו של חבר מועצת קריית ארבע: "... ועדת הקבלה... תדון רק במועמדים שיובאו בפניה על ידי מזכירות הגרעין".

"אנשי תנועת 'כך' פלשו למשרדי גוש אמונים", תת-כותר של "מתיישבי אפרת", 'דבר', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 3.

9 ריאיון טלפוני עם יצחק מעוז, ט"ז בטבת תשע"ד (19 בדצמבר 2013); דוא"ל משמואל בן ישי, י"ז בטבת תשע"ד (20 בדצמבר 2013); דוא"ל (אנגלית) מנחמה הרשקוביץ, ח' בכסלו תשע"ד (11 בנובמבר 2013).

"אנשי 'כך' פלשו למשרדי גוש אמונים בירושלים", 'הצופה', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 2. נכתב כאן: "אספקת המים ליישוב תלויה בחסדיהם של תושבי קריית ארבע".

גנרטור: דוא"ל מבן ישי, ט' בטבת תשע"ד (12 בדצמבר 2013).

ראה 'הידיעון', הערה 5.

תאריך 'גילוי דעת', ראה הערה 10.

10 גרעין אלנקם, 'גילוי דעת מס' 2, טבת תשמ"ג (סוף דצמבר 1982–תחילת ינואר 1983), עמ' 1, **צד 121**. כאן מוזכר מכתבו של ישראל ליפקין שהופץ בפלייר, ראה הערה 8.

תאריך פרסום 'גילוי דעת מס' 2: בין י"ג בטבת (29 בדצמבר), תאריך קבלת מכתבו של ישראל ליפקין, ובין כ"ט בטבת (14 בינואר), תאריך הפלישה לבית משפחת לוינגר. נמסר כאן ש'גילוי דעת מס' 1' פורסם ב' בכסלו תשמ"ג (23 בנובמבר 1982).

11 "נשים וילדים קופאים מקור, אספת עם... קריית ארבע, כ"ג בטבת תשמ"ג (8 בינואר 1983), בשעה 8:00, מודעת קיר, **צדכ 184-4**.

"בית ערבי נהרס בדחפור של קרית ארבע", 'ידיעות אחרונות', כ"ה בטבת תשמ"ג (10 בינואר 1983), עמ' 8. כאן מוזכרת אספת העם הנ"ל בקריית ארבע.

12 "חברי 'כך' פלשו לבית לוינגר", 'הארץ', כ"ט בטבת תשמ"ג (14 בינואר 1983), עמ' 1.

אילן בכר, "עשרות מתנחלים מתנועת 'כך' פלשו לבית הרב לוינגר בחברון", 'מעריב', כ"ט בטבת תשמ"ג (14 בינואר 1983), עמ' 4.

David Richardson, "Levinger, Kahane Groups Fight in Hebron," *Jerusalem Post*, January 14, 1983, pp. 1, 2.

על פי דברי תושבי אלנקם, בכתבה הנ"ל יש שתי טעויות: 1. שאלנקם לא אושרה על ידי גוף ממשלתי. ב. שהם קיבלו מים וחשמל מזה"ל. ראה ריאיון טלפוני עם מעוז ודוא"ל מבן ישי, הערה 9.

"Kach, Levinger in Settlement Dispute," *Jewish Press*, January 21, 1983, p. 2.

בכתבה הנ"ל נמסר שמאיר לא נכח בפלישה לבית לוינגר.

13 "אנשי גרעין אלנקם של תנועת 'כך' פלשו למשרדי גוש אמונים", הודעה לעיתונות, פורסמה ביום המחאה, ג' בשבט תשמ"ג (17 בינואר 1983), **צד 121**.

"אנשי גרעין אלנקם פלשו אתמול...", [כיתוב תמונה] 'מעריב', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 8.

"15 מאנשי תנועת 'כך' בראשות הרב מאיר כהנא פלשו אתמול למשרדי גוש אמונים", [כיתוב תמונה] 'ידיעות אחרונות', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 5.

צבי בראל, "שלוש שעות היו משרדי גוש אמונים 'כבושים' בידי אנשי תנועת 'כך'", 'הארץ', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 1.

ראה "אנשי 'כך' פלשו...", 'הצופה', הערה 9.

אלכס אנסקי ויצחק בן נר, "שניים על אחד", 'ידיעות אחרונות', ז' בשבט תשמ"ג (21 בינואר 1983), מוסף 7 ימים, עמ' 20-21. הטקסט הוא תמלול של הריאיון של מאיר ב'מועדון התיאטרון' ביום חמישי בערב, ו' בשבט (20 בינואר).

14 ריאיון טלפוני עם אברהם הרשקוביץ, י"ז באדר א תשנ"ז (24 בפברואר 1997). הוא היה חולה סוכרת ונפטר ב"ט בטבת תשס"א (14 בינואר 2001), בגיל חמישים ושש.

על ראובן מנינג, ראה חגי סגל..., הערה 8.

ריאיון טלפוני עם מעוז, ט"ז בטבת תשע"ד (19 בדצמבר 2013).

מאיר נסע לאלנקם ב"א בשבט תשמ"ג (25 בינואר 1983). ראה:

ימון (אנגלית) שלי, בכתב יד, ו' בשבט תשמ"ב עד י"ד באייר תשמ"ג (30 בינואר 1982-27 באפריל 1983), עמ' 12 ס"מ על 20 ס"מ, **צד**.

15 Cable from Ambassador Samuel Lewis, American Embassy, Tel Aviv, to Secretary of State, Washington, D.C., March 8, 1983, 2 pp., **צד**.

"Settlers To Leave West Bank Site," *New York Times*, March 8, 1983, p. A8.

1. "Kach's El Nakam Closed by IDF," *Jerusalem Post*, March 8, 1983, p. 1.
 "התנחלות אלנקם של אנשי 'כך' פוזרה בהוראת ארנס", 'דבר', כ"ג באדר תשמ"ג (8 במרץ 1983), עמ' 1.
 ביום שלישי בערב כ"ב באדר (8 במרץ) הגיעו חברי הכנסת מאיר כהן-אורגד ומיכאל קליינר לביתנו לבקש ממאיר לשכנע את אנשי אלנקם לעזוב מרצון. הגיעה אתם בת דודתו של מאיר, רונית אנטלר, שעבדה בכנסת מטעם התחיה. ראה יומן... הערה 14.
- בן ישי עבר לשכונת אברהם אבינו בחברון. ראה: "הננו להודיעכם שמשרדי תנועת 'כך' עברו... לרח' אגריפס 111, חדר 65, ירושלים... [חתום] הרב מאיר כהנא", הודעה לעיתונות, ז' בניסן תשמ"ג (21 במרץ 1983), **צד 121**.
- 16 גד ליאור, "איומים על חיי שלושת חברי הוועדה", 'ידיעות אחרונות', כ"ה בשבט תשמ"ג (8 בפברואר 1983), עמ' 9.
- "שמירה משטרתית על חברי ועדת החקירה", 'ידיעות אחרונות', כ"ו בשבט תשמ"ג (9 בפברואר 1983), עמ' 7.
 גד ליאור, "לא נותר לבעלך זמן רב לחיות", 'ידיעות אחרונות', כ"ז בשבט תשמ"ג (10 בפברואר 1983), עמ' 1.
- 17 "לאור מסקנות ועדת כהן...", הודעה לעיתונות, כנראה כ"ה בשבט תשמ"ג (8 בפברואר 1983), עמ' 1, **צד 121**.
 "חדשות התנועה", 'הרעיון היהודי', מס' 12, כ"ח בשבט תשמ"ג (11 בפברואר 1983), עמ' 7, 8, **צד 121**.
 "הפגנות... מול משרד ראש הממשלה... למצדדי שר הביטחון הצטרפו אנשי תנועת 'כך'...", [כיתוב תמונה] 'ידיעות אחרונות', כ"ו בשבט תשמ"ג (9 בפברואר 1983), עמ' 4.
- "המפגין: הרב כהנא חזר לככב מול משרדי הממשלה ואף החתים עצומה – הפעם בעד", [כיתוב תמונה] 'ידיעות אחרונות', כ"ח בשבט תשמ"ג (11 בפברואר 1983), מוסף 'קול ירושלים', עמ' 25, **צד 121**.
- בתצלום שצורף לכתבה הנ"ל נראה מאיר מדבר במיקרופון נייד קטן שבידו, ומאחוריו כמה תומכים. באותו יום פורסם תצלום דומה ביכל העיר, עמ' 25, **צד 121**.
- 'ועדת החקירה לחקירת האירועים במחנות הפליטים בבירות התשמ"ג, דין וחשבון', הוגש ע"י יצחק כהן [ואחרים] (ירושלים: תשמ"ג), 138 עמ', סל. ראה גם פרק כג, עמ' 297.
- 18 "Marcher Is Killed in Israeli Protest," *New York Times*, February 11 1983, p. 2.
 "היה פיצוץ והרבה דם", 'ידיעות אחרונות', כ"ח בשבט תשמ"ג (11 בפברואר 1983), עמ' 2.
 "ליל הדמים בירושלים", 'ידיעות אחרונות', כ"ח בשבט תשמ"ג (11 בפברואר 1983), עמ' 1, 3.
- "Israelis Pressing Inquiry About Grenade Attack," *New York Times*, February 14, 1983, p. 7A.
 ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 4621:9-016424/5, כ"ח בשבט תשמ"ג (11 בפברואר 1983).
 ראה גם ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 08702-83-8, כ"ז בשבט תשמ"ג (10 בפברואר 1983).
 בשנת תשמ"ה (1985) הורשע יונה אברושמי ברצח אמיל גרינצווייג, ראה:
 "יונה אברושמי נדון למאסר עולם על רצח אמיל גרינצווייג", 'הארץ', כ"א בטבת תשמ"ה (14 בינואר 1985), עמ' 1, 3.
- "West Bank Resident Sentenced to Life Imprisonment in Grunzweig Murder," Jewish Telegraphic Agency, January 14, 1985. www.jta.org/archive. Retrieved February 20, 2014.
- 19 "זה קורה: אין לי רגשות אשמה", 'ידיעות אחרונות', ב' באדר תשמ"ג (15 בפברואר 1983), מוסף 'קול ירושלים', עמ' 5, **צד 121**.
- "Kach Movement Position Paper: The Peace Now Movement and the Recent Explosion," press release, undated but probably shortly after February 10, 1983, **tz 121e**.
- 20 "Thousands Rally Against Settlements," Jewish Telegraphic Agency, January 17, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved January 6, 2014.
- "מתיישיב אפרת הגישו תלונה נגד מפגיני 'שולם עכשיו', 'דבר', ד' בשבט תשמ"ג (18 בינואר 1983), עמ' 3.
 "פעילי 'שולם עכשיו' הדליקו את אפרת", 'ידיעות אחרונות', ב' בשבט תשמ"ג (16 בינואר 1983), עמ' 4.
 הנוק לרכוש באפרת הועלה לדיון בכנסת בה' בשבט תשמ"ג (19 בינואר 1983). ראה הפרוטוקול המלא באתר שכתובת:
- <http://main.knesset.gov.il/Activity/plenum/Pages/SessionItem.aspx?itemID=436654>.
- אליהו עמיקם, 'גבורות של עדלידע', 'ידיעות אחרונות', י"ב באדר תשמ"ג (25 בפברואר 1983), עמ' 15, 20. עמיקם הביא קטעי עיתונות המלמדים על הצביעות שבסיסמאות אנשי השמאל:
 "למען חופש הדיבור, שלטון החוק והחירות מאלימות... לעצרת עם... 'שולם עכשיו', [מודעה] 'מעריב', ה' באדר תשמ"ג (18 בפברואר 1983), עמ' 4.
- אודו בן עזר, 'להציק ליהודים דתיים', 'על המשמר', י"ז בכסלו תשמ"ג (3 בדצמבר 1982), מוסף 'חותם', עמ' 10.
- 21 "השמאלנים משלום עכשיו... [חתום] תנועת 'כך'", פלייר, 17 ס"מ על 24 ס"מ, **צד 122**. פלייר זה דומה בתוכנו

ובעיצובו לפלייר ממערכת הבחירות של תשמ"א (1981), "אנו נדרשים...", המוחה על מחירי החלב והלחם הגבוהים. שלא כמו הפלייר מתשמ"א, שהודפס על נייר חלק בצבעי צהוב וכתום, הודפס פלייר זה על נייר בגון צהוב-אפרפר פשוט וגס. בפלייר נמסר מספר הטלפון של המשרד החדש, 02-247202. לפרטים על הפלייר מתשמ"א ראה פרק יט, עמ' 232.

"איפה הכספים כולם? הערבים בלעו אותם!", "דבר", א' באדר תשמ"ג (14 בפברואר 1983), עמ' 3. יש כאן ציטוטים מהפלייר "השמאלנים משלום עכשיו..." ודווח שהפלייר חולק יום קודם, כלומר בל' בשבט תשמ"ג (13 בפברואר 1983).

22 מכתב ממאיר לחבר/אוהד יקר, כ"ז בשבט תשמ"ג (10 בפברואר 1983), **צד 121**.
 "סיני ירושלים של תנועת 'כך' מחדש את פעילותו... ראש תנועת 'כך' מאיר כהנא... באספת עם [על] הנושא 'פלישתים עליך ישראל'... בית אגרון, א' באדר תשמ"ג (14 בפברואר 1983), בשעה 7:30 בערב 19:30", מודעת קיר, **צד 75-2**.

"הערב! הרב מאיר כהנא נותן לשמאלנים את מה שמגיע להם... על הנושא 'פלישתים עליך ישראל', בית אגרון, בשעה 7:30", פלייר בכתב יד, **צד 121**.

כותרת שיחתו של מאיר באספת העם, 'פלישתים עליך, ישראל' היא פרפרזה לקריאתה של דלילה: "פלישתים עליך, שמשון" (שופטים טז כ), לאחר שגזזה את שערו של שמשון והוא נעשה חלש וחסר אונים. מאיר השווה בין דלילה ובין תנועת השמאל 'שלום עכשיו', החותרת תחת יכולתה של מדינת ישראל להגן על עצמה.

23 מאיר כהנא, "המאבק האמיתי", [מדור הדעות] 'הארץ', ב' באדר תשמ"ג (15 בפברואר 1983), עמ' 12.
 "המאבק האמיתי" נדפס ב'כח ונביא', כרך א, עמ' 71-73.

תשלום מ'הארץ' לאחר מקדמה בסך 480 שקלים. צ'ק מס' 19320: תשלום ברוטו: 920.00, סה"כ מס הכנסה 320.00, מע"מ 120.00, סה"כ מפרעות, 480.00, נטו לתשלום: 00.00, ספח צ'ק, **צד 125**.

בעקבות ההתעניינות בתנועת 'כך' פורסמה כתבה חסרת כל מידע עובדתי, דוגמה לתקשורת הצהובה רודפת הסנסציות. ראה: צדוק יחזקאלי, "פעיל של 'כך' הציע להרעיל את בנין...", 'ידיעות אחרונות', כ"ו באדר תשמ"ג (11 במרץ 1983), עמ' 28-29.

24 ארכיון הטלוויזיה הישראלית, הקלטה מס' 5-83-01463, ה' באדר תשמ"ג (18 בפברואר 1983).
 "מגנים שיתוף שרון בנושאי ביטחון ולבנון", 'דבר', ח' באדר תשמ"ג (21 בפברואר 1983), עמ' 2. מוזכרים דבריהם של חברי הכנסת רוזוליו, וירשובסקי וסולודר על תנועת 'כך'.

לילי גלילי, "אלוני מוחה...", 'הארץ', ז' באדר תשמ"ג (20 בפברואר 1983), עמ' 2.
 סילבי קשת, "תשריד שירות", חלק ג של "חניבעל המכבי", 'ידיעות אחרונות', י"ב באדר תשמ"ג (25 בפברואר 1983), 'המוסף לשבת', עמ' 17.

25 "משמרות אבל של 'שלום עכשיו' בירושלים", 'ידיעות אחרונות', ל' בשבט תשמ"ג (13 בפברואר 1983), עמ' 8.
 "צוותי ש.ב. משתתפים בחקירת הרצח", 'ידיעות אחרונות', א' באדר תשמ"ג (14 בפברואר 1983), עמ' 1, 6.
 "מפקד בונקר המתאבדים...", 'ידיעות אחרונות', י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983), עמ' 1, 2.
 גבי בראון, "נעצר איש 'כך' בפרשת זריקת הרימון", 'ידיעות אחרונות', י"ז באדר תשמ"ג (2 במרץ 1983), עמ' 1.
 דוגמה להטלת דופי באנשי תנועת 'כך'.

"Kach Grenade Suspect Released," *Jerusalem Post*, March 3, 1983, p. 2.
 ראה גם "מחתרת קנאים", 'ידיעות אחרונות', י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983), מוסף 'קול ירושלים', עמ' 1, 10.
 "Stones," *Jewish Press*, April 1, 1983, p. 8.

26 "2 Suspects Deny Role in Death of Grunzweig," *Jerusalem Post*, May 23, 1983, p. 1.
 27 צבי זינגר, "הצעיר החשוש באימים על אמיל גרינצוויג...", 'ידיעות אחרונות', ט' באדר תשמ"ג (22 בפברואר 1983), עמ' 1.

יומן... ראה הערה 14.
 "3 Suspects Arrested in Connection with Attack on Peace Now Rally," *Jewish Telegraphic Agency*, February 23, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved January 19, 2014.

ההודעה לעיתונות שפורסמה בניו יורק צוטטה בכתבה הנ"ל:
 "Jewish Morality," *Jewish Press*, March 4, 1983, p. 12.
 הטקסט של ההודעה לעיתונות פורסם גם בתחילת המאמר הנ"ל של מאיר.
 מאיר פרסם הודעה נוספת לעיתונות: "מעצרים חדשים בעניין רצח אמיל גרינצוויג – ניסיון נוסף של השמאל לעשות ליניץ לתנועת 'כך'", הודעה לעיתונות, י"א בסיון תשמ"ג (23 במאי 1983), **צד 122**.
 ההודעה הנ"ל צוטטה בשלוש כתבות אלו:

- "החשוד בפרשת גרינצוויג נעצר...", "ידיעות אחרונות", י"ב בסיוון תשמ"ג (24 במאי 1983), עמ' 8.
 "הוארך מעצר החשוד...", "דבר", י"ב בסיוון תשמ"ג (24 במאי 1983), עמ' 1.
 "כך": מתנכלים לנו", "על המשמר", י"ב בסיוון תשמ"ג (24 במאי 1983), עמ' 1.
 בנימין אקצין, "הרהורי עצמאות", "ידיעות אחרונות", ט' באייר תשמ"ג (22 באפריל 1983), עמ' 15, 18. אקצין היה פרופסור למשפטים באוניברסיטה העברית.
 משטרת ישראל. ל"כ הרב מאיר כהנא, הנך מתבקש לסור ל... מגרש הרוסים... בח' באדר (21.2.83)..., **צד 121**.
 בחלק העליון של הדף נכתב "נמסר לידיו [נ] באדר (20.2.83)".
 "אגודת הסטודנטים, אוניברסיטת בר אילן... בצהרי יום ג', אנו מארחים... את הרב מאיר כהנא... להרצות ולהשיב על שאלות... ט' באדר תשמ"ג (22 בפברואר 1983) בשעה 1:00...", מודעת קיר, **צד 77-2**.
 28 "ועדת הפנים ואיכות הסביבה קיימה היום דיון בנושא 'תנועת כ"ך' והרב כהנא' בעקבות פנייתה של ח"כ עדנה סולודר...", "הודעה לעיתונות, א' בניסן תשמ"ג (15 במרץ 1983), 3 עמ', **ג-ב 675/14**.
 Edna Solodar: "Zamir Weighing Temple Mount Charges," *Jerusalem Post*, March 16, 1983, p. 3.
 אמרי רון: "לא כך" אומרים משפטנים על ההצעה לאסור קיום כ"ך", "דבר", י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983), עמ' 1, 2.
 מרדכי וירשובסקי: ראה "מגנים שיתוף שרון...", "הערה 25".
 אתי רונאל, "כך בכוח", "על המשמר", י"ב באדר תשמ"ג (25 בפברואר 1983), מוסף 'חותם', עמ' 4-5.
 29 מכתב ממאיר ליועץ המשפטי יצחק זמיר, ט"ו באדר תשמ"ג (28 בפברואר 1983), **צד 121**.
 מאיר כתב לזמיר בכתב יד משום שלא הייתה לנו בבית מכונת כתיבה בעברית.
 30 "דברי הכנסת", 10:3, י"ח באדר תשמ"ג (3 במרץ 1983), דיון על הצעה לסדר היום מס' 2034, **צד 121**.
 הצעת החוק של ח"כ יאיר צבן הועלתה לדיון בוועדת חוקה, חוק ומשפט באדר תשמ"ד (מרץ 1984). ראה 'פרוטוקול הוועדה לחוקה, חוק ומשפט... מס' 190-191, כ"ב-כ"ג באדר ב תשמ"ד (26-27 במרץ 1984), צדנ.
 לאחר הדיון הנ"ל לא היה דיון נוסף בנושא. דוא"ל מארכיון הכנסת, כ"ו בשבט תשע"ד (27 בינואר 2014).
 ראה "לא כך" אומרים משפטנים...", "הערה 29".
 "MKs Move To Outlaw Kahane's 'Kach' Group," *Jerusalem Post*, March 4, 1983, p. 2.
 "Police Say Students Hoped to Dramatize Demand for Access," *Jerusalem Post*, March 13, 1983, pp. 1, 2.
 דבריו של משה ניסים בקול ישראל' צוטטו בכתבה הנ"ל.
 "Not Kach," [editorial] *Jerusalem Post*, March 8, 1983, p. 10.
 31 "Democracy," *Jewish Press*, April 1, 1983, pp. 8, 42.
 32 "האם אתם מוכנים שהמנהל יקבע לכם...", פלייר המיועד לתלמידי בית הספר התיכון 'רנה קאסן', ירושלים, כנראה מטעם תנועת 'כך', ב' באדר תשמ"ג (15 בפברואר 1983), **צד 122**.
 "בתי הספר 'מחוץ לתחום' לרב כהנא", "ידיעות אחרונות", כ"ב באדר תשמ"ג (7 במרץ 1983), עמ' 7.
 "נאסר על בתי ספר להזמין הרב כהנא", "דבר", כ"ב באדר תשמ"ג (7 במרץ 1983), עמ' 2.
 ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 4854:9-016452/6, כ"ב באדר תשמ"ג (7 במרץ 1983).
 "Kach Supporter 'Confesses' to Shootings Near Hebron," *Jerusalem Post*, March 7, 1983, p. 1.
 בכתבה הנ"ל על אודות ישראל פוקס צוטט דיווח בקול ישראל' על החלטת משרד החינוך לאסור הזמנת דוברי תנועת 'כך' לבתי ספר.
 מכתב מיחזקאל גבאי, מנהל, בית ספר התיכון 'רנה קאסן', לרנאטו יאראק, פרקליטות המדינה, ג' בסיוון תשמ"ג (15 במאי 1983), **צד 122**.
 'חוזר המנהל הכללי, משרד החינוך והתרבות', מג/8, סעיף 207, י"ח בניסן תשמ"ג (1 באפריל 1983), **צד 122**.
 "כהנא לבג"ץ נגד איסור הופעה בבתי ספר", "ידיעות אחרונות", ט' בניסן תשמ"ג (23 במרץ 1983), עמ' 5.
 עתירה לבג"ץ 193/83, הרב מאיר כהנא נ' שר החינוך והתרבות. 'הודעה מטעם פרקליטות המדינה', [חתום] רנאטו יאראק, מנהל מחלקת הבג"צים בפרקליטות המדינה, כ"ח בסיוון תשמ"ג (9 ביוני 1983), 6 עמ', **צד 122**.
 33 הקלטת תכנית הרדיו:
 Mark Davis radio show, WTIC, Hartford, Conn., October 12, 1983, 8:00-10:00 p.m., audio file, **rzp**.
 34 "מי נותן את ההוראות", [מאמר מערכת] 'מעריב', ג' בניסן תשמ"ג (17 במרץ 1983), עמ' 5.
 "Lynch," *Jewish Press*, March 25, 1983, p. 8.

"Israeli Woman Injured in Rock Throwing Incident on West Bank," Jewish Telegraphic Agency, January 31, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved February 3, 2013.

"Woman Dies of Her Injuries," Jewish Telegraphic Agency, February 14, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved February 10, 2013.

אביעזר גולן, "קרית ארבע: אבנים ובג'צים", 'מעריב', ד' בניסן תשמ"ג (18 במרץ 1983), 'מעריב של שבת', עמ' 6-7.

³⁵ 'דברי הכנסת', 10:184, כ"ג באדר תשמ"ג (8 במרץ 1983). כאן נמסרים דבריו של וירשובסקי.

"לפני מלחמת ששת הימים...", ראה גם פרק ד, עמ' 44.

"מדיניות הממשלה...", 'הארץ', כ"ד באדר תשמ"ג (9 במרץ 1983), עמ' 3. כאן מובאות טענותיו של וירשובסקי. תשובתו של שר הביטחון משה ארנס, ראה:

"Arens Says Settlers Must Keep Weapons," *Jerusalem Post*, March 9, 1983, p. 3.

See also Meir Kahane, "An Open Letter to Joe Alsop," *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, April 1976, pp. 1, 3, 9, reprinted in part in *Beyond Words*, 2:383-385.

See also "Rabbi Meir Kahane Denounces Jewish Establishment in Address," *St. Louis Jewish Light*, March 16, 1977, p. 29, *rz 89a*.

See "Stones," note 27. ³⁶

דן ארקין, "כל חייל ביהודה ושומרון נושא עמו דף הוראות...", 'מעריב', י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983), עמ' 21. ³⁷ David Richardson, "More Jewish-Arab Clashes Near Hebron," *Jerusalem Post*, March 1, 1983, pp. 1, 2.

בכתבה הנ"ל דווח על יידי אבנים לעבר אוטובוס ונמסר שהנפגעים הם אישה וילד; דיווחים מאוחרים מסרו ששני ילדים נפגעו.

"תושבי בית אל הפגינו...", [כיתוב תמונה] 'מעריב', ט"ז באדר תשמ"ג (1 במרץ 1983), עמ' 1. נמסר כאן שהאבנים יודו מקלנדיה.

"התנכלויות לגוש עציון...", 'הצופה', ט"ז באדר תשמ"ג (1 במרץ 1983), עמ' 1.

"תושבי הישובים היהודיים...", 'הצופה', י"ז באדר תשמ"ג (2 במרץ 1983), עמ' 4. נמסר כאן ששני ילדים נפגעו ודווח על הפגנתו של מאיר ליד קלנדיה.

"נוסעים שנרגמו בדהייש...", 'ידיעות אחרונות', ט"ז באדר תשמ"ג (1 במרץ 1983), עמ' 4. דווח כאן שסויר של צה"ל הותקף בקלנדיה.

צבי זינגר, "רק 2 כתבים זרים באו לקוקטייל של הרב כהנא", 'ידיעות אחרונות', י"ז באדר תשמ"ג (2 במרץ 1983), עמ' 5. מאיר כתב על גזיר עיתון זה: "אבל כל הכתבים הישראליים באו", **צד 121א**.

"הרב כהנא חבוש כובע פלדה בעת שהפגין בקלנדיה", [כיתוב תמונה], מצורף לכתבה הנ"ל. מאיר כתב על התמונה, "כובע הפלדה ניתן לי על ידי חייל", **צד 121א**. תמונה זו פורסמה בעמוד הראשון של מוסף 'קול ירושלים' ('ידיעות אחרונות'), י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983).

דיווחים על יידי אבנים בקלנדיה, ל' בשבט: כ"ו אדר תשמ"ג (13 בפברואר 1983)

"Violence Erupts in W. Bank...", *Jerusalem Post*, February 13, 1983, p. 3.

"Settlers Enter Refugee Camp...", *Jerusalem Post*, March 9, 1983, p. 1.

שלושה ישראלים נפצעו..., 'ידיעות אחרונות', כ"ו באדר תשמ"ג (11 במרץ 1983), עמ' 8.

4: "IDF Seals Off Kalandia Refugee Camp," *Jerusalem Post*, July 6, 1983, p. 3.

³⁸ "מה הם חשבו על מאיר כהנא חברי לכיתה...", [כיתוב תמונה] 'ל העיר', י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983), עמ' 15. הציור, שהועתק מספר הסיום של בית ספר התיכון של מאיר, מתואר בכרך א, עמ' 14.

³⁹ "Begin Says Purpose of Reagan's Plan Is to Divide Eretz Yisrael," Jewish Telegraphic Agency, September 9, 1982. www.jta.org/archive. Retrieved January 16, 2013.

שבח וייס, 'הקדמת הבחירות: האם זה אפשרי?', 'ידיעות אחרונות', כ"ז בשבט תשמ"ג (10 בפברואר 1983), עמ' 10.

דני רובינשטיין, 'רבינ: להביא עוד שבוע החוק להקדמת הבחירות', 'דבר', י"ד באב תשמ"ג (24 ביולי 1983), עמ' 1. 'הצעת חוק לפיזור הכנסת', 'ידיעות אחרונות', כ"ה בחשוון תשמ"ד (1 בנובמבר 1983), עמ' 5.

"Netivot Residents Protest Murder," *Jerusalem Post*, February 17, 1983, p. 3. ⁴⁰

"אל תסעו במוניות ערביות...", 'ידיעות אחרונות', ד' באדר תשמ"ג (17 בפברואר 1983), עמ' 5. מוזכרת כאן ההזמנה למאיר מתושבי נתיבות. שלמה אביגוס נרצח בא' באדר תשמ"ג (14 בפברואר 1983).

מיכל מירון, "נתיבות: עיר ללא רחמים", ידיעות אחרונות, כ"ו באדר תשמ"ג (11 במרץ 1983), מוסף 7 ימים, עמ' 6-7.

"תושבי נתיבות! ביום רביעי, י"ז באדר תשמ"ג (2 במרץ), בשעה 19:30 בקולנוע שביט: הרב מאיר כהנא, הנושא: 'ובערת הרע מקרבך'... הקמת סניף של תנועת 'כך'...", פלייה, **צד 121**.

See "Lynch," note 35. **41**

See "Stones," note 27. **42**

Tense Situation in Hebron," Jewish Telegraphic Agency, March 1, 1983. www.jta.org/archive. **43**
Retrieved February 10, 2013.

גבי בראון, "2 אנשי כהנא חשודים בירי על רכב ערבי", ידיעות אחרונות, ט"ז באדר תשמ"ג (1 במרץ 1983), עמ' 1, 7.

"נעצרו חברי תנועת 'כך' חשודים בירי למכונית ערבית", דבר, ט"ז באדר תשמ"ג (1 במרץ 1983), עמ' 1.

Cable from Consul Brandon Grove, Jr., American Consulate, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., March 3, 1983, 4 pp., *rzp*. **44**

גבי בראון וצבי זינגר, "המשטרה פשטה על הישיבה בקרית ארבע", ידיעות אחרונות, י"ח באדר תשמ"ג (3 במרץ 1983), עמ' 1, 6. **45**

"A Jew Goes to Jail," subheading of "How to Reply to Shipler," *Jewish Press*, June 10, 1983, p. 18. **46**

"Late Bulletins: Kahane Arriving for Emergency Four-Day Visit ...," *Jewish Press*, March 11, 1983, p. 64. **47**

"הרב מאיר כהנא יערך מסיבת עיתונאים דחופה על הנושא 'הספור האמיתי – יהודים נגד ערבים בחברון וסתימת פה'... ביום ד' כ"ד באדר תשמ"ג (9 במרץ 1983) בשעה 11 בבוקר בבית אגרון", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, **צד 121**.

"The Freeman Report," Sandi Freeman, interviewer, CNN Cable News Network, March 10, 1983, *rzp*.

הציטוט באנגלית:

"I'm waiting for the government of Israel to break up an Arab village because of violence of its residents."

המשפט המצוטט נשמע באנגלית בדקה 46:41-45 באתר שכתובת:

[https://www.youtube.com. Search: "Freeman Report Meir Kahane."](https://www.youtube.com. Search: 'Freeman Report Meir Kahane.')

"כהנא ימשיך לפעול", דבר, כ"ה באדר תשמ"ג (10 במרץ 1983), עמ' 3.

ארכיון 'קול ישראל', הקלטה מס' 4874:9-016454/2, כ"ד באדר תשמ"ג (9 במרץ 1983).

Asher Wallfish, "Deputy Knesset Speaker Says: 'Israel Should Have Banished Arabs in 1967,'" *Jerusalem Post*, March 17, 1983, pp. 1, 2. **48**

יוסף צוריאלי, "אלוף אור צופה החמרה בהתפרעויות ביו"ש", מעריב, ג' בניסן תשמ"ג (17 במרץ 1983), עמ' 3. דבריו של ח"כ מאיר אבידוב צוטטו כאן.

ראה: "מי נותן את ההוראות...", ראה הערה 35.

פרק כו

"Rabbi Meir Kahane Arrives in United States to Address Issue of Fighting between Jewish Settlers and Arab Residents of the West Bank ... Thursday, March 10, 6:00 p.m.," press release, *rz 121b*.

מאיר הגיע לאמריקה בכ"ה באדר תשמ"ג (10 במרץ 1983), חותמת בדרכונו, **צד 121** וספח כרטיס טיסה תל-אביב-ניו יורק, **צד 121**.

"The Freeman Report," Sandi Freeman, interviewer, CNN Cable News Network, March 10, 1983, *rzp*. **2**

אפשר לראות את הריאיון של מאיר ב-CNN באתר

<https://www.youtube.com. Search: Freeman Report Meir Kahane.>

מכתב (אנגלית) מסנדי פרימן למאיר, ח' בניסן תשמ"ג (22 במרץ 1983), **צד 122**. פרימן מודה למאיר על הדיון מעורר המחשבה.

3 “Kahane Comes to U.S. as Left Seek to Destroy Kach,” *Jewish Press*, March 11, 1983, p. 48.
 “Late Bulletins,” *Jewish Press*, March 11, 1983, p. 64.

“Arabs Attack Jews ... Join Rabbi Meir Kahane at the Summit Hotel, Sunday, March 13, 2:00 p.m....” [ad] *Jewish Press*, March 11, 1983, p. 40B. This noted Meir’s radio appearances: Thursday, 10:00 p.m., Shifra Hoffman show; Sunday, 2:00 to 4:00 a.m., WABC’s Alan Colmes Show. Meir may have arrived late for the Hoffman program because of his interview on CNN that evening.

“Arabs Attack Jews...,” flyer on pink paper, rz 121b. Same text as ad, above, including radio appearances.

4 NBC News Archive, media no. n380313, March 13, 1983. The “n” at the beginning of the media number indicates that this was the Nightly News program.

Norman Kempster, “West Bank Defense Fund Disclosed,” *Los Angeles Times*, March 28, 1983, p. 11, rz 122c.

מכתב (אנגלית) מבוב (ירחמיאל) גייקובס לראש הממשלה מנחם בגין, ו באייר תשמ”ג (19 באפריל 1983),

צד 122ג.

5 מאיר חזר לארץ בא’ בניסן תשמ”ג (15 במרץ 1983), חותמת בדרכונו, צדג, וספח כרטיס טיסה, צד 121ב.
 ניבה לניר, “על נהרות האבן,” דבר, ד’ בניסן תשמ”ג (18 במרץ 1983), עמ’ 32. מדובר בפלייר הזה:

“Rabbi Meir Kahane, Philosopher! Visionary! Revolutionary! You Must Hear Him...,” English flyer, rz 122e.

“המכון לרעיון היהודי מודיע...”, ראה הערות לפרק כה, הערה 3.

ביקור נוסף באמריקה: תקנות... יציאה לחוץ לארץ: היתר, כ”ז בניסן עד כ”ט בסיוון תשמ”ג (10 באפריל עד 10 ביוני 1983), חותמת דואר צבאי בתאריך י”א בניסן תשמ”ג (25 במרץ 1983), צד 121ב.

6 יומן (אנגלית) שלי, בכתב יד, ו’ בשבט תשמ”ב עד י”ד באייר תשמ”ג (30 בינואר 1982-27 באפריל 1983), 89 עמ’, 12 ס”מ על 20 ס”מ, צדג.

שביתת הרופאים ארכה 117 ימים, ארבעה חודשים כמעט, מ”ז באדר עד ט”ז בתמוז תשמ”ג (2 במרץ-27 ביוני 1983).

7 מכתב ממאיר לחברה/יקרה, ו’ בניסן תשמ”ג (20 במרץ 1983), צד 121ב. המפגש נקבע לט”ז בניסן (30 במרץ) בשעה 6:00 אחה”צ ברחוב אוסישקין 31, ירושלים.

8 “תנועת כ”ך מכריזה על יום השואה הרוחנית... שינציח את יהודי עדות המזרח ואחרים שנשמותיהם נרמסו על ידי שלטונות ומוסדות השמאל בשנים הראשונות של המדינה”, הודעה לעיתונות ובה פרטי המחאות בתל אביב, כ”ב בניסן וכ”ד בניסן תשמ”ג (5 באפריל ו-7 באפריל 1983), צד 121ב.

“גם בארץ הייתה שואה”, הודעה לעיתונות ובה פרטים של אספות עם: אופקים, י”ט בניסן (2 באפריל); קריית שלום, כ”ב בניסן (5 באפריל); בית שאן, כ”ג בניסן (6 באפריל); נצרת עילית, כ”ד בניסן (7 באפריל); עכו, כ”ה בניסן (8 באפריל), צד 121ב.

“גם בארץ הייתה שואה”, [מודעה], גזיר עיתון, ובו פרטים של המחאות בכ”ב בניסן (5 באפריל) ובכ”ד בניסן (7 באפריל), צד 121א. בתחתית המודעה תאריכי אספות העם בבית שאן, בנצרת עילית ובעכו. שם העיתון ותאריכו אינם ידועים.

“גם בארץ הייתה שואה”, פלייר ובו פרטים של המחאות בכ”ב בניסן (5 באפריל) ובכ”ד בניסן (7 באפריל), צד 121ב.
 “תנועת כ”ך והרב מאיר כהנא מכריזים על יום חמישי כ”ד בניסן (7.4.83) כיום השואה הרוחנית”, מודעת קיר, צדכ 74-2.

לילי גלילי, “תנועת כ”ך הכריזה על יום השואה הרוחנית”, “הארץ”, כ’ בניסן תשמ”ג (3 באפריל 1983), עמ’ 2.

9 “הרב מאיר כהנא יעביר בע”ה שיעור בהלכה בדיר יאסין (גבעת שאול) ביום ראשון כ”ז בניסן (10.4.83) בשעה 10 בבוקר. הנושא: ‘המדינה היהודית לאור ההלכה ומעמד הגוי בה’, הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, צד 121ב.
 “בדיר יאסין... שיעור... בנושא ‘המעמד ההלכתי של הגוי בארץ ישראל’, כ”ז בניסן (10 באפריל), בשעה 10:00 בבוקר”, פלייר משוכפל בכתב ידו של מאיר, צד 121ה.

“שתי הודעות חשובות... [פוסטר על שני נושאים. החלק העליון:] יום השואה הרוחנית... [החלק התחתון:] בדיר יאסין... הרב מאיר כהנא יעביר שיעור בתורה בנושא ‘הלכות יהודים ולא-יהודים בא’... כ”ז בניסן (10.4.83)... מודעת קיר, צדג. לנוסח החלק העליון של מודעה זו ראה: תנועת כ”ך והרב מאיר כהנא מכריזים... הערה 8.

תצלום של הפוסטר הנ"ל צורף לכתבה זו: "מכללת דיר יאסין", 'כל העיר', ב' באייר תשמ"ג (15 באפריל 1983), עמ' 29.

"קולק קרא להפסיק האלימות בעיר העתיקה", 'מעריב', כ"ה בניסן תשמ"ג (8 באפריל 1983), עמ' 3. כאן דווח על הפעולות של תנועת 'כך' המתכננת לכ"ז בניסן (10 באפריל 1983) על פי הודעת מאיר לעיתונות: השיעור בדיר יאסין ואספת העם ברחבת הכותל. ראה הערה 10.

10 "הרב אלבוים כבר מכין מלבושי הכהן הגדול לתפילה בהר הבית", 'מעריב', כ"ב בניסן תשמ"ג (5 באפריל 1983), עמ' 3. נוכחותו של מאיר מוזכרת כאן, ובתמונה המצורפת מאיר נראה מאחורי גרשון סלומון, מנהיג 'אמני הר הבית'. Cable from Consul Brandon Grove, Jr., American Consulate, Jerusalem, to Secretary of State, Washington, D.C., April [4], 1983, item 11, p. 4, *רז*.

"אספת עם המונית לתבוע את עלבוננו של הר הבית מקום מקדשנו, כ"ז בניסן תשמ"ג (10 באפריל 1983), בשעה 16:30, ברחבת הכותל המערבי, [חתום] הועד החרד להר הבית", מודעת קיר, 60 ס"מ על 95 ס"מ, **צד 73-2**.

ראה "קולק קרא...", הערה 9. בכתבה זו נכתב: "למשטרה נודע כי מאחורי קבוצה זו עומדים הרב כהנא וחברי תנועתו".

11 "Police Say Students..." see notes to chapter 25, note 31, [search Police Say Students]

בכתבה הנ"ל דווח על ההתכנסות בביתו של הרב אריאל.

נעצר הרב אריאל בעקבות נסיון מוזיון להתנחל בלילה בהר הבית", 'מעריב', כ"ו באדר תשמ"ג (11 במרץ 1983), עמ' 1.

12 "הרב כהנא לארה"ב לגייס נוצרים למאבק על הר הבית", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, כ"ט באדר תשמ"ג (14 במרץ 1983), **צד 122**. בהודעה נמסרו מספרי הטלפון של הליגה בניו יורק: 934-1223 ו-382-3333 (212).

"תנועת 'כך': הפיצוץ בשגרירות האמריקאית בבירות – עונש משמים על מעשה אנטי ישראלי מצד האמריקנים", הודעה לעיתונות, ו' באייר תשמ"ג (19 באפריל 1983), **צד 122**.

"כך: עונש משמים", 'דבר', ז' באייר תשמ"ג (20 באפריל 1983), עמ' 2.

13 Ken Harrell, "JDL Founder Fears for the Safety of U.S. Jews," *Sun Reporter* (Miami), April 28, 1983, pp. 1, 3, 41, *רז* 122a. The *Sun Reporter* merged with the *Miami SunPost* in 1985.

April 25, Atlanta, Georgia, and Chattanooga, Tennessee, Christian radio station WMBW, Meir's handwritten addition to "Spring Schedule," note 16.

The Moody Bible Institute in Chicago owned Station WMBW. It featured Bible teaching, news, call-in shows and music.

Handwritten directions for drive to First Baptist Church in Atlanta for broadcast on WMBW, *רז* 122e.

14 "Join World Jewry in Demanding a Knesset law ... Central Mosque, Washington, D.C., May 8, 1983," flyer, *רז* 122b.

בפלייר הנ"ל תצלום של דגם בית המקדש השני על רקע צילום אוויר של העיר העתיקה.

דגם זה של בית המקדש הוצג במלון 'הולילנד' בירושלים מתשכ"ו עד תשס"ה (1966-2005). מתשע"ו הדגם מוצג במוזיאון ישראל בירושלים.

הטקסט של הפלייר בכתב ידו של מאיר, **צד 332**.

"As long as the Temple Mount is ruled by strangers ...,"

הטקסט הנ"ל בכתב ידו של מאיר הוא כנראה טקסט של נאום בעצרת הנ"ל בווינגטון, **צד 332**.

May 8, 2:00 p.m., Washington, D.C., Mosque rally. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule," note 16.

לקראת מסיבת עיתונאים במלון Quality Inn באטלנטה שבג'ורג'יה, כדי לפרסם את העצרת הנ"ל: דף בכתב ידו של מאיר שבו רשומים מספרי טלפון של כלי התקשורת באטלנטה וטקסט חלקי של הודעה לעיתונות, **צד 122**.

מסיבת העיתונאים נקבעה כנראה ל"ב באייר תשמ"ג (25 באפריל 1983).

Articles of Association, To Rebuild the Holy Temple Inc., Non-Business Corporation, filed in the office of the Secretary of State of Rhode Island, May 25, 1983. Board of Directors: Leonard W. Leitner, Mae L. Leitner, Benjamin H. Leitner, Abraham Zuller, Adrian R. Henault. Purpose: Educational..., *רז* 32b.

יוסף פריאל, "אגודה קיצונית חותרת להקים הבית השלישי במקום מסגד כיפת הסלע", 'דבר', ו' בשבט תשמ"ג

(20 בינואר 1983), עמ' 1. דיווח על קרן במימון גורמים נוצריים קיצוניים.

טובה צימוק; "אגודת 'קרן הר הבית' תתרום עשרות מיליוני דולרים להקמת התנחלויות ביו"ש", 'דבר', ט' שבט תשמ"ג (23 בינואר 1983), עמ' 2. הדיווח מבוסס על דברים שאמר יהודה פרה, ח"כ מטעם הליכוד. נמסר שבראש הארגון בישראל עומד סטנלי גולדפוט.

See Silver Spring Jewish Center, note 33. ¹⁵

"Spring Schedule 1983," itinerary of Meir's appearances, 4 typed pages, rz 711. ¹⁶
בלוח זמנים זה הוסיף מאיר בכתב ידו תאריכים של הרצאות רבות שאורגנו לאחר שהגיע לאמריקה. לעומת לוחות הזמנים בשנה הקודמת, לוח הזמנים של ביקור זה היה מפורט יותר ומוקלד.

מאיר הגיע לניו יורק בכ"ח בניסן תשמ"ג (11 באפריל 1983), חותמת בדרכונו וספח כרטיס טיסה, תל אביב-ניו יורק, כ"ח בניסן (11 באפריל), 1:00 בבוקר, צדי ו-צד 121.

April 12, Holocaust gathering, Meir's handwritten addition to "Spring Schedule," note 16.

ריאיון עם שפרה הופמן, י"ג בכסלו תשנ"ט (2 בדצמבר 1998), ירושלים.

טיסת מניו יורק לוושינגטון וחזרה, כ"ט בניסן (12 באפריל), ספחי כרטיסי טיסה, צד 711.

"At the Gathering of Jewish Holocaust Survivors," Jewish Telegraphic Agency, April 15, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved October 29, 2013.

"We are the Children of the Survivors," flyer, rz 122b.

"Emasculating The Holocaust," *Jewish Press*, April 29, 1983, p. 42, reprinted in *Beyond Words*, 4:194-197.

ריאיון עם אלי גבאי, ב' באלול תשנ"ח (24 באוגוסט 1998), ירושלים.

הקלטת ההרצאה באוניברסיטת פנסילבניה:

Rabbi Meir Kahane, Speech, University of Pennsylvania, April 19, 1983, audio file recorded by David Fein, rzp.

אפשר לראות את ההרצאה באתר שכתובתו: www.youtube.com.

Search: Meir Kahane University of Pennsylvania.

Liz DeBeer, "Kahane Will Not Surrender His Israel to Either Arab Bullets or Arab Babies," *Jewish Exponent* (Philadelphia), April 22, 1983, rz 122a. This report on the above speech said: "Rabbi Meir Kahane bombarded a standing room only audience of about 400 Univ. of Penn. students with his words and ideas Tuesday evening."

April 19, 7:30 p.m., "Spring Schedule," note 16. This includes the address of the university dorm, 3446 Chestnut Street, where Meir was to sleep.

"Kahane Mocks Liberal American Jewish Call for a 'Jewish Democratic State,'" press release, ¹⁷ undated but before April 10 because it includes an announcement of his lecture at Deir Yassin on April 10, rz 121b.

"Rabbi Meir Kahane to Lead Demonstration Against Rabbi Balfour Brickner, Sunday, April 17, 1983, 10:00 a.m. ... Stephen Wise Free Synagogue," press release, rz 122b.

"JDL Protests New Jewish Group," Jewish Telegraphic Agency, April 18, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved February 3, 2014.

"Eban Gets Apology from U.S. Group," *New York Times*, May 8, 1983.

See also "A Cause for Concern," *Jewish Press*, April 15, 1983, p. 40C.

Harlan Abbey, "Peace Now Group Will Weaken Israel," *Buffalo Jewish Review*, May 13, 1983, ¹⁸ p. 3, rz 122a.

Congregation Brith Israel Anshe Ames, Buffalo, N.Y., May 5, 8:00 p.m. Contact person: Eric Mahr. See "Spring Schedule," note 16.

"Rabbi Meir Kahane ... will be appearing in Buffalo ... (signed) Eric Mahr, Chairman, JDL of West New York," press release, rz 122b.

Julie A. Paul, "JDL Leader Says No Peace in ME Possible," *Jewish Chronicle of Pittsburgh*, May 19, 1983, p. 20. Meir spoke in Pittsburgh May 13-May 16. <http://digitalcollections.library.cmu.edu/pjn/index.jsp>. Retrieved October 29, 2013.

Buffalo, see Harlan Abbey, note 18 ¹⁹

Pittsburgh, see Julie A. Paul, note 18.

See Ken Harrell, "JDL Founder Fears...", note 13.

"A Message to the Jewish Community from Rabbi Meir Kahane," [ad] *Roslyn News* (Roslyn, N.Y.), February 10, 1983, p. 3, rz 121a.

"A Message to the Jewish Community from Rabbi Meir Kahane," [ad] *Jewish Week*, February 25, 1983, p. 39; March 4, 1983, p. 49.

"A Message to the Jewish Community from Rabbi Meir Kahane," [ad] *Jewish Post and Opinion*, February 9, 1983, p. 4.

"A Message to the Jewish Community from Rabbi Meir Kahane," [ad] *Jewish World* (Long Island), January 28, 1983, p. 10, rz 891.

Smaller ads that said, "You Have a Right to Hear Rabbi Meir Kahane," announced in the *Intermountain Jewish News* (Denver) on March 4, p. 34A; March 18, p. 38 and April 1, p. 26, that Meir would be available from April 12-June 12. Other ads appeared on February 25, p. 30; March 11, p. 30 and March 25, p. 31C to announce his availability beginning October 17, since synagogue programs were planned far in advance. Payment of \$328 to *Intermountain Jewish News* noted in *Weekly Financial Report* (Jewish Idea, New York office), April 1, 1983, rzp.

לטקסט של המודעה ב *Intermountain Jewish News* ראה פרק כג, עמ' 288.

Small ad: "Rabbi Meir Kahane Will Be Available ... April 12-June 14...", [ad] *Jewish Press*, March 4, 1983, p. 49; April 8, 1983, p. 44.

May 31, 7:30 p.m., Allentown, Pennsylvania. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule," note 16.

Mary Ann Fay, "Jewish Leaders Are Criticized by JDL Founder," *The Morning Call* (Allentown), June 1, 1983, p. B1, rz 433. This notes that there were 150 people in the audience. "Local Jews Won't Discuss Rejection of Kahane," *The Morning Call*, June 3, 1983, p. B4, rz 433.

The office of the Jewish Federation of Lehigh Valley was in Allentown.

Letter from Valerie Pontes, associate producer, David Brudnoy show, to Meir, April 15, 1983, rz 122b. Aired on station WRKO.

David Brudnoy, "Spooky Encounter with Rabbi Kahane," *Jewish Advocate*, April 28, 1983, p. 5, rz 122a. Reprinted with permission.

Meir's radio appearances in Boston, April 14, 3:00 p.m., WBEN; 9:00 p.m., WRKO (David Brudnoy). Meir's handwritten addition to "Spring Schedule," note 16.

23 מכתב (אנגלית) ממאיר אליי, כנראה באמצע סיוון תשמ"ג (סוף מאי 1983), צד.

Meir Kahane, "The Agony of our Jewish Hellenists," *Sh'ma: A Journal of Jewish Responsibility*, vol. 13, no. 255, May 27, 1983, pp. 96-98.

'באותה שעה ביקשו מלאכי השרת לומר שירה לפני הקב"ה. אמר להם הקב"ה: מעשי ידי טובעים בים ואתם אומרים שירה לפני' (סנהדרין לט:). מאיר כתב על מדרש זה ב'אור הרעיון', עמ' נח.

"The Agony of the Hellenists," *Jewish Press*, May 6, 1983, pp. 15, 38. This is not the same as the article in *Sh'ma* but it brings many of the same arguments.

מכתב (אנגלית) מלואיז סולודר (חברת מערכת 'שמע'), למאיר, ט' בניסן תשמ"ג (23 במרץ 1983), צד 122. בקשה שמאיר ישיב לאריק יאפי:

Eric Yoffie, "Promoting Racism in Israel," *Sh'ma*, vol. 13, no. 252, April 15, 1983, pp. 90-92.

מכתב (אנגלית) מלואיז סולודר למאיר, ט"ו באייר תשמ"ג (28 באפריל 1983), צד 122. היא כתבה: "יוג'ין בורוביץ [העורך] אהב מאוד את המאמר שלך".

24 מכתב ממאיר לטובה ומוטי, לברוך וניצה, לציפי ומשה ולבנימין, י"ב בסיוון תשמ"ג (24 במאי 1983), צד.

"Meir Kahane Here (or Almost!)," *Jewish Telegraph* (Manchester), May 13, 1983, p. 1, rz 122a. האירוע שארגן רוג'ר רובן נערך בכ"ה באייר (8 במאי 1983).

Letter from South African Consulate General, New York, to Meir, November 23, 1982, rz 121d. בקשתו של מאיר לקבל ויזה לדרום אפריקה נדחתה.

- מכתב מהרב יוסף ווליצקי, קהילת בית אורה, סנט לורנט, קוויבק, למאיר, י"ב באייר תשמ"ג (25 באפריל 1983), **צד 122ב**. מאיר הזמין לדבר בקהילת בית אורה בט"ז בסיוון (28 במאי 1983).
- Letter from Canadian Consulate General, New York, to Lenore Shernov, May 10, 1983, *tz* 122b. הבקשה לקבל רשות להיכנס לקנדה נדחתה.
- "Trudeau Gov't Again Refuses Kahane Permission to Enter Canada," *Jewish Press*, May 27, 1983, p. 40D.
- הוראות של הנהלת 'בני ברית' להחרים את מאיר, ראה הערות לפרק כ, הערה 31 והערות לפרק כג, הערה 6. **26**
- ההרצאה באוניברסיטת פנסילבניה, ראה הערה 16, הקלטת ההרצאה באוניברסיטת פנסילבניה. **27**
- "Rabbi Meir Kahane Will Speak at Cong. Ohel Jacob, Philadelphia, April 18, 8:00 p.m. ... **28**
(signed) Jewish Defense League, Philadelphia Chapter," [ad] *Jewish Times* (Philadelphia), April, 14, 1983, *tz* 122a. See also "Spring Schedule," note 16.
- Irv Homer show, radio station WWDB, April 18, 12:00 noon, see "Spring Schedule," note 16. ריאיון עם הלל (הל) בלושטיין, כ"א בכסלו תש"ע (8 בדצמבר 2009), ירושלים.
- מלבד שש התכניות המוזכרות בטקסט השתתף מאיר בשש תכניות הרדיו דלהן, שאינן מוזכרות בטקסט: **29**
See "Spring Schedule," note 16.
- April 12, 5:00 p.m., Bob Grant Show, WMCA, New York. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule."
- April 13, Bill Franklin, WNJR, New Jersey. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule."
- April 25, 8:30 p.m., Tom Houck show, Atlanta. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule."
- April 26, 10:00 a.m., WAVO [Charlotte, N.C.]. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule." This may have been a phone interview.
- May 5, 10:00, John Otto show, WGR, Buffalo. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule." Meir also noted "American-Jewish radio" with no further details.
- May 9, 3:00 p.m., talk radio, WQBK, Albany.
TV appearances: three in Pittsburgh and one in Miami noted in the text.
- May 1, "TV," no further details, St. Louis. See "Spring Schedule," note 16.
- "Thursday–Monday [May 12–May 16, 1983, Pittsburgh Schedule]," *tz* 122e. Pittsburgh events **30**
were not listed in "Spring Schedule."
- לוח זמנים של מאיר בפיטסבורג:
- May 12, 10:00 a.m., press conference, William Penn Hotel, chaired by Jewish Idea chairman, Jonathan Sacks, *tz* 122b.
- Speaking engagements in Pittsburgh: Congregation B'nai Emunoh, Jewish Community Center of Squirrel Hill, Gemilas Chesed synagogue, McKeesport, and the United Jewish Federation.
- Parlor meetings at the homes of Mervin Berkman, Jonathan Sacks and Seymour Weiss.
- Shabbat prayers, May 14–15: Friday night, Lubavitch Center; Morning, Congregation B'nai Emunoh; Afternoon, Congregation Poale Zedeck. Shabbat hosts, Rabbi Joseph S. Weiss of Cong. B'nai Emunoh; Jonathan Sacks, chairman, Pittsburgh Jewish Idea.
- Media appearances: May 13, WTKN radio, WPGH TV; May 15, WPXI TV; May 16, "AM Pittsburgh" on Channel 4 TV.
- Letter from B'nai B'rith Lodges of Pittsburgh Council to Martin Grodin, May 26, 1983, *tz* 122b.
- The lecture mentioned here was probably the one held at the United Jewish Federation on Friday, May 13. That lecture "caused a furor," wrote Jay Greenwald. Email from Greenwald, August 1, 2014.
- In 1994 Martin Grodin was a member of the Three Rivers chapter of B'nai B'rith and vice-president of the ZOA of Pittsburgh. See "Grodin Chairs ZOA Event," *Jewish Chronicle of Pittsburgh*, May 5, 1994, p. 5. <http://digitalcollections.library.cmu.edu/pjn/index.jsp>. Retrieved October 29, 2013.

“Rabbi Kahane to Speak at May 3 Meeting,” *The Harvester* (Harvest Lodge, B’nai B’rith), May 31 1983, v. 25, no. 5, p. 1, rz 122b.

May 3, 6:00 p.m., Harvest Lodge. Contact person: Irving Mendelson. See “Spring Schedule,” note 16.

“Rabbi Meir Kahane ... will arrive in Miami on Wednesday April 27...,” press release, rz 122b. 32
 לוח הזמנים של מאיר במיאמי:

April 27, 3:30, interview with *Sun Reporter*; 4:30 p.m., press conference; 6:00-8:00 p.m., parlor meeting at the home of Leon Salzberg. April 28, 10:00 a.m.-1:00 p.m., WIOD radio, hosted by Sandy Peyton; 6:00 p.m.-8:00 p.m., WNWS radio, hosted by Barbara Studley; 8:30 p.m., Young Israel of Sky Lake, Rabbi Dov Bidnick. All of the above, except the Sandy Peyton show and “Contact person: Irwin Block,” are Meir’s handwritten additions to “Spring Schedule,” note 16. “Schedule in Miami ... Spend the night with Rabbi Dov Bidnick (rabbi of Young Israel of Skylake).

See “JDL Founder Fears for the Safety of U.S. Jews,” note 13.

“News Release ... For information call Irwin Block ...,” press release, rz 122b. This gives the details in Miami Schedule, above.

“Hear Rabbi Meir Kahane ... Young Israel of Skylake...,” flyer, rz 122b.

מכתב מוודרה רוהלד, מנהלת הפקה, האולפנים המאוחדים, הרצליה, למאיר, כ”ג בשבט תשמ”ג (6 בפברואר 1983). זר 121ב. הריאיון עם עורך הדין סטנלי רוזנבלט בתכנית Israel Diary ששודרה במיאמי (ראה להלן) צולם באולפנים המאוחדים בהרצליה. המכתב מיידע את מאיר שהתכנית תשודר ב-WPBT במיאמי תחילה, ולאחר מכן ברחבי ארצות הברית ברשת (PBS (Public Broadcasting Service

“Israel Diary ... Stanley M. Rosenblatt [interviews] Rabbi Meir Kahane ... WPBT 2 TV ...,” [ad] *Miami Herald*, May 5, 1983, TV section, rz 122a.

“Rosenblatt’s Israel Diary to Host Kahane, Rabin,” *The Jewish Floridian*, April 22, 1983, p. 8B, rz 122a.

33 הרצאות בבתי כנסת ובפני קבוצות יהודיות שלא הזכרו בטקסט:

See “Spring Schedule,” note 16.

April 16, Shabbat, Silver Spring Jewish Center, Maryland.

April 22, Friday, 9:00 a.m., Congregation Son of Israel, Astoria, N.Y. Meir’s handwritten addition to “Spring Schedule.”

April 24, Sunday, 10 a.m., Rosedale Jewish Center, Rosedale, N.Y. Contact person, Hy Hirsh.

April 29, Shabbat, Young Israel of St. Louis. Contact person, Ken Spetner.

May 1, Sunday, 2:00 p.m., Herzl Institute, New York, N.Y. Meir’s handwritten addition to “Spring Schedule.” Contact person, Sidney Gold. The Herzl Institute was sponsored by the World Zionist Organization.

May 2, 8:00 p.m., Congregation Shaarai Torah East Synagogue, Worcester, Mass. Contact person, Rabbi Yaakov Blotner.

“Kahane to Speak,” *Jewish Chronicle-Leader* (Worcester, Mass.), April 28, 1983, p. 21, rz 122a.

“The Most Controversial Jewish Spokesperson ... Rabbi Meir Kahane ...,” [ad] *Jewish Chronicle-Leader* (Worcester, Mass.), April 28, 1983, p. 11, rz 122a.

May 8, Sunday, 7:30 p.m., Borough Park YMHA, Brooklyn, N.Y. Contact person, Rabbi D. Levy.

“Rabbi Meir Kahane Will Speak ... Borough Park YMHA...,” flyer, rz 122b.

May 9, 7:30 p.m., Congregation Ohav Shalom, Albany. Contact person, Rabbi Baruch Frydman-Kohl.

Letter from Rabbi Baruch Frydman-Kohl to Meir, April 14, 1983, rz 122b.

May 11, 12:00 noon, Civic Center Synagogue, New York City. Contact person, Herman Weingord.

“Rabbi Meir Kahane Speaks...,” *Sofrim Society Newsletter*, May 1983, p. 1, rz 790. Members of

the Sofrim Society are employees of the New York City Department of Finance. The society is affiliated with the Council of Jewish Organizations in Civil Service.

May 11, 8:00 p.m., Bellmore Jewish Center, Bellmore, N.Y. Contact person, Rabbi Bernhard Presler.

May 22, Sunday, 10:00 a.m., Midchester Jewish Center, Yonkers, N.Y. Contact person, Dr. Ruben Silvern.

Certificate of Appreciation ... Rabbi Meir Kahane ... guest speaker, Midchester Jewish Center Men's Club, May 22, 1983, rz 122d.

May 22, Sunday, 7:30, Young Israel of Baychester, Bronx, N.Y. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule."

June 12, Sunday, Port Jefferson. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule." Port Jefferson speaking engagement at 8:00 p.m. noted in a memo to Meir with no further details, rz 122e.

June 13, 8:30 p.m., Nathan Strauss Jewish Center, Bronx, N.Y. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule."

"Rabbi Meir Kahane to Speak Here," *St. Louis Jewish Light*, April 27, 1983, p. 20, rz 122a. ³⁴ This report gave the details: April 30, Saturday night, 9:30 p.m., Graham Chapel at Washington University, St. Louis. The speech was sponsored by the Committee for a Secure Israel. This appearance is not noted in "Spring Schedule" but it was announced in two newspapers and covered in the *St. Louis Jewish Light*, below.

מאיר דיבר ב'זושנינגטון יוניברסיטי' גם בתשל"ז (1977). ראה פרק ד, עמ' 44.

"Lectures," *St. Louis Post-Dispatch*, April 28, 1983, p. 12B, rz 122a.

"Calendar [under Hillel Foundation]," *Student Life* (Washington University), April 26, 1983, p. 2.

Patty Kupfer, "Kahane Assails Jewish Leadership in Speeches Here," *St. Louis Jewish Light*, June 29, 1983, p. 31, rz 121a.

מכתב (אנגלית) משרי שכתב, נשיאת בני ברית-הלל, סנט לואיס, לקן ספטנר, י"א באדר תשמ"ג (24 בפברואר 1983), צ" 122ב.

"At Last! ... Your opportunity to hear ... Rabbi Meir Kahane ...," flyer, rz 122b. A notice at the top of the flyer said: "Information to the contrary notwithstanding, this program has *not* been cancelled."

³⁵ דוא"ל (אנגלית) ממרק (משה) קסטנבאום, כ"ח בכסלו תש"ע (15 בדצמבר 2009).

"Hear Rabbi Meir Kahane speak on Arab Stones & Jewish Bones, Friday, May 6, 1983, 9:30 p.m.; Western Democracy vs. Jewish Values, Saturday, May 7, 5:00 p.m. sponsored by Orthodox Jews at Columbia University," flyer, rz 122b.

May 6-7, Columbia University. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule," note 16.

³⁶ מאיר דיבר באוניברסיטאות אלו שלא הזכרו בטקסט:

See "Spring Schedule," note 16. (Lectures at the University of Pennsylvania, Washington University and Columbia University are noted in the text.)

April 14, 11:45, Northeastern University, Hillel Building, Boston, Mass. Meir's handwritten addition to "Spring Schedule."

"WBUR radio station of Boston University will be at Northeastern to interview you," note from Jewish Idea secretary Lenore Shernov, rz 122e.

"New Insight into Mid-East Conflict ... Come Hear Rabbi Meir Kahane, the Voice of Jewish Pride and Power ... Northeastern University," flyer, rz 122b.

April 21, 4:30 p.m., Hofstra Law School, Hempstead, N.Y. Contact person, Natalie Ackerman. "For New Insight into the Middle East Conflict ... Hakotel and Jewish Law School Association invite all to Come Hear Rabbi Meir Kahane ... Hofstra Law School," flyer, rz 867.

April 21, 7:00 p.m., New York University, New York, N.Y. Contact person, Danny Goodman.

“Rabbi Meir Kahane of the Jewish Defense League Will Speak on Jewish Survival, sponsored by The Flame, National Jewish College Students Organization ...” flyer, rz 867.

May 3, 1:00 p.m., Queens College Hillel, Queens, N.Y. Contact person, Stu Morrison. Terry Hernon, “Rabbi Kahane at the Union,” *Panorama* (Queens College), May 9, 1983, p. 5, rz 122a.

May 9, 3:00 p.m., State University of New York, Albany, N.Y. Contact person, Glen Monis. May 22, 5:30 p.m., Albert Einstein College of Medicine, Bronx, N.Y. Contact person, Josh Schein.

“Rabbi Meir Kahane Speaks on Solutions to Critical Jewish Problems ... Albert Einstein College...,” flyer, rz 122b.

“Boycott Kahane ... (signed) Einstein Emergency Committee to Boycott Kahane,” flyer, rz 122b.

See Patty Kupfer..., note 34. ³⁷

“Freedom – When,” subheading of “Lebanon,” *Jewish Press*, May 27, 1983, p. 43, reprinted as “Freedom – When,” in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Summer 1983, pp. [18-19].

“1982 a Bad Year for POCs [Prisoners of Conscience], Refuseniks in Soviet Union,” Jewish Telegraphic Agency, January 3, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved January 18, 2015.

June 8, Dinner, Los Angeles, see “Spring Schedule,” note 16. ³⁸

“Kahane Delivers Powerful Speech...,” *International Jewish Activist* (Los Angeles), Summer 1983, vol. 3, no. 1, pp. 6, 7, rz 122a.

מאיר הגיע ללוס אנג'לס בכ"ו בסיוון תשמ"ג (7 ביוני) ובאותו ערב דיבר בבית כנסת 'חב"ד'. ראה:

“Rabbi Meir Kahane Speaking at Chabad Synagogue of Los Angeles,” [photo caption] *Panorama* (Los Angeles), June 10, 1983, rz 122a. Caption translated by Michael Brook from the Russian-language weekly *Panorama*.

חוגי בית:

“Spring Schedule,” note 16.

Great Neck, N.Y.: April 23, 9:30, home of Howard and Madeline Starr.

Atlanta: April 25, 5:00 p.m., home of Jerry Epstein. Meir’s handwritten addition to “Spring Schedule.”

Miami, April 27, 6:00-8:00 p.m., home of Leon Salzberg. See “The Jewish Defense League and Mr. Leon Salzberg cordially invite you to a Cocktail Reception, April 27, 1983 at 6:00 p.m.,” invitation, rz 122b.

Cedarhurst, N.Y.: May 1, 7:30 p.m., home of Helen and Monroe Schlichter. See also Letter from Helen and Monroe Schlichter to Meir, March 8, 1983, rz 122b.

Pittsburgh: May 12, 8:00 p.m., home of Seymour Weiss; May 13, Saturday night, 10:00 p.m., for Israelis at Sela’s; May 14, Sunday, 3:30 p.m., home of Mervin Berkman, see “Thursday–Monday...,” note 30.

Puerto Rico, June 3-6: Meir was invited to officiate at a wedding. Meir’s handwritten addition to “Spring Schedule,” note 16, says only “Puerto Rico.”

See “Kahane Delivers Powerful Speech...,” note 38. ³⁹

“Kahane’s Appearance,” [letter to the editor] *Los Angeles Jewish Community Bulletin*, June 6, 1983, p. 23, rz 122a. This is addressed to the sponsors of the banquet and says the dinner planned in Meir’s honor is a “disgrace.”

June 9, Ginsberg wedding, see “Spring Schedule,” note 16. ⁴⁰

דוא"ל (אנגלית) מברברה גינזברג, ב' באדר ב תשע"ד (4 במרץ 2014).

תצלום: מאיר רוקד בחתונה של שמואל ואסתר גינזברג, ראה מדור התמונות.

“‘Kahane’ Magazine ... Is Back,” [ad] *Jewish Press*, March 18, 1983, p. 20. ⁴¹

Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea, Summer 1983, 24 pp. The most current article in this issue is “Of Russians and Syrians and All the Rest,” part 3 of “How to Reply to

Shipler,” *Jewish Press*, June 10, 1983, p. 18. Apparently, Meir selected the articles for this issue between June 10 and June 21, the date he left for Israel.

Date issue mailed: Receipt no. 16-348, October 6, 1983, bulk mailing fee, \$40, rzp.

גרונשפכט היה מנכ"ל מגזין 'כהנא' בתשל"ח (1978). ראה פרק ו, עמ' 62.

פרטי כל הגיליונות של מגזין 'כהנא', ראה הערות לפרק ו, הערה 4.

See “How to Reply to Shipler,” note 41. ⁴²

JDL Update, June 1983, 2 pp., rz 122c.

בונדס – ראה מדור 'ארגונים ומוסדות'.

Marvin Greisman, “Ailing JDL Looks to Better Times,” *Jewish Press*, June 24, 1983, p. 46.

Board of Directors: Sidney Brecher, Charley Cohen, Chaim Hershonov, Leonard Leitner, Eric Mahr, Murray Young and Solomon (Saly) Zloczower.

National Chairman, Marc (Mordechai Hayehudi) Lewitton; national administrator, Shmuel (Silver) Wilkenfeld; national director, Fern Rosenblatt, later married Yaakov (Jay) Sidman, brother of Ken Sidman, who was national coordinator of Kach at the time of his untimely death in August 29, 1987.

“The Editor’s Chair,” [editorial] *Jewish Post and Opinion*, June 22, 1983, p. 10, rz 122a. ⁴³

Letter from Meir to the editor of the *Jewish Post and Opinion*, September 5, 1983, rz 122a. Meir’s letter was probably never printed. I examined issues from September 14, 1983 to January 18, 1984.

“Modai, Rothberg Promise Bond Leaders...,” Jewish Telegraphic Agency, June 14, 1983.

www.jta.org/archive. Retrieved February 10, 2014.

See also *JDL Update*, note 42.

44 ספח כרטיס טיסה ואישור עלייה למטוס, 'אל על', ניו יורק–תל אביב, צד 121ה.

פרק כז

1 יומן (אנגלית) שלי, בכתב יד, כ"ז בניסן תשמ"ג–ג' באלול תשמ"ד (10 באפריל 1983–31 באוגוסט 1984), צדו. תצלום, מאיר מדבר במשרד ברחוב אוסישקין 31, ירושלים, ועל הקיר מאחוריו מוצגים ממוזיאון 'השואה בכוח'. ראה מדור התמונות.

2 "הרב מאיר כהנא יוצא בעזרת השם למילואים", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית, כנראה כ"ב בתמוז תשמ"ג

(3 ביולי 1983), צד 122ה.

"... על פי הוראת תורתנו הקדושה", מקורות:

"אם אתם חומלים...", "ילקוט שמעוני פ' שופטים, תתקכג.

"כל המרחם...", "מדרש תנחומא, פ' מצורע, סימן א.

"הבא להרגך...", ברכות, נח ע"א.

3 "הרב כהנא יגיב בכח' במילואים", 'ידיעות אחרונות', כ"ג בתמוז תשמ"ג (4 ביולי 1983), עמ' 7.

"IDF: Kahane Won't Serve on West Bank," *Jerusalem Post*, July 4, 1983, p. 2.

4 ראה יומן..., הערה 1.

צו קריאה... לשירות מכ"ד בתמוז תשמ"ג (5 ביולי 1983) עד כ"ד באב תשמ"ג (3 באוגוסט 1983), מרכז גיוס שנלר, ירושלים, צד 122ג. זהו צו מתוקן שנשלח בכ' בסיוון תשמ"ג (1 ביוני 1983). בצו שנשלח ב"ד בסיוון תשמ"ג (26 במאי 1983) נכתב בטעות שתקופת השירות מסתיימת בכ"ה באלול תשמ"ג (3 בספטמבר 1983) – חודשיים במקום חודש.

רשימת תשלומים, מילואים–גמר שירות ושחרור, כ"ד בתמוז–י"ח באב תשמ"ג (5–28 ביולי 1983), סה"כ 24 ימים,

תאריך תשלום: י"ח באב תשמ"ג (28 ביולי 1983), צד 122ג.

5 "טוראי מאיר כהנא יגיש קובלנה לבג"ץ", 'ידיעות אחרונות', י"ב באב תשמ"ג (22 ביולי 1983), מוסף 'קול ירושלים', עמ' 12, צד 122א.

"לא מרוצה כהנא: לא ייתכן שבגלל דעות פוליטיות ייקבע מקום השירות של חייל מילואים", (כיתוב תמונה) 'ידיעות אחרונות', י"ג באב תשמ"ג (22 ביולי 1983), מוסף 'קול ירושלים', עמ' 13, צד 122א. תצלום זה, של מאיר בכובע פלדה, פורסם לראשונה במוסף 'קול ירושלים', י"ט באדר תשמ"ג (4 במרץ 1983), עמ' 1.

פנקס המילואים של מאיר ועליו החתמת "מחנה ש", בית אל' ובכתב ידו, יח"ד (יחידת חיל רגליים) יישובים

8616, צד 122ה.

- 6 באותו חודש הצטלם מאיר במדיו כשהוא כורע על ברך אחת ומחזיק ברובה, תצלום, **צדג**. ראה מדור התמונות. שני תצלומים נוספים שצולמו באותה שעה: באחד מאיר עומד ורובה תלוי על כתפו. בשני הוא מחזיק את הרובה בשתי ידיו. תצלומים, **צדג**. התצלום השני, צילום על דף נייר, **צד 122**.
- משה קפלן סיפר שהוא צילם את מאיר במדיו ביער ירושלים. ריאיון עם משה קפלן, ה' באייר תשע"ד (5 במאי 2014), ירושלים.
- 7 ריאיון טלפוני עם אלכס גרוס, י' בשבט תשנ"ז (18 בינואר 1997). ראינות טלפוניים עם יהודית גרוס, כ"ו באייר תשע"ד ו-ז' בסיוון תשע"ד (26 במאי 2014 ו-5 ביוני 2014). "ראש עיריית חברון הודח בעקבות רצח תלמיד הישיבה גרוס, 'דבר', כ"ז בתמוז תשמ"ג (8 ביולי 1983). "בקרית ארבע טוענים 'ניתן היה להציל את אהרן גרוס', 'הצופה', כ"ז בתמוז תשמ"ג (8 ביולי 1983), עמ' 1, 2. יומן... ראה הערה 1.
- 8 "The Longest Day," *Jewish Press*, July 22, 1983, p. 27. יומן... ראה הערה 1.
- 9 "זכור! אל תשכח!..." מודעת קיר בעברית ובאנגלית, **צדג 82-2**. "זכור! אל תשכח!...", פלייר בעברית ובאנגלית, **צד 122**. תצלום מעצרת הזיכרון לאהרן גרוס ברחוב בן יהודה, **צדג**. ראה מדור התמונות. "הרב כהנא... נאם אתמול... לציון שבעה ימים להרצחו של אהרן גרוס...", [כתיוב תמונה] 'דיעות אחרונות', ה' באב תשמ"ג (15 ביולי 1983), עמ' 8. יומן... ראה הערה 1.
- 10 "The Aftermath of a Killing in Hebron," *Jewish Telegraphic Agency*, July 11, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved December 12, 2013. בכתבה הנ"ל דווח על הדברים שנאמרו בישיבת החירום שנערכה בקריית ארבע בכ"ז בתמוז (8 ביולי 1983). "Arabs Are Wounded in West Bank Incident," *New York Times*, July 28, 1983 "תנועת 'כך' מכחישה כל קשר...", הודעה לעיתונות, ט"ז באב תשמ"ג (26 ביולי 1983), **צד 122**. האחראים למעשה נתפסו באדר תשמ"ד (מרץ 1984) ונידונו למאסר עולם. בסיוון תשמ"ט (יוני 1989) קצב הנשיא הרצוג את גור הדין לעשר שנות מאסר. ראה:
- "Herzog Commutes Jail Sentences of 3 Jewish Underground Members," *Jewish Telegraphic Agency*, June 7, 1989. www.jta.org/archive. Retrieved June 6, 2014.
- 11 "בצער ובתדהמה...", הודעה לעיתונות, לפני י"ח באב תשמ"ג (28 ביולי 1983) **צד 122**. מכילתא לפרשת משפטים, מסכתא דנוקין, פרשה ד (שמות כא יד): "וכי יזד איש על רעהו להרגו: רעהו להוציא את אחרים... קודם מתן תורה היינו מזהירים על שפיכות דמים, לאחר מתן תורה תחת שהוחמרו הוקלו. באמת אמרו פטור מדיני בשר ודם ודין מסור לשמים". "היהודים טובחים" צעקו בחברון... תגובות ירושלים, 'דיעות אחרונות', י"ז באב תשמ"ג (27 ביולי 1983), עמ' 3. "Premier Deplores Slayings," *Jerusalem Post*, July 27, 1983, p. 1. "הרב כהנא יצא במחאה נגד דבריו של הנשיא... יגיע למחות... ב"ח באב (28 ביולי), בשעה 5:00, הודעה לעיתונות, **צד 122**.
- "הרב כהנא נגד הנשיא", 'דיעות אחרונות', י"ט באב תשמ"ג (29 ביולי 1983), עמ' 2. כאן צוטטה ההודעה לעיתונות, "בצער ובתדהמה...", לעיל.
- דוד ארליך, "אנשים: בין דם לדם", 'דבר', כ"א באב תשמ"ג (31 ביולי 1983), עמ' 3.
- 12 מכתב בכתב יד ממאיר למשרתת ישראל, א' באב תשמ"ג (11 ביולי 1983), **צדג**. במכתב זה ביקש מאיר רישיון לערוך אספת עם ליד ביתו של שר הביטחון משה ארנס בסביון. בכתבה "טוראי מאיר כהנא..." דווח על כוונת מאיר לערוך אספת עם שם. ראה הערה 5.
- "ההפגנה הראשונה..." כ"ח באב תשמ"ג (7 באוגוסט 1983), בשעה 17:15, מול משרד הביטחון בקריה, תל אביב... "הודעה לעיתונות על נייר מכתבים של תנועת 'כך', לפני כ"ב באב (1 באוגוסט), **צד 122**. "חייל יהודי, חייל צה"ל... [חתום] הרב מאיר כהנא, ת.ד. 83, קרית ארבע, 02-526127", פלייר, 2 עמ', **צד 122**. הפלייר מאויר בשני רישומים: בעמוד הראשון חיילים רוקדים ליד הכותל; ברישום השני דוד הצעיר, בידו מקלעת, מפיל את גולית.
- בפלייר ציטוטים רבים מתוך התנ"ך ומתוך התלמוד, עם הפניות למקורות. לילי גלילי, "הרב כהנא מפיץ בצה"ל כרוז...", 'הארץ', כ"ו באב תשמ"ג (5 ביולי 1983), עמ' 2. כאן ציטוטים מתוך "חייל יהודי" ומתוך "ההפגנה הראשונה", לעיל.

1. "כך" תפגין בדרישה לפיטורי השר ארנס', 'על המשמר', כ"ב באב תשמ"ג (1 באוגוסט 1983) עמ' 1.
 "כהנא מברך נוקמים בערבים", 'הארץ', כ"ט באב תשמ"ג (8 באוגוסט 1983), עמ' 3.
 "הודעה דחופה לתושבי הקריה... מוצאי שבת, כ"ח באב תשמ"ג (6 באוגוסט 1983), פלייר, צד 122. אירוע זה
 רשום ברשימת הפעולות המתוכננות לאותו שבוע. ראה "להלן רשימה...", הערה 35.
 בקשת רישיון לעריכת תהלוכה/אספה תחת כיפת השמיים... מול משרד הביטחון, הקריה, תל אביב, כ"ח באב
 תשמ"ג (7 באוגוסט 1983), 19:30-17:30, הוגשה בט"ו באב תשמ"ג (25 ביולי 1983), צד 122.
 תנאי המשטרה לקיום תהלוכת והפגנת תנועת 'כך', כ"ח באב (7.8.83), [חתום] א. עמית, סגן ניצב, קצין אגף
 מבצעים, מרחב הירקון, ט"ז באב תשמ"ג (26.7.83), צד 122. אחד התנאים: "לא יהיה שמוש ברמקולים למעט קולן יד
 אחד".
- 13 "West Bank Jewish Settlers Demand More Freedom to Deal with Disorder," Jewish Telegraphic Agency, November 23, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved May 19, 2014.
 "3 Houses in West Bank Occupied by Terrorists Are Demolished by Israeli Security Forces," Jewish Telegraphic Agency, December 13, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved May 19, 2014.
 "8 Palestinian Arabs Sentenced, 4 to Life Imprisonment, for the Murder of Yeshiva Student in Hebron," Jewish Telegraphic Agency, May 22, 1984. www.jta.org/archive. Retrieved June 5, 2014.
 "The Return of Palestinian Prisoners to Homes in Israel and Territories Seen as Posing a Security Threat," Jewish Telegraphic Agency, May 23, 1985. www.jta.org/archive. Retrieved June 5, 2014.
- 14 "The Longest Day," *Jewish Press*, July 27, 1983, p. 27. Typescript of the above article, rz 937.
 Robert Rosenberg, "Longest Jail Sentence Ever Given to Jewish Vigilante," *Jerusalem Post*, July 8, 1983, p. 4.
 מדינת ישראל נ' ישראל פוקס, תיק פלילי 142/83, בית משפט השלום, ירושלים. תמלול גור הדין, עמ' 4, כ"ו בתמוז תשמ"ג (7 ביולי 1983), עמוד אחד, צד 260א.
 'הודעתו של ישראל פוקס', בכתב יד, עברית ואנגלית, [חתום] ישראל פוקס, עמ' 2, צד 260א.
- 15 "Demand the Release of Israel Fuchs," flyer, undated but after the July 7, 1983 verdict, rz 122c.
 Jabotinsky Dinner, July 12: "JDL Update," *The Jewish Defender*, vol. 2, no. 3, November 1983, pp. 11, 12, rz 719.
 See also "Rabbi's Injunction Halts JDL Takeover at Herut," *Jewish Press*, July 22, 1983, pp. 2, 44.
 "Angelenos Protest Fuchs' Sentence," *B'nai B'rith Messenger*, August 19, 1983, pp. 1, 9, 10, rz 122a.
- 16 "אמו של ישראל פוקס... תופיע במסיבת עיתונאים בבית אגרון... כ' באלול תשמ"ג (29 באוגוסט 1983), בשעה 10:00 בבוקר", הודעה לעיתונות, צד 122.
 דיווחים על הערעור של עורך דין פאפו:
 "Shorter Sentence for Shooting at Car," *Jerusalem Post*, March 9, 1984, p. 2.
 'פעיל 'כך' למאסר ל-30 חודשים', 'הארץ', ה' באדר ב תשמ"ד (9 במרץ 1984), עמ' 10.
 "פעיל 'כך' גורש אמש לארה"ב", 'חדשות', י"ח בכסלו תשמ"ה (12 בדצמבר 1984), עמ' 1, 3, צד 176. בתנאי שחרורו הייתה רשות לחזור לארץ בתום שנה.
 "And Another Trial," subheading of "How to Reply to Shipler...", *Jewish Press*, June 10, 1983, p. 18.
 בית משפט השלום, ירושלים, מס' תיק 814/83, הזמנה... להופיע... ביום ג' באב תשמ"ג (13.7.83), בשעה 8:30, צד 122.
- 17 הודעה של רסל"ם [רב סמל מתקדם] איתו כץ, כ"ד באדר תשמ"ג (9 במרץ 1983), עדות בכתב יד, עמ' 1, צד 125.
 "Kahane's Statements Like Nazis' Court Told," *Jerusalem Post*, July 15, 1983, p. 3.
 "הפרקליטות משווה את ההסתה של 'כך' למיין קאמפף", 'מעריב', ה' באב תשמ"ג (15 ביולי 1983), עמ' 3.
 "פרקליטות המדינה השוותה דברים של הרב כהנא לביטויים של היטלר", 'ידיעות אחרונות', ה' באב תשמ"ג (15 ביולי 1983), עמ' 7.

1. "פרקליטות המדינה משווה דברי כהנא לביטויי היטלר ולחוקי נירנברג", 'הארץ', ה' באב תשמ"ג (15 ביולי 1983), עמ' 1.
- הודעה מטעם פרקליטות המדינה... ראה הערות לפרק כה, הערה 32.
- 18 הרצל רוזנבלום, "חוסר אחריות", [מאמר מערכת] 'ידיעות אחרונות', ז' באב תשמ"ג (17 ביולי 1983), עמ' 2.
- הביטוי "אנשי ואנזה" במאמר הנ"ל מכוון לוועידת ואנזה, שבה החליטו המנהיגים הנאצים על אופן ביצוע "הפתרון הסופי", תכנית השמדת היהודים.
- מכתב ממאיר לד"ר הרצל רוזנבלום, עורך 'ידיעות אחרונות', י"ח באב תשמ"ג (28 ביולי 1983), צדנ.
- 19 מאיר כהנא, "על ערכים יהודיים", [מדור הדעות] 'הארץ', ו' באלול תשמ"ג (15 באוגוסט 1983), עמ' 8.
- הודפס ב'כהן ונביא', כרך א, עמ' 71-73.
- העקרונות במאמר זה מוסברים בהרחבה עם מקורותיהם בספר של מאיר, 'אור הרעיון', עמ' רנו-רעט, שלא-שלב.
- "על ערכים יהודיים", בכתב ידו של מאיר, 5 עמ', צד 122ה.
- "על ערכים יהודיים", מוקלד במכונת כתיבה, הגהות בכתב ידו של מאיר, צדנ.
- מאיר כהנא, "גזענות בספר התנ"ך", 'ידיעות אחרונות', י"ג באלול תשמ"ג (22 באוגוסט 1983), מוסף 24 שעות, עמ' 31.
- מאיר שלח את אותו המאמר לעיתונים 'הארץ' ו'ידיעות אחרונות'. ב'הארץ' המאמר הודפס במלואו אך עורכי 'ידיעות אחרונות' השמיטו חלק מהטקסט ואת שתי הפסקות האחרונות. הפסקה האחרונה שצוטטה כאן הופיעה ב'הארץ' בלבד.
- התשלום מ'הארץ' עבור "על ערכים יהודיים" היה 1,150 שקלים, פחות 150 שקלים מע"מ ו-400 שקלים מס הכנסה; נשאר לתשלום, 600 שקלים, ספח צ'ק, צד 125ב.
- בועז עברון, "המתנה לתשובה", 'ידיעות אחרונות', כ"ט באלול תשמ"ג (7 בספטמבר 1983), עמ' 12.
- 20 מכתב מעורך הדין מאיר שכטר למאיר, י"ח באב תשמ"ג (28 ביולי 1983), צד 122. נמסר כאן שהמשפט בתיק מס' 814/83 נדחה ל"י בכסלו תשמ"ד (16 בנובמבר 1983). לאחר מכן נדחה המשפט ל"ט"ז בטבת תשמ"ד (22 בדצמבר 1983) בגלל סדרת הרצאות שנקבעו למאיר באמריקה. ראה:
- בית משפט השלום בירושלים, הזמנה לדיון, תפ. 814/83... [דחייה ל] 22.12.83 (ט"ז בטבת תשמ"ד), צד 125ב.
- מכתב מהנהלת בתי המשפט אליי, ט"ז באלול תשע"ה (31 באוגוסט 2015), צדנ. במכתב זה נמסר שתיק פלילי 814/83 הסתיים בתאריך 14.2.1985 (כ"ג בשבט תשמ"ה) בגין "הפסקת הליכים". עוד נכתב: "התיק לא אותר וסביר להניח שהוא בוער על פי התקנות".
- "IS1m. Reward in Grunzweig Killing," *Jerusalem Post*, August 3, 1983, p. 1.
- "14 מבוקשים לעדות... פרס של מיליון שקל...", 'ידיעות אחרונות', כ"ד באב תשמ"ג (3 באוגוסט 1983), עמ' 3.
- "תנועת 'כך' מוחה נגד הפרס ...", הודעה לעיתונות, כ"ה באב תשמ"ג (4 באוגוסט 1983), צד 122.
- "The executive board of the Kach Movement today condemned the police reward of one million shekels...", press release [August 4, 1983], rz 122e.
- גד ליאור, "כהנא: הפרס עלול לפתות לעדות שקר", 'ידיעות אחרונות', כ"ו באב תשמ"ג (5 באוגוסט 1983), עמ' 2.
- 21 מכתב (אנגלית) ממאיר למקס פרנקל, עורך מדור הדעות, 'ניו יורק טיימס', י' בתמוז תשמ"ג (21 ביוני 1983), צד 122ב.
- מברק מלינור שרנוב למאיר, י' באב תשמ"ג (20 ביולי 1983), צד 122ג. "המאמר שלך הודפס אתמול..."
- Meir Kahane, "For a Jewish State, Annex and Expel," *New York Times*, July 18, 1983, p. 15.
- The full text is available on the *New York Times* website. Search terms: "annex expel."
- מאמרו של מאיר שפורסם במדור הדעות של ה'ניו יורק טיימס' בשנה הקודמת הוא "אין אשמה". ראה פרק כג, עמ' 291, והערות לפרק כג, הערה 17.
- 22 "2 Issues Confronting Jews," *Jewish Post and Opinion*, July 20, 1983, p. 12, rz 122a.
- "Kahane and the Times," [editorial] *Jewish Week* (New York), July 22, 1983, p. 22, ni.
- Meir replied to the *Jewish Week*'s "vicious editorial" of July 22, 1983 in: "Questions for the *Jewish Week*," *Jewish Press*, October 14, 1983, pp. 23, 55.
- Readers Leslie Eichenstein and Dennis Ferster criticized the July 22 editorial. "Letters," *Jewish Week* (New York), August 5, 1983, p. 24, rz 125a.
- "More on Meir Kahane," [editorial] *Jewish Week* (New York), August 19, 1983, p. 22, rz 122a.
- Jack Geller, "Defends Editorial [in *New York Times*]," [letter to the editor] *Jewish Week* (New York), August 26, 1983, p. 26, rz 125a.

Meir Kahane, "Israel's Jewishness and Democracy....," [op-ed] *Jewish Week* (New York), September 30, 1983, p. 21, rz 727b. This is an abridgement of "Questions..." above.

23 יעקב ארז, "ניו יורק טיימס 'מארח' את כהנא", 'מעריב', ט' באב תשמ"ג (19 ביולי 1983), עמ' 15.
 יצחק רועה, "עיתונים בחו"ל", 'כל העיר', י"ט באב תשמ"ג (29 ביולי 1983), עמ' 60, צד 122א.
 מכתב ממוכירות תנועת 'כך' [לחברי התנועה, לאישי ציבור ולאנשי תקשורת], כ"ג באב תשמ"ג (2 באוגוסט 1983), צד 122ג. למכתב היה מצורף המאמר, "Annex and Expel" שהופיע בניו יורק טיימס.
 24 "תנועת 'כך' פתחה היום במבצע נגד התרבות הגויית, הזרה והרקובה... גינתה את ביקורו של הזמר רוד סטיוארט...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית על נייר המכתבים של תנועת 'כך', י"ב באב תשמ"ג (22 ליולי 1983), צד 122ג.

מברק ממאיר לרוד סטיוארט, מלון 'אכדיה', הרצליה, י"ג במנחם אב תשמ"ג (22 באוגוסט 1983), צד 122ג. קבלה על סך 125.80 שקלים מעידה שהמברק נשלח בשעה 09:20, צד 122ג.
 גד ליאור, "שמות בחדשות: רוד סטיוארט על תקן ערבי", 'ידיעות אחרונות', י"ד באב תשמ"ג (24 ביולי 1983), עמ' 2.

לילי גלילי, "אומרים ועושים: רוד סטיוארט לך הביתה", 'הארץ', י"ד באב תשמ"ג (24 ביולי 1983), עמ' 3.
 "רוד סטיוארט מגיע הלילה לישראל", 'ידיעות אחרונות', י' באב תשמ"ג (20 ביולי 1983), עמ' 8. הוא הופיע באצטדיון רמת גן ב"א באב וב"ג באב (21 ו-23 ביולי).

25 "יהודי צפון אפריקה... הלוזו תקראו 'שורשים'...? [חתום] תנועת 'כך' של הרב מאיר כהנא", פלייר, צד 122ג. בפלייר, שחולק בט"ז באב תשמ"ג (26 ביולי 1983), נמסרו מספר הטלפון של המשרד בירושלים, 02-247202, ופרטי המשרד בתל אביב: רח' גבעת כוח, קרית שלום, טל. 03-835072.

"Israelis of North African Origin Hold Week-long Conference to Celebrate and Examine Their Roots," Jewish Telegraphic Agency, August 8, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved June 12, 2014.

"היום מופע הפתיחה החגיגי של כנס יהודי צפון אפריקה", 'ידיעות אחרונות', ט"ו באב תשמ"ג (25 ביולי 1983), 'מוסף ידיעות לרגל הכנס...', עמ' 1.

26 "Hear Rabbi Meir Kahane Tonight! ... Rabbi Kahane speaks June–October, every Monday and Thursday night ... classes on the Parsha [biblical portion] of the week every Saturday night...", handwritten, with a hand-drawn map of the Ussishkin Street area at the bottom and, on the back, a reproduction of "For a Jewish State, Annex and Expel," 2-sided flyer, rz 122c.

"Welcome Home! ... You Could Forget ... You can hear Rabbi Meir Kahane speak every Monday and Thursday at 8:45 p.m., 31 Ussishkin Street in Jerusalem, June–October," 2-sided mimeographed flyer, rz 122. The phone number of the new office on Agripas Street, 02-247202, dates this flyer as 1983.

מאיר דיבר עם סטודנטים בפנימייה של אוניברסיטת תל אביב בכ"ח באלול (6 בספטמבר). ראה יומן... הערה 1. Cedarhurst, see notes to chapter 26, note 38.

27 גד ליאור, "מצטער אבל לא נגרם כל נזק", 'ידיעות אחרונות', כ"ג באב תשמ"ג (2 באוגוסט 1983), עמ' 2.
 "אנשים: על מה הצער", 'דבר', כ"ג באב תשמ"ג (2 באוגוסט 1983), עמ' 3.
 מברק מתנועת 'כך' למערכת 'אל פאג'ר', כ"ב באב תשמ"ג (1 באוגוסט 1983), צד 122ה.

28 "בבוקר תבערה לעבר מערכת 'אל פאג'ר'", 'ידיעות אחרונות', כ"ב באב תשמ"ג (1 באוגוסט 1983), עמ' 6.
 "מצ"ב העתק ממברקו של הרב מאיר כהנא למתאם הפעולות בשטחים, בנימין בן אליעזר...", הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית על נייר מכתבים של תנועת 'כך', כ"ב באב תשמ"ג (1.8.83), צד 122ג. בהודעה צילום של המברק ונוסח באנגלית בכתב ידו של מאיר.

ראה הערה 27, גד ליאור, "מצטער...". המברק הנ"ל מוזכר בידיעה.
 פרופסור בן ציון טבגר הלך לעולמו ב"ב באב תשמ"ג (22 ביולי 1983), שבוע לפני הטקס המתוכנן.
 Daoud Kuttab, "View from the East," *Jerusalem Post*, August 5, 1983, In *Jerusalem* section, p. 4.

"The Kach Movement today filed a criminal complaint of incitement ... Rabbi Kahane and a delegation of Kach will visit the *Post* offices [on August 10] ...," press release, before August 10, 1983, rz 122e.

"קובלנה פלילית נגד הג'רוזלם פוסט וערבי... הרב כהנא ומשלחת של אנשי 'כך' יגיעו בע"ה ביום רביעי [א' באלול (10 באוגוסט)] בשעה 10:00 בבוקר למשרדי העיתון...", הודעה לעיתונות על נייר מכתבים של תנועת 'כך', צד 122.

"Post Prints Article by Pro-PLO Arab that Justifies Attacks on Jews; Kahane Files Criminal Suit," *Jewish Press*, August 19, 1983, p. 18.

"Complaint to Police about 'Post' Article," *Jerusalem Post*, August 9, 1983, p. 2.

30 "מתנגדי אכלוס ערבים בנצרת עלית הזמינו את הרב כהנא," ידיעות הגליל, ג' באלול תשמ"ג (12 באוגוסט 1983), עמ' 1, צד 122.

"נמנעה הפגנת כהנא בנצרת," ידיעות אחרונות, ג' באלול תשמ"ג (12 באוגוסט 1983), עמ' 2.

כתב הידיעה הנ"ל הניח שהאירוע המתוכנן יהיה דומה להפגנתו הקודמת של מאיר בנצרת עלית, אך מאיר תכנן פעולה מסוג אחר. ראה מחאת תנועת 'כך' בנצרת באייר תשמ"א (מאי 1981), פרק יט, עמ' 235.

"נמשכות תגובות חריפות על ביקור כהנא בנצרת," הארץ, ח' באלול תשמ"ג (17 באוגוסט 1983), עמ' 6.

"תנועת 'כך' מעמיקה...", הודעה לעיתונות, י"ט בתשרי תשמ"ד (26 בספטמבר 1983), צד 122.

31 "סיניף תנועת 'כך' נהנך בנצרת עלית," ידיעות הגליל, ל' בתשרי תשמ"ד (7 באוקטובר 1983), עמ' 1, צד 122.

"תנועת 'כך' שמחה להזמין... לחנוכת הסיניף... בכ"ח בתשרי (5.10.83) בשעה 19:00 ברחוב חרוד 900/2. בתאריך הנ"ל הרב מאיר כהנא ישא דברים... בבית הכנסת הגדול...", מודעת קיר, צדכ 80-2.

חווה שכירות... דירה ברחוב 902/2 רחוב חרוד, נצרת עלית... כ"ח בתשרי תשמ"ד עד ו' באב תשמ"ד (5 באוקטובר 1983 עד 4 באוגוסט 1984), תשלום מראש, 60,000 שקל, חתומים: בעלת הדירה, עירית יונה (צחר) המשכיר; מאיר כהנא, השוכר, ט"ז בתשרי תשמ"ד (23 בספטמבר 1983), צד 703.

סילבי קשת, "אדום הצוואר," ידיעות אחרונות, כ"ז בחשוון תשמ"ד (3 בנובמבר 1983), מוסף 24 שעות, עמ' 3.

דיווח על הופעתו של אלקס פינקלשטיין בתכנית הטלוויזיה 'כותרת לילה'. עלתה דרישה שפינקלשטיין יואשם בהסתה בגלל דברים שאמר בתכנית, אך היועץ המשפטי קבע שדבריו היו חוקיים.

"Zamir: Call to Deport Arabs Not Subject to Prosecution," *Jerusalem Post*, November 30, 1983, p. 3.

אריה דיין, "לגזענים אין מה לדאוג," כותרת ראשית, ג' בכסלו תשמ"ד (9 בנובמבר 1983), עמ' 19, צד 125.

32 מברק לראש הממשלה מנחם בגין מתנועת 'כך', לפני כ"א באלול תשמ"ג (30 באוגוסט 1983), העתק בהודעה לעיתונות, צד 122. דרישה לבטל את ביקורו של קנצלר גרמניה, הלמוט קוהל. בהודעה נמסר תרגום של המברק לאנגלית.

"Begin," *Jewish Press*, September 30, 1983, p. 8, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Spring 1984, reprinted in *Beyond Words*, 4: 292-295.

במאמר הנ"ל תיאר מאיר את הדברים שראה בעיני רוחו על ביקור הלמוט קוהל.

"A Nation Is Stunned: Begin Announces He Intends to Resign," *Jewish Telegraphic Agency*, August 29, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved May 7, 2014.

"Kohl Cancels Visit to Israel," *Jewish Telegraphic Agency*, September 1, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved June 15, 2014.

"Behind the Headlines; the End of an Era," *Jewish Telegraphic Agency*, September 1, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved July 10, 2014.

בכתבה הנ"ל מועלות סיבות אפשריות להתפטרותו של מנחם בגין.

33 "But What About Israel?" *Jewish Press*, August 5, 1983, pp. 19, 55, reprinted in *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Spring 1984, p. 10.

נאומו של הנשיא חיים הרצוג באזכרה לבנימין זאב הרצל בירושלים, י"ט בתמוז תשמ"ג (30 ביוני 1983), צד 1-526.

34 מכתב ממאיר לנשיא חיים הרצוג, י"ח באב תשמ"ג (28 ביולי 1983), צד 122. מבצע 'עזרא ונחמיה' תוכנן להתחיל בתאריך שצוין במכתב זה.

המכתב הנ"ל נכתב על נייר המכתבים של תנועת 'כך', שבצד ימינו הייתה כותרת בעברית ובצד שמאלו כותרת באנגלית. בצד ימין נכתב "תנועת כך: הליגה להגנה יהודית בארץ ישראל, רחוב אגריפס 111, ירושלים", ועל ידו עיגול שבתוכו הסיסמה "ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ". בצד שמאל, על יד הכותרת באנגלית, היה סמליל תנועת 'כך', אגרוף קמוץ על רקע מגן דוד. הכתובת בכותרת באנגלית הייתה: רחוב אוסישקין 31, ירושלים, אך רק מספר הטלפון של המשרד ברחוב אגריפס נכתב על נייר המכתבים: 02-247202.

מברק ממאיר לנשיא חיים הרצוג, לפני י"ח באב (28.7.83), צד 1. במברק נכתב, "חן חן על קריאתך... להיאבק

במחלת הטמיעה והתבוללות בקרב יהודי הגולה... אנו עומדים להגיע בע"ה למשכן הנשיא בתאריך 28.7.83 (י"ח מנ"א)..."

35 "מסדר היסוד החגיגי של משמר הכבוד היהודי...", [מודעה] גזיר עיתון, לפני י"ב בתשרי תשמ"ד (19 בספטמבר 1983), צד 122א. שם העיתון ותאריכו אינם ידועים.

הגר אנוש, "לבקר הרוע מקרבנו", 'דבר', י"ב בתשרי תשמ"ד (19 בספטמבר 1983), עמ' 9. צילום הפלייר 'בת ישראל' צורף לכתבה.

"בת ישראל... וכן ישראל...", פלייר, צד 121ה. לציטוט של קטע מהפלייר ראה פרק כ, עמ' 255.

הפלייר 'בת ישראל' חולק בידי חברי 'כך' גם בגן סאקר, ירושלים, בכ' באב (30 ביולי). ראה:

"להלן רשימה חלקית של פעולות... ט"ז באב-כ"ח באב (26 ביולי-7 באוגוסט)", הודעה לעיתונות, צד 122ג.

על הפלייר 'בת ישראל' כתב מאיר במאמרו זה:

"Leftists Demand Action Against Kach for Leaflets to Tourists," *Jewish Press*, July 19, 1985, p. 53.

"הפגנת 'כך' נגד נישואי יהודים-ערבים", 'דבר', י"ג בתשרי תשמ"ד (20 בספטמבר 1983), עמ' 3.

"חוק עזרא ונחמיה...", עצומה על נייר מכתבים של תנועת 'כך', חולק בל"ב בתשרי תשמ"ד (19 בספטמבר 1983), צד 122ה. בטקסט העצומה ציטוטים מספר עזרא (י-יא) ומספר נחמיה (יג-כד-כה).

בקשת רישיון לעריכת תהלוכה/אספה תחת כיפת השמים... כיכר דיזינגוף... המטרה: נגד התבוללות יהודית עם

ערבים בארץ... י"ב בתשרי תשמ"ד (19 בספטמבר 1983).... הוגש: ח' בתשרי תשמ"ד (15 בספטמבר 1983), צד 122.

תנאי המשטרה לקיום אספה... הרב כהנא, י"ב בתשרי תשמ"ד (19 בספטמבר 1983), [חתום] א. עמית, סגן ניצב,

קצין אגף מבצעים, מרחב הירקון, י"א בתשרי תשמ"ד (18.8.83), צד 122. בתנאים נכתב שמועד האספה יוחלף מ 7:00

עד 5:30 ל 18:00 עד 16:30 ונאסר השימוש ברמקולים 'כדי לא להפריע למהלך החיים התקין של בתי הקולנוע

במקום'.

מכתב ממזכירות תנועת 'כך' ל____, אחרי י"ב בתשרי (19 בספטמבר), צד 122ה. המכתב נשלח לאנשים שחתמו

על עצומת 'עזרא ונחמיה', כדי לעודד אותם להצטרף לתנועת 'כך'.

"התגשמות חזון אחרית הימים?...", [כיתוב תמונה] 'הצופה', י"ד בתשרי תשמ"ד (21 בספטמבר 1983), עמ' 1.

"המשטרה הפרידה בין מפגינים נגד המלחמה לאנשי הרב כהנא", 'הארץ', י"ג בתשרי תשמ"ד (20 בספטמבר

1983), עמ' 3.

36 "רוזנבלום, כהנא והשנה החדשה", 'על המשמר', ט"ז בתשרי תשמ"ד (23 בספטמבר 1983), מוסף 'חותם', עמ' 3.

"שנה טובה, שנת חזרה אל הגבולות הנכונים", 'על המשמר', כ"ט באלול תשמ"ג (7 בספטמבר 1983), מוסף 'חותם',

עמ' 1.

"שנה טובה... הגבולות הנכונים... נהר מצרים עד הנהר הגדול, נהר פרת (בראשית טו יח) [חתום] תנועת 'כך',

פלייר שפורסם אחרי ב' בתשרי תשמ"ד (9 בספטמבר 1983), צד 122. תצלום של הפלייר פורסם ב'חותם', ראה

"רוזנבלום, כהנא...", לעיל.

37 חול המועד סוכות, י"ח-כ' בתשרי (25-27 בספטמבר), ראה ימונ... הערה 1.

תצלום משפחתנו המורחבת ליד הסוכה, י"ח בתשרי (25 בספטמבר), צד.

בכל שנה מפגש המשפחה בסוכות נערך ביום ההולדת של בנימין, י"ט בתשרי, אך באותה שנה נפגשנו ב"ח

בתשרי משום שבי"ט נערכה חגיגת בר המצווה של מרדכי, אחיו של מאיר, בבית הכנסת 'חזון יחזקאל' בעיר העתיקה

בירושלים.

38 "The Committee to Perpetuate the Acts of Retaliation by David Raziell (May G-d Avenge his Blood) and His Comrades in the Underground ... memorial gathering ... September 25, 10:00 a.m.,"

English press release, rz 122c. This was printed on plain paper, not on Kach stationery.

"כבודך מוזמן בזה לכבד את זכרם ופעלם של דוד רזיאל הי"ד וחבריו למחתרת... י"ח בתשרי תשמ"ד (25.9.93)

בשעה 10:00 בבוקר [חתום] הוועד להנצחת פעולות התגמול של דוד רזיאל הי"ד... ת.ד. 12085, תל אביב, טל.

03-835072, הזמנה מודפסת, צד 122ג. תשובה בכתב יד על עותק של הזמנה זו: 'לדאבון לב לא אשהה ב 29.9 בארץ,

שאם לא כך הייתי עושה מאמץ לבוא', [חתום] חבר הכנסת שבח וייס.

"דוד רזיאל, כבוד לפעולותיו, בית ישראל מוזמן בזה לכבד את זכרם ופעולותיהם... בין המוזמנים: כבוד נשיא

המדינה, שרים, חברי כנסת, ובני המשפחה הלוחמת... [חתום] הוועד להנצחת פעולות התגמול של דוד רזיאל הי"ד... ת.ד.

12085, תל אביב, טל. 03-835072, [מודעה] גזיר עיתון, צד 122א. שם העיתון ותאריכו אינם ידועים.

מספרי תיבת הדואר והטלפון במודעה הנ"ל זהים לאלה של משרד תנועת 'כך' בתל אביב.

אריה בנדר, 'ותיקי אצ"ל עזבו במחאה...', 'מעריב', י"ט בתשרי תשמ"ד (26 בספטמבר 1983), צד 122א

מברק ממרדכי ציפורי לת.ד. 12085, תל אביב, י"ד בתשרי תשמ"ד (21.9.83) חותמת הדואר, **צד 122**. במברק נכתב: "בשם הנהלת ברית חיילי האצ"ל הננו מתנגדים בכל תוקף כי טקסים כל-שהם יערכו לזכרו של דוד רוזיאל וחבריו למחתרת ע"י גוף כלשהוא פרט למשפחתו או לברית חיילי האצ"ל... [חתום] מרדכי צפורי, יו"ר ברית חיילי אצ"ל". בקשת רישיון לעריכת אסיפה... מוגש בשם: הוועד להנצחת פעולות התגמול של דוד רוזיאל הי"ד וחבריו, נושא האספה: פעולותיו של דוד רוזיאל למען העם היהודי... מועד: י"ח בתשרי תשמ"ד (25 בספטמבר 1983), 10:00-12:00, המקום: שער יפו... הוגש ז' בתשרי תשמ"ד (14 בספטמבר 1983), **צד 122**.

החלטה בדבר מתן רישיון לאספה/תהלוכה... י"ח בתשרי תשמ"ד (25 בספטמבר 1983), אישור בתנאים אלו: "מקום האספה יהיה בטיילת יפו, 50 מטרים צפונה משער יפו... יותר שימוש ברמקולים אך ורק לצורך הגברת קולו של הנואם...", [חתום] ניצב יהושע כספי, מפקד מחוז הדרומי, **צד 122**.
39 "ושמחת בחגך... סניף תנועת 'כך' בקריית ארבע מזמין את תושבי הקריה לשמחת בית השואבה שתיערך א"ה ביום א', ג' דחול המועד סוכות (25 בספטמבר) ברחבת מערת המכפלה, בהשתתפות הרב מאיר כהנא ורבנים אחרים...", פלייר בכתב יד, **צד 122**.

"סניף קריית ארבע של תנועת 'כך' פותח במסע הבחירות למועצה המקומית... מוצאי שבת בראשית, [אור לכ"ה בתשרי תשמ"ד (1 באוקטובר 1983)], 21:00... דירה 406/7...", פלייר, חלקו בכתב יד, **צד 122**.
 מאיר ואחרים צולמו בערב הני"ל. שני תצלומים, **צד 100-101**.
 "מהו הדין שחל ביהודה ושומרון?" ראה:

<http://www.law.idf.il/338-he/Patzar.aspx>. Retrieved June 8, 2015.

Yair Shamir, "International Law and Judea and Samaria," *Jerusalem Post*, November 24, 2013.

"מחר בחירות בקריית ארבע," ידיעות אחרונות, י"ט בתמוז תשמ"ה (8 ביולי 1985), עמ' 7.
 "Two Political Factions in Kiryat Arba Adopt Apartheid Policy Against Town's Arab," Jewish Telegraphic Agency, July 22, 1985. www.jta.org/archive. Retrieved June 30, 2014.

40 אישור עלייה למטוס אל על' בנמל התעופה ב'ן גוריון, ב' בחשוון תשמ"ד (9 באוקטובר 1983), **צד 125**. ראה גם יומן... הערה 1.

תקנות... יציאה לחוץ לארץ: היתר, כ"א בתשרי תשמ"ד-כ"ב בטבת תשמ"ד (28 בספטמבר 1983-28 בדצמבר 1983), חותמת דואר צבאי כ"ג באלול תשמ"ג (1 בספטמבר 1983), **צד 125**.

פרק כח

1 מכתב (אנגלית) ממאיר למדליון (אברהם), שילה (לידו), לני שרונב ופ'ן רוזנבלט-סידמן, ל' באב תשמ"ג (9 באוגוסט 1983). למכתבו צורפו דוגמה של מכתב לתומכים, עמ' 1, והכנות לביקוריו בקהילות יהודיות, 3 עמ', **צד 393**.

2 Fall Schedule 1983 [updated version], with Meir's handwritten additions to the typed schedule, 5 pp., *rz 711*.

Fall Schedule 1983 [early version], 4 pp., *rz 895*. This version, typed on a different typewriter, has some information not found in the above, updated version.

"Jewish Defense League ... Mass Membership Meeting ... October 9, 1983, Prince George Hotel ... 1:00 p.m. ... Rabbi Meir Kahane ... first U.S. appearance ...," [ad] *Jewish Press*, October 7, 1983, p. 54.

מכתב מפרן רוזנבלט, המנהלת הארצית, הליגה להגנה יהודית, לחברי הליגה, י"ט בתשרי תשמ"ד (26 בספטמבר 1983), **צד 125**. עידוד השתתפות החברים באירוע במלון 'פרינץ ג'ורג' בב' בחשוון (9 באוקטובר).

"Synagogue in Connecticut Damaged by Suspected Arson," Jewish Telegraphic Agency, August 16, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved July 10, 2014.

"JDL Begins Patrols in the West Hartford Jewish Community," Jewish Telegraphic Agency, August 19, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved July 10, 2014.

"At Last! ... Rabbi Meir Kahane ... The controversial voice of Jewish faith and power ... Oct. 10, 7:30, Holiday Inn, 50 Morgan St., Hartford, \$5 donation," flyer, *rz 125c*.

"Why I Am Coming to West Hartford," *Jewish Press*, October 7, 1983, p. 43. **3**

תכנית הרדיו שהוקלטה:

Mark Davis radio show, WTIC, Hartford, Conn., October 12, 1983, 8:00-10:00 p.m., audio file, *rzp*. See Fall Schedule, note 2.

- 4 הכתובת ומספר הטלפון של המשרד החדש:
1916 Kings Highway, Brooklyn, N.Y. 11229, tel. 376-3303.
הפרטים נמסרו בהערה 2, מכתב מפרן רוזנבלט...:
לפני שמאיר ג'ולוביץ עלה לארץ הוא עזר לפרן רוזנבלט להעביר את המשרד לברוקלין. דוא"ל מפרן רוזנבלט
סידמן, ה' באדר ב תשע"ד (7 במרץ 2014).
- The *Jewish Defender* was published by the New York office of the Jewish Defense League from 1979 to 1983.
- EDITED BY TUVIA BECKER, 1979:
September 1979-Elul 5739, 16 [unnumbered] pp., 21 cm., rz 103b.
October 1979, 16 [unnumbered] pp., 21 cm., rzp.
- EDITED BY MEIR JOLOVITZ, JUNE 1981-1983:
June 1981-Sivan 5741, vol. 1, no. 1, 8 pp., 28 cm., rz 107a.
November 1981-Cheshvan 5742, vol. 1, no. 2, 8 pp., 28 cm., rz 719.
March 1982-Adar 5742, vol. 1, no. 3, 16 pp., 21 cm., rz 719.
July 1982-Av 5742, vol. 1, no. 4, 16 pp., 21 cm., rz 719.
October 1982-Cheshvan 5743, vol. 2, no. 1, 16 pp., 21 cm., rz 719.
May 1983-Sivan 5743, vol. 2, no. 2, 12 pp., 21 cm., rz 719.
- EDITED BY FERN ROSENBLATT:
November 1983-Cheshvan 5744, vol. 2, no. 3, 12 pp., 21 cm., rz 719.
על התרומות שהתקבלו: דוא"ל מפרן רוזנבלט סידמן, י"ב בכסלו תש"ס (21 בנובמבר 1999).
Several issues of a mimeographed newsletter published by the JDL chapter in Miami were also titled *Jewish Defender*.
- 5 "Of Activism and Activists," *Jewish Press*, August 12, 1983, pp. 8, 38, reprinted in *Beyond Words*, 4:219-22.
תרגום לעברית של המאמר הנ"ל: "על אקטיביזם ואקטיביסטים", 'כהן ונביא', כרך א, עמ' 78-80.
דיווח על פעילויות של הליגה, ראה:
"JDL Update," *Jewish Defender*, November 1983, vol. 2, no. 3, pp. 11-12, rz 719.
- 6 Fox Butterfield, "Boston Drops Concert with Miss Redgrave," *New York Times*, April 2, 1982.
This notes the threats by Jewish groups.
"Contempt Order Against JDL Dismissed by Judge," *Jewish Press*, September 30, 1983, p. 2.
"Jewish Leaders Analyze Redgrave Case," *Jewish Advocate* (Boston), November 4, 1983, p. 4.
"JDL Update," *Jewish Defender*, November 1983, pp. 11-12, rz 719.
דוא"ל מפרן רוזנבלט סידמן, כ' בתמוז תשע"ד (18 ביולי 2014).
- 7 "Vanessa," subheading of "The Book Is Open, The Hand Writes," *Jewish Press*, November 4, 1983, pp. 13, 52, reprinted without "Vanessa," in *Beyond Words*, 4:237-239.
- 8 "Jackson," *Jewish Press*, October 21, 1983, pp. 23, 54.
יש להניח שמאיר כתב את המאמר הנ"ל כשעדיין היה בארץ ויכול לצטט את המקורות מהתיקים שלו. תכניתו של ג'קסון להתמודד בבחירות לנשיאות ארצות הברית דווחה כבר בתמוז (יוני). ראה:
Howell Raines, "Group of Black Leaders Supports Idea of Bid by Black for Presidency," *New York Times*, June 21, 1983.
"Leaders Try to Avoid Rift Between Blacks and Jews," *New York Times*, August 19, 1979, p. 12.
"Jessie Jackson: A Candid Conversation with the Fiery Heir Apparent to Martin Luther King," *Playboy*, November 1979, pp. 85-112, 188, 290-292. The quote is on page 290.
איגנה דויטשקרוון, 'ג'קסון: ישראל מסכנת האינטרסים של ארה"ב', 'מעריב', ד' בתשרי תש"ם (25 בספטמבר 1979), עמ' 3.
דן ארקין, 'צריך לתת צ'אנס גם לערפאת', 'מעריב', ד' בתשרי תש"ם (25 בספטמבר 1979), עמ' 3.
"כאן זה לא גטו: הפגנה נמרצת נגד ג'סי ג'קסון האנטישמי... ביום ב' הקרוב, ג' בתשרי תש"ם (24 בספטמבר

- (1979), בשעות הערב ליד המלון בו יתאכסן, הודעה לעיתונות בעברית ובאנגלית על נייר מכתבים של תנועת 'כך', צד 103. ראה דיווח על ההפגנה בכתבה של דן ארקין, לעיל.
יהודים שליוו את ג'קסון בביקורו בישראל גינו את התנהגותו. ראה:
- "U.S. Jews Accompanying Jackson Denounce His Behavior in Israel," Jewish Telegraphic Agency, September 27, 1979. www.jta.org/archive. Retrieved August 5, 2014.
- "Seeking Votes and Clout: Jesse Jackson Spearheads a New Black Drive for Political Power," *Time*, August 22, 1983, pp. 30-38.
- "Jackson Rents Hall; '84 Bid Held Possible," *New York Times*, October 28, 1983. ⁹
מאיר כינס מסיבת עיתונאים בניו יורק בכ"ה בחשוון תשמ"ד (1 בנובמבר 1983) בשעה 10:30 בבוקר. ראה Schedule, Fall 2:
- Ronald Smothers, "Jackson Foresees No Independent Candidacy," *New York Times*, November 2, 1983.
- "Jackson Issues Denial of Being Anti-Semitic," *New York Times*, November 3, 1983, p. B15.
- Yaakov Rodan, "Jackson's Entry Worries Jews," *Jewish Press*, November 4, 1983, p. 3.
- Milton Coleman, "Jackson Launches 1984 Candidacy," *Washington Post*, November 4, 1984, ¹⁰ pp. A1, A3.
- Ronald Smothers, "Jackson Declares Formal Candidacy," *New York Times*, November 4, 1983.
- Metropolitan Police Department, Washington, D.C., collateral receipt no. 690274 for \$10.00 forfeit, to Meir Kahane. Charge: disorderly conduct. Dated November 3, 1983, 1:58 p.m. The same form was issued to Baruch Ben Yosef (Andrew Green), collateral receipt no. 690275 at 2:00 p.m., rz 125c.
- "Meir Kahane's Personal Report on the Disruption of Jesse Jackson Rally," *Jewish Press*, November 11, 1983, pp. 2, 54.
- "Do You Believe That Any Jew Should Support This Man?" [ad] *New York Times*, November ¹¹ 11, 1983, p. A24. The ad was two columns wide and twenty inches long, only two inches shorter than the entire length of the page.
- The coupon said, "Please make checks payable to Jews Against Jackson and mail to: 1916 Kings Highway, Brooklyn, N.Y. 11229. Attn: Fern Rosenblatt, Director."
- "Meeting Between Black and Jewish Leaders Seeks to Continue Dialogue Between the Two ¹² Minority Groups," Jewish Telegraphic Agency, November 22, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved August 7, 2014.
- "U.S. Jews Urged Not to Turn Jesse Jackson's Campaign into Black-Jewish Confrontation," Jewish Telegraphic Agency, November 17, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved August 7, 2014.
- Jackie Rothenberg, "Friend of Israel?" *Arizona Republic*, December 18, 1983, rz 125a. ¹³
- Robert Hanley, "Jews Too Apathetic, Rabbi Says," *Forty-Niner* (California State University, Long Beach), November 15, 1983, pp. 1, 7. Thanks to Heather Steele, Special Collections, California State University, for a copy of this article.
- October 31, 1983, 8:00-9:00 p.m., David Brudnoy show. See Fall Schedule, note 2. ¹⁴
- David Brudnoy, "Kahane and Jews Against Jackson," *Jewish Advocate* (Boston), November 10, 1983, p. 8, rz 816.
- "Jackson," *Jewish Press*, October 21, 1983, pp. 23, 54.
- Lawrance Harmon, "No CJF Forum for Kahane," *Jewish Advocate* (Boston), November 24, 1983, p. 2, rz 125a.
- בכתבה הנ"ל דווח שמאיר הופיע בתכנית הרדיו 'קול ניו אינגלנד' ביום ראשון י"ד בכסלו תשמ"ד (20 בנובמבר) ושהוא מתכנן הקמת סניף של 'יהודים נגד ג'קסון' בבוסטון.
- Lawrence Harmon, "Kol New England: 'Straight' Jewish Talk," *Jewish Advocate* (Boston), December 1, 1983, p. 4, rz 125a
- לכתבה הנ"ל צורף תצלום של מאיר באולפן השידור, שבו הוא יושב מול המיקרופון ואצבעו על מצחו – תנוחה אופיינית שלו.

דיעה על אספה להקמת סניף של 'היהודים נגד ג'קסון' בכ"ט בססלו (5 בדצמבר) בשעה 8:30, במלון 'מריוט' בניוטרון שליד בוסטון, ראה:

"Kahane to Launch Local 'Jews Against Jackson,'" *Jewish Advocate* (Boston), December 1, p. 3, rz 125a.

"The Debate of the Year," [ad] *Jewish Press*, December 9, 1983, p. 39. 15

"The Debate of the Year, [ad] *Village Voice*, December 13, 1983, p. 10, rz 816.

"And a Reminder," subheading of "In Rabbi's Clothing," *Jewish Press*, December 9, 1983, pp. 28, 45.

בטורו הנ"ל מסר מאיר פרטים על העימות בינו ובין ג'סי ג'קסון.

מכתב (אנגלית) מרחל ד' למאיר, ט' בטבת תשמ"ד (15 בדצמבר 1983), צד 125ב.

במכתב הנ"ל דווח על הדברים שאמר מנחה הרדיו בוב ג'רנט בתכניתו בז' ובח' בטבת (13 ו-14 בדצמבר).
לסקירה על פעילות 'היהודים נגד ג'קסון' ראה:

Ben Beach, "JDL Chief a Fighter," *USA Today*, December 18, 1983. p. 2A, rzp.

November 6, 7.30 p.m., New Milford Jewish Center (Cong. Beth Tikvah), New Milford, N.J. 16
See Fall Schedule, note 2.

Elizabeth Auster, "Fiery Rhetoric from Kahane," *Bergen Evening Record*, November 7, 1983, pp. B1, B2, rz 125a.

See also Sandra Gardner, "New Jerseyans," *New York Times*, November 6, 1983, section 11-NJ.

"The Murderers Are Us," *Jewish Press*, November 11, 1983, p. 41, reprinted in *Beyond Words*, 4:240-242. About the 29 soldiers who were killed.

"Cabinet Considering Increased Security Measures in South Lebanon Following Terrorist Attack...," Jewish Telegraphic Agency, November 7, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved July 18, 2014.

"Rabbi Kahane's ... West Coast Trip, November 7–November 15, 1983," handwritten schedule, 17
9 pp., rz 125b.

"Come and Hear ... Rabbi Meir Kahane ... Nov. 7 at 8:00 p.m. at the Social Sciences Auditorium on the U of A [University of Arizona, Tucson] Campus ...," rz 125b.

See Jackie Rothenberg, note 13.

"Rabbi Kahane [*sic*] Plans to Sue Hillel for Loss of Sponsorship at DU," *Clarion* (University 18
of Denver), November 10, 1983, pp. 1, 4. Thanks for a copy of this article to Jill Ritterbach, Special Collections, University of Denver.

See also "Letter to a Denver Rabbi," *Jewish Press*, September 9, 1983, pp. 12, 39, reprinted in *Beyond Words*, 4:228-231. This describes Meir's difficulties in finding a synagogue in Denver that would invite him to speak.

"Rabbi Meir Kahane Barred by CJF and Hillel over Jackson Blast," *Jewish Press*, November 25, 1983, p. 64 [backpage].

"Attention all Jewish students ... Are you turned off by 'religion'? Rabbi Meir Kahane will speak at Hillel, 2795 Colorado Avenue [University of Colorado at Boulder], November 9, 11.30 a.m. to 1:00 p.m.," flyer, rz 125c.

B'nai B'rith directive, see notes to chapter 23, note 6. 19

Letter from Warren W. Eisenberg, director, International Council of B'nai B'rith, and Len Steinhorn, secretary, B'nai B'rith International, to Dr. Daniel Thursz, vice president of B'nai B'rith International, and Rabbi Joel Meyers, associate director of B'nai B'rith International, August 17, 1983, rz 574b. "Subject: Refutation of Meir Kahane Letter."

Letter from Alan Greenberg, president, B'nai B'rith, District Number One, to All Lodge and Unit Presidents, September 15, 1983, rz 121a. Encloses above memo from Eisenberg.

"Meir Kahane Must be Heard! ... November 10, 12:00 ... Jews Against Jackson ... Hillel Jewish 20
Student Center, U.C. Berkeley," flyer, rz 125b.

See West Coast Trip, note 17.

Receipt from Greater Los Angeles Press Club for \$65.50 for conference room, November 11, 1983, rz 701.

Radio appearances, November 10, 7:00 p.m., Ronn Owens Show, KGO; 12:00 midnight, Ray Briem Show, KABC. TV appearance, November 11, 1983, 11:30, Channel 11. See Fall Schedule, note 2. Handwritten additions by Meir to the typed schedule.

See "Rabbi Meir Kahane Barred...," note 18.

Richard Varenchik, "JDL Chief Persists in Hitting Jackson's Presidential Drive," *Daily News* (Los Angeles), November 12, 1983, p. 7, rz 816.

WEEKEND IN LOS ANGELES: 21

Friday afternoon, November 11: Los Angeles Valley College.

Shabbat, November 12: Aish HaTorah (Rabbi Zvi Block); Congregation Shaarey Zedek (Rabbi Marvin Sugarman).

Saturday night, parlor meeting at the home of Jerry and Velma Blume.

Sunday morning, November 13: meeting with supporters at the home of Steve Smason. "Hear Meir Kahane, noon to 1:00 p.m., November 14 ... Israel After Begin ... Student Union (behind the Motherload Café) ... Hillel Jewish Student Union ... [California State College Long Beach]," poster, rz 125c.

See West Coast Trip, note 17.

See Robert Hanley, note 13.

"Meir Kahane Must Be Heard! Israel After Begin ... November 13 at 7:30 p.m. ... Temple Sharon ... Costa Mesa," flyer, rz 125c. 22

"Meir Kahane Must Be Heard! Israel After Begin ... November 15 at 7:30 p.m. ... Temple B'nai Hayim [Sherman Oaks]," flyer, rz 125c.

See ...West Coast Trip, note 17.

November 15: George Putnam show, station KIEV. See Fall Schedule, note 2, Meir's handwritten addition to the typed schedule.

(ראה Schedule Fall הערה 2.)

October 19, 11 a.m., Wally Kennedy Show, WCAU; 3:00 p.m. Irv Homer Show, WWDB; 4:00 p.m., Barry Reisman show, Philadelphia.

Letter [of thanks] from Dolly Banks, president, WWDB, to Meir, October 27, 1983, rz 125b.

October 25, 6:00 p.m., Bob Grant show, New York City.

October 31, 2:00 p.m., taping for "People To People" WPVI-Channel 6, Philadelphia. JDL contact person: Ed Solomon.

November 1, 4:00 p.m., Barry Farber radio show, New York City.

November 28, 10:00 a.m., Sandy Peyton show, WIOD; 1:00 p.m., Barry Young Show, WGBS (WJNO), Miami.

December 1, 9.30 a.m., taping for Tony Brown TV show [PBS Public Broadcasting System], New York City. This was broadcast on January 19, 1984. Topic: Jesse Jackson.

"Concerns of American Jewry, Israel and Jews in Lands of Distress, Addressed at Opening of CJF Assembly," Jewish Telegraphic Agency, November 18, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved July 21, 2014. 23

הכנס השנתי של מועצת הפדרציות היהודיות:

.General Assembly of the Council of Jewish Federations (CJF)

Delta flight leaving Los Angeles 11:20 p.m., arriving Atlanta 6:10 a.m., See Fall Schedule, note 2.

Letter from Meir to Carmi Schwartz, executive director, Council of Jewish Federations, July 14, 1983, rz 125b.

מכתב (אנגלית) מבתיה בן זאב אליי, ב' בחשוון תשנ"ח (2 בנובמבר 1997), צ"נ.

Letter from Durwood McAlister, editorial page editor, *Atlanta Journal*, to Gerald R. Epstein, October 12, 1983, rz 125b. This notes the planned press conference.

See “Rabbi Meir Kahane Barred ...,” note 18.

“A Jewish Message to All Delegates of the CJF [Council of Jewish Federations] General 24 Assembly, [signed] Jewish Defense League, 1916 Kings Highway, Brooklyn, N.Y. and The Jewish Idea, P.O.Box 425, Midwood Station, Brooklyn, N.Y. 11230, November 16, 1983,” flyer, rz 125c.

דוא"ל (אנגלית) מג'רי אפשטיין, כ"ד באלול תשע"ד (19 בספטמבר 2014).

Letter from Gerald R. Epstein to Tom Houck, October 10, 1983, rz 125b. This has a note indicating that Meir appeared on Houck's show on November 17, 1:30-2:30 p.m. See also Fall Schedule, note 2.

November 19, parlor meeting at home of Bob Jacobs; November 20, 1:00 p.m., Kol New 25 England radio show, WTTP (both are handwritten additions by Meir to the typed schedule); 7:30 p.m. Pomona Jewish Center, Rockland County. See Fall Schedule, note 2.

Airline tickets, L.A.-Atlanta, Nov. 15; Atlanta-N.Y., Nov. 17; N.Y.-Atlanta, Nov. 21, rz 125c.

“Why Is the Jewish Establishment Afraid of Meir Kahane?” [ad] *Southern Israelite*, October 26 28, 1983, p. 11, rz 125a. <http://israelite.galileo.usg.edu/israelite/search>. Retrieved July 10, 2014.

“Jews, Do Not Sleep Nor Slumber,” [ad] *Southern Israelite*, November 11, 1983, p. 27, rz 125a. For Internet, see “Why is the Jewish...,”above.

“Just When You Thought It Couldn't Get Worse,” [ad] *Southern Israelite*, November 18, 1983, p. 25, rz 125a. Each ad said “Tickets \$5.00, Students \$2.00.” For Internet, see “Why is the Jewish...,”above.

One ad announced Meir's appearance in Atlanta differently: November 21 at the Peachtree Plaza Hotel: “The Jewish Idea Invites You...,” [ad] *Southern Israelite*, October 21, 1983, p. 20, rz 125a. For Internet, see “Why is the Jewish...,”above.

“Kahane Is Coming! Sheraton Century Center, November 22...,” [ad] *Southern Israelite*, October 14, 1983, p. 15, rz 125a. For Internet, see “Why is the Jewish...,”above.

I found no report in the *Southern Israelite* about Meir's talk on November 22.

“Kahane Speaks at Chabad,” *Jewish Journal* (South Florida), November 24, 1983, p. 2A, rz 125a. 27

“Kahane to Speak at Temple,” *Sun Sentinel* (Fort Lauderdale), November 25, 1983, p. 8D, rz 125a.

November 26, 8:00 p.m., Synagogue of Inverrary Chabad, Fort Lauderdale, Florida. See Fall Schedule, note 2.

הרצאות של מאיר באוניברסיטאות שלא הוזכרו בטקסט: (ראה Fall Schedule, הערה 2.) 28

October 25, Yeshiva University, N.Y.

“Meir Kahane Addresses Students; Urges Them ‘To Make Aliyah Immediately,’” *Commentator* (Yeshiva University), November 2, 1983, p. 5, rz 125a.

October 27, Bridgeport University School of Law, Bridgeport, Conn.

November 1, 1:00 p.m. Kingsborough Community College, Brooklyn.

Delores Cepeda, “Tuesday the Rabbi Yelled ‘Hate,’” *Scepter* (Kingsborough Community College) November 27, 1983, p. 2, rz 125a.

November 30, 4.30 p.m., Hofstra University, N.Y.

“Rabbi Meir Kahane... The controversial voice of faith and power ... sponsored by Hakotel...,” poster, 150 x 174 cm., rzw5-213.

December 7, 7.30 p.m., Touro College, 30 W. 44 Street, N.Y.C.

“An all-night emergency meeting of the executive board of the Jewish Defense League...” press release, December 7, 1983, rz 125b. On the following:

“Tragedy in Jerusalem: 4 Killed... Bomb Explodes on Crowded Bus,” Jewish Telegraphic Agency, 1983. www.jta.org/archive. Retrieved January 10, 2017.

בהודעה הנ"ל לעיתונות נכתב שמדיניות ממשלת ישראל, המסרבת להוציא את הערבים מתחומה, גרמה להפצצת אוטובוס והריגת ארבעה יהודים. נכתב גם: "מאיר כהנא ידבר על האירוע ב'טורו קולג' הערב". ראה להלן:
 "Speaking at Touro College ... Rabbi Meir Kahane ... sponsored by Undergraduate Student Government [and] Israel Law Society, Wednesday, Dec. 7, 7:15 p.m.," flyer, rz 125c.
 December 12, 12 noon, Brooklyn College, Brooklyn, N.Y. (handwritten addition by Meir to the typed schedule.)

Meir also spoke to high school students:
 November 6, 12 noon, Yeshiva B'nei Torah, Far Rockaway, N.Y. Contact person, Rabbi Israel Chait.

December 3, Shabbat, Jewish Public School Youth, Manhattan.
 Letter from Jewish Public School Youth [signed] Perry Garber, Ellen Azizollahoff, to Meir, December 6, 1983, rz 895.

"Kahane Issue Reignites," *Pipe Dream* (SUNY Binghamton), November 15, 1983, pp. 1, 6, 29 rz 125a.

"Cancel the Rerun," [editorial] *Pipe Dream* (SUNY Binghamton), November 15, 1983, rz 125a.

Leon J. Goldstein and Philip M. Piaker, "Don't Point," [letters to the editor] *Pipe Dream* (SUNY Binghamton), November 18, 1983, rz 125a. Other letters to the editor were from Seth Sacher, Paul Fox and Leonard Reback.

Letter from David Hagerbaumer, director of Campus Activities, to Paul Fox, November 18, 1983. This required that "Mr. Kahane and each member of his staff shall agree to a personal search ... to insure absence of weapons...; no member of the audience may bring into the auditorium any ... containers, bookbags ... which may be used as, or to conceal weapons..."

"Tonight the Jewish Student Union ... is sponsoring Rabbi Kahane....," press release, December 1, 1983, rz 125a.

תשלום מהתאחדות הסטודנטים 'ב'סטייט יוניברסיטי' בבינגהמטון: צ'ק מספר 5334, דצמבר 1983, \$250.00, ספח צ'ק, צד 895.

בהרצאות קודמות של מאיר ב'סטייט יוניברסיטי' בבינגהמטון הפגינו סטודנטים: ראה פרק ט, עמ' 111; ופרק כד, עמ' 305.

שמות המוזכרים בטקסט:

Student Association, Jewish Students Union, Zionist Action Committee, Paul Fox, Paul Stallman, Stokely Carmichael, Angela Davis.

Darren Dopp, "Meir Kahane Tells Students Anti-Semitism Is Rampant," *Sun Bulletin* 30 (Binghamton, N.Y.), December 2, 1983, p. 5a, rz 125a.

Rabbi Meir Kahane's Speech, University of Pennsylvania, October 20, 1983, 8:30 p.m., recorded by David Fein, audio file, rzp. This begins about twenty minutes after Meir began to speak.
 בקלטת הנאום הנ"ל נשמעות צעקות הסטודנטים מדקה 1:30 עד 2:32.

"JDL Leader Meir Kahane to Speak Tonight," *Daily Pennsylvanian* (University of Pennsylvania), October 20, 1983, rz 125a.

"Rabbi Meir Kahane, leader of the Jewish Defense League and the Kach Movement of Israel ... October 20, 8:30 p.m., Stiteler Hall," flyer, rz 125c.

"Rabbi Kahane ... Committee for Palestinian Rights ... [meeting, University of Pennsylvania] November 2 ...," 2-sided flyer, rz 125b.

December 4, 10:00 a.m., Bergenfeld-Dumont Jewish Center (Cong. Beth Israel), Bergenfeld, 31 N.J.; 8:00 p.m., Young Israel of East Brunswick, New Jersey. See Fall Schedule, note 2.

מודעה על הקמת סניף של 'יהודים נגד ג'קסון' בניו יורק רבתי, ראה:

"Jews Against Jackson ... Founding Meeting ... December 4 at 2:00 p.m. ... Prince George Hotel ...," [ad] *Jewish Press*, November 25, 1983, p. 8B.

"Kahane Leads Adult Education Series with Attack on Jesse Jackson," *Young Israel Viewpoint*, January 1984, rz 125a.

Note from Paul [Lander] to Sheila [Lidz], undated, rz 125b. This gives Meir's schedule at the Ramada Inn of East Brunswick on December 4: 7:00 p.m., Press conference; 8:00 p.m., Lecture; 10:00-10:50 p.m., Personal meetings with Rabbi Kahane.

"Rabbi Meir Kahane Is Back! Come hear the authentic Jewish leader who has the guts to tell the truth... Hillel Lounge, December 5, 12:30," flyer, rz 126c. See also Fall Schedule, note 2.

WMCA [Program Schedule], Monday December 5, 1983 ... 4:00-7:00 p.m. Bob Grant ... Debate, Rabbi Meir Kahane J.D.L. chairman and Dr. M.T. Mehdi, president, American Arab Relations Committee, one mimeographed page on WMCA stationery, rz 125b.

נערך עימות בין מאיר למהדי בתכניתו של גרנט גם בתשל"ז (1977), ראה פרק ו, עמ' 62.
אחרי תכנית הרדיו טס מאיר לבוסטון בטיסה שארכה שלושים וחמש דקות בדרך כלל.

See "Kahane to Launch..." note 14.

Stewart Ain, "Kahane Blasts Jackson Candidacy, Jewish Leaders," *Long Island Jewish World*, November 4, 1983, p. 8, rz 840. Notes that 250 people came to the talk.

בכתבה הנ"ל נכתב שבאו 250 אנשים לשמוע את מאיר בבית הכנסת בדיקס הילס.

October 23, 8:00 p.m., Dix Hills Jewish Center, Huntington, N.Y. See Fall Schedule, note 2.

"The Controversial Rabbi Meir Kahane ... Temple Shalom, December 11, 1983 ...," letter/press release, 2 pp., rz 125b.

בראש הדף הראשון נרשם בכתב יד, "נשלח לתשע מאות שכנים יהודים נבחרים".

"Controversial Israeli Rabbi to Speak in Bristol Twp [Township]," *Bucks County Courier Times*, December 7, 1983, rz 125a.

Barbara Lampl, "Kahane Warns Congregation of Anti-Semitism Explosion in America," *Jewish Times*, December 22, 1983, pp. 15, rz 125a.

"Kahane Raps Jackson's Bid for Presidency in Levittown Appearance," *American Jewish Life*, December 16, 1983, p. 5, rz 125a.

Karl Stark, "Controversial Rabbi Offers Fiery Politics in L.[Lower] Bucks," *Bucks County Courier Times*, December 12, 1983, pp. 1, 2, rz 125a.

Eric N. Berg, "Personal Finance: How to Pick a Long-Distance Service," *New York Times*, October 9, 1983.

36 ז'בוטינסקי בראי הדורות (תל אביב: אגודת בוגרי ביתר לדורותיהם), 205 עמ', סל. ציוני רק שמות ששת הזוכים בפרס הראשון.

משרד החינוך והתרבות, חוזר המנהל הכללי, מב/10 סעיף 337, 'י בסיוון תשמ"ב (1 ביוני 1982). תצלום החוזר מופיע בספר 'ז'בוטינסקי... לעיל, עמ' 10.

בחוזר הנ"ל נמסרו כללי הכתיבה: חמישה עמודי פוליו לפחות, מודפסים בשלושה עותקים במכונת כתיבה.

"תחרות חיבורים: זאב ז'בוטינסקי ומשנתו", תצלום של מודעה זו מופיע בספר 'ז'בוטינסקי... לעיל, עמ' 126. במודעה הנ"ל רשימת הנושאים לחיבור: א) ארץ ישראל והגולה ביהדות, ב) מחדש הרעיון הצבאי בישראל, ג) מאבקו להשלטת הלשון העברית, ד) משנתו החברתית, ה) הסופר והמשורר. עוד נכתב במודעה: 'רשאים להשתתף תלמידי תנות י-יב, ולזוכים יחולקו פרסים כספיים בסך 250,000 שקלים' (25,000 ש"ח).

בנימין לא שמר את החיבור שלו. החיבורים לא נשמרו בארכיון ז'בוטינסקי, ואף לא עם מסמכי משרד החינוך בארכיון המדינה.

יומן (אנגלית) שלי, בכתב יד, כ"ז בניסן תשמ"ג-ג' באלול תשמ"ד (10 באפריל 1983-31 באוגוסט 1984), צדג.

37 מכתב ממאיר לבנימין ט', בכסלו תשד"מ (15 בנובמבר 1983), צדג.

במכתבו צייטט מאיר חלקית מפירושו רש"י על בראשית לז, א. שם, על הפסוק 'וַיִּשָׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן', כותב רש"י: "ביקש יעקב לישב בשלוה, קפץ עליו רוגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלוה אומר הקב"ה לא דיין לצדיקים מה שמתוקן להם בעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלוה בעולם הזה."

Letter from Hal Lefcourt to Meir, December 30, 1983, rz 125b. 38

Payments for lectures are indicated in Fall Schedule, note 2, and in Jewish Dialogue and Jewish Idea lecture forms, rz 895. Jewish Dialogue was a division of the Institute for the Jewish Idea.

לפרטים על המכון לרעיון היהודי, ראה פרק ו, עמ' 66.

בתי כנסת שבהם דיבר מאיר ולא הזכרו בטקסט: ראה:

Fall Schedule, note 2; West Coast Trip, note 17:

October 16, 10:00 a.m., Temple Avodah, Oceanside, N.Y.

October 19, 8:00 p.m., Congregation Ohel Jacob, Philadelphia.

October 23, 10:00 a.m., Temple Shaarey Shalom, Springfield, N.J.

Letter from Rabbi Joshua Goldstein, Temple Shaarey Shalom, to Meir, September 21, 1983, rz 125b.

October 26, 8:30 p.m., Temple Israel, Lawrence, N.Y.

November 13, 7:30 p.m., Temple Sharon, Costa Mesa, Calif.

November 15, 7:30 p.m., Temple B'nai Hayim, Sherman Oaks, Los Angeles.

November 29, 8:30 p.m., Howard Beach Jewish Center, N.Y.

December 11, 10:45 a.m., Plainview Jewish Center, Plainview, N.Y.

"Rabbi Meir Kahane ... speaking on "The Chosen People: Faith, Not Guilt; Power, Not Weakness," Sunday, December 11, 10:45 a.m., Plainview Jewish Center, Admission \$2.00, free to members of the Men's Club," flyer, rz 125c.

Rabbi Meir Kahane, Speech, Plainview Jewish Center, December 11, 1983, audio file, rzp.

December 12, 7:30 p.m., Jewish Community House of Bensonhurst, Brooklyn, N.Y.

"Jewish Community House of Bensonhurst ... presents Rabbi Meir Kahane. Topic: The Chosen People: Faith, Not Guilt; Power Not Weakness, Monday, December 12, 1983, 7:30 p.m., Admission: \$2:00," ticket, 13.5x5 cm., rz 125c.

חוגי בית שבהם דיבר מאיר ולא הזכרו בטקסט: ראה:

Fall Schedule, note 2; West Coast Trip, note 17.

November 9, home of M. Yerushalmi, Las Vegas, Nevada.

November 12, 8:00 p.m., home of Jerry and Velma Blume, Los Angeles

December 3, home of Harvey Douglan, New Jersey.

מאיר הגיע לארץ ב' בטבת תשמ"ד (16 בדצמבר 1983), חותמת בדרכונו, צדי.

ארגונים ומוסדות המוזכרים בספר

American Civil Liberties Union (ACLU) - האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות

Americans for an Undivided Israel - אמריקנים למען ישראל לא מחולקת

Zionist Organization of America (ZOA) - ארגון ציוני אמריקה

Israel Bonds – Debt securities issued by the government of Israel - בונדס

Jewish Armed Resistance - ההתנגדות היהודית המזוינת

American Jewish Committee (AJC) - הוועד היהודי-אמריקני

Conference of Jewish Activists (CJA) - ועידת היהודים האקטיביסטים

Jewish Defense League (JDL) - הליגה להגנה יהודית

Museum of the Potential Holocaust - מוזיאון השואה בכוח

Jewish Community Relations Council (JCRC) - המועצה ליחסי הקהילה היהודית

Council of Jewish Federations (CJF) - מועצת הפדרציות היהודיות

American Zionist Federation (AZF) - הפדרציה הציונית-אמריקנית

Jewish Unity Movement - התנועה לאחדות יהודית

Kach Movement - תנועת כך

ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא

- אור הרעיון, נערך מכתב יד של הרב (ירושלים: משפחת כהנא, תשנ"ג), תקמו עמ' *.
- ארבעים שנה (ירושלים: המכון לרעיון היהודי, תשמ"ג), 64 עמ'.
- הדפסה ב. ירושלים: ישיבת הרעיון היהודי, תשנ"א, 75 עמ' *.
- האתגר: ארץ סגולה (ירושלים: המרכז לתודעה יהודית, תשל"ג), 183 עמ'.
- הדפסה ב. קריית ארבע: תנועת 'כך', תשנ"ב, 107 עמ' *.
- הרב מאיר כהנא: מכתבים לילדיו, תרגמה צפורה קפלן (ירושלים: המכון להוצאת כתבי הרב מאיר כהנא, תשע"ב), 94 עמ' *.
- כהן ונביא: אוסף מאמרים מאת הרב מאיר כהנא (ירושלים: המכון להוצאת כתבי הרב מאיר כהנא), 3 כרכים *.
- כרך א, תרגמו בנימין זאב כהנא ואריה (לני) גולדברג, תשס"א, 133 עמ'.
- כרך ב, תרגם ברוך כהנא, תשס"ה, 117 עמ'.
- כרך ג, תרגם יהודה אפשטיין, תשע"ז, 632 עמ'.
- לשכים בעיניכם (ירושלים: המכון לרעיון היהודי, תש"ם), 245 עמ'.
- הדפסה ב. ירושלים: 'תלמידי הרב כהנא וממשיכי דרכו', תשס"א, 245 עמ' *.
- מעל במת הכנסת: נאומי ח"כ הרב מאיר כהנא במליאת הכנסת ה-11, המושב הראשון, השני (ירושלים: תנועת 'כך', תשמ"ו-תשמ"ז), 2 כרכים (145 עמ', 294 עמ').
- מעל במת הכנסת: נאומי ח"כ הרב מאיר כהנא במליאת הכנסת ה-11, המושב הראשון, השני, השלישי (ירושלים: תנועת 'כך', תשמ"ט), 3 כרכים (156 עמ', 294 עמ', 153 עמ').
- מעל במת הכנסת: נאומים בכנסת האחת-עשרה, הרב מאיר כהנא זצ"ל, בתוספת מראי מקומות ורקע היסטורי, ערך ברוך כהנא (ירושלים: מורשת הרב מאיר כהנא, תשע"ג), תרמד עמ' *.
- סיפורה של הליגה להגנה יהודית, תרגמה צפורה קפלן (ירושלים: המכון להוצאת כתבי הרב מאיר כהנא, תשס"ב), 288 עמ' *.
- על האמונה ועל הגאולה (ירושלים: המכון לרעיון היהודי, תש"ם), 120 עמ'.
- מהדורה בפורמט גדול, תש"ם, 37 עמ', 28 ס"מ.
- הדפסה ב. ירושלים: המכון לרעיון היהודי, תשמ"ג, 109 עמ'.
- מהדורה מתוקנת. ירושלים: המכון לרעיון היהודי, תשמ"ז, 120 עמ'.
- מהדורה חדשה מנוקדת עם מפתחות, בעריכת בנימין זאב כהנא (ירושלים ואריאל: המכון להוצאת כתבי הרב מאיר כהנא, תשנ"ג), קצו עמ' *.

לדוד מזמור: שיחות הרב מאיר כהנא (ירושלים: ישיבת הרעיון היהודי, [תש"ן] - תשנ"ה), 6 חוברות.

מדינה בשם יהודה (קריית ארבע: 'מדינת יהודה', אגף ההסברה, תשמ"ט), 4 עמ', 20 ס"מ, צד 132.

נצח ישראל ונצחונו (תל אביב: הליגה להגנה יהודית, תשל"ד), 12 עמ', 17 ס"מ.
הספר השחור: מה עוללו אנשי השמאל לעדות המזרח; השואה הרוחנית בארץ ישראל (ירושלים: תנועת 'כך', תש"ס), 14 עמ', 24 ס"מ.

עד מתי עוזך בשבי? קובץ מאמרים: הרב כהנא, רבנים, ונאמני הרעיון היהודי בנושאי הר הבית והמקדש (ירושלים: ישיבת הרעיון היהודי, [תשע"ב]), 48 עמ'.

עקרונות וקוי פעולה: תנועת 'כך' בראשות הרב מאיר כהנא (ירושלים: תנועת 'כך', 1977), 6 עמ'. צד 82.

צופה לבית ישראל: אהבת ישראל, משיחות מו"ר הרב מאיר כהנא, זצוק"ל הי"ד, ערוך בידי בנימין זאב כהנא (כפר תפוח: ישיבת הרעיון היהודי בכפר תפוח, כסלו תשמ"ח), טז עמ'.

משיח בן יוסף ובידוד, חשוון תשנ"ב, 24 עמ'.

עול מלכות שמים, ראש השנה תשנ"ג, 20 עמ'.

חנוכה [תש"ס], 20 עמ'.

קיצוניות? גזענות? פאשיזם? או שכל ישר, ציונות ויהדות: 10 שאלות ותשובות עם ח"כ הרב מאיר כהנא (ירושלים: תנועת 'כך', אגף ההסברה, [תשמ"ה]), [8] עמ', 17 ס"מ.

שיחות הרב מאיר כהנא זצוק"ל הי"ד, לעילוי נשמות הקדושים הרב בנימין זאב וטליה כהנא הי"ד, (ירושלים: ישיבת הרעיון היהודי, תשס"א), 20 עמ'.

כל החוברות נמצאות בספרייה הלאומית בירושלים אלא אם כן רשום קוד של ארכיון. רשימת הקודים של הארכיונים: עמ' 365.

הספדים

המאיר לארץ: קובץ הספדים לזכרו של מו"ר הרב מאיר כהנא (ירושלים: ישיבת הרעיון היהודי, תשנ"א), 209 עמ'.

* ספרים אלו יצאו לאור לאחר פטירת הרב כהנא.

ספרים באנגלית מאת הרב מאיר כהנא

- Beyond Words: Selected Writings of Rabbi Meir Kahane, 1960-1990* (Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 2010), 7 vols.*§
- Commentary on Exodus: Perush Hamaccabee*, translation by Daniel Pinner (Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 2014), 786 pp.*§
- Forty Years* (Jerusalem and New York: Institute of the Jewish Idea, 1983), 82 pp.
Reprinted: Institute of the Jewish Idea, [1989] c1983, 112 pp. §
- Israel: Referendum or Revolution* (Secaucus, N.J.: Barricade Books, 1990), 185 pp. §
- The Jewish Idea*, translation of *Or Haraayon* by Raphael Blumberg (Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 1996-1998), 2 vols.*§
- The Jewish Stake in Vietnam*, by Meir Kahane, Joseph Churba and Michael King (New York: Crossroads Pub. Co., 1967), 224 pp.
- Kahane on the the Parsha* (New York: Brenn Books, 2015), 333 pp.
- Listen Vanessa, I am a Zionist* (Tucson, Ariz.: The Desert Ulpan for the Institute of the Jewish Idea, 1978), 163 pp.
- Listen World, Listen Jew* (Jerusalem: Institute of the Jewish Idea, 1980), xiv, 145 pp.
Corrected edition. Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 1995, 236 pp.*§
- Never Again: A Program for Survival* (Los Angeles: Nash Publishing, 1971), 287 pp. §
Softcover edition. New York: Pyramid Books, 1972 c1971, 256 pp. §
- On Jews and Judaism: Selected Articles, 1961-1990* (Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 1993), 168 pp.*
- Our Challenge: the Chosen Land* (Radnor, Pa.: Chilton Book Co., 1974), 181 pp. §
- The Story of the Jewish Defense League* (Radnor, Pa.: Chilton Book Co., 1975), 338 pp.
Enhanced edition. Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 2000, 344 pp.*§

* Posthumous publications by the Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane.

§ The Institute has made reprints of Rabbi Kahane's books available on Amazon.com.

- They Must Go* (New York: Grosset & Dunlap, 1981), 282 pp.
Softcover edition. Jerusalem and New York: The Jewish Idea, 1985, 282 pp. Reprinted 1987.
Corrected edition. Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 2012, 282 p.*§
- Time to Go Home* (Los Angeles: Nash Publishing, 1972), 287 pp. §
- Uncomfortable Questions for Comfortable Jews* (Secaucus, N.J.: Lyle Stuart, 1987), 324 pp.
Corrected edition. Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 2011, 306 pp.*§
- Why Be Jewish? Inter-marriage, Assimilation, and Alienation* (New York: Stein and Day, 1977), 251 pp. §
Softcover edition. New York: Stein and Day, 1983, 251 pp.
Softcover edition. Miami: Copy Service Inc., [1987], 252 pp.
- Writings: Selected Writings by Meir Kahane* (Jerusalem: Jewish Identity Center, 1973-1977), 3 vols. 5731 (1971-72), 216 pp.; 5732-33 (1971-73), 264 pp., 5734-5-6 (1974-6), 379 pp.

חברות באנגלית

- “The Ideology of Kach: The Authentic Jewish Idea,” *Kahane: The Magazine of the Authentic Jewish Idea*, Special Issue, May-June 1989, pp. 8-36.
Reprinted in smaller font: New York: The Jewish Idea, 1990, 25, [2] pp., 27 cm.
Reprinted: Jerusalem: Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane, 2012, 100 pp., 22 cm.*§
- Numbers 23:9* (Jerusalem: Jewish Identity Center, 1974), 34 pp., 27 cm.
Reprinted: Miami Beach: I. Block, [1974], 57 pp., 18 cm. §

* Posthumous publications by the Institute for Publication of the Writings of Rabbi Meir Kahane.

§ The Institute has made reprints of Rabbi Kahane's books available on Amazon.com.

מפתח שמות ונושאים נבחרים

- אבנרי, אורי 123-122, 145, 150, 292-293
אברהם, מדלין 352
אברמוביץ, מיכאל 289
האומות המאוחדות 28, 109, 161, 172-173, 209, 219, 274-275
האיגוד האמריקאי לחירויות אזרחיות 63, 90, 114, 306
איילס, מלכה 67, 114
איתן, רפאל 150, 179, 210, 298
אלדר, ישראל 13, 40
אלון מורה (יישוב) 5, 13, 18, 175, 162
אלנקם (יישוב) 300-301, 311-314
אלסטר, יוסף (ג'ו) 166, 214
אלפרט, בז 92, 164
אנטישמיות
בארצות הברית 45-47, 136, 147-148, 225-226, 239, 274, 298, 352
באוניברסיטאות 32, 361-362
פחד היהודים ממנה 78, 81, 173-174, 288-289
ראה גם ג'קסון, ג'סי; חנפים (כת באיסלם)
בוושינגטון; נאו-נאצים
אניס, משה (מרק) 114, 115
אנשי השמאל בישראל ראה ישראל: אנשי השמאל
אסקין, אביגדור 140-141
'אף שעל' (גרעין התיישבות) 49, 51, 59
אפשטיין, ג'רי (ג'רלד) 68, 261, 304, 360
אריאל, יעזר, הרב 179, 258
אריאל, ישראל, הרב 240-241, 246, 281, 282, 312, 327
ארנוביץ, בנטון 66-67, 204
ארנס, משה 314, 337-338, 340-341
ארצות הברית: לחצה על ישראל לסגת מהשטחים המשוחררים 78, 344
בתקופת נשיאותו של ג'ימי קרטר 31-32, 78, 102-103, 107, 115, 128-129, 138, 165, 172-174
הופעת הרב כהנא ליד הכנסייה של קרטר 33-34
שר החוץ סיריס ואנס 41, 77
ראה גם הסכמי קמפ דייוויד
בתקופת נשיאותו של רונלד רייגן 249, 294
- שר החוץ אלכסנדר הייג 267, 273
לחץ יהודי אמריקה על ישראל 78, 287-288, 303
הנפט במדינות ערב כגורם 3, 31, 72, 102, 107, 132, 136, 165
בגין, מנחם 67, 71, 77, 83-84, 102-104, 117, 131-132, 156, 161, 182, 195, 210-211, 247-248, 283, 293-294, 297-299, 314-315, 339, 348-349
הבולשת הפדרלית של ארצות הברית (FBI) 33-34, 44
ביבר, חיים 265
בית המשפט הצבאי ברמאללה ראה הליכים משפטיים של הרב כהנא
בית הספר למנהיגות 15-22
יונג, חנוך 16, 17, 19
סילבר, שרון 16, 17
סימקס, דני 16, 17, 18, 19, 21
פולק, איירה 16, 20
תכנית הלימודים 16, 17
ראה גם בָּקֶר, טוביה (בָּרֶט)
בלום, ג'רי וולמה 359
בלום, יעקב 158, 211
בלום, שרגא ושלי 93, 108, 286
בלוק, צבי, הרב 76, 89, 115, 341
בלושטיין, הלל 332
בליץ, משה, הרב 44
בן ארי, מיכאל 195, 234, 247
בן זאב, בתיה 68, 304, 360
בן יוסף, ברוך 97, 126, 181, 182, 183, 185, 188, 193, 196, 199, 200, 210, 318, 353, 355
בן ישי, שמואל 299, 300, 312, 314
בן ציון, יהושע 155, 210
בנט, מיכאל 125, 126, 127-128
בני ברית (ארגון) ראה התנגדות לרב כהנא
בָּקֶר, טוביה (בָּרֶט) 16, 19, 21, 133, 137, 164, 198, 199, 200, 212
ברקמן, מרווין 87, 305, 332
ברוורמן, דוד 76, 89, 115, 138, 334
ברוורמן, חיים 76, 89, 115, 138, 308

- בריטניה ראה יהודי בריטניה
 ברית המועצות ראה יהודי ברית המועצות
- גברא, יוסי 231, 218
 ג'ואיש פרס' (שבועון)
 תפוצה 192-191
 ראה גם מאמרים מאת הרב כהנא (מבחר);
 קלאס, שלום, הרב
 גודמן, אלן 298, 288, 285-284
 גוטליב, דן 98-97
 גוטליב, מנחם 197, 167, 71
 גולדמן, הילטון 16, 43, 51-50
 גולדשטיין, ברוך 214, 298-299
 גולדשטיין, מרים 299-298
 גולוביץ, מאיר 200-198, 210-209, 222-221, 228-227, 257-255, 250, 298, 283, 275, 259, 304-302, 335
 גורדון, ברוך 284
 גורן, שלמה, הרב 179, 149, 282, 283-284
 גוש אמונים (תנועה) 5-6, 20-18, 42, 48, 50, 81, 104-103, 127, 128, 163, 178, 183, 239, 245, 313
 גזירי עיתונים ראה קטעי עיתונות
 גיוס תרומות 26, 62-61, 65, 106-105, 136, 257, 265, 266, 302, 323, 325, 334-335
 ראה גם כנסת: מערכת הבחירות לכנסת ה-9 /
 ה-10 / ה-11: גיוס תרומות
 גיינזברג, דניין 152
 גייקובס, אליוט (יהודה) 137, 173, 304
 גייקובס, בוב (ירחמיאל) 155, 173, 310, 325, 360
 גיינזברג, יהודה, הרב 155
 גיינזברג, כרברה 148, 153, 159, 298, 335
 גיינזברג, חיים 335
 גיינזברג, שמואל (סטיבן) 76-77, 335
 ג'קסון, ג'סי 219, 358-362, 362-363
 גרונושפכט, משה (מרטין) 28, 62, 68, 94, 136, 160, 213-214, 256, 335
 גרוס, אהרן 207, 338-341
 גרוס, אלכס 156, 338
 גרין, ברוך (אנדי) ראה בן יוסף, ברוך
 גרינבלום, ליאו 28, 107
 גרינצווייג, אמיל 315, 319, 323, 342-341, 344-343
 תגובת הרב כהנא לרצח 315, 318, 319, 335, 343-344, 342-341
 דאב, קרן 265
 דוכנוב, ראובן 41
 דיין, יוסף 81, 97, 118-117, 127-126, 140, 150, 154-153, 162, 175, 186, 188, 190, 197-196, 209, 212, 218, 220, 240, 244-243, 247, 252-251, 299-301, 312
 דניאל, ליאורית, עורכת דין 126, 182, 185, 196, 209, 285
 דרוקמן, חיים, הרב 50, 277, 279
 דריסמן, מיכאל וחנה 137, 169, 172, 226, 259, 286, 306
 ה"א... חפש בלי ה"א הידיעה
 הופמן, שפרה 212, 286, 310, 324, 328
 הזאב, אלי 140-141, 179, 237-238, 239, 300
 הייקינד, דב 192
 הליכים משפטיים של הרב כהנא 83-86, 126-127, 140-141, 146, 150, 183-181, 186-185, 187, 188, 190-191, 197-199, 343-341
 ראה גם מאמרים של הרב כהנא; מעצרים של הרב כהנא
 ה'הל' (ארגון) ראה התנגדות לרב כהנא
 הסכמי קמפ דייוויד 77, 104-102, 128, 131-132, 138, 177, 179
 אוטונומיה 28, 77, 103, 104, 109, 128, 132, 183, 221, 252
 ראה גם ערכים בארץ ישראל: אוטונומיה או מדינה עצמאית
 הנסיגה מסיני 102, 128, 132, 241-240, 253-252, 268
 פינוי ימית 277-286
 מבצר 'קידוש השם' 279-284
 מחאות בארצות הברית 285-286
 ראה גם אריאל, ישראל, הרב
 שדות הנפט בסיני 132, 172
 ראה גם ארצות הברית, לחצה על ישראל לסגת; בגין, מנחם; סאדאת, אנואר
 הסתדרות הציונים הדתיים באמריקה 29
 הסתה ראה זמיר, יצחק; ערכים בארץ ישראל: איבה והסתה
 הר הבית 6, 124-125, 128-130, 183-184, 242, 253-254, 284-285, 296, 298-299, 326-328
 חקיקת חוק כנסת 242, 327
 מחאות ומעצרים 125-128
 הרצאות ונאומים של הרב כהנא בארצות הברית
 ארגונים ותכנונם 26-27, 107-108, 166-167, 222-221, 257-258, 287-288, 303, 329
 באוניברסיטאות ולנוער 30-33, 44, 46, 72-70, 110-112, 137, 169-172, 225, 226, 227, 228-229, 259-261, 264-265, 300, 303, 305, 309-307, 328, 333-334, 358-359, 361-362
 דיווחים בעיתונות 31, 32, 33, 44, 70-71, 112, 170-171, 226-227, 228-229, 259, 307, 309
 קריאות ביניים ומחאות 30, 72, 111, 171-172, 226, 259, 261, 264, 305, 307, 334, 362
 בכתי כנסת 30, 62, 70, 71, 73-75, 108, 111-112, 113, 136-138, 167, 168, 224-225, 227-226, 229, 258-262, 264-263, 287, 288-290, 300-305, 308, 329-333, 358

- בבתי מלון ובמקומות נוספים 4, 20, 46, 62, 73, 77, 87, 100, 109, 167, 172, 222, 257, 265, 286, 310, 325-324, 334, 338, 352
- דיווחים בעיתונות ולנוער 7, 12, 56, 84, 123-121, 176, 138-139, 112, 113, 74-73, 303, 290-289, 225-224, 307-306, 305-304
- הרצאות ונאומים של הרב כהנא בישראל באוניברסיטאות ולנוער 7, 12, 56, 84, 123-121, 176, 221-220, 254, 292, 318
- דיווחים בעיתונות 123, 220
- קריאות ביניים 84, 121
- לדוברי אנגלית 99-100, 131, 147-149, 292, 301, 325, 346-347
- לציבור הרחב 98-99, 278, 292
- הרצאות ונאומים של הרב כהנא בקנדה 258-259, 309, 331
- הרצוג, חיים 336, 339, 349, 350
- הרשקוביץ, אברהם 277, 300, 312, 314
- הרשקוביץ, נחמה 277, 279, 282, 300, 312
- התבוללות ונישואי תערובת בארצות הברית 30, 67, 71, 72, 137, 168, 188, 228, 308, 330, 336, 67
- מושגי תרבות המערב 172, 229, 331, 343
- התבוללות ונישואי תערובת בישראל 232, 242, 243-244, 250-251, 298, 317, 343, 350-349
- מניעתם על ידי חקיקת חוק כנסת 242-243, 349-350
- 'התחיה' (מפלגה) 154, 163, 180, 186-187, 232, 277, 279
- התנגדות לרב כהנא
- מצד אנשי הממסד היהודי באמריקה 29, 31, 44, 58, 96, 135-136, 222, 227, 229, 257-258, 288-290, 304, 306-307, 330-332, 358, 359, 360-361
- מצד אנשי שמאל בישראל 22, 84, 122, 144, 145, 180-181, 220-221, 244-245, 271-272, 281
- מגמת אנשי שמאל בישראל 145, 341-342, 319-318
- וייס, אבי, הרב 167
- ולדמן, אליעזר, הרב 84
- ונגר, לואיס 305
- ועידת היהודים האקטיביסטים 72, 73, 76-75, 81, 89, 94-95, 98, 100-109, 107-106, 113, 115, 138
- החוג 36, 66, 76-75
- ז'בוטינסקי, זאב 37, 69, 84, 210-213, 224, 308, 341, 360, 364
- זמיר, יצחק 251-250, 281, 296, 318-319, 343
- חברון
- זכות היהודים לחברון ופעולות למענה 20-21, 77-79, 83-84, 117-118, 171-172
- ראה גם ישראל: זכות היהודית על הארץ
- טבח ביהודים, תרפ"ט 18-19
- טבח ביהודים, תש"ם 179-180, 237-238, 267
- מערת המכפלה 117-118, 179
- צו איסור כניסה לרב כהנא 80, 117, 140-141, 146
- ראה גם הליכים משפטיים של הרב כהנא
- החוג ראה ועידת היהודים האקטיביסטים: החוג
- חילול השם 21, 45-47, 54, 77, 124-125, 179-180, 215, 238, 277-278, 322, 328, 339, 349-350
- חינוך יהודי ראה התבוללות
- 'החירות' ראה בגין, מנחם
- הנפים (כת באיסלם) בושינגטון 45-47
- טופס, ג'ורג' (יוסף) 108, 138, 139, 154, 192, 193, 230
- טיומקין, מרינה 8, 8, 123, 270, 272
- טנן, אדוורד 70, 90, 91, 93, 168
- יהדות
- אלימות ביהדות 74, 112
- אמונה וביטחון 13, 19, 41, 49, 59, 67, 112, 333
- גיור 18, 39, 57
- גיור רפורמי 168, 234
- יהודי בריטניה 257-258, 275-276, 331
- יהודי ברית המועצות
- פעולות הליגה הגנה יהודית למענם 1, 8-10, 34, 70, 97-98, 199, 227-228, 334
- פעולות תנועת 'כך' למענם 97
- צורך ממשלת ברית המועצות ב'דטנט' 1, 8-10, 95-98
- ראה גם טיומקין, מרינה
- יהודי סוריה 293-294, 311
- יהודים בבתי סוהר בארצות הברית 111
- יהודים נגד ג'קסון ראה ג'קסון, ג'סי
- יונג, ארנולד 28, 43
- ימית, פינויה ראה תחת הסכמי קמפ דייוויד ישראל
- אנשי שמאל בארץ 27, 150, 270, 273, 280, 292, 294-295, 316-317, 343-344
- ראה גם אבנרי, אורי; התנגדות לרב כהנא
- זכות היהודים על הארץ 18, 51-52, 109, 172, 221, 324, 340
- התיישבות ביהודה ושומרון 6, 5-6, 39, 62-63, 80, 109, 158
- גבולות הארץ 240, 277, 350-351
- מדיניות הממשלה 3, 6, 18, 44, 49-50, 61, 70-71, 277, 295
- ראה גם ארצות הברית: לחצה על ישראל
- לסגת; גוש אמונים
- מגילת העצמאות, סתירות פנימיות 204, 234, 250-251, 252, 299, 344

דיווחים וראיונות ברדיו בישראל 12, 22, 28, 41, 46, 51, 59, 97, 99, 104, 121, 122, 131, 144, 146, 148, 150, 185, 186, 188, 196, 216, 279, 315, 323

הודעות לעיתונות ומסיבות עיתונאים
8, 10, 11, 13, 27, 28, 39, 41, 42, 45, 46, 49, 52, 55, 84-83, 90, 98, 104, 117, 121, 123, 143, 145, 146, 150, 210, 221, 222, 234, 251-250, 258, 284, 292-293, 294-295, 299, 307, 315, 326, 328, 329, 339, 340, 347-345, 351

הכנסת: מערכת הבחירות לכנסת ה-9
(תשל"ו-תשל"ז) 7, 10-13, 24, 26, 43-39, 48-60
גיוס תרומות 26, 39, 42, 46
המועמדים 40
מצע ומודעות בעיתונים 39, 48-50, 53-57
תוצאות הבחירות 59-60

הכנסת: מערכת הבחירות לכנסת ה-10
(תש"ם-תשמ"א) 117-118, 121-125, 139-141, 142-147, 150, 154, 148-149, 175-178, 208-209, 218-221, 231-248
תמיכת עדות המזרח 135, 137, 159-160, 205-206, 232, 235

גיוס תרומות 135-139, 151-152, 166-167, 172, 197, 209-210, 222, 224, 226, 229-230, 245
כרזות ומדבקות 231-234
המעומדים 240-242
מצע ומודעות בעיתונים 82-83, 128, 146, 231-234, 235, 241-242, 247
ניסיון לפסול את תנועת 'כך' 243-244, 245-246
תוצאות הבחירות 247-248

הכנסת: מערכת הבחירות לכנסת ה-11 (תשמ"ג)
315-317, 320-322, 325-326, 337-351
גיוס תרומות 324-325, 332, 336, 358-359, 362, 364
תמיכת עדות המזרח 315-316, 322, 326, 335, 346, 359, 363

הכנסת: מערכות הבחירות לכנסת ה-9-11 ראה גם:

הר הבית: חקיקת חוק כנסת
נישואי תערוכת והתבוללות: מניעתם: חקיקת חוק כנסת
ערבים בא"י: תכנית ההגירה: חקיקת חוק כנסת לביצוע התכנית

לבנון 119-120, 132, 150, 249-250, 297-299, 303, 307, 350, 358
הטבח ב'סברה' ו'שתילה' 296-297, 314-315
הסכמי הפסקת אש, תשמ"ב, תשמ"ג 249, 290, 294-295

לדרמן, ישראל 99, 209
לויץ, אייב (אברהם) 3, 52, 62, 133

כהן, גאולה 103, 154, 180, 245, 277
כהן, חיים צבי (קני), הרב 226, 245, 248, 249, 266, 341

כהן, צירלס 133, 164, 165
כהן, רחמים, עורך דין 40, 42, 86, 122, 146, 150, 153, 157, 182, 184, 185, 190, 191, 197, 202, 203, 210, 213, 214, 218

'כהנא' מגזין (כתב עת) 3, 62, 335
כהנא, מאיר, הרב
השפעתו על אחרים 26, 68, 94, 99, 108, 113, 114, 265, 331
מניעיו האישיים 29-30, 53-54, 58, 82-83, 178, 322, 325-326, 331

עקרונותיו 48, 54-53, 58, 67, 94-95, 154, 157, 301-300
שמות עט 2, 13
תכונותיו האישיות 18-17, 26, 44, 63, 87, 115, 136, 224, 288, 303, 330, 345
הומור ושנינות 16, 32, 109, 137, 249

ראה גם:

הליכים משפטיים של הרב כהנא
הרצאותיו ונאומים של הרב כהנא
התנגדות לרב כהנא
כלי התקשורת: דיווחים על הרב כהנא
הכנסת
מאמרים מאת הרב כהנא
מאמרים של הרב כהנא
מכתבים מאת הרב כהנא
מעצרים של הרב כהנא
משפחת הרב כהנא
ספרים מאת הרב כהנא
צה"ל: יחס הרב כהנא לחיילי צה"ל
צה"ל: שירות במילואים של הרב כהנא
קטעי עיתונות שאסף הרב כהנא
תנועת 'כך'

כלי התקשורת, דיווחים על הרב כהנא 1, 27, 139, 165, 171, 178, 221, 261-262, 314
בהטיה 53, 221, 234, 235, 238-240, 315, 318, 335-336, 345

דיווחים בעיתונים ראה תחת הרצאות ונאומים של הרב כהנא
דיווחים וראיונות בטלוויזיה בארצות הברית 33, 90, 91, 108, 110, 144, 165, 168, 177, 183, 196, 222, 224, 227, 259-262, 285, 287, 290, 307, 308, 323, 324, 325, 332, 359

דיווחים וראיונות בטלוויזיה בישראל 97, 99, 121, 144, 188, 220, 246, 280, 283, 293, 317
דיווחים וראיונות ברדיו בארצות הברית 29, 62, 89, 90, 114, 136, 138, 222, 227, 259-262, 265, 286, 287, 307, 310, 310, 324, 325, 327, 330, 332, 352-353, 357, 359, 360, 363

- מיסיונרים ראה נוצרים: מיסיונרים
המכון לרעיון היהודי 66-65, 136, 197, 266, 302,
332, 327-326
מכליס, ריצ'רד 70
מכתבים מאת הרב כהנא
לאמו, שרה חנה (סוניה) 157, 156, 208
לאשתו, ליבי 29, 33, 91, 90-91, 93, 107, 108, 110,
111, 113, 114-115, 135, 136-135, 137, 153-154,
159, 160, 165, 166, 167, 169, 170, 185, 188-189,
204, 209-210, 211, 212, 259, 261, 266, 302, 303,
310, 330-331
לבנו, בנימין (עברית) 69-70, 88, 108, 110, 137,
138, 157, 160
לבנו, ברוך 31, 78, 88, 108, 136, 166
לבתו, טובה 76, 113, 135-136, 157, 261
לבתו, ציפי 77, 110, 166, 169, 210-211
לכל ילדיו, מכתבים משותפים
כאנגלית 114-115, 127
בעברית 184, 261-262, 308
מלחמת מצווה 149, 292
מנדל, מוריס 43-44, 46
מנדלביץ, יוסף 201, 206, 227-228
מנינג, ראובן (בוב) 88, 92, 114, 300, 312, 314
מעוז, חנה 301, 314
מעוז, יצחק 301, 312, 314
מעצר מנהלי ראה מאסרים של הרב כהנא: ככלא
רמלה: במעצר מנהלי
מעצרים
של אנשי 'כך' 14, 20, 59, 83, 103, 125-126, 143, 186,
209, 284, 318, 322
קריאת הרב כהנא להימנע ממעצר 278, 322
של אנשי הליגה להגנה יהודית 34-35, 70, 133,
162, 173, 200, 228, 302
של הרב כהנא 1, 20, 59, 70, 79-80, 83, 103, 122, 126,
141, 143, 144, 173, 178, 284, 294
לחקירה 14, 56, 294, 318, 321
שהיית הרב כהנא בבית מעצר יותר מיום
אחד 126, 179
ראה גם מאסרים של הרב כהנא
ראה גם צווי חיפוש
המפלגה הדתית-לאומית (המפד"ל) 50, 240, 247,
279
הארגון הדתי-לאומי בארצות הברית 29-30
מצרים-ישראל, הסכם השלום ראה הסכמי קמפ
דייוויד
מרזל, ברוך 81, 236
המרכז לתודעה יהודית 2-3, 15-16, 43-44, 46
ישיבת תורה ועזו 43-44
ראה גם בית הספר למנהיגות
- לוין, סוזן 153, 155, 159, 167, 204, 210, 212
לוינגר, מרים 139-140, 238-239
לוינגר, משה, הרב 21, 28, 84, 117-118, 139, 179,
238-239, 313
לונדון ראה בריטניה
ליאור, דב, הרב 84, 238
ליבוויץ, אלימלך (מל) 35, 62, 133, 164-166, 197, 198,
222
ליבמן, מנחם, הרב 312
הליגה להגנה יהודית 164-166, 173, 197-201, 227, 265,
302, 335-336, 336-335, 355
ירידה בפעילותה 34-35
מחנה ג'רל 197, 222, 255-257
פילוג 65, 164-165
פעילות 8, 34, 38, 44-47, 62, 97-98, 165, 172, 199-200,
225-226, 286, 302, 328, 331, 336, 341
למען יהודי ברית המועצות ראה יהודי
ברית המועצות: פעילות
למען ישראל 34, 165, 199-200
ראה גם ג'ולוביץ, מאיר; ועידת היהודים
האקטיביסטים
לידו, מקס (מיקי) 248
לידו, שילה 16, 43, 167, 204, 248, 303, 329
הליכוד ראה בגין, מנחם
לנדאו, דוד ושרה 82
לעולם לא עוד! (סיסמה) 46, 86, 237, 256
לפיד, מרדכי ומרים 175, 240
לפמן, יהושע 188
לרנר, יואל 10, 16, 40, 81, 203
- מאמרים מאת הרב כהנא
ב'ג'ואיש פרס' (מבחר) 2, 3-4, 100-101, 134-135,
149, 153, 159, 205-206, 277
ב'כהנא' מגזין 7, 54, 82-83
בכתבי-עת אחרים 69, 147, 158, 169-160, 331
במדור הדעות בעיתונים 3-4, 291, 317, 342-343
מאסרים של הרב כהנא
ככלא מעשיהו 146, 150, 151-152, 153-158, 159-160
ככלא רמלה במעצר מנהלי 181-187, 188-189,
202-217
איום של מעצר מנהלי נוסף 282
בקשת קיצור גזר הדין 197, 210-214
חופשות 210, 211
מחאות הציבור בארץ ובתו"ל 186-187,
191-196
שביתת רעב 211-217
ראה גם הליכים משפטיים של הרב כהנא
מוזיאון השואה בכוח 147-149, 153, 188, 209, 269,
298, 311, 337
ראה גם עלייה לארץ: עידוד יהודי הגולה

- משאל עם יהודי עולמי 299, 252
ראה גם ישראל: מגילת העצמאות: סתירות פנימיות
- משפחת הרב כהנא
אביו, הרב יחזקאל שרגא 80-79
אחיו נחמן 196, 191, 182, 156, 105, 79, 40
אשתו של נחמן, פייגע 210
אמו, הרבנית שרה חנה (סוניה) 208, 157, 156, 79, 325
- אשתו, ליבי 14, 37, 71, 72, 73, 77, 100, 106, 156, 182, 191, 216, 268, 281, 282, 283, 286, 301, 325, 351
בנו בנימין 108, 110, 157-158, 160, 206-207, 208-207, 269, 325, 327, 269
בנו ברוך 129, 158, 206-207, 208, 290, 351
ברוך ואשתו ניצה 218, 231, 268, 269, 277, 282, 325, 351
בתו טובה 126
טובה ובעלה מרדכי (מוטי) אטינגר 157, 158, 206-207, 211, 215, 269, 282, 325, 351
בתו ציפי 110
ציפי ובעלה משה קפלן 127, 160, 169, 173, 207, 211-210, 207, 268, 277, 283, 351
ראה גם מכתבים מהרב כהנא
- נאצים
פושעי מלחמה 115, 167-168, 200
ניאו נאצים בארצות הברית 147-148, 200, 226, 274, 307
צעדה בסקוקי 63-65, 86, 90-91
ראה גם מוזיאון השואה בכוח נכון, גד, הרב 179, 283
נוצרים
מיסיונרים 38, 176-175, 255, 267, 302
נוצרים למען ישראל 42, 91, 255, 327
נוצרים למען משה 175-176
נוצרים למען ציון 33
ניומן, ברנרד 91-92, 266
ניימן, משה 40, 236
ניסן, מרדכי, ד"ר 127
- סאדאט, אנואר 44, 70, 71, 77, 102, 252-253
סוריה ראה יהודי סוריה
סידמן, פון רוזנבלט 336, 352, 353
סיטרין, שמואל 125
סילברט, אברהם 156
סילברט, שושנה 206
סינגר, יהודה (יוג'ין) 3, 43, 133
סינגר, נורמה 62
סיני ראה הסכמי קמפ דייוויד: הנסיגה מסיני סלבר, יצחק 71
- סמיסון, טיב 75, 81, 138, 308, 359
סמינרים בשבת 72-73, 74, 89, 115, 172, 333-334
ספטר, קן 333
ספרים מאת הרב כהנא באנגלית, תשל"ו-תשמ"ג
'ארבעים שנה' 295-296
'למה להיות יהודי?' 66-68, 73, 114, 138
ביקורת 67
'לשכים בעינים' באנגלית 202-204, 234, 262
חרם ערבי 262, 263
קידום הספר 259-263
ביקורת 262-263
'שמע ונסה, אני ציוני' 93-94
'שמע עולם, שמע יהודי' 93-94
ראה גם מדור 'רשימת ספרים באנגלית מאת הרב מאיר כהנא' 533-534
ספרים מאת הרב כהנא בעברית, תשל"ו-תשמ"ג
'ארבעים שנה' 295-296
'לשכים בעינים' 202, 203
'על האמונה ועל הגאולה' 160-161
'פירוש המכבי' 127, 156, 204
ראה גם מדור 'רשימת ספרים בעברית מאת הרב מאיר כהנא' 530-532
סרןמן, גד 218, 236, 254, 297, 299, 314, 318
- עדות המזרח ראה הכנסת: מערכת הבחירות לכנסת ה-10 / ה-11: תמיכת עדות המזרח עלייה לארץ: עידוד יהודי הגולה 36-38, 61, 62-63, 70, 74, 75, 92, 108, 114, 147, 170-171, 225, 228, 298, 308
עידוד ניצולי שואה 237, 328
ראה גם מוזיאון השואה בכוח ערבים בארץ ישראל
אוטונומיה או מדינה עצמאית 27, 77, 109, 118, 129, 131, 177, 270
איבה והסתה נגד ישראל 6-7, 121, 142, 144, 162-161, 179, 187, 219-220, 270-271, 347
התפרעות ואליםות 6, 7, 13-14, 51, 52, 56, 129-128, 143, 142, 177, 270, 284, 299
יידוי אבנים 129, 159, 175, 176, 178-179, 320-321, 322, 323, 337
פעולות טרור 6, 81-82, 118-120, 129-132, 134, 338-341
תמיכה באש"ף, הארגון לשחרור פלסטין 14, 120-121, 179, 215, 219-220
מצד ערבים באוניברסיטאות בישראל 118-119, 120, 121-122, 145, 219-220
ראה גם ערפאת, יאסר
תכנית ההגירה 6-7, 28, 41, 69, 87, 99, 145-146, 180, 203-204, 240, 299, 323, 344
חקיקת חוק כנסת לביצוע התכנית 203, 322, 339

- קרטה (אמנות לחימה) 302, 257, 256
 קרטור, ג'ימי ראה ארצות הברית: לחצה על ישראל
 לסגת...
 קריית ארבע 18, 78, 82, 140-141, 163-162, 175, 237-240,
 301-300, 314-311, 351
 מגורי הרב כהנא בה 28, 65, 106, 118-117, 268
 קרליבך, שלמה, הרב 46, 100, 172
 קרנץ, הרצל, הרב 213, 260, 328
 רגשות אשמה של יהודים 290, 291, 292, 296, 307,
 310, 332, 340
 רדגרייב, ונסה 93, 200, 353-354
 רובין, אירווינג 35, 164, 166, 198
 רובין, סטנלי 275-276
 רובין, רוג'ר 276, 331
 רוזנבאום, אירווינג, הרב 26
 רוזנבלום, הרצל 24-25, 146, 216, 342
 רוזנבלט, סטנלי, עו"ד 308, 332
 רוזנבלט, פ'ן ראה סידמן, פרץ רוזנבלט
 רוזנוסר, נפתלי (נט) 7, 13, 25, 26, 28, 36, 39, 40, 41,
 43, 51, 53
 רוסיה ראה ברית המועצות
 רזיאל, דוד 339, 351
 רחמים, שמעון 28, 40, 53
 ריכטר, יהודה 279, 282, 318
 רמאללה 176, 177-179, 268-273, 276
 ראה גם הליכים משפטיים של הרב כהנא
 שב"כ (שירות הביטחון הכללי) 23, 182, 185, 280
 שביתות רעב 84, 127-126, 179, 181, 211, 311
 ראה גם מאסרים: ככלא רמלה במעצר מנהלי:
 שביתת רעב
 שוורץ, יהודה 213, 217
 שומסקי, סטנלי ולוריין 35, 133, 164
 שושן, שמואל 7
 שטרן, ג'ניס 91, 27-26, 107, 110
 שטרן, משה, הרב 259
 שטרן, נחום 27-26
 שיינמן, אברהם 125, 127
 שיראל, דוד 126
 שכטר, ראובן 282, 284
 שכם 49-56, 62-63, 103, 142-143, 162
 ראה גם הליכים משפטיים של הרב כהנא
 שכעה, בסאם 51, 161-162, 177, 187-188
 ראה גם שכם
 'שלוש עכשיו' (תנועה) 89, 102, 167, 170, 171, 308,
 314-316, 329, 335, 350
 שפרינצק, אהוד 178
 מעמדם הבעייתי של הערכים אזרחי מדינת
 ישראל 28, 69, 98-99, 120-121, 143-144, 150-151,
 226, 299
 ראה גם ישראל: מגילת העצמאות; פלסטיין,
 פלסטינים
 ערפאת, יאסר 109, 150, 209, 280, 292, 355-356
 פאפו, אהרן 341
 פוטולסקי, משה 13, 40, 51, 56
 פוקס, ישראל 322-323, 325, 341
 פורטנוי, גרשון 72-73, 125-126
 פיינשטיין, משה, הרב 192, 213
 פכטר, בוני 35, 65, 97, 133
 פלסטיין, פלסטינים 31, 109-110, 111-110
 תמיכת אנשים בחו"ל 71, 111, 139, 171, 212, 226,
 264, 303, 307, 324, 362
 ראה גם לבנון; ערכים בארץ ישראל: איבה
 והסתה נגד ישראל: תמיכה באש"ף; ערפאת,
 יאסר
 פרוינד, גדעון 138, 152
 פרומקין, סיי 89
 פרידמן, אייב (אברהם) 3
 פרידמן, ג'יימס (ג'ים) 307
 פרידמן, מייק 135, 136, 139, 167
 פרל, ויליאם, ד"ר 26, 34, 35, 66, 213
 צדקה 105, 153
 צה"ל: יחס הרב כהנא לחיילי צה"ל 50-51, 53-54,
 56, 104, 284, 292, 340
 צה"ל: שירות במילואים של הרב כהנא 106, 131,
 143, 176, 250, 266-273, 276, 337-338
 צווי חיפוש 14, 252
 קדום ראה אלון מורה
 הקונגרס הציוני העולמי 81
 קוק, צבי יהודה, הרב: תמיכתו ברב כהנא 24,
 40-41, 42, 48, 50, 55, 241, 280
 קטעי עיתונות שאסף הרב מאיר כהנא 2, 147, 165,
 202, 251, 303, 321, 354
 קידוש השם 18, 50, 149, 180, 277-278
 קיסינג'ר, הנרי 34, 42
 קלאס, איריין 159, 192-193, 212, 217
 קלאס, שלום, הרב 116, 134, 192, 212, 216, 217
 קלנר, רזיאל (רסל) 8, 35
 קניאל-קאופמן, מיכאל 58
 קניג, ישראל 27
 קסטנבאום, אבי, הרב 205
 קסטנבאום, משה (מארק) 333-334

פעילות 6, 14-13, 103-102, 123, 125, 131, 249, 251,
252, 255-253, 267, 294-293, 296, 295-294,
300-297, 311, 327-326, 350-349

נגד מסיונרים: מיסיונרים

עם דוברי אנגלית 4, 6, 82, 100-99, 149-147, 267,
347-346

תנועת 'כך' ראה גם כנסת: מערכת הבחירות
לכנסת ה-9 / ה-10 / ה-11
תרומות ראה גיוס תרומות

שרנוב, לינור 107, 138, 232, 259, 329, 352
שרנסקי, אביטל 96, 97, 96-95
שרנסקי, נתן (אנטולי) 98-95

תור, אילן 159

'התנועה לאחדות יהודית' 310, 308

תנועת 'כך' 12-10, 61, 84-81, 132-131, 188, 209-208,
295-294, 311, 326-325, 348, 351

סמלילים 241, 232, 311